

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA
XVII. SZÁZAD
17.

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA
XVII. SZÁZAD
17.

SZERKESZTI
JANKOVICS JÓZSEF

1. A TIZENÖTÉVES HÁBORÚ, BOCSKAY ÉS BÁTHORI GÁBOR KORÁNAK KÖLTÉSZETE
2. PÉCSELI KIRÁLY IMRE, MISKOLCZI CSULYAK ISTVÁN ÉS NYÉKI VÖRÖS MÁTYÁS VERSEI
3. SZERELMI ÉS LAKODALMI VERSEK
4. AZ UNITÁRIUSOK KÖLTÉSZETE
5. SZOMBATOS ÉNEKEK
6. SZENCI MOLNÁR ALBERT KÖLTŐI MŰVEI
7. KATOLIKUS EGYHÁZI ÉNEKEK
8. BETHLEN GÁBOR KORÁNAK KÖLTÉSZETE
9. A KÉT RÁKÓCZI GYÖRGY KORÁNAK KÖLTÉSZETE
10. AZ 1660-AS ÉVEK KÖLTÉSZETE
11. AZ ELSŐ KURUC MOZGALMAK KORÁNAK KÖLTÉSZETE (1672–1686)
12. MADÁCH GÁSPÁR, EGY NÉVTELEN, BENICZKY PÉTER, GRÓF BALASSA BÁLINT, LISTIUS LÁSZLÓ,
ESTERHÁZY PÁL ÉS FRÁTER ISTVÁN VERSEI
13. SZENTPÁLI N. FERENC, FELVINCZI GYÖRGY, PÁPAI PÁRIZ FERENC ÉS TÓTFALUSI KIS MIKLÓS VERSEI
14. ÉNEKEK ÉS VERSEK (1686–1700)
- 15/A–B. KATOLIKUS EGYHÁZI ÉNEKEK (1660-AS, 1670-ES ÉVEK)
16. ROZSNYAI DÁVID, KOHÁRY ISTVÁN, PETRÓCZY KATA SZIDÓNIA ÉS KÖSZEGHY PÁL VERSEI

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA

XVII. SZÁZAD
17.

EVANGÉLIKUS ÉS REFORMÁTUS GYÜLEKEZETI ÉNEKEK (1601-1700)

SZERKESZTETTE ÉS A JEGYZETEKET ÍRTA
H. HUBERT GABRIELLA,
A SZÖVEGEKET VADAI ISTVÁN,
A DALLAMOKAT ECSEDI ZSUZSANNA
RENDEZTE SAJTÓ ALÁ

BALASSI KIADÓ, BUDAPEST

KÉSZÜLT AZ MTA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZETÉBEN ÉS AZ
EVANGÉLIKUS ORSZÁGOS KÖNYVTÁRBAN

A kötet az OTKA K 77776-os és az OTKA PUB-F-113457 pályázat keretében
és támogatásával készült és jelent meg

Lektorálta Jankovics József

Kottagrafika Pócs Miklós

2017-ben ünnepeljük a reformáció kezdetének 500. évfordulóját. A kötetet a Magyarországi Evangélikus Egyház *Reformáció és nemzet* tematikus évének (2016) ajánljuk.

© H. Hubert Gabriella, Vadai István, Ecsedi Zsuzsanna, 2016
ISBN 978-963-506-969-9
ISSN 0324-2323

ELŐSZÓ

Kötetünk nagyrészt 17. századi evangélikus és református gyülekezeti és halotti (temetési) énekeket közöl, kisebb részében pedig egyéb műfajú evangélikus és református énekeket. Az ismert szerzőjű gyülekezeti énekek többsége – köztük Szenci Molnár Albert *Psalterium Ungaricum* – már megjelent az RMKT XVII. század sorozatának korábbi, időrendet követő köteteiben. A jelen kötet énekeinek szerzői általában ismeretlenek. Mindössze néhány olyan szerző szerepel kötetünkben, akinek több éneke is fennmaradt. Ezeket az énekeket legtöbbször nem a szerzők szerint csoportosítva, hanem a kötet szerkezetébe beosztva közöljük.

Kötetünk 255 (1–108, 108b–254) énekverset tartalmaz, és nem tekinthető lezárt gyűjteménynek. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy könyvbejegyzésként vagy különálló kéziratként előkerülhetnek még újabb szövegek vagy a már ismert énekek újabb előfordulásai.

Az irodalom- és zenetörténetben különleges helyet foglal el anyagunk. A közölt énekek egy része ugyanis közvetlen, élő kapcsolatban áll a jelennel: megtalálhatók a ma használatos evangélikus és református énekeskönyvekben, és több évszázad óta folyamatosan születnek a dallamok újabb és újabb hangszeres vagy kórusmű-feldolgozásai.

A kötet elkészítése közös munka eredménye. A feladatokat megosztottuk: H. Hubert Gabriella végezte a kötet előkészítését és szerkesztését, ő készítette el a jegyzeteket és a mutatókat; Vadai István rendezte sajtó alá a kritikai szövegeket és állapította meg a versformákat; Ecsedi Zsuzsanna rendezte sajtó alá a dallamokat és írta meg a hozzájuk tartozó jegyzeteket.

*

Néhány megjegyzés a kötetünkbe bevett vagy kimaradt énekekkel kapcsolatban.

I. Kötetünkben elsősorban a gyülekezeti énekeskönyvekben megjelent 17. századi énekverseket közöljük.

I. 1. A 16. századi énekek 17. századi átköltései és szövegvariánsai az RMKT XVI. századi sorozatában jelennek majd meg.

I. 2. Bár a graduálokban (pl. az *Öreg graduál*ban, RMNy 1643) és énekeskönyvekben (pl. a *Balogi cancional*ban, S 82) található az anyagunkba is felvehető verses *Benedictiones* vagy *Versiculi Dominicales*, mégsem különítettük el ezeket a graduálok többi tételeitől. A 16–17. századi graduálokban lévő ún. verses szertartási énekek az RMKT XVI. századi sorozatában jelennek majd meg. A himnuszok közül is csak azokat vesszük fel, amelyek gyülekezeti énekké váltak.

Az énekek sokszor hosszú idő után kerültek bele a nyomtatott énekeskönyvekbe vagy másolták be őket a kéziratokba. Így a 18. század eleji nyomtatványok és kéziratok énekei között is előfordulhatnak 17. századi énekek, amelyeket bizonyítékok hiányában nem vettünk fel kötetünkbe.

I. 3. Az RMKT XVII. századi sorozatának pótkötetébe tartoznak, egy-két kivételtől eltekintve, azok a protestáns énekek, amelyek műfajilag nem kötődnek a jelen kötet anyagához, töredékek vagy pedig unitárius szerzemények. Néhány példa a majdani RMKT XVII. század pótkötetében megjelenő vallásos versekkel kapcsolatban:

I. 3. 1. a protestáns ünnepi köszöntő rigmusok, melyek kimaradtak a sorozat 11. kötetéből (pl. *Székely István-énekeskönyv* – S 160, 1700);

I. 3. 2. *Radvánszky János kódexe* (S 127) és Radvánszky II. János egyéb, vallásos és világi versei (H. HUBERT, 2010; H. HUBERT, 2011, 331.);

I. 3. 3. Unitárius versek: *Gondviselő Isten, ki már velem voltál; Ó, viperáknak fajzati, mérges férgeknek nemei* (BALÁZS-KESERÜ, 2006); *Uram, seregeknek Istene, meddig haragszol* (80. zsoltár részlete; RMNy 1615);

I. 3. 4. *Minden élőfának felette van az ég és a Mint a vizek mellett plántált szép termőfa* kezdetű, lakodalmi alkalomra írt versek (Sztripszky 2088/295; RMK I. 1192c);

I. 3. 5. A 17. századi kecskeméti tanácsi iratokba történt bejegyzések (IVÁNYOSI-SZABÓ, 2006);

I. 3. 6. Széchy Tamás *Tengernek mélységét* kezdetű éneke a *Soproni toldalékban* (S 1018).

I. 4. Az RMKT XVI. sorozatába tartozónak ítéltük:

I. 4. 1. Bejegyzés Melius Juhász Péter: *Az egez Szent Irasbol valo igaz tvdoman...*, Debrecen, Komlós András, 1570. (RMNy 279) című könyvének Kornfeld-könyvtárhoz tartozó példányában, amelyet jelenleg Nyizsnyij Novgorodban őriznek (S Függelék 270; SZELESTEI N. László, *Két magyar nyelvű vers 1609-ből*, ItK, 102 (1998), 250–254). Nem tudjuk, hogy a versek végén található 1609-es dátum a szerzés vagy a másolás idejét jelzi-e, így az RMKT XVI. század sorozatába tartozónak soroljuk be a két éneket:

- *Ó, én két füleim, az Úr szavát halljátok* – egyéb előfordulása egyelőre ismeretlen;
- *Végzetlen Istennek bölcs, hatalmas Fia* – egyéb előfordulása egyelőre ismeretlen.

I. 4. 2. Szacs vay Mihály öregkorában írt két versét (*Áldott a te neved, mind a mennyen és földön; Életem folyása és megjobbulása*) 1600 körülnek tartja a szakirodalom. (Lásd STOLL, 590; CSAPODI, 1973, 43.)

I. 5. Kötetünkéből kimaradtak a prózának minősített énekek, mint pl. a *Mindeneknek szemei tereád néznek* kezdetű asztali áldás (lásd RMK I. 992: C3a, 1382: C3a etc.) vagy egyes invokációk (pl. *Áldjuk mindnyájan az Úristent*, Lócse 1694: 1/454).

I. 6. A 17. századi kéziratok törzsanyagához később, a 18. században bemásolt énekek, mint pl. a *Ráday-graduálban* az invokáció: *Krisztusban szerelmes Atyánk, kegyes Isten* (S 11: 130).

II. Kötetünkben az énekek sorrendjét részben a 17. századi protestáns énekeskönyvek szerkezetét követve adtuk meg. A dallamok kottáját az adott énekkel együtt közöljük, a dallammal kapcsolatos jegyzeteket pedig az adott vers jegyzetében. A közölt énekversek nagy része az istentiszteleti vagy temetési liturgiába ágyazottan hangzott el. A jegyzetekben közölt főcímek, előfejek és címek általában csak az énekeknek az egyházi évben elfoglalt helyét vagy tematikáját adják meg. A liturgiai háttér nélkül közölt énekeknek a közlése ezért nem adhat teljes képet a korabeli éneklésről. Egyes énekekről pedig csak gyaníthatjuk, hogy nem istentiszteleten, hanem magánjátatosság során énekelték, illetve imádkozták.

III. A kötetünkben közölt idegen nyelvű források vagy kölcsönhatások iránymutatásul szolgálnak a jövőbeni kutatások számára. A német énekek már a 17. században is számos kiadásban megjelentek, így a pontos forrást, ha egyáltalán lehetséges, csak további kutatások tárhatják fel. A biblikus cseh nyelvű énekeknel tovább bonyolítja a kérdést, hogy egyes énekeknel még tisztázni kell, hogyan határozzuk meg a fordítás irányát: magyar > biblikus cseh vagy biblikus cseh > magyar szöveg.

A közölt énekek egy része ma is élő szöveg és dallam. Ezért a kritikai szövegek és dallamok közlésének nemcsak irodalom- és zenetörténeti, hanem gyakorlati, himnológiai és liturgiai következményei is lehetnek. Fordításirodalmunk kialakulásának elemzéséhez nyújthat segítséget, hogy az evangélikus énekek jelentős része kölcsönhatásban van a magyarországi németek, szlovákok és szlovének énekkincsével.

*

A kötet az OTKA K 77776-os pályázatának keretében készült. A szerzők mindenképp köszönetet mondanak a Magyarországi Evangélikus Egyháznak, az Evangélikus Országos Könyvtárnak, amely befogadta az OTKA-pályázatot, és három évig támogatta a kutatást.

Köszönetet mondunk mindazoknak a hazai és külföldi könyvtárakban dolgozó kollégáknak, akik másolatokkal és adatokkal segítettek munkánkat. Kiemelten köszönetet mondunk Eva Augustínovának, Dienes Dénesnek, Draskóczy Lászlónak, Farkas Gábor Farkasnak, Földesi Ferencnek, Herzog Csabának, Katona Szidóniának, Kovács Eszternek, Oláh Róbertnek, P. Vásárhelyi Juditnak, Perger Péternek, Tóth Gábornak és Világi Dávidnak.

A kötet témájával foglalkozó kutatók közül a leghálásabb köszönet illeti Fekete Csabát, akivel folyamatosan megtárgyalhattuk a felmerülő problémákat, Csepregi Zoltánt, aki az egyháztörténeti, Ferenczi Ilonát, aki a zenei, valamint Szelestei N. Lászlót, aki a latinnal kapcsolatos kérdésekben segített.

ADVENTI ÉNEKEK

1.

[ADUENTRE UALO ENÉK]

1. Az Atya Ur Isten,
Adámot hogy teremté,
Képére ekesité,
Ártatlanságban öltöztete,
5 Paraditsomban ötet szentségben helyheztete.

2. De az álnok Sátán,
Adam szentségét bánván,
Csalardul meg kerüle,
Meg csala, és vetekben ejté,
10 Az nagy Urnak haragjat es ő reája önte.

3. Az irgalmas Isten,
Adam esetit látván,
Igeretet ten ottan,
Adamnak az paraditsomban,
15 Aszszonyi állat magva, kigyo fejét meg rontya.

4. Ebben hin az Adam,
Ebben hin es az Eva,
Hogy az Istennek Fia,
Az ember bünét fel vállalna,
20 És vére ontásával, bűneinket el mosná.

7 II latuan 8 II keruluen 9 I meg <kerüle> csala 10 I haragjat, és II haragiat es 11 II Az <nagy Urnak> irgalmas 12 II esetet 17 I és II es

5. Ezt az igeretet,
Ujjéta Abrahámmal,
Isáckal és Iácobbal,
Amaz kegyes Dávid Királlyal,
25 Kiáltatá bizonynyal, nyilván az Prophetackal.
6. Erről bizonyítot,
Regghi sok pepecselés,
Áldozat és füstölgés,
Templom, oltár, és az sok hintés,
30 Frigyláda, és az bárány, s az környülmetelkedés.
7. Idő tellyes volta,
Mikoron el iöt volna,
Az Gabriel Archangyal,
El küldeték Atya Istentül,
35 Galilea Országnak, Názáreth Városában.
8. Be mene az Angyal,
Köszöne az szép szűznek
Idvöz legy szűz Maria,
Ingyen kedvel teged az Isten,
40 Áldot vagy ez világhi, aszszonyi állatok köszt.
9. Kegyes szűz Maria,
Hogy ez köszönést hallá,
Háborodék sziveben,
Gondolkodék ő elméjében,
45 Mi volna Archangyalnak, az ő köszönésében.
10. Biztattyá az Angyal,
Ne fely semmit Mária,
Mert kedvel az Ur Isten,
Ime fogatz Fiat mehedben,
50 Nevezed aszt Jesusnak, az ő nevezetiben.
11. Ezt hidgyed nagy leszen,
Mert Isten Fia leszen,
Es az Dávidnak szekin,
Uralkodik Iácob nemzetin,
55 Az ő országlásának soha vege nem leszen.

30 II Barany, az 40 II aszony allatok közt 51 II Ez hidgyed 53 II Dávid [a *nak* utólag beszúrva] 55 II es ő ... uege soha

12. Ez amaz Messias,
Kiről szol Esaias,
Ez amaz nagy Propheta,
Kit meg monda Moyses írása,
60 Ki vére ontásával, bűneinket el mosa.
13. Ennek szent halála,
Bűneinknek váltsága,
Erdemes áldozattya,
Kit jó szemmel tekint az Atya,
65 Mennyegeben az hiveknek, ez kegyes szo szolloja.
14. El jön ő itelni,
Jokat és gonoszokat,
Mind ez szeles világot,
Jokat viszi az ditsőségben,
70 De az hitetleneket, veti az kárhozatban.
15. Ditsőség Atyának,
S-az ő áldot Fiának,
Vrunk Jesus Christusnak,
Egyetemben az Szent Leleknek,
75 Örök áldot Istennek, mind öröcken öröcke.

57 II szolt 68 II s mind ez egész uilagot 75 II örökken örökken

2.

[IN DIES ADUENTU DOMINI]

1. **M**indnyájan örüllyünk,
Istennek hálát adgyunk,
Uj enekeket mondgyunk,
Jo voltárol meg emlekezzünk,
5 Hogy szerelmes szent Fiat el küldötte minekünk.

2. **A**z Attya Ur Isten
Kit igert volt regenten,
Paraditsom kerteben,
Prophetaknak az ö könyvökben,
10 Már nekünk el küldötte, az utolso idöben.

3. **B**öls az nagy Vr Isten,
Eö cselekedetiben,
Igaz eö beszédében,
Gábrielt küldé Názárethben,
15 És szent Fiát igere Szüz Maria meheben.

4. **E**z Christus Bethlemben,
Ez világra születék,
Jászolban helyhezteték,
Pásztoroknak ki jelentetek,
20 Mind ez szeles vilagra, idvesség hirdettetek.

3 II Ily enekeket 5 II lekuldötte 9 II könyueben 20 II Vilagnak

5. **Istennek szerelme,**
Tetszék hozzánk jo kedve,
Hogy értünk kint szenvede,
Fel támadván mennyégben mene,
25 Az ő szent Attya melle, iob kéz felől ő üle.
6. **Törvennek átkátul,**
Istennek haragjátul,
Karhozattul pokoltul,
Meg mente az örök halaltul,
30 Mert ő szabaditonak, mondaték az Angyaltul.
7. **El jön jövődöben,**
Utolso iteletre,
Joknak idvessegere,
Gonoszoknak büntetésekre,
35 Kik töle le vettetnek, az örök setetsegre.
8. **Ezt az szent Prophetak,**
Regenten meg mondottak,
Áldozatok peldasztak,
Minden hivek eszent vallották,
40 És az reghi szent Atyák nagy ohajtassal vartak.
9. **Felöle aszt irták,**
Az szent Evangelisták,
Az kik ötet halgattak,
Szemekkel látták, tapogatták,
45 Az menyország titkait es ő töle tanultak.
10. **Ez kívül hogy nintsen,**
Idvességünk senkiben,
Sem földön, sem mennyegben,
Hanem csak az Christus neveben,
50 Ez által mehetünk bé, az örök ditsösegeben.
11. **Reménségünk legyen,**
Nekünk is az Istenben,
És az ő szent Fiában,
Idvezítő Jesus Christusban,
55 Ki nekünk hirdetteté, az Evangeliomban.

23 II Christus halalt szenvede 26 II atkabol 27 II haraggyabol 33 II iduössegökre 40 II az regi 45 I titkait, és II titkait es 52 II nekünk csak Istenben

12. Ebben legyen hitünk,
És erős bizodalmunk,
Hogy mikor fel tamadunk,
Az iteletre elő állunk,
60 Az örök boldogságban, ő általa juthassunk.
13. Nagy ditseret legyen,
Neked Atya Ur Isten,
Ki lakozol menyegben,
Szent Fiaddal az ditsössegeben,
65 Szent lelekkel egyemben, mind örökken öröcke.

59 II elől allunk 65 II egyetemben ... örökken örökken

3.

TOLNAI BORBÉLY GERGELY

CANTIO GRATULATORIA IN ADVENTU DOMINI

Ad notam: Christus Urunknak áldot. etc.

Tel - jes ke - resz - tyén - ség - nek szent se - re - ge,
In - dulj víg - ság - ra, hí - vek szí - ve, lel - ke,
Mert az Krisz-tus - nak je - len már Ad-vent - je, Hoz-zánk jö - vé - se.

1. Tellyes keresztyénségnek szent serege,
Induly vigságra, hivek szive lelke,
Mert az Christusnak jelen már Adventye,
Hozzánk jövése.
- 5 2. **O** Testamentombeli sok szent Atyák,
Adám, Abrahám, minden patriarchak,
Christust el jöni testben ohajtottak,
S igen kívántak.
- 10 3. **Lenne** megh egyczer amaz drága idő,
Kiben az szép Egh megh leszen repedő,
Igert Messias világra jövendő,
És születendő.
- 15 4. Nagy szent Királyok, s az boldogh Angyalok,
Mellyeket látunk, látnia kívánták,
Az propheták-is idejét számlálták,
Hogy megh tudhatnák.

1 II [T]ellyes [az iniciálé hiányzik] 6 II s minden 8 II ig'en kívantak III igen kívantak 9 III még [utólag beszúrva] 10 III melyben az Egh leszön 14 III <látunk> lattak ... <kivantak> kívannak

- 20 5. Az Messiasnak világra jövesét,
Szent Lelek által megh testesüleset,
Egy drága szüznek meheből szülését,
Megh jelenését.
6. Im mi megh értük, tehát nagy örömmel,
Az jo tetemenyt kegyes felelemmel,
Istentől vegyük buzgo szeretettel,
És becsülettel.
- 25 7. Rajta ditsiret mondásokat tegyünk,
Az mit parantsol, mindenben engedgyünk,
Ha már hozzánk jött, szállást neki lellyünk,
Nalunk rendellyünk.
- 30 8. Adgyunk Hosánnát, és áldásnak szavat,
Boldogitással, ez Davidnak magvát,
Tisztellyük fel kent Sionnak Királyát,
Lelkünk váltoját.
- 35 9. Szerentsésitsük, ki jött Ur neveben,
Országa mongyuk, terjedgyen mindenben,
Tartson megh minket az megh ismérth hitben,
Holtunkigh ebben.
- 40 10. Oszsza közinkben, kérjuk az mit hozot,
Attya kebleből, kivel földre szállot,
Testben, lelekben hogy megh látogatot,
Szent neve áldot.
11. Romlotságinkat naponként oszlassa,
Szent áldasival mi fejünket lássa,
Tavul létével, szivünket ne bántsa,
Se szomoritsa.
- 45 12. Itt földön kegyessen Adventet üllyük,
Eö eleiben minden nap készüllük,
Hogy az Egekben nagy Adventre mennyünk,
Örökken ellyünk.

19 III mehebül jüveset 22 II, III Ez io 30 III az Davidnak 32 III valczagat 33 III Szerenczezzük ki jöt az urnak 36 I holtun<g>igh
38 II Atyakéb<e>leből 41 II naponkit 42 III mi <lekünket> szivünket 45 III Advent<y>unket erjük 48 II, III örökke

- 50 13. Segitsen minket az mennyei jokra,
 Adgya vigyázzunk, mikor el jö arra,
 Fel emelt fővel készüllyünk akkorra,
 Az szám adásra.
- 55 14. Ezt tegye velünk az irgalmas Isten,
 Áldgyon megh minket ez szent Adventekben,
 Kiert Hosánnát mondhasunk éltünkben,
 Földön és mennyen.

49 III bennünk az **50** II, III él jön **51** III fel emelt szível **54** II Aduenteben III az szent Adventjeben **55** III kierert

4.

DE ADUENTU INTROITUS

Nota: Tekincz reánk nagy Ur Isten kegyes szemeiddel

1. Mayd be iutunk az szent helyre Christus eleiben,
Hol diczeri köröszttyensegh ütet igaz hittel,
Hogy el vegye ü büneit, siralmassan keri.

2. Térdet haytván az Istennek tisztöletöt nyuytván,
Az homálybol ki tisztulván igasságát tudgya,
Szent neveiert gyógyulasat sebeiből vária.

3. El iüt immar az váltságának szép fénies czillaga,
Mert az Isten el boczata az meg igert Kiralt,
Be töltötte fogadasat Attyai mondássát.

4. Gabrieltül megh izené az sido leánnak,
Hogy ü lenne testi Annya az ü szent fianak,
Kit Isteni tanatsabol szent lelök formala.

5. Ne fellyetök köröszttyenök, bizzatok Christusban,
Mert ez vala az igeret, ki hiszen már abban,
Nem karhozik de vitetik Isten orszagaban.

[Nótajelzés későbbi kézzel.] 5 [előbb:] igasságomra [majd:] igasságát adgia 6 [előbb:] sebeiből keri 7 [előbb:] fénies ideie 9 [előbb:] Attyai kedueből 10 [előbb:] sido szep szűznek 14 [előbb:] hiszen ü benne 15 [előbb:] Isten eleyben

6. Oh Istennek nagy szerelme, ki mi ránk teriede,
Hogy szent fiad bünösökert ez vilagra jüve,
Hogy az törvéni ü általa be tellyesítettnek.
- 20 7. Már minekünk nagy örömünk es nagy vigassagunk,
Mert az Christus az Istennek törveniet be tölte,
Halálának szent erdömet Attyának ayánlá.
8. Senki azert az Christusban ketsegben ne essek,
Söt inkablan hozzá fusson ki teriesztue kezét,
Be fogadgya az ki ismeri Uranak ütet.
- 25 9. Mert eszt mondgya: ti mindnyáian en hozzám iüvetek,
Kik megh vattok terheltetuen gonosz bünötöckel,
Kinniebsegöt [!] csak en nálam magatoknak vesztök.
- 30 10. Szöndüllyetök, fussunk azert ez hadnagy eleben,
Ki minekünk czöndesseget szöröz bekesseget,
Hol elödik az mi lelkünk öröckün öröcke.
11. Aldot Isten, legyen neked nagy diczeret ezert,
Hogy minekünk io keduedből megh adad ertenünk
Szent Lelkednek szep tanátsát fiad erdömeiert.

17 [előbb:] vilagra külded **24** [előbb:] ütet ismeri uranak **25** [előbb:] mindnyáian iüvetek en hozzám **27** [előbb:] nálam vesztök magatoknak

5.

TOLNAI JÁNOS

CANTIO DE ADVENTU DOMINI

Nota: Mindön ható ur Isten mi bünös

1. **Drága és nagyságos az Isten bölcsesege,**
Az emberi nemhöz való nagy kegyelme,
Szent fiában hozzánk megh mutatot szerelme,
Mindenüt az életre kedueből rendöle.
- 5 2. **Isten mert az embert ü kepere teremte,**
Es minden ioszagockal ütet ekesite,
Igassaggal es szentseggel is fel ruhaza,
Halhatatlan elettel es artatlansaggal.
- 10 3. **Eöregbite az Isten Adamon szerelmet,**
Es Urra teuen ütet ez szelös vilagon,
Es hatalmotis advan minden állatokon,
Barmokon, madarakon es minden halakon.
- 15 4. **Hamar Adam feleyte Istennek iovoltat,**
Nem akarvan követni szent paranczolattyát,
De pokolbeli ördögnek ü hamis szovat,
Hogy az megh tiltot fanak elne gyömülczeuel.
- 20 5. **Ackor mindgyart el veszte minden bölcseseget,**
Igassagat, szentseget es ártatlansagat,
Es minden allatokon való Urasagat,
Halhatatlan eletet es szent allapattyat.

1 az [utólagos toldás] 5 ü [utólagos toldás] 7 is [utólagos toldás] 9 az [utólagos toldás] 10 es [utólagos toldás] 11 is [utólagos toldás]

6. Nagy bünt hozza vilagra engedetlenséggel,
Es az által az halalt örök karhozatra,
Kinek az ü ereie minden emberekre,
El hata az pokolnak örök kennyaira.
- 25 7. Nyomorusagat azért az emberi nemnek
Megh szaná Attya Isten ingyen kegyelméből,
Es az ü veghetetlen bölcz tanátsa szerent
Szent fiat ez világra igere Adamnak.
- 30 8. Ezzel az igerettel az regi szent Attyak,
Magokat viggasztaltak mind az szent Prophetak,
Es nagy kevansaggal az testben ütet vartak,
Mert ez által hittek csak bünök boczanattyát.
- 35 9. Sok esztendők el mulvan az mennyei Isten,
Az az idő be telven, mellyet rendelt vala,
Szent fiat szüztül ez vilagra születete,
Betlehemben Augustus Czaszar ideiben.
- 40 10. Testöt azért rea vön az Istennek fia,
Abrahamnak magvabol, Daud nemzetéből,
Ki mind az által allando Isten mind öröcke,
Es az ü szent Attiaval egy örök Jehova.
11. Oh mely nagy bülczessege ebben az Istennek,
Tetczik megh emberekhez es gazdag kegyelme,
Hogy ütet fiui meltossagra föl vette,
Isten öröksegenek es el vetelere.
- 45 12. Lön eckeppen mi ertünk az Christus kezesse,
Hogy mi rolunk el venné az bünnek fulankiat,
Es az Isten megh emesztő tüzes haragiát,
Az törvennek ü atkat, halálnak ereiet.
- 50 13. Nagy kenunkat el veven, kereszt fán szenvedven
Megh hala, el temetek, gyalázatban iuta,
Harmad nap ismet diczösseggel fel tamada,
Uralkodni mennyegben méne szent Attyahoz.

35 ez [utólagos toldás] 39 Ki <mind> az

- 55 14. Alá szál onnet ismet iüven megh Itelni
Holtakat igassaggal es eleuenöket,
Hogy az kegyelöm edenyit vigye boldogsagra,
Az haragnak edényt vesse karhozatra.
- 60 15. Jüvel, jüvel jmmaron, mi edes megh váltonk,
Aly boszszut ellensegin Anya szent egyhaznak,
Es ad megh ennek megh igert *szép* Choronaiat,
Az örök diczössegöt, az the orszagodat.
16. Legyen neked Ur Isten az te szent fiaddal,
Az Ur Jesus Christussal, edös megh valtonkal,
Es az viggasztalo szent Lelök Ur Istennel
Hala adas diczössegh öröckün öröcke.

59 szép [utólagos toldás]

6.

FOKTÖVI [JÁNOS?]

[CANTIO DE ADVENTU DOMINI]

Nota. Mi Attyank Attya Isten etc.

Fi - a - id - ra, szent A - tyánk, Te - kints a - lá, mi re - ánk,
Te - hoz - zád fo - hász - ko - dánk, I - gaz hit - tel já - ru - lánk,
Í - gé - re - tőd - höz ál - lánk, A - ján - dé - ko - dat vá - ránk,
Kit ma - gunk - hoz kap - cso - lánk.

1. Fiaidra, szent Attyank,
Tekincz alá mi reank,
Te hozzađ fohazkodank,
Igaz hittel jarulank,
5 Igeretödhöz állánk,
Ayándeкодat váránk,
Kit magunkhoz kapczolánk.

2. Oh kegyelmes Ur Isten,
Kiben hamissagh ninczen,
10 Hiba nincz beszedeбen,
Sem czeleködetiben,
Mint irta le könyveбen,
Azokat mi elenkben,
Ki mondattad nagy büven.

11 [utólag kiegészítve:] sem vetök czeleködetiben

15 3. **K**egyességed Tárhazat,
Edgyetlen egy magzattyát,
Igered ayandekát,
Földre alá szállását,
20 Erdömös aldozattyát,
Szent fiadis ü magát
Ayánlá fáratságot.

 4. **T**et vala igeretöt
Regi szent Attyak elöt,
Kin szüök öruendözöt,
25 Az sok nyaualyák közöt,
Christus ertünk születöt,
Minden nyaualyát föl vöt,
Diczössegeben be ment.

 5. **E**l iüueseröl szollot,
30 Mit könyvben fel iratot:
Egy szüz Leány magzatot
Fogad, es szül egy fiat,
Ki megh töri az Kilgyot.
Ez fiuban ki bizot,
35 Minden nep megh aldatot.

 6. **W**ala Jakob baynoka,
Danielnek otalma,
Sidrak, Misak tartoia,
Esaias Kirallya,
40 Moyses biztatoia,
Illyes batoritoia,
Hiuek oltalmazoia.

 7. **J**üt ackor mint Arniekban,
Aldozatra czudakban,
45 Voltak várakozasban,
Hogy lassak orczáiában,
Immár most valossaghban
El iüt alazatossan,
Iduössegre Sionban.

- 50 8. **Nosza Sion Leanya,**
 Hiueknek tarsasaga,
 Viggadgy ez Kiralysagban,
 Mert neped szabadittya,
 Orszagod oltalmazza,
55 Ellensegöd futtattja,
 Büneidet boczáttya.
9. **Wagyon mas iüveteli,**
 Mjnt az iras ielenti,
 Sziuüinket megh szenteli,
60 Lelkünket erőssiti,
 Elmenketis vezerli,
 Szentsegeckel elteti,
 Szent igeiet hirdeti.
10. **Soha nem táuozik el,**
65 Aruaságban sem hágy el,
 Közöttünk iár vig keduel,
 Szent Lelök ereieuel,
 Az ü szent igeieuel,
 But igyenesit ezzel,
70 Gyözetik könyörgessel.
11. **Földre osztán alá szál,**
 Nagy diczösseggel megh áll,
 Sok seregh Angyalokkal,
 Regi ki mult Attyáckal,
75 Egi villamasockal,
 Szörnyü czattogasockal,
 Királyi meltosaggal.
12. **Eszt az hiuek megh láttyák,**
 Magokat vigasztalliak,
80 Mennyorszagot czudallyak,
 Iduössegöket lattiak,
 El nyert Choronát biriák,
 Hitötlenök boszszulliak,
 Hogy nem hittek, megh bánnyák.

- 85 13. **Christus, te vagy egy Urunk,**
 lüuesedre vigyazunk,
 Te hozzað Ohaytozunk,
 Es csak te benned bizunk,
 Bününkből ki rántassunk,
90 Io keduedben nyughassunk,
 Meny orszagban maradgyunk.
14. **Jüy el mostis, Ur Isten,**
 Vigasztaly szent Lelköddel,
 Elödben keszitessel,
95 Hogy foghassunk örömmel,
 Nezzünk reád vigh szíuel,
 Diczerhessünk örömmel,
 Choronaz diczösseggel.
15. **Testünkben mig it tartasz,**
100 Igassagban iártattas,
 Szent igedre vigyaztas,
 Kit közöttünk megh tartas,
 Utolso orat vártas,
 Diczössegeben föl iutas,
105 Hol diczeretöt halhas.

7.

[CANTIO DE ADVENTU DOMINI]

Nota. Az kereszt'enség

Id - vőz - légy, Úr - is - ten, Ál - lat - ban csak egy Is - ten,
De há - rom sző - mé - lyé - ben, A - tya, Fi - ú, Szent Lé - lők Is - ten,
Val - lunk té - ged hi - tünk - ben, I - gyen - lő di - cő - ség - ben.

1. Iduöz legy Ur Isten,
Allatban czak egy Isten,
De harom szömellyeben,
Attya fiu szent lelők Isten,
5 Vallunk teged hitünkben,
Igyenlő diczössegeben.
2. Attya örök Isten,
Mindenek teremtoie
Te vagy es eltetöie,
10 Angyaloknak nagy diczössege,
Napnak, holdnak szörzöie,
Minden ioknak kut feie.
3. Te szent szömellyedre
Adamot hogy teremted,
15 Halhatatlanná teued,
Minden ioual megh ekesited,
Paradiczomban viued,
Euát tarsul ielented.

- 20 4. De keues ideigh
az kertben lehetenek,
Mind ketten vetközenek,
Tiltot fárul hogy ük euenek,
Ördögtül hitetenek,
Keduedből ki esenek.
- 25 5. Magad ki ielented,
Christust nekünk igered,
Ketsegből mjnket ki völ,
Es hitünkben megh erőssitel,
Bününkert el nem vetel,
30 De hitert iduözitel.
6. Ezön igeretöd
Az szent Patriarchaknak,
Abrahamnak, Jakobnak,
Megh Uyetad Daudid Kiralynak,
35 Kik jmar az Christusban
Megh igazultanak.
7. Idö reá teluen
Küvetödet el külded,
Szüz Leannak izenel,
40 Ü meheben haylekot szörzel,
Kit az te szent Lelkeddel
Nagyon megh környeközel.
8. Ottan az szüz Leany
Hitiben erőssüle,
45 Es fogada meheben,
Szent Fiadat vilagra szüle,
Ki ertünk kent szenuede,
Tegöd megh engesztele.
9. Jesus Christus Urunk,
50 Attya Istennek Fia,
Karhozatnak rontoia,
Es ördögtül szabaditoia,
Hiueknek megh valtoia
Mennyorszagnak adoia.

- 55 10. Te engeszteléd megh
Szent Attyadnak haragiat,
Mikor szenuedel halalt,
Es megh gyözed az örök poklot,
60 Szörzel megh igazulast,
Es örök szabadulast.
11. Bününk boczanattyat
Mi csak te tüled váriok,
Te vagy nekünk váltságunk,
65 Iduőségünk es igassagunk,
Minekünk egy szoszollonk,
Szent Attyadnak előtte.
12. Szent Lelök Ur Isten,
Ki Attyaual Fiual
Te vagy hatalmassagh,
70 Kerünk tegöd, nagy irgalmasságh,
Legy nekünk segetseggel,
Ne hagy esnünk ketsegeben.
13. Mi megh szomorodot
75 Sziuünket vigasztallyad,
Hitünket batoritsad
Es te igeddel igazgassad,
Bününket tauosztassad,
Ördögh orszagat rontsad.
14. Az szent haromsagnak
80 Ismeretire tanicz,
Minket megh vilagositz,
Mind vegiglen hitünkben megh tarcz,
Bününkből megh szabadicz,
Menj orszagra igazicz.
- 85 15. Diczertessel tülünk
Oh boldog szent haromsag,
Ki vagy örök boldogsagh,
Veghetetlen nagy hatalmassagh,
90 Tüled minden hiueknek
Aldassek az meny orszagh.

8.

[CANTIO DE ADVENTU DOMINI]

[Nota. Az keresztt'enseg]

Az ha - tal - mas Is - tent Dí - csér - jök, ke - resz - tyé - nek,
Ü ben - ne hely - hez - tes - sök mi hi - tün - ket tö - ké - le - te - sen,
Ü - tet vall - jok U - runk - nak és ke - gyös A - tyánk - nak.

1. Az hatalmas Istent
Dicsériök keresztyenek,
Ü benne helyhesztessök
Mi hitünket tökéletesen,
5 Ütet vallyok Urunknak
Es kegyös Attyanknak.
2. Az ü iovoltabol
Bűnösökre tekintve,
Es szent fiat igere
10 Mindnyaiunknak megh valtságára,
Menyből el alá küldve
Szüz Maria meheben.
3. Jesus fogantatek
Szüz Anyának meheben,
15 Születek ez világra,
Hogy bűnünktől szabaditana,
Ü len nekünk szentsegünk,
Minden artatlansagunk.

- 20 4. Eö az Ur Istennek
 Örök nagy bölcsege,
 Ü hatalmas teremő,
 Mindeneknek megh uyetöia,
 Mindenek ü altala,
 Es csak ü benne vannak.
- 25 5. Eö minden szüeknek
 Es titkoknak tudöia,
 Az Attya Ur Istennel
 Bünösöknek közben iarioia,
30 Eö az mi bekesegünk
 Es örök nyugodalmunk.
6. Attyatul születöt
 Ü Istensege szerent,
 Hasonlatos Attyahoz,
 Kezdet nélkül egy az Attyaual,
35 Semmi ü nala nélkül
 Nem löt, nem-is leiendö.
7. Eö az mi keduünkert
 Gyölösseget szenuede,
 Nagy sok nyomorusagot,
40 Boszszusagot eröttünk fel vöt,
 Végre az mi bününkert
 Megis ölettetöt.
8. Eö az mi bününkböl
 Vereuel megh tisztitot,
45 Es az ü szent Attyaual
 Egyben hozot s-megh bekeltetöt,
 Minden alnoksaginkert
 Elegge megh fizetöt.
- 50 9. Megh holt es az földben
 Harmad napiglan feküt,
 Onnan nagy diczössegben
 Fenyessegben megh fel tamadot,
 Magas menyországban ment,
 Attyanak iobiara ült.

- 55 10. Minden ellensegit
 Lába alá vetötte,
 Az Anya szent egyhaznak
 Ünnön-magát feieue tötte,
60 Ü mindnyáiunkat iol-lát
 Es igyünket forgattya.
11. Magas menyországbol
 El iüuendö jtelni
 Holtakat -s- eleuenöket,
 Mindeneknek megh fizetendö,
65 Iokat örök életre,
 Boldogsagra viendö.
12. De az gonoszokat
 Setetsegre vetendö,
 Örök pokol kennyára
70 Es az Karhozatra vetendö,
 Hol nagy fogh czikorgatás,
 Leszen örök Jaygatás.
13. Hidgyünk azért ebben,
 Mint teremő Istenben,
75 Járiunk az ü kedueben,
 Es el nem hagy nagy szüksegünkben,
 De minket el be viszen
 Az örök diczössegeben.

9.

FOKTÖVI

CANTICUM ESAIÆ. CAP. 42.

Nota. Bizony beszedeiben

1. **I**llyen keppen keszite Esaias Propheta
Minden rendet az Ur Christus napiara,
Ki hozzank iün latogatasra.
- 5 2. **U**y enököt az Urnak Enekellyünk előttte,
Ez vilagnak minden szegeletiben,
Megh hallassek az ü Enöke.
3. **E**örvendezzen az Tenger es annak tellyessege,
Szigeteknek sok fele erőssege,
Benne lako nepnek serege.
- 10 4. **T**apsollyanak az Pusztan forgolodo sok seregök,
Varasokban mulatozo szömelyök,
Maiorokban lako Emberek.
- 15 5. **K**astelyokban, Varakban lako erős vitezök,
Hegyön völgyön munkalkodo miuesök,
Ez nag' Urnak enekölletök.
6. **O**rszagaban ki akar bekesegeessen elni,
Ez nagy Urnak törüenyeben köl iarni,
Dolgaiban elő fogh menni.
- 20 7. **F**ieidelem modgyára mint nagy Ur, ugy iü el ki,
Mint harczolo firfiu futamik ki,
Zengh üvölt ellensege giözni.
8. **S**emmi erő nem álhat ez nagy Urnak ellenne,
Ördögh vilagh megh töretik ü tüle,
Azert minden ütet diczerie.

10.

ADVENTRE

Mittit ad Virginem Non quem vis &c.

1. Küldé az Vr Isten, hűséges szolgáját,
Szűzhöz Nazarethben, Gabriel Angyalát,
Hozzánk jó kedvében.
2. Erős követséget, értünk hogy fel venne,
Természetről jegyet, és bizonyost tenne,
Szűznek szülésében.
3. Dicsőség Királya, természet hatalmát,
Birja s-felül mullya, és bűnök kovászat,
Vegye ki közzülünk.
4. Kevélyeknek útát, rontsa hatalmával,
Ördögöknek nyakát, tapodgya sarkával,
Jelentvén hatalmát.
5. Világ ellenséget, üzze tőlünk meszsze,
És magával minket, tégyen részesekké,
Attya országában.
6. Menny el Máriának, ez jót megh mondani,
Az régi írásnak, titkait jelents ki,
Angyali erőddel.
7. Mond ezt: oh szent kegyes, idvozlésem vegyec
Ajándékkal tellyes, Vr vagyon te veled,
Félelmed ne légyen.

4-36 XII [hiányzik] 5 IX természettől X természettől 8 V bűnek IX, X, VI bűnünk 10 III tontsa 12 X jeleuntvén 13 XI Világ Fejedelmét

8. Szent [szüz m]éhedben vedd, Vt Istennek Fiát,
Me[lyben meg őriz]zed, az *szüzesség* titkat,
És minden fo[gadást.]
- 25 9. Hallá s el fogadá, ez parancsolatot,
Hive és fogada méhében magzatot,
De nagy csudálatost.
- 30 10. Emberi nemzetnek, hűséges tanácsát,
Jövendő életnek, maradando Attyát,
Örök békeségben.
11. Kinek erőssége, minket úgy őrizzen,
Hogy világ sok vétke, minket meg ne sértsen,
Pokolra ne vessen.
- 35 12. De az bűn bocsátó, vegye el vétkünket,
Légyen igazgató, adgyon örökséget,
Menynek országában.

22 X nevedben vedd **23** I, II, III, IV, V, VI, VIII, IX, X szükséges VII szüzesség XI szüzesség módját **25** VIII, IX, X és fogadá **26** IX, X fogadot **29** X jöveudő **30** V örök diczőségben **36** I menyek

11.

Ad Notam: Az ki veti segedelmet &c.

1. Isten el küldé Angyalát,
Ugy mint Gabriel szolgáját,
Maga Isten úgy vegeszte,
Hogy fiát meg jelentette.
- 5 2. Ghalilæa Tartományban,
Hol Názareth volt alkotván,
Kiben Szüz Maria lakik,
Mely Jozephnek jegyeztetik.
- 10 3. Az Szent Angyal hogy be méne,
Tiszta szép Szüzre tekinté,
Ki lakozik Nazaretben,
Köszönte *öt* ilyen képpen:
- 15 4. Aldot tellyes kegyelemmel,
Isten hozzád izenettel
Küldöt választot sok közül,
Malasztyat adgya mennyegből
- 20 5. Halván az Szüz Szent ígéket,
Sziviben tartya mind őket,
Rólok nagyon gondolkodik,
Köszönetin álmélkodik.

3 II, III, IV nevezte 4 II, III, IV erejét meg jelentse 7 II, III, IV lakék 8 II, III, IV jegyeztették 11 II, III, IV lakozék 12 I, II, III, IV ötöt 15 II, III, IV küldött s' választot 16 II, III, IV mennyegből 19 I rolad II, III, IV gondolkodék 20 II, III, IV álmélkodék

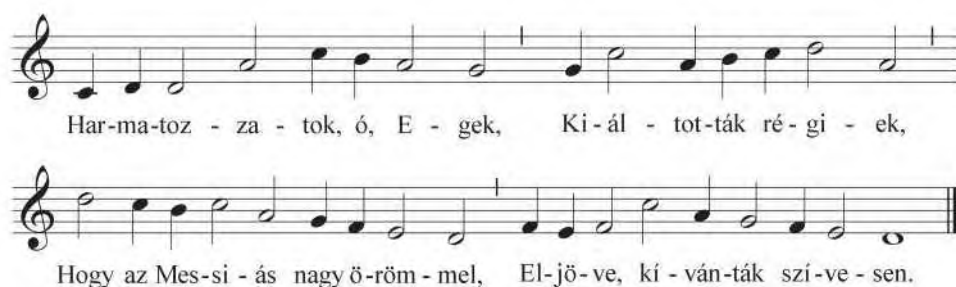
6. Ne fely az Angyal mond néki,
Nevén Mariat nevezi
Örűly sött ez nagy io hirnek,
Hogy kedvét nyerted Istennek
- 25 7. Fogacz Fiat és *szülöd* is,
Ennek Jesus lesz neve is
Fogh egyedül Uralkodni,
Orszaganak vége nem lesz
- 30 8. Monda tovább az Szent Angyal,
Az Szent Lélek te read szál,
Ezeket ő viszi véghez,
Nála minden lehetséges.
- 35 9. Ezt hogy inkább elhihesse,
Erzebe trül lon beszede,
Mondván az te rokonsagod,
Vénségében Fiat fogad.
- 40 10. Hogy Erzebeth hatt holnapja,
Méhében Fiat fogada,
Nem kell csudalkozni ezen,
Mert Istentül lehet minden.
11. Az Szüz engede ezeknek,
És ezt felele Istennek,
Im hol az ő szolgálója,
Legyen az mint ő akarja.
- 45 12. Azonnal Szentelt méhében
Lön az kettő eggyesegben,
Istenség az emberséggel,
Szüz marada szép épségben.
- 50 13. O értünk testesült Christus,
Szüznek tiszta Szent méhében,
Kezdetz minden jót már velünk,
El-is végezed miben[nünk.]

24 I kedved II, III, IV kedvét **25** I Szülésed is II, III, IV szülöd is **28** II, III, IV nem lesz vége **32** II, III, IV nála lészén **35** III, IV mondván: te **36** II, III, IV fogott **48** II, III, IV épséggel **51** III, IV kezdgy ... mi velünk **52** I [a sor vége nem látszik] II, III, IV és el-is végezd mi bennük

12.

EX TRANOZ[CIO]
ROSU DAGTE Ô NEBESA ETC.

ad eandem Notam

1. Harmatozzatok ô Egek,
Kialtottak régiek,
Hogy az Messias nagy örömmel,
El jöve kivanták szivessen.
- 5 2. Es el-jön sok kivanságra,
Alazatos személyben,
És az Igasságnak ereje
Minden lelekkel lön közölve.
- 10 3. Harmatozzatok ô Egek,
Mi-is igyen kialcsunk,
Hogy az Christus segítségunkre,
Hozzánk jöjön szívből kivannyuk.
- 15 4. Mert az nyavalyátúl melyben,
Forgunk mi ez életben,
Hova tovab meg aszunk éppen,
Mint virágok az nagy hévségben.
- 20 5. Harmatozzatok ô Egek,
Jövel oh Uram Jesus,
Mint régen ez világon lévén,
Meg igerted volt kegyelmessen.
6. Hol ketten vagy harman lesznek,
Nevemben ösve gyűlve,
Jelen leszek en is közöttük,
Azoknak meg-élesztésekre.

- 25 7. Szent Igedet s-Szentségedet,
Örizd tisztan közöttünk
És azokkal Vigasságunkra,
Maradgy Uram mindenkor velünk.
- 30 8. Harmatozzatok ô Egek,
Jövel oh Uram Jesus,
Mikor mar à test kezd szakadnja,
És lelket ki kell botsatanyi.
- 35 9. Nyuits segítséget s-oltalmat,
Halálos fekvésünkben,
Badgyat szívünknek orvosságot,
Adgy idvösséges Szent Igedben.
- 40 10. Vedd hozzád az mi Lelkünket,
És nyugossad testünket,
Néked ajanlyuk mi magunkat,
Ne kivanyad veszedelmünket.
- 45 11. Harmatozzatok ô Egek,
Jövel oh Uram Jesus,
El jövetelednek örüllyünk,
Hald meg kivanságunk kerünk.
- 50 12. Gonosz Világnak vess véget,
Igaz Biro és király,
És minékünk adgy olly kegyelmet,
Hogy lassuk Uy Jerusalemet.
- 55 13. Harmatozzatok ô Egek,
Legyenek így mind ezek,
Jelen lévén minden hivekkel,
Légy mi velünk is könyörgökkel.
- 60 14. Es az mint hogy meg halgattad,
Kik hozzád kiáltottak,
Ugy minket-is mostan Uram Jesus,
Halgas meg kegyelmes szep Christus.
- 60 15. Mellyert téged ez életben,
Aldhassunk Enekinkben,
Osztan az örök ditsőségben,
Allelujat mondhassunk Amen.

13.

CANTIO DE ADVENTU

1. Minnyajan körösztienek
Adgyunk halat Istennek
Az mi edes idvoztönknek
2. Az kegyelmes Vr Isten
Az hatodik időben
El boczata a Nazaretben
3. Hol az szüz lakik vala,
Maria neve vala,
David kiraly nemzete vala,
4. Mindgyarast az Gabriel
Szömben lön az szep Szüszel
Köszöne neki nagy örömmel.
5. Idvöz legy Szüz maria
Urnak kedves Leanya,
Read szallot szent ajandeka,
6. Ezt halvan az Maria
Igön ijedot vala,
Angyal monda ne fely maria,
7. Mert te az szent Lelektül
Fogacz az te mehedben
Es fiat szülsz az Bötlehemben
8. Az ö nevet Jesusnak
Hivod Isten fianak
Idvözitö szent mesiasnak

- 25 9. Az Irgalmas Ur Isten
 Az emberi nemzetön,
 Könyörüle bűnös szüleken,
10. Üket paradiczomban
 Es az nagy boldogsaghban,
30 El be vive az nagy szep kertben
11. Es üket Ura teve
 Minden fele allatokon
 Vadakon es az madarakon
12. Es ot az nagy szep kertben,
35 Minden fele allatokon
 Hogy ennenek abban szabadoson,
13. Az kertnek közepötte
 Vala egy szep termő fa,
 Ki az törvének faja vala
- 40 14. Megh tilta ezt az Isten
 Hogy ebben ne ennenek
 Mert Istentül el üzetnenek.
15. Ottan paradiczomban
 Ördög kigyó kepeben
45 El be mene az nagy szep kertben
16. Föl mene tiltot fara,
 Eva Anyanknak monda
 Hogy az alma igen jó volna,
17. Hogy ha ti abban esztek
50 Olyan bölcsek ti lesztek
 Hatalmasok mint az Istennek.
18. Eva Anyank ezt halla,
 Mindgyart evek almaban,
 Adamnakis ada Legh ottan
- 55 19. Adam eszt megh harapvan
 Megh ismere Azonban
 Hogy estenek Isten haragjaban:

28 Üket <az> 32 allatoko<...>n [kibetűzhetetlen törlés] 43 Ottan <az> 56 <legottan> Azonban

- 60 20. Szegyenlik meztelen
El buvanak hirtelen
Ottan mene az Ur az kertben
21. Adam hol vagj azt monda
Nagj fol szoval kialta
Es üket ottan elő hiva,
- 65 22. Uram jme hul vagjok
De meztelen vagjok
Az Evatul Czalatot vagjok,
23. Ki monda megh te neked
Meztelensegedet
Miert Adám hogj ezt mivelted,
- 70 24. Adam vete Evara,
Eva gonoz Kigyora,
Hogy öt kigyo megh Czalta vala.
25. Isten monda Adamnak,
Hogj hittet az Evanak,
75 Gyömlöczeben ül tiltot fanak,
26. Veritekkal munkaval,
Kenyert egyet faratsagal,
Es felette sok nyavalyakkal.
- 80 27. Ez te mezdöd Legh ottan
Korot neked teremczen,
Es gyömlöcze bojtortjan Legyen.
28. Te penig Aszszony allat
Fajdalommal fiadat
Sok kinokkal szüllyed azokat,
- 85 29. Nyavalyad sokasodgyek
Ferfi rajtad uralkodgyek,
Es ez Legyen neked jutalmad.
30. Te Kigyo legy atkozott
Minden állatok közöt
90 Czuszo maszo állatok közöt,

87 Es <Le> ez 89 Minden<ek>

31. Aszszonyi állat magvabul,
Te neked ellenseget
Rontot szörszök emberi nembül,
- 95 32. Mert Jesse gyökere,
David kiraly nemzete,
Viragzik az szüznek meheben,
33. Immar hogy, terhes vala,
Joseph ismeri vala,
El akara titkon hadnia,
- 100 34. Az Istennek Angyala,
Mingyarast az Josephet,
Ottan megh szolitotta vala,
35. Ved hozzad az mariat
El ne vesd ütet tüled,
105 Szüli neked Idvözitödet,
36. Az ö nevet Jesusnak,
Hivod Isten fianak,
Idvözitö Jesus Christusnak,
37. Ottan Isten Angyala,
110 Fol mene menyorszagba,
Maria ment Ephrajmba.
38. Immar miis öröllyünk
Es szivünkben vigadgyunk,
Emberre lött Christus erettünk,
- 115 39. Kiert mi mind ezekert
Adgyunk halat Istenek
Az mi edes üdvözitönknek.

94 Mert <az> 99 akar<ja>a 110 menyorszagba<n>

14.

NUN KOMMT DER HEYDEN HEYLAND, ETC.

1. MÖst jön népnek, Meg-váltoja,
A' Szüzességnek szép Fia,
Ki lön ez világ csudája,
Születése bizonyitya.
- 5 2. Mert nem az férfiui magbul,
De Szent Lélek illésébül;
Isten Igéje testesüle,
Szüz méhével edgyesüle.
- 10 3. A' Szüz méhe nevelkedik,
Szüzesség meg nem sertődik,
Tisztaság is gyarapodik,
Hajlékul Isten ott lakik.
- 15 4. Ki jöve ágyas házábul,
Mint Királyi pálotábul,
Isten s'-ember egy személyben,
Öltözvén a' mi testünkben.
- 20 5. Szent Attyától földre jöve,
Pokolnak kinnyát meg-töré
Viszont ismét menybe méne
Attyának jobjára üle.
6. Ki vagy egyenlő Atyáddal
Védelmezz hatalmaddal,
Orvosoljad jo-vóltoddal,
Betegségünk irgalmaddal.

5 III nem férfiui 15 I személyében III személyben 17 III Atyától 20 III Atyának

- 25 7. A' te jászlod már tündöklök
Szép új világgal-is fénlök,
Sötétségtől sem sértődök,
Hütünk ezzel erősödök.
- 30 8. Ditsösség légyen Atyának,
Ditsösség ő Szent Fiának,
Ditsőség a' Szent Léleknek,
Örökkén való Istennek.

15.

... JÁNOS

Nota: Küldé az Ur Isten hűsé[ges]

1. Isten meg mutatá, nagy hatalmasságát,
Ádámot teremtvén és melléje Évát
Mindnyajunknak Annyát.
2. Amaz gonosz ördög, az kiket meg csala,
Isten ellen valo nagy bűnre onszola,
Boldogságtul foszta.
3. Nagy irgalmasságát akkor meg jelente
Mert az ő szent Fiát nékiek ígéré
Végre el is küldé.
4. Nagy csudálatossan, ki az szent lélektül,
Fogantatott vala és születek szüztül
S-meg valta ördögtül.
5. Oh te édes Jesus, ki értünk születél,
Te ditsősségedbül éz világra jöttél,
Minket idvözítettél.
6. Szenteld meg szívünket, hogy benned bizhassunk
És Messiásunknak tsak téged vallhassunk,
Föl magsztalhassunk.

3 minduyajunknak 6 fossta

- 20
7. Hogy mikor jövedes, hozzánk halálunkra,
És amaz utolsó rettenetes napra,
Ne jussunk gonoszra.
 8. De az te jobb kezed felől állitassunk.
Attyad áldottinak mondvan, Mennybe jussunk,
Meg koronaztassunk.

23 áldottinavk

16.

TATAY ISTVÁN

Notaja. Tündöklő hajnali csillágh. &c.

Szí - ve - met hoz - zád e - me - lem, dí - csé - re - ted -
Mert nagy ná - lad az ke - gye - lem, em - be - rek - hez
re ser - ken - tem, Min - den - kor éb - re - ge - tem,
az sze - re - lem, Ó, én é - des Is - te - nem,
Szí - ves, bő - ves, kö - zön - sé - ges, drá - ga és gyö -
nyö - rú - sé - ges, Az hí - vek - nek é - des - sé - ges.

1. SZívet hozzád emelem, dicséretedre serkentem,
Mindenkor ébregétem: R.
Mert nagy nálad az kegyelem, emberekhez az szerelem,
Oh én édes Istenem :/
5 Szíves bőves, közönséges drága és gyönyörűséges,
Az híveknek édeseseges.
2. Te embert mert úgy szerettél, és mi bennünk gyönyörködtél,
Hogy képedre teremted :/
Adamot nagy ékességgel, halhatatlan ditsősséggel
10 Paraditsomban vived: R.
Nagyság – Jóság, szép Uraság kellemetes nagy méltóság
Vala az örök boldogság.

3 emberekher 12 azz örökh

3. Eztet de az gonosz sátán, ki oroszlány hivek után,
Hamar meg irégylette :/:
15 Es ezen nagy Urasagbul halhatatlan boldogságbul,
Az embert ki eytette: R.
Bura, kinra, nagy munkára, éltig valo faratságra,
S-vitte örök kárhozatra.
4. Parancsolattyát Istennek, az ö Szent Teremtőjének;
20 Mert véle megszegette:
Gyümölcsét az tiltott fanak, Paradicsom almájának
Ö vele meg étette. R.
Evát, Urat, Isten Fiát, emberi nemzetnek Attyát,
Jay így rontá s' maradékját.
- 25 5. Hogy az Isten ezt meg látá, nagy romlasunkat meg száná,
Fiát igérvén monda.
Az Aszszonyi allat magva, kigyonak *fejét* meg rontya
S-népét meg szabadittya. R.
Jó hir, kedves ir, Eva nem sir, Adam örul Istent ditsér
30 Az ördögtül immar nem féll.
6. Az Urnak ez ígérétét, Messiás el jövetelét,
Sok szentek szive várta :/:
Christus megtestesülését, Isten Fia születését,
Látnia ohajtotta. R.
35 Immar meg atta, meg mutatta, ez vilagra bocsatotta
S' leki örömünk meg hozta.
7. Ne féllünk hát ellenségtül ha van-is bántásunk ettül,
Mert vagyon jo királyunk :/:
Meg oltalmaz az ördögtül, és minden reánk töröktül,
40 Ez mi hatalmas Urunk. R.
Velünk bennünk, mellettünk, vagyon s-viáskodik értünk
Isten velünk hat mit félünk?
8. Vigadgyunk azért szivünkben, dicsérjük Istent lelkünkben,
Tellyés mi életünkben :/:
45 Siessünk Gyülekezetben, énekelvén néki szépen,
Ez Adventi időben R.
Zöngyön, pöngjön, örüllyön szivünk s' nyelvünk énekellyen,
Hála adás meg ne szünnyön.

15 ez en 21 Gyümölis ét 20 megRegette 27 tejét 33 Bületését 43 szért 45 énekebvén

- 50 9. Szerelmes édes Jesusom, aldott legy kedves Christusom,
Hogy minket meg váltottal :/
Oh egyetlen egy orvosom, dragakövem szép aranyom
Ki magadnak választál. R.
Szépem, enyém, én jegyessém, én örömöm, minden kintsem
Téged ohajt szívem lelkem.
- 55 10. Tenéked azért szivessen, éneklek mostan kedvessen,
S-várlak nagy szerelmessen :/
Mind ez szent Advent időben, mind pediglen jövőndőben
/ az karacsony inepeben
Jöy hozzám hát kegyessén. R.
Szalast, lakást szép nyugovást készits nálam meg maradást,
60 S' nekem adgy meg boldogulast.
11. Adgyad szent születésedbül, sött te egész érdemedbül,
Várjam idvösségemet :/
Egyedül te jo voltodban és érdemes halálodban
Helyheztessem hütömet. R.
65 Illyen hütben, reménségben, jo életben s-kegyességben
Éllyek hallyak s' mennyek mennyben.
12. Tied vagyok ez életben, tied legyek jövőndőben,
Vigy oda hol magad vagy :/
Hadd légyek ott-is kedvedben, az te nagy ditsösségedben,
70 Kivánságom hozzád nagy. R.
Iót adgy, el ne hadgy, velem maradgy mért én tied s' te enyim vagy,
Jesus oda vigy hol te vagy.
13. Ah halld meg, ohajtásomat add meg jo kivánságomat,
Kit igaz hütbül kérek :/
75 Add meg hütömnek jutalmát érdemeddel, nyert Coronát,
Mellyet hiszem el veszek. R.
Mennyben, örömben, hiveiddel szenteiddel fényességben
Veled legyek ditsösségben.
14. Illy buzgo kivánságomban, hallgass meg Imadságomban,
80 JEsus szívem öröme :/
Ségély hogy benned bizhassam, tüled el ne vonnyattassam,
Lelkemnek Vö-legénye: R.
Jövel, közel, és ne késsél, szály bé hozzám kegyelmeddel,
Boldogits örök étlettel.

53 Szépen 53 Egyém 53 tegyessém 55 énelek 56 s-vártak 57 [A sor második fele két változatban szerepel egymás alatt.] 59 készits
nálam szép nyugovás [rímhíba] 64 hüömet 65 hübül 67 tegyek

17.

BEÖKH ISTVÁN

Nota: Isten el küldé Angyalát:

1. IM'ar Adám hogy el esék
Isten rajta szánakodék,
Christus néki ígérteték,
Kivel meg vigasztaltaték.
- 5 2. Szolla Isten Angyalának,
Menny-el mondd meg Máriának
Annya lesz Isten Fiának
Meg-Valtót szüls ez világnak.
- 10 3. Tsudalkozék az Mária,
Férfiat nem ismért mondgya,
De Gábiel vigasztallya,
Hogy azt szent lélek munkállya.
- 15 4. Ugy mond nem köl ezt csudálnyi,
Isten dolgát köll gondolnyi,
Hogy ő mindent cselekednyi,
Elegséges végbe vinnyi.

6 monad 9 Tsudalkorék 16 Eleséges

- 20 5. Ah Uram im' te szolgálod,
Mond Mária mint akarod,
Ugy légyen mint parancsolod,
Szolgálnak jóbnak tudod.
6. Nagy hamar ter^hben akada,
Méhében fiát fogada,
Idövel magzatott hozza
Ki világot meg Váltotta.
- 25 7. Büntül ördögtül pokoltul,
Az Törvénynek nagy atkátul,
Az Istennek haragyátul,
És az örök kárhozattul.
- 30 8. Eörüllyünk hát s' most vigadgyunk,
Szivbül lélekbül tapsollyunk,
Istennek hálakat adgyunk,
És néki ekképpen szollyunk.
- 35 9. Kérünk Ur JEsus tégedet
Idvözits te hiveidet,
Vedd hozzád az mi lelkünket,
Mennyekebe el bé vigy minket.
- 40 10. Hol örökkén veled legyünk,
Örömdben reszesüllyünk,
Téged vég nélkül dicsérjünk,
Te miénk s' mi tied légyünk.

20 tudodd 21 terben 26 pagy 27 Iszennek 38 ressesüllyünk

KARÁCSONYI ÉNEKEK

18.

DE NATIVITATE

1. IER dicsérjük az *Ur* Christust,
Hogy értünk emberré lőtt,
Az szüztől e' bizony dolog,
Kin örvendnek az Angyalok,
Alleluja.

5

2. Örök Atyának egy Fia,
Itt fekszik az jászolyban,
Mi testünkben és vérünkben,
Bűn-nelkül öltözöt Isten,
Alleluja.

10

3. Kit ez világ meg nem foghat,
Az szűz ölében apolgat,
Alázatos mint kis gyermek,
Kitől tartatnak mindenek,
Alleluja.

15

4. Az mennyei világosság,
Ez világnak uy fényt ad,
És fénlik az setétségben,
Viszen minket dicsőségben,
Alleluja.

20

5. Ki szent Attyával egy Isten,
Jövevény volt itt ez földön,
Hogy *meg* mentvén in-seginkből,
Menyben vinne örökösül,
Alleluja.

25

1 I az Christust II az Ur Kristust 23 I Hogy mentvén II hogy meg mentvén 24 II örökségül

6. Ez földre jöt szegénységbe,
Hogy raytunk könyörülne,
Menyben tenne gazdagokká,
Angyalihoz hasonlókká,
Alleluja.

30

7. Mind ezeket tötte velünk,
Szerelmét jelentvén nekünk,
Kin örül az keresztyénség,
Légyen Istennek dicsőség,
Alleluja.

35

19.

Az meny - nye - i nap im - már fel - jött,
Mely ré - gen - ten í - gér - te - tett
Az vi - lá - gos - ság Aty - já - tól,
Üd - vös - sé - günk S bol - dog - sa - gunk
Drá - ga szép kút - fe - je - től.

1. Az Mennyei Nap immár fel jöt,
Mely régenten ígértet,
Az világosság Atyától,
Üdvösségünk
S' boldogságunk,
Drága szép kút-fejétől.
2. Hogy mi, kik nagy sötétségben,
Ülünk vala nagy mélységben,
Tőle meg világositatnánk
A pokolnak
S' kárhoznak,
Sötétségében ne járnánk.
3. Ez fényes Nap, az gyermek Iesus,
Kit nekünk szüle szép gyenge szüz,
Augustus Császár idejében
Bethlehemben,
Hidegségben,
S' amaz adó fizetésben.

1 II [Az iniciálé nincs kiírva] 9 II világositatnak 12 II sötétségben I, II járnak

- 20 4. Iászoly az napnak helye,
Barmok közöt születése,
Ah mely nagyon szenvedé!
Ez világnak
S-mindeneknek,
Nagyságos teremője.
- 25 5. Szálás fogadó ház è világ,
Melyben bé-jöt amaz virág,
De nem fogadá ez világ,
Háza kivöl,
Maga kivöl
30 Hagyá ez gonosz világ.
6. Angyal azért pásztoroknak,
Júh mellett vigyázoknak,
Hirdeté magos menyből,
Jelen-létet,
35 Születését,
Az gyermek Iesusnak.
7. Mond az Angyal pásztoroknak:
Ne féllyetek, az Christusnak,
Születése örömetek,
40 Kit én nektek
Szegénjeknek,
Dicsőséggel most hirdetek.
8. Mert születék má ti nektek,
Meg-tartó üdvözítőtök,
45 Az Davidnak városában,
Az Vr Christus,
G'enge szép szüz,
Kit szüle s-téve az jászolyban.
9. Bé pólálván talállyátok,
50 Kit ökör és számár barmok,
Már Vroknak ismérének,
Szagolással
És fuvással,
Hideg ellen melegétnek.

- 55 10. Ez beszédet mihelt Angyal,
El végezé im azonnal,
Véle mennyei seregek,
 Jelenének
 S-az Istennek,
60 Illyen-módon éneklének:
11. Dicsőség az *magos* menyben,
Istennek és itt ez földön,
Békesség az embereknek,
 S' jó akarat
65 És bocsánat,
Minden ö bűnöknek.
12. Örülj tehát, oh én lelkem,
Mond az keresztyén ember,
Mert fel zendült szép napod,
70 Ez mái nap,
 Mint fenyés nap,
Ragyogó szép csillagod.
13. Mit busolyogsz, oh én lelkem?
Söt örülj el olvadt szívem,
75 Mely ülsz vala sötétségben,
 Mert ma abból
 Az jó Iesus,
Ki hozajó-kedvében.
14. Bűnösökért támadt világosság,
80 Iesse gyökerében szármag virág,
Kitől vagyon élet s-váltság,
 Iöy szivünkben
 Töredelmesen,
Kérünk drága szép ág.
- 85 15. Ezért meny, föld s-tenger zengjen,
S-tisztességet nagyot tégyen,
Uy éneket énekellyen,
 Az Atyának,
 S-Szent Léleknek,
90 Az Iesus Christus nevében.

61 I magosságos [szótagszámhiba] II magos 69 II napot 72 II ragyozo 73 II busolygoz

IN DULCI JUBILLO

E vi - gas-sá - gos i - dők-be É - ne - kel-jünk ö - rő - münk-be,
Mert szí-vünk víg-sá - ga Fek-szik az já - szoly-ba,
S fény-lik mint a Nap fé - nye Az any - ja ö - lé - be,
Ő kez-det és vég, ———— Ő kez-det és vég,

1. E vigaságos időkbe
Enekellyünk örömünkbe:
Mert szivünk vigsága
Fekszik az jászolyba
5 S-fénlik mint Nap fénye
Annya ölébe:
Ő kezdet és vég,
Ő kezdet és vég.

2. O Iesus kis Gyermecske
10 Te utánnad nehézsége
Van szivemnek; s' elménket
Vigasztald, s' kegyességedet
Mutasd, szép gyermekeske
15 S-dicsőség Fejedelme
Vony utánnad engem
Vony utánnad engem.

1 II időben 3 II vigsága 5 II a Nap fénye 6 II az Annya ölébe 7–8 II az örök ige 14 II szent diczsőség 15–16 II vony hozza d minket

- 20 3. O Atyának szerelme!
 O Fiunak engedelme!
 Mi mind el veszünk vala
 Bűneink miá
 De általad örömünk
 Lön menyben nekünk
 Vay-ha ott lennénk
 Vay-ha ott lennénk.
- 25 4. Hol vagyon az öröm?
 Ott, a' hol nincs öröm,
 S-az Angyalok vigadnak,
 Vy énekkel hangicsálnak;
30 Czimbalmok-is zengedeznek
 Tornáczipan a' Vezérnek.
 Vay-ha ott lennénk
 Vay-ha ott lennénk.

20 II miata **24** II [hiányzik a sorra vonatkozó ismétlőjel] **26** II nincz verem

21.

IN DULCI IUBILO, &C.

The musical score is written on four staves in G major (one sharp) and 3/4 time. The lyrics are in Latin and Hungarian. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody is composed of eighth and quarter notes, with some measures containing rests. The lyrics are: 'In dul - ci ju - bi - lo, mi é - nek - lé - sünk jó,'. The second staff continues the melody with the lyrics: 'Szi - vünk-nek vig-sá - ga, hogy in prae-sae - pi - o,'. The third staff has the lyrics: 'Mint nap-nak vi - lá - ga, Ma-tris in gre - mi - o,'. The fourth staff concludes with the lyrics: 'Al - pha es et O, Al - pha es et O.' and ends with a double bar line.

In dul - ci ju - bi - lo, mi é - nek - lé - sünk jó,
Szi - vünk-nek vig-sá - ga, hogy in prae-sae - pi - o,
Mint nap-nak vi - lá - ga, Ma-tris in gre - mi - o,
Al - pha es et O, Al - pha es et O.

1. *JN dulci jubilo, mi eneklesünk jó,
Szivünknek vigsaga, hogy in præsæpio,
Mint napnak vilaga, Matris in gremio,
Alpha es et O, Alpha es et O.*
- 5 2. *O Iesu parvule, ki meg keserülé,
Szomorú szivünket, O puer optime,
Mi betegsegünket, O princeps gloriæ,
Trahe me post te, Trahe me post te.*
- 10 3. *O Patris charitas, O Nati lenitas,
Mind el vesztünk volna per nostra crimina,
El vesztettük volna, cælorum gaudia,
Öröksegünk már, öröksegünk már.*
- 15 4. *Ubi sunt gaudia, csak à Menyországban,
Hol Angyali zengés, novaque gaudia,
Es az hol enekles, in Regis curia,
Ott lakozunk már, Ott lakozunk már.*

22/I.

OMNIS MUNDUS

Mind ez vi - lág ör - ven - dez - zen Krisz - tus szü - le - té - sén,
Kit Szűz A - nya fo - gadt méh - be, Gáb - ri - el hir - det - vén.
Fel - szó - val, hív szív - vel, Fel - szó - val, hív szív - vel
Vi - ga - doz - zunk és ör - vend - jünk e na - pon,
Mert szü - le - ték Szűz - től az Úr nagy tit - kon,
Ör - ven - dez - zünk és vi - gad - junk ez o - kon.
Vi - ga - doz - zunk és ör - vend - jünk ez o - kon.

1. MIND ez világ örvendezzen Christus születésén.
Kit szűz Anya fogadt mehbe Gabriel hirdetvén.
Fel-szóval, hiv szivel
Vigadozzunk és örvendgyünk è napon.
Mert születék Szüztől az Vr nagy titkon.
Örvendezzünk és vigadgyunk ez-okon.
Vigadozzunk és örvendgyünk ez-okon.

22/II.

Mind ez vi - lág ör - ven - dez - zen Krisz - tus szü - le - té - sén,
Kit Szűz A - nya fo - gadt méh - be Gáb - ri - el hir - det - vén.

Szép, é - kes zen - gés - sel,
Hű szív - vel, lé - lek - kel, Jé - zus - ban, Jé - zus - ban,
Ez na - pon, ez na - pon,
Csak ab - ban, csak ab - ban,

Vi - ga - do - zunk és ör - vend - jünk Jé - zus - ban,
Mert szü - le - tett id - vő - zí - tők e na - pon,
Re - mén - sé - günk, hi - tünk lé - gyen csak ab - ban,
Vi - ga - do - zunk és ör - vend - jünk ez na - pon.

1. Mind ez világ örvendezzen krisztus születésén,
Kit szűz Anya fogadt méhbe, Gabriel hirdetven.

Hű szível, léleccel,
Szép ékes zengéssel,

5 Vigadozunk és örvengyünk Jesusban,
Jesusban, Jesusban,

Mert születet idvöztünk e' napon,
Ez napon, ez napon,

10 Reménységünk hitünk légyen csak abban,
Csak abban, *csak abban*,

Vigadozunk és örvengyünk ez napon.

10 [a sor végéről lemaradt az ismétlőjel] 11 örvengyünk

NOBIS EST NATUS HODIE

1. Nekünk ez napon születék,
Egy szeplötelen Szüztől
Győzedelemnek Vra.
2. Kinek az Nap, és Hold a föld
És minden csillagok
Szolgálnak naponként.
3. Azért mi földön lakozók,
É napon dicsérjük
Az hatalmas Vrat.
4. Enekelvén nagy örömmel,
És musika szóval
Mondván dicséretet.
5. Adgyunk hálát mi Vrunknak,
Szűz Maria fiának,
Angyalok Királlyának.

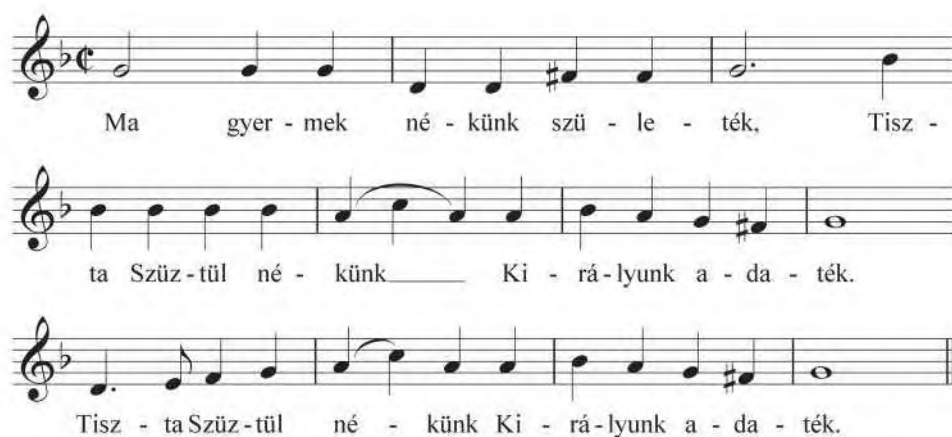
2 I–II szeplötelen III tiszta szép 3 III Istennek Szent Fia 4 I az Nap II a' Nap III nap 4 I és Hold II–III Hold és 5 I–II csillagok III állatok 9 III Istennek Sz. Fiat 10 I–II nagy örömmel III ő nékie 11 III örömmel fejenkint 13 I–II Adgyunk hálát III Dicsirjunk az 14 III Marianak Fiat 15 III királyat

6. Hogy mind el-nem kárhoztunk:
De igen örüllyünk
Mennye-országában.

20 7. Ö mi tölünk dicsértessék,
És fel-magasztaltassék
Örökkön örökké.

16–18 III [Hiányzik] **20** I–II és fel III fel

24.

1. Ma gyermek nékünk születék,
Tiszta Szüztül nékünk
Királyunk adaték.
2. Kinek Meny, Föld és az Tenger,
Szolgálnák nagy hiven
Az ő idejekben.
3. Azért mi-is mind fejenként,
Ditsérjük föl szoval,
Győzedelmes Királyt.
4. Mostan néki zöngedezvén,
Mindnyájon egy szoval,
Néki énekelvén.
5. Ditsérjük az mi Urunkat,
Mariának Fiát,
Angyalok Királyát.
6. Adgyon nékünk boldogságot,
Örökös vigságot,
Mennyei Országot.
7. Ditséret légyen ő néki,
Nékünk pedig lölki békesseg
Örökkén. Amen.

25.

Nota: Resonet in laudibus etc.

Zeng - jen nagy di - csí - ret - tel,
É - kes é - nek - lé - sek - kel,
Si - on most az hí - vek - kel,
Meg - je - lent már Krisz - tus, kit szült Má - ri - a.

1. ZEngj en nagy dicsirettel,
Ekes eneklesekkel,
Sion most az Hivekkel,
Meg jelent már Christus kit szült Maria.
- 5 2. Christus nekünk küldetek,
Tiszta Szüztül születek,
Ferfi mag nélkül fogantatek,
Meg jelent *[már Christus kit szült Maria.]*
- 10 3. Gyermeked diczeretet,
Uy Kiralynak eneket,
Mondgyatok szent verseket,
Meg jelent már *[Christus kit szült Maria]*
- 15 4. Sion aldyad Uradat,
Ember te meg váltodat,
Büntül szabadítodat,
Meg jelent már *[Christus kit szült Maria]*

- 20
5. Már be tölt az mit jövendölt Gabriel,
Eya, Eya,
Szüztül Isten születek,
Ezt szörzötte az Istennek jokedve.
6. Ez napon meg jelent már,
Meg jelent már Israelben,
Mert született Mariatul uy Kiraly.
- 25
7. Nagy az Istennek neve, Emmanuel,
Mellyet meg jelentet volt az Gabriel.

26/I.

KARACSONRA. ANGYALI SZÓZAT

Menny -ből jö - vök most hoz - zá - tok,

És í - mé nagy jó hírt mon - dok,

Nagy ö - rö - met majd hir - de - tek,

Me - lyen ör - vend ti szí - ve - tek.

1. MEnyből jövök most hozzátok,
És imé nagy jó hirt mondok
Nagy örömet mayd hirdetek,
Mellyen örvend ti szivetek.

- 5 2. Ez mái nap egy kis Gyerme,
Egy Szüztül születék néktek,
Az gyermek szép és olly ékes,
Vigasságra kellemetes.
- 10 3. Ez Vr Iesus mi Istenünk,
Nyavalyáinkból ki mentönk,
Ö lészen az idvöztö,
Minden bününk^{nk}ből ki mentö.
- 15 4. Már le hozta az életet,
Melly Istennél vólt készítet,
Hogy véle ti-is éllyetek,
Boldogságban örvendgyetek.
- 20 5. Ez lesz néktek az jegy rola,
Imé fekszik az jászolba,
Ott meg talállyátok ötet,
Kitől meny s-föld teremtetett.
- 25 6. Iertek hát mi-is örvendgyünk,
Az Pásztorokkal bé mennyünk,
Lássuk mit adott az Isten,
Hozzánk való szerelmében.
- 30 7. Nyily meg szivem lásd meg jobba[n,]
[Ki fekszik itt az] jászolban,
Amaz gyermek bizonyára,
[Az szép Iesus] Isten fia.
- 30 8. Oh kedves vendég nálam szály,
Bünömtől ne iszszonyodgyál
Jöy bé hozzám te szolgádhoz,
Hozzád meg térö juhodhoz.

6 VII szep Szüztől II, III, IV, VIII születet 9 II, III, IV, VII, VIII UR Christus V Az ur xps Isten fia 10 III ki mentö 11 V, VII my Iduziteónk VIII az üdvöztönk 12 I bünük^{nk}ből II bünökből ki vevö IV, V, VIII ki mentönc 15 III, V hogy ti-is véle VII így vele 16 IV vigasságban örvendg'etek 17 III, IV Ez leszen nektek ieg' 17–24 VIII [hiányzik] 18 II, III, IV, V, VII jászolban 20 III, IV, V meny föld 21 V Jertek ell-mar mw is 23 VII lassatok 24 IV, VII szerelméből 25 II, VII, VIII szivem nézd III, IV, szivem s-nezd 26 III iaszolba 27 IV amaz Jesus VIII ám az 28 III <k> az kis Iesus 29–32 V [hiányzik] 32 VII terö bünöshöz IV szegen meg terö bünöshöz III szegény meg-térö juhodhoz

- 35 9. Allatoknak teremője,
Miért vagy illy szegénységbe?
Hogy fekszel az aszszu szénán,
Szamár s-ökrök közt aluván.
- 40 10. Nincse senki ez világon,
Ki tégedet bé fogadgyon?
Nincsen-é meleg helyetskéd,
Sem gyengén rengő bölcsötskéd.
- 45 11. Néked bársonyos tafotád,
Aszszu széna lágy párnátskád,
Noha nagy dicső Király vagy,
Imé mostan mely szegény vagy.
- 50 12. Oh én szerelmes Iesusom,
Ides meg váltó Christusom,
Jövel csinály csendesz ágyat,
Szivemben magadnak házat.
- 50 13. En lelkemnek reytekében,
Zárkozzál bé szekrényében,
Hogy el ne feleythesselek,
Söt örökké dicsirjelek.
- 55 14. Az mennyei magas székbén,
Istennek dicsőségh légyen,
Ki szent Fiát küldé értünk,
Hogy meg-váltónk lenne nekünk.

34 II, III, IV, V, VIII szegenysegben 35 VII mit fekszel VIII aszszu 36 VII samár ökrök VI samár s-ökör V szalman eókreók 37 V, VIII Ninczen III Nincz senki 39 VII ninczen im 40 V, VIII gienge VI bölczöczket 41 VIII barsonyod II, III, IV barsonyod s-tafotád V taphota 42 VIII aszszu V parnacsjka 44 II im mostan jay mely IV mostan im iai III Jai im most mely nagy VII [...] ay mely 50 III [bé hiányzik] 51 V hogj ott ne 52 III söt örökön VII söt mindenben dicsirhesselek 53 IV magos menyben V, VIII magas égbén III magasságban 55 II, VIII Fiát adta nekünk III, IV, VII Fiát küldé nekünk V fiat ertünk kilte 56 II, III, IV, VII, VIII hogj megh valtana mi bennünk V hogj eó ualt haszon-megh minket

26/IX.

CHRISTUSNAK TEST SZERINT VALO EL-JÖVETELIRÖL

1. (1.) MEnyből jövök most hozzátok,
És imé nagy *jó* hirt mondok,
Nagy örömet majd hirdetek,
Mellyen örvend ti szivetek.
- 5 2. (2.) E' mái nap egy kis gyermek,
Szüztől született tinéktek,
A' gyermek szép és olly ékes,
Vigasságra kellemetes.
- 10 3. (4.) Már le-hozta az életet,
Melly Istennél volt készítet,
Hogy ti-is véle éllyetek,
Boldogságban örvendgyetek.
- 15 4. (5.) Ez lesz néktek a' jegy rola,
Imé fekszik a' jászolba,
Ott meg-talállyátok ötet,
Kitől meny föld teremtetett.
- 20 5. (3.) Ez Ur Christus mi Istenünk,
Nyavalyainkból ki-mentönk,
Ö léssen az idvözítő,
Minden bününkben ki-vévő.
6. (7.) Nyily-meg szivem lásd-meg jobban,
Ki fekszik itt a' jászolban,
Ez a' gyermek bizonyára,
A' szép Jesus Isten Fia.
- 25 7. (6.) Jertek hát mi-is örvendgyünk,
A' pásztorokkal bé-mennyünk,
Lássuk mit adott az Isten,
Hozzánk valo szerelméből.

2 IX, XI jö 6 XVII szüztől születék tinéktek XXIII Szép Szüztől születék néktek 7 XVII szep el oli XXI ékes és 10 XIII, XIV, XVII készítue 13 XIII, XIV, XVII Ez leszen nektek iegy 14 XIII, XIV, XVII, XVIII jászolban XVI jaszol[...] 17 XVIII, XXIII Az Vr 18 XXI ki-mentek 19 XII idvöziö XXIII Idvezitönk 20 XIX, XX, XXI bünökből XVII büneinkből XVIII büneinkből vivö XII, XIX, XX, XXI ki vivö XIII ki vevö XXIII ki-vévönk 22 XXI feszik 25 XV örvendgyük 26 XVIII el mennyünk 27 XVII mit ad az isten [utólag:] nekünk XVIII lassuk meg mit adot Isten 28 XVIII szerelmibül XXIII szerelmében

- 30 8. (9.) Allatoknak teremője,
Miért vagy illy szegénysegeben,
Hogy fekszel az aszszu szénán,
Szamár ökrök közt aluván.
- 35 9. (10.) Nintsé senki e' világon,
Ki tégedet bé fogadjon?
Nintsené meleg helyetskéd,
Sem gyengén rengő böltsötskéd?
- 40 10. (11.) Néked bársonyos tafotád,
Aszszu széna lágy párnátskád,
Noha nagy ditső Király vagy,
Mostan imé melly szegény vagy.
11. (12.) Oh én szerelmes Jesusom,
Édes meg-váltó Christusom,
Jövel tsinály tsendes ágyat,
Szivemben magadnak házat.
- 45 12. (8.) Oh kedves vendég nálam szállj,
Bünömtől ne iszonyodgyál,
Jöj-bé hozzám te szolgálhoz,
Szegény meg-térő juhodhoz.
- 50 13. (13.) Én lelkemnek rejtekében,
Zárkozzál-bé szekrényében,
Hogy el ne felejthesselek,
Söt örökké ditsirjelek.
- 55 14. (14.) A' mennyei magas égben,
Istennek ditsőség légyen,
Ki szent Fiát küldé nekünk,
Hogy meg-váltonk lenne nekünk.

30 XXI olly XVII il [utólag:] nagy 32 XVI számár s-ökök XVIII számár s-ökrök 33 XIII, XIV, XVII, XVIII XIX, XX, XXI Ninczen 35 XIII, XIV, XVII ninczen oly 36 XIX gyenge 37 XXII barsonyod s-tafotád XIII bársony és XVII tafotat 38 XXII 's lágy 39 XVII királ [utólag:] vagi 40 XIII, XIV mostan im iai XVIII mostan immar 43 XVII [jövel hiányzik] czendes <hazat> ágyat 44 XVII [a sor végén utólag:] lelkemben 47 XIII, XIV jöy be Uram 50 XIV zarkodgyal be XIII zárlodgyál bé 51 XIII, XIV, XVII hogy en el ne feleiczelek 52 XIII, XIV, XVII söt mindönkor 53 XIII magasságban XV magas égben 54 XIV diczősegh mennyben XX diksőség 55 XIV fiat ada ertünk 56 X, XIV, XV, XXIII hogy meg valtana mi bennünk

26/XXIV.

1. Nagy Istennek Szent Angyala,
Magas menyből alá szálla,
Es pásztorok mellé álla,
Nagy vigan nékiek szólla.
- 5 2. (2.) Menyből jövök most hozzátok,
Távozzék messze már átok;
Nagy örömet most hirdetek,
Melly üdvességet hoz néktek.
- 10 3. (3.) Ez mái nap kis Gyermecke,
Szüztől született szépecske;
Sziveteknek édesecske,
Nagy jókkal tellyes edényke.
- 15 4. (4.) Ez hozta le az életet,
Melly Istennél készítettet,
Hogy azzal ti-is éllyetek,
Ez az üdvességes étek.
- 20 5. (5.) Ez lészen jeletek abban,
Mert fekszik egy kis Jászolban,
Bé-takarva posztócskákban,
A' ki ül a' Magosságban.
- 25 6. (6.) Jertek hát mi-is örvendgyünk,
A' pásztorokkal bé-mennyünk:
Lássuk Istennek áldottát;
Hozzánk való nagy jó voltát.
- 30 7. (7.) Nyilly-meg szivem, nézd-meg jobban,
Ki fekszik itt a' Jászolban:
Azon Isten bizonyára,
Ki vigyáz egész Világra.
8. (8.) Oh kedves vendég nállam szálly,
Bünömtől ne iszonyodgyál:
Jöj-bé hozzám jobbágyodhoz,
Meg-térő bünös szolgádhoz.

- 35 9. (9.) Oh én teremő Istenem,
Illy munkádért mit kell tennem,
Hogy fekszel az aszszú szénán,
Szamár, s' öőr közt nyugodván.
- 40 10. (10.) Nincsené senki Világon,
Ki tégedet bé-fogadgyon?
Nincsené meleg helyecskéd,
Sem gyengén rengő bölcsöcskéd?
- 45 11. (11.) Néked bársonyod s' tafotád,
Aszszú széna, lágy párnácskád:
Noha Mennyei Király vagy,
De most szegénységed melly nagy!
- 50 12. Az melly Anya szüzen hozta,
Kis posztócskákba foglalta.
Oh drága Szüz imádgé értünk,
Hogy ne ártson mi sok vétünk.
- 55 13. Oh kedves édes rósácskám,
Kis Jesus szép violácskám,
Jászol helyet száll szivemben,
Légy velem minden időben.
- 60 14. (12.) Oh én szerelmes Jesusom,
Meg-Váltó édes Kristusom,
Jövel, csinály csendes ágyat
Szivemben, magadnak házat.
- 60 15. (13.) En Lelkemnek rejtekébe,
Bé-zárkozzál szekrényébe,
Hogy el ne felejthesselek,
Söt örökké veled éllyek,
16. (14.) A' mennyei fenyességben,
Istennek dicsősség légyen,
Kitől ez jó ránk száll ingyen,
S' Vélle üdvezüllyünk. Amen.

27.

KARACSONRA

Az 47 Sóltár Franciai notaíára

Ma vi - gad - ja - tok Kik hí - vek vagy - tok,
Az Úr - is - ten - nek És ö - rül - je - tek,
Krisz - tus ti nék - tek Mert ma szü - le - ték:
Kit Is - ten ré - gen Í - gért volt szé - pen,
Az Áb - ra - hám - nak És az Dá - vid - nak
Azt el bo - csát - ta És ma meg ad - ta.

1. MA vigadgyatok
Kik hivek vadatok,
Az Vr Istennek
És örüllyetek,
5 Christus ti néktek
Mert ma születék:
Kit Isten régen
Igért vólt szépen,
Az Abrahámnak
10 És az Dávidnak,
Azt el bocsátta
És ma meg adta.

12 X és már

2. Gyermek születék
S-fiu adaték,
15 Az Emmanuel
Jöve hozzánk el,
Jelenék Isten
Emberi testben:
Ma vigadgyatok
20 Kik hivek vattok,
Az Vr Istennek
És örüllyetek,
Christus ti néktek
Mert ma születék.
- 25 3. Iesse veszszeje
És csömötéje,
Im meg bimbozék
S-ki virágozék,
Rayta nyugovék
30 Lelke Istennek:
Kit Isten régen
Igért vólt szépen,
Az Abrahámnak
És az Dávidnak,
35 Azt ma megadta
És el bocsátta.
4. Ennek ő vallán
Nagy Vraság van,
Erös, tanácsos
40 És csudálatos,
Más élet Attya
Dávidnak fia:
Kinek országa
És Királysága,
45 Örökké meg áll
Nagy méltosággal,
Ki minden szegént
Gonosztúl megment.

14 II, III, IV, VI, VII, VIII, IX, X Fiu 16 V hozzánk megh 28 IV virágzék 35 X azt már 48 IX Gonosytúl

5. Eöröm[mel] légyen
50 Most tellyes minden,
À mezök, [hegyek,]
[Er]dök és völgyek,
A meny és az föld
Melly fü[vekkal zöl]d:
55 Az szabadító,
S-lelkünk vidéto,
El jöt, [Annyátul]
Szüz Máriátul,
Nékünk születvén
60 Az Bethle[hemben.]

6. Hozzánk fényesség
Jöt kedves vendég[h],
Hozván világ[ot]
65 És szabadságot,
Bünnek terhétül
És az ördögtül:
Ma vigadgyatok
Kik hivek vattok,
Az Vr Istennek
70 És örüllyetek,
Christus ti néktek
Mert ma születék.

7. Istennek menyben
Dicsőség légyen,
75 Atya fiúval,
S-vigasztalóval,
Szép uy versekben
Áldassék hiven,
Kinek áldása
80 S-óltalmazása,
Raytunk maradgyon,
És el ne hadgyon,
Erre most minden
Ezt mondgya Amen.

50 IV tellyes most 75 IV Fiúnak 83 VII, VIII, IX, X melyre most

28.

diszkant

Hall - ja - tok meny - ég - bü l nagy ö - rő - met

tenor

Vé - nek és gyer - me - kek

diszkant

Me - lyet most hir - de - tek, Di - csős - ség - gel kér - lek, Ne fél - je - tek.

tenor

1. [H]allyatok menyégből
Nagy örömet:
Vének és gyermekek,
Mellyet most hirdetek,
Diczőséggel kérlek,
Ne féllyetek.
- 5
2. Istennek szent Fia
Magas menybül:
Jesse gyökerébül
Magára testet vett,
És Szüztül született,
Ma minekünk.
- 10
3. Otet a' Maria
Édes Annya:
Polákba polála.
S-téve a' jaszolba,
És rut istaloba,
E' nagy kiralt.
- 15
4. Kit ökör és számár
Szagolassal:
Ismérnek Uroknak
És az hideg' ellen,
Ök örizik szépen,
Fuvolassal.
- 20

1–3 I [Az iniciálé nincs kiírva] II Az menyből hallyatok, nagy örömet iffiak és mind vénék **10** I vett II vön **15** II polában **16** II tévé
17 II az rut **18** II az nagy **24** II fuvallással

- 25 5. Es ennek ékessen
 Énekelnek:
 Mennyei seregek,
 Diczség menyégben,
 S-békesség e' földön,
30 Mindeneknek.
6. Oervendezz és örölly
 Nagy kedvessen;
 Mostan oh én lelkem
 Fel zendült szép napot,
35 Ragyozo czillagot
 Mert fényessen.
7. A bünös emberért
 Világosság:
 Tamad élet s-valtság
40 Azért diczeretet,
 Tegyük s-tiszteséget,
 Neki, Amen.

29 II békeség 34 I napot II napok 35 II ragyago csillagok 36 II most fénjenek 41 II tiszteséget

29.

Mi - kor Krisz - tus szü - le - ték,
Szent an - gya - lok ö - rü - lék,
És vég - szó - val é - nek - lék,
Már az Úr di - csér - tes - sék.
Is - ten, em - ber szü - le - ték,
A - tya en - gesz - tel - te - ték
Mi - ne - künk, bú - nő - sök - nek.

1. [M]ikor Kristus születék,
Szent angyalok örülék,
És vég' szóval éneklék,
Már az Ur diczértessék.
Isten *em[ber születék,*
Atya engesztelteté
Mi nekünk, bünösöknek.]

5

1 [Az iniciálé nincs kiírva.] 5–7 [A refrén először a 3. strófa után van kiírva teljesen.]

2. Az angyalok hirdeté,
Pasztoroknak beszéllek,
10 S-nagy örömmel üdvözlék
Kristust, hogy már születék.
Isten ember *[születék,*
Atya engesztelteté
Mi nekünk, bünösöknek.]
- 15 3. Polákba poláltatot,
S-posztoba takartatot.
Gyermekeket, mint Urunkot
Az igazak keresik.
20 Isten ember születék,
Atya engesztelteté
Mi nekünk, bünösöknek.
4. Setétes istaloban
Meg találák jaszolban
Barmok közt gyermek jesust,
25 Ki fényes, mint szép ezüst.
[Isten ember születék,
Atya engesztelteté
Mi nekünk, bünösöknek]
5. Kit szüz Annya szoptata
30 Tiszta tejel és tarta,
Ö Istene hatalma
Barmok étkét meg-adgya.
[Isten ember születék,
Atya engesztelteté
35 *Mi nekünk, bünösöknek]*
6. E végtelen kegyelmet
Aldgyunk mi minden idet,
Istene félelemmel,
40 Türessel s-igaz hittel.
[Isten ember születék,
Atya engesztelteté
Mi nekünk, bünösöknek]

CANTIO NATALIS

1. Serkeny föl oh áldot Kösség,
Kiért meg testesült az Istenség,
Meg adatot az idvesség,
Örvengyen hát az emberi nemzetség.
5 Vén Simeon, Angyalok,
Pasztorok, és Magusok,
Legyetek bizonsagok,
Hogy Christus születetek.

2. Regen az Paraditsomban,
10 Adam mikor evek az almaban,
Mindnyajan az kárhozatban,
Estünk vala az rut setet pokolban.
Iffjak, vének, gyermekek,
Férfiak, es Aszszonyok,
15 Ez Uy Királyt áldgyatok
Zengedezesekben.

3. Ackor megh prophétáltaték,
Hogy az kigyo feje megh töretnék,
Idvezitönk igertetek,
20 Az igeret ma bé tellyesedék.
Vén Simeon, Angyalok,
[Pasztorok es Magusok,
Legyetek bizonsagok
Hogy Christus születetek.]

25 4. Az Atyának szent igeje,
Ki kezdet nélkül vala igerve,
El jött bizonyos időben,
Öltözven az emberi természetben.
Iffjak, Venek, gyermekek
30 *[Ferfiak, es Aszszonyok*
Ez Uy Kiralyt áldgyatok
Zengedezesekben]

7 I bizonsaghi [rímhiba] II bizonsagok 18 II töretek 19 II ördögh hatalma rontatek 26 II [előbb:] ki kezdet nekul vala igerue [javítva:] ki az kezdetben vala igerue

5. Dicsérjék eszt minden nepek,
Tengerek, és földi szélességek,
35 Csillagokkal fénlő Egek,
Örömmel zengjetez ez gyermeknek.
Vén Simeon [*Angyalok,*
Pasztorok es Magusok,
Legyetek bizonsagok
40 *Hogy Christus születetek.]*
6. Ez az mindeneknek Ura,
Királlya, és Császárok Császára,
De nem kiralyi formában,
Jütt nekünk az mi megh váltságunkra.
45 Iffjak, Venek [*Gyermekek*
Ferfiak, es Aszszonyok
Ez Uy Kiralyt áldgyatok
Zengedezesekben.]
7. Romolhatatlan nagy ioság,
50 Lön minékünk az az nyomoruság,
Hogy szenvedne az királyság,
És mienk lenne az örök boldogság.
Ven Simeon [*Angyalok,*
Pasztorok es Magusok,
55 *Legyetek bizonsagok*
Hogy Christus születetek]
8. Tábor nem áll ö mellette,
Nintsen szolgák szolgalok serege,
Maria, és annak férje,
60 És az sok Angyalok vannak környüle.
Iffjak, Venek [*Gyermekek*
Ferfiak, es Aszszonyok
Ez Uy Kiralyt áldgyatok
Zengedezesekben.]

42 II Csaszaroknak Csaszara 43 II kiraly 44 II iöt eö el az mi 49 II ioszagh 51 II hogy miért szenved 52 II hogy mienk ... örök
mönyorszagh 58 II ninczenek szolgak szolgalo 60 II szent Angyalok

- 65 9. Ollyanná lett mint az szolgál,
Noha mindennek tüle füg szolgál,
Hogy minket az Uraságra,
Vihetne, az mellyet szerzet szent Attya
Ven [*Simeon Angyalok,*
70 *Pasztorok es Magusok,*
Legyetek bizonsagok
Hogy Christus születetek.]
10. Piros szép fényes hajnalban,
Születet ho, és nagy zuzmarazban,
75 Hogy minket az szép Tavaszra,
Ki hozna az boldog és öröm nyárra.
Iffjak, Venek, gyermekek,
[Ferfiak, es Aszszonyok
Ez Uy Kiralyt áldgyatok
80 *Zengedezesekben]*
11. Eö lett minekünk Tutorunk,
Elöl járo, és okos hadnagyunk,
Pasztorunk és kegyes Urunk,
Ö neki udvarlyunk és öt szolgállyuk.
85 Vén Simeon, Angyalok,
Pasztorok [*es Magusok,*
Legyetek bizonsagok
Hogy Christus születetek]
12. Aldgyuk és fel magasztallyuk,
90 Mondását parantsolattyát tegyük,
Az szenvedést vele álljuk,
És Idvözitőnek tsak ötet vallyuk.
Iffjak, Venek [*Gyermekek*
Ferfiak, es Aszszonyok
95 *Ez Uy Kiralyt áldgyatok*
Zengedezesekben.]

66 II főgh tüle 68 II szen 73 II Piros es szép 74 II es Zúzmarazokban 84 II udvallyunk szolgállyunk 90 II prancholattyat fellyük 91 II allyunk

13. Ennek nem Tömjent, Aranyat,
És nem tündöklő draga gemántot,
De csak buzgo imátságot,
100 Adgyunk szivünkben és szent áldozatot.
Vén Simeon, Angyalok,
[Pasztorok es Magusok,
Legyetek bizonsagok
Hogy Christus születetek.]
- 105 14. Részessek hogy ugy lehessünk,
Halhatatlan örömben elhessünk,
Mindnyájan énekelhessünk,
És ez uy Királyt mi ditsirhessük.
Iffjak, Venek *[Gyermekek*
110 *Ferfiak, es Aszszonyok*
Ez Uy Kiralyt áldgyatok
Zengedezésekben.]
- 115 15. Ditsertessek az szent Atya,
Ki Fiát értünk világra adta,
Ditsértessenek áldot Fia,
És szent Lelek ennek bölts formáloja.
Vén Simeon, Angyalok,
Pásztorok, és Mágusok,
Legyetek bizonsaghi
120 Hog' Christus születék.

98 II es sem 100 II szivünben szent 105 II Reszszessen 106 II es halhatatlan ... ellyünk 108 II diczerhessünk 114 II vilagra
eröttünk 116 II ennek formaloia 119 I bizonsaghi [rimhiba] 119–120 II ez uy kiralyt áldgyatok / Zöngedözesekben.

31.

CANTIO ALIA NATALIS

Nota. Menyből iüvök

Ó, Jé - zus, e - gek har - mat - ja,

Á - ron vi - rá - gos pál - cá - ja,

Má - gu - sok fě - nyős csil - la - ga,

Is - ten - nek sze - rel - mes Fi - a.

1. Oh Jesus egek harmattya,
Aron viragos palczáia,
Mágusok fenyős czillaga,
Istennek szerelmes fia.

- 5 2. Ma születel ez világra,
De nagy alázatosságra,
Nem Kiralyi Palotában,
Hanem az Barmok Jászlában.
- 10 3. Nem egyeb ennek az oka,
Hanem hogy világ pompáia,
Ki pokolra kaput nyita,
Ez példával el romlana.
- 15 4. Magát senki ne biztassa,
Ezzel hogy még leszen napia,
Kin bűneit sirathattya,
Kevelyseget el hadhattya.
- 20 5. Mert az Istennek haragia,
Hogy ha kesik nagyob sullia,
Leszön az mint a' bölcz mondgya,
Ki a' bűnöst el fogiattia.
- 25 6. Azert mindön megh gondollya,
Mi legyön ü hiuatallya,
Az innepöt hiven tartsa,
Hogy az Istent megh ne bántsa.
- 30 7. Mert ez a kegyelöm napia,
Kit ohaytot sok szent Attya,
Azert az ki megh nem tarttya,
Nem lesz reszes menyorszagban.
- 35 8. Oh Adam ohaytot napia,
Eva Anyánk kevansaga,
Künel-is kemenieb volna,
Az ki tegöd nem kívánna.
9. Te vagy kegyelöm tárháza,
Menyország kinczös Ladaia,
Angyaloknak gazdagsága,
Kit ez világ ohayt vala.

6 II alázatosságban **14** II azzal **15** I Ki II *Kin* ... sirathassa **16** II hagyhassa **23** II tarttya **24** II bantya **28** II resze mennyorszagbba<n>

10. Te vagy bekeseg oszlopa,
Idvösseg fenyös Zaszloia,
Hogy Adam vetközöt vala,
40 Kit világ el vesztöt vala.
11. Te vagy idvössegnek szarva,
Paradiczom meg nylt Zária,
Angyalok el vesztöt száma,
Kin föl épült be tölt karja.
- 45 12. Te vagy az Balam czillaga,
Kiről oly jüvendöt monda,
Hogy Jakob nemzete volna,
Kiből az Christus származna.
- 50 13. Te vagy kilgyonak rontoia,
Ki minket el rontot vala,
Mellyert halál be iüt vala,
De immár ninczen hatalma.
- 55 14. Te vagy Isten ayándeke,
Ki miat világ Uyula,
Vesztöt ember talpra álla,
Ördög gyalázatban iuta.
15. Ordit immár pokol torka,
Ki az elöt vigan vala,
Mert megh kötve van pokolban,
60 Nincz immar semmi hatalma.
16. Ki az elöt megh czalt vala,
Már az labaval tapodgia,
Hazugságáert czufollya,
Haragiát semminek tarttya.
- 65 17. Mi ezökert le burulván,
Ha akarunk menni oda,
Hol nincz ördögnek hatalma,
Indullyunk hálá adásra.

39–40 II [a sorok felcserélve] 49 II kigyoknak 59 II kötven 60 II ninczen mar 65 II ez okert le burullyunk 66 II odamennj

- 70 18. Seregök diczö királlya,
Angyalok fenyos oszlopa,
Cherubinoknak szent Ura,
Aldot legy az magasságban.
- 75 19. Aldot legy az magasságban,
Kit Angyalok sokasága
Diczer alázatosságbán,
Szent, szent az Ur, minden mondgia.
- 80 20. Szent, Szent az Ur, minden mondgya,
Mert ez az ü akarattya,
Kiket fiában megh váltá,
Hogy szíueben üt imádgya.
21. Azert büneit el hadgya,
Minden szülöt magasztallya,
Mert ü Királyok kirallya,
Egyedül teremő Attya.
- 85 22. Semmiből ki mindent ada,
Embert utolszor alkuta,
El üzven ismet megh váltá,
Az kenokból szabadita.
- 90 23. Immár ü kegyelöm Attya,
Menyország kinczös Ladaia,
Angyalok tarsaságában,
Kerünk, vigy be meniorszagban.
- 95 24. De mig ez arnyek világban,
Vitezködő szent hazadban,
Leszünk szentők nyomdokában,
Tarcz megh Christus haioiában.
- 100 25. Kit haboknak sokasága
Czap, de nem lesz el romlása,
Mert vagyon oly kormányossa,
Kit őriz az egek Ura.

80 II hogy szüntelen **82** II minden -s- ütet **84** II teremő Ura **87** el esven **98** I csak te II czap, de **100** I Kit őriz az egek ura. Finis.

26. Tarcz megh azért minket, uram,
Az te kiczin hayoczkádban,
Hogy szent nevedet mi abban
Imádkyok, seregök ura.
- 105 27. Neköd mi hálá adással,
Es buzgo imátságokal
Szolgalhassunk mint Attyanknak,
Mi nekünk igazgatonknak.
- 110 28. Diczeret mi Szent Attyánknak,
Es ü szerelmes fiának,
Ezöknek ayandekanak,
Mi nekünk vigasztalonknak.

101–112 I [más kézzel.] II [hiányzik]

CANTIO NATALIS

1. [E]l iüt az örömnök naptia,
Föl teözöt *Balam* Czillaggya
Sidoknak Kirallya:
Aronnak szaros veszzeie
5 Megh viragzot ki nekiie
Mondolat terömpite,
El iöt mi szivünknek edes vendege,
Kivant idvössege.
2. El iöt az Istennek fia,
10 Mint Gabriel bizonittya
Szülte szüz Maria,
Mönnyünk eleyben mindnyaion
Szüveinkkel vigadozvan
Kezünkkel tapsolvan.
15 Tegyük tisztösseget neki nagy batron,
Illyen keppen szolván:
3. Aldat legy Istenek Fia,
Diczösseghnek koronaja
Angyaloknak Ura,
20 Mönnyorszaghnak lajtoriaia
Ez vilagnak fenyes naptya,
Nepeknek oltalma;
Te vagy bünösöknek közben iarioia,
Megh szabaditoia.
- 25 4. Te mi erettünk le iövel
Alazotossan születel
Pokoltul megh mentel,
Attyadnak kedvebe mivel
Paradiczomban vezetel
30 Megh örvendöztetel:
Teged magasztalunk nagy diczerettel
Halaado szivel.

1 [E]l [az iniciálé nincs kiírva] 2 Balan

5. Illendő diczsösegh legyen,
Aldot Jesus itt ez földön
35 Neked mindönekben,
Engedgyed az mi életünkben
Neked szolgálhassunk hiven
Tökelleösseghben:
40 Es veled örvendgyünk az magas mönyben
Mind örökken Amen.

36 eng<y>edgyed

JEr minnyájan örvendezzünk,
Eörvendezzünk, mostan vigadozzunk.
Ez vigaságos időben,
Eörvendezzünk, mostan vigadozzunk.
5 Mert jö új Tsillag Jákobból,
Eörvendezzünk, mostan vigadozzunk.
Kinek nevét a' Gábríel,
Eörvendezzünk, mostan vigadozzunk.
Es öt nevezte Jesusnak,
10 Eörvendezzünk, mostan vigadozzunk.
Ennek mennyei seregek,
Eörvendezzünk, mostan vigadozzunk.
Békeséget embereknek,
Eörvendezzünk, mostan vigadozzunk.
15 Illik mostan vigadoznunk,
Eörvendezzünk, mostan vigadozzunk.
Született Idvözítönkben,
Eörvendezzünk, mostan vigadozzunk.
Elö kenyér száll mennyekből,
20 Eörvendezzünk, mostan vigadozzunk.
Menyből hozza nagy örömmel,
Eörvendezzünk, mostan vigadozzunk.
Idvösséget e' világnak.
Eörvendezzünk, mostan vigadozzunk.
25 Gloriat mondnak Istennek,
Eörvendezzünk, mostan vigadozzunk.
Mind örökké sok népeknek.
Eörvendezzünk, mostan vigadozzunk.

7 V nevét Gábríel 23 I Idvösségének

SKULTÉTI MÁRTON

diszkant tenor

Mos-tan ör - ven-dez-zünk Ke-resz-tyé - nek, If - jak és mind vé - nek,
Ím, új hír mon - da-ték, Min-den-nek hír - de-tik, Ö - rül - je - tek.

1. **M**Ostan örvendezzünk
Keresztyének,
Iffiak és mind vének,
Im új hír mondaték,
5 Mindennek hirdetik
Örüllyetek.
2. **A'** szent Háromságnak
Böls tanátsa,
Jelenék e' földön,
10 Tsuda edgyesülés,
Kiről szent végezés
Vólt mennyékben.
3. **R**észesülésével
Isten Fia
15 Az Emberi testben,
Magát meg alázván
És hasonló hozzánk
Lön büntelen.
4. **T**iszta Szüz méhében
20 Fogontaték
Szent Lélek Istentül,
Mint Angyal hirdette,
Joseph meg-ijede,
Kétség-nélkül.

2 IV kereszryének 4 V mondatik 12 V menyégben

- 25 5. **Igaz Férfi Joseph**
 Semmit ne fély
 Visely gondot arra,
 Vedd hozzád Máriát,
 Mely szül Isten fiát
30 E' világra.
6. **Nem monda ellene,**
 Söt engede,
 Angyal beszédének,
 Igy a' Szüz Mária,
35 Lön Jesusnak Annya,
 Hidgyünk ennek.
7. **Ugyan azon Angyalok**
 Bizonyéttyák,
 Mikor Pásztoroknak,
40 Mondnak nagy örömet,
 Étszakán juh mellett
 Vigyázóknak
8. **Semmit ne félyyetek,**
 Söt hidgyetek,
45 Vigasztalástokra,
 Szüz fiát el-hozá,
 Ki fekszik jászolba,
 Válságtokra.
9. **Siessetek azért**
50 És mennyetek
 Bethlen városába,
 Hol fel talállyátok,
 Öt bé-poláltatot,
 Istálloba.
- 55 10. **Tsendessen Pásztorok**
 Indulának,
 És így fel-találták,
 Szépen bé-polálva,
 Mint az Angyal monda,
60 S' öt imádák.

34 III iéy a' 54 II, III, IV, V Az istállóba 59 II, III, IV, V mondá 60 V s- ot

11. Uj tsudáján Isten
Szent dolgának,
Illik tsudálkoznunk,
Nagy ditsösségére
65 És tisztességére,
Énekelnünk.
12. Lakozzál mi velünk,
Emmanuel,
Légy édes vendégünk,
70 Ki Atyádtól jöttél,
Világra születél,
Mi örömünk.
13. Ti iffiak, leányok,
Jámbor vének,
75 Nagyok és kitsinyek,
Im Christus születék,
Tinéktek adaték,
Örüllyetek.
14. Ezt énekellyétek
80 Isten félők
Szent gyülekezetben,
Hogy ez az élet után,
Minket egybe-hozván
Más életbe.
- 85 15. Te benned szivünkben
Örvendezzünk,
Ki értünk születél
Szegény bünösökért,
Szabadulásunkért,
90 S- mennyből jöttél.
16. Immár az Istennek
Kik szolgálunk,
Minnyájan örvendgyünk
Mondván: oh Jesusunk,
95 Édes Idvözítünk,
Légy most velünk.

64 V ditsösségre 65 V tisztességre 77 V adatik 82 V ez élet 86 V örvendezünk

Is - ten Fi - a, Is - ten Fi - a vált - szá - gunk - ra,
 Kin ö - rül már, Kin ö - rül már Menny-or - szág - ban,
 Ma szü - le - tett e vi - lág - ra,
 An-gya - lok-nak so - ka - szá - ga.
 Di - cső - ség le - gyen Is - ten - nek, Di - cső - ség le - gyen Is - ten - nek,
 Bé - kes - ség az em - be - rek - nek, Bé - kes - ség az em - be - rek - nek,
 És jó a - ka - rat min - den - nek. És jó a - ka - rat min - den - nek.

1. Isten Fia :: váltságunkra,
 Ma született e' világra,
 Kin örül már :: menyországban,
 Angyaloknak sokasága
 Ditsőség légyen Istennek ::
 Békeség az embereknek ::
 És jó akarat mindennek ::

2. Ki volt előb :: most sem egyéb,
 Atya Istennek ígéje,
 A' ki nem vólt :: most azzá lött
 És úgy meg marad örökké
 Most immáron edgy személyben ::
 Isten az emberi testben ::
 Lön hasonló hozzánk ebben ::

15 3. Gondold meg azt :: Emberi állat,
Istennek titkos tanátsa
Eö szent Fia :: menyből szálla,
Néki azért légyen hálá
Három személ'ben edgy Isten ::
20 Ki lakozol magas menyben ::
Légy áldott örökké amen ::

36.

Notája: Den Vatter dort oben, etc.

Hir - de - tek ti - nék - tek löl - ki nagy ö - rö - met,
Egy tiszt - ta Szűz szü - lé mi Id - vö - zít - tön - ket,
Meny - nyek - nek ki - rá - lyát, Szün - te - len dí - csír - jük
an - gya - lok - nak U - rát.

1. Hirdetek ti-néktek Lölki nagy örömet,
Egy tiszta Szűz szülé mi Idvözitönket,
Menyeknek Királyát,
Szüntelen dicsirjük, Angyaloknak Urát.
- 5 2. Erről az Prophéták régen prophétáltak,
Messiás Christusrol nagy hiressen irtak,
Jövel idvöz légy már,
Mert az kereszténység téged nagy szomján vár.
- 10 3. Nap, Hold és Csillagok, röpdözvén vigadnak,
Szent születésének, örömet mutatnak,
Minden féle állat,
Nagy örömmel várja ő meg-válto Urát.

2 II, III a tiszta 4 II ditsirjünk 6 II Christustól 9 II, III röpdösven 10 II mutattyák

- 15 4. Gyönyörű szép gyermek melly fekszik jászolban,
Bé-takartatott kemény polyátskában,
Kit az szent Seregek
Magas menyországban szüntelen ditsérnek.
- 20 5. Szent születésének örvendetes napját,
Szentellyük és varjúk lölkünk boldogságát,
Ördögi hatalmát,
Meg-rontá minékünk adá boldogságát.
6. Oh áldott szép gyermek Istennek Szent Fia,
Ki mi büneinkért születél világra,
Légyen néked hálá,
Ez szomoru völdgyből vigy bé országodba.
- 25 7. Amen Alleluja vigan énekellyünk,
Született Királynak hitből könyörögjünk,
Ez földön mig élünk,
Örök boldogságát meg-adgya minékünk.

14 II, III bé takaritatott II gyenge **18** II Szentellyünk es vallyunk III vallyuk II, III Lelkünk szabadságát **19** II mert Ördög hatalmat
III ó ördög hatalmát **20** II, III s-minékünk III adgya **22** II születél **24** II s-e szomoru ... végy be Menyországba III menyországban
27 II éllünk **28** II [előbb:] boldogságnak [más kézzel javítva:] boldogságát

DELJESTI INTROITUS

An - gya - li se - reg Krisz-tus szü - le - té - sén,
Ví - gan ör - ven - de vi - lát - ra jö - vé - sén,
A - tya Is - ten - nek buz - gó nagy sze - rel - mén
Így é - ne - kel - vén:

1. ANgyali sereg Christus születesen
Vigan örvende világra jövésén,
Atya Istennek buzgó nagy szerelmén
Igy énekelvén:
- 5 2. Ditsőség mennyben a' nagy Ur Istennek,
Légyen tisztesség mennyei Felségnek:
Aldás, ditséret mondassék nevének,
Szentek Szentének.
- 10 3. Bekesség légyen földön embereknek,
Es jóakarat mindenféle népnek,
Kegyelem. öröm adassék mindennek,
A' szent híveknek.
- 15 4. E' születésnek Evangéliomát,
Hogy mi-is vettük 's birjuk lelki javát,
Víg szível szájjal éneklünk Hosannát,
Szent alléluját:

5. Aldott a'ki jött az URnak nevében,
Legy segítségül magasságos Isten,
Minden ditseret szentek seregében
Tsak tiéd légyen!
6. Mennyei Atyánk Gyülekezetünket
Szenteld meg, 's kedveld mi inneplésünket,
Szent békességgel egész nemzetünket
Áld-meg földünket.

KARÁCSONYI SZÉP ENEK

1. Szivemnek titkos rejteke,
Elmém csendes helye,
Testemnek belső részei
Izek, inak 's erek
5 Indúljatok,
Mozduljatok,
Tagaim 's minden tetemim
2. Mert imé ki az egeket
Teremté a' földet,
10 Napot, Hóldat 's csillagokat
Mindenféle rendet,
Siránkozik,
s' Ohajtozik
Barmok jászlában [fázodik.]
- 15 3. Gyenge orczáján folydogál
Könyve zokogással
Gyermeki jaj szókat formál
Könyves ajakival,
Kit Mária,
20 Testi Anya,
Törülgeti gyenge r[uhával.]
4. Panasz-képen fohaszkodik,
Fián szánakodik,
Világ vóltán álmélkodik
25 Szívében buskodik,
Hogy Urának,
Szent Fiának,
Bölc[sű helyt jászol adatik.]
5. Hol vagytok most Cherubimok
30 Avagy Sérafimok,
Sok számú sereg Angya[lok,]
A' menyői karok
Im Vratok
's Királyotok
35 Barmok [köszt fekszik lassatok.]

6. De te én szívem lelke
Indúlj siecséggel,
Apolgatni félelemmel
VRadat ne késse[1,]
Idvezitöd
Rengesged,
E királyt szép éneklessel.

40

KARACSONYI ENEK

Szi - vünk víg - ság - gal ma be - tölt, Nyert í - gé - ret
Az i - gaz - ság fi - nes nap - ja, Új tes - ta - men -
sze - rint föl - költ Is - ten - fé - lők szá - má - ra,
tom - nak pap - ja, El - jött, kit sok szent vá - ra,
Csil - lag Vil - log, Ra - gyag már lám, Me - lyet Bá - lám
Lá - ta ré - gen, Fény - lik, mint szép nap az é - gen.

1. Szívünk vigsaggal ma be tölt,
Nyert ígeret szerint föl költ
Istenfelők számára,
Az igazságh fines napja,
5 Uj testamentomnak Papja,
El jött kit sok Szent vara,
Csillagh
Villog
Ragyagh mar lam,
10 Mellyet Balam
Lata regen,
Fenlik mint Szep nap az Egen.

2. Megh szana Isten estűnket,
Magara veven testűnket,
15 Mély kegyessegh nagy titka,
Mar minket gyözni megh szűnnek,
Halal őrdögh Pokol bűnnek,
 Törvenynek atka -s- szitka,
 Mergek
20 Fergek
Nekűnk nem art,
Nem tehet kart
 Semmi kepen,
Immar megh gyözettek eppen.

25 3. Profeta kinek nincs massa,
El jött hogy nepet megh Lassa,
 Tanitvan bölcse tegye,
Fö pap el jött hogy aldozzon,
Igaz meg tisztulast hozon,
30 Vilagh bűnet el vegye,
 El jött,
 Most Lett
 Â Szenteknek
 Föl kenteknek
35 Fejedelme
Kirallya -s- nagy Segedelme.

4. Emberre lett Isten fia,
Emberekruł atyank fia,
 Hogy igy eő nekűnk lenne
40 Mariatul tiszta Szűztül,
Nem â testi bujja tusztül,
 Hogy minket Szenté tenne,
 Finyes
 Kinyes
45 El jövese
 Születese
 Nem volt neki,
Noha meny kiralyi szeki.

5. Szelidsegh volt minden dolga,
50 Mert ur ugyan de volt szolga,
Azert illy alazatos,
Semmi pompat nem talala,
Mind elete -s- mind halala,
Volt neki alazatos,
55 Eppen
Szepen
Ki mutatta,
S jelet adta,
Hogy orszaga
60 Löl ki -s- belső kiralysaga.
6. Ez eggyügu Szegeny szallo,
Kinek jo haz az istallo
Â barmok jászla bölcső,
Hog minket emellyen egre,
65 Ezt cselekedte a vegre
Mert kegyelmes es bölcs eö,
Nekünk
Szekünk
Menyben Leszen
70 Helyünk keszen
Dicsősseghben,
Azert jött ily szegenyseghben.
7. Betlehem kis varos de nagy,
Mert onnan jött a feö hadnagy
75 Kenyernek haza meltan,
Mert ott adatik â manna,
Kin â ven simeon -s- anna,
Eörülenek azertan,
Mellyel
80 Tellyel
Kegyes Lelek
Mongyad elek
È kenyerrrel,
Bintetven szent -s- draga verrel.

85 8. Neked en christus mit adgyak,
Hogy mast mindent megh tagadgyak,
Csak azt kivanod túlem,
Hala ado pohart tölcssek,
Imadgyalak mint â bolcssek,
90 Ne menyel hat előlem,
Szallast
Halast
Adok neked
Szivem szeked
95 Lakozzal ott,
Szivben jobb vendegh nem szalhatt.

9. Legyek benned -s- te en bennem,
Jesus enged hozad mennem,
Ha te en hozam jottel,
100 Adgyad Legyek igaz hived,
Essek megh raitam hü szived,
Tudom velem jól tettel,
Mert nincs
Mas kincs
105 Mely hivekkel
Bus szivekkel
Jól tehetne,
Es fő boldogsagh Lehetne.

10. Adgyunk halat miis ennek,
110 Testben megh jelent Istennek,
Eötet szivbül szeressük,
Nyillyek megh szaji sziv es torok,
Mint a betlehemi pasztorok
Eötet gyorsan keressük,
115 Mert nincs
Mas kincs
Mely hivekkel
Bus szivekkel
Jól tehetne,
120 Es fő boldogsagh Lehetne.

100 adgyak

ÚJESZTENDŐRE VALÓ ÉNEKEK

40.

[UY ESZTENDÖRE]

[Mikor Christus Bethlehemben Notajara]

1. Mennyei Király születék,
Vr Christus nekünk adaték,
És Iesusnak neveszteték:
Ma az uy esztendő elkezdeték.
- 5 2. Az áldot mag meg adaték,
Ki régenten meg mondaték,
Abrahámnak igirteték:
Ma az uy *[esztendő elkezdeték.]*
- 10 3. Az fenyves csillag föl tetzék,
Iácobbol világosodék,
Ki Bálámtul meg mondaték:
Ma az uy *[esztendő elkezdeték]*
- 15 4. Az nagy Prophéta születék,
Ki Moysestül mondaték,
Israelnek igérteték:
Ma az uy *[esztendő elkezdeték]*
- 20 5. Esaiástul mondaték,
Hogy az szüz meg virágoznék,
És nekünk Gyermeke születnék:
Ma az uy *[esztendő elkezdeték]*

2 VI az Christus IX, XI adatik 3 VI Ur Jesusnak 4 VI esztendő ... kezdetik 5–60 XVII [hiányzik] 6 VII régente II mondaták 9 XI
tecszik 13 VI kuldetek 14 XIII meg-mondaték 16 után VI Aron veszeie uiragzek, / nag szepen meg giümölczözek, / Istennel
keduesnek teczek, / Ma az Uy 18 VI giümölczöznek 19 VI Istennek keduesnek teczek

6. Iudából el ki véteték,
Királyi páltza ki esék,
Mert az Christus születeték:
Ma az uy *[esztendő elkezdeték.]*
- 25 7. Szüz Mariátul születék,
Kigyo feje meg törteték,
Ördög hatalma rontaték:
Ma az uy *[esztendő elkezdeték]*
- 30 8. Christus környül metélkedék,
Szent vére ki bocsáttaték,
Világh büne el mosaték:
Ma az uy *[esztendő elkezdeték]*
- 35 9. Az törvén bé tellyesedék,
Adosságunk le téteték,
Isten velünk megh békállék:
Ma az uy *[esztendő elkezdeték]*
- 40 10. Azért ez szent Innepekben,
Vigadgyunk uy esztendőben,
Örvendezzünk mi szivünkben:
Ma az uy *[esztendő elkezdeték]*
11. Bizodalmunk csak Istenben,
Legyen Christus érdemében,
Örüllünk ez esztendőben:
Ma az uy *[esztendő elkezdeték.]*
- 45 12. Hadgyuk hátra büneinket,
Jobbácsuk megh életünket,
Engeszteljük Istenünket:
Ma az uy *[esztendő elkezdeték]*

22 VIII <ördög> király 23 VI az Ur Christus VII születek XI születnék 27 VII meg rontatek 28 VI Ma az Esztend[dö] 29 IX metélkedik VII, XII, XIV, XV metélteték 39 VI örvengiünk az mi 40 VI diczeriuk Istent szep enekében 43 VIII az esztendőben XVI Uj esztendőben 43–44 VI elünk immar uy eletben / Ujolvunk meg ez Uy esztendoben 45 VIII, XI Hadgyunk ... VIII hálra 48 VI Erhessünk sok Uy esztendöket XVI Így várhatunk bódog esztendöket

- 50 13. Mikor ez élet el mulik,
 És ez világ végesztetik,
 Christus Vrunk megh jelenik:
 Ma az uy [*esztendő elkezdeték.*]
- 55 14. Akkor mjis az Christussal,
 Véghetetlen bódogsággal,
 Élünk halhatatlansággal:
 Vy esztendöt érünk vigasággal.
- 60 15. Dicsértessel Atya Isten,
 Szent Fiaddal az mennyekben,
 Szent Lélekkal egyetemben,
 Áldgy megh minket ez uy esztendőben.

49 IX az élet 50 VIII, XI végeztetik XIII végezödik 51 VI az Ur Christus meg VIII, IX, XI jelenék 52 VI Igaz Uy esztendő el kezdetig XII [hiányzik] XVI Igaz uy 54 II bódogsággal VII boldogsagban VIII boltosággal 55 VI ekes halhatatlansagal VII halhatatlansagban 56 VII maz [az Uy esztendő elkezdeték] 57 XII, XIV, XV Dicsirtessék 58 II, III, IV, V, VII, XII, XIV, XV mennyekben

41.

UJI ESZTENDÖRE VALO ENEK

Nota. Ez nap nekünk

Mes - si - ás - nak szép Menny-or - szá - ga,
Te ke - resz - tény - ség vi - lá - ga,
Mai nap van Új - esz - ten - dő nap - ja,
Is - ten jó - vol - tá - búl ránk föl - vir-radt ó - rá - ja,
Ün - nep - lé - sünk - nek egy szent mun - ká - ja,
A gyer - mek Jé - zus vér - on - tá - szá - val,
Nyol - cad - na - pon se - bes vol - tá - val,
Ne-künk ezt bol - do - gítja vére bim - bó - já - val,
Ál - dott é - ret - te, minden nyelv vall - ja.

1. Messiasnak szép meny orszaga,
Te kereszténysegh világa,
Mai nap van uji esztendő napja,
Isten jó voltából rank föl virrat oraja,
5 Ünneplésünknek egy szent munkája,
 A gyermek Jézus vér ontásával,
 Nyolczad napon sebes voltával,
 Nekünk ezt boldogította vere bimbojával,
 Aldott erette minden nyelv vallya.
- 10 2. Istenünkel éros kötesünk,
 Egy más között szövetségünk,
 Megh van jegyezve környül mecczessel,
 Ur Christus drága verének eresztésével,
 Mais megh ujult emlékezéssel,
15 Az nyolczad napi kis gyermek Jézus,
 Idvösseghre ezzel elég jus
 Minden bűnös ember tehát már eő hozza fus,
 Mert neked elég az egy Ur Christus.
- 20 3. Ma ez által Abraham magzati,
 Minden nemzetsegh fiai,
 Igeretben aga bugai,
 Vagyunk az egy hit által eő bele oltasi,
 Mienk a kepen minden aldasi,
25 Röbdös lelkedben keresztény ember,
 Eörüly -s- vigagy nincsen semmi pör,
 Christus által oda van amaz attkozott törr,
 Csak algyad érte Istent mindenszer.
- 30 4. Uji esztendőt ez üdő szammal
 Ugy legyen uji minden haznal,
 Igy az jó isten hozánk be szal,
 Minden mi ellenseginken bizony ellent all,
 Es aldomassa fejünkön megh all,
 Ezzel vigasztal sion kirallya,
35 Teged sion anya Leanya,
 Ezel ekes minden uji esztendőnek napja,
 Kezdeti vege -s- elis folyasa.

5. Christus Jesus csupa aldas vagy,
Istennek gazdaghsaga nagy,
Mindenben jo megh ujjulast adgy
40 Semmi insegünkben az idenis el ne hagy,
Kerünk ily uji esztendött raitunk hagy,
Ezzel uji esztendőnk viragozal
Minden boldoghsagh ki agazzal,
Mi raitunk naponkent tellyek es csillagozek,
45 Kiert mind sziv -s- mind szaji imatkozzek.
6. Szallicsd reank minden aldasid,
Lelki -s- testi aldomasid,
Ez uji esztendő üdvössegeth,
Az ur kristus által istennek dicsössegeth,
50 Tegyen minnyajunknak bekessegeth,
Az ki ezt hallod földön mongy amment,
Ez enek az egekben föl ment,
Kristus eleiben ki nekünk megh nyert mindent,
Istenis szollyon erre ugy legyent.

VÍZKERESZT ÜNNEPE UTÁNI ELSŐ VASÁRNAPRA VALÓ ÉNEKEK

LÖVEI BALÁZS

JESUST EL-VESZTŐ, KERESŐ, MEG-TALÁLO ES MEG-TARTÓ BUZGO LELEKNEK VIZKERESZT
NAP UTÁN ELSŐ VASÁRNASZOMBATON, MONDANDO HÁROM KEGYES ÉNEKE

Nota: JEsus életnek, öröme. etc.

Bib - li - á - ban mond - ja, Krisz - tus pa - ran - csol - ja,
Ke - res - sé - tek hí - ven s ta - lál - já - tok bő - ven

ne - künk ezt mond - ván,
min - ket biz - tat - ván, Hogy mi nagy szük - sé - gink - ben

Is - te - nünk - nél vi - gasz - ta - lást Ke - res - nénk nagy biz - vást.

1. **B**ibliában mondja, Christus parantsolja, nekünk ezt mondvan :/
Keressétek hiven s' találljátok bőven minket biztatván.
Hogy mi nagy szükséginkben Istenünknel vigasztalast
Keresnénk nagy bizvast.

- 5
2. **L**ölköm itten bolyog, mint légyen á dolog, hogy sokan vadnak :/
Kik igen keresnek, sokat járnak, kelnek, *de* nem találhatnak.
Miképp, mondja hat Christus, keressétek, nyomozjátok
És meg-találjátok?

Cím Burgo 6 det 6 rálának 7 [a sor elején refrénre utaló R.]

- 10 3. **A'** Lábán kereste bálványit kérdezte de ném találta :/
Saul-is nyomozta, Dávidot vadászta, de nem találta.
A' Papok Christus ellen, Igaz tanukat kerestek,
De ugyan nem lötek.
- 15 4. **Söt** a Sidoknak is, mondotta Christus-is: kerestek engem :/
De meg nem találtok, csak heában jártok, nem lesztek velem.
Miképp' mondja hat Christus, keressetek nyomozzátok,
És meg talályátok.
- 20 5. **Itt** meg kóll gondolnyi ki jól tud, keresnyi *rat*alal nyilván :/
Sokan nem találnek, mert rossz uton járnak, gonoszt kívánván.
Olyan dolgot keresnek, mély Istén ditsősségére,
Nints s idvősségekre.
6. **Ur** Jesust peniglen ki keresi hiven, az meg-találja :/
Az ötet keresőt, és szívből szeretőt, meg nem utallja;
Ez keresés igen jó á meg találás ennél jobb
A meg-tartás leg-jóbb.
- 25 7. **Siesd** hát én Lőlköm, siesd oh én szívem, keresnyi Christust :/
Kit Sok féle képpen el vesztettél éppen á drága Jesust.
Enek el vesztésénél, nintsen világon nagyobb kár,
Mindent el-vészéss bar.
- 30 8. **Látod** miképp' jara Joseph és Mária, Jesust el vesztvén :/
Tudatlanságokbul, s' gondatlanságokbul ött el-tévesztvén.
Oh amint bántottak érte, ki adatott a világnak,
S' nem csak ömagoknak.
- 35 9. **Oek** nem kész akartva, de te gyakran tudva rut büneiddel :/
Nem csak el-vesztetted, de még el-is üztéd sok vétkeiddel.
Innéd nagyobb jay! néked hogy nem mint az Máriának,
Vagy az ő Urának.
- 40 10. **Valahol** á JEsus el-vesztetik ott buss, méltán á Lélek :/
Ha kitsiny nyugszik-is, végre ugyan, még-is azt mondja félek.
Rettegvén az Pokoltul, idvösseget nem remenlyvén,
Jesus nélkül lévén.

9 kérderde **14** jártokz **15** keres-seteknyomozz átok **17** artalal **25** Sölköm **27** veszté-sénél **29** [a versszakkezdő L két sornyi magasságú iniciálé, a későbbi kiadások római számmal (I.) különítik el a további részt] **37** méltán **38** nyuszik-is

11. Ezt igen sok példák nyilván bizonyították, keserőséggel :/
Kik elrémltenek, kétségben estenek, nagy szörnyuséggel.
Cain Saul és Judás nem tartatak szent Lélektül,
El-esvén Jesustul.

45 12. Így tehát szükséges igen idvösseges Jesust szeretnyi :/
Se egy se más képpen ött vák merőképpen, el nem vesztenyi.
Veszzen-el inkább minden, boldog ki el nem erészti,
Jesust el nem veszti:

48 veszte

43.

LÖVEI BALÁZS

II.

Notája: Szivem szerint kiva[nom]

Löl - köm, kit el - vesz - tet - tél Bű - nőd - del el - üz - tél,
Krisz - tus Jé - zust sze - res - sed, Szí - ve - sen ke - res - sed,
Mind éj - jel s mind nap - pal, Szor - gal - ma - tos - ság - gal,
Bán - kód - va, si - rán - kod - va, És meg nem fá - rad - va.

1. **L**ölköm kit el-vesztettél

Bunöddel el-üztél:

Christus Jesust szeressed

Szivessen keressed.

5 Mind éjjel s' mind nappal,

Szorgalmatossággal,

Bánkodva, siránkodva,

És meg nem fáradva.

2. **O**etet ha nem mindjárt-is,

Talalod de még-is :/:

Ne und s' ne szünd keresnyi,

Vigan fogod löl/nyi.

Ioseph és Maria,

Sokáig bánkodva,

15 Keresték és meg löltek

Szivek meg-njugodék.

2 el-üztét 7 sirán-kodva 12 lönyi

- 20 3. **Visgald jól à, szent Irást**
S' ne tégy abban várás²⁸ :/:
Mért az tesz bizony³⁸ságot,
Rola s' tanusagot.
Templomot gyakorold
És hiven meg gondold,
Hogy hol ketten, vagy hárman,
Vadnak ö-is ott van.
- 25 4. **E' Világi dolgokban,**
Nints ö hivságokban :/:
Mert ö mennyei nagy kints
Földiekben ö nints.
Ezeket meg-utáld
30 S' Lelkedét ne tápláld
El mulando dolgokkal,
Hanem Lölki jókkal.
- 35 5. **Igaz poenitentiát**
Tarts s' mutasd Jobb voltát :/:
Világi életednek
Sokságot bünödnek.
Sirasd-meg és bándd meg,
Hadd-el és utáld meg
40 É képp keresd' a Christust,
Meg lölöd à Jesust.
- 45 6. **Büneid botsánattiát**
Kérjed oldozattját :/:
Kövesd Manasest Pállál,
Petert Szent Daviddal.
Az Tékozlo Fiut,
Szegény Publicanust,
À bunos Aszszony embert,
És más több sok ezért.

28 nimts 38 utálet 38–39 meg-é 42 oldo-Sattjat 45 Tékotlo

- 50 7. A' mint a sörény Pasztor
Kéresi mindenkor :/:
Él-veszett juhocskáját
És bárányocskáját.
Az Aszszonyi állat
Gyuit hamar világot,
55 Erössen söpri hazát
S' keresi garassát.
- 60 8. Légy te-is ilyen gondos
Sörény, szorgalmatos :/:
Jesus keresésében
És meg-lölésében,
E képpen örülhetz,
Szivbül örvendezhetz
Az Angyali Lölkökkal
És minden szentekkel.
- 65 9. Ám lássa a rosz világ,
Ki olly mint száraz ág :/:
Ohaytsa testnek szemnek
És kevély életnek
Kedves kivanságát
70 Föl-fuvalkozdságát,
Melly most ő neki édes,
De végre lesz mérges.
- 75 10. Semmi után én Lelkem
Te ugy ne meny szivem :/:
Mint a szép Jesus után
Ki menybe visz vállán.
Ne hallázd vénségre
Se nagy betegségre,
Jesus keresésedet,
80 És meg-térésedet:

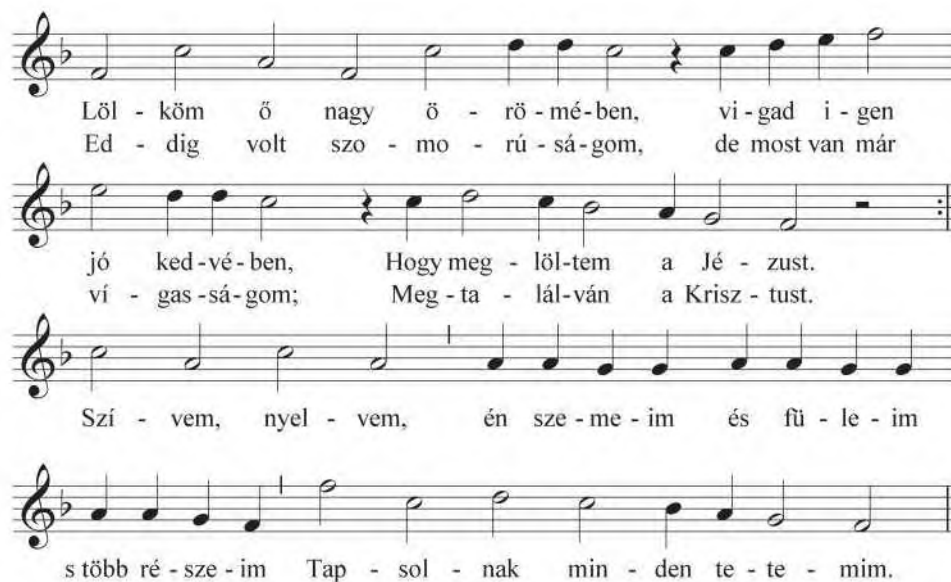
56 kereksi 62 örvendenz hetz 64 mingen 65 vilég 68 kevé 71 mots 73 Lekem 76 hi menybe

44.

LÖVEI BALÁZS

III.

Nota: Tündöklő haynali csillag

Löl - köm ő nagy ö - rő - mé - ben, vi - gad i - gen
Ed - dig volt szo - mo - rú - sá - gom, de most van már
jó ked - vé - ben, Hogy meg - löl - tem a Jé - zust.
ví - gas - sá - gom; Meg - ta - lál - ván a Krisz - tust.
Szí - vem, nyel - vem, én sze - me - im és fü - le - im
s több ré - sze - im Tap - sol - nak min - den te - te - mim.

1. Lölköm ő nagy örömében, vigad igen jó kedvében,
Hogy meg löltem a Jesust :/
Eddig volt szomorúságom, de most van már vigasságom;
Meg-találván a Christust.
5 Szivem, nyelvem, én szemeim és füleim s' több részeim
Tapsolnak minden tetemim.

2. Örült Joséph és Maria, hogy előakadot Fia,
Harmad napon Templomban :/
Igen vigad a Pásztor-is, midőn meg találja ő-is
10 Veszett juhát pusztában.
Aszony, garasson, barátival, szomszédival igen örül,
Veleek házában öszve gyül.

3. Vigabb ezeknél-is Lelkem, és valamim van ennékem,
Hogy Jesust meg-találtam :/:
15 Oh mely igen kesergettem, nagy banatimban rettegtem,
Hogy orczajat nem lattam
Mondvan, ohaytván, meddig Uram leszek magam, nálad nélkül?
Ne hagy sokáig egyedül.
4. Engem ottan ö meg-szána, kegyelmessen velem bána,
20 Igy biztatván Lelkemet :/:
Bizzal fiam és Leányom bűneidet meg bocsátom,
Hütöd tart meg tégedet.
Menny-el békével, veled lessek, meg őrizlek, menybe viszlek,
És örökken idvözitlek.
- 25 5. Itten az én busult Lelkem meg-uyula én életem,
És meg-éledet szivem :/:
Ezért az én Iesusomat, magasztalom megváltómat,
Tapsolván minden bennem.
Boldog dolog az én dolgom s' állapotom, kiben állok,
30 Ennél többet nem kívánok.
6. Biry immár magad engemet, *hogy* meg tartsalak tégedet
Én Édes Idvözittöm :/:
Mert nem elég meg találnyi, téged, de meg-is tartanyi,
Köll szentséges Teremtöm.
35 Gonoszbb és rosszbb annak dolga s' állapotja, ki meg-talált,
Teged s' megint tüled el-vált.
7. A' Mária vigyázob volt, az után addig mig meg-holt,
Christusnak őrzésében :/:
Szükség tehát énnékem-is, hogy kövessem ötet én-is,
40 Iesusnak hivségében.
Hittel, szívvél, nem bocsatom, de meg-tartom, meddig élek,
Véle örökkén örvendek.
8. Légyen tsak Szent lélek Isten vezérém itt ez életben,
Isténi Félelemre :/:
45 Hogy Christusnak élyek hallyak, bűnekkel szégyent ne vallyak,
Örök veszedelemre;
Kegyes, Istenes jámborsággal, buzgosággal, meg-tartattik
À Jesus meg-marasztatik.

16 or-zaját 18 egedül 21 Bizzat 23 őrizbek 24 örök, ken 25 busaltt 26 meg, éledet 31 kogy 33 Mevtnem 41 meg-tarom 43 lélek 45 élyez 47 kegyes 47 burgosággal 48 Jesys

- 50 9. A'z ő szentséges igéje, ha örisztették beszéde,
 Bekességes türéssel :/:
 Onnon magának Templomot helyezett kedves hajlékot
 Lolki örvendezéssel:
 Aztan, jobban, naprol napra, jórul jóra, menten mégyen,
 Hogy Menyországba bé-vigyen.
- 55 10. Segélly magad, mind ezekre oh drága Jesus, mellyekre
 Magamtól nem juthatok :/:
 Te vagy hütemnek kezdője, te légy el-is végezője,
 Mert úgy boldo[*gulhatok.*
 Jövel vigy fel te magadhoz, Szent Atyádhoz Mennyországban,
60 *Téged várlak buzgósággal.]*

53 Attan 53 mégren 57 keydöje 58 [A szöveg vége hiányzik, a ZMK 1781-es kiadásából egészítettük ki.]

BÖJTRE – NAGYHÉTRE – NAGYPÉNTEKRE VALÓ ÉNEKEK

45.

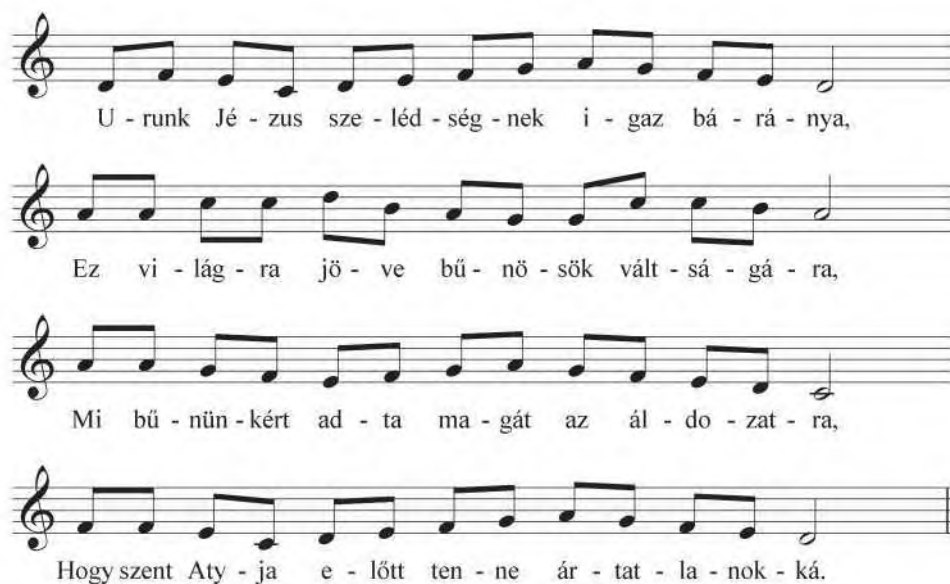
Ál - dott légy, meny-nye - i é - tel, Melly - be m[]gat[] rej - tet - tél;

É - des - sé - ges kút - fe - je vagy, Hal - ha - tat - lan or - vos - szá - ga;

En - gedj, hogy te meg - is - mír - jünk, Meg - is - mír - vén el - ki[]

1. A[l]dot légy mennyei étel,
Mellybe m[..]gat[...]
Édességes kut feje vagy
Halhatatlan orvosaga;
5 Engedgy hogy te meg-ismirjünk,
Meg ismirvén el ki[.....]
2. I[.....]agy[.....] e testet
Kibül fo[ly....] vi[....] szentek,
Tisztak úgy mint nyári harm[at,]
10 Ki mi reánk meg-aradtak,
Halga[ss me]g minket Ur Isten,
Szent Fia[d]d[al] ki szenvedet.
3. Im[e] hozza most folyamunk,
Engedgy enge[dgy mit] vétettünk,
15 Te benned minden[kor bi]zun[k]
[K]egyelmessen panazkodunk;
Engedelmes légy mi hozzánk,
Holtunk után végy országban.
4. Edes Jesus légy mi velünk,
20 Mikor lelket ki bocsatunk,
Nehadgy, nehadgy o Jesusom
El-karhozni minket p[oklon]
Inkab légy kegyelmes hozzánk,
H[oltu]nk után végy országban.

46.

U - runk Jé - zus sze - léd - ség - nek i - gaz bá - rá - nya,
Ez vi - lág - ra jö - ve bű - nő - sök vált - sa - ga - ra,
Mi bű - nün - kért ad - ta ma - gát az ál - do - zat - ra,
Hogy szent Atya - ja e - lőtt ten - ne ár - tat - la - nok - ka.

1. URunk Jesus szelédségnek igaz Báránya,
Ez világra jöve bünösök váltságára,
Mi bününkért adta magát az áldozatra,
Hogy szent Attya ellöt tenne ártatlanokká.
- 5 2. Az ördögtől késértést s'-embertől káromlást
Attya fiaitól szenvedé gyalázattyát,
Ellenségitől föl vette ő nagy szidalmát
Igy szent Atyának bé-tölté jó akaratyát.
- 10 3. Csudálatos Isteni szeretet emberekhez
Hogy hasonlová tette magát mindenekhez,
Bűn nélkül lévén kegyes lön az bünösökhöz,
Nagy irgalmasságot, mutat az még térökhöz.
- 15 4. Ehséget szomjuságot hevet és hideget,
Föl-vévé mi érettünk az nagy szegénységet
Véres verétékkel, mennyei kenyerünket,
Kereste munkával az mi idvösségünket.

12 II, III mutat meg-térökhöz 15 III verétékke

- 20 5. Az halálra eredvén akarattya szerint,
Szenvede boszszuságot és vallá nagy sok kint,
Példát adván mindnyájunknak, hogy ő keresztét
Véselyük és keresük ötett mi naponként.
6. Kérünk téged Urunk Jesus Istennek Fia,
Drága véred huUásáért nézz fiaidra,
Nyittasd-meg kapudat hogy te szent országodra,
Bé-mehessünk te utánad boldogságodra.
- 25 7. Ditsértessęl Atya Isten az Szent Lélekkel,
Ki mi értünk egy Fiadat nem kémélleted,
Tekints reánk kérünk kegyelmes szemeiddel
Várhassuk orszagodat nagy jó reménssęggel.

47.

(1.) Jé - zus Krisz-tus, ki mi - ér-tünk ne-gy-ven na-pig-lan böj - tö - lél,
(2.) Így a - ka - rád meg-tar - ta - ni e - re - jét Is - ten - sé - ged - nek,
és a po - kol - bé - li ör - dög - től meg - kí - sér - te - tél.
Hogy mi is mind e - zek ál - tal a hit - ben e - rő - sőd - nénk.

1. JÉSZUS Kristus ki mi érttünk negyven napiglan böjtölél:
És a' pokolbéli ördögtől meg-kisértetél.

2. Így akarád meg-tartani erejét Istenségednek:
Hogy mi-is mind ezek által, a' hitben erősödnénk.

5 3. Jézus Kristus te felséges Király lévén, nem utálád:
A' számár hátára ülni, nagy alázatossággal.

4. Ki minékünk példát hagyál, hogy mi-is alázatosan,
Mi magunkat itt e' földön mind halálíg hordozzuk.

48.

TATAY ISTVÁN

BÖYTI ENEK

Nota Segétségül hijuk az. &c.

Is - ten - nek szent Fi - a, vi - lát meg vál - tó - ja,
Ma - gát meg - a - láz - ta, Menny, Föld al - ko - tó - ja,
Hoz - zánk sze - rel - mé - bül lön em - ber - nek Fi - a,
Hogy te ő - ál - ta - la len - nél Is - ten Fi - a.

1. Istennek szent Fia, világ meg váltoja,
Magat meg alázta, Menny fölled alkútoja,
Hozzánk szerelméből lön embernek Fia,
Hogy te ő általa lennél Isten Fia.

- 5
2. Szeplőtelen szüszül vilagra születék
Az hűtlenektől sokszor üldöztetek,
Részeg tobzódónak tölök nevesztetek
Isten káromlónak rutul vadoltaték.

- 10
3. Tanítványa Judas ütöt el árulá
Harmintz ezüst pénzen sidoknak el ada,
Sidoknak serege reá menván fogá,
Artatlanul Jesust igen meg hurczolá.

11 togá

- 15 4. Vala-mennyél nagyobb csuffságot tudhatták,
Es rettenetesebb kint ki gondolhattak
El követték rajta és ném szánakodtak,
Hogy büntelen légyen azzal nem gondoltak.
- 20 5. Az Istennek Fiát söt mihelyt meg fogták
Igen meg kötöztvén *tetova* hordozták,
Annas Caiphástul Pilátushoz hozták,
Onnét Heródeshez s' szörnyen ostromozták.
- 25 6. Nem szánták kinnyait ruháit le vontak,
És az bársony ruhát ő reája adták
Sidok királynának tsuffságbul mondották
Tövis koronával ütet koronázták.
- 30 7. Testérül az bársony ruhát meg le huzták,
Szentséges tagait rutul ostromozták,
Szörnyü tsapásokkal ugyan meg szaggatták,
És minden tetemét vérben fagyban hatták.
- 35 8. Az után halálra ütett kárhoztattak,
Az Tolvay Barabást de el bocsatották,
Kereszt faját maga vállán hordoztatták,
Melyre, föll feszítvén élettül meg foszták.
- 40 9. Te érted ezeket az Christus szenvedte,
Attyának haragját lecsendesztette,
S'-igy kik benne hisznek pokoltul mentette,
És örökösivé Mennyországnak tette.
10. Azért eyel nappal erről elmelkedgyél,
Melly nagy drága árron ember meg vetettél,
Nem arany s-ezüstel kin pokoltul mentél,
Hanem Christus vére által idvözültél.
11. Az kiért *önkénten* mindenkor hálát adgy,
Benne valo hütben vegiglén meg maradgy
Gyermekeidnek is ebben ió példát hagy,
Hogy az JEsus Christus igaz hütiben vagy.

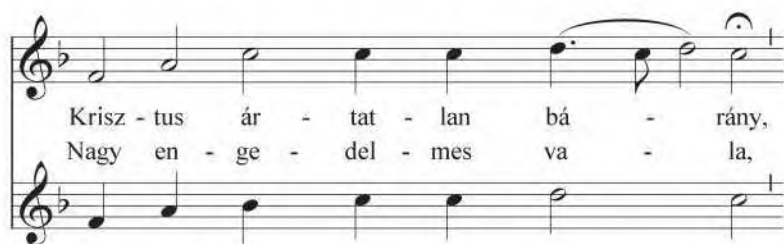
17 togták 18 retto vá 22 bárlony 30 Barabász 31 fafat 39 s-ezüssel 41 ön ki [szótagszám hiány] 43 Gyermekeidnek [szótagszám hiány]

- 45 12. Igen vigyázz arra ha Urunk másokért
Illy sokat szenvedet bűnös emberekért,
Örömost hat te is szenvedgy igaz hűtért,
Az JEsus Christusnak tiszta vallásáért.
- 50 13. Tűdván ez Világon kik sokat szenvednek,
Ő igaz hivei bizonnnyal legyenek,
Az örök életben azok reszesülnek,
És ő véle edgyütt megh dicsöittetnek.
- 55 14. Eörüllýünk hát mikor érte üldöztetünk
Mert hogy övé vagyunk ebbül ismértettünk,
Azért jövendöben nagy jutalmat veszünk,
Az Christus JEsussal vég nélkül eörültünk.
- 60 15. Te azért Ur Jesus jövel s' népeidet
Tartsd meg benned bizó igaz hiveidet,
Végig igaz hűtben s' erősíts bennünket,
Hogy néked megh tartsuk szegény Lelkeinket.
16. Hogy mikor még futtyok az Világi pallyát,
Tűled meg nyerhessük amaz szép Coronát,
Jövel Uram JEsus lántzold meg az sátánt,
Hogy végbe ne vigye ő gonosz szándékát.
- 65 17. Engedgy örvendétes tsöndesz meg maradast,
Te szent Egyházadnak köztünk végig szállást
Háborgatoinknak tégy meg *zabolázást*,
Asz kik ártatlan nekünk készéttenek romlást.
- 70 18. Ne mondhasák tovább, hogy hűtlenek légyünk,
Avagy ugyan nintsen minékünk Istenünk,
Mutasd megh hogy te vagy oltalmazónk nekünk
Mellyért mind örökkén tégedet ditsérünk.

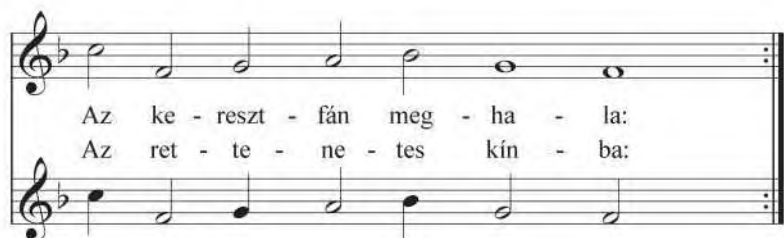
53 üldöztetűnsz 54 is mértettünk 60 Zelkeinket 66 szállász 67 meg zabolász [szótagszám hiány] 68 ártatlan nekünk [szótagszám többlet] 70 mintsen

49.

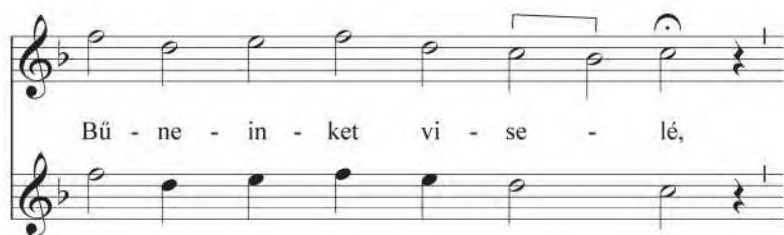
[AGNUS DEI]

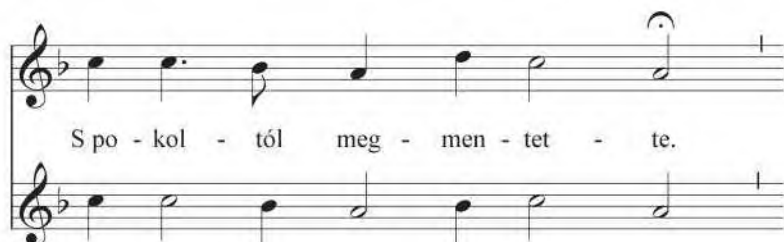
Krisz - tus ár - tat - lan bá - rány,
Nagy en - ge - del - mes va - la,

Az ke - reszt - fán meg - ha - la:
Az ret - te - ne - tes kín - ba:

Bű - ne - in - ket vi - se - lé,

S po - kol - tól meg - men - tet - te.

Ir - gal - mazz né - künk, Ó Jé - zus, ó Jé - zus.

1. CHristus ártatlan Bárány,
Az keresztfán meg hala:
Nagy engedelmes vala,
Az rettenetes kinba:
5 Büneinket viselé,
S-pokoltól meg mente.
Irgalmazz nekünk,
Ô Iesus, ô Iesus.

2. [*Christus ártatlan Bárány,*
10 *Az keresztfán meg hala:*
Nagy engedelmes vala,
Az rettenetes kinba:
Büneinket viselé,
S-pokoltól meg mente.]
15 Halgass meg minket
Ô Iesus, ô Iesus.

3. [*Christus ártatlan Bárány,*
Az keresztfán meg hala:
Nagy engedelmes vala,
20 *Az rettenetes kinba:*
Büneinket viselé,
S-pokoltól meg mente.]
Adgy békességet
Ô Iesus, ô Iesus.

4, 12, 20 II kinban 5, 13, 21 II viseléd III, IV, V viselvén 6, 14, 22 II mentetél III, IV, V Pokoltól 8, 16, 24 II mi kegyes meg ualtonk

50/I.

AD DIEM PARASCEVES

[Ad Notam, Jer diczerjük az Istennek fiat]

Ma - gas he - gyén ím az o - laj - fák - nak,
I - mád - sá - got té - vék szent A - tyám - nak,
Le - het - sé - ge hogy - ha vol - na an - nak,
Ször - nyű - sé - ge tá - voz - nek kí - nom - nak.

1. MAGas hegyén im az olay fáknak,
Imátságot tévék szent Atyámnak,
Lehetsége hogy ha vólna annak,
Szörnyüése távoznék kinomnak.

- 5
2. Iollehet az Lélek halálra kész,
És ismétlen az test gyarloságos,
Legyen Atyám nálad méltoságos,
Én halálom hiveknek érdemes.

- 10
3. Az én lelkem nagy szomorún vagyom,
Tellyességgel mind az halálíglan,
Én Atyámnak akarattyáíglan,
Kereszt-fának az ő kinnyáíglan.

1 I, III fának

- 15 4. Legyetek itt velem vigyázzatok,
Az sereget maydan meg láttátok,
Megh környékez engem nagy sokaság,
Ti fejenként tölem el futamtok.
- 20 5. En peniglen megyek az halálra,
Én Atyámnak kedves áldoz[atra,]
[A]z megh romlot népnek váltságára,
Az hiveknek [na]gy bódogságára.
6. Fejenként itt azért vigyázzatok,
És szüntelen ti imátkozzatok,
Én Atyámhoz fel fohászkodgyatok,
Kisértetben hogy ti ne jussatok.
- 25 7. Az hitetlen Sidóknak serege,
Melly Iesusra mindenkoron töre,
És ellene boszszu képpen szólla,
Halálakor az hitben nem szálla.
- 30 8. Im láttátok ugy-mond mi közöttünk,
Semmi szine nem láttatik tölünk,
Ékessége nem vala közöttünk,
Bücsületi nem vala előttünk.
- 35 9. De ez az ki bününket el vévé,
És érettünk egyedül szenvedé,
Ki mennyégből Attyátul le jöve,
Mellyet az Sido nép nem böcsülle.
- 40 10. Es mi értünk megh sebesítették,
Betegségünk töle viselteték,
És sokságos bününké téteték,
Halálával bününk el véteték.
11. Mert ő reá Attyának haragja,
Nagy sokságos büneinkért szálla,
Kinek minket meg váltta halála,
El véteték az bünnek ő soldgya.

- 45 12. Meg rontaték ördögnek hatalma,
Az pokolnak keserves nagy kinnya,
Mert halálnak el jöve halála,
Kiről régen az Prophéta szólla.
- 50 13. Mind fejenként kik velem valának,
Én barátim engem el hagyának,
Tanítványim tölem el oszlának,
Az csalárdok reám támadának.
- 55 14. Nagy hirtelen engem el árula,
Kit leg fellyeb én szeretek vala,
Az ki nékem fő sáfáro[m] vala,
Az Sidoknak kezében az ada.
- 60 15. Es az Sidók igen megh csufo[lvá]n,
Rettenetes szemmél reám nézvén,
Nagy kegyetle[n] vereséggel vervén,
Keserves nevetéssel illetvén.
- 65 16. En keserves nagy kin-valláso[mba]n,
Szenvettemben való szomjuságban,
Itatának enge[m]et eczet[tel,]
Étetének keserű méreggel.
- 70 17. Legyen nékik az ő lakodalmok,
Veszedelmek és orrok romlások,
Büntetések és botránkozások,
Kiknek nem lön bennem bizodalmok.
- 75 18. Mikor Iesus az kereszt-fán füge,
Ez földön lön akkor illyen csuda,
Meg szakada az Templom kárpittya,
És mind az egész föld meg indula.
- 80 19. Az kösziklák meg repedezének,
Az koporsók megh nyilatkoznak,
Sok holt testek kikköl ki jövének,
Az városban és meg jelenének.
- 80 20. Az Nap és Egh megh homályosodék,
És az földön setéség láttaték,
Az mely kilencz óráig tartaték,
Ezen nagy sok ember csudálkozék.

21. Az tolvay-is az kereszt-fán füge,
Büne szerint fel tétetet vala,
Az Iesushoz fel szóval kiálta,
Illyen szóval imátkozik vala.
- 85 22. Menvén Vram az te országodban,
Szent Atyádhoz magos mennyországban,
Rólam kérlek légy emlekezetben,
Hiveidnek szerzet bódogságban.
- 90 23. Az kegyelmes Iesus nem kegyetlen,
Bizonyittya illyen besz[édéb]en,
Azt ígéré tolvaynak kegyessen,
Ma velem lesz [az P]aradicsomban.
- 95 24. Mi-is [néki] könyörögjünk mostan,
Vigyen minket az Paradicsó[mb]an,
Szent Attyának szép örökségében,
Régtől fogván [me]g szerzet sok jókban.
- 100 25. En [tené]ked én választot szölöm,
Gyökeredet nagy jó helyen szerzém,
Az időnek korában plántáltam,
Állapatod nagy jó helyen szerzém.
26. Te peniglen hamar el változál,
Nagy keserűségre el fordúltál,
Mert magadban igen megh hasonlál,
És semmi hasznot nékem nem hozál.
- 105 27. Lám te benned sokat munkálkottam,
És te benned én megh feszítettem,
Magos fára el fel emeltettem,
És te töled büntelen szenvedtem.
- 110 28. Barrabásnak szabadság adaték,
Tolvayságban az ki találtaték,
Ottan töled el eresztetteté,
Ki halálra méltónak leleték.
- 115 29. Minden-hato Atya Vr Istennek,
Az megh feszült Vr Iesus Christusnak,
Hozzánk küldött szent Lélek Istennek,
Nagy dicsőség az szent Háromságnak

50/IV.

1. (1.) Magos hegién im az olayfanak
Imatsagot tevék szent Atiamnak
Hogiha volna lehetsége annak,
Tavoznék nagi volta kinnianak.
- 5 2. (2.) Iollehet az lélek kesz halálra,
Ismét az test ingen giarlosagra,
Legeni azért nalad miltosagos,
És halálom hiveknek érdemes.
- 10 3. (a.) Mind az altal az én akaratom,
Ne ted atiam az én kénozásom
Legen inkab regi akaratom,
Tettesek megh maid en kevansagom.
- 15 4. (3.) Az én lelkiem szomoruvan vagion,
Teliesseghvel mind az haláliglan,
Keresztfanak az eö kéniaiglan,
Én atiamnak Akaratiaiglan.
- 20 5. (4.) Legetek it velem vigiazzatok,
Az sereget maidan megh latiatok,
Megh keörniekez engem nagi sokasagh,
Tü feienként tölem el futamtok.
6. (5.) Eén pedighlen megek az halálra,
Az megh romlott nepnek valtsagara,
En Atiamnak kedves áldozatra,
Az hiveknek nagi boldoghsaghara.
- 25 7. (6.) Tü feienkent azért vigazzatok,
Es szüntelen tü imadkozzatok,
En attiamhoz fel fohazkodgiatok,
Kisertetben hogi tü ne jussatok.

1 V, VI, VII fáknak 4 V, VI, VII Szörnyüése távoznék kinomnak 5 V, VI, VII lélek a' kinra gyors 6 VII És ismétlen a' test gyarlóságos 7 VII Legeni Atyám nalad 8 V, VI [És hiányzik] VII Halálom hiveknek használatos 9–12 IV, V, VI, VII [a főváltozatban nincsen megfelelője] 9 V, VI, VII én kívánságom 10 V, VI, VII én akaratom 11 V, VI, VII inkább te szent akaratom 12 IV Tetessegh V, VI, VII Tessék meg mindenben kívánságod 13 VII vagy szomorúan 15–16 V, VI, VII [a sorok felcserélve] 19 V, VII Környül-vésznek engem nagy sok Sidok VI Környü-vésznek 20 VII 'S Tü V, VI én tölem el futtok 22 VII Szent Atyámnak 22–23 V, VI, VII [a sorok felcserélve] 24 VII És hiveknek 25 V, VI, VII Fejenként itt azért

- 30 8. (7.) Az *hitetlen* sidoknak serege,
Az jesusra mindenkoron töre,
Es ellene buszu keppen szola,
Halalakor sok keppen karomla.
- 35 9. (8.) Im iol latiuk ugi mint mü keözüttünk,
Semmi szine nem lattatik keöszünk,
Ékessége nem len mü keöszünk,
Beczöleti nem vala mü töllünk.
- 40 10. (9.) De eö az mü bününket elveve,
Es eretünk egedül szenvede,
Ki *menieghbeöl*, Attiatul el iöve,
Meliet az sido nép megh fizete.
- 45 11. (10.) Es mü értünk [meg-sebesítették,]
Beteghsegünk tölle viselteté,
Es sokságu kénokért tetetek,
Halálával bününk el vetetek.
- 50 12. (11.) Mert eö rea attianak haraghia,
Nagi soksagos büneinkert szalla,
Kinek minket megh valta halala,
El véteté büneinknek ö soldgia
- 55 13. (12.) Megh rontaték ördöghnek hatalma,
Az pokolnak keserves nagi kénna,
Mert halálnak elveve hatalmat,
Kiröl régen az profetak szóltak.
14. (13.) Mind fejenként kik velem valának,
Én barátim engem el hagyának,
Tanítványim tölem el oszlának,
Az csalárdok reám támadának.

29 IV hitetlen [utólag beszúrva] 30 V, VI, VII Melly Jésusra 32 V, VI, VII Halalakor az hitben nem szálla 33 V, VI, VII Imé láttuk úgy-mond 34 V, VI, VII láttaték 36 IV Beczleti V, VI, VII Becsületi 37 V, VI, VII De ez a' ki bününket el vette 39 IV [előbb:] menibeöl VII le jöve 40 V, VI, VII nép nem böcsüle 41 IV értünk sok szenvede 43 V, VI, VII soksagos bününkért veteté VII kénokért vereté 48 V, VI, VII a' bünnek 51 V, VI, VII halálnak eljöve halála 52 V, VI, VII Proféta szólla 53–56 IV [hiányzik] 56 V, VI [Az hiányzik]

- 60 15. (14.) Nagi hirtelen engem el arula,
Kit feliebben en szeretek vala,
Kj én nekem io safarom vala,
Az sidoknak *kezekben az ada*.
16. (15.) Es az sidók rutul megh czufolván,
Retenetes szemmel *ream* nezven,
Nagi kegyetlen vereségvel vervén,
Szidalmas nevetésvel illetvén.
- 65 17. (16.) Ez keserves kénszenvedesemben,
Halalomhoz való szanialomban,
Etettenek engemet ecetvel,
Itattanak keserű mereghvel.
- 70 18. (17.) Légen nékik az eő lakadalmok,
Vezzedelmek es eő *örök* romlások,
Büntetések és botránkozások,
Kiknek nem lön bennem bizodalmok.
- 75 19. (18.) Mikor Jesus az keresztfán fügek,
Ez földön lön akor ilien czuda,
Megh szakada templomnak velomia,
És mind az föld az egh megh indula.
- 80 20. (19.) Az kösziklák megh repedeszenek,
Az koporsok megh nilatkozanak,
Sok holt testek kikköl ki iövenek,
Es sokaknak ot megh ielenének.
21. (20.) Az nap az föld megh homaiosodek,
Es az földön fenie nem lattaték,
Az mel kilenc oráig tartatek,
Ezen nagy sok ember czudalkozék.

58 IV felieb VII leg-feljebb en 59 V, VI, VII A' ki nekem 60 IV kezében adot vala 61 VII sidók igen 62 IV ram 64 V, VI, VII Keserves nevetséggel nevetvén 65 IV kénszenvedeseben V, VI, VII En keserves nagy kin-vallasomban 66 VII Szenvedtemben való szomjúságban 67 V, VI, VII Itatának 68 V, VI, VII Étetének 70 IV orrok 71 IV az eő V, VI, VII és 72 V, VI, VII lön semmi 73 V, VI, VII függe 75 V, VI, VII a' Templom kárpittya 76 V, VI, VII És mind az egész föld 81 V, VI, VII A' Nap s' az Eg 82 V, VI, VII És e' földön setéség láttaték 83 V, VI Melly kilenczed VII A' melly

- 85 22. (21.) Az tolvai is ot figeztve vala,
 Bűne szerent fel feszettette vala,
 [Ur Jészushoz fel-szóval kialta,
 Illyen szóval imadkozik vala]
- 90 23. (22.) Menven uram az te orszagodban,
 Szent atamhoz magas men orzagban,
 Rolam azért legi emlekezetben,
 Hiveidnek számlaial seregeben.
- 95 24. (23.) Az kegelmes jesus melli irgalmas,
 Bizonossa teve beszedeiben,
 Azt igere tolvainak kegeszen,
 Ma velem lesz *a'* paradiczomban.
- 100 25. (24.) Mi-is mostan keönieörgünk neki
 Vigen minket az paradiczomban,
 Szent atianak szep öreksegeben,
 Regtül fogva megh szerzet nagy ióban.
- 105 26. (25.) En teneked en valasztot *szölöm*,
 Gukeredet az eghnel szerzettem,
 Az időnek iovaval plantaltam,
 Állapotod nagy jó helyen szerzém.
- 110 27. (26.) Te pediglen hamar el *változál*,
 Nagi keserüseghre el fordulall,
 Mert magadban igen megh hasonlal,
 És semmi hasznot nékem nem hozál.
- 110 28. (27.) Lam te benned sokat munkalkodtam,
 És te benned en megh feszítetttem,
 Magas fara el fel emeltettem,
 [Ezt] te tölled büntelen szenvedtem.

85 V, VI, VII is *a'* kereszt-fán vala **86** V, VI, VII fel-tétetett vala **87–88** IV [nincs leírva] **90** V, VI, VII Atyádhoz IV orzag<ba>ban **91** V, VI, VII Rollam kérlek légy **92** V, VI, VII Hiveidnek szerzett boldogságban **93** V, VI, VII Jesus nem kegyetlen **94** V, VI, VII Bizonyitnya illyen **96** IV [*a'* hiányzik] **97** V, VI, VII néki könyörögjünk mostan **100** V, VI, VII fogván ... sok jokban **101** IV szolgam **102** V, VI, VII Gyökeredet nagy jó helyen szerzém **103** V, VI, VII Azt jó idő korban elplántálám **104** IV Megh szarodot en nagi [...] VII helyen hagyám **105** IV tavoza **106** VII És nagy keserüseghre fordulal **108** IV És semmi iot te en nékem nem hozál **109** V, VI, VII Nám ... munkálkodám **110** V, VI, VII meg-feszítettém **111** V, VI fára én fel VII fára és fel **112** V, VI, VII szenvedém

- 115 29. (28.) Barabásnak szabadsagh adatek,
 Tolvaisaghban azki találtatek,
 Es te töled es el-eresztetteték,
 Kit halálra méltanak itilek.
- 120 30. (29.) Mindenható atia ur istennek
 Es megh feszült ur jesus Christusnak,
 Hozzank küldöt szent lelek istennek
 Nagi diczősegh az szent haromsaghnak.

113–116 VII [a vsz. a 64. sor után áll] **115** V, VI, VII Az ő töllök ott el V, VII el-eresztetéék **116** V, VI, VII Ki ... leleték **118** V, VI, VII A' meg

50/VIII.

Nota: Menynek földnek ez világnak &c.

R. In monte oliveti.

1. (1.) Magas hegyén im az olaj-fáknak,
Imádságot tévék Szent Atyámnak;
Hogy-ha volna lehetséges annak,
Szörnyüségé távoznék kínomnak.
- 5 2. (2.) Jóllehet a' Lélek kész halálra,
Noha testnek nagy ö gyarlósága,
Mindaz-által Atyám akarattya,
Tellyesedgyék: Szent parancsolattya.
- 10 3. Szükség azért, hogy most vigyázzatok,
Tanítványim, és imádkozzatok,
Késértetben hogy ti ne-jussatok,
Az ellenség reánk tört tudgyátok.
- 15 4. (29.) Mindenható Szentséges Atyának,
A' meg-feszült Ur IESUS Christusnak,
Hozzánk-küldött Szent Vigasztalónknak,
Nagy dicsőség a' Szent Háromságnak.

R. Tristis est anima mea &c.

5. (3.) AZ én lelkem nagy szomorúsággal,
Tellyes: miglen meg-vívom halállal,
Békességet szerzek Szent Atyámmal,
E' Világot meg-váltván kínommal.
- 20 6. (4.) Legyetek itt velem, s' vigyázzatok,
A' Sereget majdan meg-láttjátok,
Meg-környékez engem, mint a' latrot,
Ti fejen-ként engem mind el hadtok.
- 25 7. (5.) En pediglen mégyek a' halálra,
Szent Atyám kedves áldozattyára,
Az meg-romlott Népnek váltságára,
A' hiveknek nagy boldogságára.

30 8. (29.) Mindenható Szentséges Atyának,
A' megfeszült Ur IESUS Christusnak,
Hozzánk-küldött Szent Vigasztalónknak,
Nagy dicsőség a' Szent Háromságnak.

R. Ecce vidimus.

35 9. (7.) AZ hitetlen Sidóknak Serege,
A' IESUS-ra mely mindenkor töre,
Szent Személyét boszszúval illette,
Isten Fia hogy volna, nem hitte.

40 10. Imé mostan ő drága Személye,
Nem-tetszik-meg, színre s' Embersége,
Mert a' Sidók nagy kegyetlensége,
Kegyetlenül vérében kevere.

11. (9.) Ez a' IESUS, ki a' bünt el-vette,
Es érettünk egyedül szenvede,
Ki Mennyégből Attyától le-jöve,
Mellyet a' Sidó-Nép nem becsülle.

45 12. (10.) Christust értünk Sidók sebesíték,
Betegségünk tölle viselteték,
Mi sokságú vétünk-ért vereték,
Halálával bününk el-mosaték.

50 13. (12.) Meg-rontaték ördögnek hatalma,
A Pokolnak rettenetes kínnya,
Mert halálnak el-jöve halála,
Kiről régen a' Prófeta szólla.

55 14. (29.) Mindenható Szentséges Atyának,
A' meg-feszült Ur IESUS Christusnak,
Hozzánk-küldött Szent Vigasztalónknak,
Nagy dicsőség a' Szent Háromságnak.

Omnes Amici.

60 15. (13.) Mind fejen-ként kik velem valának,
En barátim engem el-hagyának,
Tanítványim töllem távoznak,
Csalárd Sidók reám támadának.

16. (14.) Nagy hirtelen engem el-árúla,
Tanítványom: kit szeretek vala,
A' ki nékem fő Sáfárom vala,
A' Sidóknak kezekben ez ada.
- 65 17. (15.) Es a' Sidók hogy meg-csúfolának,
Rettenetes-képpen rongálának,
Nagy kereszt-fát vállamra adának,
Sok káromlást én reám szóllának.
- 70 18. (16.) En keserves nagy kin-vallásomban,
A' kereszt-fán nagy szomjúságomban,
Mérget tőnek eczettel pohárban,
Hogy meg-innám fel-nyújták szájamban.
- 75 19. (29.) Mindenható Szentséges Atyának,
A' meg-feszült Ur IESUS Christusnak,
Hozzánk-küldött Szent Vigasztalónknak,
Nagy dicsőség a' Szent Háromságnak.

R. Velum templi.

20. (18.) Mikor IESUS kereszt-fán függ vala,
E' földön lön akkor ilyen csuda,
Meg-szakada a' Templom kárpittya,
Es mind az Eg, s' az Föld meg-indúla.
- 80 21. (19.) A' kö-sziclák meg-hasadozának,
Koporsók-is meg-nyilatkoznak,
Sok halottak kiből támadának,
Es sokaktól meg-is láttattának.
- 85 22. (20.) A' Nap, s' az Eg, meg-homályosodék,
Es e' földön setétség láttaték,
Mely kilenczed óráig tartaték,
Ezen nagy sok Ember csudálkozték.
- 90 23. (21.) A' Tolvaj-is a' kereszt-fán vala,
Bűne-szerint fel-tétetett vala,
Ur IESUS-hoz fel-szóval kiálta,
Illyen szóval imádkozik vala:

- 95 24. (22.) Midön bé-mégy a' te Országodban,
Szent Atyádhoz magas Menyországban,
Róllam kérlek emlékezzél ottan,
Hiveidnek vigy bődogságában.
- 100 25. (23.) Kegyes IESUS tekintvén Tolvajra,
Drága szóval nékie így szólla:
Néked mondom Tolvaj bizonyára,
Ma velem lesz szép Paradicsomba.
26. Mi-is néki könyörögjünk mostan,
Vigyen minket a' Paradicsomban,
Szent Attyának drága Országában,
Régtől-fogva meg-érett sok jókban.
- 105 27. (29.) Mindenható Szentséges Attyának,
A' meg-feszült Ur IESUS Christusnak,
Hozzánk-küldött Szent Vigasztalónknak,
Nagy dicsőség a' Szent Háromságnak.

R. Vinea mea.

- 110 28. (25.) EN tégedet, én szerelmes szölöm,
Plántáltalak gyenge szőlő-veszszöm,
Hogy énnékem lennél jó szőlő-töm,
Kedvem-szerint-való jó gyümölcsöm,
- 115 29. (b.) De lám miért vad-gyümölcs löttél,
Jó gyümölcsből, te csipkét termettél,
Es engemet meg-keserítettél:
Gyalázatos halálomra löttél.
- 120 30. (c.) Mert a' latrott te el-bocsátottad,
Az ártatlant a' halálra adtad,
Minden-féle kínokkal kínoztad;
Végezetre kereszt-fára vontad.
31. (d.) Nem-tekintéd sok fáradságomat,
Te-érettet-való sok munkámat;
Ehségemet, és szomjúságomat,
Minden-féle sok nyavalyáimat.

- 125 32. (e.) Nem-kívántam a' te romlásodat,
Söt kívántam meg-jobbulásodat,
Es Pokolból szabadulásodat,
Menyországban velem lakásodat.
- 130 33. (29.) Mindenható Szentséges Atyának,
A' meg-feszült Ur IESUS Christusnak,
Hozzánk-küldött Szent Vigasztalónknak,
Nagy dicsőség a' Szent Háromságnak.

9–12, 37–40, 101–104, 114–128 VIII [A főváltozatban nincs megfelelője.]

50/IX.

1. (1.) Magas hegyen im az olay fanak,
Imatsagot tővek szent Atiamnak,
Hogy ha volna lehetsege annak,
Szörniüsege taveznek kinomnak.
- 5 2. (2.) Jollehet az lelek halakra kesz,
Az test penigh igen giarlosagos,
Legien atyam nalad meltosagos,
En halalom az hiveknek hasznos.
- 10 3. (a.) Mind az altal az en kivansagom,
Ne ted atiam az en akaratom,
Legien inkab te szent akaratom,
Es tellyék be minden kivansagod.
- 15 4. (29.) Mindenhato Atya ur Istennek,
Az megh feszült ur Jesus Christusnak,
Hozzank küldöt szent lelek Istennek,
Nagy diczösegh az szent Haromsagnak.

Ad 2dam Lamentationem.

5. (3.) Az en lelkem szomoruan vagion,
Telyesseghel mind az halaliglan,
En atyamnak akarattiaiglan,
Kereszt fanak az o kinnjaiglan.
- 20 6. (4.) Legietek it velem vigiazzatok,
Az sereget maydan megh lattiatok,
Megh környekez maidan az sokasagh,
Ti peniglen tölem mind el futtok.
- 25 7. (5.) En peniglen megiek az halakra,
Atyamnak kedves aldozattiara,
Az megh romlot nepnek valtsagara,
Az hiveknek nagy boldogsagara.
- 30 8. (6.) Feienkent ti azon vigiazzatok,
Es szüntelen ti imatkozzatok,
En Atyamhoz ti fuaszkozzatok,
Kesertetben hogy ti ne iuszatok.

9–12 IX [A főváltozatban nincs megfelelője.] 15 IX <ur> szent

35 9. (29.) Mindenható *[Atya ur Istennek,
Az megh feszült ur Jesus Christusnak,
Hozzánk küldöt szent lelek Istennek,
Nagy diczösegh az szent Haromsagnak.]*

Ad 3tiam

40 10. (7.) Az hitetlen sidoknak serege,
Mely Jesusra mindenkoron töre,
Ő ellene boszukepen szolla,
Halalakor az hitben be szalla.

11. (8.) Ime lattiuk, ugy mond, mi közöttünk,
Beczöleti nem vala mi köztünk,
Semi szine nem lattatek köztünk,
Ellensegge ne lenne közöttünk.

45 12. (9.) De az ki büneinket el vöve,
Es erettünk egyedül szenvedé,
Ki menyegből attiatol le iöve,
Mellyet az sido nep nem tisztele.

50 13. (10.) Es erettünk megh sebesitetek,
Betegsegünk töle viseltetek,
Es soksagos bünönkert tetetek,
Halalaval bünönk el mosatek.

55 14. (11.) Mert az ő szent attianak haragia,
Mi soksagos büneinkert vala,
Kinek minket megh valta halala,
El vetetek az bünnek ő solgia.

60 15. (12.) Megh rontatek ördögnek hatalma,
Az pokolnak keserves nagj kinnya,
Mert halalnak el jöve halala,
Kiről regen az Propheta szolla

16. (29.) Mindenható Atia ur Istennek,
Az megh feszült ur Jesus Christusnak,
*[Hozzánk küldöt szent lelek Istennek,
Nagy diczösegh az szent Haromsagnak.]*

57 IX <az bünnek ő solgia> ördögnek 61 IX Mindeható

Ad 4tam

- 65 17 (13.) Mind feienkent kik ielen valanak,
 En baratim engem el hagyának,
 Tanitvanyim tölem el oszlanak,
 Az csalardok ream tamadanak.
- 70 18. (14.) Nagy hertelen engem el arula,
 Kit feletteb en szeretek vala,
 Az ki nekem fő Sapharom vala,
 Az Sidoknak kezeben az ada.
- 75 19. (15.) Es az Sidok igen megh csufolvan,
 Rettenetes szemmel ream nezven,
 Nagy kegyetlen veresegel verven,
 Keserves nevetséggel illetven.
- 80 20. (16.) En keserves nagy kinvallasomban,
 Szenvedesben valo szomjusagban,
 Itatanak engemet eczettel,
 Etetenek keserves mereggel.
- 85 21. (17.) Legien nekik az ő lakodalmok,
 Veszedelmek es örök romlasok,
 Büntetesek es botrankozasok,
 Kiknek nem lön benne bizodalmok.
- 85 22. (29.) Mindenhato [*Atya ur Istennek,*
 Az megh feszült ur Jesus Christusnak,
 Hozzank küldöt szent lelek Istennek,
 Nagy diczősegh az szent Haromsagnak.]

Ad 5tam

- 90 23. (18.) Mikor Jesus kereszt fan fugh vala,
 Az földön lön akkor illyen csuda,
 Megh szakada Templomnak karpitia,
 Es mind az égh az fold megh indula.
- 95 24. (19.) Az kösziklak megh repedezenek,
 Az koporsok földből ki iövenek,
 Sok holt testek kiből ki iövenek,
 Es sokaknak ot megh ielenenek.

- 100 25. (20.) Az nap az Egh megh homalyosodek,
Es ez földön setetsegh lattatek,
Mely kilenczed oraigh tartatek,
Ezen nagy sok ember csudalkozek.
26. (21.) Az tolvayis az kereszt fan vala,
Bune szerent fel tetetet vala,
Ur Jesushoz fel szoval kialta,
Illyen szóval imatkozik vala:
- 105 27. (22.) Menven, uram, te szent orszagodban,
Szent Atiádhoz, magas menyorszaghban,
Emlekezzel rolam, kerlek Uram,
Hiveidnek szerzet orszagodban.
- 110 28. (23.) Az kegyelmes Jesus nem kegyetlen,
Bizositvan beszedevel elven,
Kit igere tolvaynak kegiesen:
Ma velem lesz az paradiczomban.
- 115 29. (29.) Mindenható *[Atya ur Istennek,
Az megh feszült ur Jesus Christusnak,
Hozzánk küldöt szent lelek Istennek,
Nagy diczösegh az szent Haromsagnak.]*

Ad 6tam

- 120 30. (25.) En tegedet en szerelmes szölöm,
Plantalalak gienge szölő veszöm,
Hogy ennekem lennel io szölő töm,
Kedvem szerent valo io gyümölczöm.
31. (b.) De te mire hogy vad gyümölcze löl,
Io gyümölczből ottan czipkeie löl,
Es nekem keserüsegemre löl,
Gialazatos halalomra most löl.
- 125 32. (c.) Hogy az latrot te el boczatanad,
Es az artatlant halalra adnad,
Minden fele kinokkal kinzanad,
Vegezetre kereszt fara vonnad.

121–136 IX [A főváltozatban nincs megfelelője.]

- 130 33. (d.) Nem tekinted sok faratsagomot,
Te eretted valo sok munkamot,
Ehsegemet szomiusagomot,
Minden fele sok nyavaliaimot.
- 135 34. (e.) Nem kivantam az te romlasodat,
Söt kivantam megh iobbulasodot,
Az pokolbol szabadulasodot,
Menyországban velem lakasodot.
- 140 35. (29.) Mindenhato [*Atya ur Istennek,*
Az megh feszült ur Jesus Christusnak,
Hozzank küldöt szent lelek Istennek,
Nagy diczösegh az szent Haromsagnak.]

Ad 7mam

36. Christus Urunk am megh feszitetek,
Sók kin által világol ki mulek,
Szent lelke attianak adatek,
Es ez vilagh tőle megh valtatek.
- 145 37. Kereszt farol teste le vetetek,
Szent kenettel ő megh kenetették,
Szep tiszta giolczban ő be takartatek,
Koporsóban ő am be tetetek.
- 150 38. Az koporso megh peczeteltetek,
Örizökel megh erősítetek,
Minden felől megh környekeztetek,
Hogy szent teste el ne lopatatnek.
- 155 39. Tanitvaniok el szellettek vala,
Remöltökben csak lappangnak vala,
Idestova ök buidosnak vala,
Christus testet tölök feltik vala.
- 160 40. (29.) Mindenhato [*Atya ur Istennek,*
Az megh feszült ur Jesus Christusnak,
Hozzank küldöt szent lelek Istennek,
Nagy diczösegh az szent Haromsagnak.]

Ad 8vam

41. Sirasd magad oh te Jerusalem,
Mert read iö oly nagy veszedelem,
Fel tamottal üdvezitöd ellen,
Alnoksagot gondoltal az ellen.
- 165 42. Öltözzel fel hamar giaz ruhaban,
Megh alazvan magad banatidban
Öltöztess fel magad hamar sakban,
Talaltassal penitencziaban.
- 170 43. Mert te benned Izrael kirallya,
Megh öletek vilagnak valtsaga,
Regtöl fogva kit sok szent var vala,
Te benned lön siralmas halala.
- 175 44. Bocsassa megh az te büneidet,
Christus Urunk az te sebeidet,
Mossa el verevel vétkeidet,
Es adgia megh örök eletedet.
- 180 45. (29.) Mindenhato *[Atya ur Istennek,
Az megh feszült ur Jesus Christusnak,
Hozzank küldöt szent lelek Istennek,
Nagy diczösegh az szent Haromsagnak.]*

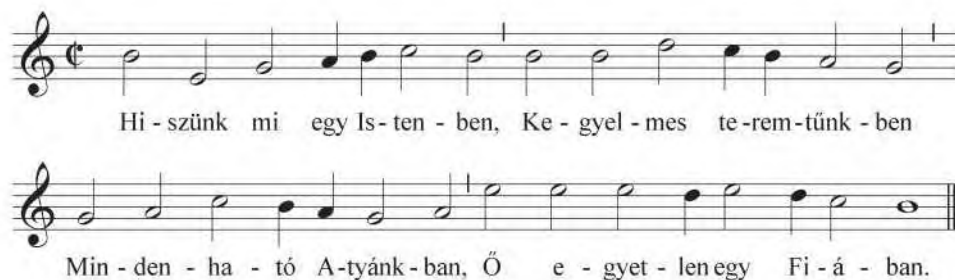
Ad 9nam

46. Oh en nepem induly siralomra.
Es Zokogion Szüzeknek soksaga,
Öltözzel fel hamar giaz ruhaban,
Talaltassal poenitencziaban.
- 185 47. Minden rendek felven rettegietek,
Es Istennek ti köniörogietek,
Szüvetekben ö hozza terietek,
Hogy feienkent ti el ne veszetek.
- 190 48. Mert az Urnak az ö nagy haragia,
Rettenetes nagy boszu allasa,
El iö read az haragnak napia,
Kinek sullyát senki nem alhattia.

- 195 49. Terj megh azért az te büneidből,
Es számtalan sok alnoksagodból,
Hogy tegedet ő nagy haragiabol,
Ki ne vessen ő szent orszagabol.
- 200 50. (29.) Mindenhato Attia Ur Istennek,
Az megh feszült [*ur Jesus Christusnak,*
Hozzank küldöt szent lelek Istennek,
Nagy diczösegh az szent Haromsagnak.]

51.

CREDO IN UNUM DEUM

1. [H]iszünk mi egy Istenben,
Kegyelmes teremtmünkben,
Mindenható Atyánkban,
Ő egyetlen egy Fiában.
- 5 2. Ki értünk bűnünkért
És mi üdvösségünkért
Le-szála meny-országból,
Születék szűz Mariától.
- 10 3. Ottan el-arultaték,
Kötözve viselteték,
Szörnyön ostromoztaték,
Tövessel koronáztaték.
- 15 4. Szent orczáját pökdösék,
Arczúl és nyakon verék,
Gyalazattal illeték
Czúff ruhában ülteték.
- 20 5. Pilátus az halálra,
Ötet ítéli vala,
Czapasoknak miatta
Alig ismérteték vala.

1 I [Az iniciálé nincs kiírva] V, VI HIszünk mind 2–3 III [a sorok felcserélve] 3 II, III, VI, VII Atyában 4 II, III, V, VI, VII és egyetlen IV és ő egyetlen Fiában 9 IV Ottánk 14 I vert<v>ék IV verték 15 VI, VII illeték 20 III esmértetik

6. Latrokkal a' Városból,
El-ki igazitattot,
Kereszt fának alatta,
Véressen el-ajult vala.
- 25 7. Kereszt-fára feszéték
Kezeit ki-terjeszték,
Szent labait liggattak
Hogy erei szakadanak.
- 30 8. Az kereszt fán meg-hala
Tétettet koporsóban,
Harmad nap feltamada
Bűnös lelkeket meg-valta.
- 35 9. Meny-országban fel-méne
Örök diczőségébe,
Onnan az ítéletre
Hatalmassan jö e' földre.
- 40 10. Hiszünk az szent Lélekben
Szentek egyességében
Bűneknek boczanattyat
Kristus érdeme jutalmat.
11. Igaz hittünk Kristusban
Légyen mint mi Urunkban
Holtunk után egyemben
Hogy véle élyünk men'égben.

22 III igazitatik 23–24 IV kereszttel sulyosodat, / ki miatt iaj el badgyadot. 24 III ő igen el ajult V, VI, VII el-ájul 26 IV ki-terjeztették 28 II hogy inai IV aldot inait szagattak 30 III titetik 34 V, VI, VII az örök dicsőségbe 35 VI, VII onnét 38 I, IV, V, VI, VII szenteknek egyességét [rímhiba] II, III szentek egyességében 42 I mint mi [fölé beszúrva:] kegyes 44 IV, V, VI, VII mennyekben

52.

[Ad Notam: Krystus Priklad etc.]

Is - ten Fi - a, Jé - zus Krisz - tus mi vált - sá - gunk - ra
Az A - tyá - tól ma - gos Menny-ből jött e vi - lát - ra,
Bű - nő - se - kért itt ez Föl - dőn ször - nyű ként val - la,
Hogy Aty - já - nak min - ket bol - do - gul a - ján - la - na.

1. Isten fia Jesus Kristus mi valtsagunkra
Az atyától magos menyből jött e' vilagra,
Bünosekert itt ez földön szörnyű ként vala,
Hogy atyanak minket boldogul ajanlana.
- 5 2. El-tévedet juhok valank Adamtól fogva,
És mindnyájan nagy bünökben heverünk vala,
Nem volt senki ki minekünk segéttet volna,
Kristus urunk mi érettünk magát áldozta.
- 10 3. Szegénységben születették szüz Mariától,
És iaszolban helyhesztették a' szent Ioseftől,
Ide s-tova hordoztaték az ő annyától,
Mert ő néki volt rendelve így az atyától

2 II, IV, V, VI meny országol az Atyától 5 I fogvan [rímhíba] 6 II kevertünk III, IV, V, VI hevertünk 7 III ki mi rajtunk
könyörült volna IV, V, VI segéttet volna 11 V Annától 12 III így szent Attyától

- 15 4. Sivo rivo oroszlantól ő fel *vitettet*,
Magas hegyre és ördögtől ott késértettet,
Negyven napig könyörögvén nem *itt sem evett*,
Bűnösökert itt e' földön an' nit szenvedet.
- 20 5. Isten lévén emberektől nagy gyalázattal
Illetteték ő népétől nagy alnoksaggal,
Rutittatott pökdösessel undok nyálakkal,
Ki *vitettet* a városból nagy szidalommal.
- 25 6. A sidoktól oldoztettet igazságaért,
Pilatustól ölettetet alnokságunkért,
Koporsóban bé tétettet mi bűneinkért,
Harmad napra feltamadott igazságunkért.
- 30 7. Illy bánattal fáradsággal ellenségüinktől
Kristus által szabadultunk gonosz ördögtől,
Mert menyégből bűnösökért jöve váltságul,
Kit az *ur* Isten el küldé nagy irgalmából.
8. Ennek azért mi fejenként hálákot adjunk,
Regel délben estve néki mi könyöregjünk,
Igaz hittet szeretettet ő töle kérjünk,
Idvösséget mi lelkünknek csak töle varjunk.
- 35 9. Diczőség legyen atyának a' magos menyben,
Hogy szent *Fiát* értünk küldé emberi testben,
Tisztesség legyen fiunak szent fényességben,
Szent lélekkel egyetemben bodog örömben.

13 I, III fel vétettet II, IV, V, VI fel vitetet **14** IV, V, VI az ördögtől s' ott **15** I ett sem ivot [rímhíba] **16** IV, V, VI ennyit **18** II illettet ez III, IV illetet ő V, VI illetetett ő nevéől **19** I [előbb:] Rutéttatott III vadoltatott pökdöstetett II undok szitokkal IV, V, VI szitkokkal **20** I, III vétettet II, IV, V, VI vitettet **21** II üldöztetett III öldeztetett IV, V, VI üldöztetett **24** II fel tamada **27** III, IV, V, VI menyekből III jött ő **28** I [ur utólag betoldva] II, IV, V, VI az Isten II el küldi III az Isten értünk küldé **29** IV mind fejenként V, VI mint fejenként I adunk **30** II estve ő néki könyörögjünk [a harmadik ő utólag beszúrva] IV, V, VI ő néki könyörögjünk **31** II s-szeretettett ... kérjük, V, VI szeretett **32** II idvösségnek ... várjuk III idvességét varjuk **34** I hogy szent fiad II hogy Fiát ... küldi

53/I.

NAGY PENTEKEN MONDANDÓ
LAMENTATIO ADAMI

Hogy Á - dám ki - ü - ze - ték az Pa - ra - di - csom - bul,
Az szent hely e - lött áll - ván e - se - tit bús szív - bü,
Jaj - gat - ja ha - lál - nak, Lát - ván kín - ját láng - nak,
Fi - a - it ösz - ve - hí - vá, s mon - da né - kik ak - kor sír - va.

1. HOgy Adám ki-üzeték
Az Paraditsombul.
Az szent hely előtt álván
Esetit bus szivbül,
5 Jajgattya halálnak,
Látván kinnyát lángnak,
Fiait öszve hívá
S' monda nékik akkor sirva.

2. Jaj nékem nyavalyásnak
10 És bünös embernek!
Meg nem győzőm számlálni
Számát inségemnek,
Mert meg szebesettem,
Gonosz bünben estem,
15 Ördögnek késértésbül
Meg-fosztatván minden jótúl.

Cím II Adám Siralma IV Ádámnak siralmárul való ének **4** III szivel **5** III iaygata IV halálát **8** III, IV [s' hiányzik] **10** III iay bünes **11** III nem tudom **12** III szamat esetemnek IV számat életemnek **15** II ördög késértésbül IV ördög kisztetesebül **16** III fosztattam IV meg fosztattom minden jomtul

3. Nem méltó meg-tagadnom
Keserűségemet,
Halgasd beszédem fiam
20 Gondold bűneimet,
Az mellyért rád szállott,
Minden gyötrő kinod,
Nyavalya és betegség
Testedre botsátattatott.
- 25 4. Ki legyek, ha kívánod?
Adám atyád vagyok,
Istentül alkuttattam,
Hasonlot nem tudtam,
Engem személyére,
30 Teremte képére,
Paraditsomban laktam,
Mindennek Királya voltam.
5. Végtelen tisztaságban
Bűn főrtelen nélkül
35 Teremte igazságban,
Szentségben vég-nélkül,
Szabadságot ada,
S' kedvemre botsátta,
Csak ő szent beszédének
40 Hagyá hogy őrzője lennék.
6. En bennem az Ur Isten
Gyönyörködik vala,
Azért minden állatit
Énnékem ajánlá,
45 Angyaloknak hagyá
Lenne reám gondgyok,
Idő halladva menyben,
El bé-vinne ditsőségben.

20 IV gondold meg bűnemet 24 III, IV te testedre II, III, IV botsátattott 25 IV ha akarod 32 III mindennek biroya 34 IV bűn nélkül teremte 35 IV engemet igazságban 38 III, IV [s' hiányzik] 40 IV lesznek 46 IV gondgya 47 III halladva II mennybe 48 II ditsőségbe

- 50 7. Rajtam hogy szabadsága
Istennek tündöklék,
Az jóval nem jól élván,
Hitlenségre hajlék,
Akartam hasonló,
Istenhez egyenlő
55 Lenni, a' tiltott fának,
Gyümölsét láttam s' kostoltam.
- 60 8. En szép ártatlanságom
Azonnal elvesze,
Istenemnek-is képe,
Szivembül kidüle;
Testem-lelkem fénye,
Gyalázatba ese,
Igazságom, szentségem,
En tülem mindgyárt el kele.
- 65 9. Illyen drága szép jóktul
Az ördög meg-foszta,
Mezitelen-is hagyta,
Szégyenben jutata,
Nem kívántam hálai,
70 Istenemnek szavát,
Mert igen szégyenlettem,
Hogy kigyó meg csala engem.
- 75 10. Ott az én sok mentségem
Nem lön köllemetes,
Hogy Eva csalt meg engem,
Ez-is nem lön kedves,
Kertbül ki-vetteténk,
Meszsze kergettetének,
Mezételenségemre,
80 Kos-bört vetének testemre.

50 IV tündöklék 51 III élék IV [előbb:] az jóval nem jól nem jól élván [javítva:] az jól nem jól élván 52 III hitelenségre 54–56 III Istenemhez lenni / hogy az meg tiltott fának / kezdém gyümölsét kostolny IV Istenhez lenni / hogy az meg tiltott fának / gyümölsit kezdém kostolni 62 III, IV gyalazatra mene 64 III el düle 65 III szép drága 68 IV szivemben juttata 69 III kívánám hallanom IV kívánám hallani 71 III, IV mert tanácsát szigyenlem 73 III It az 76 III lön helyes IV az is 77 II ki üzettem III ky üzetténk 78 IV meszi kergettetem

11. No immár ez világon
Nyavalyák közt lakom,
Az régi sok szép jókrul,
Mikor gondolkodom,
85 Busul az én Lelkem,
Könyvezdegél szemem,
Kivánnék segítséget,
De nints ki meg-szánna engem.

12. Engem jaj! minden felől
90 Bu bánat szorongat
Testemben és lelkemben
Félelem tántorgat,
Bűn mardozza lelkem,
Nintsen csöndességem,
95 Kárhozat halál pokol
Tapodnak fejemen rútul.

13. Munkával, fáradsággal
Az földet kapálom,
Az átkot is vállamon
100 Görbedve hordozom,
Tövis, bodcza, bürök,
Haszontalan füvek,
Bűven teremnek nékem,
Bűnömért őket érdemlem.

105 14. Fölötte sok iszonyú
Himlő és betegség,
Kegyetlen kin, nyavalya,
Sok-féle nagy inség,
Testemben lakozik
110 Mind halálom napig,
Jaj nékem nyomorútnak,
Mig fia lészek halálnak.

88 III, IV ky szána engemet **89–96** IV [hiányzik] **98** IV kapallyam **93** II mardossa **97** II fáradsággal **99** IV is vallanom **100** III görbedven **101** II hodza **105–106** IV [*iszonyú himlő és beteg-* leragasztva] **107** IV [*nyavalya* leragasztva] **110** IV [*napig* leragasztva]

- 115 15. En egész nemzetségem
Meg-romla, már szörnyen
Nem cselekedhetik jót,
Bár rá kedve légyen,
Az bűn mindent rutét,
Szentsejben nem épét,
120 Senki ártatlanságban,
Nem élhet miáttá mostan.
- 125 16. Nyughatatlan én bennem
Lelki isméretem,
Engem ezzel is mardos,
Hogy nagy sok én bűnem,
Ördöggel fenyeget,
Törvénnel ijezget,
Kén köves *büdös tótul*,
Fél szívem pokol kinnyátul.
- 130 17. Jaj nékem balgatagnak!
Jaj! mit cselekedgyem?
Jaj te föld! széles tenger
Adgy tanácsot nékem,
Oh minden állatok.
135 Kitsinyek és nagyok,
Szánnyátok nemzetségek,
Szomoru buját fejmennek!
- 140 18. Te-is ki terjesztett meny,
Könyvezz most én rajtam
Hold, csillagok és nap-fény,
Gyászban járj miáttam,
Hogy így el kell vesznem,
Kezében jaj esnem,
Az kegyetlen Sátánnak,
Tüzében laknom pokolnak.

113 IV Az egész 116 III bár reá kedve IV bár jo kedve 120 III, IV miáttam 121 III Sir, riv benem szüntelen IV Kialt bennem szüntelen 126 IV pokollal ijezget 127 I büdöl tötul III, IV tüzes tótul 128 III pokol Lángjátul 131 IV széles föld 133 IV állatod 136 III szörnyű buiat en fejmennek IV szomoru én bus fejemet 138 IV most rajtam 141 III, IV köl el vesznem 142 III iai kezeben 144 IV pokolban

- 145 19. Oh nagy gazdag Istenség!
Vigy-bé egyszer Menyben,
Mert vagy hatalmas Fölség,
Száléts te kedvedben,
Büneim peniglen
150 Bocsásd meg énnékem,
És érették pokollal,
Ne fizess boszszú állással.
20. Rajtam nem látok senkit,
Hogy ki-könyörülne,
155 Avagy segéttő erőt
Ördög ellen vetne;
Minden állat utál,
Ellenem jár, rugdal,
Hatalma Lucipernek,
160 Lön *jutalma* vétkeimnek.
21. En hozzád folyamodom
Irgalmas Ur Isten,
Benned van bizodalمام,
Te jobb Karod mentsen,
165 Vallom bünös voltom,
Szent Irgalmad várom,
Mentségem olly nints nékem,
Hanem bocsásd meg sok büneim.
22. Gonosz ördög markában
170 Ne erezd képedet,
Ellensége lelkünknek
Bünben jaj! ejt minket,
Szabadéts söt engem,
Biztasd szóval lelkem,
175 Cselekedd ezt nevedért,
Isteni nagy jó kedvedért.

145 III, IV Gazdag oh nagy **146** III vegy be **148** III be kebledben IV te kebledben **150** III, IV megh kegyessen **158** IV ellenem vaggal [?] vagdal **160** I hatalma IV jón [?] lön vétke jutalma **168** III bünem IV botsatad meg bünöm **172** III bünben ejtet IV bünben ejte **174** III szoddal

Angelus consolatur Adamum.

23. Oh ki kiált olly igen
Szomorodott szóval!
Kesereg keservessen,
180 Jajgat bus s' jaj szókkal;
De te vagy-e Adam?
Oh nyomorúlt ember!
Ezt izené az Isten,
Hogy meg-segit ez inségben?
24. Reád száll majd jó kedve,
185 Ne busuly sőt örülly,
Kétségben is ne essél,
Nem maradtz árvájul,
Mert meg-halgattatott
190 Az te Imádságod,
Lészen ez néked jó hir,
És vidámitó kedves ír.
25. Im' származik szép Szüztül,
Istennek egy Fia,
195 Idvözitő UR JESUS,
Angyalok Királlya,
Az meg rontya fejét,
Ördögnek seregét,
És téged ki szabadit,
200 Hatalmok ellen erősitt.
26. Világra jön emberi
Tiszta természetben,
Keresztet, szegénységet
Visel kint éltében,
205 Rút halált éretted
Szenved, hogy te Lelked
Szent Vére meg tisztétsa,
Atyában újjonnan oltsa.

177 előtt II Az Angyal vigasztallya Adámot III Angelus Consolator IV Cantio [egy szó olvashatatlan] Angelus consolatur Adamum **177** III ily igen **180** III bus iaj szokkal IV bus jaj szoval **181** IV vagy Adám **183** III, IV azt izené **184** III meg halgat ez IV meg segít szükségedben **189** I meg-halgatott **194** IV sz: Fia **197** III, IV Ez meg **204** III szenved kent **205** IV halált te éreted **206** IV [hogy hiányzik] **208** IV [Atyában hiányzik]

210 27. Szómat jól eszedben vedd,
Honnajd léssen ez meg,
Hogy te Isten kedvében
Fogadtatol ismét,
Ez az jó tétemény,
215 Vigasztaló örvény,
Nem az te érdemedből
Jön, de Istennek kedvéből.

220 28. Pöcsétli esküvését
Az önnön nevével,
Hogy mind bé tellyesiti
Jövendő idővel,
Hogy fogadásának,
Hagy békét gonosznak
Vesd benne reménséged,
Nem téssen külömben veled.

Adamus respondet.

225 29. IGen meg-vigasztalál
Édes Atyámfia,
Hogy beszédedet hallám,
Elmém meg-vidula,
Örömöm nagy voltát
230 Elmém nem mondhattya,
Ez hir jó mondásadat
Röpdözéssel szivem hallya.

235 30. No tehát magas Egek,
Föld, és minden állat,
Örülly velem, találtam
Jó-tévő fő Urat,
Örvendgy, vigadgy, tapsoly,
Bánatot meszsze toly,
240 Széles világnak részén,
Ember ki hol találtatol.

210 II, III honnan IV honnand **212** IV fogantatól **215** IV nem azt **216** III de jön **220** III időben **221** III higy **224** III, IV teszen más képpen velled **225 előtt** II Felel Adám III Adám rursus Respondet IV Adamus rurs respondet **226** III Lelkem Attyam fia **227** IV hallom **230** III szivem nem IV nyelvem nem **231** II e' jó hir III, IV ez jó hir **232** III, IV vig kedvel szivem halgatya **233–240** IV No hálát az Istennek / jo tét[e]ért adok, / hogy sz: igi[r]etibül / vigasztalást hallok, / lölköm vidámadik / csendességben nyükszik, / igije Istenemnek / igér irgalmat fejemnek [vö. V] **238** III bánatot ne gondoly **239** III vilagh négj reszen

31. Valamit esetemmel,
El vesztettem kertben,
Meg térétté az Isten
Ismét csudaképpen,
245 Az ő szent Fiaért,
Kit ada Emberért,
Az vállára föl-vévé,
Mindnyájunk terhét fizeté.
32. Es miért hogy különben
250 Ez véghez nem mehet,
Hanem előbb az halált
Testemben meg-ölvén,
Lelkem elevenen,
Meg marad örökké,
255 Kivánom hogy meg-hallyak,
S' így hamar Jesushoz jussak.
33. Reám azért az halált
Örömet föl-veszem,
Az által ditsősségem,
260 Végső nap el-nyerem,
Mert hitem jutalma,
Testem nyugodalma,
Ez után Christusommal,
Menyben élek minden jóval.
34. Adgy azért hálát néki
265 Emberi nemzetség,
Mert csak Christus kedvéért
Adatik idvőség,
Bününk botsánattya,
270 Istennek Országa,
Angyali fényes szépség,
Mennyei sok kints, ditsőség

241–248 IV Tellyes szüből el hiszem / teremőm beszédét, / hogy bé tölté mind éppen / az ő izenetit, / mihelt ő akarja, / azt mindjár megh adgya, / ő rejá támaszkodom / mert tudom hogy igaz mondom. [vö. V] **247** III az ő vállára **250** III veghez nem mehet ez **251** IV halál **254** III öröken **256** III, IV [s' hiányzik] **258** IV el-veszem **264** IV menyben ülök **264 után** IV No ti hat magas egek / föld és minden állat, / örül velem találtam / jó tivő fő Urat, / örvendgy vigadoz tapsol / bánatot <távol>inen toly, / széles világ négy részen / ember hol ki találtatol. // Valamit esetemmel / el vesztettem kertben, / meg terite az Isten / ismét tsuda képpen, / az ő szent fiaért / kit ada emberert, / ez vállára föl tévé, / mindnyajunk terhét viseli. [vö. **233–248** és V] **267** III mert a **272** III mennyej kincs IV meny sok

35. Ebben az ditsössęben,
Vigy-bé Jesus minket,
275 Te kin-szenvedésedért,
Fogjad kezeinket,
Hogy ez élet után
Minden bűt le-rázván,
Követhessünk menyégben,
280 Amaz szép örök életben.

274 III minket Jesus IV Uram minket 275 III te föl tamadasodra 278 III, IV minden bünt III el el razvan 279 IV menyekben

AZ ADAM SIRALMA

1. Mikor Adam üzeték
A' Paradiczomból
A' szent hely előtt álván,
Esetét bús sziböl,
5 Jáigatya halálnak,
Látván kinyát lángnak,
Fiait öszve híván,
Mondá nekik akkor sirván.
2. Jáj nékem nyavalyasnak,
10 És bünös embernek
Meg nem gyözöm számlálni,
Számát inségemnek
Mert meg sebesödtem,
Gonosz bünben estem,
15 Ördög czálárdságából
Meg fosztattam minden jótól.
3. Nem illyik meg tagadnom,
Keserüségemet,
Halgasd beszédem Fiam,
20 Gondold meg bünemet
Mely bün read szálót
Minden gyötrő kínod
Nyavalya és betegség
Rajtad vagyon minden ínség.
4. Ki legyek? ha kívánod,
25 Adam Atyad vagyok,
Istentől alkottattam,
Hasonlot nem tudtam,
Az ő szent képére,
30 És szent személyére,
Paradiczomban laktam,
Mindennek királya voltam.

5. Szentségben tisztaságban,
Bűn s-makula nélkül
35 Igaz ártatlanságban,
Teremtet kedvéből,
Szabadságot adá
Kedvemre boczáta,
40 Czak ő szent beszédének,
Hagya hogy örzője legyek.
6. En bennem az Ur Isten,
Gyönyörkedik vala
Azért minden állatot,
Ennékem ajánla
45 Angyaloknak hagyá
Ream gongyok volna
Idű halladván menyben
Be vénnének diczőségben.
7. Hogy Isten szabadsága
50 Töndöklet én rájtam
Istenemhez hasonlo
Lennie akartam
Jóval nem jól élvén
Ördögnek engedvén
55 Tiltot fának gyömelczét
Vesztemre kóstóltam ízét.
8. Minden ártatlanságom,
Azonban ell vesze
Istenemnek szent képe,
60 Szivemből ki düle
Testem lelkem fénye
Gyalázatra méne
Igaságom szentségem
Távul vadnak immar tölem.
- 65 9. Ki mondhatatlan jóktól,
Az ördög meg foszta,
Mezételenül hagyá,
Szégyenben jutató,
Jai már hova legyek
70 Szavát Istenemnek
Megvétettem szégyenlem,
Hogy kigyó meg czallot engem.

10. Oh az én sok mentségem,
Nem lön elégséges
75 Hogy Éva czalt meg engem,
Ez-is nem lön helyyes,
Kertből ki üzettém,
Meszsze kergettettém,
Mezételenségemre
80 Koss bürt vetének testemre.
11. Ime e' világon már,
Nyavallyák közt lakom
A' régi sok szép jókról
85 Mikor gondolkodom
Búsúl az én szívem
Könyvez a' ket szemem
Kévánván segítséget
Nincz ki meg szánná engemet.
12. Jaj nékem minden felől,
90 Bú bánat szorongat
Testemben és lelkemben
Félelem tantorgat
Bűn mardossa lelkem
Ninczen czendeségem
95 Karhozat, halál, pokol,
Szorongatnak minden felől.
13. Munkával faradsaggal
A' földet kapálom
A' terhet-is vállamon,
100 Görbedve hordozom
Tövis czipke bokrok
Haszontalan kórók
Bűven teremnek nékem
Bűnemért azt érdemlettem.
- 105 14. Felette sok szomorú,
Sárgéto betegség
Kegyetlen kin nyavalya,
Sok féle nagy inség
Testemben lakozék
110 Mind szintén hóltomégh,
Jái nekem nyavalyásnak
Hogy fia lészek halálnak.

- 115 15. Az egész nemzetségem,
Meg romlá nagy szörnyen
Nem czelekedhetik jót,
Bár rá kedve légyen
Bűn mindent meg rutít
Szentséget nem épét
Senki ártatlanságban
120 Nem élhet miattam mostan.
- 125 16. Imhol bennem szüntelen,
Lelki esméretem
Engem ezzel is mardos,
Hogy sok az én vétkem
Ördöggel fenyeget
Törvényel éyezget
Nagy setétes veremtől
Fély szívem pokol lángjától.
- 130 17. Jái nékem balgatagnak
Mit kely czelekednem
Oh te föld széles tenger,
Adgy tanácsot nékem
Ti élő emberek
Nagyok és kiczének
135 Szányatok meg engemet
És szomorú életemet.
- 140 18. Ti ki terjesztet egek,
Sírjatok én rajtam
Hold czillagok és Nap fény,
Gyázban jár miattam,
Hogy így kely elvesznem
És kezében esnem
A' kegyetlen ördögnek
Hogy örökké rabja lésszek.

- 145 19. Oh nagy irgalmu Isten
Végy fel kegyelmedben
Mert vagy könyörülő jó,
Hatalmas mindenben
Bűnömet pediglen
150 Boczásd meg kegyessen
És ne fizes pokollal
Örökke valo kénockal.
20. Rajtam senkít nem látom,
Hogy meg könyörülne
155 A' vagy jó segítségével,
Ördög ellen lenne
Utál minden állat
Engemet kárhosztat
Kegyetlen Lucipernek
160 Hatalma rajtam bűnöknek.
21. En hozzád folyamodom,
Irgalmas Ur Isten,
Benned van bizodalmom,
Te jób karod mencyen
165 Vallom bűnös vóltom
Szent irgalmad várom
Ninczen semmi mentségem,
Ha nem boczasd meg nagy vétkem.
22. Az ördögnek kezében,
170 Ne jutasd képedet
A' ki nagy csalardsaggal,
Engem bűnben ejtet
Söt szabadícz engem
Biztasd szoddal engem
175 Ezt cseleked nevedért
Isteni jó kedvedért.

Az Angyal vigasztalya Adamot

23. Oh ki kiált oly igen,
Szomrodot szível
Keseregh zokogással,
180 Néz keserves szemmel
Oh te vagyé Ádam
E' nagy nyavalyában
Ezt izené az Isten
Hogy meg segít inségedben.
24. Reád szál majd jó kedve,
185 Ne busúly sőt örüly,
Kétségben-is ne essél,
Nem maradz árvájúl
Mert meghalgattatot
190 A' te imádságod,
Lészen néked éz jó hír
És meg gyógyétó kedves ír.
25. Szarmazék tiszta szüztül,
Istennek szent Fia
195 Idvözitő Ur JESUS
Angyalok királlya
Ez meg rontya fejét,
Ördögnek erejét,
És téged meg szabadét
200 Nyavalyidbúl ki segít.
26. Világra jö emberi,
Tiszta természetben
Kereszt fát szegénséget,
Vésely kint eltében,
205 Rut halá[l]t éretted
Szenved hogy lelkedet
Vérével meg tiszticza
És boldogságra jutassa.

- 210 27. Szómat jól eszedben vedd,
Honnan leszen a' megh
Hogy te Isten kedvében,
Fogattatol ismegh
Ez a' jó tétemény
215 Vigasztalo örvény
Nem a' te érdemedből
De Istennek jó kedvéből.
28. Peczétlé eskövését,
Az önnön nevével
220 Hogy mind be tellyeséti,
Jövendő időben
Higy fogadásának
Hágy békét gonosznak,
Vessd benne reménséged
Nem téssen más képpen veled.

Az Adam felel Istennek hálát advan

- 225 29. Igen meg vigasztalál,
Édes Atyam fia
Hogy szép beszédet hallam,
Szivem meg vídúla
Örömem nagy vóltát
230 Czendes álapattyat
Nyelvem ki nem mondhattya
Az jó hírt hogy fülem hallya.
30. Nagy hálát az Istennek,
Jó téteért adok
235 Hogy szent ígéretéből,
Vigasztálást hallok
Lelkem vidámódék
Csendességben nyugszék
Igéje Istenemnek
240 Igért irgalmat fejmenek.

31. Tellyes szíbul el hiszem
Teremtöm beszédét
Hogy be tölté mindenben
Ö szent izenetét
245 Ki mint ő akarja
Azt mingyart meg adgya
Ö hozzá folyámodom
Igaz hittel támaszkodom.
32. Mint hogy immár külemben
250 E' véghez nem mehet
Ha nem midön az halál,
Végezi életemet
Lelkem elevenen
Meg marad örökkén
255 Kévanom hogy meg hallyak
Megváltomhoz hamar jussak.
33. Reám azért az halált,
Örömet fel veszem
Ez által diczőségem
260 Végso nap ell nyerem
Mert hittem jutalma
Testem nyugodalma
Ez után Kristusommal
Menyben élek minden jókban.
34. No immár magos egek,
265 Föld és minden állat
Öröly velem meg nyertem,
Jö tévö fő Urat
Vigadgy hát kedvessen
270 Minden nemzetségem
Fiaim és leanyim
Örüllyetek mind örökké.
35. Valamit esetemmel,
275 Elvesztettem ker[t]ben
Meg téréte az Isten,
Imé czuda képpen
Az ő szent Fiában
Ur JESUS Kristusban
Ki vállára fel vévé
280 Mi terhünket s-meg fizeté.

36. Adgy azért hálát neki,
Emberi nemzetség
Mert csak a' Kristus által,
Adatik idvőség
285 Bűnök boczánatya
Istennek ország[a]
Angyalok fényes szépség
A' menyői nagy diczösség.
37. Ebben a diczőségben,
290 Végy bé JESUS minket
A' te szent halálodért,
Vedd hozzád lelkünket
Hogy ez élet után
Minden bünt le rázván
295 Te velled magos menyben
Uralkodhassunk örömben.

54.

LUCTUS EVÆ

1. Minden Ember hallja,
Néki szoll az Annya,
Ama' réghi Eva,
A' ki rutul jára:
- 5 2. Oh mikent vesztélek!
S-bura vezeték,
Halálba ejtélek,
Minden nemzetsegek.
- 10 3. Gonosz kegyo veszte,
Sarkambol ki vete,
Ream merget önte,
Ondokul sebhete.
- 15 4. Fojtós volt az alma,
A' mellyel meg' tsala,
Torkomon akada,
S-la mire juttata.
- 20 5. En vagyok a' vetkes,
Mert voltam jo etkes,
Rut bünnel czégéres,
A' kigyoval részes.
6. Jaj szegény fiaim!
Édes maradvanyim,
Tseledim, aprodim
Minden Nemzetsegim.

- 25 7. Im mely sok nyavalya,
 A' testnek fájdalma,
 Rollam rátok omla,
 Sok kinoknak halma.
- 30 8. Betegség' bu banat,
 Keserűség árrat,
 Szivetekbe fokat,
 Rollam rátok maratt.
- 35 9. Oh ki könnyen vala,
 Dolgom mely jól vala,
 Nem dolgozom vala,
 Méghis eszem vala.
- 40 10. Mindenek mert szépen,
 Jelen voltak menten,
 Szolgáltak ennekem
 Én édes Istenem.
- 45 11. Ki nagy Aszszony valek,
 Földi Isten valék,
 Halhatatlan valek,
 Tudos es bölts valek.
- 50 12. De hogy a' vétekbe,
 Esém Isten ellen,
 Leg' ottan szűksegben,
 Esem nagy veszélyben.
- 55 13. Tüis Anyátokban,
 Adam Atyátokban,
 Esétek halálban,
 Istennek átkában.
- 60 14. Tsak a' sok fájdalom,
 Bűnömért jutalom,
 Gyöttelelem a' sorsom,
 Életem siralom.
- 60 15. Magamon mint sirok,
 Vetkemen zokogok,
 De tü maradékok,
 Rajtatok ohajtok.

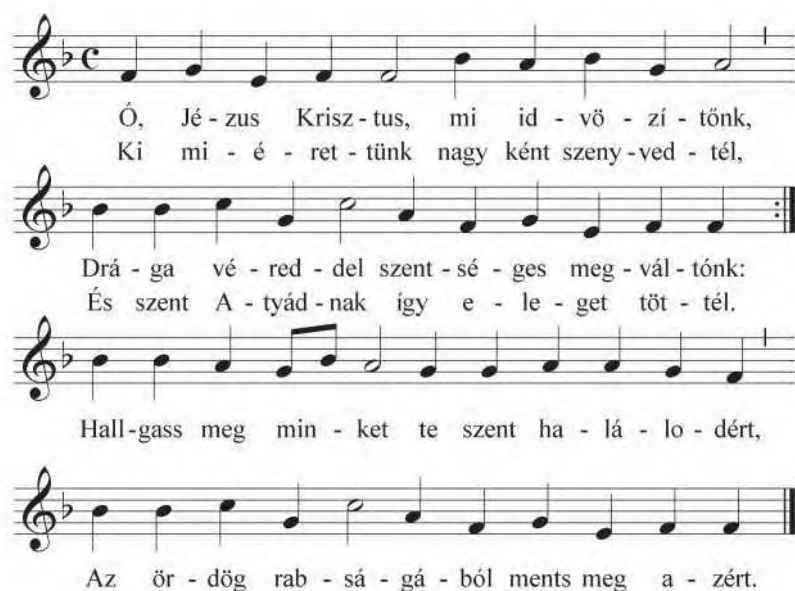
16. Edgy szép vigasztalás,
Kedves bátorítás,
Szivemen nagy áldás,
Hogy eljö Messias.
- 65 17. A' bűnnek sárából,
A' földnek porából,
Feltámaszt halálból,
Minden nyavalyából.
- 70 18. A' mely állapotra,
Teremtettem vala,
Arra vissza hozza,
Fejemet, s-meg' tartya.
- 75 19. A' kegyonak fejét,
Fulákját és mérgét,
Meg' rontya mindenét,
Hatalmát s-erejét.
- 80 20. Halhatatlanságot,
Es minden joságot,
Örök boldogságot,
Szerez igasságot.
21. Minden maradvanyim,
Nyomorult gyermekim,
Biztatlak tselédim,
Ezzel unokáim.
- 85 22. A' Messias lészen,
Ki bűnből ki veszen,
Menyországban viszen,
Hol Atyátok leszen.

Ó, U - ram, ki szen - ved -
Te - kints sze - gény szol - gá -
-tél, Ke - reszt-fán meg - ö - le - tél:
dat, Hadd lás - sa szent or - cá - dat.
Te szí - ve - met ú - jíts meg, Szent vé - red - del ön -
tözd meg, Hogy ö - rül - jön ben - ned,
És di - csér - je, és di - csér - je szent ne - ved.

1. Oh Uram ki szenvedtél,
Kereszt fan meg öletél:
Tekints szegény szolgadat,
Hadd lassa Szent orczaat.
R. Te szivemet ujits megh,
Szent véreddel öntözd meg,
Hogy örüllyön benned,
És ditsérje, és ditsérje Szent neved.

4 II, III, IV, V Hogy lassa II szená ortzádat 8 I És ditsérje Szent neved [szótagszám hiány]

- 10 2. Ne büntesd meg bünömért,
Engem Szent érdemedért:
Hogy ez világ ördög Test,
Sanyargassa Lelkemet.
R. Nagy kétségben ejtettvén,
15 Szüntelen fenyegetvén,
Pokol karhozattal,
Véred által, kit aldottal, te magad.
3. Azért Menyből szolgadra,
Tekints nyomoruságban:
Midön el-jön én oram,
20 Biztas szívem nagy batran.
R. Hogy te Szent erdemedért,
Utalatos kinodért,
Vigadozom benned,
Mondgyak Szentnek menyben, téged örökké.
- 25 4. Ki kereszt fan függettél,
Hogy Lölkem megh mentenél:
Karhozatbol menyegben,
Ugy vennil ditsősegebe.
R. Azért tsak benned bizom,
30 Mivel hogy nyilván tudom,
Hogy ez élet után,
Nyugodalom birodalom nalad van.
5. Engegjed ô Jesusom,
Hogy utólso órámön:
35 Dragalátos testednek,
Szent véred sebeidnek
R. Ez világ s-ördög ellen,
Harczollyon én melettem,
Hogy te veled együt,
40 Menyben éllyek, ditsérjelek örökké.

Ó, Jé - zus Krisz - tus, mi id - vö - zít - tönk,
Ki mi - é - ret - tünk nagy ként szeny - ved - tél,
Drá - ga vé - red - del szent - sé - ges meg - vál - tónk:
És szent A - tyád - nak így e - le - get töt - tél.
Hall - gass meg min - ket te szent ha - lá - lo - dért,
Az ör - dög rab - sá - gá - ból ments meg a - zért.

1. Oh JESUS Christus mi idvöztönk,
Draga véreddel szentséges meg valtonk:
Ki mi érettünk nagy ként szenyvedtél,
És Szent Atyadnak, így eleget töttél.
5 Halgas meg minket te Szent halalodért,
Az ördög rabsagabol ments meg azért.

2. Szárnyaid ala hát bünösöket,
Fogad jo kedvel szegény embereket,
Mert nincz fejünket kihez hajtanunk,
10 Ha nem csak te hozzađ édes teremtönk.
Mert el rontod az bünt halalt ördögöt,
És Szent igéd ellenségét meg gyözőđ.

4 I [a sor végén:] etc. 6 II, III, IV, V rabságátúl 7 III, IV, V alá hajtsd 8 II fogadgy 10 I [a sor végén:] etc. 12 III, IV, V ellenségít

57.

[Nota: Régi időben meg irta]
[Die Propheten haben propheceyt]

1. Az Prophétak meg mondotak,
Régj időben meg irtak,
Hogj az Ur Jesus szenvedne,
És mi terhünket viselne.
- 5 2. Ezt ök előve meg látták,
Mint ha meg löt volna tuttak,
Az mint Esaias mondta,
Rajta vagjon kénunk sulya.
- 10 3. O melly nagy czuda dolog ez,
Isten Fianak nem kedvez,
Hanem bününkért büntetj,
És ő békével szenvedí.
- 15 4. Isten haragia volt rajtunk,
Mint tévelgő juhok jartunk,
De hogy Isten Fia értünk
Szenvedet immar mi élünk.
- 20 5. Napnak sugari rejtetnek,
Kövek kösziklak repednek,
Vérétöl az Föld irtozik,
És sok koporso meg nyilik.

5 VI, VII ök előre I meglatak 3 III szedvedne 7 II, III, IV, V, VI, VII mondgya 8 VI, VII vagyon
kinnak 12 I szenvedé 17 VI, VII sugári térjednek

6. Fogadgyuk meg jó tanatsat,
Sirassuk nem ő halálát,
Hanem magunkat mert tudgyuk,
Oka kényának mi vagyunk.
- 25 7. Es mi Püspökünkre nézzünk,
Ki azt tselekszi, hogy bünnünk,
El töröltessék és Menyben,
Vele legyünk ditsőségben.
- 30 8. Nem Bakok és Borju vére,
Mi bünnünk engesztelése,
Hanem tulajdon vérével,
Végeszteték rosz igyünk el.
- 35 9. Eö Pap mind örökké lészen,
Meg esküdet Isten ezen,
Mint Melchisedek a népnek,
Lelki ételt *ad* mindennek.
- 40 10. Illyen Püspök kívántatot,
Ki éretünk egyszer meg holt,
Meg kostolta nyavalyankat,
És büntül valva kénunkat.
11. Kristus keserves kénodat,
Nyuitsad érettünk áldozat
Hogy légy az mi bünöinkért,
Isten előtt és vétünkért.

21 I Fogadgyunk **23** III, IV, V tudgyunk **25** VI Ez mi VII E' mi I nézünk II, IV, V Ez mi Püspökünket nézzük II Ez mi Püspökünkt nézzünk **26** I, V, VII cselekeszi **29** II, III, IV, V, VI, VII borjuk **33** II Fő Pap III, IV, V, VI, VII lészen mind örökken **34** II, IV, V meg-esküdt az Isten III meg-esküdt az Isten **36** I add **38** V érettünk **40** IV, V vála VI válla **43** II, III, IV, V, VI, VII hogy légyen a' mi bününkért

[SÜNDIGER MENSCH SCHAU WER DU BIST]

[Notája: Régi idöben meg irta]

1. Bűnös Ember jól meg fontold,
Azt mondgia Christus meg gondold,
Hogy te Isten haragiaban,
Vagj bünödért, s-karhozatban.
- 5 2. En te éreted szenvedtem,
Néked sok jokat szerzettem,
Nyavalyaidat kostoltam,
Érted halál Fia voltam.
- 10 3. Engedelmessé bünödért,
Halálíg löttem vétkedért,
Hogy te tülem el ne szakagy,
Mellettem végig meg-maradgy.
- 15 4. Sok szégyent érted szenvedtem,
Gyalaztattam pökdöstettem,
Hogy az örök ditsösségben,
Engem ditsirnél Menyegben.
- 20 5. Rajtam eset véres taglas,
À végre hogy te nyávalyás,
Ne lennél az bünt meg vetnéd,
És az poklot el körülnéd.

1 II, III, IV jól meg gondold 2 II, III, IV, V, VI s' meg-gondold 4 V, VI bünödért kárhozatban 16 II, III, IV menyekben 17–20, 21–24 V [felcserélve] 17 II, III, IV, V, VI verés, taglás

6. Atokka löttem, aldotta,
Hogy lehetnél és boldogga,
És azonban beszédemnek,
Hitelt adnál Szent igemnek.
- 25 7. Meg kötöztének, orczamot,
Pökdösték hog' országomot,
Tévelygésből szabadulván,
Te lathatnad bennem bizvan.
- 30 8. Meg ostoroztak csufoltak,
Csufos ruhában allatak,
Kereszt fara feszitettem,
Mellyen el fogyot életem.
- 35 9. Artatlan vérem ki omlot,
Éreted és igj meg romlot,
Az bün pokol és az halál,
Ezektül meg szabadultál.
- 40 10. Az bünt halált Adam szerzé,
Én érdemem ezt el törlé,
Eva jára hol meg banta,
Én ott hol Attyam kevánta.
11. Engedet Eva ördögnek
Részét meg *tiltott* gyömöltsnek,
Kostola de en Eczettet,
Az kereszt fan ittam merget.
- 45 12. Egész Adam beteg vala,
Nyavalyaja ream szálla,
Én fizettem bekességgel,
Az melly adot nyert vétkével.

21 III, IV Atokkal 21–22 VI hogy áldottá 22 II boldogbá 24 II hitelt adál 25–26 V, VI Meg pökdözték én orczámat, / és verték
hogy országomat 29 II ostorozták, tsufolták 37 II, III, IV bünt s' halált 38 I ezt el törli V, VI azt el törle 42 I meg kostolt

50 13. Jóbitsad meg életedet,
 Ha bűnös Ember hitedet,
 Én bennem vesd hogy bűnödtül,
 Meg szabadúly mindenestül.

55 14. Igy nyugodalmat találhacz,
 Lölkednek nalam meg alhacz,
 Az jövőndő itiletben,
 Örökös lészen menyegben.

50 II, III, IV, V, VI Hát bűnös **51** II, III, IV vessed **54** II, III, IV, V, VI s' meg-álhatz **56** II lészesz mennyekben III, IV lészesz menyben V, VI lészesz mennyegben

59.

1. Sirjon az Egh sirjon az Föld,
Melly majd lészen füvekkel zöld,
Sirjanak a' szép Csillagok,
Mert szenved kedves világok,
Könyvezzenek az virágok.

5

2. Ne légyen vidám mi kedvünk,
Sirjon szánk zokogyon nyelvünk,
Szomorkodgyanak az Angyalok,
Mert szenved kedves világok
Könyvezzenek az Virágok.

10

3 II, III a' Csillagok

3. Oh szomoru oh Fajdalmas,
Oh gyázos nap vagy siralmas,
Halálos *hirnek* ideje,
Im' szenved a' bünösökért
15 A' büntelen ont piros vért.
4. Oh szelid bárány s'-ártatlan,
Oh te hatalmas oroszlány,
Miképpen meg öletetél,
Nintsen-é reád tekintet,
20 Nintsen ki szollyon éretted?
5. Oh fejr tiszta Liliom
Kit nyujt az Evangeliom,
Igy köll-é vérben förtöznöd,
Oh szentségnek edgy példája,
25 Igy vagy-é világ csudája?
6. El-enyiszet s'-el-nyugodott,
Halálnak fizetet adót,
Ki semmivel sem tartozot,
Értünk imé lött, átkozot,
30 Mellyet rá sok bününk hozot.
7. Oh ártatlan nagy áldozat,
Ki lött érettünk áldozat,
Lészen kegyelem fejünkön,
El-mégy tölünk hogy ujonnan
35 Ismét hozzánk meg-jöj onnan.
8. Az nap nem azért nyugszik-el,
Mint ha soha nem jöne-fel,
De hogy hozzon nyugodalmat,
Oh Jesus te-is el-nyugszol!
40 Lelkünknek nyugovást hozól.
9. Jöj föl, oh világnak napja,
Szépségedet szivünk várja,
Kelly-föl hamar koporsóbol,
Oh Jesus lelkünk, öröme,
45 Örök életünk öröme.

13 I hivnek II, III hirnek

60.

Notája: HErr J. Christ wahr Mensch

Ec - ce ho - mo! Ím, az em - ber!

Ki - nek kín - ja, mint a ten - ger,

Ke - mé - nyen os - to - roz - ta - tott,

Tö - vis - sel kö - ro - náz - ta - tott.

1. ECce homo! Im' az Ember!
Kinek kinnya mint a' Tenger,
Keményen ostoroztatott,
Tövissel koronáztatott.

- 5 2. Ecce homo! Im' az Ember!
 Ki véres mint vörös Tenger,
 Bársony rongyba öltöztetett,
 Ektelenül pökdöstetett.
- 10 3. Ecce homo! Im' az Ember!
 Szenvedése mint a' Tenger,
 Mellynek oka a' mi bününk,
 Ezt siratnyi meg-ne szünnyünk.
- 15 4. Ecce homo! Im' az Ember!
 Szeretete hozzánk Tenger,
 Ezért ötet mi mind áldgyuk,
 Hála-adással imádkyuk.
- 20 5. Ecce homo! Im' az Ember!
 Kinek érdeme mint Tenger,
 Hogy az nálunk haszontalan
 Ne légyen, kérjük untalan.
- 25 6. Ecce homo! Im' az Ember!
 Kinek szentsége mint Tenger;
 Igazságunknak ruhája,
 Idvőségünknek palástja.
7. Ecce homo! Im' az Ember!
 Ki-é meny, föld és a' Tenger;
 Holtunk után menny-országba
 Vigyen örök boldogságra.

18 II, III mind **19** II, III Hogy ő **20** III Te légyen

61.

A' LÁB-MOSÁSRUL, NAGY CSÖTÖRTÖKÖN MONDANDÓ ENEK

Notája: Jer elmélkedgyünk mi hiv Keresztények, etc.

Ó, mér-he - tet - len mély a - lá - za-tos - ság,
Va - cso - ra u - tán Krisz-tus ki U - ra - ság,
Vö - vé a ken - dőt, meg-ö - ved - zé ma - gát,
Ö szent á-gyé - kát.

1. OH mérhetetlen mély alázatosság,
Vatsora után Christus ki Uraság,
Vövé a' kendőt meg-övedzé magát,
Ö szent ágyékát.

- 5 2. Az után vizet tölte medenczébe,
Ö Tanítványit szereté szívébe,
Meg-mosá nekik mindnyájan lábokat,
Törölvén azokat.

- 10 3. Még az ő gonosz árulojának-is
Kinek szívébe Sátán bé bujt már is,
El-is foglalta magánál roszbakkal,
Sokad magával.

- 15 4. A' Tanítványok a' mosást engedik,
Noha szándékát Christusnak nem értik;
Csak Simon Péter csudálatos-képpen,
Nem enged éppen.

- 20 5. Mondván: oh Uram! Te mosod-é nékem,
Lábomat rútság lesz ha meg engedem?
Má és örökkén azt nem láttya senki,
Én rajtam lenni.
6. Mi haszna, Christus mondgya, hogy magadat,
Így vonyogatod, ok nélkül Uradat,
Véled ezt tenni, de meg mondom majdan,
Halgass te mostan.
- 25 7. Ha meg nem moslak én tölem el-szakadsz,
Menyország helyet a' pokolra akadsz.
Azért hagy ebben ugy másban-is engem,
Csak cselekednem.
- 30 8. Uram, felel ő, immár nem ellenzem,
Ím' hol tagaim, fejem, lábom, kezem.
Ha ilyen kárval én ellent tartanék,
Miképp' élhetnék.
- 35 9. Elég, mond JESUS: ha lábádat mosom,
Minek köllessék, fejedet is mosnom?
Ugy is immáron ti meg-mosodtatok,
Meg tisztultatok.
- 40 10. De nem mondhatom ezt mindnyájatokrul,
Nékem panaszom van egyrül magárul.
Oh mint némellynek szive vakitatik,
Tölem távozik!
11. Ezt véghez vivén s' megint ruhájába,
Öltözvén ülve ő nékiek monda:
En szerelmesim, jól meg-halgassátok,
Mit néktek mondok.
- 45 12. En itten példát hagyok most tinéktek
Azt szivetekbe szépen bé-vegyétek.
Urnak Mesternek ti engemet hivatok,
Kit helyén hagyok.

- 50 13. Mert az vagyok én igazán mondgyátok;
Ti-is szeretni egy-mást gondollyátok.
Cselekedgyétek mit én cselekedtem,
Veletek tettem.
- 55 14. Szólga Uránál igen is lám kisseb,
Ő Mesterénél Tanitvány nem főjeb.
Alázatossan egy-mást bötsülylétek,
És szeressétek.
- 60 15. Boldogok vagytok ha ezt mivelitek,
És a' mit tudtok, azt el követitek
Minden nyavalyát erőssen meg győztök,
Kegyelmet löltök.
16. Oh JESUS! add ezt gyakran meg-gondolnom,
Ha köll nékem-is Judástul bántatnom,
A' gonoszt jóval hogy meg-jutalmazzam,
S' ne szidalmazzam.
- 65 17. Minden hivekhez tisztemet mutassam
És ő labokat hiven mosogassam.
Jót tegyek vélek a' te szent Nevedben,
Add Uram, Amen.

NAGY-PENTEKRE VALÓ ENÉK. MELYBEN VAGYON AZ CHRISTUS KINSZENVEDESENEK
HISTORIAJA, NEMETBŐL MAGYARRA FORDITTATOT

Az mi U - runk, Jé - zus Krisz - tus,
Jer, ért - sük meg ke - resz - tyé - nek,
Mint szen - ve - de mi - é - ret - tünk,
És Is - ten - nek nagy ír - gal - mát,
És fel - tá - ma - da ne - künk:
Te - kint - sük meg jó - vol - tát.
Az bűn - nek ű un - dok - szá - gát,
Az ör - dög - nek is ha - tal - mát,
Po - kol - nak ke - ser - ves kín - ját,
Gon - dol - juk ne - ház i - gá - ját,
Ad - junk há - lát az Is - ten - nek,
És meg - sza - ba - dí - tónk - nak.

1. Az mi Urunk Iesus Christus,
Mint szenvedé mi erettünk,
Es fel tamada nekünk:
Jer ertsük meg keresztyenek,
5 Es Istennek nagy irgalmat,
Tekintsük meg jo voltat.
Az bűnnek ü undoksagat,
Az ördögnek-is hatalmat,
Pokolnak keserves kinnyat,
10 Gondollyuk nehéz igajat,
Adgyunk halat az Istennek,
Es meg szabaditonknak.
2. Meg irtak Evangelistak,
Mint Christus az Iudas által,
15 Szembe szalla halallal:
Az Papi fejedelmeknek,
Harmincz ezüst penz kedveert,
Mint el adatek arert.
Az fegyveres vitezektül,
20 Vitetek kötve latroktul,
Az Cajafashoz fő Paphoz,
Kinel valanak be gyűlvén,
Az törvény-tudo fő nepek,
Es az meg aggot Venek.
- 25 3. Ot ü ellene egy szüböl,
Hamis tanukat alatni,
Akaranak alnakul:
Ebben füg minden szandekok,
Hogy Christust meg feszithessek,
30 Es földről el veszthessek.
Nem találhatnak ellene,
Semmi erős bizonsagot,
Azert dühössön zugodnak,
Es kialtyak karomlonak,
35 Halalra melto bűnösnek,
Sok ördöggel tellyesnek.

4 XIII Keresztények 5 II, V, XI, XX, XXIII az Istennek 9 XIV keserves [...] [kiszakadt] XIII, XIX Pokol keserves 15 IV, V, X, XII, XIII, XIV szemben 17 IX harminnz IV kedveeret 18 I, VI mind XVII el-adaték azért 21 III, V, VII, IX Caiphashoz XIII A' Kajafás XIX Az Kajafás 27 X alnokul 29 XVI, XVII Christus 30 VIII, XXIII ez földről VII, IX le-veszthessék 31 XXII talhatnak 33 VII, IX dühössen rúgodnak XIII, XIX Kin dühössen 35 XXIII bűnösnek

4. Artatlan Christus orczajat,
Nemellyek undok nyalakkal,
Rutittyák pökdösessel:
40 Nemellyek csapdosásokkal,
Illetik csuf beszedekkel,
Sanyargattyak veszszőkkel.
Latvan ez dolgot szent Peter,
Meg gyözetik felelemtül,
45 Csak nem szakad el Christustul,
Kit meg tagada haromszor,
Keserves sirast büneröl,
Az utan tün vetkerül.
5. Pilatus az Christust kerdi,
50 Mond meg most nekem, ha te vagy
Az Sidoknak kirallya,
Es semmi bünt az Christusban,
Halalra valot nem lelven,
Meg mosa kezet vizben:
55 Artatlan vagyok ezt monda,
Az igaz ember veretül,
Ti lassatok mit miveltök,
Az közsegh igy kialt, mondvan:
Az ő vere legyen raytunk,
60 És az mi fiainkon.

38 X, XVII, XX nyálokkal **39** XIII Rútitia **43** VII a' dölgot **44** II, III, V, XVI, XVII, XX gyözeték **45** IV szakadad XIII, XIX Nem szakad XX mikor kérdezik Christustol **46** VII, IX meg-tagadta **47** XV, XVI, XVII bünétől **49** II, V, XX, XXIII kerde **50** VII, XVI, XVII mond-meg nékem XVI, XVII te vagyé **52** V, XX ez semmi **63** XII, XV halra valót **55** II, V, XX, XXIII ezt mondvan **56** II, V, XIII, XX, XXIII ez igaz **57** XIII, XIX Lássatok **60** XXIII [más kézzel:] az mi fiainkon

6. Meg ostorozvan az Christust,
Adgya vitezek kezében,
Kik kenoznak testeben:
Azok csufollyak Urunkat,
65 Vetköztetik ruhajabol,
Fejét verik nád szállal.
Föl feszitek kereszt-fara,
Keserü merget eczettel,
Adanak *nékie* innya,
70 Ruhajaval osztoznia,
Ezt irtak feje feliben:
Ez az Sidok Kirallya.
7. Sok boszszusagos rut szokkal,
Szidalmaznak karomlassal,
75 Ezt mondgyak csuf beszeggel:
Te vagye az ki el töröd,
Az Istennek nagy Templomat,
Es harmad nap föl rakod.
Most segeld meg te magadat,
80 Ha Istennek egy Fia vagy,
Ha Izrael Kirallya vagy,
Szály alá az kereszt-farol,
Es mi-is hiszünk te neked,
Oalmazd meg magadat.
- 85 8. De lam az Christus szenvedven,
Nagy setetsegh mind ez földön,
Tamada minden helyen:
Hat oratol fogva dellyest,
Mind egész kilencz oraig,
90 Eynek setetsege lön.
Akkoron Iesus föl szoval,
Kialta Attyahoz mondvan:
En Istenem, en Istenem,
Miert hagyal el engemet?
95 Hogy ez szokot így meg monda,
Szent lelket ki bocsata.

62 V, XX, XXIII adá XIX kezekben 63 II kenoznak VIII kit kineznek V, XX kineznek 65 II vetkesztették 66 VII, IX fejét vetik 67 XXII fel feszítik 69 I, XIII, XIX neki II, V, XVIII, XX, XXI, XXII, XXIII elegy akarnak adni innya 70 XIII, XIX osztózána 71 III, XI, XIII írják V írják XX, XXIII azt írják 76 VII, IX te vagy a' ki XVIII te vegye XIII el rontod 78 II, V, XVIII, XX, XXI, XXII, XXIII három nap XVI, XVII fel-rakot 80 XVI Fia nagy 81 XIII, XIX S' Izrael 83 XXI és mű hiszünk 85 XX szenvedén 88 XIV setét[ség] [kiszakadt] 88 VIII foghvan 91 VI fél szóval 93 XIII En Istenem! Istenem!

9. Az teremő Christus kennyat,
Teremtet allatok latak,
Mert im lönek nagy csudak:
100 Az Templomnak szep enyeztö
Tarka karpittya ket reszre,
Hirtelen el szakada:
Az föld reszketven indula,
Az kö-sziklak repedenek,
105 Az koporsok meg nilanak,
Es holt szentek tamadanak,
Kik az szent varosban menven,
Sokaknak jelenenek.
10. Az Hadnagy-is szolgálival
110 Es az töb neppel egyemben
Igen rettene mondvan:
Bizony ez kit meg feszitenk
Az Istennek Fia vala,
De mi nem hiszük vala:
115 Az Ioseph Christusnak testet
Szep gyolcsban be takargata,
Es koporsoban fektete,
Kit Pilatus pecsetelni
Parancsola harmad napig,
120 Vitezekkel öriztetni.

97–98 XX Christusnak ártatlanságát / sok új jelek bizonyítják **97** II, V, XVIII, XXI, XXII, XXIII Az Iesus Christusnak **98** III, V, VII, IX, XIII látták **99** XIII, XIX el rekesztő **101** II, III, V, XVIII, XX, XXI, XXII, XXIII tartó **103** IV, IX reszkevény **104** XVII tépedének **105** XIII, XIX koporsók nyílnak **107** V, X, XVIII Varosba **108** XVI, XVII meg jelenének **109** X, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XIX ő szolgálival **110** XVI, XVII És töb VIII, XVI, XVII egyetemben **111** XIII mondvan [a szóvégi *n* utólag beszúrva] **114** VII, IX hiszünk XIII hittünk abba **115** XVI Joseph Cristusuak XXII Joseph Jesusnak **117** XI, XIV koporsoba XIX 's koporsóba II, III, V, XVIII, XX, XXI, XXII, XXIII feketé **118** II, V, XXII, XXIII petsétleni **120** VII, VIII, IX, XIV örizetni XIII örizetni II, V, XVIII, XX, XXI, XXII, XXIII Vitézektől örizetni XIX vitezekkel örizetni

11. Harmad napon az Mariak,
Christust keresik az kertben,
Koporsohoz ki menven:
Az Angyaltul tanítatnak,
125 Hogy az élet ne keresek
Az több meg holtak között.
Ezek *onnan* visszaterven,
És Ierusalembe menven,
130 Talalak Christust jelenven,
Kit imadanak rettenven,
Kiknek Christus, ne féljenek,
Hagyá hogy meg ternenek.
12. Az Isten nagy irgalmabol,
Szent Fiat küldé menyegből,
135 Bünösekert valtsagul:
Oh melly nagy szerelme innet,
Hozzánk jelenek Istennek,
Mint mi kegyes Attyanknak,
Ki az bünben eset embert,
140 Vetkektül megh döglöt bünöst,
Ördögtül el foglalt adost,
Megh szana, rendele orvost,
Ki által lenne gyógyulas,
Es bünből szabadulas.

122 VII, IX a' kerben 125 XXII hogy az előtt 127 I, IV, VII onnat XIII onna 128 IX Jernsalemben XIX Ierusalembe 129 XIII, XIX Láták Krisztust 130 XX rettegven 131 XXIII kinek XVI Christust 132 I, VI hadgya 133 II, V, XVIII, XX, XXI, XXII, XXIII Igy Isten 134 **XI**, X, XVI, XVII mennyekből 136 V szerelme inner 137 XVI, XVII jelenik 139 XIV Kit az IV ember 140 XX terhelt bünöst XXI döglött bünöst 141 XIII terhelt adóst XIX ördögtől foglalt 144 XVI, XVII büntül

- 145 13. Az Atya ertünk szent Fiat,
Az Fiu-is ünnön magat,
Ada mint valtság árrát,
Sem eghen sem penig földén,
Nem vala mi büneinkert,
150 Ki eleget tehessen:
Mert az bűnnek undogsága,
Mi esetünknek rutsága
Veghetetlen nagy kenokra,
Minket kötelezet vala,
155 Mivel hogy Istent haragra
Fel inditottuk vala.
14. No azert mi Istenünknek,
Adgyunk nagy halat Atyanknak,
Köszönnyük az Christusnak:
160 Hogy bűnünket el törölte,
Es az ördögöt meg győzte,
Ü Attyat engesztelte.
Szent veret ertünk ontotta,
Igassagát rank ruhazta,
165 Szent lelket belenk oltotta,
Es maganak örökségül
Meg szentelt, hogy életünkben,
Neki szolgallyunk hitből.

147 XIV Ad[...]sag árrát [kiszakadt] XVI, XVII adá mind **148** VI, X, XI, XIII, XVI, XVII, XIX sem égben **149** XVIII, XX, XXI, XXII büneinkből **150** XIV [...] [kiszakadt] XVIII, XX, XXI, XXII ki minket ki vehessen **151** XX addig bűnnek XV undogsága **152** VIII mi életünknek **153** XIII, XIX Végetlen XIV Vighetetlen [...]okra [kiszakadt] **154** XX minden embert kötelezett **155–156** XVIII, XXI, XXII kiert Isten haragjától / méltán félhetünk vala **156** XIV fel inditotunk [...] [kiszakadt] **158** VII, IX adgyunk hálát XX hálakot II Atyankanc **159** XV köszönnyünk **160** XIV bűnünket [...] [olvashatatlan] XVII törölte **162** XX s' minket igjen szepite **164** XVIII, XXI, XXII vetkünket azzal el mosta XX sött halálát ő nem szánta **165** XIII, XIX Lelkét XX Szent Lelkét mi nekünk atta **166** XIV örökséget XVI örökségü

[PATRIS SAPIENTIA VERI[TAS DIVINA]

Krisztus mi üd - vő - zí - tőnk, ki sem - mi go - noszt nem tön,
Éj - jel ér - tünk fo - ga - ték, mint la - tor, és vi - te - ték,
Fes - lett nép e - le - i - be, s ha - mi - san vá - dol - ta - ték:
Csú - fol - ván pök - dös - te - ték, mint Í - rás - tól mon - da - ték.

1. CHRISTus mi üdvözítők, ki semmi gonoszt nem tön,
Éjjel értünk fogaték, mint lator, és viteték,
Feslet nép eleibe, s' hamissan vádoltaték:
Csufolván pökdösteték, mint írástól mondaték.
- 5 2. Az napnak első részén, igen nag' disztelen,
Mint gyilkos állattaték Pilatus eleibe,
S' nem lön halálra vétke, találá ártatlannak:
Azért ottan el küldé Herodes Királynak.
- 10 3. Harmad órán Vr Iesus igen meg ostoroztaték,
És tövis koronától feje meg szaggattaték,
Csufful fel öltözteték, nagyon meg veretteték:
S' keresztfája magától vállán viselteték.
- 15 4. Hatod órán mezétlen, kereszt-fára feszíték,
Mellyen vére ontaték, *keserven* imádkozék:
S' csudálói csufolák, s' velle fel akasztattak,
Mig ez ily káromlásan nap el enyiszednék.

4 I mondatik II mondaték 14 I keservesen II keserven

5. Kilencz órán Vr Iesus, panaszlá hogy el hagyaték,
S' ottan epe eczettel néki innya adaték:
Akkor lelkét ki adá, az föld-is meg indula:
20 Superláltya Templomnak szakada, s' kö repedezék.
6. Vecsernyének idején, latrok szára hogy töretnék,
Vr oldala láncsával, vitéztől megh nyittaték,
Melyből vér és viz folya, hogy irás tellyesednék,
Mint szent Ianos meg írja, nyilván csak mi érettünk.
- 25 7. Nap már el hanyatolván, s' az estve el közelétvén,
Iesus az keresztfáról Ioseptől le véteték,
Sidó-módra gazdagon koporsóban téteték,
S' örökkal örizteték, szent Mathe írása-ként.
- 30 8. Segély minket Vr Iesus, az te kin-halálodért,
Néked végig engedgyünk, gonoszt el távoztassunk:
S' halálotat okával hasznoson gondolhassuk;
Hála-adás áldozattyát, azért néked áldozhassuk.

24 II ira 31 I gondolhassunk

64.

[SEPTEM VERBA CHRISTI]

JÉ - ZUS az ke-reszt-fán függ-vén, És tes - te seb - he - tett lé - vén,
Ke - ser-ves nagy kén - jai köz - ben: Ez hét szót, me - lyet Jé - zus szó - la,
Jól meg gon - dol - jad szí - ved - ben.

1. IESVS az keresztfán függén,
És teste sebhettét lévén,
Keserves nagy kénai közben:
Ez hét szót, melyet Iesus szóla,
Jól meg gondollyad szivedben.
2. Első mondása Iesusnak,
Mellyet monda szent Attyának,
Édes szóval és hiv szívvél:
Bocsáss meg nekik én Atyám,
Mert nem tudgyák mitt mivelnek.

1 IV keresz fán 6 IX mondász 8 V, VII, VIII, IX és vig 9 IV, V Boczásd

3. *Másodszor* irgalmasságát,
Mellyet latorhoz mutatot:
Kegyes szóval kinek monda:
Bizony te velem lésszesz mà,
15 Az én Atyám országába.
4. Harmadszor gondviselését,
S' ne vedd csuffságra beszédét:
Asszony ihon az te Fiad
Ianos, ved hozzád Anyádat,
20 S' viseld szorgalmatos gondgyát.
5. Most halljad negyedik szovát,
Christus nagyon kiáltását:
Szomjuhozom; bóldogságát,
Emberi Nemnek kívánván,
25 S' szegek helyit fel találvan.
6. Ötödször irgalmasságát,
Mellyért szólítá szent Attyát,
En Istenem, miért hadtál el
Engem, mert az mit szenvedek,
30 Mértéke fölöt terhel.
7. Hatodik *hathato* szova,
Mellyet sok bünös-is halla,
Az ő szentséges szájából:
Bé-tellyesedtek mindenek,
35 Ez órában, jó-kedvemből.
8. Hetedszer, ajánlom Atyám,
Te szent kezeidben magam:
Szent Lelkedet bocsásd hozzám:
Az én utólsó órámon:
40 Mikor testemtől *bucsuzom*.

11 I, II, IV, V Másodszor gondold III, VI, VII Másodszor gondold-meg 11–15 VIII, IX Másodszor nézd a' kegyelmet, / Kit JEsus a' tolvajjal tett, / Mondván néki irgalmában: / Bizony ma Paradicsomban, / Lésszesz én Országomban 14 V velem lesz 15 V országában 16–17 VIII, IX Harmadszor ő nagy szükségét, / Gondold-meg illy szép beszédét: 17 V [S' hiányzik] neved 18 V Asszony imhol 19 V Anyamat 20 V [S' hiányzik] ... szorgalmatosan VIII, IX Visel 29 IV mert a mi V, VII engemet 31 I–IV, VI–IX igen hato V hathato 36 V ajallyam 38 IV bocsasd ream 39 IV órámban 40 I bucsuzzon lelkem, s' meg ne maradgyon VIII, IX testemből

9. Christus kinnyát ki böcsülli,
S-ez hét mondásit emléti:
Kegyes gondgya arra lészen
Azon-képpen, itt ez földön
45 És az örök dicsőségben.

42 IV [előbb:] het [majd:] s-ez het IV modásit

65.

SERÉDI JÁNOS

SEPTEM VERBA CHRISTI. I. S. S.
EX GERM: DA JESUS AN DEM

Jé - zus a ke-reszt-fán függ-vén, Tes-te se-be-sé-tett lé-vén,

Oly nagy ke-se-rű-sé-gé-ben E hét mon-dást, me-lyet szó-lott,

El-méd-ben jól meg-gon-do-lod.

1. [J]esus a' kereszt fán függvén,
Teste sebesített lévén,
Oly nagy keserűségében,
E' het mondst mellyet szollot
5 Elmédben jól meg gondolod.

2. Első beszéde Jesusnak,
Mellyet tön ő szent Atyanak;
Sziből jot kíván kénzoknak:
Boczasd meg Atyam nekiek,
10 Nem tudgyak mit czelekesznek.

1 [Az iniciálé nincs kiírva]

- 15 3. Masodszor gondold irgalmát,
Mellyet a' latorhoz mutat,
Kinek kegyessen így monda:
Bizony mondom hogy együtt ma
Velem lesz Paradiczomba.
- 20 4. Harmad szor gond véselését,
Ne vedd czufsagra beszédét:
Aszszonyállat imhol fiad,
Janos imhol a' te anyad
Viseld szorgalmatos gondgyat.
- 25 5. Negyedik szavát is halljad,
Kit nagy fel szoval ki boczat:
Igen szomjuzom *kén* miat,
Kévanta lelkünk valtsagat
Érzé szeg helyek fájdalmat.
- 30 6. Eöted szer elhagyatot voltát
Lasd kereszt fán kiáltását:
Mint hagyal el én Istenem
A kinok kiket szenvedem
Felettéb meg nyomtak engem.
- 35 7. Hatod szo vigasztalo volt
Kit sok bünes ember hallott,
Mikor a Kristus így szollot,
Be tellyesedet sok kénom,
Az én utolso oramon.
- 40 8. Hetedszer: Atyám lelkemet
Kezedben ajanlom ötet,
Lelked erőséczen engem
És légy mind végégh mellettem
Mikor végezik életem.
- 45 9. Kristus kénnyát ki beczülli,
E' szokot gyakran emléti,
Azt az Isten is kedveli
Kegyelmében részeséti
Földön és menyben örökké.

23 ként 36 én lelkemet [szótagszámhiba] 38 Szent Lelked [szótagszámhiba]

Mi - dőn JÉ-ZUS az ke-reszt-fán Tes - té-ben meg-lig-gat - tat - ván

Ke-se - rű nagy fáj - dal - ma - kat Szen-ved-ne, im, ily hét szó - kat

Mon-da, je-gyezd meg a - zo - kat.

1. Midőn JESUS az kereszt-fán,
Testben meg liggattatván,
Keserű nagy fájdalmakat
Szenvedne, im' illy hét szókat,
5 Monda jegyezd-meg azokat.
2. Elsőben mond, nagy édessen,
Ö szent Atyának mennyekben
Épségéből elméjének,
10 Atyam botsásd meg nékiek,
Nem tudgyák mit cselekesznek.
3. Másodszor nézd a' kegyelmet,
Kit Jesus a' Tolvajjal tett,
Mondván néki irgalmában:
15 Bizony ma paraditsomban,
Lész én országomban.

4. Harmadszor ő nagy szükségét,
Gondold-meg illy szép beszédét:
Aszszonyi-állat im' te Fiád
János im' hol a' te Anyád,
20 Viseld hűségessen gondgyat.
5. Negyedszer monda ártatlan,
Szemjuhozom mind untalan,
Embereknek idvösségét
Kivánom s'-az szegek helyét
25 Érzem testemben billyegét.
6. Eötödször mond keservessen,
Én Istenem, én Istenem,
Miért hagyál-el engemet,
Hogy nézhed szenvedésémet,
30 Melly majd győzi erőmet.
7. Hatodik szava olly erős,
Hogy sok bűnösnek rettentős,
Mondván Jésus szent szájával,
El végeztettet bizonyal,
35 Én kínom ezen orával.
8. Hetedszer mond már egy végben.
Atyám Lelkemet kezeden,
Ajánlom vég butszuzással,
Testemtől meg válásával,
40 Mert már meg-vittam halállal.
9. Valaki Christusnak kinnyát,
Meg-bötsüllí illy hét szavát,
Azt Isten itt ez életben,
Meg-áldgya s'-ott kegyelmében,
45 Reszessé téski mennyekben.

22 szemjuhozom mint

IGEN SZÉP UY ENEK, AZ KERESZT-FÁN FÜGGŐ CHRISTUS VRUNK HÉT SZAVÁRÓL

Notáia: Atyának bölcsesége, &c.

Em - lé - kez - zünk mi hí - vek U - runk - nak ha - lá - lá - ról,
É - rőt - tünk lött kén - já - ról, kén - ja közt sza - va - i - ról,
Az mi id - vös - sé günk - ről, és az mi vált - sá - gunk - ról,
És le - gyünk bi - zo - nyo - sok Krisz - tus em - ber - sé - gé - ről.

1. EMlekezzünk mi hivek Vrunknak haláláról,
Éröttünk löt kényről, kénnya közt szavairól,
Az mi idvösségünk-ről és az mi váltságunkról,
És legyünk bizonyosok Christus emberségéről.
- 5 2. Mert ő testben igazán mi érettünk szenvedet,
Semmi tündéres testet értünk meg nem öletet,
Az szép szüznek méhéből az mely szent testet fel vet,
Az szent irások szerint az test halált szenvedet.
- 10 3. Ennek bizonyására ő szent testi szájával,
Hét szép drága igiket szólla az kereszt-fáról,
Kikből minden hiveknek ő szent áldozattyáról,
Lenne vigasztalások drágalatos szavából.

2 V közt hét szaváról 5–16 V [hiányzik] 6 III meg-nem életet 11 áldozattyokról

- 15 4. Első szava Vrunknak lön az ő hohérihöz,
Papi fejedelmeknek megh dühöt seregéhez,
És ezek után ismét minden sok bünösökhöz,
Az kik igaz hüt által folyamának Vrunkhoz.
- 20 5. Mondván: Bocsásd meg Atyám mindeneknek vétkeket,
Mert ha tudnák ki vólnék nem ölnének meg engemet,
Söt dicsőség Királyját tisztelnének engemet,
De így kel ennek lenni hogy meg tarcsam hiveidet.
- 25 6. Másod szavában Vrunk szólítá ő szent Annyát,
Hogy mint fiát szeretné szent Ianos tanítványát,
Tanítvány-is szent Annyát, tartaná úgy mint Annyát,
Anya-szent-egy-házáról mutata nagy szép példát.
7. Hogy mi hivek mindnyájan, ő szent Annya helyében,
Az Anya-szent-egy-házat segitenénk mindenben,
Mert minket-is mint Anyánk tartana kebelében,
Hogy így fel nevednének Vrunk dicsőségében.
- 30 8. Harmad szava Vrunknak lön az bünös tolvayhoz,
Mondván: Paradicsomban velem jössz ma Atyámhoz,
Így lesz dolgok mindennek kik futnak irgalmamhoz,
Mert ez én áldozatom mindennek kegyelmet hoz.
- 35 9. Negyed szavában Vrunk kegyessen szomjuhozza,
Meg térészet mindennek, mert szent érdeme hozza,
Emberi Nem romlását, felette szánakozza,
Mond: szomjuhozom Atyám mert akaragod hozza.
- 40 10. Eötöd szavával Vrunk mentül nagyob kénnyában,
Kiáltá ő Szent Attyát rettenetes szózatban,
Istenem én Istenem miért hagyál el kénomban,
Nékünk-is példát hagyta, hogy hidgyünk szent Attyában.
11. Hatod szavában Vrunk monda, El végeztetet,
Atyámnak decretoma, az mint el rendeltetet,
Szent írásban felölem az mint fel jegyeztetet,
Emberi Nem váltsága töllem végben vitetet.

16 II–III folyamának IV folyamnak **17** V Első szava: Bocsásd-meg Atyám nekik vétkeket **18** V nem kínoznák testemet **25** II–III méhében **25–28** V [hiányzik] **26** segitenök **30** II–III Atyádhoz **31** irgalmához **37** IV szava Urunknak

- 45 12. Heted szavában Vrunk, szép csendes elméjében,
Ö szent lelkét ajánlá szent Attyának kezében,
Mondván: Atyám lelkemet le tészem szent kezédben,
Mert tudom hogy szent testem nem rothad meg az földben.
- 50 13. Illyen szép hét igiket az életnek Herczege,
Christus Vrunk kénnya közt Kereszt-fáról beszéle,
Enged azért mi Vrunk, hogy szent dicsősségedre,
Ez szentséges igéket, hidgyük idvösségünkre.

45 III Hetet **49** II–III ez életnek V igiket minden jónak kút-feje **52** V A' Szentséges

68.

AZ CHRISTVSNÁK SZENVEDESERÖL
AZ ISTEN FIÁNAK KIN-SZENVEDÉSEKOR TÖTT KESERVES PANASZSZA

Nota: Menyből jövők most hozzátok, &c.

The musical score is written for two staves, treble and bass clef, in 8/8 time. The melody is in the treble staff, and the bass staff provides a simple harmonic accompaniment. The lyrics are written below the treble staff.

No, Föld - nek min - den né - pe - i,
Ég - nek dü - cső - ült se - re - gi,
Em - be - rek s min - den ál - la - tok,
Jer - tek i - de, hol kik____ vagy - tok.

1. NO Földnek minden népei,
Égnek döcsöült seregi,
Emberek s-minden állatok,
Jertek ide hol kik vadtok.

- 5 2. En vagyok az Isten Fia,
 Kit Atya újjal mutata,
 Amaz áldot szent Messiás,
 Ki által lött az meg-váltás.
- 10 3. Mi az oka hát ez világh,
 Hogy engem így üldöz és vág?
 Illyen háládatlanságot,
 Földön mennyen hol ki látott?
- 15 4. En vagyok-é gonosz tévő,
 Isten szent neve káromló?
 Illyen iszszonyu kinokra,
 Világh mint sententiáza.
- 20 5. Nincsen senki immár sohol,
 Ki igaz mellé támadgyon,
 Illyen méltatlan fogságot,
 Hogy kel szenvednem kinókat.
- 25 6. Az én szerelmes emberem,
 Ki nékem ötte kenyerem,
 Az én kedves Tanítványom,
 Im mint lön csalárd árulóm.
- 30 7. En barátim kik vóltanak,
 Pártot ütvén el-hadtanak:
 Az önnön saját nemzetim,
 Löttenek nékem gyilkosim.
- 30 8. Minden ki száját táthattya,
 Nevemet pöki, káromlya,
 Környül fogot sok nyavalya,
 Kinomat senki nem láttya.
- 35 9. Noszsza emberek s-Angyalok,
 Kik eget földet lakjátok,
 Szemléllyetek megh engemet,
 Ha ki látot ily vert embert.

14 IX Isten Neve-ellen vétő? **17** IX senki ez Világon II, IV, V, VIII, X, XI sohon III, VII sohun **19** XIII illyen nagy miltatlanságot
23 X Tanítváuyom **24** VI jai mint löt **28** XIII löttek ennekem **29** X, XI tarhattya **31–32** XIII [a sorok felcserélve] **32** XIII nem
szanya

10. Nincs emberi ábrázatom,
[Rakva fekélyekkel t]agom,
Nincsen helyén csak egy [csontom]
40 [Azt mivel]te szörnyü kinom.
11. Oh Adam bünös fiai,
Hogy [nem tudtok e]ngem szánni,
Kinómat hogy nézhetitek,
Hogy nem esik meg szivetek.
- 45 12. Sir én raytam az hegy és völgy,
Megh indúlt helyéből az föld,
Kő sziklák meg repedeznek,
Ez szörnyü dolgon rettegnek.
- 50 13. Sirat engem az Nap és Hóld,
Nem szenvedheti kinomat,
Orczáját homály bé-fogta,
Teremtőjét az-is szánnya.
- 55 14. Sirnak az fenyves csillagok
Mert szenved teremtő Vrok,
Vagyon széllyel bolyongások,
Mert nincsen igazgatójok.
15. Oh kemény szívö emberek,
De ti még-is mit miveltek?
Az égh és föld engem mint szán,
60 Csak az ember háládatlan.
16. Atyám ne reyts-el orczádat,
Hogy nem szánod meg Fiadat,
Ne sulyosics ostorodat,
Inkáb könnyebbits kénómat.
- 65 17. Lám te hozzád éyjel nappal,
Kiáltok teli torokkal:
Szány-meg, ennyi Kérésemre,
Ne hadgy el szintén ennyire.

37–40 XIII [hiányzik] 38 VII fekélyekkel 40 V ezt mivelte 43 VI, X, XI nézhetétek 45 I föld [rímismétlés] III–XIII völgy 47 IV repedezének 52 VI teremtőit 53–56 XIII [hiányzik] 56 XII mert nem-is lehet nyúgalmok 59 IX föld szán engemet 60 IX Ti nevetitek ügyemet 61 VII ne rejsd orczádat 63–64 IX Ostorodat ne-súlyosítsd, / Inkább kínomat könnyebítsd. 64 VI csak <mind> mint kényebbicsd VIII könnyebítsd 67 VIII én kérésemre

- 70 18. Nincse más út immár soha,
Ez világ meg váltására?
Hogy adod Fiad halálra,
Ez szörnyü bay viadalra?
- 75 19. Ielents-meg szivednek titkát,
Ha meg kell innom à po[hárt,]
[Nem tar]tok elle[nt] jól tudod,
Légyen te szent akarat[od.]
- 80 20. [Mindazáltal kérlek] arra,
Visely gondot szent Fiadra,
Ny[újts-ki menyből] kezeidet,
Néked ajánlom lelke[m]et.

69 VI Ninczen mar út VII Nincsen V sohol XIII Nincse imár másut sohol 70 VI meg' valtságára 71 VI halára 72 IV és szürnyü VIII, X, XI és szörnyü 74 II, III, IV, VII, VIII, X, XI, XIII ez pohárt IX, XII e' pohárt 77 V kellek arra 79 XIII kezedet 80 VII Lelkedet

Á - hí - ta - tos - ság - gal érts meg, bú - nős em - ber,
Az Krisz - tus - nak szent ha - lá - lát,
És e - gye - tem - ben ő drá - ga ál - do - zat - ját,
Mel - lyel az bú - nős - ö - ket meg vál - tá.

1. AHitatossággal érts-meg bűnös ember,
Az Christusnak szent halálát,
És egyetemben ő drága áldozattyát,
Mellyel az bűnösöket meg váltá.
- 5 2. Az mi első Atyánk ördögnek engedvén,
Isten törvényét meg szegé,
Istennek jó kedvéből ottan ki esék,
És örök halálra ítélteték.
- 10 3. Az ő gonosz vétke mi *reánk* árada,
Melljért ördögnek rabsága,
Szállot mi reánk Istennek nagy haragja,
Pokolnak rettenetes *nagy* kinnya.
- 15 4. Sem az magas menyben, sem az széles földön,
Az állatoknak rendiben,
Nem vala ki az kárhozot embereket,
Istennel ismét meg békéltetné.

9 I–III ránk IV reánk 12 I–III rettenetes kinnya IV rettenetes nagy kénnya

- 20 5. Az egy Iesus Christus az mi bűneinket,
Az ő vállára fel-vövé,
Vére hullásával azokat el-törlé
Attyát minékünk megh-engesztelé.
- 25 6. Isten igasságát bé tellyesétette,
Mindent érettünk fizete,
Nem ezüstel, sem el veszendő arannyal,
Hanem szép drága áldozattyával.
- 30 7. Rettenetes kénba ő az kertben vala,
Természete meg olvada,
Véres veritek szent testéből *ki-omla*,
Isten haragjával tusakoda.
- 35 8. Ott meg-fogattaték, és [me]g-kötözteték,
Arczúl szörnyen verétteték,
Tövis koronával meg korona[zta]ték,
Az kereszt-fára fel fesziteté[k].
- 40 9. Embereknek váltságáért a[z] kereszt-fán,
[Bö]séggel vérét ki ontá,
Az mi lelki sebein[ket] meg gyógyitá,
Minden bűnösöket vigasztala.
- 45 10. Az Husvéti bárány árnyékozza vala,
Az Christusnak szent halálát,
Mellyel Egyiptomnak lelki rabságából,
Ki hozot minket örök pokolból.
11. Moyses az kösziklát üté pálczájával,
Mellyből élő viz származa,
Igy Christusnak sebesitet oldalából,
Származot életünknek forrása.
12. Az népnek bűnével megh terheltetett bak,
Kit az pusztára ki hayttak,
Jedzi az Christusnak engedelmességét,
Kivel el vette mi bűneinket.

27 I–III ki omla IV [hiányzik] 39 IV rabsagbul 46 IV kik az pusztára ki haiták

- 50 13. Es mint az fel magasztaltatott Ertz kigyó,
Az testi mérget orvoslá,
Igy az mi Vrunck fel magasztaltatása,
Lön az mi lelkünknek orvossága.
- 55 14. Miképpen az fő Pap tulkoknak vérével,
Bé ment Isten Sátorában,
Azonképpen Christus tulaydon vérével,
Nytotta menyországnak kapuját.
- 60 15. Hálát adunk néked menybéli Vr Isten,
Te nagy irgalmasságodról,
Hogy te szent Fiadat bocsáttad mennyekből,
Nékünk ajándékoztad váltságul.
16. Hálát adunk néked mi kegyes Christusunk,
Engesztelő áldozatunk,
Hogy nekünk az te nagy kinodnak általa,
Utat szerzettél az bódogságra.
- 65 17. Ez [világon minden nyo]moruságinkban,
Tarts meg [minket] oltalmad[ban,]
[És a]z mi nagy sok fertelmes büneinket,
Az te szent véreddel el töröllyed.
- 70 18. Az te szent Atyádnál légy mi közben-járónk,
Légy mi kegyelmes szószólónk,
Te Szent Lelkoddal gerjezd fel mi hitünket,
Bátorits mi félelmes szivünket.
- 75 19. Vigasztald lelkünket halálunk idején,
Adgy győzedelmet hitünkben,
Adgyad láthassuk az te dicsőségedet,
Örök életben az te szinedet.

56 III nyitott 59 IV boczatat menyégből 63 I neküuk 67 IV mi sok 69 II légy minékünk 72 I–III bátorits-meg mi [szótagszámhiba]
IV bátoricz mi 75 IV láthassunk I dicsőségedet

70.

CANTIO

Ó, szent A-tyám, te-kints re-ám, Mi - dőn füg-gők a ke-reszt-fán,
Mert szen-ve-dek ként, Í - zen-kint, Ez vi-lág-nak bü-né - ért,
Vált - szá - gá - ért, Légy vé - gig mel - let - tem,
Mi - kor vé - gö - zik é - le - tem.

1. Oh szent Atyám tekincz ream,
Midőn függők a' kereszt fán,
Mert szenvedek ként,
Izenkint:
Ez világnak büneért,
Valtsagaért,
Légy végigh mellettem,
Mikor végözik életem.

5

2. Mint szeléd ártatlan Bárány,
Vagyok meg' kénzatatvan,
Tűrök békével,
Jò szivel:
Ez vilagnak [büneért,
Valtsagaért,
Légy végigh mellettem,
Mikor végözik életem.]

10

15

3. Hozzád kialtok szüntelen,
Mert nincz töb segítségem,
Meg aláztattam,
20 El fogytam:
Ez vilagnak [*büneért,*
Valtsagaért,
Légy végigh mellettem,
Mikor végözik életem.]
- 25 4. Kezeimet labaimot,
Által verték oldalamat,
Nincz épség bennem
Fáj fejem:
30 Ez vilagnak [*büneért,*
Valtsagaért,
Légy végigh mellettem,
Mikor végözik életem]
- 35 5. En italom eczet méreg,
Boszszone, nevet sido sereg,
Lator is czufol,
És gugol:
Ez vilagnak [*büneért,*
40 *Valtsagaért,*
Légy végigh mellettem,
Mikor végözik életem]
6. Atyám boczas meg nekiek,
Nem tudgyak mit mivelnek,
Nagy kegyelmeddel
Födözd ell:
45 Ez vilagnak [*büneért,*
Valtsagaért,
Légy végigh mellettem,
Mikor végözik életem]
- 50 7. Lelkemet immar ki adom,
Te szent kezedben ajánlom,
Eligh már eddigh
Itt a' véggh:
Ez vilagnak [*büneért,*
55 *Valtsagaért,*
Légy végigh mellettem,
Mikor végözik életem]

8. Ezekért légyen diczéret
Jesus Kristus te néked,
Ki a' kereszt fán
Artatlan
Mi érettünk szenvedél,
Megh fizetél,
Engedgyed mi nekünk,
Hogy általad idvözullyünk.

71.

Ó, szent A - tyám, nézz rám Menny-ből,
Ki - ál - tok hoz - zád szív - ből,
Ke - reszt - fán füg - gök, Ke - ser - gek,
Vi - lag kár - ho - zat - já - ért,
Vált - sá - gá - ért, Ne hagyj en - gem, U - ram,
Mi - dőn____ el - jön vég - ső ó - rám.

1. Oh Szent Atyám néz rám menyből,
Kialtok hozzád szivből,
Kereszt fán függök
Kesergek,
Vilag kár hozattjaért
Váltsagaért,
Ne hagy engem uram,
Midőn eljön végső óram.

1 III, IV, V én Atyám 2 II te hozzád

- 10 2. Kérlek halgas meg Ur Isten,
 Mert több segítségem nintsen,
 Vagyok gyalazvan
 Elvetvén
 Világh kár hozatyaért
 Váltságaért,
15 Ne hagy engem uram,
 Midőn eljön végső oram.
- 20 3. Miként az Barány büntelen,
 Engem kénoznak ekképpen,
 Szenvedek nagy ként
 Mindenert,
 Világ kar hozattjaért
 [Váltsagaért,
 Ne hagy engem uram,
 Midőn eljön végső óram.]
- 25 4. Kezeimet ki terjeszték,
 Kereszt fára fel függeszték,
 Semmi testemben
 Ép nincsen.
 Világ kár *[hozattjaért*
30 *Váltsagaért,*
 Ne hagy engem uram,
 Midőn eljön végső óram.]
- 35 5. Méreg és eczet italom,
 Minden népnek csufnak latsom,
 Latrok nevetnek
 Öklölnek
 Világ *[kár hozattjaért*
 Váltsagaért,
 Ne hagy engem uram,
40 *Midőn eljön végső óram]*

11–12 II, III, IV, V Keresztfán függök kesergek 31 II hagdy 33 III, IV, V Méreg eczet én italom 34 II latom

6. Meg bocsás Atjám ezeknek
Engem kénozo népeknek,
Mert ezt mivelik
Nem értik,
45 Világ kár [*hozattjaért*
Váltsagaért,
Ne hagy engem uram,
Midőn eljön végső óram.]
7. Már lelkemet ki bocsatom,
50 Szent kezéidbenn ajánlom,
Ez fájdalomokban
Kinokban,
Világ [*kár hozattjaért*
Váltsagaért,
55 *Ne hagy engem uram,*
Midőn eljön végső óram.]
8. Ditsértesel Isten Fia,
Hogy bűnönket vőd valladra,
Értünk szenvettél
60 S-meg mentél,
Az örök kár hozatnák
Rabsagabul
Adgy nekünk igaz hitet,
Hogj ditsérhessünk szent nevedet.

42 III engemet III, IV, V kénozo 43 I Mert ez II, III, IV, V Mert hogy ezt 45 V [*Világ* hiányzik] 49 III Mert lelkemet 50 II te Szent IV, V kezédben 58 III bűnünkért 61 II örök karhozatyá[nak] 64 II, III, IV, V dicsírjük

Ó, én A - tyám, te - kints re - ám

Az én nagy szük - sé - gem - ben,

Ke - reszt - fán füg - gők, sze - gez - vén,

Az em - be - ri nem - zet - nek

vált - sa - gá - ért, Kér - lek, légy mel - let - tem

Az én u - tol - só ó - rá - mon.

1. OH én Atyám tekints reám
Az én nagy szükségemben,
Kereszt-fán függök szegezvén,
Az emberi nemzetnek váltságáért,
Kérlek, légy mellettem
Az én utolsó órám.

2. Hozzád kiáltok Ur Isten,
Mert mástol nints segítségem,
Igen vagyok gyalázatban,
Az emberi nemzetnek [váltságáért,
Kérlek, légy mellettem
Az én utolsó órám.]

- 15 3. Ugy mint az együgyü bárány
Vagyok meg-kinzattatván,
Igen szenvedek kinókat;
Az emberi nemzetnek *[váltságáért,*
Kérlek, légy mellettem
Az én utolsó órámon.]
- 20 4. Kezeimet által verték
Épség nintsen testemben,
És lábaimat szegeszték.
Az Emberi nemzetnek váltságáért,
[Kérlek, légy mellettem
Az én utolsó órámon]
- 25 5. Méreg etzet én italom,
Mindennek tsufja vagyok,
Mert lator nevet engemet;
Az Emberi nemzetnek, *[váltságáért,*
Kérlek, légy mellettem
30 *Az én utolsó órámon]*
- 35 6. Atyám botsásd-meg ö bünök
Az én feszetőimnek,
Mert hogy ezt mivelik nem tudgyák;
Az Emberi nemzet*[nek váltságáért,*
Kérlek, légy mellettem
Az én utolsó órámon.]
- 40 7. Imé én Atyám te néked
Én lelkemet ajánlom,
Vedd hozzád kérlek tégedet;
Az Emberi nemzetnek, *[váltságáért,*
Kérlek, légy mellettem
Az én utolsó órámon.]
- 45 8. Ditséret legyen ezekért
Ö Jesus Christus néked,
Ki mi érettünk kereszt-fán
Nagy kinokat szenveltél,
És meg-holtál, engedgyed minékünk,
Hogy veled uralkodhassunk.

14 II meg-kinzattatván 44 I, II ö Jesus III ó Jesus

73.

1. [J]er hirdessük mindnyajan
Kristusnak szent halálat,
Sziveinkben kapcsolvan
Reánk aradot jó voltat.
- 5 2. Erettünk bünösökért
Le szállot magos menyből,
A' mi idvőségünkért
Születék szüz Mariától.
- 10 3. Judástól hamissaggal
Hamar el adatatték,
Sidok nagy hamarsággal,
Rea rohannak s-kötözék.
- 15 4. Orczájat be buritak,
Meg pögdösék nyalackal,
Keményen meg czapdosak
Gyenge testét ostorockal.
- 20 5. Tövésből font Koronat
Fejébe nyomoszlának,
Nevezgetvén Urunkot
Czufsagbol sido kiralynak.
6. Nepnek kívánságára,
Törvénre elő hozák,
Hamis tanuságokra
Halálra méltónak mondak.

1 [Az iniciálé nincs kiírva]

- 25 7. Kialtassal ki vénék
 A ket gonosz tévökkal,
 Kereszt fát reá tévék,
 Kit viselt erőtlenséggel.
- 30 8. Ez után meg feszéték,
 Ruhait is ön köztök
 Fel osztak a' vétezek
 Irasok bé tellyesödtek.
- 35 9. Hogy bé töltek mindenek,
 Fejét szépen le hajta,
 Árát idvőségünknek
 Az ő lelkét ki boczata.
- 40 10. Sirassuk hát bünönket
 Nagy aítatosaggal,
 Mert érettünk szenvedet
 Sok kinokat buzgosaggal.
- 45 11. S-igy lön mi diadalmunk
 Bünön, poklon, halálón,
 Hogy a' mi idvőségünk
 Mind örökké meg maradgyon.
- 45 12. Diczéret és tisztesség
 Néked meg váltónk légyen,
 A' szent Lélek áldássék
 Szent Atyaddal földön, menyen.

74.

Jer, el-mél - ked - jünk, mi hű ke - resz-tyé - nek,
Mely nagy ként U - runk szen-ve-dett é - ret - tünk,
Szü - le - té - sé - től fog - va hol - tá - ig - lan
Nem lön nyu - go - dal - ma.

1. Jer elmékedgyünk, mi hű keresztyének
Mely nagy ként Urunk, szenvedet érettünk
Születésétől-fogva holtaiglan,
Nem lön nyugodalma.
- 5 2. Elöszer kertben ötet meg-czokolvan
Judas Sidoknak el arulá mondvan
Fégyelmezetek kit meg-czokolandok
Az az kit árúlok.
- 10 3. Ra rohanának mint éh Oroszlanyok
Tanitvanyis onnét el-futanak
Nagy rikoltással Annáshoz *vitették*
Mi Idvözétünk.
- 15 4. Első orában Pilátus hazanal
Vadolák ötet sok czalárdsagokkal
Mennyeknek Urat meg ostoroznia
Pilatus meg hadgya.

1 IV, V, VI mi hiv 4 I nyugalma [szótagszámhiba] II, III, V, VI nyugodalma 5 III, V, VI meg-csokolá 6 II el arulván 8 IV el-arulok 10 II az tanitványok-is ötet el hagyának 11 I vétették II, III, V, VI vitették 13 II hazában 14 IV vadolvan III, V, VI ötet csalárdságokkal 16 III, V, VI meg-hagyá

- 20 5. Három orakor nagyon kialtanak
Hogy e' vilagon éltét nem kivannak
De inkább szörnyen hogy meg feszétessek
Mennyei felség.
6. Hatodik órán a' kereszt-fat hátán
Viselvén kénnak miatta el halá
Szent ruhajából el-levetkeztettet
És meg feszítettet.
- 25 7. Szörnyü kényában szomjuhozom monda,
Ottan a' dühös sidoknak soksága,
Spondiát vévén méreggel meg-tölték
És nyuiták néki.
- 30 8. Fel szoval Lelkit Atyanak ajánla,
Keserő kénnak miatta meg-halá
A' föld meg indult, nap hold meg-sötétölt
Ez szörnyu dologtúl.
9. Pokolra szála hatalmasagából
Bünös lelkeket meg menté rabsagból
35 Halottak közzül sokkan tamadanak
És latattanak.
10. Istenes Ioseph Pilatushoz méne,
Hogy kereszt-fáról le-tétetnék teste.
Pilatus semmit ellenne nem tarta
40 Isten ugy akarta.
11. A kereszt fáról estveli órában,
Tanitvanyitól le téteték ottan
Az ő szent Annya, testét apolgatta
Keserven siratta.

17 II, III, IV, V, VI mind fel kialtanak 21 IV keresztfan III, V, VI vallán 23 II, III, IV, V, VI ő ruhajabul 27 II, III, IV, V, VI meg tölte 28 II, III, IV, V, VI nyujta 30 III el-hala 31 II, III, IV, V, VI nap-is meg setétult 32 II dologbul IV dologról 33–36 II, III, V, VI [hiányzik] 34 IV és azt meg ronta ő nagy hatalmaból 38 III, V, VI le-vétetnék 42 VI Tanitvanyiról III, V, VI le-vetetet IV le tetettet 43 III, V, VI ápolgattya 44 II keservessen szirta IV keserőn III, V, VI keserven sirattya

- 45 12. Meg kenék testét, draga Balsamommal
Nagy tiszteséggel be takarvan gyolczban
Uy koporsóban ötet helylyhezteték
És el-temettették.
- 50 13. Sirassuk azért mijs keresztyének
Hálákat adván a' mi Istenünknek
Hogy szörnyü halalt szenvedé érettünk
Mi idvözétünk.

45 II, IV Meg köntek **46** III, V, VI bé-takarák IV gyoltsal **49** II, IV Sirjunk azértan III, V, VI Sirjunk azért hát mi hiv V Keresztyének **51** II, III, IV, V, VI iszszonyu halált ki szenvedé értünk IV szenvedt **52** II, IV és idvösségünkért III, V, VI mi idvösségünkért

75.

1. Véghetetlen mennyek földnek Ura,
Testet vön fel magára,
Hogy minket ő szent Atyához
Vinne bodogsagra.
- 5 2. Sietséggel kertben ment az Jesus
Vaczorának utana,
Hogy ott az ő szent Atyanak
Szibül imadkozna.
- 10 3. Kialtassal Iudas az Sidokkal
Mennek Jesusra éjel
Szidalommal nagy botokkal
Éles fegyverekkel.
- 15 4. Fogva Jesust vévek a' fő Paphoz
Egéz éjel rutittak
Pökdözéssel undokittak
Ruttul sanyargattak.
- 20 5. Itélteték ártatlan halálra
Nagy kereszt-fát vállára
Tévének mint egy latorra,
Mérget adnak innya.
6. Hólta után Jesusnak kereszt-fán
Öklölteték ódala,
Látvan ezt az ő szent Annya,
Keservessen sira.

1 V, VI menynek 10 III méne 13 III Foguan ... vivik IV, V, VI Fogván 14 II, IV, V, VI rutittyak 15 II, IV, V, VI undokittyak III
pökdezisse ... undokétyak 16 II, III, IV, V, VI sanyargattyak 17 III Itéltetik 18 III az keresztfat 22 III okleltetik II oldalat

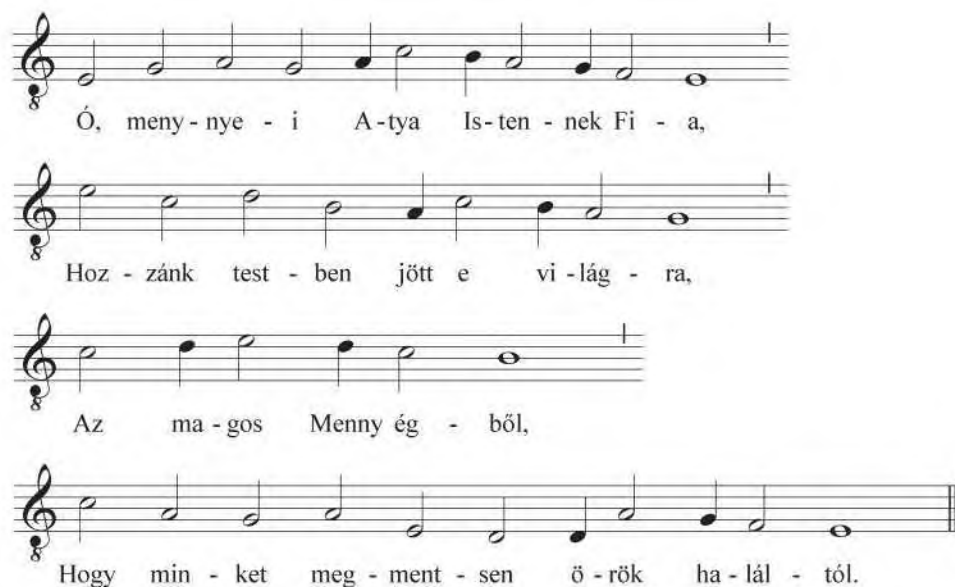
25 7. Jesus Kristus mi édes meg-váltonk
 Ki ként halált érettünk
 Szenvettél nagy ártatlanul,
 Légy irgalmas nekünk.

30 8. Hálát adgyunk az Atya Istennek
 Hogy szent Fiat valtságúl
 Hozzánk küldé irgalmából
 A' magos mennyégből.

26 II értünk III, V, VI mi értünk **27** III szenyvedil **31** III küldél irgalmadból **32** II, III az fenyes menyégből IV, V, VI mennyekből

76.

[Ad Notam: Ô welika milost etc.]

Ó, meny - nye - i A - tya Is - ten - nek Fi - a,
Hoz - zánk test - ben jött e vi - lág - ra,
Az ma - gos Menny ég - ből,
Hogy min - ket meg - ment - sen ö - rök ha - lál - tól.

1. Oh mennyei Atya Istennek Fia,
Hozzánk testben jött é vilagra,
Az magos menyégből,
Hogy minket meg-menczen örök haláltól
- 5 2. Mindenható lévén gonosz Judástól
Arultaték ő szolgájától
Harmincz ezüst pinzen
És fel-akasztván magát meg-holt *bűnben*.
- 10 3. A Sidok meg-fogván Jézust ezt mondanak
Térdet hajtva ötöt boszszontak
Mennyei földnek Urát
Idvöz légy te oh Sidoknak királlyá.

4 IV, V, VI magas egekből 6 II ő az szolgátul 8 II, IV, V, VI Ez fel I a' bűnben [szótagszámhiba] II, III, IV, V, VI bűnben 9 II, III, IV, V, VI mondogyak 10 IV, V, VI térdet fejet hajtva II, III, IV, V, VI boszszontyák 11 II mennek IV, V, VI mennyek ... Ura

- 15 4. Jeruzalem Templomanak rontoja,
Ha vagy élő Istennek Fia
Profetal mi nekünk
Ki tégedet arczúl vér mi közzülünk.
- 20 5. Szemeit bé kötték és nyakon verék,
Jesust szidalommal illeték
Idvöz légy ezt mondgyak
Mennyei kiralyt a Sidok karomlyak.
6. *Pilatusnál halálra ítélteték,
Kegyetlenül ostoroztaték,
Pilatus ezt mondgya,
Semmi bünt nem tött nem méltó halálra.*
- 25 7. Az Sidok felelvén nagyon kialták
Feszécz meg a' Jesust ezt mondgyak
Boczasd-el Barabast,
Feszécz-fel fára Sidoknak kirallyat.
- 30 8. Az ő vére légyen mi Fiainkon,
Rajtunk és mi maradékinkon,
Mert ő sok falukon
Hamis tudomant tanit varosokon.
- 35 9. Tövéses koronat fejére nyomak
Nyakon arczúl verék czapdossak
Orczajat pögdössék,
Öt czalardnak s-karomlonak nevezék.
- 40 10. Ez világnak bünét véve magara
Kereszt fát tévének vallára
Sokszor essék földre
Meg-szánvan azt Simon segété erre.

15 II most nekünk **16** IV, V, VI téged II közötünk III verend mi közzülünk **17** III köttik ... verik **18** IV, V, VI Christust II Christus szidalommal III Christust gyalazattal illetik IV illeték **21–24** I [hiányzik] II, III, IV, V, VI [lásd a főszövegben] **21** III ítéltetik **22** III ostoroztatik **23** III monda **25–28, 29–32** II [a strófák felcserélve] **25** II, IV, V, VI kialtyak **26** II, III, IV, V, VI feszicz feszicz Jesust **27** II, III, IV, V, VI erezd-el Barabast **32** II, IV, V, VI s-városokon **33** IV, V, VI fejében III, IV, V, VI nyomnak **34** II nyakon verék arczul czapdossak III, IV, V, VI arczul verik nyakon csapdozak **36** II czalárdnak és III ötöt csalardnak karomlonak nevezik **37** II bünét vön ő **39** III essik IV, V, VI esik **40** II, III ezt Simon IV, V, VI a' Simon

11. Kereszt-fára Kristus fel-feszítették
Hohéroktól szidalmaztaték
Nagyon kénzatatték
Igy a' Sidoktól meg-kissebbitették.
- 45 12. Im kereszt-fan füg Istennek szent Fia
Mennyek földnek kegyelmes Ura
Mérget szomjan iszszik
Keresztyén ember szand-meg ő esetit.
- 50 13. Szüz Marianak Jesuson kereszt fan,
Szive meg indula ezt látván,
Sira keservessen,
Ött a' Janosnak ajanla kegyessen.
- 55 14. Véghetetlen kegyelmeségnek fia,
Lelkét sziviből ki boczata
Atyanak ajanla,
Heli kialtván bodogul meg-hala.
- 60 15. Nap Hold czillagok nem vilagoskodnak,
Meny föld Angyalok szomorkodnak,
A' Sidok ezt latvan,
Sokan hitték hogy füg Isten kereszt fán.
16. Az ő teste a' fáról le téteték,
Tiszta gyolczban bé takartaték
Aszszonnyok siratták,
Az ő véres sebeit apolgatták.
- 65 17. Egy gazdag ember Arimathiából
Jozeph nevő kegyes voltából
Az Uy koporsóban
Helyhezteté őtt az földnek gyomraban.

41 II, III, IV, V, VI Christust III felfeszítették **42** III szidalmaztatik **43** III kénzatatik **44** III Sidokkal meg-küssebbitetik **48** IV, V, VI nezd-meg **49** II JESUST **50** VI meg indul **52** II öt Janosnak ajánla nagy kegyessen III ótt **53** II kegyelmesegnek Ura **54** II Lelket testéből **55** III Anyanak **57** II, III, IV, V, VI Nap fény czillagok **60** II Isten füg **61** V, VI teste fáról II, IV, V, VI le véteték III letitetik **62** III takartatik **63** II, III, IV, V, VI siratyak **64** II sebeit tapogattyak III, IV, V, VI apolgattyak **65** II [előbb:] ember gazdag **66** III neve II [előbb:] voltabol kegyes VI voltálbul **68** II, III, IV, V, VI azt az földnek

70 18. Harmad napra az ő koporsojaból,
Fel-tamada nekünk bodogul,
Illy kegyelmet menyben
Szerze minekünk bodog fényességben.

75 19. Fejenként mar ezekről emlekezünk
Urunk halalat mi sirassunk
És ő benne bizünk
Hogy életnek koronajat vehessünk.

73 II, III, IV ezekről gondolkodgyunk V, VI ezektől gondolkodgyunk **74** IV, V, VI sirassuk **76** II
igy boldogságnak koronáját vészük III így boldogságnak Coronajat vehessünk **76** IV, V, VI hogy
bóldogságnak koronáját vegyük

DE PASSIONE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI

[Ad Notam: Genž gsy trpel za nas etc.]

Ki ér - tünk szen - ve - dél, s úgy id - vő - zítél,

A - zért ké - rünk té - ged, hall - gass meg min - ket.

R. Kén - szen - ve - dé - se - dért, És te ha - lá - lo - dért

Ments meg az po - kol - túl, Örök ha - lál - túl.

1. Ki értünk szenvedél, s-ugy idvőzítél,
Azért kérünk téged, halgass meg minket.
R. Kénszenvedésedért,
Es te halalodért
Mencs meg az pokoltul
Örök haláltul.

5

2. Értünk aldoztátál, mért úgy ákártál,
Szívünkben *beiratád* hogy meg rontanad.
R. Az kigyónak feiét
És minden erejét
Az mi vétkeinket
Valladra véved.

10

1 IV, V, VI, VII szenvedtél II, III s-igy idvezítél 2 V, VI, VII könyörgünk tenéked halgass-meg II halgasd 4 III szernyu halalodért 7 IV aldoztattál és úgy meg-halál VI áldoztalál V, VI, VII akartad 8 I biratád V, VI, VII irattad hogy 8–10 II, IV Mint régen meg vala felöled irva. / Hogy kigyónak fejét / rontanad erejét 11–12 II, III, IV mencs meg kárhozatul, / dühös ördögtul.

3. Mindent meg fizetél, kit nem vétetél,
Szenvedél fájdalmat, kit emberi állat.
15 R. Az bönnel érdemlet,
Es akarattal tett,
Mencs meg karhozattul,
Dühös ördögtül.
4. Meg pökdöstetvén, el arultatal,
20 Czufolvan gyalazván nagy fán meg hálál.
R. Es az te szent ruhád
Vérben asztatad,
Meg holtal mi értünk,
Kit nem érdemlénk.
5. Tennen szent iovoltod, mi reank szalla,
25 Es minden atoktul minket meg valta.
R. Adgy minekünk eröt,
Minden segítséget,
Hogy tégedet aldigyunk,
30 Es magasztaljunk.
6. Dicsőség tenéked, örök Ur ISTEN
Ki halalt szenvedél keserűségben.
R. Ald meg hiveidet,
Nyujcs ránk szent kedvedet,
35 Hogy téged lathassunk
Menyben aldhassunk.

13 II, III, IV, VII fizetél II, III, IV, V, VI, VII vétetél **14** I szenvedés IV, V szenvedtél VII szenvedél fájdalmat, ki **15** VII érdemelett **15** II, IV Bűnével érdemlet **16** II akarattal is tött **17** II, IV az mi vétkeinket III az mi vétkeinkért **18** II válladra vötted III válladra vived IV valadra fel-véd **17** I mencs meg <az az Pokoltul, örök halaltul> karhozattul **19** III Meg pökdöstetvin úgy el V, VI, VII így árultatál **20** IV és tsufoltatván III az fán **22** II kit vérben III viredben V, VI, VII vérben bé I asztatad IV meg-aztattad **23** IV meg-holtál érettünk **24** II érdemlyük IV, V, VI, VII érdemlünk **25** IV Tulajdon jó voltod ezt cselekedé **26** IV minket meg-mente **27** III adgyad nekünk erőt **28** II, III szent Lelket segítőt IV szent lélek erejét **29** III hogy tégedet [e szavakkal a kézirat megszakad] **30** II, IV fel magasztallyunk **31** VII tenéded **32** II, IV szenvedtél I <fájdalmas> keserűségben VII keserűségen IV nagy keservessen **33** IV Algy **34** II, V, VI, VII nyujcz te Szent **35** I téged-et láttunk föl magasztalyunk> lathassunk **35–36** IV végy bé orszagodba / szent hajlékodba

LAMENTATIO DEVOTA DE MORTE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI

Ez az szo-mo-rú-ság - nak nap-ja, Ke-ser-ves ké - nok-nak ő ó - rá-ja,

Me-lyen A - tyá Is - ten Fi - a Fel-fe-szít - te - tett az ke-reszt-fá - ra,

Is - te-nünk, Te - rem-tőnk, É - le - tünk, Há - la - a - dat - lan vi - lát - túl,

Ha - lált szen - ve - de bűn nél - kül, Menny - nek, föld - nek U - ra,

An - gya - lok ki - rá - lya, Min - de - nek - tül el - ha - gyat - ta - tott,

Lat - rok - hoz ha - son - lít - ta - tott, E Föld - nek al - ko - tó - ja,

Lőn e vi - lát - nak csúf - ja.

1. Ez az szomorusagnak napia,
Keserves kénoknak ő oraia,
Mell'en Atya Isten Fia,
Fel feszítettett az kereszt fára,
5 Istenünk,
Teremtünk,
Életünk,
Hálaadatlan világtul,
Halált szenvedé bűn nélkül,
10 Mennek földnek Vra,
Angyalok kirallya,
Mindenektől el hagyatottot,
Latrokhoz hasonlítatott,
E földnek alkotoia,
15 Lön e világnak czufia.
2. Oh Istennek áldot Fia
Kin szenvedésednek mi az oka,
Gyalázatos faldalmokat,
Iszszonyu halalt szernyü kinokat,
20 Artatlan,
Mint bárány,
Kereszt fán,
Szenuedcz világ' fiaitul,
El arultatuan szolgadtul,
25 Igaság' kút feie,
Szentseg'nek örvénye,
Örok diczőségnek kiralya,
Világnak löttél szidalma,
Tisztességnek adoia,
30 Löttél utálátossaga.

7 II, III éltetünk 8 III hálaadatlan 12 I [ek utólag beszúrva] 13 II, III számláltatott 14 I [előbb: a' földnek] 17 I [ed utólag beszúrva]
18 I gyalázatot II, II gyalázatos 23 II szenvedez 30 II, III löl

3. Oh *mireggel* tellyes idő,
Oh faidalom és siralom szerző,
Rettenetes kinnak napia,
Gyalázat és attok oráia,

35 Iszszonyu,
Szomoru,
És szernyü,
Mellyen az életnek Vra,
Vittettet iszszonyu ké[nra]
40 Arczul csapdostattot,
Csufságna tartattot,
Kinek Corona helyyet,
Feiben nyomának tövéset,
Pögdössék ostorozák,
45 Nevezék karomlonak.

4. No oh teremtet állatok,
Valahól è földnek szényén laktok,
Feienként egybe gyülyetek,
Kiválképpen ti élő emberek,

50 Zokoguán,
Bánkodván,
Jaigatuán,
Könyvezetek meg' váltonkon,
Sirjatok e' szörnyű dolgon,
55 Aszszonyok és szüzek,
Vének és gyermekek,
Szomorkodgyatok szent Angyalok,
Tündeclö hold és csillagok,
Nap ne világoskog'ék,
60 Mert ma Vrunck kinzaték.

31 I mi reggel II méregnek 34 II, III oráid 38 II, III mellyben 39 II, III vettetett 40 II, III csapdoztatott 44 II, III pökdözik,
ostorozzák 45 II, III nevezik 46 II, III No azért teremtetett 47 II, III színén vadatok 54 II, III szörnyü kinon

5. Oh egeknek men'ezeti!
Bánkogyatok tengernek örvényi,
Könyvez földnek kereksége,
Levegő égnek tágh *erőssége*,
65 Ez napon
Világon,
Lött dolgon,
Ordicsatok fene vadak,
Örvényekben lakó halak,
70 Röpdöső madarak,
Csuszo mászo csudak,
Csurgó vizek ma ne follyatok,
Hegyek meg' indulyatok,
Szakagyatok kö sziklák,
75 Mert ma Vrunkat kinzák.

6. Oh térietek meg hitetlenek,
Ti kevély és fertelmes emberek,
Pirull'jatok kegyetlenek,
Iobbul'jatok meg' istentelenek,
80 Nag' kényán
Faidalmán,
Halalán,
Iduözítő Istenteknek,
Meg' kegyelmez bűneteknek,
85 Atyai voltabúl,
Irgalmasagábúl,
Mert ő minden bűnösekért
A' keresztfan uallá nagy ként,
Halálának általa,
90 Ez világot meg' váltta.

63 II, III könyvezz 64 I [előbb: *tár ürösége*] III levegő ég széles erőssége 70 II, III röpdöső

7. Oh Jesus Istennek Báránnya,
Bűnös né^anek meg' valtoia
Emlekezzél meg' kinodrul,
Mellyet el szenvedtél ártatlanul,
95 Áldozuán,
 Ajulván,
 Kereszt fán,
Iusson eszödben halálod,
Gyalázatos csapdozásod,
100 Véres *verétéked*,
 Ki ontot szent Véred,
 À mely által mi nekünk,
Meg' boczátassék bűnünk,
 Légy nekünk közben iáronk,
105 Atyad előtt szószólunk.
8. Feienként mind ezekről gondolkodgyunk,
Urunk kin szenvedését mi sirassuk,
Hadgyuk el mi bűneinket,
Iobicsuk meg' a' mi életünket,
110 Halálát,
 Szent kinyát,
 Christusnak,
Hittel magunkhoz kapcsoljuk,
Érdemét szívünkben vedgyük,
115 Hogy véle egyemben,
 Örök diczösségben
 Ö általa reszesülhessünk,
Örökös társaiua lehessünk,
 Melyre minket segélyen,
120 Szent Haromság egy Isten.

92 II, III népnek áldozatt^a! **94** II, III szenvedél **100** I veritikkel II, III verétéked **102** II, III mellyek által **103** II, III mi bűnünk **104** I előbb: [*közben iarunk*] **106** II, III Fejenként ezekről **107** I [a sor első négy szava utólag beszúrva] I [előbb: *sirassunk*] II, III szenvedését sirassuk **108** I [előbb: *hadgyunk*] II, III hátra bűneinket **114** I [előbb: *érdemunk*] I [előbb: *vedgyünk*] **117** I [előbb: *ö általa tiszteltessünk*]

79/I.

MARIA SIRALMA

1. [J]aj aldot méhemnek
Édes draga gyümölcze,
Arvai szegény fejemnek
Kedves reménysege.
- 5 2. Oh draga születtem,
Artatlan édes Jesus,
Mi bünt töttél, hogy fán fügesz,
Szeléd kegyes Kristus.
- 10 3. Koronad most tövis,
Kezed labodban clavis,
Szent n'akadon czapás ütés
Vagon és nem cláris.
- 15 4. Te szent oldalodból
Büven czepegh piros vér,
Azért egész világ szerte
Fut a' szomoru hír.
- 20 5. Most édes italod
Méreg, eczettel tell'es,
Minden tagod sok szamtalan
Kinnal igen tellyes.
6. Jaj de ki nem szána,
Látvan illy esetedet,
Könyvez szemmel, meg-siratna,
Nézzvén szent testedre.

1 [Az iniciálé nincs kiírva]

- 25 7. Jaj minden el-hadgyot,
 Szolgaid el-futottak,
 Mint mezőben egy virág szál
 Egyedül úgy hadtak.
- 30 8. Gyazban öltöztenek,
 Minden féle allatok,
 Sirat a' föld, ohajt a' nap
 Sirnak a' czillagok.
- 35 9. Siratlak születtem
 Én-is keserves szivel,
 Read nézek, téged szanlak,
 Könyvező szememmel.
- 40 10. Jaj mely árvaságra
 Hadgyod arva fejemet,
 Ninczen immar kire vetnem
 Az én szemeimet.
- 45 11. Szányatok-meg engem,
 Erdőknek ékes fai,
 Keseröllyen az hegyeknek
 Szép czorgo forasi.
12. Légyen vége immar
 Keserves panaszimnak,
 Mert latom, nincz ki szanoja
 Az én kinaimnak.

79/II.

PLANCTUS MARIÆ

1. (1.) Jaj! édes Méhemnek,
Drága édes Gyümölcse,
Én szegény árva fejemnek,
Csak egy reménysége.
- 5 2. (6.) Jaj! jaj! ki nem szánna
Látván illy esetedet,
Könyves szemmel ki nem sirna,
Látván szent testedet.
- 10 3. (7.) Jaj! mind el hagyának,
Szolgaid el-futának,
Mint mezzőben egy virág szál
Szintén ugy hagyának.
- 15 4. (2.) Oh drága szülöttem
Ártatlan édes Jesus,
Mi bünt tettél, hogy fán függesz,
Szeléd kegyes Christus.
- 20 5. (5.) Most édes italod
Méreg eczettel tellyes,
Minden tagod sok kinokkal
Látom igen terhes.
6. (3.) Coronád most tövés
Szent kezeidben Clavis,
Szent nyakadon ütés csapás,
Vagyon, de nem Cláris.

- 25 7. Az bűnös Adámnak
 És Evának vétké-ért,
 Hurczoltattál, csapdoltattál,
 Végre áldoztattál.
- 30 8. Calvaria hegyre
 Mezitelen vitettél,
 Az kegyetlen hohéroktól
 Ott föl-feszétettél.
- 35 9. (4.) Te szent oldalodból,
 Böven csöpög piros vér,
 Ez világon szerte szélel,
 Futot szomoru hír.
- 40 10. Siratnak barlangban
 Lévo mérges Sárkányok,
 Siránkoznak minden helyben,
 Lévo vad állatok.
- 45 11. (8.) Gyázban öltözének,
 Minden féle állatok
 Sirat az nap ohajt az föld,
 Sirnak az csillagok.
- 50 12. (9.) Siratlak szüntelen,
 Én-is keserves szemmel,
 Reád nézvén téged szánlak
 Könyves szemeimmel.
- 55 13. (11.) Szányatok-meg engem
 Erdők szép violái,
 Keserüllyön az hegyeknek
 Zugo csatornái.
14. (12.) Vége légyen immár
 Keserves panaszimnak,
 Mert látom nints ki szánója
 Az én siralmimnak.

80.

SERÉDI JÁNOS

Ad not: Laus tibi Christe

Ó, Úr Jé-zus Krisz-tus, mi é-des meg-vál-tónk,
Ke-ser-ves ha-lá-lo-dért mi há-lát a-dunk,
Ki meg hol-tál é-ret-tünk, hogy mi él-hes-sünk,
És a Menny-or-szág-ban te-ve-led le-hes-sünk,
Jé-zus ir-gal-mazz ne-künk.

1. [O]h Ur Jesus Kristus mi édes megvaltonk,
Keserves halalodért mi hálát adunk,
Ki meg holtal érettünk hogy mi élhessünk,
És a meny országban te veled lehessünk.
Jesus irgalmaz nekünk.

5

2. Szörnyü nagy gyötrödést véres verejtéket,
Lelkedben testedben a' mi bünönk szerzet,
Gyalaztak czufoltak mindenek téged,
Orczadot pögdösték czapdostak tenéked.
Jesus irgalmaz nekünk.

10

1 [Az iniciálé nincs kiírva]

3. Ostorral sebhéték mezételen tested,
Tövessel faggattak artatlan fejed,
Kereszt fara szörnyen fel feszétének,
Eczettel végtére szomjat gyötrének.

15 Jesus irgalmaz nekünk.

4. Könyörgünk Ur Jesus mijs neked azért,
Boczasd meg bünönket sok ként vallasodért,
Utolso órákban ne hadgy el minket,
Te szent orszagodban vedd be lelkünket.

20 Jesus irgalmaz nekünk.

81.

SERÉDI JÁNOS

WIR DANKEN DIR FFÜR

Há - lát a-dunk ké - na - i-dért, Úr Jé-zus, szent ha - lá - lo-dért,
Kit szen-ve-dél é - ret-tünk, Mert sem a Föl - den, sem Men-nyen
Is tent, ki meg-en-gesz-tel-jen, Sen - ki nem volt re - mé-nyünk.

1. [H]álát adunk kénaidért,
Ur Jesus szent halalodért,
Kit szenvedél érettünk,
Mert sem a' földén, sem mennyen,
5 Istent ki meg engesztellyen,
Senki nem volt reménnyünk

2. Oh Jesus, Isten Báránnya,
Mi váltságunknak arannya,
Ki *büniink*ért aldozvan
10 Adosaginkat fizetéd,
Ördögöt s-halált meg-gyüzed,
Szenvedvén a' kereszt-fán.

3. Tarcz-meg köztünk szent igédet,
Hogy diczerhessunk tégedet,
15 És minden inségünkben
Szent érdemed és halalod
Vigasztallyon te jo voltod,
Hozzad juthassunk, amen.

1 [Az iniciálé nincs kiírva] 9 büneinkért [szótagszámhiba] 16 érdemet 18 juthassunk

SERÉDI JÁNOS

HILFF GOTT DAS MIRS GELIN[GE]

Az Is - ten-nek szent Fi - a Mi-dön ez vi - lát-ra jött,
Sok csu - dák-ban a - ján - lá Ma-gát, min-den - nel jól tött,
De ő - tet i - rigy zsi-dók-nak Jú-dás ár-tat - la-nul el - á - ru - lá,
Ö - rült har-minc ga-ras - nak.

1. Az Istennek szent Fia,
Midön ez vilagra jöt,
Sok czudákban ajanla
Magat mindennel jól tött:
5 De ötet irigy sidoknak,
Judás artatlanul el-arula,
Örült harmincz garasnak
2. Az irás jövendölte,
Kristus mint szeléd Barany:
10 Az halált nem kerülte,
Bünesekért ártatlan
Elébb mint halált szenvedne
Judast intette nagy kegyessen
Hogy vétkéből meg-térne.
- 15 3. Az húsvéti Bárának
Szokot étele után.
Jesus Tanétvanyinak
Kenyeret oszta mondvan:
Egyétek ez az én testem
20 Mely ti erettetek el-adatik
Kiknek meg-kegyelmeztem.

4. Az Pohart is vegyétek
Ebben van az én virem
Valamikor vészétek
25 Legyen emlekezetem:
A' ki méltan abból eszik
És a' Pohárból méltan iszik
Büne meg-bocztaték.
5. Es labokat meg-mosvan
30 Alázatot esmére,
Kegyes szóval tanétvan,
Inté jó békeségre:
Egy mast ugymond szeressétek
Mert im ezen ismértetik-meg'
35 Hogy hiveim legyetek.
6. Kertben menvén úgy kezde,
Szomorkodni s-gyötrödni:
Vér czöppökben szent teste,
Látczék ugyan buzogni:
40 Mert büneinkért pokollal,
Ördöggel és Isten haragjával
Közdött törvény atkával.
7. Hogy fára felfeszíték,
Diczsőségnek kirallyat:
45 Nagy kénban szomjuhozék,
Öt eczettel kénálák:
Holott emberi nemzetnek
Szívében leg-inkab szomjuhozta,
Idvöségét lelkünknek.
- 50 8. Le hajtvan kegyes fejét,
Lelkét el-ki boczata:
Joseph le-vövén testét
Szépen el-takarita:
De harnad nap koporsóbúl
55 Fel-támada diczsőségessen,
Mert jövendőlt volt arról.

23 én <testem> virem 30 Alázatos 39 [előbb:] Látczik

9. Az után Tanétvanyit,
Erösítvén úgy küldé:
Hogy az ő szent ígéjet
60 Hirdessék világ szerte
A' ki hiszen ő nevében,
És arra meg-keresztelkedik
Örök élete léssen.
10. Es noha menybe fel-ment,
65 De meg-ígérte nekünk;
Mindenkor léssen jelen,
Személye szerint velünk:
Föld, meny vagyon hatalmában,
Meg-tarthat minden ellenségünktől,
70 Czak bizzunk ő szavában.
11. Menyégből el-boczátá
A' Vigasztalo Lelkét:
Hogy minden ígaságra,
A' vezérellyen minket:
75 Azért mijs ötet kérjük
Ne hadgyon-el mi szükségünkben
Hogy hitünk véghit nyerjük.
12. Oh Jesus ki szenvedtél
Érettünk bünösekért:
80 Az halálból fölköltél
Mi vigasztalasunkért:
Segélly itt bünnek meg-halnunk
Hogy a' menyei diczőségben
Örökké téged aldigyunk.

SERÉDI JÁNOS

JESU CREÜTZ LEIDEN UND PEIN

Jé - zus id - vö - zi tőnk - nek Ke ser - ves sok kén - ját,
Gon - dol - juk ke - resz - tyé - nek Mi - hoz - zánk jó - vol - tát.
Értünk mi - ként szen - ve - dett, Ha - lál - lal is küz - dett,
Az á - tok - tól meg - men - tett, És ke - gyel - met szer - zett.

1. Jesus idvözitőknek
Keserves sok kénnyát
Gondolyuk keresztyenek
Mi hozzánk jó voltat
5 Ertünk miként szenvedet,
Halallal-is küzdet,
Az átoktól meg' mentet,
És kegyelmet szerzet.

2. Iesus Istennek Fia
10 Hogy testben meg jelent,
Ottan úgy mint hű szolga
Czelekedet mindent.
El rejte Istenségét,
Magat meg alázá,
15 Hogy nekünk diczőséget
Ez által ő hozna.

3 Gondolyuk <meg> keresztyenek

3. Iesus el-kezde tisztit,
Juhait legeltetté,
Hogy elő jő az husvét,
20 A' Báránt meg-otte.
Tanitvanit oktata,
Lábokat meg-mosá,
Vig vatsorát osztotta,
Mint lelkek orvossa.
- 25 4. Iesus a' kertben indult,
Hogy ott imatkoznék.
Földre haromszor borult,
Lelkében gyötredék.
Szent Atyanak könyörge,
30 Buzgoságos szível,
Testiben ugyan fürde
Vires verejtéckel.
5. Iesus Atya kedvéből
Adatott minekünk.
35 Ki magát szerelmiből
Áldozá érettünk.
Kit Judás ell árula
Pinz nyereségeért,
A' Sido nép vadolá,
40 Boszszuságtételért.
6. Iesust fogtak, kötözték,
Éyel mind hurczoltak,
A tanaczban öklözték,
Erössen gyalaztak.
45 Pökdösték szent orczáját,
Verték és czufoltak,
Sok hamis tanuk miat
Halálra kialták.
7. Iesus Pilatus előtt,
50 Szörnyen vadoltatott.
Kit artatlannak vallot,
Meg-is kinra adott.
Meg czufolt, ostromozott,
Tövésből koronat
55 Szent feiében tétettet,
Lattak vir folyását.

8. Iesus halálra menvén,
Ö maga keresztet
Bagyadozva ki vövé,
60 Arra fel feszíték.
Többig három óránál
Függöt fájdalmokban,
Kiszték epés italval
Nagy szomiuságában.
- 65 9. Iesus keserves szóval
Kialt a' kereszt fán,
En Istenem miért hagyal
Engem illy kénokban
Te szerelmes Fiadat,
70 Ki te benned biztam!
Lelkemet már vedd hozzád,
Mindent végbe hoztam.
10. Iesus szomorub szokot
Ezeknel ki hallott!
75 A sok kén és gyalazat
Bádgyat szüre szállott.
Mert Isten ra vettette
Mind ez világ bünét,
Mind azoknak szenvette
80 Ackor súlyos terhét.
11. Iesus semmi bünt nem tött,
S-bün terhét viselte,
Mint a' barány szelid lött,
Mind békével türte,
85 Hogy mi értünk fizetne,
A' bünt el-törlene,
Draga virét ki önté
Magát sem kiméllé.

60 fesíték 88 [későbbi kézzel erre javítva:] hogy kegyelmet nyerne.

- 90 12. Iesus magos kereszt fán
Érettünk lött átok,
Betegségünk volt hátán,
Ra folyt zajos patak.
Isten így ronta testben
A' bünt büntetéssel,
95 Test lenne fenytékben,
Kit jo lélek vezérly.
- 100 13. Iesus mindent el-végzet
Egy aldozatyaval,
Es örök frigyét szerzet
Az ő szent Attyaval.
Az ő elég tételin
Mindenben kedve tölt,
Bün és büntetés helyett
Mindenikünkért lött.
- 105 14. Iesus halála által
Ereit meg ronta
Az ördögnek halálval,
Ki retegett vala
Adosagunk levelét,
110 Szivünköl ki törlé,
Utat nyita, mely vezet,
Az szentek helyére.
- 115 15. Iesus amaz jo buza
A' földben vettetett,
Veszetteknek mely hozza
Minekünk életet.
Gyümölczöt ad Istennek
Mellyet közzöl velünk,
Testét virét lelkünknek
120 Osztya, hogy *mi* éllyünk

100 [előbb:] Attyanal 103 [előbb:] helyen 120 mi<nd>

16. Iesus légyen dicziret
Örökké tenéked,
Ki meg-valtottal minket,
Atyad kedvet lelted.
125 Mérhetetlen kegyelmed
Nem hadgyot elvesznünk
Ingerlett buzgo szived
Meg halnod *helyettünk*.
17. IESUS ki felvittettél
130 Örök diczösegre,
Az ô Adamot nyomd ell,
Segély uy életre.
Hajcz hozzad sziveinket
Te szent Lelked által,
135 Tisztelhessük nevedet
Szentül igassaggal.

124 kedved **128** [későbbi kézzel:] <helyettünk> érettünk **135** tisztelhessü<n>k

Krisz - tus, mi id - vös - sé - gűn - kért
Légy szó - szó - ló szent A - tyád - nál,
Ki a - ka - rál az ke - reszt - fán meg - hal - ni:
Mert mi tő - led nem a - ka - runk el - vál - ni:
Ó, mi é - des üd - vő - zi - tünk, Kén - szen - ve - dé - se - dért
ol - tal - mazz meg ör - dög - túl, És ke - ser - ves ha - lá - lo - dért
Adj bol - dog ha - lált mind - nyá - junk - nak e - zért.

1. [C]hristus mi Idvösségünkért
Ki akarál az kereszt fan meg halnj:
Légy szó szóló szent Atyadnál,
Mert mi tőled nem akarunk el valnj:
5 R. O mi édes üdvöztünk,
Kén szenvedésedért, oltalmaz meg ördögtül,
És keserves halálodért
Adj boldog halált mindnyajunknak ezért.

2. Tekénts Uram bűnös népre,
10 És ne engedgyed örökké vesznünk:
Légy Uram irgalmas nekünk,
És ne tarts kemény haragodat rajtunk.
R. Adgy Uram kérünk mi nekünk
Törödelmes szívet, hogy *sirjunk* bűnőinken,
15 Ez vilagh idejeben és
Élhessünk kedved szerint mindenképpen.

1 A C iniciálé hiányzik 14 sirjunk [bizonytalan olvasat]

1. Idvöztönk ditsirtessél,
Ki értünk halalt szenvedtél
És az te Szent véred által,
Minket meg igazitottal.
- 5 2. Kérünk Ur Jesus tégedet,
Tekints meg ött sebeidet.
Legj azokért szabadítónk
Halalunkban vigasztalonk.
- 10 3. Azonban büntül szégyentül,
Öriz megh veszedelemtül,
Engedgy viselyünk terhünket,
Békesseggel keresztünket.
- 15 4. Adgyad az utolso órán,
Hogy erössen benned bizvan,
Adgyük Lelkünket markodban,
És be megyünk Menyországban.

11 II vésellyük III, IV, V Engedd visellyük 16 III bé-mennyünk II, IV, V bé-mennyünk orszagodban

86.

Nóta: Menyből jövők most hozzátok, &c.

1. Dicsérd lelkem, Istenedet,
Ki úgy szeretett tégedet,
Hogy szent Fia kint szenvedett,
Eretted meg-feszítettet.
- 5 2. Kereszt-fán bünödért hala,
Ö szent vérével áldozá,
Halál töriből óldozá,
Pokoltúl meg-szabadíta.
- 10 3. Mert az Isten ötét tévé,
Ki bünt nem tött vala bünné,
Hogy mi lennének ő általa,
Az Istennek igassága. *1. Corinth. 5. v. 21.*
- 15 4. Nem tetszett néki formája,
Es ékes ábrázolattya,
Testét vereségnek adta,
Gyalázatról el nem vontá. *Esa 53. v. 2.*
- 20 5. Emberek közt útálatos,
Meg-vettetett és beteges,
Sok kinokkal rettenetes,
Szörnyü fájdalmokkal teljes. *Ibid v. 3.*

6. Ollyan lött mint a' ki előtt,
Ember el-rejti orcáját,
Mert semminek íteltetett,
Csúff beszéddel illetetett. *Ibid v. 3.*
- 25 7. Azt alitották jól lehet,
Hogy Istentül megveretett,
De a' mi betegséginket,
Ö viselte sérelminket. *Ibid. v. 4.*
- 30 8. Midön meg-ostoroztatott,
A' mi sok álnokságinkért,
Meg-rontatott bűneinkért,
Sebeivel meg-gyógyított. *Ibid. v. 5.*
- 35 9. Mi minnyájan mint az Juhok,
Ki-ki után el-tévedtünk:
Büntetését bűneinknek,
Szenvedte nagy vétkeinknek. *Ib. v. 7.*
- 40 10. Noha ő nem cselekedett,
Semminémű hamisságot,
Álnokság szájában nem vólt,
Bűn benne nem találtatott. *Ibid. v. 9.*
11. Mint az Bárány olyanná lött,
Mely mészárszékre vitetett,
S' mint Juh ötet nyírók előtt,
Meg-némúlt nem nyitván száját. *Ibid. v. 7.*
- 45 12. Erettünk káromoltatott,
Keserű méreggel itatott,
Szörnyen megostoroztatott,
Ruhája sorsra osztatott. *Matth. 17. v. 26. 31. 34. 35.*
- 50 13. Es veritékezett vérrel,
Koronáztatott tövissel,
Altal veretett dárdával,
Keservesen így kiált-fel.
- 55 14. En Istenem! En Istenem!
Miért hogy el-hagyál engem?
Kezedbe ajánlom lelkem!
Örökkön örökké Amen. *Marc: 15. v. 34. Luc. 23. 46.*

25 II, III álitották 48 II, III sorsal 49 IV verejtékezett 55 II, III kezében

87.

CANTIO DICENDA INTER PASSIONEM

The musical score consists of four systems, each with a vocal staff (treble clef, 8va) and a piano accompaniment staff (treble clef). The lyrics are in Hungarian and are written below the vocal staff. The first system has the lyrics "Ó, ár - tat - lan - ság bá - rá - nya,". The second system has the lyrics "Ez Vi - lág - nak ki vagy U - ra,". The third system has the lyrics "Or - vos - ló - ja, meg - tar - tó - ja,". The fourth system has the lyrics "Id - vöz légy, e - gek ki - rá - lya."

1. Oh artatlanság barannya,
Ez Vilagnak ki vagy Ura,
Orvoslqja meg Tartója,
Idvöz Legy Egek kirallya.

1 II Bárány 2 II, III, IV, V vagy árra 3 II, III, IV, V Meg tartója, Táplálója

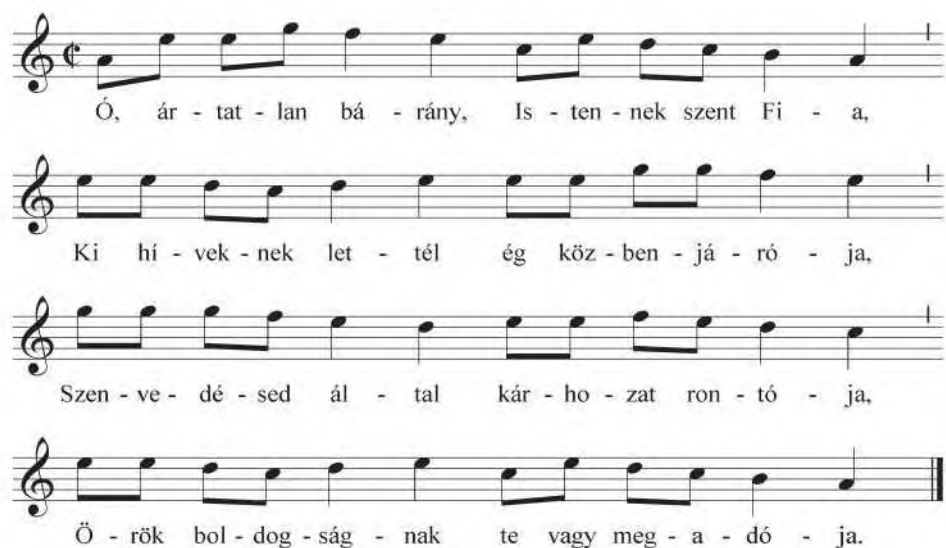
- 5 2. Hogy erdemlettük ezt Tüled,
 Hogy mi ertünk ezt felvegyed,
 Hogy szent Tested veresseget
 Szenvedgyen enny serelmett.
- 10 3. Szent orczad hogy pökdöstessek
 Undok nyalakkal Festessek,
 Csapdostassek rutitassek,
 Az Latroktul Csufoltassek.
- 15 4. Ki ne siratna sorsodatt,
 Ne jajgatna nagy kinodatt,
 Csak az a kinek kö szive,
 Volna semmi reminysege.
- 20 5. Sir te rajtad az hegy es völgy,
 Jajgatt az nap á fenyes hold,
 Sirnak rajtad az Csillagok,
 Mertt szenyved Teremptő Urok.
- 25 6. Szannak Teged az Angyalok,
 Mertt nyomorult voltod Lattyak,
 Az eg es föld mint kesereg,
 Csak az ember haladatlan.
- 30 7. Tiszta artatlansag Leven,
 Karomlonak mondna Ime,
 De itt ime csak veszteglesz,
 Illy hamissagra nem felelsz.
- 30 8. Azertt hogy Isten fianak,
 Mondod magad Messiasnak,
 Azertt mondna karomlonak,
 Nem hisznek Tegedett Annak.
- 35 9. Oh háládatlan Sidosag,
 Igy bansz vele ki Tisztasag,
 Es Igassag Artatlansag,
 Tisztasagos vilagosság.

13–24 II, III, IV, V [hiányzik] **27** I veszteg Lesz II, III, IV, V De te még-is csak veszteglesz **29**
IV, V Mivel-hogy **34** II, III, IV, V ki igasság **35** II, III Ártatlanság és igasság IV Merő szentség 's
ártatlanság **36** II, III Tisztaságú

- 40 10. Idvöz Legy Azertt Christusunk,
Edes meg valto Jesusunk,
Mi orvossonk Fő Doctorunk,
Meg szabadito kyrallyunk.
11. Dicöittesek szent neved,
Mi túlünk Te hiveidtül,
Engedgyed hogy halalodban,
Legyen Reszünk erdemedben.
- 45 12. Enged vegre az Sionban,
Az Dicső Paradicsomban,
Dicserjünk az Angyalokkal,
Szentnek es aldottnak mondgyunk.

37 II, III, IV, V Jésumunk 38 II, III, IV, V Christusunk 41–48 II, III, IV, V [hiányzik]

INTROITUS

Ó, ár - tat - lan bá - rány, Is - ten - nek szent Fi - a,
Ki hí - vek - nek let - tél ég köz - ben - já - ró - ja,
Szen - ve - dé - sed ál - tal kár - ho - zat ron - tó - ja,
Ö - rök bol - dog - ság - nak te vagy meg - a - dó - ja.

1. Oh ártatlan bárány Istenek szent fija
Ki hiveknek lettel eg közben járója
Szenvedésed által Kárhozat rontoja
Örök boldogságnak te vagy meg adoja
- 5 2. Nints senkiben másban kívüled idvesség
Eg alat sem menyben nints másban segítség
Angyalban emberben erdemes erősség
Melyirt adathatnek Menyei ditsőség
- 10 3. Boldog azki hozzád megyen s hiszen bened
Erős hiti által viszi szent erdemed
Ez eszi igazán bizonyal szent tested
Iszsza mint kívánod drágalátos vired
- 15 4. Erettünk a testben bizony felöltöztel
Mig e földön jartál melj sokat szenvedtél
Megis pökdöstettel artzul verettett[él]
Es a kereszt fara fel is feszitetel
- 20 5. Megholtal halálbul de fel is támatál
Egy aldozatodal eretünk áldoztál
Magadirt semivel ipen nem tartoztál
De mi bűneinkirt nagy váltsagot adtal

A' KRISTUS EL TEMETETÉSÉRŐL VALÓ ÉNEK

1. Oh siralom! szív faidalom! nintsé min siránkoznom,
Midőn kell Isten Fiát koporsóban látnom.
2. Oh nagy inség! keserűség! Isten Fia meg hala,
Ez által menny országot minékünk találá.
- 5 3. Ember! halljad, 's-meg gondolljad, hogy ezt magad szerzettel,
Midőn bűnnel lelkedet éppen elvesztetted.
4. Oh! ártatlan szelid bárany im hol fekszik vérében,
Mellyet érted kereszt-fán ki onta nagy bőven
- 10 5. Oh Jesusunk! fő orvosunk! melly szörnyen kinoztattal.
Minden teremtetett állat jaigathat banáttal.
6. Oh szépséges, szent, és kegyes! oh gyenge szűznek Fia!
Ki nézhetné véredet, és rajta nem sirna?
7. Oh melly boldog! ki ehez fog, és azt jól meg gondolja,
Mint az Uraknak Úra, koporsóba szalla?
- 15 8. Oh Jesusom! nyugodalmom! sirván könnyörgek néked,
Add koporsóm zártáig szeresselek téged.

HÚSVÉTI ÉNEKEK

90.

Jé - zus Krisz-tus, mi meg-vál-tónk, Ha- lál - tól meg - men - tönk,
Ki fel - tá - ma - dál, Mí-n-ket meg-sza - ba - dí - tál,
Ír - gal - mazz mi - né - künk.

1. Iesus Christus mi megh váltónk,
Haláltól meg mentönk,
Ki fel támadál,
Minket meg szabadítál,
5 Irgalmaz mi nékünk.

2. Ki az te szenvedésiddel,
Atyád engeszteléd,
Engedelmeddel
Nékünk kegyelmet nyerél,
10 Irgalmaz *[mi nékünk.]*

3. Az bűn ördög pokol az halál,
Vannak hatalmadban,
Meg szabadítod
Az te benned bizókat,
15 Irgalmaz mi nékünk.

6 VII–VIII szenvedésseddel 8 VIII engedelemmel 9 II–V, VIII–X nyertél 14 I az benned [szótagszámba] II–X az te benned

91.

The musical score is written for two voices (Soprano and Alto) in a key of one sharp (F#) and common time (C). It consists of three systems of staves. The lyrics are in Hungarian and are written below the staves. The first system contains the first two lines of the hymn, the second system contains the next two lines, and the third system contains the final line. The melody is simple and hymn-like, with a clear cadence at the end of the third system.

Jé - zus Krisz-tus, mi Id-ve -zi-tőnk, Ál - do-zat mi ér - tünk,
És nagy ként val - la Az ke-reszt fán meg ha - la,
Ir - gal - maz mi né - künk.

1. IESUS Christus mi Idvezitőnk,
Aldozat mi értünk,
És nagy ként vala
Az kereszt fan meg hala,
Irgal[maz mi nekünk.]

5

2. Gyűzedelmet vőn halalon,
Bűnen karhozaton,
És harmad napon
Fől tamadot hatalmason,
Irgalmaz mi nekünk.

10

15 3. El vőtte rolunk törvény atkat,
Atyanak haragjat,
Meg engezteli
Nékünk kegyelmet nyeri,
Irgalmaz mi nekünk.

20 4. Halal elet bűn kegyelem,
Vannak ő kezében,
Ő meg segitet
Minden benne hívőket,
[Irgalmaz mi nekünk.]

25 5. Azért az ő föl tamadasan
Őrullyünk minjajan,
Istent dicsérjünk
Vég szivel enekelljunk:
[Irgalmaz mi nekünk.]

30 6. Attya Fiu Szent Lélek Isten,
Dicsértessel Menyben,
Veddel inséget,
Adgy örök idvességet,
[Irgalmaz mi nekünk.]

1. CHristus fel támada:
Véget vete kinnya.
Ezen mi mind örüllyünk,
Christus mi reménségünk,
Irgalmaz nekünk.
2. Es ha nem támadt volna,
Az világ mind el veszet volna:
De mivel ö fel támadt,
Légyen Atyának dicséret,
Irgalmaz nekünk.
3. Alleluja, Alleluja, Alleluja.
Ezen mi mind örüllyünk,
Christus mi vigasztalónk,
Irgalmaz nekünk.

5

10

1. ENekellyünk nagy örömmel,
Hálákat adgyunk szivünköl,
Az Király Christusnak
Mondgyunk uy dicséretet.
- 5 2. Ki ez világnak bünéért,
Halált szenvedé vétkünkért,
Ismét fel támada
Mi igazulásunkért.
- 10 3. Az Sátánt ő meg kötözte,
Az hiveket meg mentette,
Az igaz életnek
Hatalmas fejedelme.
- 15 4. Dicséret Vr Iesus te néked,
Ki meg váltád az bünösöket,
Pokolnak halálnak
Vagy meg győzője.
- 20 5. Christusról mind az Prophéták,
Szent Lélek által vallották,
Hogy ő az ördögnek
Rólunk vészi igáját.
- 25 6. Mely ember Isten igét tart,
Annak az halál nem árthat,
Ha hiszen Christusban
És szereti szivében.
- 30 7. Ennek az pokol meg romlot,
Kit az szent Lélek igazgat,
Ki meg áll végiglen,
Az Istennek frigyében.
8. Dicséret Vr Iesus te néked,
Ki meg váltád *[az bünösöket,*
Pokolnak halálnak
Vagy meg győzője.]

- 35 9. Christus hiveknek Királlya,
Ki az bünt igen utállya,
Nagy hatalommal von
Diadalmat ördögön.
- 40 10. Egy-aránt mind az Prophéták,
Ő felöle azt-is irták,
Hogy csak ő általa,
Löt bününknek romlása.
- 45 11. Ki az O embert meg öli,
És az uijat fel öltözi,
Ki az bünnek meg hal,
Istennél örökké él.
12. Dicséret Vr Iesus te néked,
Ki meg váltád *[az bünösöket,*
Pokolnak halálnak
Vagy meg győzője.]
- 50 13. O Christus mi szent Királlyunk,
Fel támadásodnak örülünk,
Az büntől meg mentvén
Minket menyből áldottál.
- 55 14. Erősitesz minket hitünkben,
Tarcs meg te igazságodban,
Lehessünk mind végig
Te szerelmes fiad.
- 60 15. Tanács minket mi Mesterünk,
Hogy te néked engedhessünk,
Hog' az te sereged,
Dicsérje szent nevedet.
16. Dicséret Vr Iesus te néked,
Ki meg váltád az bünösöket,
Pokolnak halálnak
Vagy meg győzője.

SERÉDI JÁNOS

Krisz - tus ha - lál fog - szá - gá - ba A - da - ték mi bü - ne - in - kért,
De is - mét, im, fel - tá - ma - da, És mi - ne - künk é - le - tet nyert.
E - zen mi mind ör - vend - jünk, És Is - ten - nek há - lát ad - junk,
É - ne - kel - vén: al - le - lu - ja, Al - le - lu - ja.

1. Krisztus halál fogságába
 Adaték *mi* bűneinkért,
De ismét im fel-támada,
 És minekünk életet nyert.
5 Ezen mi mind örvendgyünk,
 És Istennek hálát adgyunk,
 Énekelven, alleluja,
 Alleluja.

2. Az halált földön közzülünk
10 Senki nem gyűzheti vala,
Ezt hozta a' mi esetünk,
 Bűn nélkül senki sem vala:
Igy az halál reánk jött,
 És rajtunk birodalmat vött,
15 Minnyajunkat fogva tartott
 Alleluja.

3. A Krisztus Istennek Fia
 Mi helyetünk alá jöve,
Bűneinket fel-vállalá,
20 Az halált semmisé töve,
Ö hatalmát el-ronttá,
Czak szinte képét marasztá,
Ninczen már semmi fulankja,
 Alleluja.

2 adaték bűneinkért [szótagszámbíány]

- 25 4. Melly czoda bay-vivas ez lön,
 Hol az élet s-halál küzdöt,
 Az élet gyözedelmet vön,
 És az halál el-nyeletött.
 Az írás jövendölte,
30 Egy halált a' más mint ölne,
 Az halalból czuffot tenne,
 Alleluja.
5. Ez ám az husvéti Bárány,
 Kiröl az Isten paranczolt,
35 Ki kereszt-fának oltáran
 Buzgo szeretetben meg-sült.
 Vére jedzi szivünket,
 Halál ellen biztat minket,
 Hozzank öldöklö nem térhet,
40 Alleluja.
6. Idlyük tehát ez nagy napot
 Szivünk örvendezésével,
 Kit az Ur nekünk támasztot
 Kristus fényeskedésével.
45 Kegyelemnek vilagja
 Szivünket vilagosittya,
 Bün setétséget elhajtya,
 Alleluja.
7. Az igaz husvét Idnepben
50 Ô kovasznak lenni nem kell,
 Ne éllünk régi bünökben,
 Kristust kövessük uy szivel.
 Ö lelkünkben taplalni
 Hitünkben akar nyugotni,
55 Halálból életre vinni,
 Alleluja.

21 hatalmád el-ron<to>tta **36** szeretetben

95.

SERÉDI JÁNOS

Heutt triumphfiet Gottes Sohn

Ma Krisz - tus győ - ze - del - mes lőtt, Az
ha - lál - ból mert im fel - költ,
Al - le - lu - ja, al - le - lu - ja, Fé -
nyes - ség - gel, di - csős - ség - gel, Ki -
ért áld - juk vig lé - lek - kel, Al -
le - lu - ja, al - le - lu - ja.

1. MA Christus győzedelmes lőtt,
Az halálból mert im fel költ,
Alleluja, alleluja,
Fényességgel, dicsőséggel,
Kiért áldgyuk vig lélekkel,
Alleluja, alleluja.

5

4 III s-diczőséggel

2. Mint erős bay-vivó vitéz,
Ellenséget meg eyt meg gyöz,
Alleluja, alleluja,
10 Eördögöt halált meg ronta,
Minden igáját el-bontá,
Alleluja, alleluja.
3. O Christus Istennek Fia,
B[ünösöknek meg váltó]ja,
15 Alleluja, alleluja.
Irgalmadból orsz[ágodba,]
Hoztál minket bődogságba,
Alleluja, alleluja.
4. Nem árthat már ellenségünk,
20 Bár fe[neked]gyek ellenünk,
Alleluja, alleluja.
Nincs ereje, ne rettegjünk,
Nám mind Isten fiai vagyunk,
Alleluja, alleluja.
5. Kik az Christust hiven vallyák,
25 Ez világon boszszuját látták,
Alleluja, alleluja,
Bár kint halált szenvedgyenek,
Véle viszont meg dicsöülnek,
30 Alleluja, alleluja.
6. Ezért néki egyetemben,
Adgyunk hálát örömmünkben,
Alleluja, alleluja.
35 Hozzá menybe igyekezzünk,
Isten légyen segítségünk,
Alleluja, alleluja.
7. Dicséret legyen Atyának,
Szent Fiának à Christusnak,
Alleluja, alleluja.
40 Szent Léleknek azonképpen,
Örökké tisztesség menyben,
Alleluja, alleluja.

8 III ellenségét meg' ejté V ellenségét 9 I Alleluja, allelnja 13 III Oh Jesus 23 III lám Isten 29 III viszont diczöülnek 31 V egyetembeg 39 I-II [hiányzik] 40 II Lélekkel

96.

Nota vuzen tri Mariæ rano

Már tri - um - fált Is - ten Fi - a, Ki
ha - lál - lal fel - tá - ma - da,
Al - le - lu - ja, al - le - lu - ja, Nagy
gyű - ze - del - mes pom - pá - val, és
Is - te - ni ha - tal - má - val, Al -
le - lu - ja, al - le - lu - ja.

1. Már Triumphált Isten Fia,
Ki halállal fel támada,
Alleluja,
Nagy gyűzedelmes pompaval,
Es Isteni hatalmaval,
Alleluja.

2. Az őrdegnék nagy hatalmát
El ronta és abrazattyat,
Alleluja,
10 Mint szokot egy erős Férfi,
Ellenseget meg ejteni,
Alleluja.
3. Azért az mi ellendégünk,
15 Nem árthat semmit mi nekünk,
Alleluja,
Nem vehet hatalmat rajtunk,
Mert Isten Fiai vagyunk,
Alleluja.
4. Meg ment minket az halaltul,
20 Az törvénynek nagy átkatul,
Alleluja,
Mert ez villagnak volt csufia,
És erettünk ment halalra,
Alleluja.
5. Azért néki halát adgyünk,
25 Menyben hozza kévankozunk.
Alleluja,
Ez villag végezetiben,
Magaztalhassunk őt menyben,
30 Alleluja.
6. Oh edes JESUS Christusunk,
Ki vagy kegyelmes meg valtonk,
Alleluja,
35 Vigy minket Szent szerelemedben
Őrökke valo életben,
Alleluja.
7. Attya Ur Isten menyegben,
Szent Fiaddal egyyetemben,
Alleluja,
40 És az Szent Lelek Ur Isten,
Áldással örökké Amen.
Alleluja.

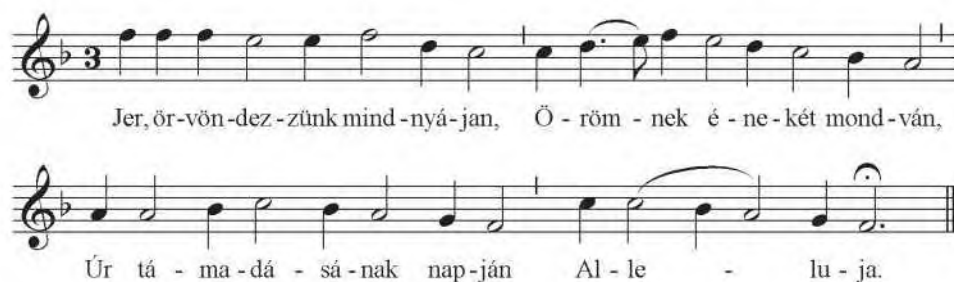
AZ CHRISTUSNAK FEL-TAMADASAROL

1. VRunk fel-támadásán,
Eörvendezzünk, örvendezzünk,
Ki meg hala kereszt-fán,
Vigadozzunk, vigadozzunk.
- 5 2. Ha fel nem támat vólna,
Eörvendez[zünk,] örvendez[zünk,]
Mi mind el vesztünk vólna,
Vigadoz[zunk,] vig[adozzunk.]
- 10 3. Az ő szent halálával,
Örven[dezzünk] örvendez[zünk,]
Minket megh szabadita:
Vigadoz[zunk,] vigadoz[zunk.]
- 15 4. Immár énekellyetek,
Eörvendez[zünk] örvendez[zünk,]
Vének, ifiak, gyermekek,
Vigadozzunk, vigadoz[zunk.]
- 20 5. Légyen dicsiret Vrnak,
Eörvendezzünk: örven[dezzünk,]
Dicsőség ő szent Fiának,
Vigadozzunk, vigadozz[unk.]
6. Es Szent Lélek Istennek,
Eörvendezzünk: örven[dezzünk,]
Ki uralkodik Amen.
Vigadoz[zunk,] vig[adozzunk.]

13 II, III énekellyünk 15 IV Vinak ifiak 19 IV Tisztesség' szent Fiának 23 IV Ki Uralkodik menyben

RADUGME SE WSSICKNJ NINJ, ETC.

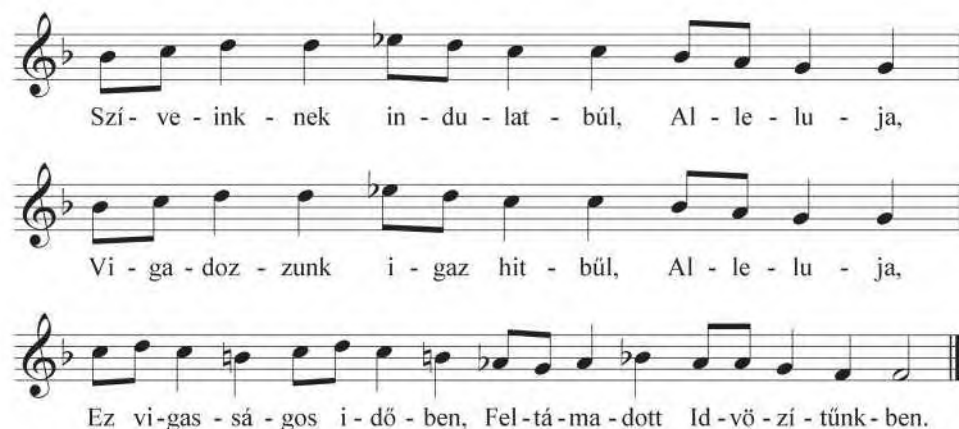
1. Jer örvöndezünk mindnyájan,
Örömnék Enekét mondván,
Ur támadásának napian
Alleluja.
- 5 2. Mert ma Christus fel támadot,
Halálon vött diadalmot,
Nyert mi nekünk Menyországot.
Alleluja.
- 10 3. Az Istennek Szent Angyala,
Ki fejér ruhaban vala,
Ezeket jelentet vala,
Alleluja.
- 15 4. Aszonyoknak kik mennének,
Draga keneteket vőnek,
Hogy Christus testét kennének,
Alleluja.
- 20 5. Mondván hogy Ur fel támadot,
Ki itt el temetettet volt,
Nyilván hidgyétek ezt a szót,
Alleluja.
6. Ezt meg tudván az sok Papok,
És káronkodo fő Sidok,
Mind átkozot mérges kigyok,
Alleluja.

- 25 7. Mindgyart öszve gyülekeznek,
Tanatsolnak Vitézeknek,
Hogy hamissan beszélnének,
Alleluja.
- 30 8. Mondván: hogy el-loptak volna,
Kik ötet szeretik vala,
Midön mi aluttunk volna,
Alleluja.
- 35 9. Tanitványok ugy-mond Eijel,
Midön mi aludnánk széllel,
Nem birtunk semmi erővel,
Alleluja.
- 40 10. Ha mit mond Pilátus ebben,
Maga semmit sem tart ellen,
Fő Papok közt tudgya minden,
Alleluja.
- 45 11. Mi ezt el végezzünk szépen,
Tanátsot adunk akképpen,
Titeket meg mentünk éppen,
Alleluja.
- 50 12. Vitézek à pénzt fel vétén,
Tanáts szerint tselekedtek,
Papok hazugságban estek,
Alleluja.
- 55 13. Mind è Világ szerte széllel,
Hivek szivekbe hatot el,
Ez az bizonyos jeles jel,
Alleluja.
- 60 14. Melly soha nem felejtetik,
Hogy ha nem-is hirdetik,
Mind az Itéletet napigh,
Alleluja.
- 60 15. Halálból fel támasztatot,
Draga Testben öltöztetet,
Attyátúl meg ditsöitett,
Alleluja.

16. Ne büntes minket bününkért,
Drágalátos Szent véredert,
Kikért keresztfán ontál vért,
Alleluja.

65 17. Halgass meg ezekben Isten,
Kinek nagy dicsőség legyen,
Ament Ament mondgya minden,
Alleluja.

SWEZELOZTJ ZERDCZE ZWEHO ALLELUJA, ETC.

1. Sziveinknek indulatból Alleluja,
Vigadozzunk igaz hitbül, Alleluja
Ez vigasságos időben,
Fel támadot Idvözitünkben.
- 5 2. Mert im mint véle támadnak, Alleluja,
Minden állatok meg indulnak, Alleluja,
Hálát adván meg-váltonknak,
Győződelmes szabadítónknak.
- 10 3. Nap fény mindeneket melegít, Alleluja,
Tavaszz szellő ugyan meg ujít, Alleluja,
Viragnak gyönyörű vólta,
Szép illatot immar mutattya.
- 15 4. Madarak-is zengedeznek, Alleluja,
Az Fűvek-is Zöldöllenek, Alleluja,
Gyömölcs fak-is leveleznek,
Hálát adván az Istennek.
- 20 5. Az halál el-nyeletett, Alleluja,
Az ördög meg kötöttet, Alleluja,
Ki által mind el-karhoztunk,
Christus által most igazultunk.

18 [A másoló nem írta le a refrént.]

6. Paraditsomnak Ajtaja, Alleluja,
Ujonnán nekünk meg-nyilla, Alleluja,
Ki bűnünkért zaraltattot,
Christus által meg njitattot.
- 25 7. Tehat mi-is ó Emberek, Alleluja,
Okos elmével biro népek, Alleluja,
Illyen jó tétemenjiért,
Ditsirtessék tülónk azért.
- 30 8. Hálát advan Királyunknak, Alleluja,
Idvözitö Ur Jesusnak, Alleluja,
Ezt érdémlí hidgye minden,
Azért mondgya, Amen ugy légyen.

MENNYBEMENETEL NAPJÁRA VALÓ ÉNEKEK

100.

[Ad notam: Czudálatos nag' bölc[esség]

Az Krisz - tus Menny - ben föl - me - ne,
Min - den e - gek - nek föl - löt - te,
Hon - nét az - e - lőtt le - jö - ve,
Is - meg o - da me - ne.

1. Az Christus menyben föl mene,
Minden egeknek fölötte,
Honnet az előtt le jöve,
Ismeg oda mene.

- 5 2. Meg ronta ellenségünket,
Ördögöt, poklot, bünöket,
Meg szerze idvössegünket,
Örök életünket.

- 10 3. Az mely testet szüztül föl vün,
Istenseggel eggyesülven,
Azon testet föl emelven,
Föl mene mennyegben.

1 XII [Az iniciálé nincs kiírva] XVI Menybe 3 XI, XII, XVII az élet 4 VIII, IX, X, XI, XIII, XIV, XVII, XVIII, XXIX, XX ismét oda 2–4 XV Hogy nekünk helyt készítene: / Az előt honnét le-szálla, / Ismét oda frissen állá 5 VIII, X, XVI, XIX, XX ellenséginket 6 X, XIII, XVI bününket 6 XV Halált, poklot és bününket 8 XV Es az örök 10 XX eggyesítven 12 VIII, IX, X, XI, XIV, XV Fel-méne böldegül menyben XVII mennyekben

- 15 4. No azert mi keresztyenek,
Vessünk veget az bünöknek,
Ellyünk immar uy életnek,
Tegyük jelet hitnek.
- 20 5. Hadgyunk el minden hivsagot,
Ördögi családsagokat,
Testünkbeli kevansagot,
Minden gonoszsagot.
- 25 6. Hogy mi-is Menyben mehessünk,
Christussal edgyüt lehessünk,
Örökke vele elhessünk,
Es örvendezhessünk.
- 30 7. Kerünk mi Christus tegedet,
Bocsasd meg mi büneinket,
Vigy föl menyben veled minket,
Adgy örök életet.
8. Dicsőseg legyen Atyanak,
Es ü Fianak Christusnak,
Mi kegyes vigasztalonknak,
Az Szent Haromsagnak.

15 IV ny életnek VIII, IX, X, XI, XIII, XIV, XVII, XVIII, XIX, XX új életet **16** XV a Szent hitnek **18** XV Rút ördögi családságot XVI Es ördögi családságot XIX családságot **19** XV Minden fele **21** X, XVI menybe **22** XI edgyüt lelhessünk **24** VI Örvendezhessünk XV Es menyben **25** XV Oh Jesus örizd Lelkünket **26** XV sok büneinket **27** IX, XVI menybe XIV veled menyben XV Add meg örök életünket **30** XV Es Emberek váltságának **32** XV A' tellyes Szent

101.

Krisz - tus Men - ny - be fel - mé - ne, On - nét né - künk mit kül - de?

Az ví - gasz - ta - ló Szent Lel - ket, Hogy ví - gasz - tal - jon min - ket,

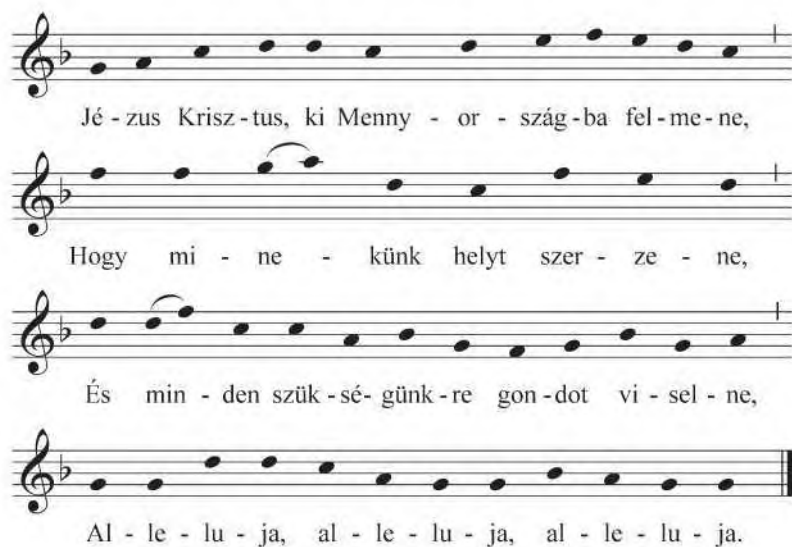
Ir - gal - mazz né - künk.

1. CHristus Menybe fel-méne,
Onnét nékünk mit küldé?
Az Vigasztaló szent Lelket,
Hogy vigasztallyon minket,
Irgalmaz nékünk.

5

2. Alleluja, Alleluja, Alleluja.
Ezen mi mind örüllyünk
Christus mi reménységünk.
Irgalmaz nékünk.

PRO DIE ASCENSIONIS

Jé - zus Krisz - tus, ki Men - ny - or - szág - ba fel - me - ne,
Ho - gy mi - ne - künk helyt szer - ze - ne,
És min - den szük - sé - günk - re gon - dot vi - sel - ne,
Al - le - lu - ja, al - le - lu - ja, al - le - lu - ja.

1. JESUS Christus ki Menyországban fel-méne,
Hogy minékünk helyt szerzene,
És minden szükséginkre gondot viselne,
Alleluja, Alleluja, Alleluja.

- 5
2. És üle az Atya Istennek jobbjára,
Kit várunk az ítéletre,
Hogy minket hozzá hasonlatossa tenne,
Alleluja, Alleluja, Alleluja.

PÜNKÖSDI ÉNEKEK

103.

[Not: Regi időben megh irta]

Ré - gi Pün - kösd - nek i - de - jén, Jö - ve Si - on - ból az tör - vény,

Az - u - tán Krisz - tus i - de - jén, Ö - röm a - da - ték ő he - lyén.

1. REGI Pünköstnek idején,
Jöve Sionból az törvény,
Az után Christus idején,
Öröm adaték ő helyén.
- 5 2. Atya Fiú ajándéka,
Hiveket menyből meg szállá,
Bátoritván vigasztalá,
Nyelvekkel ajándékozá.
- 10 3. Valamit hirdetnek vala,
Csudák erőssitik vala,
Világ gyalásztatik vala,
Üdvösség adatik vala.

1 XIV [az iniciálé nincs kiírva] 3 XI Christu 5 II Fui X aiandekkel 6 I Hüvekre menyből le szálla 7 IV batoritva 9 IV hirhetnek 12 X adaték

- 15 4. Világ hallá szózatyokat,
 Láták Istennek hatalmát,
 Vévék az hivek szent Lelkét,
 És birják ő nagy jutalmát.
- 20 5. Szentely meg most-is Vr Isten,
 Nevedet terjezd igédben,
 Roncs meg az gonoszt erődben,
 Légyünk te veled örömben.
6. Dicsőség Atya Istennek,
 Véle fiának Christusnak,
 Ezeknek ajándékának,
 Az szent Háromságnak.

13–16 XVI [hiányzik] 14 V látták XI kegyelmet 15 IV vönek II, IX, XII, XIII, XV, XVII, XVIII vévék az hivek ajándékát VI, VII, VIII, XIX vévék hivek ajándékát XI malasztat 16 I, XI birák XI szent orszagát XIV Szentely mostis 19 XIV roncz megh gonoszt XVIII gonosz 19 után XI adgy közinkben 20 XI hogy legyünk veled 21 XI, XVI diczösegh legyön Atyanak 22 X Fiunak XI es ő Fiának 24 XI az dicző szent

Kö - nyö - rög - jünk ke - resz - tyé - nek

Az Is - ten - nek, Szent Lé - lek - nek,

Hogy meg - szen - tel - jen ben - nün - ket,

Bá - to - rít - ván szí - vün - ket.

1. Könyörög'jünk keresztyének
Az Istennek, szent Léleknek,
Hog' meg' szentelyen benünket,
Bátoritván szívünket.

- 5 2. Iövel szent Lélek Ur Isten,
 Vigasztaly minket lelkünkben,
 Bodogicz reménségünkben,
 Nevely idvösségünkben.
- 10 3. Világositz meg' elménket,
 Igazgasd jora nyelvünket
 Biztas szomorú szivünket,
 És áldd meg' életünket.
- 15 4. Tavoztasd el büneinket,
 Roncz el hitetlenségünket,
 Épícz meg' természetünket,
 És adgy meg' szükségünket.
- 20 5. Erösitz minket hitünkben,
 Adgy szeretettet szivünkben,
 Tarcz meg' mind végig' ezekben,
 Hog' ne essünk kétségben.
- 25 6. Te vagy Christus igéreté,
 És igasságnak mestere,
 Tanicz minket igaz hitre,
 Mehessünk az életre.
7. Hol Atyának diczössége,
 És Fiunak szent Felssége,
 Fénlik a te tisztességed,
 Mind örökkön örökkè.

15 természetünknek

105.

ENEC

Jö - vel, Szent Lé - lek Úr - is - ten, Tölts be szí - ve - in - ket ép - pen
Meny - nye - i szép a - ján - dék - kal, Szű - bé - li szent buz - gó - ság - gal,

Mely - nek szent - sé - ges e - re - je Nyel - ve - ket e - gye - ző hit - re

Egy - ben - gyűjt - se sok né - pek - nek, Hogy ví - gan így é - ne - kel - je - nek:

Hal - le - lu - ja, Hal - le - lu - ja.

1. Iövel szent Lèlec Vr Isten
Tölcs be sziveinket èppen
 Mennyei szép ajandekkel
 Szübèli szent buzgosaggal
5 Melynec szentseges ereje
Nyelveket eggyezö hitre
 Egyben gyuicse sok nèpeknek
 Hogy vigan igy ènekellyenec:
 Halleluja, Halleluja.
- 10 2. Te szentsègnec uj vilàga
Igidnec vezèrly utàra
 Tanics az jot meg ismernünc
 Istent Atyanknac neveznünc
Öriz hamis tudomanytul
15 Hogy mi ne tanullyunc màstul
 Es ne legyen töb más senki
 Hanem Christus, kiben kel bizni
 Halleluja, Halleluja.
- 20 3. Oh mi èdes vigasztalonc
Lègy kegyes meg oltalmazonc
 Hogy maradgyunc dolgaidban
 Meg ne szünyünc haborunkban
Eröddel èlmenket kiszics
25 Gyenge szivünket erösics
 Hogy halál es elet àltal
 Hozzad siessünc hamarsàggal
 Halleluja, Halleluja.

3 II, IV–XI Sz[ent] **4** X szivebéli **7** II, IV, V, VI, VIII edgyben-gyüjte IX, X, XI egybe gyüjte VII gyüjczön II, III, IV, V, VI, VIII, IX, X, XI népeket **8** I, II Hogy vigan III, IV, VII, IX, X, XI kik mondvan **9**, **18**, **27** II Alleluja, Alleluja, Alleluja III, V–XI Alleluja, Alleluja. **12** II, III, IV, V, VI, VIII, IX, X, XI tanits téged **17** I, IV, VII Hanem II, V, VI, VIII de tsak **19** VII idvözitönk **21** III, IV, VII, IX, X, XI dolgainkban **22** II, V, VI, VIII nyavalyánkban **24** III, IV, IX, X, XI gyenge hitünket

PÜNKÖSTI ENEK

Jöjj hoz-zánk, Szent Lé-lek, Menny-ből, Tölts bé szí-vün-ke-t ked-ved -ből,
Id - ves - sé - ges a -ján - dék - kal, Fák - lyád ke-gyes vi - lá - ga - val:

Mely gyűjt-sön mint egy hú ve - zér, Min-den nem - ze - tet, ki meg - tér,

Egy hit-re kü-lönb nyel-vek-ből, Hogy mond-has-suk né - ked szí-vünk -ből:

Al - lé - lu - ja, Al - lé - lu - ja.

1. JÖj hozzánk Szent Lélec menyből,
Tölts-bé szívünket kedvedből,
Idvességes ajándéckal,
Fáklyád kegyes világával:
5 Melly gyűjtsön mint egy hű vezér,
Minden nemzetet ki meg-tér,
Egy hitre külömb nyelvekből,
Hogy mondhassuk néked szívünkből.
Alléluja, Alléluja.
- 10 2. Elesztő szellő Szent világ,
Ki tündökölsz mint szép csillag,
Istent ismértesd-meg velünc,
Kinek mi fia legyünc:
15 Gyomlály hamis vélekedést,
Az hitben engedgy épülést,
Christus légyen bölcs Mesterünc,
Kit minden elménkből szeressünk:
Alléluja, Alléluja.
- 20 3. Szent szeretet nyugodalom,
Segíts minket s' légy oltalom,
Hogy tisztán kedvel kövessünc,
Ez világért meg se vessünc:
25 Elménket késítsd erőddel,
Erőtlen szívünc emeld-fel,
És hozzád futo pályánkon,
Élet, halál meg ne gátollyon,
Alléluja, Alléluja.

POPROZMEŽ DUCHA SWATEHO, ETC.

Regi Pünkösdek idején

1. Kérjünk az Mennyei Attyát,
Küldgye el vigasztalóját,
Ki igazgassa szivünket
Uzvén ellenségünket.
- 5 2. Hogy bűnöinkből fel kelvén,
Uy életben fel öltözünk,
Kegyelmet szivünkben vevén,
Ujonnán születessünk.
- 10 3. O vigasztaló Szent Lélek,
Bűnös nepet látogass meg,
Jöj hozzánk ajándékkal,
Mennyei malasztoddal.
- 15 4. Hitünket bennünk gerjeszed,
Szeretet bennünk éleszed,
Kegyelmedben hogy élhessünk,
Es ugy Idvözülhessünk.
- 20 5. Adgy jóságot és félelmet,
Tudományt eröt értelmet,
Dolgainkban tanáts adást,
Hitünkben meg maradást.
6. Fülünket figyelmességre,
Hajtsad szivünk egygyességre,
Hogy halgassunk tanulhassunk,
Valoban meg tarthassunk.

- 25 7. Nyelvünket igaz beszédre,
 Szívünk Igéd hitelire,
 Igazgasd Tisztességedre,
 Neved ditsiretire.
- 30 8. Nem mindennek, tsak hívődnek
 Ajandekit osztogatod,
 Hiti szerént s-mérték szerint,
 Mindeneknek ugy adod.
- 35 9. Hála légyen az Attyának,
 És egyetlen egy Fianak,
 S-szívünk vigasztalójának,
 S-meg bátoritójának.
- 40 10. Ki adgya nekünk végéglen,
 Meg maradást igaz hitben,
 Hogy poklot el kerülhessünk,
 Menjben el be mehessünk.

108.

DE SPIRITU S[ANCTO]
TESSITELJ DUSS: ETC.

1. O Vigasztaló Szent Lélek, Alleluja Alleluja,
Ki Ura vagy Mennyei kintsnek. Alleluja.
2. Adgjad hogy téged szeressunk,
Es hozzad ragaszkodhassunk.
- 5 3. Te Attyaval és Fiuval, Alleluja,
Egyénlő vagy hatalommal. Alleluja.
4. Te minden választotidat, Alleluja.
Ajándékkal gazdagítad.
- 10 5. Világosíts meg elménket,
Gerjeszed benünk hitünket.
6. Hogy è gyarlo élet után, Alleluja.
Mehessünk Szent Országodban.
7. Neked tülönk hala légyen,
Eörökön örökké Amen. Alleluja.

108B.

A - tya min - den - ha - tó Is - ten - nek Szent Lel - ke,
Me - lyet né - künk Krisz - tus nye - re,
La - koz - zék mi ben-nünk ö - rök - kön - ö - rök - ké,
Al - le - lu - ja, al - le - lu - ja, al - le - lu - ja.

1. ATya mindenható Istennek Szent Lelke,
Mellyet nekünk Christus nyere,
Lakozzék mi bennünk örökkön, örökké,
Alleluja, Alleluja, Alleluja.

- 5
2. Ki minket vigasztallyon s' világositson,
És új szívet teremtsen,
És minden igasságban ő el bé-vigyen,
Alleluja, Alleluja, Alleluja.

3 I lakozzzék II lakozzék

SZENTHÁROMSÁG NAPJÁRA VALÓ ÉNEKEK

O PATER COELI DEUS

Ó, meny-nye-i szent A-tya, Ha-dak-nak ron-tó-ja,
E mos-ta-ni i-gyünk-ben Kö-nyő-rülj né-pe-den,
Nin-csen több Úr te-ná-lad-nál, Kit a Menny és Föld szol-gál,
Tarts meg ha-tal-mad-dal, Tarts meg ha-tal-mad-dal.

1. [O]h Menyei szent Atya,
Hadaknak rontója,
E' mostani igyünkben
Könyörűly népeden,
5 Ninczen töb Ur te náladnál,
Kit a' meny és föld szólgál,
Tarcz meg hatalmaddal,
Tarc meg hatalmaddal.
2. Oh Jesus ki meg győzted,
10 Az halált ördöget,
Hald meg könyörgésünket,
Add meg kérésünket,
Viaskodgyál Uram értünk,
Hogy békessegeben legyünk,
15 Hatalmas királyunk,
Hatalmas királyunk.

1 [Az iniciálé nincs kiírva]

3. Oh szeretetnek Lelke,
Békesség kötele,
Lakjál mi sziveinkben
Czudálátos képpen,
Töröld meg ellenségünket,
Ki teremtetél minket,
Hogy diczérjünk téged,
Hogy diczérjünk téged.

ALLEIN GOTT IN DER HÖH SEY EHR, ETC.

Di - cső - ség Men - ny - ben Is - ten - nek Lé - gyen, s ál - dott szent ir - gal - ma,
Hogy im - már sem - mi ve - szély - nek Nem il - let min - ket ár - tal - ma:
Ked - ve tölt ben - nünk Is - ten - nek, Nagy vol - ta van bé - kes - ség - nek,
Meg - szűnt már min - den fé - le - lem.

1. Ditsőség menyben Istennek
Légyen s'-áldott szent irgalma :/
Hogy immár semmi veszélynek
Nem illet minket ártalma:

5 R: Kedve tölt bennünk az Istennek
Nagy-volta van békeségnek,
Meg-szűnt már minden félelem.

2. Ditsérünk, áldunk, imádunk,
S'-hálát adunk jó-vóltodért :/
Atya Isten kegyes Urunk,
Te bölts igazgatásodért.

10 R. Mertéke nints te hatalmadnak,
Minden enged akaratodnak,
Boldogok vagyunk ez Urban.

- 15 3. Oh Jesus Christus Atyának
Egyetlen egy szülött Fia :/
Meg-váltoja kárhoztaknak,
Háborunknak el-oltoja.

20 R. Istennek szentséges báránnya,
Jusson hozzád imádsága,
Szegény keresztyénségednek.

13 I mind'n II, III minden 18 III Táborunknak

25

4. Oh Szent Lélek leg-főjebb Jónk,
Idvösséges vigasztalónk :/:
Légy ördögtől oltalmazónk,
Kiknek a' Christus meg-valtónk,
R. Ő nagy kinnyával s' halálával,
Vedd-el nyavalyánkat avval,
Te hozzád van bizodalmunk.

KÁTÉ- ÉS ÚRVACSORA-ÉNEKEK

111.

PSALMUS XXIII.
DOMINUS REGIT, ETC.

Az meny-nye-i Úr pász-to-rom én-né - kem,
Sem - mi szük - ség - túl nem lé-szen fê - lel - mem;
Ő me - ze - jén le - gel - te - ti löl - kö - met,
Adván vi - zet szent - sé - ges I - gé - jé - ből;
Mely - lyel löl - kö - met táp - lál - ja ne - vé - ért,
I - gaz - ság - ban öl - töz - tet szent Fi - á - ért.

1. Az Mennyei Ur Pásztorom ennékem,
Semmi szükségül nem leszen félelmem;
Ő mezején legelteti lölkömet,
Adván vizet szentséges Igéjéből;
Mellyel lölkömet táplállya nevéjért,
Igasságban öltöztet szent Fiáért.

2. Ha szintén az Halál völgyében leszek,
Mind az által kétségben el nem veszek;
Jelen léte mert Urnak engem őriz,
10 Veszsejével utamat igazgattya;
Ellenségh ellen szentséges maradást,
Rendelt ennékem mennyei áldomást.
3. Szent kenettel én fejemet meg-hinti,
És lölkével lölkömet legelteti;
15 Erössége karjának engem őriz,
Békességben, migh itt e' földön élek;
Holtom után szent országot ennékem,
Kétség nélkül meg-adnia reménlem.

112.

[POST CONCIONEM DICENDA]

Ad notam. Ditseret légyen Istenek, etc.

Én hí - ve - im, én szent né - pem, A - tyám - túl ki nyert fi - a - im,

Én se - re - gem, én temp - lo - mim, Mag - vá - nak szen - telt e - dé - nyim:

Én vá - lasz - tott szent ju - ha - im, Ke - re - sett szép ö - rök - sé - gim,

Drá - ga á - ron meg - vál - tot - tim.

1. En hiveim én Szent népem,
Atyamtul ki nyert fiaim,
En Seregem én Templomim,
Magvának szentelt edénim:
5 En választot Szent Juhaim
Kereset szép örökségim,
Drága áron meg váltottim.
2. Már titeket el botsatlak
Mint szerelmes vendégimet
10 Házatokhoz nagy békével
Kik viselitek Zaszlomat
Mindenkoron és mindenüt
Ditséretem és jo nevem
Forogjon ti szajatokban.
- 15 3. Aldomasom ti rajtatok
Legyen Szent nevem köztetek,
En szerelmes io hiveim,
Atyamnak szentölt vitezim
Kik igemnek böczülöi
20 Tisztességemnek örzöi
Vattok nevemnek feloi
4. Ki nyujtom kezem ti ratok,
Gondot viselek rolatok,
Ételt italt ruhazatot
25 E földön adok sok jókat
És kárvallástol titeket
Minden féle sok gonosztul,
Bizony én meg oltalmazlak.
- 30 5. Ez életből másra viszlek,
Keserüségből ki viszlek,
Banat helet vigasságot,
Ioszagtok helet ioszagot
Adok nagy szep örökséget,
Mellyet ez vilag nem adhat,
35 Nektek adom koronamath.

2 II, III, IV, V, VI, VII Atyámnál kedves juhaim 3 II, III, IV, V, VI, VII Seregim 4 II, III, IV, V, VI, VII magamnak szentelt 7 I meg valtoim 8–42 VII [hiányzik] 13 II, III, IV, V, VI jo tétém 18 II, III, IV, V, VI Atyámnál kedves 22 II, III kezem ti reátok IV, V kezem reátok 27 II, III, VI mindenféle búbánattól IV, V mindenféle búbánattal 28 II, III, IV, V, VI bizonynal meg szabaditlak 30 II, III, IV, V, VI ki-vészlek 32 I Ioszaktok 34 II az vilag

6. Az helyt mellyet készítettem,
Nektek Atyamtul kit nyertem,
Meg mutattom es be viszlek,
Atyámnak én *bé*-ajánlak,
40 Hol banat és keserűség,
Nem környekez-meg titeket,
Boldogságos örömben lésztek.

37 II, III, IV, V néked Atyámtól ki-nyertem 39 I Atyámnak én ajánlak [szótagszámhiba] II, III, IV, V én Atyámnak *bé* ajánlak VI és Atyámnak *bé* ajánlak 42 VI boldogúltt örömben

113.

[Nota: Mi kegyes Atyánk, kit vallunk]

Ad - junk há - lá - kat az A - tya Is - ten - nek,
Menny - nek és Föld - nek szent te - rem - tű - jé - nek,
És em - be - rek - nek gond - vi - se - lő - jé - nek,
Él - te - tű - jé - nek.

1. ADGyunk hálákat az Atya Istennek,
Menynek és földnek szent teremőjének,
És embereknek gondviselőjének,
Éltetőjének.
- 5 2. Mert ő mi hozzánk Atyai szerelmét,
Ki jelentette drága szent ígét,
Kivel táplállya hiveknek lelköket,
És elméjeket.
- 10 3. Es ő meg áldgya ő benne bizókat,
Meg erősíti az erőtlenekeket,
Világosítja homályos sziveket,
Setet elméket.

6 IX Igéjéd 2 XVII Menynek Földnek XVIII Meny és földnek 7 I, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI mellyel táplállya 9 VIII, X, XI a' benne 12 VI, VIII, VIX, X, XI elménket XVII elmejeket

- 15 4. Atya Istennek mind ezekert legyen,
 Dicsiret és nagy dicsőség mennyegben,
 Fiaval és szent Lelkével egyemben,
 Örökkül Amen.

14 IV, V, VI, VIII, IX, X, XI, XVII mennyekben **15** II, X, XI, XII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX Hogy így táplálja az ő Igéjében **16** III, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XIII örökre II, XII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX Lelkünket Amen

114.

[Nota: En hiveim, én szent népem]

Di-csí - ret lé - gyen Is - ten - nek, A - tyá, Fi - ú, Szent - lé - lek - nek,

Min - den jó té - te - mé - nye - ért, Hoz - zánk va - ló jó vól - tá - ért,

Az mit ben - nünk most el - kez - dett, S vég - höz vitt tisz - tes - sé - gé - re,

Ab - ból di - csír - tes - sék szent neve.

1. Dicsiret légyen Istennek,
Atya, Fiu, szent Léleknek,
Minden jó téteményejért,
Hozzánk való jó vóltáért
5 Az mit bennünk most el kezdet,
S-véghöz vitt tisztességére,
Abból dicsirtessék *neve*.
2. Jöyjön közinkbe országa:
Légyen az ő akarattya,
10 Mind mennyen földén mondása;
Kényerünket ma meg adgya,
És bocsássa bűneinket
Mi-keppen mi is bocsátunk
Kik vétkeztenek ellenünk.
- 15 3. Ne eytsen ördög kezébe,
Nehéz lelki késértetbe;
De szabaditsen gonosztúl,
Pokoltúl, örök haláltúl.
Mert csak övé az hatalom,
20 Dicsösegh és birodalom,
Mind örökkén és örökké.

3 V jo-téteményért XI téteményiért **7** I, IV, V, VI, VIII szent neve **8** III, IX, X közinkben **15** II, III, VII, IX, X kezében **16** II, III, VII, IX, X kísértetben V kisertesben **21** VII mind örökkön örökké

AZ URI IMADSAG MAGYARÁZTATVA

Azon nótán, mellyen Belgául énekeltetik

1. MENNYBELI felséges Isten,
Kinek ditsősége ott fenn
Bóldog lelkek seregitül
Láttatik véghetetlenül
E' tellyes világ általad
Teremtett, áll, és marad.
2. Te noha illy felséges vagy,
Erőd, méltóságod illy nagy;
Még is minket, kik föld pora
'S hitván férgek vagyunk, arra
Méltóztatsz, hogy fiaidnak
Hivassunk, 's te mi Atyánknak.
3. Fiúi bizodalomban,
Azért te elődbe mostan
Járulunk imádságunkkal,
Reggeli (Estvéli) áldozatunkkal:
MI ATYÁNK tiszteletünket
Vedd bé, haldmeg kérésünket.

1, 17, 19, 31, 43, 50, 55–56, 67, 77–79, 83, 93, 99, 102 II, III [az imádság szavai nem nagybetűsek]

- 20 4. § SZENTELTESSÉK MEG-TE NEVED:
Azaz, mi velünk azt tegyed,
Hogy igazán megismérjünk
Téged, féljünk és tiszteljünk,
Szemlélvén nagy bölcs munkáid',
'S-minden tökéletességid'.
- 25 5. Gondolatunk és beszédünk,
Söt a' mi egész életünk
Ugy folyjon, 's úgy tündököljék,
Hogy mindenek megismérjék,
Hogy te vagy, szent Isten, Atyánk,
30 Fiaidnak te vagy példánk.
- 35 6. § JÖJJÖN-EL A' TE ORSZÁGOD:
Töltse-bé uralkodásod,
Oh mi Királyunk, e' földet,
Szaporítsad seregedet,
Drága ígédnek kész szállást,
Adgy mindenütt szabad folyást.
- 40 7. Ha (Im) Egyházad ellenségi
Igyekezik azt rontani;
Te velünk egy táborba szállj,
Es előnkbe Hadnagyúl állj:
Szégyenítsd ellenséginket;
Tarts-meg, birj, vezérelj minket.
- 45 8. § LEGYEN A' TE AKARATOD:
A' mi jó 's rendes, te tudod;
Azért mi akaratunkat
Tettségéd után hordozod, azt
Szeressük, a' mit szeretsz, de
Gyűlöljük a' mit gyűlölsz te.
- 50 9. Engedjünk néked mindenben,
MINT dicső seregid MENNYBEN:
Ha velünk keményen bánasz-is,
Szenvedjük békével aztis;
Tiéd mind testünk, mind lelkünk,
Teremtünk, szabad vagy velünk.

19 II, III Szenteltesség 20 II, III [nincs kurziválás]

- 55 10. § ADD MEG NEKÜNK KENYERÜNKET,
NAPONKENT eledelünket:
Viselj gondot életünkről,
E' mi halandó testünkről;
Szolgáltass jó egészséget,
60 Termő időt, békességet.
11. Szállíts áldást munkáinkra,
Minden marhánk 's jószágunkra:
Javaiddal pedig nekünk
Adgy *mértékletesen* élünk,
65 Rád nézve *háládatoson*,
Mások iránt *irgalmason*.
12. § BOTSÁSSAD-MEG BÜNEINKET:
Mind ama' nagy veszettséget,
A' mely első Szüléinktől
70 Szállott reánk örökségül;
Mind a' mely rosszsz gyümölcsöket
Boszszúdra e' rosszsz fa termett.
13. Nézvén Szent Fiad vérére,
Ne vonj minket ítéletre,
75 Es vétkeinkért meg ne feddj,
Sőt mindenekről megengedj,
A' MINT MIIS MEGENGEDÜNK,
HA KIK VETETTEK ELLENÜNK.
14. § ES NE VIGY A' KISIRTETBE,
80 Melly rajtunk erőt vehetne;
Jól tudod melly gyarlók vagyunk,
Könnyen tántorodik lábunk;
SZABADITS AMA' GONOSZTOL,
Ki lest hány nekünk akarhol.
- 85 15. Hogy ha pedig ditsőséges
Néked, 's nekünk épületes
A' Kisértőt ránk botsátni,
Hitünket próbára vonni,
Add nekünk a' győzedelmet,
90 Koronázd ezzel hitünket.

63 II, III pedik 64 II, III mértékletesen 64–66 II, III [nincs kurziválás]

16. Hogy tőled kérjük ezeket,
 Illy okok inditnak minket;
 MERT TIED AZ ORSZÁG: néped
95 Vagyunk mi, és örökséged;
 Jó Királyunkhoz szükségben
 Hogy-ne folyamnánk mérészen?

17. Velünk jól tenni akarván
 Arra tehetséged is van;
 TIED A' tellyes HATALOM,
100 Egi s' földi birodalom:
 Jól tenni méltóis hozzád,
 DITSÖSÉG tér ebből reád.

18. A' ki kérésében haboz,
 Az tőled üres választ hoz;
105 De mi Christus érdeméből
 Nyúgodt szívvel lévén erről,
 Hogy megadsz, valamit kértünk,
 Kérésünkhöz AMENT: kötünk.

99 III Tiad 107 III kérünk

116.

ÉTEL, S'-UR VATSORÁJA UTÁN VALÓ ÉNEK
NUN LAST UNS GOTT DEM HERREN, ETC.

Ad - junk há - lát az Úr - nak,
Mint ke - gyel - mes A - tyánk - nak,
El - vött a - ján - dé - ki - ért,
Nagy jó - té - te - mé - nyi - ért.

1. ADgyunk hálát az Urnak,
Mint kegyelmes Atyánknak,
El-vött ajándékiért,
Nagy jó téteményiért.
- 5 2. Testünket és lelkünket
Ö adta életünket,
Azokat oltalmazni,
Nem szűnik el-tartanyi.
- 10 3. Eledelt ád testünknek,
S'-meg-maradást lelkünknek,
Ha halálos sebek-is,
Büntől rajta esnek-is.

- 15 4. Orvos adatott nekünk,
 Ki maga mi életünk,
 Christus meg-holt érettünk,
 Minden jót szerzet nekünk.
- 20 5. Igéje és szentségi,
 Idvösséges eszközi,
 Mellyekkel minket tanít,
 A' szent Lélek bátorit.
- 25 6. Christus-ért botsátatik
 Bününk s' élet adatik,
 Menyben, oh Isten, nekünk,
 Melly boldog lészen igyünk.
- 30 7. Kérjük mi jó-voltodat,
 Továb-is oltalmadat,
 Nyujts nagy és kitsinyeknek,
 Kik hüségnek hisznek.
- 30 8. Tarts-meg az igazságban,
 Vigy örök boldogságban,
 Hogy ditsérjük Jesusban
 Szent nevedet Christusban.

117.

VR VATSORÁJA UTÁN

Nota: Mint a' szép hives patakra

The musical score is written on six staves in a single system. Each staff begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The melody is simple, using mostly quarter and half notes. The lyrics are written below each staff, with hyphens indicating syllables that span across notes. The text is in Hungarian. The score ends with a double bar line on the sixth staff.

Bé - kes - ség - nek fe - je - del - me,
Bű - nő - sök - nek re - mény - sé - ge,
Is - ten - nek ál - dott Fi - a,
Em - be - rek meg - vál - tó - ja!
Ke - nye - ret és bort vőt - tünk,
Hogy meg - hol - tál é - ret - tünk
An - nak em - lé - ke - ze - ti - re,
Szent ne - ved di - csé - re - ti - re.

1. BEkességnek Fejedelme,
Istennek áldott Fia,
Bűnösöknek Remensége,
Emberek meg-váltoja! :/:
Kenyeret és bort vöttünk,
Hogj megholtal erettünk
Annak emlékezetire,
Szent neved ditséretire.

- 10 2. A' mi lelkünk benned bizik,
Mint mindenek Vrában, :/:
Hiszi meg-nem fogjatkozik
Sok lelki probáiban;
Mert tetszet az Atyanak,
Menynek Földnek Vrának
15 Hogj nekünk adgjon Országot,
Jövendőben boldogságot.
3. Hosonna a' Magosságban,
A' szenteknek Vrának, :/:
Aldás az Eklésiában,
20 Te néked Christusunknak;
Ki úlsz Istennek jobján,
Örökké uralkodván,
Vigj min[ket örökségedben]ben,
Melly vagjon fen az Egek[ben.]

23–24 [II alapján kiegészítve]

118.

TATAY ISTVÁN

CANTIO MINISTRI ECCLESIAE

Nota: Hatalmas Isten könyör[günk]

Is - te - nem, ne - ked meg val - lom,
Ré - gi nagy sok go - nosz - sa - gom
Köny - ve - ző szem - mel si - ra - tom,
Bo - csásd meg, kér - lek, ó, é - des Jé - zu - som.

1. Istenem neked meg vallom,
Regi nagy sok gonoszságom
Könyvező szemmel siratom
Botsásd meg kérlek *oh* édes JEsusom.

- 5
2. Az Világ mert el csalt vala,
Jay melly sok gonoszra hayta
Tsak nem kárhozatra vonya,
De szent Felséged magának választa.

- 10
3. Te nagy irgalmasságodat
Tapasztaltam jo voltodat,
Fel emeltél tantorottat,
Nyaj közze vivéd el tévett juhodat.

3 kömvezo 4 boisásd 4 otz 9 irgalmas lágod at 10 rapasztalt om

- 15 4. Az gonosz ördög ezt érté
Ez világ-is meg irigile,
Hogy Felséged ezt im velé
Méltatlan embert szolgajává tévé.
- 20 5. Tábor készítte ellene
Hogy szolgálát meg késértse
És te kedvedbül ki ejtse,
Hogy kegyelmedit véle vésztesse.
- 25 6. Nékem azért gyöngé eröm,
Kérlek Uram légy segitöm,
Ö ellenek erősittöm
Boszszuságokra hűtben öregbittöm.
7. Az világbul ha magadnak,
Választottál te szolgáltnak,
Tarts meg Uram juhaidnak
Hogy jó Pasztora légyek te Aklodnak.
- 30 8. Varlak hűttél oltalmamra
Istenem meg tartásomra
Hívlak szabadittásomra.
Siess hát Jesus vigasztalásomra.
- 35 9. Téged várlak buzgó szibül
Jöj el az magas Mennyekből,
Jövel jövel kegyelmedbül,
És szabadits meg engem rám töröktül.
- 40 10. Szivem csak te benned bizik
És te reád támaszkodik,
Mikoron szorongattatik,
Ha té velem lesz lábom meg nem botlik.
11. Jöj hát hamar mentségemre
Jöj Jesus Segitségemre,
Lelkemet nagy ditsőségre
Vidd országodba te nagy örömödré

28 tégyek 31 hiolak 32 siesz 33 vórlak 36 töröktüt

REGGELI ÉNEKEK

REGGELI ENEK

1. Oh Felséges Atya Isten,
Ki Uralkodol menyégben,
Diczértessél hiveidben.
2. Hogy minket ez elmúlt éyel,
Meg tartottál szent kedveddel,
Atyai kegyességeddel.
3. Örögnök czalárdságátúl,
Hirtelen való haláltúl,
Büntül és minden gonosztól.
4. Mi testünket meg nyugottad,
Kedves álommal meg áldál,
És munkára erőt adál.
5. Ma-is kegyelmes Istenünk,
Adgy szerenczés napot nekünk,
A' te szent nevedért kérünk.

1 I [Az iniciálé nincs kiírva] 2 IV mennyében V, IX mennyekben 3 után IX áldással töllünk szüntelen 4 VI, VII minket és 5 V, IX szent kezded 6 IX kegyelmességeddel 6 után IX látogattál szent Lelkeddel 8–9 IX [a sorok felcserélve] 9 után IX megh őriztél kárhozattul 10 IV, VI, VII testünkben meg nyugodtál VIII, X testünkben meg-nyugottál IX Ez Ejtszakán nyugosztaltál 11 V meg-áldád 12 IV, VI, VII, X munkánkra 12 után IX kiért örökké áldossál 14 VIII szentséges IX napot érnünk 15 után IX ne hadgy bününkben el vesznünk

6. Hogy a' te szent áldásodban,
Járjunk el hivatalunkban,
Diczérjünk tégedet abban.
- 20 7. Elhessünk az igaz hitben,
És Isteni félelemben,
Lehessünk szent szerelmedben.
8. Halgasd meg könyörgésünket,
Atya Isten aldy meg minket,
Add meg' lelki szükségünket.
- 25 9. A te áldot szent Fiadért,
Mi Urunk Jesus Kristusért,
Légy kegyelmes ő kedvéért.
- 30 10. Hogy mi faradságunk után,
Mehesünk nyugalomban,
Mennyei szent bódogságban.

16 IV, VI, VII te áldásodban **18** V dicsérvén téged IV, VI, VII, VIII dicsérvén **19** IX Tarcs megh minket igaz **20** III, VIII az Isteni IX szent Isteni félelemben **21** VIII s Lehessünk IX Atyai szent **21 után** IX lehessünk szent kegyelmedben X szerettedben **22** VIII könyörgésinket **23** III, V, VIII tarts meg IX szenteld megh bűnös lelkünket **24** III adgy meg X ald megh VIII szükséginket IX ne nézd a' mi bűnőinket **24 után** IX add megh minden szükségünket **27** VII kegyelmet VIII <ő kedvéért> érdemeért IX szent kedvéért X kegyelmes Atyánk ezért **27 után** IX öt mélységes szent sebeiért **28** VIII Hogy a mi sok munkánk <faratsag> után **29** VIII nyugalomba<n> IX az Estvét boldogul várván **30** VIII boldogságba<n> IX Te néked hálákat adgyunk **30 után** IX szent Nevedben el nyugodgyunk. // Dicsőség legyen Atyának, / és ő Fiának Christusnak: / szent Lélek Vigasztalónknak, / kitül minden Jók származnak.

120.

Ad Notam: Jóllehet nagy sokat

1. SZívem meg alázván te hozzád megyec,
Elödben Istenem könyörgést viszec,
Te szent Fiad által néked könyörgöc.

5 2. Aldot lég' én Uram hog' meg tartottál,
Bút és kárt ez éyjel rám nem bocsáttál,
Angyali sereggel óltalmam vóltál.

3. Ez reggeli időt meg adtad érnem,
Melyben egészséges elmém és testem,
Kérlec minden jóra vezérly már engem.

10 4. Máí nap ezt velem cseleked Uram,
Mindenféle büntül magam óhassam,
Hitem jó gyümölcsét hogy meg ne foycsam.

1 VI meg-alázva 2 XIV Istenem elődben VI, XIV vészek 3 XI és szent 4 XIV Aldot vagy 5 XIII ejjel ream nem hoztál XIV reám
6 XII oltalmam volt XV oltalmom voltat 7 XV megadad XII meg-adtal 8 XIV Testem, és Lelkem 9 XV vezer mar XIII ma engem
10 XIII Ez mayi nap velem XIV cselekedgyed 11 XIV magamat

- 15 5. Etelem italom mértéklet légyen,
Tobzódás részegség ne nehezicsen,
Hivságos gondolat bennem ne légyen.
6. Lágyécs meg én bennem az akaratot,
Meg ne háboricsac ok nélkül jámbort,
És haragtartásra ne adgyac okot.
- 20 7. Iól tudod Istenem mely gyarló vagyoc,
Külömb külömb bünre haylandó vagyoc,
Adgyad meg térhessec mikor bünt valloc.
8. Igaz ítéleted ne ostorozzon,
Büntül az Christusért ingyen óldozzon,
Érdemem szerint rám átkot ne hozzon.
- 25 9. Mert éppen magamat néked szentelem,
Kegyelmes óltalmad légyen mellettem,
Szent Lelked és igéd légyen vezérem.
- 30 10. Külső károktúlís ments meg engemet,
Hogy ne fuycsa bánat és bú szívemet,
Tarcsd jó egészségben gyarló testemet,
11. Istenem tenéked légyen dicsőség,
Az Szent Háromságban ki vagy egy fölség,
Csac tégedet illet minden tisztesség.

13 XIV Etelem, s, italom VII, IX, X, XIII mértékletes légyen **14** IX nehézítsem **17** XV haboriccsam **19** XII tudot **20** XIII [előbb:] külömb bünre [utólag:] külömb külömb bünre **21** XV adgyat **22** XV itiletet XIV megh ne **23** XIII Christusért engem meg' ojjon XIV ingyen az Christusért engem óldozzon **24** XII, XIV, XV reám **26** XIV óltalmam légy én **31** XIII légyen tisztességh **32** XIII az magos mennyégben ki vagy **33** XV tiztesek

[CANTIO MATUTINA]

Há-lát a-dok né-ked, U - ram, hogy meg- ő - riz - tél en - gem,
 E ve-sze-del-mes_ éj - jel, mely - ben a-lud - tam mé - lyen:
 Se - tet-ség-től kö-rül-vé-tet - vén, se - mel-lelt nagy ín-ség - től,
 Me - lyet_ el-ke-rül - tem se - gít - sé - ged-del, U-ram Is - ten.

1. HALát adok néked, Vram, hogy megh őriztél engem,
 E veszedelmes eyjel, mellyben aludtam mélyen:
 Setetségtől körül-vétetven, s-è mellett nagy inségtől,
 Mellyet el-kerültem, segítségoddal, Vram Isten.
- 5 2. Háládással diczérlek téged, oh Vram Isten,
 Ki nagy vagy magos mennyben: è napon-is őrizz meg,
 Kérlek téged igen, de akaratod légyen:
 És vezérly útaidon, s-akaratom-is ugy légyen.
- 10 3. Vram, hogy ösvényidről, hámar el-ne térjek,
 Az órv ellenség magat, hozzam ne szénlye, kérlek;
 Tévelgésben hogy eitsen: meg vetet gonosz törétől,
 S-dühös agyarkodásától jó-vóltod meg őrizzen.
- 15 4. Adgy igaz hitet nékem Szent Fiadban Christusban:
 Bűneimet bocsásd megh è nyomrúlt életben,
 S-ne tagad, meg tölem az mit ígértél nékem:
 Hogy viseli bűnöm, és meg óldoz vétkeimből.

5 III Hála-adással 9 IV Hogy Uram 11 IV törítül 12 I agyakkodasától II, III agyakodásától IV agyarkodasárul 13 IV a' Christusban 14 II Bűneimet bocsásd ez meg-nyomorúlt életben 15 IV a'mint ígértél

- 20 5. Remenséget-is nékem adgy ne engedgyen vesznem:
Szeretetet azokhoz kik vétkeznek ellenem:
Vélek és hogy jól tégyek, s-hasznom abban ne keressem:
Mint magamat úgy szeressem, s-akaratodat tégyem.
- 25 6. Szent ígédet engedgyed è világ elöt vallanom,
Magamat szolgáládnak mondanom, hátalom s-penztől nem félnem,
Melly igaságtól el-czallyon, könnyen és el szakaszszon
Az szentek seregétől, ah ne engedd, en Istenem.
- 30 7. S-è napot-is végeznem tisztességedre engedd,
Ne szakadgyak el-töled, végig meg-maradgyak veled:
Örizd testem és lelkem, s-minden földi termésem
Mellyet adtal én nékem szerelmedből én Istenem.
8. Aldlak téged, VR IEsus, à te nagy jótétedért,
Mellyet egész éltemben velem töl szent nevedért:
Azért azt magasztalom, s-jónak egyedül vallom:
Táplálly engem testeddel és itass szent véreddel.
- 35 9. Az Vré à dicsőség öve és az tisztesség,
Kinek haragya előtt senki el nem rejtezhet:
Légyen áldasa raytunk, csendessen hogy aludgyunk:
Hitnek paisát adgya, Satán nyilát ólcsa.

19 IV vélek én jól ... nem keressem **23** II, III el ez allyon **24** II azt ne **25** IV E napotis **28** IV mellyet egész éltemben szerelmedből
[tévedésből a 30. sor elejét írta le a másoló] **31** III és jónak **32** IV s-itass **35** IV rajtunk hogy megint czendessen aludgyunk

122.

[REGGELI ENÉK]

Nota: Noszsa Isten-félő szent hiv[ek]

Te - né - ked, U - ram, há - lát a - dok,
És tel - jes szív -ből is vi - ga - dok,
Hoz - zám va - ló jó - vol - to - dért,
Rám á - ra - dott jó - ked - ve - dért:
Mert, im, meg - hall - gat - tál, En - gem ki ra - gad - tál
Nyá - va - lyá - im -ből, Szí - bé - li vi - du - lást,
Ad - tál meg - tá - gu - lást, Sok bá - na - tím -ből.

1. TEnéked Uram hálát adoc,
Hozzám valo jóvóltodért
És tellyes szüböl-is vigadoc,
Rám áradott jó kedvedért:

5 Mert im meg-halgattál,
Engem ki ragadtál,
Nyavalyaimbol,
Szübéli vidulást,
Adtál meg-tágulást,
10 Sok bánatimból.

9 I adátl [sh.]

2. Im fel-támasztád napom fenyét,
Mellyet homálj el borult volt,
El-mosád rolam lelkem szennyét,
Mellyben hevertem mint egy holt:
15 Nyomoruság között,
Mint edgy esze-veszett,
Mikor hányatnám,
Ackor segítséggel,
Löl, hog' töb inşeggel
20 Ne bántattatnám.
3. Atyai gond-viselésedet
Sok ezerszer meg-probáltam,
Reám ki-nyujtott kezeidet
Én Istenem által-láttam:
25 Tégedet ditsirlec,
Azért, mig itt élec,
E' gyarlo testben,
Szájamnac szozattya,
Eged által-hattya,
30 Hiszek igédnec.
4. Te töled el-távoznom Uram,
Ne hadgy sok büneim miatt,
De söt légy nékem erös várom,
Fordicsad-el sok ostromját,
35 Rolam az ördög nec,
E' rut бүдös dögnec,
Ki csak azon jár,
Hogy bünre taszicson,
Mellöled el-hajcson,
40 Legyec rüt mint sár.
5. Ma kezeidben ajánlottam,
Mellyeket te adtál nékem,
Fel költömkor-is azt mondottam:
45 Magad birj engem Istenem:
Ördög martalékja,
Hogy ne legyec rabja,
Adgy estvét érnem,
Ki uralkodol s-élsz,
Senkitöl-is nem fęlsz,
50 Ne hadgy el-vesznem.

12 X mely homályban 17 I hányatnácna[m] [sh.] V haniattam 19 V lölköm <hog> VI, VII lelkem hogy 20 V [a sor elé utólag beszúrva:] hogy 26 VI azé[r]t 29 V, VII eget 30 V, VI, VII igédben 34 V sok ostrat 36 V mint rut VI és rut

123/I.

[REGVELI HÁLÁ-ADÁS]

[NOTA: Istenünkhöz foházkod, etc.]

1. MENnyei Atyánk Vr Isten,
Hálát adunk néked ezen,
Hogy ez eyjel egésségben,
Meg tartottál békeségben.
- 5 2. Eördög ellen hatalmaddal,
Oltalmaztál Angyaliddal,
Velünk vóltál jó-vóltoddal,
Mi aluttunk, s-te vigyáztál.
- 10 3. Gonosz ember szándekátul,
Az ördögnek tagjaitul,
Tolvajoktul és lopoktul,
Meg őriztél mind ezektül.
- 15 4. Mi lelkünket csendességben,
Tartottad te job kezedben,
Nem engetted rettegésben,
Ördögnek késértetiben.

1 V [Az iniciálé nincs kiírva] 2 II, V neked hálat adunk ezen 3 III egesében 5 XI Eördög ellen Angyaliddal 6 XI minket meg oltalmaztattál 7 XI vigyázván mellettünk vóltál 8 III, V aluttunk te XI és te 9–12 XI [hiányzik] 13 II békeségben 14 XI meg tartottad jobb kezedben 16 XI esni ördögnek kezében

- 20 5. Testünket-is békeességben,
Meg őrizted egészségben,
Az éjjeli sötétségben,
Velünk voltál mind ezekben.
6. Kérünk még-is mint Atyánkat,
Tekintsed meg fiaidat,
Áld meg minden dolgainkat,
Téged szolgálunk Vrunkat.
- 25 7. Szent Igédet tanulhassuk,
Magunkat ahoz szabhassuk,
Szegényeket taplálhassunk,
Mindenekkel jól tehessünk.
- 30 8. Büntül magunkat ohassuk,
Szentül jámborral élhessünk
[Téged] mindenben félhessünk,
Ördögnek ne eng[edhessünk.]
- 35 9. [Mint] az fenyés napra nézünk,
Akaratodra úgy nézzünk,
Tégedet el ne feléytsünk,
Mindenben töled fűghessünk.
- 40 10. Ezeket add meg Christussért,
Az te szerelmes Fiadért,
Mi meg válto, egy Vrunkért,
Légy kegyelmes Atyánk ezért.

17 XI Egességben 18–20 XI meg tartottad békeességben, / rank vigyáztál Szent Ur Isten, / ez Éjjeli sötétségben. 19 V ez éjeli 20 IV, VI, VII, VIII, IX, X voltál mindenekben V szolgánk voltál 21 XI mostis mint 22 XI Ne tekéncsd bünös vóltunkat 23 V minden munkáinkat 24 XI mutasd hozzánk jó vóltodat 24 után XI Világosítsd Elménket, / bocsásd megh sok bünöinket: / tanítsd szent Lelkeddel minket / hadd jobbitsuk az mi Eletünket 25 XI tanulhassunk 26 XI szabhassunk 28 XI és mindenekkel 30 XI szentül s jámborral 31 V mindenben téged 32 XI gonosz ördögnek 33 V, VII nézzünk 34 I, VI nézünk 34–36 XI Akaratodra tekéntsünk, / engeddd megh Christusért nekünk, / hogy Tégedet el ne felejtsünk. 37–40 XI [hiányzik] 39 V mi meg valtonkért, Urunkért 40 IV kngyelmes 40 után XI Mi egészszen tisztak legyünk, / igaz hitben szentül éllyünk, / Téged úgy féllyünk rettegjünk, / hogy veled együtt örökké éllyünk. // Dicséret légyen Atyának, / s, az ő Fiának Cristusnak, / együtt a' Vigasztalónknak, / a' Tellyes szent Háromságának.

123/XII.

1. (1.) MEnnyei Atya Vr Isten,
Néked hálát adunk ezen,
Hogy ez éjel egesseghben,
Megh tartottál ez életben.
- 5 2. (2.) Eördög ellen Angyaliddal,
Minket meg óltalmaztattál,
Mikor csendessen nyugottál,
Érettünk magad vigyáztál.
- 10 3. (3.) Gonosz ember szándékátul,
Az ördögnek tagjaitul,
Tolvajoktól és lopóktól,
Meg őriztél minden kártól.
- 15 4. (4.) Lélkeinket csendességhben,
Tartottad szent kezeidben,
Nem hagyta esni kétséghben,
Ördögnek késirtetiben.
- 20 5. (5.) Testünket-is egesseghben,
Megh őrizted szép épséghben,
Az éjeli setétséghben,
Ne jutnánk semmi veszélyben.
6. (6.) Kérünk még-is mint Atyánkat,
Tekintsed megh fiaidat,
Áld megh minden munkáinkat,
Szaporítsad jószágunkat.
- 25 7. (a.) Hogy abból néked élhessünk,
Tisztességhedre költhessünk,
Szegényeket táplálhassunk,
Mindenekkel jól tehessünk.

2 XVII hálát adunk néked 4 XXII az életben 5 XVI, XVIII ellen hatalmaddal 6 X VIII meg őriztél Angyaliddal XVI olta[...]tattal
angyaliddal 7 XXIV nyugattál 8 XXI, XXII értünk te magad 13 XVII Mi lelkünket 14 XIX szen 21 XVI megis mint XIII, XIX,
XXI, XXIV mi-is mint XXII, XXIII mi-is mind 23 XVII munkáink 24 XVII jó száginkat 28 XIX mindeneket

- 30 8. (7.) Szent igédet tanulhassuk,
 Magunkat ahoz szabhassuk,
 (8.) Büntől magunkat óhassuk,
 Szentől jámborul élhessünk.
- 35 9. (9.) Mint az fenyés napra nézünk,
 Igédre úgy figyelmezzünk,
 Tégedet el ne feleítsünk,
 Mindenben csak töled függünk.
- 40 10. (10.) Ezeket add meg Christusért,
 Az te szerelmes Fiadért,
 Mi egyetlen egy Vrunkért,
 Ki lött áldozat bününkért.

29 XIX tanulhassunk 30 XIX szabhassunk 34 XVI akaratodra úgy 35 XIX <teniket> tegedet [más kézzel javítva] XVIII felejtsük
36 XVII mindönben te töled 37–40 XVI [hiányzik] 38 XXI, XXII, XXIII és a' szerelmes

123/XXV.

1. (1.) Christus Jesus igaz Isten,
Néked hálát adunk ezen;
Hogy ez éjjel egészségben
Meg-tartottál, s' csendességben.
- 5 2. (2.) Ördög ellen Angyaliddal,
Minket meg-óltalmaztattál;
Vigyázva mellettünk vóltál;
Szüz Anyádnak ajánlottál.
- 10 3. (4.) Lelkeinket békességben,
Tartottad szent kezeidben;
Nem hattad esni kétségben,
Sem ördög késértetében.
- 15 4. (5.) Testünket-is egészségben,
Meg-örizted szép épségben:
Az éjjeli setétségben,
Nem jutánk semmi veszélyben.
- 20 5. (6.) Kérünk tovább mint Atyánkat,
Ald-meg máj nap munkánkat:
Szaporíts lelki javunkat,
Erdemítsd minden dolgunkat.
- 25 6. (a.) Hogy így csak néked élhessünk;
Szent Szüz hivei lehessünk:
Szegényekre-is költhessünk;
Minden jókat követhessünk.
7. (7.) Szent igédet tanulhassuk,
Szívünket ahoz szabhassuk:
(8.) Büntöl magunkat óhassuk,
Hitünk gyümölcsét mütassuk.
- 30 8. (10.) Add-meg Isten ezt Christusért,
A' ki értünk ontot szent vért:
Illy buzgó kiáltásunkért,
A' szent Oltáron hagyot bért.

124.

SZATHMÁRNÉMETHI MIHÁLY

REGGELI ENEK

Nótája: Szent Dávid Prophéta az Ist[ennek]

Nagy há-la - a - dás - sal ma-gasz-tal - jad Is - tent, ó, én lel - kem,
Hogy ez el-múlt éj - jel meg - ő - ri - zett ily nagy ke-gyel-me - sen,
És ez ma - i nap - ra fel-vir-rasz - tott en-ge-met é - let - ben.

1. **N**Agy hálá-adással magasztallyad Istent oh én lelkem,
Hogy az el-múlt éjjel meg-örizett ily nagy kegyelmessen,
Es ez mái napra fel-virrasztott engemet életben.

5 2. **E**n Uram Istenem melly sokakat kárral s'-betegséggel,
Ejjeli ijjesztő rettegéssel, meg-emésztő döggel,
Az el-múlt éjszaka, meg-ítült és törben vetettél.

3. **M**ennyei sereggel, engem pedig Uram, őriztettél,
Angyali táborral, mint köfallal meg-erősítettél,
Ördögi kisírtet ne árthatna, Uram védelmeztél.

10 4. **E**n szerelmes Atyám, bűneimért én-is mind azokra,
Bizony méltó löttem volna tölled, sok itéletidre,
Hogy ha igazságod nem változott volna kegyelemre.

15 5. **T**erjezd-ki felettem, mái nap-is, Uram szárnyaidat,
Testemben lelkemben újjítsad-meg Atyám óltalmadat,
Tarts-meg béke-ségben s' egésségben engemet fiadat.

2 II, III, IV Hogy ez II, III meg-örizett kegyelmessen IV meg örizett nagi 4 IV karral betegsigel 5 II, III rettetegéssel 7 III pedig 15 IV és jo egéssigben

6. **Igazgass** lelkeddel és szentely-meg, hogy szent utaidban,
Szentül és igazán, ma járhasak parancsolatidban,
Cselekedetidben hogy ne vétsek vagy gondolatidban.
- 20 7. **Minden** lelki testi áldás Uram te tölled származik,
Nékünk, bünösöknek a' mennyégből minden nap adatik,
En lelkem-is Uram mind azokért hozzád fohászkodik.
8. **Irgalmasságodból** oh szent Atyám, én gondolatidban,
Aldgy-meg ki-mentemben s' bé-jütőmben s' rendes dolgaimban,
Segélly a' mennyégből s' áldgy-meg Uram engem mind azokban.
- 25 9. **Hozzám** szerelmedet méltatlanhoz mutasd-meg Istenem,
Fáratságom után ruházatom, italom, és étkem,
Szolgáltasd-ki ingyen jó kedvedből, édes Atyám nékem.
10. **A'** bűnben eséstől kegyelmedből tartóztasd-meg lelkem,
Szájam, fülem, szemem, kezem lábom, ne vétkezzék testem,
30 Hogy így áldozatul én magamat néked szentelhessem.
11. **Légy** pásztorom Uram ez egész nap: mert te benned bizom,
Te pásztori botod védelmezz: mert hozzád folyamom,
Örizz-meg oh Uram a' gonosztúl: mert nincs több óltalmom.
12. **Illy** nagy reménységgel oh szent Atyám, ki lakozol menyben
35 Hozzád fohászkodó Juhocskádat, hald-meg kérésében,
Jövel Uram hozzám, tarts s' védelmezz, benned bizom, Amen.

18 IV Cselekedetidben **19** II számozik IV Aldast **20** IV Menjből **22** II, III, IV gondolatim **23** IV es be jütőmben és **24** IV Menyből és **35** IV fohaszkodott ... keresemben **36** IV tarcs es

125.

Nota: J3sus Christus mi kegyelmes hadnagyunk

Mi szent A - tyánk, ki la - ko - zol Meny - nyek - ben,

3s u - ral - ko - dol az egy Is - ten - s3g - ben,

Szent fi - ad - dal s' lel - ked - del di - cs3 - s3g - ben,

Tisz - tel - te - t3l F3l - d3n 3s a Meny - nyek - ben,

1. MI szent Atyánk ki lakozol mennyekben,
Es uralkodol az egy Istenségben,
Szent Fiaddal s' lelkeddel dics3ss3gben,
Tiszteltetel f3ld3n 3s a' mennyekben.

4 II, III menny3gben

- 5 2. Szenteltessék Uram a' te szent neved,
Dicsirtessék mi töllünk: mert érdemled,
Hogy ez ejjel minket te szent Felséged,
Kegyelmessen őrizett Istenséged.
- 10 3. A' sátánnak töriben nem eresztél,
Söt szent Angyalid által őriztettél
Eletben mély álomból fel-költöttél,
Lelki s' testi veszélytül meg-mentettél.
- 15 4. Szent kezedben ajánlyuk mi lelkünket,
Mái nap-is táplállyad mi testünket,
Védelmezzed Uram mi életünket,
Lelki s' testi veszélytől ments-meg minket.
- 20 5. Te vagy egyedül Uram mi Istenünk,
Mennyen földön nincs nekünk töb reményünk,
Légy azért Uram Isten mi pásztorunk,
Szükségünkben táplálónk és óltalmunk.
6. Kegyelmeddel tartóztasd-meg lelkünket,
Bünnel hogy ne ferteztessük testünket,
Világosíts inkább setét elménket,
Hogy tanulhassuk Uram törvényidet.
- 25 7. A' te Szent Lelked minket ösvényidben,
Vezérellyen Uram szent törvényidben,
Ma és életünknek minden rendiben,
Hogy így hozzád juthassunk az egekben.

126.

REGGELI ÉNEK
JCH DANCK DIR SCHON DURCH DEINEN SOHN

1. Ditsérlek Uram tégedet,
Hogy ez éjelen engemet,
Kegyelmessen meg-öriztél,
Gonosztul meg-mentettél.
- 5 2. A' sötétségnek törébül,
Melly engem vett vólt környül,
Ingyen ki-szabadítottál,
S' mára föl-virrasztottál.
- 10 3. Kérlek szivből én Istenem,
Ez napon-is légy velem,
Örizz ördög hatalmátul,
És tüzes nyilaitul.
- 15 4. Vezérlyed én életemet,
J[árhassam ös]vényedet,
Te szent akarat[od szerint,]
[Ma]radj velem oránkint.
- 20 5. Néked ajánlom lelkö[met,]
[És én gyar]lo testemet,
Ma és egé[sz életemben,]
[Rád] bizom inşegemben.
6. Segélly engem[et, oh Uram!]
[Hogy az] ördög én rajta[m,]
[Semmi hatalmat ne] végyen,
És rabj[ává ne tégyen.]

- 25 7. Nints kivüled ez világon,
 Ki meg-oltalmazhasson,
 Engem annak erejétől
 S'-gonosz késértetitől.
- 30 8. Küld-el azért Angyalidat,
 Takargassák szolgálodat,
 Rontsák ördögnek hatalmát,
 És minden birodalmát.
- 35 9. Hogy énnékem ne árthasson,
 Töled el ne szakasszon,
 Mert úgy kölletnék el-vesznem,
 Örök kárhozatba esnem.
- 40 10. Tudom, jól-tévő Istenem,
 Meg-halgatod kérésem,
 El-nem hagytz én szükségemben,
 De meg-segitesz éppen.
11. Ki-ért mind örökkén áldlak,
 Ditsérlek magasztallak,
 Szent Fiaddal egyetemben,
 És szent Lelkeddel, Amen.

127.

[Aus me]ines Hertzens-grunde, etc.

Szi - vem sze - rint, Úr - is - ten, Há - lát a - dok né - ked
Ez reg - ge - li i - dő - ben, És míg é - lek, té - ged,
U - ram, szí - ned el - lőtt Dí - csér - lek, áld - lak szé - pen,
A Krisz - tus ál - tal hí - ven, Szent Fi - ad ne - vé - ben.

1. [SZivem szer]int Ur Isten,
Hálát adok [néked :/:]
Ez reggeli időben
És míg [élek téged,]
[Ura]m szined előtt
Ditsérlek [áldlak szépen,]
[A'] Christus által hiven,
[Szent Fiad nevében.]

4 II és mig élek itten III és meg üllek téged 5 II Uram szent szined 7–8 II Az Christus Jésus által / hiven szent Nevében

- 10 2. [Hogy engem kegy]elmedből,
 Az el-[mult éjtszaka :/:]
 [Kár]tul és minden veszélytől,
 Szent kezéd meg-tarta.
 Nagy szivessen kérlek,
 Én bűnömet botsásd-meg,
15 Mellyel téged haragra
 Inditlak gyakorta.
3. Ez napon-is kegyessen
 Az ördög töretől :/:
 Oltalmaz Uram engem
20 Gyalázattul s'-büntől,
 Tűz és víz veszélytől,
 Szegénységtől károktul,
 Tömlöcztül és fogságtul,
 Véletlen haláltul.
- 25 4. Lelkem, testem s' életem
 Én Házastársammal :/:
 Tisztemet reád bízom
 Kedves magzatimmal,
 Minden cselédimet,
30 Barátimat, rokonyimat,
 Sok jó akarómat,
 S' minden értékimet.
5. A' szent Angyal serege
 El ne mennyen tőlem :/:
35 A' Sátánt meszszí üzze,
 Hogy a' gonosz engem
 E' siralom völgyén
 Mérgével meg ne-fojtsa,
 Lelkem, testem meg-sértvén
40 Veszélybe ne hozza.

9 II engem nagy 10 II ez el-mult 13 II én kérlek 16 II inditlak III gyakran 19 II engemet 20 III a büntül 21 II veszélyektől 22 II ellenségektől kártul 25 II és életem 26 II halálom órájával 28–29 II minden dolgaimmal / hozzám Tartózkodókat 30 II Barátim s 33 II Angyali seregek 34 II mennyenek 35 II üzzék 37 II völgyében

6. Ur Isten reád hagyom
Minden dolgaimat :/:
Mert csak te nyújtod nékem
Szent áldomásodat,
45 Már néked ajánlom
Testemet és Lölkömet,
Cselekedgyél úgy velem,
Mint teczik ten[ék]ed.
7. Erre azt mondom: [Ame]n,
50 Hiszem hogy úgy lésze[n :/:]
[Egys]zer s'-mind ezt az Isten
Vészi jó kedvében.
Már ki nyújtott kézzel
Dolgot tészek örömmel,
55 Az mit rám bizot Isten,
Abban járok hiven.

41 I hagyom **42** II minden jószágomat **45–46** II azért áldom szent Neved, / mert nagy a te kegyelmed, **48** III a' mint **49** II Erre én mondom **51** II azt az **53** I nyújtod **55** II reám

128.

O GOTT ICH THU DIR DANCKEN, ETC.

Vagy: Szívem szerint, Ur Isten hálát etc.

Há - lát a - dok te - né - ked, Ó, ke - gyel - mes Is - ten,
Hogy ez éj - jel en - ge - met, Meg - ő - riz - té l in - gyen,
Ör - dög pró - bá - já - tól, És szép csön - desz a - lu - vást,
Ad - tál ágy - ban nyu - go - vást, S meg men - té l go - nosz - túl.

1. HALát adok tenéked,
Oh kegyelmes Isten :/:
Hogy ez éjjel engemet,
Meg-örizté l ingyen,
Ördög próbájától,
És szép csöndesz aluvást,
Adtál ágyban nyugovást,
S'-meg mentél gonosztul.

5

5 II Ördög csálárdságátul 7 II kedves nyugovást 8 II meg mentél

- 10 2. Ez mái nap-is öriz
 Kegyelmedbül engem :/:
 Hogy sem tűz, sem sebes víz
 Ne ártson énnékem,
 Tülem minden inség,
 Bűn, halál, szorongatás,
15 Veszély és vissza vonyás,
 Távuly járjon szükség.
3. Lölkömet és testemet
 Erösíts Lölköddel :/:
 Tisztemben hűségemet
20 Mutassam örömmel,
 Tehetségem szerint,
 Mig engem ditsőségben,
 Mennyei fényességben,
 El-bé viszesz innénd.
- 25 4. Itt pedig [jó vó]ltodbul
 Utolsó orámig :/:
 Jó hitb[en irgalm]adbúl
 Tarcs-meg halálomig,
 S'-az te áldásodban,
30 Tégy részessé engemet,
 Segétsem szegényidet
 Nyomoruságokban.
5. Te vezérelly engemet
 És birj szent Lölköddel :/:
35 Keresslek tégedet
 Hogy tellyes örömmel,
 És szent országodban
 Szibül kívánczohassam,
 S' azt elmémbe forgassam,
40 Bé-mehessek abban.

9 II naponis 10 I [a sorvégi :/: helyett csak egy : van] 10 II tűz, sem víz, sem ördög 13 II minden Ellenség 16 II Távuly légyen
Inség 19 II hogy tisztemben 21 II én tehetségen 26 I [a sorvégi :/: hiányzik] 27 II szent irgalmadbúl 29 II a te szent 31 I segétsen II
segétsem 33 II Vezérld Isten engemet 35 II én Tégedet 37 II a' te szent 39 II azt elmémbe 40 II hogy bé-mehessek

6. Tarcs-meg én életemet
Mig tenéked teczik :/
Nem kérek tőled kincset,
Csak mi jómra esik,
45 Meg-elégszem aval,
Jól-lehet szegény vagyok,
És en szűkségim nagyok,
Nem is bírok sokkal.
7. Adgy Uram szép csöndeszsen
50 Végzem életemet :/
Az-után ditsösségben
Láthassam szinedet,
A' szent Angyalokkal,
S'-téged magasztalyalak,
55 És örökkén álgyalak
Hangicsáló szóval.

41 II az én 43 II én tőled 45 II én azzal 47 II [És hiányzik] 49 II hogy szép 50 II Végezzem 51 II ditsösségben 53 II sok Angyalokkal 54 II [S' hiányzik] 55 II örökké 56 II Hangos Enek szóval

129.

Notája: Den Vater dort oben, etc.

Avagy: Hirdetek tinéktek

Hogy na-pon-kint, U - ram! ál - mom-ból sőr-ken - tesz,
Ke-gyel-mes-sé-ged - ből sok jók - kal é - lesz - tesz,
Né - ked a - dok há - lát, Ma-gasz-tal-ván ál - dom
ir - gal-mad nagy vol - tát.

1. HOgy naponkint Uram! álmomból sörkentesz,
Kegyelmességedből sok jokkal élesztesz,
Néked adok hálát,
Magasztalván áldom irgalmad nagy voltát.
- 5 2. Adgy kérlek ma nékem, tiszta s'-igaz szívet,
Buzgosággal forro áhitatos Lölket,
Hogy téged félyyelek,
Kegyes jo voltodért igen szeresselyek.
- 10 3. Légyek jó szerentsés, én hivatalomban,
Kihez mostan kezdek szent áldomasodban,
Read figyelmezzek,
Minden dolgaimban, csak te tüled függjek.
- 15 4. Az én akaratom te akarattal,
Egyezzen szentséges parancsolattal,
S'-ne örvendgyen máson
De edgyedül azon, hogy néked szolgállyon.

5. Ne nézzed Ur Isten én sok vétkeimet,
Kikkel bántotalak gyakorta tégedet,
Inkáb Szent Fiádért
20 Bocsásd-meg azokat vére hullásáért.
6. Tartsd-meg jó kedvedet végig óltalmomra,
Az mit tőled vettem légyen lölki jómra,
Te tisztességdre
S'-az szükölködöknek, elő mentségekre.
- 25 7. Rút telhetetlenség távozzék én tőlem,
A' gonosz fösvényység ne gyötörjön engem,
Légyek könyörülő,
Tehetségem szerint mindennél jól tévő.
8. Ha néked úgy tetszik, adgy jó egészséget,
30 Mind Testi és Lölki kívánt csöndességet,
Mig ez testben élek,
Kivüled senkiben soha ne reménylek.
9. Szentséges kezedben ajánlom oh Atyám,
Lölkömet, Testemet, s'-valamim nékem van,
35 Én házas-társomat,
Kedves magzatimmal jó akaróimat.
10. Távoztass-el tőlem minden veszedelmet,
Kiszebbségtől őrizd szivemet, nevemet,
Szárnyaid alá végy
40 Engemet, ez napon s'-velem minden jót tégy.
11. Maradgyon én rajtam Isteni áldásod,
Mindenkor hogy legyen szivem té szálásod,
Örizzen felelmed
Minden utaimban birjon segedelmed.
- 45 12. Vigasztaly engemet szomorú igyemben
Eröm fölött ne hadgy esnem kisírtetben,
Irgalmas vezérem,
Légy hogy ellenségem ne ejtsen törében.
13. Ditséret ditsőség és föl magasztalás,
50 Légyen néked tellyes Szent Háromság áldás,
Itten ez világban
S'-örök boldogságban, az ditső menyországban.

WIE SCHÖN LEUCHTET DER MORGENSTERN, ETC.

Tün - dök - lö haj - na - li csil - lag, Ke - gye - lem - mel
Dá - vid ki - rály - nak mag - zat - ja, Söt ki - rá - lyok -
fény - lö vi - lág; Jes - sé - nek szép vesz - sze - je,
nak ki - rá - lya, Löl - köm - nek vő - le - gé - nye.
É - kes és gyö - nyö - rü - sé - ges, Ked - ves, ke - gyes,
Kel - le - me - tes, Gaz - dag - ság - gal di - csö - sé - ges.

1. Tündöklő hajnali csillag,
Kegyelemmel fénlő világ;
Jessének szép veszszeje :/
Dávid Királynak magzatya,
5 Söt Királyoknak Királya,
Lölkömnek völegénye.
R. Ékes és gyönyörűség,
Kedves, kegyes,
Kellemetes,
10 Gazdagsággal dicsőséges.

7–9 Kedves, kegyes, kellemetes, ékes és gyönyörűség [a metrum alapján a sorok cseréjével javítottuk] 7–10, 17–20 II [felcserélve]

2. Oh gyöngyös drága Korona!
Igaz Isten s'-Ember Fia,
Szűznek áldott gyümölcse :/:
Szívemnek vagy Lilioma,
15 Édes Evangelioma,
Kedvességeknek kincse:
R: Egyem, jegyesssem, szép Violám,
Mennyei Mannám,
Mellyel élek,
20 Rolad nem feletközhetek.
3. Eönts mélyen az én szívemben,
Szerelmed tüzét lölkömben,
Oh drága Jaspis kövem :/:
Fogy hozzád és vigasztaly-meg,
25 Hogy eleven tagod légyek,
Benned légyen örömöm:
R. Hozzád folyamodt, lölki rosa,
Legy orvosa
Sebhet szívnek,
30 Nálad nélkül nem élhetek.
4. Menybül nagy öröm fénlík rám,
Midön szemeiddel reám
Kegyelmessen tekintesz :/:
Oh Uram Jesus Szent Lölköd,
35 Szent igéd tested és véred,
Velem közelvén éltetz:
R. Illyen, kegyessen, tarts öledben,
Táplálly engem
Mind végiglen,
40 Mert fogadtad szent igédben.
5. Teremtő Atyám Istenem,
Ki engem örök időkben
Szent Fiadban szeretnél :/:
Ö engem magának jedzet,
45 Szent Lélekkel el-pöcsétlet,
Meg-tisztítot vérével:
R. Eja! eja! szívem vígad
Istent imad,
Hogy mennyekben,
50 Idvösséget szörzet nékem

6. Szollyon tehát az Orgona,
Gyönyörűséges Musika,
Ének szó-k-is zöngjenek,
Hogy az édes Jesusomnak,
55 Drága szép kedves Uramnak
Szerelmében örvendgyek:
R. Zöngyön, pöngyön, vigaságos,
Buzgoságos
Hála-ado szó,
60 Nagy az Ur ezekre méltó.
7. Illy kedvel vigadozok én,
Mert drága kincsem az Isten,
Ki kezdet s'-vég mindenben :/:
Ö engem dicsiretire,
65 Mennyben viszen nagy örömré,
Kin tapsolok szivemben:
R. Amen! Amen! Jövel Uram,
Szép koronam,
És ne késsél,
70 Téged várlak buzgo szivel.

63 II s-ki kezdet vigh

ESTI ÉNEKEK

131.

1. CHristus ki vagy nap és világ
Nincs reytve tőled az gonosság,
Atyád világának fénye,
Tanics igaz ösvényidre.
- 5 2. Isteni hatalmadat kérjük,
Ez éyjel őriztessünk,
Minden-féle nyavalyától,
Atyai irgalmasságodból.
- 10 3. Nehéz álmot, Christus üzd el,
Ellenség ártalmát vedd el,
Testünk és tiszta légyen,
Csendes nyugodalmunk úgy lészen.
- 15 4. Ha szemeink el álusznak,
Szívünk reád vigyázzanak,
Óltalmaz minket Vr jób keze,
S' öldassék el bününk kötele.
- 20 5. Őrizd meg az Keresztyénséget,
Vram, kész légyen segítséged,
Segély ki nyavalyáinkból,
Öt drága piros sebeidből.
6. Gondold meg az nehéz időt,
Melytől testünk meg fogatot,
Lelkünket mellyet meg váltál,
Vr Iesus kérünk vigasztald.
- 25 7. Dicsőség Atya Istennek,
Azonképpen szent Fiának,
Vigasztaló szent Léleknek,
Most és mind örökké, Amen.

1. CHristus ki vagy szép fenyés Nap,
Éy előtted meg nem álhat,
Szent Atyádtól világosítasz,
Világosság hirdetője vagy.
- 5 2. Örizz minket ah Vr Isten,
Ellenségüinktől ez éjtel:
És adgy benne nyugodalmat,
Sátán ellen bátorságot.
- 10 3. Szemeink már ha alusznak,
Szívünk igen vigyázzanak,
Jób kezéd tarcsád felöttünk,
Bűnben szégyenben ne essünk.
- 15 4. Kérünk téged Iesus Christus,
Ellenségüinktől óltalmaz,
Tanácskodik lelkünk ellen,
Hatalma raytunk ne légyen.
- 20 5. Örökséged lám mi vagyunk,
Szent véreddel meg váltattunk,
Atyád tanácsa ez vala,
Néked mikor ajándékoza.
6. Hadd, Angyalid el-jöjjenek,
S' örökidet virasztónak,
Add az édes vigyázókat,
Sátán elöt nyugodalmat.
- 25 7. Szent nevedben már el nyugszunk,
Mert Angyalid vadnak velünk,
Oh te dicső Szent Háromság!
Tőlünk néked nagy dicsőség.

133.

ESTVÉLI
GIŽ SLUNCE PRISSLO K ZAP[ADU]

Í - me, az nap nyu - god - ni ment Fu - tá - sát vé - gez - vén,

És ki - ki fá - rad - sá - ga - ként Á - lom - ra bú - csút vén.

1. Ime, az nap nyugodni ment,
Futását végezvén,
És ki-ki fáradságaként
Álomra búcsút vén.
- 5 2. Te vagy egyedül, Úristen,
Aki nem aluszol,
Mert e' nagy sötétségben
Te világoskodik.
- 10 3. Emlékezzél azért rólam,
E' sötét órával
Viseltess gondot énreám,
Angyalod pajsával.
- 15 4. Hogy a Sátán birodalma
Távozzék éntőlem,
És erőszakos hatalma
Tűnnyék el előlem.

- 20 5. Érzem ugyan a' bünt bennem,
Mardosván belemet,
De Te veled én Istenem,
Bíztatom éltemet.
- 25 6. Mert Fiadat Te küldötted
Hozzám kezességül,
És velem el is hitetted,
Hogy léssz segítségül.
- 30 7. Melyre én is olly biztomban
Elhunynom szememet,
Ha jelen lésszesz almomban,
Ki bánthat engemet;
- 35 8. Távozzatok el már tölem
Minden gondolatok,
Mert az Úrnak én szívemben
Új oltárt állítok.
- 40 9. Jó kedvemből és olly véggel
Fogadást is teszek,
Hogy nevének estve reggel
Aldozatot viszek.
10. Hogyha pedig elhozandod
Utolsó étszakám,
Tudom Uram hogy megadod
Én boldog órátskám.
11. És így élek avagy halok,
Én édes Jesusom,
Mindenkor tsak Tied vagyok,
Nevedben elnyugszom.

134.

ESTVÉLI KÖNYÖRGŐ S' HÁLÁ-ADÓ ENEK

A' 103. Soltár notájára: Aldgyad lelkem

The musical score is written on six staves in G-clef (treble clef). The melody is simple, using quarter and eighth notes. The lyrics are written below the notes, with hyphens indicating syllables across notes. The text is in Hungarian.

Ó, én lel-kem, di - csír-jed Is - te - ne - det,
Fel - ma-gasz-tal - jad a te te - rem - tő - det,
Di-csír-d és áld - jad gond - vi - se - lő - det,
Ki ily ke-gye - sen meg-ő - riz té - ge - det,
Min - den ve-szély - túl meg-men - ti él - te - det,
Ma is ke - gye - sen táp-lált té - ge - det.

1. OH én lelkem dicsirjed Istenedet,
Fel-magasztallyad a' te Teremtődet,
Dicsird és áldgyad gondviselődet,
Ki illy kegyessen meg-öriz tégedet,
Minden veszélytül meg menti éltedet,
Ma-is kegyessen táplált tégedet.

2. Aldott légy Atyám a' te szent Fiaddal,
Egy Istenségben és a' Szent Lélekkel,
Az én lelkemtől dicsőíttessél,
10 Mert kegyelmessen velem cselekedtél,
Ez egész napon engem védelmeztél,
Mint Atya fiait úgy eltettél.
3. Az én testemet kegyessen tápláltad,
Etem, s' italom, bőséggel meg-adtad,
15 Ruházatomat ki-szolgáltattad,
Minden veszélytől lelkem meg tartottad,
Testem a' Sátán töriben nem adtad,
Eletem gonosztól óltalmaztad.
4. Dicsőíttessél Atyám mind ezekért,
20 Hogy meg nem öltél ez nap vétkeimért,
Kárt, veszélyt, romlást, sok bűneimért,
Rám nem bocsáttál én gonosságimért,
Meg nem rontál háládatlanságomért,
Sőt kegyes Atyám löl szent Fiadért.
5. Mái nap sokat vétettem ellened,
25 Oh én Szent Atyám jól tudgya Felséged,
Nyelvemre vöttem hijában neved,
Nem engedelmeskedtem én tenéked,
Lelkem és testem, vétkezett ellened,
30 Uram ne tarts-meg töllem kegyelmed.
6. Mint az Atya fiaihoz kegyelmes,
Te-is szent Atyám hozzám engedelmes,
Aldott Fiadért könyörületes,
A' büntetésben Uram késedelmes,
35 Légy kegyelmedből hü és szerelmes,
Lelkem így lehet előtted kedves.
7. Szent kezeidben ajánlom lelkemet,
Tölled származott jókkal én testemet,
E' reánk jövődő éjjel éltetem,
40 Uram védelmezz gonosztól engemet,
Mert reád bizom bádogyatt tetemimet,
Szárnyaid alatt rejts-el fejemet.

- 45 8. Szent Angyalidnak parancsolly felölem,
Kik tábort járván legyenek mellettem,
Es hogy kezekben tartsák életem,
Hogy testem lelkem meg-tartassék éppen,
Es hogy a' Sátán ne árthasson nékem,
Lelkem pásztora te vigyázz értem.
- 50 9. Mert mennyen földön nékem töb óltalmam,
Oh én Istenem, védelmem s' paisom,
Nincs kivüllötted erős kö várom,
A' veszedelemben magas kö szálom,
Csak a' te neved nékem erős tornyom,
Ahoz folyamván csendessen nyugszom.
- 55 10. Ments-meg azért Uram minden veszélytül,
Szivemet az éjjeli rettegéstül,
Testem váratlan nagy betegségtül,
Es a' kegyetlenkedő dög haláltül,
60 Oroszlány módra futkosó Sátántül,
Tüztül nagy kártül, lelkem esettül.
- 65 11. Adgy kérlek Uram nékem csendes álmat,
Lelkemben és testemben nyugodalmat,
Adgy tiszta s' jó álmodozásokat,
Hogy még éjjel-is parancsolatidat,
Belső részeim szent akaratodat,
Tanúllyák és lássák utaidat.
- 70 12. Virrasz-fel Uram az hólnapi napra,
Jó egészségben rendes munkáimra,
Hogy Felségedtül áldást azokra
Kérhessek: méltóztass ajándékidra,
Buzdits-fel lelkem a hálá-adásra,
Uram Ament mond lelkem ezekre.

135.

Nota: Jesus Christus szép fényes hajnal

1. JEsus Christus szentek reménye,
Hiveid gondviselője,
Benned bizóknak Istene.
2. Aldattassék Uram szent neved,
Mindenektől Istenséged,
s' Mitöllum-is azt érdemled:
3. Mái nap mert a' mi lelkünket
Kártól veszélytől s' testünket,
Meg tartottad életünket.
4. Ételünket és italunkat,
Meg adtad, és munkáinkat,
Meg áldottad dolgainkat.
5. Ez éjjel-is mi életünket,
Oh mi Istenünk lelkünket,
Néked ajánlyuk testünket,
6. Parancsollyad szent Angyalidnak,
Hogy azok tábort járjanak,
Mi mellettünk, s' vigyázzanak.
7. A' setéségnek fejedelme,
Lelkünk s' testünk ellensége,
Ne ártson ördög serege.

8. Büneinkért reánk jöhető,
Testünket, s' lelkünket gyötrő
Betegségtül, légy meg-mentő.
- 25 9. Jésus Christus igasság napja,
Ez éjszakában, csillaga,
Légy lelkünk fényes hajnala.
- 30 10. Virrasz-fel Uram egészségben,
Lelki s' testi békességben,
Hogy reggel téged örömben.
11. Dicsirhessünk, te szent Atyáddal,
Es a' Szent Lélek Istennel,
Tisztelhessünk tellyes szível.

136.

POST OCCASUM SOLIS DICENDA
[ACH BLEIB BEY UNS HERR JESU CHRIST, ETC]

1. MAradgy velünc mi Christusunc,
Mert már estve felé járunc,
Szent Igéd-is világoskodgyéc,
Mi szivünkben plántáltassęc.
- 5 2. Ez mi utolsó idönkben,
Adgy bátorságot szivünkben,
Hogy szent Igéd és szentséged,
Nyilván maradgyon közöttünk.
- 10 3. Nálunc és maradékinknál,
Hogy ők-is járjanac azzal:
Kérünc Uram ez ugy légyen,
Örökkön öröcké, Amen:

2 VI felé vagyunk 3 I, III Igéd és VI Idéd V, VI igéd világoskodgyék 4 V szivünkbe 8 VI tisztán maradgyon ez földön 9 I maradékidnál 10 VI járjanak annal

1. Te nevedben lefekszünk,
ÚR Isten téged kérünk,
Egészségben hogy reggel fel kelhessünk.
- 5 2. Rút álmot távoztasd-el,
Hogy lelkünk ne veszzen-el,
A' gonosz gondolatot tőlünk vedd el.
3. Az ördögnek parancsoly,
Éjel (soha) nekünk ne ártson,
Tenéked minden állat szolgállyon.
- 10 4. Amen Isten úgy légyen,
Az mint te tőled kérjük,
Magunkat szent kezedbe ajánlyuk.

4 II, III távoztass-el 12 I ajánlyuk II ajánlyúk

Most nyu-gosz - nak az er - dők, Em - ber, ál - lat és me - zők,
 Mind e vi - lág nyug - szik. De ti, ér - zé - keny - sé - gim,
 Fel - fel, s gon - dold meg, el - mém, A - mi te - rem tód - nek tet - szik.

1. MOst nyúgosznak az Erdők,
 Ember állat, és Mezzők,
 Mind e' világ nyúgszik.
 De ti érzékenységim,
 5 Fel fel, s' gondold-meg elmém,
 A' mi Teremtődnek tetszik.
2. Oh fényes Nap! hová lél?
 Az éj üzöt téged el,
 Éj nap ellensége.
 10 Meny-el, más Nap támad-fel,
 Az én Jésusom jö fel,
 Az én szívem fényessége.
3. A' Nap már el-nyúgodot,
 A' Csillagok ragyagnak,
 A' kék kerek Égen.
 15 Így léssen nékem dolgom,
 Ha ki szólít Christusom,
 Ez életből a' mennyégben.

15 I kerék Ege II kerek Ege [rímhíba]

- 20 4. A' test siet nyugodni,
És a' ruhát le-vetni,
Hallandoság-képét
Ezt le-vetem, Christusom,
Más ruhát ad rám tudom,
Ama' dicsőség köntösét.
- 25 5. Fejem, lábam és kezem,
Örül hogy dolgom végzem,
Mái nap békével,
Örülly szívem hogy büntül,
30 És e' földi inségtül
Szabados léssesz ezennel.
6. No el-fáradt tagaim,
Nyugodgyatok csontaim,
Már agyot kívántok:
35 El-jö az idő s' óra,
Mellyben ágyot föld alá,
Vetnek, hogy ott nyugodgyatok.
7. Szemeim unva álnak,
Egy huj alatt el-hunnak,
40 Hát a' test s' a' lélek;
Hová lesz? Kegyelmedben,
Vegyed kegyelmes Isten,
Örizője Izraélnek.
8. Téríts-ki szárnyaidat,
Vedd alá fiatskádat,
45 JEsus lelki Tyukom:
Akar Sátán el-nyelni;
Hadd az Angyalt mondani:
E' gyermek el ne romollyon.
9. Titeket-is édessim,
50 E' mái nap serelem,
Ne illessen s' bánat:
Adgyon Isten jó álmot,
Ágyatoknál világot,
Tartson, s' Angyali örzőket.

WERDE MUNTER MEIN GEMÜTHE, ETC.

É - bredj föl, ó, te, én szí - vem, Ke - gyes el - mél - ke - dés - re,
Sör - kenj föl te is, én nyel - vem, Is - ten di - csí - re - ti - re.
Mert ez ma - i nap en - gem Go - nosz - túl meg - ő - ri - zett,
Min - den ve - sze - del - met tű - lem Ke - gyel - me - sen el - té - ri - tett.

1. EBredgy-föl, oh te én szivem,
Kegyes elmélkedésre :/
Sörkeny föl te is én nyelvem
Isten dicsire.

5 R. Mert ez mái nap engem
Gonosztul meg őrizett,
Minden veszedelmet tülem,
Kegyelmessen el-teritet.

2. Hálá légyen Atyám néked
Isteni jó voltodért :/
Ez napon reám terjesztet
Mennyei áldásodért.

10 R. Hogy hirtelen háláltul,
Jó kedvedbül meg-mentél,
15 Ördögnek ő nyilaitul,
Hatalmassan védelmeztél.

3. Nints Embernek olly bölts nyelve,
Melly ki-magyarázhassa :/
Fölsegédnek dicsősége,
Melly nagy, azt ki-mondhassa.
20 R. Ell-fogyhatatlan Uram!
Az te kegyelmességed,
Meg-vallom oh Szent Jehovam!
Sok az te jó téteményed.

- 25 4. Az tündöklötes nap fénye,
Látyuk már el-enyészét :/:
Es az éjnek sötétsége
Mi hozzánk ell-érkezet.
R. Légy velem én Istenem!
30 Te védelmezésseddel,
Vigasztaly bátorits engem
Vigasztalo szent lölköddel.
5. Bocsásd-meg Jehova kérlek,
Förtelmes büneimet :/:
35 Haragra ne görjeszelek
Én azokkal tégedet.
R. Az ördög tsalárdsága,
Hogy ne ártson énnékem,
Örökkén való kinokra
40 Ne jusson én szegény lölköm.
6. Hogy ha szintén Fölsegedtől
Mint juh ell-téveledtem :/:
Es az te szent Törvényedről
Jaj ritkán elmélkedtem.
45 R. De te hozza kiáltok,
Ne nézd én sok büneimet,
Törültessenek-el azok,
Ne terhellyek bus-szivemet.
7. Oh te örök világosság,
Ditsöseges fényesség :/:
50 Ki vagy mindenben igazság,
És hatalmas szent Fölse.
R. Ez étszakai időn
Kérlek maradgy én velem,
55 Hogy te benned örvöndözzön,
Mindenkoron az én lölköm.
8. Eörizz az álnok ördögnek
Meg-vettet hálojától :/:
Es egyéb ellenségitnek
60 Rám törő szándékjoktól:
R. Ne hadgy engem bünömben
Nyomorultul el-vesznem,
Pokolnak ö gyötrelmiben
Vétkeim miatt bé-esnem.

- 65 9. Jollehet testi szemeim
Álomtul nehezednek :/:
De téged lelki szemeim
Szüntelenül szemlélnék:
R. Lölköm minden bánatban
70 Te hozzád ragaszkodik,
Éjjel nappal buzgoságban
Tsak rolad gondolkodik.
10. Ez étszaka engedgy nékem,
Szép csöndesz nyugodalmat :/:
75 Takargassad én Istenem
Te szegény juhocskádat.
R. Mert tenéked ajánlom
Lelkemet és testemet,
Gondviselésedre bizom
80 Kezedből vett értékemet.
11. Engem kérlek ördög ellen
Védelmezz kegyelmessen :/:
Hogy hirtelen ell ne nyelyen,
S'-karhozatra ne ejtsen:
85 R. Távoztass-el én tölem
Véletlen veszedelmet,
Adgy jó egészségben érnem,
És szerencsésen az regvelt.
12. Halgasd-meg én könyörgésem,
Mindenható Teremptöm :/:
90 Te légy ez éjjel mellettem
Oh kegyes Idvöztöm.
R. Vigasztalo szent Lélek
Légy te-is én örizöm,
95 Hogy az kegyetlen ördögök,
Távozzanak-el én tölem.

Sör-kenj föl, el-mém, s mondj nó - tát, Ti is, ér-zé-keny-sé-gim,
 Áld - já - tok Is - ten jó - vol - tát, Min-den én te - het-sé-gim:
 Hogy ez na - pon en-gem kár - tól, Sok fé-le nagy nya-va - lyá - tól,
 Ol-tal-ma-zott és meg-tar - tott, Hogy a sá - tán nem ár - ha - tott.

1. Sörkeny föl elmém s'-mondgy notát,
 Ti is érzékenségim :/
 Aldgyátok Isten jó-voltát,
 Minden én tehetségim:
 R. Hogy ez napon engem kártol,
 Sok féle nagy nyavalyától,
 Oltalmazot és meg-tartot,
 Hogy a' Sátán nem árthatot.

2. Magasztaltassál az Egre,
 Irgalmasságnak Attya:
 Hogy dolgom méne jól végre,
 Fölsegednek malasztya:
 R. Örzött engem minden kártol,
 És sok-féle gonoszságtól,
 Ellenségimet el-verte,
 Minden sértéstől meg-mente.

3. Semmi [nyelv ki nem mondhattya,
Te tsuda jó tetedet :/:
Senki meg sem számlálhattya,
20 Te tselekedetidet:
R. Nagy és sok a' te jó-vóltod
Végzetetlen áldomásod,
Ugy vezérlettel engemet,
Hogy nem érzem esetemet.
- 25 4. Ez a' nap immár el-múla,
A setét éj közelget :/:
A' Nap homályba fordúla,
Melly minket örvendeztet:
R. Légy velem oh én Atyám,
30 Te világod fényék reám,
Melegítse a' sötétben,
Bágyadt szívemet fektében.
5. Uram irgalmasságodból
Botsásd-meg bűneimet :/:
35 Mellyekkel gyarlóságomból
Meg-terheltem szívemet:
R. Ezért akar a' Sátán,
Pokolra vinni hátán,
A' kitől tsak te tarthatsz-meg,
40 Vétkeimért ne büntes-meg.
6. Ha töled el-távoztam is,
Ugyan megint meg-térek :/:
A' te Fiad érettem-is
Áldozott, hozzá férek:
45 R. Nem tagadom bűneimet,
De tekintem kegyelmedet,
Melly nagyobb én vétkeimnél,
Gonosz tselekedetimnél.
7. Oh igazaknak világa!
50 Oh örök nagy fényesség! :/:
Néked légyek én ajánlva,
Ez éjjel melly sötétség:
R. Maradgy velem én Istenem,
Mert majd kell setétben lennem,
55 Azért szomorú lelkemet,
Vigasztald bús szívemet.

17–86 [hiányzik, az RMK I. 1490¹ alapján pótoltuk]

8. Eörizz ördögnek törétől,
Ez éjjeli időben :/
Rettentő mesterségétől,
60 Mostan és jövőendőben.
R. Ne hadd igaz világosság,
Hogy el-vesztjelek nagy jószág,
Ha te vagy az én szivemben,
Nem rettegek én lelkemben.
- 65 9. Ha szemeim el-húnynak-is,
Fáradván el-alusznak:
De a' szivem ugyan még-is
S' lelkem reád vigyáznak:
R. Veled édesen álmodgyam,
70 Mennysországodat gondollyam,
Tsak te hozzád ragaszkodgyam
Álmomban-is veled lakjam.
10. Adgyad nyugodgyam ez éjjel,
Tsendesen óltalmaddal :/
75 Minden gonosz távozzék-el,
Fedezz-bé áldásoddal.
R. Testem, lelkem és értékem,
Házass társom, és gyermekem,
Jó akaró s' ellenségem,
80 Légyen kezedben tselédem.
11. Ne ejts engem rettegésbe,
Ments-meg véletlen kártól :/
Ne ébreszsz-fel betegségre,
Tarts-meg háborúságtól.
85 R. Tüz és vízi nyavalyától,
Dög és hirtelen halál]tól,
Ne hagy meg-halnom rut bűnben,
Vesznem testben s' -lélekben.
12. Oh nagy Ur Isten halgasd-meg
90 Kérésset te {Szolgádnak / Szolgálódnak} :/
Oh Jesus Christus örizz-meg,
Kit én s'-mások imádnak.
R. Oh vigasztalo Szent Lélek,
Kinek kegyelmében élek,
95 Hald-meg én könyörgésemet,
Amen, add-meg kérésemet.

90 I [a kapcsolós zárójelben lévő szavak egymás alatt]

DIE NACHT IST KOMMEN, DARINN ETC.

Vagy: Felséges Isten, menynek földnek Ura

Nyu - god - ni me - gyünk, te - né - ked kö - nyör - günk,
És le - fe - kü - vén né - ked e - se - de - zünk,
Adj nyu - go - dal - mas, bé - kes - sé - ges ál - mot,
Reg - vel is föl - kel - nünk.

1. NYugodni megyünk tenéked könyörgünk,
És le-feküvén néked esedezünk,
Adgy nyugodalmas, békeséges álmot,
Regvel-is föl-kelnünk.
- 5 2. Az ördögöket távoztasd-el tőlünk,
Szent Angyalidat add oltalmul nekünk,
Jó gondolkodást és kedves nyugovást,
Adgy mi álmunkban.
- 10 3. Adgyad hogy benned békével alhassunk,
Angyalid által meg oltalmaztassunk,
És vagy aluszunk, avagy ébren vagyunk,
Téged dicsérhessünk.
- 15 4. Hálá tenéked örök Atya Isten,
Ki mi hozzánk vagy engedelmességgel,
Hallgass-meg minket ez könyörgésünkben,
Áldgy-meg hitünkben.

142.

ESTVELI

Nóta: Adjunk hálát az Urnak mert ér[demli]

1. Neked mennyei Atyánk hálát adunk,
Szent Fiaddal, Szent Lelkeddél imádunk.

2. Hogy minket e' napon is megtartottál,
Lelki 's testi eledellel tápláltál.

5 3. Botsáds meg, kérünk, minden bűneinket
Kikkel ma-is megbántottunk tégedet.

4. Ez éjtszakának-is setéségében,
Védelmet minket minden gonosz ellen.

10 5. Őrizd a' Sátánnak tsalárdságától,
Es minden lelki 's testi nyavalyáktól.

6. Ald meg tsendességgel nyúgodalmunkat,
Örömmel érvük fel virradásunkat.

7. Tarts meg bennünket mind végig a' hitben,
Hóltunk után vigy az örök életben.

KÜLÖNBFÉLE ÉNEKEK
KÖZÖNSÉGES ISTENI DICSÉRETEK

143.

[PSALMUS CXLVI]

Di - esér - jed, áld - jad én lel - kem Az
Szép é - nek - szó - val szád zöng - jen, Va -

Úr - is - tent min - de - nek - ben,
la - míg él - hetsz ez föl - dőn. Re - mén - sé -

ged em - be - rek - ben, Sem - mi - né - mű rend -

ben, Ne lé - gyen bölcs - ben, e - rős - ben, Sem fe - je -

del - mek - ben: Mert nincs id - vős - ség e - zek -

ben, Ha - nem csak Is - ten - ben, A - zért bíz -

zál föl - sé - gé - ben, Hogy él - hess Menny - ég - ben.

1. Dicsirjed algyad en lelkem
Az Ur Istent mindenekben,
Szep enek szoval szád zöngjen,
Valamig elhecsz ez földön.
5 Remenseged emberekben,
Semminemü rendben,
Ne legyen Bölcsben, erősben,
Sem Fejedelmekben,
10 *Mert* nincs idvösseg ezekben,
Hanem csak Istenben,
Azert bizzal fölsegeben,
Hogy elhess Mennyegben.
2. Lelkünk ki mulik testünkből,
Ki adatot volt mennyegből,
15 Testünk vétetet az földből,
Az hova ter erőtlenül,
Gondolatya-is ezekről
El vesz mindenestül,
20 *De* boldogsag csac Istentül,
Következiec Menyből,
Az Iakobnac Istenetül,
Mi remensegünktül,
Mert meny föld tenger és minden,
Teremtetet attul.

1–24 XXXIII [hiányzik] **8** V, XX, XXVII, XXIX, XXX, XXXI, XXXII se **9** I, II [*mert* hiányzik] XVIII mert nicz **12** IX, XI élhetz XII, XIII, XIV, XV, XXII, XXIV, XXV mennyekben **14** XII, XIII, XIV, XV, XXII mennyekből **15** XVIII testunk uetet XVI ez földből **17** XXIV, XXV ezektől XXXII ezekb **19** I, II [*de* hiányzik] **21** I, II [*az* hiányzik] IV Istentül **23** I, VI mert az Meny, föld, es az Tenger XXXII menny, Föld, Tenger, es minden **24** XIX, XXIII, XXVI ettől XXXII teremtet allattol

- 25 3. Az igazságot *meg* örzi,
Es örökke öregbiti,
Boszszu-allokat *meg tör*i,
Az *szegenyeket segit*i.
Az ehezóket elteti,
30 Foglyokat *meg menti*,
Vakok szemet föl *eppit*i,
Az bennát föl emeli,
Az igazakat szereti,
Az jövevent *örz*i,
35 Arvat, özvegyet föl *vesz*i,
Az bünöst *tér*iti.
4. Uralkodic az Ur Isten
Mind örökke fölsegeben,
Hatalmas cselekedetiben,
40 Sionon kegyelmessegeben,
Minden rendbeli nepekben
Ès nemzetsegekben,
Azert *mi dicsirjük szépen*,
Ütet enekünkben,
45 Legy aldot Atya Ur Isten
Es Fiu Ur Isten,
Tarts *megh* mind *vegig* az hitben,
Szent Lelek Ur Isten.

25 I, II, IV, VI, VII, VIII, X, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII, XXIII, XXIV, XXV, XXVI, XXVIII, XXXIII az igazságot ki *meg* örzi XVII <igazakat> igazságot 26 XVIII örökken 27 I, II, IV, VI, X *meg veri* XXXIII *megh t*úri 28 I, IV szegenyeket *meg segit*i III az szegenyeket *meg segit*i 31 III, V, IX, XI, XVI, XVII, XXVII, XXVIX, XXX, XXXI, XXXII, XXXIII *meg éppit*i 32 V, XXVI, XXVII, XXVIX, XXX, XXXI, XXXII bennát fel emeli 33 XVI az igazságot 34 I az jövevent *meg örz*i 36 I az bünöst el *veszt*i XVI bünst XVIII, XXXIII az gonoszt el *ueszt*i 38 XVIII örökken III, V, VII, VIII, IX, XI, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXVII, XXVIX, XXX, XXXI, XXXIII *felsegessen* XXXII kegyelmesen 39 XXXIII cselekedetben 40 IV kegyelmessegeben XVIII kegyelmessen XXXIII kegyességében 41–42 X, XVIII, XXIII nepeken / es nemzetsegeken 43 I, II azert *mi-is dicsirjük* XVIII *diczeriük uigan* 44 XVI, XXXIII enekben 46 V, XX, XXVII, XXIX, XXX, XXXI, XXXII *kit hiszünk lélekben* 47–48 X [felcserélve] 47–48 III, IX, XI, XVII *tartcs* *meg* Szent Lélek Vr Isten / *mind vegig* ezekben 48 V, XX, XXVII, XXIX, XXX, XXXI, XXXII Iesusnak nevében

5. Oh szent Haromszag egy Isten,
50 Halat adok neked ezen:
Hogy vöttel ismeretedben
Be szamlaltal seregedben:
Be irtal élő könyvedben,
Hiveid köziben,
55 Ne *hadgy ketelkednünk ebben*,
Tarts megh remensegben,
Nagy batran az itiletben,
Alhassunk elődben,
Hogy az jövődő életben,
60 Dicsirhessünk Menyben.

49 V, XX, XXVII, XXIX, XXX, XXXI, XXXII Oh mindenható Ur Isten XXVIII [órszóként:] Oh szent [a szöveg vége hiányzik]
50 III, V, VII, VIII, IX, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI,
XXXII, XXXIII hálát adunk 51 IX, XI hogy töttél 52 IV be szamlalta X be szamtalan 53 V, XX, XXVII, XXIX, XXX, XXXI
élők könyvében 55 I, II ne ketelkedgyünk ebben 57 I, II [*nagy* hiányzik] VII, VIII hogy batran 58 XXXIII alhassuk 59 VII, VIII es
az jövődő

PSAL[MUS] 51.

1. Keg'elmez meg oh Ur Isten,
 Nag' kedvessen,
 Te keg'esseged szerent
 Kön'örwletessegedből,
5 S- irgalmadból
 Törwld el vetkeimet.
2. Mos meg engemet Istenem,
 Remensegem,
 Az en alnoksagimból,
10 Es tisztogas meg engemet,
 Ferteztettet,
 Az en szok bwneimből.
3. Mert esmerem vetkeimet
 Essetimet,
15 Es bwneim ennekem,
 Szemeim előtt forognac
 S- bumra vadrac
 Mind untalan ennekem.
4. Neked csak neked vetkeztem,
20 En Istenem,
 Es az te szemed előtt
 Czelekettem minden vetket
 Es fertelmet
 Mel' halat feiem felet.
5. Esmerem Uram bwnömet
25 S- rut vetkemmet,
 Hog' az te beszededben
 Talaltassal nag' igaznak
 Es tisztanak,
30 Az te iteletedben.
6. Az en an'am fogont engem
 Ö meheben,
 Alnoksagban rutsagban,
35 Es bwnben szwle ez vilagra,
 Czak nag' iayra,
 Terhes nag' faidalomra.

12 [előbb:] en alnok 21 szeme<i>d

7. Te peniglen igassagot
Iamborsagot
Kedvellez tiszta szivet
40 Nekem penig törven'edet
Mint fő vezert
Attad vegezeseidet.
8. Tiszticz meg engem isoppal,
Draga ioval
45 Es ming'art tiszta leszek,
Moss meg engem rutsagombol,
Undoksagbol
S- az honal feierb leszek
9. Adg'ad eriek vigh örömet
50 Czendesseget
Es hall'ac vigassagot
Hog' örvendg'enec tetemim,
Bus tagaim,
Kit haragod meg rontot.
- 55 10. Fordicz el orczad vetkemről,
Bwneimről,
Es sok alnoksagimat
Ne tekenczed esetimet,
Rut eltemet,
60 Törwld el rutsagimat.
11. Teremts tiszta szivet bennem
En Istenem,
Es nag' czendes vig elmet,
Erössicz meg es uionnan,
65 Tagaimban,
Igen el rettent lelket.
12. Ne vess el engem elöled,
Es szent Lelked
Ne ved el Uram tölem
70 Idvessegemnek örömet
Add ereyet
Hog' diczerien en lelkem.

13. Az kic az te törven'edet
Szent frig'edet
75 Meg szegik en azokat
Teritem te utaidra,
Nag' iavokra,
Meg esmerven azokat.
14. Ments meg engemet az vértől,
80 Fertelemtől,
Oh meg tarto Istenem,
Hog' diczerien az en lelkem,
S- enekell'en,
Hog' igaz vag' mindenben.
15. Nisd meg aiakim ennekem,
85 S- enekell'en,
Es szam teged diczerien
Mert nem kedves az aldozat
S- véres allat
90 Te nalad kedvben ninczen.
16. Kedves aldozat előtted
S- azt szereted
Az töredelmes lelek
Es az alazatos szivet
95 S- bün kesergöt
Ur Isten nem veted meg.
17. Teg' iol az te hailekoddal,
Az Sionnal
Hol diczerik nevedet
100 Épicz az Jerusalemet,
Zent hel'edet
Lassa segitsegedet
18. Aldoznak akkor kedvessen
Neked Isten
105 Igassag aldozatt'at,
Es aiakok aiandekát
S- hitek iavat
Mutatt'ak szep illatt'at.

145.

AZ VTOLSO ITILETNEC IDVÖSZEGES MEG GONDOLATTYA

Notaja Iertec hozzam Christus mondgya, etc.
avagy: Oh én kegyelmes Istenem, etc.

1. Emlekezzel hív Keresztyen,
Hogy mikre felelned kellyen,
Christusnac az itiletén?
2. Midön számot kérnec töled,
Hogy az jokat megvetötted,
Es az gonoszt czelekedted.
3. Ez nap nagy haraggal jö él,
Legyünc azért készüllettel,
Szembe jutván az Istennel.
4. Valóságos bűn bánással,
Kegyelem kívánásával,
Eletnec jobbitásával.
5. Ez kemény haragnac napja,
Mind ez világot felgyuytya,
Mond Daudid, és az Sibylla.
6. Melly szörnyü retteges leend,
Mikor az biro eljövend,
S' mindent nyilván megitilend.

- 20 7. Trombitaknac nagy zengése
Elhat minden temetésre,
Mindent gyüyt itelő szekre.
8. Czudaja ez az halálnac,
Hogy emberec feltámadnac,
S' feleletre elő álnac.
- 25 9. Az nagy könyv elő hozatic,
Kiben mind megtaláltatic
Ez világ mint itiltetic.
10. Az birónac felültében,
Minden titoc nyilván leszen,
30 Az bün nem lesz büntetetlen.
11. Itt én szegény mit felellyek,
Szó szólomnac kit keressec,
Hól az jókis félelmessec?
12. En királlyom kegyes Isten,
35 Ki jókat megtartasz ingyen,
Idvözits engem kegyessen.
13. Uram Jesus emlekezzél
Hogy értem ez földre jöttél,
Az nap engem ne veszess el.
- 40 14. Engem kerestél fáradván
Meváltottal az keresztfán,
Ne legyen kinod hijában.
15. Népeknek kent itélője,
45 Bünöm legyen megengedve
Számadásomnac előtte.
16. Foházkodom keservesen,
Pirul ortzám büneimen,
Könyörully raytam Ur Isten!
- 50 17. Ki az Mariat megszántad
Ki az tolvayt meghalgattad,
En szivemetis biztattad.

18. Nem érdemli könyörgésem,
De kegyelmessen tégy velem,
Oeröc töztől ments meg engem.
- 55 19. Juhayd közibe végy föl,
Válasz ki az kosoc közöl,
Allatván jób kezed felől.
20. Az atkoztaikat el üzvén,
Oeket sebes tüzre vetvén,
60 Aldottackal helyem legyen.
21. Hogy az bodogságra mennyec,
Az igazúltackal legyec,
Oeröckön öröcké éllyec:

AZ ANGYALI ÖRIZETÉRT VALÓ ENEC

1. VR Isten téged dicsérünk,
És méltán hálákat adunc,
Te teremtet Angyalidért,
Széked előtt udvarlókért.
- 5 2. Azoc tündöklöc s' félenec,
És te reád nyilván néznec,
Mindenkor szódat halgattyák,
Te bölcseségeddel rakvác.
- 10 3. Nem nyúgosznac sem alusznac,
De mind csac arra vigyáznac,
Hogy tenéked szolgállyanac,
És az te kicsin nyájadnac.

2 IV, VIII, X és nyilván 3 IV, VIII teremtetett állatidért X Te Szentséges 5 IV, VIII, X Tündöklenek és félenek 6 IV, VIII, X te szent személyekre néznek 7 X mindenben szódat 8 IV, VIII, X és bölcseségeddel 10 IV, VIII, X hanem mind arra

- 15 4. Az régi dühös ellenség,
Gyülöl és irégységgel égh,
Csac az után leselkedic,
Te néped hogy el oszollyéc.
- 20 5. Mint első embert az kinban,
Most-is viszi az halálban,
Törvént *igét*; szent életet,
Ki törlenyie föl készült.
6. Nem vesztegl azért sem nyugszic,
Siv riv mint Crocodilus gyic,
Kereg forog tört hálót vét,
Hogy roncsa Christus seregét.
- 25 7. Vigyáz az Angyali sereg,
Ki UR Christus után leveg,
Te népedet takargattya,
Ördög álnokságát ronttya.
- 30 8. Szent Daniel példánc ebben,
Oroszlányok közt veremben,
Écképpen az nagy jámbor Loth,
Angyal által szabadúlt vólt.
- 35 9. Az égő kemencze tüze,
Nem ártata de kedveze
Három ifjajknac az lángban,
Az Angyal lön meg tartásban.
- 40 10. Ez mái nap-is az Isten,
Igy öriz soc veszél ellen,
Átala szent Angyalinac,
Kik örzöül adattatnac.

14 IV, VIII, X gyüölöli, s irigységgel ég 15 III, X leselkedik 17–20 IV, VIII, X [hiányzik] 17 XIII ember 19 I, VI, XIII törvént igér 21 IV, VIII, X Nem hever IX, XII Nem vesztegel XIII Nem veszteg él 22 IV, VIII, X sij, rij mint 23 III, IV, V, VIII, IX, , X XI, XII, XIII, XIV kereng VII kerenc IV, VIII, X tört, s' hálót 28 IV, X s' ördög 35 IV, VIII, X iffiaknak nagy lángban VI fiaknak 36 X Az Angyal meg-tartá abban 37 IV, VIII, X nap-is Ur Isten 39 IV, VIII, X Angyalidnak 40 IV, VIII, X a' kik örzöül adatnak XIII kik örül

11. Azért UR Isten dicsérünc,
És méltán hálákat adunc,
Mind az Angyali szent sereg,
Téged dicsérnyi nem szün meg.
- 45 12. Kérünc-is Urunc tégedet,
Mindenkor készen tarcsd őket,
Hog' óltalmazzac népedet,
Kic böcsüllic szent igédet.

41 VII Istent **43** I, IV, VIII, X mint az Angyali sok sereg **44** IV, VIII, X szünt **45** IV, VIII, X Uram **48** VIII, X szent neuedet

147/I.

M. I. F. N.

ISTENI SEGÉTSÉGÉRT

Te - ben - ned bíz - tam, én Is - te - nem,
Ne hagyj so - ha meg - szé - gye - nül - nöm
És or - cám - nak pí - rul - nom,
Er - re kér - lek, tarts meg en - gem,
Az te ke - gyel - mes - sé - ged - ben.

1. TE benned bízom én Istenem,
Ne hágy soha meg szegényülnöm
És orcsámnak pirúlnom,
Erre kérlek tarts meg engem,
5 Az te kegyelmességedben.

2. Haytsd hozzám kegyelmes füleidet,
Halgasd meg könnyörgésemet,
Sies meg segíteni,
Nyavalyámban meg eppettem,
10 Kérlek légy segítségül nékem.

1 II ben[n]ed II, III én 3 II orczámot III ortzámot 4 II tárcs 5 II, III a' te II kegyelmességedben 6 II, III hozzám 8 III siess 9 II, III meg-eppettem 10 II segítségül III segítségel

3. En Istenem s-oltalmam légy velem,
Erös váram te légy nékem,
Kiből ellenségimmél,
Meg-vihassam batorsággal,
15 Mert sokan tamádtak ellenem.
4. Te vagy erősségem en nékem,
Kö sziklám, paisom nékem,
Segítségem életem,
Idvösségem én Istenem,
20 S-vallyon kiárthatna nékem?
5. E világnak ő csalárdsága,
Meg-csalt sokszor álnoksága,
Azért, kérlek, én Istenem,
Légy vezérem veszedelmimben,
25 Óltalmaz minden gonosztól.
6. Lelkemet neked ajánlom,
Ne tавozzal el soha tőlem,
Kérlek, végy óltálmadban,
Én Istenem, nyavalyámban,
30 Légy segítségül nékem.
7. Dicsőség s-dicsiret néked,
Atya, Fiu és szent Lélek,
Szent Háromság egy ISTEN,
Isteni erőd légyen velünk,
35 Az Iesus Christus által, Amen.

11 II, III óltalmam **13** II, III ellenségimmél **15** II, III támadat **16** II, III erősségem énnékem **18** II, III segítségem **19** II, III idvösségem **21** II, III csalárdsága **24** III vezére **26** II, III néked **28** II, III óltálmadban **30** II, III segítségül **31** II, III dicsőség szent dicsiret

147/IV.

JN DICH HAB ICH GEHOFFET HERR, ETC.

1. TE benned bizom én Istenem,
Ne hadgy gyalázatban esnem,
Se orczámnak pirulnom,
Kérlek ezen
5 Nagy Ur Isten,
Engedgy igazságban járnok.
2. Hajts hozzám kegyelmes füledet,
Halgasd-meg könyörgésemet,
Siess meg-segitenyi
10 Nyavalyámban,
Szorosságban
Kész oltalommal lennyi.
3. En Istenem ne hadgy-el engem,
Erös várom, légy énnékem
15 Kiböl ellenségimmal
Meg vihassak,
Harczolhassak,
Mert birnak roppant sereggel.
4. Te vagy erősegem énnékem,
20 Kösziklám, paisom, vezérem,
Segítségem, életem,
Idvösségem,
Én Istenem,
Vallyon s'-ki árthat énnékem.
- 25 5. Ez világnak ő csalárdsága,
Meg csalt sokszor álnoksága,
Édes hízeltetéssel,
Oh légy velem
Ez inségben,
30 Az te segítségeddel.

3 V és orczámnak 11 IV szorgosságban 15 V ellenségemmel 24 V Vallyon ki 28 V vele [más kézzel: *velem*]

6. Lölkömet kezeden ajánlom,
Mert csak te vagy én gyámolom,
Ne távozzál-el tülem,
Hogy tégedet
35 Istenemet
Örökkén dicsérjen lölköm.

7. Ezért dicséretet éneklek,
Attya, Fiu és Szent Lélek,
Szent Háromság edgy Isten,
40 Szent erőddel
Támogass-föl,
Az Christus által Amen.

35 V Istenem 36 V örökké 41 V [*fel* utólag beszúrva] 42 V az Jesus Christus alatal [*Amen* hiányzik]

148.

1. Ó Jehova Szent Uristen,
Mindeneknek vagi te jelen,
Dolgok sulljan, nehessen,
Ha tegedet ők szíuessen,
- 5 2. Elő hinak segítségül,
Fohaszkodnak hozzád szíbul,
Mert még szoktad inseguebül
Öket venni nagi dolgokbul
- 10 3. Mint minketis ezoraban,
Kivel az inseguebül,
Rajtunk erősödöt
Megh emesztő nehesssegbül.
- 15 4. Levamenre minket mostan
Hozvan Gravamenbül,
Kiben giakran fohazkottunk
Szomoru szívün[kbül]

7 <Mert> es <még> szoktad inseguebül 10 inseguebül, <irasbul> 11 Rajtunk erősödöt <kegyetlen irasbul> 12 <Suljos nehez> megh 15 <hozzad kialtottunk> fohazkottunk

[AZ ISTENTELENEKTÜL EL NYOMATATOT ANYA SZENT EGYHAZNAK PANASZSZA]

[Szent Daud Propheta enklö könyvenek]

Hogy pa-na-szol-ko-dik az a-nya-szent-egy-ház az Jé-zus-nak je-gye-se,
Me-lyet meg-tisz-tí - ta az ő bü-ne-i -ből az Krisz-tus-nak szent vé - re,
Az ki az szent Pál -tól az é -lő Is-ten-nek mon-da-tik szent há - zá -nak,
Min-den i-gaz-ság-nak fun-da-men-to-má-nak és e-rős osz - lo - pá-nak.

1. HOgy panaszolkodik az Anya-szent-egy-ház az Iesusnak jegyesse,
Mellyet meg tisztita az ő büneiből az Christusnak szent vére,
Az ki az szent Páltól az élő Istennek mondatik szent házának,
Minden igasságnak fundamentomának és erős oszlopának.
- 5 2. Halgas meg enge[met én Uram teremtem, minde]neknek Istene,
Oh te iga[sságnak, minden jámborság]nak oltalma őrizője
És gyöngye ko[romban viselsz vala] engem az te áldot méhedben,
Ne hadgy e[l immár]on vénségem idején nagy erőtlenségemben.
- 10 3. En régen születtem mennyei Vr Isten az [te] áldot igéddel,
És fel nevelkedtem én kicsinségemből az te ígéretőddel,
Isméretben valék az magas menyben-is az te sereged közöt,
Hirem nevem vala, az egész világon, minden nemzetség közöt.

6 VII örzöie 7 III, IV, V, VII en gyöngye 11 I isméretedben

- 15 4. Nagy sok szép szüzekkel, tiszta szép iffiakkal udvarom tellyes vala,
Sok szent Aszszonyoknak, régenten serege nékem udvarol vala,
Császárok Királyok sok szent Fejedelmek nékem szolgálnak vala,
Régi szent Atyáknak jámbor vén népeknek serege nálam vala.
- 20 5. Az én örökségem, ez egész világon már mind el terjet vala,
Sok szent Prophétáknak, és Apostaloknak nagy munkájok ez vala,
Sok Martyromoknak vérek hullásával országom erős vala,
És szent Doctoroknak nagy vigyázásában akkoron nyugszom vala.
- 25 6. De csuda mi dolog én édes Istenem lám el hadtál engemet
Szegény árváimmal kevés seregemmel meg utaltál engemet,
Szegény özvegységre, és nyomoruságra, jutatád én igyemet,
Martalékra vetéd az hitetlen népnek én nyomorult fejemet.
- 30 7. Sok ideje annak kegyes szemeidet hog' el vetted én rólam,
Szintén azt jelentöd, hogy el feletkösztel, gondot nem viselsz [rolam,]
[Látod minden felöl] menyti ellenségim keg[yetlenkednek raytam,]
Rövid nap meg rontnak, ha te szent [Felsé]ged [nem] könyörülend raytam.
- 35 8. Az ennen szolgálaim kiket fel neveltem uralkodnak én raytam,
Szolgáló leányim kiket fel tartottam hatalmaskodnak raytam,
Az én Koronámat, és öltözetömet el fosztották én rólam,
Én örökségemből engem ki verének buydosásra jutottam.
- 40 9. Még-is én annyira ezeket nem bánom mint az én árváimat,
Kik az szent Lélektől az körösztség által születének ennékem,
Kiket az én Vram vére hullásával meg tisztitot ennékem,
Szörnyü nagy vakságba örök kárhozatba el szakasztották tölem.
10. Vtolsó siralmam, már az kit el nem türsz, te hatalmas Vr Isten,
Reájok haragszol mind meg rontod őket, és el vesztöd hertelen,
Az én magzatim-is ot rabságban esnek ő vélek egyetemben,
Kik bűnnek edényi ördögnek szolgálai lesznek ő életökben.
11. Meg felel az Isten szent Esaiásnál az Anya-szent egyháznak,
És meg vigasztallya szomoru sziveket nyomorúlt árváinak,
Noha egy kevéssé, egy szempilantásban tégedet el hadtalak,
Ismég hozzám vészlek irgalmasságomból téged meg szabaditlak.

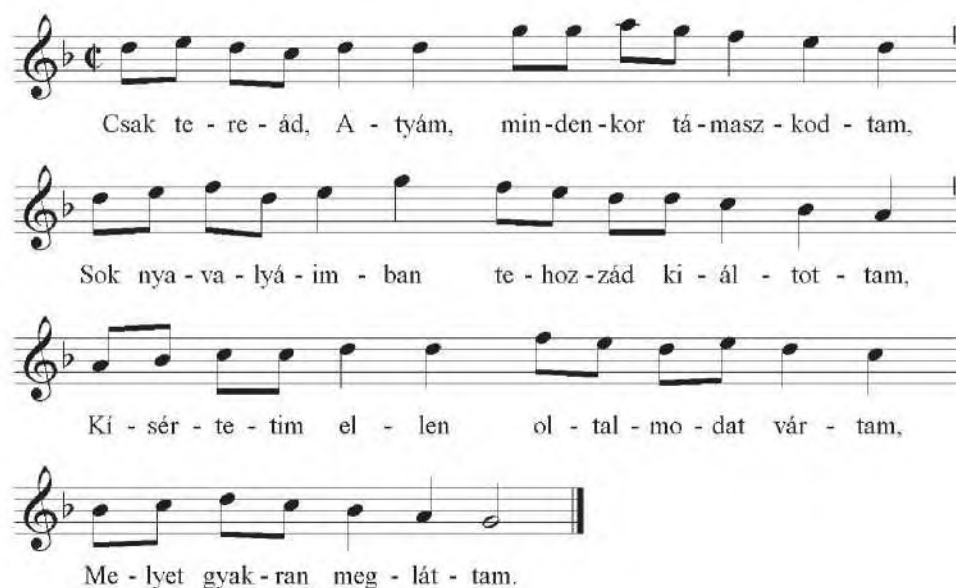
13 VII szöuekkel [a z utólag a sor fölé írva] 16 IV, V Atyáknak VII uen Anyaknak 17 II az egész
24 I népuek 26 V hogz 30 I leányom II, III, IV, V, VII leányim 32 VII engo ki uerenek 33 VII mint
én 36 VII karhozatban

- 45 12. Iol lehet ugy tetzik, te árvaságodban hogy téged el hadtalak,
És ugy tetzik néked semmi siralmidban téged meg nem halgatlak;
De ha ő magzattya eszébe nem jutna, az siralmas anyának:
Szintén azon-képpen nem lehetne nékem semmi gondom te rólad.
- 50 13. És ha képes volna hogy az édes a[nya elfeledné] magzattyát;
De még sem akarok én el fel[etközni mind] örökké te rólad,
Az én tenyeremre téged fe[l-irtala]k meg emlekezem rólad,
Az te óltalmadra én gondot viselek hogy örökké meg maradgy.
- 55 14. Mert én viseltelek, te gyenge korodban méhembben éltettelek,
Te születésedben semmi rútságodban téged el nem vetélek,
Az én szent Fiamnak vére hűllásával téged meg szentölélek,
Azért nem vetlek el immár én előlem ha előb hozzám völek.
- 60 15. Azt akarom penigh, hogy a hol én vagyok az én szolgam ot legyen,
És az én jegyessem az Anya-szent-egy-ház, nékem melettem légyen,
Én dicsőségemben és boldogságomban velem együt örvendgyön,
Az szent Angyalokkal és minden szentekkel, együt örökké éllyen.
16. Christus Vrunk mondgya szent Máthé könyvében melly gondgya vagy on reánk,
Az nagy Vr Istennek, hogy még hajaink-is töle meg számláltattak,
Azért keresztyének illik hálát adnunk, és az Istent dicsérnünk,
Az mi sziveinknek nagy szép ajándékit nékie meg mutatnunk.
- 65 7. Dicsirtessél azért mennyei Vr Isten, ily nagy kegyes vóltodért,
Vigasztaly meg minket az te szent Fiadért az Vr Iesus Christusért,
Bátorics meg minket nyomoruságinkban, az te áldot igéddel,
Hogy énekelhessünk az te szent nevednek örökkén uy énekkel.

47 VII eszeben 49 VII el feledne [a led csak az őrszóban szerepel] 55 VII teged el meg szentelek [el nem uetelek-ből javítva] 63 I
tért 68 II, III, IV, V örökké

150.

Nota: Oh én két szemeim, &c.

Csak te - re - ád, A - tyám, min-den - kor tá - masz - kod - tam,
Sok nya - va - lyá - im - ban te - hoz - zád ki - ál - tot - tam,
Kí - sér - te - tim el - len ol - tal - mo - dat vár - tam,
Me - lyet gyak - ran meg - lát - tam.

1. Csak tereád Atyám mindenkor támaszkodtam,
Sok nyavalyáimban te hozzád kiáltottam,
Kisértetim ellen óltalmodat vártam,
Mellyet gyakran meg láttam.
- 5 2. Számtalan jó vóltod hozzám szent fölségednek,
Mondhatatlan vóltat velem tött jó tétednek,
Már ne had hejában nyomorúlt árvádnak,
Hogy én dicsirhesselek.
- 10 3. Iól tudod azt Vram, töled ha meg feddettem,
Óltalomért soha másova nem futottam,
Sok fele csapással noha gyakran vertél,
Męg-is hozzád folyamtam.
- 15 4. Nagy kegyelmessęged édes Atyám jól tudtam,
Melyben régtől fogván ez oraighlan biztam,
Ez után-is bizony csak te benned bizom
Mig tart az én életem.

1 I C[sak tere]ád [a példány csonkasága miatt hiányzik] 3 II varom 5 VII vóltát 9 VII dorgáltattam

- 20 5. Iól tégy Vram velem most-is nagy szükségemben,
Ne essem kétségben számtalan bánatimban,
Mellyel én meg bántsam te szent fölségedet,
Az én gyarló vóltomban.
6. Reám ki ne öntséd érdemlöt haragodat,
Kérlek meg mértékeld Atyám busulásodat,
Mind az által Vram bátor gyakran probály,
Csak adgyad szent lelkedet.
- 25 7. Eöröm az ennékem mikor gyakran sanyargatsz,
Mert mindenkor jóra mint édes Atya oktatsz,
Ha el tántorodom nagy hamar föl emelsz,
Oly igen reám vigyász.
- 30 8. Elő vész engemet nagy irgalmasságoddal,
És meg *szabadítasz meg halgatsz* jó vóltodból,
Szivemnek bánattyát örömré fordítod,
Lelki nagy vigassággal.
- 35 9. Lelkemben bé óltod hiszem szent szerelmedet,
Az te szent Fiadnak drágalátos érdömét,
Sok háboruságon számtalan probakon,
És által visz engemet.
- 40 10. Vram már meg halgasd siralmas panaszimat,
Mert nem titkolhatom, és csak látod te magad,
Nincs semmi örömem hát ki vigasztal meg
Vr Isten te kivüled.
11. Oly nagy keserűség minden nap vagyón raytam,
Mely maydan meg emészt ha tovább tartod raytam,
Keserves jay szóval bizony rád kiáltok,
Mig nem könyörölsz raytam.
- 45 12. Eletemet sirás, szivemet bánat fogta,
Mely el hatalmazot fölséged azt jól láttya,
Lelki keserűség hogy reám ne szálljon,
Légy el távoztatója.

18 VII számtalan bánatimban kétségben **20** VII Én gyarló életemben **24** VII Tsak Szent Lelkedet adjad **27** II tándorododom **30** I és meg halgatsz [szöveghiány] II és meg szabadítasz meg halgatsz III, IV, V, VI és meg halgatsz engem te nagy VII és meg-hallgatsz engem a' te nagy

- 50 13. Világhban éltetemet tőled azért kívántam,
Hogy az hivek közöt szent igidet halhassam,
Anyá-szent-egyházban az Christus aklában,
Én naponként nyughassam.
- 55 14. Téged ha meg bántlak keserves kénaimban,
Kérlek hogy meg bocsásd, mert szinten el fárattam,
Minden öröm tülem immár el távoztot,
Csak reád támaszkodtam.
- 60 15. Eörmömmel te néked mindenkor hálát adtam,
Mert meg halgattattam abban mit tőled vártam,
Most se ved el tőlem az te szent Lelkedet,
Had vigasztallyon engem.
16. Enged meg ezeket ki Vralkodol menyben,
Az te *szent Fiaddal* egyenlő dicsőségben,
Áldomása raytunk az te *szent Lelkednek*,
Hogy maradgyon örökké.

49 V, VI Világba II életemet **53** II banatimban **60** VII kivel vigasztaltassam **62** I sz[ent Fiad]dal [a példány csonkasága miatt hiányzik] **63** I [a példány csonkasága miatt hiányzik]

CANTIO PIA PRO MAGISTRATIBUS, IUDICIBUS, SE[NATU?], AD DEUM PATREM

1. Tekéncs reánk Vr Isten mi nyomoruságinkban,
Mert te nálad nélkül ez gyarló világhban,
Vagyunk csak árvaságban.
2. El fogjtanak Vr Isten az jámbor fejedelmek,
5 Nincs gond viselője nyomorúlt népednek,
Ótalma seregednek.
3. Az kik köztünk Vr Isten mondatnak Pásztoroknak,
Csak színét viselik ő hivataloknak,
Tégedet el hadtanak.
- 10 4. Estveli farkasokhoz azért hasonlatossak,
Semmit nem kedveznek az te juhaidnak,
Öket rontyák tapodyák.
5. Nincsen gondgyok Vr Isten az te szent törvényedre,
Az Fejedelmeknek az te szent igédre,
15 Az te tisztességedre.
6. Vralkodik Vr Isten köztünk minden gonoszságh,
Mert az tiszt-tartóknál kedves csak az birságh,
Távól ment az igazság.

4 I fejedelmvk 10–15 III [hiányzik] 16 III minden hamissagh 17 III tiszt tartoknak II tsak birság

- 20 7. Mint az halak Vr Isten törvény nélkül az vizben,
Fergek, vadak meg észik egy-mást az földön,
Madarak-is az égben.
8. Igy fognak maydan tenni az emberek Vr Isten,
Eggyik az másikat el nyeli szertelen,
Igazat az kegyetlen.
- 25 9. El fogynak mayd Vr Isten ez-képpen az te szentid,
Ha r[eánk nem nézn]ek az te szent sz[em]eid,
Nem segítnek [kezeid.]
- 30 10. [Azért hozzád] kiáltunk Vr Isten [lég]y óltalmunk,
Légy [pásztorunk] nekünk légy erős ha[dna]gyunk,
Légy minden [gyám]olságunk.
11. Adgy [mi-]nekünk Vr Isten igaz Fej[ed]elmeket,
Kik fellyék rettegjék az te szent nevedet,
Ism[érj]enek tégedet.
- 35 12. Adgy mi nekünk Vr Isten jámbor gondviselőket,
Adgy keresztyén és Isten-felő birákat,
Adgy jámbor polgárokat.
13. Adgy ollyakat Vr Isten kik tégedet szeretnek,
Mind az két Táblának kik őrzői lesznek,
Reánk gondot viselnek.
- 40 14. Adgy ollyakat Vr Isten kik téged tisztellyenek,
Kik szállás tartói az te szent igédnek,
Szeretettel legjenek.
- 45 15. Adgy ollyakat Vr Isten kik halgassák te szódat,
Es kik csókolgassák az te szent Fiadat,
Mi édes Christusunkat.
16. Adgy ollyakat Vr Isten kik Templomra, Scholára,
Fő gondot viselnek jámbor Tanítókra,
Az te hü szolgaidra.
- 50 17. Ne legyenek Vr Isten nevednek káromlói,
Avagy bálvány Isteneknek imádói,
Igédnek ellenségi.

19–27 III [hiányzik] 30 III legi mindenben oltalmunk 31–33 III [hiányzik] 37 III tegedet szeressenek 38 II őrizői 39 III rea 40–45 III [hiányzik] 48 IV, V te hiv 49–51 III [hiányzik]

18. Adgy mi nekünk Vr Isten értelmes embereket,
Kik bölcsen, eszesen visellyék magokat,
Jól rendellyék dolgokat.
- 55 19. Ne adgy nekünk Vr Isten gyermek fejedelmeket,
Puha Aszszony ember természet[üeket,]
[És gyermek eszü]veket,
20. Ne büntess megh Vr Isten te haragodban minket,
Ne szed ki közzülünk az jámbor véneket,
60 Az tiszteleteseket.
21. Adgy ollyakat Vr Isten kik lelki bátorságban,
Mindent szenvedgyenek ök nagy vigasságban,
Nagy álhatatosságban.
22. Adgy ollyakat Vr Isten kik testben, és lélekben,
65 Legyenek erőssek és hivek tisztekben,
Gyorsak, vigyázók ebben.
23. Ne legyenek kevélyek, és vakmerők Vr Isten,
Avagy felettéb fëlelmesek szivekben,
Restek, tunyák, tisztekben.
- 70 24. Ne hozzanak mi reánk Vr Isten veszedelmet,
Te szent felségedtől haragot, büntetést,
Éhséget, halált, fegyvert.
25. Adgy mi nekünk Vr Isten igasságh szeretöket,
Kik nem néznek ebben semmi személyeket,
75 Gazdagot, szegényeket.
26. Adgy ollyakat Vr Isten kikben csalárdság nincsen,
Hazugság ne találtassék ö nyelvekben,
Kép-mutatás szivekben.
27. Vtállatos Vr Isten személlyek-is azoknak,
80 Kik az szegényeknek nyelvel szépet szólnak,
Szivekkel csalárdkodnak.

52 III értelmes Ferfiakat 56 IV, V természetünket 58–72 III [hiányzik] 59 I közzülük ... véneker
60 II tiszteleteseket 62 V vigasságban 70 II Vr Isten mi reánk 75 III semmi baratsagokat 76–84 III
[hiányzik] 79 II személlyek azoknak

28. Aspis kigyónak mérge ne lakjék ajakokon,
Ne gyö[ny]örködgy[ene]k szitokban, átokban,
Hamissan esküvésben.
- 85 29. Adgy ollyakat Vr Isten kik szép ékes beszéddel,
Mindent végezz[en]ek Isten szerént rendel,
Ékessen folyó nyelvel.
30. Adgy ollya[kat] Vr Isten kik az ő életekben,
El ne merüllyenek fertelmes rút bűnben,
90 Tiszták legyenek ebben.
31. Ne legyenek Vr Isten tobzódók, részegesek,
És undok paráznák, haraggal tellyesek,
Irigyek, kegyetlenek.
32. Adgy ollyakat Vr Isten kik álnok fősvénységnek,
95 Nálók helyt nem adnak, semmit sem örülnek,
Rút, undok nyereségnek.
33. Ne legyenek nadályok kik hizzanak vérünkel,
És kik töltözzenek csak ragadománnyal,
Prædával, tolvaylással.
- 100 34. Adgy ollyakat Vr Isten kik halhatatlan nevet,
Gyüycsenek ez testben meg marado kéncsét,
Örök emlekezetet.
35. Adgy ollyakat Vr Isten kik alázatosságban,
Téged halgassanak minden ő dolgokban,
105 Hitben, bizodalomban.
36. Adgy ollyakat Vr Isten kik minden szükségekben,
Hozzád kiálcsanak ő könyörgésekben,
Türésben, reménségben.
37. Adgy ollyakat Vr Isten kik az nyomoruságban,
110 Ne essenek kétségben, hivata[lokban,]
[Bizzanak oltal]madban.

87 III ekössen szollo **88–90** III Isten az kik sz: életűek, / förtelmes bűnökben el ne merülljenek, / de io Peldak legienek. **92** III rut undok **94–111** III [hiányzik] **109** II nyomornságban

38. Az kiket adsz Vr Isten pusztán őket [ne adgyad,
[Az te] Szent Lelkeddel szépen fel ruházzad,
[So]k jókkal ko[ro]názzad.
- 115 39. Adgy ő nékik Vr Isten mennyei bö[l]csességet,
Adgy ő nékik lelki erőt, igaz hitet,
Adgy eszt, elmét, tanácsot.
40. Birjad nékik Vr Isten sziveket, elméjeket,
Hogy mindenben kövessék szent felségedet,
120 És az te törvényedet.
41. Vezérellyed Vr Isten őket az igasságban,
Hogy ne vétkezzenek az ő hivatalokban,
Hiven járjanak abban.
42. Adgy ő nékik Vr Isten békességes esztendő,
125 Adgy hoszszu életet, adgy jó eggésséget,
Adgy kedves csendességet.
43. Oltalmazza Vr Isten őket veszedelemtől,
Óltalmazd meg fejedelmek haragjától,
Kártól, szörnyű haláltól.
- 130 44. Enged nékik Vr Isten legyen kedves személyek,
Az fejedelmeknél legyen tisztességek,
Böcsületes beszédek.
45. Lágycs hozzánk Vr Isten az Fejedelmeket-is,
Ne legyenek nekünk Pharaóink ők-is,
135 Téged féllyenek ők-is.
46. Meg rettenthed Vr Isten őket te hatalmaddal,
Meg elégedgyenek az ő adójokkal,
Igaz jövedelmekkel,
- 140 47. Ne engedjed Vr Isten hogy minket el roncsanak,
Perpatvarral, fortéllyal el boricsanak,
Szintén el puszticsanak.

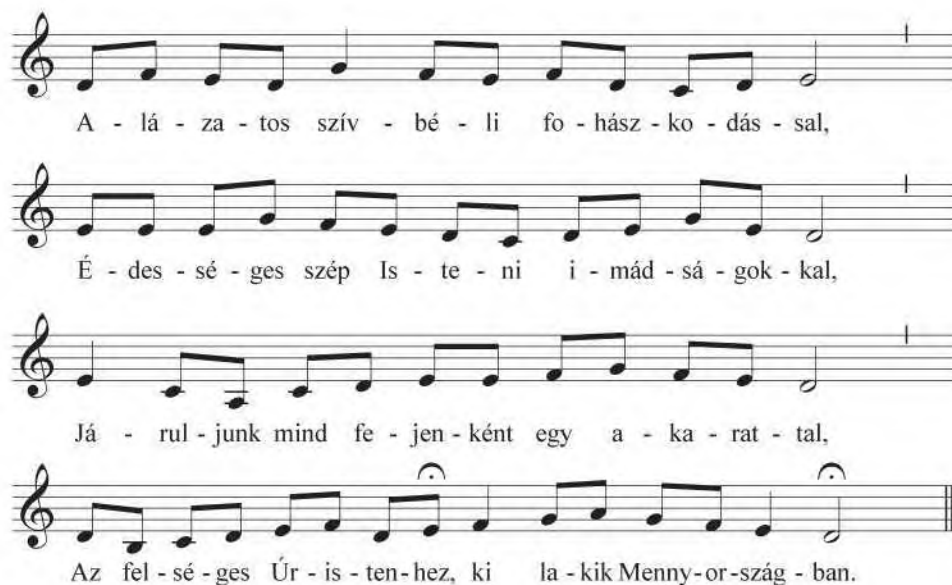
112 III ne hagiad 114 III sok ioval 116 V adgy nékik 117 IV, V esztet 119 III követhessek Fölsegedet 121 III igasságra 122 III ne vethessenek IV, V vétkezzenek ő 124 I Ddgy 125 III életet nagi io 127–129 III [hiányzik] 128 II oltalmazza Fejedelmek 131 III Fejedelmek közt 134 II ne legyenek minékünk 136–156 III [hiányzik] 141 V el-buszticsanak

48. [Tarts-meg mink]et Vr Isten az ő birodalmok[ban,]
[Mint Danielt] az Oroszlánok torkában,
Az Iffiakat [az lán]gban.
- 145 49. Megh büntessed Vr Isten kik tégedet nem félnek,
Kik törvéntelenül raytunk dühoskodnek,
Igen kegyetlenkednek.
50. Most-is azon hatalmad vagyon néked Vr Isten,
Mint az Pharaho és Sennacherib ellen,
150 Mint Holophernes ellen.
51. Most-is azon kegyelmed vagyon néked Vr Isten,
Mint régenten nyomorult Izrael népén,
Kiket birtál kegyessen.
52. Adgy oly erőt Vr Isten és segítséget nekünk,
155 Mi fejedelmünknek mindent meg adhassunk,
Hogy nekik szolgálhassunk.
53. Adgy oly szívet Vr Isten hogy nekik engedhessünk,
Hogy zúgodás nélkül őket tisztelhessük,
Érték könyöröghessünk.
- 160 54. Esmérjük megh Vr Isten hogy méltán verettetünk,
Gonosz fejedelmekkel ha büntettetünk,
Bününk jutalma nekünk.
55. Adgy szent Lelket Vr Isten hogy hozzád meg térhessünk,
Lelki, testi ajándékot tőled kérjünk,
165 Jó Fejedelmet vegyünk.
56. Adgyad nekünk Vr Isten hogy csendes békességben,
Téged dicsírhessünk szívünkben lelkünkben,
És szent gyülekezetben.
57. Ad meg nekünk Vr Isten [ezeket szent Fiadért,]
170 [Az mi] közben járó Iesus Christusun[kért,]
[Az ő szent érde]méért.
58. Dicsírtessél Vr Isten te szent Fiad[d]al M[ennyben,]
Az te áldot Lelkeddal egyetemben
Most és örökké, AMEN.

148 II Most-is ugyan azon **158** III nekül nekik szolgálhassunk **160–168** III [hiányzik] **163** I Lelked
II Lelket IV, V Add Szent Lelked **173** III es te sz: lölködel tülünk egietemben IV, V és a' te áldot

INVOCATIO

[Ad notam: Könyörögjünk Istennek &c.]

A - lá - za - tos szív - bé - li fo - hász - ko - dás - sal,
É - des - sé - ges szép Is - te - ni i - mád - sa - gok - kal,
Já - rul - junk mind fe - jen - ként egy a - ka - rat - tal,
Az fel - sé - ges Úr - is - ten - hez, ki la - kik Menny - or - szág - ban.

1. ALázatos szibéli fohászkodással,
Édességes szép Isteni imádságokkal,
Járullyunk mind fejenként egy akarattal,
Az Felséges Vr Istenhez, ki lakik menyországban.

- 5
2. Igaz hitnek általa így könyörögjünk,
Mi szívünknek tárházában térdre le essünk,
Nagy bizvást szükségünkről úgy beszéljessünk,
Kiváltképpen bűneinkért erőssen esedezzünk.

1 IV szivbeli imádságunkal V, VII, VIII, IX, X, XI, XII szübeli imádságokkal 2 IV, V, VII, VIII, IX, XI, XII Isteni háláadásal X töredelmes sziveinknek háláadásával 3 X járulunk XI mit fejenként 5 X hozzád mi jo Istenünkhöz, ki lakol 6 IV földre le-essünk VI Mi zwuwnk X mi lelkünknek 7 IV szükségünkben így X és szükségünkről előtted vallást teszünk 8 I esedezzünk X szomorán esedezzünk

- 10 3. Mert sok titkon és nyilván való bűnünkkel,
Megh bántottuk Felségedet gonoszságinkkal,
Mind tudván tudatlanul való étellel,
Az mi tellyes életünkkel, nagy engedetlenséggel.
- 15 4. De kegyelmez mi nekünk az Vr Iesusért,
Kit bocsáttál ez világra az bűnösökért,
És ő néki csak egyedül való kedveért,
Bűneinknek bocsánattyát nyerhessük szerelmeért.
- 20 5. Bűneinknek nagyságát azért gyógyíts megh,
Most könyörgünk kegyes Isten kösd egy csomóban,
És vesdbé az Tengernek nagy mélységében,
Hogy lehessünk mi ő véle ingyen való kedvében.
- 25 6. Szent Léleknek mi raytunk szép ajándékát,
Terjezd-ki mindenkoron bátorítását,
És tarts megh mi közöttünk az igaz tudománt,
Az mi lelkünk mert csak ebben talállya orvosságát.
- 30 7. It ez földön szivünknek légyen véghsága,
Távozzék el mi szivünknek szomorítása,
Hogy köztünk meg maradgyon szent akarattya,
Szolgáltassék Felségednek mindenben kívánsága.
- 30 8. Mind ezekért el mondgyuk az imádságot,
Mellyet köztünk az Vr Isten ekképpen hagyot,
Hogy mikor megh keressük mi szent Atyánkat,
Szükségünkért el mondani, ilyen képen parancsolt.

9 IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII titkos ... vétkekkkel **10** V megh bántottuk Felségét gyarlo ęlettel IV, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII eo felseget giarlo elettel **11** IV Mind tudván, s' tudatlanul-való esettel V, VII, VIII, IX, X, XI, XII mind tudván s' tudatlanul való vétkekkkel VI Mind nyluan tudatlanul valo vetkekkkel **12** IV Tellyes életünkben-való engedetlenségünkkel V, VII, VIII, IX, X, XI, XII életünkben, engedetlenségünkkel VI Es mind tellies eletwnkben engedetlensegwnkel **13–28** IV, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII [hiányzik] **29** IV, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII mondgiuk el **30** I Mellyeket [szótagszámhiba] II, III mellyet IV A' mint Urunk IESUS Christus minket tanított V, VII, VIII, IX, XI, XII melyre Urunk Jesus Christus minket tanítot VI Kire az mi vrunk Jesus Christus tanítot X melyre minket Vrunk Jėsus Christus tanított **32** IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII szükségünkben IV, X képpen tanított

- 35 9. Mi szent Atyánk te ki vagy az menyországban,
Szenteltessék az te neved szent Templomodban
Jöjjön el te országod igasságodban,
Földön mennyen akarattya légyen *nagy* boldogságban.
- 40 10. Kenyerünket minden nap adgyad mi nékünk,
Bocsássad meg bűneinket fejenként nékünk,
Mi képpen megh bocsátunk, kik vétnek nékünk,
És nagy gyakran [gyarlóságbol ki]k meg esnek ellenünk.
11. Ne v[igy min]ket Vr Isten az kisértetben,
De szabadits az go[noszt]ul vigy bé kedvedben,
Mert tiéd az menyország h[atal]mas képpen,
Tiéd légyen az dicsösség ör[ökké m]ondgyuk Amen.

33 IX ki lakozol X, XI ki lakol V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII az magas menyben **35** IV Es jöjjön Szent Országod imádságunkban V, VI, IX, X, XI, XII és iöjjön el VII, VIII Es ideoieon te III országog **36** I légyen boldogságban [szótagszámhiba] II, III légyen nagy boldogságban IV, V, VI, VII, VIII, IX, XI akaratod legien nagi meltosagban XII akaratod legyen nagy meltosaggal X akaratod légyen meg mindenekben **37** V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII mindennapit V, VII, VIII, IX, X, XI, XII adgyad nékünk **38** IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII és botsásd megh IV vétkeinket fejen-ként **39** V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII Mint mijs meg bocsatunk **40** IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII nagy sokszor **42** I, II, III kedvében IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII az gonosztol Felseges Isten **43** IV Mert te vagy földön, Mennyen az erős Isten V, VII, VIII, IX, X, XI, XII mert tijéd az meny és föld VI Mert tied menny es az föld **44** IV Téged illet a' dicsiret, most, és örökké, Amen V, VII, VIII, IX, X, XI, XII téged illet mind örökké, örök ditsőség Amen VI diczőség most es örökke amen

PSALMUS CONFITEMINI DOMINO QUO[NIAM BONUS EST]

Di - csírd az U - rat, Di - csírd az U - rat, mert i - gen
ke - gyel - mes, Drá - ga, szép do - log az Is - tent di - csér - ni,
az Is - tent di - csér - ni, Di - czé - re - ti szép s nagy
gyö - nyö - rü - sé - ges, Di - csérd az U - rat. Di - csérd az U - rat.

1. Diczird az Vrád, mert igen kegyelmes,
Draga szép dolog az Istent diczérni,
Diczéreti szép s-nag' gyönyörúséges
Diczérd az Vrád.
- 5 2. Enekellyetek, és hálát adgyátok,
És diczérjétek lántban, hegedőben az mi Istenünket,
Mert ő nag', erős és hatalmas Isten:
Diczérd az Vrád.
- 10 3. Eo az egeket, köddel bé vonhattya,
Essöt ád nekünk mikoron akarja,
Föveket nevel az magos hegyeken:
Diczérd az Vrád.
- 15 4. Ki minden teste, életét meg' adgya,
Oktalan álatnak abrakát meg' adgya,
Hollo fiaknak hozza kialtóknak:
Diczérd az Vrád.

- 20 5. Nincz neki kedve, az lonak ereiben,
Sem gyönyörűség' valaki szaraban,
Néki teczenek kik ő benne biznak:
Diczérd az Vráat.
6. Adgyatok hálát, teremő Istennek,
Életnek kút feje származik belőle,
Az magas menybűl diczö szent szekibűl
Diczérd az Vráat.
- 25 7. Oh Jesus Christus, Istennek szent Fia,
Kegyelmez nekűnk, te keresztyénidnek,
Hog' a' te neved diczérjuk örökké:
Diczérd az Vráat.

154.

PSALMUS LAUDATE DEUM OMNES

1. Diczerjétek az Urat, mert illik ötet
Uy éneklés, diczéret és ékes tisztelet.
2. Lám ő Jerusalemet szépen építi,
Az annya szent egy-hazat bodogúl be gyüiti.
3. Ö szomoru sziveket, ajúlt lelkeket
Vigasztallya, gyógyitya ő betegségeket.
4. Azért te Jerusalemben, diczérd Uradat,
Magasztald keresztyénség a' te meg váltodat.

155.

[Notája: Szivem szerint kívánom etc.]

Gyöt- rö - dik az én lel - kem Nagy sok bü - ne - i - mért,
A - zért kér - lek, Is - te - nem, Végy fel ke - gyel - me - dért.
Szün - te - len ki - ál - tok, Se - gét - sé - get vá - rok,
Fo - hász - kod - ván pa - nasz - szal Szí - ve - met mu - ta - tom.

1. Gyötrődik az én lelkem
Nag' sok bűneimért,
Azért kérlek Istennem,
Végy fel kegyelmedért.
5 Szüntelen kiáltok,
Segétséget varok,
Fohazkodvan panaszal
Szivemet mutatom.

2. Örömem és reményem
10 Czak te vagy ennékem,
Akiben helhez tettem
Én czelekedtettem.
Reád bíz tam ma gam,
15 És minden én ja vam,
És kérlyek maradgy velem,
Vr Jesus Kristusom.

11 II helyhez tetetem

- 20 3. Nem más után ohajtok,
Oh te én reményem,
Azért a' mit én varok,
Azt adgy meg ennekem,
Mert nincz töb kö száloom,
Ha nem csak te Uram,
Czak hozzađ én kiáltok,
Oy meg az ördögtől.
- 25 4. Czavargassal környülem
Ki jár, hogy *el-nyellyen*,
Ellen álás nincz tölem,
Felséged segéllyen,
30 Hogy ötet meg győzem,
Fiad nevesztessem,
Mert elveszék én velem
Ha nem lesz Istennem.
- 35 5. Szintén ha ki megyek is,
E' világból hozzađ
Kérlek azért tegedet,
Adgy boldog ki mulást,
Hogy bűnem meg vallyam,
S-te hozzađ folyamjam
S-igy boldogúl meg' hallyak
40 Poenitentiaban.

20 II azt add-meg 24 II ments-meg 26 I [előbb:] hogy öllyen [erre javítva:] hogy nyöllyen II ell-nyellyen 30 I <sz:> Fiad nevesztessem II s'-Fiád neveztessem 31 I [Előbb:] Mert elveszék előled II én tölem 32 I lesz<el> 39 II így

SI PRO NOBIS DEUS

Ha mi - ve - lünk lesz az Is - ten,
Ha mi - ne - künk Fi - át ad - ta,
ki lé - szen el - len-sé - günk, ki lé - szen el - len-sé - günk,
ki sza - kaszt-ja el tő - lünk, ki sza - kaszt-ja el tő - lünk,
Az ha - lál - é, vagy a ke-reszt, ül-de - zés - é, vagy fegy - ver,
ül-de - zés - é, vagy fegy - ver? Ó, é - des Jé - zu - sunk, csak egy re -
mén - sé - günk, mi nyo - mo - rú - sá - gink - ban, mi nyo - mo - rú - sá - gink - ban.

1. [H]a mi velünk, lesz az Isten ki léssen ellenségünk [ki léssen ellenségünk]
Ha mi nekünk, Fiat attá ki szakasztja el tőlünk [ki szakasztja el tőlünk]
Az halál é, vagy a' kereszt, üldezés é vagy fegyver, üldezés é, vagy fegyver.
Oh édes jesusunk, csak egy remenségünk mi nyomorusaginkban, mi nyomorusaginkban.

1 [Az iniciálé nincs kiírva]

Min - den em - ber é - ne - kelj, Szó - dat fel - e - melj;

Jé - zus, Jé - zus, Jé - zus, Ke - gyel - mes

U - runk és Is - te - nünk, Hoz - zád ki - ál - tunk,

Kö - nyö - rülj mi - raj - tunk, te — szol - gá - i - don.

1. [M]inden ember énekely,
Szódat fel emel,
Jesus, Jesus, Jesus
Kegyelmes Urunk és Istenünk,
5 Hozzad kiáltunk,
Könyörűly mi rajtunk, te szolgaidon.
2. Nincz, kinek esedeznünk,
És folyamodnunk:
Jesus, Jesus, Jesus
10 Hogy ha te minket meg vetendesz,
Es el hagyandaz,
Nagy haragodat bünért reánk bocsatod.
3. Ne büntes Uram minket,
Reménségünket:
15 Jesus, Jesus, Jesus
Adgyad, hogy téged ismerhessünk,
Bünt utalhasunk,
És örökké veled menyben lakhasunk.

1 [Az iniciálé nincs kiírva]

20 4. Noha nem érdemletünk
 Ezt tőled, Urunk
 Jesus, Jesus, Jesus,
 Mind azon által fölségedhez,
 És jo kedvedhez
 Follyamunk megis mennyei Istenünkhöz.

25 5. Oh könyörűly mi rajtunk,
 Tégedet kérünk,
 Jesus, Jesus, Jesus,
 Légyen velünk kegyelmeséged,
 És menyben téged,
30 Atyadat az szent léleckel diczérjük.

19 <Ne büntess> Noha nem

Ne feddj meg en - gem, Ke - gyes Is - te - nem, A te ke -
 mény bú - su - lá - sod - ban, De kér - lek, U -
 ram, Kö - nyö - rülj raj - tam Ha - ra - god - nak nap - ján.

1. [N]e fegy meg engem
 Kegyes Istenem
 A te kemény busulasodban,
 De kérlyek Uram,
 5 Könyörül' rajtam
 Haragodnak napian.
2. Mert beteg vagyok,
 Gyógyulást várok
 Te töled, kegyelmes Istennem,
 10 Meg retent lelkem,
 Háborgat engem
 Szántalán sok vétkem.
3. De te Ur Isten
 Még' nem fordítod
 15 Én hozzám te kegyes orczádod,
 Hogy szabadícz meg'
 Az én lelkemet,
 Üdvezicz engemet.
4. Mert az halálban
 20 Senki nincz ollyan,
 Ki rólad emlekeznék Uram,
 Vallyon s-ki lészen
 Vallást ki tisen
 Rólad a' pokolban.

1 [Az iniciálé nincs kiírva] 8 gyógyulást

- 20 5. Im el faradtam
Hozzád ohajtvan,
Az én keserves kinaimban,
Nedves az ágyam,
Kit el asztattam
30 Köny hulatasimmal.
6. Keserűségben
Felette igen
Meg' homalyosodék az en szemem,
Meg' emézteték
35 Ellenségimnek
Ö kergetisében.
7. Távozatok el
Nagy sietséggel
Én tölem minden ellenségim,
40 Kik álnokságnak
És gonozsagnak,
Vadtok követői.
8. Mert meg' halgatta
És elfogadta
45 Az Ur sirasomnak szózatját,
Kiáltasomat,
Keserves szómat
Hozzaja fogada.
9. Meg' szégyenülvén
50 És meg' remülvén
Hatra térjen ellenségim,
Szégyent vallyanak,
Pironkodgyanak
Én haborgatoim.

Az mi nagy szük-sé-günk - ben, Ke - se - rű - sé - günk-ben
 Any - nyi e - rőnk nem lé - vén, Hogy ab-ból ki - vi - gyen.
 Ki-ált - sunk az Is - ten - hez A - lá - za - tos szív - vel,
 El - hi - vén, hogy ő min - ket Nem hagy el, hí - ve - ket.

1. [A]z mi nagy szükségünkben

Keserőségünkben

Annyi erőnk nem lévén

Hogy abból ki vigyen

Kialczunk az Istenhez

Alazatos szível

El hívén, hogy ő minket

Nem hagy el hiveket.

2. Oh mindenható Isten

Légy velünk ígyünkben

Eyel nappal szüntelen

Tarcz kezed fejünken

Mutasd meg te erődet

Nagy bölcsöségedet

Mind meg szégyenülyenek

Kik minket üldeznek.

3. Ime mind fegyverkeznek

A' te néped ellen

Szörnyen minket kergetnek,

Szívek olly kegyetlen

Ne hagy hogy uralkodjék

Rajtunk az ellenség

Hogy tőlök te szent neved

Ne karomlatassék.

1 [az iniciálé nincs kiírva] 15 szégyenülyenek 21 uralkodék

25 4. Kely foly erőségében
Felséges vr Isten
Halgas meg kérésünkben
A' te szent hegyeden
Retenneyenek meg tüled,
30 Kik nem félnek téged
Kik a' te hivedet
Sanyargattyak népedet.

160.

PSALMUS 148. [!]
LAUDATE DOMINUM

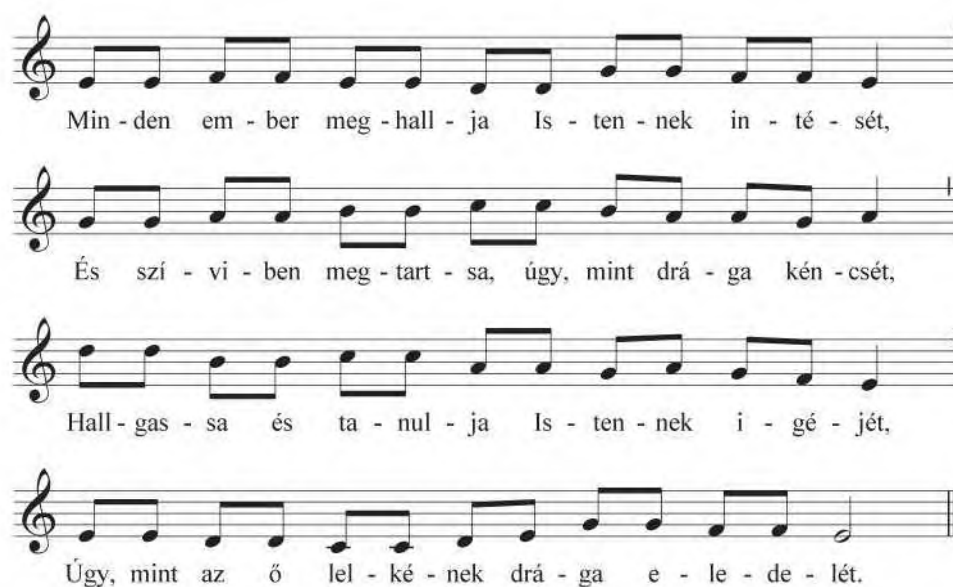

1. [D]iczeriétek az Urat, mert igen jó,
A' mi Istenünk diczéretre méltó.
2. Ö építi e' földön az Egy házat,
És gyüti egyben az el szélledt nyáját.
- 5 3. Meg' gyógyította az törödelmeseket,
És bé kötözi a' rut sebesekeket.
4. Meg' számlálta czillagok sokasságát,
És nevén nevezi annak nagy számát.
- 10 5. Nagy a' mi Urunk Istenünk ereje,
S-az ö bölczességének ninczen vége.
6. Fel emeli ö az nyomorultakat,
És földig meg alázza gonoszokat.
7. Enekellyünk az Urnak hálá-adással,
És mondgyunk diczéretet néki lántál.
- 15 8. Mert ö az eget bé feddi felhövel,
És essöt ad e' földre nagy böséggel.
9. Fövet teremtet hegyeken az barmoknak,
És eledelt ad minden állatoknak.

1 I [Az iniciálé nincs kiírva]

- 20 10. Abrakot ád és az hólló fiaknak,
Kik czuda, ő reaja mint kiáltnak.
11. Nincz az Urnak gyönyörüsége lóban,
Se férfiunak ő gyorsáságában.
12. De kedve vagyon az ötöt félökben,
Ő irgalmassaganak edénnyében.
- 25 13. Diczerjétek az Urat, diczerietek,
Mert lám ő a' ti nagy *erősegetek*.
14. Határinkat meg áldá békességgel,
Gabona sirjanak is bőségével.
- 30 15. Szent igéjét is hirdetteti köztünk,
Hogy éhel meg ne hallyon a' mi lelkünk.
16. Adg'unk hálát ezekért mi atyanknak,
Jesus Kristusnak, mi közben jaronknak.
17. Szent Lélek Istennel egyenlő képpen,
Ki minket vigasztallyon, mondgyuk Amen.

161.

Min - den em - ber meg - hall - ja Is - ten - nek in - té - sét,
És szí - vi - ben meg - tart - sa, úgy, mint drá - ga kén - csét,
Hall - gas - sa és ta - nul - ja Is - ten - nek í - gé - jét,
Úgy, mint az ő lel - ké - nek drá - ga e - le - de - lét.

1. [M]inder ember meg hallja Istennek intését,
És sziviben meg tarcza úgy mint drága kénczét,
Halgassa és tanullya Istennek igéjét,
Ugy mint az ő lelkének drága eledelét.
- 5 2. Az Istennek haragiat Jeremias írja,
Rettenetes sebessen égő tűznek mondgya,
Mint sebes tűz a' szeltől szokot pallania,
Szintin ugy az Istennek haragianak langia.
- 10 3. Mindeneket sebes tűz hirtelen meg éget,
Erős fákból alkotot házakot meg emészt,
Szintin ugy az Istennek haragianak tüze,
Mindeneket meg emészt mint egy pozdorjakat.
- 15 4. Az Amos prophetanak nyolczadik részében,
Az Ur Isten azt mondgya az ő busultaban,
Mert lám minden emberek az nagy gonosagban
Hogy gyönyörködnek vala az nagy alnoksagban.

1 [Az iniciálé nincs kiírva]

- 20 5. Boczátok igaz Isten a' fekete földre
Olly igen nagy éhséget földön lévo népre,
Nem a testi éhséget adom penig erre,
De a' lelki éhséget, lelki szomiusagot.
6. Eggyk tengertől fogvan a' masik tengerigh
Mint el mennek s-el futnak egész nap keletigh,
Nap keletről el mennek egész nap nyugatig,
Keresik szent ígémet mind eyszaki szélég.
- 25 7. Az lelki nagy éhségben éheznie fogjak,
Az Istennek ígését hallani kívannyak,
De mivel hogy az előttök azt meg vetettek,
Nem adaték ackoron lelkeknek kenyere.
- 30 8. Ugyan ezen dologról Davidis azt mondgya,
Ötven kilencz részében énekének írja,
Hitetlen embereket meg éhezni mondgya,
Mint oktan éh ebek orditnak, azt írja.
- 35 9. Alá s-fel a' városban tetova bujdosvan,
Egiz reggeltől fogvan estveig bujdosnak,
Faradozvan keresik Istennek ígését,
De nem fogjak találni mert el mult oraja.
- 40 10. Tanullyad szüntelenül Istennek ígését,
Mert boldogok, kik halljak az ő szent beszédét,
Az Istentől valóknak az szent Janos mondgya,
Valakik az Istennek ígését halgattyak.
11. Mostan vagyon az idő szent Pális azt mondgya,
Idvőséghez illendő órának azt írja,
Illyk szorgalmatosan gondolkodnunk arra,
Hogy el ne fogyatkozzék hitünknek olaja.
- 45 12. Szüntelen kel minekünk vigyazásban élnünk,
Mert nem tudjuk mikor jő itélnie Urunk,
Azért kezünkben légyen égő szövétnekünk,
Hogy minket vigyazásban talallyon mi Urunk.

22 nap <nyugatigh> keletigh 23 nyugatik 41 az 43 gondolkodnuk

- 50 13. Galatiában írot levelében szent Pal
Az életnek gyümölczét mind elő szamlalya,
Hitet és szeretettet, öröm békeséget,
Hivséget, szelédséget, engedelmeséget.
- 55 14. Gyarlo ember, szeressed felebaratodat,
Igy te jó keresztyének mondhatod magadat,
Ha nem szinbol de szibül szereted Uradot,
Ecképpen mentheted meg ördögtől magadat
- 60 15. Ne legyünk követői vilagi hiusagnak,
De kövessük mi inkab hitit igasagnak,
Ne adgyunk helyt ördögnél rut fajtalanságnak,
Hogy mondhasunk mindnyajan Isten fiainak.
16. Az aranyat szényéről szoktak meg ismérni,
A keresztyen embertis hitiről meg tudni,
Hitben és szeretetben el-fel kel öltözni,
Szent és jambor életben kel mindennek élni.
- 65 17. Mert kik test szerint jarnak uti tarsi ezek
Részegség, paraznasag, fajtalan erkölczek,
Bujasag és ezekhez illendő gonozsag,
Sok haborusag szerző gonoz irégységek.
- 70 18. De ha te az Istennek szent paranczolattyat
Követed és tanulod néki kivansagat,
Minden féle áldasi követnek tégedet
Mint a' Moses profeta előnkben atta ezt.
- 75 19. Aldot lesz az varosban, aldot te hazadban,
Aldot lesz a' mezőben, aldot te utadban,
Aldot léssen tenéked minden te hazadban,
Borod, buzad, olajod mind léssznek aldasban.
- 80 20. Hogy ha penig meg veted szent paranczolattyat
És semminek beczőllyed neki kivansagat,
Minden féle atkai követnek tégedet,
Mint a' Moses propheta elő szamlallya azt.

50 mint 59 adgyuk ... ördög<nek>nél 63 szeretedben elkel kel 66 részekség 76 buzat

21. Atkozot lész varosban, atkozot hazadban,
Atkozot lész mezőben, atkozot utadban,
Atkozot lészen néked minden te hazadban,
Buzad, borod, olajod mind lésznek atokban.
- 85 22. Meg büntete az Isten az öt varosokat,
Sodomat és Gomorat, Segort és Seboint,
Ezekkel együt veszté Adama varosat,
Mert meg veteték vala szent paranczolattyat.
- 90 23. Nem hagyja büntetetlen pusztában sidokat,
Példankra el süllyeszte az zugolodokat,
Mert Isten ellen járo gonosz partosokat
Harmad fel szazig kiket földel el nyelete.
- 95 24. De hogy mi mind ezeket el tavoztathassuk,
És reank ne szallyanak rettenetes atkok,
Sőt hogy reank szallyanak draga szent aldasok,
Istennek segítségét igaz hittel varjuk.
- 100 25. Lám kegyelmes beszéddel szol az Ur minekünk,
Tizen ötöd részében szent Ianosnal nekünk,
Ingyen ételt és italt ígér ő azoknak,
A' kik éhen és szomjan ő utanna futnak.
26. Keressuk Istenünket miglen meg talallyuk,
Jer hijük segítségre a' mi közzel *lattyuk*,
Serkennyunk fel bünunkből, még az uton vagyunk
Hogy minket vigyazásban talallyon mi Urunk.
- 105 27. Boldog szolgak ugy lészünk, ha igy czelekeszünk,
Meg ígert bodogsagnak örökösse' lészünk,
Diczösség Coronajat fejenként visellyük,
Kinek hérvatatatlan arnyékában nyugszunk.
- 110 28. Diczéret és diczösség az Atya Istennek,
Hatalom és méltóság a' Fiu Istennek
Ezzeckel egyetemben szent lélek Istennek,
Tellyes szent haromsagnak egy bizony Istennek.

95 aldasod 102 lattyunk 108 [Előbb:] hérvatatlan

HYMNUS DE ANGELIS

Di - csír - jük az mi ke - gyel - mes A - tyán - kot,
Hogy ez ha - tal - mas an - gya - li ka - ro - kat
Szent Fi - a ál - tal te - rem - tet - te Menny - ben
Tisz - ta szent - ség - ben.

1. [D]iczirjuk az mi kegyelmes Attyankot,
Hogy az hatalmas Angyali karokat
Szent Fia által teremtetete menyben,
Tiszta szentségben.
- 5 2. Nagy fényességben ezek ő előtte
Alvan örvendnek szüntelen mel'ette,
Szent színyét látták, bölcz szauát halgatyák,
Neki szolgálnak.
- 10 3. Nem hivolkodnak ezen tiszta lelkek,
Mert hiusagra ők nem teremtetek,
Az Urat aldyak, ötet magasztallyak,
Szentnek kialtyak
- 15 4. Főképpen Christus Uroknak szolgálnak,
Az ő hiveit szellel oltalmazsak,
Kik szent igiét örömet fogadgyak,
És még-is tartyak.

1 [Az iniciálé nincs kiírva]

- 20 5. Az döhös irégy és öldöklő Satan,
Ki bönt és halalt hozzot rank megh czalvan,
Haborut gyakran szerez hivek ellen
Minden helyekben.
6. Az Istenfelő házait, Skolakat,
Jo örkölczöket, hasznos törvényeket
Fottigh hogy el töröllye, jar haraggal
Éyel és nappal.
- 25 7. Ez fene Sarkany ellen az Angyalok,
Christus hivei körül az ör allok
Minket őriznek, oltalmaznak azok,
Mint hatalmasok.
- 30 8. Eok Sodomaban Lothot megh őrizték,
Haza népével vesélyből ki vitték,
Utaiban Jacobot el követtek,
Jora vezették
- 35 9. Az Elizeus Dothan varosaban
Sok ellenségtül hogy volt megh szállasban,
Angyalok ottan melléje szállának,
Megh szabaditak
- 40 10. Danielt az Oroszlanyok vermében
Az szent Angyalok megh tartottak éppen,
Igy ezek alltal az Isten őriztet
Minden hiveket.
11. Azert io uoltat az mi teremtönknek,
Hogy ily szolgakat adot embereknek,
Diczirjuk ötet méltó buzgosaggal,
Halaadassal.
- 45 12. Ur Isten kérunk szent Angyaléd által,
Védelmez minket az te Egyhazaddal,
Hogy vélek együt tenéked szolgallyunk,
Fel magasztallyunk.

PSALMUS XCVIII. [!]

1. MEnnyei seregeknek Ura és Szent Istene,
Ki vóltál nagy időkben ez világnak előtt,
Földnek, menynek, tengernek, setétség világosságh teremtésnek előtt,
Nyomorult szegényeknek, és te benned bizóknak, ki vóltál segítője.
- 5 2. Egyedül felségednek megh-marad méltosága,
Esztendőknek időknek nincs nálad változása,
És ezer esztendőnek mint a tegnapi napnak nálad olyan mulása,
Sok esztendőnek száma mint egy szempillantásnak oly hamar el-mulása.
- 10 3. Mi életünk mint árnyék nagy hirtelen el-mulik,
Vagy mint embernek álma mely hamar el-eniészik,
Mint mezőkben kertekben a' szép harmatos virágh noha reggel virágzik,
Ha tekinted estvére levelestül el-hervad, aszszu korová válik.
- 15 4. Romlandó életünknek ennyi veszély fölöt,
Haragod büntetésed minket szüntelen rettent,
Titkon és nyilván való bűneink te előtted gyakran vádolnak minket,
Nyughatatlan szívünknek sok féle gondolati, nyilván vadnak előtted.
- 20 5. Tölled való féltében ám megh-fonnyad mi lelkünk,
Mint az felhő addiglan el-mulik mi életünk,
Annélkül-is csak hetven esztendő ez világban engettetet minékünk
Jó egészségben az ki nyólczvan esztendőt érne, ritkán vagyon közzülünk.
6. Kedvetlen vénségnek-is neha sok nyavalyája,
Iffiuságnak-is hamar hervad kedves virága,
Sok bu, bánat, faydalmok, betegségek eszembe szálnak tagainkra,
Testünknek és lelkünknek soha nincs békessége, nincs csendes nyugodalma.
- 25 7. Haragodnak sulyságát vallyon s-ki szenyvedheti,
Hogy ha érdemünk szerint kezdesz Uram fizetni,
Mi rövid életünknek tanics-megh édes Atyánk napjait megh-számlálni,
Szentségben igazságban igaz isméretedben tudgyunk téged tisztelni.

5 I–II méltóság [rím- és szótagszámhiba] 16 I gondolati 21 II noha 23 I–II eszembe [értelmetlen] szálnak tagainkra [szótagszám hiány]

- 30 8. A' te nagy jó vóltodból,
Fordics-el haragodat te szegény szolgaidról,
És te szent áldásoddal látogas-meg szívünket ments ki keserüségből,
Hogy ez után örömmel életünknek napjait mulassuk jó kedvedből.
- 35 9. Régi sok ohaytásunk már öröme fordullyon,
Bu bánat keserüség szívünkből ki-tisztullyon,
Vidam orczával minden te hozzád járulhasson, tölled óltalmod várom,
Az Christus széki elöt hogy az utolsó napon bátrán elöt állasson.
- 40 10. Tekinté ez világnak rövid és csalárd vóltát,
David Király régenten mikor irta az Sóltárt,
Ki Magyarra forditá szive szerént *szánva edgy baráttjának* halálát,
Inti hogy ez életben szentségben, jámborságban foglallya minden dolgát.

29 I–II [Nincs látható nyoma szöveghiánynak, de a versforma szerint a sor első fele hiányzik.] 35 II óltalmat 39 edgy baráttjának szava halálát [értelmetlen és metszethibás]

Ke-gyes Krisz-tus, én ke-gyel-mes ki - rá - lyom,

Mín-den - ne - mű gon-dom ne - ked a - ján - lom,

Ma - ga - mat is csak te - hoz - zád fog - la - lom,

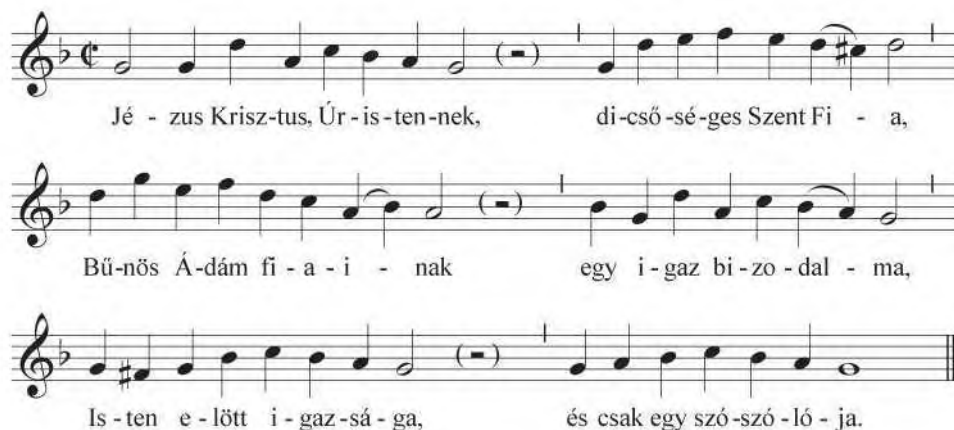
Nyu - go - dal-mom mert te - ná - lad ta - ná - lom.

1. Kegyes Christus en kegyelmes Kiralyom,
Mindennemű gondom neked ajánlom,
Magamat-is csak te hozzad foglalom,
Nyugodalmom mert te nálad tanalom.
- 5 2. Szüntelenül szívemet URAM latod,
Gyakran azért kegyesseged mutatod,
En szívemet minden jóra tanítod,
Ki ennekem keresemet jól látod.
- 10 3. Oh mely kegyes Christus vagy mindenekhez,
Vigh nyajjassag a keserves szivekhöz,
Jo segitseg te minden emberekhöz,
Bodog orvos nagy sok beteg lelkekhöz.
- 15 4. En hozzam-is tudom te vagy segitseg,
En szivemben minden nagy jo jelenseg,
Kesertetben en lelkemben erösseg,
Betegsegben bodog orvos, egesseg.

- 20 5. Azert benned bizom minden dolgomban,
Ki vagyok, hozzád fohazkodasomban,
Álmelkedom mostan hozzád gondomban,
Tudom tüled leszek nyugodalomban.
6. Illyen nagy sok kegyesség jo-voltodert,
Hálat adok nagy irgalmassagodert,
Dicsiretet mondok te jo kedvedert,
Bünösökhöz valo nagy szerelmedert.
- 25 7. Dicsirtessel en mennyei Istenem,
En Urammal Christussal egyetemben,
Szent Lelekkel az örök dicsőségben,
Egy allatban ki vagy nagy veghetetlen.

165.

Nota: Benned biztam Uram, &c.

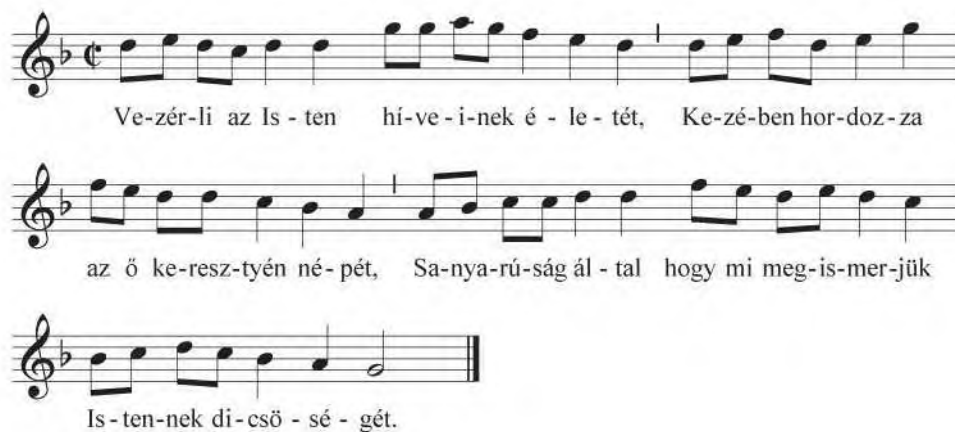

1. Iesus Christus UR Istennek dicsőséges Szent Fia,
Bűnös Adam fiainak egy igaz bizodalma,
Isten előtt igassaga, es csak egy szo-szoloja.
2. Könyörgünk neked, tekints *rank* az magas Meny-orszagbol,
Legy segitseg te mi nekünk szent Atyadnak jobjarol,
Hogy lehessünk bizonyosok rolunk valo gondodrol.
3. Esmerhessük es valhassuk nag' seghitö voltodat,
Az te nagy kegyes voltodra tamaszthassuk dolgunkat,
Szüksegünkben mi nezhessük te szent akaratodat.
4. Jesus Christus igaz Isten, teremtoje mindennek,
Ki szívünket által latod, vagy értöje veséknek,
Nyilván vannak te előtted mennyen földön mindenek.
5. Embereknek szükségekre gondot egyedül viselsz,
Es azoknak te jelen vagy, kelletekor segitesz,
Mert csak te vagy idvössege es élete mindennek.
6. Irvan vannak rollad Christus hogy szent Atyad te erted,
Kedvez nekünk meg bocsattya szent nevedert bününket,
Azert teged szo-szolojul mindnyajunkert rendelt.

- 20 7. Melchisedek rendi szerint nevezött örök Pappá,
Es hogy lennenk jo kedvöl mind szerelmes fiakká,
Neked egy engesztelőnek ezt ígér, fogodá.
8. Aldott Atya Isten között embereknek között,
Csak egyedül te vagy Christus bekesegehnek szörzője,
El nem veszhet kinek ígét te forgotod Istennél.
- 25 9. Szent igidből ezt-is tudgyuk es ketsegünk nincs ebben,
Hogy Istennél nekünk egyeb esedezők ne legyen,
Hanem kinek két fél közöt vagy on eg'enessege.
10. Ollyan igaz Isten vagy te mint az Atya UR Isten,
Mert az Atya Istenseget veled közli örökben,
30 Termeszete állattyabol vagy szent Fia nekie.
11. Senkit azért meg nem utal sem kárhoztat az Atya,
Kik te benned biznak Christus es nem egyeb állatba,
Minden balvány Istentől elszakadnak valóba.
12. Az szent Írás bizonyosagot hirdet nekünk felőled,
35 Hogy te Christus igaz Isten emberseget föl vővel,
Es mint saját fiaidon raytunk könyörűlel.
13. Mindenekben, csak bűnben nem hasonlatos löl hozzánk,
Ki meg töred kigyó fejét az kereszt fan áldozvan,
Az nagy gonosz ellenseget hatalmason meg rontad.
- 40 14. Bűnnek soldgyat es jutalmat az halálnak erejet,
Semmive tőd mi erettünk tamadvan dicsősögre,
Holott immar mi Királyunk uralkodol örökke.
15. Azért kerünk Iesus Christus mint szerelmes Urunkat,
Esedezzel mi erettünk es visellyed gondunkat,
45 Ellensegnek ő fegyvere ne illesse utunkat.
16. Legyen nekünk az te neved mindenekben gyamolul,
Mi szívünket vilagosítsd, ismerhessünk oltalmul,
Nyerjed nekünk az szent Lelket, ki meg tartson gonosztul.
- 50 17. Dicsőség neked Haromsag az magas Meny-országban,
Ki uralkodol vég nélkül egy Isteni állatban,
Dicsíretet neked mondunk örökke Angyalokkal.

46 mindenben [szótagszámhiba] 47 de ismerhessünk [szótagszámhiba]

Nota: Szannya az UR Isten, &c.

1. VEzerli az Isten hiveinek életét,
Kezeben hordozza az ő keresztyén népét,
Sanyarusag által hogy mi megh ismerjük,
Istennek dicsőseget.
- 5 2. Iol tudgyuk UR Isten nagy hatalmassagodat,
Mellyet ki jelentel, az te birodalmaidat,
Hogy ellensegünknek csak te szállitod le,
Gonosz akarattyokat.
- 10 3. Ki szabaditád megh az tömlözt fenekeröl,
Az Manasses Kiralyt az ő sok büneiböl,
Te szent Igid által minket-is nem hadsz el,
Szent Fiad érdemböl.
- 15 4. Gyakorta az Isten így szokott cselekedni,
Mint az kegyes Atya fiaival jól tenni,
Gyakorlatossaggal bünökert meg verni,
De azért el nem veszti.
- 20 5. Miert mi Istenünk túlünk ily tavoly állasz,
Mire harag szemet te mi rejánk fordítasz,
Ne feleyts el minket, nagy kegyessegedet,
Ily meszsze ne hallaszszad.

6. Mi kialtasunkat nagy kegyelmessen halljad,
Tiszta sziböl valo imadsagunkat lássad,
Mi rejánk tamado hitetlen népeket,
Fejenkent te meg rontsad.
- 25 7. Csak te rejád Uram szemeinket fordittyuk,
Ennyi sok inegben szent nevedet ohaytyuk,
Minket szent Igidert ez vilaghi népek,
Ám bátor rutollyanak.
- 30 8. Rövidits megh nekünk UR Isten mi napunkat,
Ez vilagban valo sok nyomorusaghinkat,
Nézd irgalmas szemmel te szent Igid mellet,
Sok haborusaginkat.
- 35 9. Melly nagy szenvedhetö irgalmas Isten te vagy,
Nagy sok ideiglen haragra te késö vagy,
Hitetlen nepektül valo szidalmunkban,
Boszszu állonk csak te vagy.
- 40 10. Halgasd meg UR Isten, az mi könyörgesünket,
Ne nezzed te hozzád háladatlan voltunkat,
Nezzed az Christusnak szantalan jo voltat,
Értünk szörnyü halalat.
11. Adgy közinkben immar jambor Fejedelmeket,
Kik megh oltalmazták köztünk az te Igidet,
Ezeknek általa megh oltalmaztassad,
Szegeny keresztyenidet.
- 45 12. Vezerlyed köztünk mi lelki Pasztorinkat,
Segillyed mindenben nyomorult népedet,
Enged meg minekünk hogy mi ez vilagon
Dicsirhessünk tegedet.

167.

[Not[a] szuksegh megh tudnunk]

The musical score is written on four staves in G-clef (treble clef) with a key signature of one sharp (F#). The melody is simple, using mostly quarter and half notes. The lyrics are written below each staff, with hyphens indicating syllables across notes.

Jé - zus Krisz - tus mi e - gyet - len - egy U - runk

Szent A - tyád e - lőtt ké - rünk, légy gyá - mo - lunk,

Mi szük - sé - günk - ben ke - gyel - mes szó - szó - lónk,

Kö - nyö - rülj mi - raj - tunk.

1. JEsus Christus mi egyetlen egy Urunk
Szent Atyad előtt kérünk legy gyamolunk,
Mi szükségünkben kegyelmes szo-szolonk,
Könyörűly mi raytunk.
- 5 2. Haragja raytunk az Atya Istennek,
Mert ránk bocsatá jutalmát bününknek,
Suly ostorival fizet meg mindennek,
Könyör[űly mi raytunk.]
- 10 3. Eggyik az testen regnalo döghalal,
Masik Poganysagh kegyetlen nagy halal,
Harmadik lelki vaksag örök halal,
Könyörűly [mi raytunk.]
- 15 4. Hatalma előtt mi el nem futhatunk,
Mennyen sem földön el nem reytezhetünk,
Mert ki jelentnek mi nagy sok büneink,
K[önyörűly mi raytunk]

7 II solios ostoriuat 15 II ielentenek

- 20 5. Nincs hova lennünk mert tenger mi bününk,
Elödben esünk siralmason kerünk,
Te szent Atyadat engeszteld meg nekünk,
Könyörűly mi raytunk.
6. Tudgyuk hogy kedves Atyadnal személyed
Es foganatos minden könyörgesed,
Mert nagy érdemes te kin-szenvedesed,
Kö[nyörűly mi raytunk.]
- 25 7. Te szárnyad alá fejenkent reytetünk,
Hogy minden büntül megh szabadulhassunk,
Atyad átkatul meg oltalmaztassunk,
Kö[nyörűly mi raytunk.]
- 30 8. Te dragalatos szent vèred hullasa,
Es nagy érdemes áldot szent halalod,
Hasznallyon nekünk az te áldozatod,
Könyörűly mi [raytunk.]
- 35 9. Gyogyits meg minket mert te benned bizunk,
Térits meg minket ime hozza térünk,
Igazits minket tegedet szolgalunk,
Kö[nyörűly mi raytunk.]
- 40 10. Dicsiret legyen az Atya Istennek,
Ö szent Fianak mi Idvöztönknek,
Es vigasztalo szent Lelek Istennek,
Könyörűly mi raytunk.

168.

KIRÁLY JAKAB

BÜN BOCSÁNATTYÁÉRT VALÓ ENEK

Ad Notam: Légy irgalmas Vr Isten

1. KEgyes IESUS én imádságomra,
Hajts meg füled én kiáltásomra,
Jusson hozzád kérésem én jómra,
Ne vess Uram vég napon Pokolra.
- 5 2. Szomorkodtam undok bűneimért,
Fohászkodtam sok gonosságimért,
Félek Uram mert sok rutságimért,
Meg utáltad ismérem bűneimet.
- 10 3. Chore, Dáthán, Abiron eseti,
Rettentenek szörnyű büntetési,
Sodomának rettentnek eseti,
Angyaloknak Egből le-vetési.
- 15 4. Nem egy bűnöm nékem mint Angyalnak,
Nem egy vétkem nékem mint Chorénak,
Sok rutságim engem meg-haladnak,
Minden bűnöst nyilván fellyül mulnak.
- 20 5. Félek azért nem tagadom tőled,
Én Istennem ha el vetcz előlled,
Bűneimért számkivetz te tőled,
Jaj lelkemnek ha el-vetcz előled.

5 III, IV, V Szomorkodom II undok undok 6 III, IV, V fohászkodom 7 II, III, IV, V rutságomért 8 II meg utalod ... bűnömért

6. Uram JESUS valaha bünöshöz,
Ki te hozzád meg-tér siralmassan,
Tartodtad-é bünét meg embernek
Kegyelmessen nyultál-é mindenhez.
- 25 7. Dávid Királyt, Magdolnát meg-szánád,
A tékozló fiat bé-fogadád,
Péternek-is siralmát meg-szánád,
Publicánust nagy kegyessen hívád.
- 30 8. Az Pokolban szidgyák Szent nevedet,
Káromlassal illetik Istenségedet,
Hadd dicsirje lelkem felségedet,
Mint teremtel vidd arra életemet.
- 35 9. Kegyelmez meg szegény árváidnak,
Keservesen siró fiaidnak,
El-tévedett bujdosó juhodnak,
Meg-sebhetett fekéllyes férgeknek.
- 40 10. Sok vétkekkel tudom Kegyes IESUS,
Haragodat ingerlem szép IESUS,
Légy Iesusom szabadítóm Christus,
Légy irgalmas szabadítóm IESUS.
11. Gyarló vagyok, test vagyok Istenem,
Te jól tudod földből álló edény,
Egy kis féreg, egy darab föld éltem,
Mig akarod addig tart életem.
- 45 12. Illyen szegényt, erőtlent Szent Atyám,
Illy férgetskét utálszé-meg Uram,
Hiszem értem véredet Szent Atyám
Mint ki-ontád meg-váltál IEhovám.
- 50 13. Uram IESUS távoly légyen tőled,
Irgalmasság ne fodgyon-el tőled,
Ha Pokolra vetcz penig, szerelmed
Nem használ ugy nékem Szent kereszted.

24 III, IV, V nyúltál mindenkhez 26 II meg fogadád 32 II, III, IV, V vedd V arr életemet 35 III, IV, V juhaidnak 36 II sebheted
fekéles mérgeidnek 37 III, IV, V meg-bántottam Szent nevedet Jesus 46 IV, V férgetskét 47 V hiszen 48 II mind

- 55 14. Imádságom tudom hogy nem méltó,
Én Uramhoz tudom nem ilendő,
Tégy méltóvá IESUS ki illendő,
Vagy örökké tölem tisztelendő.
- 60 15. Segély, segély, en édes Istenem,
Néked adom ma lelkem ajánlom,
Kérlek hozzád fogadd szép IEsusom,
Idvességem életem IEsusom.
16. Te Szent kinod én óltalmam légyen,
Szent kereszted erősségem légyen,
Szent halálod én érdemem légyen,
Uram IESUS lelkem tiéd légyen.
- 65 17. Szent halálod halálunk oráján,
Erössitse lelkünk hogy à Sátán,
Meg ne csaljon az utolsó órán,
Ki-mulásunk hadd légyen jó órán.

59 II fogadgy 67 II, III, IV, V ez utolso

169.

KYRIE COMMUNES

Nota Hatalmas Jsten könyörgünk

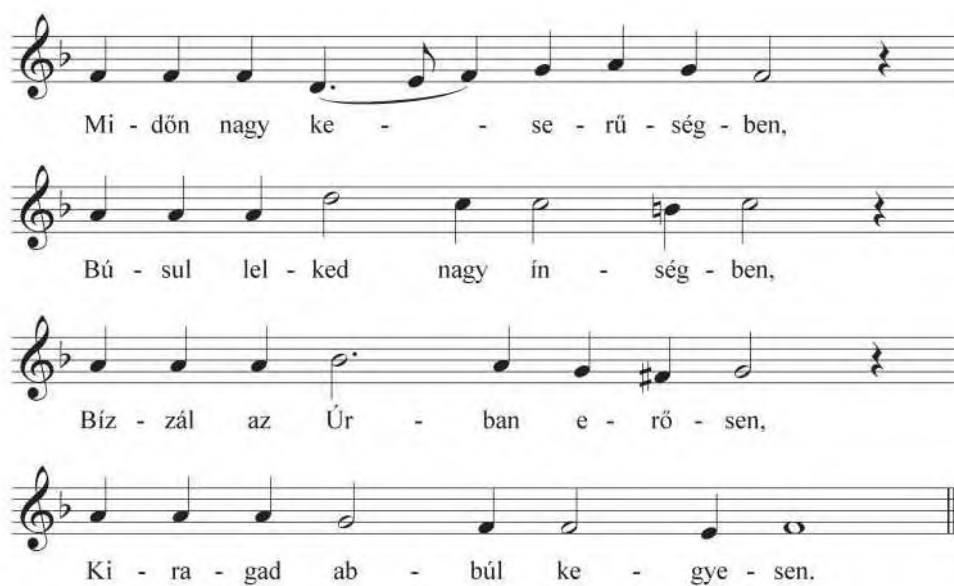

1. Légyen ez földön békeség,
Io akarat és edgyeség
Mi közöttünk az kit áldgyuk,
Szent nevedet mi Istennünk.
- 5 2. Teged szívünkben imadunk
És ahítatossan könyörgünk,
Ditsóségedben hirdetünk,
Hála-adással tisztelünk.
- 10 3. Uralkodo Szent Ur Isten,
Egy allat három személyben,
Menyeknek ditsó Kiralya,
Mindennek hatalmas Ura.
- 15 4. Ez vilagnak meg-valtoja,
Szent Atyának áldot Fia,
És Szent Lélek ki Atyatul,
Szarmazol és az Fiutol.
- 20 5. Oh Istennek Szent bárannya,
Mi Lelkünknek nemes arra,
Egyenlő szoval könyörgünk,
Hogy legy irgalmas mi nekünk.

6. Ki-el vészed bűneinket,
Halgasd meg könyörgésünket,
Ki ülsz jobban Szent Atyádnak,
Legy kegyelmes fiaidnak.
- 25 7. Mert te vagy hatalmas felség,
Uralkodo egy Istenség,
Te vagy egyedul mi Urunk,
Jesus Christus és életünk.
- 30 8. Vigasztalo Szent Lelekkel,
Hiveknek ő szentségekkel,
Szent Atyaddal egyetemben,
Ditsértessel egy fölsebben.

170.

ISTENES ENEK
W USKOSTJ GSA POSTAWENJ

Mi - dõn nagy ke - se - rû - ség - ben,
Bú - sul lel - ked nagy ín - ség - ben,
Bíz - zál az Úr - ban e - rő - sen,
Ki - ra - gad ab - búl ke - gye - sen.

1. Midõn nagy keserûségben,
Busul Lelked nagy inségben,
Bizzál az Urban erőssen,
Kiragad abbul kegyessen.
- 5 2. Mert hajlandó az hivekhez,
Minden bánatos Lelkekhez,
Jelen van segedelmével,
Kinálkodik kegyelmével.
- 10 3. Ha Lelki isméretedet,
Rongálja világ éltedet,
Ragadd Lelki fegyveredet,
Hitbeli könyörgéssedet.
- 15 4. Elmédet égig emellyed,
Isten színét erdegellyed
Bus Lelkedet vigasztallyad,
Teremtődét magasztallyad.

- 20 5. Akárhog forduljon léted,
Megőrzi Isten életed,
Inségedben veled leszen,
Tsak bizd rá magad egészszen.
6. Mert eő az hivek Pásztora,
Szegény Árváknak Tutora,
Bizony ígéreti szerint
Reád is kegyessen tekint.
- 25 7. Ne hadd el azért magadat,
Bízzad Istenre dolgodat,
Hidd el nyilván meg szabadit,
Nyavalyádból Talpra állit.
- 30 8. Hiszem akarattya nélkül
Semmi kereszt el nem készül,
Azért Valamit szenvedünk,
Az Urtól jó néven vegyünk.
- 35 9. Ne szabjunk határt kezének,
Sőt engedgyünk Tetzésének,
Eő tudgya kit hol segítsen,
Inségéből mikor mentsen.
- 40 10. No tehát viseld kegyessen,
Rövidséged szép tsendessen,
Tudván az kit az Ur szeret,
Még gyakrabban meg sérteget.
11. O' édes Jesus Krisztusom,
Beszédem hozzád had jusson,
Agy tsendes kereszt[t] viselést,
Szent igédből hitre térést.
- 45 12. Amen, amen, ó, Jézusom,
Edgyetlen edgy drága jussom,
Testemnek édes kimulást,
Mennyekben adgy boldogulást.

171.

MELANCHOLIABAN AVAGY SZOMORUSÁGBAN MONDANDÓ ÉNEK

Nota: Komu Pan Buch [...]

A - kit az Úr ke-gyel-mé-ben Meg - ál - dott vi-dám szív - vel:
Hogy nem há - bo - rog lel-ké - ben, Ör - ven - dez csen-des - ség - gel.
Az o-lyan bi - zony jó ked - vet Nyert a meny - nye - i Úr - túl,
Mert min-den ke - se-rű-sé - gét El - tá - voz - tat ma - gá - túl.

1. A' kit az Ur kegyelmében
Meg áldott vidám szível:
Hogy nem háborog Lelkében,
Örvendez tsendességgel,
5 Az olyan bizony jó kedvet
Nyert a Mennyei Urtúl,
Mert minden keserüségét
Eltávoztat magátul.

2. En pedig mely nagy bánatban
10 Keservessen ohajtok:
Életemnek Napjaiban,
Uram, majd el is fogyok:
Hol vagyon régi örömem,
Amellyel látogattál?
15 Jaj, Uram, jaj, én Istenem!
Ily bánatban mért hagyál.

- 20 3. Gyászban járok én naponként,
Szivem is elhervadt,
Én Böröm is fájdalomként
Tsontaimhoz ragadt,
Kenyeremet megutáltam
Nagy sok siralmaim között,
Mert már minden imáimban
Az bánat meg ütközött.
- 25 4. Szemem is álmod nem kíván,
Kínoznak gondolatim,
Semmi épséget nem hagyván
Testemben nagy fájdalom,
Jaj, nékem, mert jelen vadnak
30 Én gonosz akaróim
És immáron eltávoznak
Minden boldog örömem.
- 35 5. Ne hadgy Uram Inségemben,
Kegyelmedet mutasd meg,
Vidámits viszont Lelkemben,
Szent Ortzadat jelents meg:
Hogy szomorú banatimhoz
A' halál ne ragadgyon,
De Atyaj Jóvoltodhoz
40 Eletem ragaszkodgyon.
- 45 6. Tzendesedgyél már én Lelkem,
Végezd el siralmadat,
Az Ur minden Erösségem,
Bizd reá dolgaidat:
Mert igaz es Szent eő Szava,
Hogy az ki eő benne bizott,
És el hagyattatott volna,
Nem láttam olly igazat.
- 50 7. Azért én is Inségemben
Kétségben nem ejtődöm,
Sőt hiszem, hogy kegyelmedben
Be fogadván örvendem:
Ugy tégy velem Szent Fiadért,
Hogy [ez] Árnýék életben,
55 Dicsérjelek jó voltodért,
Holtom után is Amen.

54 [ez a papír sérülése miatt nem látszik]

172.

Paj - zsom ne - kem Jé - zu - som,
Hogy ör - dő - göt ront - sa meg:

The first system of the hymn consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature (C). It contains a melody starting with a quarter rest, followed by a quarter note G4, a quarter note A4, a dotted quarter note B-flat4, a quarter note G4, a quarter note F4, a quarter note E4, and a half note D4. The bottom staff is in bass clef with the same key signature and time signature. It contains a bass line starting with a quarter rest, followed by a quarter note G3, a quarter note A3, a half note B-flat3, a half note G3, a half note F3, a half note E3, and a whole note D3.

Az ki a - zért je - lent meg,
Min - den ha - tal - mát ve - gye el,

The second system of the hymn consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature (C). It contains a melody starting with a quarter rest, followed by a quarter note G4, a quarter note A4, a quarter note B-flat4, a quarter note G4, a quarter note F4, a quarter note E4, and a half note D4. The bottom staff is in bass clef with the same key signature and time signature. It contains a bass line starting with a quarter rest, followed by a quarter note G3, a quarter note A3, a half note B-flat3, a half note G3, a half note F3, a half note E3, and a whole note D3.

Ne bír - jon ő szí - vem - mel:

The third system of the hymn consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature (C). It contains a melody starting with a quarter note G4, a quarter note A4, a quarter note B-flat4, a quarter note G4, a quarter note F4, a quarter note E4, and a half note D4. The bottom staff is in bass clef with the same key signature and time signature. It contains a bass line starting with a quarter rest, followed by a quarter note G3, a quarter note A3, a half note B-flat3, a half note G3, a half note F3, a half note E3, and a whole note D3.

Jé - zu - som, nem hagy - lak el.

The fourth system of the hymn consists of two staves. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature (C). It contains a melody starting with a quarter rest, followed by a quarter note G4, a quarter note A4, a quarter note B-flat4, a quarter note G4, a quarter note F4, a quarter note E4, and a half note D4. The bottom staff is in bass clef with the same key signature and time signature. It contains a bass line starting with a quarter rest, followed by a quarter note G3, a quarter note A3, a half note B-flat3, a half note G3, a half note F3, a half note E3, and a whole note D3.

1. Paisom nekem Jesusom
Az ki azért jelent meg,
Hogy ördögöt roncsa megh:
Minden hatalmat vedgye-el,
5 Ne birjon eo szivemmel:
Jesusom nem hadlak-el.
2. Noha sok kereszt *készitet*,
Az mely hiveket követ,
Engem nagy próbára veöt;
10 De Jesustul nem szakaszd el
Mert eö bir én szivemmel,
Jesusom nem hadlak el.
3. Noha ördögh tsalardsággal,
Testem rossz kivansággal,
15 Vilag-is alnoksággal,
Engem ostromlanak szörnyön,
De benned gyűzedelmem:
Jesusom nem hadlak el.
4. Tudom bönnek sok voltával
20 Meg bantotalak Isten,
De Jesus en érdemem:
Eö megh terö bünösökököt
Magához fogad szivel,
Jesusom nem hadlak el.
5. Am ostorod itt eltemben,
25 De ha meg öliszis engem,
Tsak benned reménységem:
Téged kialtlak szüntelen
Meg foglak erős hittel:
30 Jesusom nem hadlak el.
6. Szallyak bar ma sötetségben
Otis Jesusom nékem
Vilagossagom leszen;
35 Ez világ mar nékem nem kel
Mert gonosságban megyek:
Jesusom nem hadlak el.

4 I vigye el 7 I kisírtet 9 I engemet 11 I ne birjon eö ... szivemet 15 II vilagi 17 II győződelem 19 II bünem 21 II érettem 22 I [a *terö* utólag beszúrva] 25 II ostorozon I eletemben 26 II megh éöl 28 II szivessen 31 II Szallyak imar 32 I [az *otis* kivehetetlen szóból javítva] 32–33 II segicz nékem jesusom / légy én világosagom; 34 II világh nekem 35 II megyen

7. Tudom Aattyam olly keresztet
Senkire nem eresztesz,
Mellyet el nem szenvedhett,
40 De annakis könyöbitész
Minden tartasz kezekkel:
Jesusom nem hadlak [el].
8. O Jesusom legy én velem,
Mikor ki köll költőznem
45 Hozzad innét menyékben
Lelkemet Vilagosits meg
Mennyei Fényességgel,
Jesusom nem hadlak el.
9. Amen! O Jesusom légyen,
50 Részed szent kegyelmedben,
Agy veled örvendeznem.
Adgy ez Vilagból ki mulnom
Hűtben jo reménységben.
Jesusom nem hadlak el.

37 II oly kegyelmed 38 II eresztet 39 II az kit el nem szenvedhet 40 II közepite 45 I Hozzad mert [az *innét* olvasata bizonytalan]
II hozad megyek

173.

1. Oh melly hivsag,
Oh melly rövid
Embernek Elette;
Mint a köd melly midőn ki jeo
5 Hamar esmét el enysző,
Ugy ez az elet el menő.

2. Oh melly hivság
Nyavalaság
Embernek Napjai,
10 Mint az forrasok ki folynak
Ugy folyasokban el mulnak,
Forasi az mi napiainknak.

3. Oh melly hivság
Es melly tsalard
Embernek Öröme:
15 Mint az orak es az idők,
Vilagossag setétségek,
Ugy el valtoznak örömek.

3 embereknek 5 hamar es még 11 ugy forasok 16 mert az orak

- 20 4. Oh melly hivság,
Melly hitvanság,
Az ember szépsége;
Mikint az virág meg hervad
Mikor az szil eö rea fuvat,
Ugy mi szépségunk el marad.
- 25 5. Oh melly hivság
Melly hamisag
Ember szerentsije;
Mint az golyobis, forgodik,
Az Földen szillyel hankodik,
30 Ugy az szerentse el ugrik
6. Oh melly hivság
Valtozaságh,
Ember Meltósága,
Kik előtt sokan le estek,
35 Az emberek meg betsöltek,
Halalt el-nem kerölhettek.
7. Oh melly hivság
Nem hasznóság
Embernek Ereje:
40 Ki mint Oroszlány oly vala,
Erős nyakas vastagh vala,
De megh kellettik hálnia.
8. Oh melly hivság,
Melly bótstelen
45 Az mi Tudományunk:
Az ki igen okos vala
És éles elmevel birá,
Halal tőribe akada.
9. Oh melly hivság,
50 Mulandosag,
Vilagi Urasag;
Akik itt nagy Urak voltak,
Tisztekre magasztaltatak,
Koporsoba be szalottak

19 [az *Oh* későbbi kézzel áthúzva] 22 herdat 27 embernek 41 [a *vastagh* kivehetetlen szóból javítva] 46 [az *igen* utólag beszúrva]

- 55 10. Oh melly hivsag
 Nem tartosag,
 Az embernek Kintse,
 Neha tűz es viz el viszi,
 Ha ember rakasra gyujti,
60 Gyakorta hamar el veszti.
11. Oh melly hivsag,
 És futosag
 Világ ditsósége:
 Valamit latunk szeműnkel,
65 El visz, el mulik veetlen,
 Tsak Isten felő nem visz el.
12. Oh Jesusom
 Szíp Christusom
 Légy jelem en velem,
70 Mikoron testemből lelkem,
 Ki megyen, jusson örömbe,
 Az Aabraham kebeliben.

66 Isten felől 69 légy velem 71 [a *jusson* kivehetetlen szóból javítva]

Az 23. Soltárnak Franciai notájára

En - gem i - gaz - gat az e - gek - nek U - ra,
Ö vi - sel gon - dot fogy - ha - tat - lan jóm - ra.
Lel - ki e - le - delt mu - tat asz - ta - lom - ra;
Ki a - dott má - ra is - mét ád hol - nap - ra,
Pász - to - rom, tu - dom, rám vi - gyáz min - den - ha
Nem bo - csát ho - mályt győ - nyő - rü na - pom - ra.

1. ENgem igazgat az egeknek Ura,
Ö visel gondot fogyhatatlan jómra,
Lelki eledelt mutat asztalomra,
Ki adott mára ismét ád hólnapra;
Pásztorom tudom rám vigyáz mindenha,
Nem bocsát homályt gyönyörű napomra.

2. Ennek éneklec szivemben mig élek,
Ellenségemtől ő velem s' nem félek,
Segítséget tőle igaz hittel kérec,
10 Oh meg-törődött búban esett lélek,
Mikor hajlékodban nagy örömmel érek?
Szent Sátorodban nyugalmat lelek?
3. Néki szolgálóc tiszta szivem szerint,
Bűnös fejemre mert olajat ő hint,
15 Nem hágy hogy vallyac kárhozatos rút kint,
Hogy vétkes vagyoc kegyelmessen tekint,
Es bűnömből ő szépen meg-is tisztít;
Ha el-tántorodom-is magához int.
4. Engemet öriz ez rövid életben,
20 Sokszor-is ad részt drága kegyelmében,
Szárnya alá fog keserűségemben,
Tarts-meg Ur Isten ne hadgy-el igyemben,
Légy jelen nékem jó reménységemben,
Holtom után vigy szentid seregében.

8 III, IV, VI velem, nem félek **9** II, III, IV tölled igaz VIII tőle jó **10** V, VII, IX Oh én törődöt szü, búban forgot lélek VI búba esett **11** V, VII, IX hajlékában IV, V, VII, IX örömmel térek VI, VIII hajlékodbá örömmel **12** V, VII, IX Satorában VIII [a sor hiányzik] **14** V, VII, IX ő olajat VI olajt ő **15–18** V, VII, IX [a sorok 18, 15, 16, 17 sorrendben] **15** V, VII, IX rút szint **16** V, VII, IX Ha vétkes vagyok-is, kegyelemmel **16** IV vagyok-is **17** V, VII, IX bűneimből ... meg tisztit **18** V, VII, IX el tántorodom ismét VI el-tántoropom **19** VII örizz **21** V, VII, IX szárnyai alá **22** V, VII, IX halgass-meg Uram ne **23** V, VII, IX légy velem nékem **24** V, VII, IX szentek seregében

175.

Én Is - te - nem, nagy sok bü - nöm Lel - ke - met szo - ron - gat - ja,

It - ten nin - csen, ki se - gít - sen, S hát ki - hez fo - lya - mod - jak.

1. En Istenem,
Nagy sok bűnöm
Lelkemet szorongattya,
Itten nintsen,
5 Ki segitsen,
S-hat kihez folyamodgyak

2. Ez világon
Minden úton
Ha szintén meg indulok,
10 Sulyos terhem,
Betegségem,
Ki el-végye nem talállok.

3. Hozzád térek,
Vég fel kérlek,
15 Attyam, és haragodban,
Meg ne büntes,
Légy kegyelmes,
Hozzam te Szent Fiadban.

2 II, III, IV, V sok s' nagy bűnöm 3 II, III, IV, V szorongattyák 6 II, III, IV, V Hát 9 II, III, IV, V el-indulok 12 V nem latok 14 II, III, IV vedd-fel

- 20 4. Ha terhelnem
Kell szenvednem
Igaz ítéletedből,
Bár meg büntes,
Csak légy kedves,
Ne vészek-el örökkül.
- 25 5. Ha sujtogacz,
Keresztel lácz,
Adgy engedelmes szivet,
Hogy türéssel,
Tiszteségel,
30 Várjam idvösségemet.
- 35 6. Nyujts k[e]l[ye]lmet,
Te Szent Lölked,
Melly engem vezérellyen,
Büntelenség,
Hitetlenség,
Hogy pokolra ne végyen.
- 40 7. Mint kis madar,
Ha szél vész jár
Az Egh-is által szakad,
Rejtek lyukban,
Üres fákbán,
A' hol batran meg marad.
- 45 8. Így az bünök,
Halál ördög
Engemet ha retentnek,
Rejtek helye,
Vagy reménye,
Oh Kristus és Lölkömmnek.

21 I itt leledböl II, III, IV, V itéleledbül **22–23** II, III, IV, V itt büntess, tsak ott kedvez **25** II saitogat^z III, IV sajtolgat^z **29** II, III, IV, V reménséggel **31** II, III, IV Nints kegyelmed V kegyelmed **34** II, III, IV, V bün, ellenség **35** IV hitetlnség **36** V vigyen **38** I szél-viz **39** II, III az égi tsattogásban IV az ég csattogásban V az ég csattog és szakad **40** II, III, IV, V rejtez lyukban **43** I bünnek **45** V engem **48** II, III, IV az én lelkemnek V en Lelkemnek

50 9. Sebeidben
Rejtezek én,
Hol bizvast meg maradok
Bar meg hallják,
Vagy ként vallyak,
Tudom hogj hozza jutok.

55 10. Te ennékem
Ellenségem,
Halalodal meg győzted,
Boldog helyen,
Idvösségem,
60 Reménsegem szerzeted.

65 11. Aldot Isten,
Egy Felségben,
Te benned szivem örül,
Mert az szavad,
Igaz marad,
Az ki hiszen idvözül.

50 II, III, IV rejts-el engem **51** II hizvást **52** S- bar **58** II Holtog helyem III, IV, V Bóldog helyem **60** II, III, IV az mennyegben szerzeted V az menyben szerzeted **62** V Felségem **63** IV örüly **64** II, III, IV te szavad V te szavaid

[DU FRIDE-FÜRST, HERR JESU CHRIST, ETC.]

1. BEkességnek Fejedelme
Istennek szent Fia,
Hiveidnek segedelme
S' erős bajvivoja;
Szent Atyádhoz te nevedben,
Kiáltunk fel az Egben.

2. Im mind üldözi népedet,
Az kegyetlen fegyver,
Pusztitya örökségedet.
Minket halomba vér,
Tsak te segithed népedet,
Uram vedd-fel igyünket.

3. Jusson Ur Jesus eszedben,
Hogy te békességnek,
Szerzője vagy életünknek
Az szent egyességnek,
Adgy idvességes égéddel
Élnünk örök békével.

4. Meg-vallyuk méltán szenvedünk,
Bününk érdemlette,
De azért néked könyörgünk,
Ne büntess felette,
Felől halagya kegyelmed,
Mi undok büneinket.

5 II Atyához 7 II Im mint 15 II életünkben 17 II igédd-el III, IV igéddel 18 II örökön élnünk békével

- 25 5. Az döggel pusztító halál
 Bizonyal nagy veszély,
 De hól véres fegyver kaszál.
 Ott inkább retteg s' fél,
 Szám-kivettetett az igazság,
30 Az jámbor élet tsúfság.
6. Nints helye az bötsületnek,
 Nints igaz Törvénynek,
 Szentelése szent Igédnek
 Se tiszteletednek
35 Siess Uram segítséggel,
 Ellenségünket oszlasd-el.
7. Oktassa bágyat szivünket,
 Szent Lelked ereje,
 A' mi öltözi lelkünket
40 Tréfára ne vegye,
 Tsak te vagy oh Uram Jesus,
 Ki segíthetz tülünk ne fuss.

28 II rettegy s'-félly 29 II Számkivetett 34 II sem 39 II Az mi üldözi III, IV Öltözi a' mi 42 III, IV segítéhez

CANTIO PRO PACE

1. Te békeség Fejedelme,
Ur Jesus Christus vagy
Igaz Isten s-igaz ember,
Erőségünk ne hagy:
5 R. Te Nevedben
S- érdemedben,
Bizvan Attyadhoz kialtunk.
2. Haboruság és nagy inség,
Szorongat benünket
10 Nints mastol Semmi Segitség,
Te szabadits minket
R. Kérd az Attyad,
Hogy haragját
Ne töltse ki mi rajtunk.
- 15 3. Emlékezzél meg tisztedről
Uram s-te Népedet:
Békeségnek Fejedelme
Illyenkor Segitsed:
20 R. Tiszteleted
És Szent Igéd
Hogy maradgyon mi nálunk.
4. Meg vallyuk hogy büneinkel
Ezt meg érdemlettünk:
De te nagyob kegyelmeddel
25 Töröltessék bününk
R. Szerelmedért
S- érdemedért,
Légy Irgalmas mi nékünk.
5. Nagy inség es nyomoruság
30 A Pestis embernek:
De nagyob az haboruság,
Mert ott Szent életnek:
R. Nints kelete
S- betsőlete
35 Az igazságos Törvények.

6. Ott az tiszta élet nem kell,
Szemérem bujdosik:
Te Szent Igéd is ot nem kél,
Meg vetettve fekszik:

40

R. Azért Segely
S- minden veszélyt;
Tavoztas el mi túlünk

7. Világosíts meg mi Szivünk,
Te Szent Lelked által
Hogy ebbül tréfat ne üzzünk
Mi Lelkünk kárával

45

R. Oh Ur Jesus,
Aldot Kristus,
Tsak te tehetz jót velünk.

178.

[AUFF MEINEN LIEBEN GOTT, ETC.]

Az én Is - te-nem-ben, Bí - zom ín - sé-gem - ben,
Ö min-den-kor en - ge - met Nya - va-lyám-ban se - gét - het,
Go - noszt jóm - ra for-dít - hat, Min-de - ne - ket i - gaz - gat.

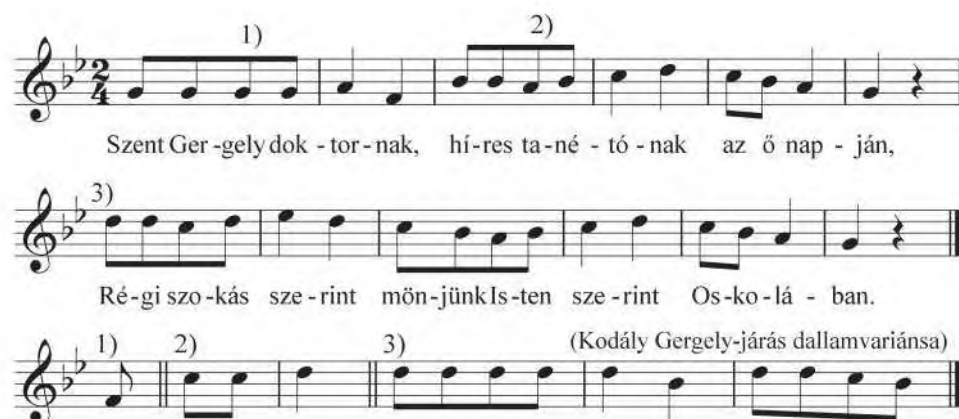
1. Az én Istenemben,
Bizom inségemben,
Ö mindenkor engemet
Nyavalyámban segíthet,
5 Gonoszt jómra fordíthat,
Mindeneket igazgat.
2. Ha szintén sok bűnök,
Szívemben rettentnek,
Még sem essem kétségben,
10 Bizom Idvezítőmben,
Mert csak ő benne nékem
Halálom és életem.
3. Az halál énnékem,
15 Léssen nyerességem
Christus az én életem,
Halált meg-győzte nékem,
Lelkem néki ajánlom,
Közelgetvén halálom.

9 VI esném 12 VI halálom életem 16 IV, VI az halált V az halált mert meg győzte [nékem hiányzik]

- 20 4. Oh Jesus Christusom,
 Én édes Megváltom,
 Ki érettünk fizettél,
 Nagy kint-halált szenvedtél,
 S' azzal nekünk szerzettél,
 Örök életet nyerél.
- 25 5. Ezért hálát adunk,
 Szivből Ament mongyunk,
 Vezérelj minket kérünk,
 Hogy végig benned hidgyünk,
 És téged az mennyégben,
30 Ditsirjelek örömben.

21 VI érettem V ki értem születettél **22** V kint s- halalt **23** IV, V, VI sok jot nekem szörzöttél **24** V s- örök VI nyertél **25** VI Azért IV, V, VI adok **26** IV, V, VI mondok **27** IV vezérly engem kérlek V vezérelj végig benned VI vezérly engemet kérlek **28** IV, VI hidgyek V minket kirűnk ne hadgy el **29** IV, VI mennyekben V hogy Téged menyekben

[SZENT GERGELY NAPJÁRA VALÓ ÉNEK]

1. Szent Gergely Docto[rna]k híres tanetonak az ő napian,
Regi szokas szerint mönnyünk Isten szerint *Oskolában*.
2. Lam az madarak is had szaparadgyanak majd meg jönnek,
Az szep kikeletkor sok szep ének szoval zengedeznek.
- 5 3. Mert ilyen helyben mint viragos kertben az fiatal,
Nevelkednek Ifja[k] gyermekek jo fiak Isten által.
4. Illy helyben kiralyok Ur fiak csaszarok tanetatnak,
A szegeny árva[k] el hagyot fiak is oktatatnak.
- 10 5. Ti is ezenkeppen jertek el nagy szepen az szent helyre,
Holot szep tudomanyt vegyetek adomanyt idvössegre.
6. Nem jo tudatlanul fölnöni parasztul ez világban,
Mert hogy embersegre nem mehet nagy tisztre ez országban,
7. Jertek el mi velünk mert ertetek jöttünk jo gyermekek,
Mönyü[nk az] Scholaban Istennek hazaban ott nyöjetek,

1 III tanitoja IV ez ő 2 I Scho laban II Oskolában 3 II, III, IV hogy szaporodgyanak ... IV el jönnek 5 II, III, IV gyümölcsös kertben 6 II nevedeknek 9 II, III, IV szépen Oskolában 10 IV vegyetek adom Idvesség[re] 12 II, III, IV mert így ... nem mehetnyi tisztre ... IV ez Világban 14 II, III, IV Mennyünk Oskolában, Istennek házában, tanuságra

- 15 8. Szüleknek örömök mint draga szep gyöngyök ti gyermekek,
[Christus] int titeket *s'-mind szüleiteket, föl-küldgyenek,*
9. Christus Urunk regen itt ez földön leven gyermek korban,
Szeret[e re]ndünket ülven Doctorok közt az Templomban,
- 20 10. Hogy-ha nem adhattok ez utal Déákat hazatokbul,
Papiros[ra valót] adjatok minekünk javatokbul,
11. Hogy Isten aldasa es szent áldomassa hazatokon,
Mar[adgyon mind] vegig világ vegezetig jóságatokon,
12. Szerelmes *ötséink* kik lesztek tarsaink jertek el ma[r,]
[Jó] mesterünk vagyon kit Isten meg *aldgyon* ki minket var,
- 25 13. Isten mar hozátok kik mast el nem jöttök schola [*helyre,*]
De meg ez utanis oda kel jönötök az szent helyre.

15–18 IV [hiányzik] **15** I örömi II szep <...> gyöngyök **16** I mint jó szülőteket fel küldgyetek II, III *s'-mind szüleiteket, föl-küldgyenek* **18** III Szerető rendünket **19** II, III minékünk Déákat IV minékünk gyerme[ket] **20** II, IV adgyatok adományt **22** III jóságatokban **23** III Szerető ... I [...]ink [olvashatatlan] II, IV ötséink ... el mi velünk **24** I adlgyon **24 után** IV Mi pedig az Istent a Fiút Szent Lelket esmérgetjük. / Hogy meg áldjon minket és minden hiveket tsak azt kérjük. **25–26** IV [hiányzik] **25** I schola [...] II, III Oskolában **26** II az után-is

ACH GOTT MEIN HERR, WIE GROB UND ETC.

Ó, Is - te - nem, mely sok vét - kem

Mint ke - se - reg - tet en - gem,

Ne üzz tö - led, mert kí - vü - led

Nincs ki se - gít - sen en - gem.

1. OH Istenem melly sok vétkem,
Mint keseregtet engem,
Ne üzz töled, mert kívüled,
Nints ki segítsen engem.
- 5 2. Ha el-futnék, s'-el-röjtöznek,
Világ végére mennék,
Haragjának, az nagy Urnak,
Ellene nem tehetnék.
- 10 3. Azért hozzá s'-nem más-hová,
Bé-fogad mint fogadta,
Orvosságot, bátorságot,
Mert én lölök ő nála.
- 15 4. Ha bünömért büntetést ő
Én-reám eresztetett,
Jobb itt verjen, sujtson engem,
Csak adgyon örök életet.

- 20 5. Hogy békével, csöndességgel
Haragod szenvedgyem-el,
És ne hadgy-el, se taszits el,
Dicsősséged ne vedd el.
- 25 6. Irgalmaddal s' jo voltoddal,
Itélly s'-ne haragoddal,
Az mint tetzik, s'-jómra esik,
Hogy én ne kárhozzam-el.
- 30 7. Mint madarka mély oduba
Szorul az oltalomra,
Förgetektül, rut időktül
Békével hogy maradhatna.
- 35 8. Így én Uram vagy oltalmam,
És én erős kö-várom,
Sebeidben az bűn ellen,
Hogy békével tartassam.
- 40 9. Mellyben osztán ez élet után,
Jussak te hozzád vigan,
Hogy végtére örülhessek,
Mind örökkén én Uram.
10. Ur Jesusom vigasztalóm,
Légy utolsó órám,
Ha el-költözzöm, tarts meg lölköm,
Ött szent kezekben ajánlom.
11. Attya, Fiu, és Szent Lélek,
Dicsértessék egyemben
Kétség (kívül) nélkül az idvözül,
Ki hiszen Christusban.

21 II Irgalmasságal **25** I aduba II a melly lyukba **28** II bekével meg maradna **36** II örökké **42** II egyetemben **43** II kétség nélkül **44** II a ki hiszen

181.

[JESU MEINE FREUDE, MEINER SEELEN ETC.]

Jé - zus! é - le - tem - nek, Ö - rö - me szí - vem - nek,
Ah, mint ó - hajt löl - kem, Kí - ván bel - ső ré - szem,
Én é - des - sé - gem:
É - des re - mé - nyem. Is - ten - nek ál - dott Fi - a,
Te kí - vő - led sen - ki nin - csen, Szí - vem kit sze - res - sen.

1. Jesus! életemnek,
Öröme szívemnek,
Én édességem:
Ah mint ohajt Lölkem,
Kivan belső részem,
Édes reményem.
R. Istennek aldot Fia,
Te kívöled senki nintsen,
Szivem kit szeressen.

5

4 VI Oh mint ohajt szívem 8 II te kívüle

10 2. Az te arnyékodban,
Nyugszom bátorságban,
Félelmem ellen:
Orditson az Satan,
Mint Sivo Oroszlány,
15 Te vagy én velem.
R. Dühöskedgyék az pokol,
Bűn halál! én Lelkem ne fuss,
Ihon itt à JESUS.

20 3. Amaz réghi kigyo,
Lelkünket vadászó
Tüzes fulankja:
Ez világ hatalma,
Üldöző haragja,
Valyon s-mit arthat.
25 R: Istennek erős karja,
Ez védelmező paisom,
O én bátorságom.

30 4. Vesz-el mulandó kints,
Az Jesusnal töb nints
Gyönyörűségem:
Világi méltósság,
Távossal el hivság,
Nem kelesz nékem.
R. Tüled Jesus én szivem,
35 À keresztnek gyalázattya,
El nem változhattya.

40 5. Vessz-el bűn, rút méreg,
Lölkem kinzo féreg,
Meg utalt szivem:
Nap fény ki ne hozzon,
Ey homalyban hadgyon,
Ne lasson szemem,
R. Tavoazz el kevély élet,
Nem kellett gonosz vétkek,
45 Meg váltam tületek.

10–54 VI [hiányzik] **12** III, IV félelmim **14** II, III, IV, V fene Oroszlány **18** II, III, IV ime itt **20** V lelkünkben **23** V oldözö **24** II, III, IV, V vallyon mit **26** V es vedelmező paisa **27** III, IV ő én V szivem batorsága **32** II, III, IV távozz-el te V tavozzek el **36** II, III, IV, V választhattya **38** II, III, IV, V Lélek kinzó **40** II, III, IV ki-nem **41** V sött homalyban I hadgyom II, III, IV, V hadgyon **44** III konosz

6. Ne légy hat Lölkem bús,
Mert imé az JESVS,
Hozzad közölgöt:
Sűrö könyveidbe,
50 Keserüségedbe,
Egyelit mézet,
R. Kereszt szenvedésim közt,
Öröme lészen szivemnek,
JESVS életemnek.

49 V sűrű könyveidet **50** II, III, IV keserüségidbé V keserüsegedet **51** V elegyet mézzel

182.

ZION KLAGT MIT ANGST UND SCHMERTZEN

Notája: Mint a' szép hives patakra, etc.

The musical score is written on six staves in a single system. Each staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody is simple, consisting of quarter and half notes. The lyrics are written below each staff, with hyphens indicating syllables across notes. The text is in Hungarian and matches the Latin text provided in the numbered list below.

Si - on az ÚR la - kó - he - lye,
Ki - ről Is - ten - nek szent szí - ve
Pa - na - szol - ko - dik sír - ván,
Gon - dot vi - sel vi - gyáz - ván:
Jaj, azt mond - ja az Is - ten,
El - ha - gyott en - gem ép - pen,
Tel - jes - ség - gel el - fe - lej - tett,
És i - gen meg - ke - se - rí - tett.

1. Zion az UR lako-helye,
Panaszolkodik sirván :/
Kiről Istennek szent szive,
Gondot visel vigyázván:
R: Jaj azt mondgya az Isten,
El hagyot engem éppen,
Tellyeséggel el-felejtet,
És igen meg-keseritet.

- 10 2. Az az Isten ki ígérte,
 Szükségben jelen-létet :/:
 Csak héjában kerestete
 Velem az ő szent színét:
 R. Jaj örökkén ellenem,
15 Haragsziké Istenem?
 Van hatalma de nem segít,
 Mint az-előtt így most szegényt.
3. Sion oh én szerelmessem!
 Az Ur néki így felel :/:
 Jollehet mostan sebessen
20 Vagyon szived lölköddel:
 R. De távozzék bánatya,
 Gondold hol volna Anya,
 Ki meg-utálná gyermekét,
 Az ő méhének gyümölcset.
- 25 4. Es bátor te találnál-is,
 Olyan Anyai szívet :/:
 Ki el-hadná gyermekét-is,
 De én maradok veled:
 R. Nálad marad kegyelmem,
30 Sion oh én kegyessem!
 El-foglaltad én szívemet,
 Nem felejthetlek tégedet.
5. Ne-félly Sátán ijesztésére,
 Ki rettenti szivedet :/:
35 Imé az én tenyeremre
 Irtalak-föl tégedet:
 R. Hogy lehetne külömben,
 Gondom van rád szivemben,
 Meg-épitem kö-faladat,
40 S'-mindenkor nézem orczádat.
6. Mindenkor szemem előtt vagy,
 Fekszel nékem ölemben :/:
 Irgalmam hozzád igen nagy,
 El-nem választhat tőlem:
45 R. Téged sem keserűség,
 Sem Sátán, sem nagy inség,
 Légy hü csak mind halálíglan,
 Bé-vészlek Szent országomban.

11 II keresztete 14 II, III Haraszik-é 35 II terenyemre

1. Sörkeny-föl én lölköm, kiálts Istenedhez ilyen nagy szükségben,
Minden kétség nélkül bizzál csak ő benne, meg-halगत kérésedben.
2. Imé Uram Isten, melly nagy sokan vadnak, kik ellenem támadnak,
Nintsen nyugodalmam minden felől látom én reám rohantanak.
- 5 3. Gyakorta busúlok, ezt mondván: így sirok, hogy az Isten engemet,
Szintén el-felejtet, előlle el-vetet, hova hajtsam fejemet.
4. Siralmas le-fektem, siralmas föl-költöm, megyek immár Istenem,
Vagy ülök vagy állok, bu-bánatban vagyok, jaj már az én életem.
- 10 5. Sok siralmim miatt szemem homályosult, orcám-ís el-hervadot,
Örömöm változat siralomra fordult, vagyok immár nyomorult.
6. Régi ismérőim sok jó-akaroim engem meg-gyölöltenek,
Mar szegény fejemre, mintegy ellenségre, reám szintén úgy néznek.
7. Ne hadgy én Istenem halgasd-meg kérésem, tekints reám árvádra,
Nyisd meg az égeket, hajts-le füleidet, az én imádságomra.

2 II Meg <segít> halगत 4 II reám támottanak 5 II mondván ohajtok hogy 6 II Szinte 9–10 II [hiányzik] 11 II engemet meg vetettek 12 II ellenségre szintén úgy tamottanak 14 után II Mastanyi igyemben keserűségemben kéllek vigasztály engem, / Mert ha benned vagyon én édes Istenem hitem és reminségem.

- 15 8. Vedd-el bánatimat fordíts siralmimat kérlek boldog örmre,
Vigságos napokat engedd hogy érhessek, még ez földön éltmben.
9. Ne hadgy én Istenem halgasd-meg kérésem az te áldott Fiadért,
Az egy Idvöztö szép Jesus Christusért mi áldott egy Urunkért.

15 II örömben 16 II napokon ... hogy láthosson ez földön 17 II Halgasd meg kérésem én édes Istenem

WO GOTT DER HERR NICHT BEY UNS ETC.

Ha Is - ten nem vol - na ve - lünk Je - len min - ket se - gít - vén,
Mi - kor az mi el - len - sé - günk Ránk tá - mad dü - hös - köd - vén:
Ha ö Iz - ra - el ol - tal - ma, S el - len - sé - gink - nek ron - tó - ja
Nem vol - na, mind el - vesz - nénk.

1. HA Isten nem volna velünk
Jelen minket segitvén :/
Mikor az mi ellenségünk
Ránk támad dühösködvén:
5 R. Ha ö Izraël oltalma,
S'-ellenséginknek rontója,
Nem volna, mind el-vesznénk.

2. Emberi erő s'-okosság,
Minket meg-ne rettentsen :/
10 Néz menybül az hatalmasság,
Tanatsoktól meg-mentsen:
R. Ha ellenünk eszességgel
Végeznek, Isten rontya el,
Van hatalma kezében.

- 15 **3,** Ránk jönnek nagy orditással
Mint ha meg-ehetnének:
Fenyegetnek rut halállal,
Istenrül el-feletkeznek:
20 R: Mint sok habok egy más után,
Ugy sietnek lölkünk után,
Szannyon Isten bennünket.

4. Mint bűnös Eretnekeknek
Vérünket szomjúhozzák :/:
Magokat keresztényeknek,
25 S'-Isten félőknek mondgyák:
R. Uram Istenséged neve
Ö bolondságok fődele,
Támadgy mellénk hogy lássák.
5. Föl-tatyák átkos szájokat,
30 És bé-akarnak nyelni :/:
Adgyünk Istennek hálákat,
Ki aztot nem-engedi:
R. Ö öszve rontya nyilokat,
35 És hamis tudományokat,
Nem tilthattyák-meg néki.
6. Oh Irgalmasságnak Ura!
Melly gazdagon vigasztalsz :/:
El-hagyatattaknak Attya,
Melly szépen bátorítasz:
40 R: Kegyelmesseged ajtaja,
Nintsen soha-is bé-zárva,
Az téged keresőknek.
7. Ezt az emberi okosság
Föl nem éri eszével :/:
45 Az Isteni hatalmasság
Mit cselekszik kezével.
R. Ö azt mondgya: mind el veszünk,
Mert öregbül csak köröszünk,
Az kik tégedet félünk.
- 50 8. Az ellenség van kezedben,
Oh mennyei Királyunk :/:
Verd-meg igyekezetekben,
Segilly el-ne hajullyunk:
R. Az okoság mi hitünkkel
55 Harczol, lenni reménséggel,
Nem akar segítségben.

41, 44 béi/zárva, ér-/eszével [a lapszélre eső betű és elválasztójel (i, -) felcserélődtek] **46, 47** cse:/ lekszik, mondgya- [a lapszélre eső jelek (:, -) felcserélődtek]

9. Az Eget Tengert és Földet
Te fundáltad Ur Isten :/
Tarcs-meg az te Szent igédet,
60 Szívünkben hogy görjeszsen:
R. Szeretetet igaz hűtet,
S'-álhatatos reménseget
Világ üldözésében.
10. Dicséret, ditsőség, áldás,
65 Az Atya Ur Istennek :/
Tisztesség és hálá-adás,
Fiunak Szent Léleknek:
R. Ő igazgasson úgy minket
Hogy mind végig mi hitünket
70 Meg-tarthassuk. Ugy légyen.

185.

TATAY [?] ISTVÁN

Ne - ked, menny - bé - li ki - rá - lyunk, Ki vagy az mi ol - tal - munk,
Nya - va - lyá - in - kat je - lent - jük, Me - lyek - kel ki - sír - tet - tünk:
Mert nincs ki - túl se - gít - sé - get, Sza - ba - du - lást, köny - nyebb - sé - get
Nyer - nénk, ha - nem csak tö - led.

1. NEked menybéli Királyunk,
Ki vagy az mi oltalmunk :/:
Nyavalyáinkat jelentyük,
Mellyekkel kisírtettünk:
5 R. Mert nints kitül segítséget,
Szabadulást könnyebséget,
Nyernénk hanem csak töled.
2. Az kik tégedet tisztelnek,
10 És csak te benned hisznek :/:
Ez világ im azok ellen
Föl indult nagy hirtelen:
R. Csufszággal rút szidalommal,
Üldöztén nagy hatalommal,
Kergeti s'rontya őket.
- 15 3. Veszedelemre keresik
Azokat kik hirdetik :/:
Idvösséges szent ígédet,
És az te kegyelmedet:
20 R. Az te néped gyűlölői,
Hiveidnek ellenségi,
Rutul kegyetlenkednek.

4. Te Templomid már pusztulnak,
Szolgáid hurczultatnak :/:
Sir kesereg az Te néped
25 Hozzád kiált sereged:
R. Tekints alá az mennyekbül,
Az te királyi székedbül,
Oh kegyelmes Istenünk.
5. Szánd-meg az nyomorultakat,
30 Özvegyeket árvákat :/:
Szüzeket és kisdedeket,
Minden te hiveidet:
R. Lásd-meg nyomoruságunkat,
Halgasd-meg kiáltásunkat,
35 Siess segedelmeddel.
6. Jövel oh hatalmas Isten,
Ne hadgy-el ez inségben :/:
Végy környül te oltalmaddal,
És szabadításoddal:
40 R. Bátorits minket hitünkben,
Hogy ne essünk tévelygésben,
Adgy idvösséget! Amen.

30 özvegyetek

186.

Notája: Hatalmas Isten könyörgünk

1. TAmadgy-föl mostan UR Isten,
Látod vagyunk nagy inségben,
Könyörűly rajtunk népeden
Hozzád kiáltunk halgass-meg kegyessen.

- 5
2. Mert nintsen kihez folyámnunk,
Ellenségink vadnak rajtunk,
Ezennel majd mind el-fogyunk
Te nyájad lévén prædára adatunk.

- 10
3. Edgyik felől az pogányok,
Más felől bálvány-imádók
Joknak gonosz példa-adók
Nyájadat rontyák üldözik mint orvok.

- 15
4. Azért vagy nekik engednünk,
Vagy pedig halált szenvednünk,
Köl éretted boszut nyelnünk,
Te nevedért minden nap öldökletünk.

- 20 5. Csufság vagyunk világ előtt,
Oh Uram szány-meg s'-adgy erőt,
Mi szarvunk kel-föll s'-álly boszszutt,
Hogy te szent igéd böcsülessék tőlünk.
6. Tudgya-meg azt ellenségünk,
Ki nyakra támad ellenünk,
Hogy te vagy mi győzedelmünk,
És csak egyedül vagy erős Istenünk.
- 25 7. Ne hadd drága szent igédet,
El-oltanyi szent nevedet,
De tördd-meg nekik fejeket,
Ne vigyék végre igyekezetyeket.
- 30 8. Vess zablát az ő szájokba,
Hogy ne járjanak nyargalva,
Mikor téged nagy haragra,
És inditnak kemény boszszu állásra.
- 35 9. Te kitsiny sereged vagyunk,
Kik most érted gyaláztatunk,
Mint bolondok csufoltatunk,
Azért mint juhok farkasok közt lakunk.
- 40 10. Te Templomid el-pusztultak,
Házaid üressen állnak,
Mert bálványozással rakvak,
Kik az előtt szent igédől harsagtak.
11. Szánnnyadd Uram, s' ne szenveddél,
Haragoddal mind töröld-el,
Kik Ecclesiádat vérrel
Öntözik, azért ezek veszenek-el.
- 45 12. Halld-meg Uram kérésünket,
Vedd hozzád könyörgésünket,
Kit szivbül nyujtunk tenéked,
Mert te nevedben kérjük mind ezeket.

WIE ES GOTT GEFÄLLT, SO GEFÄLLT MIRS ETC.

Az Istennek jó tet - szé - se,
Sem - mit sem árt, s nem hoz - hat kárt,
dol - ga - im - nak ha - tá - - ra,
ha vir - ra - dok is bú - - ra,
Min - den do - log, bár mind bo - lyog,
vég - re I - sten hasz - nom - ra
I - gaz - gat - ja, s tu - dom, ad - ja,
ha meg köll len - ni, jóm - - ra.

1. AZ Istennek jó teczése, dolgaimnak határa,
Semmit sem árt, s' nem hozhat kárt, ha virradok-is bura,
Minden dolog bár mind bolyog, végre Isten hasznomra
Igazgattya s'-tudom adgya, ha meg-köll lennyi, jomra.

- 5 2. Az Istennek jó teczésen, csöndesz szível meg-nyugszom,
Minek ne kölljön meg-lenni, tudgya s'-nem sopánkoszom;
Mert csak próbál, s'-azért vizsgál, hogy ha rá támaszkoszom,
De nem kétlem, meg-lesz vélem, ha köll lenni, rá bizom.

2 II sem árt nem teszen ... virradok is kárra 3 II bolyong 6 II sopánkodom 8 II meg lesz részem

- 10 3. Az Istennek jó teczése dolgaim föl-tett czillya,
Az mi Isten rendölése senki meg-nem másollya,
Mit használ hát? ha ki haját bujában ki-szaggattya,
Ha rendeli, meg-köll lennyi, ki akadályozhattya.
- 15 4. Az Istennek jó teczése, én kivanságom uttya,
Nem rugodozom ellenne, mert az ollyant el-hadgya,
Orát, időt az esztendőt ő számlállya s'-jol tudgya,
Hát ha lenni, ugy köll folyni, szivem-is azt kíványa.
- 20 5. Az Istennek jó teczése, mindenben tellyesedgyen,
Szeretet-is emberek közt kedve szerint, görjedgyen,
Vagy vak vagy hat, a' mit hozhat, koczka szivem engedgyen,
Avagy semmi vagy valami, ha meg köll lenny légyen.
- 25 6. Az Istennek jó teczése, lölkömnek kedves ágya,
Mellyen nyugszik szép csöndeszsen s'-magát nem is faggattya;
Mert szerencsém ha ma nintsen, holnap rám virraszthattya
Ha hallad is, meg-lesz még-is, ha meg köll lenny, várja.
- 30 7. Az Istennek jó teczése, valamit hozz magával,
Lölkömnek nints több kérése, meg elégszem én avval,
Életemmel, mindenemmel, szabad mint szolgájával,
Ha meg lenny, köll történnyi, meg-lesz ez-is edgy szoval.
- 35 8. Az Istennek jó teczése, világon minden vége,
Az mint nékem rendelt, hiszem meg tartya ő fölsege,
Van olly határ, melly hiven vár, nints szivemnek kétsége,
Minek esnyi, meg-köll lennyi, meg-lész ez reménsége.
9. Az Istennek teczésére egy szoval magát hadgya,
Szegény lölköm s'-nints kétségem idvöségére adgya:
Ez jó fatum fundamentum, s-minden dolgoknak modgya:
Amen légyen s'-tellyesedgyen az ő szent akarattya.

10 II Senki g nem 14 I ragodozom II Kinel sarkam emelése Lenne büntetés kútja 15 II Az esztendőt, órát, időt Ő jol tudja 's számlálja 16 II ugy kell tenni ... azt próbálja 18 II Szereti emberek 22 II Magát nemis szaggattya 24 II még is Mivel ő meg adhatja 26 II kérése Elek akaratjával 28 II Ha hát meg foszt vagy sákmányt oszt Nem áll szembe Vrával 29 II Minden dolognak vége 31 II melly készen vár 32 II Ha hát menni meg kell lenni 34 II Idvességemre 35 II Ez jó vége nyeresége Magát ezzel biztatja 36 II Amen legyen tellyesedjen

188.

Ó, ke - gye - lem szép for - rá - sa,
Ah, szí - vem - nek zo - ko - gá - sa

Jé - zus, halld meg én szó - mat,
Fag - gat - ja ta - ga - i - mat:

Löl - köm oly, mint az föl - tett cél,

Kit meg - sért ha - lá - los a - cél,

S bü - ne - i - mért sa - nyar - gat.

1. OH kegyelem szép forrása
Jesus hald-meg én szomat :/:
Ah szívemnek zokogása,
Faggatya tagaimat:
5 R. Lölköm olly mint az föl tett czél,
Kit meg-sért halálos aczél,
S' büneimért sanyargat.
2. Szány-meg ez gyötrő kinomban,
Enyhítsed-meg lölkömet :/:
10 Lám te nagy kint az kereszt fán,
Én érettem szenvettél:
R. Hogy rut bünben ki mulásom,
Ne légyen töled válásom,
S'-az pokolra szállásom.
- 15 3. Ha meg nézem életemnek,
Kárhozátos esetit :/:
Rettenti bágyatt szívemnek
Nagy felelem röitökit:
20 R: Tudom örökkén el-veszek,
Végetlen kinokra mégyek,
Ha irgalmad nem segít.
4. Hallván éltető igédet,
Igaz fogadásodban :/:
Szivem töle meg-élledet,
25 Ugyan röpdös vigságban:
R. Mert te mindennek kegyelmet,
Igérsz oh **Jesus!**
Kik néked, lélekbül esedeznek.
5. En-is egész életemet,
30 Bünömnek főkéljével :/:
Sértettem szegény lölkömet
Halálnak sebeivel:
R. Kérlek fogadgy kegyelmedben,
Moss-meg érdemes véredben,
35 Mint Pétert és Manassest.

6. Most azért elődben esvén,
Kérésem hozzád nyűjtom :/:
Szivem terdét meg-görbitvén
Jo voltodat ohajtom:

40 R. Bocsásd-meg Uram vétkeket,
Könnyebbits sulyos terhemet,
Fejemnek nyujts kegyelmet.

7. Erösits te szent lölköddel,
Drága véred gyógyitson :/:
Moss véres veritékoddal,
Én halálos ágyamon:

45 R. Vigy engem nagy irgalmadbul,
Igaz hitben ez világbul,
Választidhoz boldogul.

Sú - lyos ter-hét bú - ne-ink-nek, Ré - gi sok vét ke-ink - nek
Raj - tunk len-ni nyil-ván lát -juk, Ne - ház vol-tát si - rat -juk,

Is - te-nünk-nek nagy ha-rag-ját, Re - ánk bo-csá-tott os - to -rát

É - rez - vén i - gen fáj-dal -juk.

1. Sulyos terhét bűneinknek,
Régi sok vétkeinknek,
Rajtunk lenni nyilván látyuk,
Nehéz voltát siratyuk,
5 Istenünknek nagy haragját,
Reánk bocsátott ostorát,
Érezvén igen fadjallyuk.
2. Nem nyughattunk bátorsággal,
Mert sok gonosságinkkal,
10 Istent s'-felebarátunkkat
Meg-bántotuk s'-magunkat:
Te szent parancsolatidhoz,
Nem szabtuk akaratodhoz,
Azért vérsz már mindnyájunkat.
- 15 3. Emlittyük szent törvényedet
Mellyel te népeidet,
Büséges jokkal biztattad
Sokképen meg áldottad:
Ha engedelmesek lesznek,
20 És az szerint cselekesznek,
Az mint nékiek meg hattad.

20 eselekesznek

4. De ha ők ellened járnak,
És töled el-pártolnak,
Áldásod fordul átokra
25 Mellyet öntesz nyakokra:
Dög halált és ellenséget,
Testi és lölki éhséget,
Bocsátasz ö országokra.
5. Nyilván látyuk hogy mi rajtunk,
30 Van átkod kit hordozzunk:
Panaszolkodva visellyük,
Bűneink terhét nyögjük:
Külső belső szorongatást,
Nagy kegyetlen nyomorgatást
35 Szenvednünk mert érdemlettük.
6. Előtted azért bűnünket
Meg-vallyuk vétkeinket,
Hozzád térünk s'-kegyelmedet
Keressük és kedvedet:
40 Engedgy-meg s'-vedd-el mi rolunk,
Bűnünket mellyért nyomorgunk,
Könnyebítsd büntetésedet.
7. Téry hozzánk segedelmeddel,
Ez inségben ne hadgy-el,
45 Mutasd-meg hatalmaságod,
Rajtunk oltalmazásod:
Terits-el rolunk töröket,
Enyhíts-meg ellenséginket,
Ne késsék szabadításod.
8. Nyujts-ki hatalmas karodat,
50 Ellenek haragodat,
Kik nem félnek, meg sem térnek,
S'-csak gonoszságban élnek:
Ellened nagy kevélységgel
55 Támadtak kegyetlenséggel,
Te hiveidben kergetnek.
9. Jusson eszedben mondásod,
Szentséges fogadásod,
Mellyben bisztatz ígérettel,

- 60 És erős esküvéssel:
Hogy nem akarod vesztünket,
Sőt meg-oltalmaz bennünket,
Tsak térjünk-meg tiszta szível.
10. **Reád** maradtunk oh Urunk
65 Nyomorult árvák vagyunk,
Szidalmaznak gyűlölőink,
S'-azt mondgyák ellenségink:
Hogy Istenünk nints minékünk,
Minden bizonynyal el-veszünk
70 Nintsenek oltalmazóink.
11. **Ezekkel** boszontnak minket,
S'-téged mi Istenünket:
Ne szenvedd tovább nevednek,
Káromlását igédnek:
75 Ally elő igazságoddal,
Azok ellen hatalmaddal,
Kik gyalázattal illetnek.
12. **Parancsoly** szent Angyalidnak,
Hogy minket forgassanak:
80 Mint régen Danielt, Lothot,
Elisæust Jákóbot.
Minden féle ellenségtől,
Meg-mentéd veszedelemtől,
Ugy mint te benned bizokat.
- 85 13. **Uralkodol** lám mennyekben,
Földön s' minden helyekben:
Ne hadgy minket az kik bizunk
Benned, s'-rád tamoszkodunk:
Szent Evangeliomodban,
90 Tarts-meg az igaz vallásban,
Hogy mind végig meg-állhassunk.
14. **Segélly-meg** viseld gondunkat,
Igazgasd utainkat:
95 Hogy mig élünk, téged félyünk,
S'-meg halván idvözölünk:
Angyali szent Seregekkel,
Minden boldogult hivekkel
Mind örökkén örvendőzzünk.

66 szidalmaznak gyűlölőink 98 mindent

190.

MEINEN JESUM LAß ICH NICHT ETC.

Jé - zust el nem bo - csá - tom,
Mint boj - tor - ján, tar - to - zom,

Mi - vel ma - gát ér - tem a - dá,
Hogy ra - gasz - kod - jam ö - hoz - zá:

R: Ö én vi - lá - gos - sá - gom,

Jé - zust el nem bo - csá - tom.

1. JEsust el nem botsátom,
Mivel magát értem adá :/:
Mint boytorján, tartozom,
Hogy ragaszkodgjam öhozza
R: Ö én világosságom,
Jesust el-nem botsátom.

2. Jesust el-nem botsátom,
Míg az földön tart életem:
Ö az én bizodalmom.
10 Néki ajánlom mindenem
R. Eppen rá tamaszodom,
Jesust el-nem botsátom.
3. Ha látásom hallásom
Tapogatasom, érzésem :/:
15 Kézd szünnyi, szagolásom
S'-világon valo élésem
R: *Ha* lelkem ki botsátom,
Jesust el-nem botsátom.
4. Akkor sem botsátom-el,
20 Mikor szintén oda juttok :/:
A' hol az ö színével,
Hivek hűti fénlényi fog
R: Szent ortzája vigságom,
Jesust el-nem botsátom.
5. Sem világot sem eget,
25 Nem ohajt nem kíván lölköm :/:
Csak a' Jesust s'-ö fényét,
Ki Istentől engesztelöm
30 R. S'-pokoltúl szabadítom,
Jesust el-nem botsátom.
6. Jesust el nem botsátom,
Járok mind örökkén véle :/:
Christus lesz kalauzom
Örök életnek *vizére*
35 R: Boldog ki mint én mondom,
Jesust el-nem botsátom.

17 I Na II, III Ha 28 II, III Istennél 33 II, III lészen kalauzom 34 I vezére II, III vizére 35 I Boldok

191.

WANN WIR IN HÖCHSTEN NÖTHEN SEIN ETC.

1. Midőn mi végső inségben,
Vagyunk nagy keserűségben,
Utat s' - módot nem találunk,
Ám akár mennyit fáradunk.
- 5 2. Akkor csak ez vigasztalásunk,
Hogy mi mind téged imádunk,
Oh mi kegyelmes Istenünk,
Adj szabadulást minékünk.
- 10 3. Szemünket hozzád s' lelkünket,
Emelyük busultt szívünket
Kérjük bűn engesztelését
Büntetésnek enyhítését.
- 15 4. Mellyet ígértél mindennek,
A' kik néked könyörögnek,
Christus Jesusnak nevében,
Ki mi szószolónk mennyekben.
- 20 5. Azért Ur Isten most jövünk
Hozzád, és bunkat jelentyük,
Mert egyéb nints ki segítsen,
Veszedelmünkből ki mentsen.

6. Ne tekintsd a' mi bününket,
Oldozz-föl abbol bennünket,
Légy velünk nagy inségünkben,
S'-távol vesd azt életünkben.
- 25 7. Mellyért vig szivvel nevednek,
Nagy hálát adunk, s'-igédnek
Engedünk téged ditsérvén,
Most-is örökkön örökkén.

26 sigédnek

ESSŐÉRT VALÓ ENEK

Ó, i - gaz í - té - lő Is - ten! az mi sok bú - ne - ink - kel
meg - ér - dem - let - tük sok - kép - pen, hogy me - zőnk így szá - rad el.
Szo - mo - rú bar - mok s em - be - rek: mert zár - va vagy - nak az e - gek,
a - zért majd el - e - ped - nek.

1. O Igaz ítélő Isten!
Az mi sok bűneinkkel :/
Meg érdemlettük sokképpen,
Hogy mezzőnk így szárad-el.
5 R. Szomoru Barmok, s'-Emberek:
Mert zárva vadnak az Égek,
Azért majd el-epednek.
2. Uram légy irgalmas nekünk,
Ne nézzed bűneinket :/
10 Rád támaszkodik mi lelkünk
Nyujtsd segítségedet
R: Adgy, áldott szép essött nekünk,
Szent nevedért kik tisztelünk,
Ő mi Atyánk Istenünk.
- 15 3. Emlékezz ígéretedről,
Kit tettél Szent nevedben :/
Kérünk téged tellyes szivből,
Halgass-meg inségünkben.
20 R. Harmatozzanak az Egek,
Adgyanak essöt *fellegek*,
Töled halgatnak ezek.

15 Emlékezzél [szótagszámhiba] 20 az Egek [rímisméltés, későbbi kiadások alapján javítottuk]

25

4. Egyéb senki nints kivöled,
Ki essöket adhasson :/:
Az Eget, te készétetted,
Azzal birsz hatalmassan:
R. Mindenhato az te neved,
Ki velünk minden jót tehetz,
Mellyért ditsérünk. Amen.

GOTT HAT DAS EVANGELIUM, ETC.

E - van-gyé - li - o - mot Is - ten Ad - ta, hogy jám-bo - rok it - ten

Len - nénk, vi - lág e - lött e kincs Be - csü - let - ben so - kak - nál nincs,

Ez nyíl-ván je - le u - tol-só nap - nak,

1. EVangeliomot Isten
Adta, hogy jámborok itten
Lennénk, világ előtt e' kints
Bötsületben sokaknál nints.
5 Ez nyilván jele utolso napnak.
2. Nem köll az igaz tudomány,
Fösvénysséggel tartomány
Rakva van, mondván veszélytől
Hogy nem kell félnyi insegtől.
10 Ez nyilván jele utolso napnak.
3. Mindennap uj háló s'-ösvény,
Gondoltatik gonosz törvény,
Miképp' jóság ragadtassék,
Erövel el-vonyatassék.
15 Ez nyilván jele utolso napnak.
4. Ditsérik Isten igéjét,
De ki jobittya életét?
Bizony az Istent csufolyák,
Nem köll félnyi még azt mondgyák.
20 Ez nyilván jele utolso napnak.

- 25 5. Vagyon csak Zabálódás,
Világon nagy huzás vonyás,
Mint ha Ur Isten sem volna,
A' szegényeknek jaj dolga.
Ez nyilván jele utolsó napnak.
- 30 6. Egy-házi kints prédáltatik,
Mellyel haszon nem hajtatik,
Szegények el hagyattatnak,
Kenyerektől meg-fosztatnak.
Ez nyilván jele utolsó napnak.
- 35 7. Az Egy-házi kintset kapják
Azok, kik azt nem fundálták,
Ezt ő telhetetlenségek
Cselekszi rut fősvénységek.
Ez nyilván jele utolsó napnak.
- 40 8. Nem gondolnak már Istennel,
Csak világi tiszteséggel,
Nagy a' czifrasság csalárdság,
Hazugság nálok nem rutság.
Ez nyilván jele utolsó napnak.
- 45 9. Nints keresztényi szeretet,
Lopás földön el-terjedet,
Sohol sints tökéletesség,
Csak azt mondják: pénz Emberség.
Ez nyilván jele utolsó napnak.
- 50 10. Nem akarja világ magát
Tartoztatnyi, s'-Isten szavat
Hiven fogadnyi, tanulnyi,
Hanem csak ennyi, dösülnyi.
Ez nyil[ván jele utolsó napnak.]
- 55 11. Ö nála fő Mesterkedés,
Tobzodás részegeskedés,
Azt meg-tanulta igen jól,
Gonosz ő föllyül és alol.
Ez nyil[ván jele utolsó napnak]

12. A' Nap-is már nem nézheti,
Irtozván nem szenvedheti,
Világa homályosodik,
Hogy gonoszság sokásodik.
60 Ez nyilván jele utolsó napnak.
13. Még a' Hold és Csillagok is,
Rettegnek igen azok-is,
Örömost e' gonoszságtól,
Szabadulnának hivságtól.
65 Ez nyilván jele utolsó napnak.
14. Azért jövel Jesus Christus,
Föld-is meg unta ezt-is bus,
Hordozván ördög cselédét,
Add ennek valaha végét,
70 S' hadd látnunk fényét utolsó napnak.

[AZ UTOLSÓ ITÉLETRŐL]
[NÉMETBŐL MAGYARRA FORDITTATOTT ENNEK]
ES IST GEWISSLICH AN DER ZEIT, ETC.

Bi-zony meg - lé - szen az ü - dő Hogy el - jő Is - ten Fi - a,
Mind jó - kat s go - no - szo - kat ő Az í - té - let - re hí - ja:
R: Drá - ga lé - szen a ne - ve - tés, Min - dent el - veszt tűz, é - ge - tés,
A - mint Szent Pé - ter ír - ja.

1. Blzony meg-lészen az üdő,
Hogy el jő Isten Fia :/
Mind jokat s'-gonoszokat ő,
Az ítéltre hija:
5 R: Drága léssen a' nevetés,
Mindent el-veszt tűz égetés,
A' mint szent Péter írja.

2. Nagy Trombita szo hallatik,
Mind az egész világon :/
10 A' mellyre föl-támasztatik,
Minden holt test mind-járon.
R. A' kik penig élnyi fognak,
Azonnal el-változtatnak,
S'-meg ujittatnak Urtól.

3. Azonnal el olvastatik,
A' Könyv, mellyben írva van :/
15 Valami gyakoroltatik
Földön jól vagy hamisan:
R. Akkoron ki-ki meg-hallya,
20 És nyilván ott meg-is vallya,
Mít tött egész éltében.

4. Oh jaj annak ki az Isten
Igét meg-vetette :/
Es csak az nagy kintset itten,
25 Mindenkoron gyűjtötte,
R. Az bizony ott jól meg-nem áll,
De a' Sátánnal alá száll
Christustol a' Pokolra.
5. Oh Jesus azon időben,
30 Segélly szent sebeidért :/
Hogy az életnek Könyvében
Találtassam véredért.
R. Mellyről nintsen-is kétségem,
Mert oda van ellenségem,
35 Bűnömért meg-fizettél.
6. Légy azért nékem Szo-szollom,
Mikoron el-jövendesz :/
S'-az könyvből jó ki-olvasóm,
Mellybe hiveket jegyzesz.
40 R. Hogy az én több feleimmal
Mennybe mennyek nagy örömmel,
Mellyet te szerzél nekünk.
7. Oh Jesus Christus, sokáig,
Hallasztod te napodat :/
45 Földön emberek haláláig
Rettegik ostorodat.
R. Jövel, jövel te nagy Biró,
S' légy kegyelmes szabadító,
Minden gonosztól, Amen.

23 I meg-vette II, III, IV meg-vetette 24 IV ez nagy 28 II Ghristustól

195.

CANTIUNCULA

Nota. Mint az szép hives Patakra

Di - csird, lel - kem, Is - te - ne - det,
Áld - jad hív - sé - ges U - ra - dat,
Ma - gasz - tald te - rem - tő - det,
I - mád - jad meg - vál - tó - dat,
Mert az ha - lál mar - ká - búl,
Meg - men - tett ha - tal - má - búl,
Jó - vol - tát re - ád ter - jesz - té,
Ke - gyel - mét bő - ven rád ön - té.

1. Ditsird Lelkem Istenedet,
Magasztald Teremtődet,
Algyad hiveséges Uradat,
Imádjad meg Valtodat,
Mert az Halal markábúl,
Meg mentett hatalmábúl,
Jó vóltát reád terjeszté,
Kegyelmét bőven rad önte.

- 10 2. Mert mikor gondoltad volna
 Halál jutalmad volna,
 A' bűnért a nyomorúság,
 Rád jöve kemény rabság,
 Melyben majd eltsüggedel,
 Söt halálhoz készülél,
15 Nem is vala már reménség,
 Hogy találatnék még mentség.
3. Már bűnöd setét fellege,
 Fejed szintén bé fedte,
 Ki nem hagyja sűgározní,
20 Nap fène szivedre jóni,
 De a' kegyelem szellő
 Irgalom keszkenő,
 Bűnöd felleget el verte,
 Ortzadrúl könyved törlötte.
- 25 4. Mert nem nezven bűneidet,
 'S el avúlt tetemidet,
 Fel óldozott fájdalmidbúl,
 Szabaditván békóbúl,
 Hogy ditsirjed szent nevét,
30 Hirdessed nagy kegyelmét,
 Hogy téged életre hozá
 Maga kedvében jutata.
5. E' világ Fiai közül,
 Kivéve seregébül,
35 Hogy lennél ő követője
 Népének térítője,
 Ne titkolnád giráját,
 Söt legeltetnéd nyájját,
 Vezérlenéd a' jó utra,
40 Hogy soha ne jutna jajra.
6. Add meg hát lelkem adódat,
 Meg alázván magadat,
 Tarts zives Penitentiát,
 Kérd bűnöd botsánattyát,
45 Hogy amaz Nagy Pásztortúl,
 Az Ur Jésum Christustúl,
 Drága vigasztalást halhass,
 Véle örökké vigadhass.

43 [bizonytalan olvasatú szó]

196.

TATAY ISTVÁN

Notája: Ha Isten nem volna velünk &c.

Té - ged i - ga - zán s va - ló - ban Kik Úr - is - tent tisztel - lünk,
És csak az te szent Fi - ad - ban Hely - hez - tet - jük mi hi - tünk:
Gyű - löl - sé - ge - sek - ké let - tünk, Ez vi - lág - túl meg - vet - tet - tünk,
S é - ret - ted ül - döz - te - tünk.

1. Téged igazán s' valóban,
Kik Ur Istent tisztelünk :/:
És csak az te szent Fiadban
Helyhesztetjük mi hitünk:
5 Gyűlölségesekké lettünk
Ez világtul meg vettettünk
S' éretted üldöztetünk.
2. Ah! melly sok titkos tanátsot,
Tartanak mi ellenünk :/:
10 Es sok romlásunkra valót
Végeznek mi felölünk;
Miképp gonosz hirbe névbe
S' az után veszedelémbe,
Kerithessenek bennünk.
3. Te pedig Uram jól tudod,
15 Hogy nekik nem vétettünk :/:
Es szent szemeiddel látod,
Hogy érted meg-vettettünk;
Mivel egyedül tégedet,
20 Mint mi egy Idvözitönket,
Imádunk és tisztelünk.

1 igazász 6 vettett, tünk

- 25 4. Azért most-is benned bizunk,
És hozzád folyamodunk :/:
Mert nints, kívüled gyámolunk,
Párt-fogonk és oltalmunk;
Kérünk lásd meg nyavalyánkat,
Halgasd meg kiáltásunkat,
S' légy Segítő királyunk.
- 30 5. Ismérjük sok büneinket,
Ellened tett vétkünket :/:
Kikkel téged, Istenünket,
Bantottuk Fölségedét;
De ázokat à Jesusért
Botsásd meg te szent Fiadért
35 És erősítsd hitünket.
- 40 6. Isten kegyes veszzödet
Mi meg csokolgathassunk :/:
Es kívántt segitsegedet
Rövid nap meg-lathassuk;
Ránk Török lágitásáért,
Hiveid meg tartásáért
Szent nevedet áldhássuk.
- 45 7. Szemléld meg te szolgaidnak
Buzgo könyörgéseket :/:
Halld-meg sok vén Jámboroknak
Szép esedezéseket;
Oézvegyeknek és árváknak,
Férfiaknak s-Aszonyoknak
Szivbéli kéréseket.
- 50 8. Tudassék hogy te vagy Isten,
Ki ellen tánáts nintsen :/:
Senki ez földön ne legyen,
Ki ellened tehesen;
Ránk Törökből Barátokat,
55 *Szerezz és* Jo-akarókat,
Hogy téged minden fellyen.

25 nárt-fogonk 26 nyavalyánkat 36 Isten 43 szolgaidnak 54 Barátokat 55 szerezz és

9. Vgyan-is hogy vagy Istenünk
Támadgy-Föll mi melléttünk :/
Hartzoly s' viaskodgyal értünk
60 Légy minékünk védelmünk;
Biztass vigasztaly bennünket,
Hogy hozzád hűségünket,
Megtartsa a mi Lellkünk.
10. Add hogy téged békességben,
65 Ditsérjük ez életben :/
S' holtunk után az Mennyekben
Mehessünk ditsőségben;
Iövel Ur Iesus segits, meg,
70 Igaz hűtben erősits-meg,
Reszesits örömödben.
11. Nagy Isteni irgalmadat
Igy mutasd-meg mindenütt :/
Ez, világon hatalmadat,
S' á másikon-is együtt;
75 Amen, Amen, mind ugy légyen,
Fölséged Velünk így tégyen,
Légy áldott itt s' egyébüt.

59 Harizoly 61 bennynket 62 hogyü 65 öletben

INVOKÁCIÓK

197.

[PRECATIVNCVLA]
QVOVIS TEMPORE ERRAVI SICUT OVIS. PSAL. 119. 176.

Té - vely - günk mint az ju - hok, Té - vely - günk
Mu - tasd jó ked - ved hoz - zánk, Mu - tasd jó
mint az ju - hok, Ke - ress fel, Úr Is - ten.
ked - ved hoz - zánk, S te - kénts reánk ke - gye - sen.
Ne em - lé - kez - zél rút vét - ke - ink - nek sok - sá - gá - ról,
Sőt meg i - ga - zi - tá - sod S mu - tasd ir - gal - mas - sá - god,
Fo - gad - jad szol - gá - dat A - tya - i ked - ved - ben.

TEvelygünk mint az juhok,
Tévelyünk mint az juhok,
Keress fel oh Vr Isten:
Mutasd jó kedved hozzánk,
5 Mutasd jó kedved hozzánk,
S-tekénts reánk kegyesen:
Ne emlekezzél rut vétkeinknek sokságáról,
Söt meg igazításod
S-mutasd irgalmasságod,
10 Fogadgyad te szolgadat
Atyai kedvedben.
Ne emlékezzél rut vétkeinknek [sokságáról.
Söt meg igazításod
S-mutasd irgalmasságod,
15 Fogadgyad te szolgadat
Atyai kedvedben.]

3 II, III, IV Keress-fel Ur Isten **6** IV ránc **9** II, III irgalmod **10** IV fogadgyad szolgadat **11** IV kedvében **12** II, III Ne emlékezzél-meg.

TU DOMINE EXAUDI ME

Te Úr - is - ten, te Úr - is - ten, szánj meg min - ket,
Té - ged hí - vunk, té - ged hí - vunk, mi ve - zé - rünk,
O - haj - tá - sunk vedd fü - led - ben,
Ez ín - ség -ből ments ki min - ket.
Te vagy a mi se - ge - del - münk, Te vagy a mi se - ge - del - münk,
Mi el - len - sé - gink - től tarts meg,
Ül - de - ző - in - ket te ronts meg,
Hogy fél - je - nek, U - ram, té - ged, Hogy fél - je - nek, U - ram, té - ged.

[T]e Ur Isten, [te Ur Isten] szánj meg minket,
Ohajtasunk ved füledben
Téged hivunk, [téged hivunk] mi vezérünk,
Ez inségből mency ki minket.
Te vagy a' mi segedelmünk
[Te vagy a' mi segedelmünk]
Mi ellenséginktől tarcz meg',
Üldezeinket te ronc meg
Hogy félyenek Uram téged,
[Hogy félyenek Uram téged.]

1 III, IV Szent Ur Isten, Szent Ur Isten! 2 IV ohajtasink 8 II te rontsd meg III, IV térítsd meg

[PRECATIVNCVLA]
HOSTIBVS SÆVIENTIBVS EXURGE DOMINE

Tá - madj fel, Úr - is - ten, mel - le - tünk, mi el - len - sé - gink - re,
Rontsd meg min - den ö e - re - je - ket nagy ki - sebb - sé - gek - re:
Pi - rul - ja - nak s meg - ret - ten - je - nek e - lőt - ted nagy ve - sze -
del - mek - re, Fut - tam - ja - nak, fu - tam - ja - nak, fu - tam - ja - nak,
fu - tam - ja - nak, mint Ma - di - án - nak né - pe. - pe.

TAmadgy fel Vr Isten mellettünk, mi ellenséginkre.
Rontsd meg minden ö erejeket nagy kissebségekre:
Pirullyanak, és meg rettennyenek előtted nagy veszedelmekre;
Futamjanak, futamjanak, futamjanak mint Madiannak népe.
Futamjanak, futamjanak, futamjanak mint Madiánnak nepe.

5

2 I ereejket [a kötet hibaigazítója javítja] II erejeket 3 II s-meg' rettennyenek nagy veszedelmekre futamjanak, 5 II [hiányzik]

200.

[PRECATIVNCVLA]
QVOVIS TEMPORE

VRam mi reánk az te szemeid, vigyázzanak,
S-az mi Országunkra, és Országunknak Fejedelmére,
S-ez mi Városunkra, és minden helyben lévő Keresztyénekre,
Szent böltseséggel, békés szeretettel,
És minden szükséges dolgainkban jó szerentsékkal;
Kegyelmes hozzánk lévén, minket áldgy s-ajándékozz.
Kegyelmes hozzánk lévén, minket áldgy s-ajándékozz.

5

HALOTTI – TEMETÉSI ÉNEKEK

SIDERIUS JÁNOS [?]
PERIPHRAISIS HUNGARICA MATTH. 11.

1. SZolit minket Christus Urunk,
Óltalmazónk szabadítónk,
Bűnünknek vég-vetésére,
Vénet iffiat gyermekeket,
Minden rendbéli népeket,
Jozanság követésére.

2. Parancsolattya tellyes jó,
Igája terh nélkül való,
Melyek után minket követ,
Az mennyei szép jutalom,
Halál után nyugalom,
Bóldogság és örök élet.

3. Ez földön mit cselekedet,
Hiveket mint legeltetet,
Kész példák ezek mi nekünk,
Sziveinknek gondolattya
Testünknek minden munkája,
Csak jóra származzék tőlünk.

Cím III *Matth 11. 1* VIII minket Szent Istenünk **3** IV, X meg-vetésére VIII bűnből való meg térésre IX, XI bűnöknek meg-vetésére **4** III gyermeket **5** II, IX, XI minden tisztbeli rendeket **8** IV, VIII tereh-nélkül X tere nélkül IX [jegyzet:] Math. 11. 30. **9** I melzek [az őrszóban: melyek] **13–18** VIII [hiányzik] **15** IV, V, VI, VII, X köz példák **18** II, IX, XI származzon IV, X származik

- 20 4. Sokan ez árnyék világban,
Életeket csak bóldogúl,
Kévánnják végben vitetni,
De külömben az Istennek,
Hogy nem világhi embernek,
Tetzet erről így végezni.
- 25 5. Nyughatatlan fáradságok,
És sok fele változások,
Hogy érdeklík az hiveket,
Az Ur Isten el-végeszte,
Tanácsából el-rendelte,
30 Suytogassa ő testeket.
6. Olly embernek állapattya,
Épül s-romol ő állattya,
Péllda légyen minden álat,
Romol az föld fü el-hervad,
35 Árad az viz s-meg el-apad,
Tehát szived mit kévánhat.
7. Szép az ember most mint virágh,
Ha beteges mint aszszu ágh,
Halál völgyéhez közel jár,
40 Mint mezőben az szép virágh,
Így mulik el mind ez világ,
Óránként mert jártan el-jár.
8. Tart ez világ az haláltól,
Mint szokatlan kemény uttól,
De szükség ennek meg-lenni,
45 Késő akkor az meg-térés,
Sok bünöktől üresülés,
Elébb kell vólt ennek lenni.

19 II, VIII, IX, XI vilagon 20 II, XI boldogon IV, V, VI, VII, VIII, X, XI nagy boldogon 21 II, VIII, IX, XI kivannák IX, XI végbe 23 VIII <hogy nem> s minden világhi IX, XI hogy sem 24 II, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI erről így rendelni III erről végezni 27 II, IV, V, VI, VIII, IX, X, XI érdejkék VII érdejkék III hiveknek 30 VIII hogy meg próbálgassa őket 31 VIII Embereknek állapottok IX, XI Az Embernek 32 IV, V, VI, VII, X épül, romol VIII épül, romol, minden sorsok IX, XI épül romol minden láttya 33 VIII, IX, XI példa ebben 34 IX, XI zöldül a' fü, meg el-hervad 35 II el szárad IV, VIII, IX, X, XI viz, meg el 36 IV, X szivem VIII tehát az ember mit 37 IV, V, VI, VII, X ember mint az virág 38 VIII de ha 40 IX, XI mint valami gyertya világ 41 VIII, IX, XI úgy mulik 42 II, III, IV, V, VI, VII, X járton VIII mert óránként változással jár 44 II szokatlan s-kemény 46 IX, XI halogattya a' meg térést 47 IX, XI üresülést

- 50 9. Reménsége nincs életre,
Szive válik kísértetre,
Irtozik rettegésében,
Kétséges minden dolgában,
Mert gonosz volt ez világban,
Izzad sok nyavalyájában.
- 55 10. Azért holot halálához,
Közel végső órájához,
Fél és retteg minden modon,
Panasz képpen foházkodik,
Kinnyaiban csak vesződik,
60 Nincs ki-mulása bődögül.
- 65 11. Jóságok az gazdagoknak,
Ékességek az iffiaknak,
Semmit nem használ halálban,
Ez világnak minden pénze,
Arany ezüst drága kéntse,
El-maradnak ez világban.
- 70 12. Nem használsz itt bölcséséggel,
Tudománnyal és szépséggel,
Megh kell nyilván ezt kostolnod,
Azért kérlek lás dolgodhoz,
Siess jutni Christusodhoz,
Ez világtúl meg kell válnod.
- 75 13. Drágább kéncsünk nincs mi nekünk,
Mint hogy csak Christustól függünk,
Igy lesz jól dolga szivünknek,
Istenünknek szent igeje,
Bölcs hatalma s-nagy ereje,
Lészen orvosság lelkünknek.

50 IX, XI nehéz ötöt erre venni 49–54 VIII [hiányzik] 50 IV, X válik az kétségre 51 II rettegesiben 55 VIII Azért a' ki 55–60 IX, XI [hiányzik] 57 IV, V, VI, VII, VIII, X retteg az haláltól 58–60 VIII reménsége nints életre, / szive változik rossz kedvre, / láttya el válik világtól. 59 IV, X kinnyában csak veszkeedik 63 IX, XI nem használ semmit 64 II minken 65 II ezüst s-draga 66 III el-maradnak az halálban 67 I használ VIII használhat 69 VIII az halált meg kel VII kostolnok 70 VIII tisztet hát hogy láss 72 VIII mert mindentől meg 73 II, IX hát nekünk VIII Drágá kintsünk az mi 74 II, V, VI, VII mint ha csak IV, X mint ha az VIII hogy ha az IX, XI mint ha Christustól mi 77 VIII hatalmas nagy IV hatalma nagy V, VI, VII bölts tanátsa

- 80 14. Oránként minden dolgaink,
Tiszta s-jozan nyájasságink,
Helyet ne adgyunk vétkeknek,
Istennek nagy tisztességet,
Szép fiui engedelmet,
Mutassunk gondviselőnknek.
- 85 15. Mindenben ha mi testünknek,
Telnék kedve életünknek,
Kár es nem nyitná fülünket,
Ezért Isten keresztekkel,
Sanyargat minket terhekkkel,
90 Hogy meg tartson mind bennünket.
- 95 16. Itt az keresztnek sulysága,
Kicsint tart sanyarusága,
De végtelen pokol kinnya,
Ot örökké csak jay lészen,
Sok kinnak vége nem lészen,
Mert sóldgya az gonosságnak.
- 100 17. Nékünk azért hiveinek,
Christusban el-jedzetinek,
Kész helyünk az mennyországban,
Nincs olly ember ki nyelvével,
Ki-mondhassa beszédével,
Drága vóltát menyországának.

79–81 VIII Légyenek hát jok dolgaink, / és jozanok nyájasságink, / ne adgyunk helyt az vétkeknek; 79 IX, XI Azért légyen minden dolgunk 80 IV, X tiszta jozan II, IX, XI nyájasságunk 81 IX, XI helyt ... a' vétkeknek 82 VIII Istenünknek 84 IV, V, VI, VII, X gondviselőnkhez 85 VIII Ha mindenben életünknek 86 VIII mi testünknek 87 I, III, V, VI, VII kár és II kár es IV, X kár-is VIII sok károk érnék lelkünket IX, XI kár sem nyitná szemeinket 88 IV, V, VI, VII, VIII, X azért Isten 88–90 IX, XI gyakorta üdvösségünkrül, / feletkeznénk Istenünkrül, e) ragadna a' test minket. 89 VIII nehéz terhekkkel 90 VIII hogy megh oltalmazzon minket 90 után IX, XI Azért Isten keresztekkel, / sanyargat minket terhekkkel, / hogy megtartson az Életre, / a' békességes türelemmel, / keresztnek viselésével, / utat nyisson üdvösségre. 91 VIII A' keresztnek ha mi sullya, 92 II, IX, XI tart nyomorusága IV, V, VI, VII, VIII, X keveset tart kemény volta 93 II de végtelen VIII de sokat tart 94–95 VIII [felcserélve] 95 II, IV, V, VI, VII, X nagy kinnak VIII mert annak IX, XI könnyebség soha nem 96 IV, X mert a gonosságnak Söldgja VIII fizetődik bűnnek soldgya IX, XI gonosságnak ez a' sóldgya 97 IX, XI pedig V, VI, VII hiveknek VIII Mi nekünk penig hiveknek 98 IV, V, VI, VII, VIII, X el jedzetteknek 98–99 IX, XI örök helye dicsőségnek, / készítettett a' Christustól 101 II, IX, XI ki mondhatná 102 II voltat ez világban VIII mely drága jok vadnak abban IX, XI drága vóltát mindenestül

105 18. **Oh** felséges nagy Ur Isten,
 Hatalmas ígéretedben,
 Igaz vagy fogadásodban,
 Testünkből ki-vált lelkünket,
 Vedd hozzád könyörgésünket,
 Szent Fiadban az Christusban.

104 V, VI, VII hatalmas tselekedetben **106** V, VI, VII, IX, XI ki-múlt lelkünket VIII el vált lelkünket **107** VIII s-könyörgésünket
108 VIII halgassad meg a' Kristusban

Jer-tek hoz-zám, Krisz-tus mond-ja, Kik meg vagy-tok min-den-kép-pen,
Bű-nök-ke-l, lá-tom, ter-hel-tet - vén, Én meg-ment-lek, sza-ba-dét-lak,
Bű-nö-tök-nek ter-he - i - től, És min-den gyar-ló - sá - gá - tól.

1. Iertek hozzám Christus mondgya,
Kik meg vadatok mindenképpen,
Bűnökkel látom terheltetvén,
Én meg mentlek szabadétlak,
Bűnötöknek terheitől,
És minden gyarlóságától.

2. Nállam minden nyugodalmat,
Fogsz találni hid meg szómat,
Bizonnyal nagy szép nyájasságot,
Iertek hozzám ne késsetek,
Siessetek ne féllyetek,
Hiveim kérlek titöket.

3. Iármom édes igám könyü,
Ved fel kérlek és légy tüdő,
Mindenben engemet követő,
Könnyen mindent el viselhetz,
Életedben el szenvedhetz,
Mert segítöd lésezek hid ezt.

- 20 4. Ez földön mit cselekedtem,
Mindenképpen mit szenvedtem,
Példa leszen néktek el hittem,
Mely jól leszen ti dőlgotok,
Mindenekben ti szándéktok,
Istentől ha függni fogtok.
- 25 5. Embereknek fáratságok,
Ha nem volna nyavalyájok,
Bóldogság volna itt ő dőlgok,
De mert más-képpen nem lehet,
Hogy el cseréld az sem lehet,
30 Tűrjed tehát te terhedet.
- 35 6. Egh, Föld, Tenger minden állat,
Azt mutattya nyilván látod,
Hogy türnöd kel it emberi állat,
Nem türszé itt az Istenért?
Türnöd kel ott az ördögért,
És kárhozat nagy kinnyáért.
- 40 7. Mà az ember iffíú és vig,
Hólnap lásd meg mely rut csig-bik,
Kórbeteg az halálnak vendég,
Mint az mezőn az szép virág,
Igy mulik el *ám* ez világ,
Hamar minden szomoruság.
- 45 8. Minden reszket az haláltól,
Mert láttya hogy csak árnyék vólt,
Kéván jól lenni, jámbor nem vólt,
Egy ezt mondgya más nem hadgya,
Lelkére nincs semmi gondgya,
Élete csak haija huija.
- 50 9. Es immár ő hogy nem élhet,
Kezd nagy sirást az mint lehet,
Istennek adgya magát, meg vénhet,
Jay azt mondgya én mint fëlem,
Az Vr Istent mint rettegem,
Talám használ én azt hiszem.

26 III nyavalyások 41 I ém 42 I–IV nagy szomoruság [szótagszámhiba] 43 I–IV halál előtt [rím- és szótagszámhiba] 45 I, IV jól II, III jó 51 I–IV [egy szótaggal hosszabb sor] 51 I vénhüt II–III vénhöt [rímhiba] 52 IV az 52 III mit

- 55 10. Gazdagnak ő gazdagsága,
Szép iffiúnak iffiúsága,
Nem használ semmi kevélysége,
Ez világ ha tiéd volna,
Ezüst arany minden volna,
60 Meg kel halnod hid meg róla.
11. Talám te bölcs azt gondolod,
Bölcsességed lesz gyámolod,
Hid el hogy néked-is kel halnod,
Kérlek azért láss dolgodhoz,
65 Meny mindgyarást Christusodhoz,
Igy fogsz jutni jutalmadhoz.
12. Azért imé mind ezeket,
Igy meg értvén Istenünket,
Szeressetek az szent életet,
70 Christus Iesus szent beszédét,
Halgassátok szent Igéjét,
Hogy vegyetek örökséget.
13. Artatlan légyen dólgotok,
Tiszta minden nyájasságtok,
75 Egy-mással való közösségtek,
Adgy Istennek tisztességet,
Nagy szép kegyes engedelmet,
Vegyed ilyen intésemet.
14. Ha mindenben itt testünknek,
80 Telnék kedve életünknek,
Meg halna élete lelkünknek,
Azért szálit keresztetek,
Isten reánk, és terheket,
Hogy meg tarcson mind bennünket.
15. Az keresztnek iszonyué?
85 Sullyos vólta keserüé?
Kérd pokol kinnya hogy mi izü?
Ott mindenkor iay iay lészen,
Nagy kénnak vége nem lészen,
90 Csak fog csikorgatás lészen.

16. De tû hivek örüllyetek,
És Christusban szenvedgyetek,
Mert meny-országban lesz helyetek,
Nincsen ember ki nyelvével,
95 Ki mondhassa beszédével,
Mely nagy dicsőség ott léssen.

17. Mert mi nekünk az jó Isten,
Mit meg ígért Igéjében,
Meg esküt arra szent nevében,
100 Azt meg állja és meg adgya,
Szent fiában az Christusban,
Mint mi édes meg váltónkban.

18. Dicsértessél Szent Háromság,
Mind ezekben nagy igazság,
105 Mindenkor nálunk nagy méltóság,
Engedgy nekünk szent életet,
Egymás közöt szeretetet,
Ez világ után örömet.

100 II–III és meg áldgja **106** II–III engedgyed

1. IGy kellé még-is buskodnom
 Insegeben gyötrödnöm,
 És sirva jajgatnom,
Istenem penig bánatom,
5 Szaporittya látom,
 S' örögbiti kinom,
Én bennem szívem el-hervad,
 És az én tsontaim,
 Minden tetemim
10 Száradnak.
2. Már mint az veréb ház hiján
 Az özvegyen maradván,
 Vagyok gyamoltalan,
És mint Társ nélkül Pellikan,
15 Szomorkod magában,
 Vénségére jutván,
Barátim távul állanak,
 És irigyim
 Hábórgatóim
20 Tapsolnak.
3. De ha az én Istenemnek
 És az ő tettzése
 Légyen meg jó kedve,
Én mint kegyelmes Atyámnak
25 Nem szóllok ellene,
 Hozzám tér még szive.
Ambár saitogasson engem,
 Mert az kit ő sujtól
 Magához vonson
30 Jól hiszem.

4. Homály után vidám időt
Lám ő szokot adni,
Szélvészt szollítani,
Siras után vigaságot
Idején mutatni,
Terh után nyugodni.
Igy engem-is meg-vigasztal
Kegyelmessen segít,
Örömben ujit
Bizonnyal.

5. Oh Istenem én szivemnek
Erös reménsége,
Nagy gyönyörüsége,
Kedves orczád szived immár
Forditsad fejemre,
Én idvességemre,
Adgy eröt az szenvedésben,
Vesd véget már ebben,
Kegyelmes lévén
Mindenben.

203/II.

Így köll - é még is ma - rad - nom, Ez ín - ség - ben sír - nom,
Is - te - nem, pe - nig bá - na - tom, Sza - po - rit - ja, lá - tom,
Ke - se - rűn jaj - gat - nom
S ő - reg - bí - ti kí - nom: El - fo - gyott én szi - vem ben - nem,
Nagy fáj - dal - mim mi - att Bű - röm - höz ra - gadt Te - te - mem.

1. IGy Köll é még-is maradnom

Ez inségben sirnom,
Keserűn jajgatnom :/:

Istenem penig bánatom,

Szaporitya látom,

S'-öregbiti kínom:

El-fogyot én szivem bennem,

Nagy fájdalmim, miát

Bürömhöz ragadt

Tetemem.

2. Már olly vagyok mint eszterhán

Özvedgy veréb madár,

Ki vigságot nem vár :/:

Es mint az ékes Pelikán,

Mellynek nintsen társa,

Idejet el-multa:

Nagy távul rokonyim állnak,

Gonozságban élven

Én gyölölöim

Vigadnak.

3. De hogy ha én Istenemnek
Ez az jó teczése,
Légyen ő szent kedve :/
En mint szerelmes Atyámnak,
25 Nem állok ellene
Meg-valtoztattya ezt:
Ostorával sujtogasson,
Mert kit ő sujtál
Magának tartya
30 Jól tudom.

4. Mert ő szokot szél-vész után
Csöndesz időt adnyi,
Midőn kezd burulni :/
Es nagy szomorúság után
35 Vigságot nyujtanyi
Mindent viditanyi:
Meg-vigasztál még engemet
Nyujtván irgalmát,
Minden vigságát
40 Lölkömnek.

5. Oh Istenem én szivemnek
Kedves reménsége,
És gyönyörüsége :/
Vidámitója szivemnek,
45 Tündöklő öröme
S' gonosztul mentője:
Adgy erőt szorongatásban,
Már vigasztaly-meg,
Engem segélly-meg
50 Ez kinban.

204.

MIKLÓS DEÁK

[TEMPORE DEDUCTIONIS DICENDA]

[Nota: mostan kik itt jelen vattok &c.]

1. **M**Ar el mégyek az örömben,
Paradicsomnak kertében,
Lészek Istennek kedvében.

2. **I**mmáron bé tellyesedék,
Kit éltemben sokszor hallék,
Hogy még halálnak fizetnék.

3. **K**eresztyén hitnek jutalmát,
Már el vészem diadalmát,
Az életnek koronáját.

4. **L**elkem Abraham keblében,
Testem-is nyugszik az földben,
De vagyok illy reménségben.

5. **O**nnét hogy még fel támadok,
Christusal egygüt vigadok,
Azért lelkemnek így szóllok.

1 V [MA]r VI az az örömben XVI megyek örömben 2 V [pa]radicsomnak 3 V [lészek] XV, XVI Isten kedvebe 4–6 XV, XVI [hiányzik] 4–9 XIII [hiányzik] 4 V [Im]maron 5 IV mit éltemben V [élte]mben XIV a' mi régen meg-mondaték 6 V [még] 7 III, VIII Keresztyénségnek jutalmát 8 XII vettem 8–9 XIV örök Élet koronáját, / már elvészem bődögságát. 10 II, IV, V, VI, VII, XII, XV, XVI kebeleben 11 XV testem njukszik 12 XIII de fel kél az iteletben 13–18 XIII [hiányzik] 13 XV hogj fel XVI Onnan 14 III, V, VIII, XI, XII, XV, XVI Christus Iesussal vigadok XIV Jesus Christussal vigadok 15 XVI az en Lelkemnek

6. Siess az bóldog városban,
Az hova bé vagyunk irva,
Az mennyeknek országában.
- 20 7. Drága szép lako városunk,
Hól Istennel egygüt lakunk,
Christus-is örökös társunk.
8. Ez városnak bóldogságát,
Tündöklését gazdagságát,
Sok iras mondgya mi vóltát.
- 25 9. Abban ugy mond nem szükséges,
Nap es Hóld nem kellemetes
Isten benne fenyességes.
- 30 10. Keserűség sem irégység,
Nincsen sántaság betegség,
Nincsen ott nyomorúlt vénség.
11. De minnyájan fel támadunk,
Lészünk erős állapotban,
Christus esztendeje táyban.
- 35 12. Ott nincs továbbá kevélység,
Nem uralkodik az éhség,
Szeretet lesz az ellenség.

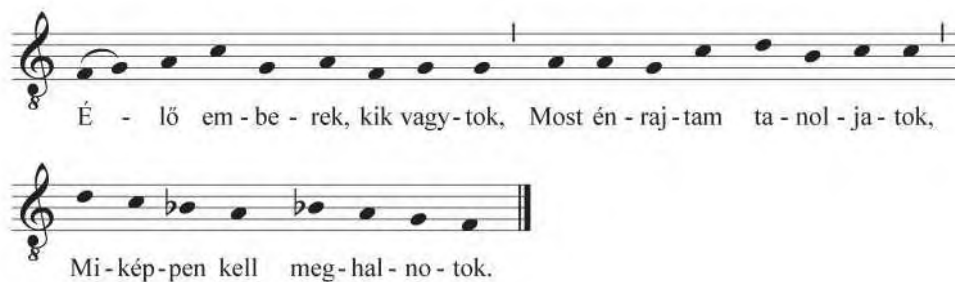
16 IX Városba 17 III, V, VIII, XI vagyok irván XIII, XVI vagyok irva 18 IX Országába XVI országában 19–48 XV [hiányzik] 19 XIII Ott lesz drága szép Városunk XVI Ott lesz Draga Varosunk 20 XII Istennel uralkodunk XIII, XVI az Istennel 21 XIII Kristus lesz XVI Cristus örökös 24 IV, VI sok irás mi vóltát IX Szent János mondgya XVI szent iras mon[dj]a XIII ki nem mondhatni mi vóltát 25 X ugy mind 25 után XVI Abban ugj mond fenylenek / nap es Hold s-nem tündöklenek / szövetnekek sem kelenek. // Mert annak fenyos fáklyálya / a Bárány kinek ortzaja / rágyok -s- nintsen éjtzakaja. 25–27 XIII, XVI Abban nem léssen kevélység, / nem uralkodik az éhség / szeretet lesz az elégség. 29 XIII, XVI nem lesz sántaság 30 XII ninczen njomorult XIII, XVI nem lesz ott XIV sem pedig nyomorúlt 31 VI, XI föl tamadvan VIII fel-témadunk IX De fel-támadunk minnyájan XIV Fel támadunk de minnyájan 34 XIV tovább a' 36 III, XII, X VI az eleség V, VIII, XI, XIV elegseg 36 után XIII Nap és hold nem lesz szükséges, / a' Bárány lesz dücsöséges, / kinek szövetneke fenyos

13. Lészünk hivek egy seregben,
Mind egyenlő dicsőségben,
Szent Pál mondgya levelében.
- 40 14. Gerjedez egygüt szerelmünk,
Istenünkhöz dicséretünk,
Arról el sem feletkezünk.
15. Archangyalok, Patriárchák,
Apostolok és Prophéták,
45 Meg ismernek Atyánk, Anyánk.
16. De mind nagyobnak mondatik,
Hogy Isten velünk lakozik,
Kinek dicsőség adassék.

37 XIII Lésznekk XIV szép seregben 38 XIV kölembező fényességben 38 XIII, XVI minnyájan nagy dűcsőségben 39 XIII örökké
valo életben XVI lelki -s- testi békeségben 40–46 XIII, XVI Archangyalok, Patriárchák, / Apostolok és Proféták, / edgyütt lésznek
a' Szent Atyák. // Edgyütt gerjedez szerelmek, / és Isteni dicséretet, / melyről el sem feletkeznek 41 VIII dicsirtetünk XII, XIV
szeretetünk 42 I, IV, VI feletkezzünk 45 IX Atyák, s' Anyák XII Attyánk s-Anyánk XIV Atyák, Anyák 48 után V Dicsirtessél
Atya Isten / es ő vele Fiu Isten, / Szent Lelekkel egyetemben. XI Dicsértessél Atya Isten, Szent Fia által Mennyégben, örökkön
örökké, Amen XIII, XVI Dicsértessék Atya Isten, Szent Fia által Mennyégben, örökkön örökké, Amen.

205.

[Nota: Már el-mégyek az örömben, etc.]

1. Elő emberek kik vadatok,
Most én raytam tanóllyatok,
Miképpen kel meg halnotok.
- 5 2. Vóltam ti néktek társotok,
Mikoron nyájaskodtatok,
És egymással lakoztatok.
3. Kik vadatok ti én-is vóltam,
Már töletek el távoztam,
Koporsómban bé szállottam.
- 10 4. Testem földnek ajánlottam,
Mint Anyámnak ött vallottam,
Ez világot néktek hattam.
5. Temetésemet csak várom,
Kisérjete ki kívánom,
15 Hol az holtakkal nyugoszm.
6. Lelkem helyt talált az Vrban,
Iesus Christusnak markában,
Meg-váltómnak óltalmában.
7. Vártanak engem közikben,
20 Hog' mennék el nagy örömben,
Kik vadnak nagy dicsőségben.

2 V en rolam 3 II, III, IV, V meg kell 9 II, III koporsóban 11 V mint Annyának ugy 15 IV Holott az ... nyugszom 20 II, III, IV, V menyeiek az örömben

8. En-is immár el indultam,
Ti töletek el bucsuztam,
Ez földiektől távoztam.
- 25 9. Követ vagyok elöttetek,
Mert ti-is utánnam jötök,
Kérlek azért készüllyetek.
10. Az Vr engemet szólitot,
Mâ közülletek el hivot,
30 Már ti reátok mutatot.
11. Nagy bóldog örömben vag'ok,
Az Vr Iesus előtt állok,
Intlek hogy ti ne sirjatok.
12. Meg csendesedet nyavalyám,
35 Mikor kénlódtam ágyamban,
Vóltam csak nagy jaygatásban.
13. Már mind azok el távoztak,
Én tölem távol állottak,
Könyveim meg szárattanak.
- 40 14. Vagyok Isten országában,
Christussal paradicsomban,
Angyalok társaságában.
15. Testemet kik viselitek,
Temetésemre kik visztek,
45 Isten fizesse ti néktek.
16. Halálomat kik szánnyátok,
Raytam kérlek ne sirjatok,
Hiszem tudgyátok hol vagyok.
17. Nem térhetek meg hozzátok,
50 Titeket-is oda várlak,
Ott van örökös lakástok.

23 V el tavosztam **24** V koporsomban be szállottam **28** II, III engem el-szolitot **32** II, III, IV, V Ur Isten **35** IV ágyamban kénlódnám **36** IV Nagy fájdalmimat jajgatnám **43** II, III, IV kik fel-vészitek **44** II, III, IV temetésemre viszitek V temetésemre késértek **45** II, III, IV Isten hálállya **48** II, III nám hol vagyok jól tudgyátok IV Nám hol lések, jól tudgyátok V lam tudgiátok az hol vagyok

18. Mert el mulandó ez világ,
Kiben életünk mint virág,
El marad lám minden jószág.
- 55 19. Rövid lészen életetek,
Sokáig ti-is nem éltek,
Egy kevesse szenvedgyetek.
20. Eggyüt lésztek ti-is velem,
Oh én el hagyot szegényim,
60 Ne sirjatok el mentemen.
21. Az Vr Istentől várjatok,
Ő az ti vigasztalótok,
Gondot visel ti reátok.
22. Bocsássatok el békével,
65 Iesusnak segítségével,
Én lelkemnek örömével.
23. Atya Istennek dicsőség,
Légyen Fiunak tisztesség,
Szent Léleknek egyenlőség.

59 II, III, IV seregem V seregim 60 II, III, IV, V ne sirassátok el-mentem 63 II, III, IV, V ti rolatok 69 II, III, IV az Szent Léleknek egy hűség V Szent Leleknek edgy Istensegh

Sze - gény bo - gár - ka, itt fek - szem,
Tes - tem a - ján - lom az föld - nek,
Sö - tét ka - mo - rám - ban nyug - szom,
Míg on - nat is - mét fel - költ - nek,
Ó, Krisz - tus, lel - kem vedd hoz - zád,
Ki - ért szent vé - red ál - do - zád.

1. Szegény bogárka itt fekszem,
Sötét kamorámban nyugszom,
Testem ajánlom az földnek,
Míg onnat ismet fel költnek,
5 O Christus Lelkem vedd hozzád,
Kiért szent véred áldozád.

2. Te vagy Teremtőm s-meg Váltom,
Csak te vagy én vigasztalóm,
Tiéd voltam életemben,
10 Néked holtam meg jó hitben,
Azért senkié nem lések,
Csak tiéd Vram kit hiszek.

3. Lövel hát és adgy jó véget,
Midön így tétzik te néked,
15 Es támasz fel dicsőségben,
Legyek hivek seregében,
Hól az örök boldogságban,
Aldgyalak szent országodban.

1 II Szegény férgetske 9 II voltam egyetemben 10 s' néked

20 4. Isten légyen már hozzátok,
 Atyámfiak kik vadatok,
 Kik nyugovásomra visztek,
 Tisztességgel el kísérték,
 Adgya Isten hogy örömben,
 Egymást lássuk az mennyekben.

22 II el-temettek

1. IM itt fekszem mint férgetske
Koporsómban helyheztetve ::
Testem ajánlom ez földnek,
Napjáig az ítéletnek,
5 Lelkem meg adom Jésusnak,
Drágán meg-váltot magának.
2. Ö teremtett s' alkotott vólt,
Épséggel-is fel-ruházott ::
10 Hogy néki éllyek akarta,
Szentül meg-hallyak kívánta,
Nem lések én hát senkié,
Csak övé az én Uramé.
3. Siess tehát én Christusom,
Légy utamban kalauzom ::
15 Híjj, s' költs-fel, vigy bé örömben,
A' szenteknek seregében,
Kikkel edgyütt zengedezzünk,
Szent szinednek örvendezzünk.
4. Lám azt tartya ígéreted,
20 Nem hagyod te kicsinyidet ::
Te mondásod hozzád mennyünk
S' országodban részesüllyünk,
Kész voltam azért kezedben
Nevem iratni könyvedben.

2 II koporsóban 3 II a' földnek III e' földnek 6 II mert váltott 10 II senkitül kívánta 16 III seregébe 20 II kicsinyedet 23 III azért kezdetben

- 25 5. Az Ur áldása naponként,
Szállyon már rátok fejenként ::
Véreim kedves rokonim,
Kik kísértétek tetemim:
Adgya Isten menyországban,
30 Edgy-mást láthassuk az Urban.

28 II kísértétek III kisíritek

Mi-kor kö - zel - get vég - ó - rám, s u - ta - mon el kell men - nem:

ÚR JÉ - ZUS, légy ú - ti - tár - som, se - gít - sé - ged ne fogd tő - lem,

U - tol - só vé - ge - men lel - kem, U - ram, ke - zed - ben a - ján - lom,

Te azt meg - ő - riz - zed__ né - kem.

1. Mikor közelget vég órá, s-utamon el kel mennem:
VR IESUS légy úti társom, segítség ne fogd tőlem,
Útolsó végemen lelkem, Vram kezekben ajánlom,
Te azt meg őrizzed nekem.

- 5 2. Bűnöm igen rettetgetni, fog lelkem és vádolni:
Mert sok mint tenger fővénye, de nem esem kétségbe,
Emlekezem halálodról, VR IESUS piros sebeidről,
Azok meg tartanak engem.

- 10 3. Egy tag vagyok te testedben, ezzel vigasztalom szivem:
Töled és el nem távozom, az halál fáydalmiban,
Ha meg halok-is néked halok, s-örök életet én nekem,
Nyerel szent halálod által.
- 15 4. Es mivel te fel támadtál, nem maradok én az sirban:
Vigasztalásom menybe mented, az halált el üzheted,
A hol te vagy oda megyek, hogy veled éllyek s-légyek örökké,
Azért el megyek örömmel.
- 20 5. Az IESUS Christushoz megyek, karomat ki terjesztem:
El aluszom és jól nyugszom, ember fel nem költ engem,
Mert az IESUS Isten fia, menynek kapuját meg nyitnya,
Örök életre hogy vigyen.
- 25 6. Illyes Propheta futását, s-el végezé nagy csudáját:
Öt Isten menyben ragadá, szekerét érte küldven,
Szekér és ló vala mint tűz, melyben Propheta vitetek
Nagy forgo szélben mennyekbe.
- 30 7. Testestől, lelkestől oda méne, tüztől körül vétetvén:
Nékünk példájul s-vigasztalásul, hogy ez élet után mies,
Istenhöz megyünk egyemben, testestől lelkestől menyekbe,
Mikor à Christus el jövend.
- 35 8. Illyés tábor hegyén vala, Christus tanitványi láták:
Ki sok esztendőt élt vala, keresztyén ne ess kétségben,
Bizonyos az örök élet, holot most Illyés él s-vagyon,
Oda megyünk mi minnyájan.
- 35 9. Illyes az itelet előtt, ismet el jö világra,
Gonosz világnak hirdetni, hogy az Vr el jövendő,
De az Isten szent embere, magát meg jelentette,
Nem meszsze hát világ vége.

209.

ALIA CANTIO FUNEBRIS EX GERMANICO IN HUNGARICUM TRANSLATA

E. D. T.

El - jö - vén már az én ó - rám, Hogy in - nét ki kell múl-nom:

Té - hát ké - sérj el te en - gem, Jé - zus Krisz - tus, meg - vál-tóm.

Mert lel - ke - met ha - lá - lom - ban, A - ján - lom szent ke - ze - id - ben,

Nyíl - ván meg - tar - tod azt né - kem.

1. ELjövén már az én oram,
Hogy innét ki kell múltom:
Tehat késíry el te engem,
Iesus Christus meg váltom.
5 Mert lelkemet halalomban,
Ajánlom szent kezeidben,
Nyilván meg tartod azt nékem.
2. Bűneimnek sokasága,
Vétkeimnek sullyosága:
10 Sanyargatnak akor engem,
De ketségben nem essem.
Hanem bizok halálodban,
Te szent véres sebeidben,
Azok meg tartnak engem.
- 15 3. Testednek tagja vagyok én,
Abban meg nyugot lelkem:
Te tüled el nem szakaszthat,
Halál keserűsége.
20 Mert éltem holtom mind tied,
Ennékem örök életet,
Halálod által szörzettel.
4. Es mint hogy te föl tamattal,
Feltámasztasz engem-is:
Reménységem vigaságom,
25 Menyben való föl menetet.
Az hól te vagy ott lések én,
Hogy örökké örvöndözem,
Örömmel múlok azért ki.
5. Ki megyek azért Christushoz
30 Szent kedvének engedvén:
Testem az földnek gyomraban,
Addig nyugszik csendessen.
Miglen engem föl tasmasztván,
Bé viszen Meny-országában,
35 Iesus Christus én meg váltom.

7 V Nyilván tartod 8 IV soksága 16 V nyugod 20 I életed II, III, IV életet 23 I Feltámasztas II, III, IV fel-támasztasz 25 V menetted 30 IV kedvednek 32 I nyugszik

Mi - dőn el - jün__ én ó - rám, hogy meg kel - le - tik hal - nom,
 Krisz - tus, kér - lek té - ge - det, te légy ve - lem ak - ko - ron:
 Id - vő - zíts, ve - zérly ma - gad, s ré - sze - síts ke - gyel - med - ben,
 Lel - ke - met vég - ső ó - rán__ a - ján - lom szent ke - zed - ben.

1. Midőn el-jün én óráм hogy meg kellett halnom,
 Christus kérlek tégedet te légy velem akkoron:
 Idvőzits vezérly magad, s-részesíts kegyelmedben,
 Lelkemet végső óráм ajánlom szent kezében.
- 5 2. Bűneim reám támadnak és engemet mardosnak,
 Mint tengernek fővenye anyi száma azoknak:
 Kétségben el nem esem mert halála Jesusnak,
 Sebe és vér-ontása engemet óltalmaznak.
- 10 3. Tagod vagyok oh Christus ez biztattyá szívemet,
 Nem választ el az halál soha tőlem tégedet:
 Meg-hallyak bár benned lesz mindenkor bátorságom,
 Mert meg-váltál engemet s-nyerél örök életet.
- 15 4. Mivel hogy fel támadál nem maradok ez földben,
 Szent Atyádhoz jutottál én-is jutok kebledben,
 Hol vagy te oda megyek s veled örökké élek,
 És így az árnyék földről bátorsággal ki-mégyek.

211.

Szí - vem sze - rént sze - ret - lek, U - ram, Kér - lek, ne légy
Ez vi - lág - ban nem gyö - nyör - kö - döm, Meny - nyel, Föld - del
tá - vol tő - lem, Se - gít - sé - ged - del és ma - lasz - tod - dal.
sem gon - do - lok, Csak te légy e - nyim, U - ram.
És ha szin - te szí - vem há - bor - gat, Te a - zért u - gyan bi - zo - dal - mam vagy.
Én üd - vös - sé - gem és ví - gasz - ta - lóm, Ki vé - ré - vel en - gem meg - vött.
JÉ - ZUS Krisz - tus, én U - ram és én Is - te - nem,
Ne hagyj so - ha meg - szé - gye - nül - nöm.

1. SZívem szerént szeretlek Vram,
Kérlek ne légy távol tőlem,
Segítségeddel és malasztoddal.
Ez világban nem gyönyörködöm,
Mennyei földel sem gondolok.
Csak te légy enyim Vram.
Es ha szinte szívem háborgat,
Te azért ugyan bizodalmam vagy.
En üdvösségem és vigasztalom,
Ki vérével engem meg vött.
IESUS Christus, én Vram es én Istenem,
Ne hadgy soha meg szégyenülnöm.

2. Lám Vram te ajándékok,
Testem lelkem és mindenem,
15 Az mim vagyon ez életben.
Hogy azzal te tisztességedre,
Éllyek sfeleim használattyára.
Adgyad szent malasztodat.
Oltalmaz és hamis vallástól,
20 Az Sátán lator hivságától,
Tarcs meg nyomoruságimban,
Hogy szenvedgyem türéssel,
Iesus Christus, én Vram és én Istenem,
Vigasztald lelkem az halálban.
- 25 3. Ah Vram küldgyed Angyalidat,
Hogj utolsó órámon lelkemet,
Abrahám keblébe vigyék,
Testem és ágyas házában,
Mint por hamu gyötrelem-nélkül,
30 Nyugodgyék itéletig:
Akkor osztán engem támasz fel,
Lássanak téged szemeim,
Nagy örömben, oh Istennek Fia,
Én üdvöztöm kegyelmem,
35 IESVS CHRISTVS, hald meg szomat,
S-dicsérlek téged örökke.

212.

Sze - ret - lek én té - ged, U - ram, Ne fe - led - kez -
Nem ör - ven - dez - tet - het en - gem Va - la - mi van
zél el ró - lam, Mel - let - tem légy ke - gyel - med - del,
Föl - dön s Meny - nyen, Hogy - ha te nem lé - szesz ve - lem.
És ha szin - tén bűn ro - han rám, Te vagy én ol - tal - mam, U - ram,
Te vagy é - des Id - ve - zít - őm, És drá - ga - lá - tos Meg - vál - tóm.
Ó, Jé - zu - som, szép Krisz - tu - som, sza - ba - dí - tóm,
Szé - gyen - ben i - gyem ne jus - son!

1. SZeretlek én téged Uram,
Ne feletkezzél-el róllam,
Mellettem légy kegyelmeddel ::
Nem örvendeztethet engem,
5 Valami van földön s' mennyen,
Hogy ha te nem lésszesz velem.
R. Es ha szintén bűn rohan rám,
Te vagy én óltalmam Uram,
Te vagy édes Idvezitőm,
10 És drágalátos meg-váltóm.
Oh Jésumom, szép Christusom, szabaditom,
Szégyenben igyem ne jusson!

7 bűn rám rohan 11 IV én Jésumom

2. Testemet lelkemet adtad,
Sok jókkal meg látogattad,
15 Életemnek szükségére ::
Azért Uram téged kérlek,
Engedgy hogy ezekkel éllyek,
Tsak neved ditséretire.
- R. Ojj-meg hamis tudománytól,
20 Sátánnak álnokságátúl,
Semmi kereszt-viselésben,
Engedd ne essem kétségben,
Oh Jésumom, szép Christusom, és paisom,
Halál engem ne (busitson) rettentsen.
- 25 3. Hanem Abrahám keblében,
Angyaliddal vitesd lelkem,
Mennyei országodban ::
A' hol felséged országa
Tetszik hivek koronája,
30 Ö tündöklő szép vóltába.
- R. Hol van örökké vigasság,
Távol jár a' szomoruság,
Hol a' Cherubin seregid:
Szent Szent Szent néked éneklik.
35 Oh Jésumom, szép Christusom, és szószóllóm,
Ez szóm füleidben jusson!
4. Midön azért az én lelkem
Én tölem meg-válva lészen,
Engedd irgalmasságodból ::
40 Testem kamarácskájában,
Nyugodgyék földnek gyomrában,
Minden kín gyötrelem nélkül.
- R. Es így engemet serkents-fel,
Hogy *lássalak* szemeimmal,
45 A' te szent dicsősségedben,
Kiről nincs semmi kétségem.
Oh Jésumom, szép Christusom, és Kiralyom,
Légy áldott én Pátronusom!

13–48 IV [hiányzik] 13 III s lelkemet 17 II engedgy III engedd 21 II kereszt-viselésben 25 I keblében 26 II viseld lelkem 31 I [az R hiányzik a sor elől] 42 II minden gyötrelem III kin s' gyötrelem 44 I, II láthassalak III lássalak 45 II a' te ditsősségedben 48 III én jó Pásztorom

HERTZLICH LIEB HAB ICH DICH O HERR, ETC.

Szív -ből sze -ret -lek, én Is -te -nem, Kér -lek, ne légy
Az e -gész vi -lág nem vi -dít meg, A Menny s Föld, sem
tá -vul én -tő -lem Ke-gyes se -ge -del -med -del,
e -lé -gít -het meg, Csak te tarts jobb ke -zed -del.
Ha el-fogy tes -tem és lel-kem, Bi -zo -dal-mom én Is -te -nem,
Te vagy én ví-gasz-ta-lá-som, Szent vé -red-del meg-vál -tá-som.
U -ram JÉ -ZUS, én Is -te -nem! én Is -te -nem!
Szé-gyen-be ne en -gedj es -nem.

1. SZívből szeretlek én Istenem,
Kérlek ne légy távul én tőlem
Kegyes segedelmeddel :/
Az egész világ nem vidít-meg
A' meny s'-föld sem elégithet meg
Csak te tarts jobb kezeddel.
R. Ha el-fogy testem és lelkem,
Bizodalmom én Istenem,
Te vagy én vigasztalásom,
Szent véreddel meg-váltásom.
Uram JESUS, én Istenem, én Istenem,
Szégyenbe ne engedgy esnem.

2. A' te ajándékok Istenem,
Lelkem testem, jóm és mindenem,
15 A' mim van ez életben :/
Hogy azokkal ditsőségedre,
S' feleimnek segítségére
Éljek, adgy erőt ebben:
R. Őrizz hamis tudománytul
20 S'-ördögi ragadománytul,
Tarts engem minden keresztben,
Hogy szenvedjem csöndességben.
Uram JESUS, kegyes Uram, kegyes Uram,
Halálban légy vigasztalom.
- 25 3. Uram a' te Szent Angyaliddal
Lelkemet vitesd szolgálóiddal
Abrahámnak keblében :/
Testemet a' földnek gyomrában,
Bántás nélkül nyugosd ágyában,
30 Végső napig fektében.
R. Akkor támaszsz föl engemet,
Hogy én lássalak tégedet,
Nagy vigán oh Isten Fia,
Lölkömnek hív Meg-váltoja.
35 Uram Jesus, halld-meg szomat, halld-meg szomat,
Örökkén áldlak Uramat.
4. Itélő széked előtt allok,
Előtted térdet fejet hajtok,
Oh jaj mit cselekedgyem :/
40 Az én undok sok nagy bűneim,
Pokolra vádolnak vétkeim,
De kétségbe nem esem:
R. Uram Jesus csak egyedül,
A' te véred tisztít bűnből,
45 Mivel azért hiszek benned,
És térdre esem előtted
Uram JESUS, én Istenem, kedvezz nékem,
Néked élek, segély kérlek.

214.

M. D.

Nota: Tudgyuk Uram Isten, etc.

Si - ral-mas é - ne - ket az holt-tes - ten mond - junk,
Meg ne ú - tál - juk, de nagy sze - re - tet - tel
ő - tet ősz - ve - ta - kar - juk, Az mi Föld a - nyánk - nak
ke - be - lé - be ad - juk, És szé - pen el - te - mes - sük.

1. Si - ral-mas éneket az holt testen mondgyúnk,
Meg ne utálljuk de nagy szeretettel ötet őszve takarjuk,
Az mi föld Anyánknak kebelébe adgyuk,
És szépen el-temessük.
- 5 2. Oh melly nagy munkával és nagy fáratsággal,
Kereste ez ember ez világon minden-napi kenyerét,
Az mint az Ur Isten parancsolá néki
Még az Paradicsomban.
- 10 3. Az mi halálunkról szükség emlekeznünk,
Ma szenvedte ő az halál kénnyát holnap mi-is meg-halunk,
Hamar hát készüllyünk gyakran imádkozzunk,
Bűneinkből ki-térjünk.

15 4. Nincsen itt ez földön maradando helyünk,
 Az Christustól véghetetlen helyet lakásunkra keressünk,
 Hol nem lesz halálunk, halál nélkül élünk,
 Az Isten országában.

20 5. Indúllunk már útra az testet fel-vegyük,
 Kebelébe ő édes anyjának itéletigh el-tegyük,
 És fel-támadását nékie mi várjuk,
 Az Jesus Christus által.

215.

TOLNAI BORBÉLY GERGELY [?]

[ad notam. Bűnnek az eö solgia etc.]

Krisz - tus - nak hí - ve - i, kik most je - len vagy - tok,
Az én vég - ó - rá - mon kör - nyü - lem ál - lo - tok,
Én a - nyám - nak, föld - nek meg - ad - ni a - kar - tok,
Ez - zel tisz - te - te - ket hogy meg - mu - tat - ná - tok.

1. Christusnak hivei kik most jelen vadtok,
Az én vég órámon környülem állotok,
Én anyámnak földnek meg-adni akartok,
Ezzel tiszteteket hogy meg mutatnátok.

- 5
2. Az én beszédemet kérlek halljátok meg,
Nagy szép vallásomat mostan értsétek meg,
Kik én halálomon keserettetek meg,
Ezzel magatokatt bátorítsátok meg.

- 10
3. Testi szüleimnek szerelmes magzattya,
Vóltam nemzetemnek kedves nyájassága,
Minden bánattyoknak szép vigasztalása,
Mindenben Istennek kedves ajándéka.

1 III kik itt 2 V, VI, VII És koporsóm felett körölem állatok 4 III mutassatok V, VI, VII Evel ... mutassatok 5–8 IV Az én beszédemet kérlek meg-halljátok, / A' kik halálomon látom szomorkodtok, / Vigasztalástokra im vagy két szót mondok, / Ezzel magatokat meg-bátorítsátok. V, VI, VII Az en beszédimet kérlek halgassátok, / Kik én halálomon meg szomorottatok. / Ezel magatokat meg vigasztalyátok / Mít én tülem itten ti mostan halottok. 9 I magyattya 11 II bánatoknak V, VI, VII bánatokban III megh vigasztaloja IV szép vigasztaloja 12 IV En vóltam ö-nékiek örömeknek czéllyá V, VI, VII nékiek adatott, Isten ajándéka

- 15 4. **Hirtelen de mostan tülök bucsut vettem,**
Örömét szivöknek vélek le-tétettem,
Az egész világnak utára készültem,
Nem rettegek semmit vagyok nagy örömben.
- 20 5. **Ez testi boldogság melyben gyönyörködtem,**
Édes szüleimnek örömet tettem,
Nem kel már ennékem most meg elégedtem,
Mégyek vigasággal melly útra eredtem.
- 25 6. **Romlando testemet noha itt láttátok,**
Kit maydan az földben bé-takarítottok,
De lelkeket immár vigadni tudjátok,
Melyre mayd érkezik testem-is láttátok.
- 30 7. **Igen drága és szép az én lako helyem,**
Kit én fejem Christus készítet ennékem,
Örülök vigadok mert oda hiv engem,
Néki tagja vagyok nem felejt el engem.
- 35 8. **Nagy bűnnek bánatnak munkának ő fia,**
Az bűnös Ádámnak nyomorult árvája,
Ez világban tudom bizony lettem volna,
Ha élnem ez testben engedtetet volna.
- 40 9. **Azok előtt vigan de mayd el-költözöm,**
És végh nélkül való örömben érkezem,
Az én Christusomban szépen gyönyörködöm,
Áldani szent nevét soha meg nem szünöm.
10. **Az én tagaimnak földben bé-szállásán,**
Semmit nem bánkodom meg romladozásán,
Kétségben nem esem porrá változásán,
Vigadok Christusban kedvessen nyugodván.

13 III búcsút **15** III ez szeles világhnak utara eredtem **16** V, VI, VII de félelem nélkül vagyok **17** IV boldogság, kiben **18** IV örömet engedtem **19** IV, V, VI, VII mert meg **20** IV Illy szép boldogsággal kire teremtettem V, VII érettem V erettem **21** III, V, VI, VII noha most **22** IV, V, VI, VII mellyet majd a' földben III be takarítottok **23** III vigadni hadjátok IV Menyben vigadni **24** III melyben ... tudjátok V, VI melyre testem is jut midőn föl támadok VII melyre testemet **26** IV Kit a' IESUS Christus **27** IV Örülök, s' vigadok III oda hi IV oda hítt **28** III tagja vagyok neki ... feled IV Mint-hogy övé voltam, már ötöt dicsírem V, VI, VII vagyok, ő én dicsőségem **31** III bizony tudom **32** III elnem test szerint **33–36** III [hiányzik] **33–92** VI [hiányzik] **33** IV Azok-elöl immár vigan el-készültem V, VI de már **34** IV öröme **35** IV szépen fel-öltöztem **38** III nem bankodom semmit IV bánkodom ő romlandóságán **39** III nem esem ketseghben az fel tamadasban **40** III czendes nyugovasban V, VI Hiszem, hogy vigadok földből támadásán

11. Rutságombúl mert hogy el le vetkeztessen,
Ideig az földben engem azért téssen,
De szent Angyalival mayd fel-költet engem,
Szép ártatlan testben fel-öltöztet engem.
- 45 12. Az földnek mélysége engem megh nem tarthat,
Bűneimnek soldgya raytam nem maradhat,
Ördögh és az bünök nem kárhoztathatnak,
Mert fejem Christusom fogja én pártomat.
- 50 13. Szép fényes felyhőben majd el-jön jól látom,
Itélő székiben ülni mayd meg-látom,
Édes vigasztalom szavát mayd meg-hallom,
Fényes országában mayd be-szólittatom.
- 55 14. Ott leszen örömöm kedves vigassagom,
És szent Angyalokkal való társaságom,
Réghi sok Szentekkel, szűzekkel lakásom,
Nem leszen örökké senkitől bántásom.
- 60 15. Röpdösvén örvendek az szép fényességben,
Az én Christusomnak színe nézésében,
Az szent Angyaloknak szép éneklésében,
Az fényes egeknek zöngedőzésében.
16. Jesus Christusomnak az ő nagy jó vóltát,
Nagy hatalmasságát győzedelmes vóltát,
Angyalok sok szentek szüntelen kiáltják,
Szentnek és áldotnak énekekben mondgyák.
- 65 17. Sőt én-is ezeknek dicső seregében,
Bé-álván éneklek vélek egyetemben,
Szent, Szent, Szent az Jesus ő fényességében,
Ki engemet hivat az bóldog örömben.

41 V, VI hogy én le 41–44 IV [hiányzik] 42 III földben azért tetettettem V, VI földben azért bé-tétetem 43 V, VI Angyaloktól onnét felköltettem 44 V, VI Kristustól szép testbe ismét öltöztettem 45–48 V, VI [hiányzik] 46 IV Bűnnek az ő soldgya 47 IV Ördög, és e' Világ énnékem nem árthat 48 IV Mert az én Christusom 49 II, III majd el-jö V, VI mert el-jö III jól tudom 49–56 IV [hiányzik] 50 V, VI öt ülni 51 V, VI szavát ot meg-hallom 52 III nagy szép országában V, VI Dicső országában el-bé 54 V, VI A' Szent 57 III Repullok IV Örülök, örvendek 57 IV A' Christusnak drága színe 59–60 III [a sorok felcserélve] énekekben ... zengedezésekben 59 V, VI Angyalokkal vig énekekben 60 IV Minden sok Szenteknek zengedezésiben V, VI A' magas egeknek 61–84 IV [hiányzik] 62 III győzedelmes V, VI Győzedelmességét és hatalmasságát 63 III es szentek V, VI Angyalok Szentekkel 65 V, VI En-is már ezeknek 67 III Isten ő dicsőségeben V, VI Jesus ő dicsőségében 68 III engemet hiut

- 70 18. Oh melly drága ország az hová készülök,
Oh melly drága város mellyben maydan lések,
Melly drága eledel az mellyel ott élek,
Engedgyetek útat hogy ne késlellyetek.
- 75 19. Minden az ő sorsát köztetek sirassa,
Valakik én tölem léstek el-maradva,
Senki bánattyát most raytam ne mutassa,
Én boldogságomat mint ha nem akarná.
- 80 20. Szerelmes szüléim ti se bánkodgyatok,
Én el-menésemen ne siránkozzatok,
Veletem itt éltem ti ne kívánnjátok,
Mert ekképpen jómat ti nem kívánnjátok.
21. Az bánat tietek ha meg-gondollyátok,
Nem azért hogy engem immár nem láhattok,
De velem egy úton hogy most nem járhattok,
Ez bünös világon tülem el-maradtok.
- 85 22. Szerelmesim kérlek ti-is készülyetek,
Ez világ javait semminek vélyyétek,
Az más örök útat inkább keressétek,
Mert ma avagy holnap ide kell jünötök.
- 90 23. Meg-láttok még engem szép öltözetemben,
Christustól adatot szép ékességemben,
Velem örvendőztök ti-is fényességben,
Jesus Christusomnak nagy dicsösségében.

69 V, VI hová én megyek **70** V, VI Melly gyönyörű váras hol örökké lések **71** III az mellelj **72** III es ne **75** V senki ő bánattyát rajtam **78** V, VI El-menetelemen **79–80** V, VI Mert e' képpen jómat ti nem kívánnátok, / Bóldog ki-múlásról job gondolkodnotok. **80** III nem akariatok **82** III immar engem ... latnatok **84** III az bünös **85** III Szerelmessen **87** III örök vilagh utat kövessetek IV, V, VI Az örök életet inkább **88** III holnap vellem kel lennetek IV holnap ti-is el-érkeztek V, VI Rövid idő múlva mert ti-is el-jötek **89–92** IV [hiányzik] **90** V, VI adatott ékes köntösömben **91** V, VI bóldog fényességben **92** V, VI Hogy ha találtattok tí jó készületben. **92 után** IV Szerelmes Szüléim ti se bánkodgyatok, / En el-menésemen ne-siránkozzatok: [vö. **77–78**] / De söt velem-eggyütt az Istent áldgyátok, / Dicsiret, dicsőség az Urnak, mondgyátok. V, VI Dicsiret dicsőség légyen az Istennek, / Atyának, Fiúnak és a' Szent Léleknek: / Artatlanok menyben kinek énekelnek, / Bün isméret nélkül hogy üdvözültenek.

216.

1. Mostan kik itt jelen vadtok,
Koporsom mellett állotok,
Én meg-hólt néktek így szóllok.
- 5 2. Tudgyátok megh kell halnotok,
Koporsóban bé szálnotok,
Szemetekkel jól láttjátok.
3. Azért az Isten igéjét,
Halgassátok szent beszédét,
Fogadgyátok jó intését.
- 10 4. Mert el-marad minden jóság,
El-hagyattatik gazdagság,
Ez világhi hiú vigasság.
- 5 15 5. Az Istennek szent igéje,
Marad nálatok beszéde,
Mellyel mentek eleibe.
6. Senkit ő nagy gazdagsága,
Sem hatalmas Űrasága,
Nem tarthat meg nagy jószága.
- 20 7. Cresus Királyt gazdagsága,
Sem Atillát nagy hatalma,
Alexandert birodalma.
8. Xerxes Királyt sok száz népe,
Davidot hadi serege,
Hectort sem menté ereje.

12 IV ez világhi minden hivság 16 IV senkit itten gazdagsága 19 II gazdadsága

- 25 9. Cicerot ékes szóllása,
Absolont szép ábrázattya,
Salamont bölcs tudománya.
- 30 10. Nem menthették meg haláltól,
Magokat az koporsótól,
Ki-mulának ez világból.
11. Mert vóltak ök-is halandók,
És testekben mind romlandók,
Nem sok ideig állandók.
- 35 12. Az halál az bűnnek soldgya,
A' mint szent Pál bizonyította,
Tehát minden meg-kostollya.
13. Tudván romlando vóltomat,
Istenhez való utamat,
Készítettem én magamat.
- 40 14. Intlek ti-is készülyetek,
Kik halandó testben éltek,
Az Christussal hogy legyetek.
15. En Abrahám kebelében,
Mondhatatlan nagy örömben,
45 Vagyok fényes dicsőségben.
16. Nincsen testemben kinlodás,
El-töröltet nagy sirás,
Szemeimről köny-hullatás.
- 50 17. Jesus előtt Angyalokkal,
Udvarlok szent Prophetákkal,
Élek Isten látásával.
18. Atya Isten dicsírtessék,
És Christussal imádtassék,
Szent Lélekkel tiszteltessék.

30 IV ki multanak **45** IV lések fényes **46** IV Nem lesz testemben **47** IV eltörültetik a' sirás **48** II szemeinkről **50** IV udvarlok ott Prophetákkal **52–54** IV Engedgyed ezt szent Ur Isten, / ki múlt Híveknek kegyessen, / nyűgosztald meg őket Amen.

217.

Nota: Sok rendbéli probák vannak raytunk, &c.

Ha gon-do - lod, é - lõ em-ber, te ál - la - pa - to - dat,

Mely ne - he-zen, nagy mun - ká-val é - led ví - lá - go-dat,

Ve - ri - ték-kel, nagy gon - dok-kal táp - lá - lod ma-ga-dat.

1. HA gondolod élő ember te állapotodat,
Melly nehezen nagy munkával éled világotat,
Veritékkel nagy gondokkal tápláls magadat.
2. Még-is látod hogy ez világ igen álhatatlan,
Ha mit ád-is de nem léssen mind egy állapotban,
Hát ne hidgyed csalárd vóltát mert meg-csal dolgodban.
3. Azt jól hallod melly sokaknak vólt, nagy gazdagságok,
Sok marhájok nagy sok kincsek és nagy Uraságok,
Im jól látod halál által ki multak mind azok.
4. Ki vólt gazdagb ez világon mint Cresus Király vólt,
Nem mentheté nagy sok kincse végre ugyan meg-hólt,
Alexandert nem mentheté nagy hatalma meg-holt.

1 VII [Az iniciálé nincs kiírva] 3 V Verejtékkal IV, VII s-nagy 4 VIII Aztis látod IV, IX Azt jól 5 VIII az mind egy 6 VIII ne gondold állandóságát, majd meg tsal 7 VIII Sokszor hallod IV, IX Aztis hallod 8 VIII draga kintsek 9 IV, IX s' nagy sok VIII azt is tudod halál által el multak 10–15 VIII [hiányzik] 11 V menthette meg sok VI menthette VII megh nem menthete sok IV, IX mentheté meg sok ... ő-is meg holt 12 VI menthette V, VI meg hatalma s megh holt VII sem menthete IV, IX meg nem menté noha hatalmas vólt

5. Ki vólt ismeg itt valóba szenteb az szent Jobnál,
Ki birt marhát ez világon többet ő nálánál,
15 De lám nem vólt ő néki-is frigye az halálnál.
6. Az Szentek-is az halállal vallyon s-nem vittak-é?
Sok kinokkal nyavalyákkal nem harcolottak-é?
Imé látod ez világbúl nemde ki-multak-é?
7. Senkit azért imé látod hogy az halál nem néz,
20 Mind gazdagot s-mind az szegént ő el vinni nagy kész,
Ha az határ kit Isten tött emberhez közel lesz.
8. Kevélységed meg ne nyomjon haláloedhoz légy kész,
Azt véled-é hogy az halál olyan mint lépes méz,
Ha megh nem térsz örök kinod bizony az által kész.
- 25 9. Gazdag vagy-é avagy szegény téged az megh nem ment,
Az haláltúl sem okosság sem bölcseség nem ment,
Sem Császárság sem Királyság töle meg nem menthet.
10. El-mehetz-é ő előtte kietlen helyekben,
30 Vay ki okos bizony meg-löl s-meg-kinoz testedben,
És az után ugyan bé-vét ilyen mély veremben.
11. Mathusael, Adám, Noe melly sokáig éltek,
De lám végre hálojában halálnak kerültek,
Ő előtte semmi helyben el nem röytözhettek.
- 35 12. Az szent Pállal ha beszélnél te világnak fia,
El rendelte egyszer Isten hogy meg-hally azt mondgya,
Hadgy békét hát ez világnak készüly az nagy útra.

13 V, VI ismét IV Ki vólt köztünk e Világon, Szentebb IX Ki vólt szentebb idejében vajjyon a' 14 IV marhát, és sok kicset többet IX marhát az üdőben többet 15 V, VI, IX halálal 16–18 IV, IX [hiányzik] 16 II, III, VIII vallyon nem VII s vallyon nem 18–69 VII [hiányzik] 18 VIII mégis vallyon e' világon meg marattanak-é? 19–30 VIII [hiányzik] 20 V gazdagot mind VI kazdagot mind IV gazdagot, szegény rendet IX gazdagot szegény rendüt 22 IV, IX A' sok vétek, meg-ne 24 IV örök kint, s' jajt III által leszsz V ez által IX örök kint, jajt hidgyed az által vész 25 IV Ha gazdag vagy, avagy IX tégedet az nem 26 IV Sem okosság, sem bölcsesség, nem tart semmi ellent IX sem okosság sem bölcsesség nem tarthat itt ellent 27 IV, IX A' Császárság, és Királyság haláltól meg-nem ment 29 V meg-löl meg-kinoz 30 IX bé vet földbe mély 31 IX Matusalem 32 VIII de ugyan csak hálojában 34 VIII Tudgya meg hát minden ember, ki ez Világ fia 35 VIII azt az Isten hogy minden meghalna IX Isten, egyszer 36 VIII készüly az halálra

13. Ha az Isten te előled el-vészi társodat,
Atyád-fiát, leányodat, kedves szép fiadat,
Azért kérlek ide halgass igen meg-gondollyad.
- 40 14. Hogy nem eset most te raytad semmi történetből,
De Istennek nagy Atyai kegyelmességéből,
Evel akart meg próbálni s-inteni hitedről.
15. Jól tudod azt nem a' végre ember teremtetél,
Hogy örökké ez világban csendességben élnél,
45 De hogy menyben az meg púszult karba bé vitetnél.
16. Menyországnak boldogsága mi légyen lám hallod,
Nagy vég nélkül való jónak s-örömnnek azt hallod,
Hát nem szükség halottadat felettéb siratnod.
17. Mert ő meg-ment ez világnak szántalan kinnyátúl,
50 Nincs felelme semminémü háborúságoctúl,
Menyben vagyon végh öröme meg-ment siralomtúl.
18. Viszsza nem jön de oda vár te-is készüly hozzá,
Ott-is véle együtt léssesz fényes szép házában,
Ne siry tehát Pogány módra bizzál Christusodban.

37 VIII te mellöled 39 IV halgass, fellyed a' nagy Urat V meg-gondollyad? VIII vagy tavullyab lévő kedves <nagy> jo akarodat 40 IV meg te VIII Gondol<jo>d meg hogy nem eset az rajtad történetből IX ez te raytad mostan 41 VIII hanem az Isten Atyai 42 III, IV ezzel akar V ezzel akart VIII mellyel akar 43 V az végre 43–45 VIII [hiányzik] 44 IX világon 45 IV meg-romlott Karba V karban IX meg üressült karba 46 IV, V, VIII, IX boldogságát VI mi legjen azt lám IV légyen jól tudod VIII légyen már tudod 47 IV jónak, örömnnek ... ezt hallod VIII végnélkül valo örömnnek s- jonak lenni hallod IX azt vallo 48 VIII nem szükség hát 49 IV ő ki-ment VIII Mert meg menekedet minden világhi kinoktol 50 IV Nincs felelme immár néki, a' háborúságtól 51 III, IV, V, VIII vigh öröme IV üress siralomtól VIII ment lészen sirástol IX lészen vig öröme Isten jó vóltábúl 52 II, III, V, VI, VIII, IX nem jö VIII söt oda vár 53 IV együtt lehetsz szép fényes hazába III, V, VIII Isten szép hazában 54–55 IX Istenes jó készülettel, hogy bé mehess oda: / honnét pártos Angyalokat Isten el ki hánya. 54 IV tehát hü Keresztyén, bizzál a Christusba

- 55 19. Halálodnak ő órája im melly bizontalan,
Életednek vége napja im melly tudhatatlan,
Légy hát készen mert ez világ lásd melly álhatatlan.
20. Nagy hálát adgy az Istennek látogatásáról,
Csendeszen vedd az mivel lát Atyai vóltából,
60 Mint akarta mind úgy legyen így szóly hálá-adásból.
21. Oh mennyeknek földnek Ura kegyelmes teremtnök,
Adgy Szent Lelket hogy halálhoz légyen készen lelkünk,
Hogy adhassuk vissza készen néked az mi lelkünk.
22. Vigasztald meg mig itt élünk keserves szivünket,
65 Siralmunkért adgy örömet érnünk, és éltünket,
Csak te vezérld mindenekben, hald meg kérésünket.
23. Dicsirtessél Atya Isten az te Szent Fiaddal,
Mi meg-váltó idvözítő Christus Jesusunkkal,
Szent Lélekkel egyetemben mi vigasztalonkkal.

55–57, 58–60 VIII [felcserélve] 55–57 IX Ne csak mondgyad, Uram! Uram! esztelen szüzekkel, / hanem, Isten akarattját cselekedetekkel: / tellyessítsed, úgy mehetz be Menybe a' Szentekkel. 55 VIII Halálod óráját érted már 56 IV napja, olyan tudhatatlan VIII életednek <is> legh utolsó napja, tudhatatlan 57 VIII mert hogy hamar jö, az csalhatatlan 58–60 IX [hiányzik] 58 VIII Adgy hálát az nagy Istennek 60 II, III, IV, V háladásból 61 VIII -s- Földnek 61–63 IV [hiányzik] 62 V, VI, VIII legyen készületünk 63 VI, IX neked keszen VIII <hogy> készen had adhassuk vissza néked 65 IV Siralomért III, IV, V, VI, IX ernünk, es lelkünket VIII érnünk; mind lelkünket 66 III, V tsak te vezérld életünket VI csak te vezerelej eltünket, hald VIII mind éltünket vezérelyed -s- hald IV, IX Vezérelyed idvességre. Hald-meg 66 V kérésünket? 67–69 III, V, VIII [hiányzik] IX Nyúgosztald meg kegyes Isten a' kimúlt hiveket; / és az örök világosság fogadgya lelkeket: / halgassad meg irgalmassan mi könyörgésünket. 68 IV meg-váltó, s' idvezítő

218.

CEGLÉDI SZABÓ PÁL

[EBBEN AZ EDES MAGZAT VEG BUCZUT VESZEN KESERVES SZÜLEITÜL]

[Nota. Bűnnek az.]

Krisz - tus-hoz ké - szü - lök, sze - rel - mes szü - lé - im,
Ben - ne - tek el - hagy - lak, é - des ne - ve - lö - im,
Most vég - bú - csút vé - szek, min - den is - mé - ró - im,
Hall - já - tok be - szé - dim, ke - gyes jó fe - le - im.

1. Christushoz készülök szerelmes szüléim,
Bennetec el-hadlac édes nevelőim,
Most vég bucsut vészec minden ismérőim,
Hallyátoc beszédim kegyes jo feleim.

- 5
2. Zugodás senkitől ne légyen én szomra,
Ha mondom hogy értem ma végső orámra,
Mert ez nem kívánná mentem ama' jora,
Hol a' bárány Christus gazdag szent vacsora.

- 10
3. Eltem ez életnek nám kevés napjait,
Tudgyátoc nem vöttem hitető javait,
Sőt inkább szenvedtem terhes nyavalyáit,
Halálnak-is láttam ő mérges nyilait.

2 IV, VI, IX kedves nevelőim 3 V edes ismerőim 4 V beszédem 5–100 VIII [hiányzik] 7 II Mert a'
halál-által III, V amaz V jomra VII menten amaz jora 8 V amaz szent 9 III az életnek II, III, VII
csak kevés IV, V, VI, IX én kevés 10 III nem nyertem

- 15 4. Gond, bu, sok fáradság engem nem aggasztot,
Gyermeki éltében szükség nem fárasztot,
Sírás, keserűség keveset apasztot,
Mert virág koromban halál le-szakasztot.
- 20 5. Lakásom nálatoc tudgyátoc nyájaság,
Okos beszédeim sokaknál vigaság,
Szépen szollo nyelvem volt vidám mulatság,
Magam viselése dicséretes joság.
- 25 6. Elei éltémnec nyujtot reménséget,
Hogy ha érnéc én-is koros emberséget,
Néktec szüléimnec örvendetességet,
Hadnéc életemmel jo hirt kedvességet.
- 30 7. Drága szép erköltsnec sengéjét mutattam,
Szelid természettel azt látnotoc adtam,
Magam kedveltetem valamint tudhattam,
Kedves kellemetes mindeneknél voltam.
- 35 8. Isten ajándéka és az ő szép java,
Néktec szüléimnec szerelmes rajzattya,
Voltam bánattoknac vidámito szava,
De vagyoc im mostan láttyátoc meg-halva.
9. Példája halálnac büneim soldgyánac,
Tüköre világnac mulando javánac,
E' kis koporsóban porrá változásnac,
Elöttetec vagyoc oka nagy sirásnac.
- 40 10. A' minden élöknec utára indultam,
Terhes nyavalyákat tölem meszsze hadtam,
Soc jajt és fájdalmat kit ágyban mondotam,
Azoktul meg-váltam mihelyen ki-multam.

13 V aggasztalt 14 IV, VI szükség sem V, IX eletemben szükség sem 15 II keveség hívastott 17–20 IV, VI, IX [hiányzik] 18 II Es okos beszédem 21 III éltémnek 21–22 II Eitem kezdetin nyújtott reménséggel, / Hogy-ha éltém volna kedves egésséggel: 23 II örvendetességgel 24 II Jó hírt, nevet hadnék jámbor életemmel 25 V sengeit 29–30 IV, VI, IX Szüléimnek valék Isten aiándéka / Szépen zengedező, méheknek rajzattya, 30 II magzattya 31 II, VII bánatoknak IV, VI, IX Es ő bánatoknak V bánattyoknak 32 II én mostan 33 IV, VI, IX halálnak és halandósáhnak 34 IV, VI, IX Tüköre ez világ 36 III, V oka vagyok IX oka nagy nagy sirásnak 37–39 IX [összszavart sorok:] Terhes, és fájdalmat, mellyeket vallottam, / Azoktúl meg váltam, méhellyen kimúltam, / Terhes nyavalakat tüle mesze hattam. 38 VII <hadtam> hantam 39 II fájdalmat e' Világon mondtam IV, VI fájdalmat, mellyeket vallottam VII kit Agjamban mondtam

11. Légyen a' nagy Urnac kedves akarattya,
Virágszál koromban lellem ki-szolittya,
Meg-ismérem ebből hogy volt édes Atya,
Mert hogy véle élyec akarattya tartya.
- 45 12. Ekes lilom szál házánál én lészec,
A' mennyei jobol Atyámtul részt vészec,
Tudom szép coronám és ruháim készec,
Kiben fel-öltöztvén mind csac áldást tészec.
- 50 13. Dicsösséges az hely hol öröcké lakom,
Istent itt mindennap színről színre látom,
Sok ezer szenteckel én-is ezt kiáltom:
Áldás, magasztalás, Istené hatalom.
- 55 14. Edes szüléim hát engem mit sirattoc,
Nedves orzával és bus szivel mert vadtoc,
Reám borulással jaj szoval jajgattoc,
Hidegült tetemim ti apolgattyátoc.
- 60 15. Szünnyéc siralmatoc, vidullyon szivetec,
Mert itt-is Istennél vagyoc én tiétec,
Nem soc idő mulva ti-is ide jötöc,
Ezen boldogságban velem edgyüt éltec.
16. Parancsolta Isten meg-kellet lennie,
Nékem leányánac el-kellet jönne,
Mint egy követségben elől bé-lépnie,
Itt mennyei karban helyemre ülnie.
- 65 17. Atyám édes atyám hát meg-csendesedgyél,
Szivedben bánattul rajtam ne törödgyl,
Zokogo sirástul szemeidben szünnyél,
Minden keserüségtül meg-üresedgyél.

42 IV, VI, IX hogy lellem szólittya 43 II Meg-ismértem abból III Megismerem abból III kedves atya IV, VI volt ő kegyes Atya VII hogy volt kegyes Atya IX hogy ő kegyes Atya 46 IV, VI, IX mennyei jókból 47 VII hogy koronam 48 IV, VI, IX Mellyekben öltöztvén örök 50 IV, VI, IX Az Istent szüntelen 51 V aszt IX esz 53–100 IX [hiányzik] 55 IV, VI felettem jajgattok 60 IV, VI Csak istenes légyen a' ti életetek 61–64 IV, VI [hiányzik] 62 I Nékem (fiának-is) leányánac II Nékem szolgájának (leányának) VII nekem ő fianak 66 II, IV, V, VI bánattal 67 II Szemeiddel V szivedben megh szünnyel 68 IV, VI Keserüségektől és

- 70 18. Néked-is azt mondom kedves édes anyám,
Ki világra szültél voltál kegyes dajkám,
Magad meg-tartoztasd nincs semmi nyavalyám,
Árvává sem löttem mert Isten én Atyám.
- 75 19. Nem örökségemben laktam itt e' földön,
Hol változás alatt tudgyátoc van minden,
Iffiakon, véneken, ártatlan kisdeden,
Halál uralkodic szegény és nagy renden.
- 80 20. Az halál énnékem nem volt aggodalom,
Hanem inkább mint egy csendes nyugodalom,
Ur Jesus Christusban lött én ki-mulásom,
Kiben az hiveknec haláloc szép álom.
21. Itt a' soc nyavalya én gyenge testemet,
Törte és faggatta bádgyatt tetemimet,
De mihelt az Isten szollitá lelkemet,
Meg-nyugodot testem élem örömemet.
- 85 22. Azon kérec mindent, hogy már én példámmal,
Biztassa ő magát hit bizodalommal,
Ne gondollyon semmi testi fájdalomával,
Mert lészen mellette Christus oltalmával.
- 90 23. Romlott állapotbol még egyszer fel-vészen,
Mikor el-jövendő ítéletre lészen,
Joknac gonoszoknac mihelt törvényt tészen,
Testestül lelkestül vig örömben viszen.
- 95 24. Oh környülem állo keresztyén szent sereg,
Többet már nem szoloc szived mert kesereg,
Csac tisztet kívánom hogy testem fel-vegyed,
Innét ki-kisérvén föld gyomrában tegyed.
- 100 25. Légyen mind ezekben dicséret Istenec,
Ki boldog ki-mulást ad benne hivöknec,
Békeséges türeést szomoru sziveknec,
Adgyon vigasztalást meg-keseredteknec.

69 IV, V, VI eszt mondom 68 II Es keserüségétől kérlek üresedgyél 69 II ezt III [ettől a sortól kezdve hiányzik] 72 IV, VI Sem árva nem lettem, Isten az én Atyám 77 II fáradságom 78 II nyugodalmom 81 IV, VI Eltemben nyavalya gyenge tetemimet 82 II, VII szaggatta IV, VI bádgyadott testemet V gyenge tetemimet 83 IV, VI mihellyen 84 IV, VI 's élem VII testem<et> erven 85–88 IV, VI [hiányzik] 87 II, V semmit VII fajdalommal 91 V gonoszak IV, VI midőn törvényt 93 IV, VI keresztyéni 94 VII szived meg kesereg 95 II De csak azt kívánom 96 II Szépen el-késérvén V innet ki keserven 98 IV, VI ő hiveinek 100 II a' keseredteknek

219.

LASKAI GÁSPÁR

Nota. Bűnnek az ü soldgya az etc.

Szo - mo - rú az ha - lál az gyar - ló em - ber - nek,
Ha - lál kö - ve - ti - tül min - de - nek ret - teg - nek,
Mert meg köll kós - tol - ni min - den em - be - rek - nek,
Vé - get még - sem tu - dunk vet - ni bű - ne - ink - nek.

1. Szomorú az halál az gyarló embernek,
Halál követitül mindenek rettegnek,
Mert meg köll köl kölni minden embereknek,
Veget meg sem tudunk vetni bűneinknek.
- 5 2. Iffiaknak, venőknek nem keduez az halál,
Valaki Evatul s-Adamtul szarmazal,
Vilagtul meg valik, az kit elől talál,
Azert Isten ellen te ne zugolodgyal.
- 10 3. Gyakran az Istennek beszede eszünkben
Jusson es mjndenkör zöngiön fülejnknben,
El mulik életünk lattyuk mely hirtelen,
Jüvel Jesus Christus, vegy be kegyelmedben.
- 15 4. Az mi gazdagsagunk minket meg nem tarthat,
Nagy hatalmassagunk semmit nem segethet,
Halál előt senki mjnkét el nem reythet,
Jüvel Jesus Christus, mutasd kegyelmedet.
- 20 5. Siralmas Jay szoval sirassuk vetkünket,
Emellyök föl hitből az mi kezejnket,
Nyuczok az Istenhöz szep könyörgesünket,
Jüvel Jesus Christus, segely meg már minket.

6. **Poenitentiara** készítsük magunkat,
Hatra hadgyuk minden mi gonossaginkat,
Mert ugy nyerhettyük el az szep boldogsagot,
Jüvel Jesus Christus, adh megh Koronankot.
- 25 7. **Az** Paradiczomnak kegyös haylekaban,
Amaz szep tündöklö fenjös menyorszagban,
Idvözült hiveknek szep tarsasagokban,
Jüvel Jesus Christus, vigy be minket abban.
- 30 8. **Remensegünk** nekünk legyön az Istenben,
Folyamjunk ü hozza minden szüksegünkben,
Aldgyuk magasztallyuk tellyes életünkben,
Jüvel Jesus Christus, batoricz hitünkben.
- 35 9. **Lattyuk**, itt ez földön ninczen maradasunk,
Hirtelen valtozik minden nyaiassagunk,
Siralomra fordul minden vigasagunk,
Jüvel Jesus Christus, mert csak tegöd varunk.
- 40 10. **Az** mi Attyank fia, kit szömünkel latunk,
Az földnek gyomraban mellyet be takarunk,
Nagy pelda mj nekünk, hogy mjnd megh kel halnunk,
Jüvel Jesus Christus, mert tegödet varunk.
11. **Senki** ez vilaghoz bár ne ragaszkodgyek,
Vigyazzon mindenkor es iol elmelködgyek,
Utolso napiarol el ne feletközzek,
Jüvel Jesus Christus, legy nekünk segetsegh.
- 45 12. **Kegyelöm**, kedvezes ninczen az halalban,
Nem esik megh szive Iffiakon, venökön,
Nem könyörül semmit gyöngé viragokon,
Jüvel Jesus Christus, ne hadgy vegh orankon.
- 50 13. **Az** halal a bünnek, iol tudgyok, iutalma,
Hogy ha egessegünk vagyon minekünk ma,
Talám holnap szallunk be az föld gyomraban,
Jüvel Jesus Christus, lelkünk ved markodban.
- 55 14. **Istennek** orszaga tellyes fenyesseggel,
Szüntelen enöklö Angyali sereggel,
Szamtalan sok regi idvözült szentöckel,
Jüvel Jesus Christus, idvözicz ezöckel.

60

15. **Jüvel** Jesus Christus, hald meg keresünket,
Jüvel, ne nezd az mj számtalan bününket,
Tekincz megh ki omlot szép piros verödet,
Jüvel Jesus Christus, ved hozzád Lelkünket.
16. **Enged,** színről színre hogy tegöd lathassunk,
Te szent Angyaliddal öröcke áldhassunk,
Es az szent Lelöckel fel magasztalhassunk,
Jüvel Jesus Christus, adgy öröcke latnunk.

TOLNAI BORBÉLY GERGELY

[LELKI VIADALLYA A' KERESZTYÉN VITÉZNEK HALÁLA ORÁJÁN ELLENSÉGIVEL]

1. ELetemnek végső napját,
Mint hogy ma el-értem oráját,
Testem le-tészi bűnének soldgyát,
Bátran meg-vijja halál bajját.
- 5 2. Lelkem érzi hogy testemtül,
Meg-kell válnia ez élettől,
Tudgya bucsut vészen földiektül,
Mert így van rendelve Istentül.
- 10 3. Azért dolgát ö-is bizza,
Istenre ki hozzája hija,
El-hitte hogy őt Christus nem hadgya,
Ez harczban segedelmét nyujtja.
- 15 4. Mert esküvéssel fogadta,
Bizony mondással-is állatta,
Hogy halálban azoc pártját fogja,
Kik hivei rájoc van gondgya.
- 20 5. Támadgyon-fel bár a' Sátán,
De nincs hatalom bottya vállán,
Nem örülhet soha lelkem kárán,
Mert váltott vagyoc Christus árrán.

2 V, VI, VII minthogy már 5–84 VII [hiányzik] 5 II testetül III testemről 6 II el kel valnia ez vilagtul 7 II testem bucsut 8 II így volt 10 VI Istenére V ki hozzá 11 IV el-hittel 12 II es harczban 14 II mondassatis 16 V hivei, s' rájok 18 II hatalma 20 II mert megh váltatot Christus árán VI mert meg váltott Christus halálán

6. Rettensen pokol kinnyával,
Agyarkodgyéc ordításával,
Készüllyön reám tüzes lángjával,
Halálnac ö mérges nyilával.
- 25 7. Isten ellen hogy bünt töttem,
Ezért ackor pöröllyön velem,
Tudom fortéllya nem árt ellenem,
Mert részes velem a' kegyelem.
- 30 8. Igyekezéc érdememtül,
El-tiltani Idvezitötül,
Ki-fognia hivec számoc közzül,
De nem ad-ki Isten kezétül.
- 35 9. Ennyi ellenségim között,
Christus ki magánac gyürüzött,
Nem hágy mert hit reménséget szörzött,
Kit nálam mind eddig meg-örzött.
- 40 10. Edes Jesus segedelmem,
Kérlec már légy jelen mellettem,
Pállya futásom im el-végeztem,
Le-tett jutalmat add-meg nékem.
11. Angyali tábor ne késséc,
Kic lelke hozzád fel-kisérjéc,
Abrahámnac kebelében vigyéc,
Hol Lázárral edgyütt nyugodgyéc.
- 45 12. Testem el-temetni hagyom,
Földnec mint anyámnac ajánlom,
Itélet napig hol nyugodalom,
Adasséc néki csendesz álom.
- 50 13. Fel-támadás felöl hitem,
Vagyon álhatatos értelmem,
Jo bizodalom reménség engem,
Táplál mert kész életre mentem.

23 II, IV rám 24 II halálnac mergetes fulánkjáual 25 II Isten törüenijt hogy megh szegtem VI ellen
ha 26 II azért ackor 27 II nem al 29 II erdemeuel VI az élöttül 30 V, VI Idvezitömtül 32 II, III,
VI kezéből 33 IV ellenségem II közzül 37 II segedelem 38 II kellek hogy már legyen mellettem
41 II kessel 43 V, VI kebelébe 45 IV hagyom 47 II napigh ep 51 II bizodalom s-remensegh 52 II,
VI mert lesz

- 55 14. Ha porrá változic testem
De hiszem hogy én idvezitöm,
Ezen testben szemeimmal nézem,
Mikor leszen nékem ítélőm.
- 60 15. Hogy ha székit ki-téteti,
Ítélethez magát készíti,
Ackor lelkem-is áldásod vészi,
Kit már valloc hogy lelkem éli.
16. Nem lesz nékem félelmemre,
Ha mondatic hogy ítéletre,
Kellyetek-fel holtak szám-vetésre,
Mert el-jö Biro fizetésre.
- 65 17. Bátran a' trombita szora,
Angyaloktul fuvallására,
Fel-támad testem mert vigaságra,
Menybe vitetic boldogságra.
- 70 18. Testemnec hát el-alvásán,
Nyavalyáktul meg-nyugovásán,
Töletec valo el-bucsuzásán,
Ne sirjatok illy boldog sorsán.
- 75 19. Vigan inkább kísérjetez,
A' sirban ötet bé-tegyétec,
E' világon Istent ugy féllyétec,
Boldogság javát hogy éllyétec.
- 80 20. Aldott Jesus végső szomat,
Hallyad elégeld-meg harczomat,
Terjezd-ki lelkemnec Szent markodat,
Részelted velem országodat.
21. Hol színről színre Atyáckal,
Ezt kiálcsam boldog juhockal,
Dicsértessél Atyám Szent fiaddal,
Szent Szent légy Szent ajándékiddal.

53 VI Tudom porrá válik 55 Ujjult testben 57 VI letéteti 59 II testemis áldását 60 VI Kinek részét már II Lelkem erzi 64 II, III, V, VI el jüt 66 VI szent Angyalok II fuallasokra 68 II menyben IV mellybe vitetik 69 IV hát el-válásán 72 II ö boldogh 73 III dicsérjetez 74 VI sirben 75 II Istent 76 II boldogságát hogy el vegietek 78 II hald megh elégeld meg 79 II szent karodat 82 VI azt IV kiáltsák 83 II diczertessek 84 II ayandekoddal 83–84 VI Légy áldott szent Atyám Christus által, / szent szent szent légy örök áldással.

221.

Vi - gyázz ha - lá - lod - ra, ha - lan - dó em - ber,
 Lá - tod, hogy a sok bűn á - rad, mint ten - ger,
 Tud - jad a - zért, hogy meg kell hal - nod egy - szer,
 De nem tu - dod, raj - tad ha e - sik a szer.

1. Vigyázz halálodra halando ember,
 Látod hogy a' soc bűn árad mint tenger,
 Tudgyad azért hogy meg kell halnod egyszer,
 De nem tudod rajtad ha esik a' szer.
- 5 2. Az Isten országa *megnyitva* vagyon,
 A' Christus szüntelen kapuján vagyon,
 Hallod hogy ő téged mindennap híjon,
 Te azért legy készen hogy ki ne hadgyon.
- 10 3. Jol tudod mint jára az öt bolond szüz,
 Ha nem lesz olajod bizony hátra üz,
 Az Isten haragja fenyegető tűz,
 Mig időd engedi jobb hitben épülsz.
- 15 4. Ne nézd büneidnec nagy sulyos voltát,
 Kérjed az Istennek irgalmasságát,
 Minden nap bűnődnecc vágd-el egy ágát,
 Az után meg-érted atyai voltát.
- 20 5. De ha vakmerőség hited meg-fojtja,
 Az Isten haragját fejedre gyujtja,
 Az halált fegyverben hozzád bocsátta,
 Lelkedet nagy kinnal kezében adgya.

5 I még nyitva 4 V hol esik 5–52 IV, V [hiányzik]

6. Az istentelenség sokat el-hajtot,
Némelly baráttyának kárral áldozott,
A' ki szomszédgyával ma szépen szollot,
Lásd útában ismét ő vermet ásott.
- 25 7. Irégység, eszvesztés, ember gyalázás,
Most kedves mindennél csak a' tobzódás,
A' jámbor életben nincsen jobbulás,
Mindeneknél forog szitoc káromlás.
- 30 8. Az holt ember téged most szépen szollít,
Senki ne felejtse-el teremőjét,
Noha mostan érzed tested erejét,
De hamar szenvedhetz nagy betegséget.
- 35 9. En-is valéc olyan mint te vagy mostan,
Ettem ittam szoltam mint te-is mostan,
De minden erőmtül immár meg-fogytam,
Péllda légyec néktec ki most meg-holtam.
- 40 10. Minden a' mi vagyon itt e' világon,
Nem lehet állandó soha magában,
Mindeneket bé-nyél a' föld gyomrában,
De boldog kit az Ur talál jó útban.
11. Serkennyél-fel azért emberi állat,
Hadd-el jo idején bünös voltodat,
Ne add merészségre iffiuságodat,
Keservessen sirasd álnokságodat.
- 45 12. Hogy mikor a' Christus jö halálodra,
Ackor te lelkedet készen talállya,
És ő szent Attyánac azt bé-ajánlya,
Végphetetlen örömmel koronázza.
- 50 13. Dicséret tenéked Atya Ur Isten,
Veled egyetemben Fiu Ur Isten,
Szent Léleckel edgyütt egy bizony Isten,
Holtunc után vigy bé te örömedben.

26 III dobzódás 37 III a' világon 44 II, III Vénségedben sirasd III álnokságodat

222.

TOLNAI BORBÉLY GERGELY [!]

[Nota: Bűnnek az ő sóldgya &c.]

Ke - gyes buz - gó - ság - túl vi - sel - te - tett nép - ség,
Ko - por - sóm és sí - rom mel - lett for - gó köz - ség,
Ki - től holt tes - tem - nek a - da - tik tisz - tes - ség,
Hall - jad be - szé - de - met, e - gész ke - resz - tyén - ség.

1. KEgyes buzgoságtul viseltetet népség,
Koporsom és sirom mellet forgo kösség,
Kitől holt testemnek adatic tisztesség,
Hallyad beszédemet egész keresztyénség.
- 5 2. Honnan ki-indultam és az hová érec,
Mitsoda országban már ez után érec,
Mely jo és mely drága állapotú lésezec,
Christus Jesus népe arrul most beszéllec.
- 10 3. Halandoságodat én bennem szemléllyed,
Ember minémü vag' ezt most tölem vegyed,
Hozzád ez intésem; életed ugy éllyed,
Hogy a' menyországnac örömét el-nyerjed.
- 15 4. Kitsoda magánac hoszszu időt ígért,
Senki nem volt egyéb hanem csac ki meg-ért,
Gyermec és ifju, vén noha sok időt ért,
De ugyan halálnac torkában velem tért.

8 II most arról 10 II, III azt most 13–16 III [hiányzik]

- 20 5. Egésség, betegség, gazdagság, szegénység,
Békeség, háboru, böcsület, kissebség,
Jó élet, büntétel, minden féle inség,
Vagy öröm, vagy bánat, világi dicsősség.
6. Semmi dolgaiban állandóság nincsen,
Embertől el-marad hogy ha kapdos kincsen,
Álhatatlansága hát tégedet incsen,
Boldog ki-muláshoz naponként készítsen.
- 25 7. Jo egésség után hoszszu betegséggel,
Ha sokáig éltet kedvetlen vénséggel,
Világ szokot lenni sok féle inséggel,
Sátán lelked környül álnoc mesterséggel.
- 30 8. Illyen állapottal én világban laktam,
Terhes soc fájdalmit mig éltem kostoltam,
Mással-is így bánic példákból próbáltam,
Fényes boldogságát senkinél nem láttam.
- 35 9. Minden nyavalyáknac de vége halálom,
Mettszette-ki nékem bizony kedves álom,
Mert Christus Jesusért igaz hittel vallom,
Hogy öröc életem Istennél találom.
- 40 10. Testem sok inséget tudgyátoc szenvedet,
De szegény ezektől mind meg-csendesedet,
Boldog ki-mulásom mihelt engedtetet,
Angyaloktul lelkem örömben vitetet.
11. Boldog állapotom most a' menyországban,
Örül, vigad lelkem ez áldot városban,
Az Istennél élec halhatatlanságban,
Dicsöült szenteckel fényes állapotban.
- 45 12. Jo szivel fogtanac menybéli polgároc,
Örültec hogy bennem nem löt semmi károc,
Most én is ez után mást utánnam vároc,
Mint jo hiv társommal vigadni *akaroc*.

29 III állapottal e' Világban 33–36 III [hiányzik] 38 III ezekről 39 II engegtetett 40 III Angyalokkal 45 III Jó szivel fogadtak 47
III én, és ez-után 48 I akartoc II, III akarok

- 50 13. Christustol készített házba bé-jutottam,
Atyám hajlékába lakojul szállottam,
Mint örökös fiu jomban bé-iktattam,
Menyben szabadosnac Istentől mondattam.
- 55 14. Fel-öltöztvén vagyoc ártatlan ruhában,
Ama' tiszta és fényeskedő biborban,
Kit a' Jesus Christus kereset halálban,
Szentire ruházot meg-igazításban.
- 60 15. Isten irgalmánac gémánt coronáját,
Drága szép virágból füzött koszoróját,
A' mennyei kertben nyílt piros rosáját,
Fejemen viselem ékes violáját.
16. A' bárány Christusnac vig lakodalmára,
Hittak-el és vég nélkül-valo javára,
Örülöc vigadok hogy ez állapatra,
Istennec jutottam színe látására.
- 65 17. Menyben asztalom-is nékem meg-vettetett,
Az Ur Jesus Christus hozzája ültetett,
Pohárom jo borral csordultig töltetett,
Nyájas beszédével meg-örvendeztetett.
- 70 18. Isten igéjéből mellyeket hallottam,
Ezec valóságát ma lélekben láttam,
Tükör és homályban mig világban laktam,
Menyországnak javát rész szerint kostoltam.
- 75 19. Fel-ékesült elmém tiszta igassággal,
Akaratom tellyes jora vágyodással,
Minden indulatom szent ártatlansággal,
Fel-ruházván vagyon az épp ábrázattal.
- 80 20. Halando emberec szemei nem láttác,
Ingyen csak hirrel-is fülöc nem hallottác,
Szivec gondolati azt meg sem gondoltác,
Melly nagy boldogságra hiveket menyben hittác.

50 II hajlékában 54 III Tiszta, s' fényeskedő aranyas biborban 62 III Hittak; és vég-nélkül-való szép javára 65 II meg-terített 76 II vagyok III vagyon, ékes ábrázattal 77–84 III [hiányzik] 80 II melly boldogságra

21. Nevezetec szerént mondatnac boldognac,
Minden nyavalyákat mert tul haladtanac,
Fájdalom, betegség, sirás el-multanac,
Azoktul kic földről menybe jutottanac.
- 85 22. Világos szép példa erre magam vagyok,
Ki it e' világon soc jaj szokot hagyoc,
Többé én itt élni soha sem kívánoc,
Mert mind egészségem s' mind örömem nagyoc.
- 90 23. Gondom nagy volt arra mint légyen Istennél,
Kedves ki-mulásom ö szent felségénél,
Mert állandobb jóság és nagyobb kincs ennél,
Sem mennyen sem földön nem lehet senkinél.
- 95 24. Eitem halálom volt nékem Christusom,
Igyemet forgato kegyes Patronusom,
Hitem, reménségem, érdemem Jesusom,
Fel-támadásban-is lesz igaz tutorom.
- 100 25. Lelki vitézséggel jo harczom meg-vittam,
Bűnec az ö soldgyát az halált meg-adtam,
Hitem meg-tartottam el nem tántorodtam,
Irgalmas jutalmát ezeknec el-fogtam.
26. Már nincs egyéb hátra hanem hogy testemet,
Tegyétek-bé sirban hideg tetemimet,
Takaritsatoc-el acképpen engemet,
Mint Angyaloc vittéc Istenhez lelkeket.
- 105 27. Ezekre az Atya segillyen titeket,
Szent Fia kegyelme éppitse hiveket,
A' Szent Lélec ujjá szüllyön benneteket,
Szent Háromság vigye-bé ti lelketeket.

81 II Nevek szerént mondatnak ök boldogoknak **97** II vitézségnél **103** II akképpen testemet **108** II Szent Háromság menyben vigye lelketeket

223.

[Nota: Sok rendbéli próbák vannak &c.]

1. JEr most szollyunc e' szomoru alkatmatosságban,
Miként esénc az Istennek ily nagy haragjában,
Az életből hogy hogy jutánc a' testi halálban.
2. Az Istennek meg-változhatatlan decretoma,
5 Hogy a' bünért minden test az halált meg-kostollya,
Meg-kell lenni mert ez az Istennek akarattya.
3. Első ember hogy el-eséc a' bün következéc,
A' bün után az Istennek átka rajtunc eséc,
Átoc után az halál-is reánc ugy származéc.
- 10 4. Igy hát e' testi halálunc büneinknec soldgya,
Kit mi reánc első szüléinc rut büne hozza,
A' mely miatt estünc vala öröc kárhozatba.

1 II, IV, V JEr mi 3 II, III e' testi IV, V keserves halálban 4–6 IV, V [hiányzik] 7 IV [jegyzet:] Rom. 5. 12. 9 IV, V mi-reánk származék 10 IV, V Igy hát immár mi halálunk bünnek az ő sóldgya 11–12 IV, V Evel fizet bünért isten; Szent Pál bizonyította: / Eztet azért minden ember egyszer meg-kostollya. 11 II Szülénk rút bünével IV [jegyzet:] Rom. 6. 23. 12 után IV, V De keservesb ennél sokkal léleknek halála, / Melly Istennek malasztjától az embert meg fosztja / Pokolbéli kárhozatra a' bünöst taszította. // Mind ezeket Adám vétke mi fejünkre hozta, / Isten ellen hogy Evának szavát ő fogadta, Es az almát törvény ellen hogy ő meg-kóstolta.

- 15 5. De az Isten könyörüle rajtunc irgalmason,
Ö szent Fiát el bocsátá hogy minket meg-váltson,
Az ördögnek rabságából el-ki-szabaditsón.
6. Ki minket meg-szabadita az ő halálával,
Ö szent Attyát engesztelé vére hullásával,
Adóságinkat fizeté számtalan kinnyával.
- 20 7. Nincs már rajtunk a' Sátánnac semmi birodalma,
Aszszony magva mert kigyónac fejét meg-rontotta,
Ne féllýünc hát ha lészen-is testýnknek halála.
8. A' mi fejýnc az Istennec egy szýlöt szent Fia,
Halál által akart menni ő szent országába,
Igy nékýnc-is halál által ád részt meny-országba.
- 25 9. A' jó Pásztor halálíg vít az ő juhaiért,
Drága vérét ki-ontotta a' juhoc akláért,
Ö szent testét meg-áldozta az Ecclesiáért.
- 30 10. Hát nékýnc-is követnýnc kell a' mi vezérýnket,
Se életben se halálban el ne hadgyuc ötet,
Hogy meg-adgya halálával nyert örökségýnket.
11. Nem kell sirnýnc hát felettéb a' mi halottýnkon,
Se magýnc ne keseregýnc halando voltýnkon,
Söt vigadgyýnc halál után fel-támadásýnkon.
- 35 12. Oh te áldott vigasztalo Szent Lélec Ur Isten,
Tekénts reánc s' vigasztaly-meg minket kegyelmessen,
Holtýnc után számláltassýnc Szenteid köziben.

14 IV, V Ottan Fiát meg-ígíré **15** IV [jegyzet:] Gen. 3. v. 15. **16** IV, V A' ki minket szabadita ő Szent halálával **17** IV, V Es szent Attyát **18** II, IV, V Adósságýnk meg fizeté **21** III féllýünc ha **24** IV, V által kell bémennýnk abba **25** IV, V Mint jó **26** II ki-ontotta juhok váltságá-ért IV, V ki-ontotta azok váltságáért **27** IV, V fel-áldozta szabadulásokért **30** III örökségýnkét **35** II, IV, V reánk vigasztally **36 után** IV, V Nyúgosztald meg Kegyes Isten a' ki-múlt híveket, / Es az örök világosság fogadya-bé őket: / Halgassad meg ő érettek nyýjtott kérésýnket.

224.

1. **S**iralmas nekünk minden életünk,
Nyomoruságra juta mi igyünk,
Siralom miatt be-borult országunk.
2. **I**sten haragja meg-tettzik rajtunk,
5 Mellyet esetkor Adámban vöttünk,
Jaj, jaj minekünk, mert igen vétkeztünk.
3. **R**ajtunk az bünért az halál fekszik,
Mint edgy Bölts mongya ugy uralkodic,
Mint ki ágyában éjel nappal nyugszik.
- 10 4. **A**latyát néki senki nem tudgya,
Ábrázattyát-is meg nem mondhattya,
Kegyetlenségét mindennap jól láttya.
5. **L**áthatatlannak bölts Pláto írja,
15 Mert még azt senki meg nem láthatta,
Magas hoszszunak hatalmáért mondgya.
6. **M**agas egéken üstöke fekszik,
Isten kezében mert ő tártatik,
Ellene senki tsak edgyet sem lépik.

2 I, II ingyünk 6 I mineküuk 11 I mnodhattya

- 20 7. Az job lábával az tengert nyomja,
Bal lábát világ végére nyújtja,
Bal és job karja világot bé-fogta.
8. Sulyos ő keze az Bölts úgy írja,
Mert még az kire le-botsáthatta,
Senki közzülök még meg nem birhatta.
- 25 9. Ez széles világ ezt ne tsudállya,
Hogy lábaival őt által fogta,
Hatalma alá mert Isten botsátta.
10. Széles homlokát az Pláto írja,
Világnak nevét kire fel-irta,
30 Senki nints földön az kit hátra hadna.
11. Halál ő neve minden meg tudgya,
Az alnokságért meg kell hálnia,
Adámban régen mellyet vöttünc vala.
12. Az Bölts úgy írja nints néki szive,
35 Hogy valakin ő könyörülhetne,
Valaki az bünt Adámban fel-vette.
13. Lélegzet nélkül valónak mondgya,
Mert kire terhét ő rá rakhattya,
Lelkét tetstétül hamar el-választja.
- 40 14. Az job kezében por-hamvat hordoz,
Mert minden hóltat azzal be-fedez,
Vegre az hólt test hasonlo az földhöz.
15. Lám Bölts azt mondgya hogy kettő feje,
Kinek edgyikben nints neki szeme,
45 Másikban fénlik világos két szeme.
16. Nem tsuda, ember, hogy kettő feje,
Mert Szent Irásban kettő ő neve,
Testi és lelki jók gonoszok vége.
- 50 17. Edgyic fejében edgy szeme sintsen,
Mert világosság azoknál nintsen,
Lelki haláltul kiknek mentség nintsen.

18. Világos szeme másik fejében,
Mert az igazak fénlenc hitben,
Noha ideig meg-halnak ez testben.
- 55 19. Szörnyü kegyetlen sargának írja,
Mert az holtakat ő meg-sárgította,
Hangos két füle éltünket cirkállyá.
20. Gyogyulhatatlan sebesnek írja,
Mert kinek testét egyszer megnyomja,
60 Nem leszen annak többbe vigasága.
21. Orvos az Christus az halál ellen,
Mert tsak ő álhat hatalma ellen,
Gyogyulást kérjünk mig élünk ez testben.
22. Nem nyerjük soha halálunk után,
65 Idvességünket ez élet után,
Mig élünk addig fáradgyunk ez után.
23. Illyennek mondgya természetiben,
Hangos trombitát ha hall éltében,
Ottan semmivé leszen erejében.
- 70 24. Az ítéletben székben ha le-ül,
Az Christus Jesus trombitával jö,
Az halál leszen tsak semmi erejü.
25. Oh te kegyetlen keserves halál!
Ez földön sokat már uralkodtál,
75 Keveset bennünk immár hátra hattál.
26. Szünnyél-meg immár ennyi romláson,
Sok szép iffiaknak ő halálokon,
Siralom miatt fogyatkozásokon.
27. Nintsen már benned semmi kegyelem,
80 Vénhez iffiuhoz valo szerelem,
Urtul, Tsászártul való nagy felelem.
28. Allatod néked vajha lött volna,
Sok urak veled meg-vittak vólna,
De jól tudgyuk vagy Isten akarattya.

- 85 29. Kegyetlenséged ennyi nem vólna,
 Mély *torkod* ha meg rakhattad vólna,
 Tsuda hogy ennyit rakhatz bé gyomrodba.
30. Urak Tsászárok teste gyomrodban,
 Mennyi Királok vannak torkodban,
90 Iffiakat vénnel edgyaránt *rak zsákban*.
31. De tudgyuk végét te tanátsodnak,
 Meg tudták okát az te dolgodnak,
 Hogy véget akarsz vetni ez világnak.
32. Aly-meg valaha az te dolgodban,
95 Sok szép iffiakat szány-meg magadban,
 Kegyetlenséged ne tarts ez világban.
33. Illyen szokása halál dolgának,
 Olly útát azért keress magadnak,
 Hogy örököse lehess menyországnak.

85 II Kegyetlenséget **86** I, II torkat **90** I raksákban II rabsákban **91** I vágét

Miért szor-gal-ma - tos - ko - dunk, S any-nyit gon-dol - ko - dunk?
Ha ez vi - lá - got bir - nók, U - gyan meg kell hal - nunk.
A - tyá - ink, a - nyá - ink, Ba - rá - tink, szom -
Jaj, ho - vá löt - te - nek, Kik ez - e - lött
szé - dink, És mi ked - ves nem - zet - sé - gink,
él - tek! Ez vi - lát - ból ki - köl - töz - tek.

1. Miért szorgalmatoskodunk,
S' annyit gondolkodunk,
Ha ez világot birnök,
Ugyan meg-kell halnunk.

5

R. Atyáink, Anyáink,
Barátink, szomszédink,
És a' mi kedves nemzetségink, (fiaink)
Jaj hová löttének,
Kik ez előtt éltek,
Ez világból ki-költöztek.

10

2. El-vagyon már rendelve
Minden ember élete,
Urról, szegény koldusról,
Hatalmas Tsászárról.

15

R. Világon kik vadnak,
Vének avagy iffiak,
Mind meg-kell halni azoknak,
Nem nézi ő rendit,
Sem nagy nemzetségit,
Hirtelen meg-fojt akarkit.

20

7 II és e' mi III es mi 13 II urtol

3. Hogy minden embereket,
Edgyszer s' mind ölhessen,
Ö azon igyekezik,
Hogy el-temethessen.

25 R. Azért minden ember,
Ám akarki legyen,
Magáról gondot viseljen,
Mert nem tudgya soha
Az halálnak napja,
30 Holott érkezik reája.

4. Azért miglen ideje
Térésünknek vagyon,
Poenitencziát tartsunk,
Istenhez siessünk.

35 R. Azért Uram Isten,
Ki hiszsz kegyelmessen,
Légy óltalmunk mindenekben,
Könyörülly mi rajtunk,
Légy irgalmas nekünk,
40 Hogy tégedet dicsérhessünk.

29 II napját 31 II Azért mikoron 33 II tartsuk 34 III s' Istenhez

226/I.

1. IM látod *virág* voltát,
Melly hirtelen el-hervad,
Isten az halál által,
Engemet ki-szólita.
- 5 2. Ezt ki gondolta volna,
Lelkemnek ki-mulása,
Hogy ez napokon lenne,
Testemtől bucsut venne.
- 10 3. Oh szerencsétlen óra,
Keserűségnek napja,
Siralomra ejtetted
Én édes szüléimet (rokonimat.)
- 15 4. Hová lött én szépségem?
Hová lött erősségem?
Életemnek virágja?
Isten leg-jobban tudgya.
- 20 5. Oh te kegyetlen bánat,
Miért szerzél siralmat,
Im szüléim (rokonim) jajgatnak
Epednek és bánkodnak.
6. El-hagyom mindenemet,
Rettentő ítéleted,
Légy irgalmas énnékem,
Immár földben tétetem.

1 I világ II e' világ III, IV virág 5–40 IV [hiányzik] 8 III s' testemtől 11 III siralomba 16 II Istenség jobban 24 II tétetem

- 25 7. Rajtam ne bánkodgyatok,
 Söt inkább vigadgyatok,
 Isten engem örömré,
 Bé-viszen dicsösségre.
- 30 8. Utánnam siessetek,
 Ott meg-várlak titeket,
 Abban a' dicsösségben,
 Kit Isten szerzett menyben.
- 35 9. Oh én édes Istenem,
 Te vagy út, idvességem,
 Lelkemet ki-bocsáttam,
 Kit Szent kezedben adtam.
- 40 10. Engedgy ez élet után,
 Fel-támadást nagy vígan,
 Országodnak birását,
 És örök bódogságát.

30 III oda várlak **34** III úr, s' idvességem

AZ IFFIÁK TEMETÉSÉRE

1. (1.) IM látod világ vóltát,
Hirtelen változását,
Testemnek hervadását;
Az halál kemény sorsát.
- 5 2. (2.) Ezt ki gondolta vólna,
Hogy ma lelkem ki-múlna;
Testemtől el-búcsuzna,
Hosszú útra indulna.
- 10 3. (3.) Oh szerencsétlen óra,
Keserűség pohára!
Miért ejted sirásra
Szüleimet (Nemzetemet) bánatra?
- 15 4. (4.) Hová lett én szépségem?
Hová lett erősségem?
Virágzó ékességem?
Hová lett frissességem?
- 20 5. (5.) Oh te kegyetlen halál!
Hirtelen mint le-vágál?
Csak vígadnom sem hagyál;
Iffiuságomtól fosztál.
6. (5.) Jajgatnak én *Szüleim (rokonim)*
Bankodnak jó barátim,
Nyájaskodó társaim;
Látván hideg tetemim.
- 25 7. (6.) El-hagyok mindeneket,
Kedves jó-isméroket:
Eltesse Isten őket;
Vigasztallya szíveket.
- 30 8. (7.) Rajtam ne bánkodgyatok,
Hogy koporsóban láttok:
Lészek itt-is társatok;
Ezt inkább gondollyátok.

- 35 9. (8.) Utánnam tí-is jötek;
 El nem kerülhetitek.
 Itt meg-várlak bennetek:
 Erre jól készüllyetek.
- 40 10. (9.) Oh én édes Istenem!
 Te vagy én Üdvösségem.
 Néked ajánlom lelkem;
 Légy menyben dicsőségem.
11. (10.) Engedgy ez élet után
 Fel-támadást nagy vígan:
 Országodat láthassam,
 Es örökké birhassam.

227.

Szí - vem sze - rént kí - vá - nom u - tol - só ó - rá - mat,
 Mert nya - va - nya, bú, bá - nat e - mész - ti na - po - mat,
 Meg - vál - ni kész va - gyok vár - ván én zsol - do - mat,
 Kit Jé - zus már meg - szer - zett, mint fő ju - tal - ma - mat.

1. SZívem szerént kívánom utolsó órát,
 Mert nyavalya bú bánat emészti napomat,
 Meg-válni kész vagyok várván én sóldomat,
 Kit JESUS már meg szerzett mint fő jutalmamat.
- 5 2. Meg-váltott tudom engem büntől és haláltól,
 Szent vérednek váltsága, kit tartok zálogól,
 Mit rettegnék tehát én ördögtől pokoltól,
 Mert Jésusomban bizom s' ment lések azoktól.
- 10 3. Ez élet noha édes, keserű az halál,
 Meg-adtam én magamat, ha szintén *rám* talál,
 Tudván hogy job életet én lelkem ott talál,
 Örömem nyerességem mert léssen az halál.
- 15 4. Testünk földben tétetvén prédája férgeknek,
 De fel-támad ujonnan nékem, s' mindeneknek,
 És mint a' Napnak fénye, ők ott tündökölnék,
 Örökké örvendeznek, s' ott nem kesergenek.

3 III meg-válnia 4 II jutalmat 7 III ördögtől s' pokoltól? 10 I, II, IV, V reám 12 III örömem s' nyereségem hát 13 III földbe 15 III
 es miként a' Nap fénye 16 III, V keseregnek

- 20 5. Hizelkedvén e' világ noha von magához,
Mutattya dicsősségét csalogat mind ahoz,
De én hozzá nem nyulok, mint hitván marhához,
Örömet a' szenvedést vészem mert jobbat hoz.
6. Barátimtól is nehéz énnékem meg-válnom,
Kiknek szép nyájassági búsitnak meg-vallom,
De én bizodalmom hogy őket meg-látom,
Az örök dicsőségben kit szerzett meg-váltóm.
- 25 7. Nemzetimtől (gyermekimtől) válásom szívemet hasogattya,
Kiknek ő szép beszédek vala mint trombita,
De örömmel el-hagyom mert ez lesz az úttya,
Melly által velem az UR még szemben juttattya.
- 30 8. Szünnyék édes árváim (szüléim) már sirástok vize,
Van olly Ur a' ki vigyáz s' nem rövidült keze,
Árvák özvegyek attya, nem kell ott más esze,
Gondgya lesz mindenekre, s' rátok hát nem néz-é?
- 35 9. Aldás légyen az Urtól minden barátimnak,
Bús szivel kik szemlélik bárkáját csontimnak,
Tudván, hogy rövid időn viszontők meg-látnak,
Az örök dicsőségben, kitők-is óhajtnak.
- 40 10. Hozzád fordulok immár oh édes Jésum,
Lelkemet vigyed hozzád hűséges Pásztorom,
Adgy csendes el-ki-mulást Angyalt küldgy óhajtom,
Hogy a' te országodra légyen kalaúdom.
11. Nyújts erre Jésum Christus kérlek te erödet,
Gyenge hitem támogasd szemlélvén véredet,
Hogy e' viadal után láthassam szinedet,
És vigan el-mondhassam a' *Consummatum est*.

17 III, IV, V Hizelkedve IV, V világon noha II von noha 18 III dicsősségét s' csalogat 19 IV, V markához 20 I vszem 21 I meg-vallom [rímismétlés] 25 III szívem' 26 II, IV, V valamint 31 III árvák s' özvegyek 34 IV, V csontaimnak 35 IV hogy rövid 38 III végyed hozzád IV hűféges Pásztorom 39 II, IV, V tsendes kimulást

1. EN Istenem benned bizom,
Segély ne hadgy tántorodnom,
Lelkem, testem, és mindenem,
Mint akarod,
5 Rendellyed mert rád támaszkodom.
2. Nem tudom meddig itt élek,
Tudom életem tölem el-mégy,
Valamikor akarod,
Hozzád járok,
10 Néked ellened nem állok.
3. Minden órában, időben,
Nem mondom hogy nincsen kedvem,
Nem választok időt hozzá,
Sem olly órát,
15 Mikor akarod rajtad áll.
4. Testemnek minden tagait,
És az hajamnak szálait,
S' tudod Uram! mindazáltal
Még csak edgy szál,
20 Kedved nélkül alá nem száll.
5. Nincsen jóra való időnk,
Minden gonoszt kell hallanunk,
Bu mindennapi kenyerem,
El-fogy életem,
25 Halálnál bizonyosb nincsen.
6. Itt csak bánat keserűség,
Test, lélek fájdalmas mig vig,
Életünknek vólta rövid,
És abban mint
30 Epével elegyedett méz.
7. Summa szerint itt fáradság,
Nehéz munka, nyomoruság,
Nagy siralom és félelem,
Ha eszessen
35 Akarsz jární készülly innen.

8. Mitsoda ember? föld, csoport
Sár, agyag, és az bünös por,
Mihelyen ez világra jö,
Nyomorultul él,
40 Mint a' virág szárad s' le-húll.
9. Aranyat és sem ezüstöt,
Magával nem hoz, de földet,
Ha meg-hal nem viszen semmit
Ember innét,
45 Mindeneket szegény hágy itt.
10. Világhoz sok ragaszkodik,
Hólnap koporsóhoz viszik,
Ma erősek lábok, kezek
Lévén éppek,
50 Hólnap földben temettetnek.
11. Halál ellen nincs orvosság,
Patikában sem olly szerszám,
Széles mezőn, drága kertben,
Olly fü nincsen,
55 Dühös haláltól ki mentsen.
12. Arany, ezüst, és gazdagság,
Nemesség nagy hatalmasság,
Meg próbált atott vitézség
És bölcsesség,
60 Nem menthet attól, sem szépség.
13. Ha ki ki-múlt ez világból,
Gondolat meg szünik arról,
Nem gondol véle ez világ,
Hanem hamar
65 El-mulik miként a' virág.
14. Te azért oh én Istenem,
Add énnékem azt érhetnem,
Hogy nyomorult mi életünk,
Mint szál hajunk,
70 Gyengén függ ottan el-mulunk.

15. Jaj bűn miatt melly nagy erőt,
Halál vött hatalmat rajtunk,
Vigyázz ember kitsoda vagy,
Mert rabja vagy,
75 Halálnak melly nem válogat.
16. Nem gondol semmit szépséggel,
Kicsiny avagy nagy emberrel,
Szépet, rútát, iffiat, Tsászárt,
És a' Királyt,
80 Válogatás nélkül ragad.
17. Azért mikor én Istenem,
Akarod vedd hozzád lelkem,
Hogy veled örökké éllyek,
Reád nézzek,
85 Az Angyalokkal örvendgyek.

228/II.

JCH HAB MEIN SACH GOTT HEIMGESTELT, ETC.

1. (1.) EN Istenem benned bizom,
Segélly ne hadgy tántorodnom,
Lölköm testem s'-minden tagom
Reád bizom
5 Rendeld mert rád támoszkodom.
2. (2.) Nem tudom itt meddig élek,
Tudom éltem végeztetik,
Valamikor néked tetszik
10 Hozzád mégyek,
Akaratodnak engedek.
3. (3.) Minden órában kész lelkem,
Hogy veled legyek Istenem,
Nem választok időt, órát,
15 Hozzád jutást,
Mikor akarod rajtad áll.
4. (4.) Testemnek minden tagait,
És az hajamnak szálait,
Tudod Uram mind az által,
20 Még csak edgy szál
Kedved nélkül alá nem száll.

- 25 5. (5.) Nintsen jóra való időnk,
Nyomoruságot szenvedünk,
Bu mindennapi kenyerünk,
El-fogy éltünk,
Halál torkában majd esünk.
- 30 6. (6.) Itt tsak bánat keserűség,
Vagyon fájdalom betegség,
Életünknek volta rövid
És abban mint
Epével egyelitett méz.
- 35 7. (7.) Somma szerint itt fáradság,
Nehéz munka nyomoruság,
Nagy siralom és félelem,
Ha eszessen
Akarsz járnai készülyly *innen*.
- 40 8. (8.) Arnyék Ember föld és csoport,
Sár agyag és csak bűnös por,
Mert születéstől nyavalyás
Él abban és
Mint virág száraz és le-hul.
- 45 9. (11.) Nints orvosság halál ellen,
Patikában vagy más helyen,
Széles mezzön drága kertben
Olly fü nintsen,
Dühös haláltul ki mentsen.
- 50 10. (12.) Arany ezüst és gazdagság,
Nemesség nagy hatalmasság,
Meg-probáltatott vétezség
És böltesség,
Nem ment az haláltul szépség.
- 55 11. (10.) Ha ma egészségben vagyunk,
Holnap immár meg halhatunk,
Ma erősek kezek lábok
Lévén épek,
Holnap földben temetettnek.

35 II [az *innen* hiányzik] 36 II csoport 41 II orvosság

12. (13.) Ha ki ki-mult ez világból,
Gondolat meg-szünik attol,
Ez világ véle nem gondol,
Hanem ottan
60 Miként ez világ le-omol.
13. (14.) Te azért oh én Istenem,
Add énnékem azt értenem,
Hogy nyomorult mi életünk
Meg-köll halnunk,
65 Ez Világból ki-köll mulnunk.
14. (15.) Jaj bűn miatt melly nagy erőt,
Hatalmat, halál rajtunk vött,
Vigyazz ember kitsoda vagy,
Mert rabja vagy,
70 Halálnak nem nézi ki vagy.
15. (16.) Nem gondol semmit szépséggel,
Kitsiny avagy nagy emberrel,
Szépet, rutat, vénet, iffjat,
Koldust, Királyt,
75 Válogatás nélkül ragad.
16. Az halálban biztatásom
Nékem egyedül Jesusom,
Ki én érettem szenvedet
S'-meg feszített,
80 Szent Attyának eleget tett.
17. (17.) Azért mikor én Istenem,
Akarod vedd hozzád lelkem,
Hogy veled örökkén éljek,
Reád nézzek,
85 Az Angyalokkal örvengyek.

1. GONDOLLYUK-meg mi hiv Keresztyének
Mit cselekedgyék kegyelme Istennek,
Velünk és mi magzatinkal.
- 5 2. Nem kívánnya el-vesztét senkinek,
Idvességet ígér mindeneknek
Valakik Christusban hisznek.
3. Azért innét a' mi gyermekinket
Szedegeti mint edgy virágokat,
Nagy örömben viszi őket.
- 10 4. Szerez nékik országot mennyégben,
Magának itt jedzi keresztségben,
Részt téssen örökségében.
- 5 5. A' Szüléknek nagyobb vigasságok,
Mi lehetne az mennyégben nékik,
Vagyon le-tétetett kincsek.
6. Kik az igaz hitben meg-maradunk,
Öket ottan vizsont fel-talállyuk,
Nagy bóldog örömet nyerünk.
- 20 7. El-hidgyük azt a' mit Isten adot,
El-veheti igen könnyen ismét
Igy a' mi magzatinkat-is.
8. Miéinknek azért mi ne tartsuk,
Istenünket sirással ne báncsuk,
Mit adott azt vissza adgyuk.
- 25 9. Örökösi akarja, legyenek,
Dicsőségben véle örüllyenek
Örök életet vegyenek.
10. Miért adta nekünk meg-gondollyuk,
Azért hogy ők ötet dicsöicsék,
30 Mind itt, mind amott vég-nélkül.

9 II örömben 11 I makának 12 I örökségben 18 II s' nagy 22 II Miénknek 30 II itt s' mind

11. Kiknek adott Isten magzatokat
Nincs ő nékik sohol nagyobb kincsek,
Mint menyben ő szép gyermekek.
- 35 12. Ez áldása kissebb az Istennek,
Midőn itt ők örökséget birnak,
Halálunk után ez földön.
13. Mert kétséges ha az igaz hitben
Maradnaké, sőt e' világ gyakran,
Kárhozatra viszi őket.
- 40 14. Gyermeünknek halálán örölyünk,
Mi is Istennek könyörögjünk,
Hogy vélek edgyütt lehessünk.
- 45 15. Atya Isten adgyad ezt minékünk,
Igaz hitben hogy mind meg-maragyunk,
És mindnyájan idvezüllyünk.

32 II oagjobb **34** II Bóldogságok ninczen ebben nékik **35** II öröséget **36** I haláluuk **37** II ha kegyes életben **38** II maradnak-é, mert világ sok bünben **39** II keveri, s' hiteti őket

O JESU CHRIST, MEIN LEBENS-LICHT, ETC.

Jé - zus Krisz - tus, én é - le - tem, E - röm, ö - rő - möm, re - mé - nyem,

Ez Föl - dőn jö - ve - vény va - gyok, Nyom - nak az bü - nök, mert na - gyok.

1. JEsus Christus én életem,
Eröm, örööm, reményem,
Ez földön jövevény vagyok,
Nyomnak az bűnök mert nagyok.
- 5 2. Kemény utam országodba
Vagyon Paraditsomodba,
Igaz lakásom ott vagyon,
Mellyért véred ontád nagyon.
- 10 3. Ez uthoz szívem erőtlen,
Én testem-is elégtelen,
De lelkem Uram ohajtya,
Hogy vedd hozzád foházkodja.
- 15 4. Erösitts azért kínoddal,
Mikor vivok az halállal,
Könnyebitsen verétéked,
Oldjon-meg szent kötözésed.
- 20 5. Artz-csapásid s'-veszszeiddel,
Bűnömnek terhét töröld-el,
S' csufságid s' tövis koronád,
Nékem legyenek vigasság.

6. Méreg italod enhittsen,
Ha nem lesz több ki segítsen,
Kiáltó szoddal meg-segítség,
Pokol kinnyától szabadíts.
- 25 7. Öt sebeid mélye nékem,
Köszikla gyanánt hadd legyen,
Mellybe mint galamb röpköllyek,
Ördög prädája ne légyek.
- 30 8. Ha nyelvem többet nem szolhat,
Szent Lelked akkor biztathat,
Adgy lelkemnek boldogságot,
Ha szemmel többet nem látok.
- 35 9. Végső szód legyen biztatom,
Mikor erőmtől fosztatom,
Örizz-meg minden gonosztúl,
Midön fejem meg-nem mozdul.
- 40 10. Kereszt-fád legyen istápom,
Szent koporsod nyugodalmom,
Fejér s' tiszta gyolts lepleddel,
Testemet kérlek takard-el.
11. Szent sebeid által engedd,
Lássam az örök életet,
És meg-nyilt szent oldaladon,
Lelkem vézesd menyországban.
- 45 12. Bucsú vételedben Uram,
Helyheztetem végső orám,
Nyisd-meg menyország ajtaját,
Ha el-végzem éltöm czillyát.
- 50 13. Itiletkor testem költs-föl,
S' állassad job kezéd felöl,
Hogy ment légyek az átoktól,
Melly ki rekeszt az menyekből.

- 55 14. Uyits-meg testem hogy fénylyék,
 Miképpen az nap tündöklyék,
 Hasonlo dicső testedhez
 Légyen Angyali lelkekhez.
- 60 15. Nagy örömben akkor lések,
 Az Angyalokkal örvendek,
 És minden dicső sereggel,
 Szinedet nézem vig kedvvel.
16. Ezt engedgyed oh Jesusunk,
 Hogy mind orszagodba jussunk,
 Téged színről színre lássunk,
 Örökkén veled vigadjunk.

HERR JESU CHRIST ICH WEISS GAR WOL, ETC.

U - ram Jé-zus! én tu-dom jól, Hogy egy - szer meg köll hal - nom,
De az mi - ko - ron lé - szen s hol, És mi - ként köll ki - múl - nom,
Nem tud - ha - tom sem - mi - kép - pen, Mert áll csak í - té - le - ted - ben
Lá - tod u - tól - só ó - rá - mat.

1. URam Jesus! én tudom jól,
Hogy egyszer meg-köll halnom :/
De az mikoron léssen s' hol,
És miként köll ki-mulnom,
5 Nem tudhatom semmi képpen,
Mert áll csak ítéletedben
Látod utolsó orámat.

2. Mivel penig ô Christusom!
Szent lölköd erejével :/
10 Csak te hozzád folyámodom,
Az én tellyes szívemmel,
S' el-is hittem hogy egyedül,
Meg-tisztítottál bünömből,
És mennyországot szörzöttél.

15 3. Kérlek azért én Jesusom!
Tarts meg ez értelemben :/
Ne hadgy engem el-szakadnom
Ettől semmi időben,
De ebben légyen örömöm,
20 Míg testemből az én lölköm,
Hozzád mennyekben mégyen.

3 II de ezt 7 II látom végső orámat 7 után II Aly ki hát ertem a hartzra / vesd hátra az ördögöt / hogy el ne eshessem artzra / midön látom e dögöt / mutasd meg eröd hatalmát / add meg lelkemnek jutalmát / vigy bé a ditsőségben 8–70 II, III [hiányzik]

4. Add-meg Uram mert meg-lehet,
Hallyak-meg csöndességben :/
Elmén s'-eszemen lölkömet,
25 Hadd agyam szent kezedben,
És igaz hűtben s' örömmel,
Az én ágyamban vig szívvvel,
Hadjam-el ez világot.
5. Hogyha penig az mezzőben
30 Ellenség keze által :/
Tűzben vizben vagy más helyben,
A' vagy dög halál által
Bölcs tanácsod engem ki vész
Bűneimért tőled el ne vess,
35 Mellyben élek ez életben.
6. Söt ha nagy erőtlenségből
Esz-nélkül cselekednék :/
Ülnék, s' járnék meztelenül
Vagy rendetlen beszélnék,
40 Ne hadgy Uram úgy meg halnóm,
Mert mit cselekszem nem tudom,
Értelmem ellen vagyon.
7. Uram az utólso órán,
Adgy nékem boldog halált :/
45 Segélly akkor szívem harczán,
Engedgy csöndesz ki-mulást,
Hogy csak könnyen el aludgyék,
Szent véredben meg nyugodjék,
Mellyet értem ki-ontál.
8. En azonban Fölségednek
50 Eleiben nem irok :/
De mindenkor teczésednek
Engedek és helyt adok,
El-hiszem hogy kegyelmessen
55 Örök életet adtz nékem,
Akar miképpen hallyak-meg.

9. Imé mostan az én testem
S' lölköm néked ajánlom :/:
Hiszem te vagy én életem
60 Nyeresség csak halálom,
Ez testet azért örömré,
Mikor el-jösz ítéletre
Az sirból föltámasztod.
10. Légy mellettem ó Jesusom!
65 Mikor többet nem hallok :/:
Es mikoron én Christusom,
Már többet nem szolhatok,
Akkor végső ohajtását,
Szivemnek fohászkodását,
70 Vedd hozzád, s'-adgy idvösséget.

64 I ö Jesusom!

VALET WILL ICH DIR GEBEN, DU ARGE ETC.

Már bú - csút ve - szek tő - led, Ál - nok, ha - mis vi - lát,
Nem köll go - nosz é - le - ted, Van ben - ned ha - mis - ság;
Jobb né - kem Menny - ben lak - nom, S o - da i - gye - kez - nem,
Hol Is - te - nem ju - tal - mam, Kit szol - gál - tam it - ten.

1. Már búcsut veszek tőled,
Álnok hamis világ :/:
Nem köll gonosz életed,
Van benned hamisság;
5 Jobb nékem mennyben laknom
S'oda igyekeznem,
Hol Istenem jutalmam
Kit szolgáltam itten

2. Engedd-meg irgalmassan,
10 Oh JESUS Christusom!
Ha szenved nyavalyássan,
Testem légy gyámolom,
Fajdalmimat rövidíts
15 Adgy boldog ki mulást,
És szívemet erősíts
S engedgy örök lakást.

2 II tsalárd világ 5 II Mennyben laknom nékem 6 II igyekezem 7 II Hol jutalmam Istenem 8 II Kinek itten éltem 9–24 II [hiányzik]

3. Szivembe bé-foglalva
Szent neved és kinod,
Vagyon abban bé-irva
20 Azért vigadozok;
Jeleny olly ábrázatban,
Kérlek ha szenvedek,
Melly vólt néked holtodban,
Hogy abban örvendgyek.
- 25 4. Röjtsed-el én lelkemet
Föl-nyilt oldalodban,
Ments gonosztul szivemet,
Vidd nyugodalomban,
30 Hiszem itt ha ki jól élt,
Bé megyen menyekben,
Kit itt véred meg-tisztít
Nyugszik Szent kebledben.
5. Ird-föl az én nevemet
Az élet könyvében,
35 És kössed-bé Lölkömet
Élök kötőjében;
Hogy járjak te előtted
Boldogok földében
Es-ditsirjelek téged
40 Az szép fényességben.

25, 26 II Rejtsd el Jesus lelkemet / sebes 27 II Mentsd meg büntől 28 II Vedd nyugodalmodban 29 II Tudom ha jól él itten 30 II Mégyen szent helyedben 32 II Nyugszik kebeledben 34 II könyvében 36 II kotelében 39 I S' [szótagszámhiba] II Es 40 II Szentek örömében

1. Christus az én életem,
Halál nyereségem,
Néki adom magamat,
Örömmel megyek-el.
- 5 2. Örömmel megyek én el,
Az Christus Jesushoz,
Hogy örökkén ott éljek,
S'-jussak szent Attyához.
- 10 3. Mostan immár meg-győztem
Minden ellenséget,
Meg békélet az Isten
Nyujtot könnyebséget.
- 15 4. Eröm Jesus ha el-fogy,
És az Lélek el-hádgy,
Mikor már nem szolhatnék,
Foházkodásom vedd.
- 20 5. Szivem és gondolatim
El-mulnak mint egy láng:
Az melly ide s'-tova ing
Mikor el aluszik.
6. Mint bojtortján ruhához
Hozzád ragaszkodjam,
Veled élek örökkén
Örök ditsőségben.

4 megyel-el 21 bortortján

25 7. Csöndeszszen, gyöngén szépen,
Mint szép musikákban
El-aluszom az Urban,
Az Jesus Christusban.

30 8. Es örökkén menyekben
Ditseretet mondok,
Nálad lakom örökkén,
Fényes ditsőségben.

234.

El - vé-gez-tem é - le - te - met E nyo - mo-rult vi-lág - ban,
 Most már té - szik én tes-te - met A szo-mo-rú ko - por-só - ban;
 Most kez-de - tik bol - dog-sá - gom Ko - ro-nám és vi - gas-sá-gom
 Én U-ram-nál, Krisz - tu-som-nál;
 Lel - kem meg-tar - tó - já - nál.

1. EL végeztem életemet
 E' nyomomlt világban,
 Most már tészik én testemet
 A' szomorú koporsóban;
 Most kezdetik boldogságom
 Én Uramnál Christusomnál:
 Coronám és vigaságom
 Lelkem meg-tartójánál.

2. Testem ugyan meg-változik
 Porrá és hamuvá leszén,
 De felkél és fel-öltözik
 El-hagyja e' földet készen,
 Szenteknek ditsőségében
 El-megyén Istenéhez,
 Angyalok fényességében
 Minden Szentek szentihez.

3. Ennékem e' boldogságot
 Meg készítette az Isten,
 E' testi halandóságot
 Majd le-vetkezem itten,
 Mert koporsóban bűneim
 Maradnak én vétkeim,
 És meg ujúlnak szemeim,
 Virágoznak tetemim.

- 25 4. Mint a' buzát fekete Föld
Be föld és meg-rothaszt végre,
De ismét ki kél s' léssen zöld,
Fel emelkedik az égre,
Mint tsillagok fényessége,
30 Testünk léssen ditsőséges,
El marad sok betegsége,
Léssen tiszta egészséges.
5. Oh halálunk meg-győzője
Áldott Jesus Christusom!
35 Te vagy hitemnek gyűrűje,
Reménységem én virtusom,
Tellészél gyönyörűségem,
Kintsem és örök életem
Adgyad hogy szép tsendességben
40 Addig nyughassam földben.
6. No már siralmas szózatok
Halálomon meg szünnyetek,
Isten légyen már hozzátok,
Kik sorsomon keseregtek,
45 Im' ez Isten akarattya,
Hogy minden egyszer meg hallyon,
De el jön parantsolattya
Hogy minden fel-támadgyon.

235/I.

MEG HOLT GYERMEK FÖLÖTT VALÓ ENEK

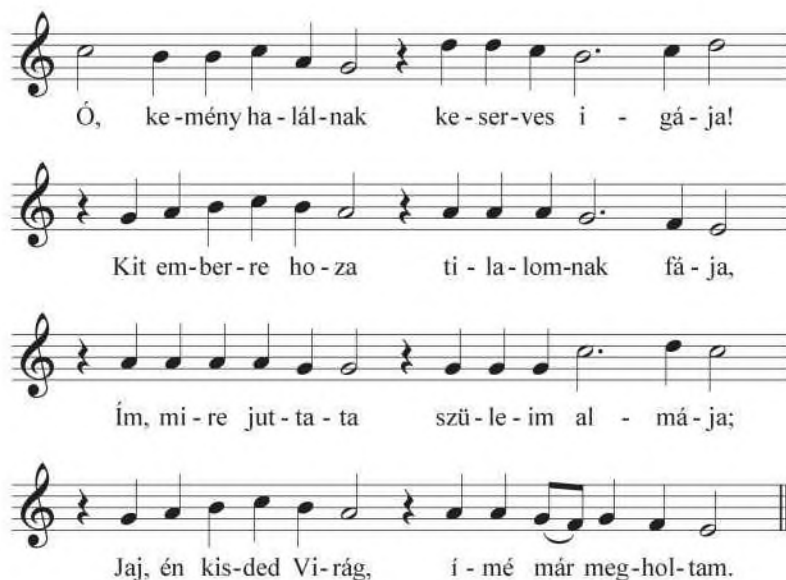
Ó, ke - mény ha - lál - nak ke - ser - ves i - gá - ja,
Kit em - ber - re ho - za ti - la - lom - nak fá - ja!
Jaj, nagy ter - hed, Mesz - sze á - rad mér - ged,
É - le - tűn - ket mely - lyel föld - höz vé - red.

1. OH kemény halálnak keserves igája,
Kit emberre hozza titalomnak fája,
Jaj nagy terhed
Meszsze árrad mérged,
5 Életünket, mellyel földhöz vered.
2. Nem kedvez senkinek mindenekre cziloz,
Kemény csont a' szive hasonlo aczélhoz,
Föl-vont ija
Nem köll senki dija,
10 Odd magadat hallandoság Fia.
3. Gyöngé virágokat öszve vág kórokkal,
Hatalmas Urakat, szegény Koldusokkal,
Nála mint por,
Valaki föld és por,
15 Személyével senkinek nem gondol.
4. Ez szép virág-szál-is látyátok mint jára,
Leg-jobb tavaszában lön élte halála,
Meg hervada,
Véletlen meg-aszsza,
20 Szép kertyébül koporsoba szálla.

5. Koporsó föld gyomra életünk hajléka,
 Szarandokság itten nyugodalmasb háza
 Ebben nyugszik
 Itélet napjaig,
25 Szüleitől azért így bucsuzik.
6. El-megyünk, el-megyünk ma vagy holnap lészen,
 Boldog az ki várja ő oráját készen,
 Vigyázzatok,
 Világtol fussatok,
30 Mert az halál dul ful utánnatok.

235/II.

Notája: Mit bizik ez világ ö ditsőség &c.

1. (1.) OH kemény halálnak keserves igája,
Kit emberre hozza, tilalomnak fája,
Im mire jutata szüleim almája;
Jaj én kisdéd Virág :/: imé már meg-holtam.
- 5 2. (2.) Nem kedvez senkinek mindenkhez cziloz,
Szár az csont a' szive hasonlo aczélhoz,
Mind egyenlő-képpen szegényhez Gazdaghoz;
Szüleim házatul :/: meszszi el-indultam.
- 10 3. (2.) Ki vonyva el-hidgyed mindenkor az ija,
Nem kölletik néki senkinek-is dija,
Kérlek odd magadat hallandoság Fia;
Jaj én kisdéd virág :/: imé már meg-holtam.
- 15 4. (3.) Gyöngye virágokat öszve vág kórokkal,
Hatalmas Urakat, szegény koldusokkal,
És mind gazdagokat, a' nyomorultakkal,
Szüleim házatól :/: meszszi-el indultam.

9 el-hidgyet 15 mint

5. Oh szerelmes Atyám, nints itt maradásom,
Ez árnyék világban tovább már lakásom,
Utra köll készülnöm, hozzá hiv Christusom;
20 Jaj én kisdéd virág :/: imé már, meg holtam.

6. Kevés ideiglen láttam napom fényét,
Éltem job korában halál vete véget
Gyöngé Testemnek-is már elevenségét;
Szüleim házáatol :/: meszsze el-indultam.

25 7. Oh én édes Anyám el jött immár orám,
Halál ellen nintsen, nekem Prokátorom,
Testem temetőre vitessek csak várom;
Jaj én kisdéd virág, :/: imé már meg-holtam.

8. Sorsotok néktek-is ma vagy holnap lészen,
30 Boldog a' ki várja itt oráját készen,
Vigyáztván legyetek mindenkoron készen;
Szüleim házáatol :/: meszsze el-indultam.

9. Büntül magatokat kérlek meg-ójjatok,
Az nagy Ur Istennek szivből szolgáljatok,
35 (6.) Mert az halál dúl fül járván utánnatok;
Jaj én kisdéd virág, :/: [meszsze el-indultam]

10. Senkinek nem kedvez, azért vigyázzatok,
Utolso orátul-is gondolkodgyatok,
40 Hogy mindnyájan készen ti találtassatok;
Szüleim házáatol :/: mesze el-indultam.

11. Nyisd-fel szemeidet, te világnak Fia,
Lássad az Embernek élete orája,
Mely véletlen hamar történék halála;
Jaj én kisdéd virág :/: imé már meg-holtam.

45 12. Oh te el-mulando világi nagy hivság,
Vizi buborékhoz hasonlo Uraság,
Halál ellen nincsen semmi bölts orvosság;
Szüleim házáatol :/: meszsze [el-indultam.]

- 50 13. Tegnap mint Viola, és rosa a' kertben,
Ugy tündöklöm vala ez árnyék életben,
Meg hervadot színem immár nékem éppen:
Jaj én kisdéd virág :/: *imé már meg-holtam.*
- 55 14. Oh keserves jaj szó meny-köhöz hasomlo,
Ez árnyék világban gazdagság vásárlo,
Mindeneknek rendén az halál kaszálo!
Szüleim házáto! :/: *meszszé el-indultam.*
- 60 15. Légyen akarattya Istennek mindenben,
Vesse szent szemeit reánk kegyelmében,
Ez életünk után vigyen örömeben;
Jaj én kisdéd Virág :/: imé már meg holtam.
16. Ditsiret dicsőség az Atya Istennek,
Légyen mind örökkén az Fiu Istennek,
És az vigasztalo szent Lélek Istennek,
Tellyes szent Háromság :/: egy örök Istennek.

236.

Notája: Szivem szerint kívánom

U - ram, mim va - gyon né - kem Menny - ben a - vagy Föl - dőn?
Te kí - vü - led re - mé - nyem le - het - é vagy kin - csem?
Lám, a - nyám mé - hé - ben én Te - rem - tőm va - lál,
Ez vi - lág - ra is ho - zál, mint A - tyá, úgy tar - tál.

1. Uram! mim vagyon nékem, Menyben avagy Földön?
Te kívüled reményem lehet-é vagy kincsem?
Lám Anyám méhében én Teremtőm valál,
Ez világra-is hozál mint Atya ugy tartál.
- 5 2. Im' el-fogy Uram éltem, ez világi fényem :/
Kisded gyermekségemben kész költözködésem:
Tőled vettem lelkem, megint vissza adom,
Életemet le-teszem s'-ezentől meg-válom.
- 10 3. Ez mulando világnak éltem, kevés napját,
Nem-is vettem semmiben édesgető javát,
Kisded időm tája fajdalmokkal rakva,
Óráim nyavalyákkal, valának burulva.
- 15 4. Szüleim nyájaságok kedves virág szállok :/
Bánatyokat enyhítő kívánt multságok,
Válék im' az halál le metz lések bánat,
Sziveket szomorító keserítő harmat.

8 é'-ezentől

5. Mit tegyek ha jövevény voltam itt laktomba :/
Nem lehettem örökös világ sátorában,
Örökös hazámban akarta Istenem,
20 Hogy sietnék ez világ ne csálná meg-elmém.
6. Jaj! mitsoda az Ember? Sárga halál rabja :/
El-mulo uton járo mint viz buborékja,
Töredékeny üveg mint a' szél változo,
El-enyiszik mint árnyék vagy vizen habozó.
- 25 7. Mitsoda mi életünk? halálnak városa,
Gyalázatnak játékja, nyomoruság rabja,
Az élet folyása, nyavalyáknak sárja,
Héjában valóságnak mételyes posványa.
8. Menyországban mi hazánk vagyon meg-készítve,
30 Mellyben az halál által hivek menetele,
Lészen Istenünknek szent színe látása
Boldogságunknak feje lesz hittünk jutalma.
9. Edes szüleim engem miért keseregtek?
Halálomon szívetek könyvez-is szemetek,
35 Ne féllyetek semmit Istennél kincsetek,
Lészek szent őrizésben ti-is készüllyetek.
10. Im virág szál voltomban Isten le-szakaszta,
Világ rut árja előtt magához hozzata,
Szentek Seregében, helt ada mennyekben,
40 Kinjaimtól meg-mentet, s'-bé-vön ditsőségben.
11. Kisdéd időm el-mulék, mint füst el-enyészék,
Csontom-is kinaintul im meg-égetettek,
Mint fű meg-száradtam szívem-is el-ásztot
De Istenem ez által, mennyei jot osztot.
- 45 12. Fodjon-el bátor testem, fodjon-el én szívem:
Isten szívem kö szála Isten az én részem,
Sem mennyen sem földön nints már örökségem,
Ez Atyám ez teremtem, s'-örök reménségem.

237.

Di - csér - jé - tek, ti gyer - me - kek,

Az nagy U - rat, ó, kis - de - dek,

Víg szív - vel é - ne - kel - je - tek,

Mert Menny - ben lesz ö - rö - mö - tek.

1. Dicsérjétek ti gyermekek
Az nagy Urat, oh kisdedek,
Vig szível énekellyetek,
Mert mennyben lesz örömeitek.

- 5 2. Az ő szent nevét áldjátok,
 Örömmel magasztaltjátok,
 Az Ur Jesust imádjátok,
 Szentnek s' -áldottnak vallyátok.
- 10 3. Nap kelettől, nap nyugotig,
 Földtől égig emeltetik,
 Angyaloktól tiszteltetik
 Christus Jesus imadtatik.
- 15 4. Mindeneken van hatalma,
 Mennyen s' -Földön diadalma,
 Egek fölött méltósága,
 Fénlik ditső boldogsága.
- 20 5. Kitsoda olly ditsőséges,
 Ez világon fényességes,
 Nap és Hold meny olyan ékess,
 Mint az Jesus melly szép fényes.
- 25 6. Ez szemléli itt ez földön,
 Kisdedeket im' ez völgyön,
 Akarja hogy idvözüllyön,
 A' mennyei karban ülljön.
- 30 7. Azért siet hogy föl vegye,
 Porbul sárbul föl emellye,
 Az ártatlant idvöztitse,
 Királyok közé ültesse.
- 35 8. Eörvendetes szép városban,
 Jaspisbol rakott utzában,
 Viszi irott Palotában,
 Aranybol csinált házokban.
- 35 9. Nem köll ott senki aranya,
 Drága köve sem Démántya,
 Elég Christus Gazdagsága
 Minden Szentek Coronája.

10. Nap világa nem kölletik,
Az Hold fénye nem látztatik,
Csak egy csillag sem tündöklöklik,
Mert Ur Jesus abban fénlik.
11. Tiszta gyöngyös öltözetben,
Drága köves köntösökben,
Boldog lelkek nagy örömben,
Föl-öltöztvén vadnak ebben.
12. En-is immár ide értem,
Istenemtől jó részt vettem,
Sirásomat el-felettem,
Angyali karban ültettem.
13. Eörvendek itten vég-nélkül,
A' szeretet itt meg-nem hül,
Lölköm királyi székben üll,
Mondhatatlan szépen örül.
14. Edes Atyám hát ne bánnyad,
Kedves Anyám te se szannyad,
Halálomat ne sirassad,
Inkáb az nagy Istent áldjad.
15. En halálom nem ártalmas,
Ki-mulásom sem siralmas,
Itt lakásom nem unalmas,
Söt örökké nyugodalmas.
16. Isten légyen már hozzátok,
Mindnyájan kik jelen vadatok,
Kis koporsomat fogjátok,
Szent aldas szállyon reátok.
17. Ditsértessék Atya Isten,
Ki uralkodik mennyekben,
Tiszteltetik Fiu Isten,
Szent Lélekkel egyetemben.

Notája: Szegény férgecske itt fekszem

Ma - radj el már, csa - lárd vi - lág,
Hogy ha - lál tő - ri - ben lép - tem,
Mert fény - lesz szin - tén mint vi - rág,
Vi - lág ál - nok - sá - gát ér - tem:
Ó, em - ber, míg vagy é - let - ben,
Lásd meg, mint jársz jö - ven - dő - ben.

1. MAradgy-el már csalárd Világ,
Mert fénlesz szintén mint virág,
Hogy halál töriben léptem,
Világ álnokságát értem:
5 Ó Ember mig vagy életben,
Lásd-meg mint jársz jövődőben.

2. Tested bár frissebb rosánál,
Piros orczád is mit használ?
Halál szépséged le-kaszál,
10 És ezennel majd Földben szál:
Ó Ember mig vagy éltedben,
[Lásd-meg mint jársz jövődőben.]

3. Mit használ tested szépsége,
Sok szép marhád, ékessége,
Ha földben teszik testedet
15 Jobb volna itt szentől élned:
Ó Ember mig vagy éltedben,
[Lásd-meg mint jársz jövődőben]

- 20 4. Imé világ állapotját,
Láttjátok, és álnokságát
Bűnötökből meg-térjétek,
Hogy idvözüllyön lelketek:
Ô Ember mig vagy éltedben,
Lásd-meg, *[mint jársz jövődőben.]*
- 25 5. Rosz világ már magadnak légy,
Tölem örökkén bucsút végy,
Ha porrá lészen-is testem,
Te lelkem ély az Istenben:
Ô Ember mig vagy éltedben,
30 *[Lásd-meg mint jársz jövődőben]*
6. Kedves, édes szomszédságim,
S'-kik vadatok Atyám-fiaim,
Meg-bocsássátok én vétkem,
Kiknek ha én mit vétettem:
35 Ô Ember mig vagy éltedben,
[Lásd-meg mint jársz jövődőben]
7. Jelen már a' végetlenség,
És az mennyei ditsőség,
Testem magát Földben adja,
40 Kik késértek Isten áldja:
Ô Ember mig vagy éltedben,
Lásd-meg *[mint jársz jövődőben]*
8. Edes Anyám Isten hozza,
Imé el-hádgy edgyik szolgád,
45 Az mit vétet, kér, meg bocsásd;
Mert itt többé ötet nem ládd:
Fizesse-meg az Ur Isten,
Hogy engemet tartál szépen.
9. Véreim s'-kedves rokonyim,
50 Kik távól vadatok s' tagaim,
Nem láthattjátok fölöttem
Keserégnétek el-hittem:
Adgya Isten új életben,
Egy-mást láthassuk Lélekben.

55 10. Többet immár nem szólhatok,
 Mert várnak sok kar Angyalok,
 Hogy lelkemet mennyben vigyek,
 Ur Jesusban hól nyugodgyék:
 Uram Jesus ditsőségben,
60 Vedd-bé lelkem az Menny-Égben.

 11. Nosza édes Szomszédságim,
 Fogjátok meg-holt tagaim,
 S'-takarítsátok-el szépen,
 Kiért áldgyon-meg az Isten:
65 Uram Jesus ditsőségben,
 Ma veled lészek Menny-Égben.

239.

Mind fe - jen - ként az kik je - len vagy - tok,
Ke - resz - tyé - nek, most kik itt ál - la - tok,
Be - szé - de - met, kér - lek, hall - gas - sá - tok,
Az ha - lál - ról is gon - dol - kod - ja - tok.

1. MInd fejenként az kik jelen vadatok,
Keresztények most kik itt állatok,
Beszédemet kérlek halgassátok,
Az halálról-is gondolkodjatok.
- 5 2. Mert kegyetlen ő természetiben,
Nem tudhatya senki melly időben,
Környül vészen titeket ez testben,
Veletlenül bé-kerít töriben.
- 10 3. En-is élék itten virág színben,
Mint szép rósa az virágos kertben,
Szüléimnek valék örömkben,
És teczettem nékik mindenekben.
- 15 4. Kiknek gyakran örömet szerzettem,
De hirtelen tülök búcsut vettem,
Nagy örömet sziveknek le tettem,
Halál által világból ki-léptem.

- 20 5. Sok fáradság engem nem bágyasztot,
Életemben szükség sem fárasztot,
Gyöngé élet rajtam uralkodot,
Mar az halál engem lezakasztot.
- 25 6. Oh én édes egyetlen egy Atjám,
És érettem csak nem haló Anyám,
Kesergettél töletek el válom
Illy hértelen hogy már el bucsuzom.
- 30 7. Intlek hogy ti ne siránkozzatok,
Esetemen is ne bánkodjatok,
De sőt inkább szívből vigadjatok,
Holott lések most nyilván tudjátok.
- 35 8. Drága és szép az én lako helyem,
Kit az Isten készített énnékem
Végzetetlen örömben érzem,
Mellyben hívot Christus Jesus engem.
- 40 9. Hát meg csöndessedjél édes Atjám,
Nagy sirástól én szerelmes Anyam,
Edgyetlen edgy kedves édes daykám,
Mert nints nekem már semmi nyavalyám.
- 45 10. Örövendezvén Istent ditsérjétek,
Hogy örömben vitették gyermektek,
Holot Istent imádja értetek,
Tijs oda hogy mind mehessetek.
11. Adja Isten örök életében,
Velem edgyütt ti-is az mennyekben,
Veghetetlen mennyei örömben,
Ditsérjétek Istent ditsőségben.
12. Keresztények többet nem szolhatok,
Hanem pönitentiát tartsátok,
Az Istennek szívből szolgállyatok,
Légyen azért Isten ti hozzátok.

- 50 13. Mindnyájan kik böcsültek engemet,
 És föl-vivén az én testecske-met,
 Temetőre késértek engemet,
 Tisztellyétek én temetésemet.
- 55 14. Tinektek-is sok jókat kívánok,
 Ti-is nyilván mert boldogok vadtok,
 Ez világból ha ki-mulandatok,
 Légyen menyben néktek jutalmotok.
- 60 15. Dicsértessék az Atya Ur Isten,
 Véle együtt az Fiu Ur Isten,
 Mind örökkén az Szent Lélek Isten,
 Szent Háromság edgy bizony Ur Isten.

49 ki

240.

1. MÚlván napok, újúlván hóld s' foly idő,
Járván ora, nem vár szora esztendő,
Mentést mégyen joval együtt veszendő.
2. Illatos fű szép violák hervadnak,
Midőn naptól harmatoktól fosztatnak,
Az szép rosák Pünkösöd után le-hulnak.
3. Erős vadak, szép madarak meg-halnak,
Nagy álló fák, termő ágak meg-asznak,
Épületek magas hegyek romlanak.
4. Gyémánt kövek, Crystál üveg el-törnek,
Kik India szigetiben teremnek,
Szép Patakok kút-fejek mind bé-telnek.
5. Az egek mint a' viasz meg olvadnak,
Az mint ezek Szent Máthénál meg vadnak,
Hogy ez földön mindenek romlásban lesznek.
6. Az Emberek halállal mind meg-halnak,
Szép jóságok tőlek mind el maradnak,
Mert ők bűnös Adámtól származtanak.

2 II járván jóra 4 I violok 8 I meg-asznak 10 I üvegek II Crysál övegek [szótagszám hiba] 15 I, II [szótagszám hiba]

- 20 7. Oh kegyetlen engedetlen rut szivek,
Ezekről az kik meg-nem emlékeznek,
Hanem bátran rut bűnökben feküsznek.
8. Nagy Czeth-Halak, kik Pontusban uszkálnak,
Engednek Isten Parantsolatyának,
Forgo szelek, kégyetlen Oroszlányok.
- 25 9. Gyarlo Ember mit gondolsz te magadrol,
Hogy nem térsz-ki az förtelmes bűnökből,
Mikor intetel Isten igéjéből.
- 30 10. Tudod hogy el-mulol mint az nap világ,
Mikor tégedet az sárga halál vág,
Bár magadnak csak kész koporsót csinály.
11. Midön egykor temetésen sietálnék,
Edgy Ember szár csontban lábom ütközék,
Sirék s'-mondék: jaj én-is ilyen lészek.

20 II emlékeztek 21 II feküsztek 29 II téged 30 II bár magad 31 II az temetőn setálnék

EGYÉB PROTESTÁNS ÉNEKEK

241.

ECHO

1. AZ vádon erdőben ki lakol töled, Echo, ma varják
Házások az válazt, s-Házasulandók. ECH. adok.
2. Nem lehet az ferfi maga csak, kel társa; de mond meg
Ellyenek hogy ketten állapatiokual? ECH. okual.
- 5 3. Democritus, nincz ok, csak casus, monta, közöttök
Az szeretet; melyben ninczené más vt? ECH hazud.
4. Tiltia vizont más rend bizonyos személieknek erőssen,
Végre feiére mi jü, mint à Barátok? ECH. átok.
- 10 5. Istentől vagyon hát két szű hogy így egybe kötődik,
Es soha más senki ninczen küüüle? ECH. töle.
6. Nagy dolog hogy fottig kel egygüt lakniok, őket
El vehetié egy mástól, az Anya s-Apa? ECH. kapa.
7. Lészé tölök tauoly minden sok fele veszödés,
Hogy ha fohazkodnak az IEHOVAHOZ; ECH. ahoz.
- 15 8. Az feleség termet szölö veszöhöz hasonló,
Hozuán magzatokat kedues ágyából. ECH. ából.
9. Az Zomszédnakis hát mint hogy vagyon immár az Vrtól
Házás társa, légyen dulce leuamen. ECH. amen.
- 20 10. Az vizet ő borra tegye, sok köserüség azonban,
Változzék; procul hinc asperiora. ECH. ióra
11. Az szeretetbe Pater neue szép légyen arra visellyen
Gondot, és el teluén két hat Hó Feia ECH. fia.

AZ KIS TOBIAS KÖNYÖRGESE

Ke gyel-mes szent A - tyá S Is - te - ne a - tyá - im - nak,
Nincs, ki meg - fog - hat - ja Mély - sé - gét ta - ná - csod - nak,
Az ég - nek nagy - sá - ga, Csil - la - gok sok - sá - ga
Té - ged Úr - nak val - ló - nak.

1. KEgyelmes szent Atia
S-Istene Atiáimnak
Nincz ki meg foghattia
Melységét tanáczodnak
5 Az Eghnek nagysága
Czillagok soksága
Téged Wnak vallonak.

2. Hogy minden általad
Teremtettek semmiből
10 Az embert formálád
Személyedre az földből,
Euát öszueadád
Adámual meg áldád,
Atiai szerelmedből.

- 15 3. Felséged mert tizta
 Mindiárt az tiztaságot
 Eö reáíok bizta
 Bölczen az Házasságot
 Az szerint élnének
20 Téged diczérnének
 Meg vetnék az rutságot.
4. Nálad szép szöuetség
 Ki iár az határában,
 S-annál nincz keduesség
25 Rút Venus táborában
 Söt inkább vtállya
 Mihelyen azt hallya
 Tizta minden órában.
5. Tudod azokaért
30 Wram én szándékomat,
 Nem az buyaságért
 Szerzem Házasságomat,
 Sem vgy élő állók
 Mint oktalant hallok
35 Biriad gyarlóságomat.
6. Kéuánom hogy ériem
 Sok údeiét Sárámnak
 Véle meg venhedgyem
 Szép oszlopit házamnak
40 Sok rendben fiakat
 Sürö vnokákat,
 Kik neked szolgállyanak.
7. Legyenek mindnyáian
 Örök ésmeretedben
45 Magokat iól biruán,
 Isteni fejelemben,
 Ió szerencze velünk
 Legyen hirünk neuünk
 Nyuits szép áldást éltünkben.

243.

SARA KÖNYÖRGESE

Ne - ked, nagy Úr - is - ten, Kö - nyör - gök szün - te - len,
Sok kö - se - rű - sé - gim, Sze - ren - csét - len - sé - gim
Ki la - ko - zol Menny - ég - ben,
Jus - so - nak fű - le - id - ben, Fér - je - im, kik vol - tak,
Mely rú - tul meg - hol - tak, Gya - kran van - nak el - mém - ben.

1. NEked nagy Wr Isten
Könyörgök szüntelen
Ki lakozol menyegben,
Sok köserüségim
5 Szerenczétlenségim
Iussonak füleidben,
Fériedjm kik vóltak
Mely rútúl meg hóltak
Gyakran vadnak elmémben.

- 10 2. Közel már az óra
Engedgyek hogy jóra
Kezdgyem Házasságomat,
Kit most meg mutattál
Véle öszue adál
15 Oltalmázd találómat,
Tarcz meg az Tobiást
Mert már nem várok mást
Vezérellyed dolgomat.

- 20 3. Vetette Eleink
 Mi édes szüleink
 Czak bennünk reménségét,
 Rövid óráioknak
 Eö állapotatioknak
 Mert láttiák már vénségét
25 Várnák suhaytással
 Sok könyhullatással,
 Gyümölczünk ékességét.
4. Maid [...]

LÖVEI BALÁZS [?]

EGESZ ESZTENDŐ ÁLTAL VALÓ VASÁRNAPI EVANGELIOMOKNAK SOMMÁJÁT, VELEJÉT ÉS
CZILLYÁT MAGOKBAN FOGLALÓ RÖVID ÉS EDGYÜGYÜ MAGYAR VERSETSKEK,
MELLYEKET SZERZETT EDGY BUZGO LELEK

Advent első vasárnapra való Evangeliom.

Matth. XXI. v. 1. 10.

1. IMhol, imhol! most jön Sionnak Királlya,
A' ki a' meg-terö bünöst nem utállya,
Ajtodat zörgeti; Ember vedd szivedbe,
Grátiáját önti te szegény lelkedbe,
5 Isten hoz tégedet, szivemnek vendége,
Bé-fogad szolgáltnak töredelmessége,
Undok bünös és rut fertelmes ruhámat,
Lábodhoz téritem gyógyítsd nyavalyámat.
Felejtse-d-el, éltében valamit vétettem,
10 Ellened álnokúl a' mit cselekedtem,
Békességgel foglak, s' magasztallak téged,
Mondván: Hosianna! áldassék Felséged!

Advent II. Vasárnapra való Evangeliom.

Luk. XXI. v. 25. 33.

2. EMellyétek fel fejeiteket,
Es nyissátok-fel szemeiteket;
15 Mert hamar el-jő Itélő Biró
A' ki nem vigyáz az lészen siró.
Jelek mutattyák, majd el-jő a' nap,
Mellyen jutalmat minden azért kap,
A' mit éltében ő cselekedett,
20 Jót vagy gonoszat ő el-követett.
Ha gonoszoknak lesz is bujára;
De joknak lészen vigasztalására.
Azért, hiv Lélek, örüly szivedben,
Mert kárt nem vallasz kegyességedben.

Advent III. Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. XI. v. 2. 11.

25 3. OH örömmel tellyes óra!
 Mellyben minden fordul jóra;
 Mert im' jön az Idvezítő,
 Christus JESUS jö segítő.
 Isten hoz, oh drága nagy kints!
30 Te kívülled váltó más nints.
 Oh Atyáknak kívánsága,
 Bűnösöknek nagy váltsága!
 Igen örül az én szívem,
 Szent nevedet áldgya nyelvem,
35 Téged lelkem fog kegyessen,
 Es lát, szeret, s' tart szívesen.
 Csak adgy álhatatosságot,
 Mint Jánosnak, bátorságot,
 Hogy fogsággal, se fegyverrel
40 Tölled én ne szakadgyak-el.

Advent IV. Vasárnapra való Evangéliom.
Joh. I. v. 19. 28.

 4. OH vak bűnös Ember, a' te Meg-váltodat,
 Hol találod fel jól a' te Jesusodat?
 A' hol nem tudod-is, ottan-is keresed;
 Haszontalan minden járásod kelésed.
45 Pusztában kiáltó szozat predikállya,
 Te idvességednek ki légyen királlya.
 Hozzá juto modot nehezen készitesz,
 Ha ő néki utat nem egyenesitesz.
 Ha penig akarod ismérni igazán,
50 Mint le-írják Moses s' az Prophéták nyilván,
 Szorgalmatossággal kérdezd: ki légyen ő?
 Ottan fel-találod, hogy Idvezitőd ő.

Karátsony-nap után való Vasárnapi Evangéliom.
Luc. II. v. 33. 40.

5. Hltetlenek romlására,
S' Hivek fel-támadására,
55 A' szegelet kö UR Christus,
Tétettetett a' szép JESUS.
Oh kö szálam, erős Váram,
Utaidat hiven járom,
Ha az meny s' föld el-mulik-is,
60 Add, én benned hidgyek még-is.
Bátorságos így eséstől
Lészek pokol kin-érzéstől.
S' meg-tartatom meny országra,
Az örök nagy boldogságra.

Uj-esztendő nap után való Vasárnapi Evangéliom.
Matth. II. v. 13. 17.

- 65 6. A' JESUS mindgyárt gyermek korában,
Számki vetteték gyenge vóltában,
Kegyetlen dühöss Herodes által;
De meg-tartaték mind-azon-által.
Ha mi-is jutunk számkivetésben,
70 Ne hadgy-el JESUS, az üldözésben:
Szent Angyaliddal őriztess minket,
Mig hozzád viszed mi lelkeinket.

Viz-kereszt után első Vasárnapi Evangéliom.
Luc. II. v. 42. 52.

7. OH lelkem, hol vagyon JEsus drága kintsed?
A' kit el-vesztettél mindenütt tekintsed.
75 Keresd leg-hamarébb Templomba meg-lölöd,
Mint az ő szüléi; magadat mit ölöd?
Bizony ő mennyei lelki örök nagy kints,
Nyilván földiekben s' testiekben ő nints.
Azért keresd menyből le-jött Igéjében,
80 Így vitetel te-is ő dicsőségében.

55 Tétetett [szótagszámhiba] 65 előtt a címben *Evangeliom.* 71 Andyaliddal 73 előtt a címben *Viz-ktreszt* 75 Temploba

Viz-kereszt után II. Vasárnapi Evangéliom.
Joh. II. v. 1. 11.

8. BOldog uj-házások, kik lakadalmában,
A' JESUS jelen van menyegzős házában:
Mert ha a' bor ital meg-fogyatkozik-is,
Ugyan a' segítség kin nem marad még-is.
85 Hanem mikor el-jö az illendő ora,
A' dolog ott mindgyárt fordul minden jora.
A' viz igen nagy jó izü borrá leszén,
Melly a' szomorúból örvendezőt téssen.
Ember, hived hát JEsust te lakadalmodba,
90 Lelki testi áldást hoz ő te házádba.

Viz-kereszt után III. Vasárnapi Evangéliom.
Matth. VIII. v. 1. 14.

9. ORvos Doctor Christus, engem meg-gyógyithatsz,
Bélpoklosságomból szépen ki-tisztithatsz.
En ugyan ezenre érdemes nem vagyok;
De lám te érdemid igen sokak s' nagyok.
95 A' te szereteted, mellyel hozzánk voltál,
Vont-le téged menybül melyről régen szoltál.
Most-is méltóztassál csak edgy szót szollani,
Ottan gyógyulásom fog tülled szállani.

Viz-kereszt után IV. Vasárnapi Evangéliom.
Matth. VIII. v. 23. 27.

10. EN bátran hajozok,
100 S' Veszélyben habozok,
Ha csak én Christusom
Hajos Patronusom.
Ö csuda nagy Ember
Ha zug-is a' tenger,
105 Parancsol a' szélnek,
Ott tetemim élnek.
Hajomnak ör fája,
Christusnak igája
Ö maga vas matskám
110 Nem esik hajatskám.
Utam megyen égbe,
Nem merülök mélybe.
Boldognak ő nevez,
A' ki e' képp' evez.

Viz-kereszt után V. Vasárnapi Evangéliom.
Matth. XIII. v. 24. 30.

- 115 11. UGy vagyon a' dolog ebben a' világban,
Midön jó Tanitok Anya-szent-egy-házban,
 Hintik a' szivekbe ö lelki magjokat,
 Hogy hozzanak drága mennyei hasznokat:
Akkor gonosz ördög ártalmas konkolyját,
120 Hintegeti ö-is hamis tudományát;
 Mely fel-nevekedvén gyümölsét mutattya,
 S' Istennek buzáját gyakran háborgattya.
Mind az-által Christus ha kértetik-is,
Nem hadgya a' konkolyt ki-gyomlálni még-is.
125 Hanem az aratást várja, s' akkor mondgya:
 Aratoknak, s' e' képp' elejekben adgya.
Aratók a' konkolyt először szedgyétek,
Es meg égetésre a' tűzbe vessétek.
 A' buzát peniglen gyűjtsétek csűrömbé,
130 Hogy légyen örökkén én ditsösségembe.

Septuagesima Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. XX. v. 1. 16.

12. A' munka nagy ugyan Christus szölejében,
De mi ö szolgál ö lelki kertyében
 Tartozunk nap terhét s' hévségét viselni,
 Illő jutalommal ö meg fog tisztelni.
135 Ki ki jutalmával ott meg-elégedgyék,
Másra semmiképpen ö ne irigykedgyék.
 Zugolodásával senki semmit nem nyér,
 Köszönye, hogy néki adatik a' kenyér.
A' mit az UR akar, aztat cselekeszi,
140 A' mit akar adni, kiki csak azt vészi.
 Itten nintsen helye ember érdemének,
 Hanem van egyedül ISTEN kegyelmének.

Sexagisima Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. VIII. v. 4. 15.

13. OH te nagy mag-vető Ember Christus JESUS,
Ki ígédet hinted mi szivünkben melly bus.
145 A' bűn miatt; de te nagy kegyelmet nyújtasz,
Ha enged, s ő benne igaz hűtöt gyújtasz.
Essék, kérlek, ígéd az én szivembe-is
Es hozzon gyümölsöt sokat ő benne-is.
Magad belőlle jó szántó földet csinály,
150 Ne legyen kemény ut, oh mennyei Király!
Se száraz köszikla, se meg-fojto tovis,
Az ártalmas madár, távol járjon ő-is.

Quinquagesima Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. XVIII. v. 31. 43.

14. AZ UR Christus igaz lelki világosság,
Ö általa láthat lelki testi vakság.
155 Világnak homályos ő világossága,
Mellyel meg nem gyógyul senkinek vaksága.
Forduly azért, Ember, a' keresztfá felé,
Mellyre méne Christus, vévén maga mellé
Tanítványit, hogy ő te érted szenvedne,
160 Es így idvességet tenéked szerzene.
Boldog vagy, ha erről, Ember, gondolkodol,
Mert itt s' mennyekben-is te világoskodol.

Invocavit, avagy Böjt I. Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. IV. v. 1. 11.

15. MIDÖN téged, Ember, a' késértő ördög
Ez világ pusztáján környül vész mint rut dög.
165 Gondold meg, hogy ő még te Jesusodat-is
Meg-merte próbálni, de nem nyere ott is.
Vigasztald magadat, hogy néked sem árthat,
Csak bizzál Christusban, ő nyilván meg-tarthat.
El-üzi a' gonosz pokolbéli sátánt,
170 Es meg-szégyeníti mint dühös oroszlánt.
Téged penig meg-ment, és szent Angyalival
Udvaroltat néked ő hiv szolgálival.

143 előtt a címben *Eang.* 169 pokelbéli

Reminiscire, avagy Böjt II. Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. XV. v. 21. 28.

16. NOha Christus minden világi erőnél
Erősebb, s' elsőben majd az Démántkőnél
175 Keményebben tartá magát ugyan még-is
Végre meg-győzeték csak egy Aszszonytól-is.
Ki meg-hajtá szívét sok könnyölgésével,
S' leányát hagyatá Sátántól békével.
180 Ha, keresztyén Lélek, te-is e' képp' mivelsz,
Midőn nehéz sullyos, s' nagy keresztet viselsz.
Ha szintén mutat-is ő idegenseget,
Ugyan mégis végre nyújt jó segítséget.
Csak légy erős hitben, s' buzgo könnyölgésben,
Nem hágy mind örökkén téged szenvedésben.

Oculi, avagy Böjt III. Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. XI. v. 14. 28.

- 185 17. POkolbéli kigyó fejének Rontoja,
S' cselekedetinek, UR Christus Bontoja,
Csudádat ha láttya, mindgyárt el-távozik
A' sátán, s' hatalmas kezedtől irtozik.
Néma emberből-is azonnal ki-méne.
190 Mihelt szent igédet vötte ő eszébe.
Oh! üzd-el még most-is ez rut bűdös döögöt,
Ne hadd uralkodni rajtunk az ördögöt.
De törd-meg ő fejét, s' rontsd cselekedetit,
Ne vihesse véghez rossz igyekezetit.

Lætare, avagy Böjt IV. Vasárnapra való Evangéliom.
Joh. VI. v. 1. 15.

- 195 18. NEzd, Ember, a' Christus itt mit cselekedett
Öt ezer Férfiat kevésse éltetett.
Itt a' Tanítványok igen kételkedtek;
De lám áldásából mind meg-elégedtek.
200 Hát mit kételkedel mintha tégedet is
El nem táplálhatna szegénységében-is?
Hogy nem mint éhséggel meg-halnod engedne,
Inkább menyből néked kenyeret le-vetne.
Bizzál hát erőssen ő szent Felségében,
Nyilván részes léssz ő segítségében.

178 hagyasá 189 emberköl-is 193 ronsd 195 előtt a címben VI. 202 kenyeret

Judica, avagy Böyt V. Vasárnapra való Evangéliom.
Joh. VIII. v. 46 59.

- 205 19. A' Christus hajnalban üzetetett kis öz,
Kit sok eb környül vesz, és kennyen üldöz,
Nintsen nyugodalma Phariseusoktól
Töör hányatik néki dühös gonoszoktól.
Ördögi nyelvekkel ő káromlattatik,
210 S' mindenütt, valahol van, háborgattatik.
Nékünk kellett volna ezeket szenvednünk,
S' ördögnek mi rajtunk hatalmat engednünk.
De ő szent vállára vövé fel-igyünket
Kinos halálával meg-válta bennünket.
215 Így meg-szerzé nekünk az örök életet,
Mellyért mondgyunk néki örök ditsiretet.

Palmárum, avagy Virág Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. XXI. v. 1. 10.

20. AZ ártatlan Christus ment Bethaniából
Nagy Jerusalembé jó akarattyából.
Hogy ott a' hol szoktak áldozni Istennek,
220 Ö-is áldoztatnék javára mindennek.
Nem várta hogy vinnék, maga ment örömet,
Vévén maga alá számárt ugy, mint körmöst.
Ezt ő cselekedte értünk szerelméből,
Hogy ötet szeressük szívünk mélységéből.
225 Adgya, légyen azon indulat bennünk-is,
Békével visellyük keresztünket mi-is.
Ha szükség kívánnya, hogy érte szenvedgyünk,
Engedgye, semmitől hogy meg ne ijedgyünk.

Husvét napjára való Evangéliom.
Marc. XVI. v. 1. 8.

21. MEgholt az UR JEsus mi gonosságunkért,
230 De ma fel-támadott igazulásunkért.
Az halált meg-ölte, minket meg-élesztett,
S' a' Sátánt meg győzte, ki minket ijesztett,
Már nintsen hatalma rajtunk az ördögnek,
Pokolnak, halálnak, s' kárhoztato bűnnek.
235 Engedgye, magunkat adgyuk kegyességre,
Mint ő fel-támadott örök dicsősségre.

216 ditsiret 220 áldoztanék 235 kegyességnek [rímhíba az előző sor hatására]

Husvét után I. Vasárnapra való Evangéliom.
Joh. XX. v. 19. 31.

22. CHristustól származik bűnnek bocsánattya
A' kit fel-támosztot halálból az Atya.
A' Poklot, ördögöt, a' halált kinnyával.
240 Eppen el-rontotta fel-támadásával.
Már a' menyországnak ő bir kultsaival,
Es azt meg-nyittattya jó s' hiv szolgálival.
Pœnitentia s' hűt tőlünk kívántatik,
Igy az örök élet nekünk meg-adatik.

Husvét után II. Vasárnapra való Evangéliom.
Joh. X. v. 12. 16.

- 245 23. JESUS Christus hiv Pásztorom,
Tökélletes jó Doctorom,
Te le-töltöd életedet,
S' Ugy váltottad meg-népedet.
Szolgaidal juhaidat
250 Legelteted fiaidat.
Ne hadd, nekem is az ördög
Hogy ártson, mint farkas rut dög.
De hűtben tarts-meg mind végig,
Mig juhotskád jut az égig:
255 Es mennyei szent aklodban
Téged ditsér országodban.

Husvét után III. Vasárnapra való Evangéliom.
Joh. XVI. v. 16. 23.

24. CHristusnak Attyához valo menetele
Itt nem egyéb, hanem kereszt fel-vétele;
Ez mutattya nekünk uttyát menyországnak,
260 Melly el-szenvedése sok nyomoruságnak.
Azonban minékünk ez vigasztalásunk.
Szomoruság után hogy lesz vigasságunk.
Mellyet soha senki töllünk el nem vészen
De jóval vég-nélkül lelkünk tellyes lészen.

Husvét után IV. Vasárnapra való Evangéliom.
Joh. XVI. v. 5. 15.

- 265 25. JOL tette, oh Christus, hogy Atyádhoz mennél,
S' így ő nála nékem közben-járom lennél.
Mert én testem vala pokol fogságába,
Rut bünbe, halálba, s' ISTEN haragjába.
Egy felől még most-is Moises Törvényével,
270 Más felől a' Sátán vádol levelével.
De te légy szoszólóm, hatalmas Tutorom,
Vádoloim ellen kedves Prokátorom.
Es a' miképpen már Világ Fejedelme
Meg-ítéltetett, s' van örök veszedelme:
275 Ugy te szent Lelkedet gerjezd fel-szivemben,
Ki jora vezérlyen engem életemben.

Husvét után V. Vasárnapra való Evangéliom.
Joh. XVI. v. 24. 30.

26. A' Christus érettünk nem csak imádkozot,
Drága szent vérével bününkért áldozott;
Hanem magunkat-is hiven imádkozni
280 Tanított, s' Istennek kegyesen áldozni.
Adgya azért, mikor könyörgünk nevében,
Kérésünk hathato légyen érdemében.
Hogy mikoron kérünk, keresünk, zörgetünk,
Tudgyuk, egyikben-is hogy meg nem vettünk.

Exaudi, avagy Aldoza után való Vasárnapi Evangéliom.
Joh. XV. v. 26. C. XVI. v. 4.

- 285 27. A' Világ kétképpen bánik az Hivekkel;
Vagy álnokságokkal, vagy dühösségekkel.
Mint ezt maga Christus nyilván meg-mondotta,
Hogy így leszen dolgok, meg-bizonyította.
Kérjék azért, nekik hogy szent Lelkét adgya,
290 Vigasztalás nélkül ki őket ne hadgya.
Hogy nyomorúságból meg-szabadulnyanak,
S' örök dicsőösségre boldogúl jussanak.

269 mest-is Móises 291 nyomnruságból meg-szabagullyanak

Pünkösöd napjára való Evangéliom.

Joh. XIV v. 23. 31.

28. A' Ki itten Christust igazán kedvelli,
S' önnön magát éppen ő néki szenteli.
295 Ahoz ő szentséges Attyával s' Lelkével
Mégyen, és ő nála lakik kegyelmével.
Ötet igen kedves Templomává teszi,
Aldással bé-tölti, s' tölle el-nem vészi.
300 Szeressük hát ötet, hogy légyünk Templomi,
S' az Mennyországnak-is örökös lakoi.

Szent Háromság napjára való Evangéliom.

Joh. III. v. 1. 15.

29. A' ki akar idvezülni,
Menyországban részesülni,
A' szent Háromságot látni,
Mind örökkén azt imádni:
305 Annak szükség emlékezni,
Ottan ottan elmélkedni.
Meg-feszítettett Christusról,
Mi érettünk lött Atokról.
Szükség ő kívánságára.
310 Es nagy parantsolattyára
Viztől és áldott Lélektől
Ujonnán születni szentül.
Christus azt tanitya hinni
Ki ő tanitványa lenni
315 Akar, s' végig meg-maradni,
Az fog boldogúl meg-halni.

293 előtt a címben *Evangéliom.*

Szent Háromság után I. Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. XVI. v. 19. 31.

30. OH keresztyén Lélek, ojd a' széles utat,
Es járj a' keskenyen, melyet Christus mutat.
A' ki e' világnak adgya önnön magát,
320 S' csak követi testnek gonosz kívánságát;
Az nagy könnyen lelkét pokolra ejtheti,
Hol kinnyának végét soha nem érheti.
De ez életbéli nehéz nyavalyásság
Nagy örömmre fordul, melly örök boldogság
325 Mellybe az Angyalok a' Lázárt késérték,
Szenvedési után boldogúl fel-vitték.
Ha valamit itten szenvedz keservessen,
Azt ott meg mézezi a' JESUS édeszen.
Azért csak békével viseld keresztedet
330 Istentől te reád bocsátott terhedet.

Szent Háromság után II. Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. XIV. v. 16. 24.

31. A' Jesus készített igen drága nag' vatsorát;
Jaj annak örökkén, ki el mulattya az orát;
Es majorját látni ment ki s' ökreit próbálni,
Vag' új Mátkájával czifra ágyban kedvére hálni.
335 Annak szükség nagy éhséget örökkén szenvedni,
Mivel a' lelki eledelt így merte meg-vetni.
Azért ti szegények, vakok, némák, bennák, sánták,
Jövetek, s' egyetek, mert ezt mind tinéktek szánták.
Oh kegyes JEsusom, tápláljad az én lelkemet,
340 Javaiddal s' tölts bé szegény éhező szivemet.
Noha én méltatlan s' erőtlen vagyok most arra,
De még-is engemet emely a' mennyei karra.

Szent Háromság után III. Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. XV. v. 1. 11.

32. SIess hozzám, sies, így szol a' szép JESUS,
Oh te bünös ember, és töllem el ne fuss.
345 Mert én életemet te érted le-töttem,
Es az idvességet tenéked meg-nyertem.
Ha vétkeztél, térj meg, s' hadd-el büneidet,
Es jobbitsd, mint lehet, a' te életedet.
Ezen az Angyalok mennyégben örülnek,
350 Örülvén tégedet oda el bé-visznek.

Szent Háromság után IV. Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. VI. v. 36. 42.

33. Jót tévő a' ki kíván lenni,
Annak kell a' Christushoz menni.
A' ki igaz Tanito-Mester,
Azt csak hidgye-el minden Ember.
355 Irgalmasságra, jámborságra,
Tanit alamisnaságra.
Szálkát más szemében vizsgálni
Tiltya, s' az gerendát nem látni.
A' hol *Date*, ott van *Dabitur*,
360 A' jót meg-jutalmazza az UR.
A' botsánatot nyer bocsánatot,
A' keménység pedig haragot.
Uram, taníts követnem a' jót,
Es el-távoztatnom az nem jót.

Szent Háromság után V. Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. V. v. 1. 11.

- 365 34. IGaz, kegyes, jámbor sörény Tanitványa
Christusnak ki akar lenni hiv barátja,
Az az ő szívének hajojába végye,
Ötet s' mindenknek előtte ditsérje.
Halgassa beszédét, s' e' képpen a' lelkit
370 Keresse először a' drága mennyeit
Az után vesse-ki háloját nagy gyorsan,
Es lásson dolgához nagy szorgalmatossan.
Munkáját a' JESUS bővséggel meg-adgya,
Es ő fáradságát heában nem hadgya.
375 A' ki az Istennek leg-elsőben szolgál,
Az után dolgában bőv áldomást talál.

Szent Háromság után VI. Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. V. v. 20. 26.

35. Térj-meg, bűnös ember, míg jó időd vagy,
Es mi ajándékot visz fel, meg-lásd nagyon,
Jobb légyen szentséged Phariseusokénál,
380 Es igasságod az Irás-tudokénál.
Kik csak szinnel voltak szentek és igazak,
De belől szivekben hamissak s' gonoszak.
Egyezz-meg csak hamar te ellenségeddel,
Mig nem bánik Biro testeddel lelkeddel.
385 Hogy a' mély tömlőtzben vettessen tégedet,
Mellyből nem várhatod ki-jöveteledet.

Szent Háromság után VII. Vasárnapra való Evangéliom.
Marc. VIII. v. 1. 9.

36. EN lelkem, oh mit kesergesz ennyire?
Busulásodat vesd tölled meszsire,
Hogy hol végy ételt s' italt szük időben,
390 Istennek vagyon rolad gondya menyben.
Ki négy ezért pusztában bövséggel,
Meg-eligített kevés kenyerekkel.
Téged sem hágy-el a' te szükségedben,
De el-tart ő mind egész életedben.
395 Hogy nem éhel meg-halnod engedne,
Inkáb holloval kenyeret vitetne.
Es Angyalával jó italt hozatna
Téged e' képpen nem szomjuhoztatna.
A' mit ő fogad, azt bé-telleyesíti
400 Hidd-el, kezeit meg nem rövidíti.

385 vettessem 387 előtt a címben *Vasárnapra való 397* jö

Szent Háromság után VIII. Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. VII. v. 15. 23.

37. A' Fő Pásztor Christus inti nagy hűséggel
Juhait, hogy ojják magokat épséggel.
A' bárány köntösben jövő farkasoktól,
Az az: a' képmutato hamis tanítóktól.
405 Kik tartják magokat jó Apostoloknak;
De tapasztaltatnak fő ragadozóknak.
Az ő gyümölcsekről meg-esmértettetnek,
Boldogok, kik tőlök el-nem hitetnek.
Könnyen meg-csalatik, ki könnyen hisz nekik,
410 Ki azt nem kívánja, hátat adgyon nekik.
En lelkem maradgy te a' te Christusodnál,
Mert nem találisz soha igazabbat annál.

Szent Háromság után IX. Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. XVI. v. 1, 9.

38. HA azt mondod, Ember, én állapotomban
Miként cselekedgyem minden én dolgomban?
415 Tanácsot ad néked a' meg-váltó Christus,
Fogad-meg, sörényen abban járj-el, és fuss.
Adgy a' szegényeknek, és jól gondolkodol
Magadról, másokon hogy ha szánakodol.
Ezt az hamis Sáfár böltsen el-követte,
420 A' száznak ötvenét s' huszát el-engedte.
Hogy a' sáfárságból mikor ki-vettetnék,
Azoktól, kik voltak adossak, tartatnék,
Igy ő el-kerülne a' nehéz kapálást
Es a' gyalázatos szemtelen koldulást.
425 Mennyivel te inkább édes Atyámfia,
A' világosságnak ki vagy az ő Fia,
Szerezz barátokat Mammonból magadnak,
Örök hajlékokban hogy bé-fogadgyanak.

407 meg-esmértettek [szótagszámhiba] 423 kapálást

Szent Háromság után X. Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. XIX. v. 41. 48.

39. OH te gonosz ember, mikor nevez bűnben,
430 Akkor a' Jó JESUS sir kesereg szivben.
A' Jerusálemen sirt ő keservesen:
De az nem akarta érteni eszesen.
Oh Jaj tenéked-is, ha eztet követed
Christusnak intését te csak meg-meveted.
435 Miért átalkodott meg-annyira szived,
Nem ládd-é, körayülled mint jár ellenséged?
Rosz vagy, hogy mi légyen te békességedre,
Nem akarod tudni te idvességedre.
Inkább akarsz égni örökkén pokolban
440 S' Roszakkal gyötrödni rettenetes kinban.
Im a' tanáts, légy jó, fogad Christus szavát,
Térj-meg, és lelkednek keresd örök javát.

Szent Háromság után XI. Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. XVIII. v. 9. 4. [!]

40. OH te emberi sziv igen öríszkedgyél,
Jó cselekedettel hogy ne ditsekedgyél,
445 Szines szentségeddel hogy ne pipeskedgyél;
De inkább más képpen s' jobban cselekedgyél.
Ha te Templomba mégy, hogy grátiát találj
Istennél, magadba alázatossan szállj,
Magad érdemedben oltár előtt ne állj,
450 Mint a' Phariseus, hanem attól el-vály.
Alázd meg magadat, mint a' Publicanus,
Ki bűnös szivében vala igazán bús;
Pœnitentiára te-is e' képpen fuss
Erdemed tenéked légyen csak a' JESUS.

441 Ime' [szótagszámhiba]

Szent Háromság után XII. Vasárnapra való Evangéliom.
Marc. VII. v. 31. 37.

455 41. JESUS, menyből ki le-jöttél,
 Es mindeneket jól töttél;
Mi a' bűnben születettünk,
Magunk-is bünt cselekedtünk:
 Melly miat némák, süketek,
460 Vagyunk nyomorúlt betegek.
A' Sátán sok bűneinket
Elő rakja, s' ijeszt minket.
 De a' te magas kereszt-fád
 Nékünk szép vigasztalást ad;
465 Hogy te azon kint szenvedtél,
Mi érettünk meg-fizettél.
 Ezért néked hálát adunk,
 Es tégedet magasztalunk.

Szent Háromság után XIII. Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. X. v. 23. 37.

470 42. SZeretetnek Tanitoja,
JESUS, Istennek szent Fia,
 Ki le-jöttél magas menyből,
 Szent Atyádnak kebeléből.
Oh melly boldog szemek azok,
Oh melly boldog fülek azok,
475 Kik halgatnak s' látnak téged,
 Idvezítőjök Felseged.
Adgyad, mindennek előtte
Szeresselek én fölötte:
 Es én felebarátomat
480 Nem kölömben, mint magamat.
Te sziveddel én szívemet
Ragaszd össze én lelkemet.
 En nyomorult feleimnek
 Samaritánusok légyek.
485 Hogy ők keresztyén szívemet
Erezzék szeretetemet.
 Mert te-is így cselekedtél,
 Erettünk eleget töttél.
A' Sátán meg-sebesített;
490 Véred meg-elevenített.

458 Magunk-is **468** téged [szótagszámhiba] **490** meg-elevenitest

Szent Háromság után XIV. Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. XVII. 11. 19.

43. Tűkörhöz hasonló a' tiz parantsolat,
Melly mutattya a' bünt, mint rut bűdös ólat.
Ember, ha bűnődtől meg-akarsz tisztulni,
A' JESUS Christushoz siess te járulni;
495 Kinek az ő vére meg-tisztít rutságtól
Mint a' tiz férfiat a' bél-poklosságtól:
Kik mihelt Christushoz edgyütt folyamodtak,
Azonnal mindnyájan épségre jutottak.
De még-is volt benne háláadatlanság
500 Egyen kívül, kiben volt hálá-ado joság.
Oh keresztyen Lélek, ha bűnből meg-tisztulsz,
Adgy hálát Christusnak, ki által igazulsz.

Szent Háromság után XV. Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. VI. v. 24. 34.

44. EMber, mit szorgalmatoskodol
Az holnapról mit gondolkodol?
505 Tekintsd-meg csak az madarakat,
Kik lám nem szorgalmatoskodnak,
Etelekről nem gondolkodnak,
Az ISTEN táplállya azokat.
Igy szokta ő ékesíteni
510 A' virágokat szépíteni,
Mellyeket mezőn látz szemeddel.
Mennyivel inkább néked meg-ád,
Csak ne légy mint ingadozo nád,
Mindent, a' mit kívánsz sziveddel.
515 Azért ne szorgalmatoskodgyál,
A' holnapról ne gondolkodgyál,
A' JESUS reád gondot visel.
Ő hozzá hiven ragaszkodgyál
Erössen reá támaszkodgyál,
520 Nem felejt soha téged-is el.

493 meg-akasz 498 jutotrak 499 háláadatlanság [szótagszámhiba] 500 völt 504 holnapról 520 Nemfelejt

Szent Háromság után XVI. Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. VII. v. 11. 17.

45. AZ UR JESus Christus, mint igaz Pelikán,
Mi érettünk halált szenvedé keresztfán
Az ő szent vérével minket mosogatván
Meg elevenite magát fel-áldozván.
525 Mint ez az Naini holt Iffiu valóban
Erzette, kit Annya sirva koporsóban
Temetni viteté; de Christus kapuban
Fel-támasztá, s' Annyát nem hagyá nagy buban.
E' képpen minket-is mindnyájan valaha,
530 Mikor sirbe szállit halál, mint mostoha,
Eltre vissza hoz Christusnak hatalma;
Mellyért ditsértessék örök birodalma.

Szent Háromság után XVII. Vasárnapra való Evangéliom.
Luc. XIV. v. 1. 11.

46. A' ki tanátsot ád, azt szokták mondani,
Az segítséget-is tartozik nyújtani.
535 A' Christus mind tanáts s' mind segítség-adó,
Bűnbéli viz-korság ha bennünk dagadó.
Avagy a' mi elménk magasra vágyódó,
S' mentől rühesb, annál inkább vakaródó.
Adgyad hát nekünk-is, JEsus, tanátsodat,
540 Nyujtsad kegyelmesen segítő karodat.
Ekképpen apaszd-el bűnünk viz-korságát,
Vedd-el szívünknek-is fel-fuvalkodását.

532 órók 542 fel-fuvalkodását

Szent Háromság után XVIII. Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. XXII. v. 34. 46.

47. A' JESUS olly tudos Mestör,
Kinek nem árt az hegyestör,
545 Azt akár mint álnok ember
Köszörülje, semmit sem nyer.
Ez JESUS tanit arra-is,
Hogy szeressük az Istent-is,
Szeressük Atyánkfiát-is,
550 Mint magunkat, ugy ötet is.
Ezt mutattya a' törvényben,
Mint világos szép tükörben,
Gyakorolyuk mi is ebben,
Magunkat egész éltünkben.
555 A' keresztfára-is nézzünk,
Hogy arról meg-emlekezzünk,
Mit szenvedet Christus értünk,
Mig a' pokoltól meg-mentünk.
Ide cziloz, kérdvén JESUS:
560 Ki Fia légyen a' Christus?
Oh bus lelkem, ö hozzá fuss,
Hogy az örök életre juss.

Szent Háromság után XIX. Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. IX. v. 1. 8.

48. AZ UR Christus igaz orvos,
Orvoslásban igen tudos,
565 Lelki testi betegeket
Meg-gyogyit ö mindeneket.
A' ki azért fájdalmassan,
Hozzá fut alázatossan.
Tanátsát s' parancsolattyát,
570 El-követi akarattyát;
Ha nagyis a' gutta-ütés,
Lelki-isméretben sütés,
Azt ö drága szent vérével
Meg-gyogyittya érdemével.
575 Oh nagy Orvos, én lelkem-is
Beteg, gyógyits-meg engem-is.

543 előtt a címben *Vasárnapra* **543** Mester [rímhiba] **544** hegyester **548** szeressük **550** magunkat **563 előtt a címben** *Evangéliom*
568 alázasantossan **569** parancsolattyát **570** akarattyák

Szent Háromság után XX. Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. XXII. v. 1. 14.

49. LElkem völegénye le-jött menyországból,
Engem el-gyűrűzni az hamis világból,
Emberi testet vön kegyessen magára,
580 Születék szent szüztül ez árnyék világra.
Attya mindent hivat ő lakadalmára,
Boldog, a' ki el-jön parancsolattyára.
A' ki penig meri hívását meg-vetni,
Szolgait boszszuval s' halállal illetni,
585 Annak kel pokolban örökkén szenvedni,
Onnét ki nem fog ő soha menekedni.
Azonban a' ki jön a' lakodalomra,
Szükség azon légyen menyegzői ruha.
Másképp' keze lába ott meg-kötöztetik
590 Külső setétségre nagy kinra vettetik.

Szent Háromság után XXI. Vasárnapra való Evangéliom.
Joh. IV. v. 47. 54.

50. MEg ne iedgy, kegyes Lélek,
Mond: ördög tőled nem félek,
Bün, halál, pokol távol állly,
Semmit velem te ne próbály.
595 Mert én hütöm álhatatos,
Ha te vagy is foglalatos
Annak nagy ostromlásában,
Meg áll az ő Christusában.
Igy tön a' királyi Ember,
600 Kinek *buja*, mint a' tenger
Vala, *felette*-is kemény,
Végre jöve jó-tétemény.
Ald meg-jól a' próbát te-is,
Légyen erős te hütöd is,
605 Igy a' proba ha jó lészen,
Segítséget lelked vészen.

582 parancsolettyára 597 ostromlásában 598 Christusban [rím- és szótagszámhiba] 600 huja 601 felelete-is [szótagszámhiba]

Szent Háromság után XXII. Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. XVIII. v. 23. 35.

51. OH mint állok-meg, Istenem,
Mikor számot vetz én velem.
Igaz Itélő biro vagy,
610 Jaj énnékem, mert bünöm nagy.
Lelkem nyilván el-kárhozik,
Ha kezes nem találkozik.
Az halál viszen kötözve,
A' tömlöczbe bünnel öszve.
615 Siess, JESUS; szabadits-meg,
Kárhozattól engem tarts-meg.
Te vagy kezes mindenekért,
Meg fizettél bünösökért.
Kint szenvedvén a' keresztfán,
620 Szent véredet ott ki-ontván.
Mellyért néked hálát adunk,
Es örökkén magasztalunk.

Szent Háromság után XXIII. Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. XII. v. 15. 22.

52. JESUS csuda dolog, hogy te késértetel,
Holott Bölcsességnek ollynak neveztetel,
625 Ki napnál világosb s' látod szivek titkát,
Tudod-is embernek minden gondolattyát.
Nem röjtezhetnek-el gonosz kép-mutatók,
Mert a' te kezeid mindent által-hatók.
Böltsességed előtt nintsen homályosság,
630 Még a' setétség-is tiszta világosság.
Azért csuda dolog, hogy még-is mér téged
Ember késérteni. Aldassék Fölseged!

611 el-kérhozik 619 szemvedvén 622 magasztalunt 630 vivágosság

Szent Háromság után XXIV. Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. IX. v. 18. 26.

53. AZ UR JESUS Christus az életnek Fája,
Higy, Ember, ő benne s' lesz erős köfalad.
635 Haszontalan annak minden ő munkája
A' ki nálla nélkül halál előtt szalad,
Az ő drága vére életnek adója,
Mod nélkül ne felyünk, meg-halván, aluszunk.
640 Mert ő az halálnak hatalmas rontoja
Azért kevéskorig mi a' földben nyugszunk;
Mikor penig minket, mint a' léányt, Christus.
Meg szolit örömmel ottan föl-támadunk,
Es ezt mondjuk vigan: Aldott légy, UR JEsus!
A' bünön, halálon diadalmaskodunk.

Szent Háromság után XXV. Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. XXIV. v. 15. 28.

54. GONDolodé, ember mint lesz végezetre
A' dolog, mikor jö Christus itéletre?
A' világ, egek, föld s' minden benne lévő,
El-mulnak, és lesznek semmivé leendők.
Hallyad, mit mond Christus Jerusálem felől,
650 Annak veszedelme vólt hától és elől.
E' képp' lesz a' dolog utolsó időben,
Nyomoruság, hidd-el, nagy lesz jövőendőben.
De azért, hiv Lélek, meg ne botránozzál,
Hanem fuss Christushoz, s' töle ne távozzál.
655 Mint a' hol dög vagyon, sasok oda gyűlnek,
A' Hivek-is menyben a' Christusnál ülnek.

Szent Háromság után XXVI. Vasárnapra való Evangéliom.
Matth. XXV. v. 31. 46.

55. NÉzd keresztyén Lélek, az Itélő Birót,
A' te büneidről való nagy képp-irót,
Ki előtt kell néked valaha állanod,
Sok fele bünödért szégyent kell vallanod.
Ott az Prokátornak, pénznek, tagadásnak
Nem adatik helye az ellen-mondásnak.
Mentség-is nem leszen ottan kellemetes,
Hanem sententia leszen rettenetes.
Jobb kéz felől fognak állani Igazak,
Bal kéz felől fognak állani gonoszak.
Amazok vitetnek örök ditsösségre,
Ezek taszítatnak külső setétségre.

LÖVEI BALÁZS [?]

EGESZ ESZTENDŐ ÁLTAL VALÓ INNEPI EVANGELIOMOKNAK SOMMÁJÁT, VELEJÉT ÉS
CZILJÁT MAGOKBAN FOGLALO RÖVID ÉS EGYÜGYÜ MAGYAR VERSETSKEK

Szent András napjára való Evangeliom.
Matth. IV. v. 18. 22.

1. Földieket kik halásztok,
S' Világiakat vadásztok;
Hadgyátok-el már azokat,
Nézzvén örökkén valokat.
5 Itten minden el-mulando,
Semmi nints meg-maradando.
A' Christus állandosagra
Vezető-ut menyországra.
Oh JESUS! *vezérly* menyekbe
10 A' dicsöült seregekbe,
Hol örökkén uralkodol,
Es végnélkül királykodol.

Szent Miklós napjára való Evangeliom.
Matth. XXV. v. 14. 31.

2. Minden keresztyén ISTEN szolgája,
Tálentuminak házi-gazdája.
15 Kinek több s' kinek kevesb adatik,
Ki mint forgodik, ugy javaltatik.
Mert mindenről kell nagy számot adni,
Ki számot adhat, az fog vigadni
A' ki penig nem, az sötétségre
20 Vitetik nyilván örök inségre.

9 vezérely [szótagszámhiba]

Szent Thamás napjára való Evangeliom.
Joh. XX. v. 24. 30.

3. A' Christus gyógyította a sérült sziveket,
Es ő köttözi-bé a' lelki sebeket.
Thamás Apostolon ezt meg-mutatta,
Hütelenségéből hűtíre jutatta.
25 No hát mi-is hozzá folyamodgyunk bizvást,
Hivén, nekünk-is nyuvt kedves szabadulást.
Akkor nagy örömmel ezt mondjuk: En Uram
Es én Istenem vagy, köszálam, kö-Váram!

Karátson napjára való Evangeliom.
Luc II v. 1. 14.

4. AZ UR JESUS Christus csudálatos Gyermeke,
30 Kivel minket Isten ajándékozott-meg.
ISTEN FIA lévén, Emberré lőtt értünk,
S' így örök pokoltul mi meg-menekedtünk.
Mivel háláljuk-meg az ő nagy jó-voltát,
Mi érettünk való születését s' holtát?
35 Ewel, mi-is hozzá hogy hasonlok legyünk,
Mint ő mi hozzánk lőtt, s' adgya maga nekünk,
Hogy mi föl mehessünk örök mennyországra,
A' mint ő alá jött ez árnyék világra.

Szent István napjára való Evangeliom.
Matth. XXIII. v. 34. 39.

5. KÉRlek, oh Fias-tyuk, Christus,
40 Szeretettel tellyes JESUS,
Légyek fiad valósággal
Szárnyad alatt bátorsággal.
Mint a' Fias-tyuk szárnyával,
Födözz erőd paisával.
45 Mert hívásodnak engedek,
Te hozzád én közelgetek.
Jaj penig, ki föl nem vészen
Téged, veszedelme lészen.
50 A' háza el pusztíttatik,
S' Maga pokolra rántátik.

Szent János napjára való Evangéliom.
Joh. XXI. v. 19. 24.

6. Christus mondván: kövess engem,
Azt jelenti, hogy ő, Lelkem,
Menyországnak lajtorjája,
S' Utunk nékünk ő hozzája.
55 Ö hozzája mi tisztünket
Mutassuk szeretetünket.
Akár Mátyromok légyünk
S' akár másképp' mi ki-légyünk,
Ö általa menybe jutunk,
60 Ö egyeránt a' mi utunk.

Apro szentek napjára való Evangéliom.
Matth II. v. 13. 19.

7. AZ Apro szentek mátyromsága
Hivek sorsának olly bizonyága,
Melly azt mutattya, mitsodás légyen
Christus keresztye, mellyet föl-végyen
65 Minden hiv Lélek önnön magára,
Es lészen néki nagy jutalmára.

Uj-Esztendő napjára való Evangéliom.
Joh. II. v. 21.

8. A' Kitsinded JESUS, a' mi Atyánkfia,
Környül-metéltetik, melly ő első kinya.
Törvény alá adja magát, hogy ő minket
70 Az alol meg mentsen, rontsa büneinket.
Nintsen már hatalma rajtunk az ördögnek,
Pokolnak, halálnak, s' a' bünbéli dögnek.
Csak igaz hűt által hozzá ragaszkodni
Mi-is igyekezzünk jóban gyarapodni.

Viz-kereszt napjára való Evangéliom.
Matth. II. v. 1. 12.

- 75 9. OH Pogányoknak világossága,
 Kitsinyded JESUS, világ-váltsága,
 Bőltsek megszűnnek jönnek örömmel,
 Téged imádni szent felelemmel.
 Kik sötétségben s' homályban ültek,
80 Világosulván már idvezültek.
 Mi szivünket-is világosítsd-meg,
 S' keménységünket szépen lágyítsd-meg.
 Hogy mi-is hozzád hiven meg-térjünk,
 Es minden örökkén téged dicsérjünk.

Szent Pál fordulása napjára való Evangéliom.
Matth. XIX. v. 27. 30.

- 85 10. Világi gazdagság és szorgalmatosság,
 Pokolra taszító kész alkalmatosság
 Menybe vivő keskeny utnak gátolója
 Széles utnak pedig gonosz tágitója.
 Hát mennyei kintset gyűjts, lelkem, magadnak,
90 Világot világnak hadd, és nem fiadnak.
 Hogy ha a' lelkiért a' testit el-hagyod,
 Menyben mind örökkén jutalmad lesz nagyod.

Szűz Mária tisztulása napjára való Evangéliom.
Luc. XXII. [!] v. 22. 32.

11. Mind életben s' mind halálban
 Itt ez földön s' menyországban
95 Világosság a' szép JESUS.
 Bűnösök tisztulására
 Mindeneknek váltságára
 Adattatott az UR Christus.
 Ö mindenféle népeknek
100 Véneknek és gyermekeknek
 Világosító csillagja.
 Azért ki ötet követi
 Bizodalját benne veti,
 Örök életnek lesz tagja.

Szent Máttyás napjára való Evangeliom.

Matth. XI. v. 15. [!] 30.

- 105 12. Jövetek, jövetek hozzám, Christus mondja,
 En vagyok az, kinek van reátok gondja.
En meg-könnyebítem a' ti terheteket
Es meg-nyugosztalom a' ti lelketeket.
 Kik pedig kívüllem mernek böltsekedni,
110 Azok fognak nyilván rutul szégyenkedni.
Azonban vegyétek igámat reátok
Es a' szelidséget tölem tanuljátok.
 Mert gyönyörűséges igám, s' terhem könnyü
 Es ingyen sem olyan, a' mint teczik, szörnyü.

Christus Urunk fogantatásának napjára való Evangeliom.

Luc. I. v. 26. 38.

- 115 13. JESSE törökéből nő edgy szép vessző-szál
Es ő gyökereből jö egy szép virág-szál.
 Az a' szép vessző-szál a' szent szüz MARIA,
 A' virág-szál pedig az ő JESUS FIA.
A' SZENT LELEK ISTEN árnyékozásával
120 Öntözte a' vessző-szálat harmattával.
 Innét nevelkedék a' szép virág JESUS
 S' Emberré lött értünk a' drága UR Christus.
Meny-ország kapuját meg-nyitotta nekünk,
Idvességünkről már vagyon reménységünk.
125 A' Gabriel Angyal hirdeti ezeket,
 Azért mondgyunk mi-is szép ditsireteket,

Nagy Csötörtökre való Evangeliom.

Joh. XIII. v. 1. 16.

- 130 14. UR lévén a' JESUS, ő Tanítványinak
Lábokat meg-mosta ő Apostolinak
 Alázatosságra ő ezzel tanítot,
 Es a' szeretetre igaz utat nyitot.
Engedgye, példáját mi-is követhessük,
Mind a' kettőt hiven mi-is meg-tehessük.
 Ellenben le tegyük a' rut kevélységet,
 Szívünköl ki-vessük a' nagy gyűlölséget.

Nagy Csötörtökre való Epistola.

I. Cor XI. v. 23. 32.

135 15. AZ Szent Vatsorának Ura s' eledele'
 Ö maga a' Christus, Ember, jól ély véle'.
Az meg-gyogyithattya lelki sebeidet,
S' meg-mosogathattya undok büneidet.
 Ez jó uti-költség táplál boldogságra,
140 A' pokoltul meg-ment, s' viszen menyországra.
Oh JESUS, szivemből ditsérlek tégedet,
Hogy szerzedet nekünk ez te szentségedet.
 Adjad, szent testeddel véreddel magamat
 Erősítem, érvén utolso napomat.

Nagy Péntekre való Evangelium.

Joh. XIX. v. 16. Matth. XXVII. v. 57.

145 16. CHristust fel-feszíték, Sidoknak királyát.
 Vitézek magok közt el-oszták ruháját.
Es mikor mindenek el-végeztetnek,
Mellyek az Istentől el-rendeltetnek.
 Monda Idvezitönk keresztfán: oh Atyám,
150 Kezedben ajánlom lelkemet, nézz réám.
Mind a' meny s' mind a' föld igen szomorú-volt,
Mikor látta, hogy ő Teremtője meg-holt.
 Holt testét hív Joseph fárol le-véteté,
 Új koporsojába szépen temetteté.
155 A' Christusnak hálá légyen haláláért,
Mi álnokságunkért szenvedett kinnyáért.
 Es a' mint halálra bününk vitte ötet,
 Ugy halála által adjon ő életet.

Husvét Het-főre való Evangeliom.

Luc. XXIV. v. 13. 35.

- 160 17. Christus Uti-Társam, utamban nem felek,
Halál rettentésit el-üzi, és élek.
Ha szintén járok-is halál árnyékában
Ugyan még-is nem hágy örökkén torkában.
A' mint az halálból maga föl támadot
Es tanítványinak arrol sok jelt adot:
165 Igy nekünk az halált álommá csinálta
Menyország kápuját belőle formálta.
Boldogok voltak a' két tanítványok
Hogy Emausba vólt Christus Uti-Társok.
Boldogok azok-is, kikkel Christus vagyon,
170 Eletek estvéje mikor el-jö nagyon.

Husvét Kedre való Evangeliom.

Luc. XXIV v. 36. 47.

18. LElki békességnek Fejedelme, JÉSZUS,
Mi jonkra halálból fel-támadot Christus,
A' mi bűneinket koporsóban hagyta,
S' így mi lelkeinket ő meg-vigasztalta.
175 Mivel már halálon vótt nagy diadalmat,
Nem vehet az rajtunk semmi birodalmat.
Es ha meg-halunk-is, abban nem maradunk,
Hanem végső napon ismét föl-támadunk.
Mert ő a' mi Fejünk, mi az ő tagjai,
180 Véle azért élünk mi-is ő fiai.

Szent György napjára való Evangeliom.

Joh. XV. v. 1. 9.

19. CHristus a' szőlőtő, mi a' szőlő vesszők,
Jó gyümölts hozásra legyünk igyekezők.
Maradjunk Christusban nagy álhatatosan,
Szeressük igéjét nagy áhítatosan.
185 Ebből ismértetünk Christus tagjainak,
Es az nagy UR ISTEN igaz fiainak.
Igy Atya Isten-is meg-dicsőítettik,
Es a' mi lelkünk-is életre vitetik.

Szent Márc napjára való Evangéliom.

Luc. X. v. 1. 9.

20. MELly igen Christusnak Ecclésiájában
190 Kivántattassanak Tanitok házában,
Maga jelenti azzal, hogy ő köldi őket,
Hogy oktassák hiven szegény bűnösöket.
Ezért sorsok nekik olly mint a juhoké,
Mivel a' világi-erő Farkasoké.
195 Innét kérjük Christust, oltalmazza őket,
Hozhassák jó utra a' gonosz-tévöket.
Hogy így Isten neve szentül áldattassék,
Es mindenek által föl-magasztaltassék.

Szent Phülep és Jakab napjára való Evangéliom.

Joh. XVI. 1. 14.

21. LEgy vig szivvel, Ember, halálod oráján,
200 Midőn életednek által mégy pusztáján.
Mert ha el-romlik-is hajléka testednek
Menyországban leszen helye te lelkednek.
Ugy mint mellyben sok szép lako helyek vannak,
Ki Christusban hiszen, adatik rész annak.
205 A' Christus szerzette el-menetelével;
Ne gondoly senkinek hát rettentésével.

Aldozo Csötörtökre való Evangéliom.

Marc. XVI. v. 14. 20.

22. CHristus Lelki nagy Sas menyégben föl-repül,
Tisztit itt ez földön végezvén, most örül.
Te-is kegyes Lélek, azon mesterkedgyél,
210 Hogy juthass hozzája, s' azzal dicsekedgyél:
Hogy ott, hol ő vagyon, te is találtatol,
Nyomoruság után meg-vigasztaltatol.
Azért gondolkodgyál a' mennyieikről,
Es el-feletkezzél itt ez földiekről.

Pünköszt Hetfőre való Evangéliom.

Joh. m. 16. 21.

- 215 23. OH UR JESUS Christus Igazságnak napja,
 Szívünknek világa, lelkünknek Fő-Papja,
Te benned ismérjük s' láttuk Atyád szívét,
Az ő véghetetlen Isteni szerelmét.
 Mellyből téged, úgy mint egyetlen egy Fiát,
220 Erettünk halálra adá szent magzattyát.
Nyisd-meg hűtünk szemét, hogy fenyedet nézzük,
Es az szerint mi-is magunkat intézzük.
 Hogy mi jövődöben külső sötétségre
 Ne jussunk, de mennyünk örök fenyességre.

Pünköszt kedre való Evangéliom.

Joh. X. v. 1. 11.

- 225 24. AZ örök életnek Ajtaja a' Christus,
Azon szükség, Ember, hogy te oda be-juss.
 Előbb pedig itt kell az akolban lenned,
 Az után UR szine eleiben menned.
Más ut ezen kívül nintsen idvességre,
230 Hanem csak ez viszen örök dicsösségre.
 Kérjed, az szent Lelek vezérjen tégedet
 Erre az Ajtora, s' vigye-bé lelkedet.

Keresztelő szent János napjára való Evangéliom.

Luc. I. v. 57. 80.

25. VALamint hogy az nap előbb föl nem tetzik,
Meddig hajnal-csillag előtte nem fénlik:
235 Igy az Igazságnak napja-is a' JESUS
 Világra nem jelent a' meg-válto Christus,
Mig nem keresztelő szent János született,
Es ő néki utat hiven egyengetett.
 Azért, Lelkem, kely-föl, s' adgy hálát Istennek,
240 A' ki teremője földnek és az menynek.

232 vige-bé 240 mennyek

Szent Péter és szent Pál Apostol napjára való Evangéliom.
Matth. XVI. v. 13. 20.

26. OH élet kösziklája, ISTENNEK FIA,
Kegyelem bátyáj a, Idvességnek tornya,
Jól-lehet a' Sátán azt sokat ostromlya,
De erőt nem vehet rajta ő kapuja.
245 Ezzel vigasztalom azért én magamat,
Es erre építem igaz vallásomat.
Mindenkor előttem tartom Meg-Váltomat
Nem engedi esni szégyenbe dolgomat.

Szüz Máriának látogatására való Evangéliom.
Luc. I. v. 39. 56.

27. ALdott méhnek gyümöltse a' JESUS,
250 Kin minden Lélek örül és nem bus.
Örsebetnek-is magzattya ugrál
Mihelt előtte Mária meg-áll
Ö maga is a' Mária áldgya
Az Urat, s' vigan föl-magasztallya,
255 Hogy ötet Christus Annyéra tötte,
Alázatosságát tekintette.
No te-is együtt örülly én lelkem,
s' Ditsérd a' JESUST szivem és nyelvem.

Szent Margith napjára való Evangéliom.
Matth. XIII. v. 45. 52.

28. CHristus a' drága gyöngy, és menyei fő kints,
260 Kinél drágáb s' főjeb menyben és földön nints.
Ezt keressük, vegyük, tartsuk életünkben,
S' el ne hagyuk se jó, se gonosz igyünkben.
Ö szent Ekességünk, drága orvosságunk,
Igaz bölcsességünk, örök boldogságunk.
265 Ez által gonoszok között-is, kegyessen
Elhetünk az földön s' járhatunk eszessen.
Mig azok vettetnek tüzes kemenczébe,
Mi penig vitetünk Abrahám keblébe.

Sz. Mária Magdolna napjára való Evangéliom.
Luc. VII. v. 36. 50.

29. Bünt tenni s' vétkezni emberi gyarloság,
270 Bünben meg-maradni ördögi gonoszság,
Bünből ki-feselni idvességes jóság,
Bünt többbe nem tenni mennyei bódogság.
Vétkezet a' bünös Aszonyi-állat-is,
De bünben maradni nem akara ö-is
275 Christushoz járulván igazán meg-tért-is,
Azért nagy grátiát ö biztonnyal nyert-is.
Erről bünös Ember végy magadnak példát,
Hadd-el életednek hamis gonoszságát,
280 Könhullatásiddal öntözd Christus lábát,
Es így meg-nyerheted menyeknek-országát.

Szent Jakab napjára való Evangéliom.
Matth. XX. v. 20. 23.

30. OH meg-válto Christus tévelgök világossága,
Melly igen türhető hozzánk szivednek josága,
Ertetlenségünkől mikor földieket kérünk,
Te szent Fölsegedtől csak üressen vissza-térünk.
285 E' képpen volt dolgok a' te két Tanítványidnak,
Ö Annyokkal edgyütt az Jánosnak és Jakabnak;
Kik jól nem értették mit akkor töled kívántak.
Még mikor nem voltak jól meg-világositattak.
Azért ö nékiek, mi volna a' te országod,
290 Szépen meg-mutattad, mi volna a' te királyságod.
Légy hát énnékem-is fenyves szép világosságom,
Légyen szent igédből igaz tiszta tanuságom.
Ertetlenségemből hogy rosszul ne tévelegjek,
De mind halálomig néked éljek s' tiéd légyek.

269 gyarlotág 275 járulvám

Ur színe Változásának napjára való Evangéliom.
Matth. XVII. v. 1. 9.

295 31. OH keresztyén Lélek, mit busulsz te sokat?
 Hűt által gondold-meg a' menyei jókat
Ha szintén nyomorult mostan a' te tested,
Valaha örökre fordul szenvedésed.
 A' Tábor hegyére tekints-fel lélekben,
300 Meg látod a' JESUST ditsösséges színben.
Ezzel azt mutatya, hogy téged-is menyben
Meg-ditsőit szépen az örök életben.
 A' tested mostan gyarlo és romlando,
 De ott lesz Christusnak testéhez hasonlo.
305 Mert az idvezültek ott fognak fęnlenni
Mint a' szép fęnyes nap fognak tündökleni.
 Azért csak békével szenvedj ez időben,
 Jutalmad bövséges lészen jövendőben.

Szent Lörintz napjára való Evangéliom.
Joh. XII. v. 24. 26.

310 32. OH én édes JEsusom, buza maghoz hasonlo,
 Melly vettetik a' földbe, és ott el-rothadando;
Te-is fel-feszítettél, de el-is temettétél,
Harmad napra termője örök életnek lettél.
 Ezért néked nagy hálákat adok, s' téged imádlak,
 Mindeneknek fölőtte ditsérlek s' hiven áldlak.
315 Tudom, nékem jutalmam lészen a' menyországban,
Igazságnak koronája az örök boldogságban.
 Mellyet én több szentekkel te el-jöveteledben
 Vészek drága kezedből a' ditsőült életben.

306 tündödlenni **313** imáglak **316** boldogságban

Nagy Boldog Aszszony napjára való Evangéliom.
Luc. X. v. 38. 42.

33. A' Christus *szállásra* most-is fogadtatik,
320 Midön szent igéje hiven halgattatik.
Lako-helyt örömet szerez ott maganak,
A' hol hely adatik ö szent mondásának.
Nem azért feddette Mártha forgodását,
Mint ha nem javalná ember dolgozását;
325 Hanem van ideje mindennek, mutatta,
Munkál hát, ki ISTEN igéjét halgattya.
Mikor ideje van predikationak,
Halgasd, az után add magadat dolognak.
ISTEN igéjénél nintsen szukségesseb,
330 Nints semmi hasznossab, nints idvességeseb.
A' hol az tündöklök, ott gonosz távozik,
Ellenben ott minden nagy jóra változik.

Szent Berthalan napjára való Evangéliom.
Luc. XXII. v. 24. 30.

34. OH szép tüköre alázatosságnak,
Christus, szerzője örök boldogságnak,
335 Te magas menyből a' földre szállottál
ISTENT kérlelven minket meg-váltottál.
Jó példát adván alázatosságra.
Ne kívánoznánk fel-fuvalkodságra.
Ki meg-alázza magát, azt tisztölöd,
340 Ki magasztalja magát, azt gyűlöled.
Adgyad, hogy én-is alázatosságot
Követvén, nyerjek örök magasságot.

319 szállására [szótagszámhiba] 323 azrt 336 ISTEMT

Keresztelő szent János nyaka vágása napjára való Evangéliom.
Matth. XIV. v. 3. 13.

35. Mondják: Mondj igazat bé-török a' fejed.
Keresztelő János, nem ugy van-é tiéd?
345 Herodes szemébe te igazat mondtál,
Melly miat tömlőtzen méltatlan meg-holtál.
Igy van állapattyok sokszor Tanitoknak,
Kiket ISTEN adott bünös Halgatoknak.
350 Pœnitentiára hogy őket intenék,
S' minden szelidséggel vétkekről feddenék.
Hogy Istenhez térvén ők el ne vesznének,
Hanem hogy örökkén mind idvezülnének.
De ISTEN biztassa őket, hogy türjenek,
S' az örök életben koronát vegyenek.

Kis Aszszony napjára való Evangéliom.
Matth. I. v. 1. 18.

- 355 36. CHristus URUnknak nemzetség levele
Hogy ő Messias, bizonyos hitele.
Hogy bünösök-is* abba számláltatnak * Thámár, Dávid, Betsęba, Manasses.
Àzzal lelkeink meg-vigasztaltatnak.
Még Pogányok-is§ itten találtatnak, § Raiháb, Ruts.
360 Mert Christus által mind meg-tartattatnak.
Ezért ő néki nagy halá-adással
Minden tartozik föl-magasztalással.

Szent Mátthe napjára való Evangéliom.
Matth. IX. v. 9. 13.

37. BŰnösök Baráttya a' JESUS,
Oh Ember, bizvást ő hozzá fuss.
365 A' leg-nagyob bünöst-is hozzá fogadja,
Csak ő meg-szánván bánván bünét el-hadja.
En-is hozzád jövők, oh Christus,
Mert szívem bün miatt igen bus.
370 Légy kegyelmes énnékem, s' szent Lelked adja
Hogy ez után életem a' jót ragadgya.

343 előtt a címben szens 345 semébe 355 nemzettég

Szent Mihály napjára való Evangéliom.
Matth. XVIII. v. 1. 11.

38. OH UR JESUS Christus Angyalok Herczegje,
Mihály neved annak mutató billegje,
Hogy te az Istennel, erővel, fölséggel,
Eppen egyenlő légy örök ditsősséggel.
375 Senki pedig hozzád nem hasonlítando
Mert ki olly, mint Isten? örökkén állandó,
Ezt jedzi Mihály név. A' mit te parantsolsz
A' te Angyalidnak, meg-teszik, ha csak szolsz.
380 Mindennek szolgálnak, még gyermekeknek-is,
S' oltalmazták őket, ha még kitsinyek-is.
Boldogok azért ők, nem árt nekik ördög,
Akár mint horgászszon utánnok a' rut dög.
Meg-lásd, te Ember, úgy viseld magadat,
S' alázd meg mint gyermek, te állapotodat
385 Így boldogul bé mégy örök menyországba,
Es vigadsz Angyali drága társaságban.

Szent Lukács napjára való Evangéliom.
Luc. IX. v. 23-28.

39. A' Ki jó keresztyén akar itten lenni,
Magát meg-tagadni keresztet fel-venni,
Szükség annak Christust igazán követni,
390 Az ő szent beszédét és nem szégyenleni.
Másképen el-veszti örök dicsősségét,
Ha szintén nyerné-is világ örökségét,
Azzal nem nyerhetné lelke idvességét,
De szenvedné pokol rettenetességét.

384 gyermeket 386 Annyali

Szent Simon és Judás napjára való Evangéliom.
Joh. XV. 17. 21.

395 40. OH Embér szerető Felséges UR ISTEN,
 Kivánod, szeressük mi-is egy-mást itten,
Es ne keseregjünk mi fölöttéb azon,
Ha e' világ gyűlöl, s' rajtunk jár, mint gazon.
 Adyad, szent igédet hogy meg-fogadhassuk,
400 Magunkat a' szerint mindenben szabhassuk,
Insegeben, szűksegeben, kereszt-viselésben,
Téged ditsérhessünk nehéz szenvedésben
 Hogy midön békével mindent el-viselünk
 Menyországot tölts-bé boldogul mi velünk.

Mind szent napjára való Evangéliom.
Matth. V. v. 1. 13.

405 41. NAgy boldogtalanság világ boldogsága,
De igaz boldogság Hivek boldogsága.
 Ez penig mi légyen, mutattya a' Christus,
 Amaz nagy Prophéta, az áldott UR JESUS.
Világ boldogsága édes, vége mérges
410 Hivek boldogsága mérges, vége édes.
 Ember, meg ne csallyon téged édes-mérges,
 Inkáb legyen kedves néked mérges-édes.

Szent Márton napjára való Evangéliom.
Luc. XII. v. 1. 14.

 42. CHristus, Isten Fia, arra int bennünket,
Hogy vigyázzunk, s' hiven visellyük tisztünket.
415 A' mi halálunkra, s' ítélet napjára
 Várjuk ötet készen utolso orára.
Igy boldogok leszünk, s' meg nem szégyenülünk,
De által vitetünk menybe, s' idvezülünk.

Szent Katalin napjára való Evangéliom.

Matth. XXV. v. 34. 41.

43. Mikor nem-is véled, oh te lelki szegény,
420 Szintén akkor jö el a' lelki-Völegény.
Azért te mindenkor kész légy lámpásoddal,
Vigyázzván, tölts-meg azt lelki olajoddal.
Mint az eszes szüzek, bé-mégy Menyegzőbe,
A' Vö-legény jöjjön akár melly időbe.
425 Ha penig aluszol, mint a' bolond szüzek
Lámpásodban-is nem égnek lelki tüzek;
Ejféلكor kiáltják: Im' jö az Völegény!
Akkor te kün rekedsz, oh nyomorult szegény!
Akkor sirsz, keseregsz mondván. URam! URam!
430 Nyisd-meg! De azt mondja: Nem nyilik Udvarom.

429 monaván

246.

FILEPSZÁLLÁSI GERGELY

MINDENHAI ENEK

Az 143 Soltár Notájára: Halgasd meg Uram kérés[emet]

Győz - he - tet - len fel - sé - ges Is - ten,
Ki la - ko - zol a ma - gos Menny - ben,
E - meld s vedd hoz - zád az én szóm,
Töm - lőd - ben fel - jegy - zett sí - rá - som;
Mert ré - szén te vagy e föl - dőn.

1. **G**Yőzhetetlen Felséges Isten,
Ki lakozol a magos menyben,
Emeld s' vedd hozzád az én szóm,
Tömlődben fel-jegyzet sirásom;
Mert reszen te vagy e' földön.

5

2. **R**am kegyelmedett s' szerelmedet
Fordicsad kedvel szemeidet,
Mert beteg, por, lázár koldús
Előtted mint egy publikanus
Fetrengék, adgy hát kegyelmet.

10

3. Eddig Uram mikor tehozzád
Kiáltottam, hozzám te orczád
Fordúlt, s' meg nem szigyenültem,
Elölled el nem kergettettem,
15 Most-is előtted áll árvád.
4. Gyermekségemben el nem hagytál,
Anyám méhében oltalmaztál,
Mikor hát immár Uramnak
Ma *tartalak*, s' hivlak Atyámnak,
20 Magamnak Oh miért hagynál.
5. Ocsmány, rút, s' undok én életem,
Rébellis az indulat bennem,
Hijjába titkolom; mert Te
Látsz engem, mit bírok tudod Te.
25 Mégis ketségben nem esem,
6. Rutak előtted s' ő magokba
David, Publikánus, Maria
Zacheus voltak; de mikor,
Hozzád fordultanak, Te akkor
30 Öket vetted irgalmadba.
7. Imé Irgalmas Istenemhez
En-is fordulok Teremtőmhez,
Lelkem bocsásd patikádba
Hadd vásárollyak ott számomra;
35 Mert nem megyek én senkihez.
8. Uram készségét én lelkemnek
Ismerem hozzád; de testemnek
Szilajsága tulkoskodik, *Rom. 7. 15. 17. 18. 24.*
Akaratom ellen cselekszik,
40 Hogy rabúl adgyon á' bűnnek
9. Sir lelkem, meg indúlt banatom
Nyavalyasnak oh kiáltatom
Nincs ki az halál testéből
Ki szabaditana kezéből,
45 Szent Pállal jajgatom dolgom.

10. **F**ejem, lelkem s' testemnek Ura,
Indulatimnak kórmányossa,
Fordits jóra eletemet,
Ov roszból s' gonoszból engemet
50 Tegy jóvá, lelkem javára.
11. **J**esus Christus ha büneimért
Egyfelől sujtolsz vétkeimért,
Más felől a' te kegyelmed
Gyámolgasson engem jobb kezed
55 Draga véred hűllásáért.
12. **L**elkemet isoppall mosogasd,
Véreddel fiadat (*leányodat*) tisztogasd,
Vedd el rut bél poklosságom,
Vesd hátra s' tapodd el rutságom,
60 Szivemet hozzád lágyítsad.
13. **E**letem mivel el mulandó,
Testem majdan el változando;
Azért Uram miglen élek,
Tsak reád szemeimmal nézek;
65 Mert mindennek tsak te vagy jó.
14. **P**aisom, gyámolom, s' köváram
Nyújcs kegyelmes választ, el varom,
Béresed, Rabod nem vagyok,
Hanem fiad, előtted állok,
70 Adgy Lelket Oh én Szent Atyám.

247.

FILEPSZÁLLÁSI GERGELY

REGGELI ENEK

Nótája: Háborúsága David Királynak

1. SZerelmes Atyám oh én kö sziklám a' te szerelmedet
Le nem irhatom, s Ki nem mondthatom jó téteményedet,
Mellyel szeretél, erőssitetél éltemben engemet.
2. Zebaoth Isten, az én életem csak azon bolonság,
Gyermekei voltam és iffiúságom volt nyál, sár s' undokság,
Tegnap-is nékem, volt én életem, hijjában valóság.
3. Az el mult estve, bűnnel bé festve, volt én szegény lelkem,
Bűneim között lelkem fetrenget, az etszaka nékem,
Ugy álmodozott s' abban viradott, fel, az én rút testem.
4. Láttad hogy nyugszom s-miben áluszom, mégis segítségem
Vóltál énnekem, Strását en mellem küldöttél Istennem,
Veszendő juhok, bűnben aluvot, fel virasztál szépen.
5. Legenteg kissebb (mert bennem a' seb) vagyok kegyelmednél,
Mellyett én velem halálos bűnben esettel miveltél,
Hogy ez étszaka, nem ejtel ágyba, avagy meg nem öltél.

13 Lengeteg,

6. Arva fejemnek ki vagy lelkemnek Tútora s Gyámola,
Eddig veghez ment sok bűneimet oh kegyelmes Atya
Bocsásd meg nékem; mert bennem hitem Seregeknek Ura.
- 20 7. Sok irgalmadnak Kegyelmeidnek csak az hulladékját,
E' mai napon s' mig e' világon élek morsalekját,
Nyújcsad Szolgádnak [lányodnak] pornak, hamunak nékem egy falattyát.
8. Istenem Uram e' mai napon szivem s' kezeimmel
Ne tegyek gonoszt, se szemem a' rosszt ne fussa fülemmel
A' fesletségben ne gyönyörködgyem mert ram figyelmezel.
- 25 9. Ez nap, mint eddig a' mely tartozik lelkem javáira,
Magam s' cseledim szükségeire tápláltatásomra
Oh szolgaltasd ki ma azt mutasd ki, Szolgádnak [lányodnak] számára.
10. Oh idvezitöm, Sátántól mentöm s-annak tagaitúl
Te lęgy ęnnękem e' nap s-éltemben, raboltatásoktúl
30 Oltalmaz Uram vér ontásoktúl s-a nagy pusztúlástúl
11. Ha a' füvekre s' a verebekre gondot tartasz Uram,
Kiknél 'előtted én vagyok becsesb, visely gondot rólam,
Agy estvét ęrnem, ne hadgy el engem, mert Te vagy kő váram.
12. Dicsőitessél és tiszteltéssél tölem Atya Isten
35 Jesus Christussal a' te fiaddal mig élek e' földön,
S' A' szent lélekkel oh Szent Háromság az egy Istenségben.

248.

FILEPSZÁLLÁSI GERGELY

ESTVELI ENEK

az 17 [!] SOLTÁR Nótájára: Te benned bizom én Istenem

Ó, ki - cso - da az, ki az Úr - nak
E - lég há - lát ad - jon,
Az Is - ten Fi - á - nak?
Ki - cso - da, a - ki meg - áll - has - son
E - lőt - te a Krisz - tus - nak,
Hogy vé - le szem - ben száll - jon?

1. O Kitsoda az? ki az Urnak
Elég hálát adgyon,
Az Isten Fianak?
Kicsoda a' ki meg álhasson
Előtte a' Christúsnak,
Hogy véle szemben szálljon?

2. Jaj Uram büneim rettentnek
Engemet Szolgádat [lyányodat]
Hogy veled beszéllyek;
10 De ha tekintem irgalmadat
Biztat engem hogy mennyek
Elődben, nézd fiadat.
3. Ah mit nyernék az Ur Istentül,
Ha drága jó vóltát
15 En nagy hitetlenül
El temetném, az Urnak átkát
Rám venném minden felül,
El nem kerülnem bottyát.
4. Reggel délben és mind ez estve,
20 Engem védelmesztél,
Neztél kegyelmedre,
Etelt italt nékem engettél,
Es az öltözetemre
Uram gondot viseltél.
5. Az ellenségnek nyilaitul,
Engem óltalmaztál
25 Rablástul dúlástól,
A' Sátán ellen takargatál,
Löl énnékeⁿ óltalmúl
30 E' napon tornyom vóltál.
6. Jómmal s' cselidimmal testemet
Majdan szárnyad alá
Le hajtom fejemet,
35 Ugyan az alatt lelkem várja,
Hogy fel nyissam szememet,
Oh Isten segits reá.

FILEPSZÁLLÁSI GERGELY

ENEK MELYBEN AZ ANYA SZENT EGY HÁZ SIRATTYA DOLGÁT; AZT ISTEN VIGASZTALLYA

A' 74 SOLTÁR Nótájára: Miért vetz minket így el Ur Isten.

The musical score is written on four staves in G major (one sharp) and 4/4 time. The melody is simple and hymn-like. The lyrics are written below the notes.

Ó, én nya - va - lyás, nyö - gök s or - dí - tok,
Az Á - dám s ma - gam bú - ne a - latt sí - rok,
Mert meg - kós - tol - tam gyü - möl - csét a fá - nak,
Bű - né - bül részt vet - tem az Á - dám - nak.

1. Oh én nyavalyás nyögök s' orditok
Az Adam s' magam büne alat sirok
Mert meg kóstoltam gyümölsét a' fának,
Bűnébül részt vettem az Adámnak,
- 5 2. Anyám méheben bűnben aluttam
Bűnben születtem s' abban fogontattam
Ah dolgaimat bizony sirathatom
Mert Ov új bűnöm immár majd el nyom.
- 10 3. Adámtul fogva az özönvizig.
Attúl fogva a' Moses Profétáig
Mocskol s' vér a bűn a' Jesus Christusig.
Abban vész fejem amá nagy napig.

- 15 4. Ettül vagyon hogy engem a' rabság.
Nyom ver és sujtol a' sok nyúzás fosztás
Sérteget fegyver, halál, nagy adózás
Készen a' tömlöcz a' nagy pusztulás.
- 20 5. Rongálnak s' ölnek de nincs ki szánnyon,
Kinek szemébül könyve lecsordúllyon
Gyógyulásomban à ki munkálódgyon,
Senkit nem látok e' rossz világon.
6. Keserűség ez özvegység meg öl
Dolgom (hanem lesz orvoslóm) majd le dől
Hol vagy? sies! jöj hozzám az egekbül!
Majd el veszek! álly jobb kezem felől.

Consolatio Ecclesiae:

- 25 7. Ne fély! melletted állok fogd kezem,
Hadd tegyem fejed alá ęn bal kezem!
Jobb kezemmel meg öllelek ęn szépem
Mátkám Galambom tökelletesem.
- 30 8. En Atyátok fia* Joseph vagyok
Ne bánkodgyatok *ne* szomorkodgyatok
Ugy vagyon hogy ti engem el *adtatok*
De nállam lészen meg maradástok.
- 35 9. Azt ne gondold oh véremen váltott
Kicsiny sereg, hogy az Isten el hagyott
Pótiom flastrom s' irem el nem fogyott
Söt Patikámban még meg szaporodott
- 40 10. Nyelved vallássá hogy te vétkesztél,
Az eredendő bünben születettél,
Abbul szarmazott bünben léledzettél:
Ez az oka hogy meg verettettél.

**Mysticè et tipicè est Christus*

17 I s' II [hiányzik] 21 I özvegység meg öl II Oh malyd meg is Öl 22 II Dolgom rosszul van, orvoslóm ály elől 23 I egekbül? 25 előtt II [az alcím hiányzik] 26 I kezem? 27 I szépem [dőlt betűvel] 28 I [a sor dőlt betűvel] 29 II [a jegyzet hiányzik] 30 I nem II ne 31 I engem II hogy ti 31 I hadtatok II adatok 39 I léledzettél II lélegzéttél

11. Ez a' pusztulás, rabság, adózás,
Tömlöcz, fegyver, veszedelem es kinzás,
Arra való hogy, terj hozzám Anya ház
S' El ne vesz. Oh hát *ir* ez sújtolás.
- 45 12. A' nyomorúság te rajtad proba,
Az hitben légy álhatatos ez útba,
Hij segítségül engemet azomba.
Meg-szabaditlak hidd-el valóba.
- 50 13. Meg vallod hogy vagy Adámtúl fogva,
Mond-meg! ha el hattalaké valaha?
Tégy tudománt ellenem, Egyiptomba
Nem vóltame Atyád Chaldeaba?
- 55 14. Ugy vagyon hogy nagy mérge bünödnék;
De nagyob annál az én kegyelmemnek;
A' morsalékja, én azt valakinek
Adom, azon nints átka à bünnek.
- 60 15. Nálam a' kegyelem keszkenője
Könyvedet letörlöm, tarcs orczád ide,
Vedd Kegyelmemet, bé veszlek kedvembe!
Immar nálam vagy, ne ess kétségbe.

42 I fegyver II és fegyver 42 I es [kézzel beszúrva] II s. 44 I S' El II El 44 I ir [kézzel beszúrva] II jó d 45 I A' II Ez 50 II Mond még-ha

250.

FILEPSZÁLLÁSI GERGELY

BÜNEIN BÁNKODÓ LÉLEKNEK ENEKE

Az 13 SOLTAR Nótájára: Míglen felejtész el Uram

É - ret - tem ki vért on - tot - tál,
Sze - rel - med - ben bé fo - gad - tál,
Ó, Jé - zus, ed - dig ol - tal - maz - tál,
Most is el ne hagyj, sőt én - mel - lém állj,
Mert dol - gom csak te raj - tad áll.

1. ERettem ki vért ontottál
Szerelmedben bé fogattál,
Oh Jesus eddig óltalmaztál,
Most-is el ne hagyj, sőt én mellém állj
Mert dolgom csak te rajtad áll.

5

2. Nincs nálamnál e' világon
Kissebb s' rosszabb azt meg vallom
Mert bűneim sokak jól tudom
De bűneimmel oh én Jesusóm
Véred nagyobb, s' azt óhajtom.

10

3. Meg keserettem szivemben
Hogy törvényedet meg szegtem
Szent szolgálatodat nem töttem
E' világot mód nélkül szerettem
15 Uram Jézus legy én velem.
4. Siratom állapotomat,
Abban nyavalyásságomat
Jajgatom az én napjaimat,
Ezekben véghez ment hívságimat
20 Vigasztaly Uram Szolgádat [leányodat]
5. Mihaszna nekem életem
Bűneimben soká élnem
Adgy inkább kevés napot érnem
Lelkem szüzességében töltenem
25 Oh Jesus én idvességem.
6. Engegy nékem lelki fegyvert
Mert a' bűn jaj igen meg vert
Hogy azt meg ölhessem, mert kevert
Gyalázatban, Kigyókat-is nevelt
30 Kik mardossák en lelkemet.
7. Allok előtted nagy sirván
Szent nevednek gyalazattyán,
De rajtam eset boszszúságon
Mit törödném; mert szenyvedem méltán
35 Előtted életem hitván.
8. Nézz Istenem kegyelmedre
Nyomjad iredet lelkemre,
Hogy meg ne fojcsón bűnöm merge,
Mert annak nincs jó kimenetele,
40 Több jajt ne hozzon fejemre.
9. Tégy részt kegyelmedbül nékem,
Hogy Christus leg több örömem
Legyen, s' bánatom az én bűnöm,
Vegeről dolognak értekezzem
45 Mindenkor azt cselekedgyem.

10. Nem tudom meddig élhetek,
Halálomig mire lépek,
Oh Isten adgyad hogy jól ércsek,
Jót cselekedgyem es jól beszéllyek,
50 Senkit meg ne keserittsek.
11. Az halál elmémen járjon
Hogy el készülve talállyon,
A' pokol előtttem forogjon,
Lelkem s-testem hogy oda ne jusson;
55 Itilleted meg ne nyomjon.

251.

FILEPSZÁLLÁSI GERGELY

A' 8. SOLTÁR Nótájara

The musical score is written on four staves in G major (one sharp) and 4/4 time. The melody is simple and hymn-like, with lyrics in Hungarian. The lyrics are: Ó, fel - sé - ges Úr, ke - gyel - mes Is - te - nem, Meg - val - lom, hogy sok bű - nő - met is - mé - rem, Vaj - ha pe - nig - len hoz - zád jut - hat - nék, Hogy bé - kes - sé - get tű - led nyer - het - nék.

1. OH felséges Ur kegyelmes Istenem
Meg vallom hogy sok bűnömet ismérem
Vajha peniglen hozzád juthatnek,
Hogy békeséget tüled nyerhetnek.

- 5
2. Akkorra lenne meg szabadulásom
A' büntül, testül, Sátántúl váltságom
Mert bűneimnek nyaka szakadna
Magva a' sirig bár fen maradna.

- 10
3. Agy egy fillérnit a' te kegyelmedbül
Hogy az igaz hit verjen fészket belől
Légyen bár annyi mint a' mustar mag
Abbúl-is ki nyil a' lelki szép szag.

6 I váltságom II Válásom

- 15 4. Oh vajha lelkem téged szolgálhatna
Bizony Ur Isten el nem hagynál soha,
Sok bűneimből-is fel óldoznál
Kegyelmedtől-is meg nem fosztanál,
- 20 5. Vakok Sánták Bőnák és ördögösök
Guta ütöttek vér folyásban fekvők
Bel poklosok reád kiáltottak,
Hozzád mentek hijában nem jártak.
- 25 6. Nyögve és sirva én-is Felségedet
Kérem ne tartóztasd meg kegyelmedet,
Ha látod hozzád fordulásomat,
Terj hozzám halgasd meg szavaimat.
- 30 7. Ne szand Uram tőlem vérednek csepjét,
Ha én értem ontottál egész vért,
Oh en meg váltóm lelki ércz kigyó
Sebeim környül te legy orvosló.
- 35 8. Meg bocsáthatod en nagy bűneimet
Meg engedheted mint a' leg kissebbet,
Ha sokat vétettem-is ellened
A' sokat mint egyet meg engedhed
- 40 9. Igireted meg áll s' vissza nem rántod
Azt gyümölcsevel szépen ki mutatod;
Bort es tejet ígéreted szerint
Nyújcs nékem kegyelmeséged szerint.
10. Ha veled kötöt arany kötésemet
Meg szegtem jó fogadás tételemet
De te reszedről éppen meg maradt
Oh hát Istenem lelked nekem add,
11. Ne gyönyörködgyél én veszedelmemben.
Tekincs nevedre meg esküvősedben
Igazán sirónak nékem meg add
A' bocsánat ot készen áll nálad

14 I hagynál II hagyna 22 I tartóztasd meg II tarts még até 26 I én értem II értém immar 32 I sokat II Sokat is 32 I meg engedhed
II El vészted 38 I szegtem II Szegetem is 38 I tételemet II tétémet

- 45 12. Mert az egeket érö büneimnél,
Szivel, szájal, kézzel szerzet vétkemnél
*Még fertőztettem az honnan szívem,
Fél rétt s. részket Minden tetemém*
- 50 13. *De botsásd még mert noha elleném*
Sok Szolgád az Moses áltol irott átok
Sok ezerni grádicsal jó vóltod
Több, s-nagyobb a' te irgalmasságod.

45 I büneimnél II büneimmel 46 I vétkemnél II Vétkemmel 47–50 I [hiányzik]

252.

HUSZTI SZABÓ ISTVÁN [?]

IGEN SZÉP DITSÉRET, A' JESUS C[HRISTUS] NEVÉRÖL

Nótája: Mennyből jövök most hozzátok &c. Örvendezzen már e' világ, &c.

1. EDes vigasságom Christus,
Adjad kegyelmedet Jésus,
Hogy ditsérhessem nevedet,
Készítsd-el tisztán szívemet.
- 5 2. Te vagy tsillag a' Jákóbból,
Ditséreted soha nem múl,
Sionnak áldott Királlya,
Örülhet, ki neved hallja.
- 10 3. Te vagy ama' fényes hajnal,
Kit Ádám motskolt homálylyal,
Minden hiveknek öröme,
Választottidnak reménye.
- 15 4. Azért hallgasd-meg kérésem,
Nemes Király én szükségem:
Te gazdag vagy földön mennyen,
Tiszteljen hát téged minden.

- 20 5. Segélj-meg Uram, hogy szívem
Te mátkád légyen szerelmem.
JESUS örökké-való jó,
Benned mindenem villogó.
- 25 6. Deritsd-fel rajtam kegyelmed,
Hogy énekeljen jó kedved.
Gyakorta szomorú vagyok,
Azért olly sokszor panaszklok.
- 30 7. Midön életet ajánlom,
Fogadd-el, üzd-el homályom,
Oh Ur Isten én Teremtőm,
Háborúimban Segítőm.
- 35 8. Tsak egyedül te vagy enyim,
Örvendeztesd-meg *verseim*.
Szívem félelmed fenyítse,
Ö Paraditsom gyümöltse.
- 40 9. Éva fiai kiáltunk:
Mert a' büntöl nyomattatunk.
Ditsérünk egyszersmind méltán,
Égből mert te jöttél nyilván.
10. Tsak téged hívunk JESUS-nak,
Világ igaz váltságának,
Te vagy a' leg-szebb Völegény,
Tisztább, mint a' tiszta Nap-fény.
- 45 11. Tested istenség fényével
Ékes, és tellyességével.
Senki ki-nem gondolhatta,
Hogy származtál régtől fogva.
12. Szült az Atya tanásában,
Hogy segíts-meg nyavalyánkban.
Világra Szüz által jöttél,
Bűn nélkül emberré lettél.

22 II énekelyem 24 II illy sokszor 30 I veséim II verseim 43 II gondolhattya 44 II származnál 46 II nyavalyámban

- 50 13. Mások felett ditséreted
Légyen, mert tellyes kegyelmed.
Te vagy Mójses tsipke-bokra,
Kit a' tűz meg-nem hervaszta.
- 55 14. Éltess minket asszú fákat,
Tüzed ne eméssze jónkat.
Aron virágzó veszszeje,
Virágod lelkünk szentelje.
- 60 15. Benned vetem reménségem,
Oh, CHRISTE én idvességem.
Királyi szék mennyben te vagy,
Mellynek forrása meg-nem fagy.
- 65 16. Salamon-is téged esmért,
Emleget böltseségedért.
Dávid-is rólad énekel,
Psalmusokban Izraellel.
- 70 17. Te vagy böltseség forrása,
Az Istenségnek világa.
Rólad az Írás sokat szól,
Hogy napod soha nem oszol.
- 75 18. Atyádnak vagy jó tetszése,
Mert kedved van az emberbe;
Én pedig nyavalyás vagyok,
Kegyelemért hozzád futok.
- 80 19. Jó tselekedet 's buzgóság,
Nints bennem, tsak panasz 's roszság.
Ez időben rút nyavalyás
Vagyok, hol a' vigasztalás.
20. Jöjj-el kegyelemmel tellyes
Forrás, ne légyek mételyes:
Szivem örömében nyugszik,
Midön benned buzgólkodik.

21. Legyek én szerelmes fiad,
Vigasztalást leljek nálad.
Én szívem magadat néki
Ajánljad, kész légy engedni.
- 85 22. Ekképen jól leszen dolgom,
Mert Christus velem jár, tudom:
Immár leszen botsánatom;
Bűneimtől elbútsúzom.
- 90 23. Mert mind szívem, mind életem,
Szerető Christusé kedvem,
JESUS CHRISTUS-nak hivatol,
Olyan, mint te, nints más sohol.
- 95 24. Sziveket szerető végy fel
Engem, hozzád kísértess-fel,
Segélj, vigan énekeljek
Néked, örömet szemléljek.
- 100 25. És ditsekedjem nevedben
Ki vagy a' magas mennyégben
Uralkodol itt ez földön
Most és mind örökké, Amen.

86 II jár jól tudom 96 II s örömet 98–99 I [hiányzik]

253.

HUSZTI SZABÓ ISTVÁN [?]

UGYAN A' JESUS NEVÉRŐL SZÉP DITSÉRET

Nótája: Hagyjátok-el hiv keresztyének 's a' t.

1. OH Isten, melly sok keserűség,
Ez időben talált nagy inség.
A' keskeny út jajjal van teli,
A' mellyben kell a' mennybe menni.
- 5 2. Melly nehéz terh a' testnek 's vérnek
Engedni az örök életnek.
Azért, hová mennyek innen? tsak
Hozzád Christe, téged óhajtlak.
- 10 3. Nálad van szívem, segítségem,
Nem tsalt-meg ebben reménségem:
Soha senki el-nem hagyatott,
Ki a' JESUS Christusban bizott.
- 15 4. JESUS örömem tisztességem,
Gazdagság szívemben, 's mindenem,
Egyedül te benned örvendek,
Ezüst arany kintset megvetek.
- 20 5. A' mennyiszer téged gondollak,
Érzékenységim megvidulnak:
Midön én te benned reménlek,
Vigasztalást 's örömet lelek.

1 II Oh Ur Isten 3 II van jajjal 4 II A mellyen ... mennyben 8 II Hozzáf Cxtus

6. Ha éneklek nagy szükségemben,
Meghallgattatom kérésemben.
A' te Lelked bizonyság bennem,
Hogy örök élet izit érzem.
- 25 7. Tsudálatos vagy te, a' mellyet
Megmutat tisztod, és személyed.
Ki hallott, vagy látott illy tsudát,
Hogy Isten megalázta magát!
- 30 8. Hogy viszzs minket halálod által
Magadhoz, nem láthatjuk által.
JESUS én Istenem és Uram.
Édes vagy, azt jól érzem magam.
- 35 9. Nem lehet olly nagy szomorúság,
Mellynél nem vagy nagyobb igasság;
Semmi inség nints olly keserű,
Mellynél édesb nem vólnál te 's hü.
- 40 10. Ha elfogy mind lelkem 's mind testem,
Tudom kinél marad életem.
Nem kell néked te náladnál több
Vigasztaló, sem hivebb, sem főbb.
11. Mind lelkem 's mind testem tiéd hát,
Nem birja a' halál hatalmát.
E' világon jobb barát nintsen
Annál, ki néked szolgál hiven.
- 45 12. El-nem hagysz, azt bizonynyal tudom,
Igaz mondásod erős tornyom.
Te vagy az igaz jó hü Pásztor:
Töled el-nem ragad semmi orr.
- 50 13. Azért mig élek, keresztedet
Viselem, követem életedet.
Én Istenem készits-el arra
A' végnélkül való fő jóra.

34 II nagyobb bódogság 36 II nem vólna 39 II nékem 45 I hagysz, bizonynyal [szótagszám hiba] II
hadsz azt bizonynyal 49–52, 53–56 II [a versszakok fordított sorrendben] 50 II életedet

- 55 14. Segélj-meg, hogy dolgomhoz fogjak,
 Ugy, hogy hasznos pályát futhassak.
 Adjad, hogy testemet, lelkemet,
 Büntől őrizzem életemet.
- 60 15. Szivem, tartsa-meg erős hitem,
 Ugy élek 's halok-meg nevedben:
 JESUS én örömem, kérésem
 Hallgasd-meg, vedd hozzád én lelkem.

57 II Szivem tartsd meg az erős hitben

254.

EGY SZEP ENEK

Mellyett ednyihany ezer ember bujdosásban küldetettek vagy Szam ki vetettettek az Igazsagirt és Valasért, a Szaliburgum Tartomanyabül bujdosásokban es Szam ki vetisekben valo Vigasztalasokra Szerzettenek

Nota penig Mint az Szép hives patakra az Szar[vas]

Én buj - do - só sze - gíny va - gyok,
É - des ha - zám, így el - had - lak,
És így fo - gok í - rás - hoz,
Kí - szü - lek buj - do - sás - hoz,
Az Is - ten be - szé - de - ért,
És az ő Krisz - tu - sá - ért,
Ez tí - li ke - míny i - dű - ben
Hagy csak ily az Úr ne - ví - ben.

1. En buidoso Szeginy vagyok,
És így fogok járshoz,
Édes hazám így el hadlak,
Kiszülek bujdosashoz,
5 Az Isten beszédeért,
És az ő Chrisztusait,
Ez Tily kemény időben
Hagy csak ily az Ur neviben.
2. De jól tudom én Istenem
10 Hogy ennek meg köll lenni
Nem Szígyenlem ilyen sorsom,
Mert tized köll küvetni,
Hiszem Teis Szenyvedtil,
Sok rendben üldezettél,
15 Légyen meg te te czised
Vid vighez Szent vigezised.
3. Im juvevénye kell lenem,
Es bizonytalan Utokra,
Ketsígesben el köll menem,
20 Idígen Országokra,
En Uram én Istenem,
Ki meg váltottal engem,
Ara kirlek én Attyamott
Igazgasd buidosasomat.
- 25 4. Oh ally melim én Istenem
A ki igaz és hív vagy,
Jobb kezéd legyen feletem,
Mert Szükségem igen nagy,
Ha íletem el fogy is,
30 Tűz fegyver meg emiszt is,
De Lelkemet Szent markodban
Ved hozzád az boldogságban.
5. Meg Vallom hogy mi az oka,
Számkivetisemnek,
35 Jezus hiti Tudománya
Hogy mondnak Eretneknek
De bizony nem Szígyenlem
Sőt aztis nem nehízem,
Ha életemett el viszi
40 Ez rossz Világ Porra teszi

39 <iletemet> életemett

6. Biklok, Lanczok és Temleczek,
 Az Jeszus Szent neve ért
 En lelkiemnek nyereségek,
 Apostoly Hitem ért,
45 Ha az nepek meg hallyak,
 Meg lasak azt nem mongyak
 Hogy gonszsagom Szerzette
 Nem ha nem a Krisztus Ugye
7. Alnok Sátan, és Magvai
50 Bator haborgassanak,
 Csalard Vilag eö Fijai,
 Mindentül meg foszszanak
 En Istenem ez

55
 Hát Tarcs meg nalam a Hitett
8. A jo Isten teczissiben,
 Lelkemet meg nyuktattom,
 Abban vagyon reminsigem,
60 Nalok lisz maradasom,
 Te Szent akarotodnak,
 Hatalmas jobb karodnak
 Magam alazatossaggal
 Ajanlom varakozassal.
- 65 9. El köll tehát jmar mennem,
 Szomoru bujdosasban,
 En magam nem mentegetem,
 Vagyok bizodalomban
 Mert Parancsolly az Isten,
70 A ki Ur mindeneken,
 Szanakozo barátokat
 És Szives jo akarokat

10. El megyek az Ur neveben
Noha megfosztattatt
75 Vagyok mindentul E fulden
De abban meg nyugodott,
Hogy finyes Meny Orszagnak,
Az örök boldogságnak,
80 Meg adatik koronája,
Ennekem, S élet Palmaja.
11. El köll hadni En hazomat,
Mellyet Mar rigen birtam,
En Szerelmes magzatimat
Kikket edig taplaltam,
85 En Istenem azokra
Viselly gondot Arvakra,
Midun magam buidosasnak
Indulok ketsiges Utnak.
12. Vezirelly engem En Istenem
90 Valamelly olly városban,
Hogy ilhessen az En Lelkem,
Az Igaz tudományban,
Mellyirt tigatedet Szivem,
Regvel es estve, Szam Nyelvem
95 Dicsir meg az Szent Varosban,
Jutok mellynek Jesus napja.
13. Ha meg pedig buidosasom
E Siralom Testiben
Leszen Sok hanyatatásom,
100 E világ műhelyében
Edes Jesus Lelkemett
En egyettlen egyemet,
Tarcs meg finyes Palotadban
Vigy föll vigre Meny Orszagban

JEGYZETEK

BEVEZETÉS

A kötetben elsősorban evangélikus és református gyülekezeti énekeket közlünk. Ezeket az énekeket istentiszteleten az egész gyülekezet énekelte. A kötetben 255 (1–108, 108B–254) evangélikus és református énekverset adunk ki. (Nem zárható ki, hogy egy-egy esetben a protestáns és a katolikus környezetben egyaránt élő szövegek nem protestáns, hanem katolikus eredetűek.)

A kötet szerkezetének összeállításában egyrészt a 17. századi protestáns énekeskönyvek (1635-től kezdődő sorozat) szerkesztési elvét és úzusát követtük: először jönnek az egyházi év ünnepei, majd az invokációk, kátéénekek és a különbözőféle vagy közönséges isteni dicséretes (ide osztottuk be a Szent Gergely és Szent Mihály napjára szóló dicséreteket is). Másrészt a kötetben található, evangélikus környezetben létrejött énekek túlsúlya miatt az evangélikus többletet tartalmazó, protestáns gyűjtemények (lőcsei énekeskönyvek) szerkesztésmódját is felhasználtuk: elkülönítettük a reggeli és esti dicséreteket. A zsoltárokat nem közöljük első helyen, úgy, ahogy azt 1569 óta a református, 1635 óta pedig a protestáns énekeskönyvek tették, mivel mindössze egy zsoltárunkat osztottak be ebbe a csoportba a 17. századi énekeskönyvek. Az egyes ünnepeken belül laza időrendben közöljük az egyes énekeket. Ugyanakkor egy csoportban, a keletkezési időtől függetlenül adjuk az ugyanazon idegen nyelvű ének különböző fordításait. A különbözőféle énekek csoporton belül lehetett volna a 16. század óta élő tematikus csoportosításban közölni az énekeket. Mégis az időrend mellett döntöttünk, mert így a legtöbb ilyen ének tartalmazó *Eperjesi graduál* és a ZMK 1692–1694 énekei egy tömbben maradhattak. A kötet végén egyéb olyan protestáns énekek következnek, amelyek nem gyülekezeti énekeskönyvekben jelentek meg. A kötet online-kiadása lehetővé teszi majd, hogy az olvasó/kutató más elvek szerint, illetve a tartalmi összefüggésekre jobban figyelve rendezze össze az énekeket.

A kötet szövegeinek egy részét a magyar vers-, retorika- és fordítástörténet, valamint a himnológia kevésbé ismeri. A szövegek irodalomtörténeti és himnológiai összefüggéseinek alaposabb feltárása az utóbbi évtizedekben megélénkülő lelkiségtörténeti, kegyességtörténeti, retorikai, valamint egyházzenei kutatásokra vár. A gyülekezeti énekeket egyes irodalomtudományi iskolák használati irodalomnak nevezik. Ennek a besorolásnak ellentmond a gyülekezeti énekek létmódja: a templomi használat mellett ugyanis ezeket az énekeket otthon is énekeltek vagy imádságként olvasták. A gyülekezeti énekek történetében, kutatásában kiemelt szerepet játszik a befogadástörténet. Egyes énekek a mai napig énekeltek a különböző énekeskönyvekben. Az elkövetkezendő évtizedben készülő új evangélikus és református énekeskönyv számára is hasznos lehet a szövegváltozatok megismerése. Ezért nemcsak a kritikailag értékelhető változatokat tüntettük fel a szövegjegyzetekben.

ÁTÍRÁSI ELVEK

A jelen kötet szövegközlési gyakorlata és jegyzeteinek rendszere az eddigi kötetekéhez igazodik. A főszövegül választott forrást (a varia lectiók között ez mindig az *I* szíglával jelölt forrás) betűhíven közöljük, és dőlt betűvel emeljük ki azokat a részeket, ahol a többi forrás alapján javítottuk a szöveget. Kiadásunk betűhív, de a régi századok ma már nem használt betűjeleit maiakra írjuk át. Az átírási kulcs a következő: $f = s$, $\text{f}\text{z} = sz$, $\text{y} = y$. A különféle ékezettel (pont, vessző, *e* betű stb.) ellátott *o* és *u* betűket *ö*-re, illetve *ü*-re írjuk át. Megőriztük a szövegek központosítását, mert ezek a korban nemcsak a szintaktikai tagolást jelölték, hanem a metrikai szerkezetre utaltak. A vesszők és pontosvesszők a sorok, illetve ütemek határait jelölték, a pont pedig a strófa végét. A kettőspont gyakran fordul elő sorpárok végén, a strófatömbök határain. Megőriztük a dallam ismétlésére vonatkozó jeleket is ($::$, $:/$, R). A versek strófái a források egy részében nincsenek sorokra törölve, más részükben pedig esetleges módon vannak leírva, ezért a versszakok tördelésénél a metrumokhoz igazodtunk, és a különböző szótagszámú sorokat különítjük el a tipográfiával. A szövegek kis- és nagybetűs írásmódját megtartjuk, ez alól

csak a verssorok elején térünk el, ott a korábbi kötetek eljárásmódját követve mindig nagybetűt használunk. Megtartottuk a hosszú magánhangzókat, amelyek a másolás lendületében keletkeztek. A szerző nevét és a címet verzálissal írtuk, a cím végén nem szerepel írásjel. A címben lévő „Más”-utalást nem közöljük a főszöveg élén. Minden egyéb, itt nem részletezett kérdésben a korábbi kötetek jegyzeteinek bevezetései igazítanak el.

Az idegen nyelvű forrásokat szintén betűhíven, az eredeti helyesírást, a kis- és nagybetűket megtartva, a versszakokat verssorokra törölve és a strófákat beszámozva adjuk. A német és biblikus cseh szövegeknél a különféle ékezetekkel (pont, vessző, *e* betű stb.) ellátott *o* és *u* betűket (kivéve az *u*-betű jelölésére szolgáló *e*-betűvel ellátott *u*-betűt) *ö*-re, illetve *ü*-re, illetve a /-jelet vesszőként írjuk át. Megtartottuk a jegyzetekben a *ß*-betűt, a biblikus cseh szövegeknél pedig a mellékjeles betűket. A jegyzetekben a rövidítések egy részét feloldottuk és a feloldást ()-zárójellel jelöltük, a kiegészítéseket pedig []-zárójelbe tettük. Ha két szövegnél a „lényegében megegyezik” megjegyzés szerepel, akkor, a helyesírást nem számítva, csak egy-egy olyan szó eltérés van közöttük, amely a fordítást nem befolyásolta.

A gyűlekezeti ének műfajára jellemző, hogy a szöveg hajlamos az erős variálódásra. A forráskéziratok szövege gyakran eltér a nyomtatott hagyománytól. A nyomtatványok általában egymás szövegét követik, de nem ritka a szándékos módosítás, akár felekezeti, akár egyéb okokból. Ezért nem látszott célszerűnek több változat alapján kritikai főszöveget rekonstruálni. A források közül általában azt választottuk alapszövegül, mely lehetőleg korai, a többi változathoz képest jó (szövegkritikai értelemben: kevésbé romlott) szöveget tartalmaz. A választott alapszövegtől csak abban az esetben térünk el, ha az nyilvánvalóan hibás, és egyértelműen javítható (például értelmetlen szöveg esetén, nyomdahibánál, vagy ha a többi forrás egybehangzóan a javítás mellett szól). Ilyenkor a főszövegben dőlt szedéssel jeleztük a módosítást (a helyesírási eltéréseket így óhatatlanul nem küszöbölhettük ki), a lapalji apparátusban pedig mindig szerepeltetjük az alapszöveg eredeti alakját is. A variánsok között közöljük a nyilvánvalóan hibás, romlott, értelmetlen szövegeket is, ide értve a csak egyetlen betűre kiterjedő nyomdahibákat is. Ez utóbbiak a szöveg értelmét ritkán befolyásolják, el is lehetne tekinteni tőlük, ahogyan ezt a kritikai kiadások szabályzata javasolja. Azért ragaszkodtunk a közlésükhöz, mert egy-egy ilyen hiba öröklődése perdöntő érv lehet a szöveghagyományozódás feltérképezésénél. Nem ritka ugyanis az a jelenség, hogy a magyarul nem jól tudó szedő mechanikusan megismétli az előtte fekvő szöveg hibáját. Ilyen esetek fordulnak elő például lőcsei kiadású énekeskönyvek esetében, az 1694-ben szedett énekeskönyv (RMK I. 1460) nyomdahibái sokszor megismétlődnek az 1696-os utánnomásban (RMK I. 1493/B).

A szövegkritikai apparátus a főszöveg alatt közli a variánsok eltéréseit, a varia lectiókat. Kötetünkben igyekeztünk az összes korai kézirat variánsait figyelembe venni. Csak a 18. századi, erősen eltérő szövegű, általában katolikus vagy unitárius kéziratok változatainak közlésétől tekintettünk el, mert ezek gyakran teljesen átalakítják, átköltik anyagukat, olykor még a metrumot, a versszakok sorainak számát és a dallamot is megváltoztatva. A nyomtatványok esetében nem törekedhettünk teljességre. A gyűlekezeti énekanyag olykor 20-30 kiadásban is megjelent a 17. század folyamán. Az énekeskönyvek leszármazási rajza alapján fogalmat alkothatunk a szövegkritikai helyzet bonyolultságáról. Ám amíg a kézirati hagyomány egyes forrásaira a nagyfokú különbözőség a jellemző, a nyomtatványoknál éppen fordítva, a nagyfokú hasonlóság, nemegyszer teljes azonosság. Ezért nem közöljük az összes nyomtatvány eltéréseit. Mindig szerepeltetjük a variánsok között a legkorábbi nyomtatott kiadás szövegét, és igyekeztünk több korai nyomtatványt választani. Elhagytuk viszont a változatlan utánnomásokat. Arra törekedtünk, hogy a különböző összeállítású, más szerkesztő által összeállított, más címmel megjelent kiadások közül egy-egy mindenképpen szerepeljen a variánsok között.

A korabeli források ritkán írták vagy szedték külön sorba a verssorokat, versszakonként egy-egy bekezdésben közölték a szöveget. Ha a forrás mégis sorokra bontotta a verset, mi is ehhez a tipográfiai elrendezéshez igazodtunk, egyéb esetekben pedig a központozás és a metrum alapján tagoltuk a szöveget. A beljebb- és kijebbkezdések ilyenkor a versformához igazodnak, illetve a strófa arányos elhelyezését szolgálják. A strófákat és verssorokat beszámoztuk, a verssorokat következetesen nagybetűvel szedtük. Ha a versnek van akrosztichonja, akkor a főszövegben ezt vastagítás jelzi, a jegyzetek pedig mindig közlik az akrosztichon szövegét. A szöveghíányokra szögletes zárójellel [] utaltunk mind a főszövegben, mind a variánsok közlésénél. A törölt, kihúzott, érvénytelenített szövegrészeket a variánsok között csúcsos zárójel < > jelöli.

*

A jegyzetek előtt közöljük néhány kézirat és nyomtatott forrás analitikus leírását. A táblázatban a címeket és a nótajelzéseket eredeti helyesírással, a kezdősorokat mai helyesírással, mai kiejtés szerint, a rövidítéseket jelölés nélkül feloldva adjuk. A szerző nevét, ha ismerjük, az incipit elé []- zárójelben beírjuk.

Az egyes versek jegyzeteinek felépítésében az RMKT korábbi köteteit követjük. Az egyes forrásokban való megjelenést azonban lehetőleg bibliográfiai részletességgel igyekszünk leírni, hogy ezzel is segítsük a jövőben folyó verstörténeti és himnológiai kutatásokat.

A jegyzetek szerkezete:

– **Kézírt és nyomtatott források:**

1700-ig, az RMKT korábbi köteteitől eltérően, lehetőleg a teljesség igényével közöljük a forrásokat. A gyülekezeti énekek befogadástörténete szempontjából ugyanis szinte valamennyi forrás fontos. A későbbi különböző szempontú kutatásokat szintén segítheti ez a bibliográfiai teljesség. Az „Egyéb előfordulások” között, a teljesség igénye nélkül, néhány 18–20. századi forrást is közlünk. A könnyebb használhatóság végett a nyomtatványokat az RMKT eddigi gyakorlatától eltérően helynévvel és évszámmal jelöljük. Tájékoztatásul (*lásd még*) megadjuk a ma használatos evangélikus és református énekeskönyveket, még akkor is, ha például az adott ének új fordításban szerepel bennük.

A címek részét képező nótajelzéseket nem választottuk le a címről. A főszöveg címében verzáissal közöljük azokat az idegen nyelvű incipiteket, amelyek az adott vers forrásai és egyben nótajelzései is. A nótajelzéseket énekenként egyszer, szögletes zárójelben kiegészítettük, és bibliográfiailag azonosítottuk.

Egyes gyűjteményeket csak mikrofilmen tudtunk tanulmányozni, ezért a központosításban vagy ékezetekben lehetnek apróbb hibák. A =-jellel jelölt gondolatjelet megtartottuk.

– **Az ének műfaja és/vagy használata:** ahol lehet, az énekeskönyvekben megadott terminológiát használjuk. Az egyházi év egyes ünnepeit külön nem magyarázzuk, ezek megtalálhatók a Holl Béla által készített katolikus-kötetekben (*lásd* RMKT XVII. század, 7. és 15/B kötetet). Csak abban az esetben adunk magyarázatot, ha ezt a keresztyén felekezetek közötti dogmatikai eltérések szükségessé teszik.

– **Az énekek szerzési ideje:** legtöbbször a kézírt vagy nyomtatott megjelenés dátuma alapján tudjuk megadni (terminus ante quem). Néhány esetben nem tudjuk sem bizonyítani, sem kizárni a 17. századi eredetet, ezért közöljük a verset.

– **A szerző neve (ha ismerjük) és röviden az életrajzi adatok.**

– **Forrás, idegen nyelvű minta, kölcsönhatás:** bizonyos énekeknél bár sejtettük, hogy idegen nyelvű éneket fordítottak magyarra, nem találtuk meg az eredeti szöveget, tehát a forrásfeltárást nem tekinthetjük befejezettnek. A német eredetű énekeknek és azok szerzőinek általában hatalmas a szakirodalma, ezért csak arra a bibliográfiai tételre hivatkozunk, amelyben további szakirodalmat találhat a kutató. A szerző tevékenységére általában egy-egy mondatban utalunk. A német énekszövegeket legtöbbször Wackernagel vagy Fischer–Tümpel alapján adjuk meg. Amennyiben az általuk megadott eredeti forrásdokumentum elérhető digitálisan is, csillaggal (*) jelezzük, hogy a szöveget nem Wackernagel vagy Fischer–Tümpel átírásában, hanem az eredeti forrás alapján közöljük.

A 17. században megnőtt a német énekköltés számát (erről *lásd* H. HUBERT, 2012), sok esetben noha gyanítjuk a német eredetet, egyelőre még nem sikerült megtalálnunk a forrás szövegét. A dunántúli és az Eperjes környéki evangélikus lelkész, értelmiségi körhöz köthető a legtöbb német fordítás. A legelterjedtebb énekek közül fordítottak, nagy részüket ma is éneklék a német és a magyar evangélikusok. Felvetődik a kérdés, hogy mely német énekeskönyvekből fordítottak a ma már legtöbbször ismeretlen szerzőink. Nem adható egyértelmű válasz: egyrészt peregrinus diákjaink németországi útjukról hozhattak magukkal különböző kiadású énekeskönyveket, másrészt a magyarországi, illetve a velük szoros kapcsolatban álló sziléziai énekeskönyveket is ismerhették. A lehetséges források tág köréből a lőcsei (Leutschau), a soproni (Oedenburg), a boroszlói (Breslau 1644) és a Crüger-féle (1690) énekeskönyvekre utalunk a jegyzetekben. (A forrásokhoz *lásd* a német énekeskönyvek mainzi bibliográfiai adatbázisát: <http://www.zdv.uni-mainz.de/scripts/gesangbuch/index.php> – letöltés: 2014. január.) Az 1673-as soproni és az 1683-as pozsonyi énekeskönyvet nem tudtuk tanulmányozni, a brassói kiadások valószínűleg nem jöhetnek szóba forrásként. (A magyarországi német énekeskönyvekről *lásd* WENNEMUTH, 2007, 114–122. A lőcsei német énekeskönyvekről és azok forrásairól *lásd* PAVERCSIK, 2007.) A további kutatásokat segítő a jegyzetekben, attól függően, hogy a magyar szöveg melyik német verzióhoz áll közelebb, vagy az 1686-os lőcsei, vagy az 1691-es soproni szövegét is megadjuk. A lőcsei énekeskönyv időnként közli a szerző nevét is, ez azonban, a kutatások mai állása szerint egyes esetekben hibás.

Eddig kevésbé feltárt a magyar-szláv kétnyelvű – magyar és szlovák, magyar és horvát vagy magyar és szlovén – gyülekezeti környezetben született énekek eredete és kölcsönhatása. További kutatások dönthetik el, hogy egy-egy ének esetében a fordítás milyen irányban történt: a magyar vagy a szláv nyelvű változat-e az eredeti. A Tranoscius-énekeskönyvben (*Cithara Sanctorum*) is megtalálható énekversek esetében „Forrás-kölcsönhatás”-jelzéssel adjuk meg a biblikus cseh szöveget. A *Murántúli énekeskönyvre* (Martijanska pesmarica, S 1032), melynek szövege a ljubljana 1997-es kiadásban érhető el, a források között utalunk. Ez utóbbival kapcsolatban az eddigi kutatást (összefoglalva *lásd* H. HUBERT, 2015) még egy adalékkal kell kiegészíteni: Vajda György lövői evangélikus lelkész 1650-ben graduál másolását megrendelő levelet írt Csepregi Mihály deáknak, melyben ez olvasható: „Az Adventre és Bőjtre valo, **tottbul fordított** Ennekeket, és mindennapi Reggelre valokatis, de olyakat,

mellyek ninczenek az Csepregi Gradualba, legh először írjon Kegielmed.” (Kiemelés tőlem, közli FEKETE, 2009A, 77.) A tót” ez esetben, Payr Sándor értelmezése szerint (PAYR, 1937, 132-133), a török elől Lövőre (Németlövő, ma: Deutsch Schützen, Ausztria) menekült horvátokat jelenti. Fekete Csaba viszont elképzelhetőnek tartja, hogy a fordított énekek vagy cseh-morva eredetűek, vagy a *Cithara Sanctorum* énekei voltak (FEKETE, 2009A, 78).

– **Versforma:** A szokásos verstani jelöléshez igazodtunk, előbb a rím betűjele, majd a sor szótagszáma áll, ha a sor határozottan ütemekre bontható, akkor ezt kerek zárójelben adtuk meg. A nagybetűk az ismétlődő refrénsorokat jelölik. Egyetlen apró újítással éltünk, gyakran perjellel tagoltuk a metrumképletet, ezzel kiemelve a strófa belső struktúráját, az összetartozó sorpárokat vagy strófatömbösödést. Így például a Balassi-strófa képlete: a6, a6, b7 / c6, c6, b7 / d6, d6, b7 –, egy rímpárookra bontható négy soros nyolcas képlete pedig: a8, a8 / b8, b8.

– **Dallamjegyzet:** Az RMKT korábbi köteteinél részletesebben épül fel egy-egy ének dallamjegyzete. Szempontok: A nótajelzésben megadott dallam (RMDT I–II.); A dallam első előfordulása (Zahn, DKL [1610-ig]; énekeskönyvek, korálkönyvek); A dallam első magyarországi kiadása/lejegyzése (nyomtatott/kézírt énekeskönyvek, korálkönyvek) vagy a dallam első magyar szövegű kiadása; A dallamra vonatkozó egyéb megjegyzés; Dallamvariáns figyelembevétel; A dallamsor és a verssor egymáshoz való viszonya; Egyéb előfordulás; Mai énekeskönyvi változatok (EG 1993, EE 1982, RÉ 1948, GyLK 2007).

A dallamok jellemzésének eszközei: Hangnem – modális hangsorok (jón, dór, fríg, líd, mixolíd, eol) vagy dúr/moll. Ambitus – hangterjedelem (a hypo-hangnemek jelentése, hogy a hangterjedelem nemcsak a záróhang fölött, hanem fölötté és alatta helyezkedik el). Kadencia – a sorzáró hangok számokkal (az utolsó sor kivételével, amely 1; a záróhang alatti kadenciákat római számmal jelöljük). Ha két dallam van, az adatokat perjel választja el egymástól. A sorok számát a vers szövegének közlésmódja határozza meg (a sorkezdetet nagybetű jelzi). Emiatt többször előfordul, hogy nem minden önállóan érzékelt dallamsor kap kadenciaszámot.

A dallamok közlésének módja: Kötetünk jellemzője, hogy – nagyrészt – dallamközlés nélküli énekeskönyvek és kéziratok anyagát adja közre. Ezért az énekek dallamát nótajelzések alapján kellett megtalálnunk, illetve más módon kellett kikutatnunk. 33 szövegnél – nótajelzés hiányában – először nem sikerült dallamot találni. 18 szövegnél a versforma alapján mégis adunk dallamjavaslatot, 15 éneknél viszont végképp nem tudtuk meghatározni a dallamot.

Alapvető szándékunk volt, hogy minden esetben találjunk hivatkozható magyarországi dallamközlést is: ez lehet 16. vagy 17. századi – illetve ahol más megoldás nem volt, 18. századi – forrás. Ezt az utalást mutatják az RMDT I–II. kötetének számai. A leggazdagabb dallamforrások: az *Eperjesi graduál* (1635–1652) – az itt megtalálható dallamokat minden esetben közöljük; a 18. századi debreceni és kolozsvári református énekeskönyvek; a *Cantus Catholici* (1651-ben magyar, 1655-ben szlovák kiadás); a *Győri korálkönyv* (18. század második fele).

Ha egy dallamot adunk, akkor többnyire a magyarországi forrás verzióját közöljük. Két dallamvariáns közreadásának általában az az oka, hogy a magyar forrás nagyon eltér a német eredetitől, és szerettük volna a mintát is megmutatni. A közölt dallamok adatait **fettal** emeljük ki. Az összetettebb eseteket a jegyzetszöveg külön tartalmazza.

Minden erőfeszítésünk ellenére előfordulnak következtelenségek a kottaképben (hasonló jellegű dallamoknál a metrum lehet félkotta vagy negyed, attól függően, hogy milyen forrásból származik, és milyen ritmusképletek találhatók benne).

A kották alatti szöveget a főszöveg alapján, a korabeli kiejtést tükrözve, de mai helyesírással közöljük. Ha a dallammal jobban párosítható a szöveg valamelyik másik változata, jelezzük a dallamjegyzetben.

A kikutatott dallamok négy csoportba oszthatók:

1. *Klasszikus német korálok:* Zahn- vagy/és DKL-szám hivatkozik a forrásra. Ez többnyire a dallam azóta is általánosan ismert alakja. Az ettől eltérő eseteket – nagyobb eltéréseket, ingadozásokat, variáncscsoportokat – az adott ének jegyzetében külön jelezzük.

2. *Régi magyar dallamok:* RMDT I–II.-szám hivatkozik a forrásra (Huszár Gál énekeskönyvei, *Eperjesi graduál*, kolozsvári és debreceni énekeskönyvek, halottasok stb.).

3. *Szlovák / cseh eredetű dallamok:* HS-szám hivatkozik a forrásra (Tranoscius-énekeskönyv, *Cantus Catholici* 1655, SK 1798).

4. *Genfi zsoltárok:* SZENCI MOLNÁR Albert: *Psalterium Ungaricum ...* (Herborn 1607) kötetére hivatkozunk, de mivel az itt található kották néhol nem egyértelműek, a genfi zsoltároskönyv 1562-es első kiadását is figyelembe vettük (facsimiléjét Pierre Pidoux tette közzé 1986-ban).

– **Tárgyi jegyzetek, szómagyarázatok.** A gyülekezeti énekek mind a Biblia alapján készültek, sokszor szinte minden szóhoz, kifejezéshez vagy mondathoz hozzárendelhető egy-egy bibliai vers vagy kifejezés, ezért csak a vers teológiai mondanivalója szempontjából legfontosabb bibliai helyeket emeljük ki. Az egymás után következő énekeknél az azonos bibliai helyeket nem minden esetben ismételtük meg. A párhuzamos bibliai helyekből álta-

lában csak egyet közlünk. (A kötet online kiadásában lehetőség lesz a részletesebb bibliai mutató elkészítésére.) A különböző énekekben gyakran ugyanazok a bibliai és teológiai kifejezések, gondolatok ismétlődnek. A kutatás számára ezért elsősorban ezeknek a teológiai közhelyeknek a versformáló szerepe, retorikai helye lehet különösen érdekes. A bibliai idézetek, illetve bibliai könyvek rövidítései a Magyar Bibliatanács 1975 óta megjelenő Bibliájából származnak (*Biblia. Istennek az Ószövetségben és Újszövetségben adott kijelentése*, magyar nyelvre fordította a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának Ószövetségi és Újszövetségi Bibliafordító Szakbizottsága, Budapest, Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, 1975).

A szómagyarázatok értelmezésében főként a *Magyar nyelvtörténeti szótárt* (szerk. SZARVAS Gábor és SIMONYI Zsigmond, I–III, Budapest, MTA, 1890–1893) és *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótárát* (főszerk. Benkő Loránd, I–IV, Budapest, MTA, 1967–1984) használtuk.

A FORRÁSOK LEÍRÁSA

Tornai graduál (1611–1613, 17. század második fele) – 309 ff., 180×380 mm, pergamenbe kötött, protestáns graduál és énekeskönyv – Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei (Nagykönyvtár)

A graduál a törzsanyag leírásának és első használatnak a helyéről – Torna mezőváros – kapta elnevezését. (Torna – ma: Turňa nad Bodvou, község Szlovákiában – századokig annak a Torna vármegyének a székhelye volt, amelyet többszöri kísérlet után véglegesen 1881-ben egyesítettek Abaújjal, attól fogva: Torna-Abaúj vármegye.) A kötet valójában kolligátum, amely különböző kezek által leírt részeket tartalmaz: szertartási és gyülekezeti énekeket, valamint az ún. kassai részt.

I. A kézirat története

A kéziratot 2007-ben ajándékozta Patay Pál a sárospataki református könyvtárnak. A kézirathoz mellékelt iratok tájékoztatnak a kötet 20. századi történetéről:

I. 1. „A könyv a nagyanyám, özv. Horváth Mihályné, Gencsy Margit tulajdonában volt. A tornyosnémet[i] lakásán egy faliszekrényben tartotta. Amikor az 1920-as években a villanyt bevezették a házba, a szerelők, nem tudva a faliszekrényről, a mögötte lévő falat megfurva, belefúrtak a faliszekrénybe és elég súlyosan megsértették a könyvet. Ezt követően mutatta meg ezt a Széchényi Könyvtár igazgatójának, Fitz Józsefnek, aki a mellékelt véleményt küldte meg. Nagyanyámtól az atyám, Patay Tibor, tőle meg magam örököltém meg.

Budapest, 2007. augusztus 25. Patay Pál sk. /Patay Pál dr.”

I. 2. „Magyar Nemzeti Múzeum Orsz. Széchényi Könyvtár Igazgató – pecsét

Iktatószám: 104/1937.

Méltóságos Uram!

A könyvtárnak megvizsgálásra átadott XVII. századi zsolnárszövegről, melyet f. hó elsején visszaszolgáltattunk, van szerencsém a mellékelt jelentést pótlólag megküldeni.

Fogadja Méltóságod igaz tiszteletem és nagyrabecsülésem kifejezését.

Budapest, 1937. június 8. Fitz József főigazgató.

Méltóságos báji Patay Tibor dr. Urnak, ny. főispán, felsőházi tag, földbirtokos. Budapest. V. Bálvány-u. 20.”

I. 3. „Nyomtatott felzet: Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi-Könyvtár Budapest VIII, Múzeum-körút 14–16.

Ikt. sz. Ad 104/1937. szám

Jelentés

Patay Tibor ny. főispán ur tulajdonát képező vallásos tárgyú kéziratról.

A fent jelzett, rongált hártabörkötésű kézirat méretei a következők: 38×18 cm. Tartalmaz 296 számozatlan levelet. Több levele rongált s ezek szélei a megcsontítás következtében olvashatatlanokká váltak. A kézirat több kéz írása. A más-más kéz által irt részek helyesírása eltérő: az egyik másoló az etimologikus, a másik a fonetikus helyesírás elveit követi. A legrégebbi bejegyzés a 17. század elejéről való, de a későbbiek sem származhatnak a század második felénél későbbi időből.

Tartalmilag a kézirat tekintélyes része protestáns zsolnárszövegeket tartalmaz, legtöbbször hangjegyekkel. A zsolnárszövegek között ismeretlen nincs. A 16. századi magyar zsolnárirodalom termékeiből vett másolatok kivétel nélkül. Kevésbé jelentős zsolnárszerzőktől Szenczi Molnár Albertig. Ezekon kívül több 16. századi bibliai tárgyú verses históriát is tartalmaz a kézirat. (Nyomtatásban ezek a Régi Magyar Költők Tára c. kiadványokban jelentek meg.) A verses históriák szerzői között szerepel ennek a műfajnak egyik legnevezetesebb képviselője,

Batizi András is, aki épp a kézirat létrejöttének vidékén, Abaujban, működött, Szikszón tanítóskodott, Sátorajjáújhelyen prédikátorként működött s e vidék lakosságát ő térítette protestáns hitre.

Ezek a tartalmi szempontok valószínűvé teszik, hogy a kézirat protestáns eredetű. Csupán egy fejezet teszi ezt kétségesse (*Incipit liber Caeremoniarum, ... 1611*). E szerint valószínűnek látszik, hogy ez a rész a kéziratnak katolikus eredetű. Ebben az esetben azt kellene feltételeznünk, hogy a fenti kódex protestáns és katolikus anyagból álló kolligátum. A kódex kétségtelen protestáns származásán ez a tény sem változtat. Nemcsak a 17. század elejéről, de még a 18. századból is ismerünk protestáns iratokat, amelyekben a katolikus szertartások nyomai még tovább élnek. A 17. században még egyáltalán nem lehet teljes értelemben vett szétválásról beszélni.

Bp. 1937. április 23.”

II. Leíró-másoló személyek:

II. 1. Ismeretlen 1. kéz, 17. század eleje:

Verses zsoltárok (1a–34a)

II. 2. Szendrey István (2. kéz, 1611):

A törzsanyag, a graduál (II. rész) címlapját Szendrey István, a tornai iskola rektora (?) készítette:

Incipit liber Caeremo, /niarum, in quo hymni, antipho, /næ, psalmi, responsoria, simul / cum Uersibus secundum ue, /terem ritum et obseruati, /onem Ecetesis apud Chri, / (sti)anos fideliter // obseruatæ, / continentur. / Anno do(mi)ni: 1611: / die 19. 9bris. /

Tria requiruntur in Cantu. /

Primo. Ut piæ cantilenæ sumptæ ex scripturis, sobrie / et modeste cum canantur. /

Secundo. Ut in Spiritu et mente cum intellectu astantis / populi, ut doceri et admoneri auditores possint, / canantur lingua intellecta, ut iubet Ap(osto)l(u)s: 1. Corint: 14. /

Tertio. Ut in Spiritu et veritate cum gratia et ædifica(ti)o(n)e / plebis, ex fide in laudem et gloriam Domini ca, /nantur, ut dicitur Colos: 3. Efess: 5. /

Grata Deo quam sit res psallere voce potenti /

Jessæi vatis, Psalteria Musa docet. /

Grata Deo quare quivis præstare potenti /

Dulce melos retinet lingvaq(ue) corq(ue) tuum. /

Scribebatt [!] Stephanus Zendrey in schola Tornauien(si) mp. // (35a)

II. 3. Rimai György (3. kéz, 1611–1613):

A graduál-énekeskönyv (35b–199b) leírója Rimai György, aki talán tornai kántorként működött, és kronosztikonnal is kiemelte a másolás befejezésének az évét:

Absolvi die 25Febr(uarii) labore & industriâ | Anno 1613. DoMInI CVra (et) VI / Georgius Rimai / m(anu) p(rop)ria. // (199b)

II. 4. Ismeretlen (4. kéz, 17. század vége):

Carmina, super Monstrantiam / Cassoviensem s(cri)pta, quæ Monstrantia / a nefanda Thököliana potentia An(n)o /1684. destructa. Vindicta clamat. /

Palladis Jnsigni Faber hoc Antonius arte, /

Ad laudem Domini nobile fecit opus. /

Cum copula Ch(ri)stj regeret virtute Joannes, /

Egregius Doctor, et pietate Parens. /

Mille quater centum complerent ordine cursus, /

Sex Annos jungens, his deciesq(ue) novem(bris). // (a 98b lap alsó harmadában bejegyzés)

II. 5. Kecskeméti K. Gergely (5. kéz, 17. század második fele):

A vegyes énekrész egyik leírója (201a–212b; 214b–216a):

per Grego[rium] K. Kecskemeti[num] additæ [lapszél levágva] (204a)

II. 6. Josvay A. (6. kéz, 1702):

A vegyes énekrész másik leírója (217a–220a):

Scriptis A. JosvayA(nn)o 1702. d(ie) 9. Jan. (219a)

II. 7. Georgius Hloboky (7. kéz, 18. század vége–19. század eleje):

A kassai római katolikus magyar kántor iskolai használatra összeírt melodiariuma (213a, 214a, 300b–307b):

[görög betűkkel:] <Sn> / Syn tó Theō. // [Isten nevében.]

In majorem Sacro-Sanctæ Trinitatis Gloriam / His in terris militantis Eccl(esi)æ Aedificationem / Melodiarum Cantionum Hungaricarum / genuinam et perpetuam Conserva(tionem) / Studiosæ Juventutis informationem / Conscriptit Caßovia / Georgius Hlboky Tren(chiniensis) / NB <...> Gratia dei <...> Chori Hungarici / Cantor mp. //

NB. Dormientibus hominibus venit inimicus / homo et inter triticum sparsit etiam / zizania: / Qui dixerit Fratri suo stultus: dignus / est æterno supplicio: Perpende o Inimici boni nominis / Salvatoris verba, et ipsa in tua te convincant conscientia. Vale.// (300a)

II. 8. Ismeretlen, több kéz a fennmaradó leveleken (17. század második fele).

III. Bejegyzések:

III. 1. A kötet kassai kapcsolata mutat (lásd II. 4. is):

Carmina, super Monstrantiam Cassoviensem scripta, quae Monstrantia a nefanda Thökölina potentia An(n)o 1684. destructa. Vindicta clamat.

*Palladis Insigni Faber hoc Antonius arte,
Ad laudem Domini nobile fecit opus.
Cum copula Ch(ri)stj regetur virtute Joannes,
Egregius Doctor, et pietate Parens.
Mille quater centum complerent ordine cursus,
Sex Annos jungens, his deciesq(ue) novem(bris). (98b)*

III. 2. A kötet németül tudó egyik tulajdonosa a 277a lapjára bejegyezte: *mein Gott ist.*

IV.

A pergamenkötésű, erősen rongált kéziratot 2008 után a Nagykönyvtár restauráltatta. Az I. részből több lap az évszázadok során elveszett. Ferenczi Ilona, aki először tanulmányozhatta a még restaurálatlan kéziratot, ceruzával megszámozta a leveleket, tanulmányban ismertette a kéziratot, és elkészítette az antifonák analitikus leírását (FERENCZI, 2008). Forrás-leírásunkban Ferenczi szerkezeti felosztását és szertartási énekműfaj-meghatározásait követtük, valamint kiegészítettük azt a gyülekezeti énekek analitikus leírásával, mivel az RPHA nem ismerhette még ezt a kéziratot:

I. rész – verses zsoltárok (1a–34a)

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
1a–2b	Psalmus LXXIV. [Skarica Máté:] <i>Hogy Jeruzsálemnek drága templomát</i>		RPHA 549
2b–4a	Psalmus CXXXIVII (!) [S. M.:] <i>Izraelnek megszorodott nemzetsége</i>		RPHA 621
4b–5b	Psalmus XLVI. <i>Mikor Szennakerib a Jeruzsálemet megszállotta vala</i>		RPHA 940
5b	Psalmus XLII. [Szenci Molnár Albert:] <i>Mint a szép híves patakra</i> [csonka: 1–2. versszak]		RMKT XVII, 6, 42. sz.
6a	<i>Dicsérjed, áldjad, én lelkem, az Úristent</i> [csonka: 3–5. versszak]	143. sz.	
6b–7b	Psalmus LXIII. [Skarica Máté:] <i>Saulnak a Dávidhoz jó szerelme</i>		RPHA 1209
8a–8b	Psalmus XCV. Nota: Jer emlekezünk mi keresztyenek &c: [Huszár Gál:] <i>Jer, örvendezzünk az Úristennek</i>		RPHA 657
8b–9b	<i>Szent Dávid király háborúságában, panaszolkodik</i>		RPHA 1307
9b	Psalmus (!) <i>Az Úristen nekem édes táplálóm</i> [csonka: 1–3. versszak]		RPHA 152

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
10a–b	<i>Drága dolog az Úristent dicsérni</i> [csonka: 15–21. versszak]		RPHA 291
10b–11a	Psalmus I. <i>Boldog az olyan ember az Istenben</i>		RPHA 203
11a–12b	Psalmus II. <i>A Szent Dávid próféta második énekében</i>		RPHA 1311
12b–14b	Azon Psalmus. [Zeleméri László:] <i>Zúgódik, dúl-fúl magában e világ</i>		RPHA 1496
14b–16a	Psalmus VI. Greg: Zeg: [Szegedi Gergely:] <i>Szent Dávid király bűnei ellen</i>		RPHA 1306
16b–18a	Psalmus X. Nota: O mely igen: Greg: Zeg: [Szegedi Gergely:] <i>Tekints reám, Istenem, nyavalyámban</i>		RPHA 1366
18a–20a	Azon Psalmus. [Sztárai Mihály:] <i>Megnyomorodván ellenségétől szent Dávid próféta</i>		RPHA 868
20a–b	Psalmus XII. <i>Ó, Úristen, tekints hozzánk magas mennyből</i>		RPHA 1139
21a–b	[Psalmus XII.] [Sztárai Mihály:] <i>Szabadíts meg, és tarts meg, Uram Isten</i> [csonka: 4–11. versszak]		RPHA 1295
21b	Psalmus XV. [Sztárai Mihály:] <i>Sokan vannak most olyatén emberek</i> [csonka: 1. versszak]		RPHA 1283
22a–b	[Psalmus XVI.] <i>Órizz meg engemet, benned bízom</i> [csonka: 2–11. versszak]		RPHA 1147
23a–b	Psalmus XXIII. [Sztárai Mihály:] <i>Szent Dávid próféta éneklő könyvének huszonharmad részében</i> [csonka: 1–7. versszak]		RPHA 1309
24a–25a	[Psalmus XXVI.] [Sztárai Mihály:] <i>Mikor Dávid vala keserűségben</i> [csonka: 2–10. versszak]		RPHA 932
25a	[Psalmus XXVII.] <i>Ó, én két szemeim</i> [csonka: 8–9. versszak]		RPHA 1110
25a–26a	Psalmus XXVIII. Nota: Csak te benned Uram Isten &c. [Sztárai Mihály:] <i>Mostan hozzád felkiáltok, felséges Úristen</i>		RPHA 1017
26a–b	Psalmus XXIX. Nota: Nagy hala-adással: &c. [Sztárai Mihály:] <i>Szent Dávid próféta az Istennek nagy hatalmát látván</i> [csonka: 1–6. versszak]		RPHA 1308
27a–28b	[Psalmus XXXI.] [Thordai Benedek:] <i>Benned bíztam, Uram Isten</i> [csonka: 2–24. versszak]		RPHA 171
28b–29b	Psalmus XXXII. [Szegedi Gergely:] <i>Boldog az olyan ember e világon</i>		RPHA 199
29b–32a	Azon Psalmus. Nota: Szent David Propheta éneklő &c: [Sztárai Mihály:] <i>Sok emberek vannak e széles világon</i>		RPHA 1248

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
32a–34a	XXXIII. [Sztárai Mihály:] <i>Mindenkoron áldom az én Uramat</i>		RPHA 983

II. rész – graduál (35a–199b)

Ferenczi Ilona elemzése szerint (2008, 116–117) a következő, elsősorban a vesperáshoz tartozó liturgikus tételek találhatók ebben a részben, részben kottával:

36a–99b – himnuszok (közben szekvencia, hitvallás);

100a–116b – vegyes műfajok (invitatorium, *Litania*, szekvencia, *Te Deum*);

117a–134b – 83 antifona;

135a–151b – vegyes műfajok, műfajsorozatok (himnusz, *Sanctus*, responzóriumok, verzikulások, *Benedicamus*-tételek);

152a–199b – prózai zsoltárok és a három újszövetségi canticum, továbbá az Athanasius-féle hitvallás.

III. rész – vegyes tételek: szertartási és gyülekezeti énekek – több kéz bejegyzései (201a–298b)

201a–204a – szertartási énekek (lamentatio, Gloria laus, Kyrie puerorum)

204b–298b – főként gyülekezeti énekek – 17. század második fele:

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	RPHA vagy RMKT XVII.
204b–205b	Psal. 46. [Szenci Molnár Albert:] <i>Az Isten a mi reménységünk</i>		RMKT XVII, 6, 46. sz.
205b–207b	LXXVIII. [!] Voce mea ad Do(mi)nu(m). [Szenci Molnár Albert:] <i>Az Istenhez az én szómat, emelem kiáltásomat</i>		RMKT XVII, 6, 77. sz.
207b–209a	[Szenci Molnár Albert:] <i>Örvendezetek az erős Istennek ♪</i>		RMKT XVII, 6, 81. sz.
209a–212b	58. Solt. [Szenci Molnár Albert:] <i>Haragodnak nagy voltában</i>		RMKT XVII, 6, 58. sz.
212b	Psalm(us) 79. [!] [Szenci Molnár Albert:] <i>Az Úrnak irgalmát örökké éneklek</i> [csonka: 1–10. sor]		RMKT XVII, 6, 89. sz.
213a	<i>Veni Sancte Spiritus, mentes tuorum ♪</i>		
213a	<i>Festum nunc celebre ♪</i> (csak a kezdete)		
214a	<i>O lux beata Trinitas ♪</i> (csak a kezdete)		
215a–b	<...> de extremo iudicio. [Nemes Imre?:] <i>Ébredjél fel, világ, bűneidből</i>		RPHA 308
216a	[Tuba Mihály:] <i>Megteljesíté az Atya Isten</i>		RPHA 872
217a	Cantio pro Nativitate. <i>Hirdetek tinéktek lelki nagy örömet</i>	36. sz.	
217b–218a	Mas. Karacsoni. [Skultéti Márton:] <i>Mostan örvendezzünk, keresztyének</i>	34. sz.	
218a	Mas. <i>Isten Fia váltságunkra</i>	35. sz.	

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	RPHA vagy RMKT XVII.
218b	Cantio pro Pace. <i>Te, békeesség fejedelme</i> [üres kottavonalak]	177. sz.	
219a	<i>Te nevedben s érdemedben</i> [üres kottavonalak]		
219b–220a	<i>Mire bánkódól, ó te, én szívem</i>		RPHA 999
221a–236b	Passió ♪		
237a	A' Kristus el temetetéséről való Ének. <i>Ó, siralom! Szívfájdalom!</i>	89. sz.	
238a–247a	Jeremiás imádsága és siralmai ♪		
248a–b	<i>Mennyből jövök most hozzátok</i>	26. sz.	
248b	Más. <i>Dicséretes a gyermek</i>		RPHA 258
249a	Más. ex Sl(ova)cha: Zwestugem w(am) etc. <i>Hirdetek tinektek lelki nagy örömet</i>	36. sz.	
249a–b	Más. [Pécseli Király Imre:] <i>Krisztus Urunknak áldott születésén</i>		RMKT XVII, 2, 15. sz.
250a–254b	Az Isáak Hazasagaról ualo HISTORIA. [Batizi András:] <i>Régen nagy időben, a vízözön után</i>		RPHA 1192
254b–256a	Cantio de Natiuitate. [Erdélyi Máté:] <i>Mikor Krisztus Bethlehemben</i>		RPHA 938
256b–257a	Cantio de Natiuitate. [Sztárai Mihály?:] <i>Mi Atyánk, Atya Isten, vezérünk</i>		RPHA 903
257a–b	[Tuba Mihály:] <i>Megteljesíté az Atya Isten</i>		RPHA 872
258a–259a	Cantio de nativitate. <i>Mikor e széles világ kárhozatba esett volna</i>		RPHA 934
259a–b	[Szegedi Kis István?:] <i>Jézus születék üdvösségünkre</i>		RPHA 677
259b–260b	Hymnus nativitatis. <i>Teljes e széles világon</i>		RPHA 1371
261a–262a	[N. K. T.:] <i>Teljes szívvel örvendjünk</i>		RPHA 1372
262a–263a	Puer natus in Bethlehem <i>Gyermek születék Bethlehemben</i>		RPHA 448
263a–b	<i>Úristennek szent Fia, e nap nekünk születék</i>		RPHA 1445
263b–264a	<i>Dávidnak ő városában</i>		RPHA 243
264a–265a	<i>Krisztus Jézus születék</i>		RPHA 799
265a–266a	<i>Jer, mindnyájan örüljünk</i>		RPHA 656
266a–267a	<i>Úristen veletek</i>		RPHA 1444
267a–268b	A Modulisemus nótájára. <i>Jer, mi dicsérjük, áldjuk és felmagasztaljuk</i>		RPHA 649
268b–270b	[Batizi András:] <i>Jer, dicsérjük e mai napon a mi Urunkat</i>		RPHA 640
270b	Cantio de novo anno. <i>Nekünk születék mennyei király, kit</i>		RPHA 1066

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	RPHA vagy RMKT XVII.
271a–b	Nagypéntekre való ének. <i>Atyának bölcsessége, bizony istensége</i>		RPHA 114
271b	AZ ÚR KRISZTUS DICSŐSÉGES FÖLTÁMADÁSÁRÓL VALÓ SZÉP ISTENI DICSÉRETEK		
272a–273a	[Batizi András:] <i>Krisztus feltámad, ki értünk meghalt vala, mi bűnünkért</i>		RPHA 786
273a–b	<i>Krisztus feltámad, mi bűnünket elmosa, ő szent</i>		RPHA 792
274a–b	[Batizi András:] <i>Krisztus feltámad, nekünk örömet ada</i>		RPHA 794
274b–275a	<i>Krisztus feltámad igazságunkra</i>		RPHA 784
275a–276b	Nóta: Emlékezzünk e napon Urunknak. <i>Krisztus feltámad, ki értünk meghalt vala, mindennek</i>		RPHA 788
276b–277a	<i>Krisztus feltámad, mi bűnünket elmosa, szent vére</i>		RPHA 791
277b–278b	<i>Emlékezzünk e napon Urunknak haláláról</i>		RPHA 372
278b–279a	<i>Krisztus feltámad, mi bűnünket elmosa, és kiket</i>		RPHA 790
279a–b	<i>Krisztust megfeszíték kegyetlen zsidó népek</i>		RPHA 817
280a	[N. K. T.:] <i>Ó, Jézus, mi üdvözítőnk</i>		RPHA 1116
280b–281b	A Krisztus győzedelmes mennybemenéséről. <i>Krisztus mennybe felmene, nekünk helyet szerzeni, ül</i>		RPHA 808
281b–282b	<i>A Krisztus mennybe felmene, nekünk helyet szerzenie, Atyjával</i>		RPHA 806
282b–283a	<i>A Krisztus mennybe felmene, hála legyen az Istennek</i>		RPHA 19
283a–284b	Pünkösdre. <i>A Pünkösöd ünnepnapján, tanítványok</i>		RPHA 35
284b–285b	<i>Pünkösöd napja betelvén</i>		RPHA 1184
286a	<i>A Pünkösödnék jeles napján, Szentlélek</i>		RPHA 37
286a–b	<i>Régi Pünkösödnék idején</i>	103. sz.	
286b–287a	Ad notam Spiritus S. gratia. <i>Pünkösödnep a Szentlélek Úristen</i>		RPHA 1185
287a–287b	<i>A Pünkösödnék jeles napján, hála legyen [1. változat]</i>		RPHA 36
287b–288a	<i>A Pünkösödnék jeles napján, hála legyen [2. változat]</i>		RPHA 36
288a–289a	[Batizi András:] <i>Jövel, Szentlélek Úristen, leikünknek</i>		RPHA 702
289a–b	A Szentháromságról. <i>Szentháromság és csak egy istenség</i>		RPHA 1326
289b–290a	<i>Imádunk mi téged, Szentháromság</i>		RPHA 577
290a–b	<i>Hiszünk mi mind egy Istenben</i>		RPHA 540
291a–b	<i>Üdvözlégy, örök Úristen</i>		RPHA 1404
292a–293a	<i>Szükség megtudnunk üdvösségnek dolgát</i>		RPHA 1348
293a–294a	<i>Ó, Izrael, szerető népem</i>		RPHA 1114

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	RPHA vagy RMKT XVII.
294a–b	Aufer immensam &c. <i>Vedd el, Úristen, rólunk haragodat</i>		RPHA 1469
295a–b	De adventu. <i>A keresztyénségben</i>		RPHA 17
295b–286b	<i>Az Atya Úristen Ádámot hogy teremté</i>		RPHA 118
296b	Következik egynéhány elmaradott karácsonyi ének		
296b–297a	<i>E nap nekünk dicséretes nap</i>		RPHA 295
297b–298b	Angelus ad pastores ait. [Mihálykó János:] <i>Ím, a magas mennyből jövök</i>		RMKT XVII, 8, 23. sz.

IV. rész – római katolikus iskolások számára leírt melodiarium (dallam verskezdősorokkal), Hlboky György kezével (300a–307b ♪). Egy dallam több incippittel a táblázatban közös sorban szerepel. A bibliográfiai azonosító tájékoztató jellegű, mivel a kezdősor alapján nem mindig lehet azonosítani egyértelműen a verset, illetve a katolikus variánst. A kéziratban több helyen a kezdősor után szám szerepel. Ez a szám nem más, mint Kájoni János 1676-os kiadású *Cantionale catholicum*-ának (RMK I. 1188) lapszáma.

Lapszám	Szerző – incipit	RPHA vagy RMKT XVII.
300b–301a 1a–b	[Skarica Máté? vagy Sztárai Mihály?:] <i>Drága dolog az Úristent dicsérni.</i> 633. [Bereki István?:] <i>Jézus Krisztus, mi kegyelmes</i> [546.] <i>Szent Dávid király háborúságában.</i> 575.	RPHA 291 RPHA 668 RPHA 1310
	[István deák:] <i>Irgalmazz, Úristen, immáron énnékem &c.</i> 610. <i>Háborúsága Dávid királynak.</i> 605.	RPHA 590 RPHA 470
	<i>Felséges Isten, mennynek, földnek:</i> <i>Ó, Úristen, tekints.</i> [Nemes Imre?:] <i>Ébredjél fel, világ, bűneidből.</i> 542.	RPHA 1139 RPHA 308
	[Sztárai Mihály:] <i>Sok nyilvánvaló bizonyságokkal szent Dávid.</i>	RPHA 1263
	<i>Hogy panaszkodik a hatalmas Isten.</i>	RPHA 550
301b–302a 2a–b	[Rimay János?:] <i>A jó hitű ember szelíd e világon.</i> 622. [Szegedi Gergely:] <i>Tekints reám, Istenem, nyavalyámban.</i> 580. <i>Ó, mely igen rövid.</i> <i>Hallgass meg minket, Úristen.</i> 152.	RPHA 14 RPHA 1366 RPHA 1121
	[Szegedi Kis István:] <i>Ó, mint keseregnek most a keresztyének.</i>	RPHA 1127
	[Szenci Molnár Albert:] <i>Hálát adunk neked, mennybéli Isten</i> [Szenci Molnár Albert:] <i>Az Úr énnékem őriző pásztorom.</i>	RMKT XVII, 6, 160. sz.? RMKT XVII, 6, 23. sz.
	<i>Mondjatok dicséretet, keresztyének.</i> 534.	RPHA 1005
	[Huszár Gál?:] <i>Adjunk hálát mindnyájan az Atya Úristennek, és mondjunk dicséretet.</i> [528.] <i>Az Izraelnek népe régenten ó törvényből.</i> <i>Megbántunk, Isten, szüntelen tégedet.</i>	RPHA 62 RPHA 142 RPHA 859

Lapszám	Szerző – incipit	RPHA vagy RMKT XVII.
	<i>Ti, keresztyének, dicsérjétek Istent, kik a Jézusnak.</i>	RPHA 1378
	[Szenci Molnár Albert:] <i>Ó, felséges Úr, mi kegyes Istenünk.</i>	RMKT XVII, 6, 8. sz.
	<i>Segítségül hívjuk a mennybéli Istent, hogy minket</i>	RPHA 1215
302b–303a 3a–b	<i>Tekints reánk immár, nagy Úristen, a mennyekből, a te dicsőséges</i>	RPHA 1368
	<i>Aki veti segedelmét.</i>	RPHA 74
	<i>Boldog az olyan ember az Istenben. 571.</i>	RPHA 203
	<i>Krisztus, ki vagy nap és világ, minket sötétségben ne hagyj. 532.</i>	RPHA 804
	[Tolnai Bálint?:] <i>Lásd meg, Uram, ügyemet, mely méltatlan bosszút szenvedek éltemben. 601.</i>	RPHA 823
	<i>Úristen, légy most mivelünk, mert sokan támadtak ellenünk.</i>	RPHA 1439
	[Szenci Molnár Albert:] <i>Uram, te nagy haragodban, ki miatt vagyunk búban.</i>	RMKT XVII, 6, 6. sz.
	<i>Hatalmas Isten, könyörgünk, szent felségedhez kiáltunk</i>	RPHA 524
	<i>Eltévedtem, mint juh: &c.</i>	RMKT XVII, 8, 165. sz.
	<i>Ó, Izrael szerető népem.</i>	RPHA 1114
	2. [Szenci Molnár Albert:] <i>Szabadíts meg engem, Úristen.</i>	RMKT XVII, 6, 59. sz.
	3. Emeld fejedet.	
	[Szenci Molnár Albert:] <i>Az egek beszélnek és nyilván hirdetik az Úrnak erejét</i>	RMKT XVII, 6, 19. sz.
	[Szenci Molnár Albert:] <i><Haragodnak> nagy voltában megindulván.</i>	RMKT XVII, 6, 38. sz.
303b–304a 5a–b [!]	[Szenci Molnár Albert:] <i>Úrnak szolgálai mindnyájan, áldjátok az Urat vígan</i>	RMKT XVII, 6, 134. sz.
	<i>Úristen, bűnünkért és hitetlenségünkért.</i>	
	[Szenci Molnár Albert:] <i>Ítéld meg engemet, Úristen, és fogadd fel én ügyemet</i>	RMKT XVII, 6, 43. sz.
	<i>Maradj velünk, mi Krisztusunk.</i>	RMKT XVII, 17, 136. sz.
	[Szenci Molnár Albert:] <i>Kiáltásom halld meg, Isten, vedd füledben az én könyörgésemet.</i>	RMKT XVII, 6, 61. sz.
	[Szenci Molnár Albert:] <i>Nosza, istenfélő szent hívek, örvendezzetek az Úrnak.</i>	RMKT XVII, 6, 33. sz.
	[Kanizsai Pálfi János:] <i>Ne szállj pörben énvelem, ó, én édes Istenem</i>	RMKT XVII, 8, 56. sz.
	[Szenci Molnár Albert:] <i>Ékes dolog dicsérni, Uram, felségedet.</i>	RMKT XVII, 6, 92. sz.
304b–305a 6a–b	[Szenci Molnár Albert:] <i>Áldjad, lelkem, Uradat, Istenedet, minden énbennem dicsérje szent nevét</i>	RMKT XVII, 6, 103. sz.
	[Szenci Molnár Albert:] <i>Szemem a hegyekre vetem, mert felül van nekem.</i>	RMKT XVII, 6, 121. sz.
	[Szenci Molnár Albert:] <i>Örülök az én szívemben e kíváncsú hírt hallván.</i>	RMKT XVII, 6, 122. sz.
	[Szenci Molnár Albert:] <i>Áldjátok az Úr nevét, akik neki szolgáltak.</i>	RMKT XVII, 6, 135. sz.

Lapszám	Szerző – incipit	RPHA vagy RMKT XVII.
	[Szenci Molnár Albert:] <i>Áldjad, én lelkem, az Urat, hirdessed dicséretét.</i> <i>Emlékezzél, Úristen, híveidről, kik kiáltunk.</i> 542.	RMKT XVII, 6, 146. sz. RPHA 368
305b–306a 7a–b	<i>Mikor Szennakerib a Jeruzsálemet megszállotta volna.</i> <i>Örök Isten, figyelmednél az én segítségemre.</i> 616. [Radán Balázs:] <i>Buzgó szívből te fiaid.</i> [Thordai Benedek:] <i>Benned bízam, Uram Isten, soha ne gyaláztassam.</i>	RPHA 940 RPHA 1150 RPHA 219 RPHA 171
	<i>Tempore belli.</i> <i>Jövel, légy velünk Úristen, segíts meg minket.</i> 562. <i>Üdvözlég, örök Úristen, ki vagy foghatatlan felségben.</i>	RPHA 694 RPHA 1404
	<i>Szentháromság:</i> 285. <i>2. Imádunk mi téged:</i> <i>3. Tanulj meg te az úton</i>	RPHA 1326 RPHA 577 RPHA 1356
	<i>Aki akar üdvözülni.</i> <i>Aki veti segedelmét.</i>	RPHA 65 RPHA 74
	<i>Ó, mennyei nagy boldogság.</i> 545. <i>Jer, dicsérjük mindnyájan.</i> <i>Tekints reánk, nagy Úristen &c.</i>	RPHA 1123 RPHA 643 RPHA 1369?
	<i>Szent Dávid próféta.</i> 572. [Sztárai Mihály:] <i>Sok emberek vannak e széles világon.</i>	RPHA 1311 RPHA 1248
306b–307a 8a–b	<i>Jer, emlékezzünk.</i> <i>2. [Huszár Gál:] Jer, örvendezzünk.</i> 625. <i>3. Aki az Istent megismerheti.</i>	RPHA 645 RPHA 657 RPHA 68
	<i>Úrnak szolgái: &c.</i> <i>Szent vagy örökké, Atya Úristen</i> <i>Felséges Isten, neked</i>	RPHA 1447 RPHA 1321 RPHA 415?
	<i>Örvendeztetek az örök Istennek</i> <i>Felséges Isten.</i> 620. <i>2. Téged, Úristen.</i> 527. [Hartyáni Imre:] <i>Háborúsága.</i> 605. <i>Szent Dávid király.</i>	RPHA 415 RMKT XVII, 7, 149. sz. RPHA 470
	<i>Hálát adok teneked, örök Isten.</i> [Németi Ferenc:] <i>Nagy hála adással magasztaljuk.</i> <i>Hálát adunk neked.</i>	RPHA 1031
	<i>Mindenek meghallják és jól megtanulják.</i> [Sztárai Mihály:] <i>Hálaadásunkban rólad emlékezünk.</i> <i>Áldott az Úristen örökké.</i> [Barát István:] <i>Siess, nagy Úristen, én segítségemre.</i> <i>Segítségül hívjuk a mennybéli Istent.</i>	RPHA 968 RPHA 478 RPHA 83 RPHA 1231 RPHA 1215
307b 9a	[Skarica Máté:] <i>Hogy Jeruzsálemnek drága templomát.</i> 617.	RPHA 549

Lapszám	Szerző – incipit	RPHA vagy RMKT XVII.
	[Szenci Molnár Albert:] <i>Mint a szép híves [patakra] a szarvas kívánczik. Lelkem úgy óhajt Uramra, és hozzá fohászkodik. Tehozzád.</i>	RMKT XVII, 6, 42. sz.
	[Szenci Molnár Albert:] <i>Hajtsd hozzám, Uram, füledet.</i> 600. [!] [Szenci Molnár Albert:] <i>Uraknak Ura, nagy Isten.</i> [Szenci Molnár Albert:] <i>Az Istenhez az én.</i>	RMKT XVII, 6, 86. sz. RMKT XVII, 6, 157. sz. RMKT XVII, 6, 77. sz.
	<i>Az Úristen nekem édes táplálóm.</i> 586.	RPHA 152
	<i>Aki az Istent megismerheti.</i>	RPHA 68
	[Szerémi Illés:] <i>Amely embernek jó hite vagyon.</i> 523.	RPHA 94
	<i>Csak tebenned, Uram Isten, vagyon bizodalmunk.</i> 525.	RPHA 222
	[Kecskeméti Vég Mihály:] <i>Mikoron Dávid nagy búsuitában.</i> 608.	RPHA 944
	<i>Atya Isten, tarts meg minket.</i> <i>Áldja az Urat minden.</i>	RPHA 104
	<i>Mi Atyánk, ki vagy mennyekben.</i>	
308a	A Krisztunak kinszenvedéséről való böjti dicséreték.	
308a–309b	<i>A mi Urunk, Jézus Krisztus, mint szenvedé miérettünk</i> [csonka: 1–12. versszak]	RPHA 26; RMKT XVII, 17, 62. sz.

MIHÁLYKÓ János: *Keresztyéni istenes és áhitatos imadsagoc, ez mostani nyomorúlt és veszedelmes időkben, minden keresztyén és istenfő embernek fölötte szükségessé és hasznosoc. Eze mellé adattattanac egynehány bép isteni dicséretoc és sóltári enekek, mostan újonnan ki bocsáttatoc ...* – Csepreg, Farkas Imre, 1630. (RMNy 1459)

Mihálykó János imádságoskönyve kolligátum második darabjaként maradt fenn. A kolligátum első darabja Nádasdy Pál: *Áhitatos és buzgó imádságok* című nyomtatványa (Csepreg, Farkas Imre, 1631. – RMNy 1494). A kolligátumot Domby Sámuel miskolci orvos ajándékozta a sárospataki kollégiumnak 1797-ben. Korábbi tulajdonosa a háttábla belsején olvasható bejegyzés szerint: *Natus sum jn hunc Mu(n)|dum Anno 16<6 .> | Die Santi joannj[s]Bab|tftæ | johannes Hottmar mp.* ||

Mihálykó János imakönyve először 1609-ben, Bártfán jelent meg (RMNy 976), és a hét verses penitenciatartó zsoltár szerepel benne (átvétel Pázmány Péter imakönyvéből – RMNy 945; Pázmány és Mihálykó imádságoskönyvének kapcsolatáról l. BAJÁKI, 2001). A további kiadások, a hét penitenciatartó zsoltárral: Lőcse ca. 1620. (RMNy 1229 – példánya nem ismert), Lőcse 1629. (RMNy 1442), Bártfa 1640. (RMNy 1818), Lőcse 1642. (RMNy 1942).

Az RMNy nem ismerhette még a csepregi 1630-as kiadás példányát, mivel az egyetlen sárospataki példány Nyizsnyij-Novgorodban volt. 2006-ban visszakertült Sárospatakra (Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei, Nagykönyvtár, jelzete: B.787/b). A kiadás különlegessége, hogy nemcsak a hét penitenciatartó zsoltárt tartalmazza, hanem egyedülként az imádságoskönyv kiadásai közül, külön énekesrészt is. A verseket is író Mihálykó János 1630-ban már nem élt, ugyanis a kötet Nádasdy Pál feleségéhez, Révai Judithoz szóló ajánlásában mint néhait említi a nyomdász-kiadó, Farkas Imre: „Kegyelmes Aszszonyom; holot azért Nagyságod-is ily kegyességgel és valóságos keresztyéni indulattal viseltessé az minden napi gyakor buzgó könyörgésre és áhitatos imádkozásra, sött Nagyságod ugyan gyönyörködics az szép Imádságos könyvecskéknek gyakor olvasásában: Erre való tekintetből azért, im én-is, Kegyelmes Aszszonyom, ez szép Imádságos könyvecskét (mellyet ez előtt egynehány esztendőckel Mihályko Iános az néhai Epperjesi Magyar Prædicator dedicált volt THURZO GYÖRGY Groffné Aszszonyom ö Nagyságánac,) magam költségén, az Nagyságod nevezetes, méltóságos, és igen böcsületes neve alat kinyomtattam egynehány szép Isteni Dicséreteckel és Enekeckel egyetemben.”]*(_{5v.6r}) Nem tudjuk, hogy az énekrész válogatását maga Farkas Imre végezte-e, hogy ezáltal eladhatóbbá tegye a kötetet. Valószínűbbnek tartható, hogy a csepregi prédikátor, Lethenyi István (158?–1653) szerkesztette az énekrészt, aki

maga is kiadott imakönyvet, verselt és nagy szerepet játszott a dunántúli evangélikusok szellemi központjának, Csepregnek a felvirágoztatásában. (Lásd RMKT XVII, 8, 519–520.)

A 17. századi gyülekezeti és magánénekeskönyv történetben egyedülálló ez a gyűjtemény: az énekes imádságok nagy száma jól mutatja nemcsak a szerkesztő ízlését, hanem azt is, hogy milyen énekeket tartottak a korban szükségesnek az otthoni magánáhítathoz. A Szenci Molnár Albert-féle zsoltárok viszonylag korai befogadásáról is tanúskodik ez a gyűjtemény. Szövegkritikailag külön ki kell emelnünk, hogy a legtöbb 17. századi éneknek ebben a kötetben találjuk első megjelenését. Ez megerősíti azt a feltevést, hogy a protestáns énekek kiadása során számolnunk kell azzal, hogy egy-egy ének megjelenhetett már eddig ismeretlen korai gyűjteményekben vagy pedig csak évtizedes szóbeli használat után került bele a nyomtatott énekeskönyvbe.

A táblázatban a címeket eredeti helyesírással közöljük, mivel az RPHA sem ismerhette még ezt a kötetet:

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
1–211	[Imádságok]		
211–239	SZENT DAVIDNAC HET POENITENTIA TARTÓ Sóltára. <i>Meg ne emlékezzél Wram az mi vétkeinkről, sem az mi Atyánc vétkéül, és boßbút ne aly raytunc mi bűneinkért.</i> – Élőfej: Szép Ahétatos Könyörgésec.		
212–215	VI. Sóltár. [Nyéki Vörös Mátyás:] <i>Meg ne feddj, engemet, Uram ... és meg ne ostorozz</i>		RMKT XVII, 2, 59. sz.
215–218	XXXI. Sóltár. [Nyéki Vörös Mátyás:] <i>Boldogok, akiknek undok vétkeinek</i>		RMKT XVII, 2, 60. sz.
218–223	XXXVII. Sóltár. [Nyéki Vörös Mátyás:] <i>Meg ne feddj engemet, Uram ... és meg ne verj</i>		RMKT XVII, 2, 61. sz.
223–229	L. Sóltár. [Balassi Bálint:] <i>Végtelen irgalmú, ó, te nagy hatalmú</i>		RPHA 1473
229–234	CI. Sóltár. [Nyéki Vörös Mátyás:] <i>Uram, halld meg szómat</i>		RMKT XVII, 2, 62. sz.
234–236	CXXIX. Sóltár. [Nyéki Vörös Mátyás:] <i>Sok háborúságban, szívem nagy bánatban</i>		RMKT XVII, 2, 63. sz.
236–239	CXLII. Sóltár. <i>Hajtsd meg füleidet</i>		RMKT XVII, 2, 64. sz.
239–298	[Imádságok]		
299–422	KöVETKEZNEC KöZöNSEGES JSTENI DICSEREtec és Sóltároc. – Élőfej: Közönséges Dicséretec.		
299–307	REGVELI DICSEretec.		
299–302	<i>Ó, felséges Atya Isten, ki uralkodol mennyégben</i>	119. sz.	RPHA 364
302–305	MAS. Ad Notam: Jóllehet nagy sokat. <i>Szívem megalázván tehozzád megyek</i>	120. sz.	
305–307	MAS. <i>Emlékezzél meg, te gyarló ember, a te Istenedről</i>		
307–310	ESTVELI ENEC. <i>Krisztus, ki vagy nap és világ, minket sötétségben ne hagyj</i>		RPHA 804
310–312	ETEL VTAN VALO dicséret. <i>Adjunk hálát az Úrnak, mert érdemli</i>		RPHA 61

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
312–315	VTON JAROKNAC Eneke. <i>Uram Isten, ki ígértél oltalmat</i>		RPHA 1426
315–316	MAS. Nota: Dicsértessék Uram &c. <i>Emberi nemzetnek, te, igaz őrzője</i>		RMKT XVII, 6, 190. sz.
316–320	AZ ANGYALI ÖRIZETÉrt való Enec. <i>Úristen, téged dicsérünk</i>	146. sz.	
320–323	AZ VRNAC JMADsága. <i>Mi kegyes Atyánk, kit vallunk hitünkben</i>		RPHA 914
324–327	AZ TIZ PARANcsolatrúl való Enec. <i>Ó, Izrael, szerető népem</i>		RPHA 1114
327–330	AZ SZENT HAROMságrúl való Enec. Notája: Jmádunc mi téged etc. <i>Szentháromság és csak egy istenség</i>		RPHA 1326
330–333	MAS. <i>Aki akar üdvözülni</i>		RPHA 65
333–337	AZ ISTENNEC ATYAI gondviseléséről. <i>Mire bánkódol, ó te, én szívem</i>		RPHA 999
337–343	MAS: Vgyan azon Notára. [Úz Bálint:] <i>Megfoghatatlan, kegyes Istenség</i>		RPHA 862
343–348	BÜN BOCSANAtért való éne. Nota: Oh én két Bemeim ti etc. [Balassi Bálint:] <i>Bocsásd meg, Úristen, ifúságomnak vétkét</i>		RPHA 185
348–352	ORSZGAVNC [!] S HItűnc ellenségi ellen való Dicséret. [Bereki István?:] <i>Jézus Krisztus, mi kegyelmes hadnagyunk</i>		RPHA 668
352–355	AZ ISTENBEN VALó bizodalomról. <i>Bizodalmunk Krisztus által Istenben vagyon</i>		RMKT XVII, 8, 146. sz.
355–356	MAS. <i>Mondjatok dicséretet, keresztyének, az Úristennek</i>		RPHA 1005
357–360	ELLENSEGINC Ellen való könyörgés. <i>Nézz mireánk, Úristen, kegyelmesen</i>		RPHA 1079
360–364	MAS. Notája: Segétségül hijuc az etc. [Szkhárosi Horvát András:] <i>Semmit ne bánkódjál, Krisztus szent serege</i>		RPHA 1219
365–366	PRÆDICATIO Után való dicséret. <i>Atya Isten, tarts meg minket</i>		RPHA 104
366–368	MAS. <i>Ó, mint keseregnek most a keresztyének</i>		RPHA 1127
368–372	MAS. <i>Dicsértessék, Uram, örökkén szent neved</i>		RMKT XVII, 8, 126. sz.
372–374	MAS. [Nemes Imre?:] <i>Ébredjél fel, világ, bűneidből</i>		RPHA 308
375–382	MAS. Dög halál ellen való könyörgés. <i>Mi Urunk, Jézus Krisztusnak szerelmes Atyja, Úristen</i>		RPHA 921
382–384	AZ SZENT LELEKnec segétségül való hívása. [Huszár Gál?:] <i>Könyörögjünk az Istennek, szent lelkének</i>		RPHA 774

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
384–385	MAS. <i>Jövel, Szentlélek Isten, tarts meg minket Igédben</i>		RPHA 697
385–387	MAS. <i>Hallgass meg minket, nagy Úristen</i>		RPHA 503
387–389	MAS. [Batizi András?:] <i>Jer, mi kérjünk Szentlelket... Te igaz</i>		RPHA 654
389–393	HITÜNC ELLENSEGI ellen valo Dicséret. <i>Tanulj meg, te, az úton elmenni</i>		RPHA 1356
393–397	MAS. [Úz Bálint:] <i>Várom, Uram Isten, fejemre kedvedet</i>		RPHA 1468
397–398	MAS. <i>Áldott légy, Úristen, a magas mennyben</i>		RPHA 87
398–401	MAS. <i>Ó, mennyei nagy boldogság</i>		RPHA 1123
401–407	MAS. Notájá [!]: Jrgalmaz Vr Isten. [Szabó Pál:] <i>Szükség nekünk erről gyakran emlékeznünk</i>		RPHA 1342
407–412	MAS. AZ VILAGNAC Rövid vóltárúl. <i>Ó, mely igen rövid volt, lám, e világ</i>		RPHA 1121
412–418	AZ VTOLSO ITELETrül való Dicséret. <i>Kérlek és intlek mostan tégedet</i>		RPHA 735
418–422	ISTENHEZ VALO Könyörges. <i>Dicsőségnek te vagy, Jézus Krisztus, királya – kolofón: Másfél ezer előtt az kilenczven háromban, / mikoron irnánac esztendő forgásában, / szent András havánac szerzéc husza[dik] nájján.</i>		RPHA-ból kimaradt
423–496	KöVETKEZNEC AZ SZ. DAVID SóLtáribúl való szép Isteni Dicséretec. – Élőfej: Sz. David Sóltáribúl való		
423–426	I. SOLTAR. Beatus vir qui non abiit etc. <i>Boldog az olyan ember az Istenben</i>		RPHA 203
426–432	VI. SóLTAR. Domine ne in furore tuo etc. Greg. Szeged. Szegedi Gergely: <i>Szent Dávid király bűnei ellen így panaszolkodik</i>		RPHA 1306
432–436	VIII. Sóltár. [Szenci Molnár Albert:] <i>Ó, felséges Úr, mi kegyes Istenünk</i>		RMKT XVII, 6, 8. sz.
436–439	XII. SóLTAR. Nota: Mindenkoron áldom etc. [Sztárai Mihály:] <i>Szabadíts meg és tarts meg, Uram, Isten</i>		RPHA 1295
439–442	XIX. SOLTAR. [Szenci Molnár Albert:] <i>Az egek beszélnek és nyilván hirdetik</i>		RMKT XVII, 6, 19. sz.
443–448	XXIII. SOLTAR. Nota: Néktec emlékezem etc. [Sztárai Mihály:] <i>Szent Dávid próféta éneklő könyvének huszonharmad részében</i>		RPHA 1309
448–452	AZON SOLTAR. <i>Az Úristen nekem édes táplálóm</i>		RPHA 152
452–456	XXIX. SOLTAR. Nota: Irgalmaz Vr Isten etc. [Szegedi Gergely:] <i>Dávid prófétának imádkozásáról</i>		RPHA 242

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
456–459	XLII. SOLTAR. [Szenci Molnár Albert:] <i>Mint a szép híves patakra</i>		RMKT XVII, 6, 42. sz.
459–461	XLIII. SOLTAR. [Szenci Molnár Albert:] <i>Ítéld meg engemet, Úristen</i>		RMKT XVII, 6, 43. sz.
461–463	XLVI. SOLTAR. <i>Erős várunk nekünk az Isten</i>		RPHA 392
463–469	LI. SOLTAR. Notája: Soc nyilván való &c. [Hartyán Imre:] <i>Háborúsága Dávid királynak egykoron nagy vala</i>		RPHA 470
469–[473]	LVII. SOLTAR. [István deák:] <i>Irgalmazz, Úristen, immáron énnékem</i>		RPHA 590
[473]–477	LXXVII. [!] SOLTAR. [Szenci Molnár Albert:] <i>Hajtsd hozzám, Uram, füledet</i>		RMKT XVII, 6, 86. sz.
477–482	LXXXVI. SOLTAR. Nóta: Jrgalmaz Vr Isten etc. [Rimay János?:] <i>A jóhitű ember szelíd e világon</i>		RPHA 14
483–486	XCI. SOLTAR. <i>Aki veti segedelmét az Istennek hatalmában</i>		RPHA 74
487–490	CXXI. SOLTAR. <i>Jer, emlékezzünk, keresztyén népek</i>		RPHA 645
490–491	CXXXIV. Soltár. [Szenci Molnár Albert:] <i>Úrnak szolgálai mindnyájan</i>		RMKT XVII, 6, 134. sz.
491–493	CXLVI. SOLTAR. <i>Dicsérd az Istent mostan, ó, én lelkem</i>		RPHA 251
493–496	AZON SOLTAR. <i>Dicsérjed, áldjad, én lelkem, az Úristent</i>	143. sz.	RPHA 266

A nyomtatvány elején és végén lévő üres leveleken különböző kezekkel imádságok és énekek találhatóak a 17. század vége – 18. század elejéről. A kéziratos rész a kötet kétnyelvű, magyar és szlovák használatáról tanúskodik.

Jelzet	Tartalom – incipit	Terjedelem	Bibliográfiai hivatkozás
Kt. 1294	Pisnicka welmj vtessena, DEus providebit [Zábojník, Juraj:] <i>Pan Buch OPatry mug sinu</i> [Pán Bůh opatři můj synu, az utolsó lap üres]	[4] ff.	Tranoscius 1912, nr. 778
	Matutina Cantio [csak a cím és egy rajz szerepel ezen a lapon]	f. [1a]	
	[Domby Sámuel mottóként bejegyezte az <i>Aki akar üdvözülni</i> kezdetű ének első versszakát, lásd az imakönyv 330. lapján]	f. [1b]	
	<i>a S. Pataki Collegi-umnak ajándékozta Domby Sámuel Med. Doct. Miskólczon. die 29^a Julii: 1797.</i>	f. [1a]	
	[Szombathi János főkönyvtáros bejegyzése az 1797-es beszerzésről]	f. [1b]	
	[Nádasdy Pál imádságoskönyve, címlap nélkül, a 2. levélen kezdődik]		RMNy 1494
	[Mihálykó János imádságos- és énekeskönyve]		RMNy 1459
Kt. 1296	Elmenek Buzgo Imatsagra valo fölinditasa [imádság]	[4] ff.	

Jelzet	Tartalom – incipit	Terjedelem	Bibliográfiai hivatkozás
	Matutina & [csak a cím szerepel ezen a levélen]	[i] f	
Kt. 1297	Pisen Ranni [Sinapius, Daniel:] <i>Giss widim splesanim</i> [Již vidím s plesáním, az utolsó lap üres]	[2] ff.	Tranoscius 1912, nr. 688
Kt. 1298	[Imádságok]		
	Prædicatio után az Minister így imádkozzék [I] – II.	1a–5a	
	III. Az Evangéliomnak el olvasása előtt az Egyházi szolga, az Pradikállo székbén így imadkozzik	5a–6a	
	Scandentis suggestum authore D. Frid. Baldv. [Üres levél]	6a–b 7a–b	
	[Gyülekezeti énekek:] Az XLII Psalmusbul. <i>Jóllehet nagy sokat szóltunk Dávidról</i>	ff. 8–41. 8a–9a	RPHA 691
	MAS Az halálhoz való készüetről. <i>Dicsérd az Istent, te, hív keresztyén</i>	9a–10b	RPHA 252
	MÁS. [Marus István:] <i>Téged, Uram, valamikor lelkem kezd kiáltani</i>	10b–12a	RMKT XVII, 8, 152. sz.
	MÁS Domine ne intres in judiciu(m) etc. [Kanizsai Pálfi János:] <i>Ne szállj pörben énvelem</i>	12b–13b	RMKT XVII, 8, 56. sz.
	PSAL. VI. [Szenci Molnár Albert:] <i>Uram, te nagy haragodban</i>	13b–15a	RMKT XVII, 6, 6. sz.
	PSAL. XXXVIII. [Szenci Molnár Albert:] <i>Haragodnak nagy voltában</i> ♪	15a–18b	RMKT XVII, 6, 38. sz.
	PSAL. CXLVIII. [Kanizsai Pálfi János:] <i>Dicsőült helyeken</i>	19a–20b	RMKT XVII, 8, 55. sz.
	PSAL. LXXVII. [Szenci Molnár Albert:] <i>Az Istenhez az én szómat</i>	20b–23a	RMKT XVII, 6, 77. sz.
	PSAL. XIII. Usque quo etc. [Szenci Molnár Albert:] <i>Miglen felejtess el, Uram</i>	23a–b	RMKT XVII, 6, 13. sz.
	PSAL. XCIV. Deus ultionum D(omi)nus. etc. [Szenci Molnár Albert:] <i>Ó, erős, bosszúálló Isten</i>	23b–26a	RMKT XVII, 6, 94. sz.
	PSAL. XXXII. Beati quor(um) remissæ sunt etc. [Szegedi Gergely:] <i>Boldog az ilyen ember e világon</i>	26a–27a	RPHA 199
	PSAL. XII. Salvum me fac Domine etc. <i>Ó, Úristen, tekints hozzánk</i>	27a–28b	RPHA 1139
	PSAL. LXIII. Deus Deus me, ad te de luce vigilo [Skarica Máté:] <i>Saulnak a Dávidhoz jó szerelme</i>	28b–31b	RPHA 1209
	PSAL. CXLVII. Laudate Dominum quoniam bonus etc. [Skarica Máté vagy Sztárai Mihály:] <i>Drága dolog az Úristent dicsérni</i>	31b–34a	RPHA 291
	PSAL. LXIX. Deus in nomine tuo salvum me fac etc. [A cím felett, más kézzel:] <i>Gezissj negsladssj</i> [Faber, Jakob: Ježíši nejsladší] [Barát István:] <i>Siess, nagy Úristen, én segítségemre</i>	34b–36b	Tranoscius 1912, nr. 504. RPHA 1231

Jelzet	Tartalom – incipit	Terjedelem	Bibliográfiai hivatkozás
	MÁS AZ HALOTrul. <i>Mely csalárd e világ</i>	36b–39a	RPHA 875
	PSAL. LXXIV. Ut quid Deus repulisti. etc. [Skarica Máté:] <i>Hogy Jeruzsálemnek drága templomát</i> [csak az első sor]	39a	RPHA 549
	[Üres]	39b	
	Cantio Devota: <i>Pajzsom nekem Jézusom</i> [más kézzel]	40a–41b	172. sz.
Kt. 1299	[Szlovák nyelvű imádság]	[7] ff.	
	[A kötetben lévő énekszerzők felsorolása, oldalszámmal együtt, 19. század, a levél versója üres]	[1] p.	
	[Johannes Hottmar bejegyzése, a levél versója üres]	[1] p.	

Eperjesi graduál (1635–1652) – 389 ff., 195×315 mm. – Bp., OSZK, Fol. Hung. 2153. – STOLL 57. sz.

J(n) N(omine) J(esu) C(hristi) ! / Graduale / ECCLESIAE HUN= / GARICÆ EPPERIENSIS. / IN / HONOREM et LAV= / DEM SACRATISSIMÆ / Triadis ! conscriptu(m), / & / PJJS CONCENTJBVS SJVE HYMNJS, / Antiphonis, Psalmis, Can= / tionibusq(ue) suauissimis / adornatum / SUB / Ministerio / ADMODVM R(EVERE)NDJ & CL(ARISSIMI) VJRJ D(OMI)NJ / MARTINI DAMASCE= / ni, Pastoris Hungarorum vigilantiss(imi) / Ædilitate / Prudentiss(imorum) & Circumspect(orum) Virorum, D(omini) Andreæ / Grollmann, et Jonæ Kadasz. / Per me / DANJELEM BANSZKJ, / Breznoban(ensem) p(ro) t(unc) [pro tempore?] Cantor(em) Hung(aricum) consecratum. / Anno: M. DC. XXXV. / Scripsit Andreas Glosius m(anu) p(ropri)a. //

– kiad. *Graduale Ecclesiae Hungaricae Epperiensis 1635*, edited and introduced by Ilona Ferenczi, vol. 1–2, Bp., MTA ZTI, 1988 (Musicalia Danubiana, 9).

Az eredeti lapszámozás szerint a graduál 1100 lapból áll, az utolsó 18 lap nincs számozva. A kötet azonban több helyen hiányos. Az új, gépi számozás szerint 388 levelet tartalmaz – valójában 389 levelet, mert a 78. folio kétszer szerepel. Kötése egykorú bőrkötés, fatáblán, a sarok- és középlemezeknek ma már csak a nyoma van meg.

A kézirat keletkezési körülményeiről, forrásairól és tartalmáról lásd BÁRDOS Kornél (1957), CSOMASZ TÓTH Kálmán (1957) és mindenekelőtt FERENCZI Ilona tanulmányait (1988/II, 1993/1994, 2008/2009, 2009).

A graduál az eperjesi magyar evangélikus egyház és iskola gazdag szellemi életét és együttműködését tanúsítja. (Az eperjesi evangélikus egyház történetéről lásd HÖRK, 1885; HÖRK, 1896; GÖMÖRY, 1933; FRENÝÓ, 1943; FERENCZI, 1988/II.)

A graduál létrehozásában szerepet játszó személyek közül Madarász Márton eperjesi magyar lelkész volt 1618–1654 között. Az ő felügyelete alatt és szolgálata idejében készült a graduál. Madarász szerteágazó irodalmi tevékenységet folytatott: lefordította Luther *Kis kátéját* (RMNy 1440), Balthasar Meisner, Daniel Sennert és Szent Bernát elmélkedéseit (RMNy 1629, 1894, 2012, 2271), imakönyvet szerkesztett és fordított (RMNy 1439, 2421A). Műveinek versbetétei kiadva: RMKT XVII, 9, 9–12. sz. alatt. (Az imádságos könyvben található gyülekezeti énekekről lásd kötetünk **160. sz.** versének jegyzetét.)

Ferenczi Ilona kutatásai alapján egyértelművé vált, hogy a breznóbányai származású magyar kántor, Bánszki (Bányai) Dániel szerkesztette és írta össze szinte a teljes graduált, munkáját 1635. október 9-én fejezte be. Néhány tétel kiegészítésként 1642-ben, 1650-ben és 1652-ben került a kötetbe. (A kántor notátori és scriptori munkájáról, a graduál zenei helyesírásáról lásd FERENCZI, 1988/II, 13–16, 32–33.)

A graduál címlapját (és talán egy-egy díszesebb tollrajzú iniciálét) író, szebeni születésű Glosius András 1649-ben jogi könyvet másolt a város számára (Sárospatak, Tiszáninneni Református Egyházkerület Nagykönyvtára, Kt. 75), alkalmi verset írt (RMK III. 1241). Az eperjesi egyházat Andreas Grollmann és Kádass Jónás felügyelte. A graduál tartalmazza az iskola rektorának (1629–1637), Serédi Jánosnak a gyülekezeti énekeit is. (Tevékenységről részletesebben lásd a kötetünkben kiadott verseinek jegyzetét.)

A graduál Ferenczi Ilona kiadása szerint 609 tételből áll. A liturgikus tételek mellett a kézirat 123 gyülekezeti éneket (ebből 28 zsoltárt) tartalmaz. A befogadástörténet, az úzus szempontjából kiemelkedőek a *Cantiones*-feliratú

rubrikák, amelyek az adott ünnep istentiszteletén énekelhető gyülekezeti énekekről adnak útmutatást. Egyetlen olyan graduálunk, amely többszólamú tételeket (55-öt) is közöl. A graduál a középkortól kezdve a leírás idejéig tartó időszakban keletkezett latin, magyar, német és szlovák énekkincset őrizte meg. Az iskolában és az istentiszteleteken használták. Egyben vezérkönyv volt, amelyből tanították a gyermekeket. (FERENCZI, 1988/II, 33–35.)

A 17. században egyedülállóan gazdag anyagot tartalmazó graduál énekeit az RMKT gyakorlata szerint táblázatban foglaljuk össze. Az egyes tételek és részek értelmezésében Ferenczi Ilona kiadása olyan biztos alapot jelent, hogy nemcsak a gyülekezeti énekeket, hanem a szertartási énekeket is feltüntetjük a táblázatban. A tételszámok a Ferenczi-féle kiadásra utalnak.

A kurzívval szedett sorok azt jelentik, hogy az adott szövegre csak utal az *Eperjesi graduál*. Amennyiben maga a szöveg is megtalálható a graduál más helyén, []-jelben közöljük a gépi lapszámot. A címeket, ahol nincs rövidítés-jel, hanem a másoló kettősponttal jelzi a rövidítést, szögletes zárójelben kiegészítettük. A magyar verskezdősorokat kiegészítettük, illetve mai helyesírással közöljük, akárcsak a más típusú kezdősorokat is. Bibliográfiai hivatkozásokat csak a verseknél adunk, illetve utalunk arra, ha az adott 17. századi vers egy jövőben kiadandó graduál-kötet anyagába tartozik. (Az antiphonák bibliográfiai hivatkozásait lásd FERENCZI, 2008/II, 216–225.) Az 1635 után beírt tételeknél megjegyezzük: [Pótlás].

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	1a	Címlap		
	1b	[Üres. Az eredeti számozás szerint az 5. lapon kezdődik a kézirat, tehát legalább egy levél hiányzik.]		
1.	2a	[I. Responsorium Commune, Versiculi Responsorionis, Benedictiones] Responsorium Com(m)une Jézus Krisztus, élő Istennek szent Fia, irgalmazz minékünk ♪ Jn Adv: Ki Szentlélektől fogantattál ... Nat: ... Ki e napon Szűz Máriától születél ... Ki érettünk e világra születél Circ: ... Ki érettünk környülmetélkedél Epi: ... Ki e napon bölcsenek megjelenél Par: ... Ki miérettünk a keresztfán szenvedél ... Ki e napon a zsidóktól megfogatál ... Ki e napon a mi bűneinkért szenvedél Res: ... Ki e napon nagy dicsőséggel halottaiból feltámadál Asc: ... Ki e napon a mennyégbe felmenél ... Ki ülsz Atyaistennek jobbjára Pe(n)t: ... Ki e napon bocsátád el ... Co(m)m: ... Ki nekünk igazgatónk Ki mirőlunk elveszed... ... Ki minket betöltesz... Plu: ... Ki megnyitod az égnek csatornáit.. Ser: ... Ki megadod az égnek Ki megadod a mi kívánságinkat Ki mihozzánk jöttél, bűnösökhöz Dicsőség Atyának ... ♪		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
2.	2b	Versiculi responsionis		
	2b	Jn Adventu Domini		
		Bocsásd el, Úristen, a te hatalmadat ♪		
3.	2b	Jn Nativitate		
		Gyermekek születék és Fiú adaték nekünk, alleluia		
4.	2b	Jn Epiphaniâ		
		A perzsiabeli bölcsek ajándékozzák a názáretbeli Jézust		
5.	2b	Jn Quadragesimâ		
		Krisztusnak igazsága környékez minket pajzsul		
6.	2b	Jn Passione		
		A te híveidnek szerelme emészte meg engemet		
7.	3a	Jn Resurrectione		
		Feltámad Krisztus halottaiból, alleluia		
8.	3a	Jn Ascensione		
		Felmene a Krisztus mennyországba nagy dicsóséggel		
9.	3a	Jn die Pentecostes		
		A Szentléleknek ajándékát bocsásd szívünkbe, Uram Isten		
10.	3a	Jn Festo S. Trinitatis		
		Áldjuk az Atyát és a Fiút Szentlélek Istennel egyetemben		
11.	3a	Jn D(omi)nicis diebus		
		Támadj fel, Úr Jézus Krisztus, és segíts meg minket		
12.	3b	Jn Vespertinis		
		A mi estvéli könyörgésünk jusson tehozzád, Úristen		
13.	3b	Jn Adventu		
		Harmatozzatok az eget felől, és ködök származtassák az igazat		
14.	3b	Jn Circumcisione		
		E mai napon körülmetélkedék a názáretbeli Jézus		
15.	4a	BENEDICTIONES SEV CONCLV(sio(n)es [con]centuum		
	4a	Jn Adventu		
		Jézus Krisztus, kit az Atya váltságunkra elereszte ♪		
16.	4a–b	Jn Nativitate		
		Jézus Krisztus, ki e napon a szép szűznek szent méhéből		
17.	4b	Jn Circumcisione		
		Áldjuk mindnyájan a Jézust, ki ma értünk körülmetésztett		
18.	4b	Jn Epiphania		
		Jézus Krisztus, ki e napon a bölcseknek megjelenél		
19.	4b	Jn Passione		
		Jézus Krisztus, ki e napon keserves kínt szenvedél		
20.	4b	Istennek áldott népe, dicsérjük az Úristent ♪		
21.	4b	Jn Resurrectione		
		Jézus Krisztus, ki e napon a halálból feltámadál		
22.	5a	Jn Ascensione		
		Járjunk mi most, keresztyének, üdvösségnek igaz útján		
23.	5a	Jn die Pentecostes		
		Jöjj mihozzánk, vigasztaló és éltető Szentlélek Isten		
24.	5a	Áldjuk és felmagasztaljuk a Krisztus által az Atyaistent ♪		
25.	5b	Jn die Trinitatis		
		A teremő Atyaisten és megváltó Fiú Isten		
26.	5b	Post Coenam D(omi)ni		
		Menjetek el békességgel Úristennek áldottai		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
27.	5b	Responsoria		
28.	5b	Gyógyíts meg minket, Úristen, mert vétettünk ellened ♪ Versus		
29.	5b	Mi segítségünk vagy te, Úristen, ne hagyj el minket Aliud		
30.	6a	Áldjuk mindnyájan az Úristent minden időben ♪ Versus		
31.	6a	Könyörülj, Úristen, mirajtunk, és áldj meg minket Aliud		
32.	6a	Teljes szívvel tehozzád kiáltunk, hallgass meg minket, Úristen ♪ Versus		
33.	6a	Úristen, a mi bűnünk szerint ne cselekedjél mivelünk Aliud		
		Ó, boldog Szentháromság, Atya, Fiú és Szentlélek egy bizony istenség ♪		
	6b	[Üres]		
34.	7a 7a–b	Symbolum Apostolicum Mi hiszünk az egy Istenben ♪		
	8a–22b	[Üres]		
	23a	[II.] Concentus Pij DE INCARNATIONE DOMINI NOSTRI IESU CHR(IST)I		
35.	23a 23a	Introitus Egek, harmatozzatok ♪		
36.	23b 23b–24a	Prosa Mittit ad virgine(m) Küldé az Úristen hűséges szolgáját Szűzhöz Názáretbe ♪	10. sz.	
37.	24a 24a–25a	HYMNI Veni rede(m)ptor gentiu(m) Jövel, népeknek megváltója, mutasd meg ♪		RPHA 695
38.	25a–b	Alius Conditor alme sideru(m) Mindeneknek teremtője, és híveknek megváltója ... hallgasd meg ♪		RPHA 972
39.	25b–26a	Alius Csillagoknak teremtője, és híveknek megváltója		RPHA 227
40.	26a–27a	Alius Az üdvözítőt régenten ♪		RPHA 145
41.	27a–b	Alius Novum sydus emicuit: Új világosság jelenék		RPHA 1415
42.	27b–28a	Alius Mindeneknek teremtője, és híveknek megváltója ... bűnösöknek		RPHA 971
43.	28a–29a	Alius Ex Can: Zacha: Luc: 1. Ad notam: Az idvozi: Áldott Izraelnek Ura		RPHA 85

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
44.	29a	Antiphonae		
45.	29a	Régi napoktól fogva ♪		
46.	29a–b	Íme, az Úr eljő, és minden ő szentjei ♪		
47.	29b	Íme, az Úr eljő nagy hatalommal ♪		
48.	29b	Íme, eljő nagy próféta ♪		
49.	29b	Ne félj, Mária ♪		
50.	29b	Tudjátok, hogy közel vagyok az Úristen ♪		
51.	29b	Jöjj el, Úristen, minket megsegíteni ♪		
	29b–30a	Jobbítsátok meg életeteket ♪		
	30a	<i>Huc: refer[untur]:</i> <i>Psal: 97. Cantate d(omi)no p. 520. [199b]</i> <i>Canticum Zachariæ Benedict(us) d(omi)n(us): p. 697. [264a]</i> <i>Canti[cum] Simeonis: p. 698. [264b]</i> <i>Canti[cum] Mariæ: p. 696. [263b]</i>		
52.	30a–30b	Psal: 118. Phe: Mirabilia testi[monia tua] Zade: Justus es [Domine] Csodálatosak a te bizonyágid		
	30b	Dominica I Adventus		
53.	30b	Antiphona		
54.	30b	Hozsanna a Dávid Fiának ♪		
	30b	Íme, a te királyod ♪		
	30b	<i>Cantiones</i> <i>Psal: 24. Ad te D(omi)ne levavi: p. 775 [299a]</i> <i>Az Atya Úristen Ádámot hogy teremté</i> <i>A keresztyénségben igaz vallás a hitben</i>		RPHA 118 RPHA 17
	30v	Dominica II Adventus		
55.	30b	Antiphona		
56.	30b	Az ég és a föld elmúlnak ♪		
57.	30b	Íme, az Úr eljő felhőben ♪		
	30b	Jelek lesznek a Napban és a Holdban ♪		
	31a	<i>Cantiones</i> <i>Psal: 49. Deus Deor(um) D(omi)nus: p. 784 [303b]</i> <i>Hogy panaszkodik a hatalmas Isten</i> <i>[?Nemes Imre:] Ébredjél fel, világ, bűneidből [374b]</i> <i>Kérlek és intlek mostan tégedet</i> <i>Vígan énekeljünk, Atya Istent dicsérjük [32b]</i> <i>Az én életemnek minden idejében [375b]</i>		RPHA 550 RPHA 308 RPHA 735 RPHA 1485 RPHA 125
	31a	Dominica III Adventus		
58.	31a	Antiphona		
59.	31a	Te vagy-e, aki eljövendő vagy ♪		
60.	31a	Íme, én az én angyalomat küldöm színed előtt ♪		
	31a	Látogass meg minket ♪		
61.	31a–b	Psal: 105. Confitemini D(omi)no quo[niam bonus] Hálát adjatok az Úrnak, mert jó		
	32a	<i>Cantiones</i> <i>Jer, dicsérjük az Istennek Fiát</i> <i>Mi Atyánk, Atya Isten [33b]</i> <i>Dicsérjed, áldjad én lelkem [336b]</i> <i>Az Atya Úristen Ádámot hogy teremté</i>	143. sz.	RPHA 639 RPHA 903 RPHA 266 RPHA 118

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	32a	Dominica IV Adventus		
62.	32a	Antiphona		
63.	32a	Én a pusztában kiáltónak szava vagyok ♪		
	32a	Aki utánam jövendő ♪		
64.	32a	Psal: 142.		
	32a–b	D(omi)ne exaudi oration[em meam] Uram, hallgasd meg imádságomat		
	32b	<i>Cantiones</i> <i>Bocsáta a Szűzhöz nem minden angyalát</i> <i>Hálaadásunkban rólad emlékezünk</i> <i>Hallgasd meg, Atyaisten, a mi szükségünket</i> <i>A keresztyénségben, igaz vallás a hitben</i>		S 6:347–351 RPHA 478 RPHA 492 RPHA 15
	32b	Seqvuntur Cantiones		
65.	32b–33b	Ad notam: Az keresztyénségben[, igaz] val[lás a hitben] Vígan énekeljünk, Atya Istent dicsérjük		RPHA 1485
66.	33b–34a	Alia Mi Atyánk, Atya Isten, vezérünk, Fiú Isten ♪		RPHA 903
67.	34a–b	Adwent wagy Vy Eszte(n)dő=korra Dicsérjed az Úristent, Krisztus serege ♪		RPHA 267
68.	34b	Antiphonæ [Pótlás, 1635 után]		
	34b	Az Úr jő mint óriás ♪		
69.	34b	Jöjj el, Úristen, minket megsegíteni ♪		
70.	34b–35a	Íme, eljő az Atya Istennek Fia ♪		
71.	35a	Várjuk a mi üdvözítő Krisztusunkat ♪		
72.	35a	Íme, az Úrnak neve messze földre jöve ♪		
73.	35a	Íme, eljő a mi üdvözítő Istenünk ♪		
74.	35a	Áldott Urunk, Jézus Krisztus mi közinkbe jöven ♪		
75.	35a	A te magodból tészek a te birodalmadra ♪		
	35b	Responsorium [Pótlás, 1635 után]		
76.	35b	Megjelenté az Úristen az üdvözítő Krisztusot ♪		
77.	35b	Aliud Jézus Krisztus, élő Istennek szent Fia, irgalmazz minekünk, ki Szentlélektől ... ♪ D(omi)nica Adventus ... Ki a mi váltságunkért Ki eljössz az ítéletre Ki eljöttél hirdetni Ki vagy amaz ígértett ... Dicsőség Atyának ... ♪		
	36a	[III.] Concentus Pij DE NATIVITATE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI		
78.	36a–b	Introitus Gyermek Krisztus Urunk minekünk születteték ♪		
79.	36b–37b	Inwitatorium Krisztus születik nekünk ♪		
80.	37b–38a	Hymni A solis ortu cardine Naptámadástól fogván ♪		RPHA 1048

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
81.	38a–b	Alio modo idem hy[mnus] Teljes e széles világban, minden földnek határiban		RPHA 1371
82.	38b–39b	Alius. Corde natus e(x) pa[rentis] Az Atyának országából e világra Isten jöve ♪		RPHA 119
83.	39b–40a	Alius Ad eandem notam Jer, dicsérjük, keresztyének		RPHA 642
84.	40b	Alius Ad notam: A solis ortu [cardine] Jó keresztyének, kik vagyunk		RPHA 682
85.	40b–41a	Alius Istentől választott népek, gyűljetek egybe mindnyájan		RPHA 617
86.	41a–b	Alius Jövel, népnek megváltója, Szűznek nemes szép virága		RPHA 696
87.	41b–42a	Alius Sermo de coelo descen[dit] Mennyből az Ige lejöve		RPHA 888
88.	42a	Alius Atya Istennek igéje, örök Atyától ki jöve		RPHA 108
89.	42a	Antiphonae		
90.	42a–b	Íme, az Úr angyala monda ♪		
91.	42b	Ó, csudálatos egyesülés ♪		
92.	42b	Pásztorok, kit láttatok, mondjátok meg ♪		
93.	42b	Megváltót küldte az Úristen az ő népének ♪		
94.	42b–43a	[Az eredeti számozás szerinti 127–128. lap, a zsoltár eleje hiányzik] [Psal: 2. Quare fremuerunt gentes] [Miért agyarkodtak a pogányok]		
	43a	<i>Psal: 18:</i> <i>Coeli enar[rant] p. 664. [!, recte 646]</i> <i>[Az egek az Isten dicsőségét beszélnek, 251b]</i>		
95.	43a	[Antiphona] Mint az ágyasházából az Úr ♪		
96.	43a	[Antiphona] A nyájasság elterjedett a te ajakidban ♪		
97.	43a–44a	Psal: 45. Eructavit cor meum [verbum bonum] Az én szívem jó beszédet öntött ki		
	44a	Dominica post Natalem		
98.	44a	Antiphona		
99.	44a	A gyermek nevededik és erősödik vala ♪ Erősségbe öltözött az Úr ♪		
100.	44a–b	Psal: 92. D(omi)nus regnavit decore(m) [indutus est] Az Úr országlott, ékességbe öltözött		
	44b	Jn die Circumcisionis d(omi)ni		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
101. 102.	44b 44b	Antiphona Hívattaték az ő neve Jézusnak ♪ Bemegyünk az ő hajlékába ♪		
103.	44b–45a	Psal: 131. Memento d(omi)ne davidis: Emlékezzél meg, Uram, Dávidról		
	45a	<i>Cantiones</i> <i>Mikor e széles világ kárhozatba esett volna</i> <i>Mennyei király születék [50a]</i> <i>Nekünk születék mennyei király</i> <i>Ím, a magas mennyből jövök [57b]</i> <i>Dicsérjed az Úristent [34a]</i> <i>Megteljesíté az Atya Isten</i>	40. sz.	RPHA 934 RPHA 1066 RMKT XVII, 8, 23. sz. RPHA 267 RPHA 872
104. 105.	45a 45a 45b 45b	D(omi)nica post Circumcisionem Domini Antiphona Kelj fel, és vedd a gyermeket és az anyját ♪ Szózat hallatott Rómában ♪		
106.	45b–46a	Psal: 90. Qui habitat in adiu[torio Altissimi] Aki a felséges segítségében lakik		
	46a	Jn Epiphania		
107.	46a 46a–b	Hymnus Herodes hostis impie Gonosz, kegyetlen Heródes		RPHA 434
108. 109.	46b 46b 46b	Antiphona Bölcsék, látván a csillagot ♪ Íme, Mágusok jövének ♪		
110.	46b 46b–47b 47b	Psal: 71. Deus judicium tuum [regi] da: Isten, add a királynak a te ítéletedet <i>Cantiones</i> <i>Nagy hálát adjunk az Atya Istennek</i> <i>Mikor e széles világ kárhozatba esett volna</i> <i>Nekünk születék a mennyei király, kit</i> <i>Mikor Krisztus Bethlehemben [51a]</i>		RPHA 487 RPHA 934 RPHA 1066 RPHA 938
	47b	Dominica I Post Epiphania		
111.	47b 47b	Antiphona Gyermek Jézus nevededik vala ♪ <i>Cantiones</i> <i>Psal: 97. Cantate d(omi)no canti[cum novum] p. 520 [199b]</i> <i>Hálaadásunkban rólad emlékezünk vel: de Nativitate Chr(ist)i</i> <i>Adjunk hálát mindnyájan az Atya Úristennek</i> <i>Hálát adunk neked, mindenható, irgalmas Úristen</i>		RPHA 478 RPHA 62 RPHA 483
112.	47b 47b	Dominica II Post Epiphania Antiphona Menyegző lőn galileai Kánában ♪		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	48a	<i>Cantiones</i> <i>Psal: 65. Jubilate deo: p. 518 [198b]</i> <i>Mely igen jó legyen az egyenesség vel: De Nativitate</i> <i>Boldog a férfit, ki féli az Istent</i> <i>Boldogok azok, kik Istent félik [354a]</i>		RPHA 879 RPHA 195 RPHA 207
113.	48a	<i>Psal: 127.</i> <i>Beati omnes qui ti[ment Dominum]</i> <i>Boldogok mindnyájan, akik az Urat félik</i>		
	48a	Dominica III Post Epiphania		
		Antiphona		
114.	48a	Uram, ha akarod, megtisztíthatsz engem ♪		
115.	48a	Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj ♪		
	48a	<i>Cantiones</i> <i>Psal: 96. Dominus regnat: p. 509. [194a]</i> <i>Dávid prófétának imádkozásáról</i> <i>Hallgasd meg mostan, felséges Isten</i> <i>Vedd el, Úristen, rólunk haragodat</i> <i>Jer, emlékezzünk, keresztyén népek</i>		RPHA 242 RPHA 497 RPHA 1469 RPHA 645
	48b	Dominica IV Post Epiphania		
		Antiphona		
116.	48b	Uram, szabadíts meg minket ♪		
117.	48b	Minemő ez ♪ <i>Vide Anti[phona]: p. 780. Ha te meg nem tartasz [301b]</i>		
	48b	<i>Cantiones</i> <i>Psal: 101. D(omi)ne exaudi ora(ti)o(nem): p. 263 [107a]</i> <i>Jézus Krisztus, mi kegyelmes hadnagyunk</i> <i>Semmit ne bántódjál, Krisztus szent serege</i> <i>Hallgasd meg, Atya Isten, a mi szükségünket</i> <i>Számtalan e földön emberi nemzetnek az ő nyomorúsága</i> <i>Mindenek meghallják és jól megtanulják</i>		RPHA 668 RPHA 1219 RPHA 492 RMKT XVII, 8, 17. sz. [?] RPHA 968
		Dominica V Post Epiphania		
		Antiphona		
118.	48b	Uram, nem jó magot vetettél ♪		
119.	48b	Szedjétek ki először a konkolyt ♪		
	48b	<i>Psal: 101. D(omi)ne exaudi orationem meam: p. 263. [107a]</i> <i>Cantiones</i> <i>Hálaadásunkban rólad emlékezünk</i> <i>Hálát adunk tenéked, örök Isten</i> <i>Adjunk hálát mindnyájan az Atya Úristennek</i> <i>Mi Atyánk, ki vagy mennyekben</i>		RPHA 478 RPHA 484 RPHA 62 RPHA 905 vagy 906
	48b	Dominica VI Post Epiphania		
		Antiphona		
120.	49a	Megnyitom példabeszédekben a számat ♪		
121.	49a	<i>Psal: 69.</i> <i>Deus in adjutorium [meum intende]</i> <i>Isten, figyelmezz segítségemre</i>		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	49a	<i>Cantiones</i> <i>Boldog az olyan ember e világon</i> <i>Hogy panaszkodik a hatalmas Isten</i> <i>Úristen, irgalmazz nekem</i> <i>Szent Dávid király bűnei ellen így panaszkodik</i>		RPHA 199 RPHA 550 RPHA 1436 RPHA 1306
	49a	Seqvuntur Cantiones de Nativitate		
122.	49a–50a	Mennyből jövök most hozzátok ♪	26. sz.	
123.	50a–51a	Uy esztendőre Mennyei király születék	40. sz.	
124.	51a–53a	Alia Ad eandem notam [Erdélyi Máté:] Mikor Krisztus Bethlehemben		RPHA 938
125.	53a	Grates nunc omnes Hálát adjunk mindnyájan az Úristennek ♪		RPHA 481
126.	53b	Resonet in laudib(us) Zengjen nagy dicsérettel ♪		RMKT XVII, 7, 7. sz.
127.	54a	Jn dulci júbilo E vigasságos időben ♪	20. sz.	
128.	54a–55a	A mennyei nap immár feljött ♪	19. sz.	
129.	55a	Responsorium Jézus Krisztus, élő Istennek szent Fia, irgalmazz minekünk ♪ D(omi)nica post Nativita(tem) ... Ki sokaknak elesésekre ... ♪ Jn Circumcisione ... Ki nyolcad napon miérettünk körülmetéltétél ... D(omi)nica post Circumcisionem ... Ki a Jordán vizében a szent Jánostól megkeresztetél Ki a gyermekskék között Heródestől halálra kerestetél Ki miérettünk számkivetésbe üzettél ... Dicsőség Atyának ... ♪		
130.	55b–56a	Mikor Krisztus születék, szent angyalok örülék ♪	29. sz.	
131.	55b–56a	Halljatok mennyégből nagy örömet ♪	28. sz.	
132.	56b–57a	Teljes e széles világon mind a földnek határáig [üres kottavonalak]		RPHA 1371
133.	57b–58a	[Mihálykó János:] Ím, a magas mennyből jövök ♪		RMKT XVII, 8, 23. sz.
134.	58b–59a	Mind e világ örvendezzen ♪	22. sz.	
135.	59b–60a	Jer, dicsérjük az Úr Krisztust ♪	18. sz.	
136.	59b–60a	Nekünk e napon születék ♪	23. sz.	
137.	60b–61a	Dávidnak ő városában ♪		RPHA 243
138.	61b–62a	Gyermek születék Bethlehemben, ez időben ♪		RPHA 448
139.	62b	Parancsolá az Augustus császár ♪ [Pótlás]		RMKT XVII, 7, 120. sz.

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
140.	62b–63a	Responsorium Jn Festo Epiphani[æ] [Pótlás] Jézus Krisztus, élő Istennek szent Fia, irgalmazz nekünk, Ki a mágusoktól a doktorokkal ... ♪ D(omi)nica Post Epiph[aniam] ... Ki a templomban a doktorokkal bölcsen megvetéledél Ki a mennyegzőben a vizet borra változtatád Ki a bélpoklost akarván megtisztítád Ki a tengeri háborút megfeddvén, leszállítád ... Dicsőség Atyának ... ♪		
141.	63a	Antiphonæ [Pótlás]		
142.	63a	Nagy bölcsességgel önteték Istennek ajándéka ♪		
143.	63a	Megváltót küld az Úristen az ő népének ♪		
144.	63b	Téged az Atya Isten Úr Jézus Krisztus ♪		
145.	63b	Dicsőség magasságban Istennek ♪		
146.	63b	Könyörgünk, Úristen, tenéked ♪		
	64a–83b	Íme, kiről a próféták szólnak vala ♪ [Üres]		
	84a	[IV.] Dominica Septuagesimæ		
147.	84a	Antiphonæ		
148.	84a	Mit állotok az egész nap hivalkodva ♪		
	84a	Sokan vannak a hivatalosak ♪		
	84a	<i>Hym(n)os, Antiphonas, psalmos q(uo)q(ue) pro temp(ore) isto vide: p. 240. [95b] usq(ue) p. 245. [98a]</i>		
	84a	<i>Cantiones</i> <i>Psal: 136. Sup(er)flumina Ba[bylonis]p. 786 [304b]</i> <i>Hogy panaszkodják a hatalmas Isten</i> <i>Ó, Úristen, tekints reánk</i> <i>Emlékezzél, Úristen, híveidről</i>		RPHA 550 RPHA 1139 RPHA 368
	84a	Dominica Sexagesimæ		
149.	84a	Antiphona		
150.	84a	Akinek fülei vannak a hallásra ♪		
151.	84a	Néktek adatott tudni ♪		
	84a	Kiáltok a felséges Istenhez ♪		
152.	84a	Psal: 46. [recte 56] Miserere mei Deus		
	84b	Könyörülj rajtam, Isten, könyörülj rajtam		
	84b	<i>Cantiones</i> <i>Hálát adunk neked, mindenható, irgalmas Úristen</i> <i>Hálaadásunkban rólad emlékezünk</i>		RPHA 483 RPHA 478
	85a	Dominica Q(uin)quagesimæ		
153.	85a	Antiphona		
154.	85a	Egy vak ül vala az útfélen ♪		
	85a	Az ember Fia a pogányok kezébe adatik ♪		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	85a	<i>Cantiones</i> <i>Psal: 30. D(omi)ne in te speravi: p. 243 [97a]</i> <i>Vedd el, Úristen, rólunk haragodat [355a]</i> <i>Dicsérd az Istent mostan, ó, én lelkem</i> <i>Háborúsága Dávid királynak egykoron nagy vala</i> <i>Jer, emlékezzünk, keresztyén népek</i> <i>Tekints reám, Istenem, nyavalyámban</i>		RPHA 1469 RPHA 251 RPHA 470 RPHA 645 RPHA 1366
	85a	Dominica Invocavit		
155.	85a	Antiphona Nemcsak kenyérrel él az ember ♪		
156.	85a	Menj el, Sátán ♪		
	85a	<i>Cantiones</i> <i>Psal: 91. Qui habitat in adju[torio Altissimi] p. 134. [45b]</i> <i>Semmit ne bántódjál, Krisztus szent serege</i> <i>Aki veti segedelmét az Istennek hatalmába</i> <i>Erős várunk nekünk az Isten</i> <i>Ab hac d(omi)nica mane Litaniam Majo[rem] Vel: de Passione</i> <i>can[tiones] acci[piuntur] [111a]</i>		RPHA 1219 RPHA 74 RPHA 392
	85b	Dominica Reminiscere		
157.	85b	Antiphona Nem küldettem ♪		
158.	85b	Ó, asszony, nagy a te hited ♪		
	85b	<i>Cantiones</i> <i>Ps. 24: Ad te d(omi)ne leva[vi] p. 775 [299a]</i> <i>Úristen, irgalmazz nekem a te irgalmasságod szerint</i> <i>Hallgasd meg mostan, felséges Isten</i> <i>Szent Dávid király bűnei ellen így panaszkodik</i> <i>Haragodnak nagy voltában [338b]</i> <i>Megbántunk, Isten, szüntelen tégedet</i>		RPHA 1436 RPHA 497 RPHA 1306 RMKT XVII, 6, 38. sz. RPHA 859
	85b	Dominica Oculi		
159.	85b	Antiphona Felemelvén szavát egy asszonyállat		
160.	85b	Boldogok, akik az Isten igéit hallgatják		
161.	86a	<i>Psal: 123. Ad te d(omi)ne levavi ocu[los meos]</i> Hozzád emeltem az én szemeimet		
	86a	<i>Cantiones</i> <i>Segítségül hívjuk a mennybéli Istent</i> <i>Háborúsága Dávid királynak egykoron nagy vala</i> <i>Tekints reám, Istenem, nyavalyámban</i> <i>Szabadíts meg és tarts meg, Úram Isten</i> <i>Hallgasd meg, Atya Isten</i> <i>Megbántunk, Isten, szüntelen tégedet</i>		RPHA 1215 RPHA 470 RPHA 1366 RPHA 1295 RPHA 492? RPHA 859
	86a	Dominica L[a]etare		
162.	86a	Antiphona Azok azért az emberek ♪		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	86a	<i>Cantiones</i> <i>Psal: 22. D(omi)n(u)s me regit: p. 516 [197b]</i> <i>Szent Dávid próféta</i> <i>Jer, emlékezzünk, ó, keresztyén népek</i> <i>Az Úr énnékem őriző pásztorom</i>		RPHA 1309 vagy 1310 RPHA 645 RMKT XVII, 6, 23. sz.
	86b	Dominica Judica		
163.	86b	Antiphona		
164.	86b	Mondá Jézus a seregnek ♪		
	86b	Aki Istentől vagyon ♪		
	86b	<i>Cantiones</i> <i>Psal: 97. Cantate d(omi)no can: p. 520 [199b]</i> <i>Vel Psal: 25. Judica me: p. [!]</i> <i>Hálát adunk neked, örök Isten</i> <i>Ó, Úristen, tekints reánk</i>		RPHA 484 RPHA 1139
	86b	Dominica Palmar(um): vide <i>D(omi)nicam I Adventus</i>		
165.	86b	Antiphona		
	86b	Dominica Septuage[simæ]		
166.	86b–87a	Az utolsók lesznek elsőkké ♪		
		[Dominica] Sexagesimae		
167.	87a	Amely mag jó földbe esék ♪		
168.	87a	[Dominica] Quinquagesimæ		
		Nem csak kenyérrel él az ember ♪		
		Monda Jézus az ő tanítványinak ♪		
169.	87a	Responsorium Jézus Krisztus, élő Istennek szent Fia, irgalmazz minekünk, 7ptu: [Septuagesima] Ki a meződet jó maggal bevetéd ... ♪ 6age: [Sexagesima] ... Ki a te igédnek magvát a mi szívünkbe hintetéd ... 5qua: [Quinquagesima] ... Ki a te szenvedésedet tanítványidnak megjövendöléd... Dicsőség Atyának ... ♪		
170.	87b	[Üres]		
	88a–b	Hymnus Jn Septuagesima Dies absoluti [pratereunt] A bűnök távol legyenek tőlünk ♪		RPHA 2
	88b	Hymni Quadragesimales		
171.	88b–89a	2 Cor: 6 Hallgassuk figyelmetesen ♪		RPHA 509
172.	89a–b	Alius Ex more docti mystico: ad eandem notam Dicsérjük mindnyájan az Úristent, ... Áldott légy		[Graduál-kötet]
173.	89b 90a–90b	Alius Dicsérjük mindnyájan az Úristent, ... Mind a törvény		RPHA 278
174.	90b 90b–91a	Alius. Audi benigne conditor Hallgass meg minket, Úristen, kegyes Atyánk [üres kottavonalak]		RPHA 504

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
175.	91a 91a–92a	Alius Ad notam: Chr(ist)e q(ui) lux e(s) vel: Halgassuk: [88b] Istennek szent igéjéből		RPHA 611
176.	92a 92a–b	Alius. Ad Completorium Dominicale i(n) Quadr[agesima] Chr(ist)e q(ui) lux es et dies: Krisztus, ki vagy világosság, kinek sötétség ♪		RPHA 801
177.	92b 92b–93a	Alius D(omi)nica 2 Quadr[agesimæ] Audi benigne D(omi)ne Kegyelmes, teremtő Isten		RPHA 722
178.	93a 93a–b	Alius Dominica 3 Quadr[agesimæ] Jam ter quaternis: Mostan az idők eljöttek		RPHA 1010
179.	93b 93b–94a	Alius. D(omi)nica 4 Quadr[agesimæ] Iesu Quadrage[n]a[riæ] Minden mi szenvedésünknek idei már eljöttek [üres kottavonalak]		RPHA 962
180.	94a 94a–b	Aliter ide(m) Jézus, üdvösségnek feje [üres kottavonalak]		RPHA 678
181.	94b	Antiphonae Quadragesimales Eljöttek nekünk penitenciának napjai ♪		
182.	94b–95a	Az Evangéliumnak hirdetésével ♪		
183.	95a	Úristen, a mi könyörgésünket hallgasd meg ♪		
184.	95a	Ments meg minket, Úristen ♪		
185.	95a	Könyörülj rajtunk, Úristen ♪		
186.	95a	Nemcsak a testi kenyérrel él az ember ♪		
187.	95a	Vigyázzatok, keresztyének ♪		
188.	95b 95b	Psalmus 1. Beatus vir q(ui) no(n) abi[i]t Boldog ember, ki nem jár az Istentől szakadtaknak tanácsán		
189.	95b–96a	Psalm: 4. Cu(m) invoco exaudi me Hallgass meg engemet, én üdvözítő Istenem		
190.	96a–b	Psalm(us) 15. Conserua me Deus Őrizz meg engemet, én Istenem		
191.	97a	Psalmus 30. In te D(omi)ne speravi No(n) con[fundar in æternum] Tebenned bízom, én Uram Istenem		
192.	97a–b	Psalmus 53. Deus in n(omi)ne tuo salvum [me fac] Úristen, a te nevedért segíts meg engemet		
193.	97b	[Antiphona] A hamis embertől szabadíts meg engemet ♪		
194.	97b	Psalm: 42. Iudica me Domine Állj bosszút érettem, Uram		
	98a	[V.] Sequuntur HYMNI, ANTIPHONA ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI		
195.	98a–99a	Ó, kegyelmes Jézus Krisztus ♪		RPHA 1117
196.	99a–b	Alius. Ad eandem nota(m) A Krisztusnak szenvedése mindeneknél nyilván vagyon		[Graduál-kötet]
197.	99b–100a	Alius. Vexilla regis pro[deunt] eadem nota Örvendezzünk, keresztyének, mert országol mi királyunk		RPHA 1167

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
198.	100b–101a	Alius. Ad eandem notam A Krisztusnak diadalma és az ő szent győzedelme		[Graduál-kötet]
199.	101a–102a	Alius. Pange lingua glorio[si] Jer, hirdessük mi Urunknak nagy dicső bajvívását ♪		RPHA 648
200.	102a–b	Prosa Jn ramis Palmarum. Glória laus et honor Dicsőség és dicséret tenéked ♪		RPHA 285
	102b	Antiphonae in ramis Palmarum		
201.	102b	Zsidóknak seregi vének olajfaágakat ♪		
202.	103a	Dicsőség Dávidnak fiának ♪		
203.	103a	Zsidóknak seregi ruhájukat terítik vala az útra ♪		
	103a	Antiphonae in Passione D(omi)ni		
204.	103a	Áldott Úristen, segélj meg minket ♪		
205.	103a	Megoszták ököztök az én ruháimat ♪		
206.	103a	Nagy sok hamis tanúk reám támadának ♪		
207.	103a	Zsidóknak Júdás ilyen jegyét adá ♪		
208.	103b	Megfeszítvén Atya Istennek szent Fiát ♪		
209.	103b	Az asszonyállatok ülvén a koporsó mellett ♪		
210.	103b	A te híveidnek szerelme, Úristen, megemészte engemet ♪		
211.	103b	Urunk Jézus halálának idején ♪		
212.	103b	Hátrátérjenek és megszegyenüljenek ♪		
213.	103b	Mi Istenünk, szabadíts meg minket ♪		
214.	103b	Előállanak a földi királyok ♪		
215.	104a	Nagy békességgel kimúlom e világból ♪		
	104a	Psalmi Septem Poenitentiales		
216.	104a	[Antiphona] Könyörülj rajtam, Uram, mert beteg vagyok ♪		
217.	104a–b	Psal: 6. Domine ne in furore tuo arguas [me] Uram, a te haragodban ne feddj meg engemet		
218.	104b–105a	Psal: 31. Beati quorum remissæ [sunt] Boldog, akinek az ő hamissága megbocsáttatott		
219.	105a–106a	Psalmus 37. D(omi)ne ne in furore tuo argu[as me] Uram, ne feddj meg engemet a te búsulásodban		
220.	106a–107a	Psalmus 50. Miserere mei Deus se[cundum magnam misericordiam tuam] Könyörülj rajtam, én Istenem, a te nagy irgalmasságodból		
221.	107a–108a	Psalm(us) 102. D(omi)ne exaudi orationem [meam] Uram, hallgasd meg az én imádságomat		
222.	108b	Psal: 129. De profundis clamaui A mi bűneinknek mélységéből kiáltunk, Úristen, tehozzád		
223.	108b–109b	Psalmus 142. D(omi)ne [exa]udi oratione(m) meam Uram, hallgasd meg imádságomat		
224.	109b–110b	Psalmus 21. Deus meus quare me [dereliquisti]. In die Parasceves cani[tur] Én Istenem, én Istenem, tekints reám, miért hagyál el engemet		
225.	110b–111a	Responsorium. Jn Die Parasceves Irgalmazz nekünk, Úristen ♪		
	111a	Sequuntur Cantiones De Passione		
226.	111a–b	Laus tibi Christe qui [pateris] Dicséretet mondjunk Atya Istennek [111b lapszélen tollpróba: <i>andreas sutor.</i>]		RPHA 263
227.	112a–b	Septem Verba Christi Jézus a keresztfán függvén, és teste sebhetté lévén ♪ [112a lapszélen tollpróba: <i>Andreas Sutor si tibi non solum omnia jam fient omnia jam fient fieri(ue).</i>]	64. sz.	

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
228.	112b	Agnus Dei Krisztus, ártatlan bárány ♪	49. sz.	
229.	113a–b	Patris Sapientia veri[tas divina] Krisztus, mi üdvözítőnk, ki semmi gonoszt nem tőn	63. sz.	
230.	113b–114b	Ex Hieremiæ Cap: 18. et Sap: 2. Régi időben megírta Jeremiás szent próféta ♪ [a kotta 1. idegen kéz munkája]		RPHA 1195
231.	114b–116a	Alia Ájzatossággal értsd meg, bűnös ember ♪	69. sz.	
232.	116a–117b	Az Jsten Fianak kinszenvedésekor töt keserves panaszsza Ad notam: Menybül jövek: vel: Régi időben No, földnek minden népei	68. sz.	
233.	117b	Responsorium Jézus Krisztus, élő Istennek szent Fia, irgalmazz minekünk ♪ Quad[ragesima] ... Ki negyven napokig böjtölvén Ki az Kananea asszonynak hitétől meggyőzöttetél Ki a némító ördögöt Isten ujjával kiűzéd Ki az árpa kenyerekkel Ki miérettünk samaritanusnak Ki e mai napon számárháton ... Para[sceve] ... Ki e mai napon keresztfára feszítetté l... Dicsőség Atyának ... ♪		
234.	117b	Antiphonæ D(omi)nica [Invocavit] Nemcsak kenyérrel él az ember ♪		
235.	117b–118a	[Reminiscere] Uram, Dávidnak fia, könyörülj énrajtam ♪		
236.	118a	Oculi Boldogok, akik hallgatják az Istennek beszédét ♪		
237.	118a	Lætare Ez bizony amaz próféta ♪		
238.	118a	Öt árpa kenyerekkel ♪		
239.	118a	Judica Bizony, bizony mondom tenéktek ♪		
240.	118a	Palmar(um) A zsidó seregek ruhájukat terengelik az útra ♪		
241.	118b–119a	Cantio [Pótlás, 1642 előtt] Ó, szent Atyám, tekints reám ♪	70. sz.	
242.	119a–b	Alia [Pótlás, 1642 előtt] Jer, hirdessük mindnyájan Krisztusnak szent halálát ♪	73. sz.	
243.	119b–120a	[Serédi János:] Alia. I. S. S. Ad not[am] Laus tibi Christe: [Pótlás, 1650] Ó, Úr Jézus Krisztus, mi édes megváltónk	80. sz.	
244.	120a–b	[Serédi János:] Septem verba Christi. I. S. S. ex Germ[anica] Da jesus an dem [Kreutze stund] [Pótlás, 1642 előtt] Jézus a keresztfán függvén, teste sebesített lévén	65. sz.	
245.	120b–121b	Credo in unum Deum [Pótlás, 1650] Hiszünk mi egy Istenben	51. sz.	

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
246.	121b–122a	Alia [Pótlás, 1650] Jer, elmélkedjünk mi, hú keresztyének ♪	74. sz.	
247.	122a–b	Végzetetlen mennynek, földnek Ura ♪ [Pótlás, 1650]	75. sz.	
248.	122b–123b	Ó, mennyei Atya Istennek Fia ♪ [Pótlás, 1650]	76. sz.	
249.	123b–124b	Alia [Pótlás, 1650] Isten Fia, Jézus Krisztus, mi váltságunkra ♪	52. sz.	
250.	124b	[Serédi János:] Alia. Ioh[annis] Seredi v(er)sio [Pótlás, 1650] Wir danken dir ffür [deinen Tod] Hálát adunk kijnjaidért ♪	81. sz.	
251.	125a–126a	[Serédi János:] Alia. I. S. Hilff Gott das mirs gelin[ge] [Pótlás, A[nn]o 1650] Az Istennek szent Fia, midőn e világra jött ♪	82. sz.	
252.	126b	De Passione D(omi)ni N(ostr)i J(esu) C(hristi) Ki értünk szenvedél, s úgy üdvözítél [Pótlás, idegen kéz, 1650 után]	77. sz.	
	127a–136a	[Üres]		
253.	136b–137b	[Serédi János:] Jesu creütz leiden und pein [Pótlás: <i>Faciebat G(ratia) D(ei) Joh[annes] Seredi Sen[ator] Eper[iensis] A[nn] o 1652</i>] Jézus, üdvözítőnknek keserves sok kijnját ♪	83. sz.	
	138a	[VI. LITANIAE, LAMENTATIONES, ORATIO, PASSIONES]		
254.	138a–142a	Litania maior Úristen, irgalmazs nekünk ♪		
255.	142a–b	[Antiphona] Media vita in morte [sumus] A mi életünk közepette ♪		
256.	142b–143b	Litania minor Kyrie eleison, Christe eleison ♪		
257.	143b–144a	[Antiphona] Ne emlékezzél meg, Úristen ♪		
258.	144a–145a	Litania Super Pater noster Ó, mennyei Atyánk, tekints kegyesen mireánk ♪		
	145b	[Üres]		
259.	146a–151b	LAMENTATIONES HIEREMIÆ PROPHETAE Minekutána zsidóság Babilóniának fogságába vitették ♪		
260.	151b–153b	Oratio Hieremiæ Prophetæ Jeremiás prófétának imádsága ♪		
261.	153b–155b	Lamentatio devota de morte D(omi)ni n(ost)ri Jesu Chr(ist)i Ez a szomorúságnak napja ♪	78. sz.	
262.	156a–170b	PASSIO DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI SECUNDVM MATTHAEV(M) A mi Urunk Jézus Krisztusnak kinszenvedését eképpen írta meg szent Máté evangélista ♪		
263.	171a–182a	Passio Domini Nostri Jesu Christi Secundum Johannem A mi Urunk Jézus Krisztusnak kinszenvedését eképpen írta meg szent János evangélista ♪		
264.	182a–184a	Az Adam siralma [Pótlás: 1642. április 8.] Mikor Ádám üzeték a Paradicsomból ♪ [a kotta 2. idegen kéztől]	53. sz.	

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
265.	184a–b	Az Angyal vigasztalya Adamot [Pótlás, 1642. április 8.] Ó, ki kiált oly igen	53. sz.	
266.	184b–185a	Az Adam felel Jstennek hálát advan [Pótlás, 1642] Igen megvigasztalál, édes atyámfia ♪	53. sz.	
	185a	<i>Anno 1642. die 8 Aprilis: continuata per me Daniele B[anszki] B[reznobanensem] p[ro] t[unc] Can[torem] Hung[aricum]</i>		
267.	185b–186a	Maria Siralma [Pótlás, 1642 után, 1650?] Jaj, áldott méhemnek édes, drága gyümölcse ♪	79. sz.	
	186b	[Üres]		
	187a	[VII.] Seqvuntur Conventus Pii DE RESURRECTIONE DOMINI NOSTRI JESU CHR(IST)I		
268.	187a	Jntroitus Feltámadtam és veletek vagyok, alleluia ♪		RPHA 1162
269.	187b–188a	Alius Örülj és örvendezz, keresztyéneknek gyülekezete ♪		
270.	188a–b	Proza [!] Feltámadt Krisztusnak háládással áldozunk, mi, keresztyének ♪		
271.	188b–189b	JNVITATORIVM Feltámadott király Jézus Krisztus ♪		
	189b	HYMNI		
272.	189b–190b	Fénylik a Nap fényességgel		RPHA 418
273.	190b–191a	Alius. Ad ea(n)de(m) nota(m) A világnak fényessége, Krisztus Jézus és reménye		RPHA 306
274.	191a–b	Alius. Chorus nov[a]e Hierusale(m) Keresztyéneknek serege dicsérik Húsvétnek ünnepét ♪ [a kotta 2. idegen kéztől]		RPHA 733
275.	191b–192a	Alius. Vita sanctorum de[us angelorum] Szenteknek te vagy, Krisztus, ékessége ♪		RPHA 1323
276.	192a–193a	Alius Istennek választott népe siessen gyülekezetre ♪ [a kotta 2. idegen kéztől]		[Graduál-kötet]
	193a	Antiphonae		
277.	193a	Húsvét napján hajnalban indulván ♪		
278.	193a	Az Istennek angyala mondá a Máriának ♪		
279.	193a	Az Istennek angyala szálla le a mennyből ♪		
280.	193a	A kegyelmes Jézus Krisztus könyörüle emberen ♪		
281.	193a	Holval reggel, Húsvét napján ♪		
282.	193b	Az angyltól való féltekben megrettenének az asszonyok ♪		
283.	193b	Feltámadván a Krisztus megjelenék az ő tanítványinak ♪		
284.	193b	A mi Urunk, Jézus Krisztus meghala a mi bűneinkért ♪		
285.	193b	Feltámadt a Krisztus halottaiból ♪		
286.	193b	Feltámadt a mi Urunk, Jézus Krisztus ♪		
287.	193b	A jó pásztor az ő életét adja a juhokért, alleluia ♪		
288.	193b	D(omi)ni(ca) 2 [Paschæ] Én vagyok amaz jó pásztor D(omi)n(ica) 3 Pas(chæ)		
289.	194a	Micsoda ez, hogy azt mondja ♪		
290.	194a	És örülni fog a ti szívetek ♪ D(omi)nica 4 Paschæ		
291.	194a	Mert nem szól ömagától ♪		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	194a	Seqvunt(ur) Psalmi		
292.	194a–b	Psalmus 96. D(omi)nus regnat exultat terra Az Úristen uralkodik, örvendezzen a föld		
293.	194b–195a	Psalmus 23. D(omi)ni est terra et ple[nitudo eius] Az Úré a föld minden ő teljes voltával		
294.	195a–196a	Psalmus 113. In exitu Israel de Ægypto Izraelnek Egyiptomból való kijövéseben		
	196a	[Dominica Quasimodogeniti]		
295.	196a	[Antiphona] Úristen, őriztük a te beszédedet ♪		
296.	196a–b	Psal: 119. Zain. Memor esto v(er)bi [tui]. Et: Heth. Portio mea [Domine] D(omi)nica Quasimodogeniti Megemlékezzél, Úristen, a te híveidnek tett fogadásodról		
	196b	<i>Cantiones sint de Resurrecione d(omi)ni: [203b]</i> [az énekek nincsenek felsorolva]		
297.	196b	[Antiphona] Ékességetekre vagyon az ő dicséreti ♪		
298.	196b–197b	Psalm: 32. Exultate justi in D(omi)no Örüljete igazak az Úristenben		
	197b	D(omi)nica Misericordias		
	197b	<i>Szent Dávid próféta éneklő könyvének huszonharmad részében</i> <i>Bizodalmunk Krisztus által Istenben vagyon [380a]</i> <i>Az Úr énnékem őriző pásztorom [365a]</i>		RPHA 1309 RMKT XVII, 8, 146. sz. RMKT XVII, 6, 23. sz.
299.	197b	[Antiphona] Követ engemet a te irgalmasságod ♪		
300.	197b	Psal: 22. D(omi)nus me pascit Az Úr legeltet engemet		
301.	197b	[Antiphona] Mert örökké az ő irgalmassága ♪		
302.	197b–198b	Psalm: 135. Confitemini D(omi)no quo[niam bonus] Hálát adjatok az Úrnak, mert jó		
	198b	D(omi)nica Jubilate		
303.	198b	[Antiphona] Örvendezzetek az Istennek minden föld ♪		
304.	198b–199a	Psal: 65. Jubilate Deo o(mn)is terra psal[mum dicite nomini eius] Örvendezzetek, föld, az Istennek		
305.	199b	Psal: 99. Jubilate Deo o(mn)is terra ser[vite Domino in lætitia] Örvendezzetek az Istennek minden föld		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	199b	<i>Sok jótéteményen nagyon csudálkozván Aki veti segedelmét az Istennek hatalmába Erős várunk nekünk az Isten Tehozzád teljes szívből kiáltok szüntelen [355b]</i> <i>Hallgasd meg mostan</i> <i>Mint kívánczik a szarvas a kútfejekhez Felséges Isten, neked jelentjük mi nagy nyavalyánkat Jer, emlékezzünk, keresztyén népek</i>		RPHA 1259 RPHA 74 RPHA 392 RMKT XVII, 6, 130. sz. RPHA 497 RPHA 498 RPHA 996 RPHA 415 RPHA 645
	199b	D(omi)nica Cantate		
306.	199b	[Antiphona] Énekeljete az Úrnak új éneket		
307.	199b–200a 200a	Psal: 97. Cantate D(omi)no canti[cum novum] Énekeljete az Úrnak új éneket <i>Cantiones</i> <i>Adjunk hálát mindnyájan az Atya Úristennek Az Izraelnek népe régenten ő törvényben Semmit ne bántódjál, Krisztus szent serege Sok emberek vannak e széles világon, kik tévelygésben vannak Felséges Isten, mennynek, Földnek Ura [267a?, 270a?]</i> <i>Hálát adunk teneked, örök Isten</i>		RPHA 62 RPHA 142 RPHA 1219 RPHA 1248 RPHA 412–RPHA 413 RPHA 484
308.	200a–b	Psal: 149. Cantate D(omi)no canticu(m) [novum] Énekeljete az Úrnak új éneket		
	200b	Dominica Vocem jucundi[tatis]		
309.	200b	[Antiphona] Nagy az Úristen és igen dicséretes ♪		
310.	200b–201a	Psalmus 144. Exaltabo te Deus meus [rex] Felmagasztalunk, Úristen, mi királyunk, tégedet		
311.	201a	[Antiphona] Dicsérem az Úristent az én életemben ♪		
312.	201a–b 201b	Psalm: 145. Lauda anima mea Domi[num] Dicsérjed, én lelkem, az Úristent <i>Cantiones</i> <i>Mi Atyánk, ki vagy mennyégben</i> <i>Mi kegyes Atyánk, kit vallunk hitünkben Siess, nagy Úristen, én segítségemre Amely embernek jó hite vagyon Hálát adunk teneked, örök Isten</i>		RPHA 905– RPHA 906 RPHA 914 RPHA 1231 RPHA 94 RPHA 484
313.	202a	Cantio Paschalis E nap mi mind örülünk ♪		RPHA 294

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
314.	202a	Antiphonæ		
	202a	D(omi)nica 4 Pas[chæ] Most ahhoz megyek, aki engem küldött ♪		
315.	202b	Dominica 5 Pas[chæ] Eddig nem kértetek semmit az én nevemben ♪		
316.	202b	Ki jöttem az Atyától ♪		
317.	202b	Antiphonæ Com(m)unes ex Psal[mo] p[re]ceden[te]: p. 96 [194a]		
318.	202b	Örüljetez igazak az Úristenben ♪ Az Istennek népe kijöve a pogány nép közül ♪		
319.	202b	Responsorium Jézus Krisztus, élő Istennek szent Fia, irgalmazz nekünk, Ki e napon nagy dicsőséggel halottaiból feltámadál ♪ ... Ki az Emmausba menő tanítványoknak megjelenél Ki a Jeruzsálemben együtt lévő apostolidnak magad megjelenél Ki a hitetlen Tamással magadat megismertetéd Ki vagy amaz Istentől ígértett jó pásztor Ki minket ígéreted szerint ismét meglátogatsz Ki a vigasztalónak eljöveteleivel apostolidat megvigasztalád Ki a te nevedben könyörgőket szent Atyádnak kegyelmével megbízattál ... Dicsőség Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek		
320.	203a	[Antiphonæ] Jn Resurrectio[ne] A szombatnak estvén, mikor Húsvét napjára virradna ♪		
321.	203a	Quasimodo: Én vagyok a Krisztus ♪		
322.	203a	Misericordi[a] A jó pásztor az ő életét adja az ő juháért ♪		
323.	203a	Jubilate Micsoda, amit minekünk mond ♪		
324.	203a	Cantate Mikoron eljövend a vigasztaló ♪		
325.	203a	Vocem jucun[ditatis] Ekediglen nem kértetek semmit ♪		
326.	203b–204a	[Serédi János:] Ma Krisztus győzedelmes lett ♪	95. sz.	
327.	204b–205a	Surrexit Christus Jézus Krisztus feltámadta, alleluia ♪		RPHA 665
328.	205b–206a	Urunk feltámadásán örvendezzünk ♪	97. sz.	
329.	206a	Jézus Krisztus, mi megváltónk, haláltól megmentőnk [üres kottavonalak]	90. sz.	
330.	206b–207a	[Serédi János:] J. S. [Pótlás, 1650] Krisztus halál fogságába adaték [mi] bűneinkért ♪	94. sz.	
	207b–223b	[Üres]		
	224a	[VIII.] Conventus Pij DE ASCENSIONE DOMINI Nostri Jesu Christi		
331.	224a	Introitus Galileai férfiak mit állatok az égbe nézvén ♪		
332.	224a–b	Hymnus. Festum nunc celebre Mostani nagy ünnep és e jeles örömök ♪		RPHA 1022

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
333.	224b–225a	Idem: alio modo Mostani ékes ünnepnap és lelki nagy örömek		RPHA 1022
334.	225a	Antiphonæ		
335.	225a	Felmenvén Krisztus mennyégbe, alleluia ♪		
336.	225b	Ekképpen jó el, miképpen látjátok őtet ♪		
337.	225b	Monda Krisztus az ő tanítványinak ♪		
338.	225b	Elmegyek és hozzátok jövék, alleluia ♪		
339.	225b	Galileabeli férfiak, mit néztek az ég felé ♪		
340.	225b	Krisztus Urunk, Jézus, e mai napon ♪		
341.	225b	Felmegyek az én Atyámhoz ♪		
	225b	Örvendeztetek az Istennek ♪		
342.	226a	Psal: 46. Omnes gentes plau[dite manibus] Minden népek, tapsoljatok kezetekkel		
343.	226a	Antiphona et Psalmus pro impetrandis pluijs et sereni(ta)te D(omi)ne		
344.	226a–b	Rex		
	226b	Úristen, mennyei királyunk ♪		
		Mutasd meg, Uram, nekünk irgalmasságodat ♪		
345.	226b–227a	Psal: 84. Benedixisti D(omi)ne terra[m tuam] Megáldottad, Uram, a te földedet		
	227a	D(omi)nica Exaudi		
346.	227a	Antiphona Mikor pedig eljő a vigasztaló ♪		
	227a	<i>Ex Psal[mo] Antip[hona] vide p. 239. Könyörülj raj[tunk, Úristen] [95a]</i>		
	227a	<i>Can[tiones]</i> <i>Mikor a zsidó nemzet tartatnék Babilóniában</i> <i>Ó, mint keseregnek most a keresztyének</i> <i>Hallgasd meg mostan</i>		RPHA 926 RPHA 1127 RPHA 497–RPHA 498
347.	227a–228a	Psal: 26. D(omi)nus illuminatio mea Az Úr az én világosításom		
	228a	Sequunt(ur) Cantio(n)es		
348.	228a–b	Ad nota(m): Czudalatos nag' bölcz[esség] A Krisztus mennybe felmene minden egeknek fölötte	100. sz.	
349.	228b–229a	Alia ex Psal: 46. Ad notam: Adg'unok hálat az Vr[nak] Minden népek örülvén tapsoljanak		RPHA 963
350.	229a	Alia. Ascendit Christus hodie Krisztus mennybe ma felmene, alleluja		RPHA 809
351.	229b	Responsorium [Pótlás] Jézus Krisztus, élő Istennek szent Fia, irgalmaz nekünk, Ki e mai napon az egekbe dicsőségesen felmenél ♪ ... Ki a kegyetleneknek háborgatások ellen ... Dicsőség Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek ♪		
352.	229a	Antiphona [Pótlás] Az apostoloknak látásokra felmene Krisztus ♪		
353.	229b–230a	Hymnus [Pótlás] Jézus Krisztus, mi megváltónk, szeretetünk		RPHA 669
354.	230b–231a	A Krisztus mennybe felmene, hála legyen az Istennek ♪ [Pótlás]		RPHA 19

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	231b–247b	[Üres]		
	248a	[IX.] Concentus Pij DE SPIRITU SANCTO		
355.	248a	Introitus. Sap: 1. Az Úrnak szent lelke betöltötte a földkerekséget ♪		
		HYMNI		
356.	248b–249a	Veni creator Sp(iritu)s Jövel, Szentlélek Úristen, látogasd meg ♪		RPHA 700
357.	249a–b	Alius. Ad eandem notam Jövel, Szentlélek Úristen, szentelj meg		[Graduál-kötet]
358.	249b–250a	Alius Jövel, Szentlélek Úristen, ki Atyával vagy egy Isten		RPHA 699
359.	250a–b	Alius Jövel, Szentlélek Úristen, bánatunkban vigasztalj meg		RPHA 698
360.	250b	Antiphonæ Veni Sancte Spiritus		
361.	251a	Jövel, Szentlélek Úristen, látogasd meg ♪		
362.	251a	Szólnak vala külön-külön nyelveken ♪		
363.	251a	Mikoron betöltenek volna az ötven napok ♪		
364.	251a	Betelének mindnyájan Szentlélekkel ♪		
365.	251a	Az Úrnak Szentlelke betöltötte a földkerekséget ♪		
366.	251a	Ne vess el engemet ♪ <i>Vide P[s]al. 50. p. 261 Miserere mei De(us) [106a]</i>		
	251b	Az egek Isten dicsőségét beszélük ♪		
367.	251b–252a	Psal: 18. Coeli enarrant gloriam [Dei] Az egek az Isten dicsőségét beszélük		
368.	252a–252b	Psal: 110. Confitebor tibi D(omi)ne in [toto corde meo] Hálát adok néked, Uram, teljes szívemből <i>Huc p(er)tinet Psalm(us) 50: Vide: pag: [106a]</i>		
	252b	Seqvuntur Cationes		
369.	252b–253a	Jövel, Szentlélek Úristen, töltsd be ♪	105. sz.	
370.	253a	Alia Régi Pünkösdney idején	103. sz.	
371.	253b–254a	A Szentléleknek kegyelme apostoloknak szívüket betölté ♪		RPHA 44
372.	254b–255a	Könyörögjünk az Istennek, keresztyének, Szentlelkének ♪	104. sz.	
373.	255b	A Szentlélek Istennek malasztja		RMKT XVII, 7, 140. sz.
	256a	[Üres]		
374.	256b–257a	Prosa. Veni Sancte Sp(iritu)s et emitte coelit(us) [Pótlás, 1650?] Jövel, Szentlélek Úristen, bocsásd a mi szívünkbe ♪		[Graduál-kötet]
	257b–258b	[Üres]		
	259a	[X.] Concentus Pij DE SANCTA TRINITATE		
375.	259a	Introitus Áldott legyen a Szentháromság ♪		
		Hymni		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
376.	259a–b	O lux Beata Trinitas Ó, teremő Atya Isten ♪		RPHA 1135
377.	259b–260a	Alius. Ad eandem nota(m) Ó, áldott Atya Úristen		RPHA 1096
378.	260a–b	Alius. O Pater Sancte mitis Ó, mi szent Atyánk, kegyes és kegyelmes ♪		RPHA 1124
379.	260b	Antiphonæ Téged egynek állatban ♪		
380.	260b	Igaz hitből kérünk téged ♪		
381.	260b–261a	Uralkodó Szentháromság ♪ Antiphonæ super Psal: 109. quæ diebus Dominicis in Vespertinis cum aliquod Psal[mis] seq(uentibus) a D(omi)nica Tri[nitatis] usq(ue) Adven[tum] decan[tatur]		
382.	261a	Énekeljünk, keresztyének, a Krisztusnak ♪		
383.	261a	Ülj énnem jobb kezem felől ♪		
384.	261a	Egy hatalmú légy énvelem ♪		
385.	261a–b	Psal: 109. Dixit D(omi)nus D(omi)no meo Az Atya Úristen monda az én Uramnak, a Fiú Istennek		
386.	261b–262a	Jdem Psal: modo rectiori Monda az Úr az én Uramnak		
387.	262a	Antiphona Te parancsolád, Úristen ♪		
388.	262a	A bölcsességnek kezdete az Úr félelme ♪		
389.	262a	Bizonyosak minden parancsolati ♪		
390.	262a–262b	Psal: 110. Confitebor tibi D(omi)ne Hálát adok neked, Uram		
391.	262b	Antiphona Felmagasztaltatott minden népek fölött az Úr ♪		
392.	262b	Psal: 112. Laudate pueri Dominum Dicsérvétek, szolgák, az Urat		
393.	263a	Antiph[ona] Dicsérvétek őtet minden népek ♪		
394.	263a	Psal: 116. Laudate D(omi)num o(mn)es gen(tes) Dicsérvétek az Urat minden pogányok		
395.	263a	[Antiphona] Megáldotta a fiaidat tebenned ♪		
396.	263a–b	Psal: 147. Lauda Jerusale(m) D(omi)num Dicsérvé, Jeruzsálem, az Urat		
397.	263b	Antiphona Szűz Máriának dicséretivel ♪		
398.	263b	Ha embereknek és angyaloknak nyelveken szólnék ♪		
399.	263b–264a	Luc: 1. Magnificat a(nim)a [mea] Magasztalja az én életem az Urat ♪		[Graduál-kötet]
400.	264a–b	Canticum Zachariæ Luc: 1. Benedictus D(omi)n(us) Jsrael quia visitavit nos Áldott az Úr, Izraelnek Istene		[Graduál-kötet]

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
401.	264b	Canticum Simeonis Lucæ 2. Nunc dimittis servum tuu(m) Most bocsátd el, Uram, a te szolgádat		[Graduál-kötet]
	264b	[lapszélén:] <i>Accepi fama et auditione quod poteris eleganter ore loquelas dare nam is sequenti voci</i>		
402.	264b–266b 267a	Te Deum laudamus etc. Téged, Úristen, dicsérünk ♪ [XI.] Hymni DE OPERIBUS SEX DIERUM		[Graduál-kötet]
403.	267a–b	Primi Diei. Lucis creator optime Felséges Isten, mennynek, Földnek Ura, és mindeneknek ♪		RPHA 412
404.	267b–268a	Secundi Diei. Im(m)ense Coeli conditor Mennynek és Földnek nemes teremője, minden dolgoknak		RPHA 897
405.	268a–b	Tertij Diei. Telluris ingens conditor A széles Földnek nagy bölcs teremője		RPHA 301
406.	268b–269a	Quarti Diei. Coeli Deus sanctissime Ó, magas mennyek szentséges Istene		RPHA 1120
407.	269a–b	Quinti Diei. Magnæ Deus potentiæ Ó, nagyhatalmú, felséges Úristen		RPHA 1129
408.	269b–270a	Sexti Diei. Plasmator h(omi)nis Deus Emberi nemnek teremő Istene		RPHA 347
409.	270a–271a	Septimi Diei. Deus creator omnium Felséges Isten, mennynek, Földnek Ura, ki mindeneknek		RPHA 413
410.	271a–b	Alius Sok nyavalyánkban Atyánkhoz kiáltunk		RPHA 1262
411.	271b–272b	Alius Atya Istennek egy Fia, e világnak ő bírőja ♪		RPHA 106
412.	272b–273a	Alius Az éjszakai sötétség, mely e Földet elborítja [üres kottavonalak]		RPHA 123
413.	273a–b	Alius Ó, felséges, áldott király		RPHA 1111
414.	273b–274a	Alius Ó, menyei mi szent Atyánk		RPHA 1122
415.	274b	Hymni Quotidiani Iam lucis orto sydere Immáron a Nap feljövén [üres kottavonalak]		RPHA 584
416.	274b–275a	Alius. Nunc Sancte nobis Sp(irit)us Immár mostan, ó, Szentlélek		RPHA 583
417.	275a	Alius. Rector potens verax De(us) Igaz bíró nagy Úristen		RPHA 562
418.	275a–b	Alius Állatoknak megtartója, állhatatos nagy Úristen		RPHA 92
419.	275b–276a	Alius Látod Isten szíveinket, jól látod álnokságinkat [üres kottavonalak]		RPHA 829

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
420.	276a–b	Alius Mindenkor téged, Úristen, magasztalunk [üres kottavonalak]		RPHA 982
421.	276b–277b	Alius Felséges Atya Úristen, e napnak ő kezdetében ♪		RPHA 406
422.	277b–278a	Alius Könyörögjünk az Istennek Krisztus által		RPHA 772
423.	278a–b	Alius Mi, keresztyének, teneked, Atya Úristen, könyörögünk		RPHA 916
424.	278b	Alius E napnak ő kezdetében		[Graduál-kötet]
425.	278b–279a	Alius Bíradj, Úristen, a mi szíveinket		RPHA 177
	279b–289b	[Üres] [XII. Responsoria Dominicalia, Antiphonæ Dominicales, Dominica Trinitatis, Dominica I–XXVII. post Trinitatem]		
426.	290a	Responsoria Dominicalia D(omi)nica Trinitatis Jézus Krisztus, élő Istennek szent Fia, irgalmazzz minekünk, Ki a Szentháromságnak titkát kinyilatkoztatod ♪ ... Ki a jóknak és gonoszoknak Ki a mennyei boldogságnak Ki a megtérő bűnösöket Ki minket a mi atyáinknak példájával Ki a halászokat emberek Ki az álorcás, hamis igazságot Ki hét kenyerekkel Ki a hamis prófétákat Ki a gazdagságnak igaz végét Ki Jeruzsálem városának romlását Ki a maguk alító igazaknak Ki az akadozva szóló siketeket Ki a törvényből való megigazulásnak Ki az elődbe ment tíz belpoklosokat Ki a hitetlen szorgalmatoskodástól Ki a Nainból kivetett halottat Ki a vízkorságost szombat napon Ki a gutaütöttnek bűnét Ki a háládatlan zsidókat ... Dicsőség Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek ♪ 290b ... Ki a törvénybeli nagy parancsolatot Ki a kapernaumi kis királynak Ki a mi tízezer talentumunkat Ki minket az Istenhez és a császárhoz való Ki a Jairus leányát a halálból Ki Jeruzsálemnek végső romlását Ki eljössz az utolsó napon ... Dicsőség Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek ♪		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
427.	290b	Antiphonæ Dominicales D(omi)nica Trinitatis Segíts meg minket ♪		
428.	290b	Dominica Prima Fiam, jusson eszedbe ♪		
429.	290b	Secunda Menj ki hamar a városnak utcáira ♪		
430.	291a	Tertia Mondom tinéktek ♪		
431.	291a	Quarta Amely mértékkel ti mérendetek ♪		
432.	291a	Quinta d(omi)nica Parancsolá Jézus ♪		
433.	291a	Sexta Ha inkább nem bővölködendék ♪		
434.	291a	Septima Keserülém e sokaságot ♪		
435.	291b	Octava Óvjátok meg magatokat ♪		
436.	291b	Nona E világnak fiai ♪		
437.	291b	Decima Nem hagynak követ kövön ♪		
438.	291b	Vndecima Minden, aki felmagasztalja magát ♪		
439.	291b	Duodecima Jól tett mindenekeket a siketeknek ♪		
440.	291b–292a	Tredecima A szamaritánus másodnapon ♪		
441.	292a	Quatuor Decima És mikor menének ♪		
442.	292a	Quindecima Legelőször keressétek az Istennek országát ♪		
443.	292a	Sedecima Nagy próféta támadott miközöttünk ♪		
444.	292a–b	Septe(m)decima Barátom, ülj feljebb ♪		
445.	292b	Octodecima Szeressed a te Uradat, Istenedet ♪		
446.	292b	Nove(m)decima Légy jó reménységben, fiam ♪		
447.	292b	Vigesima Kész ugyan a mennyegző ♪		
448.	292b	Viges(i)m)a Prima Uram, jöjj alá ♪		
449.	292b	Viges(i)m)a (secun)da Lator szolgál, mind az egész adósságot ♪		
450.	292b–293a	Vigesima Tertia Mester, tudjuk, hogy igazmondó vagy/		
451.	293a	Viges(ima) Quarta Bízzál, leányom ♪		
452.	293a	Viges(ima) Quinta Valahol leend a dög ♪		
	293b–294b	[Üres]		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
453.	295a 295a 295a	D(omi)nica Trinitatis Antipho[na] Dicséret legyen teneked Szentháromság ♪ <i>Cantiones</i> <i>Szentháromság és csak egy Istenség</i> <i>Imádunk mi téged, Szentháromság</i> <i>Szent vagy örökké, Atya Úristen, a magas mennyeekben</i> <i>Aki akar üdvözülni</i> <i>Ó, mennyei nagy boldogság [357b]</i>		RPHA 1326 RPHA 577 RPHA 1321 RPHA 65 RPHA 1123
454.	295a–296b 297a	Symbolum Athanasij Quicunq(ue) vult salvus esse, ante: Valaki üdvözülni akar D(omi)nica I Post Trini[tatem]		
455. 456. 457.	297a 297a 297a	Antiphonæ Fiam, jusson eszedbe ♪ Atyám, Ábrahám, könyörülj énrajtam ♪ Az én szám bölcsességet szól ♪		
	297a	<i>Cantiones</i> <i>Szükség minekünk, mi, keresztyéneknek [370a]</i> <i>Ó, mely igen rövid volt, lám, e világ [371b]</i> <i>Amely embernek jó hite vagyon</i> <i>Az Úristent magasztalom</i>		RMKT XVII, 8, 23. sz. RPHA 1121 RPHA 94 RPHA 154
458.	297a–b	Psal: 48. Audite hæc omnes ge(ntes) Halljátok ezeket, minden pogányok		
459.	298a	Psal: 12. Vsq(ue)quo D(omi)ne oblivi[sceris me in finem] Uram, míg felejtesz el engem mindvégig		
	298a	D(omi)nica II Post Trini[tatem] Antipho[nae] Mondom pedig nektek ♪ Jöjjetek, mert már mindenek elkészítettetek ♪ Te, Uram, megtartasz minket örökké ♪		
460. 461. 462.	298a 298a 298a			
463.	298b 298b	Psal: 11. Salvum me fac D(omi)ne Szabadíts meg engem, Uram <i>Cantiones</i> <i>Jertek hozzám, Krisztus mondja [372b]</i> <i>Szólít minket Krisztus Urunk</i> <i><Hálát adunk neked min:></i> <i>Ébredjél fel, világ, bűneidből [374b]</i> <i>Jer, örvendezzünk az Úristennek</i> <i>Hallgasd meg mostan</i> <i>Szent Dávid próféta</i> <i>Szükség nekünk erről gyakran emlékeznünk [378b]</i> <i>Emlékezzél, Úristen, híveidről</i>	202. sz. 201. sz.	RPHA 308 RPHA 657 RPHA 497–RPHA 498 RPHA 1308 etc. RPHA 1342 RPHA 368
	298b	D(omi)nica III post Trin[itatem]		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
464. 465. 466.	298b 298b–299a 299a 299a	Antipho[nae] Mondom néktek, öröm leszén ♪ És morgolódnak vala a farizeusok ♪ Tekints reám, és könyörülj rajtam ♪ <i>Cantiones</i> <i>Háborúsága Dávid királynak egykoron nagy vala</i> <i>Úristen, irgalmazz nekem a te irgalmasságod szerint</i> <i>Szent Dávid király bűnei ellen így panaszolkodik</i> <i>Megbántunk, Isten, szüntelen tégedet</i> <i>Felséges Isten, hozzád kiáltunk nagy keserűséggel</i> <i>Tebenned bízom, Uram</i>		RPHA 470 RPHA 1436 RPHA 1306 RPHA 859 RPHA 409 RPHA 1360
467.	299a–b	Psal: 24. Ad te D(omi)ne levavi a(nim)am [meam] Tehozzád emeltem fel, Uram, a lelkemet		
	299b	D(omi)nica IIII Post Trini[tatem]		
468. 469. 470.	299b 299b 300a	Antiphonæ Legyetek azért irgalmasak ♪ Ne ítéljetez és nem ítéltettek ♪ Uram, légy kegyelmes ♪		
	300a	<i>Huc p(er)tinet Psal: 31: Beati q(uo)r(um) remiss[ae sunt iniquitates] pag: [104b]</i>		
	300a	<i>Cantiones</i> <i>Hálát adunk neked, mennybéli Isten [369a]</i> <i>Az én életemnek minden idejében [375b]</i> <i>Hálát adunk teneked, örök Isten</i> <i>Boldog az ilyen ember e világon</i> <i>Szabadíts meg és tarts meg, Uram Isten</i> <i>Emlékezzél meg, Úristen, a mi nagy gyarlóságunkról</i>		RMKT XVII, 6, 160. sz. RPHA 125 RPHA 484 RPHA 199 RPHA 1295 RPHA 365
471.	300a–b	Psalm(us) 78. Deus venerunt gentes [in hereditatem tuam] Isten, a pogányok a te örökségedbe jöttek		
	300b	Dominica V Post Tri[nitatem]		
472. 473. 474.	300b 300b 300b	Antipho[nae] Menj ki tőlem, Uram ♪ Mester, egész éjszaka munkálkodván ♪ Tekints mi oltalmazó Istenünk ♪		
475.	301a	Psal: 83. Quam dilecta taber[nacula tua Domine virtutum] Mely szerelmesek a te hajlékid, öröknek Ura		
476.	301b 301b	Antiphona Ha te meg nem tartasz, Uram Isten ♪		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	301b	<i>Cantiones</i> <i>Boldog az olyan ember az Istenben [375b]</i> <i>Segítségül hívjuk a mennybéli Istent</i> <i>Aki akar üdvözülni, életét kell jobbitani</i> <i>Hálát adunk neked, mindenható, irgalmas Úristen</i> <i>Hálaadásunkban rólad emlékezünk</i> <i>Mindenek meghallják és jól megtanulják</i> <i>Szent vagy örökké, Atya Úristen, a magas mennyekben</i>		RPHA 203 RPHA 1215 RPHA 65 RPHA 483 RPHA 478 RPHA 968 RPHA 1321
477.	301b	Psal: 126. Nisi D(omi)n(us) ædificaverit [domum] Ha az Úr nem építi a házat		
	301b	Dominica VI Post Trin[itatem]		
478. 479. 480.	301b 302a 302a	Antipho[na] Hallottátok, hogy mondatott a régieknek ♪ Bizony mondom neked ♪ Az Úr az ő népének erőssége ♪		
	302a	<i>Cantion[es]</i> <i>Mi kegyes Atyánk</i> <i>Dávid prófétának imádkozásáról</i> <i>Emlékezzél, Úristen, híveidről</i> <i>Felséges Isten, hozzád kiáltunk nagy keserűséggel</i> <i>Az Úristen nekem édes táplálóm [365a]</i> <i>Mire bánkódol, ó te, én szívem [335b]</i> <i>Cantio[nes] p(ro) VI</i> <i>Boldog az olyan ember e világon</i> <i>Hallgasd meg, Jézus Krisztus, a megszorodott</i> <i>Tanulj meg, te, az úton elmenni</i> <i>Megbántunk, Isten, szüntelen tégedet</i> <i>Sok emberek vannak e széles világon, kik tévelygésben vannak</i>		RPHA 912–RPHA 914 RPHA 242 RPHA 368 RPHA 409 RPHA 152 RPHA 999 RPHA 199 RPHA 490 RPHA 1356 RPHA 859 RPHA 1248
481.	302a–b	Ps. 27. Ad te D(omi)ne clamabo Hozzád kiáltok, Uram, én Istenem		
	302b	Dominica VII Post Trini[tatem]		
482. 483. 484.	302b 302b 302b	Antiphonæ Valának pedig, akik ettek vala ♪ Szánom a sereget ♪ Mindeneknek szemei tebenned bíznak ♪		
	302b	<i>Ps. 144. Exaltabo te Deus meus: vide: pag: [200b] vel: psal:</i> <i>46. O(mn)es gentes plau[dite manibus] vide pag: [226a]</i>		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	302b 303a	<i>Cantiones vide in facie alterâ Sup(er) d(omi)nicam 7. NB. Cantiones Szent Dávid próféta éneklő könyvének huszonharmad részében Mire bánkódom, ó te, én szívem [335b] Hálaadásunkban rólad emlékezünk Segítségül hívjuk a mennybéli Istent Mi Atyánk, ki vagy mennyekben Nagy hálaadással magasztallak téged, én Istenem Drága dolog az Úristent dicsérni</i>		RPHA 1309 RPHA 999 RPHA 478 RPHA 1215 RPHA 905–RPHA 906 RPHA 1031 RPHA 291
	302b	Dominica VIII Post Trin[itatem]		
485. 486. 487.	302b 303a 303a	Antiphona Nem teremhet a jó fa gonosz gyümölcsöket ♪ Óvjátok magatokat a hamis prófétáktól ♪ Nagy az Úr és igen dicséretes ♪		
488.	303a–b 303b	Psal: 47. Magnus D(omi)n(us) et laudabi[li]s nimis] Nagy az Úr és igen dicséretes <i>Cantiones Mindenható Úristen, mi bűnös emberek Hálaadásunkban rólad emlékezünk Mi Atyánk, ki vagy mennyekben Hallgasd meg mostan Emlékezzél meg, Úristen, a mi nagy gyarlóságunkról Felséges Isten, neked jelentjük mi nagy nyavalyánkat Szabadíts meg és tarts meg, Uram Isten Hallgasd meg, Atya Isten, a mi szükségünket Csak tebenned, Uram Isten, vagyon bizodalmunk Ó, mint keseregnek most a keresztyének</i>		RPHA 977 RPHA 478 RPHA 905–RPHA 906 RPHA 497–RPHA 498 RPHA 365 RPHA 415 RPHA 1295 RPHA 492 RPHA 222 RPHA 1127
	303b	Dominica IX Post Trin[itatem]		
489. 490. 491.	303b 303b 303b	Antiphona Monda az Úr a sáfárnak ♪ Mit műveljek, hogy, ím, az Uram elveszi ♪ Isten, a te nevedben szabadíts meg engem		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	303b	<i>Cantiones</i> <i>Aki az Istent megismerheti</i> <i>Boldog az ilyen ember</i> <i>Mit bízik e világ ő álnokságában [384b]</i> <i>Hogy panaszkodik</i> <i>Jer, örvendezzünk az Úristennek</i> <i>Kérlek és intlek mostan tégedet</i> <i>Ó, mely igen rövid volt, lám, e világ [371b]</i> <i>Dicsérd az Istent mostan, ó, én lelkem</i> <i>Mely csalárd e világ, ó, emberi állat, mit ragaszkodik hozzá</i> <i>Dicsérd az Istent, te, hű keresztyén</i>		RPHA 68 RPHA 199–RPHA 202 RPHA 1002 RPHA 550–RMNy 1628/1: 378 RPHA 657 RPHA 735 RPHA 1121 RPHA 251 RPHA 875 RPHA 252
492.	303b–304b	Psal: 49. Deus Deorum D(omi)n(us) locut(us) [est] Az Istenek Istene, az Úr szóla		
	304b	Dominica X Post Trin[itatem]		
493.	304b	Antiphona		
494.	304b	Az én házam imádságnak háza ♪ Eljönnek tereád a napok [üres kottavonalak]		
495.	304b–305a	Psal: 136. Super flumina baby[lonis] A Babilon folyó vizei mellett		
	305a	<i>Cantiones</i> <i>Mennyi sokat szól az Isten embernek</i> <i>Felséges Isten, neked jelentjük mi nagy nyavalyánkat</i> <i>Emlékezzél, mi történék, Uram, mi értünk</i> <i>Hogy Jeruzsálemnek drága templomát</i> <i>Vedd el, Úristen, rólunk haragodat [355a]</i> <i>Keserves szívvel Magyarországbán mondhatjuk magunkról</i> <i>Tekints reánk immár, nagy Úristen, a mennyégből</i> <i>Mikor a zsidó nemzet tartatnék Babilóniában</i> <i>Mikor Szennakerib a Jeruzsálemet megszállotta vala</i> <i>Felséges Isten, mennynek, Földnek Ura [267a?, 270a?]</i>		RPHA 894 RPHA 415 RPHA 366 RPHA 549 RPHA 1469 RPHA 739 RPHA 1368 RPHA 926 RPHA 940 RPHA 412–RPHA 413
	305a	D(omi)nica XI Post Trini[tatem]		
496.	305a	Antiphona		
497.	305a–b	Publikánus távol állván ♪ Minden, aki magát felmagasztalja ♪		
	305b	Psal: 27. Ad te D(omi)ne clamabo pag: [302a] vel: Psal: 6. D(omi)ne ne in furo[re] p: [104a]		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	305b	<i>Cantiones</i> <i>Dávid prófétának imádkozásáról</i> <i>Nagy bánatban Dávid mikoron vala</i> <i>Úristen, irgalmazz nekem a te irgalmasságod szerint</i> <i>Ó, mely igen rövid volt, lám, e világ [371b]</i> <i>Kérlek és intlek mostan tégedet</i> <i>Tebenned bízom, Uram Isten [383b]</i> <i>Amely embernek jó hite vagyon</i> <i>Háborúsága Dávid királynak egykoron nagy vala</i> <i>Aki az Istent megismerheti</i> <i>Boldog az ilyen ember ő lelkében</i> <i>Tanulj meg, te, az úton elmenni</i>		RPHA 242 RPHA 1024 RPHA 1436 RPHA 1121 RPHA 735 RPHA 1360 RPHA 94 RPHA 470 RPHA 68 RPHA 202 RPHA 1356
498.	305b	D(omi)nica XII Post Trini[tatem] Antiphona Mindeneket jól cselekedett ♪		
499.	305b	Feltekingván Jézus mennybe ♪		
500.	305b–306b	Psal: 33. Benedicam D(omi)nu(m) in o(mn)i te(m)pore Áldom az Urat minden időben		
	306b	<i>Cantiones</i> <i>Hallgasd meg, Jézus Krisztus, a megszomorodott</i> <i>Dicsérjed, áldjad, én lelkem [336b]</i> <i>Hallgasd meg mostan, felséges Isten</i> <i>A jóhitű ember szelíd e világon</i> <i>Hálát adok neked mindenható, irgalmas Úristen</i> <i>Megbántunk, Isten, szüntelen tégedet</i> <i>Mennynek és földnek nemes teremője, és mindeneknek</i> <i>Úrnak szolgálai, no, dicsérjétek mindnyájan az Urat</i>	143. sz.	RPHA 490 RPHA 266 RPHA 497 RPHA 14 RPHA 483 RPHA 859 RPHA 896 RPHA 1447
	306b	Dominica XIII Post Trinit[atem]		
501.	306b	Antiphona Ki láttatik neked ♪		
502.	306b	Boldogok a szemek ♪		
503.	306b	Menjen színed eleibe az én imádságom ♪		
504.	306b–307b	Psal: 87. D(omi)ne Deus salutis meæ Az én szabadulásomnak Ura, Istene		
	307b	<i>Cantiones</i> <i>Hálaadásunkban rólad emlékezünk</i> <i>Tanulj meg, te, az úton elmenni</i> <i>Jer, dicsérjük az Istennek Fiát</i> <i>Emlékezzél, Úristen, híveidről</i> <i>Szükség megtudunk üdvösségnek dolgát</i> <i>Lásd meg, Uram, én ügyemet</i> <i>Üdvözlégy, örök Úristen</i> <i>Ó, Izrael, szerető népem</i>		RPHA 478 RPHA 1356 RPHA 639 RPHA 368 RPHA 1348 RPHA 823 RPHA 1404 RPHA 1114
	307b	Dominica XIV Post Tri[nitatem]		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
505. 506.	307b 307b	Antiphona Nemde tízen tisztultak-e meg ♪ Mester Jézus, könyörülj meg rajtunk ♪		
507.	307b–308b	Psal: 89. Domine refugium fact(us) es Uram, oltalmunk lettél nekünk		
	308b	<i>Cantiones</i> <i>Hallgasd meg, Atya Isten</i> <i>Atya Isten, tarts meg minket</i> <i>Jer, emlékezzünk, keresztyén népek</i> <i>Az egek beszélnek az Úr</i> <i>Nagy hálaadással magasztallak téged, én Istenem</i> <i>Aki az Istent megismerheti</i> <i>Hálát adunk neked, mindenható, irgalmas Úristen</i>		RPHA 490–RPHA 492 RPHA 104 RPHA 645 RMKT XVII, 6, 19. sz.? RPHA 1031 RPHA 68 RPHA 483
	308b	Dominica XV Post Trini[tatem]		
508. 509.	308b 308b	Antiphona Keressétek először az Isten országát ♪ Ne legyetek azért szorgalmatosak ♪		
510.	309a–b	Psal: 91. Bonum e(st) confiteri D(omi)no Jó az Urat dicsérni		
	309b	<i>Cantiones</i> <i>Segítségül hívjuk a mennybéli Istent</i> <i>Hálaadásunkban rólad emlékezünk</i> <i>Szent vagy örökké, Atya Úristen, a magas mennyeekben</i> <i>Mint kívánczik a szarvas a kútfejekhez</i> <i>Mire bánkódól, ó te, én szívem</i> <i>Siess, nagy Úristen, én segítségemre</i> <i>Mindenek meghallják és jól megtanulják</i> <i>Áldott az Úristen örökké mennyeekben</i>		RPHA 1215 RPHA 478 RPHA 1321 RPHA 996 RPHA 999 RPHA 1231 RPHA 968 RPHA 83
		Dominica XVI Post Trini[tatem]		
511. 512. 513.	309b 309b 309b	Antiphona Nagy próféta támadott közöttünk ♪ Elfoga pedig mindnyájukat a félelem ♪ Légy nekem oltalmazó Istenem ♪		
514.	309b–310b	Psal: 70. In te D(omi)ne speravi non co(nfundar) Tebenned bíztam, Uram, soha meg nem szégyenüljek		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	311a	<i>Cantiones</i> <i>Ember, emlékezzél utolsó napodról</i> <i>Ó, mely igen rövid volt, lám, e világ [371b]</i> <i>Mennyi sokat szól az Isten embernek</i> <i>Ó, te meghaladó emberi nemzetség</i> <i>Szólít minket Krisztus Urunk</i> <i>Gyötrődik az én lelkem nagy sok bűneimért [337b]</i> <i>Tudjuk, Uram Isten, hogy mind meg kell halnunk</i> <i>Adj üdvösséges kimúlást</i> <i>Dicsérd az Istent, te, hív keresztyén</i>	201. sz. 155. sz.	RPHA 341 RPHA 1121 RPHA 894 RPHA 1134 RPHA 1389 RPHA 59 RPHA 252
	311a	Dominica XVII Post Trini[tatem]		
515.	311a	Antiphona Barátom, menj feljebb ♪ <i>Antiphonam aliam huc p(er)tinente(m) vide p. 787. [305a]</i>		
516.	311a 311a–b 311b	Psal: 118. Coph. Clamavi in toto [corde meo]. Res. Vide humili[tatem meam] Kiáltottam teljes szívemből Lásd meg alázatosságomat <i>Cantiones</i> <i>Mikoron Dávid nagy búsultában</i> <i>Szükség megtudnunk üdvösségnek dolgát</i> <i>Hálát adok tenéked, örök Isten</i> <i>Irgalmaz, Úristen, immáron énnékem</i> <i>A jó hitű ember szelíd e világon</i> <i>Hálaadásunkban rólad emlékezünk</i>		RPHA 944 RPHA 1348 RPHA 484 RPHA 590 RPHA 14 RPHA 478
	311b	Dominica XVIII Post Trini[tatem]		
517.	311b	Antiphona Mester, melyik a nagy parancsolat a törvényben ♪		
518.	311b	Szeresd felebarátodat ♪		
519.	311b	Uram, tehozzád kiáltottam ♪		
520.	312a 312b	Psal: 140. Clamavi ad te exaudi me Uram, tehozzád kiáltottam, hallgass meg engem <i>Cantiones</i> <i>Szükség megtudnunk üdvösségnek dolgát</i> <i>Hogy panaszkodik a hatalmas Isten</i> <i>Régen ő törvényben, Mózesnek könyvében</i> <i>Tanulj meg, te, az úton elmenni</i> <i>Boldog az olyan ember ő lelkében</i> <i>Az Izraelnek népe régenten ő törvényben</i>		RPHA 1348 RPHA 550 RPHA 1193 RPHA 1356 RPHA 202 RPHA 142
	312b	Dominica XIX Post Trini[tatem]		
521.	312b	Antiphona Monda Jézus az inaszakadtnak ♪		
522.	312b	Felkele pedig és hazamene ♪		
	312b	<i>Psal: vide 22. p. [197b] vel: Psal: 31. p. [104b]</i>		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	312b	<i>Cantiones</i> <i>Szent Dávid király búnei ellen így panaszkodik</i> <i>Aki az Istent megismerheti</i> <i>Mondjátok dicséretet, keresztyének, az Úristennek</i> <i>Dicsérjed, áldjad, én lelkem [336b]</i> <i>Mindenható Úristen, mi bűnös emberek</i> <i>Megbántunk, Isten, szüntelen tégedet</i>	143. sz.	RPHA 1306 RPHA 68 RPHA 1005 RPHA 266 RPHA 977 RPHA 859
	312b	Dominica XX Post Trini[tatem]		
523.	312b	Antiphona		
524.	312b	Mondjátok meg a hivatalosoknak ♪ Vessétek ötöt a külső sötétségre ♪		
	312b	<i>Psal: 144. Exaltabo te Deus meus p. [200b]</i>		
	313a	<i>Cantiones</i> <i>Hogy panaszkodik a hatalmas Isten</i> <i>Vedd el, Úristen, rólunk haragodat</i> <i>Szent Dávid próféta éneklő könyvének huszonharmad részében</i> <i>Az Úr énnekem őriző pásztorom [365a]</i> <i>Aki az Istent megismerheti</i> <i>Hálát adunk neked, mindenható, irgalmas Úristen</i> <i>Mi Atyánk, ki vagy mennyekben</i> <i>Vedd el, Úristen, rólunk haragodat</i>		RPHA 550 RPHA 1469 RPHA 1309 RMKT XVII, 6, 23. sz. RPHA 68 RPHA 483 RPHA 905–RPHA 906 RPHA 1469
	313a	Dominica XXI Post Trinita[tem]		
		Antiphona		
525.	313a	Uram, jöjj alá ♪		
526.	313a	Monda azért Jézus ♪		
		<i>Psal: 119. Kaph. Concupivit salute(m). Lamed: In aeternu(m)</i> <i>[Domine verbum tuum permanet in crelo]</i> <i>Elfogyatkozott a te szabadításodért a lelkem, és a te igédben igen bízam</i>		
	313b	Dominica XXII Post Tri[nitatem]		
		[Antiphonae]		
528.	313b–314a	Álnok szolgál ♪		
529.	314a	Légy békével hozzám ♪		
		<i>Psal: 114. Dilexi quod exaudivit [Dominus]</i> <i>Szerettem, mert meghallgatja az Úr</i>		
530.	314a			
		Antiphona		
531.	314a	Hozzám az Úr hajtotta a fülét ♪		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
	314b	<i>Cantiones</i> <i>Sok nyilvánvaló bizonyosságokkal szent Dávid próféta</i> <i>Aki veti segedelmét az Istennek hatalmába</i> <i>Tekints reánk immár, nagy Úristen, a mennyégből</i> <i>Mi Atyánk, ki vagy mennyekben</i> <i>Szent Dávid király bűnei ellen így panaszkodik</i> <i>Jer, emlékezzünk, keresztyén népek</i> <i>Boldog az olyan ember e világon</i> <i>Vedd el, Úristen, rólunk haragodat</i>		RPHA 1263 RPHA 74 RPHA 1368 RPHA 905–RPHA 906 RPHA 1306 RPHA 645 RPHA 199 RPHA 1469
	314b	Dominica XXIII Post Trini[tatem]		
532.	314b	Antiphona		
533.	314b	Mester, tudjuk, hogy igaz vagy ♪		
534.	314b	Adjátok meg tehát ami a császáré a császárnak ♪		
	314b	Az Úr házába örömmel megyünk ♪		
535.	314b–315a	Psal: 121. Lætatus sum in his Vigadtam azokban		
	315a	<i>Cantiones</i> <i>Hálát adok neked mindenható, irgalmas Úristen</i> <i>Csak tebenned, Uram Isten, vagyon bizodalmunk</i> <i>Hallgasd meg mostan, felséges Isten</i> <i>Sokan vannak most olyatén emberek</i> <i>Hallgasd meg, Atya Isten, a mi szükségünket</i> <i>Zúgódik, dúl-fúl magában a világ</i> <i>Az én életemnek minden idejében</i> <i>Irgalmazz, Úristen, immáron énnekem</i>		RPHA 483 RPHA 222 RPHA 497 RPHA 1283 RPHA 492 RPHA 1496 RPHA 125 RPHA 590
	315a	Dominica XXIV Post Trini[tatem]		
536.	315a	Antiphona		
537.	315a	Ha csak a ruházatját illetem is ♪		
538.	315a	Bízzál leányom ♪		
	315a	Az angyalok színe előtt éneklek ♪		
539.	315a–b	Psal: 137. Confitebor tibi [Domine] in [toto corde meo] Hálát adok neked, Uram, teljes szívemből		
	315b	<i>Cantiones</i> <i>Ó, mely rövid volt, lám, e világ [371b]</i> <i>Jer, emlékezzünk, keresztyén népek</i> <i>Dicsérd az Istent mostan, ó, én lelkem</i> <i>Mi Urunk Jézus Krisztusnak szerelmes Atyja, Úristen</i> <i>Mikor Szennakerib a Jeruzsálemet megszállotta vala</i> <i>Jer, örvendezzünk az Úristennek</i> <i>Dicsérjed, áldjad, én lelkem</i> <i>Aki veti segedelmét az Istennek hatalmába</i>	143. sz.	RPHA 1121 RPHA 645 RPHA 251 RPHA 921 RPHA 940 RPHA 657 RPHA 266 RPHA 74
	315b	Dominica XXV Post Trini[tatem]		
540.	315b	Antiphona		
541.	315b–316a	Amint a villámlás kimegyen napkeletről ♪ Imádkozatok ♪		

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
542.	316a–b	Psal: 9. Confitebor tibi D(omi)ne Hálát adok neked, Uram		
	316b	<i>Cantiones</i> <i>Kérlek és intlek mostan téged</i> <i>Ébredjél fel, világ, bűneidből</i> <i>Keserves szívvel Magyarországon mondhatjuk magunkról</i> <i>Mikor a zsidó nemzet tartatnék Babilóniában</i> <i>Mennyi sokat szól az Isten embernek</i> <i>Tekints reánk immár, nagy Úristen, a mennyégből</i>		RPHA 735 RPHA 308 RPHA 739 RPHA 926 RPHA 894 RPHA 1368
	316b	Finium p(er) me Daniele Banzski Breznoban(ensem) p(ro) t(unc) Can(torem) Hun(garicum) Eper(iensem) die 9 Octob(ris) Anno M.D.CXXXV. [A törzsanyag leírásának ante quem-je]		
	317a	Dominica XXVI Post Trin[itatem]		
543.	317a	Antiphona [Pótlás] Jöjjetek el, én Atyámnak áldottai ♪		
	317a	Psal: 9. Confitebor tibi D(omi)ne p: 812 [316a] vel 27. Ad te d(omi)ne clamabo: p. 781. [302a]		
	317a	[Cantiones] <i>Kérlek és intlek mostan tégedet</i> <i>Az én életemnek minden idejében</i> <i>Az nap eljő nagy haraggal</i>		RPHA 735 RPHA 125 RPHA 31
	317a	Dominica XXVII Post Trin[itatem]		
544.	317a	Antiphona [Pótlás] Vigyázzatok azért ♪		
	317a	Psal: 27: Ad te D(omi)ne clamabo p. 781. [302a]		
	317a	[Cantiones] <i>A mi mesterünk minket arra int</i> <i>Kérlek és intlek mostan tégedet</i> <i>Lásd meg, Uram, én ügyemet</i>		RPHA 25 RPHA 735 RPHA 823
	317b–334a	[Üres]		
		[XIII. Többszólamú tételek]		
545.	334b–335a	Psal: Confitemini D(omi)no quon[iam bonus est = Psal: 147. Laudate Dominum quoniam bonus est psalmus] [Pótlás, 1635 után] Dicsérd az Urat, dicsérd az Urat, mert igen kegyelmes ♪	153. sz.	
546.	334b–335a	Psal: Laudate Deum o(mn)es [Psal: 147, Pótlás, 1635 után] Dicsérjétek az Urat, mert illik őtet ♪	154. sz.	
547.	335b–336a	Mire bánkódom, ó te, én szívem ♪ [Pótlás, 1635 után]		RPHA 999
548.	336b–337a	Psal: Benedic anima mea [Psal: 146, Pótlás, 1635 után] Dicsérjed, áldjad, én lelkem ♪	143. sz.	RPHA 226
549.	337b–338a	Gyötrődik az én lelkem nagy sok bűneimért ♪ [Pótlás, 1635 után]	155. sz.	

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
550.	338b–339a	Psal: 38. Domine ne in furore tuo [arguas me] [Pótlás, 1635 után] Haragodnak nagy voltában megindulván ♪		RMKT XVII, 6, 38. sz.
551.	339b–340a	Psal: 19. Coeli enarrant gloriam Dei [Pótlás, 1635 után] Az eget beszélnek ♪		RMKT XVII, 6, 19. sz.
552.	340b–341a	Psal: 6. D(omi)ne ne in furore tuo [Pótlás, 1635 után] Uram, a te nagy haragodban ♪		RMKT XVII, 6, 6. sz.
553.	341b–342a	Psal: 8. D(omi)ne d(omi)n(u)s noster [Pótlás, 1635 után] Ó, felséges Úr, mi kegyes Istenünk ♪		RMKT XVII, 6, 8. sz.
554.	342b–343a	Psal: 33. Exultate iusti in d(omi)no [Pótlás, 1635 után] Nosza, istenfélő, szent hívek ♪		RMKT XVII, 6, 33. sz.
555.	343b–344a	Psal: 42. Quemad(modu)m desiderat [cervus ad fontes aquarum] [Pótlás, 1635 után] Mint a szép híves patakra a szarvas kívánczik ♪		RMKT XVII, 6, 42. sz.
556.	344b–345a	Psal: 61. Exaudi Deus deprec[ationem meam] [Pótlás, 1635 után] Kíáltásom halld meg, Isten ♪		RMKT XVII, 6, 61. sz.
557.	345b–346a	Psal: 81. Exultate Deo adjutori n(ost)ro [Pótlás, 1635 után] Örvendeztetek az erős Istennek ♪		RMKT XVII, 6, 81. sz.
558.	346b–347a	Psal: 140. Eripe me Domine [Pótlás, 1635 után] Szabadíts meg engem, Úristen ♪		RMKT XVII, 6, 140. sz.
559.	347b–348a	Psal: 86. Inclina Domine aurem tu[am] [Pótlás, 1635 után] Hajtsd hozzám, Uram, füledet ♪		RMKT XVII, 6, 86. sz.
560.	348b–349a	Psal: 67. Deus misereatur n(ost)ri et [benedicat nobis] [Pótlás, 1635 után] Úristen, áldj meg jóvoltodból ♪		RMKT XVII, 6, 67. sz.
561.	348b–349a	Erravi sicut ovis [Pótlás, 1635 után] Tévelygünk mint a juhok ♪	197. sz.	
562.	349b–350a	Psal: 90. [!] Dominus regnavit [Psal: 99, Pótlás, 1635 után] Az Úr országol és regnál nagy jól ♪		RMKT XVII, 6, 99. sz.
563.	350b–351a	[Psal: 143.] [Pótlás, 1635 után] Hallgasd meg, Uram, kérésemet ♪		RMKT XVII, 6, 143. sz.
564.	350b–351a	Tu Domine exaudi me [Pótlás, 1635 után] Te Úristen, te Úristen, szánj meg minket ♪	198. sz.	
565.	351b–352a	Minden ember énekelj ♪ [Pótlás, 1635 után]	157. sz.	
566.	351b–352a	Si pro nobis Deus [Pótlás, 1635 után] Ha mivelünk lesz az Isten ♪	156. sz.	
567.	352b–353a	[Psal: 6.] [Pótlás, 1635 után] Ne feddj meg engem, kegyes Istenem ♪	158. sz.	
568.	352b–353a	Exurge Domine [Pótlás, 1635 után] Támadj fel, Úristen ♪	199. sz.	

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
569.	353b–354a	O Pater Coeli De(us) [Pótlás, 1635 után] Ó, mennyei szent Atya ♪	109. sz.	
570.	353b–354a	Psal: 128. Beati q(ui) time(n)t [Dominum] [Pótlás, 1635 után] Boldogok azok, kik Istent félik ♪		RPHA 207
571.	354b–355a	<i>Sive ad nota(m) ps: 130. pag: 906. [355b]</i> A mi nagy szükségünkben, keserűségünkben ♪ [Pótlás, 1635 után]	159. sz.	
572.	354b–355a	Aufer im(m)ensam Deus [Pótlás, 1635 után] Vedd el, Úristen, rólunk haragodat ♪		RPHA 1469
573.	355b–356a	Psal: 130. De profundis cla[mavi ad te Domine] [Pótlás, 1635 után] Tehozzád teljes szívből kiáltok szüntelen ♪		RMKT XVII, 6, 130. sz.
574.	355b–356a	Idem Psal: ad alia(m) not[am]. Reggeli Enek [Pótlás, 1635 után] Dicsérlek, Uram, téged ♪		RMKT XVII, 2, 3. sz.
575.	356b–357a	Psal: 148. Laudate D(omi)num [Pótlás, 1635 után] Dicsérjétek az Urat, mert igen jó ♪	160. sz.	
576.	357b	Psal: 1. Beatus vir qui no(n) [abiit] [Pótlás, 1635 után] Boldog az olyan ember az Istenben ♪		RPHA 203
577.	357b	Ó, mennyei nagy boldogság ♪ [Pótlás, 1635 után]		RPHA 1123
578.	358a	[Négyszólamú zenei tétel szöveg nélkül] [Pótlás, 1635 után]		
579.	358b–359a	Psal 5. Verba mea aurib(us) [percipe Domine] [Pótlás, 1635 után] Úristen, az én imádságom, kérlek, vegyed füleidbe ♪		RMKT XVII, 6, 5. sz.
580.	359b–360b	Psal: 71. In te d(omi)ne speravi [Pótlás, 1635 után] Tebenned bízom, én Istenem ♪		RMKT XVII, 6, 71. sz.
581.	360b–361a 361b–364b	Psal: 94. Deus ultionum [Dominus] [Pótlás, 1635 után] Ó, erős bosszúálló Isten ♪ [Üres]		RMKT XVII, 6, 94. sz.
582.	365a	[XIV. Függelék: gyülekezeti énekek] Psal: 23. Dominus me regit [Pótlás, 1635 után] Az Úr énnékem őriző pásztorom		RMKT XVII, 6, 23. sz.
583.	365a-b	Alio modo [Pótlás, 1635 után] Az Úristen nekem édes táplálóm		RPHA 152
584.	365b–367a	Pro impetrandis Pluvijs [Pótlás, 1635 után] Tekints reánk, Úristen, nagy kegyelmességedből ♪		RMKT XVII, 1, 107. sz.
585.	367a–368a	Cantio Matutina [Pótlás, 1635 után] Hálát adok neked, Uram, hogy megőriztél engem ♪	121. sz.	
586.	368b–369a	Alia. Ad eande(m) notam [Pótlás, 1635 után] [Miskolczi Csulyak István:] Magasztallak én téged		RMKT XVII, 2, 27. sz.
587.	369a	Más: Regeli és Estueli [Pótlás, 1635 után] Hálát adunk neked, mennybéli Isten		RMKT XVII, 6, 160. sz.
588.	369b–370a	Alia. Ad not[am]: Istenünkhöz fo[háskodván] [Pótlás, 1635 után] Mennyei Atyánk, Úristen	123/I. sz.	

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
589.	370a–371b	De Divite et Lazaro [Pótlás, 1635 után] Ad notam: Jer emlekezünk kereszt[yén népek] Szükség minekünk, ó, keresztyének		RMKT XVII, 8, 123. sz.
590.	371b–372b	Alia [Pótlás, 1635 után] Ó, mely igen rövid volt, lám, e világ		RPHA 1121
591.	372b–374b	Alia [Pótlás, 1635 után] Jertek hozzám, Krisztus mondja ♪	202. sz.	
592.	374b–375a	Alia [Pótlás, 1635 után] Ébredjél fel, világ, bűneidből		RPHA 308
593.	375b–376a	Alia [Pótlás, 1635 után] Az én életemnek minden idejében		RPHA 125
594.	376a–b	Reggeli Enek [Pótlás, 1635 után] Ó, felséges Atya Isten ♪	119. sz.	
595.	376b–377a	Alia [Pótlás, 1635 után] Jézus Krisztus, szép fényes hajnal		RPHA 675
596.	377a–378a	Psal: 77. Voce mea ad D(omi)num cla[mavi] [Pótlás] <i>Notam vide pag. 890. [347b]</i> Az Istenhez az én szómat		RMKT XVII, 6, 77. sz.
597.	378b	Áldott légy, Úristen, a magas mennyben ♪ [Pótlás, 1635 után]		RPHA 87
598.	378b–379b	Ad notam: Irgalmaz Ur Jsten imaron [énnekem] [Pótlás, 1635 után] Szükség nekünk erről gyakran emlékeznünk		RPHA 1342
599.	380a–b	Bizodalom [Pótlás, 1635 után] Bizodalmunk Krisztus által Istenben vagyunk ♪		RMKT XVII, 8, 146. sz.
600.	380b	Psal: 134. Ecce nunc benedicite d(omi)no [Pótlás, 1635 után] Úrnak szolgálai mindnyájan		RMKT XVII, 6, 134. sz.
601.	380b–381b	Az Angyali őrizetért [Pótlás, 1635 után] Úristen, téged dicsérünk	146. sz.	
602.	381b–382b	Alia. Ad notam: Mire bankodol [Pótlás, 1635 után] Megfoghatatlan, kegyes Istenség		RPHA 862
603.	382b–383a	Alia. Ad not[am]: Emlekezél Ur J(ste)n hi[veidről] [Pótlás, 1635 után] Hálát adunk, Úristen, tenéked		RPHA 486
604.	383a	Pater noster [Pótlás, 1635 után] Mi Atyánk, ó, kegyes Isten		RMKT XVII, 6, 161. sz.
605.	383b–384a	Psal: 30: Jn te d(omi)ne spe[ravi] [Pótlás, 1635 után] Tebenned bízom, Uram, Isten		RPHA 1360
606.	384a–b	Reggeli Enek. Ad no[tam]: Noszsza Jstenfélő szent [hívek] [Pótlás, 1635 után] Tenéked, Uram, hálát adok	122. sz.	
607.	384b–385a	Cur mundus militat sub [vana gloria] [Pótlás, 1635 után] Mit bízik e világ ő álnokságában ♪		RPHA 1002

Tétel szám	Gépi lapszám	Kezdősor	RMKT XVII, 17. kötet	Bibliográfiai hivatkozás
608.	385b–387a	Minden ember meghallja Istennek intését [üres kottavonalak] [Pótlás, 1635 után]	161. sz.	
609.	387a–388a 388a	Hymnus de Angelis [1642. szeptember 28.] Dicsérjük a mi kegyelmes Atyánkat <i>Anno 1642 In vigília Mich[aelis] Arch[angeli] scrip[sit] Joh[annes] Regis chor[alista] Hung[arus] et Sch[olaris] Alumnus.</i>	162. sz.	
	388b	[Üres, tollpróbákkal]		

Pozsonyi toldalék (17. század első fele) – 16+43 ff., 19 cm. – STOLL 71. sz.

Az 1620-as nyomtatott debreceni énekeskönyv (RMNy 1205/1–2) OSZK (Budapest)-példányának az elején és végén található kéziratos énekeskönyv. Több kéz másolta. A kéziratos ívfüzetek és a nyomtatott énekeskönyv valószínűleg a XVII. század második felében történt kötetés során került egy kötetbe. A vaknyomásos, barna bőrkötésű, kék metszésű énekeskönyv előtáblájának belsején olvasható a possessorbejegyzés: „Emptus hinc libellum Mattyni[!], Ego Nicolaus pastoris péchvaradi, flo. I. d. 50. Die. 30. Juni. 1675.” Elnevezését korábbi őrzési helyéről – pozsonyi római katolikus gimnázium – kapta.

A címlap nélküli nyomtatott énekeskönyv és a kéziratfüzetek egybekötése a következőképpen rekonstruálható:

I. A nyomtatott énekeskönyv elé kötött kéziratos részt egy kéz másolta (ceruzával a 20. században számozták be a leveleket):

a) A kötet elejére két-két nyolc levélből álló kéziratos füzetet kötöttek: 1a–16b. Ezt a 16 levelet egy kéz másolta, de nem egy időben. Az első füzet végén (8b) Szenci Molnár Albert: *Az egek beszélnek* kezdetű 19. zsoltárának a 6–7. versszaka szerepel – valószínű, hogy a két ívfüzet között volt egy ívfüzet, amely elveszett.

b) A bekötés során ezután 4 üres levelet helyeztek el, de erre később már nem írtak éneket;

c) Mivel az 1620-as nyomtatott debreceni énekeskönyv (RMNy 1205/1–2) eleje hiányzik, a meglévő *₂₋₄ levelet (ezeken az előszó és a mutató található) úgy kötötték be, hogy egy hat leveles ívfüzetet adjanak ki: 1 üres levél (ezt később kivágták) + 1 üres levél (amelyre a 20. században ceruzával ráírták az énekeskönyv bibliográfiai adatait) + *₂ levél + *₃ levél + *₄ levél + 1 üres levél.

Az 1620-as nyomtatott debreceni énekeskönyv (RMNy 1205/1–2).

A nyomtatott énekeskönyv után kötött kéziratos részt különböző kezek (köztük az I. rész keze is) másolták.

Gépi számozással számozták be a leveleket:

a) Négyyszer hatleveles kéziratos füzet – különböző kezek másolata: 1a–23b – egy levél hiányzik a jelenlegi 17–18. levél között;

b) Kétszer hat levél (24a–35b); egyszer 8 levél (36a–42b); újabb 8 levél, amelyből azonban csak egy levélen van szöveg (43a–b), utána egy üres levél következik, a többi üres levelet pedig kivágták.

A himnuszok szövege az 1636-os *Öreg graduálra* megy vissza (RMNy 658), tehát a himnuszokat tartalmazó füzetek 1636 után keletkeztek.

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
	I. RÉSZ [Advent – Karácsony]		
1a–b	De Aduentu Introitus Nota: Tekincz reank nagy Ur I(ste)n kegyes szemeiddel <i>Majd bejutunk a szent helyre</i>	4. sz.	
1b–3a	Cantio, Natalis <i>Az Istennek szent angyala a mennyből hogy alászálla – Mennyből jövök most hozzátok</i>	26. sz.	

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
3a–4b	MAS. Az világnak rövid voltarul <i>Ó, mely igen rövid volt, lám, e világ</i>		RPHA 1121
4b–5a	MAS Nota: Az mely embernek. <i>Dicsérd az Istent, te, hív keresztyén</i>		RPHA 252
5a–b	MAS Nota: Tekincz reank Ur I(ste)n. [Kanizsai Pálfi János:] <i>Ne szállj pörben énvelem</i>		RMKT XVII, 8, 56. sz.
5b–7a	Cantio Alia Natalis Nota. Menyből iüvök <i>Ó, Jézus, egek harmatja</i>	31. sz.	
7b–8b	<i>Dicsértessél, Atya Isten, mennyégben, hálát adok fölségednek mindenben</i>		RPHA 282
8b	<i>Aki szolgál neked, Uram, tanul tőled</i> [Szenci Molnár Albert: <i>Az egek beszélnek</i> kezdetű 19. zsoltárának a 6–7. versszaka]		RMKT XVII, 6, 19. sz.
9a–10a	Cantio De Adventu D(omi)ni Nota: Mindön ható ur I(ste)n mi bünös [Tolnai János:] <i>Drága és nagyságos az Isten bölcsessége</i>	5. sz.	
10a–11b	MAS Azonrol. Nota. Mi Attyank Attya I(ste)n etc. [Foktövi János?:] <i>Fiaidra, szent Atyánk, tekints alá mireánk</i>	6. sz.	
11b–12b	MAS. Ug'an azonrol Nota. Az kereszt'e(n)seg[ben] <i>Üdvözlégy, Úristen, állatban csak egy Isten</i>	7. sz.	
12b–13b	MAS. Azon notara <i>A hatalmas Istent dicsérjük, keresztyének</i>	8. sz.	
13b–14a	CANTICUM Esaiæ. Cap. 42. Nota. Bizony beszede(ben) [Foktövi:] <i>Ilyenképpen készíté Ézsaiás próféta</i>	9. sz.	
14a–16a	De Sancto Stephano Nota. Paranczola az Augustus Czaszar etc. [Erdélyi Máté:] <i>Szent Istvánnak halálát jelentem</i>		RPHA 1315
16a–b	Cantio in die Circu(m)cisionis cane(n)da <i>Mi dicsérjük e mai napon</i>		RMKT XVII, 7, 125. sz.
	[1620-as nyomtatott, debreceni énekeskönyv, RMNy 1205/1–2] II. RÉSZ		
1a–b	[Temetési énekek.] TEMPore Deductionis Dicenda [Miklós deák:] <i>Már elmegyek az örömben</i>	204. sz.	
2a–3b	Cantio Funebris [Bereki István?:] <i>Bűnnek az ő zsoldja a halál, jól tudjuk</i>		RPHA 213
3b–5a	Alia ad notam. Bűnnek az eő solgia etc. <i>Krisztusnak hívei, kik itt jelen vagytok</i>	215. sz.	
5b–7a	Alŷa nota mjlŷ csalard ez vŷlagh óh [emberi állat] <i>Emlékezzél, kérlek, ó, emberi állat</i>		RPHA 362

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
7b–12a	Alia ad notam Christusnak hivej [Úz Bálint:] <i>Véletlen embernek utolsó órája</i>		RPHA 1478
12a–13a	De Eadem nota Mar el megyek <i>Elő emberek, kik vagytok</i>	205. sz.	
13a–14b	Mas. [Zólyomi Perina Boldizsár:] <i>Emlékezzél meg, ember, Istenedről</i>		RMKT XVII, 8, 40. sz.
14b–15b	ALJa Nota: Jesus christus J(sten)nek [Bornemisza Váczi Menyhárt:] <i>Uralkodó szent Úristen, ki hatalmas vagy mindeneken</i>		RMKT XVII, 1, 67. sz.
15b–16b	MAS Nota. Az sz: Janos irasaba(n) etc. [Pathai István:] <i>Sok rendbeli próbák vannak rajtunk ez életben</i>		RMKT XVII, 8, 53. sz.
16b–17b	MAS Nota. Bűnnek az ü soldgya az etc. [Laskai Gáspár:] <i>Szomorú a halál a gyarló embernek</i>	219. sz.	
18a–b	MAS [Tolnai Borbély Gergely:] <i>Életemnek végső napját, minthogy ma elértem óráját</i>	220. sz.	
18b–20b	MAS Nota. Bün(nek) az. Ebben az edes magzat veg buczut veszen keserves szüleitül. [Ceglédi Szabó Pál:] <i>Krisztushoz készülök, szerelmes szüleim</i>	218. sz.	
20b–21a	MAS Nota. Sok rendbeli. <i>Ha gondolod, élő ember, te állapotodat</i> (csonka, az 1–17. sor, nem fejezték be az ének másolását)	217. sz.	
21b–22a	üres		
22b–23b	ORATJO piorum Pro Impetrandis pluviis <i>Tekints reánk, Úristen, nagy kegyelmességedből</i>		RMKT XVII, 1, 107. sz.
24a	Himni quotidiani ad preces matutinae		
24a	<i>A nap följöven immáron, kérjük az Istent mindnyájan</i>		RPHA 584 RMNy 1643/1: 179-180
24b	MAS <i>Mostan, ó, Szentlélek Isten, ki Atyával vagy egy Isten</i>		RPHA 583 RMNy 1643/1: 180
24b	MAS <i>Igaz bíró, nagy Úristen, ki állatsz mindent jó rendben</i>		RPHA 562 RMNy 1643/1: 181
25a	Más <i>Állatoknak megtartója, egeknek igazgatója</i>		RPHA 92 RMNy 1643/1: 181
25a	Más <i>Állatoknak megtartója, állhatatos vagy Úristen</i>		RPHA 92
25b	MAS <i>Atya, Fiú és Szentlélek egy Isten, téged óhajtunk</i>		[itt fordul elő először, az RMKT graduál-kötetében lesz kiadva]

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
25b–26a	MAS <i>Kegyelmes Atya Úristen, esedezünk szükségünkben</i>		[itt fordul elő először, az RMKT graduál-kötetében lesz kiadva]
26a–b	<i>Jézus Krisztus, mi megváltónk, kárhozattól szabadítónk</i>		[itt fordul elő először, az RMKT graduál-kötetében lesz kiadva]
26b	MAS Látod, Isten, szíveinket, látod erőtlenségünket		RPHA 829 RMNy 1643/1: 182
27a	MAS Felséges Atya Úristen, e napnak ő kezdetiben		RPHA 406 RMNy 1643/1: 182
27b	MAS <i>Könyörögjünk az Istennek Krisztus által mint Atyánknak</i>		RPHA 772 RMNy 1643/1: 183
28a	MAS <i>Mindenkor téged, Úristen, magasztalunk</i>		RPHA 982 RMNy 1643/1: 185–186
28b–29a	MAS <i>Atyaistennek egy Fia, e világnak ő bírója</i>		RPHA 106 RMNy 1643/1: 186–187
29a	Más <i>Az éjszakai setétség, tévelygő rút esztelenség</i>		RPHA 123 RMNy 1643/1: 187
29b	MAS <i>Ó, mennyeknek fényessége, és szenteknek dicsősége</i>		RPHA 1111 RMNy 1643/1: 187–188
30a–b	MAS <i>Mennyei Atya Úristen, hálát adunk neked ezen</i>		RMNy 1643/1: 188–189
30b–31a	MAS <i>Ó, mennyei, mi szent Atyánk</i>		RPHA 1122 RMNy 1643/1: 189
31a–b	MAS <i>Üdvözlégy, Krisztus, e világnak ura</i>		RPHA 1400 RMNy 1643/1: 190
32a	post Epiphániás		
32a	<i>Teremtő Úr, kérünk téged, ki a nappalt felderítéd</i>		RPHA 1374 RMNy 1643/1: 51–52
32b	MAS <i>Ó, áldott Atya Úristen, ki uralkodol mennyégben</i> Himni tempore cœna [!] Domini dicendi		RPHA 1096 RMNy 1643/1: 197
33a	<i>Úrnak végvacsorájára, és az ő áldozatjára</i>		RPHA 1448 RMNy 1643/1: 237
33b–34a	MAS. Azon notara <i>Szükség megtudni mindennek, és érteni a híveknek</i>		RPHA 1347 RMNy 1643/1: 238
34b	KÖVETKÖZNEK EKES RITMUSU HIMNUSOK az Jnnepöknek rendi szörént, úgy mint,		
34b–35a	adventure első <i>Új világosság jelenék, régi tévelygés csendesedék</i>		RPHA 1415 RMNy 1643/1: [1]
35a–b	Canticum Zachariæ. Luc. 1. <i>Áldott Izraelnek Ura, mert ez a kegyelmes Atya</i>		RPHA 85 RMNy 1643/1: 2–3
35b–36a	Alius. Ve[r]bum supernum prodiens. etc. <i>Mennyei Ige jelenék, örök Atyától kijövé</i>		RPHA 108 RMNy 1643/1: 3
36a–b	Alius <i>Mennyből az Ige lejöve, régen Atyától kijöve</i>		RPHA 888 RMNy 1643/1: 3
36b–37/1a	Alius <i>Az Üdvözítő régenten, mint megígérte az Isten</i>		RPHA 145 RMNy 1643/1: 4–5

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
37/1b–37/2a	MAS <i>Mindeneknek teremtője, és híveknek éltetője</i>		RPHA 971 RMNy 1643/1: 5
37/2a	Alius <i>Csillagoknak alkotója, híveknek örök világa</i>		RPHA 227 RMNy 1643/1: 5–6
37/2b	MAS <i>Istentől választott népek, mindnyájan egybegyűljetek</i>		RPHA 617 RMNy 1643/1: 6–7
38a	MAS <i>Mindnyájan, kik egybegyűltünk, Atyaisten, most könyörgünk</i>		RMNy 1643/1: 7
38a–b	MAS <i>Jövel, népnek megváltója, mutasd meg születését Szűznek</i>		RPHA 695 RMNy 1643/1: 7
38b	De natiuitate d(omi)ni		
38b–39a	Ad notam, Jer diczérjök körösztyenök, az Ur Jstent <i>Az Atyának országából, istenségnek tanácsából</i>		RPHA 119 RMNy 1643/1: 26–27
39a	Azon Hýmrus; Más nótára <i>Teljes e széles világban, minden földnek határiban</i>		RPHA 1371 RMNy 1643/1: 28
39b	MAS <i>Jövel, népeknek megváltója, Szűznek nemes szép virága</i>		RPHA 696 RMNy 1643/1: 30
39b–40a	Alius. A solis ortus etc. <i>Naptámadattól megfogván, mind a föld határáiglan</i>		RPHA 1048 RMNy 1643/1: 30–31
40a–41a	Mas. <Comed> Commendatio amoris Dei erga nos. Ad notam. Az attyának országáb(an) etc: <i>Jer, dicsérjük, keresztyének, nevét a nagy Úristennek</i>		RPHA 642 RMNy 1643/1: 31–32
41a	In Die Epiphaniarum		
41a–b	Himnus <i>Heródes dühös ellenség, Krisztust eljönni mit féled</i>		RPHA 533
41b	MAS <i>Gonosz, kegyetlen Heródes, új királytól vagy félelmes</i>		RPHA 434 RMNy 1643/1: 47
41b	<Hymnus Quatragesimalis>		
42a	In Diebus Quatragesimalibus		
42a–b	Ex Pauli ad Corinth. 6. cap. <i>Hallgassuk figyelmetesen, mire Pál apostol intsen</i>		RPHA 509 RMNy 1643/1: 64
42b–43a	MAS <i>Dicsérjük a nagy Úristent, szeretettel intünk mindent</i>		RPHA 278 RMNy 1643/1: 65
43a–b	Mas <i>Nevét a nagy Úristennek, áldjátok, hű keresztyének</i>		RPHA 899 RMNy 1643/1: 65–66
43b	MAS. Himnus. [megszakad a másolás, üres a lap további része, a himnusz szövege hiányzik]		
[44a–b]	[üres levél]		

Balogi cancionale (1659) – 700, [58] pp., 200×160 mm, 4°. – Debrecen, Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára, R. 535. – STOLL 82. sz.

A protestáns énekeskönyv törzsanyagát Oczovay Mátyás, a balogi iskola rektora másolta: „Finis Hujus rei per me Matthiam Oczovay p. t. R. S. Balogien(sis) [pro tunc Rector Scholae Balogiensis] Anno 1659.” (p. 565). A munkát 1659 után is folytatta, egészen a 684. lapig ő másolta és állította össze a törzsanyagot, beszámozta a lapokat. A legtöbb iniciálét négyyszög keretben, díszesen megrajzolta. A másolat folyamatában többféle tintát is használt. A másoló személyéről egyelőre többet nem tudunk. A kötet 1696-ban Iohannes Zavisz, 1755-ben pedig Osváth István tulajdonába került: „Lib. Per me Iohannem Zavisz Anno. 1.6.9.6.” (p. 187); „Possidet hunc librum Stephanus Osváth: 1755dik.” (p. 145; nem tudjuk, azonos-e a debreceni református kollégiumban 1747-ben tanuló diákkal – THURY, 1908, 224). Talán Zavisz volt az, aki az 565. oldalon, Oczovay bejegyzése mellett kiszámolta 1702-ben, hogy 43 éves éppen a kézirat.

Balog község Gömör vármegyében található. (Ma: Nagybalog vagy Vámosbalog, Alsó- és Felső-Balog egyesítéséből jött létre – Vel'ky Blh, Szlovákia). A község felett helyezkedett el a Széchy család ősi fészke, Balogvár, ahová Széchy Mária helyezte egy időre kapitánynak Gyöngyösi Istvánt, s amely a Thököly-szabadságharc idején pusztult el, ma csak romjai láthatók. Felsőbalogon Széchy György felesége, Homonnay Drugeth Mária (†1643) támogatásával evangélikus templom épült. A kézirat másolási idejében evangélikus lelkészként Kendy György működött. A lakosok nagy része az 1660-as évek elejére reformátussá vált, az evangélikusok pedig Balogpádárban gyakorolták vallásukat. (KLANICZA, 1865, 26–27.)

A *Balogi cancionale* a gyülekezeti énekek befogadástörténete szempontjából kiemelkedő jelentőségű. Törzsanyaga nyomtatott protestáns énekeskönyv nyomán készülhetett, de a másolás alkotó módon történt: néhány ének kimaradt, néhány más típusú énekeskönyvből került a gyűjteménybe, az énekek sorrendje sem teljesen azonos az eddig megismert 17. század közepi protestáns énekeskönyvek egyikével sem. (A másolás és a szerkesztés közötti különbségről lásd FEKETE, 2008/2009; FEKETE, 2009A.) Oczovay bemásolta a hét penitenciatartó zsoltárt is (p. 209–220). A kézirat üres helyeire 1659 után is másoltak be más kezdek énekeket. A gyűjtemény tehát a helyi úzus nyomait őrzi. Azok a gyülekezetek, amelyek nem rendelkeztek nyomtatott énekeskönyvvel, hasonló módon enyhítették a hiányt. Feltételezhető, hogy a ma ismerteknél jóval nagyobb számban keletkeztek olyan kéziratos gyűjtemények – ahogy Ferenczi Ilona írja: „a protestáns liturgikus könyvek készítése az egész országot behálózta” (FERENCZI, 2011, 462.) –, amelyek a 17. század óta elvesztek, ill. elhasználódtak.

A cancionale felépítése és tartalmának nagy része az 1635-től kezdve nyomtatásban megjelenő protestáns énekeskönyv-típust követi. Részei: I. himnuszok (kis-graduál); II. gyülekezeti énekeskönyv: ünnepi énekek, káté-énekek, különb-különbféle dicsérek, zsoltárparafrázisok, pótlás; III. Szenci Molnár Albert zsoltárai kottával (töredék, a 47. zsoltárnál megszakad a kézirat). A II. rész különbféle énekei között mindössze 13 ének szerepel, Oczovay válogatásában – ennek oka talán a sietség lehetett, hogy minél hamarabb használatba vehessék a könyvet. A törzsanyag lemásolása után maga Oczovay pótolta a különbféle énekek-részbe tartozó darabokat.

Legalább három kezdet különíthetünk el: egy-egy tematikus rész végén Oczovay üres leveleket hagyott, erre egy későbbi, talán még 17. századi (2.) kéz az adott részhez illő újabb énekeket másolt be, ezenkívül még néhány éneket 18. századi kezdetleges kézírással jegyeztek be a cancionáléba. A nótajelzések egy részét később írták be. (Az egyes kezdek pontosabb elkülönítését nem tekinthetjük befejezettnek, a jövőben még folytatni kell.) A szlovák nótajelzések arra mutatnak, hogy a kötet másolója és későbbi használója is tudott szlovákul, ismerte a Transcius-énekeskönyvet. Ezeket a nótajelzéseket az énekeskönyv első leírója, Kálmán Farkas próbálta értelmezni (KÁLMÁN, 1882, 122–123, 128–130). A kötet elején lévő 2. üres levélen olvasható: „E könyvet láttam és átvizsgáltam. – Ismertetése közöltetett a »Debreczeni Protestans lap« 1882. évi 1–10. számaiban. Kelt Gyüdön (Baranya megyében) 1882. április 17. Kálmán Farkas lelkész.”

Több jel azt a feltevést erősítheti, hogy a 17. században evangélikus gyülekezet használta a cancionálét, amely azután később kerülhetett a reformátusokhoz: Oczovay és a 2. kéz másolatában megtalálható a hét penitenciatartó zsoltár, valamint több, felvidéki evangélikus környezetben keletkezett protestáns és katolikus ének is; a zsoltárparafrázisok a gyülekezeti énekeskönyvrészen belül nem az első helyen találhatóak. A 18. században másolták be a kötetbe (p. 260, 262) az *Ó, ártatlan bárány, Istennek szent Fia* kezdetű éneket. A 3. versszak úrvacsorai dogmatikája, Fekete Csaba szíves szóbeli közlése szerint, nem dönti el a kérdést, mindkét felekezet tagja megfogalmazhatta azt.

A sok helyen erősen megrongált levelek lapjait kezdetlegesen többször kiegészítették. Az egyik ilyen restauráláshoz szolgáló lapdarabkán (287. lap alján) eredetileg kézírás lehetett, az olvasható évszám: 1741. A 19. században újra kötötték a kéziratot (barna félbörkötés, márványozott táblák). A kötéskor az énekeskönyv második részének, a Szenci Molnár-féle Zsoltárkönyvnek már csak a töredéke volt meg. A kéziratnak ez a része erede-

tileg több mint 84 levélből állt: egy levélen 4 hasáb volt, s a tartalomjegyzék szerint a zsoltárok a függelékekkel együtt 344 hasábon helyezkedtek el. A kötet első felének korabeli a számozása, a második, Szenci Molnár-féle résznek szintén eredeti a hasábszámozása, de mivel hiányos ez a rész, ráadásul még a levelek is összekeveredtek a kötéskor, ezért utólag ceruzával beszámozták a leveleket.

A kötet 5. lap alján pecsét: DEBRECENI REF. FŐISKOLA KÖNYVTÁRA. A jelzet az előzéklapon tintával: R. 535.

A possessorbejegyzések és az énekek kezdősora kurzívval szerepelnek a táblázatban. A törzsanyag leírásának idejénél későbbi nótajelzés-bejegyzések / -jelpár között találhatók. A bekötéskor levágott szöveget, ha ki tudtuk egészíteni, < >-jel közé tettük, minden egyéb saját kiegészítésünk []-zárójel közé került.

A kötet szertartási énekei, himnuszai az RMKT XVI. és XVII. századi sorozatának közös kötetében jelennek meg. (Az *Öreg graduál*, RMNy 1643, lapszámai az RPHA-ban megtalálhatóak.)

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
	[I. rész] [ADVENTBA TARTOZÓ HYMNUSOK]		
	[1. kéz.]		
1–4	[Hiányzik. Üres levelekkel pótolva.]		
5	MAS. <i>Mennyből az Ige lejöve</i>		RPHA 888
5–7	MAS. <i>Az Üdvözítőt régenten mint megígérte az Isten</i>		RPHA 145
7–9	MAS. <i>Mindeneknek Teremtője és híveknek életetője</i>		RPHA 971
9–10	MAS. <i>Csillagoknak alkotója, híveknek örök világa</i>		RPHA 227
10–11	MAS. <i>Istentől választott népek, mindnyájan egy [!] gyűljetek</i>		RPHA 617
12	MAS. <i>Mindnyájan, kik egybegyűltünk, Atya Istent (!) most könyörgünk</i>		RMNy 1643/1: 7
12–13	<i>Jövel, megváltója népnek, mutasd meg születését Szűznek</i>		RPHA 695
14	KARATSONRA TARTOZO HYMNUSOK.		
14–15	Az irott Graduálokban így találod. <i>Az Atyának országából e világra Isten jöve</i>		RPHA 119
15–16	AZON PSALMUS. Az Fejérváriban pedig így vagyom. <i>Az Atyának országából, istenségnek tanácsából</i>		RPHA 119
16	MAS. A solis ortus cardine &c. <i>Teljes e széles világban, dicséretes, dicséretes, minden földnek határiban</i>		RPHA 1371
17–18	Azon Hymnus; más notára. /Nota [szlovák nótajelzés]/ <i>Teljes e széles világban, minden földnek határiban</i>		RPHA 1371
18	MAS. <i>Jövel, népnek Megváltója, Szűznek nemes szép virága</i>		RPHA 696

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
18–20	MAS. A solis ortûs etc. <i>Naptámadattól megfogván, mind a föld határáiglan</i>		RPHA 1048
20–22	Alius Hymnus ad Notam: Az Atyának etc. <i>Jer, dicsérjük, keresztyének, nevét a nagy Úristennek</i>		RPHA 642
22	MAS. <i>Jó keresztyének, kik vagyunk, az Istennek hálát adjunk</i>		RPHA 682
22–23	MAS. <i>Atya Istentől születék e világnak kezdeti előtt</i>		RPHA 109
24	IN DIE EPIPHANIAM.		
24–25	<i>Heródes, dühös ellenség, Krisztust eljöni mit féled</i>		RPHA 533
25	MAS. <i>Gonosz, kegyetlen Heródes, új királytól vagy félelmes</i>		RPHA 434
26	POST EPIPHANIAS.		
26	<i>Teremtő Úr, kérünk téged, ki a nappalt felderíted</i>		RPHA 1374
27	IN DIEBUS QUADRAGESIMALIBUS.		
27–28	Ex Pauli ad Cor. 6. cap. /Nota Tellyes ez széles világ(ban)./ <i>Hallgassukfigyelmetesen, mire Pál apostol intsen</i>		RPHA 509
28–29	MAS. <i>Dicsérjük a nagy Úristent, szeretettel intünk mindent</i>		RPHA 278
29–30	MAS. <i>Nevét a nagy Úristennek áldjátok, hű keresztyének</i>		RPHA 899
30–31	MAS. <i>Szent igéjét az Istennek hallgassuk, hű keresztyének (!)</i>		RPHA 611
31–32	MAS CHriste qui lux es et dies, etc. <i>Jézus Krisztus, mi Megváltónk, bűn sötétségét fedezőnk</i>		RPHA 663
32–33	MAS. Audi benigne conditor <i>Hallgass meg minket, Úristen, tekints reánk kegyelmesen</i>		RPHA 505
	JN DIE PALMARUM.		

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
33–35	<i>Örvendezzen már e világ, légyen mindenben vígasság</i>		RPHA 1166
35	JN DIEBUS MAIORIS HEBDOMADIS.		
35–36	<i>Ó, mi kegyelmes Krisztusunk, ki vagy nekünk igazságunk</i>		RPHA 1117
36–38	MAS. /Nota [szlovák nótajelzés]/ <i>Jer, hirdessük mi Urunknak nagy dicső bajvívását</i>		RPHA 648
38–39	MAS. <i>Keresztyének, örvendezzünk, mert országol mi királyunk</i>		RPHA 1167
39–40	MAS. <i>Mostan eljöttek az idők, mikor megjelent minékünk az igazságnak ő napja</i>		RPHA 1010
40–41	MAS. <i>Minden mi szenvedésinknek idei már eljöttek</i>		RPHA 962
41	JN FESTO RESURRECTIONIS DOMINI.		
41–42	<i>Fénylik a nap fényességgel, zeng az ég nagy dicsérettel</i>		RPHA 418
42–43	MAS. <i>E világnak fényessége és szenteknek üdvössége</i>		RPHA 306
43–44	MAS. <i>Keresztyéneknek serege, Húsvét ünnepét dicsérje ... A győzhetetlen oroszlán</i>		RPHA 733
44–45	MAS. <i>Keresztyéneknek serege, Húsvét ünnepét dicsérje ... Mert ím, a Krisztus meggyőzte</i>		RPHA 734
45–46	MAS. /Sok nyavalyánkban az Urhoz/ <i>Szenteknek te vagy, Krisztus, ékessége</i>		RPHA 1323
46–47	MAS. AZON NOTARA. /Sok nyavalyánkban az Urhoz/ <i>Örüljünk most mindnyájan, keresztyének</i>		RMNy 1643/1: 93
47	JN DIE ASCENSIONIS DOMINI.		
48	<i>Mostani ékes ünnepnap, és lelki nagy örömök</i>		RPHA 1022
48–49	MAS. <i>Jézus Krisztus, mi királyunk, teremtőnk és kívánságunk</i>		RPHA 669
49	JN FESTO PENTECOSTES.		
49–50	/Nota [szlovák ének]/ <i>Jövel, teremtő Szentlélek, és híveiddel légy velek</i>		RPHA 706

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
50–51	MAS. <i>Jövel, Szentlélek Úristen, vigasztalj minket szívünkben</i>		RPHA 698
51–52	MAS. <i>Jövel, Szentlélek Úristen, ki Atyával vagy [egy] Isten</i>		RPHA 699
53	JN FESTO S. S. TRINITATIS.		
53–55	<i>Üdvözlégy, édes Jézusunk, és mi kegyelmes királyunk</i>		RPHA 1396
55	MAS. <i>Ó, te dicső Szentháromság és tökéletes igazság</i>		RPHA 1102
55–56	MAS. <i>Ó, teremő Atyaisten, ki uralkodol mennyekben</i>		RPHA 1135
56	SEQVUNTUR HYMNI QUOTIDIANI,		
	ac in primis DE OPERIBUS SEX DIERUM.		
56–57	Hymnus primi diei. LUCIS CREATOR Prima dies chaos ex nihilo lucemque creavit. <i>Felséges Isten, mennynek, földnek Ura, és mindeneknek nagy bölcs alkotója</i>		RPHA 412
57–58	ALIUS SECUNDI DIEI. Altera bis quinos coelos, ac aëra vastum. <i>Mennynek és földnek nemes teremője, minden dolgoknak bölcsen rendelője</i>		RPHA 897
59–60	Alius Tertij Diei. Tertia cum terris plantas, pontumque Profundum. <i>A széles földnek nagy bölcs teremője, és tengereknek csuda intézője</i>		RPHA 301
60–61	ALIUS QUARTI DIEI. Cum stellis quarta locavit in æthere Phoebum. <i>Ó, magas mennynek szentséges Istene</i>		RPHA 1120
61–62	ALIUS QUINTI DIEI. Quinta dedit pisces undis coeloque volucres. <i>Ó, nagy hatalmú felséges Úristen</i>		RPHA 1129
62–63	ALIUS SEXTI DIEI. <i>Emberi nemnek teremő Istene, minden dolgoknak szépen rendelője</i>		RPHA 347
63–64	ALIUS SEPTIMI DIEI. <i>Felséges Isten, mennynek, földnek Ura, és mindeneknek vagy teremő Atyja</i>		RPHA 413
65	<i>A Nap feljővén immáron</i>		RPHA 584
65–66	MAS. <i>Mostan, ó, Szentlélek Isten</i>		RPHA 583
66	MAS. <i>Igaz bíró, nagy Úristen</i>		RPHA 562
67	MAS. <i>Állatoknak megtartója, egeknek igazgatója</i>		RPHA 92

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
67–68	MAS. <i>Látod, Isten szíveinket, látod erőtlenséginket</i>		RPHA 829
68–69	MAS. <i>Felséges Atya Úristen, e napnak ő kezdetiben</i>		RPHA 406
69–70	MAS. <i>Könyörögjünk az Istennek Krisztus által, mint Atyánknak</i>		RPHA 772
70–72	MAS. <i>Sok nyavalyánkban Atyánkhoz kiáltunk</i>		RPHA 1262
72–73	MAS. <i>Mindenkor téged, Úristen, magasztalunk mi szívünkben</i>		RPHA 982
73–75	MAS. <i>Atya Istennek egy Fia, e világnak ő bírója</i>		RPHA 106
75	MAS. <i>Az éjszakai sötétség, tévelygő rút esztelenség</i>		RPHA 123
76	MAS. <i>Ó, mennyeknek fényessége, és szenteknek dicsősége</i>		RPHA 1111
77–78	MAS. <i>Mennyei Atya Úristen, neked hálát adunk ezen</i>	123/II. sz.	
78–79	MAS. <i>Ó, mennyei mi szent Atyánk, tekints mennyből most mireánk</i>		RPHA 1122
80	MAS. <i>Jézus Krisztus, egy mesterünk, mennyei szent bölcsességünk</i>		RPHA 670
81	HYMNI Sub vesperis diebus Dominicis canendi		
81	<i>Ó, mi szent Atyánk, kegyes gondviselőnk</i>		RPHA 1124
81–82	MAS. <i>Ó, áldott Atya Úristen, ki uralkodik mennyégben</i>		RPHA 1096
	Hymnus Tempore Coenæ D(omi)ni dicend(us).		
82–83	<i>Úrnak végvacsorájára, és az ő áldozatjára</i>		RPHA 1448
84–85	MAS. <i>Szükség megtudni mindennek, és érteni a híveknek</i>		RPHA 1347
	Te DEUM LAUDAMUS.		
85–87	<i>Téged, Isten, dicsérünk, téged Úrnak vallunk</i>		RPHA 1363
87–88	[Utólagos, egykorú? beírások:] Pünkösdi Innepire Batizi Andráse. <i>Jövel, Szentlélek Úristen, lelünknek</i>		RPHA 702

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
88–90	Más. Nota: Jesus Christus mi kegyelmes etc. [Suchi (?) György:] <i>Sokan vannak egész keresztyénségben, kik igen örülnek</i> [a vers megszakad, őrszó: Ezt az]		RMKT XVII, 8, 124. sz.
91–92	[hiányzik]		
93	Versûs in Vespertinis precibus canendi.		
93	<i>Téged kérünk, szent Úristen, oltalmaz minket</i>		
93	Fölséges J(ste)n mennynek földnek etc. <i>Adj békességes nyugodalmat nekünk</i>		
93	Te benned bizom én J(ste)nnem etc. <i>Lelkemet kezédbe ajánlom</i>		
93	Hála adásunkban rolad emlékezünk etc. <i>Engedd meg ezeket, szent Atyánk, Krisztusért</i>		
93	Jesus Christus mi kegyelmes hadnagyunk <etc.> <i>Szent az Atya, mindennek teremője</i>		
93	Nézz mi reánk Ur J(ste)n kegyelmessen etc. <i>Hogy tégedet, Úristen, békességben dicsérhessünk</i>		
94	Legy irgalmas Ur J(ste)n mi nekünk etc. <i>Vétkeinkről fordítsd el szemeidet</i>		
94	Az melly embernek jó hiti vagy on etc. <i>Adja minékünk Szentlélek Jsten</i>		
94	Csak te benned Ur J(ste)n etc. <i>Ezt engedjed, Atyaisten, a te szent Fiadért</i>		
94	Sz. David Király haboruságab(an) etc. <i>Tekints most reám, hatalmas Úristen</i>		
94	Jesus Christus mi kegyelmes had. etc. <i>Könyörgésemet, Uram, meghallgassad</i>		
95–96	[hiányzik, a 94. lapon lévő őrszó: Haboru]		
97	Invoca(ti)o. [Szegedi Gergely:] <i>Keresztyének, kik vagyunk, Istent kérjük, adjon Szentlelket</i>		RPHA 731
98	[üres]		
99	[DE ADVENTU DOMINI] [1. kéz.]		
99	Cantio prima<De Adventu ...> <i>A keresztyénségben, igaz vallás a hitben</i>		RPHA 17
100	[Alia cantio.] <i>Az Atya Úristen Ádámot hogy teremté</i>		RPHA 118
101–102	Alia cantio. Ad eandem Melodiam. <i>Vígan énekeljünk, Atyaistent dicsérjük</i>		RPHA 1485
102–103	MAS. <i>Mi Atyánk, Atyaisten, vezérünk Fiú Isten</i>		RPHA 903
103–104	Alia Ad Notam: Az ki veti segedelmet &c. <i>Isten elküldé angyalát</i>	11. sz.	
105–106	Alia. Ad Notam: Téged Ur J(ste)n, etc. <i>Az Úristennek csuda hatalma</i>		RMKT XVII, 7, 191. sz.

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
106–107	Prosa de Adventu. <i>Küldé az Úristen hűséges szolgáját</i> [2. kéz:]	10. sz.	
107–109	Ex Tranoz: Rosu dagte ò Nebesa etc. ad eand(em) Notam. <i>Harmatozzatok, ó, egek</i>	12. sz.	RMKT XVII, 7, 167. sz.
109–110	Más Enek ad Nota(m) Az Ur I(ste)nnek, etc. <i>Nagy szívvel várják vala régenten</i>		
111–114	[hiányzik]		
	[DE NATIVITATE]		
115–116	Cantio prima De Natiuitate. <i>Mennyből jövök most hozzátok</i>	26. sz.	RPHA 640
116–119	ALIA. [Batizi András:] <i>Jer, dicsérjük e mai napon a mi Urunkat</i>		
119–120	MÁS. <i>Parancsolá az Augustus császár</i>		RMKT XVII, 7, 120. sz.
121–124	MÁS. <i>Jer, mi dicsérjük, áldjuk és felmagasztaljuk</i>		RPHA 649
124–128	MÁS. <i>Mindnyájan örüljünk, hű keresztyének</i>		RPHA 990
128	MÁS. <i>Dicséretes a gyermek, ki e nap születék</i>		RPHA 258
129–132	Esáiasnak 9. és 11. részeiből. <i>Szent Ézsaiás így ír Krisztusnak szent születéséről</i>		RPHA 1313
133	MÁS. <i>E nap nekünk dicséretes nap</i>		RPHA 295
134	MÁS. <i>Úristen veletek, keresztyének örüljete</i>		RPHA 1444
135–136	MÁS. <i>Jer, mindnyájan örüljünk</i>		RPHA 656
136–137	Azon Notara. <i>Krisztus Jézus születék</i>		RPHA 799
138	MÁS. <i>Úristennek szent Fia</i>		RPHA 1445
138–139	MÁS. <i>Jézus születék üdvösségünkre</i>		RPHA 677
139–141	MÁS. <i>Teljes szívvel örvendjünk</i>		RPHA 1372
141–142	Nota: No minden népek örven: <i>Ma vigadjatok, kik hívek vagytok</i>	27. sz.	
142	MÁS. <i>Ez esztendő megáldjad</i>		RPHA 4006
143–144	Alia ad Notam: Menyből jövök etc. [Mihálykó János:] <i>Ím, a magas mennyből jövök</i>		RMKT XVII, 8, 23. sz.
144	Hála-ádas. <i>Hálát adjunk mindnyájan az Úristennek</i>		RPHA 481

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
145	[Áthúzott possessor-bejegyzés, talán Johannes Zavisz neve szerepelt eredetileg az üres lapon.] <i>Possidet hunc / librum / Stephanus / Osváth: / 1755dik //</i>		
146–150	Cantio De M<ar>tyrio S. Stephanj. Ad Notam: Legy irgalmas [Erdélyi Máté:] <i>Szent Istvánnak halálát jelentem</i>		RPHA 1315
150–151	MAS. Nota: Ur Isten veletek, Ke etc. [Sztárai Mihály:] <i>Semmiből teremté az Úristen az embert</i>		RPHA 1218
	[2. kéz?:]		
152–153	MAS. <i>Mikor e széles világ kárhozatba esett volna</i>		RPHA 934
153–154	MAS. Jn Natali Domini, &c. <i>Születésén Istennek az angyalok örülnek</i>		RMKT XVII, 7, 194. sz.
154–155	MAS. <i>In dulci jubilo, zengjen víg énekszó</i>		RMKT XVII, 7, 127/II. sz.
155	Nobis est natus hodie		
155–156	Hungarice. Nékünk e napon születék	23. sz.	
157–160	[hiányzik.]		
161	Kis Karacsonra valo Dicséretek.		
161	<i>Nekünk születék mennyei király</i>		RPHA 1066
162–163	<i>Mennyei király születék</i>	40. sz.	
163–164	MAS. [Tuba Mihály:] <i>Megteljesíté az Atya Isten</i>		RPHA 872
164–165	MAS. <i>Gyermek születékBethlehemben ... Ez új időben</i>		RPHA 448
165	Nagy Karátson Jdnepében így mondják: <i>Gyermek születék Bethlehemben ... Örvendezzünk</i>		RPHA 448
166–167	MAS <i>Dávidnak ő városában</i>		RPHA 243
167	VIZ KERESZTRE VALO DITSÉRETEK.		
167–169	/[Lap alján:] Ad Notam: Menynek és földnek nemes etc./ <i>Nagy hálát adjunk az Atya Istennek</i>		RPHA 487
169–173	MAS. <i>Mikor Krisztus Bethlehemben</i>		RPHA 938
173–176	MAS. <i>Mi dicsérjük e mai napon</i>		RMKT XVII, 7, 125. sz.
176	VIRAG VASARNAPra.		
176	<i>Dicsőség és dicséret tenéked megváltó királyunk</i> [A következő vers őrszava: Atyának.]		RPHA 285

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
177	[Utólagos beírás az üres levélre, 18. század:] PLANCTVS MARIAE. <i>Jaj nekem, nyavalásnak, jaj, jaj, szegény anyának</i>		18. századi ének; kiadta: ERDÉLYI, 1997.
	[2. kéz:]		
178	<i>Ó, Uram, ki szenvedtél</i>	55. sz.	
	[DE PASSIONE CHRISTI]		
179–180	Cantio prima de Passione Christi. Patris sapientia, etc. <i>Atyának bölcsessége, bizony istensége</i>		RPHA 114
181–184	Más Azonról. /Ad notam: Régi Pünkösnek etc./ <i>Csudálatos nagy bölcsesség</i>		RPHA 235
185–186	MAS. <i>Dicséretet mondjunk Úristennek</i>		RPHA 264
186–189	MAS. Nota: Menyből jövők most etc. <i>No, földnek minden népei</i>	68. sz.	
187	[lap alján:] <i>Lib. Per me Iohannem Zavisz. /Anno. I.6.9.6. //</i>		
189–191	MAS. Ad Notam: Krystus Prikład etc. <i>Isten Fia, Jézus Krisztus, mi váltságunkra</i>	52. sz.	
191–192	MAS. Ad Notam: Genž gsy trpel za nas etc. <i>Ki értünk szenvedél, s így üdvözítél</i>	77. sz.	
193–194	MAS <i>Jer, elmélkedjünk, mi, hű keresztének</i>	74. sz.	
195–197	Ad Notam: Ô welika milost etc. <i>Ó, mennyei Atya Istennek Fia</i>	76. sz.	
198–200	MAS. <i>Régi időben megírta Jeremiás szent próféta</i>		RPHA 1195
200–201	MAS. [lap szélén hosszában:] /Ha más notát nem találod, tehát Dicséretet mondgyuk Ur I(ste)n(ne)k etc. ki jön arra/ <i>Hiszünk mi egy Istenben</i>		RPHA 540
201–202	MAS. <i>Ó, Jézus Krisztus, mi üdvözítőnk</i>	56. sz.	
202–203	MAS. <i>Végzetetlen mennynek, földnek Ura</i>	75. sz.	
203–205	PSALMUS. Nota, Atyának bölcsessége: etc. <i>Mindenható Úristen, szívünk retteg szüntelen</i>		RPHA 979
205–206	MAS. <i>Ó, szent Atyám, nézz rám mennyből</i>	71. sz.	

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
206–208	Más. Ad Notam: Az gonoz tevök(ne)k dolgán, etc. <i>A mi Urunk Jézus Krisztus mint szenvedé miérettünk</i>	62. sz.	RPHA 26
	SZENT DÁVIDNAK hét Pœnitentiai tartó Soltára.		
209–210	I. PSALMUS VI. Meg ne emlekezzel Uram az mi vétkeinkről, sem az mi Atyánk vétkéiről, és boszszut ne ály rajtunk mi buneinkért. [Nyéki Vörös Mátyás:] <i>Meg ne feddj engemet, Uram, ... és meg ne ostorozz</i>		RMKT XVII, 2, 59. sz.
210–211	II. Psalmus XXXII. Boldogok kiknek az ő vétkek meg bocsatattatot, kik(ne)k bűnök bé fedeztetet. [Nyéki Vörös Mátyás:] <i>Boldogok, akiknek undok vétkeinek sebét az Úr befödte</i>		RMKT XVII, 2, 60. sz.
211–213	III. Psalmus XXXVIII. Ne büntes engemet, Uram, à te haragodba, se ostoroz à te busulásodba. [Nyéki Vörös Mátyás:] <i>Meg ne feddj engemet, Uram, felgerjedett haragodnak tüzében, És meg nem verj engemet</i>		RMKT XVII, 2, 61. sz.
213–216	IV. Psalmus LI., Kőnyörűly én rajtam Ur I(ste)n az te jo voltod szerint, és töröld-el az én vétkeimet à te nagy irgalmassagod szerint, etc. [Balassi Bálint:] <i>Végtelen irgalmú, ó, te nagyhatalmú Isten, légy már kegyelmes</i>		RPHA 1473
216–218	V. Psalmus CII. Uram halgasd meg imadsagomat, és hozzád jusson az én kialtasom etc. [Nyéki Vörös Mátyás:] <i>Uram, halld meg szómat</i>		RMKT XVII, 2, 62. sz.
218	VI. Psalmus CXXX. Melysegből Uram, kőnyörgők te néked, Uram hald meg az én szomat. [Nyéki Vörös Mátyás:] <i>Sok háborúságban, szívem nagy bánatban</i>		RMKT XVII, 2, 63. sz.
218–220	VII. Psalmus CXLIII. Uram halgasd meg az én imadsagomat, ércs megh kőnyörgesemet. [Nyéki Vörös Mátyás:] <i>Hajtsd meg füleidet, kérem felségedet</i>		RMKT XVII, 2, 64. sz.
220–221	[2. kéz:] <i>A próféták megmondották</i>	57. sz.	
221–223	MAS. <i>Bűnös ember, jól megfontold</i>	58. sz.	

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
223	Mas Enek. <i>Krisztus, mi üdvösségünkért ki akarál a keresztfán meghalni</i>	84. sz.	
224	<i>Üdvözítőnk, dicsértessél</i>	85. sz.	
	[1. kéz:]		
	[DE RESURRECTIONE]		
225–226	Cantio prima de Resurrectione D(omini) N(ostri) I(esu) C(hristi). /Nota A Pünkösdsnek jeles napján/ <i>Surrexit Christus hodie, Alleluia</i>		
226–227	Alia Ungarica. <i>Jézus Krisztus feltámadá, Alleluia</i>	96. sz.	RPHA 665
227–228	MAS. /Nota Nota [!] vuzen tri Mariæ rano/ <i>Már triumphált Isten Fia</i>		
228–229	MAS. <i>Úrnak feltámadásán örvendezzünk</i>		RMKT XVII, 7, 203. sz.
229–230	MAS <i>Jézus Krisztus, mi üdvözítőnk</i>	91. sz.	
230–233	MAS. /nota .../ <i>Krisztus feltámadá, ki értünk meghalt vala, mi bűnünkért kent valla</i>		RPHA 786
233–235	MAS. Azon Notára. <i>Krisztus feltámadá, mi bűnünket elmosa, ő szent vére hullása</i>		RPHA 792
235–236	MAS. Azon NOTÁRA. <i>Krisztus feltámadá, nekünk örömet ada</i>		RPHA 794
237–238	MAS. <i>Krisztus[t] megfeszíték kegyetlen zsidó népek</i>		RPHA 817
238	MAS. E Húsvét ünnepében dicsérjük Istent szívből		RPHA 3021
239–240	MAS. <i>Krisztus feltámadá igazságunkra</i>		RPHA 784
240–241	MAS. <i>Ó, Jézus, mi üdvözítőnk</i>		RPHA 116
241–242	MAS. <i>Örülj és örvendezz keresztyéneknek gyülekezete</i>	90. sz.	RPHA 1162
242–243	MAS. <i>Krisztus feltámadá, mi bűnünket elmosa, és kiket ő szerete</i>		RPHA 790
243–245	MAS. /Ad Notam: Chr(ist)us m<eg> feszíteték kegyetle<n>/ <i>Krisztus feltámadá, mi bűnünket elmosa, szent vére hullásával</i>		RPHA 791
245	MAS. <i>Jézus Krisztus, mi megváltónk, haláltól megmentőnk</i>		

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
245–247	MAS. /Szomenisze kerschenil/ <i>Emlékezzünk e napon Urunknak haláláról</i>		RPHA 372
247–249	Más azon Notára. <i>Krisztus feltámadta, ki értünk meghalt vala, mindennek utat nyitá</i>		RPHA 788
249–252	MAS. Nota: Christus fel támadá igasság: <i>Hálaadásokkal mi énekeljünk</i>		RPHA 476
	[2. kéz:]		
252–253	Radugme se wssicknj ninj, etc. <i>Jer, örvendezzünk mindnyájan, örömmek énekét mondván</i>	98. sz.	
254	Swezeloztj zerdce zweho All(eluj)a, etc. <i>Szíveinknek indulatból, alleluia</i>	99. sz.	
	[DE ASCENSIONE]		
255	Alia Cantio De Ascensione <i>Krisztus mennybe ma felmene, alleluia</i>		RPHA 809
255–257	MAS. /Ad Notam: <Christ>us föl <ta>mada mi ününket <m>eg mosa etc./ <i>Krisztus mennybe felmene, nekünk helyet szerzeni, ül Atyjának jobbára</i>		RPHA 808
257–259	Más. <i>A Krisztus mennybe felmene, hogy nekünk helyet szerzene, Atyjával megbékéltetne</i>		RPHA 806
259–260	MAS. <i>A Krisztus mennybe felmene, minden egeknek fölötté</i>	100. sz.	
	[Utólagos beírás:]		
260, 262	Introitus <i>Ó, ártatlan bárány, Istennek szent Fia</i>	88. sz.	
261	De Spiritu S. Tessitelj Duss: etc. <i>Ó, vigasztaló Szentlélek, Alleluia, Alleluia</i>	108. sz.	
261	<i>Spiritus Sancti gratia, Apostolorum pectora</i>		
261	<i>Spiritus S. misit hodie ab ætheris Rex gloriæ</i> [DE SPIRITU SANCTO]		
263–264	Cantio Prima de S. San. Ad Notam: Surrexit C. ho: <i>A Pünkösdek jeles napján, Hála legyen az Istennek</i>		RPHA 36
264–265	MAS. Ad Notam, S. S. gratia, etc. <i>A Szentléleknek kegyelme apostoloknak szíveket betölté</i>		RPHA 44
265–266	MAS. Azon Notara. <i>Pünkösdsnap a Szentlélek Úristen</i>		RPHA 1185

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
266–269	MAS. <i>A Pünkösöd ünnepnapján tanítványok egy házában</i>		RPHA 35
269–270	MAS. <i>A Pünkösödnek jeles napján Szentlélek Isten küldeték</i> [Őrszö: MAS.]		RPHA 37
	[Későbbi kéz:]		
271	Responsoria. <i>Jézus Krisztus, élő Istennek szent Fia ♪</i> [2. kéz:]		
271–272	Poprozmež Ducha Swateho, etc. /Regi Pünkösödnek idején/ [Az ének mellett haránt, más kézzel:] Az Pünkösödnek jeles napján Sz: L: I(ste)n küldetek <i>Kérjük a mennyei Atyát</i> [1. kéz:]	107. sz.	
270, 273–275	MAS. /Ad No<am> Christus <fel> tamada <mi> bu etc./ <i>Pünkösödnapi betelvény</i>		RPHA 1184
275	Ad Notam: Poprosmess Ducha S: <i>Az Ur Krisztus, Isten Fia, mennyországból elbocsáta</i>		RMKT XVII, 7, 138. sz.
276	MAS. /Nota Nemetül hailig hailig ist der her Gott/ <i>Régi Pünkösödnek idején jöve Sionból a törvény</i>	103. sz.	
276	MAS. <i>E Pünkösöd ünnepében dicsérjük Istent szívből</i>		RPHA 3022
277–279	<i>Pünkösöd napja betelvény [másodszor!]</i>		RPHA 1184
279	MAS. /Not: Regi időb(en) megh irta./ <i>Régi Pünkösödnek idején jöve Sionból a törvény [másodszor!]</i>	103. sz.	
280	MAS. <i>Jövel, Szentlélek Úr Úristen, töltsd be szíveinket</i>	105. sz.	
	SZ. HÁROMSÁG NAPIARA VALo DITSIRETEK.		
281–282	/Ad Not<am> Tanul<> te az <> el men<>/ <i>Szentháromság és csak egy istenség</i>		RPHA 1326
282–283	MAS. <i>Imádunk mi téged, Szentháromság</i>		RPHA 577
283–285	MAS. <i>Jer, dicsérjük mindnyájan Urunkat</i>		RPHA 643
285	[felső lappszélen:] Emptu<s> Liber p<er> me Ioha<nnes> Zav<isz>		
285–287	MAS. <i>Üdvözlégy, örök Úristen</i>		RPHA 1404
	INVOCATIOK		

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
287–288	AZ ATYAHOZ <i>Hallgass meg minket, nagy Úristen</i>		RPHA 503
289–290	MAS. <i>Magasztaljuk, keresztények, az Úristent</i>		RPHA 849
290–291	AZ FIÚHOZ. <i>Járuljunk mi az Istennek szent Fiához</i>		RPHA 632
291–292	AZ SZ. LELEKHEZ. [Huszár Gál:] <i>Könyörögjünk az Istennek Szentlelkének</i>		RPHA 774
292–293	MAS. [Batizi András?:] <i>Jer, mi kérjünk Szentlelket, ... Te igaz világosság</i>		RPHA 654
294	MAS. <i>Adj, Úristen, Szentlelket</i>		RPHA 60
295	MAS. [Szegedi Kis István:] <i>Jövel, Szentlélek Úristen, tarts meg minket igédben</i>		RPHA 697
	AZ CATECHISMUSBOL való Ditséreték.		
296–299	<i>Szükség megtudnunk üdvösségnek dolgát</i>		RPHA 1348
299–301	MAS. <i>Ó, Izrael, szerető népem</i>		RPHA 1114
301–302	AZ CREDO. 18. 19. 20. <i>Hiszünk mind egy Istenben</i>		RPHA 540
302–304	MAS. Ad Notam. <..>rawa gen <...> etc. <i>Aki akar üdvözülni</i>		RPHA 65
304–306	A' MIATYA(N)K. <i>Mi Atyánk, ki vagy mennyégben, te fiaid szükségünkben</i>		RPHA 906
306–307	MAS. <i>Mi kegyes Atyánk, kit vallunk hitünkben</i>		RPHA 914
308	MAS. /Aufer im(m)ensam De(us) aufer/ <i>Adjunk hálaikat az Atya Istennek</i>	113. sz.	
308–313	AZ UR VATSORAJAROL. <i>Jer, dicsérjük az Istennek Fiát</i>		RPHA 639
313–314	MAS. <i>Emlékezzél, Úristen, híveidről</i>		RPHA 368
314–316	MAS. <i>Mindenható Úristen, mi bűnös emberek</i>		RPHA 977
	KÜLÖMB KÜLÖMB-FÉLE DICSIRETEK.		
316–318	/<A>d Notam: <Je>r dicsé<rtjü>k az <Iste>n(n)ek <fi>at etc./ <i>Tanulj meg te az úton elmenni</i>		RPHA 1356
318–320	MAS. REGGELI HÁLÁ ADÁS. <i>Mennyei Atyánk, Úristen, hálát adunk néked ezen</i>	123/I. sz.	

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
320–323	MAS. /Nota Mennyi sokat szol az I(ste)n embernek/ <i>Dicsértessél, Atya Isten, mennyekben</i>		RPHA 282
323	MAS. /Nota. Az Ur énnékem őriző Pasztorom/ <i>Hálát adok néked, mennybéli Isten</i>	119. sz.	RMKT XVII, 6, 160. sz.
323–325	MAS. Ad Notam. Otcze Bože [...] <i>Ó, felséges Atya Isten, ki uralkodol</i>		
325–326	MAS. /Nota Szivem szerint Ur I(ste)n/ <i>Dicsérlek, Uram, téged, hogy ez elmúlt éjjel</i>		RMKT XVII, 2, 3. sz.
326–327	MAS. <i>Jézus Krisztus, szép fényes hajnal</i>		RPHA 675
327–328	MAS. <i>Magasztallak én téged, Isten</i> /[lapszálen:] Dekugit mili Pane/		RMKT XVII, 2, 27. sz.
	ESTVÉLI DITSIRETEK.		
329–330	<i>Krisztus, ki vagy nap és világ, minket sötétségben ne hagyj</i> /[lapszálen: Kryst<...> swetl<...>		RPHA 804
330	/Az Ur Énnékem őriző/ [hosszanti lapszálen: Gospodin raczi sam ... mug.] <i>Hálát adok neked, mennybéli Isten</i>		RMKT XVII, 6, 160. sz.
331	MAS ETEL UTAN. /Pri skonani dne toho./ <i>Adjunk hálát az Úrnak, mert érdemli</i>		RPHA 61
331–334	MAS. Ad notam Mire bänkodol etc. [Úz Bálint:] <i>Megfoghatatlan, kegyes Istenség</i>		RPHA 862
334	Ad notam: Lásd meg, Uram én etc. [Újfalvi Katona Imre:] <i>Ítéld meg, Uram ügyemet</i> [örszó: MAS.]		RMKT XVII, 8, 20. sz.
	AZ SOLTAROKBOL VALÓ JSTENI DITSIRETEK.		
335–336	I. <i>Boldog az olyan ember az Istenben</i>		RPHA 203
336–338	II. Nota: Régen ó Törvényben /vel Oh en két Szemeim/ <i>Szent Dávid próféta második énekében</i>		RPHA 1311
339–341	Azonról. Nota: Nagy bánatban etc. [Zeleméri László:] <i>Zúgódik, dül-fül magában ez világ</i>		RPHA 1496
342–343	III. Ad Notam: Nagy bánatb(an). <i>Szent Dávid király háborúságában</i>		RPHA 1310
343–345	V. <i>A szent Dávid ötödik énekében</i>		RPHA 38

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
345–348	VI. /Haborusaga Da:/ [Szegei Gergely:] <i>Szent Dávid király bűnei ellen</i>		RPHA 1306
349–352	VII. /Nagy banatban David mi etc./ [Szegei Gergely:] <i>Számkivetésre Dávid megyen vala</i>		RPHA 1298
352–356	VIII. /Nota: Oh én k<ét> szemeim/ <i>Régen ó törvényben</i>		RPHA 1193
356–359	Azonrol. Nota: Nagy bán. [Bogáti Fazakas Miklós:] <i>Mely hatalmas a mi Urunk, az Isten</i>		RPHA 877
359–361	X. Nota: Oh melly igen rövid: [Szegei Gergely:] <i>Tekints reám, Istenem, nyavalyámban</i>		RPHA 1366
361–365	Azon. Nota: Háborusága: [Sztárai Mihály:] <i>Megnyomorodván ellenségétől</i>		RPHA 868
365–366	XII. <i>Ó, Úristen, tekints hozzánk</i>		RPHA 1139
367–369	Azon. Egy rhythmussal Rövidebb. /.../ <i>Emlékezzél meg, Úristen a mi nagy gyarlóságinkról</i>		RPHA 365
369–371	XII. Nota: Mindenkoron áldom az: /vagy nagy Bánatb(an) Dávid mikoron/ [Sztárai Mihály:] <i>Szabadíts meg és tarts meg, Uram Isten</i>		RPHA 1295
371–372	XIII. <i>Szent Dávid király háborúságában</i>		RPHA 1307
372–374	XV. Nota: Nagy banatban. Avagy: Neked Mennyei etc. [Sztárai Mihály:] <i>Sokan vannak most olyatén emberek</i>		RPHA 1283
374–376	XVI. Nota: Nagy hálá-adással, etc. <i>Őrizz meg engemet</i>		RPHA 1147
376–379	XX. Nota: Jer emlekezünk keresztén etc. /Nota: [...]sék <mi> nekünk etc./ <i>Gyakorta való buzgó könyörgést</i>		RMKT XVII, 8, 89. sz.
380–382	XXIII. Nota. Sok emberek vadnak etc. /Hogy Panaszolkodik az Annya sz: egyház/ [Sztárai Mihály:] <i>Szent Dávid próféta éneklő könyvének huszonharmad részében</i>		RPHA 1309
383–384	Azonrol. <i>Az Úristen nekem édes táplálóm</i>		RPHA 152

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
384–386	XXVI. Nota: Nagy bánatban David: [Sztárai Mihály?:] <i>Mikor Dávid vala keserűségben</i>		RPHA 932
386–388	XXVII. Nota: Szánnya az Ur I(ste)n hiv: [Pap Benedek:] <i>Ó, én két szemeim</i>		RPHA 1110
388–390	XXVIII. Nota: Tsak te benned, Uram I(ste)n. [Sztárai Mihály?:] <i>Mostan hozzád felkiáltok</i>		RPHA 1017
390–392	XXIX. Nota: Nagy hálá-ádással etc. [Sztárai Mihály:] <i>Szent Dávid próféta az Istennek nagy hatalmát látván</i>		RPHA 1309
392–394	XXX. [Szegedi Gergely:] <i>Dávid prófétának imádkozásáról</i>		RPHA 242
394–398	XXXI. [Thordai Benedek:] <i>Benned bízam, Uram Isten, soha ne gyaláztassam</i>		RPHA 171
398	Azonrol. [Tesini:] <i>Tebenned bízom, Uram Isten</i>		RPHA 1360
399–400	XXXII. Nota: Zugodik ful [!] magában etc. [Szegedi Gergely:] <i>Boldog az ilyen ember e világon</i>		RPHA 199
400–405	Azonrol. Nota. Szent David Prop. [Szegedi Gergely:] <i>Sok emberek vannak e széles világon</i>		RPHA 1248
405–409	XXXIV. Nota: Meg halgassad az én im etc. /Nagy bánatban David Vagy. Emlé[kezzél] Ur I(ste)n hiveid[ről] Vagy: Szaba[díts] meg és tarcs [meg] Uram I(ste)n etc./ [Sztárai Mihály:] <i>Mindenkoron áldom az én Uramat</i>		RPHA 983
409–413	Azonrol. Nota: Nagy bánatban Dáv. [Szegedi Gergely:] <i>Mikoron Dávid Saul előtt futna</i>		RPHA 945
413–416	XXXVI. Nota: Ditsérlek téged. Avagy, Mikor az Sidó nemzet. /Nota: Sz. Da<vid> Királly <bű>nei ellen <így> panasz kodik/ [Sztárai Mihály:] <i>Sok nyilvánvaló bizonyságokkal</i>		RPHA 1263
416–422	XXXVII. Nota: Néked mennyei etc. /<V>agy: Szaba<di>cs meg és tarcs <meg> Uram engem etc./ [Sztárai Mihály:] <i>Megnyomorult szegény keresztyén ember</i>		RPHA 869

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
422–425	XXXVIII. Nota: Szám-kivetésre etc. /David [...]/ [Szegedi Gergely:] <i>Nagy bánatban Dávid mikoron vala</i>		RPHA 1024
425–427	XLII. Nota: Elbé mégyünk nagy. [Chasee Miklós:] <i>Mint kívánczik a szarvas a kútfejekhez</i>		RPHA 996
427–429	Azonrol. Nota: Menybeli nagy I(ste)n, [...] etc. /vagy: Sok<an> vadnak m<ost> ollya etc. Szívem meg alázvan te hoz<ad>/ <i>Jóllehet nagy sokat szóltunk Dávidról</i>		RPHA 691
429–431	Ugyan Azonrol. Nota: Mindenkoron áldom etc. /<A>d Notam: <Jes>us Christus mi <ke>gyelmes had<na>gyunk etc./ <i>Fohászkodom hozzád, Uram, Istenem</i>		RPHA 421
431–434	XLIII. Nota: Vindex esto mihi DEUS, etc. [Tolnai Bálint?:] <i>Lásd meg, Uram, én ügyemet</i>		RPHA 823
434–437	XLVI.. /Noszsa keresztenyek/ <i>Mikor Szennakerib a Jeruzsalemét megszállotta vala</i>		RPHA 940
437–438	Azonrol. <i>Erős várunk nekünk az Isten</i>		RPHA 392
438–440	XLVII. Nota: Adgyunk hálát az. <i>Minden népek örülvén tapsoljanak</i>		RPHA 963
440–444	L. Nota: Az hatalmas I(ste)n etc. /Nota Dicsértessek Ur(am) örökén sz:/ <i>Hogy panaszkodik a hatalmas Isten</i>		RPHA 550
444– [445]	LI. <i>Úristen, irgalmaz nekem a te irgalmasságod szerint</i>		RPHA 1436
445–446	[hiányzik]		
[445]– 447	[Azonrol.] [Szegedi Lajos?:] <i>Légy irgalmas, Úristen, minekünk</i>		RPHA 834
447–450	Azonrol. [Hartyáni Imre:] <i>Háborúsága Dávid királynak egykoron nagy vala</i>		RPHA 470
450–452	MAS. [Kanizsai Pálfi János:] <i>Ne szállj pörben énvelem</i>		RMKT XVII, 8, 56. sz.
452–454	LII. /<S>d Notam: <D>raga dolog <az> Ur I(ste)nt:/ [Skarica Máté:] <i>Dávid Doeg gonoszságát hogy látá</i>		RPHA 239
454–456	LIV. Nota: Vedd-el Ur I(ste)n rolunk etc. <i>Úristen, kérünk az te szent nevedért</i>		RPHA 1437

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
456–459	Azonrol. Nota: Jer emlékezzünk kere: /<v>agy: Szüksek <m>i nekünk mi <ke>resztenyek etc. [Siklósi Mihály:] <i>Mennynek és földnek kegyes Istene</i>		RPHA 900
459–462	LV. /Nota: Szük<seg> mi nekünk/ [Kecskeméti Vég Mihály:] <i>Mikoron Dávid nagy búsultában</i>		RPHA 944
463–465	LVII. /Nota: Az jó hitű ember szelid ez világ<on>/ [István deák:] <i>Irgalmaz, Úristen, immáron énnekem</i>		RPHA 590
465–468	LVIII. Nota: Parad<i>csomnak te sze<p> fényes napja, áldot Jesus Avagy Adam paradisom[...] [Skarica Máté:] <i>Saulnak a Dávidhoz jó szerelme</i>		RPHA 1209
469–471	LXIII. Nota: Mindenkoron áld: /Vagy: Szab<a>dics meg és [tarcs] meg Uram etc. Vagy: Emlé<ke>zél Ur I(ste)n hi<ve>idről etc. Vagy: Menny<i> sokat szol az I(ste)n ember(ne)k/ [Sztárai Mihály:] <i>Meghallgassad az én imádságomat</i>		RPHA 863
471–474	LXV. /Nota: Az jó hitű ember <sz>elid ez világon etc./ [Sztárai Mihály:] <i>Sok jótéteményen nagyon csudálkozván</i>		RPHA 1259
474–477	LXIX. Ad Notam: <Ho>gy pana<szo>lkodik az <ha>talmas <Ist>en etc. Milostiv nam [...] [Barát István:] <i>Siess, nagy Úristen, én segítségemre</i>		RPHA 1231
477–478	LXX. /Nota: Ben<ned> biztam Ura<m> I(ste)n etc./ <i>Örök Isten, figyelmezzél az én segítségemre</i>		RPHA 1150
479–482	Azonrol. [Szegedi Gergely:] <i>Úristen, légy most mivelünk</i>		RPHA 1439
482–486	LXXIV. [Skarica Máté:] <i>Hogy Jeruzsálemnek drága templomát</i>		RPHA 549
486–487	Azonrol. /Nota: Urnak szolgálai no: Emlekezzel meg te gyar[lo]/ [Sztárai Mihály:] <i>Sok inségünkben hozzád kiáltunk</i>		RPHA 1257
487–490	LXXVII. /Nota: Menyei <Atya> Ur I(ste)n etc. Bizom te benned [...]/ [Németi Ferenc:] <i>Az Úristent magasztalom</i>		RPHA 154

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
491–493	LXXIX. /Nota: Sz. vagy örök(ke) Atya Ur I(ste)n <a> magas etc. sive Emlékezel meg te gyar<lo>/ <i>Felséges Isten, neked jelentjük</i>		RPHA 415
493–494	LXXX. /Nota: Oh Ur I(ste)n tekincs <ho>zánk etc. <i>Keresztvényeknek Istene</i>		RPHA 732
494	[lapszálen, 18. század: Enekes Könyv konyorgeses konyv		
495–497	LXXXII. /Ad notam: Sz. David Királly bünei ellen, így panaszolkodik Nota: Sok ny<il>ván való bizonyosság etc./ <i>Az Úristen áll minden bírának gyülekezetekben</i>		RPHA 150
497–500	LXXXVI. /Nota: Hog[y] panasz kodik az <ha>talmas I(ste)n (etc.)/ [Rimay János:] <i>A jó hitű ember szelíd e világon</i>		RPHA 14
500–503	XCI. /Ad Notam: (Is)ten el kül,(de) Angya,,<lat> etc. Avagy <Me>nnyei Attyank <Ur> I(ste)n hálát <adu>nk néked <ez>en etc.>/ <i>Aki veti segedelmét az Istennek hatalmában</i>		RPHA 74
503–505	XCII. /Ad Notam: Jesus Chr<istus> mi kegyel<mes> etc./ [Sztárai Mihály:] <i>Mely igen jó az Úristent dicsérni</i>		RPHA 878
505–507	XCV. /Nota: Szükség mi ne<künk> mi kereszté<nek> hogy etc./ [Huszár Gál:] <i>Jer, örvendezzünk az Úristennek</i>		RPHA 657
507–508	C. /Ad Nota<m:> Menyei A<tya> Ur I(ste)n etc./ <i>Örüljete az Istenben</i>		RPHA 1163
508–510	CI. Nota: Nagy hálá-adással mag. etc. [Ghyczy János:] <i>Ilyen fogadást tőn a szent Dávid</i>		RPHA 573
510–514	CIII. Nota: Jer emlékezzünk kereszt. /<A>d Notam: <Sz>ükseg mi <ne>künk, mi etc./ <i>Aki az Istent megismerheti</i>		RPHA 68
514–517	CXII. Az első ditsiret Notájára. Greg. Sz. [Szegedi Gergely:] <i>Boldog az olyan ember ő lelkében</i>		RPHA 202
518–519	Ugyan Azonrol. /Nota: Az jó hitű ember szeléd ez vilagon etc./ <i>Boldog a férfit, ki féli az Istent</i>		RPHA 195
520–521	CXIII. /<A>d Notam: <Je>sus Chr(ist)us <m>i kegyel. etc./ <i>Keresztvények, kik e földön lakoztok</i>		RPHA 729

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
521–524	CXVI. Nota: Fohászkodom hozzád Uram etc. /sive: Jesus Chr(ist)us mi kegyel./ <i>Nagy öröme adaték én lelkemnek</i>		RPHA 1038
524–526	CXVII. <i>Int most minket Dávid próféta a zsoltárkönyvben</i>		RPHA 1417
526–529	CXX. Nota: Mikor az Sido nemzet: /<N>ota: Háborúsága <D>ávid Királynak/ [Laskai István:] <i>Sok nyomorúság mi életünkben</i>		RPHA 1264
530–531	CXXI. /Ad Notam: <S>züksek mi nekünk mi etc./ <i>Jer, emlékezzünk, keresztyén népek</i>		RPHA 645
531	CXXII. Nota: Felséges I(ste)n hozzád etc. [Szegedi Gergely?:] <i>Örül mi szívünk, mikor ezt halljuk</i>		RPHA 1160
532–533	CXXIV. /Nota: Adgyunk <h>álát [áthúzva: az U] mind<n>yajan az Atya <Ur> I(ste)nnek etc. <i>Az Izraelnek népe régenten</i>		RPHA 142
534	CXXV. /Nota. Jes(us) (Chris)t(us) szép fényes haynal/ <i>Akik bíznak az Istenben</i>		RPHA 75
534–535	CXXVII. <i>Mindenek meghallják és jól megtanulják</i>		RPHA 968
535–536	CXXVIII. /si aliam notam non reperies [...]/ <i>Minden hű keresztyének, meghalljátok</i>		RPHA 960
536–537	Azonrol. <i>Boldogok azok, kik Istent félnek</i>		RPHA 207
538–539	CXXX. /Ad Notam: <O>h Ur I(ste)n <te>kincs <h>ozzánk etc./ <i>Bűnösök, hozzád kiáltunk</i>		RPHA 214
538	[a hosszanti lapszálon: Visgáld ez könvet jól meg hogy ha akarsz ...]		
539–540	Ugyan Azonrol. /Nota: Örül mi szívünk etc. <vagy> Az Ur I(ste)nnek [...]/ <i>Felséges Isten, hozzád kiáltunk</i>		RPHA 409
540–542	CXXXIII. <i>Mely igen jó legyen az egyenesség</i>		RPHA 879
542	CXXXIV. <i>Úrnak szolgálai, no, dicsérjétek</i>		RPHA 1447
543	Azonrol. /Ad Notam: Ved-el Ur J<sten> rolunk hara<godat>/ <i>Ti, keresztyének, dicsérjétek Istent</i>		RPHA 1378
543–547	CXXXVII. <i>Izraelnek megszorodott nemzetsége</i>		RPHA 621

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
547–550	CXLIII. /Nota: Poszluhni Goszpodin Bogh nasse/ <i>Hallgasd meg, Atya Isten, a mi szükségünket</i>		RPHA 492
550–554	CXLV. [Németi Ferenc:] <i>Nagy hálaadással magasztallak téged</i>		RPHA 1031
554–556	CXLVI. <i>Dicsérd az Istent mostan, ó, én lelkem</i>	143. sz.	RPHA 251
556–557	Azonrol. <i>Dicsérjed, áldjad, én lelkem, az Úristent</i>		RPHA 266
558–561	CXLVII. [Skarica Máté?, Sztárai Mihály?:] <i>Drága dolog az Úristent dicsérni</i>		RPHA 291
561–563	CXLVIII. /Ad Notam: Adgyunk <há>lát az Urn<ak> mert ér etc./ <i>Mikor a szent Dávid megismeré az Úristent</i>		RPHA 943
563–565	Azonrol. [Kanizsai Pálfi János:] <i>Dicsőült helyeken, mennyei paradicsomban</i>		RMKT XVII, 8, 55. sz.
565	<i>Finis Hujus rei per me Matthiam Oczovay p. t. R. S. Balogien(sis) Anno 1659.</i>	169. sz.	RMKT XVII, 8, 123. sz.
566	KYRIE COM(M)UNES. /Nota Hatalmas J(ste)n könyörgünk/ <i>Legyen e földön békeesség</i>		
566–568	Alia, de Divite & Lazaro. [Suchi György:] <i>Szükség minékünk, mi keresztyének</i>	112. sz.	
568–569	Alia. Ad Notam. Ditseret légyen Istenek, etc. <i>Én híveim, én szent népem</i>		
569–570	Mas. Az I(ste)nnek Atyai gondviseléséről. <i>Mire bánkódol, ó, te, én szívem</i>	RPHA 999	
570–571	MAS. <i>Emlékezzél meg, te, gyarló ember, az te Istenedről</i>		RPHA 364
571–572, 573	MAS. <i>Eltévedtem, mint juh</i>		RMKT XVII, 8, 165. sz.
572–573	Alia ad Notam: Drága dolog az Ur I(ste)nt etc. [Dézsi András:] <i>Neked, mennyei szent Atyánk, könyörgünk</i>		RPHA 1062
	[Utólagos beírás, 18. század:]		
574	Penitentiali Enek. <i>Én Istenem, én bűnös ember</i> [1. kéz:]		ÚZMK 311. sz.
575–577	Siralmas könyörgése Magyar Országnak, az Jeremias Proféta Oratiojából <i>Keserves szívvel Magyarországnak mondhatjuk magunkról</i>		RPHA 739
577–580	MAS. <i>Tekints reánk immár, nagy Úristen</i>		RPHA 1368

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
580–585	[ceruzával: Sz. David Kiral ad eandem] <i>Mikor a zsidó nemzet tartatnék Babilóniában</i>		RPHA 926
585–589	Más. Az Ecclesia keresztinek okairol. /Nota: Mennyi sokat szol a<z> I(ste)n/ [Szegedi Gergely:] <i>Szükség keresztyéneknek tudakozni</i>		RPHA 1345
589–590	Könyörgés háboruságnak idején. <i>Hallgasd meg mostan, felséges Isten</i>		RPHA 497
591–593	<i>Hallgasd meg, Jézus Krisztus, a megszorodott</i>		RPHA 490
593–594	MAS. <i>Emlékezzél meg, mennybéli Isten</i>		RPHA 363
594–596	MAS. [Radán Balázs:] <i>Buzgó szívből te fiaid, kegyes Atyánk, könyörgünk</i>		RPHA 219
596–599	MAS. Nota: Légy irgalmas Ur (Iste)n etc. <i>Kegyelmezz meg nekünk, nagy Úristen</i>		RPHA 720
599–600	MAS. /Ad Notam: Isten el küldé .../ <i>Nagy Úristen, ne hagyj minket</i>		RPHA 1042
600–601	MAS. /Ved el Ur I(ste)n rolunk./ <i>Atya Úristen, mennybéli teremőnk</i>		RPHA 110
602–603	MÁS. /N. Eadem/ <i>Hajtsd meg, Úristen, kegyes füleidet</i>		RPHA 475
603–604	Aufer immensam. <i>Vedd el, Úristen, rólunk haragodat</i>		RPHA 1469
604–606	MAS. <i>Könyörgünk neked, Istennek szent Fia</i>		RPHA 771
606–608	MAS. <i>Hatalmas Isten, könyörgünk</i>		RPHA 524
608–609	MAS. <i>Ó, mennyei nagy boldogság</i>		RPHA 1123
609–611	MAS. <i>Hallgasd meg, Úristen, mi beszédünket</i>		RPHA 499
611–613	MAS. [Huszár Gál?:] <i>Adjunk hálát mindnyájan az Atya Úristennek</i>		RPHA 62
613–614	MAS. /Ad Notam: Semmi ne bankogy<al> &c./ [Sztárai Mihály:] <i>Hálaadásunkban rólad emlékezünk</i>		RPHA 478
614–618	MAS. /Nota: Nagy hálá adással magasztallyak, téged én Istenem:/ <i>Hálát adunk neked, mindenható, irgalmas Úristen</i>		RPHA 483
618–619	Nota: Noszsza I(ste)nfélő sz. hiv. <i>Tenéked, Uram, hálát adok</i>	122. sz.	
619–621	MAS. Nota: Jollehet nagy sokat: <i>Szívem megalázván</i>	120. sz.	

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
621–622	MAS. /Not Emlékezel meg te gyarló ember/ <i>Mostan, Úristen, hozzád kiáltunk</i>		RPHA 1019
623–624	MAS. /Ad Notam: Draga dolok az U<r> Istent <d>icsérni etc./ [Bereki István?:] <i>Jézus Krisztus, mi kegyelmes hadnagyunk</i>		RPHA 668
625–626	MAS. <i>A mi mesterünk minket arra int</i>		RPHA 25
626–629	MAS. <i>Ó, mely igen rövid volt, lám, e világ</i>		RPHA 1121
630–634	MAS. [Szántó György:] <i>Gyarló emberekkel feddőzik az Isten</i>		RPHA 445
634–637	MAS. Egi harmatért avagy essőért. /Ne szál pörb(en)/ <i>Tekints reánk, Úristen, nagy kegyelmességedből</i>		RMKT XVII, 1, 107. sz.
637–638	MAS. [Szerémi Illés:] <i>Amely embernek jó hite vagyon</i>		RPHA 94
639–641	Dőg-halálnak meg-szűnéséért, 2. Sam. 24. <i>Mi Urunk Jézus Krisztusnak szerelmes Atyja</i>		RPHA 921
641–643	MAS. De octo beatitudinibus; Matth. 5. <i>Követi vala népnek soksága</i>		RPHA 781
643–644	MAS. Siralmas panaszsa az Ecclesiának. /Nota ... / <i>Istenünkhöz fohászkodván</i>		RPHA 618
644–646	MAS. Nota: Jollehet nagy sokat szoltunk &c. /Szívem megaláztatván te hozzád/ <i>Mennybéli nagy Isten, hozzád kiáltunk</i>		RPHA 884
646–648	MAS. <i>Segítségül hívjuk a mennybéli Istent</i>		RPHA 1215
648–650	MAS. /Ad Nota(m): <A>z jó hitű <e>mber sze<l>íd ez vila<g>on etc./ [Szkhárosi Horvát András:] <i>Semmit ne bánkódjál, Krisztus szent serege</i>		RPHA 1219
650–651	MAS. <i>Nézz mireánk, Úristen, kegyelmesen</i>		RPHA 1079
652–654	MAS. <i>Kérlek és intlek mostan tégedet</i>		RPHA 735
655–656	INTROITUS. <i>El-bemegyünk nagy örömmel</i>		RPHA 329
656	MAS. Az Ecclesiának ellenségei ellen. L. M. <i>Atya Isten, tarts meg minket</i>		RPHA 104
657	MAS. [Szegedi Kis István:] <i>Ó, mint keseregnek most a keresztyének</i>		RPHA 1127

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
658–659	MAS. <i>Mennynek és földnek nemes teremője, és mindeneknek</i>		RPHA 896
659–660	MAS. AZ Balványozók ellen etc. <i>Felséges Isten, mennynek, földnek Ura, és embereknek</i>		RPHA 411
660–661	MAS. Nota: Felséges I(ste)n böltsésigne etc. [Bornemisza Péter?:] <i>Mi kegyes Atyánk, bölcsességnek ura</i>		RPHA 912
661–662	MAS. <i>Csak tebenned, Uram Isten, vagyon bizodalmunk</i>		RPHA 222
662–664	MAS. Nota: Haborúsága David királynak, etc. [Nagybáncsai Mátyás:] <i>Ne hagyj elesnem, felséges Isten, keserűségemben</i>		RPHA 1052
664–665	MAS. /Nagy banatb(an) David mikoron/ <i>Hálát adunk teneked, örök Isten</i>		RPHA 484
665–667	MAS. [Nemes Imre?:] <i>Ébredjél fel, világ, bűneidből</i>		RPHA 308
667	MAS. Könyörgés az J(ste)nnek oltalmáért etc. [Szegedi Kis István:] <i>Ó, mindenható Isten, ki a te kegyességedből</i>		RPHA 1126
668–669	MAS. <i>Hallgass meg minket, Úristen</i>		RPHA 505
669–670	MAS. Nota: En hiveim én Sz. nepem: etc. <i>Bizodalmunk Krisztus által Istenben vagyon</i>		RMKT XVII, 8, 146. sz.
671	<i>Áldott az Úristen örökké mennyekben</i>	114. sz.	RPHA 83
671–672	MAS. Ad Notam: Wzdegmež čest chwálu [...] &. /Nota En hiveim én Sz: népem/ <i>Dicséret legyen Istennek</i>		
672–673	MAS. /Diczird az J(ste)nt mostan oh én lölköm/ <i>Megbántunk, Isten, szüntelen tégedet</i>		RPHA 859
673–674	MAS. <i>Mondjatos dicséretet, keresztyének</i>		RPHA 1005
674	MAS. /Ad Notam: <U>rnak szolgálai <n>o diczérjete <m>indnyajan <az> Urat etc./ <i>Szent vagy örökké, Atya Úristen</i>		RPHA 1321
675–676	Te Deum laudamus sum(m)atim. <i>Téged, Úristen, mi, keresztyének</i>		RPHA 1364
676–678	Házasságról való Enekek. <i>Kezdetben hogy Isten Ádámot képére teremté</i>		RMKT XVII, 6, 158. sz.
678–680	MAS. <i>Istenem, Uram, néked hálát adok</i>		RMKT XVII, 8, 131. sz.
680–684	LITANIA MAJOR. Úristen, irgalmazd nekünk		próza

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
684	KYRIE PUERORUM. Irgalmazz nekünk, Úristen		próza
	[2. kéz:]		
685–687	SYMBOLUM ATHANASII. Avagy: ATHANASIUSNAK az Szent Haromságh egy bizony Eörök J(ste)nről valo vallás tetele: Mellyet szerzet Chr(istu)s születése utan 333. Esztendőben. Valamely ember üdvözülni akar		próza
688–689	AZ POENITENTIAROL ÉS HITRÖL. MICHAEL STARINUSé. Ad notam: Nagy banatban David mikoron vala. [Sztárai Mihály:] <i>Mennyi sokat szól az I(ste)n embernek</i>		RPHA 894
689–690	MAS. Az Pogány Ellenség ellen. Ad Notam: Halgas meg Uram kérésem, etc. / Ebredgyél elmem s mondj notát [?]/ [Szenci Molnár Albert:] <i>Uraknak Ura, nagy Isten</i>		RMKT XVII, 6, 157. sz.
691–692	Minden háboruság ellen. Ad Notam: Pőrelly URam pörleimmel, harczoly etc. /sive Az J(sten)nek jo tetczése dol [?]/ [Szenci Molnár Albert:] <i>Úristen, mely sokan vannak, kik engemet háborgatnak</i>		RMKT XVII, 6, 153. sz.
692–693	Az Isten Törvényéről. Ad notam: Uram I(ste)n nagy haragodban, ki miat etc. [Szenci Molnár Albert:] <i>Meghagyta nekünk, Úristen, hogy járjunk törvényedben</i>		RMKT XVII, 6, 154. sz.
693–694	AZ UR VACZORAJA előtt. Nótájára az 50. SOLTARNAK. [Szenci Molnár Albert:] <i>Hallgasd meg, Úristen, kérésemet</i>		RMKT XVII, 6, 155. sz.
694–695	Az Szent Waczora után. Az 8. Soltár Notájára. /Boldog az olyan ember/ [Szenci Molnár Albert:] <i>Ó, én lelkem, dicsérjed Istenedet</i>		RMKT XVII, 6, 156. sz.
695–696	Pro custodia angelorum <i>Úristen, téged dicsérünk</i>	146. sz.	
696–698	Alia Jacobi Regij Pastoris Rosnav(iensis) Eccl(esiae) Hung(aricae) [Király Jakab:] <i>Kegyes Jézus, én imádságomra</i>	168. sz.	
698–699	Más. <i>Én Istenem, nagy sok bűnöm</i>	175. sz.	
699–700	Más. <i>Jézus, életemnek, öröme szívemnek</i>	181. sz.	
1a–b	[Szenci Molnár Zsoltárkönyvének a tartalomjegyzéke: M (Mit dicsekedel) – U–betűk]		
2a	SZENT DAVID KIRALYNAK MÁSFÉL SZÁZ SOLTARI, AZ FRANCIAI VERSEKNEK MODGYOKRA FORMÁLTATTAK SZENCI MOLNAR ALBERT ÁLTAL ...		

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
2b	ELSŐ SÓLTAR [...] <i>Aki nem jár hitlenek tanácsán</i> ♪		RMKT XVII, 6, 1. sz.
2b, 7a	2. SOLTAR [...] <i>Miért zúgolódnak a pogányok</i> ♪		RMKT XVII, 6, 2. sz.
3a–b	[Szenei Molnár Zsoltárkönyvének a tartalomjegyzéke: D (Dicsérvétek az Urat) – M-betűk (Mint a szép híves)]		
4a–b	Regestroma az Psalmusok(na)k [Szenei Molnár Zsoltárkönyvének a tartalomjegyzéke: A – D-betűk (Dicsérünk téged, Isten)]		
7a–b	3. SOLTÁR [...] <i>Ó, mely sokan vannak</i> ♪		RMKT XVII, 6, 3. sz.
7b, 6a	4. SOLTAR [...] <i>Én igazságomnak Istene</i> ♪		RMKT XVII, 6, 4. sz.
6a–b	5. SOLTAR. [...] <i>Úristen, az én imádságom</i> ♪		RMKT XVII, 6, 5. sz.
6b, 5 a	6. SOLTAR [...] <i>Uram, te nagy haragodban</i>		RMKT XVII, 6, 6. sz.
5a–b, 8a	7. SOLTAR [...] <i>Ó, én Uram és én Istenem</i> ♪		RMKT XVII, 6, 7. sz.
8a	8. SOLTAR [...] /Boldog az olyan ember az Isten(ben)/ <i>Ó, felséges Úr, mi kegyes</i> ♪		RMKT XVII, 6, 8. sz.
8b–9a	9. SOLTAR [...] <i>Dicsérlek téged, Úristen</i> ♪		RMKT XVII, 6, 9. sz.
9a–b	10. SOLTAR [...] <i>Mire távozol tőlünk, Úristen</i> ♪		RMKT XVII, 6, 10. sz.
9b–10a	11. SOLTAR [...] <i>Az Istenben bízom jó reménységgel</i> ♪		RMKT XVII, 6, 11. sz.
10a	12. SOLTAR [...] <i>Szabadíts meg és tarts meg, Uram Isten</i> ♪		RMKT XVII, 6, 12. sz.
10a–b	13. SOLTAR [...] <i>Míglen felejtesz el, Uram</i> ♪		RMKT XVII, 6, 13. sz.
10b–11a	14. SOLTAR [...] /Mennyi sokkat szoll az I(sten)/ <i>A bolond így szól az ő szívében</i> ♪		RMKT XVII, 6, 14. sz.
11a	15. SOLTAR [...] <i>Uram, ki leszen lakója</i> ♪		RMKT XVII, 6, 15. sz.
11a–b	16. SOLTAR [...] <i>Tarts meg engemet, ó, én Istenem</i> ♪		RMKT XVII, 6, 16. sz.
11b–12a	17. SOLTAR [...] <i>Hallgasd meg igazságomat</i> ♪		RMKT XVII, 6, 17. sz.
12a–13a	18. SOLTAR [...] <i>Ó, én Uram, ki erőt adsz énnekem</i> ♪		RMKT XVII, 6, 18. sz.
13b	19. SOLTAR [...] /Gyarlo emberekkel feddozik/ <i>Az egek beszélnek</i> ♪		RMKT XVII, 6, 19. sz.
13b–14a	20. SOLTAR [...] <i>Az Úr tégedet meghallgasson</i> ♪		RMKT XVII, 6, 20. sz.
14a–15a	21. SOLTAR [...] <i>Örvendezz, Uram, a király</i> ♪		RMKT XVII, 6, 21. sz.

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
15a–16a	22. SOLTAR [...] <i>Én Istenem, én erős Istenem</i> ♪		RMKT XVII, 6, 22. sz.
16a	23. SOLTAR [...] <i>Az Úr énnekem őriző pásztorom</i> ♪		RMKT XVII, 6, 23. sz.
16a–b	24. SOLTAR [...] <i>Az Úr bír ez egész földdel</i> ♪		RMKT XVII, 6, 24. sz.
16b–17a	25. SOLTAR [...] <i>Szívemet hozzád emelem</i> ♪		RMKT XVII, 6, 25. sz.
17a–b	26. SOLTAR [...] <i>Légy ítélőm, Uram</i> ♪		RMKT XVII, 6, 26. sz.
17b–18a	27. SOLTAR [...] <i>Az Úristen az én világosságom</i> ♪		RMKT XVII, 6, 27. sz.
18b	28. SOLTAR [...] <i>Hozzád kiáltok, kegyes Uram</i> ♪		RMKT XVII, 6, 28. sz.
18b–19a	29. SOLTAR [...] <i>Mostan, ti, hatalmasak</i> ♪		RMKT XVII, 6, 29. sz.
19a–b	30. SOLTAR [...] <i>Dicsérlek, Uram, tégedet</i> ♪		RMKT XVII, 6, 30. sz.
19b–20b	31. SOLTAR [...] <i>Uram, én csak tebenned bízom</i> ♪		RMKT XVII, 6, 31. sz.
20b–21a	32. SOLTAR [...] <i>Ó, mely boldog az oly ember életében</i> ♪		RMKT XVII, 6, 32. sz.
21a–22a	33. SOLTAR [...] <i>Nosza, istenfélő szent hívek</i> ♪		RMKT XVII, 6, 33. sz.
22a–b	34. SOLTAR [...] <i>Mindenkoron áldom</i> ♪		RMKT XVII, 6, 34. sz.
22b–23b	35. SOLTAR [...] <i>/Ebregy fel.../ Perelj, Uram, perlőimmal</i> ♪		RMKT XVII, 6, 35. sz.
23b	[36. SOLTAR...] <i>A gonosztevőnek dolgán</i> ♪ – csonka, 1–16. sor		RMKT XVII, 6, 36. sz.
24a	[37. SOLTAR...] <i>[Ne bosszankodjál a gonosztevőkre]</i> ♪ – csonka, 88–120. sor		RMKT XVII, 6, 37. sz.
24a–b	38. SOLTAR [...] <i>Haragodnak nagy voltában</i> ♪		RMKT XVII, 6, 38. sz.
25a	39. SOLTAR [...] <i>Magamban elvégezém és mondom</i> ♪		RMKT XVII, 6, 39. sz.
25b–26a	40. SOLTAR [...] <i>Várván vártam a felséges Urat</i> ♪		RMKT XVII, 6, 40. sz.
26a–b	41. SOLTAR [...] <i>Boldog, aki a nyavalyást híven</i> ♪		RMKT XVII, 6, 41. sz.
26b–27a	42. SOLTAR [...] <i>Mint a szép híves patakra</i> ♪		RMKT XVII, 6, 42. sz.
27a–b	43. SOLTAR [...] <i>Ítéld meg engemet, Úristen</i> ♪		RMKT XVII, 6, 43. sz.
27b–28b	44. SOLTAR [...] <i>Hallottuk, Isten, füleinkkel</i> ♪		RMKT XVII, 6, 44. sz.
28b–29a	45. SOLTAR [...] <i>/Boldog az olyan ember az Istenben/ Egy szép dolgot hoz elő az én szívem</i> ♪		RMKT XVII, 6, 45. sz.

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 17.	Bibliográfiai hivatkozás
29a–b	46. SOLTAR [...] <i>Az Isten a mi reménységünk</i> ♪		RMKT XVII, 6, 46. sz.
29b	[47. SOLTAR...] <i>No, minden népek</i> ♪ – csonka, 1–37. sor		RMKT XVII, 6, 47. sz.

Zöngedező mennyei kar (ZMK) (Lőcse, Sámuel Brewer, 1692–1694) – [2], 191, [9] p. – 12°.

Evangélikus énekeskönyv. 103 tételből 101 énekvers (nagyreszt gyülekezeti ének), egy prózai szertartási ének (litánia) és egy prózai imádság. A szerkesztők az 1635-től kezdődve megjelenő protestáns énekeskönyvek (RMNy 1628) evangélikus kiegészítésének szánták a gyűjteményt. Olyan régi énekeket közöltek benne egyrészt, amelyeket egykor evangélikus környezetben használtak, de a 17. századi protestáns énekeskönyvek már nem vették fel az anyagukba. Másrészt a háromnyelvű magyar evangélikusság istentiszteleti életéhez tartozó német és biblikus cseh nyelvből készült fordításokkal gazdagították a meglévő énekkészletet. A ZMK új, önálló, evangélikus énekeskönyvtörténeti korszakot indított el, amely a 18. században teljessé vált ki a különböző ZMK- és *Új zengedező mennyei kar*-kiadásokban. (A ZMK-k kiadás-, egyház- és irodalomtörténeti szerepéről lásd PAYR, 1936, 417 skk.; FRIEDRICH, 1944, 91–94; SZELESTEI N., 1983, 292–304; V. ECSÉDY, 1996; CSEPREGI, 2000, 34–42; H. HUBERT, 2004, 232–241; ECSÉDI–H. HUBERT, 2011.)

Az énekeskönyv kiadási dátuma nem ismert, mivel a címlap jobb alsó fele hiányzik. A terminus post quem – 1692 – azonban megállapítható, ugyanis a kiadó a kötet végére (pp. 188–191) egy 1692 januárjában megtörtént sziléziai esetről beszámoló, intő énekké formált verset csatolt (kiad. RMK XVII, 14, 52. sz.). A német ének magyar fordítása pár hónapon belül elkészült, mint arra a vers végén szereplő dátum utal (p. 191): *Németből Magyarra fordítattott die 28. Martij Anno 1692.* Az ének a ZMK-kon kívül megjelent egy 1694-es lőcsei nyomtatványban is. A ZMK terminus ante quem-jét 1694-re tehetjük, ugyanis textológiai kimutatható, hogy a Lőcse 1694-es énekeskönyv már ismerte ezt a ZMK-t.

Az énekeskönyv szerkesztői a dunántúli lelkészértelmiséghez tartoztak, közülük a szakirodalom a következőket nevezi meg: id. Ács Mihály nemescsói (énekei kiadva: RMKT XVII, 11., életrajza, művei uott, 761–762), Lövei Balázs győri (életrajzát lásd a 42. sz. versünkénél) és Tatay István tétli lelkész (életrajzát lásd a 48. sz. versünkénél).

A kiadásból fennmaradt egyetlen példány az OSZK Todoreszku-Horváth gyűjteményéből származik (jelzet: RMK I. 1589a): *DR. TODORESZKU GYULA ÉS NEJE HORVÁTH ARANKA KÖNYVTÁRA* (bélyegző I_{5v}), A kötés félpergamen, papírtáblán. Az első három levél csonka.

A ZMK énekeinek 18. századi utóéletét a jegyzetekben a különböző típusú evangélikus kiadásokkal dokumentáljuk: ZMK 1490¹ [107 tételből 105 énekvers (nagyreszt gyülekezeti ének), egy prózai szertartási ének (litánia) és egy prózai imádság]; ZMK 1490² [125 tételből 123 énekvers (nagyreszt gyülekezeti ének), egy prózai szertartási ének (litánia) és egy prózai imádság]; ÚZMK 1743; ZMK 1780 (hosszabb változat); ZMK 1781 (rövidebb változat). Újra meg kell majd vizsgálni a hamis impresszumú ZMK 1490¹ datálását: Komárom, Töltési, 1718 körül. Ugyanis nem tűnik másodlagos felhasználásának a kötet legyeződíszes bőrkötése, amelyen a supralibros: *R. F. 1700.*

A kézirat hagyományban is már korán, 1701-ben megjelent a ZMK-k hatása. A *Komáromi énekeskönyv* (S 162) összeírója (a sokoróalji, győrszemerei mészáros) ugyanis a szerelmes versek mellett a ZMK-k néhány énekét is lejegyezte: *Múlván napok, újulván hold* (kötetünkben a 240. sz. ének); *Dicsértessék, Uram, örökké szent neved* (kiadva: RMK XVII, 8, 126. sz.); *Hogy Ádám kiűzeték a paradicsomból* (kötetünkben a 53. sz. ének); *Ó, bágyadt lélek* (kiad. RMK XVII, 8, 169. sz.); *Senkinek az Isten mint szintén régenten* (kiadva: RMK XVII, 8, 30. sz.).

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 7.	Bibliográfiai hivatkozás – idegen nyelvű forrás, kölcsönhatás
A _{1v}	<i>Qui cantat, bis ora[t.] Az az: A'ki buzgoságossan ének[el,] kétszer imádkozik.</i>		
1–2	REGGELI ÉNEK Jch danck dir schon durch deinen Sohn. <i>Dicsérlek, Uram, tégedet, hogy ez éjjel engemet</i>	126. sz.	<i>Ich dank dir schon durch deinen Sohn</i>

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 7.	Bibliográfiai hivatkozás – idegen nyelvű forrás, kölcsönhatás
3–4	MAS [Aus me]ines Hertzens=grunde, etc. <i>Szívem szerint, Úristen</i>	127. sz.	<i>Aus meines Herzens Grunde</i>
4–5	MAS O GOtt ich thu dir dancken, etc. Vagy: Szivem szerint, Ur Isten hálát etc. <i>Hálát adok tenéked, ó, kegyelmes Isten</i>	128. sz.	<i>O Gott, ich tu dir danken</i>
5–7	MAS Jch danck dir lieber HERre, daß etc. [Miskolci Csulyak István:] <i>Magasztallak én tégedet, Isten</i>		<i>Ich dank dir, lieber Herre</i> RMK XVII, 2, 27. sz.
8–9	MAS Wie schön leuchtet der Morgenstern, etc. <i>Tündöklő hajnali csillag</i>	130. sz.	<i>Wie schön leuchtet der Morgenstern</i>
10–11	MAS <i>Ó, felséges Atya Isten</i>	119. sz.	<i>Otče Bože všemohoucí, slavný</i>
11–12	MAS [Szerémi Illyés:] <i>Emlékezzél meg, te gyarló ember</i>		RPHA 364
12–14	MAS Nótája: Den Vater dort oben, etc. Avagy: Hirdetek tinéktek. <i>Hogy naponként, Uram, álmomból serkentesz</i>	129. sz.	
14–15	Étel, s'–Ur Vatsorája után való Ének Nun last uns GOtt dem HERren, etc. <i>Adjunk hálát az Úrnak, mint kegyelmes</i>	116. sz.	<i>Nun laßt uns Gott dem Herre</i>
16–17	ESTVÉLI ENEK [Debreceni Szőr Gáspár:] <i>Krisztus, ki vagy nap és világ, mennyországra</i>		<i>Christe, qui lux es et dies</i> RPHA 802
17–20	MAS Werde mnnter [!] mein Gemühte, etc. <i>Ébredj fel, ó, te én szívem</i>	139. sz.	<i>Werde munter, mein Gemüte</i>
20–23	Ugyan azon más-képpen <i>Serkenj fel, elmém, s mondj nótát</i>	140. sz.	<i>Werde munter, mein Gemüte</i>
[21–22]	[hiányzik]		
23–24	MAS Die Nacht ist kommen, darinn etc. Vagy: Felséges Isten, menynek földnek Ura. <i>Nyugodni megyünk, tenéked könyörgünk</i>	141. sz.	<i>Die Nacht ist kommen, drin wir ruhen sollen</i>
24	MAS Ach bleib bey uns HErr Jesu Christ, etc. <i>Maradj velünk, mi Krisztusunk</i>	136. sz.	<i>Ach bleib bei uns, Herr Jesu Christ</i>
24	[Próza] Imádság. Maradj velünk, mi Krisztusunk		próza
	ADVENTI ENEKEK		
25–26	Nun kommt der Heyden Heyland, etc. <i>Most jön népnek megváltója</i>	14. sz.	<i>Nun komm, der Heiden Heiland</i>
26–28	MAS Notája: Az kereszténységben, etc. <i>Vígan énekeljünk</i>		<i>Vesele zpívejme, Boha Otce chvalme</i> RPHA 1485
28–30	MAS Notája: Követi vala népnek soksága. <i>Az Úristennek csoda hatalma</i>		RMK XVII, 7, 191. sz.
30–31	KARATSONYI ENEKEK <i>In dulci jubilo, zengjen víg énekszó</i>		<i>In dulci jubilo, nun singet und seid froh</i> RMK XVII, 7, 189. sz.

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 7.	Bibliográfiai hivatkozás – idegen nyelvű forrás, kölcsönhatás
31–32	MAS <i>A mennyből halljatok nagy örömet</i>	28. sz.	<i>[Radostná novina! Poslyštež jí]</i>
32–33	MAS Nótája: Den Vatter dort oben, etc. <i>Hirdetek tinéktek lelki nagy örömet</i>	36. sz.	<i>Zvěstujem vám radost, převelmi velikou</i>
33–34	MAS <i>Nobis est natus hodie... Ma gyermek nekünk születék</i>	24. sz.	<i>Nobis est natus hodie</i>
34–38	MAS Szent István Mátyásról [Erdélyi Máté:] <i>Szent Istvánnak halálát jelentem</i> BÖJTI ENEKEK		RPHA 1315
39–40	<i>Régi időben megírta Jeremiás szent próféta</i>		<i>Jestit' psáno dávným rokem</i> RPHA 1195
41–43	[Énekelt próza] Litania <i>Ó, mennyei Atyánk, tekints kegyesen reánk</i>		próza
43–45	MAS. Planctus Mariæ <i>Jaj, édes méhemnek drága, édes gyümölcse</i>	79. sz.	
45–46	MAS <i>Jézus a keresztfán függvén</i>	64. sz.	<i>Da Jesus an den Kreuze stund</i>
46–48	MAS. Ugyan azonrúl <i>Midőn Jézus a keresztfán</i>	66. sz.	<i>Da Jesus an dem Kreuze stund</i>
48–49	MAS <i>Urunk Jézus, szelídségnek igaz báránya</i>	46. sz.	
49–50	MAS <i>Ó, én Atyám, tekints reám</i>	72. sz.	<i>Ach Otče můj vzhledniž s nebe</i>
50–52	MAS <i>Jer, elmélkedjünk mi, hív keresztyének</i>	74. sz.	<i>Rozmyšlejmež dnes my věrní kresťané</i>
52–54	MAS <i>Sírjon az ég, sírjon a föld</i>	59. sz.	
54–55	MAS Nótája: HErr J. Christ wahr Mensch <i>Ecce homo! Ím az ember!</i>	60. sz.	
55–56	Szent Gergely napjára való Ének <i>Szent Gergely doktornak, híres tanítónak az ő napján</i>	179. sz.	
57–58	Christus Föl-Támadásáról való Ének <i>Surrexit Christus hodie ... Jézus Krisztus feltámadta, alleluja</i>		<i>Surrexit Christus hodie, alleluia, humano pro solamine</i> RPHA 665
59–60	Aldozo Csötörtökre való Ének <i>A Krisztus mennybe felmene, hála legyen</i>		<i>Ascendit Christus hodie ad thronum suæ gloriæ</i> RPHA 19
60–61	Pünkösdre való Enek <i>A Pünkösdek jeles napján, hála legyen</i>		RPHA 36
61–63	MAS <i>Spiritus Sancti gratia... A Szentléleknek kegyelme</i> [Különb-különbféle énekek]		<i>Spiritus Sancti gratia</i> RPHA 44
63–66	MAS. Az Communicálásról való Isteni ditsiret <i>Jézus Krisztus, mi üdvösségünk, egyetlen</i>		RPHA 671
66–67	Más szép Enek <i>Auff meinen lieben GOTT, etc.</i> <i>Az én Istenemben, bízom inségemben</i>	178. sz.	<i>Auf meinen lieben Gott, trau ich</i>

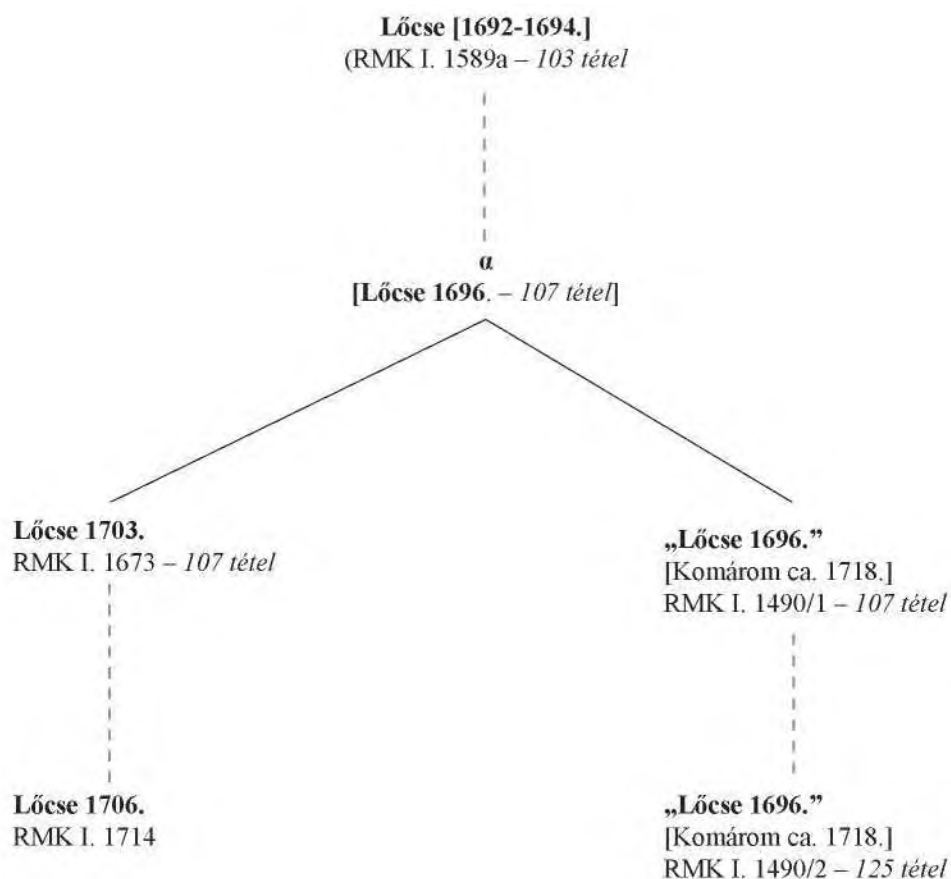
Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 7.	Bibliográfiai hivatkozás – idegen nyelvű forrás, kölcsönhatás
67–68	MAS Ach GOtt mein HErr, wie groß und etc. <i>Ó, Istenem, mely sok vétkem</i>	180. sz.	<i>Ach Gott und Herr, wie groß und schwer</i>
68–69	MAS In dich hab ich gehoffet HErr, etc. [M. I. F. N.:] <i>Tebenned bízom, én Istenem</i>	147. sz.	<i>In dich hab' ich gehoffet, Herr</i>
70–71	MAS JESu merne Freude, meiner Seelen etc. <i>Jézus, életemnek, öröme szívemnek</i>	181. sz.	<i>Jesu, meine Freude, meines Herzens Weide</i>
71–72	MAS [Ács Mihály, sen.:] <i>Minden e földön csak elmúlandó</i>		RMK XVII, 11, 43. sz.
73–77	MAS Nótája: Hatalmas Isten, könyörgünk. [Sármelléki Nagy Benedek:] <i>Bízom tebenned, szent Isten</i>		RMK XVII, 8, 24. sz.
77–78	MAS Nótája: Szívem szerint kívánom etc. <i>Gyötrődik az én lelkem</i>	155. sz.	<i>Ač jest mé srdce smutné</i>
78–79	MAS Zion klagt mit Angst und Schmetzen. Notája: Mint a' szép hives patakra, etc. <i>Sion az Úr lakóhelye</i>	182. sz.	<i>Sion klagt mit Angst und Schmerzen</i>
79–81	MAS <i>Serkenj fel, én lelkem, kiálts Istenedhez</i>	183. sz.	
81–82	MAS Du Fride=Fürst, Herr Jesn [!] Christ, etc. <i>Békességnek fejedelme</i>	176. sz.	<i>Du Friedefürst, Herr Jesu Christ</i>
82–84	MAS Wo Gott der HErr nicht bey nns [!] etc. <i>Ha Isten nem volna velünk</i>	184. sz.	<i>Wo Gott der Herr nicht bei uns hält</i>
84–85	MAS Ugyan azon notára [Tatai István, sen.?]: <i>Neked, mennybeli királyunk, ki vagy a mi oltalmunk</i>	185. sz.	
85–87	MAS Notája: Hatalmas Isten könyörgünk. <i>Támadj fel mostan, Úristen</i>	186. sz.	
87–89	MAS Warumb betrübst du dich mein Hertz, etc. <i>Mire bánkódol, ó, te, én szívem</i>		<i>Warum betrübst du dich mein Herz</i> RPHA 999
90–92	MAS Wie es Gott gefällt, so gefällt mirs etc. <i>Az Istennek jótetszése</i>	187. sz.	<i>Wie's Gott gefällt, so g'fällt's mir auch</i>
92–93	MAS <i>Ó, kegyelem szép forrása</i>	188. sz.	<i>Herr Jesu Christ, du höchstes Gut</i>
93–96	MAS [Lethenyi István:] <i>Senkinek az Isten, mint szintén régenten</i>		RMK XVII, 8, 30. sz.
96–97	MAS <i>Dicsértessék, Uram, örökké szent neved</i>		RMK XVII, 8, 126. sz.
98–100	MAS <i>Súlyos terhét bűneinknek</i>	189. sz.	
101–102	MAS <i>Így kell-e mégis maradnom</i>	203. sz.	<i>Takliž já předce v úzkosti</i>
102–103	MAS Notája: Minden ez Földön csak el. [Ács Mihály, sen.:] <i>Magas egekben lakozó felség</i>		RMK XVII, 11, 44. sz.

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 7.	Bibliográfiai hivatkozás – idegen nyelvű forrás, kölcsönhatás
104–105	MAS [Ács Mihály, sen.:] <i>Szívem keserűségét, szomorú könyörgését</i>		RMK XVII, 11, 45. sz.
105–106	MAS. HErr in dein Zorn straff mich nicht, etc. [Nyéki Vörös Mátyás:] <i>Meg ne feddj engemet, ... és meg ne ostorozz</i>		RMK XVII, 2, 59. sz.
106–108	MAS <i>Eltévedtem, mint juh</i>		RMK XVII, 8, 165. sz.
108–109	MAS [Rimay János:] <i>Ó, ki későn futok lelkem orvosához</i>		RMNy 1290: 135
109–111	MAS [S. K.:] <i>Könnyem forrása, áradási induljatok</i>		RMK XVII, 8, 139. sz.
111–113	MAS <i>Kegyes gondviselő, könyörülő Isten</i>		RMK XVII, 8, 162. sz.
113–116	MAS. A' Gazdagrul és Lázárl Notaja: Az ki az Istent meg ismérheti, &c. [Suchi György:] <i>Szükség minekünk, hív keresztyének</i>		RMK XVII, 8, 123. sz.
116–121	MAS <i>Hogy panaszkodik az Anyaszentegyház</i>	149. sz.	<i>Wenn wir in höchsten Nöten sein</i>
121–122	MAS Wann wir in höchsten nöthen sein etc. <i>Midőn mi végső inségben</i>	191. sz.	
122–123	MAS Meinen Jesum laß ich nicht etc. <i>Jézust el nem bocsátom</i>	190. sz.	<i>Meinen Jesum laß ich nicht</i>
123–124	MAS Allein Gott in der Höh sey Ehr, etc. <i>Dicsőség mennyben Istennek</i>	110. sz.	<i>Allein Gott in der Höh sei Ehr</i>
124–125	MAS. Essőért való Enek <i>Ó, igaz ítélő Isten</i>	192. sz.	<i>Ach, Herre, du gerechter Gott</i>
125–127	MAS [Sztárai Mihály:] <i>Mennyi sokat szól az Isten embernek</i>		RPHA 894
127–128	MAS <i>Dicsérd az Istent, te, hív keresztyén</i>		RPHA 252
129–131	MAS <i>Sok hálaadással mi most tartozunk</i>		RPHA 1251
131–132	MAS. Angyali örizetről Not: Jch danck dir schon, durch etc. <i>Úristen, téged dicsérünk</i>	146. sz.	<i>Herr Gott, dich loben alle wir</i>
133–137	MAS. Házaságról [Batizi András:] <i>Jámbor házasok, meghallgassátok</i>		RPHA 626
138	MAS. Szent Márton napjára való <i>Úr Jézus Krisztus, ne hagyj elveszniünk a pogány kéz miatt</i>		RPHA 1418
139	MAS. Szent Catharina napjára való <i>Szűz támada pogány népnek</i>		[Ave Catharina, martyr et regina] RMK XVII, 7, 102. sz.
140–141	MAS Auß tieffer Noth schrey ich zu dir, etc. <i>Bűnösök, hozzád kiáltunk</i>		<i>Aus tiefer Not schrei ich zu dir</i> RPHA 214
141–142	MAS Hertzlich lieb hab ich dich o HErr, etc. <i>Szívből szeretlek, én Istenem</i>	213. sz.	<i>Herzlich lieb hab' ich dich, o Herr</i>
142–144	MAS Gott hat das Evangelium, etc. <i>Evangéliumot Isten adta</i>	193. sz.	<i>Gott hat das Evangelium</i>

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 7.	Bibliográfiai hivatkozás – idegen nyelvű forrás, kölcsönhatás
145–146	MAS Es ist gewißlich an der Zeit, etc. <i>Bizony megleszen az idő</i> HALOTTI ÉNEKEK	194. sz.	<i>Es ist gewisslich an der Zeit</i>
146–149	Not: Bánat keserűség meg fogta sziv: <i>Mely csalárd e világ</i>		RPHA 875
150–152	MAS Jch hab mein Sach Gott heimgestellt, etc. <i>Én Istenem, benned bízom</i>	228. sz.	<i>Ich hab mein Sach Gott heimgestellt</i>
152–154	MAS O Jesu Christ, mein Lebens=Licht, etc. <i>Jézus Krisztus, én életem</i>	230. sz.	<i>O Jesu Christ, meins Lebens Licht</i>
154–157	MAS Herr Jesu Christ ich weiß gar wol, etc. <i>Uram Jézus, én tudom jól</i>	231. sz.	<i>Herr Jesu Christ, ich weiss gar wohl</i>
157–158	MAS Valet will ich dir geben, du arge etc. <i>Már búcsút veszek tőled</i>	232. sz.	<i>Valet will ich dir geben</i>
158–159	MAS <i>Krisztus az én életem</i>	233. sz.	<i>Christus, der ist mein Leben</i>
159–160	MAS <i>Elvégeztem életemet</i>	234. sz.	<i>Mein' Wallfahrt ist vollendet hab</i>
160–161	MAS Meg holt gy:rmek [!] fölött valo enek. <i>Ó, kemény halálnak keserves igája ... Gyöngé</i>	235/I. sz.	
161–164	MAS Notája: Szivem szerint kívánom. <i>Uram, mim vagyon nekem</i>	236. sz.	
164–167	MAS Notája: Mit bizik ez világ ö ditsőség &c. <i>Ó, kemény halálnak keserves igája ... Kivonva</i>	235/II. sz.	
167–169	MAS Notája: Ecce homo! Im az Ember! &c. <i>Kaszás e földön a halál</i>		<i>Est messor cognomento mors</i> RMK XVII, 15, 614. sz.
170–171	MAS Ugyan azon Notára <i>Mindnyájan, kik jelen vagytok</i>		RMK XVII, 15, 624. sz.
172–173	MAS Azon Notára <i>Dicsérjétek, ti, gyermekek</i>	237. sz.	
174–175	MAS Notája: Szegény férgecske itt fekszem <i>Maradj el már, csalárd világ</i>	238. sz.	
176–180	MAS. Meg-holt Matrona fölött való Notája: Christushoz készülök, etc. <i>Látván e világnak csalárd voltát</i>		RMK XVII, 1, 112. sz.
180–183	MAS <i>Mind fejenként, akik jelen vagytok</i>	239. sz.	
183–184	MAS <i>Múlván napok, újulván hold</i>	240. sz.	
185–187	MAS [Ormáni János?]: <i>Ó, bágyadt lélek</i>		RMK XVII, 8, 169. sz.
	[Toldalék]		

Lapszám	Cím – szerző – incipit	RMKT XVII, 7.	Bibliográfiai hivatkozás – idegen nyelvű forrás, kölcsönhatás
188–191	Igaz meg-irtatása [!] egy Csuda-termetnek, melyet ebben az 1692. esztendőben, Boldog-Asszony havának harmadik napján Bol Schweiszteritz névű faluban Schweinitztől fél mörföldnyire edgy Juh ellet; ez mit jelentsen, csak Istén tudgya a' mint bővebben meg érthetnyi ez Enekből, melynek notaja: Kompt her zu mir spricht Gottes etc. Avagy: Szolit minket Christus Urunk, etc. <i>Jer, férfiak és asszonyok</i>		Németből fordított. RMK XVII, 14, 52. sz.
I _{1v} –I _{2v}	Register, der Deutschen Lieder, so hier Ungarisch vertiert stehen.		
I _{3r} –I _{5v}	Ez Könyvetskében lévő Énekeknek Mutató-Táblája.		

Az első kiadást követő 17. század végi és 18. század eleji kiadások sztemmáját Vadai István a következőképpen rajzolta meg:

Bornemisza-énekeskönyv verskéziratai (1707 körül) – Bp., EK RMK I. 24. – STOLL Függelék 8. sz.

Az énekeskönyv egyik tulajdonosa a címlap possessorbejegyzése szerint Hajnal Márton volt: „Ex Libris Martini Hajnal, Uj Varini emptus ab eodem Florenis Tribus Denariis Decem Cupreis Die 2. Mai Anno 1707.” Hajnal Márton személyének azonosítása bizonytalan, hiszen többféle Újvár helynév létezett a korban. Többek között a komáromi Újvár. Ismerünk pl. egy Komárom vármegyei esküdt Hajnal Mártont, aki az OSZK-ban található Cicero-kódexet birtokolta (*Codices Latini Medii Aevi* 141. – p. 1a: „Ex libris Martini Hainal An(n)o 1686.”; p. 49b: „Anno Dominj 1686. 17. 7br(is) / Occasione recupera(t)ionis praeclarissimae Arcis Budensis, / hic Liber Manu-scriptus Ciceronis, ex famige=/ratissima beatae olim reminiscetiae Regis Hungariae / Matthiae Corvinj Bibliotheca, per me Martinu(m) Hajnal / Incltyj Co(mi)t(a)tus Comaromiens(is) Jur. assessor(em), ac G(ene)ralem dictj / Co(mi)t(a)tus Perceptorem, in memoriam eiusdem foelicis / recorda(t)ionis Regis est translatus, etc.” A kódex valószínűleg az ún. budai 2. gyűjteményhez tartozott. Erről a gyűjteményről lásd többek között CSAPODI Csaba, *Mikor pusztult el Mátyás király könyvtára?*, in MKsz, 77 (1961), 406–411; CSAPODI Csaba, *A budai királyi palotában 1686-ban talált kódexek és nyomtatott könyvek*, Budapest, MTA, 1984 (Az MTA Könyvtárának Közleményei 15/90); CSAPODI Csaba–CSAPODINÉ GÁRDONYI Klára, *Bibliotheca Corviniana*, Budapest, 1990⁴, 24–27.

Nem tudni, tulajdonost jelöl-e a d_{6r} alján lévő, kezdetleges írású MP monogram.

Bornemisza Péter 1582-es énekeskönyvének (RMNy 513) Egyetemi Könyvtárban található példányában a tollpróbák, figyelemfelhívó jelek mellett több kéz által írt 18. századi kéziratos bejegyzések találhatók. A bejegyzések fajtái:

1. Énekek

- a Z₃ levél után az ívfüzetet kiegészítették 5 levéllel – nem azonosítható kéz:

Szívünk vígsággal ma betölt [Z_{4r}–Z_{5r}] – kötetünk **39. sz.** éneke – másolat, lehet, hogy a 17. században keletkezett az ének

Messiasnak szép mennyországa [Z_{5r-v}] – kötetünk **41. sz.** éneke – másolat, lehet, hogy a 17. században keletkezett az ének

Üres [Z_{6r-8v}]

- a kötet végén, az [aa₆ levél után kötött levélén – Hajnal Márton (I.) keze:

Úristen, téged dicsérünk [aa_{7r-v}] – kötetünk **146. sz.** éneke

- a kötet utolsó levele – II. kéz:

Jézus Krisztus az igaz hajnal [aa_{9r}] – 16. századi ének 8 versszakos változata – II. kéz (RPHA 664).

2. Imádságok – Hajnal Márton (I.) keze

- a címlap elé kötött 3 levélén két imádság:

In Ingressa Septimanae [1a–2b]

In Exitu Septimanae [2b–3b]

- a kötet utolsó előtti levelén – III. kéz:

Rövid könyörges Mely alkalmaztatot Rimaszombath Varosanak egykori hallatlan es pelda nélkül valo egymás közöt esét meg hasonlasnak alkalmatossagara. Az mely eset az 1705 Eßendöben [aa_{8r-v}].

3. Kézírásos nótajelzések – III.–IV. kéz: H_{5r}, K_{1v}, N_{7v} (neumajelek az 1–2. versszak sorai fölött), O_{4v}, O_{8r}, O_{8v}, X_{8r}, Y_{2r},

Y_{7r}, d_{1r}, i_{2v}, i_{3v}, i_{4r}.

4. Szövegjavítások, ill. kiegészítések: D_{3r}, F_{6v}, M_{4r}, P_{1v}, V_{2v}, k_{6v}, aa_{2v}, (CCVv). A 18. századi restaurált lapon egyes betűk vagy szavak pótlása: L_{4v}, g_{8r}, h_{4r}, t_{2r}, t_{4r-t5v}, u_{1r-v}, u_{4r-v}, aa_{2v}.

5. A nyomtatott énekeskönyvből hiányzó levelek kéziratos másolattal való pótlásai részint Hajnaltól, részint valószínűleg a II. kéztől: D_{4r}–E_{1v}, Z_{1r}–Z_{3v}, f_{8r-v}, n_{1r-3r}, [n_{3v-4r-v}: üres], p_{1r-v}, s_{1r-v}, t_{1r-v}, t_{8r-v}, x_{1r-v}, x_{8r-v}. 19. századi kéz pótlása 19. századi papíron: aa_{5r-v} [+1 üres levél = aa₆].

A kötetet legalább kétszer restaurálták: a 18. század elején és a 20. században. A Hajnal Mártonhoz került kötet erősen használt lehetett, esetenként az ívfüzetek is kijártak, erre mutat, hogy több helyen az ívfüzetek első levele hiányzik, s ezeket kézírással kellett pótolni. A másolás láthatólag egy másik nyomtatott Bornemisza-énekeskönyv alapján történt. Valószínűleg a pótlások díszesebb, nyomtatott betűket utánozó részét nem Hajnal Márton, hanem egy másik (II.) kéz írta, ill. másolta. Az f₃ = CCIII. levél utánra szánt, utólag kinyomtatott, háromszor f₄ ívjelzéssel ellátott = (CCIII–CCV) leveleket a kötet végére, az [aa₇] és [aa₈] levél közé kötötték.

JEGYZETEK AZ EGYES ÉNEKEKHEZ

ADVENTI ÉNEKEK

1.

Kéziratai:

I. Óvári graduál (XVII. század eleje): 170–172 – Cím: *MAS* [= Adventre valo]. – A szöveg végén: *AMEN*.

II. Kecskeméti graduál (1637–1681): 311–313 – Cím: *Aduentre ualo enek*. – Ezt a címet emeltük a főszövegbe.

Adventi ének. A 17. század első felében keletkezett. A vers ihletője az a 16. századi ének (RPHA 118) lehetett, amellyel az ének 1–2. sora és a versformája megegyezik. Tanító ének: az 1–4. versszak az ember teremtetését, a bűnbeesést, az 5–6. versszak az Istennel kötött szövetséget és a próféták Messiás-jövendölését, a további versszakok pedig az ígélet beteljesedését és a hívők számára az eredendő bűntől való megváltást értelmezik.

Versforma: a6, a7, b7, b9, b14(7,7).

A megadott dallam: *A keresztyénségben igaz vallás a hitben*; RMDT I. 2/II. sz., 417–418, 605–606. Első előfordulása: *Ave hierarchia*, Hohenfurt 1410; *Gottes Sohn ist kommen*, Böhmische Brüder, Nürnberg 1544; Zahn 3294; Michael Weiße 1531, *Menschenkind, merk eben*, DKL Eg4 (III/1/3). Első magyarországi kiadása: [SZÖLÖSY Benedek:] *Cantvs catholici...* (Lőcse 1651): 3. Hangnem: jón; Ambitus: V–8; Kadencia: 5, 5, 1, V, 5. 8. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 3a. Mai énekeskönyvi változatok: *Gottes Sohn ist kommen*, EG 1993: Nr. 5; *Istennek szent Fia*, EÉ 1982: 136. sz.

1–5 Az Atya Ur Isten ... – 1Móz 1,26–31

6–10 De az álnok Sátán ... – 1Móz 3

15 Aszszonyi állat magva, kigyó fejét meg rontya – 1Móz 3,15

21–24 Ezt az ígertet, Ujjéta Abrahámmal – 1Móz 17,2; 26,24; 28,13–15; 1Sám 16,13 etc.

25 Kiáltatá bizonynyal, nyilván az Prophetackal – Ézs 7,14; Ézs 11,1; Jer 33,14–16; Ez 37,24–26; Róm 1,2 etc.

27–30 Reghi sok pepecselés ... – ceremónia; utalás az ószövetségi istentiszteletre

31–55 Idő tellyes volta ... – Lk 1,26–33

61–70 Ennek szent halála ... – Credo-parafrazis

2.

Kéziratai:

I. Óvári graduál (XVII. század eleje): 172–174 – Cím: *MAS* [= Adventre valo]. *Azon Nótára* [= Az Atya Úristen Ádámot hogy teremté, RPHA 118]. – A szöveg végén: *Amen*.

II. Kecskeméti graduál (1637–1681): 313–315 – Cím: *In dies aduentu Domini*. – Ezt a címet emeltük a főszöveg élére. – A szöveg végén: *Amen*.

Adventi ének. 1637 előtt keletkezett. Nem tudjuk, hogy romlott akrosztichonként értelmezhetőek-e a strófák kezdőbetűi: MA BEITEE FEREN. Beythe Ferenc nevű alsólendvai tanítót (1577), lelkipásztort (†1595) a 16. századból ismerünk (PAYR, 1924, 409; KÖBLÖS-KRÁNITZ, 2009, 352; HUBERT, 2011, 108, 110). A vers stílusa alapján lehetséges, hogy az ének a 16. században keletkezett.

Versforma: a6, a7, a7, a9, a14(7,7).

A nótajelzésben megadott dallam: *Az Atya Úristen Ádámot hogy teremté*; RMDT I. 2/II. sz., 417–418, 605–606. Első előfordulása: *Ave hierarchia*, Hohenfurt 1410; *Gottes Sohn ist kommen*, Böhmische Brüder, Nürnberg 1544;

Zahn 3294; Michael Weiße 1531, *Menschenkind, merk eben*, DKL Eg4 (III/1/3). Első magyarországi kiadása: [Szölősy Benedek:] *Cantvs catholici...* (Lőcse 1651): 3. Énekünk a középkorban igen népszerű *Ave hierarchia* kanció nyomán keletkezett. Hangnem: jón; Ambitus: V–8; Kadencia: 5, 5, 1, V, 5. 8. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 3a. Mai énekeskönyvi változatok: *Gottes Sohn ist kommen*, EG 1993: Nr. 5; *Istennek szent Fia*, EÉ 1982: 136. sz.

3 Uj enekeket – az Ószövetséghez képest Újszövetséget, a Krisztus megtestesüléséről új énekeket (Zsolt 33,3; Ézs 42,10 etc.)

9 Prophetaknak az ő könyvökben – Lk 1,70–71

11–36 – vö. *Symbolum Apostolicum; A keresztyénségben igaz vallás a hitben* (RPHA 17)

30 Mert ő szabadítanak, mondaték az Angyaltul – Lk 2,11

3.

Kéziratai:

I. Óvári graduál (XVII. század eleje): 174–176 – Cím: *Cantio Gratulatoria in Adventu D(omi)ni. Ad Notam: Christ(us) Urunk(na)k áldot. etc.* [születésén – kiad. RMKT XVII, 2, 15. sz.]. – A szöveg végén: *AMEN. FINis.* – A szöveg után lévő üres helyre az éneklésről szóló jól ismert versecskét másolták be: *Non vox, sed votum, non musica, cordula sed cor. / Non clamans, sed amans, cantat in aure Dei.* //

II. Csurgai graduál (1630-as évek): 45a–45b – Cím: *De Aduentu Do(mi)ni G. T. R. Eadem.* [Más tintával:] *An(n)o 1639 Xbris.*

III. Bélyei graduál (1642–1653): 85–86 – Cím: *Cantio Adventu. Christus urunknak áldot.* – A szöveg végén: *Amen.* – A *Bélyei graduál* 70. tétele, az ún. hatodik kéz bejegyzése 1670–1700 táján (FEKETE, 2009B, 90).

Adventi ének. A 17. század első felében keletkezett. Az akrosztichon – TOLNAI RASORISE – és a monogram – G. T. R. – alapján az ének szerzője: Tolnai Borbély Gergely. A *Csurgai és Bélyei graduál* szövegét kiad. FEKETE, 2011, 219–221. Az ének szerzőjének életrajzát Fekete Csaba tanulmánya alapján (FEKETE, 2011, 219) a következőképpen foglalhatjuk össze: Tolnai Borbély Gergely (cr. 1610–1677 után) református lelkész. Édesapja, Tolnai Borbély István (†1631) tolnai, somorjai, majd 1624 tájától szőnyi református lelkész volt. Gergely fia először a nagyszombati, majd a pápai református iskolában tanult. 1635-ben lett pápai, majd komáromi és mosoni rektor. Sellyéről 1648-ban elűzték. 1669-től Szőnyben, majd Bátorkeszin lelkész, illetve esperes volt. Fekete Csaba szerint énekét pápai rektorsága (1635) előtt írhatta, vagy legkésőbb az 1630-as évek vége felé.

Tatai János jegyzőkönyvében (S 1038: 2a–b) az *Istent féld, ne beszéld másnak titkod* kezdetű éneknél (kiad. RMKT XVII, 9, 174. sz.) tévesen szerepel szerzőként.

Versforma: a11(5,6) / a11(5,6) / a11(5,6), a5.

A nótajelzésben megadott dallam: *Krisztus Urunknak áldott születésén*; RMDT II. 319. sz.; SZENDREI–DOBSZAY–RAJECZKY, 319/a–c sz. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **D 1774: Függ. 27.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–8; Kadencia: 2, 5, 5. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 16. Mai énekeskönyvi változatok: *Krisztus Urunknak áldott születésén*, RÉ 1948: 315. sz.; EÉ 1982: 158. sz. RÉ 1948 D 1774-re hivatkozik, és teljesen követi is azt. EÉ 1982 K 1744-et tünteti fel, de néhány hangnyi eltérést tapasztalunk ehhez a változathoz képest. A két verzió között lényegében egyetlen, de jelentős különbség van: RÉ eleve a kvinten indul, EÉ az alaphangról lendül fel, három ismétlődő hang után (a Pozsonyi kézirat formája szerint, RMDT II. 396. sz.).

4.

Kézirata:

Pozsonyi tordalék (XVII. sz. 1. fele): 1/1a–b – Cím: *De Aduentu Introitus. Nota: Tekincz reank nagy Ur I(ste)n kegyes szemeiddel* [RPHA 1369]. – A szöveg végén: *Finis.* – A szöveget, talán maga a másoló utólag javítgatta, kiigazította a rimelést, az új szórendet a szavak fölé írt számokkal jelölte.

Adventi ének. A 17. század első felében keletkezett. Az ének teológiai háttére: Jézus Krisztus első eljövetele egyben második eljövetelét, adventjét is jelenti, az ítéletet, a hívők megszabadítását. Valószínűleg eredeti szerzemény.

Versforma: a14(4,4,7) / a14(4,4,7) / a14 (4,4,7). – A rimelés bizonytalan.

A nótajelzésben megadott dallam: *Tekints reánk, nagy Úristen, kegyes szemeiddel*; RMDT I. 225/II. sz., 225/I. sz., 587. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **NH 1769: 108. sz.** Hangnem: eol; Ambitus: 1–6; Kadencia: 3, 2.

10–12 Gabrieltől megh ízené ... – Lk 1,26–35
18 Hogy az törvéni ü általa be tellyesítettnek – Mt 5,17–48
25–27 ti mindnyáian en hozzám iüvetek ... – Mt 11,28–30

5.

Kézirata:

Pozsonyi toldalék (XVII. sz. 1. fele): 1/9a–10a – Cím: *Cantio De Ad D(omi)ni*. *Nota: Mindön hato ur I(ste)n mi bünös* [emberek, RPHA 977]. – A szöveg végén: *Amen. Finis*.

Adventi ének. A 17. század első felében keletkezett. Az akrosztichon szerint – D IEÖHANNES TOLNAJ L – a vers szerzője Tolnai János. Több 16–17. századi Tolnai János nevű lelkészt ismerünk (ZOVÁNYI, 1977, 644–647; RMSz, I, 836–838). Versszerzőként Tolnai Balog János (Revisce, ? – ?, 1618), sárosi és ungi református esperes emelkedik ki közülük, akinek viszont csak latin költeményeit ismerjük (ZOVÁNYI, 1906, 189–191; KLANICZAY 1982, 1352–1353; ÚMIL², 2100). Fekete Csaba szíves szóbeli megerősítése szerint nem valószínű, hogy a gyülekezeti éneklésben Szenci Molnár zsoltárainak éneklését szorgalmazó Tolnai Dali János (1606–1660) lenne az énekszerző.

Az ének teológiai üzenete: Isten az embert a saját képmására teremtette, de az eredendő bűn, Ádám vétke miatt örök halálra ítéltetett (2–6. vszk. – 1Móz 1,26–30; 3). De Isten ingyen kegyelméből Fiát ígérte váltságul a világnak (7–8. vszk. – vö. **1. sz.** énekünk). Krisztus születése és kereszthalála hozta el a megváltást az ember számára, az örök haláltól való megszabadítást (9–12. vszk.; Róm 4,25; Róm 5; Jn 11,25; 1Kor 15 etc.). A 13–14. vszk. Credo-párafrázis. A 15–16. vszk. könyörgés és hálaadás.

Versforma: a13, a13, a13, a13.

A nótajelzésben megadott dallam: *Mindenható Úristen, mi bünös emberek*; RMDT I. 63/II. sz., 469–470, 633–634. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 227. sz.** A strófára kétszer kell ráénekelni a dallamot; a szöveg és a dallam sorhatárai nem mindig esnek egybe. Azért ezt a dallamvariánst választottuk, mert mindkét mai énekeskönyvben ez szerepel. Hangnem: eol; Ambitus: VII–7; Kadencia: 5, 5, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Mindenható Úristen*, EÉ 1982: 405. sz.; *Mindenható Úr Isten*, RÉ 1948: 213. sz.

48 törvennek ü atkat – Gal 3,13
55–56 Hogy az kegyelöm edenyit vigye boldogsagra ... – Róm 9,22–23

6.

Kézirata:

Pozsonyi toldalék (XVII. sz. 1. fele): 1/10a–11b – Cím: *MAS Azonrol* [= *Cantio De Adventu D(omi)ni*]. *Nota. Mi AttyankAttya I(ste)n etc.* [vezérünk, Fiú Isten, RPHA 903]. – A szöveg végén: *Ame(n) Finis*.

Adventi ének. A 17. század első felében keletkezett. Krisztus eljövételének ó- és újszövetségi értelmét kifejtő ének. Az akrosztichon szerint – FOKTEWJNWS FECJT – Foktövi vezetéknévű a szerző. (Lásd még 9. sz. énekünket.) A vers ritka metrumára a 16. századból csak egy példát találunk: a nótajelzésben megadott, Sztárai Mihálynak tulajdonított *Mi Atyánk, Atya Isten* kezdetű karácsonyi dicséretet (RPHA 903).

Talán annak a versszerzésben jeleskedő Foktövi Jánosnak a szerzeménye ez az ének, akinek a költeményei megjelentek már: RMKT XVII, 8, 50–51. sz. A gyülekezeti énekekkel való kapcsolatra csak egy adat mutat: a Foktövi János kézíratos prédikációs kötetében szereplő egyik versidőzet (S 28: 20b) a *Mely csalárd e világ* ... kezdetű gyülekezeti énekből (RPHA 875) származik (lásd még ÚMIL², 653–654).

De Foktövi Mihály református lelkészt is feltételezhetjük szerzőként. Wittenbergben és Marburgban végezte el a teológiát (1607–1609; RMSz, I, 253). Szenci Molnár Alberttel kapcsolatban állt, tanított a szatmári iskolában (1610–1611, BURA, 1994, 9; SZABÓ, 2003, 203).

Művei:

– Üdvözlő vers Böszörményi Sz. Péter dipustációjához: *Disputatio theologica, de vera Dei agnitione* ... – Marburg, Paul Egenolf, 1608. – RMK III. 1058;

– *Explanatio doctrinae de salutis filiorum Dei certitudine, ex Epist. ad Rom. 8. v. 28. 29. & seqq. ... Praeside ... Raphaele Eglino ... proposita à Michaele Pastoris Foctöino Ungaro.* – Marburg, Wolfgang Ketzell, 1609. – RMK III. 1074.

Versforma: a7, a7, a7, a7, a7, a7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Mi Atyánk, Atya Isten*, RMDT I. 83/II. sz., 481, 643. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: HG 1574: CXCIv. Egyéb előfordulás: **Eperjesi graduál (1635–1652): 66. tétel.** Kötetünkben ezt a variánst közöljük. [Dallamunk az *In natali Domini, Da Christus geboren war* kanció változata (Zahn 4816ab); *Mikor Krisztus születék*, négyzólamú kórusmű diszkant cantus firmusa, Eperjesi graduál (1635–1652): 130. tétel.] Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 2, 1, VII, 4, 1, VII.

12 könyveben – a Bibliában

29 El üüeseröl szollot ... – Ézs 7,14, Róm 1,2 etc.

33 Ki megh töri az Kilgyot – 1Móz 3,15

36 Wala Jakob baynoka – 1Móz 32

37 Danielnek otalma – Dán 6

38 Sidrak, Misak tartoia – Dán 3,12 skk.

39 Esaias Kirallya – Ézs 43,15 etc.

40 Moyses biztatoia – 1Móz 3 etc.

41 Illyes batoritoia – 1Kir 19,9–18

49 Sionban – Jeruzsálem szent hegyének a neve (Zsolt 2,6; Ézs 4,4 etc.); Jeruzsálem és lakói (Zsolt 149,2; Ézs 12,6 etc.) – újszövetségi értelmezését lásd KBL, II, 486–487.

50 Sion Leanya – Jeruzsálem lakói; Zsolt 9,15 etc.

7.

Kézirata:

Pozsonyi toldalék (XVII. sz. 1. fele): 1/11b–12b – Cím: *MAS. Ug'an azonrol* [= Cantio De Adventu D(omi)ni]. *Nota. Az kereszt't'e(n)seg* [= A keresztyénségben igaz vallás a hitben, RPHA 17]. – A szöveg végén: *Finis*.

Adventi Szentháromság-ének. A 17. század első felében keletkezett. Szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük.

Versforma: x6, a7, a7, a9, a7, a7.

A nótajelzésben megadott dallam: *A keresztyénségben igaz vallás a hitben*; RMDT I. 2/II. sz., 417–418, 605–606. Első előfordulása: *Ave hierarchia*, Hohenfurt 1410; *Gottes Sohn ist kommen*, Böhmische Brüder, Nürnberg 1544; Zahn 3294; Michael Weiße 1531, *Menschenkind, merk eben*, DKL Eg4 (III/1/3). Első magyarországi kiadása: **[SZŐLŐSY Benedek:] Cantvs catholici ... (Lőcse 1651): 3.** Énekünk a középkorban igen népszerű *Ave hierarchia* kanció nyomán keletkezett. Hangnem: jón; Ambitus: V–8; Kadencia: 5, 5, 1, V, 5. 8. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 3a. Mai énekeskönyvi változatok: *Gottes Sohn ist kommen*, EG 1993: Nr. 5; *Istennek szent Fia*, EÉ 1982: 136. sz.

8.

Kézirata:

Pozsonyi toldalék (XVII. sz. 1. fele): 1/12b–13b – Cím: *MAS* [= Cantio De Adventu D(omi)ni]. *Azon notara* [= A keresztyénségben igaz vallás a hitben, RPHA 17].

Adventi dicséret. A 17. század első felében keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen. Az Adventtal kezdődő egyházi esztendő kapcsán összefoglalja Jézus életét, megváltó hatalmát, valójában Credo-parafrazis, akárcsak a nótajelzésben megadott ének.

Versforma: 6, 7, 7, 9, 7, 7. – A rímelés nagyon bizonytalan.

A nótajelzésben megadott dallam: *A keresztyénségben igaz vallás a hitben*; RMDT I. 2/II. sz., 417–418, 605–606. Első előfordulása: *Ave hierarchia*, Hohenfurt 1410; *Gottes Sohn ist kommen*, Böhmische Brüder, Nürnberg 1544; Zahn 3294; Michael Weiße 1531, *Menschenkind, merk eben*, DKL Eg4 (III/1/3). Első magyarországi kiadása: **[SZŐLŐSY Benedek:] Cantvs catholici ... (Lőcse 1651): 3.** Énekünk a középkorban igen népszerű *Ave hierarchia* kanció nyomán keletkezett. Hangnem: jón; Ambitus: V–8; Kadencia: 5, 5, 1, V, 5. 8. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 3a. Mai énekeskönyvi változatok: *Gottes Sohn ist kommen*, EG

1993: Nr. 5; *Istennek szent Fia*, EÉ 1982: 136. sz. (A protestáns forrástól, Weiße énekeskönyvétől ez a dallam egy hangban tér el: az 5. sor 2. hangja *f* helyett *g*.)

9.

Kézirata:

Pozsonyi toldalék (XVII. sz. 1. fele): 1/13b–14a – Cím: *CANTICUM Esaiæ. Cap. 42. Nota. Bizony beszede(ben).* – A szöveg végén: *Finis*.

Adventi ének. Az akrosztichon – IUEöTKOF S – visszafelé olvasva az S Foktövi nevet adja. Eszerint a vers szerzője lehet a Foktövi-családból származó István (Stephanus) vagy Zsigmond (Sigismundus). (A Fogthőy–Foghtűy–Foktövi nevű nemesi család Komárom és Hajdú megyében élt – vö. NAGY, 1858, 191 –, nem tudjuk, szerzőnk e családnak volt-e tagja.) De az is lehetséges, hogy az akrosztichon utolsó, ill. a név első betűje nem tartozik a névhez, és ez az ének is, akárcsak **6. sz.** versünk, a versszerzésben jeleskedő Foktövi Jánosnak vagy Foktövi Mihálynak a szerzeménye. A másoló egyszerre, ugyanabból a forrásból juthatott a versekhez.

Forrás: Ézs 42,10–13 parafrázisa, közvetlenebb forrását nem ismerjük. Az eljövendő üdvösség örömét hirdeti.

Versforma: a14(7,7) / a11(4,7) / a9 (4,5).

Nótajelzés: *Bizony beszédében*, melynek nem jutottunk nyomára. Ilyen versforma nem található az RMDT I. és II. kötetében.

10.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Lőcse 1635: 1/411–412 – Főcím: *APPENDI[X.] MIVEL-HOGY EZ NEHANY ISTENES Enekek későn érkeftének kezünkhöz, ide hátra kellett helyeztetnünk.* – Élőfej: *APPENDIX.* – Cím: *ADVENTRE. Mittit ad Virginem Non quem vis &c.* – A szöveg az egyetlen meglévő példány csonkasága miatt a 22–24. sorokban hiányos. A szögletes zárójelbe tett részeket a II. szövegforrás alapján egészítettük ki. – Az első nyomtatott megjelenés előtt kéziratban terjedt az ének. Az 1635-ös lőcsei énekeskönyv névtelen szerkesztője a kötet kinyomtatása közben jutott a szöveghez, s ezért a függelékbe helyezte. Két ének kivételével, melyek az énekeskönyv törzsanyagában is előfordultak már (RPHA 490, RPHA 1195), a függelék valamennyi éneke 17. századi szerzemény.

II. Várad 1648: 2/163–164 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

III. Várad 1651: 2/163–164 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

IV. Lőcse 1654: 2/123–124 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Mittit ad virginem, Non etc.*

V. Eperjesi graduál (1635–1652): 23b–24a ♪ – Főcím: *Concentus Pij DE INCARNATIONE DOMINI NOSTRI IESU CHR(IST)I.* – Cím: *Prosa Mittit ad virgine(m).* – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 36. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

VI. Balogi cancionale (1659): 1/106–107 – Cím: *Prosa de Adventu.* – A szöveg végén: *A(men):.*

VII. Óvári graduál (XVII. század eleje): 169–170 – Cím: *Mitti ad Virg. Adventre valo.* – A szöveg végén: *Amen.*

VIII. Lőcse 1673: 1/302–303 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS, Mittit ad virginem, etc.*

IX. Lőcse 1694: 1/308–309 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Mittit ad Virginem, etc.*

X. Lőcse 1696: 1/308–309 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Mittit ad Virginem, etc.*

XI. Kolozsvár 1700: 2/161–162 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTIDITSÉRETEK.* – Cím: *MAS.*

XII. Kottás kálvinista énekeskönyv (1766): 1a ♪ – Az első vszk. és a hiányzó levél miatt csak kétszólamú kotta.

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnepi énekeskönyv (XVIII. század): 1/208 – Főcím: *INNEPI SZ. ÉNEKEK.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *Adventi DitséreteK.* – Cím: *170.) Más.*

Várad 1654: 2/153–154 – Főcím: *INNEPEKRE VALO Enekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ISTENI DICSERETEK.* – Cím: *MAS.*

Várad 1655: 2/163–164 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Kassa 1662: 2/207–208 – Főcím: *INNEPEKRE valo Énekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Kassa 1673: 2/222–223 – Főcím: *INNEPEKRE VALÓ ENEKEK.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Lőcse 1675–1676: 2/168–169 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Mittit ad Virginem, Non, etc.*

Kolozsvár 1680–1681: 2/163–164 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Kolozsvár 1690: 2/147–148 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Lőcse 1690: 1/304–305 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Mittit ad Virginem, etc.*

Lőcse 1691: 1/304–305 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Mittit ad Virginem, etc.*

Debrecen 1697: 2/117–118 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Debrecen 1700: 2/183–184 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DITSERETEK.* – Cím: *MAS.*

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), I/10. *Poszla Goszpodin Bogh verna szvega szluga*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 4 ♪; Bártfa 1647: 1/253; Lőcse 1670: 1/302–303; Lőcse 1701: 309–311; Lőcse 1719: 324–325; MLÓ 1730: 213–214; ÚZMK 1743: 21. sz.; D 1778: 170. sz.; K 1778: 100–101 ♪; EÉ 1982: 132. sz. (*Elküldötte az Úr*, 5 vszk.); RÉ 1948: 310. sz. (8 vszk.)

Adventi szekvencia. 1635 előtt keletkezett. Az angyali üdvözlét történetének összefoglalása (Lk 1,26–38). A fordító személye ismeretlen.

Forrás: a *Mittit ad virginem non quemvis angelum* kezdetű középkori szekvencia (CHEVALIER, no. 11653). Népszerűségét jelzi, hogy már a 16. században magyarra fordították (*Bocsáta a Szűzhöz nem minden angyalát* – S 6: 347–351 etc., az RPHA-ból kimaradt). A 17. században a római katolikusok is lefordították (*Küldé az Úristen gyors és hű szolgáját* – RMKT XVII, 7, 190/I. sz.). Holl Béla megállapítása szerint a névtelen katolikus fordító az első versszakot a protestáns fordításból vette át, a többi vszk. azonban új átköltés. A Kájoni-féle gyűjtemény változata [KÁJONI János: *Cantionale catholicum* ... (Csík 1676): 2–3] a protestáns és a katolikus verzió összeolvasztásából keletkezett (RMKT XVII, 7, 657).

A forrás szövegét az 1640-es bártfai énekeskönyv (5–6) nyomán közöljük:

Canticum de Adventu Domini.

1. Mittit ad Virginem, non quemvis Angelum,
sed Fortitudinem suam, Archangelum,
Amator hominis.
2. Fortem expediat pro nobis nuncium,
naturæ faciat ut præjudicium,
in partu Virginis.
3. Naturam superet, natus Rex gloriæ,
Regnet, et imperet, et zima scoriæ,
tollat de medio.
4. Superbientium terat vestigia,
colla sublimium calcet vi propria,
potens in prælio.
5. Foras ejiciat mundanum principem,
secumq(ue) faciat maßam participem,
Patris imperii.
6. Exi qui mitteris hæc dona dicere
revela veteris velamen literæ,
virtute nuncii.

7. Accede, nuncia, dic, Ave, cominus,
dic plena gratia, dic, tecum Dominus,
et dic, ne timeas.
8. Virgo suscipias, Dei depositum,
in quo perficias casta propositum,
et votum teneas.

9. Audit, et suscipit Puella nuncium,
credit et concipit, et parit Filium,
sed admirabilem.
10. Consiliarium humani generis,
DEUM et Hominem, et Patrem posteris,
in pace stabilem.
11. Cuius stabilitas nos reddat stabiles,
ne nos labilitas humana labiles,
secum precipitet.
12. Sed dator veniæ, conceßa venia,
Reatus deleat, donet et patriam,
in arce siderum.

Versforma: a6, b6, a6, b6, x6.

A megadott dallam: *Küldé az Úristen, Mittit ad virginem*; RMDT II. 542–543. (149/a sz.). Első előfordulása (a szekvencia német fordításával): *Als der gültige Gott*, Michael Weiße 1531; Zahn 1645; DKL Eg5 (III/1/3). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 36. tétel**. Ez a forrás a teljes gregorián szekvenciadallamot tartalmazza; versünk ennek első öt sorára éneklendő. Hangnem: hypojón; Ambitus: V–5; Kadencia: 1, 1, 1, V. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 4. Mai énekeskönyvi (ötsoros) változatok: *Elküldötte az Úr*, EÉ 1982: 132. sz.; *Küldé az Úristen*, RÉ 1948: 310. sz.

11.

Kézirata és nyomtatott kiadásai:

I. Balogi cancionale (1659): 1/103–104 – Cím: *Alia Ad Notam: Az ki veti segedelmet &c.* [az Istennek hatalmába, RPHA 74].

II. Lócse 1673: 1/304–306 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

III. Lócse 1694: 1/315–317 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

IV. Lócse 1696: 1/315–317 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Egyéb előfordulásai:

Paksi Márton György-énekeskönyv (1760): 19–21 – Cím: *Ejusdem Melodiæ* [= Gábrriel elválasztatik ♪ – kiad. RMKT XVII, 15, 26. sz.]. – A szöveg végén: *Amen.*

Lócse 1690: 1/306–308 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Lócse 1691: 1/306–308 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Lásd még: Lócse 1670: 1/304–306; Lócse 1701: 312–313.

Adventi ének. 1659 előtt keletkezett. A Biblia (Lk 1,26–38) alapján megverselt angyali üdvözlés, Jézus születésének ígérete.

Forrás–kölcsonhatás: a cseh–morva testvérek *Poslán jest od Boha anjel* kezdetű, biblikus cseh nyelvű éneke. Az ismeretlen szerző énekét a Transcius-énekeskönyv (1674-től kezdve szerepel benne) és az 1655-ös szlovák római katolikus *Cantus catholici* alapján közöljük (lásd még Šamotulský-kancionál, 1561: A XIIIv ♪) TRANOSCIUS 1684: 43; TRANOSCIUS 1912: č. 22; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 332–333):

RMNy 2591: 12–13. ♪

TRANOSCIUS 1728: 34–35.

Giná [Pýsně Adwentny ...],
Na tuž Notu.

[Élőfej: Adwentnj Pjsně.]
SUPPLEMENTA.

1. Poslán gest od Boha Angel,
Gemužto Gméno Gabryel.
Tak mage gméno od něho,
Wykládá se syła gehó.

[1.] Poslán gest od BOha Angel,
gemužto gméno Gabryel,
to gméno mage od něho,
wykládá se Sýla gehó.

2. Do Kraginy Galilegské,
Kde gest Město Nazaretské,
W-teremžto Marya Panna,
Jozeffowy zaslybena.

3. Y Wssel k-nj ten Sylnj Angel,
Když tu drahú Pannu vzrel.
W-tom Měste prebýwagýci:
Pozdrawyl gj túto řečj.

4. Ržka: Zdrawas plná milostj.
Toť Bůh odkázal z-wýsostj.
Kterýž t'e zwolil nad gine,
Dát' požehnánj před'jwné.

5. Panna slysseswj tě řečj.
Y hned ge wzala na pečj.
Rozgýmagýc w-swem mysslený,
Yaké gest to pozdraweňj.

6. Nebog se rekl Angel k-nj.
Y gmenowal gi Marygj.
Ey bud' tým darem wesela,
Milost Božj gsi nalezla.

7. Počness Syna, a porodýss.
Gehožto gméno Pán GEžýss,
On sam kralowatj bude.
Králowstwý konce nebude.

8. Dalé promluwil Angel k-nj,
Ržka: Vtěssytel Duch Swatý,
Čžinitel sám toho bude,
Wsse co se stane pry tobe.

9. K-Vtwrzeňj toho Angel.
O Alžbet'e gý poweďel.
Ržka: Že ona twá přýbuzná,
W-starosti počala Syna.

10. Měsýc ssesti gest Alžbete,
Yak počala w-swem žiwot'e.
Y co se diwit'i tomu,
Neb gest wssecko možne Bohu.

11. Yak gest Panna powolila;
A Bohu se ponýžila.
Ržkúc: Ey yá Děwečka gehu,
Staň se wedle slowa twého.

12. Y hned w-gé swatem žiwot'e,
Spogeno gest toto dwoge.
Božstwý, také Čžlowečenstwý,
Gegi zustalo pannenstwý.

2. Do kraginý Galilegské,
kdež gest Město Nazaretské,
w němž byla Marya
Panna, Jozeffowj zasnaubená.

3. Y wssed k nj ten sylný Angel,
Gakž tu drahau Pannu widěl,
w tom Městě přebywagýcý,
pozdrawil gj tauto řečj.

4. Ržka: Zdráwas plná milosti,
toť gest Bůh wzkázal z wysosti,
který tě zwolil nad gíné,
dát' požehnánj přediwné.

5. Panna slysseswsy ty řeči,
y hned ge wzala na pečj,
rozgýmagic w swém mysslenj,
gaké gest to pozdrawenj.

6. Nebog se, řekl Angel k nj,
a gmenowal gi Marygi,
ty bud' s tjm darem wesela,
milost Božj sy nalezla.

7. Počness Syna, y porodjss,
gemužto gméno dáss GEžjss,
on sám králowati bude,
Králowstwý konce nebude.

8. Dále promluwil Angel k nj,
řka: Vtěssytel Duch Swatý,
čžinitel sám toho bude,
to wsse stane se při tobě.

9. K Vtwrzenj toho Angel,
o Alžbětě gj poweďel,
řkauc: že y ona gey přibuzná,
w starosti počala Sýna.

10. Měsýc gest ssestý Alžbětě,
gak počala w swém žiwotě
Ay co se diwiti tomu,
wssecko to možné gest Bohu!

11. Panna hned swolila tomu,
K wůli swému Pánu Bohu,
Ržkauc: Ay gá děwka gsem gehu,
staň se wedlé Slowa twého.

12. Hned w gegjm Swatém žiwotě,
spogeno gest tot dwoge,
Božstwý také Čžlowečenstwý,
bez porussenj Pannenstwý.

13. O Kryste pro nas Wtĕleňy
W-žiwotě MArýe Panny.
Rač počet'í w-nás wsse dobre,
A skonat'j w-milosti twé. Amen.

13. O Kryste pro nás Wtĕlený
w životě Marye Panny,
rač w nás wsse dobré počiti,
a z milosti dokonati. Amen.

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Aki veti segedelmét*; RMDT I. 59/II. sz., 465–466. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 101. sz.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–7; Kadencia: 5, 3, 5.

16 Malasztyat – isteni kegyelmét

12.

Kézirata:

Balogi cancionale (1659): 1/107–109 – Cím: *Ex Tranoz: [ex Tranoscio] Rosu dagte ô Nebesa etc. ad eand(em) Notam.* – A szöveg végén: *Amen. etc.*

Adventi ének. 1636–1659 között keletkezett. A fordító személye ismeretlen.

Forrás: *Rosu dejte, ô nebesá.* Szerzője a sziléziai származású Jiřík Třanovsky (Georgius Tranoscus, 1591–1637) evangélikus lelkész, énekszerző és -fordító. Prágában és Holesovban tanított, majd lelkész lett Mezříčiben. A fehérhegyi csata utáni protestáns üldözések következtében először Sziléziába, majd 1628-ban Magyarországra, Árva várába, az Illésházyak oltalma alá menekült, 1631-től lett lipótszentmiklósi lelkész. A nagyhatású biblikus cseh nyelvű énekeskönyv, a *Cithara Sanctorum* szerkesztője, amelynek 1636-os lőcsei első kiadásában (RMNy 1655) a szakirodalom az énekek számát 400–414 közé teszi, s ebből 90-et Tranoscus szerzeményének tart (AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 17; lásd még SBS, 6, 114–116; MGG, 16, 1009–1010; Az énekeskönyvvél, ill. szakirodalmával kapcsolatosan alapos tájékoztatást nyújt *Cithara Sanctorum 1636–2006*, 2008).

A szöveget a Tranoscus-énekeskönyv alapján közöljük (1636-tól kezdve szerepel benne, RMNy 1655: 35–36 ♪ – élőfej: *Pjsně Adwentnj*; lásd még TRANOSCIUS 1659: 37–38; RMK II 1551: 41; TRANOSCIUS 1912: č. 27; ES 1992: nr. 24; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 338–339):

TRANOSCIUS 1728: 32–34.
[Élőfej: *Pisně Adwentnj*]
Giná.

- [1.] ROsu degte ó Nebesa,
tak Otcowé wolali,
aby Messyáss radost nesa,
přissel k nim srdečně žádali.
2. Y přissel k mnohé žádosti,
w Osobě ponjžené,
a swlážil desstěm Sprawedlnosti,
srdce wssech wěřjých zemdené.
3. Rosu degte ó Nebesa,
Y my také vlegme,
aby Krystus Pán pomoc nesa,
přissel k nám srdečně žádegme.
4. Neboť od bjd gež neseme
na tomto bjdnám swětě,
čjm dále tjm gžj wjce schneme,
gako kwjtj od horka w létě.
5. Rosu degte ó Nebesa,
přid' ó Pane Gežjssý,
gakož sy dáwno, na swětě gsa,
slibowal swé Křestianské Ržjssj.
6. Kde koli dwa neb těj budau,
w mém gměnu shromážděnj,
vprostřed sebe mne dostanau,
Chcy býti gegjch občerstwenj.

7. Chraň swé Slowo y Swátosti,
w čistotě mezy námi,
a tak w těch dařjch nám k radosti,
zůstáweg Pane wždycky s námi.
8. Rosu degte ó Nebesa,
přid' ó Pane GEžjssy,
když Télo giž nemocné klesá,
a má wypustiti swau Dussy.

9. Nawsstěw nás chraň y opatrŭg,
na Posteli smrteđlně,
srdcý mdlěmu lekařstwĵ darŭg,
skrže slowo swě spasyteđlně.
10. Přigmi Dussy w sláwu k sobě,
tělu deg oddechnutĵ,
myť se gen poraučĵme tobě,
nedeg nám Pane zahynauti.
11. Rosu degte ó Nebesa,
přid' ó Pane Gežĵssy,
k přĵchodu twěmu Cyrkew plésá,
vslyss srdečnau žádost nássĵ.
12. Včĵň Konec swěta zlosti,
gsa wssech Saudcým a Králem,
nám pak otewři z swě milosti,
ten zlatý nowý Geruzalém.
13. Rosu degte ó Nebesa,
ó ať se to wsse stane,
prosbám wssech wěrných přĵtomen gsa,
wyslyss y nás přemilý Pane.

Versforma: a8, a7 / b9, b9.

A nótajelzésben megadott dallam: *Rosu dejte, ó nebesá*. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **TRANOSCIUS 1636: 14** (HS, 214). Az első sorban a *Rorate coeli* antifóna kezdőformulája jelenik meg. Hangnem: dór; Ambitus: VII–8; Kadencia: 4, 5, 1.

1 Harmatozzatok ô Egek – Ézs 45,8
15 éppen – teljesen, egészen
21 Hol ketten vagy harman lesznek – Mt 18,20
48 Uy Jerusalemet – Jel 3,12; 21,9–27

13.

Kézirata:

Béllyei graduál (1642–1653): 83–85 – Cím: *CANTio [de] ADventu.* – A szöveg végén: *Finis*. – Kiad. FEKETE, 2011, 216–218.

Adventi ének. A *Béllyei graduál* 69. tétele, az ún. hatodik kéz bejegyzése 1670–1700 táján (FEKETE, 2009B, 90). Fekete Csaba megállapítása szerint a „bibliai históriás regélés” a 16. századi keletkezés felé mutat (FEKETE, 2011, 216). A versben az angyali üdvözlét (2–8. vszk., Lk 1,26–39) és Krisztus fogantatásának története (33–37. vszk., Mt 1,18–21) közé beágyazódik a paradicsomi történet a bűnesetről (10–31. vszk., 1Móz 2–3). Az események teológiai magyarázatát a 9., 32. és 38. vszk. adja: az irgalmas Úristen megkönyörült a bűnös emberen azáltal, hogy Krisztus emberré lett értük.

Versforma: a7, a7, a9.

Nótajelzése nincs. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Jer, mindnyájan örüljünk*; RMDT I. 129/II. sz. Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 1, 2. (EÉ 1982: 173. sz.; RÉ 1948: 318. sz.)

5 Az hatodik időben – a hatodik hónapban (Erzsébet, Keresztelő János anyja terhességének hatodik hónapjában)
94–96 Mert Jesse gyökere ... – A Jesse-Jessze név Dávid apjának, Isainak a névváltozata (1Sám 16,18–22; 17,12–14). A Messiás Isai törzsokéből származik (Ézs 11,1–2; Róm 15,12).

111 Ephrajmba – Efraimba, város Jeruzsálemtől északra (Jn 11,54); a mai bibliafordítás szerint Mária „Júda egyik városába” ment.

14.

Nyomtatott kiadásai:

I. ZMK 1692–1694: 25–26 – Főcím és előfej: *ADVENTI ENEKEK* – Cím: *Nun kommt der Heyden Heyland, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

II. Lőcse 1694: 1/309–310 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *ADVENTRE*. – Előfej: *ADVENTI*

DICSIRETEK. – Cím: Veni Redemptor gentium.

III. Lőcse 1696: 1/309–310 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *ADVENTRE.* – Élőfej: *ADVENTI*
DICSIRETEK. – Cím: Veni Redemptor gentium. – A szöveg végén: Amen.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 25–26 – Főcím: *ADVENTI ÉNEKEK.* – Élőfej: *ADVENTI ENEKEK.* – Cím: *Nun komm der Heiden Heiland, etc.* – A szöveg végén: *Amen.*

ZMK cr. 1718²: 27–28 – Főcím: *ADVENTI ENEKEK* – Élőfej: *ADVENTI ENEKEK* – Cím: *Nun komb der Heyden Heyland, etc.* – A szöveg végén: *Amen.*

Lásd még: ZMK 1703: 25–26; ZMK 1706: 18–19; MLÓ 1730: 220–221; ÚZMK 1743: 24. sz.; ZMK 1780: 30–31; ZMK 1781: 27–28; EÉ 1982: 131. sz. (más fordítás: *Jöjj, népek Megváltója, így kér a föld lakója, 4 vszk.*); RÉ 1948: 303. sz. (*Jöjj, népek Megváltója, Szűznek ékes virága, 7 vszk.*)

Adventi ének. 1691 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Nun komm, der Heiden Heiland* (1523). Szerzője Martin Luther (1483–1546), aki Ambrosius *Intende, qui regis Israel* kezdetű himnuszának (cr. 386) 2–8. versszakából (*Veni redemptor gentium*) formált gyülekezeti éneket. (A latin himnusz három 16. századi magyar fordítását ismerjük, lásd RPHA 685, 695, 696.) A latin himnusz középpontjában a 4. századi viták egyik fő kérdése áll: Krisztus isteni és emberi természetének és a Szentháromságnak összefüggése, teológiája. Luther, eltérően más énekeitől, nem magyarázta és aktualizálta a szöveget, hanem a jól ismert latin szöveget akarta hozzáférhetővé tenni a német gyülekezetek számára. Először az 1524-es erfurti énekeskönyvben jelent meg. Kiadása: AWA, 4, Nr. 14. (DKL 1524⁰³ és 1524⁰⁴: C_{2a}; lásd még Breslau 1644: 22; Leutschau 1686: 1/139–140 – *Von der Menschwerdung JESU CHristi. In seinem Thon*; Leutschau 1694: 1–2 – *Von der Menschwerdung Jesu CHristi. Hymn: Veni Redemptor, &c. Durch D. M. L. verdeutscht*; Leutschau 1700: 1/99–100 – [*Von der Menschwerdung JESU CHRJTJ.*] *In bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 3–5 – [*Advents=Lieder.*] (1) – a löcseivel megegyező szöveg; a latin szöveget lásd Bártfa 1640: 1–3; ECSEDI, 2003, 1. sz.; FISCHER, I, 115–116; EKG 1950: Nr. 1; EG 1993: Nr. 4; HEKG 1958, 7–12; Liederkunde, 11, 2005, 3–11; WWG, 204–208). A magyar verzió mind a latin, mind a lutheri német szöveget figyelembe véve készült. (Ez annál is inkább lehetséges, mivel Luther fordításának egyes sorait is, Gerhard Hahn szerint, csak a latin ismeretében lehet megérteni, lásd Liederkunde, 11, 2005, 6.) A magyar verzió metruma nem a lutheri 7 szótagos, hanem az ambroziánus 8 szótagost követi.

WACKERNAGEL, I, Nr. 12.

Erfurt 1524.
(AWA, 4, Nr. 14. ♪)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/139–140.)

Ambrosius
In nativitate domini.

Hymnus.
Veni redemptor gentium.

[Főcím: Hohe Fest= und Danck=Lieder.]
Von der Menschwerdung JESU CHristi.
In seinem Thon.

1. Intende, qui regis Israel,
super cherubim qui sedes,
Appare Ephrem coram, excita
potentiam tuam et veni.

2. VEni redemptor gentium,
ostende partum virginis,
Miretur omne sæculum:
talis decet partus deum.

3. Non ex virili semine,
sed mystico spiramine
Verbum dei factum est caro,
fructusque ventris floruit.

4. Alvus tumescit virginis,
claustra pudoris permanent,
Vexilla virtutum micant,
versatur in templo deus.

5. Procedens de thalamo suo,
pudoris aula regia,
Geminæ gigas substantiæ
alacris ut currat viam.

1. Nu kom, der Heyden heyland,
der yungfrawen kynd erkannd.
Das sich wunnder alle welt,
Gott solch gepurt yhm bestelt.

2. Nicht von Mans blut noch von fleisch,
allein von dem heyligen geyst
Jst Gottes wort worden eyn mensch
und bluet eyn frucht weibs fleisch.

3. Der yungfrau leib schwanger ward,
doch bleib keuscheyt reyn beward.
Leucht erfur manch tugend schon.
Gott da war yn seinem thron.

4. Er gieng aus der kamer seyn,
dem könglichen saal so reyn.
Got von art und mensch, eyn hellt
seyn weg er zu lauffen eyllt.

1. NUn kom der Heyden Heyland,
der Jungfrauen Kind erkandt,
deß sich wundert alle Welt,
GOtt solch Gebuht jhm bestellt.

2. Nicht von Manns Blut noch vom Fleisch,
allein von dem Heyligen Geist,
ist GOTTes Wort worden ein Mensch,
und blüht ein Frucht Weibes Fleisch.

3. Der Jungfraun Leib schwanger ward,
doch blieb Keischheit rein bewahrt,
leucht herfür manch Tugend schon,
GOtt da war in seinem Thron.

4. Er gieng aus der Kammer seyn,
dem Könighchen Saal so rein,
GOtt von Art und Mensch ein Held,
sein Weg er zu lauffen eylt.

6. Egressus eius a patre,
regressus eius ad patrem.
Excursus usque ad inferos,
recursus ad sedem dei.

7. Aequalis aeterno patri
carnis tropæo accingere,
Infirma nostri corporis
virtute firmans perpetim.

8. Præsepe iam fulget tuum
lumenque nox spirat novum,
Quod nulla nox interpolet
fideque iugi luceat.

5. Seyn laufft kam vom vatter her,
und keret wider zum vater.
Fur hyn undtern zu der hell
und wider zu Gottes stuel.

6. Der du bist dem vater gleich,
fur hynnaus den syeg ym fleisch,
das dein ewig gots gewalt
ynn unns das kranck fleysch enthalt.

7. Dein kryppen glentzt hell und klar,
die nacht gybt eyn neu liecht dar;
tunckel muß nicht komen dreyn,
der glaub bleib ymer ym scheyn.

8. Lob sey Gott dem vatter thon,
Lob sey got, seym eyngen son,
Lob sey got dem heyligen geyst
ymer unnd ynn ewigkeyt.

5. Sein lauff kam vom Vater her,
und kehrt wieder zum Vater,
fuhr hinunter zu der Höll,
und wieder zu GOTTes Stuhl.

6. Der du bist dem Vater gleich,
für hinaus dem Sieg im Fleisch,
daß dein ewig GOTts Gewalt,
in uns das kranck Fleisch erhalt.

7. Dein Krippen glänzt hell und klar,
die Nacht giebt ein neu Licht dar,
tunckel muß nicht kom(m)en drein,
der Glaub bleib jimmer im Schein.

8. Lob sey GOTT dem Vater thon,
Lob sey GOTT seinm einigen Sohn,
Lob sey GOTT dem heiligen Geist,
jimmer und in Ewigkeit.

D. Mart. Luth.

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Veni redemptor gentium, Nun komm, der Heiden Heiland*; RMDT I. 161. sz.; RMDT II. 176. Első előfordulása: *Veni redemptor gentium*, Zahn 307; *Nun komm, der Heiden Heiland*, Martin Luther 1524; Zahn 1174; DKL Ea10 (III/1/2). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 37. tétel** (himnusz dallam). (Bár az ének *Nun komm, der Heiden Heiland* nótajelzéssel szerepel, a magyar vers nyolcas sorokból áll, éppúgy mint a *Veni redemptor gentium* himnusz. Luther strófája hét szótagú sorokból épül fel, a dallama is ehhez alkalmazkodik, ezért ehhez a vershez nem használható.) Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 1, 5, 1. Mai énekeskönyvi változatok: Himnusz dallam: *Ó, népeknek Megváltója*, RÉ 1948: 302. sz.; *Népek megváltó Istene*, GyLK 2007: 655. sz.; Koráldallam: *Nun komm, der Heiden Heiland*, EG 1993: Nr. 4; *Jöjj, népek Megváltója*, EÉ 1982: 131. sz.; *Jöjj, népek Megváltója*, RÉ 1948: 303. sz.

6 Szent Lélek illéséből – Szentlélek ihletéséből, inspirációjából, Lk 1,35
13 ágyas házából – hálószobájából, belső szobájából

15.

Nyomtatott kiadása:

ZMK cr. 1718²: 29–30 – Főcím: *ADVENTI ENEKEK*. – Élőfej: *ADVENTI ENEKEK*. – Cím: *Nota: Küldé az Ur Isten hűsé:* [hűséges szolgáját, **10. sz.** énekünk]. – A szöveg végén: *Am*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 4 ♪; MLÓ 1730: 211–212; ÚZMK 1743: 20. sz.; ZMK 1780: 36–37; ZMK 1781: 29–30.

Adventi ének. 1700 előtt keletkezett. Summázata a hívők számára reményt jelentő bibliai eseményeknek: eredendő bűn (Ádám–Éva) – a megváltás (Jézus a Messiás) – örök élet (Atya áldottai) (lásd 1Kor 15). Valószínűleg eredeti szerzemény. A szerzőt nem tudjuk azonosítani. Ha az akrosztichon értelmes, de rontott szövegű – IANNOS HD -, akkor egy bizonyos ismeretlen vezetőknévű János írta az éneket.

Versforma: a12(6,6) / a12(6,6) / a6.

A nótajelzésben megadott dallam: *Küldé az Úristen, Mittit ad virginem*; RMDT II. 542–543. (149/a sz.). Első előfordulása (a szekvencia német fordításával): *Als der gütige Gott*, Michael Weiße 1531; Zahn 1645; DKL Eg5 (III/1/3). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 36. tétel**. Ez a forrás a teljes gregorián szekvenciadallamot tartalmazza; versünk ennek első öt sorára éneklendő. Hangnem: hypojón; Ambitus: V–5; Kadencia: 1, 1, 1, V. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 4. Mai énekeskönyvi (ötsoros) változatok: *Elküldötte az Úr*, EÉ 1982: 132. sz.; *Küldé az Úristen*, RÉ 1948: 310. sz.

16.

Nyomtatott kiadása:

ZMK cr. 1718²: 30–34 – Főcím: *ADVENTI ENEKEK.* – Élőfej: *ADVENTI ENEKEK.* – Cím: *MAS. Notaja. Tündöklő hajnali csillagh. &c.* [130. sz. énekünk]. – A végén: *Amen.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 105 ♪; MLÓ 1730: 221–224; ÚZMK 1743: 27. sz.; ZMK 1780: 37–40; ZMK 1781: 30–34.

Adventi ének. 1700 körül keletkezett. Az akrosztichon szerint – STEPHANVS TATAI – a szerző Tatay István (életrajzát lásd a 48. sz. versünkénél). Nem ismerjük idegen nyelvű mintáját, valószínűleg eredeti szerzemény. Költői nyelvében a nótajelzésként megadott *Tündöklő hajnali csillag* (130. sz. énekünk) kezdetű ének hatását tükrözi. Teológiailag az adventi énekekben (lásd pl. 15. sz. énekünket) megjelenő ó- és újszövetségi egységet tartalmazza: eredendő bűn (Ádám–Éva) – a megváltó születése (Jézus a Messiás, akit a próféták megjövendöltek) – örök élet (*Vigy oda hol magad vagy*).

Versforma: a8, a8, b7 / c8, c8, b7 / d2, d2, d4, d8, d8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Tündöklő hajnali csillag*; RMDT II. 175. Első előfordulása: *Wie schön leuchtet der Morgenstern*, Philipp Nicolai 1599; **Zahn 8359**; DKL A1068 (III/4). Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 105. Hangnem: jón; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 1, 5, 1, 1. Mai énekeskönyvi változatok: *Wie schön leuchtet der Morgenstern*, EG 1993: Nr. 70; *Szép, fényes Hajnalcsillagom*, EÉ 1982: 361. sz.

7–30 Te embert mert úgy szeretted ... – 1Móz 3

32 Sok szentek szíve várta – Lk 1,69–70

75 Add meg hűtömnek jutalmát ... – az örök élet koronáját, 1Pt 5,4; Jel 2,10

17.

Nyomtatott kiadása:

ZMK cr. 1718²: 34–35 – Főcím: *ADVENTI ENEKEK.* – Élőfej: *ADVENTI ENEKEK.* – Cím: *MAS. Nota: Isten el küldé Angyalát:* [11. sz. énekünk]. – A szöveg végén: *Amen.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 6; MLÓ 1730: 210–211; ÚZMK 1743: 18. sz.

Adventi dicséret. Az akrosztichon szerint – ISTUAN BEÖKH – az ének szerzője Beökh (Bök)/Bek István, akit egyelőre nem tudunk azonosítani. Talán a csallóközi Bök faluval (ma Csallóközarányos) lehet a nevet kapcsolatba hozni. A vers teológiai kerete: az eredendő bűn, Ádám vétke miatt elveszett ember számára Krisztus születése a megváltást jelenti a bűntől, ördögtől, a pokoltól, az ószövetségi törvény átkától, Isten haragjától és az örök kárhozattól. A vers középpontjában az angyali üdvözlés – Lk 1,26–38 – megverselése áll.

Versforma: a8, a8, a8, a8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Isten elküldé angyalát, Aki veti segedelmét*; RMDT I. 59/II. sz., 465–466. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 101. sz.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–7; Kadencia: 5, 3, 5.

24–28 Ki világot meg Váltotta ... – vö. Martin Luther Hiszekegy-magyarázatát a *Kis Káté*-ban és a *Nagy Káté*-ban (*Konkordia könyv*, II, 60, 154)

KARÁCSONYI ÉNEKEK

18.

Nyomtatott kiadása és kézírata:

I. Lőcse 1629: 19–20 – Főcím: *AZ VR CHRISTVS örvendetes βületése innepére való Dicséreték.* – Élőfej: *CHRISTVSNÁK SZÜLETESERÖL.* – Cím: *DE NATIVITATE.* – A szöveg végén: *Amen.*

II. Eperjesi graduál (1635–1652): 59b–60a ♪ – Főcím: *Concentus Pij DE NATIVITATE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI.* – Alcím: *Seqvuntur Cantiones de Nativitate.* – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 135. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), I/55. *Hvalen boidi Jesus Christus*; ÚZMK 1743: 45. sz. (*Jézus Krisztus, dicsértessél*); EÉ 1982: 154. sz. (*Jézus Krisztus, dicsértessél*, 6 vszk.)

Karácsonyi ének. 1629 előtt keletkezett. A német ének magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: Martin Luther (1483–1546) *Gelobet seist du, Jesu Christ* kezdetű dicsérete, amely késő középkori ének átdolgozása. (Lásd WWG, 204–208; MGG, 11, 636–654; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz55246.html> – letöltés: 2014. január.) Először valószínűleg különálló nyomtatványként jelent meg 1524-ben (DKL 1525⁰¹; DKL 1524¹⁸: Nr. XXII). Kiadása: AWA, 4, Nr. 5. (lásd még Breslau 1644: 39–40; Leutschau 1686: 1/182–183; Leutschau 1700: 1/113–114 – [Von der Gebuhrt JESU CHRJTJ.] *Jn bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 32–33 – [Weihnachts=Lieder.] (18) – a lőcseivel megegyező szöveg; ECSEDI, 2003, 2. sz.; EKG 1950: Nr. 15; EG 1993: Nr. 23; HEKG 1958, 39–41; Liederkunde, 10, 2004, 11–22):

Augsburg 1524.
(AWA, 4, Nr. 5. ♪)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 182–183.)

Ain Deütsch hymnus oder lobgesang
auff Wayhenacht.

Von der Gebuhrt JESU CHRJTJ.
Jn seinem Thon.

1. Gelobet seyestu Jhesu Christ,
das du mensch geboren bist
Von ainer jungfrau, das ist war;
des fröuet sich der engel schar.
Kyrieleys.

1. GElobet seyst du JESu CHrist,
das du Mensch gebohren bist,
Von einer Jungfrau, das ist wahr,
deb freuet sich der Engel=Schaar,
Kyrieleison.

2. Des ewigen vatters ainig kind
yetz man in der krippen find.
In unser armes flaysch und blüt
verklaydet sich das ewig güt.
Kyrieleys.

2. Deß ewign Vaters einigs Kind,
jetzt man in der Krippen findt,
in unser armes Fleisch und Blut,
verkleidet sich das ewig Gut,
Kyrieleison.

3. Den aller welt kreyß nye beschlos,
der ligt in Maria schoß.
Er ist ain kindlin worden klain,
der alle ding erhelt allain.
Kyrieleys.

3. Den aller Welt=Kreiß nie beschloß,
der liegt in Marien=Schooß,
er ist ein Kindlein worden klein,
der alle Ding erhält allein,
Kyrieleys.

4. Das ewig liecht geet da hereyn,
gibt der welt ain neuen scheyn.
Es leücht wol mitten in der nacht
und uns des liechtes kinder macht.
Kyrieleys.

4. Das ewig Licht geht da herein,
giebt der Welt ein neuen Schein,
es leucht wohl mitten in der Nacht,
und uns des Lichtes Kinder macht,
Kyrieleison.

5. Der son des vatters, Got von ardt,
ain gast in der welt ward
Und fñrt uns auß dem yamer tal;
er macht uns erben in seym saal.
Kyrieleys.

5. Der Sohn des Vaters, GOtt von Art,
ein Gast in der Welt jetzt ward,
und führt uns aus dem Jammerthal,
er macht uns Erben in seinm Saal,
Kyrieleison.

6. Er ist auff erden kommen arm,
das er unser sich erbarm
Und in dem hymel machet reych.
und seynen lieben engeln gleych.
Kyrieleys.

6. Er ist auff Erden kommen arm,
daß er unser sich erbarm,
und in dem Him(m)el machet reich,
und seinen lieben Engeln gleich,
Kyrieleison.

7. Das hat er alles uns gethan,
seyn groß lieb zñ zeygen an.
Des fröu sich alle Christenhait
und danck jm des in ewigkayt.
Kyrieleys.

7. Das hat er alles uns gethan,
sein groß Lieb zu zeigen an,
deß freu sich alle Christenheit,
und danck jhm deß in Ewigkeit,
Kyrieleison.

D. Mart. Luth.

Versforma: a8, a8, b8, b8, R4.

A megadott dallam: *Gelobet seist du, Jesu Christ*; RMDT II. 157. sz., 550. Első előfordulása: Medingen 1460 körül, Wittenberg 1524; DKL Ec10 (III/1/2); Zahn 319, 1947. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 135. tétel**; négyzólamú kórustétel diszkant cantus firmusa. Hangnem: hypomixolid; Ambitus: V–5; Kadencia: 4, 1, V, 2. [Már Gálszécsi István 1536-os énekeskönyvében is megjelenik ez a dallam, de a forrás töredékes, így ezt nem vehettük alapul.] Mai énekeskönyvi változatok: *Gelobet seist du, Jesu Christ*, EG 1993: Nr. 23. [*Jézus Krisztus, dicsértessél*, EÉ 1982: 154. sz. – a *Mennyből jövök most hozzátok* (EÉ 1982: 150. sz.) dallamával.]

12 apolgat – csókolgat

19.

Nyomtatott kiadása és kézirata:

I. Lőcse 1629: 35–38 – Főcím: *AZ VR CHRISTVS örvedetes βületése innepére való Dicséreték.* – Élőfej: *CHRISTVSNÁK SZÜLETESERÖL.* – Cím: *MAS.* – A szöveg végén: *Amen.*

II. Eperjesi graduál (1635–1652): 54a–55a ♪ – Főcím: *Concentus Pij DE NATIVITATE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI.* – Alcím: *Seqvuntur Cationes de Nativitate.* – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 128. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

Karácsonyi ének. 1629 előtt keletkezett. Krisztus születésének evangéliumi történetét mondja el *Lukács evangéliuma* 2,1–14. alapján.

Forrás: Papp Géza megállapítása szerint (RMDT II, 557) a szöveg „fordításnak látszik, de az alapul vett idegen szöveget nem ismerjük.” Egyes részei (9., 11–12., 14. vsz.) az evangéliumi szöveg azonosságán túl is emlékeztetnek a *Halljatok mennyégből nagy örömet* kezdetű, kötetünkben a **28.** szám alatt szereplő ének egyes versszakaira (4–7.).

Versforma: a8, a8, b8 / c4, c4, b8. – Az eredetileg 9 8 8 8 7 szótagszámú dallamhoz erősen ingadozó szótagszámú és rímelésű verssorok tartoznak.

A megadott dallam: *Tebenned bízom, én Istenem*; RMDT II. 165. sz., 178. Első előfordulása: *In dich hab ich gehoffet, Herr*, Seth Calvisius 1594; Zahn 2461c, DKL Ek24B (III/3). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 128. tétel.** A dallam és a vers metruma nem esik egybe. Izometrikus forma (ideálisan 8, 8, 8, 8, 8, de ettől sokszor eltér) tölti ki a heterometrikus (9, 8, 8, 8, 7) dallamot. Énekléskor ezt a problémát egyrészt ismétlődő hangok összeolvasztásával, másrészt plusz szótagok beillesztésével, virgulálással lehet megoldani. Hangnem: jón; Ambitus: 1–5; Kadencia: 1, 5, 2, 4 (4). Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 110. Mai énekeskönyvi változatok: *Mein schönste Zier und Kleinod bist*, EG 1993: Nr. 473; *Nyugvóra térek, Istenem*, EÉ 1982: 110. sz.

2 Mely régenten ígértet – Ézs 7,14; 9,6; Jer 23,5–6; Róm 1,2 etc.

3 Az világosság Attyától – Ézs 60,19; Jn 11,9; Jak 1,17

15 Augustus Császár idejében – a Római Birodalom első császára (uralkodott: Kr. e. 27.–Kr. u. 14.), akinek az ideje alatt született Jézus

31–66 Angyal azért pásztoroknak ... – Lk 2,8–14

73 busolyogsz – búsulsz, búsongsz, szomorkodol

79 Bűnösökért támadt világosság – Jn 8,12

80 Iesse gyökerében származat virág – utalás Jézus származására, aki Jesszének (Isainak, Dávid király apjának) törzséből származik; utalás Ézsaiás (11,1) jóvendülésére: „Vesszőszál hajt ki Isai törzsökéről, hajtás sarjad gyökereiről”.

87 Uy éneket énekellyen – Zsolt 33,3 etc.; Ézs 42,10

20.

Nyomtatott kiadása és kézirata:

I. Lőcse 1629: 67–68 – Főcím: *AZ VR CHRISTVS örvedetes βületése innepére való Dicséreték.* – Élőfej: *CHRISTVSNÁK SZÜLETESERÖL.* – Cím: *MAS. In dulci jubillo.* [!] – Verssorokra tördelve jelent meg a szöveg.

II. Eperjesi graduál (1635–1652): 54a ♪ – Főcím: *Concentus Pij DE NATIVITATE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI.* – Alcím: *Seqvuntur Cantiones de Nativitate.* – Cím: *Jn dulci jubilo.* – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 127. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

Lásd még: EÉ 1982: 151. sz. (*Hadd zengjen énekszó*).

Karácsonyi kanció. 1629 előtt keletkezett. A német ének magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: a 14. században keletkezett, *In dulci jubilo, nun singet und seid froh* kezdetű kétnyelvű kanció (középkori, eredetileg latin, nem liturgikus, strofikus vallásos ének) 4 versszakos változatának a fordítása. (Latin–magyar, kétnyelvű változatát lásd még RMKT XVII, 7, 127. sz. és 189. sz., valamint kötetünkben **21. sz.** énekünk.) BÄUMKER alapján (I, 311) adjuk a latin–német szöveget:

1. In dulci jubilo,
Nun singet und seid froh!
Alle unsre Wonne
Liegt in praesepio
Sie leuchtet wie die Sonne
Matris in gremio
|: Alpha es et O. :|
2. O Jesu parvule,
Nach Dir ist mir so weh.
Trost mir mein Gemüte,
O puer optime,
Durch all Deine Güte,
O princeps gloriae.
|: Trahe me post te. :|
3. O Patris charitas!
O Nati lenitas!
Wir wären all verloren,
Per nostra crimina,
So hat er uns erworben
Coelorum gaudia.
|: Quanta gratia! :|
4. Ubi sunt gaudia?
Nirgend mehr denn da,
Wo die Engel singen
Nova cantica,
Und die Harfen klingen
In regis curia.
|: Eia, wär'n wir da! :|
5. Mater et filia
Ist Jungfrau Maria.
Wir waren gar verdorben
Per nostra crimina,
Nun hat sie uns erworben
Coelorum gaudia.
|: Quanta gracia! :|

WACKERNAGEL (II, Nr. 640–647) több szövege közül az 1545-ös Babst-féle énekeskönyvben megjelenő változat (646. sz.; DKL 1545⁰¹, I, LVI) áll legközelebb a magyar verzióhoz (lásd még Breslau 1644: 44–45, a cím: *Ein anders. Petri Dresdensis*; Leutschau 1686: 1/189–190; Leutschau 1694: 22–23 – [*Von der Geburt Jesu Christi.*] *Ein Anders*; Leutschau 1700: 1/131–132 – [*Von der Gebuhr Jesu CHRJSTJ.*] *Jn bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 43–44 – [*Weichnachts=Lieder.*] (25) – a löcseivel lényegében megegyező szöveg; FISCHER, I, 410–412; vö. más változatban EKG 1950: Nr. 26; EG 1993: Nr. 35; HEKG 1958, 59–62; Liederkunde, 5, 2002, 31–35):

Leipzig 1545. ♪
(DKL 1545⁰¹, I, LVI.)

Jn dulci jubilo.

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 189–190.)

[Főcím: Von der Gebuhr Jesu CHRJSTJ.]
Jn seinem Thon.

1. Jn dolci iubilo
nu singet vnd seid fro!
Vnsers hertzen wonne
leit in præsepio
Vnd leuchtet als die sonne
matris in gremio.
Alpha es et o,
Alpha es et o.

1. IN dolci iubilo,
Nu singet und seydt froh,
unsers Hertzens Wonne,
ligt in præsepio,
und leuchtet als die Sonne,
Matris in gremio.
Alpha, es & O,
Alpha es & O,

2. O Jhesu parvule,
nach dir ist mir so weh!
Tröst mir mein gemüte,
o puer optime,
Durch alle deine güte,
o princeps gloriae!
Trahe me post te,
trahe me post te!

3. O Patris charitas,
o Nati lenitas!
Wir weren all verloren
per nostra crimina,
So hat er vns erworben
cœlorum gaudia.
Eya, wer wir da,
eya, wer wir da!

4. Vbi sunt gaudia?
nirgend mehr denn da,
Da die Engel singen
noua cantica
Vnd die schellen klingen
in Regis curia.
Eya, wer wir da,
eya, wer wir da!

2. O Jesu parvule,
nach dir ist mir so weh,
tröst mir mein Gemüthe,
ô Puer optime,
durch alle deine Güte,
ô Princeps gloriae,
trahe me post te,
trahe me post te.

3. O Patris charitas!
ô Nati lenitas,
wir wären all verloren,
per nostra crimina,
so hat er uns erworben,
cœlorum gaudia
Eya warn wir da,
Eya warn wir da!

4. Ubi sunt gaudia,
nirgend mehr denn da,
da die Englein singen,
noua cantica,
und die Schellen klingen,
in Regis curia,
Eya wärn wir da,
Eya wärn wir da!

Versforma: a8, a8 / b7, b5 / c6, c5 / D5, D5. – A szótagszám ingadozó, versszakról versszakra változik. A német dallam szótagszámai: 6–6 / 6–6 / 7–6 / 5–5.

A nótajelzésben megadott dallam: *In dulci jubilo*; RMDT II. 220. sz., 595. Első előfordulása: 14. század, Wittenberg 1529; Zahn 4947; DKL Ee12 (III/1/2). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 127. tétel.** Hangnem: hypojón; Ambitus: VI–5; Kadencia: 5, 5, 1, 3, 1, 3, 5. A kotta alatti szövegvariáns az *Eperjesi graduál* alapján. Mai énekeskönyvi változatok: *Nun singet und seid froh*, EG 1993: Nr. 35; *Hadd zengjen énekszó*, EÉ 1982: 151. sz.

7 Ö kezdet és vég – Ezs 44,6; Jel 21,6 (alfa és ómega, a görög ábécé első és utolsó betűje – Isten minden létező forrása és mindennek végső célja, beteljesedése)

21.

Nyomtatott kiadása:

Debrecen cr. 1632: 143v–144r – A vers előtt: *Mivel hogy itt ez könyvnek végében valami üres hely maradot vala tetflek nekünk ez Karátsoni két uy éneketskét ide nyomtatnunk.* (A másik ének: *Zengjen nagy dicsérettel* – **25. sz.** énekünk.) – Cím: *In dulci iubilo, &c.* – A latin–magyar szöveget kiad. SZÉLL, 1892/1893.

Karácsonyi ének. 1632 előtt keletkezett. A latin–német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: a 14. században keletkezett, *In dulci jubilo*, *nun singet und seid froh* kezdetű kétnyelvű ének 4 versszakos változatának a fordítása. A szövegét és a jegyzetet lásd az *E vigasságos időkben* kezdetű **20. sz.** versünknel.

Versforma: a6, a6 / b6, c6 / b6, c6 / D5, D5.

A nótajelzésben megadott dallam: *In dulci jubilo*; RMDT II. 220. sz., 595. Első előfordulása: 14. század, Wittenberg 1529; Zahn 4947; DKL Ee12 (III/1/2). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 127. tétel.** Hangnem: hypojón; Ambitus: VI–5; Kadencia: 5, 5, 1, 3, 1, 3, 5. Mai énekeskönyvi változatok: *Nun singet und seid froh*, EG 1993: Nr. 35; *Hadd zengjen énekszó*, EÉ 1982: 151. sz.

22.

Nyomtatott kiadása és kézirata:

I. Lőcse 1629: 73 – Főcím: *AZ VR CHRISTVS örvedetes βületése innepére való Dicséreték.* – Élőfej: *CHRISTVSNAK SZüLETESERöL.* – Cím: *MAS. Omnis mundus:.*

II. Eperjesi graduál (1635–1652): 58b–59a ♪ – Főcím: *Concentus Pij DE NATIVITATE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI.* – Főcím: *Seqvuntur Cantiones de Nativitate.* – Négyszólamú kotta van. – Kiad.: FERENCZI, 1988/I, 134. tétel.

Lásd még: EÉ 1982: 153. sz. (*Örömdalok hangozzanak*, 3 vszk.)

Karácsonyi kanció. 1629 előtt keletkezett. A kanció magyar fordítóját nem ismerjük. A kéziratos és a nyomtatott forrás szövege között jelentős eltérések találhatók, ezért mindkettőt közöljük.

Forrás: az ének az *Omnis mundus jucundetur nato Salvatore* kezdetű, 14. századi eredetű kanció fordítása (BÄUMKER I, 307; CHEVALIER, no. 14133 és Suppl. V, 296). Másik magyar fordítása a római katolikus forrásokban található meg (*Mind e világ örvendezzen Krisztus születésén, kit Szűz méhében fogada ...* – kiad. RMKT XVII, 15A, 111. sz.).

Omnis mundus iucundetur nato Salvatore,
Casta Mater quem concepit Gabrielis ore,
Sonoris vocibus, sinceris mentibus,
Gaudeamus, et laetemur hodie,
Christus natus de Maria Virgine,
Gaudeamus, et laetemur itaque.

Versforma: I.: a14(4,4,6) / a14(4,4,6) / b3, b3 / c11(4,4,3) / c11(4,4,3) / c11(4,4,3) / c11(4,4,3).

II.: a14(4,4,6) / a14(4,4,6) / b3, b3, b6 / c11(4,4,3), C3, C3 / d11(4,4,3), D3, D3 / e11(4,4,3), E3, [E3] / d11(4,4,3).

A nótajelzésben megadott dallam: *Omnis mundus jucundetur*, RMDT II. 142. sz., 537. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 134. tétel**; négyszólamú kórustétel diszkant cantus firmusa. Hangnem: jón; Ambitus: VII–5; Kadencia: 1, 1, 3, 3, 1. Mai énekeskönyvi változat: *Örömdalok hangozzanak*, EÉ 1982: 153. sz.

23.

Nyomtatott kiadása és kézirata:

I. Lőcse 1629: 73–74 – Főcím: *AZ VR CHRISTVS örvedetes βületése innepére való Dicséreték.* – Élőfej: *CHRISTVSNAK SZüLETESERöL.* – Cím: *MAS. Nobis est natus hodie.*

II. Eperjesi graduál (1635–1652): 59b–60a ♪ – Főcím: *Concentus Pij DE NATIVITATE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI.* – Főcím: *Seqvuntur Cantiones de Nativitate.* – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 136. tétel.

III. Balogi cancionale (1659): 1/155–156 – Cím: *Hungarice.* – A szöveg végén: *Amen. etc.* – A magyar fordítás előtt szereplő latin szöveg 7. versszaka eltér a **24. sz.** versünkénél közölt verziótól: *Salus illi et gloria, / atque Victoria, / per cuncta secula. //*

Karácsonyi kanció. 1629 előtt keletkezett. A latin kanció magyar fordítóját nem ismerjük.

Forrás: a *Nobis est natus hodie* (CHEVALIER, no. 11907; AH, XLV, 100) fordítása. Ugyanennek az éneknek a másik fordítása a **24. sz.** énekünk (*Ma gyermek nekünk születék*). A latin szöveget lásd ott.

Versforma: a8, a6, a6. – A rímelés bizonytalan.

A nótajelzésben megadott dallam: *Nobis est natus hodie*; RMDT II. 11. sz. (tenor). Első előfordulása: 15. század, a *Nobis est natus hodie* kancióhoz; *Ein Kind ist uns geboren heut*, Michael Weiße 1531; Zahn 1941a; DKL Eg12 (III/1/3). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 136. tétel**; négyszólamú kórustétel diszkant cantus firmusa. A tenor dallamoknak a diszkanttal való felcserélése ott következhetett be, ahol a két gyakorlat egymás mellett élt, s akkor, mikor a régi gyakorlat feledésbe merült. Az Eperjesi graduál 136. tételének (*Nekünk e napon születék*) diszkant és tenor szólama például egyaránt ismeretes volt a szomszéd népek irodalmában, de míg a németeknél és a cseheknekél inkább a diszkant terjedt el, addig a szlovákoknál és

nálunk – a Cantus Catholici kiadásai révén (*Nobis est natus hodie*) – a tenor vált ismertté (RMDT II. 132). Szövegünk szótagszáma megegyezik a diszkant szólamával, ezért itt azt közöljük (a 24. számnál pedig a tenort). Hangnem: hypodór; Ambitus: V–4; Kadencia: 1, 2, 1, 2.

24.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 33–34 – Főcím és élőfej: *KARATSONYI ENEKEK*. – Cím: *MAS*. – A latin és a magyar szöveg versszakonként váltakozik.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 33–34 – Főcím: *KARATSONYI ÉNEKEK*. – Élőfej: *KARATSONI ENEKEK*. – Cím: *MAS*.

ZMK cr. 1718²: 43–44 – Főcím: *KARATSONYI ENEKEK*. – Élőfej: *KARATSONI ENEKEK*. – Cím: *MAS*.

Lásd még: ZMK 1703: 33–34; ZMK 1706: 24; MLÓ 1730: 265–266; ZMK 1781: 43–44.

Karácsonyi kanció. 1694 előtt keletkezett. A fordító személye ismeretlen.

Forrás: *Nobis est natus hodie* (CHEVALIER, no. 11907; AH, XLV, 100). Ugyanennek a kanciónak a fordítása a 23. sz. énekünk (*Nekünk e napon születék*) is. A latin éneknek két másik, római katolikus forrásokban előforduló változata: *Születék e nap minékünk* (kiad. RMKT XVII, 7, 123. sz.), *Ma született e világra* (kiad. RMKT XVII, 15, 105. sz.).

Az 1640-es bártfai énekeskönyv (58–59) A ZMK 1692–1694 (RMK I. 1589/A: 33–34) latin szövege. szövege.

CANTIO PULCHRA:

1. NObis est natus hodiè,
de pura virgine,
Rex victoriæ.

2. Cui Sol, Luna et terra,
omnia sydera
vernans per tempora.

3. Ideò nos terrigenæ,
laudemus hodie,
Regem potentiæ.

4. Ob hoc nunc pangamus ei,
omnes et singuli,
cum voce choralis.

5. Laudemus ergo Dominum,
Mariæ filium,
Regem Angelorum.

6. Ut dentur nobis præmia,
magna(ue) gaudia,
in cœlis curia.

7. Laudetur Sancta Trinitas,
simplex et unitas,
agendo gratias.

1. NObis est natus hodiè,
de pura virgine
Rex est victoriæ.

2. Cui Sol, Luna, & Terra,
omnia Sydera
vernans per tempora.

3. Ideò nos Terrigenæ,
laudemus hodie
Regem Potentiæ.

4. Ob hoc nunc pangamus ei,
omnes & singuli,
cum voce choralis.

5. Laudemus nostrum Dominum,
Mariæ Filium,
Regem Angelorum.

6. Ut dentur nobis præmia,
Magnaue gaudia,
in Cœli curia.

7. Laus, Honor, Virtus, Gloria,
atque Victoria,
per cuncta secula.

Versforma: a8, a6, a6. – A rímelés esetleges, gyakran elmarad.

A nótajelzésben megadott dallam: *Nobis est natus hodie*; RMDT II. 11. sz. (tenor). Első előfordulása: 15. század, a *Nobis est natus hodie* kancióhoz; *Ein Kind ist uns geboren heut*, Michael Weiße 1531; Zahn 1941a; DKL Eg12 (III/1/3). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 136. tétel**; négyszólamú kórustétel tenor cantus firmusa. A tenor dallamoknak a diszkanttal való felcserélése ott következhetett be, ahol a két gyakorlat egymás mellett élt, s akkor, mikor a régi gyakorlat feledésbe merült. Az Eperjesi graduál 136. tételének (*Nekünk e napon születék*) diszkant és tenor szólama például egyaránt ismeretes volt a szomszéd népek irodalmában, de míg a németeknél és a cseheknek inkább a diszkant terjedt el, addig a szlovákoknál és nálunk – a Cantus Catholici kiadásai révén (*Nobis est natus hodie*) – a tenor vált ismertté (RMDT II. 132). Szövegünk szótagszáma megegyezik a tenor szólaméval, ezért itt azt közöljük (a 23. számnál pedig a diszkantot). Hangnem: dór; Ambitus: 1–5; Kadencia: 1, 4, 1, 4.

25.

Nyomtatott kiadása:

Debrecen cr. 1632: 144a-b – A vers előtt: *Mivel hogy itt ez könyvnek végében valami üres hely maradot vala tetftek nekünk ez Karátsoni két uy éneketskét ide nyomtatnunk.* (A másik ének: *In dulci jubilo, mi éneklésünk jó* – **21. sz.** énekünk.) – Cím: *Más. Nota: Resonet in laudibus etc.* – Az 1–3. versszakot kiad. SZÉLL, 1892/93, 226.

Karácsonyi kanció. 1632 előtt keletkezett. A latin kanció magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: a *Resonet in laudibus* kezdetű (CHEVALIER, no. 17350–17351) 14. századi kanció.

A szöveget az 1640-es bártfai énekeskönyv (Bártfa 1640: 43–44) alapján közöljük:

Canticum Puerile.

1. REsonet in laudibus,
cum jucundis plausibus,
Sion cum fidelibus,
apparuit quem genuit Maria.
Sunt impleta quæ prodixit Gabriel.
2. Christus natus hodiè,
ex Maria virgine,
sine virili semine,
apparuit quem genuit Maria.
Sunt impleta, etc.
3. Pueri concinnite,
nato Regi psallite,
voce pia dicite,
apparuit quem genuit Maria.
Sunt impleta, etc.
4. Sion lauda Dominum,
Salvatorem hominum,
purgatorem criminum,
apparuit quem genuit Maria.
Sunt impleta quæ prodixit Gabriel,
Eja, Eja, virgo Deum genuit,
quem divina voluit clementia:
Hodie apparuit,
apparuit in Israel,
ex Maria virgine est natus Rex.
Magnum nomen Domini, Emmanuel,
quod annunciatum est per Gabriel.

Versforma: a7, a7, a7, R11. – A vers utolsó két strófája nem igazodik a képlethez.

A nótajelzésben megadott dallam: *Resonet in laudibus*; RMDT II. 254. sz., 615–616. Első előfordulása: Zahn 8573. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 126. tétel, 1–4. sor.** Hangnem: jón; Ambitus: 1–6; Kadencia: 5, 5, 1.

3 Sion – Jeruzsálem szent hegyének a neve, tágabb értelemben a zsidó nép közössége, majd pedig a keresztények közössége

17 jövendölt Gabriel – Lk 1,30–33

24 Emmanuel – Ézs 7,14; Mt 1,22–23

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Lőcse 1635: 1/412–413 – Főcím: *APPENDI[X.] MIVEL-HOGY EZ NEHANY ISTENES Enekek későn érkeftének kezünkhöz, ide hátra kellették helyhezettünk.* – Élőfej: *APPENDIX.* – Cím: *KARACSONRA. Angyali βózat.* – A példány csonkasága miatt a 7. vszk. szövege hiányos. A szögletes zárójelekkel jelölt részeket a II. forrásból egészítettük ki.

II. Keresztyen imádságok egy-nehany szep enekkel (Debrecen 1641): 92v–94r – Főcím: *Innepekre valo Enekek.* – [Imádság: *Christus testben megh jelenesejert.*] – Élőfej: *HALA-ADASOK ES DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

III. Apostagi graduál (XVII. század eleje): 11b–12a – Cím: *Mas.* – Későbbi kézzel, az iniciáléra ráírták a Valentinus Trillertől származó első vszk. fordítását: *Az I(ste)nnek sz: Angyala / menyegből hogy ala βalla, / az pastorokhoz hogi iuta / nekiek ekkeppen szolla. //* – A szöveg végén: *Amen.* – A versszakok sorrendje megegyezik a főszövegével.

IV. Ráday graduál (1613–1633): 234–237 – Cím nélkül. – Kiad. FERENCZI, 1997, 173. tétel. – A versszakok sorrendje megegyezik a főszövegével.

V. Petri András-énekeskönyv (1630–1631, 1663–1668): 34b. – Főcím: *IN CIRCVMCISIONE DOMINI NRI AN(N)O QVE NOVO.* – Cím: *Ad Natiuitatem.* – A szöveg végén: *Finis.* – Az ének a kézirat korábbi, 1630–1631 között keletkezett részében található.

VI. Eperjesi graduál (1635–1652): 49a–50a ♪ – Főcím: *Concentus Pij DE NATIVITATE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI.* – Alcím: *Seqvuntur Cationes de Nativitate.* – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 122. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

VII. Pálffy Márton énekeskönyve (1676 előtt): 14b–15a – Főcím: *DE NATIVITATE DOMINI.* – Cím: *Alia.* – A szöveg végén: *Finis.* – A kézirat 14. levelének sarka leszakadt, ezért a 9–12. versszakok szövege csonka; a főszöveg sorrendjében szerepelnek a versszakok.

VIII. Ajaki graduál (1633–1649): 77a–b – Cím nélkül. – A végén: *Finivi Auxiliante Deo. Anno Domini 1644. Die 22. Xbr(is) in Asguth. Joannes F. Szalkay p. t. R. S. A. [pro tunc ~ pro tempore Rector Scholae Ajakiensis] m(anu) p(ropria).* – Az 5–6. vszk. hiányzik, csak a versszakok kezdőszavai vannak beszúrva a 4., ill. a 3. [!] vszk. utolsó sora után. A másoló ismeretlen, a helynév, Ásgút Sáros megyében található (Hašgut, ma: Podhorany, Szlovákia).

IX. Várad 1648: 2/165–167 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek.* – Alcím: *NAGY KARATSONRA valo Ditsiretek.* – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK.* – Cím: *Christusnak test szerint valo el-jöveteliről.*

X. Egynehány szép soltarok és isteni ditserekek ... (Várad 1648): 191–195 – Főcím: *INNEPEKRE való DITSERETEK.* – Alcím: *KARATSONRA valo DITSERETEK.* – Élőfej: *KARATS. VALO DITSERETEK.*

XI. Várad 1651: 2/165–167 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek.* – Alcím: *NAGY KARATSONRA valo Ditsiretek.* – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK.* – Cím: *Christusnak test szerint valo el-jöveteliről.*

XII. Lőcse 1654: 2/126 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK.* – Alcím és élőfej: *NAGY KARATSONRA VALO DITSIRETEK.* – Cím: *Az Christusnak test-szerint való el-jöveteléről, es hasznárol.*

XIII. Óvári graduál (XVII. század eleje): 190–191 – Cím: *Más [= Cantio Natalis].*

XIV. Kecskeméti graduál (1637–1681): 322–324 – Cím: *Mas.* [Előtte karácsonyi ének van.]

XV. Pozsonyi taldalék (XVII. sz. 1. fele): 1/1b–3a – Cím: *Cantio, Natalis.* – Az 1. versszakot és a címet későbbi kéz toldotta hozzá: *Az I(ste)nnek sz: Angyala, / az menyből hogy alá szálla, / es az pasztorokhoz jutvan, / nekiök ekkeppen szolla. //* – A szöveg végén: *Amen. Finis.*

XVI. Balogi cancionale (1659): 1/115–116 – Cím: *Cantio prima De Natiuitate.*

XVII. Mihál Farkas-kódex (1677–1687): 74a–75b – Cím: *Alia de eadem.* [Előtte nagypénteki ének szerepel: *Atyának bölcsessége, bizony istensége.*] – A szöveg végén: *Finis.*

XVIII. Tornai graduál (1611–1613, XVII. század második fele): 248a–b – Cím nélkül.

XIX. Lőcse 1673: 1/306–307 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek.* – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK.* – Cím: *Christusnak test-szerént-való el-jöveteléről.*

XX. Lőcse 1694: 1/317–319 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *NAGY KARACSONRA való Dicsiretek.* – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK.* – Cím: *Christusnak test szerént való el-jöveteléről.*

XXI. Lőcse 1696: 1/317 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *NAGY KARACSONRA való Dicsiretek.* – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK.* – Cím: *Christusnak test szerént való el-jöveteléről.*

XXII. Kolozsvár 1700: 2/164–166 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK.* – Alcím: *NAGY KARÁTSONRA való DITSERETEK.* – Élőfej: *KARATSONI DITSÉRETEK.* – Cím: *Christus születésén való öröme az Anyaszentegyháznak.* – Az Istennek szent angyala kezdetű kezdő versszakkal együtt.

XXIII. KÁJONI János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 54–55 – Főcím: *CANTUS de NATIVITATE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI. Karácsoni Énekek.* – Cím: *MAS REGI ENEK.* – Szövege megvan a második kiadásban is (1719, 37).

XXIV. Cantvs catholici Latino-Hvngarici ... (Kassa 1674): 76–78 ♪ – Főcím, előfej: *KARACSONI ENEKEK.* – Cím: *MAS.*

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/212–213 – Főcím: *INNEPI SZ. ÉNEKEK.* – Alcím: *NAGY KARATSONI DITSÉRETEK.* – Élőfej: *Karátsoni Ditséret.* – Cím: *175.) Kxtus születésén való öröme az Anyasze[n]tegyháznak.* – IX. változat, első versszakként a Valentinus Trillertől származó első vszk. fordítása.

Pécsi énekeskönyv (1674): 101b–103a – Főcím: *DE NATIVITATE SALVATORIS IESV XPI [CHRISTI] ANNO D(OMI)NI 1674.* – Cím: *Alia.* – A szöveg végén: *Amen.* – IX. változat, az utolsó vszk. hiányzik.

Écsi énekeskönyv (1700–1725): 176–178 – Főcím: *CANTIONES Natales.* – Cím: *Más. Régi ének.* – A szöveg végén: *Amen.* – IX. változat.

Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 166 – *Melodia karácsonra való /Az Jstennek szent Angyala, / magas menybül alá szállá / Éjtel, és az Pásztoroknak / mezőben imigyen szállá. // Menybül jövek most hozzátok &c vide pag: 56.* [Szoszna Demeter kéziratos énekeskönyve a Cantus Catholici 1703-as kiadásához – RMK I. 1679, pannonthalmi példány – van kötve. A lapszám erre a CC-kiadásra utal, ahol az 56–57. lapon *Mennyből jövek most hozzátok* kezdettel és *MAS REGI ENEK* címmel szerepel.]

Paksi Márton György-énekeskönyv (1760): 76–77 ♪ – A szöveg végén: *Amen.*

Kulcsár Pál-melodiárium (1775–1785): 1/46 ♪ – Élőfej: *Innepi Enekek.* – Cím: *NAGY K[ARATS]ONI DITSÉRe[tek].* – Kezdősor és négyszólamú kotta.

Váradi 1654: 2/155–156 – Főcím: *INNEPEKRE VALO Enekek.* – Alcím: *NAGY KARACSONRA valo Dicséretek.* – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK.* – Cím: *Christusnak test szerént való el-jöveteliről.* – IX. változat.

Váradi 1655: 2/165–167 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek.* – Alcím: *NAGY KARATSONRA valo Ditsiretek.* – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK.* – Cím: *Christusnak test szerint való el-jöveteliről.* – IX. változat.

Kassa 1662: 2/209–211 – Főcím: *INNEPEKRE valo Énekek.* – Alcím: *NAGY KARATSONRA valo Ditsiretec.* – Élőfej: *KARATSONI DICSIRETEK.* – Cím: *Christusnak test szerint való el-jöveteliről.* – IX. változat.

Kassa 1673: 2/225–227 – Főcím: *INNEPEKRE VALÓ ENEKEK.* – Alcím: *NAGY-KARATSONRA való Ditsiretec.* – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK.* – Cím: *Christusnak test szerént való el-jöveteliről.* – IX. változat.

Lőcse 1675–1676: 2/172–173 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK.* – Alcím és előfej: *NAGY KARATSONRA VALO DITSIRETEK.* – Cím: *Az Christusnak test-szerint való el-jöveteléről, és hasznáról.* – IX. változat.

Kolozsvár 1680–1681: 2/165–167 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK* – Alcím: *NAGY KARACSONRA való DICSIRETEK.* – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK.* – Cím: *Christusnak test-szerint való el-jöveteliről.* – IX. változat.

Kolozsvár 1690: 2/149–150 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK* – Alcím: *NAGY KARACSONRA VALÓ DICSIRETEK.* – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK.* – Cím: *Christusnak test-szerint való el-jöveteliről.* – IX. változat.

Lőcse 1690: 1/308–310 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek.* – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK.* – Cím: *Christusnak test szerént való el-jöveteléről.* – IX. változat.

Lőcse 1691: 1/308–310 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek.* – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK.* – Cím: *Christusnak test szerént való el-jöveteléről.* – IX. változat.

Debrecen 1697: 2/119–120 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK.* – Alcím: *NAGY KARACSONRA VALO DICSIRETEK.* – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK.* – Cím: *Christusnak Test szerint való El-jöveteliről.* – IX. változat.

Debrecen 1700: 2/187–189 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK.* – Alcím: *NAGY KARATSONRA való DITSERETEK.* – Élőfej: *KARATSONI DITSERETEK.* – Cím: *Christus születésén való öröme az Anyaszentegyháznak.* – Az Istennek szent angyala kezdetű versszakkal együtt, IX. változat.

ILLYÉS András, 1703: 8–10 – Főcím: *KARACSONI ENEKEK.* – Élőfej: *Karácsoni Enekek.* – 10 versszakos változat: 1–2., 5., 3., 7., 6., 9–12. vszk.

Lásd még: Balogi cancionale (1659): 1/143 – nótajelzésként az *Ím, a magas mennyből jövek* kezdetű éneknél (kiad. RMKT XVII, 8, 23. sz.); Zemlénny János énekeskönyve (1668): 38a; Csíkcsobottfalvi kézirat (1651–1675): 25–26; Kájoni latin-magyar versgyűjteménye (1659–1677): 50–51 (*Coelitus modo descendo*); Kottás kálvinista énekeskönyv (1766): 1b–2a ♪ (*Az Istennek szent angyala* kezdetű vszk. és négyszólamú kotta); Murántúli énekes-

könyv (XVII. század második fele), I/25. *Angyel szveti zgora zNeba*; Esztergomi gyűjtemény (1704–1713): 75a – nótajelzésként az *Edes vigasságom, Krisztus* kezdetű éneknél; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 17 ♪; Bártfa 1647: 1/255; Lőcse 1670: 1/306–307; KÁJONI János: *Cantionale catholicum ...* (Csík 1676): 525 – nótajelzésként az *Úristen, mely sokan vannak* kezdetű éneknél (kiad. RMKT XVII, 6, 153. sz.); Lőcse 1701: 314–315; TORKOS András: *Engesztelő aldozat ...* (Halle 1709): 508 – A 3 utolsó vszk. van meg: *Ó, én szerelmes Jézusom*; Lőcse 1719: 329–331 (*Az Istennek szent anyyala*); MLÓ 1730: 255–257; ÚZMK 1743: 54. sz.; D 1778: 174. sz. (*Az Istennek szent anyyala*); K 1778: 112–113 ♪ (*Az Istennek szent anyyala*); EÉ 1982: 150. sz. (7 vszk.); RÉ 1948: 316. sz. (*Az Istennek szent anyyala* – 15 vszk.). Román fordítása megtalálható Agyagfalvi Sándor Gergely 1642-es kéziratos énekeskönyvében (Debrecen, Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára, Rmk 556 = H 914: 44 – Főcím: *DE Adventu D. N. J. C.*) és Viski János 1697-es kéziratos énekeskönyvében (Kolozsvár, Református Kollégium Könyvtára, 23. sz. – Főcím: *Karácsonyi énekek*).

Nótajelzésként a *Mindnyájan, kik jelen vagytok* kezdetű éneknél (kiad. RMKT XVII, 15A, 624. sz.).

Karácsonyi ének. A 17. század elején keletkezett. A fordító személye ismeretlen.

Forrás: Martin Luther (1483–1546) *Vom Himmel hoch da komm ich her* kezdetű népszerű énekének fordítása. A Lukács evangéliuma 2. része nyomán szerzett Luther-ének először valószínűleg különálló nyomtatványként jelent meg, majd pedig az 1535-ös wittenbergi énekeskönyvben (DKL 1535⁰⁶: 4v–5r). A legenda szerint Luther a gyermekei számára írta ezt a karácsonyi éneket. A magyar fordítás a 11. vszk. után nem pontosan követi az eredeti német változatot: a német eredeti 12. versszaka hiányzik, míg a 13–14. versszaknak megfelelő magyar 12–13. versszakos változat parafrázisként fogható fel. A szöveg hagyományozódásának kialakult egy olyan vonala is, amelyben a versszakok sorrendje nem a német eredetit követi.

A Luther-ének másik fordítását Mihálykó János evangélikus lekipásztor készítette, amely megtalálható az *Eperjesi graduál* 133. tételeként is: *Ím, a magas mennyből jövök* (kiad. RMKT XVII, 8, 23. sz.). A Luther-ének indítása egy elterjedt német táncdal felé mutat (WAA, 110): *Ich kumm aus frembden landen her / und bring euch vil der neuen mähr. / Der neuen mähr bring ich so vil, / mer dann ich euch hie sagen wil.* Valentin Triller (1493–1573; WWG, 329) sziléziai lekipásztor az 1555-ös breslaui énekeskönyvben (DKL 1555⁰⁷) egy kezdőversszakkal toldotta meg Luther énekét: *Es kam ein Engel hell und klar / von Gott aufs Feld zur Hirtenschar, / der war gar sehr von Herzen froh / und sprach zu ihnen fröhlich so. //* A magyar reformátusok ma is ezzel a betoldással együtt éneklék.

Luther énekének kiadása: AWA, 4, Nr. 33. (DKL 1535⁰⁶: 4v–5r; lásd még Breslau 1644: 47–48; Leutschau 1686: 1/183–186 – [Von der Gebuhrt Jesu CHRJSTJ.] *Jn bekandtem Thon*; Leutschau 1694: 18–21 – [Von der Geburt Jesu Christi.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/122–124 – [Von der Gebuhrt Jesu CHRJSTJ.] *Jn bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 28–30 – [Weyhnachts=Lieder] (16) – lényegében megegyezik a lőcsei szöveggel; FISCHER, II, 305–306; ECSI, 2003, 3. sz.; EKG 1950: Nr. 16; EG 1993: Nr. 24; HEKG 1958, 41–45; Liederkunde, 12, 2005, 16–24; WWG, 204–208).

Wittenberg 1535.
(AWA, 4, Nr. 33. ♪)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/183–186.)

Ein kinder lied auff die Weinacht Christi.
Martinus Luther.

[Főcím: Von der Gebuhrt Jesu CHRJSTJ.
Jn bekandtem Thon.

1. „Vom himel hoch, da kom ich her;
ich bring euch gute neue mehr;
der guten mehr bring ich so viel,
davon ich singen und sagen will.

1. VOn Himmel hoch da kom(m) ich her,
ich bring euch gute neue Mähr,
der guten Mähr bring ich so viel,
davon ich singen und sagen will.

2. Euch ist ein kindlin heut geborn
von einer jungfrau auserkorn,
Ein kindelein so zart und fein,
Das sol eur freud und wonne sein.

2. Euch ist ein Kindlein heut gebohrn,
von einer Jungfrau außerkorn,
ein Kindelein so zart und fein,
das soll eur Freud und Wonne seyn.

3. Es ist der Herr Christ, unser Gott;
Der wil euch fürn aus aller not.
Er wil eur Heiland selber sein,
Von allen sunden machen rein.

4. Er bringt euch alle seligkeit,
Die Gott der Vater hat bereit,
Das jr mit uns im himel Reich
Solt leben nu und ewiglich.

5. So mercket nu das zeichen recht:
Die krippen, windelein so schlecht;
da findet jr das kind gelegt,
Das alle welt erhelt und tregt.”

6. Des lasst uns alle frölich sein
Und mit den hirtten gehn hinein,
Zu sehn, was Gott uns hat beschert
Mit seinem lieben Son verehrt.

7. Merck auff, mein hertz, und sihe dort hin:
Was ligt doch inn dem krippelin?
Wes ist das schöne kindelin?
Es ist das liebe Jhesulin.

8. Bis willekom, du Edler gast.
Den sunder nicht verschmehet hast
Und kompst jns elend her zu mir.
Wie sol ich jmer dancken dir?

9. Ach Herr, du Schöpffer aller ding,
Wie bistu worden so gering,
Das du da ligst auff dürrem gras,
Davon ein rint und esel ass.

10. Und wer die welt viel mal so weit
Von eddelstein und gold bereit,
So wer sie doch dir viel zu klein
zu sein ein enges wigelein.

11. Der sammet und die seiden dein,
Das ist grob heu und windelein;
darauff du König so gros und reich
Herprangst als wers dein himel Reich.

12. Das hat also gefallen dir,
Die warheit anzuzeigen mir,
Wie aller welt macht, ehr und gut
für dir nichts gilt, nichts hilfft noch thut.

13. Ach mein hertzliefes Jhesulin,
Mach dir ein rein sanfft bettelin,
zu rügen [!] jnn meins hertzen schrein,
Das ich nimer vergesse dein.

3. Es ist der HErr Christ unser GOTT,
der will euch führen aus aller Noth,
er will eur Heyland selber seyn,
von allen Sünden machen rein.

4. Er bringt euch alle Seeligkeit,
die GOTT der Vater hat bereit,
daß jhr mit uns im Himmelreich,
solt leben nun und ewiglich.

5. So mercket nun das Zeichen recht,
die Krippen, Windelein so schlecht,
da findet jhr das Kind gelegt,
das alle Welt erhält und tragt.

6. Deß laßt uns alle frölich seyn,
und mit den Hirten gehn hinein,
zu sehen was GOTT uns hat beschert,
mit seinem lieben Sohn verehrt.

7. Merck auff mein Hertz, und sieh dorthin,
was ligt dort in den Krippelein?
Weß ist das schöne Kindelein?
Es ist das liebe JEsulein.

8. Biß willkommen du edler Gast,
den Sünder nicht verschmahet hast,
und komst ins Elend her zu mir,
wie soll ich jimmer dancken dir.

9. Ach HERR, du Schöpffer aller Ding,
wie bist du worden so gering,
daß du da liegst auff dürrer Graß,
davon ein Rind und Esel aß?

10. Und war die Welt vielmahl so weit,
von Edel=stein und Gold bereit,
so war sie dir doch viel zu klein,
zu seyn ein enges Wiegelein.

11. Der Sammet und die Seyden dein,
das ist grob Heu und Windelein,
darauff du König so groß und reich,
herprangst als wärs dein Himmelreich.

12. Das hat also gefallen dir,
die Warheit anzuzeigen mir,
wie aller Welt Macht, Ehr und Gut,
für dir nichts gilt, nichts hülfft, noch thut.

13. Ach mein Hertz=liefes JEsulein,
mach dir ein rein=sanfft Bettelein,
zu ruhen in meines Hertzen=schrein,
daß ich nimmer vergesse dein.

14. Davon ich alzeit frölich sey,
zu springen, singen jmer frey
Das rechte Susaninne schon,
Mit hertzen lust den süssen thon.

14. Davon ich allzeit frölich sey,
zu springen singen jmmer frey,
das rechte Susaninne schon,
mit Hertzens=Lust den süssen Thon.

15. Lob, Ehr sey Gott jm höchsten thron,
Der uns schenckt seinen eingen Son.
Des freuen sich der Engel schar
und singen uns solch neues jar.

15. Lob, Ehr sey GOTT im höchsten Thron,
der uns schenckt seinen ein'gen Sohn,
deß freuen sich der Engel=schaar,
und singen uns solchs neues Jahr.

D. Mart. Luther.

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Vom Himmel hoch da komm ich her*; RMDT II. 85. sz., 130. sz., 488–489. Első előfordulása: Martin Luther 1539; Zahn 346; **DKL Ei1 (III/1/3)**. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 122. tétel**. DKL és az Eperjesi graduál verziója több helyen eltér egymástól; kötetünkben mindkét változatot közöljük. Hangnem: jón / jón; Ambitus: 1–8 / 1–9; Kadencia: 8, 3, 5 / 8, 3, 5. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 17. Mai énekeskönyvi változatok: *Vom Himmel hoch da komm ich her*, EG 1993: Nr. 24; *Mennyből jövök most hozzátok*, EÉ 1982: 150. sz.; *Az Istennek szent anygala*, RÉ 1948: 316. sz.

I/33 állatoknak – lényeknek

I/35 aszszu – száraz

I/41 tafotád – selyemszövetből készült ruhád

27.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Lőcse 1635: 1/433–434 – Főcím: *APPENDI[X.] MIVEL-HOGY EZ NEHANY ISTENES Enekek későn érkeštenek kezünkhöz, ide hátra kellett helyeztetnünk*. – Élőfej: *APPENDIX*. – Cím: *KARACSONRA*. Az 47 Soltár Franciai notájára [= No, minden népek örvendeztetek – kiad. RMKT XVII, 6, 47. sz.]. – A szöveg az egyetlen meglévő példány csonkasága miatt az 5–6. versszakban hiányos. A szögletes zárójelbe tett részeket a II. szövegforrás alapján egészítettük ki.

II. Várad 1648: 2/188–189 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA valo Ditsiretek*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: No minden népek örvendezz.*

III. Várad 1651: 2/188–189 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA valo Ditsiretek*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: No minden népek örvendezz.*

IV. Lőcse 1654: 2/141- Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím és élőfej: *NAGY KARATSONRA VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: No minden népek örvendezz: &c.*

V. Balogi cancionale (1659): 1/141–142 – Cím: *Nota: No minden népek örven.* – A szöveg végén: *Amen*.

VI. Kecskeméti graduál (1637–1681): 349–350 – Cím: *No mindön nepek öruendözzetök Notajara*.

VII. Lőcse 1673: 1/336–337 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK* – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: No minden népek örv.*

VIII. Lőcse 1694: 1/348–349 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *NAGY KARACSONRA való Dicsiretek*. – Élőfej: *KARACSONIDICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: No minden népek örv.*

IX. Lőcse 1696: 1/348–349 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *NAGY KARACSONRA való Dicsiretek*. – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: No minden népek örv.*

X. Kolozsvár 1700: 2/186–187 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA való DITSERETEK*. – Élőfej: *KARATSONI DITSÉRETEK*. – Cím: *Nóta: No minden népek örv: 's a' t.*

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/235–236 – Főcím: *INNEPI SZ. ÉNEKEK*. – Alcím: *NAGYKARÁTSONI DITSÉRETEK*. – Élőfej: *Karátsoni Ditséret*. – Cím: *190.) A' XLVII. Soltár Nóta.*

Várad 1654: 2/177–178 – Főcím: *INNEPEKRE VALO Enekek*. – Alcím: *NAGY KARACSONRA valo Dicsiretek*. – Élőfej: *KARACSONI DICSERETEK*. – Cím: *MAS. Nota: No minden népek örvendezz.*

Várad 1655: 2/188–189 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA valo Ditsiretek*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: No minden népek örvendezz.*

Kassa 1662: 2/238–240 – Főcím: *INNEPEKRE valo Énekek*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA valo Ditsiretec*. – Élőfej: *KARATSONI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: No minden népek örvend:*.

Kassa 1673: 2/257–258 – Főcím: *INNEPEKRE VALÓ ENEKEK*. – Alcím: *NAGY-KARATSONRA való Ditsiretec*. – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: No minden népek örvend:*.

Lőcse 1675–1676: 2/195–196 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím és élőfej: *NAGY KARATSONRA VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: No minden népek örvendezz, etc*.

Kolozsvár 1680–1681: 2/188–189 – *INNEPEKRE való ENEKEK*. – Alcím: *NAGY KARACSONRA való DICSIRETEK*. – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: No minden népek örv:*.

Kolozsvár 1690: 2/169–170 – *INNEPEKRE VALO ENEKEK* – Alcím: *NAGY KARACSONRA VALÓ DICSIRETEK*. – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: No minden népek örv: etc*.

Lőcse 1690: 1/339–340 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretec*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: No minden népek örv:*.

Lőcse 1691: 1/339–340 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretec*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: No minden népek örv:*.

Debrecen 1697: 2/136 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím: *NAGY KARACSONRA VALO DICSIRETEK*. – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: No minden népek örvendezzetek*.

Debrecen 1700: 2/213–214 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA való DITSERETEK*. – Élőfej: *KARATSONI DITSERETEK*. – Cím: *Nóta: No minden népek örv: 's a' t*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele) (lapszám nélkül a tartalomjegyzékben); Bártfa 1647: 1/279; Lőcse 1670: 1/336–337; Lőcse 1701: 344–345; Lőcse 1719: 361–363; MLÓ 1730: 254–255; ÚZMK 1743: 53. sz.; D 1778: 189. sz.; K 1778: 118–119.

Karácsonyi ének, amelynek bibliai alapja az ézsaiási jövendölés (Ézs 9,6–7; 11,1–5). 1635 előtt keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen.

Versforma: a5, a5 / b5, b5 / c5, c5 / d5, d5 / e5, e5 / f5, f5.

A nótajelzésben megadott dallam: *No, minden népek, örvendezzetek*; RMDT II. 171. Első előfordulása: Louis Bourgeois, Genf 1551. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 47. sz.** Hangnem: jón; Ambitus: VII–8; Kadencia: 1, 3, 1, 5, 2. Mai énekeskönyvi változat: *No, minden népek, örvendezzetek*, RÉ 1948: 47. sz.

13 Gyermekek születék... – Mt 1,23; Lk 1,31

15 Emmanuel – Immánuel (héber: immánu'él), jelképes név, amelynek jelentése: Velünk az Isten (Ézs 7,14). Messiási (tipológikus) értelmezés szerint Jézus Krisztus (Mt 1,22–25)

25–30 Iesse veszszeje ... – Ézs 11,1–2. A Jesse-Jessze név Dávid apjának, Isainak a névváltozata (1Sám 16,18–22; 17,12–14). A Messiás Isai törzsből származik (Ézs 11,1–2; Mt 1,17; Róm 15,12).

84 Amen – a héber szó jelentése: igaz, igazán, bizonyosan – átvitt értelemben: Úgy van! vagy Úgy legyen!

28.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. Eperjesi graduál (1635–1652): 55b–56a ♪ – Főcím: *Concentus Pij DE NATIVITATE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI*. – Alcím: *Seqvuntur Cantiones de Nativitate*. – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 131. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

II. ZMK 1692–1694: 31–32 – Főcím és élőfej: *KARATSONYI ENEKEK*. – Cím: *MAS*.

Egyéb előfordulásai:

Vépi kántorkönyv (1731): 92 – Főcím: *CANTUS DE NATIVITATE CHRISTI*. – Élőfej: *KARACSONI Enekek*. – Kezdősor: *A mennyből hallotok nagy örömet*.

ZMK cr. 1718¹: 31–32 – Főcím: *KARATSONYI ÉNEKEK*. – Élőfej: *KARATSONI ENEKEK*. – Cím: *MAS*. – Kezdősor: *A mennyből halljatok nagy örömet*. – A szöveg utolsó szavai: *Amen, Amen*.

ZMK cr. 1718²: 40–41 – Főcím: *KARATSONYI ENEKEK* – Élőfej: *KARATSONI ENEKEK* – Cím: *MAS*. – Kezdősor: *A mennyből halljatok nagy örömet*. – A szöveg végén: *Amen, Amen*.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), I/24. *Z nebesz poszlusaite*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 8 ♪; *A mennyből halljatok nagy örömet*-kezdősorral: ZMK 1703: 31; ZMK 1706: 22; MLÓ 1730: 229–230; ÚZMK 1743: 34. sz.; ZMK 1780: 49–50; ZMK 1781: 40–41.

Karácsonyi dicséret. 1635 előtt keletkezett. Szerzője ismeretlen.

Forrás: az első vszk. és a versforma híven követi a *Radostná novina! Poslyštež ji* kezdetű, szlovák katolikus éneket (CSOMASZ TÓTH, 1957, 217), a többi vszk., ahogy a szlovák ének is, *Lukács evangéliuma* 2,9–14. verse alapján készült (lásd még **34. sz.** *Mostan örvendezzünk, keresztyének* kezdetű énekünket). Egyelőre nem tudjuk, hogy a biblikus cseh nyelvű ének versünkhöz csak kiindulópontul szolgált-e, vagy pedig mindkét ének valamilyen más énekre megy vissza.

A Tranoscius-énekeskönyvben lévő szöveg kezdete (először az 1674-es kiadásban jelent meg; lásd még [SZŐLŐSY Benedek:] *Cantvs catholici ...* (Lőcse 1655): 38–39 ♪; szövegét a **34. sz.** *Mostan örvendezzünk* kezdetű versünknel közöljük; TRANOSCIUS 1912: č. 83; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 338–339):

[1.] RAdostná Nowina
Poslysstež gj,
mladj také stařj,
w nowé se zwěstuge
a wssem publikuge,
gasné twáři.

Versforma: x6, a4, a6 / b6, b6 / a4.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 131. tétel**; RMDT II. 166/I. sz. Egyéb előfordulás: *Radostná novina! Poslyštež ji*; [SZŐLŐSY Benedek:] *Cantvs catholici ...* (Lőcse 1655): 32 (HS, 276). Hangnem: eol; Ambitus: 1–5; Kadencia: 5, 3, 4, 4.

9 Jesse gyökeréből – Jesszének (Isainak, Dávid király apjának) törzséből származó; utalás Ézsaiás (11,1) jövendölésére: „Vesszősál hajt ki Isai törzsökéről, hajtás sarjad gyökereiről”.

29.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 55b–56a ♪ – Főcím: *Concentus Pij DE NATIVITATE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI*. – Alcím: *Seqvuntur Cantiones de Nativitate*. – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 130. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

Karácsonyi ének. 1635 előtt keletkezett. Az ének a Jézus születésének éjszakáján történtek elbeszélése (Lk 2,8–16), a refrénben pedig az ehhez fűzött teológiai értelmezés következik: az Isten-ember azért jött e világra, hogy az Atyát kiengesztelje a bűnös ember iránt. A fordító személye ismeretlen.

Forrás: az *In natali Domini* kezdetű 14. századi karácsonyi ének több változatban terjedt. A magyar fordítás abból a német énekeskönyvekben terjedő latin és német változathoz származik, amely egy 1571-es wittenbergi énekeskönyvben jelent meg először (DKL 1571¹², FISCHER, I, 82).

A német szöveget WACKERNAGEL (IV, Nr. 1179) az 1573-as Keuchenthal-féle énekeskönyv (DKL 1573¹¹: 58r–59v) alapján közli, ahol a latin minta is megtalálható (lásd még Breslau 1644: 53–54 – *Da Christus geboren war*; Leutschau 1686: 1/206–207; Leutschau 1694: 29–31 – [Von der Geburt JESU CHRISTI.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/132–133; a latin szöveget lásd Bártfa 1640: 70–71):

Wittenberg 1573. ♪
(DKL 1573¹¹: 58r–59v.)*

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/206–207.)

Ein anders nach der vorigen Melodey.

[Fóicím: Von der Gebuhrt JESu CHRJSTJ.]
Jn voriger Melodey.

1. IN natali DOMINI,
Casti gaudent Angeli,
Læta cantant agmina:
Iam Deo sit gloria,
Deus Homo factus est,
Deus iam placatus est.
Vobis peccatoribus.

1. IN natali Domini,
casti gaudent Angeli,
laeta cantant agmina,
jam Deo sit gloria.
Deus homo natus est,
Deus jam placatus est,
nobis peccatoribus.

DA CHRISTVS geboren war,
Freuden sich der Engel schar,
Vnd sungen mit hauffen schon,
Ehr sey Gott im höchsten Thron.
Gottes Son ist Mensch geborn,
Hat versünt des Vaters zorn,
Frew sich, dem sein Sünd ist leid.

Als CHristus gebohren war,
freuet sich der Engel=Schaar,
und singen mit hauffen schon,
Ehr sey GOtt im höchsten Thron:
Gottes Sohn, ist Mensch gebohrn,
hat versöhnt seins Vaters Zorn,
frey sich, dem sein Sünd ist leid.

2. ANGeli vigilibus,
Nunciant Pastoribus,
Magna cum læticia,
CHRISTI natalitia:
Deus Homo factus est
Deus iam placatus est
Vobis peccatoribus.

2. Angeli vigilibus,
nunciant pastoribus,
magna cum lætitia,
Christi natalitia.
Deus homo, &c.

DJe Hirten erschrocken gantz,
Von des Engels hellem glantz,
Hörten fröhlich neue mehr,
Das der CHRIST verhanden wer,
Gottes Son ist Mensch geborn,
Hat versünt des Vaters zorn,
Frew sich, dem sein Sünd ist leid.

Die Hirten erschracken gantz,
von der Engels hellen Glantz,
hörten fröhlich neue Mähr,
daß CHristus gebohren war,
Gottes Sohn ist Mensch, etc.

3. INuolutum fasciis,
Et paruis linteolis,
lussi quærun Puerum,
Creaturæ Dominum,
Deus Homo natus est,
Deus iam placatus est,
Vobis peccatoribus.

3. Involutum fasciis,
& parvis linteolis,
lusti querunt Puerum,
creaturæ Dominum.
Deus homo, &c.

SJe suchten das Kindelein,
Eingehüllt in Windelein,
Wie der Engel hett vermelt,
Welches tregt die gantze Welt,
Gottes Son ist Mensch geborn,
Hat versünt des Vaters zorn,
Frew sich, dem sein Sünd ist leid.

Sie suchten das Kindelein,
eingehüllt in Windelein,
wie der Engel hat vermeldt,
welches tragt die gantze Welt.
Gottes Sohn ist Mensch, etc.

4. IN obscuro stabulo,
Et duro præsepio,
Inuenerunt positum,
Formatorem Syderum.
Deus Homo factus est,
Deus iam placatus est,
Vobis peccatoribus.

SJe funden das Kindlein zart,
Ligen in der Krippen hart,
Bey dem Vieh im finstern stall,
Welchs die Sternen schaffet all,
Gottes Son ist Mensch geborn,
Hat versünt des Vaters zorn,
Frew sich, dem sein Sünd ist leid.

5. LAc sugit Infantulus,
Matris ex vberibus,
Cuius pascit largitas
Et viles auiculas,
Deus Homo natus est,
Deus iam placatus est,
Vobis peccatoribus.

AVs der Mutter brust so rein,
Neeret sich dis Kindelein,
Welchs durch sein Göttliche krafft,
Allem Vieh sein Futter schafft,
Gottes Son ist Mensch geborn,
Hat versünt des Vaters zorn,
Frew sich, dem sein Sünd ist leid.

6. HAnc immensam gratiam,
Et miram clementiam,
Mens agnoscat puida,
Fidens & morigera,
Deus Homo natus est,
Deus iam placatus est,
Vobis peccatoribus.

SOLch gros Barmhertzigkeit,
Last vns preisen in ewigkeit,
Jn Gottes furcht vnd Glauben fein,
Mit gedult gehorsam sein.
Gottes Son ist Mensch geborn,
Hat versünt seins Vaters zorn,
Frew sich, dem sein Sünd ist leid.

4. In obscuro stabulo,
& duro præsepio,
invenerunt positum,
formatorem syderum.
Deus homo, &c.

Sie funden das Kindlein zart,
liegend in der Krippen hart,
bey dem Vieh im finstern Stall,
welches die Stern schaffet all.
Gottes Sohn, etc.

5. Lac sugit infantulus,
Matris ex uberibus,
cujus pascit largitas,
& viles aviculas.
Deus homo, &c.

Aus der Mutter Brust so rein,
nehrt sich dieses Kindelein,
welches durch sein Göttlich Krafft,
allem Vieh sein Futter schafft.
Gottes Sohn, etc.

6. Hanc immensam gratiam,
& miram clementiam,
mens agnoscat puida,
fidens & morigera.
Deus homo, &c.

Solch grosse Barmhertzigkeit,
laßt uns preysen allezeit,
in Gottsfurcht und Glauben rein,
mit Gedult gehorsam seyn,
Gottes Sohn, etc.
Mich. Weiß.

Versforma: a7, a7 / b7, b7 / C7, C7, C7.

A megadott dallam: *In natali Domini*; RMDT II. 209. sz., 589. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 130. tétel**; négyszólamú kórustétel diszkant cantus firmusa. Hangnem: dór; Ambitus: VII–6; Kadencia: 2, 1, VII, 5, 2, 2.

30.

Kéziratai:

I. Óvári graduál (XVII. század eleje): 177–179 – Cím: *Cantio Natalis*. – A szöveg végén: *Amen. Finis*. – A versszakok végén található refrénre utaló kezdőszavak későbbi kézzel pótolva.

II. Kecskeméti graduál (1637–1681): 476–477 – Cím: *Cantio De Nativitate Domini Nostri Jesu Christi*. – A szöveg végén: *Amen*. – A *Kecskeméti graduál* törzssanyagát leíró Szegedi Istvánétól eltérő kéz írta le 1638–1652 között (STOLL, 2002, 56).

Egyéb előfordulása:

Énekeskönyv (1761): 5b–6a – Cím: *Cantio Natalis Nocturno Temp.* – 5 versszakos változat.

Karácsonyi ének. A 17. század első felében keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen. Krisztus születésének dogmatikai háttérét (eredendő bűn, ószövetségi ígéret, a Krisztus által megváltott ember, örök élet) kifejtő ének.

Versforma: a8, a10, b8, b11 / R7, R7, R7, R7(6). – A szótagszám néhol ingadozik.

Nótajelzése nincs. Ilyen versforma nem található az RMDT I. és II. kötetében.

5–8 Vén Simeon ... – Lk 1–2

9–12 Regen az Paraditsomban ... – 1Móz 3

15 Uy Királyt – Jn 18,37; etc.

25 Az Atyának szent igeje – Jn 1,1; 1Jn 5,7; Jel 19,13

57 Tábor nem áll ő mellette – nincs, aki megvédje

59–60 Mária, és annak férje ... – Lk 2,13–14,16

31.

Kéziratai:

I. Pozsonyi toldalék (XVII. sz. 1. fele): 1/5b–7a – Cím: *Cantio Alia Natalis. Nota. Menyből iüvök*. [most hozzátok, 26. sz. énekünk]. – A 100. sor után: *Finis*. A szöveg végén: *Amen. Finis*.

II. Bélyei graduál (1642–1653): 131–132 – Cím: *CANTIO De Nativitate Christi, Nota Menyből jüvök*. – A szöveg végén: *Amen*. – A *Bélyei graduál* 122. tétele, az ún. hatodik kéz bejegyzése 1670–1700 táján (FEKETE, 2009B, 90). – Kiad. FEKETE, 2011, 222–224.

Karácsonyi ének. A 17. század első felében keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen. Az ének talán két változatban terjedt. A rövidebb, 25 versszakos változatra mutat, hogy mindkét forrásunkban a 25. vszk. végén a *Finis*, illetve az *Amen* szó szerepel. A hosszabb változatra utal a *Pozsonyi toldalék* más kézzel a szöveghez írt 26–28. versszaka: a könyörgés és doxológia.

Versforma: a8, a8, a8, a8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Mennyből jövök most hozzátok*; RMDT II. 85. sz., 130. sz., 488–89. o. Első előfordulása: *Vom Himmel hoch da komm ich her*, Martin Luther 1539; Zahn 346; **DKL Ei1 (III/1/3)**. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 122. tétel**. DKL és az Eperjesi graduál verziója több helyen eltér egymástól; kötetünkben mindkét változatot közöljük. Hangnem: jón / jón; Ambitus: 1–8 / 1–9; Kadencia: 8, 3, 5 / 8, 3, 5. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 17. Mai énekeskönyvi változatok: *Vom Himmel hoch da komm ich her*, EG 1993: Nr. 24; *Mennyből jövök most hozzátok*, EÉ 1982: 150. sz.; *Az Istennek szent angyala*, RÉ 1948: 316. sz.

1 egek harmattya – Ézs 26,19

2 Aron viragos palczáia – 4Móz 17

3 Mágusok fenyős czillaga – Mt 2,1–10

20 el fogiattia – elemésztí, elpusztítja

23–28 Az innepöt hiven tartsa ... – 2Móz 20,8–11

41 idvösségnek szarva – az üdvösség szerzője, a szabadító, győzedelmes Krisztus (szarv = erő, kormányzói hatalom), vö. Lk 1,69: „Erős üdvözítőt támasztott nekünk” – „Es fel emelte az iduösségnek szaruát mi nekünk” (a Vizsolyi Biblia fordítása, RMNy 652/III, 50v).

45 Balam csillaga – Bálám (Bileám) csillaga (4Móz 24,17) Krisztusra vonatkoztatott jövendölés: *Csillag jön fel Jákobból, királyi pálca támad Izráelből*

73 Aldot legy az magasságban – Mk 11,9–10

74–76 Kit Angyalok sokasága ... – Ézs 6,2–3; Jel 4,8

32.

Kézirata:

Kecskeméti graduál (1637–1681): 478 – Cím: *Cantio Natalis*. – A Kecskeméti graduál törzsanyagát leíró Szegedi Istvántól eltérő kéz írta le 1638–1652 között (STOLL, 2002, 56).

Karácsonyi ének. 1652 előtt keletkezett. Valószínűleg fordítás, eredetijét és szerzőjét nem ismerjük.

Versforma: a8, a8, a6 / b8, b8, b6 / c11(6,5), c6.

Nótajelzése nincs. Ilyen versforma nem található az RMDT I. és II. kötetében.

2 Balam Czillaggya – Bálám (Bileám) csillaga (4Móz 24,17) Krisztusra vonatkoztatott jövendölés: *Csillag jön fel Jákobból, királyi pálca támad Izráelből*

4 Áronnak szaros veszseje ... – száraz vesszeje, 4Móz 17,16–27

10 Mint Gabriel bizonyítja. – Lk 2,10–20

20 Mönnyorszaghnak lajtoriaia – a földet az éggel összekötő létra (1Móz 28,12), átvitt értelemben Krisztus, aki megváltotta bűneitől az embert, s megnyitotta az örök élet kapuját

21 Ez vilagnak fenyés naptya – Jn 8,12

33.

Nyomtatott kiadásai:

I. Lőcse 1670: 1/338–339 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

II. Lőcse 1673: 1/338–339 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

III. Lőcse 1690: 1/341 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

IV. Lőcse 1694: 1/350 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *NAGY KARACSONRA való Dicsiretek*. – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

V. Lőcse 1696: 1/350 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *NAGY KARACSONRA való Dicsiretek*. – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*. – Az utolsó sor a vers szövege mellett, haránt irányban van szedve.

Egyéb előfordulása:

Lőcse 1691: 1/341 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Lásd még: ÚZMK 1743: 44. sz.; ZMK 1780: 52.

Karácsonyi ének. 1673 előtt keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen. A 4. sor után egy sor hiányát kell feltételeznünk. A 6–7. sor alapján is szövegromlás feltételezhető. Az ún. nagy doxológia, a *Gloria in excelsis Deo* alapját adó bibliai szöveg (Lk 2,13–14) ugyanis így szól: „És hirtelen mennyei seregek sokasága jelent meg az angyallal, akik dicsérték az Istent, és ezt mondták: Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség, és az emberekhez jóakarát.” Eszerint a 6. sor után a 13. sornak kellene következnie:

*Ennek mennyei seregek,
Gloriát mondnak Istennek,
Békességet embereknek.*

Versforma: x8, R10.

Nótajelzése nincs. Ilyen versforma nem található az RMDT I. és II. kötetében.

5 új Tsillag Jákobból – 4Móz 24,17

7–8 Kinek nevét a' Gábrriel ... – Lk 1,31

11 Ennek mennyei seregek ... – Lk 2,13–14

34.

Nyomtatott kiadásai és kézirata:

I. Lőcse 1670: 1/339–341 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

II. Lőcse 1673: 1/339–341 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

III. Lőcse 1694: 1/351–352 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *NAGY KARACSONRA való Dicsiretek*. – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

IV. Lőcse 1696: 1/351–352 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *NAGY KARACSONRA való Dicsiretek*. – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

V. Tornai graduál (1611–1613, XVII. század második fele): 217b–218a – Cím: *Mas. Karacsoni*. – A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1690: 1/342–343 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Élőfej: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

Lőcse 1691: 1/342–343 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 8; Lőcse 1701: 346–348; ÚZMK 1743: 55. sz.; ZMK 1780: 52–54.

Karácsonyi ének. 1673 előtt keletkezett. A magyar fordítás készítője az akrosztichon szerint – MARTINUS SCULTETI – Skultéti (Scultety) Márton. Több ilyen nevű is munkálkodott a 17. században.

Az egyik az 1630-as nagyszombati zsinaton, a római katolikus honti egyházmegye papja: Martinus Scultetus, in Szwenke (*Sacra concilia ecclesiae Romano-catholicae in regno Hungariae ...*, pars 2., ed. Carolus Péterffy, Posonii, 1742, 318).

A másik a bártfai születésű, 1599-ben a wittenbergi egyetemen megforduló, pályáját nagysárosi iskolamesterként kezdő, majd Thurzó György udvarában tevékenykedő Martinus Sculteti (lásd többek között RMSz, I, 719). Latin üdvözlő verset írt Mihálykó János 1609-es imádságoskönyvéhez (RMNy 976).

A „Martinus Sculteti” nevű evangélikus lelkészek szerzősége a legvalószínűbb. Nem tudjuk azonban, hogy a forrásokban feltűnő lelkész Scultetusok mind egy személyt jelentenek-e. Klaniczka Márton szerint (FABÓ, III, 173, 183) Nyitra vármegyében 1651-ben Lessetyén (alias Podola – Felsőleszété, ma: Podolie, Szlovákia; lásd még RMNy 2400), Blesovában (Bellesz – ma: Blesovce, Szlovákia) pedig 1667-ben volt ilyen nevű lelkész. Ez utóbbi a protestáns prédikátorok és iskolamesterek ellen zajlott 1674-es gályarabperben is szerepel: Martinus Scultety Blesoviensis, aki aláírta a reverzálist (EOL, V. 43., 268–269; S. VARGA, 2002, 124, 127, 132–133).

Ismerünk 1639-ből egy alkalmi verset szerző M. Scultétit is (RMNy 1781: XII. – lásd még RMSz, I, 720). Nem tudjuk, ez utóbbi azonos-e az 1640-ben lelkésszé szentelt, nimnicai (Trencsén) születésű M. Scultetusszal (EOL, *Ordinációs jegyzék*, G II, 27 (38)).

Kevésbé valószínű, hogy a Christian Peschek (1676–1744) album amicorumába 1698. július 20-án, Modorban bejegyző kántor lenne a magyar fordító: „Hæc pauca inscribere voluit in perpetuo sui memoria Dno Possessori Filio adinstor dilecto Modoræ [...] Martinus Sculteti p. t. Cantor Boh.” (lelőhely: Zittau: Christian–Weise–Bibliothek: B 179 g, p. 183. – <http://www.raa.phil.uni-erlangen.de/recherche/stammbucheintraeger.shtml> – letöltés: 2014. január.)

Forrás: a *Radostná novina! Poslyštež ji* kezdetű, szlovák római katolikus ének. A Tranoscius-énekeskönyvben 1674-től kezdve szerepel.

A szöveget az 1655-ös szlovák *Cantus Catholici* (RMNy 2591: 38–39 ♪) és a Tranoscius-énekeskönyv alapján közöljük (lásd még TRANOSCIUS 1684: 100; TRANOSCIUS 1912: č. 83; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 338–339):

RMNy 2591: 38–39. ♪

TRANOSCIUS 1728: 88–90.

Gina. [Pýsne O Preradostnem Syna Božjho Narozeňý] [Élőfej: O Narozenj Krysta Pána.]
Gina.

1. RAdostná nowina.
Poslysstež gý,
Starý, také Mladý.
Která se zwěstuge,
A wssem ohlasuge,
yasnú twáry. ./:

[1.] RAdostná Nowina
Poslysstež gj,
mladj také stařj,
w nowé se zwěstuge
a wssem publikuge,
gasné twáři.

2. Slawný, a weliký,
skutek Božý,
zgewil se na zemy.
W-prediwnem spogený;
O němž vloženo
bylo w-Nebj. ./:

2. Slawný a weliký
skutek Božj,
zgewil se na žemi,
w přediwném spogenj,
oněmž vloženo
bylo w Nebi.

3. Syn Božý ged'iný,
z-wůle Otce,
W-Lidskem prirozeňý.
Ráčil, se žňýziti,
Nam podobným byťi,
zde na Zemi. ./:

3. Syn Božj gediný,
k wůli Otcy,
w lidském přirozeňj,
ráčil se sňjžiti,
nám podobný býti,
zde na zemi.

4. Geiž Panna počala
z-wůle Božý,
Skrz Ducha Swatého.
To Angel zwěstowal,
když Jozeff spitowal,
wůli gehu. ./:

4. Gegž Panna počala
z wůle Božj,
skrz Ducha Swatého,
to Angel zwěstowal,
a Jozeff pěstowal
y s Marygj.

5. Nebog se Jozeffe
wzýťi Pannú.
Mužj sprawedliwý.
Neb Syna porodý,
kterýž wyswobodý,
Lid swůg wěrný. ./:

5. Nebog se Jozeffe,
řka, wzýť Pannu,
Muži sprawedliwý.
neb Syna porodj,
kterýz wyswobodj
lid z hřessenj.

6. Jozeff tak včinił,
w-swé řichostj:
Dal Angelu mýsto.
Tak Panna spaníla,
Krysta porodila,
wěc gest gistá. ./:

6. Jozeff tak včinił
w té sprotnosti,
dal Angelu mjsto:
Hned Panna spanilá,
Krysta porodila,
wěc zagistá.

7. Radůg se Krestiane,
w-tom tituli.
Krystus se narod'il.
A tak ře hrýssneho;
sobě kupeného,
z-nowu zrod'il. ./:

7. Wiz ssesto Neděli
chudé Matky,
chudé porodila,
chudé se složila,
pokorné sklonila
w sprostém chlewé.

8. Měgtež radost nowu,
Ženj, Mužj,
Mladency, y Panny.
Wssem se wám narod'il,
Geziss Pán z-ziwota
čisté Panny. :/:

9. Toho Narozeny
gsú Swědkowé,
Nebesstý Angele.
Kterýž se spolčily,
z-Pastússki w-tú chwýlj:
ržkúce smeje :/:

10. Nebogtež se ňyňj
Pastússkowé,
Měgtež potesseňý.
Panna porod'ila,
w-geslech položila,
wssech spaseňý. :/:

11. Kdož Bohu slúžite,
Rectež spolu
wssychny, Alleluja.
Spas nás Kryste milý,
Náss Emmanueli,
Alleluja :/: Amen.

8. Gehož narozenj
gsau swědkowé,
Nebestj Angelé,
kteř se zgewili,
Pastyrům w tu chwjli,
řkauc smělě:

9. Nebogte se wěrnj
Pastusskowé,
měgte potěsseňj,
Panna porodila,
w geslech položila
wssech spasenj.

10. Gděte a ptegte se
po tom domu,
kdež lež Dětátko,
w plenky obwjnuté,
k podjwenj w Swětě,
w swé pokoře.

11. Ssedsse nalezli tak
w gisté prawdě,
an Matka powjge,
hlad zymu snássege,
smutné w tu hodinu
chwjle mage.

12. An toť skutek Božj
wěrná Dusse,
podjwiž se tomu:
Y my tež radostně
zpjwegme společně
na čest gemu.

13. Ržkauc: Emmanueli
zawjteg k nám,
náss předrahý hosti,
genžs od Otce wysseł,
a k nám na Swět přisseł,
z wysokosti.

14. Radŭg se Křestiane
w swém Tytulí,
Krystus se narodil,
aby nás k odplatě,
po zdegssjm žiwotě
doprowodil.

15. Měgtež radost nowau
Ženy, Muži,
Mladency y Panny,
wssem se gest narodil,
Pán GEžss Božj Syn
z čisté Panny.

16. K dož Bohu slaužite,
rcete spolu
zvučně Alleluja:
Spas nás GEzu Kryste,
Synu Panny čisté,
Alleluja. Amen.

Versforma: a6, a4, b6 / c6, c6, b4.

A megadott dallam: *Radostná novina! Poslyštež jí.* Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 131. tétel;** RMDT II. 166/I. sz. Egyéb előfordulás: [SZÖLÖSY Benedek:] *Cantvs catholic ...* (Lőcse 1655): 32 (HS, 276). Hangnem: eol; Ambitus: 1–5; Kadencia: 5, 3, 4, 4.

19–36 Mt 1,18–24

37–60 Lk 2,8–20

68 Emmanuel – Immánuel (héber: immánu'él), jelképes név, amelynek jelentése: Velünk az Isten (Ézs 7,14). Messiási (tipológikus) értelmezés szerint Jézus Krisztus (Mt 1,22–25).

35.

Nyomtatott kiadásai és kézirata:

I. Lőcse 1670: 1/341 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek.* – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

II. Lőcse 1673: 1/341 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek.* – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

III. Lőcse 1690: 1/344 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek.* – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

IV. Lőcse 1694: 1/353 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *NAGY KARACSONRA való Dicsiretek.* – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

V. Lőcse 1696: 1/353 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *NAGY KARACSONRA való Dicsiretek.* – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

VI. Tornai graduál (1611–1613, 17. század második fele): 218a – Cím: *Mas* [= Karacsoni].

Egyéb előfordulása:

Lőcse 1691: 1/344 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *NAGY KARATSONRA való Ditsiretek.* – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Lásd még: Lőcse 1701: 348.

Karácsonyi ének. 1673 előtt keletkezett. Szerzője ismeretlen. Jézus születésének örömhíre (1. vszk.) és az Isten-ember, az Atyával egylényegű Krisztus és a Szentháromság dogmájának versbe foglalása (2–3. vszk.).

Forrás–kölcsonhatás: *Dítě milé této chvíle* kezdetű, szlovák római katolikus ének. Másik, római katolikus fordítása: *Egy szép gyermek most született* (kiad. RMKT XVII, 15, 83. sz.). Az ismeretlen szerző énekét a Tranoscius-énekeskönyv (1674-től kezdve szerepel benne) és az 1655-ös szlovák római katolikus *Cantus catholici* alapján közöljük (lásd még TRANOSCIUS 1684: 87; Vietórisz-kódex (1679): 73b–74a ♪ (kezdőszavak); Vietórisz-kódex (1679): II/1a (kezdőszavak); TRANOSCIUS 1912: č. 46; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 282–283).

RMNy 2591: 45–46. ♪

TRANOSCIUS 1728: 84–85.

Giná. [Pýsne O Preradostnem
Syna Božjho Narozeňý.]

[Élőfej: O Narozenj Krysta Pána.]
Giná.

1. DYťe milé, :/:
tétó chwýle,
Naroďilo se nám w-Těle.
Z-čehož Ragský, :/:
Kůr Angelský,
Spýwa gemu chwálu wždycky.
R. Sláwa Bohu Naywyžssjmu, :/:
Pokog bud' Lidu wernému, :/:
A dobrá wůle každému. :/:

1. Djtě milé
Tétó chwýle
Narodilo se nám cele,
Z čehož rágský
Kůr angelský
Zpjawá gemu chwálu wždycky:
R: Sláwa Bohu negwyžssjmu,
Pokog bud' lidu wernému,
A dobrá wůle každému.

2. Czým gest bylo, :/:
Tým zustalo,
To Dýt'e Slowo Otcowo.
Czým nebylo, :/:
Tym se stalo,
Byť tak na wěky trwalo.
R. Tak že giž w-gedné Osobe, :/:
Bůh gest, a Człowek, to obe, :/:
Náss Spasytel w-gedné dobe. :/:

2. Czjm gest bylo,
tjm zustalo,
to Djtě slowo Otcowo:
Czjm nebylo,
tjm se stalo,
by tak na wěky trwalo:
R: Takže giž w gedné Osobě,
Bůh gest a Człowěk to obě,
náss Spasytel w gednég době.

3. Poważ tehdy, :/:
Człowek každý,
Tagemstwý, té diwné raddj.
Angelský Rad, :/:
splnůg prýklad,
Chwálu Pánu swému nawrat'.
R. Kryste Pane Králj slawný :/:
Genž gsy Bůh, a Człowek prawý :/:
Bud' na wěky požehnaňý. :/:
Amen.

3. Poważ tedy,
Człowék každý,
Tagemstwj té diwné raddy:
Angelský Rád,
splnug přjklad,
chwálu Pánu swému nawrat':
R: Pane Králi Kryste slawný,
genž gsy Bůh a Człowék prawý,
bud' na wěky požehnaný, Amen.

Versforma: a8, a8 / b8, b8 / c8, c8, c8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Dítě milé této chvíle*. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: [SZÓLÓSY Benedek:] *Cantvs eatholici ... (Lőcse 1655): 38* (HS, 278). Hangnem: fríg (a feldolgozás alapján; a záróhang viszont a hangnem terce); Ambitus: VI–4 (a záróhang alapján); Kadencia: VI, VI, VI, VI, VI, VI, VI, VI, VI. Egyéb előfordulás: Vietórisz-kódex (1679): 73b–74a. A dallam – néhány jelentéktelen eltérést leszámítva – megegyezik Eperjesi graduál (1635–1652): 564. tételével (*Te, Úristen, te Úristen, szánj meg minket* – kötetünkben a **198. sz.** alatt).

1–7 Isten Fia váltságunkra ... – Lk 2,10–14

9 Atya Istennek igéje – Jn 1,1; 1Jn 5,7; Jel 19,13

36.

Nyomtatott kiadása és kéziratai:

I. ZMK 1692–1694: 32–33 – Főcím és élőfej: KARATSONYI ENEKEK. – Cím: MAS. *Notája: Den Vatter dort oben, etc.* [wollen wir nun loben – kiad. WACKERNAGEL, III, Nr. 379]. – A szöveg végén: Amen.

II. Tornai graduál (1611–1613, 17. század második fele): 217a – Cím: *Cantio pro Nativitate*.

III. Tornai graduál (1611–1613, 17. század második fele): 249a – Cím: *Más. ex Sl(ova)cha: Zwestugem w(am) etc.*

Egyéb előfordulásai:

Dőri énekeskönyv (1763–1774): 67–68 – Főcím: *KARÁCSONYI ÉNEKEK*. – Cím: *Nota eadem* [= Az igaz hitben végig!].

ZMK cr. 1718¹: 32–33 – Főcím: *KARATSONYI ÉNEKEK*. – Élőfej: *KARATSONI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Notája: Den Vater dort oben, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 41–42 – Főcím: *KARATSONYI ÉNEKEK* – Élőfej: *KARATSONI ÉNEKEK* – Cím: *MAS. Notája: Den Vatter dort oben, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 11 ♪; ZMK 1703: 32–33; ZMK 1706: 23; MLÓ 1730: 236–237; ÚZMK 1743: 40. sz.; ZMK 1780: 50–51; ZMK 1781: 41–42.

Karácsonyi ének. Örömeinek Krisztus, az üdvözítő születéséről. A 17. század második felében keletkezett. Szerzője ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: *Zvěstujem vám radost, přewelmi velikou* kezdetű, biblikus cseh nyelvű ének.

A szöveget a Transcius-énekeskönyv (1636-tól kezdve szerepel benne, RMNy 1655: 52–53 – élőfej: *O Narozenj Krysta Pána*; cím: *Giná, magicý swau Notu*) és az 1655-ös szlovák római katolikus *Cantus catholici* (RMNy 2591: 29–30 ♪) alapján közöljük (lásd még HLOHOVSKÝ, 1622: 42–43 ♪; TRANOSCIOUS 1659: 55–56; Vietórisz-kódex (1679): 69b–70a ♪ (kezdősor); Vietórisz-kódex (1679): II/2b (kezdősor); TRANOSCIOUS 1684: 77; TRANOSCIOUS 1912: č. 106; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 364–365):

TRANOSCIOUS 1728: 67–68.

RMNy 2591: 29–30. ♪

[Élőfej: *O Narozenj Krysta Pána.*]
Giná, magicý swau Notu.

Gina.

[1.] *ZWěstugem vám radost,
přewelmi velikau,
porodila Panna,
čistotau Panenskau,
Krále Nebeského,
chwalmež s Nebesťany,
Pána Angelského.*

1. *ZWěstugem vám radost,
prewelmi welikú.
Porod'ila Panna,
čistotu panenskú,
Krále Nebeského.
Chwálmež bez prestaň,
Pána Angelského.*

2. *Prorocy od dáwna,
gsau Prorokowali,
Messiásse Krysta
(pjssjc) zwěstowali:
Pospěss a zawjteg,
od lidu vždy twého,
zdáwna žádostiwy.*

2. *Prorocy od dáwna
gsú prorokowali,
Mesyasze Krysta
pýssýc zwěstowali.
Pospess, a zawýteg.
Od Lidu vždy twého,
zdáwna žádostiwy.*

3. *Sluněčko y Hvěždy,
plesánj swé magj,
radost wyznáwágj
toho Narozenj:
Y wssecka stwořenj,
magjc giž naděgi,
swého wykaupenj.*

3. *Slunečko y Hvěždy,
plesagýc tancugý,
Twého Narozeňý
radost wyznáwagý,
Wsselýké stworeňý;
Mage giž Nad'egi,
k-swému wykúpeňý.*

4. *Patřmež na Mlad'átko,
ležjcy w Gesličkách,
vtěssené krásné,
obwinuté w Plénkách,
gemužto Nebesstj,
čest, chwálu vzdáwagi,
Kůrowé Angelsstj.*

4. *Patrmež na Mlad'átko,
ležýcy w-Gesličkách.
Vťessené, krásne,
obwiňte w-plenkách.
Gemužto Nebesstý,
Čžest, chwálu vzdáwagý,
kůrowe Angelsstý.*

5. Rodička Marya,
Panenka přečistá,
Ta nám porodila,
PAne GEzu [Krista;
Onť nás w rozkoš ragskau
Uwede a dá nám
Radost swau nebeskau.]

6. Slawný Swátek ctjme,
twého Narozenj,
Kryste, radugjc se
swému Wykaupenj
Wywedť nás z temnosti,
z plačtiwého bydla,
do wěčné radosti.

7. Amen, Alleluja,
spolu giž zpjwegme,
Pánu nám danému,
čest chwálu wzdáwegme,
w radosti bez konce,
milost v Gežysse,
na wěky magjce.

5. Slawný Swátek ctíme,
twého Narozeňý,
Radostně čekáme
swého wykúpený.
Wywedť nás z–temnosti.
Z–plačljwého bjdlá,
do wěčné radostj.

6. Rodičk MARYA,
Pannenko přečista.
Pannú sy zustala,
po půrodu Syna.
On nás w–roskoss Ragskú,
Vwedťe, a’ dá nám,
radost swú Nebeskú.

7. AMEN, Alleluja,
spolu spýwagýce,
Pánu rozenému,
Wždy se klanegýce,
w–radosti bez konce,
Milost v GEžysse
na wěky magjce. Amen.

Versforma: a12(6,6) / a12(6,6) / b6 / b12(6,6).

A nótajelzésben megadott dallam: *Den Vater dort oben*; RMDT II. 517–518, 121/I. sz. Első előfordulása: Michael Weiße 1531; Zahn 4795; DKL Eg68 (III/1/3). Első magyarországi kiadása: *Zvěstujem vám radost*, TRANOSCIUS 1636: 52 (HS, 273). Egyéb előfordulás: [SZÖLÖSY Benedek:] *Cantus catholici ... (Lőcse 1651): 26.* (RMDT II. 121/I. sz.); Vietórisz-kódex (1679): 69b–70a. Azért választottuk közlésre a Cantus Catholici verzióját, mert a mai énekeskönyvi változat azt követi: *Hirdetek tinéktek*, EE 1982, 159. Hangnem: jón; Ambitus: 1–10; Kadencia: 8, 5, 5, 1, 5, 5.

1 Hirdetek ti-néktek Lölki nagy örömet – Lk 2,13–14

5 Erről az Prophéták régen prophétáltak – Ézs 7,14; 9,6; Jer 23,5–6; Róm 1,2 etc.

37.

Nyomtatott kiadásai:

I. Debrecen 1700: 2/187 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK*. – Alcím: *NAGY KARÁTSONRA való DITSERETEK*. – Élőfej: *KARATSONI DITSERETEK*. – Cím: *Deljesti Introitus*.

II. Kolozsvár 1700: 2/164 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK*. – Alcím: *NAGY KARÁTSONRA való DITSERETEK*. – Élőfej: *KARÁTSONI DITSÉRETEK*. – Cím: *Deljesti Introitus*.

Egyéb előfordulása:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/211–212 – Főcím: *INNEPI SZ. ÉNEKEK*. – Alcím: *NAGY KARÁTSONI DITSÉRETEK*. – Élőfej: *Karátsoni Ditséret*. – Cím: 174. *Dellesti Intróitus* [!]. Azon Nót: [= Krisztus Urunknak áldott születésén – kiad. RMKT XVII, 2, 15. sz.].

Lásd még: Lőcse 1719: 328–329; D 1778: 173. sz.; K 1778: 105 (nótajelzés: *Krisztus Urunknak áldott születésén*)

Gloria-parafrázis, karácsonyi introitus. 1700 előtt keletkezett. Szerzőjét, esetleges forrását nem ismerjük. Karácsonykor, a délutáni istentiszteleten kezdő énekként énekelték. Pécseli Király Imre *Krisztus Urunknak áldott születésén* kezdetű énekével (RMKT XVII, 2, 15. sz. – az 1700-as debreceni énekeskönyvben reggeli introitusnak ajánlották) mind témájában, mind versformájában rokonságot mutat.

Versforma: a11(5,6), a11(5,6), a11(5,6), a5.

A nótajelzésben megadott dallam: *Krisztus Urunknak áldott születésén*; RMDT II. 319. sz.; SZENDREI–DOBSZAY–RAJECZKY, 319/a–c sz. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **D 1774, Függ. 27.** Hangnem:

dór; Ambitus: 1–8; Kadencia: 2, 5, 5. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 16. Mai énekeskönyvi változatok: *Krisztus Urunknak áldott születésén*, RÉ 1948: 315. sz.; EÉ 1982: 158. sz.

1–12 ANgyali sereg ... – Lk 2,13–14

15–17 Víg szível szájjal éneklünk Hosannát ... – Mt 21,9; Jn 12,13

38.

Kézirata:

Liber manuscriptorum Samuelis Tartzali (1697): hátsó előzék a–b – Cím: *Karácsonyi Szép Enek*. – A végén: *Ame(n)!*

Egyéb előfordulásai:

Szathmári Mihály kézirata (1703): 105 – Főcím: *RYTMI NATALES*. – Cím: *CANTJO ELEGANS PERTINENS ad Na.*. – A hiányzó szavakat ebből a forrásból egészítettük ki.

Collectanea poetica (1764–1784): 54a – Cím: *Adventre*. – A szöveg végén: *Vege*.

Karácsonyi ének. 1700 előtt keletkezett. Nem gyülekezeti ének, hanem köszöntő, Lk 2,7 skk. parafrázisa.

A vers kézirata a Sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtára Kt. 183. sz. kéziratának a végén maradt fenn. A kézirat egykorú másolatban tartalmazza Pósházi János: „*Az Hejdelbergai Kátéchismusnak ... magyarázattya*. Irattatott a’ Kassai Hostáton urunk születése után való 1696-dik esztendőben.” c. művét (pp. 1–349.), valamint a *Divisio tabulae Neperianae*. Anno 1697-et (pp. 350–356). A másoló, aki egyben a kötet tulajdonosa is volt: Tarczali Sámuel. Neve megtalálható a virágos kerettel ellátott címlap tetején: *Sa–mu–el–is* – alján: *T–a–r–t–z–a–l–i*. és az előtábla belsején: *Ex Libris Samuelis Tarczaly A 1697. Die 29. Xbris*. A vers szintén Tarczali kézírása. Tarczali Sámuel 1702-ben a száműzött pataki kollégium szeniora volt Kassán. 1703-tól kezdve református tanító volt Rimaszombatban (vö. halotti beszédét Szemere György losonci temetésén, RMK I. 1687, búcsúztató versekkel). 1706. szeptember 6-án iratkozott be a franekeri egyetemre: „Samuel Tartzali Hungarus”. 1708-ban is még ott tartózkodott (vö. RMK III. 4633). Utána mezőcsáti, majd 1718-tól haláláig (?), 1731-ig miskolci lelkész volt. (ZOVÁNYI, 1977, 620–621.)

Valószínűleg nem Tarczali szerezte ezt az éneket. Egyik változatát karácsonyi kántálók énekeltek köszöntőként a Baranya megyei Sepsén (Kiss Lajos 1968-as gyűjtése, SZENDREI–DOBSZAY–RAJECZKY, 186/b sz.).

Versforma: a8, b6, a8, b6 / c4, c4, d8.

Nótajelzése nincs. Ilyen versforma nem található az RMDT I. és II. kötetében.

38 Apolgotni – csókolgotni

39.

Kézirata:

Bornemisza-énekeskönyv verskéziratai (cr. 1707): [Z_{4r}–Z_{5r}] – Élőfej: *KÖZÖNSEGES DICSERETEK*. [!] – Cím: *Karácsonyi Enek*. – A szöveg végén: *VEGE*.

Egyéb előfordulásai:

Szathmári Mihály kézirata (1703): 106–107 – Főcím: *RYTMI NATALES*. – Cím: *CANTJO ALJA*. – 11 versszakos változat, a 9. vszk.:

Születésed nekünk kedves,
Szemeink könyvekkel tellyes,
Mint régi Szentek(ne)k volt,
Lelkűnkre nagy vigság árad,
Nagy terh miatt el nem fárad,
Meg éled a ki meg holt,
Isten,
Isten,
K(e)g(ye)lmének,
Szerelmének
Esztenedeje,
Jelen vagy már ideje.

Collectanea poetica (1764–1784): 54a – Cím: *Mas azonrú*. [= Adventre]. – Csak az első sor.
Pálóczi Horváth Ádám: Ötödfélszáz énekek (1813): 286 (429. sz.) ♪ – Cím: *Bálám' tsillaga*. – Az első vszk.
MARÓTHI, 1743: 170–171 ♪ – Cím: *KARÁTSONI ÉNEK*. – Négyszólamú kotta, csak az első vszk.

Lásd még: Szabó Dávid todaléka (1781–1794): 31–35; Melegh Dániel-melodiárium (1797): 152 ♪ – Az első sor és a dallam; K 1778: 109–112 ♪ (11 vszk.); RÉ 1948: 325. sz. (5 vszk.).

Karácsonyi ének. Jézus születése evangéliumi történetének parafrázisa. Talán 1700 előtt keletkezett, de elterjedt a 18. században vált. Valószínűleg eredeti szerzemény, a *Tündöklő hajnali csillag* (lásd **130. sz.**) mintájára készült ének. Erdélyben karácsonykor a kántálók énekelték. (MAKKAI, 1939, 118–119, 142, 145.)

Versforma: a8, a8, b7 / c8, c8, b7 / d2, d2 / e4, e4 / f4, f8.

A megadott dallam: *Tündöklő hajnali csillag*; RMDT II. 175. Első előfordulása: *Wie schön leuchtet der Morgenstern*, Philipp Nicolai 1599; **Zahn 8359**; DKL A1068 (III/4). Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 105. Hangnem: jón; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 1, 5, 1, 1. Mai énekeskönyvi változatok: *Wie schön leuchtet der Morgenstern*, EG 1993: Nr. 70; *Szép, fényes Hajnalcsillagom*, EE 1982: 361. sz.

10–12 Mellyet Balam – 4Móz 24,17

17 Halal ördög Pokol bűnnek – vö. Martin Luther Hiszekegy-magyarozatát a *Kis Kátéban* és a *Nagy Kátéban* (*Konkordia könyv*, II, 60, 154)

18 Törvénynek atka – Gal 3,13

ÚJESZTENDŐRE VALÓ ÉNEKEK

40.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Lőcse 1635: 1/197–199 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ISTENI DICSIRETEK*. – Alcím: *KIS KARACSONRA. Avagy Christus környül-mételkedése napiára*. – Élőfej: *CHRISTVS SzüLETESERÜL VALO ISTENI DICSIRETEK*. [!] – Cím: *MAS*.

II. Várad 1648: 2/190–191 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek*. – Alcím: *KIS KARATSONRA valo Ditsiretek*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

III. Egnéhány szép soltarok és isteni ditseretek... (Várad 1648): 220–223 – Főcím: *INNEPEKRE való DITSERETEK*. – Alcím: *KIS-KARATSONRA valo DITSERETEK*. – Cím: *MAS*.

IV. Várad 1651: 2/190–191 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek*. – Alcím: *KIS KARATSONRA valo Ditsiretek*. – Élőfej: *KARATSONI DITSIRETEK*. [!] – Cím: *MAS*.

V. Lőcse 1654: 2/145–146 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím és élőfej: *KIS KARATSONRA VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

VI. Apostagi graduál (XVII. század eleje): 10a–b – Cím: *In die circumcissionis*. – 16 vszk. A 4. vszk. után betoldott versszakhoz lásd 4Móz 17. – A szöveg végén: *Amen*.

VII. Nagydobszai graduál (XVII. sz. eleje–1696): 316–317 – Cím: *mas*. – A szöveg végén: *Amen*. – Az előtte és az utána következő énekek másolási dátumai alapján 1690-ben másolták be a graduálba.

VIII. Óvári graduál (XVII. század eleje): 198–199 – Cím: *MAS* [= Cantio Natalis].

IX. Eperjesi graduál (1635–1652): 50a–51a – Főcím: *Concentus Pij DE NATIVITATE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI*. – Alcím: *Seqvuntur Cantiones de Nativitate*. – Cím: *Uy esztendőre*. – Ezt a címet emeltük a főszövegbe. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 123. tétel. – Előfordul az énekutalások között is: 45a. – A törzsanyagba tartozik.

X. Kecskeméti graduál (1637–1681): 351–353 – Főcím: *KIS KARACZON AVAGY UY ESZTENDEO NAPIARA VALO Diczeretök*. – Cím: *Mas. Mikor Christus Bethlehembem Notajara*.

XI. Balogi cancionale (1659): 1/162–163 – Főcím: *Kis Karacsonra valo Dicséreték*. – Cím nélkül.

XII. Lőcse 1673: 1/342–343 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Alcím: *KIS KARATSONRA való Ditsiretek*. – Élőfej: *KIS KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

XIII. KÁJONI János: Canticale catholicum ... (Csík 1676): 97–98 – Főcím: *CANTUS DE NATIVITATE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI. Karácsoni énekek*. – Cím: *MAS. Nota: Mikor Christus Bethlehembem, &c.*

XIV. Lőcse 1694: 1/360–361 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *KIS KARACSONRA való Dicsiretek*. – Élőfej: *KIS KARACSONI DICSIRETEK*. – Cím: *MÁS*.

XV. Lőcse 1696: 1/360–361 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *KIS KARACSONRA való Dicsiretek*. – Élőfej: *KIS KARACSONI DICSIRETEK*. – Cím: *MÁS*.

XVI. Kolozsvár 1700: 2/189–190 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK*. – Alcím: *KIS KARATSONRA való DITSERETEK*. – Élőfej: *KIS KARATSONI DITSÉRETEK*. – Cím: *MÁS*.

XVII. Kottás kálvinista énekeskönyv (1766): 11b–12a ♪ – Az első versszak és négyszólamú kotta.

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/238–239 – Főcím: *INNEPI SZ. ÉNEKEK*. – Alcím: *KIS KARÁTSONI DITSERETEK*. – Élőfej: *Kis Karátsoni Ditséret*. – Cím: 194.) *MÁS*.

Kulcsár Pál-melodiárium (1775–1785): 1/47 ♪ – Élőfej: *Innepi Enekek*. – Cím: *KIS KARÁTSONI DITSERetek*. – Kezdősor és négyszólamú kotta.

Vépi kántorkönyv (1731): 95 – Főcím: *Uÿ ESZTENDÖRE VALO ÉNeKEK KÖVETKEZNEK*. – A szöveg végén: *Amen*.

Császár Ferenc-énekeskönyv (XVIII. század 2. fele): 52b–53b – Főcím: *Cantiones Pro Novo Anno*. – Cím: *N(o)ta Mikor Kristus Betlehemb(en)*. – Az 1–9. és a 15. versszak.

Várad 1654: 2/179–180 – Főcím: *INNEPEKRE VALO Enekek*. – Alcím: *KIS KARACSONRA valo Dicséretek*. – Élőfej: *KARACSONI DICSERETEK*. – Cím: *MÁS*.

Várad 1655: 2/190–191 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek*. – Alcím: *KIS KARÁTSONRA valo Ditsiretek*. – Élőfej: *KARÁTSONI DITSIRETEK*. [!] – Cím: *MÁS*.

Kassa 1662: 2/241–243 – Főcím: *INNEPEKRE valo Énekek*. – Alcím: *KIS KARATSONRA valo Ditsiretec*. – Élőfej: *KARÁTSONI DITSIRETEK*. [!] – Cím: *MÁS*.

Kassa 1673: 2/260–262 – Főcím: *INNEPEKRE VALÓ ENEKEK*. – Alcím: *KIS KARACSONRA UALÓ DICSIRETEK*. – Élőfej: *KARÁTSONI DICSIRETEK*. – Cím: *MÁS*.

Lőcse 1675–1676: 2/201–202 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím és élőfej: *KIS KARATSONRA VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MÁS*.

Kolozsvár 1680–1681: 2/190–191 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK*. – Alcím: *KIS KARACSONRA való DICSIRETEK*. – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK*. – Cím: *MÁS*.

Kolozsvár 1690: 2/172–173 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím: *KIS-KARACSONRA VALÓ DICSIRETEK*. – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK*. – Cím: *MÁS*.

Lőcse 1690: 1/345–347 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Alcím: *KIS KARATSONRA való Ditsiretek*. – Élőfej: *KIS KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: *MÁS*.

Lőcse 1691: 1/345–347 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *KIS KARATSONRA való Ditsiretek*. – Élőfej: *KIS KARATSONI DITSIRETEK*. – Cím: *MÁS*.

Debrecen 1697: 2/138–139 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím: *KIS-KARACSONRA VALO DICSIRETEK*. – Élőfej: *KARACSONI DICSIRETEK*. – Cím: *Nota, Mikor Christus Bethlehemben Szület*. [születtetik szegénységben, RPHA 938] – Az 1697-es debreceni énekeskönyv nótajelzési gyakorlatáról lásd H. HUBERT, 1995/1996.

Debrecen 1700: 2/215–216 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK*. – Alcím: *KIS KARATSONRA való DITSERETEK*. – Élőfej: *KIS KARATSONI DITSERETEK*. – Cím: *MÁS*.

Lásd még: Csíksobottfalvi kézirat (1651–1675): 41; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 23 ♪; Bártfa 1647: 1/282; Lőcse 1670: 1/342–344; Lőcse 1701: 255–257; Lőcse 1719: 364–366; MLÓ 1730: 284–286; ÚZMK 1743: 72. sz.; D 1778: 193. sz.; K 1778: 121 ♪; SCHULEK–SULYOK 1945: 39. sz. (13 vszk.); EÉ 1982: 180. sz. (6 vszk.)

Újévi (kiskarácsonyi) ének. Újév napját, Karácsony nyolcadát, Jézus körülmetélkedésének ünnepét a népi szóhasználat kiskarácsonynak nevezte. A 17. század elején keletkezett. Szerzője ismeretlen.

Versforma: a8, a8, a8, A10.

A nótajelzésben megadott dallam: *Mikor Krisztus Bethlehemben*; RMDT II. 92/II. sz., 494–495. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 23**. Hangnem: mixolíd; Ambitus: 1–7; Kadencia: 5, 3, 2. Egyéb előfordulás: K 1744: 158. sz.

5–7 1Móz 17

9–11 Bálám (Bileám) Krisztusra vonatkoztatott jövendölése (4Móz 17)

13–15 5Móz 18,15–18

17–19 Ézs 11,1

21–23 1Móz 49,10; 4Móz 24,17; Ez 19,14

26 Kigyo feje meg töreték – 1Móz 3,15

29–31 Christus környül metélkedék ... – A körülmételkedés a születés utáni 8. napon történt, az Ószövetségben a megtisztulás, a szövetség jele (1Móz 17,9–14). Jézus körülmételése is a születése (Karácsony) utáni 8. napon történt (Lk 2,21). Jézus kiontott vére egyben jelenti a kereszthalált, az engesztelő áldozatot, amely minden bűntől megtisztít és az új szövetséget (Mt 26,28; Mk 14,24 stb.)

41.

Kézirata:

Bornemisza-énekeskönyv verskéziratai (cr. 1707): [Z_{5r-v}] – Élőfej: *KÖZÖNSÉGES ISTENI DICSÉRET*. [!] – Cím: *Uji Esztendöre valo enek. Nota. Ez nap nekünk* [dicséretes nap, RPHA 295]. – A szöveg végén: *VEGE*.

Újesztendei ének. Más forrása ismeretlen, lehetséges, hogy 18. századi szerzemény.

Versforma: a9, a8, a9, b13, b10, c10, c9, c13, c10. – A rímelés és a szótagszám időnként ingadozik.

A nótajelzésben megadott dallam: *E nap nekünk dicséretes nap*; RMDT I. 122/II. sz., 510–513. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 147. sz.** (fríg zárattal). A szöveg és a dallam metruma öt helyen eltér egymástól. Az alkalmazás könnyen megoldható: egy negyed két nyolcadra bomlik, illetve két nyolcad egy negyeddé olvad össze. Hangnem: fríg; Ambitus: VI–6; Kadencia: 1, VI, 1, 1, VI, 3, 1, 1. Egyéb előfordulás: D 1774: 34. sz.; D 1778: 182. sz. (jón zárattal). Mai énekeskönyvi változatok: *Ez nap nekünk dicséretes nap*, RÉ 1948: 320. sz. (D 1774 alapján); *E nap nekünk dicséretes nap*, GyLK 2007: 807. sz. (K 1744-es adattal, de lényegében D 1774-et követve).

6 skk. Â gyermek Jesus ver ontasaval ... – lásd a *Mennyei király születék*, **40. sz.** jz.

16 jus – juss, jog, örökség

33 sion kirallya – Jézus Krisztus, Mt 21,1–9

34 sion anya Leanya – Jeruzsálem lakói (lásd KBL, II, 486–487)

VÍZKERESZT ÜNNEPE UTÁNI ELSŐ VASÁRNAPRA VALÓ ÉNEKEK

42.

Nyomtatott kiadása:

ZMK cr. 1718²: 94–97 – Élőfej: *COMMUNICALASKOR. ENEKEK*. – Cím: *JEsust el-vesztő, kereső, meg-találó es megtartó Burgo* [!] *Leleknek viz-kereszt nap után első vasárnapon, mondando három kegyes éneke. Nota: JEsus életemnek, öröme. etc.* [szívemnek – **181. sz.** énekünk]. – A szöveg végén: *Amen*. – Az ének szövegében a szavak többször ok nélkül két darabba tördelődnek, olykor elválasztójellel (!), máskor különálló szavak vannak egybeszedve. Sok a nyomdahiba is.

Egyéb előfordulása: a 8. versszakról kezdődő részt – *Látod, miképp jára József és Mária* – a 18. században különálló versként is közölték egyes gyűjtemények. Lásd még MLÓ 1730: 208–210; ZMK 1781: 114–117.

Vízkereszt utáni első vasárnapra való ének. 1700 előtt keletkezett. A három ének, ahogy a cím is mutatja, ciklust alkot. Az Istent kereső lélek hitre jutásának a folyamatát mutatják be ezek a tanító énekek. A „lélek” egyrészt a hívő embert jelenti, akinek az élete folytonos Jézus-keresés: a bűnök megismerése, a bűnbánat, a megtérés, Jézus megtalálásának és megtartásának öröme, az üdvözülés. Másrészt jelenti a páli értelmezést (Róm 8,1–16). A hívő emberben már Isten, ill. Krisztus Lelke van: „Pál a pneumával az embernek azt az ’én’-jét jelöli, amely a Lélek által képes és hajlandó az Istennel való találkozásra. Az ember ’én’-je a Szentlélekben találkozik Istennel.” (KBL, II, 120, 598). A három ének tartalmilag szorosan összefügg a perikópa szerinti Vízkereszt utáni első vasárnapra rendelt evangéliummal (Lk 2,41–52 – A tizenkét éves Jézus a templomban) és epistolával (Róm 12,1–5 – Az okos istentisztelet és a kegyelmi ajándékok).

Az ének szerzője az akrosztichon szerint – BLASIUS LOEVEI – Lövei Balázs. Nem szerepel az ÚMIL-ban (1994, 2000²). PAYR Sándor (1930, 155–158), Kovács Géza ([1999], 204–211) és Lövei kéziratos *Album amicorum*a alapján a következőképpen foglalhatjuk össze életrajzát: a horvát eredetű Herbits családból száрма-

zott, szülőhelyéről, Löwöről (Deutsch-Schützen?) kapta nevét. Rokona, talán nagybátyja, a soproni szenátor Lövei Mátyás 1623-ban kapott nemességet. Születési évét nem tudjuk. Kőszegen és Sopronban tanult, majd selmecbányai rektor lett. Innen az ellenreformáció, az iskola bezárása miatt 1674-ben távoznia kellett. Ezután a következő helyeken fordult meg, illetve Breslauban, Jénában és Tübingenben tanult is: Korpona (1675. április 7.), Selmecbánya (1675. április 8–12.), Necpál (1675. április 12–13.), Körmöcbánya (1675. április 17–18.), Pozsony (1675. április 26–27.), Sopron (1675. május 3–6., 18–25.), Kőszeg (1675. május 10–11.), Frauenstadt (1676. június 17.), Lesnau (1676. június 18–20.), Breslau (1676. július 28–november 11.), Lipcse (1676. november 17.), Naumburg (1676. november 22.), Jéna (1676. november 25–1677. január 10.). A jénai egyetem anyakönyvébe 1676. november 25-én jegyezték be *Blas. Löwei de Löwö, Hungarus*-ként a nevét, de nem esküdött fel (JAUERNIG–STEIGER, 1977, 487). 1677. augusztus 22-én már Tübingenben tartózkodott, ahol beiratkozott az egyetemre (pictista eszméket innen nem vihetett haza, lásd CSEPREGI, 2000, 19). Az egyetem anyakönyvébe (57b) *Blasius Löwei Jaurino-Hungarus*-ként jegyezték be (GÉMES, 2003, 40). Hosszú egyetemi tartózkodását 1685-ben fejezte be, megszerezte a magisteri fokozatot. Egyetemi éve alatt ellátogatott Esslingenbe, Ulmba, Augsburgba. Hazafelé utazva 1685. június 16-án megfordult Krems an der Donauban. A győri gyülekezet hívására tért haza, ahol haláláig szolgált. Az első keresztemelési anyakönyvi bejegyzése: 1685. szeptember 5. Súlyos köszvényéből a bakonyszentlászlói fürdőben gyógyult meg, ezért a gyülekezetnek hálából egy B. L. (Blasius Löwei) monogramú úrvacsorakelyhet ajándékozott. 1701-ben agyvérzést kapott, haláláig, 1707-ig Torkos András segítségével látta el lelkipásztori feladatait.

Egyházzervező munkássága különösen termékeny volt: németül és magyarul prédikált; gondoskodott a győri evangélikus iskola színvonalának emeléséről; részt vett a gyülekezet első rendtartásának megalkotásában (1699) és a leégett győri templom helyett az új építésében (1696); az egyházi élethez nélkülözhetetlen könyvek létrehozásában és kinyomtatásában közreműködött: lefordította az *Ágostai Hitvallást* (RMK I. 1434; SÓLYOM, 1930, 7–8); perikópás könyvet adott ki (RMK I. 1517); az evangélikus éneklés megújulását elindító *Zöngedező Mennyei Kar* szerkesztésében (RMK I. 1589a) vett részt; erősen didaktikus énekeket írt. A dunántúli evangélikus kör tagjaként hivatásának tartotta, hogy fordítson és magyar nyelven juttassa el a hívekhez a legfontosabb hitvallási és kegyességi irodalmat (ECSEDI–H. HUBERT, 2011, 105–107). Ács Mihály 1702-ben Telekesi Török István mellett Löveinek ajánlotta a *Boldog halál szekere* című művét (RMK I. 1662).

Lövei Balázs nem tartozott a legjobb verselők közé. Énekei közül kettő megjelent már az RMKT-ban (XVII, 14, 83–84. sz.). A többi éneke abban a hamis impresszummal (Löcse, 1696) ellátott ZMK-ban jelent meg, amelyet valójában 1718 körül nyomtattak (V. ECSEDI, 1996, 28. sz.). Löveit 1701-ben agyvérzés érte (Kovács, [1999], 211), ezután kevésbé valószínűsíthető irodalmi tevékenysége. A Lövei-énekek a témájuk és megfogalmazásuk alapján akár 17. század végiek, akár 18. század elejiek is lehetnek. További tisztázó adatok előkerüléséig Lövei Balázs valamennyi énekének keletkezési idejét 1701 előttre tesszük.

Az RMKT-ban eddig kiadott két énekének (RMKT 17, 14, 83–84. sz.) a jegyzete (p. 822) még csak valószínűsíti, hogy az énekek szerzője Lövei Balázs. A feltételezést a templomszentelési ének (RMKT XVII, 14, 83. sz.) esetében az éneknek a német változata bizonyossá teszi. A német vers egy olyan négyleveles 18. századi nyomtatványban maradt fenn, amelynek a címe: *Ein Lied bey Einweihung eines Bethauses zu gebrauchen, welches J. W. C. Blasius Lövey damaliger der Augspurgischen Confeßion zugethanen in Raab Prediger, verfertigt hat, Anno 1696. Im Thon: Komm H. Geist, Herre Gott etc. Ein schön göttliches Segens-Haus, Isi diß unser liebes Bethaus* (a nyomtatvány lelőhelye: EOL, jelzete: I. a 8/7). Torkos András, a Lövei idejében győri rektor szerint Lövei Balázs magyarul és németül imádkozott, énekelt és prédikált (Kovács, [1999], 210). A kétnyelvű győri gyülekezet számára Lövei magyarul és németül valószínűleg egyszerre írta meg a templomszentelési verset. Ugyancsak ehhez az énekhez kapcsolódó új adat: a győri Ráth Mátyás Evangélikus Gyűjteményben őrzött, Balthasar Meisner prédikációit tartalmazó kötet (RMNy 1894, jelzet: A 149) előzéklapjain (1b–2b) is fennmaradt Lövei *Isten áldásának* kezdetű éneke. Címe: *A Győri Lutheranus Templomnak neve. Domus Divinae benedictionis. Errül valo Kegyes Enek, melynek Notája: Jövel Sz Lélek Ur Isten, tölcs be sziveinket etc.* A vers végén: *Componáltat An(n)o 1696. [!] Lövei Balás ott valo Prædicator által.* Az 1685-re elkészült régebbi győri templom a győri tűzvész idején, 1686-ban leégett (Kovács, [1999], 192–194). Eszerint az *Isten áldásának háza* 1685-ben keletkezett, míg az „Azon templomnak csakhamar az után elégéséről panaszkodó ének” (*Ó, mindenható, felséges Isten*) pedig 1686-ban. Kovács Géza szerint (198) a Lövei Balázs által 1685-ben írt templomszentelési éneket 1696-ban, az újabb templom felépülésekor is elénekelték. Vajon ez lehet a magyarázata annak, hogy a kortársak a felszentelési éneknek a szerzését 1696-ra teszik?

Disszertációjának ajánlásai és album amicorum nyomán a későbbiekben megrajzolható lesz Lövei württembergi és magyarországi szellemi és támogatói köre. Az a kapcsolati háló, mely szerepet játszott a 17. század utolsó harmadában a dunántúli, győri evangélikus értelmiség egy részének a tevékenységében.

Művei:

1. *Album amicorum* (1675–1685) – kézirat, lelőhely: győri Ráth Mátyás Evangélikus Gyűjtemény, jelzet: E 276. Lövei peregrinációs albuma egyház- és eszmetörténetileg még nincs feldolgozva. Az 1683–1684-es évekből nincsenek bejegyzések. Sok magyarországi személy életrajzi adatait lehet kiegészíteni vagy pontosítani az emlékkönyv alapján. Lövei a peregrinációját az ún. gyászévztizedben kezdte el, ezért sok olyan magyarországi személy írt bele az albumába, akinek a neve után ez áll: „exul”, száműzött (pl. Johann Burius iun., Joannes Ensel, Joannes Georgius Graff, Kövesdi Pál, Georgius Lani, Samuel Quetonius, Peter Sextius, Michael Schön, Daniel Sinapius, Szenci Fekete István, Wolfgang Theodor Wendel, Georgius Wislicenus, Zaskalitzki András).

[1b–2b:] SYMBOLUM Possessoris

ǻ :/: ω

Philothecam meam hisce adfari humanitus
mihi libuit et licuit versiculis:

I Philotheca! oculis cautis circumspecte cuncta:
Quaere mihi Doctos, quaere Libelle Bonos.
Quaere, Patrocinii qui me tutamine velent;
Acre, quando opus est, auxiliante juvent.
Quaere simul Fidos, qui sanctè Numen adorent:
Effuge, qui in fibris fel, mel in ore gerant.
Dic humilis sermone humili: salvete Patroni!
Sacra quibus Domini thura dat ara mei.
Vos salvete itidem, veri salvete sodales!
Qui stabili stabiles statis amicitia.
Vos p(ro)misistis quondam stabilimen Amoris:
Promisti memores firmiter este, viri.
Si quis p(ro)misit non dum stabilimen Amoris;
Spondeat hic hodie pectoris ore fidem.
Cujus ut esse queam certus, paulisper adeste!
En chartam! proprias subjicite manus.
Eximium, si fert occasio, siq(ue) voluntas,
Stemmatis, aut aliud pingite, quaeso, Typum.
Vel Possessoris Nomen metagrammate quòdam,
Sive Poeticò scitum animate melò.
Aut epulas animi, pulcherrima ponite dicta:
Quilibet arbitrio factitet, ista suò.
Scriptum est? Vel pictum est? grates exolve Libelle,
Ingenuè gratas, et reverenter abi.
Possessor Blasius Leowei.

2. [...] *Auditor verbi divini Christianissimus. Seu, exercitatio theologica, verum, genuinum, realem, debitumq(ue) prædicati verbi divini, publicè audiendi, modum delineans. Cujus priorem mediam partem, ...præsides rectore h. t. universitatis magnifico, ... Georg-Henrico Kellero, ss. th. d. prof. eccl. Tubing. decano, & superattendente ducalis stipendii, dn. præceptore, et in Christo Patre æstimatissimo, subses, Blasius Löwey, Hungarus, ss. th. cultor, & immerens sereniss. duc. Würt. alumnus, publico ...proponit, in aula theologorum nova, ad dies et Martii, ...*, Tübingen, Johann Heinrich Reis, 1682. – RMK III. 3205. – Thesis I. Verbum Dei audiendum est libenter, sive velociter. Thesis II. Verbum Dei audiendum est reverenter.

Ajánlás, az első sort a kötéskor levágták [A_{1v}:]

ET

Serenissimo Celsissimo(ue) Principi ac Domino, Dn. FRIDERICO CAROLO, Duci Würtembergiæ & Teccia, Comiti Montispeligardi Dynastæ in Heidenheim, &c. Administratori, supremo(ue) Tutori, Principi Magnanimo ac Domino Clementissimo.

UT ET

Serenissimo Celsissimo(ue) Principi ac Domino, Dn. MAGDALENÆ SIBYLLÆ, Ducissæ Würtembergiæ & Teccia, Comiti Montispeligardi, Dominæ in Heidenheim. Natæ Landgraviæ Hassiæ, Principi Hersfeldiæ, Comiti Cattimeliboci, Diezæ, Zigenhaini, Niddæ, Schauenburgi, Isenburgi, & Budingæ. Principi Viduæ ac Dominæ Clementissimæ.

NEC NON

Serenissimo Celsissimo(ue) Principi ac Domino, Dn. EBERHARDO LUDOVICO, Duci Würtembergiæ & Teccia, Comiti Montispeligardi, Dynastæ in Heidenheim, &c. Principi Horeulario ac Domino Clementissimo.

Auditorem hunc Verbi Divini Christianissimum, inæstimabili ipsorum, junctim, & singillatim derivatâ, Clementiâ, conceptum, formatum, fotum, natumque in pium mentis in æternum gratæ pignus, profundâ animi submissione litat, Principalique gratiâ, erga *Evangelicam Nationem Hungaricam* continuandâ, ab iisdem accipi, orat

Immerens Alumnus et Cliens,

BLASIVS LÖWEY, A. & R.

3. *Jove Juva! Auditor verbi divini Christianissimus. Sive, exercitatio theologica, verum, genuinum, realem, debitumq(ue) prædicati verbi divini, publicè audiendi, modum delineans. Cujus posteriorem mediam partem, ... præside ... Georg-Henrico Hæberlino, ss. th. d. & p. extraord. eccl. Tubing. symmistâ, superattendente ducalis stipendii, dn. præceptore, patrono et promotore colendissimo. Subses, Blasius Löwey, Hungarus, ss. th. cultor, & immerens sereniss. duc. Würt. alumnus, publico ...proponit, in aula theologorum nova, ad dies et Aprilis, ... – Tübingen, Johann Heinrich Reis, 1682. – RMK III. 3206. – Thesis III. Verbum Dei audiendum est memoriter. Thesis IV. Verbum Dei audiendum est efficaciter.*

Ajánlás – A-verzió (F_{1v}) – példány: Halle, Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt, Ung VI 51 (24):

VIRIS

Magnificâ Strenuitate splendidissimo Dn;

Generoso Stemmate, & Theologico–Politici Sapienciâ maximè conspicuo;

Plurimum Reverendâ Dignitate, Amplitudine, Nobilissimorum Ordinum, Statuum Virtutumq(ue) laude clarissimis;

DN. JONÆ SCHRIMPFFIO, JCto celeberrimo, Comiti Palatino Cæsareo, DUCIS Elect. Saxonici, ut & multorum aliorum Principum, Urbiumque S. R. I. Consiliario, Residenti & Agenti in Aula Cæsarea Viennensi Inclytissimo, Mandatario perpetuo, &c. Communi Pauperum, maximè Studiosorum, Patrono longè gratiosissimo.

DN. GEORGIO GERHART, Carponensi; Inclyti Comitatus Hontensis, Statuumque Regni Hungarici in nupera solenni Diæta Assessori Primario longè spectatissimo, &c. Dn. quondam Hospiti ac Patrono æstimatissimo.

Venerabili admodum ac Inclyto

CONVENTUI ECCLESIASTICO LUTHERANO, qui in Regia Liberaque Civitate Semproniensi est, &c. Dnn. Promotoribus humillimo cultu suspiciendis.

DN. GEORGIO HODIKIO,

DN. JOHANNI SIMONY,

DN. THOMÆ HERICZ,

Dnn. Patronis honoratissimis.

DN. JOHANNI ENSEL, Ecclesiæ Meszleniensis quondam Pastori, Sacri Contubernii August. Confess. Cis-Danubiani Notario, Concionatori nuper Comitali dignissimo, &c. Gamalieli olim fidissimo, nunc Patrono & in Christo Patri summè venerando.

DNN. JAURINENSIBUS, Evangelico-Lutheranis universis, constantissimis Jesu Christi Confessoribus, Dominis Patronis colendissimis.

Posteriorem hanc Exercitationis Theologica partem, in contestandam devoto mentis subjectionem, humillimamq(ue) sui studiorumq(ue) suorum commendationem,

D. D. D.

Cliens devotissimus,

Blasius Löwey, Hungar. A. & Resp.

Ajánlás – B-verzió (F_{1v}) – példány: MTA Könyvtár és Információs Központ, Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye, RM III. 698/2:

[VIRIS]

Summâ Reverentiâ, Magnificentiaq(ue) Eminentissimo; Præ–Nobilissimis, Amplissimis, Consultissimisq(ue); Admodum Reverendis, Præ–Clarissimis, pientissimisq(ue) Venerabilibus, Doctissimis, Ornatissimisq(ue);

DN. CHRISTOPHORO WÖLFFLINO, SS. Th. Profundissimo, Sereniss. Würtemb. DUCIS Confessionario, Consilioque Eccl. Dignissimo, nec non Præposito Stuttgardiano Venerabilissimo, &c. Domino *Evangelicæ Gentis Hungar.* Fautori & Patrono perquàm magno, humillimoque cultu prosequendo.

DN. JOHANNI JACOBO WIESTIO, Ducalis Camerae Consiliario, Serenissimæque Iuventutis Würtemb. Informatori gravissimo, &c. Domino Fautori æstimatissimo.

DN. JOHAN. CASPARO KESLERO, Superioris Dicasterii Würtemb. Secretario, Iuratoque Notario Cæsareo dexterrimo, &c. Domino Fautori & Conterraneo honoratissimo.

DN. M. JOH. LUDOVICO CAPPELIO, Ecclesiæ Gülsteinensis PASTORI longè meritissimo, &c. Domino Benefactori & in Christo Patri, nq. satis honorando.

DN. M. JOH. JACOBO LANGIO, Xenodochii Stuttgardiani Diacono meritissimo, &c. Dn. Fautori quàm optimo, nq. satis diligendo.

DN. M. MATTHÆO ESENWEINIO, Ducalis Collegii Hirsaugiensis Pastori & Proto Didascalo Dignissimo, &c. Dn. Fautori preciosissimo.

DN. M. JOH. HENRICO BREUNINGIO, ad D. Leonh. apud Stuttgardiens. Diacono meritissimo, &c. Dn. Fautori singulariter observando.

DN. M. JOH. ADAMO NEUNECKERO, SS. Th. Studioso laudatissimo, sacrique Ministerii Candidato meritissimo, h. t. Ecclesiæ Strümpfelbacensis Vicario fidelissimo, &c. Dn. Evergetæ singularissimo, colendissimoque.

DN. M. JOH. LUDOVICO BAURIO, SS. Th. Studioso ingenuo, sacrique Ministerii Candidato meritissimo, h. t. Ecclesiæ Ganckingensis Vicario fidelissimo, &c. Dn. Fautori benefico longè Venerando.

NEC NON

Spectatissimo, Prudentissimoque VIRO,

DN. JOHANNI GEORGIO COTTA, Celebri Bibliopolæ Illustris admodum Academiae Tubingensis, Exulumque Onesiphoro benignissimo, &c. Dn. Fautori debito honore amoreque jugiter afficiendo.

Posteriorem hanc Exercitationis Theologicæ partem, in contestandum nq. intermorituræ ob patrocinium, gratiam ac beneficentiam multam et magnam, devotionis officium, D. D. D. Cliens submississimus,

Blasius Löwey, Hung. A. & Resp.

A disszertáció végén lévő (K_{2v}) üdvözlővers aláírói: „Conterranei Hungari, Serenissimi Principis Würtemb. in Illustri, quod Tubingæ, Stipendio Alumnii.”

4. I. N. J. *Az Augustana Confessio magyarul*, S. l. et typ., 1692. – RMK I. 1434.

[A_{1v}:] Elöljáró beszédecské:

REgenten Rómában szégyennek tartatot, ha valaki Romai Polgár volt, s’ nem tudta a’ Romai törvényt. Ezenképpen szégyen volna, ha azok, a’ kik Augustana Confessiön valók, az Augustana Confessiót nem látnák, olvalsnák [!], vagy hallanák. Azért az Augustána Confessiön lévő Magyarok kedvéért, ugyan-azon Augustána Confessiót magyarol kinyomtattatni tetczet Buzgó Lélekkel.

5. *Az egész esztendő által való vasárnapokra és innepekre rendeltetett evangeliomok es epistolak ...*, Bártfa, Városi ny., 1698. – RMK I. 1517.

A perikópás könyv (RMK I. 1517: A_{2r}–A_{3v}) előszavát az evangélikusok mecénásához, komájához, Telekesi Török Istvánhoz írta (PAYR, 1896, 17):

Ajánlo-Leveletske.

IGEN REGI NAGY NEMZETSEGÜ és NEMESSÉGÜ TELEKESI TÖRÖK ISTVAN, *Kiváltképpen való kegyes Patronus Uramnak ő Kegylmednek [!] ajánlván kötelességgel való szolgálatomat, Istentül lelki testi, földi mennyei, idő szerint, és örökkén való jókat kívánok szivessen!*

CHRISTUS URUNK születése után 1643. esztend. el-fogyván az 1636. esztend. ki-nyomtattatott Evangeliomos Könyvnek Exemplari, Csepregi Könyv-nyomtato FARKAS IMRE, maga költségével újjonnan ki-nyomtatta, és NEMZETES URAM, a’ Kegylmed idvözült öreg Attyának TÖRÖK JANOS Uramnak, egyetemben a’ Kegylmed édes Attyának-is, TÖRÖK ISTVAN, és Kegylmed Bátyjának TÖRÖK IMRE Uraiménak dedálta;

hogy meg-szaporodván megint az Exemplárok, azokbul tovább-is tanitattának az emberek az öreg [!] idvösségre. Hasonlo elfogyását látván pedig én-is a' mi mostani időnkben az föllyeb említett Evangeliosmos Könyvnek, teczet azt nékem ugyan azon Csepregi nyomtatás szerint a' Nemes Szabad Királyi BARTFA Várossának Typographiában a' Kegyelmed tekintetes neve alatt ki-nyomtatatom. Mellyre való bizodalmat és bátorságot vettem, részül a' Kegyelmed Ecclesiai daykaságából, mellyben ditséretessen követi föllyeb meg-nevezett eleinek nyomdokit; részül én hozzám, méltatlanhoz való meg-bötsülhetetlen *Gratiájából*, mellybül méltoztatott engemet szintén Kereszt-Komjának-is fogadnyi. Az Ur légyen Kegyelmednek, Nemzetes Komám Uram, ugy szerelmes Házas-Társának-is, Nemzetes Komáromi CATHARINA Komám Aszonynak, és Kegyelmetek édes Fiatskájának TÖRÖK BALINTNAK, s' ez után Isten áldásából több leendő Magzatinak-is oltalmazó paissa és fölötte igen bővséges jutalma! Gen. 15.1. hogy tündökölhessenek Kegyelmetek sok számos esztendőig kívánt állapotban Isten ditsösségére és a' maga lelke idvösségére. AMEN.

Iráam Györi Uj-Városban, Szent Lukás napján, Anno 1698.

Kegyelmed Méltatlan Szolgája s' Komja

LÖWEI BALAS,

Györi Augustána Confession lévő Ecclesiának érdemetlen Lelki Pásztor.

6. Ács Mihály: *Arany láncz ...*, Lőcse, Samuel Brewer, 1696. – RMK I. 1489.

Előszó:

[A_{7r-v}.:] A' Tiszteletes Autorhoz és egyetemben Keresztény Olvasóhoz-is való rövid Elöl-Járó Beszédetske.

IGen jól, kegyessen és Istenessen gondoltad, Christusban nálamnál öregjebb hiv Szolga-Társom, hogy e' Magyar Imádságos Könyvetskét irtad, a' Szent Irással ottan ottan meg-tsillagoztattad, és az Imádkozó Híveknek hasznokra ki-nyomtatatni akartad. Mert panaszkodásra méltó dolog, hogy majd alig találatik edgy, vagy-is két Magyar Imádságos Könyvetske, mellyet Religionkon való Ember botsátot volna ki. Innét, Te Keresztény Olvasó, annál-is inkább ély evel hiven, kegyessen és istenessen Isten ditsösségére, s' magad Lelked idvességére, mellyet a' Szent Lélek segedelmébül el-követni igyekezik a' te Szolgád-is az URban

LÖWEI BALAS, Györi Aug. Confessio[n] lévő Ecclesiának Lelki Tanítója.

7. Énekei:

- *Bibliában mondja, Krisztus parancsolja* – kötetünk **42. sz.** éneke;
- *Ein schön göttliches Segens-Haus, ist diß unser liebes Bethaus* – lásd alább;
- *Földieket, kik halásztok* [?] – kötetünk **245. sz.** éneke;
- *Ímhol, ímhol! most jön Sionnak királya* [?] – kötetünk **244. sz.** éneke;
- *Isten áldásának háza* – kiad. RMKT **17**, 14, 83. sz.;
- *Lelkem, kit elvesztettél* – kötetünk **43. sz.** éneke;
- *Lelkem ő nagy örömében* – kötetünk **44. sz.** éneke;
- *Ó, te mindenható, fölséges Isten* – kiad. RMKT **17**, 14, 84. sz.

Ein Lied bey Einweihung eines Bethauses zu gebrauchen, welches J. W. C. Blasius Lövey damaliger der Augspurgischen Confeßion zugethanen in Raab Prediger, verfertigt hat, Anno 1696.

Jm Thon: Komm H. Geist, HErr GOtt etc.

1. EJn schön göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus :/
So uns der HErr auferbauen,
hat lassen das vollbracht schauen.
Darinn nun unser Seel und Hertz,
GOtt ehret, anbetet aufwerts,
und unser Mund Zung, bekennet,
daß ein schön göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus.
2. Ein schön göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus :/
Denn aus sein heiligen Segen
ist kommen das Bauvermögen.
Noch ferner umb all sein Seegen,
unsre Bitt bey ihm einlegen,
hoffen auch denselben gewiß;
Drum ein schön göttliches Segenshaus,
ist diß unser liebes Bethaus.

3. Ein schön göttliches Segens=haus,
ist diß unser liebes Bethaus :/
Denn GOtt hat g'sagt: an welchem Ort,
werd' ich stiften meines Nahmens Hort,
da will ich ja zu euch kommen,
segnen, niemand ausgenommen;
dahero wir frölich singen,
daß ein schön göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus.
4. Ein schön göttliches Segens=Hauß,
ist diß unser liebes Bethaus :/
Hier ist sein Wort und Sacrament,
GOtt erhalts bis an der Welt End.
Hier beten wir aus Hertzensgrund,
singen mit andachtigem Mund,
wir werden auch gewiß erhöret;
Drum ein schön göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus.
5. Ein schön göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus :/
Hier wird Vergebung der Sünden
geprediget, und verkündet,
die Liebe GOttes des Vaters,
die Gnade GOttes des Sohnes,
die Hülff des heiligen Geistes.
Drum ein schön göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus.
6. Ein schön göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus :/
Mit Jacob sagen wir billig,
GOtt der HErr ist hier gewißlich.
Hier ist nichts denn Gottes=Statte,
hier ist die schön Himmels=Pforte;
laßt uns wandlen from ein und aus;
Denn ein schön göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus.
7. Ein schön göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus :/
Drum bitten wir, JEsu, bewahr,
gnadiglich dis Haus für Gefahr,
für Feind, Feuer und Wassers=Noth,
für Jrrthum behüt lieber GOtt,
verleih daß es bleibt bis ans End,
ein schönes göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus.
8. Ein schön göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus :/
Drum bitten wir mit Salomon,
wollest erhören jederman,
so dich allhier wird anrufen,
deine Gnad, Hülff, Segen suchen,
wir werden auch dir danksagen,
daß ein schön göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus.
9. Ein schön göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus :/
GOtt segne alle so ihr Müh,
Geld bey diesem Gebau nichts nie,
gesparet haben nun gieb ja,

daß Sie singen Alleluja,
dich allezeit loben, preisen,
daß ein schön göttliches Segens=Haus,
ist diß unser liebes Bethaus. Amen.

Versforma: a6, a6, b5 / c6, c6, b5 / d15(7,8) / d6.

A nótajelzésben megadott dallam: *Jézus, életemnek*; RMDT II. 348. sz., 178, 653. Első előfordulása: *Jesu, meine Freude*, Johann Crüger 1653; **Zahn 8032**. Első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 101.** (RMDT II. 348/II. sz.) Zahn és a Győri korálkönyv verzióját is közöljük, hogy bemutassuk a XVII. és a XVIII. század tonalitásérzékének különbségét. Hangnem: dór / dallamos moll; Ambitus: 1–10 / 1–10; Kadencia: 1, 7, 8, 1, 7, 8, 3, 5 / 1, 7, 8, 1, 7, 8, 3, 5. Mai énekeskönyvi változatok: *Jesu, meine Freude*, EG 1993: Nr. 396; *Jézus, boldogságom*, EÉ 1982: 357. sz.

2 Keressétek hiven ... – Mt 7,7

9 A' Lábán kereste bálványit ... – 1Móz 31,30–35

10 Saul-is nyomozta ... – 1Sám 22–23

11 A' Papok Christus ellen. – Mt 26,59–60

13 Sőt a Sidoknak is ... – Jn 7,34

29–32 Látod miképp' jara Joseph és Mária ... – Lk 2,41–52

43 Cain Saul és Judás ... – 1Móz 4,5–12; 1Sám 31; Mt 27,3–5

43.

Nyomtatott kiadása:

ZMK cr. 1718²: 97–99 – Élőfej: *COMMUNICALASKOR. ENEKEK.* – Cím: [JEsust el-vesztő ...] *II. Notája: Szivem szerint kiva*[nom utolsó órámat, **227. sz.** énekünk]. – A szöveg végén: *Amen.*

Lásd még: MLÓ 1730: 394–396; ZMK 1781: 117–119.

Vízkereszt után első vasárnapra való ének. Az akrosztichon szerint – LOEVEI BALÁS – a vers szerzője Lövei Balázs evangélikus lelkész. A ciklus első darabjáról és Löveiről lásd a **42. sz.** versünknel írtakat (*Bibliában mondja, Krisztus*). A Jézus-keresés folyamatába Lövei beilleszti lelkipásztori tanításait: olvasd a Bibliát, járj a hívők gyülekezetébe, kerüld a mulandó dolgokat, imádkozz és könyörögj bűnbocsánatért.

Az ének szövegében a szavak többször ok nélkül két darabba tördelődnek, olykor elválasztójellel (!), máskor különálló szavak vannak egybeszedve. Sok a nyomdahiba is. Úgy tűnik, mintha a verset újraszedték volna.

Versforma: a7, a6, b7, b6 / c6, c6 / d7, d6.

A nótajelzésben megadott dallam: *Szívem szerint kívánom*; RMDT II. 222/a. sz. Első előfordulása: *Herzlich tut mich verlangen*, Hans Leo Haßler 1601; Görlitz 1613; Zahn 5385a. Első magyarországi lejegyzése: Eperjesi graduál (1635–1652): 549. tétel. Hangnem: fríg; Ambitus: VII–6; Kadencia: 1, 4, 1, 4, 6, 1, 5. Egyéb előfordulás: [SZÖLÖSY Benedek:] *Cantvs catholici ...* (Lőcse 1655): 187. Mai énekeskönyvi változatok: *O Haupt voll Blut und Wunden*, EG 1993: Nr. 85; *Ó, Krisztus-fő, sok sebbel*, EÉ 1982: 200. sz.; *Ó Krisztusfő, te zúzott*, RÉ 1948: 341. sz.

13–16 Ioseph és Maria ... – Lk 2,41–52

33 poenitentiát – bűnbánatot

43–56 – a követendő és megtért bibliai személyek és történetek: Manases – Manassé (Ezékiás király fia, uralkodott: Kr. e. 687–642), 2Krón 33,11–13; Saulus–Paulus (Pál) – ApCsel 9,1–18; Simon Péter – Lk 9; Dávid – 1Sám 16 skk., Zsolt; a tékozló fiú példázata – Lk 15,11–32; a publicanus (vámzedő) példázata – Lk 18,9–14; a bűnös asszony – Lk 7,36–50; serény pásztor – példázat az elveszett juhról, Lk 15,4–7; asszonyi állat. – az elveszett drahmáról példázat, Lk 15,8–10.

44.

Nyomtatott kiadása:

ZMK cr. 1718²: 99–101 – Élőfej: *COMMUNICALASKOR. ENEKEK.* – Cím: [JEsust el-vesztő ...] *III. Nota: Tündöklő hajnali csillag* [**130. sz.** énekünk]. – A szöveg vége az 58. sortól kezdődően hiányzik, a 102. lapon Lövei *Isten áldásának háza* kezdetű éneke kezdődik.

Lásd még: MLÓ 1730: 396–398; ZMK 1781: 119–122 (ebből a forrásból egészítettük ki a szöveget).

Vízkereszt után első vasárnapra való ének. Az akrosztichon szerint – LOVEI BALAS – a vers szerzője Lövei Balázs evangélikus lelkész. A ciklus harmadik darabja a Jézust megtaláló hívő lélek örvendezése és intés a hit megtartására, amelyhez a Szentlélek segítségét kell kérni. Löveiről, a bibliai ígéretről lásd a **42. és 43. sz.** versünknel írtakat (*Bibliában mondja, Krisztus; Lelkem, kit elvesztettél*).

Versforma: a8, a8, b7 / c8, c8, b7 / d2, d2(3) / e4, e4 / f4, f8. – A két- és négyszótagos sorok szótagszámai és rímei is meglehetősen pontosan be vannak tartva.

A nótajelzésben megadott dallam: *Tündöklő hajnali csillag*; RMDT II. 175. Első előfordulása: *Wie schön leuchtet der Morgenstern*, Philipp Nicolai 1599; Zahn 8359; DKL A1068 (III/4). Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 105. Hangnem: jón; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 1, 5, 1, 1. Mai énekeskönyvi változatok: *Wie schön leuchtet der Morgenstern*, EG 1993: Nr. 70; *Szép, fényes Hajnalcsillagom*, EÉ 1982: 361. sz.

22–24 Hütöd tart meg tégedet ... – Lk 7,50 etc.

BÖJTRE – NAGYHÉTRE – NAGYPÉNTÉKRE VALÓ ÉNEKEK

45.

Kézirata:

Nagyböjti dicséret (1660-as évek): 361a–b – A szöveg végén: *Amen*. – A kézirat erősen rongálódott, a vers eleje hiányzik.

Nagyböjti ének, könyörgés. 1660 előtt keletkezett. Szerzőjét, esetleges forrását nem ismerjük.

Versforma: a8, a8 / b8, b8 / c8, c8.

Nótajelzése nincs. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Mi Atyánk, ki vagy mennyekben, Mennybéli felséges Isten*; RMDT I. 133. sz.; HG 1574: XXXVIv (EG 1993: Nr. 344; EÉ 1982: 72. sz.; RÉ 1948: 483. sz. – kötetünk **115. sz.** éneke). Hangnem: dór; Ambitus: 1–10; Kadencia: 1, 5, 8, 5, 3.

46.

Nyomtatott kiadásai:

I. ZMK 1692–1694: 48–49 – Főcím és előfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

II. Lőcse 1694: 1/412–413 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALÓ DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

III. Lőcse 1696: 1/412–413 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALÓ DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Egyéb előfordulásai:

Nyomtatványbejegyzés (EOK, XVIII. század): hátsó előzéklapok 2b – *Urunk jesus / szelédégnek igaz ba/ranya ez vilagra jöve / bűnösök valtsagara / mi bűnünkért adta / magat az aldozatra. //*

ZMK cr. 1718¹: 48–49 – Főcím: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 62–63 – Főcím: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 28; ZMK 1703: 48–49; ZMK 1706: 35–36; MLÓ 1730: 336–337; ÚZMK 1743: 119. sz.; ZMK 1780: 73–75; ZMK 1781: 62–63.

Böjti ének. 1694 előtt keletkezett. A megváltó Krisztusról szóló dicséret szerzőjét, illetve esetleges forrását nem ismerjük.

Versforma: a13, a13, a13, a13.

Nótajelzése nincs. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Emlékezzél, mi történék, Uram, miértünk*, RMDT I. 27/I. sz. (RÉ 1948: 386. sz.; EÉ 1982: 403. sz.) Hangnem: dór; Ambitus: VII–8; Kadencia: 1, 5, VII.

1 szelédégnek igaz Báránya – Ézs 53,7; Jn 1,29.36 etc.

47.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1706: 149–150 – Főcím: *TOLDALÉK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MÁS*.

Böjti ének. 1700 előtt keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen.

Versforma: a16(8,8), a15(8,7). – A rímelés bizonytalan.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **HG 1574, XIIIIV**. Az a16(8,8), a15(8,7) metrum a Benedicamus szokásos formája, ezért ilyen dallamot kerestünk. HG 1574 közlésében a félkadencia előtti két hang eggyel feljebb csúszott, valamint a kulcsot is rossz helyre rakták. Mivel e tétel előképe az V. gregorián mise Kyrie-dallama – *Kyrie magnae Deus potentiae* –, ez alapján rekonstruálható a helyes alak. (Az ehhez felhasznált forrás: **Graduale triplex, Solesmis, 1979, 728.**) A vers első versszakának második nagysora eltér a szabályos metrumtól: a15(8,7) helyett a14(9,5). Ezt úgy oldottuk meg, hogy a szöveg átnyúlik a belső sorhatáron, majd az utána következő ismétlődő hang kimarad. A tiszta forma érvényesülése érdekében a második vszk. szövegét is közöljük. Hangnem: hypomixolid; Ambitus: IV–4; Kadencia: 1, IV, 1, 1. Mai énekeskönyvi változat: GyLK 2007: 250. sz.

1–2 JÉSZUS Kristus ki mi érttünk... – Mt 4,1–11

5–6 JéSZUS Kristus te felséges Király lévén ... – Jn 12,14

48.

Nyomtatott kiadása:

ZMK cr. 1718²: 51–54 – Főcím: *BÖJTI ENEKEK*. – Élőfej: *BÖYTI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Böyti Enek. Nota Segétségül hívjuk az. &c.* [mennybéli Istent, RPHA 1215]. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: MLÓ 1730: 313–316; ZMK 1781: 50–54.

Böjti ének. 1700 körül keletkezett. Az ének két nagy részre osztható: a 3–8. vszk. Jézus szenvedéstörténete (Lk 22–23), a 9–18. vszk. pedig lelkipásztori értelmezés, intés, könyörgés és hálaadás. Az értelmezés történeti háttérét a protestáns egyház 17. század végi üldözése adja. Az akrosztichon szerint – ISTVÁN TATAAI TEÖTHEN – az éneket Tatay István szerezte tétí lelkésségében. Neve az ÚMIL-ban nem szerepel. A kistatai nemesi családból származó Tatay István Tatán született. Iskoláit Kőszegen és Sopronban végezte. Pordányban, majd Téten 1695-ig tanított. Zabler Jakab (az ötvárosi szuperintendencia püspöke, bárfai lelkész) avatta lelkésszé (PAYR, 1924, 395). Téten 1705-ig volt lelkész. Fia, ifj. kistatai Tatay István (1693–1747), a dunántúli pietista kör tagja, györkönyi lelkész volt (CSEPREGI, 2000, 113).

Az ordinációs anyakönyvben a következő életrajza szerepel:

„Nonnisi quis legitime certaverit et fidem usque ad finem servaverit, coronabitur. Ego Stephanus Tatay patre Steph(ano) Tatay, matre Elisabetha Ihasz in pago Tata co(mi)t(a)t(us) Sopronien(sis) natus. P(rae)c(e)ptores habui r(ectorem) Dan(ielem) Zvankovics et r(ectorem) (j)am p(ost) m(ortem) Andr(eae) Sarosi in schola Gynziensi a(nn)is 5, Sempronii Mich(aelem) Ungerum a(nn)is 2, donec t(em)plis scholisq(ue) Soproniensibus spoliati ab inimicis expulsi fuissetus. Tandem ex divina clementia ad off(ici)um rectoratus prius in pagum Pordány in co(mi)t(a)t(u) Sopronien(sis), hincq(ue) iterum expulsus in pagum Tetth in co(mi)t(a)t(u) Jaurien(sis), ubi ordinarie ad m(iniste)r(iu)m verbi Dei vocatus, in synodo non tam pridem in pago Kispécz habita cum aliis candidatus et nunc a d(omino) adm(odum) r(everendo) et exc(ellentissimo) d(omino) Jac(obo) Zablero s(u)p(er)in(ten)d(en)t(e) etc. d(ie) 11. maij 1695 ordinatus.” (EOL, *Ordinációs jegyzék*, Z 121,45.)

Tatay énekei csak a 18. századi, 1718 körül kiadott ZMK-kban jelentek meg először. Ezen a böjti éneken kívül ő szerezte a *Szívemet hozzád emelem* (16. sz. versünk), az *Istenem, neked megvallom* (118. sz. versünk) és a *Téged igazán s valóban* (196. sz. versünk) kezdetűeket is. Kétséges, hogy ő lenne a szerzője a *Neked, mennybéli királyunk* (185. sz.) kezdetű éneknek is.

Versforma: a12(6,6) / a12(6,6) / a12(6,6) / a12(6,6).

A nótajelzésben megadott dallam: *Segítségül hívjuk a mennybéli Istent*; RMDT I. 15/II. sz., 611–612. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 271. sz., 423.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–7; Kadencia: 5, 2, 5. Mai énekeskönyvi változatok (a Hoffgreff-énekeskönyv dallamvariánsával, RMNy 134A: l_{3v}): *Semmit ne bántódjál, Krisztus szent serege*, EÉ 1982: 261. sz.; RÉ 1948: 380. sz.

49.

Nyomtatott kiadásai és kézírata:

I. Lőcse 1629: 107 – Főcím: *AZ CHRISTVSnak kénþvenvedéséről való Dicséretek*. – Élőfej: *CHRISTVSNAK KENSZENVED*. – Cím: *MAS*.

II. Eperjesi graduál (1635–1652): 112b ♯ – Főcím: *Sequentur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI*. – Alcím: *Sequentur Cantiones De Passione*. – Cím: *Agnus Dei*. – Ezt a címet emeltük a főszövegbe. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 228. tétel – A törzsanyagba tartozik.

III. Lőcse 1673: 1/381 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

IV. Lőcse 1694: 1/410–411 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

V. Lőcse 1696: 1/410–411 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTU SKIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Egyéb előfordulásai:

Vépi kántorkönyv (1731): 145 – Főcím: *KRISTUS KIN SZE[n]yedisirül es az ű keserves FEL FESZITTISIRÜL való Szép Énekek ez kiss Részen taláztatnak Az Szent BÖITI NAPOKRA*. – Élőfej: *Böiti Enekek*. – Cím: *Nagy pinteken Passio utan mondando 3szor*.

Löcse 1690: 1/385–386 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Löcse 1691: 1/385–386 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO. DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele) (lapszám nélkül a tartalomjegyzékben); Löcse 1670: 1/381; Löcse 1701: 406; MLÓ 1730: 348; ÚZMK 1743: 106. sz.; ZMK 1780: 103; EÉ 1982: 188. sz.; RÉ 1948: 184. sz.

Nagyheti Agnus Dei. 1629 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen. Az Agnus Dei a keleti keresztény egyház gyakorlata nyomán 700 körül került bele a liturgiába: a mise ordinariának utolsó tétele, áldozás előtti imádság: „Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis!”. A szöveg Krisztus (Isten Báránya) keresztáldozatára utal, bibliai alapja: „Íme, az Isten Báránya, aki hordozza a világ bűnét.” (Jn 1,29). A reformatori úrvacsorai liturgiában, majd a böjti, nagyheti énekek között mind latinul, mind népnelvű tropizált formákban megőrződött. (Részletesebben lásd HAFENSCHER, 2010, 85–89.)

Forrás: az *O Lamm Gottes, unschuldig*, az egyik legrégebbi német evangélikus ének, amely 1522 nyara és 1523 tavasza között keletkezett. Szerzője az eredetileg bencés szerzetes, Nikolaus Decius (cr. 1485–1546 után), aki wittenbergi tanulmányai után többfelé megfordult mint evangélikus lelkész és kántor – többek között Mühlhausenben (Műnary, Lengyelország) és második udvari lelkészként Königsbergben (Kaliningrad, Oroszország). Hatottak rá a németalföldi kora református nézetek. (Lásd még WWG, 73–74; MGG, 5, 643–645; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz9427.html> – letöltés: 2014. január.) A miseénekek (Gloria, Sanctus, Agnus Dei) helyettesítésére szerezte népnelvű énekeit. A *Tranoscius-énekeskönyv*ben is szerepel (TRANOSCIUS 1912: č. 161 – *Ó beránku nevinny, Jenž*).

WACKERNAGEL az 1531-es rostocki (VD16 G 930: LIIIr) és az 1539-es lipcsei (DKL 1539⁰⁴: 87v) énekeskönyv alapján közli a szöveget (III, Nr. 619–620.) (Lásd még Breslau 1644: 133, a cím: *Das Agnus Dei kürztlichen dreymal zu singen*; Leutschau 1686: 1/281–282; Leutschau 1694: 50 – [Vom Leiden und Sterben JESU CHRISTI.] *Ein Anders*; Leutschau 1700: 1/188 – [Vom bitteren Leyden und Sterben JESU CHRISTI.] *Das AGNUS DEI*; Oedenburg 1691: 99 – [Vom Leyden und Sterben unsers HERRN JESU CHRISTI.] (46) – lényegében megegyezik a löcsei szöveggel; FISCHER, II, 188–189; EKG 1950: Nr. 55; EG 1993: Nr. 190.1; HEKG 1958, 100–102; Liederkunde, 6/7, 2003, 99–101):

Leipzig 1539.
(WACKERNAGEL, III, Nr. 620.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 281–282.)

Das Agnus Dei.

Vom bitteren Leyden und Sterben unsers HERRN JESU
CHRISTI. Das AGNUS DEI.

1. O Lamb Gottes vnschuldig
am stam des Creutzes geschlachtet,
All zeit gefunde(n) düldig,
wie wol du wurst verachtet:
All sund hastu getragen,
sonst möste wir verzage(n),
erbarm dich vnser, O Jhesu.

2. O Lamb Gottes etc.

3. O Lamb Gottes etc.
Gib.

1. O Lamb Gottes unschuldig,
am Stamm deß Creutzes geschlachtet:
Allzeit gefunden geduldig,
wiewohl du warest verachtet,
all Sünd hast du getragen,
sonst müsten wir verzagen,
erbarm dich unser, O JEsu!

Erbarm dich unser O JEsu!

Gieb uns deinn Frieden O JEsu!

Versforma: A7, A7, A7 / B7, B6 / x6 / R6.

A megadott dallam: *O Lamm Gottes, unschuldig*. Első előfordulása: Nikolaus Decius 1523; Erfurt 1542 (délnémet), **Zahn 4360**, DKL D21 (III/1/2); Magdeburg 1545 (északnémet), Zahn 4361a, DKL D21A (III/1/2). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 228. tétel**; RMDT II. 210. sz., 590. A német forrásokban már eleve kétféle dallamvariáns él egymással párhuzamosan, a magyar énekeskönyvekben megjelenő változatok pedig egyikkel sem egyeznek. Az Eperjesi graduál nagyobb változásokkal az első – *korábbi* vagy más elnevezéssel *délnémet* – verziót követi. (A magyar források többnyire a délnémet változatot vették át.) Kötetünk a délnémet variánst és az Eperjesi graduál dallamát közli. (Bővebben lásd ECSEDI, 1999/2000.) Hangnem: jón / jón; Ambitus: 1–8 / 1–8; Kadencia: 5, 1, 5, 1, 5, 3 / 5, 1, 5, 1, 5, 3. Mai énekeskönyvi változatok:

O Lamm Gottes, unschuldig, EG 1993, 190.1 (északnémet); *Krisztus, ártatlan Bárány*, EÉ 1982: 188. sz.; RÉ 1948: 184. sz. (délnémet).

1 Christus ártatlan Bárány – Ézs 53,7; Jn 1,29.36

50.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Lőcse 1635: 1/425–428 – Főcím: *APPENDI[X.] MIVEL-HOGY EZ NEHANY ISTENES Enekek későn érkeftének kezünkhöz, ide hátra kellett helyhezettünk.* – Élőfej: *APPENDIX.* – Cím: *AD DIEM PARASCEVES.* – A szöveg az egyetlen meglévő példány csonkasága miatt néhol hiányos. A szögletes zárójelbe tett részeket a II. szövegforrás alapján egészítettük ki.

II. Lőcse 1654: 2/279–280 – Főcím, élőfej: *TOLDALEK.* – Cím: *AD DIEM PARASCEVES.*

III. Kecskeméti graduál (1637–1681): 224–227 – Cím: *Alia* [= *Ad Diem Parasceves*]. *Ad Notam, Jer diczerjük az I(ste)nnnek fiat* [RPHA 639]. – A nótajelzést innen emeltük be a főszövegbe.

IV. Mihál Farkas-kódex (1677–1687): 117a–120a – Cím: *ALIA de eadem.* – A szöveg nehezen olvasható, több helyen nem sikerült kibetűzni az egyébként nagyszámú és gyakran jelentős eltérést tartalmazó helyeket. A szögletes zárójelbe tett részeket a Lőcse 1696 kiadása alapján pótoltuk. – A szöveg végén: *Amen.*

V. Lőcse 1694: 1/420–424 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nota: Parancsolá az Augustus* [császár – kiad. RMKT XVII, 7, 120. sz.].

VI. Lőcse 1696: 1/420–24 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nota: Parancsolá az Augustus.*

VII. Kolozsvár 1700: 2/208–211 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENVEDéséről való DITSERETEK.* – Élőfej: *NAGY HÉTRE VALO DITSÉRETEK.* – Cím: *Nóta: Parantsolá az Augustus Császár.* – Az V. forrás szerinti szövegváltozat, annyi eltéréssel, hogy az ott 29. versszakként (113–116. sor) szereplő szöveg ebben a forrásban a 17. vsz.

VIII. Kájoni János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 197–204 – Főcím: *CANTUS QUADRAGESIMALES. NAGYBöITRE-VALO ENEKEK.* – Alcím: *NAGY-SZEREDARA-VALO LAMENTATIO.* – Cím: *R. In monte oliveti. Nota: Menynek földnek ez világnak &c.* [kiad. RMKT XVII, 7, 136. sz.] [p. 197–198.]; *R. Tristis est anima mea etc. Nota: Menynek földnek ez világnak &c.* [p. 198–199.]; *R. Ecce vidimus. Nota: Menynek földnek. ut supra* [p. 200.]; Alcím: *NAGY-CSÖTÖRTÖKRE-VALO LAMENTATIO. Jeremiás Prófétának Siralmáról.* – Cím: *R. Omnes Amici. Nota: ut supra.* [p. 201.]; *R. Velum templi. Nota: Menynek földnek ez világnak &c.* [p. 202–203.]; *R. Vineam meam. Nota: Menynek földnek &c.* [p. 203–204.] – Az ének 28 versszakos változata, 6 részre osztva ágyazódik be a lamentáció prózai szövegébe úgy, hogy mindegyik rész végén megismétlődik a 28. vsz., a doxológia. (A Nagypéntekre szóló három lamentáció-részben a *Krisztus Urunk hogy megfeszítették* kezdetű ének helyettesíti a responsóriumokat és verzikulusokat lásd az alábbiakban.) A címként szereplő latin szövegek a latin nyelvű responsórium kezdőszavait adják.

IX. Pálffy Márton énekeskönyve (1676 előtt): 19a–20a – Cím: *Alia.* – A szöveg végén: *Finis.*

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/268–272 – Főcím: *INNEPI SZ. ÉNEKEK.* – Alcím: *KXTUS KIN-SZENVEDÉSÉRŐL VALÓ DITSÉRET.* – Élőfej: *Nagy Héti Ditséret.* – Cím: 212.) *Nóta: Parantsolá az Augustus Tsászár.*

Nagyölvedi énekeskönyv (1802–1810): 332–334 – A Jeremiás próféta siralmának első két része van lemásolva. Az első rész után a IX. változat 23–29. versszaka (*Mikor Jézus keresztfán függ vala*), cím: *Responsorium 1um.* A második rész után a IX. változat 36–40. versszaka (*Krisztus Urunk hogy megfeszítették*), cím: *Responsorium 2um.*

Lőcse 1675–1676: 2/408–11 – Főcím, élőfej: *TOLDALEK* – Cím: *AD DIEM PARASCEVES.*

Kolozsvár 1680–1681: 2/350–353 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB FELE DICSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB Féle DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Christus Kinszenvedéséről való ENEK. Nota: Parancsolá az Augustus: etc.*

Kolozsvár 1690: 2/322–325 – Főcím: *TOLDALÉK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB Féle DICSIRETEK* – Cím: *Christus kinszenvedéséről való ENEK. Nota: Parancsolá az Augustus &c.*

Debrecen 1697: 2/266–268 – Főcím: *TOLDALEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLüMB Féle DITSIRETEK.* – Cím: *Christus Kinszenvedéséről való ENEK. Nota: Parancsolá az Augustus etc.*

Debrecen 1700: 2/238–241 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENVEDéséről való DITSERETEK.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSERETEK.* – Cím: *Nóta: Parantsolá az Augustus Császár.*

Lásd még: Márton mester toldaléka (1714 előtt): 8a, 21b (A VIII. variáns 1–4. versszaka. A szöveg végén: *Amen.*); Lőcse 1701: 406–411; Lőcse 1719: 395–400; D 1778: 211. sz.

Nagyheti ének. 1635 előtt keletkezett. A szinoptikus evangéliumok (Mt 26,36 skk., Mk 14,32 skk., Lk 22,39 skk.) alapján Krisztus szenvedésének és kereszthalálának története, parafrázisa. Szerzője, amennyiben az akrosztichon eleje értelmes szöveggént olvasható – MIALE FAI... –, Fáy Mihály. Az Abaúj vármegyei Fáj község (ma: Borsod–Abaúj–Zemplén megye) birtokos családjának a tagja lehetett. Kétséges azonban, hogy az akrosztichon eleje valóban a szerző nevét jelöli, ennek ellentmond ugyanis az ének alábbiakban felvázolt keletkezéstörténete.

Forrás: közvetlen forrását nem ismerjük. A *Petri András-énekeskönyv*ben (S 50: 38a–38b) egy, az énekünkkel nagyon hasonló gondolatmenetű vers található: *Az olajfának nagy, magas hegyén*. Holl Béla a két vers összefüggését azzal magyarázza, hogy két önálló fordításról, ill. parafrázisról lehet szó. Közvetlen forrásként a nagyheti lamentációhoz kapcsolódó négy responzórium és verzikulus latin prózai szövegeit közli (RMKT XVII, 7, 135. sz., 600–601).

Versünk, mint protestáns forrásaink mutatják, nagyheti gyülekezeti ének. Ugyanakkor római katolikus forrásaink (Pálffi Márton énekeskönyve, 1676 előtt; KÁJONI János: *Cantionale catholicum.*, Csík 1676) arra utalnak, hogy a strofikus ének összefügg, illetve együtt értelmezhető a prózai, gregorián lamentációval is.

Versünk háttere, illetve liturgiai szerepe ez utóbbi esetben a következőképpen vázolható fel. A gregorián lamentáció – *Jeremiás próféta Siralma és imádsága* (JSir 1–5) – kilenc részből áll: nyolc siralom és az imádság. A római katolikus zsolozsmában a nagyhét három utolsó napján, a matutinumon énekelték (sok helyen ma is éneklik). Minden nap három-három részt énekeltek el belőle. A lamentáció egyes részeinek végén elhangzó responzórium és verzikulus tartalmilag pedig Krisztus szenvedéstörténetéhez kapcsolódik. Ez utóbbiakat a 17. században már helyettesíthette népének is, ahogy a Kájoni-féle római katolikus énekeskönyv mutatja (RMK I. 1188: 197–204). Mint ahogy már Holl Béla kimutatta, éneksorozatunk forrásai a lamentáció után elhangzó responzóriumok és verzikulusok.

Holl külön versként (RMKT XVII, 15, 224. sz.) közölte a nagypénteki lamentációhoz kapcsolódó verses parafrázist: *Krisztus Urunk hogy megfeszíteték*. A következő jegyek azonban arra mutatnak, hogy ez a vers is a *Magas hegyén, im, az olajfáknak* verssorozatához tartozik: a két vers együttesen adja a kilenc lamentációhoz kapcsolódó responzórium és verzikulus verses parafrázisát, valamint a metrum- és nótajelzés is azonos.

A forrásul szolgáló responzóriumok és verzikulusok latin szövegét az 1558-as esztergomi breviárium szerint adjuk (*Breuiarium secvndvm vsvm almæ et, metropolitane ecclesie Strigoniensis.* – Wien, Raphael Hoffhalter, 1558. – VD 16 B 8145).

[Nagycsütörtök]

Lamentatio 1. [...]

[300r:] R. In monte oliueti orauit ad patrem: pater si fieri potest transeat à me calix iste:

spiritus quidem promptus est:

caro autem infirma.

Fiat voluntas tua.

V. Veruntamen non sicut ego volo sed sicut tu vis pater. Fiat [voluntas tua].

Lamentatio 2.

[300r:] R. Tristis est anima mea vsque ad mortem:

sustinete hic & vigilate mecum.

Nunc videbitis turbam quæ cir-[300v:]cundabit me:

vos fugam capietis & ego vadam immolari pro vobis.

V. Vigilate & orate dicit dominus. Nunc [videbitis turbam quæ circundabit me].

Lamentatio 3.

[300v:] R. Ecce vidimus eum non habentem speciemneq(ue) decorem:

aspectus eius in eo no(n) est peccata nostra portauit:

pro nobis dolens ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras.

Cuius liuore sanati sumus.

V. Vere languores nostros ipse abstulit:

& peccata nostra ipse portauit. Cuius [liuore sanati sumus].

[Nagypéntek]

Lamentatio 1.

[304v:] R. O(mn)es amici mei dereliquerunt me & præualuerunt insidiantes mihi
tradidit me quem diligeba(m) & terribilibus oculis plaga crudeli percutiens. Aceto potabant me.
V. Et dederunt in escam meam fel & in siti mea. Aceto [potabant me].

Lamentatio 2.

[305r:] R. Velum te(m)pli scissum est & omnis terra tremuit:
latro de cruce clamabat dicens.
Memento mei d(omi)ne dum veneris in regnum tuum.
V. Amen dico tibi:
hodie mecum eris in paradiso. Me[m]ento mei d(omi)ne dum veneris in regnum tuum].

Lamentatio 3.

[305r:] Vineam mea electa ego te plantaui.
Quo(mod)o conuersa es in amaritudinem:
ut me crucifigeres & Barrabam dimitteres?
V. Ego quidem plantaui te vineam meam electam om(n)e semen verum.
Quo(mod)o conuersa es in amaritudinem:
ut me crucifigeres & Barrabam dimitteres?].

[Nagyszombat]

Lamentatio 1.

[307v:] R. Sepulto d(omi)no signatu(m) est monumentum volentes lapide(m) ad ostium monumenti.
Ponentes milites qui custodirent illud.
V. Ne forte veniant discipuli eius & furentur eu(m) & dicant plebi surrexit a mortuis. Pone[n]tes milites qui custodirent
illud].

Lamentatio 2.

[307v:] R. Hierusale(m) luge: & exue[308r:]te vestibis iucunditatis induere cinere & cilicio:
Quia in te est occisus saluator Israel.
V. Vlulate pastores & clamate asp(er)gite vos cinere.
Quia in te [est occisus saluator Israel].

Lamentatio 3. [Oratio Hieremiæ prophetæ.]

[308r:] R. Pla(n)ge quia virgo plebs mea vlulate pastores in cinere & cilitio.
Quia veniet dies d(omi)ni magna & amara valde.
V. Plauseru(n)t super me manibus suis omnes transeuntes per viam sibilauerunt & mouerunt caput. Quia [veniet dies
d(omi)ni magna & amara valde].

Kérdés, hogy vajon a protestánsok is a katolikushoz hasonló módon énekelték-e a lamentációt. A protestáns graduálok és egyéb zenetörténeti források szerint a kilenc részre osztott lamentációt a protestánsok is megőrizték: a kántor a nagyhét három utolsó napján, a reggeli (mellék)istentiszteleten énekelt el. Az egyes részek végén lévő responzóriumokat és verzikulusokat lehetséges, hogy nemcsak a katolikusok, hanem a protestánsok is gyülekezeti énekkel helyettesítették, esetünkben ez a *Magas hegyén, ím, az olajfáknak* kezdetű éneksorozat lehetett. Énekünk eszerint elhangozhatott mint önálló gyülekezeti ének a főistentiszteleten, és mint a lamentációhoz kapcsolódó, a responzóriumot és verzikulust helyettesítő ének is. (Versünket egyébként más módon, dramatizált formában is megszólaltathatták, hiszen a versben több személy mondja el az evangéliumi eseményeket.)

Az Ó- és Újszövetség összefüggését a lamentáció esetében FERENCZI-DOBSZAY (1996, 52) a következőképpen magyarázza: „A lamentáció: Jeremiás próféta siralma és imádsága, melyben a szent város pusztulását gyászolja. Ezt az Anyaszentegyház mindig jelképes értelemben vette: emlékeztetett vele Krisztus jövődőlésére is, aki az ő visszautasítását összekötötte a város pusztulásával (lásd Lukács evang. 19. fejezetében), de egyben a bűnbeesett emberiség pusztulását is ábrázolta, mely miatt Krisztus Urunk a halált elszenvedte. Végül a Siralom magát Krisztus Urunk alakját is ábrázolja, aki sírt a szent város pusztulásán, de vele együtt sír az Anyaszentegyház, látva, mily drága nagy árat kellett a bűnért fizetnie helyettünk az Isten Fiának.”

Versforma: a10(4,6) / a10(4,6) / a10(4,6) / a10(4,6).

A megadott dallam: *Légy irgalmas, Úristen, minekünk*; RMDT I. 46. sz., 628–629. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 223. sz.** Hangnem: dór (mixolid); Ambitus: 1–8; Kadencia: 4, 5, 5. Mai énekeskönyvi változatok: *Jer, dicsérjük az Istennek Fiát*, ÉÉ 1982: 363. sz.; RÉ 1948: 286. sz.

I MAGas hegyén im az olay fáknak – az Olajfák hegye a Jeruzsálemet körülvevő hegyláncolat észak–déli irányban emelkedő vonulata. Olajfaligetek borították. A legnevezetesebb kert közülük a Gecsemáné (héber szó, jelentése: olajprés) kert, ahová a nagycsüörtöttői „utolsó vacsora” után Jézus kiment tanítványaival, és imádkozva készült fel szenvedéseire (KBL, I, 515; II, 299).

51.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. Eperjesi graduál (1635–1652): 120b–121b – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI.* – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione.* – Cím: *Credo in unum Deum.* – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 245. tétel. – Pótlásként, 1650-ben írták be a graduálba.

II. Balogi cancionale (1659): 1/200–201 – Cím: MAS. – A margón a következő megjegyzés áll: *Ha más notát nem találod, tehát Dicséretet mondgiunk Ur Istennek etc.* A 16. századi ének (RPHA 263) dallama a szótagszámmeltérések miatt csak melizmákkal alkalmazható szövegünkre.

III. Bornemisza-énekeskönyv toldaléka (XVII. század 2. fele): 7b–8a – Cím: *Alia.* – A szöveg végén: *Amen.*

IV. Nagyböjti dicséret (1660-as évek): 366a–b – Cím: *Más.* – A szöveg végén: *Amen.*

V. Lőcse 1673: 1/379–380 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS.

VI. Lőcse 1694: 1/408–409 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

VII. Lőcse 1696: 1/408–409 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1690: 1/383–384 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS. – Kezdősor: *Hiszünk mind egy Istenben.*

Lőcse 1691: 1/383–384 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS. – Kezdősor: *Hiszünk mind egy Istenben.*

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), II/3. *Verjemo vjednom Bogi*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 27 ♪; Lőcse 1670: 1/379–380; Lőcse 1701: 404–405; ÚZMK 1743: 100. sz.; ZMK 1780: 101–102.

Nagyheti ének; Credo-parafrázis. 1650 előtt keletkezett. Szerzője ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: a *Věrmež v Boha jednoho* kezdetű, biblikus cseh nyelvű ének. A biblikus cseh éneknek született 17. századi katolikus fordítása is: *Hiszünk mi egy Istenben, mindenható Atyában* (kiad. RMKT XVII, 15, 167. sz.)

A szöveget a Transcius-énekeskönyv (1636-tól kezdve szerepel benne, RMNy 1655: 92–93 ♪ – élőfej: *O Vmučenj a smrti Krysta Pána*, cím: *Patrem Postnj* – az 1728-as kiadás szövegéhez képest a 4–5. vszk. fel van cserélve) és az 1655-ös szlovák római katolikus *Cantus catholici* (RMNy 2591: 84–85 ♪) alapján közöljük (lásd még TRANOSCIUS 1659: 97–98; TRANOSCIUS 1684: 145; Vietórisz-kódex (1679): 76b–77a ♪ (kezdőszavak); Vietórisz-kódex (1679): II/4b–5a (kezdősor); TRANOSCIUS 1912: č. 126; ES 1992: nr. 83; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 356–357):

TRANOSCIUS 1728: 132–133.

RMNy 2591: 84–85. ♪

[Élőfej: *O Vmučenj a Smrti Krysta Pána.*
Patrem Postnj.

Credo Quadragesimale.

[1.] *Wlěrmež w Boha gednoho,*
Otce wssemohaucýho,
také w gehu milého,
Syna gednorozeného.

1. *WErmež w-Boha gedného,*
Otce Wsemohúcýho,
W Syna gehu milého,
a' Gednorozeného.

2. Kterýžto pro nás hřjssné,
y pro spasenj násse,
ráčil z Nebe z staupiti,
a z Panny se naroditi.

3. Zrazen, swázan, bičowán,
y trnjm korunowán,
vplwán, poličkowan,
ten náss předobrotiwý Pán.

4. Pilát na smrt odsaudil,
napoly giž mrtwého,
pro gehož synalosti,
ne každý gest poznal geho.

5. Z Města s Lotry wyweden,
wssecken vkrwawený,
omdlewage pod Křjžem,
pro nás, pro hřjssné Křestiany.

6. Na Křjži ho přibili,
Ruce, Nohy roztáhli,
newážně a vkrutně,
až se žily w něm trhaly.

7. Vmřel na Křjž těžce,
do hrobu gest pochowán,
třetjho dne z mrtwých wstal,
a swé wěrně obradowal.

8. Wstaupil gest na Nebesa,
do přjbytku wěčného,
odkudž přigde saudití,
Čžlowěka wsseligakého.

9. Wěřmež w Ducha Swatého,
Cýrkew swatau Choť geho,
wssech hřjchů odpusťenj,
z Krystowého zaslauženj.

10. Amen, wssyckni zpjawegme,
a w Krysta wjru měgme,
že po smrti dá nám wssem,
w Nebi žiwot wěčný, Amen.

2. Který pro nás pro Hryssne,
Y pro nasse spaseňý,
Račil z-Nebe stúpiti,
A z-Panný se narod'it'i.

3. Zrazen, zwazan, bičowan,
Y trňým korunowan,
Vplwan, poličkowan,
Náss milý Gežyss Krystus Pán.

4. Pylát na Smrt odsúd'il,
Na poly giž mrtwého,
Pro geho synalosti,
Ne každý gest poznal geho.

5. Z-Lotrý z-Mesta wyweden,
wssecek vkrwawený,
Omdlýwagé pod Krýžem,
Pro nás, pro nasse spaseňý.

6. Na Krýž gsú ho prybili,
Ruce, Nohy roztáhli,
powrazý tak ukrutne:
Až se žili w-nem trhali.

7. Vmrel na Krýži těžce,
W-Hrobe nowem položen,
A tretý Deň, z-Mrtwých wstal:
Dusse werné z-sebú pogal.

8. Wstúpil gest na Nebesa,
Do Prbybitku Ragského,
Odtud prygde súd'it'i,
Čžloweka wsseligakého.

9. Wermež w-Ducha Swatého,
Wssech Swatých obcowaňý,
Y Hřýchůw odpúsťenj:
Krystowo gest zaslúžený.

10. Amen, wssychňi spýwagme,
W-Krysta Nádegi magme,
Ať po Smrti, da nám wssem:
z-sebú žiwot wěčný, Amen.

Versforma: a7, a7 / b7, b8.

A megadott dallam: *Jer, hirdessük mindnyájan*; RMDT II. 46. sz., 456. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 242. tétel** dallama (245. tétel szövege). Hangnem: hypofrig; Ambitus: V–4; Kadencia: 1, VI, VII. Egyéb előfordulás: *Věřmež v Boha jednoho*, TRANOSCIUS 1636: 92–93 (HS, 219); Vietórisz-kódex (1679): 76b–77a.

52.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. Eperjesi graduál (1635–1652): 123b–124b ♪ – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI*. – Alcím: *Sequuntur Cationes De Passione*. – Cím: *Alia*. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 249. tétel. – Pótlásként, 1650-ben írták be a graduálba.

II. Balogi cancionale (1659): 1/189–191 – Cím: *MAS* [= Cantio ... de Passione Christi]. *AdNotam: Krystus Prikład etc.* [= TRANOSCIUS 1912: č. 119.]

III. Nagyböjti dicséret (1660-as évek): 365a–366a – Cím: *Más.* – A szöveg végén: *Amen.*

IV. Lőcse 1673: 1/371–372 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

V. Lőcse 1694: 1/400–402 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

VI. Lőcse 1696: 1/400–402 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1690: 1/375–377 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Lőcse 1691: 1/375–377 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), II/14. *Jesus Christus ocza Boga szin zvelicsitel*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 28 ♪; Lőcse 1670: 1/371–372; Lőcse 1701: 396–397; ÚZMK 1743: 104. sz.; ZMK 1780: 97–99.

Nagyheti ének. 1650 előtt keletkezett. Jézus megváltó áldozatának története és dogmatikai összefoglalása az evangéliumok alapján. Az akrosztichon – IESSIAI ED – valószínűleg nem a 'MESSIAS'-szó rontott változatát adja, hanem utalás Jézus származására. Isai Dávid apja (1Sám 16,18–22; 17,12–14). A Messiás Isai törzsekéből származik (Ézs 11,1–2; Róm 15,12). A Jesse–Jessze név Dávid apjának, Isainak a névváltozata.

Forrás: nem ismert. (A nótajelzéseként megadott *Kristus prikklad pokori* kezdetű ének – a cseh-testvérek püspöke, Prágai Lukács (Lukáš Pražský, 1460?–1528) szerezte – nem forrása versünknek, csak témájában hasonló.)

Versforma: a13(4,4,5) / a13(4,4,5) / a13(4,4,5) / a13(4,4,5).

A nótajelzésben megadott dallam: *Kristus prikklad pokori*; RMDT II. 138. sz., 535. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 249. tétel.** Hangnem: fríg; Ambitus: VI–7; Kadencia: 1, 4, 1. Egyéb előfordulás: TRANOSCIUS 1636: 93 (HS, 291); Vietórisz-kódex (1679): 77b–78a.

13 Sivo rivo – ordító, üvöltő, süvöltő

15 nem itt sem evet – nem ivott, sem evett

53.

Nyomtatott kiadásai és kéziratjai:

I. ZMK cr. 1718²: 246–253 – Főcím: *TOLDALEK.* – Élőfej: *BŐJTI ÉNEKEK.* – Cím: *NAGY PENTEKEN mondandó Lamentatio Adami.* – A szöveg végén: *Amen.*

II. ZMK 1703: 190–197 – Főcím: *TOLDALÉK.* – Élőfej: *[BŐJTI ÉNEKEK].* – Cím: *NAGY PENTEKEN mondandó Ádám Siralma.* – A szöveg végén: *Amen.*

III. Kecskeméti graduál (1637–1681): 113–117 – Cím: *Lamentatio Adámi.* – A vers végén: *Ammen. Scripta est per Stephanu(m) Verboy alias Sartor Ováriens(is) In anno 1677 Die 12 Martij.* – Kiad. BARTALUS, 1870, 165–172; MEDGYESY-SCHMIKLI, 2009, 399–403.

IV. Komáromi énekeskönyv (1701): 46a–48a, 41b–a, 40b–a – Cím: *Ádámnak siralmáról való ének.* – A kötés során összekeveredtek, ill. néhol megfordultak a lapok. – Az I. rész végén: *Finis Amen.* Az 1. részben hiányzik a 12. vszk.; a 3. rész kilenc versszakos variáns szöveget ad. – A 2–3. szövegének a végén: *Amen Finis. Hogy ádam.* – Kiad. MEDGYESY-SCHMIKLI, 2009, 403–408.

V. Eperjesi graduál (1635–1652): 182a–185a ♪ – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQUE PII CONCENTUS DE PASSIONE JESU CHRISTI.* – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione.* – Cím: *Az Adam siralma.* – *Az Angyal vigasztalja Adamot.* – *Az Adam felel Istennek hálát advan.* – A vers végén: *Anno 1642. die 8 Aprilis: continuata per me Daniele B[anszki] B[reznobanensem] p[ro] t[unc ~ empore] Can[torem] Hung[aricum].* – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 264–266. tétel. – Pótlásként, 1642. április 8-án írták be a graduálba.

Egyéb előfordulásai:

Pécsi énekeskönyv (1674): 115a–b – [2. rész: *Ó, ki kiált*] Cím: *Angelus consolatur Adamum.* – 1710 utáni bejegyzés.

Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 148–149 – Főcím: *Adventre való Enekek*. – Cím: *Angelus consolatur Adamum*. – Az ének második része: 23–28. vszk.

Paksi Márton György-énekeskönyv (1760): 217–223 – Élőfej: *Cantilenæ Quadragesimales*. – Cím: *Adam ki üzetik az Paradicsomból. Ad suam Melodiam*. – A szöveg végén: *Amen*. – Kiad. MEDGYESY-SCHMIKLI, 2009, 408–412.

Dőri énekeskönyv (1763–1774): 363–369 – Cím: *Ádám Atyánk Siralma Nagy Csőt*. – *Ádám Atyánk keserűségét az Angyal imigy enyhétti*. – *Angyal vigasz[t]alása Után Ádám felelete*. – A szöveg végén: *Finis*. – I. változat, hiányzik a 20–21. vszk.

Vépi kántorkönyv (1731): 352–355 – Cím: *Nagy Penteki Appendix. Lamentatio Adami*. – A szöveg végén: *Amen*. – Kiad. ERDÉLYI, 1983, 75–78.

Nagyölvédi énekeskönyv (1802–1810): 323–330 – Cím: *Az Ádám siralma*. – A szöveg végén: *Amen*. – A végén a leíró megjegyzése: „NB. Mivel itten le-írtt Ádám Siralma mind fölőseleg hoszas volna, mind abban avit Licentiatius-forma conceptusok elő-fordúlnának: azért már régen akartam azokat rövidébb, és tsinossabb rámára húzni: de reá nem értem.”

Kéziratoss bejegyzés RMNy 1643 (XVII–XVIII. század fordulója): a kötet végén lévő két levélen (*Hogy Ádám kiüzeték*) – A szöveget kritikai jegyzetekkel együtt kiad. FEKETE, 2000, 233–245.

Kéziratoss bejegyzés (EOK, XVIII. század): hátsó előzéklapok 1a–2b (csak a 2. rész: *Ó, ki kiált*).

ZMK cr. 1718¹: 190–197 – Főcím: *TOLDALEK*. – Élőfej: *BŐJTI ENEKEK*. – Cím: *NAGY PENTEKEN mondandó Lamentatio Adami*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), II/19–21. *Adama gda vun zegna, Bogh zParadisoma*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 79 ♪; **Nagyölvédi énekeskönyv (1802–1810): 323–330**; ZMK 1706: 139–144; MLÓ 1730: 340–346; ÚZMK 1743: 288–290. sz.; ZMK 1780: 88–94; ZMK 1781: 72–80.

Ádám-siralom. 1642. április 8-a előtt keletkezett. A szakirodalom eddig nem figyelt fel a siralom akrosztichonjára, amely a szövegváltozatokban különböző variánsokat ad. Elképzelhető, hogy a szerző nevét adják ki a versszakkezdő betűk: HJNK VERE IONEM FENJT OREGORIVS PINVERAE. Ebben az esetben a rontott akrosztichon Gregorius Pinter (Pintér Gergely) nevét rejtheti, akinek személyét nem sikerült beazonosítanunk. Az ének három részből áll: Ádám könyörgése (az eredendő bűn 1Móz 1,26 skk.) – az Angyal vigasztaló szava (Krisztus kereszthalálával megváltotta az emberiséget) – Ádám hálaadása (az elnyert örök élet). A 18. századi evangélikus énekeskönyvek három külön versként közlik, amely mutatja az ének liturgiai szerepét: a passió éneklése közben egy-egy részt énekelt el a gyülekezet.

Medgyesy-Schmikli Norbert (2009, 185–197) a csíksomlyói ferences passiójátékok elemzése során részletesen tárgyalja az Ádám-játékokat és a passiók lírai betétét, az Ádám-síralmakat, kimutatja középkori gyökereit. Az *Eperjesi graduál* a nagyheti énekeknél közli az Ádám-síralmat. A Kecskeméti graduálban viszont úgy helyezkedik el, hogy a karácsonyi eléneklést valószínűsíthetjük (MEDGYESY-SCHMIKLI, 2009, 193–195). Ez utóbbi azért lehetséges, mivel a világ teremtése, az eredendő bűn (Ádám története) és Krisztus megtestesülése (születése), keresztfeszítése teológiailag összetartozó események.

Forrás–kölcsonhatás: *Když Adam z ráje vyhnán*. A névtelen szerző énekét a Tranoscus-énekeskönyvön kívül 16–18. századi kéziratok is őrzik (TRANOSCUS 1912: č. 186; lásd még AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 300–301. – 1768-tól kezdődő kiadásokat regisztrál). A kéziratok listáját, az Ádám-síralom liturgiai kontextusát elemzi KALINAYOVÁ-BARTOVÁ (2009), aki a Tranoscus-énekeskönyv szövegének következő átiratát adja (2009, 198–201):

Planctus Adami

1. Když Adam z ráje vyhnán,
Místa rozkošného,
Plakal, před rájem stoje,
Hrozně pádu svého,
V moci sebe vida
Smrti, také d'ábla,
Povolal své rodiny,
Pocjnaje takto a řka:

2. (Adam:)
Běda mně nešťastnému,
Člověku hříšnému,
Vypravovati dokud
Já své bídy počnu?
Tak jsem velmi raněn,
V hřích těžký uveden,
Podvodem d'ábla zlého
Vseho dobrého jsem zbaven!

3. Nemohu zatajiti,
Žalost srdce svého,
Poslyš můj milý synu,
Hříchu lituj mého,
Pro kterýž na tebe
Všecko zlé zde přišlo,
Bídy, těžké trápení,
Aby to tvé tělo neslo.
4. Ja Adam, otec tvůj, jsem,
Od Boha učiněn,
Tak že mi žádný nebyl,
V poctivosti roven,
Neb on mne učinil,
K svému podobenství,
Ráj mi i svět poručil,
Abych vládl všemi věcmi.
5. Čistého, nevinného,
Beze vší poškrvny,
Právě spravedlivého,
V svatosti bez ujmy
Dal mi to na vůli,
Co bych chtěl činiti,
Toliko své úmluvy
Kázal mi vždy ostříhati.
6. Rozkoš Pán Bůh obzvláštní
Měl jest tehdy se mnou,
Poručil mi stvoření,
Přikázal anjelům,
By mne ostříhali
A opatrovali,
Potom do nebe k němu
Aby mne za živa vzali.
7. A tak já jsa v své vůli
Svobodně postaven,
Dokázal jsem nevěry,
Chtěje býti roven
Bohu Otci svému
Tvůrci laskavému,
Okusil jsem ovoce
Z zapovědného stromu.
8. V tom všecku svou nevinnost
Ihned jsem ustratil,
Obraz Boha živého
Mrzce jsem pošpatil,
Sláva, krása, jasnost,
V potupu změněna,
Pravda, svatost, spravedlnost,
Ode mne jest oddálena.
9. Tu mně ďábel obloupil,
Nechal mně nahého,
Až se před Bohem stydím.
Bych neviděl jeho;
Neb mně spravedlivé
Již za to jest hanba,
Že jsem povolil radě
Dáblově v způsobu hada.
10. Výmluva mi stačiti
Nemohla nižádná,

Ze mně Eva podvedla,
Vlastní manželka má;
Než musil jsem z ráje,
Hned přece ven jíti,
Na znamení mé hanby
Ráčil mně Pán přiodíti.

11. Ach již v bídném údolí
Na tom světě bydlím,
Když pamatuji na to,
Žalostivě kvílím
Člověk obnažený
A hříchem raněný,
Ó spomož mi, tě prosím,
Jestlis kdo přítel můj dobrý.
12. Již mne všecko zlě všudy
Se všech stran dotýká,
Na těle i na duši
Strašlivě utiská;
Svědomy mi nedá,
Žádného pokoje,
Dábel, smrt, zatracení
Mojí bídě se raduje.
13. Zemi kopaje, dělám,
Nesa zlořečení,
Užitku z toho nemám
Pro své prohřešení;
Trní, hloží, trávu
Zlou, neužitečnou,
Vydává mi v hojnosti;
Tuto mám za hřích odměnu.
14. Bídě, zármutkům mnohým,
Rozličným téžkostem,
A bolestem ukrutným,
Vselikým nemocem
Poddáno jest tělo,
Až do samé smrti.
Přeběda mne smutnému,
Musím jistě i umříti.

15. Přirození mé všecko,
Již jest pokaženo,
Bych jak chtěl i činiti,
Nemohu dobrého,
Ani co hodného
Za hřích zaplatiti;
K první své nevinnosti
Nelze mi se navrátiti.
16. Již mne mé zlé svědomí
Velmi těžce hryze,
Že jsem tak velmi zhřešil
Zatracením hroze,
Zákon hřích předkládá,
Dábel se posmívá
A peklo otevřeno
Již se mi hrozně ozývá.
17. Ach, běda mně, nastojte!
Co mám učiniti?
Ó ty země a moře,
Radu vy dejte mi;
Pojď, všecko stvoření,
Malé i veliké,
Všeliké pokolení,
V zármutku mém polituj mne.
18. Lituj mne všechna země,
Nebeská obloha,
Hvězdy, měsíc i slunce,
Co jsi koli z Boha,
Že mám zahynouti,
V ruce upadnouti
Dáblu přeukrutnému,
V ohni pekelném hořeti.
19. Litujte mne, anjelé,
Že již nemám k tomu
Mezi vás se dostat
Nebeskému dvoru;
Jestli mi Pán Bůh ten
Můj hřích neodpustí,
Žádný mne již na věky
Do nebe k vám nepřipustí.
20. Již nevidím žádného,
By mne moh' spomoci
Z té vazby přeukrutné,
Zlé ďábelské moci;
Již mne opustilo
I všecko stvoření,
Přišel jsem mu v ošklivost
Skrz své těžké prohřešení.
21. K tobě se již utíkám,
Bože milosrdný,
V tobě nádeji skládám,
Z bídy mé spomoz mi,
Hříchy své vyznávám,
Buď mi milostivý,
Žádné výmluvy nemám,
Odpustiž mi všechny viny.
22. A nedávej v moc ďáblu
Mne stvoření svého,

Protivníku a vrahu
Člověka hříšného
Ale vysvobod' mne
Z jeho hrozného moci,
Račiž to učiniti,
Všaks ty muj Pán všemohoucí.

23. (Anjel:)
Ej, kdo tak smutně volá,
Přilís stýská sobě,
Těžce velmi naříká,
Bídy své želeje?
Ty-li jsi, Adame,
Člověče ubohý?
Totot' Pán Bůh slibuje,
Žet' spomůže sám z té bídy.
24. Dej sobě dobrou mysl
A nestýskej sobě,
Nezoufej, však nebudeš
Dlouho v té chudobě;
Neb jest uslyšána
Modlitba tvá smutná,
Budiž za potěšení
Tato dobrá novina má:
25. Hle, símě ženy přijde,
Syn Boží jediný,
Messiáš Kristus Ježíš,
Pán k tomu zvolený,
Který potře hlavu
Hada, d'ábla zlého,
Tak tebe vysvobodí
Z té ukrutné moci jeho.
26. Ten má na svět přijíti,
Tělo vzít na sebe,
Bídu, nouzi trpěti,
Také smrt pro tebe,
Aby s tebe tudy
Hříchy, nepravosti
Obmyl svou svatou krví
A přived' tě do radosti.

27. Protož tomu rozuměj,
Odkud ta věc přijde,
Veliké dobrodiní,
Potěšení v bídě,
Že z pouhé dobroty,
Lásky a milosti
Totot' Pán Buh učiní,
Ne z jaké tvé spravednosti.
28. Na tot' přísahu dává
Skrz sebe samého,
Že to všecko vykoná
Času příhodného;
Věřiz slibům jeho
Ty z srdce pravého,
Slož v něm všecku naději,
Zkusíš pravdu i moc jeho.
29. (Adam:)
Z toho jsem já potěšen,
Příteli můj milý,
Jak jsem tvou řeč uslyšel,
Ani možné není
Radosti, veselí
Vypraviti svého,
Neb z té výpovědi tvé
Srdce mé ve mně zplesalo.
30. Budiž Pán Bůh pochválen
Z toho dobrodiní,
Že mi skrze slovo své
Potěšil svědomí;
Již budu pokoje
Svého užívati,
Neb mne o tom ujistil,
Že mi chce zas milost dáti.
31. Tomu já všemu věřím
Již z srdce celého,
Že se to v skutku stane
Podle slibu jeho;
Kdyžkoli on ráčí,
Všecko to vyplní,
Jemu já to poroučím,
Neb vím, že jest pravdomluvný.
32. A poněvadž zde nemůž
To jináče býti,
Na to vesele umru,
Já tělesnou smrtí,
Jsa na duši vírou
Pravou obživený;
Tělo nechat' již umře
A tak zbude porušení.
33. To já mile podstoupím
Pro své oslávení,
Kteréhož mám dojíti
V soudní den poslední;
Poněvadž odplatu
Z milosti mám bráti
A na věky v nebesích
S Pánem Bohem přebývati.
34. Veselte se, nebesa,

Za mé všechny věci,
Neb mi učinil dobře
Bůh můj všemohoucí!
Raduj se již všechno,
Ty mé pokolení,
Synové i dcéry mé,
I všechno jiné stvoření!

35. Nebo co skrz své hříchy
Já jsem byl potratil,
Bůh velmi milosrdný
Zase mi navrátíl
Skrze Syna svého,
Kteréhož zaslíbil
Na tento svět poslati,
Aby za hřích můj zaplatil.
36. Z toho již jemu děkuj,
Všecka rodino má,
Neb v tom semeni, Kristu,
Jsi již požehnaná,
Máš ospravednění,
Spasení, jistotu,
Radost, odpočinutí
Po tom smrtelném životu;
37. Do kteréhož nám pomoz
Všem, Ježíši milý,
Ro svou smrt překrutnou,
Hojné zasloužení;
Bychom po skonání
Života našeho
Za tebou všickni přišli
V radost života věčného.

Versforma: a13(7,6), a13(7,6), b6, b6, c7, c8.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 264. tétel**; RMDT II. 223. sz., 596–597. Hangnem: dór; Ambitus: VII–9; Kadencia: 1, 5, VII. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 79.

V/34 makula nélkül – bűn (erkölcsi véték) nélkül

54.

Kézirata:

Böllöni Pálfi András zsoltáros könyve (1693, 1756): 300 – Cím: *Luctus Evæ*.

Éva-siralom. Az Évát beszéltető ének első része az eredendő bűn és annak következményei feletti siralom (1–15. vszk., 1Móz 2–3). A második rész vigaszének: a Messiás eljövetele eltörli az örök halált (16–22. vszk.). Az ének unitárius forrásban maradt fenn. Valószínűleg a 17. században keletkezett (lásd erről RMKT XVII, 4, 538, 584). Teológiai tartalma alapján az ének keletkezése és használata bármelyik protestáns (evangélikus, református vagy unitárius) felekezethez köthető.

Versforma: a6, a6, a6, a6.

Nótajelzése nincs. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Ave maris Stella*; RMDT II. 37/I. sz.; [SZÖLÖSY Benedek:] *Cantvs catholici ...* (Lőcse 1651): 114. Hangnem: eol; Ambitus: 1–5; Kadencia: 2, 4, 2.

55.

Kézirata és nyomtatott kiadásai:

I. Balogi cancionale (1659): 1/178 – Cím nélkül. – A szöveg után: *Amen. etc.*

II. Lőcse 1673: 1/381 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

III. Lőcse 1690: 1/385 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK*. – Cím: MAS. – Csak az első versszakot közli.

IV. Lőcse 1694: 1/410 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: MAS. – Csak az első versszakot közli.

V. Lőcse 1696: 1/410 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: MAS. – Csak az első versszakot közli.

Egyéb előfordulása:

Lőcse 1691: 1/385 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO. DITSIRETEK*. – Cím: MAS. – Csak az első versszakot közli.

Lásd még: Lőcse 1670: 1/381; Lőcse 1701: 406 (csak az első versszakot közli).

Nagyheti ének. 1659 előtt keletkezett. Könyörgés a megváltó Jézus Krisztushoz. Szerzője ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: *Ó Pane jenž si trpěl*. Az ismeretlen szerzőjű éneket a Transcius-énekeskönyv (1696-tól kezdve szerepel benne) alapján közöljük (lásd még Victórisz-kódex (1679): II/3b–4a ♪ – kezdősor; TRANOSCIUS 1912: č. 170; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 320–321):

TRANOSCIUS 1728: 175–176.
[Élőfej: O Vmučenj a smrti Krysta Pána.]
Giná, má swau gistau Notu.

[1.] O Pane genž gsy trpěl,
pro mne na Křži vmřel:
Prosým, smutný slauha twŭg,
vkaž mi obličeg swŭg:
Aby truchlé srdce mé,
krwj twau pokropené,
wylitau ach přehogně,
radowalo .:;
se we mně.

2. Neb mé swědomj hřjssné,
zarmucuge přjliss mne:
Hrůza tež obkljčuge,
a srdce skormucuge:
Když přjsné Saudy BOžj,

zatracenjm mně hrozý,
a hřichové mogj,
we mně wždycky ;,:
se množj.

3. Pohřeg mi ó GEžjssy,
ať twá Smrt mne wždy těssy:
A twé předrahé Rány,
ať mne w zarmutých bránj:
Bych Tělu, Swětu, Diáblu,
posylněn milostj twau,
odporowal sylně,
tě milowal .,:
wždy vpřimné.
4. Ach můg PAnē GEžjssy
pomož lekaweg dussy:
Ty gsy se pro mne rmautil,
krwawým potem potil;
Abych gá w twé Zásłuze,
radowal se na dlauze,
když mne trápj tuze,
tá duchownj .,:
má nauze.
5. Pro mnes na Smrt odsauzen,
abych byl wyswobozen:
Pro mnes vkřjžowaný,
bych nebyl zatraceny:
A protož wěřjm pewně,
ze mne spasýss koněčně,
a po smrti časné,
dáss Kralowstwj .,:
mně wěčné. Amen.

Versforma: a7, a7 / b7, b7 / c7, c7 / d6, e4, e4, d3. – A szótagszám és a rímelés néhol pontatlan.

A megadott dallam: *Ó Pane jenž si trpěl*. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **Vietórisz-kódex (1679): II/3b–4a**. A dallam és a szöveg metrumkülönbségeit néhány helyen ki kellett igazítani. Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 5, 1, 5, 1, VII, VII, 3.

11 világ ördög Test – vö. Martin Luther Miatyánk-magyarázatát a *Kis Kátéban* és a *Nagy Kátéban* (*Konkordia könyv*, II, 63, 179–181)

56.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. Balogi cancionale (1659): 1/201–202 – Cím: MAS [= Cantio ... de Passione Christi]. – A szöveg végén: *Finis*.

II. Nagyböjti dicséreték (1660-as évek): 363b–364a – Cím: *Más*. – A szöveg végén: *Amen*.

III. Lőcse 1673: 1/380–381 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

IV. Lőcse 1694: 1/409–410 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

V. Lőcse 1696: 1/409–410 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1690: 1/384–385 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Lőcse 1691: 1/384–385 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO. DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 31b ♪; Lőcse 1670: 1/380–381; ÚZMK 1743: 113. sz.; ZMK 1780: 102–103.

Nagyheti ének. 1659 előtt keletkezett. A szerző ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: az *Ó Jezu Kriste, Spasiteli náš* első két versszaka, a doxológiát nem fordították le. Szerzője a sziléziai származású Jiřík Třanovsky (Georgius Tranoscus, 1591–1637) evangélikus lelkész, énekszerző és -fordító. A szöveget a Tranoscus-énekeskönyv alapján közöljük (1636-tól kezdve szerepel benne, RMNy 1655: Vv_{6r}; lásd még RMNy 1780: Ggg_{7r};

RMNy 2477: Aaa_{2r}; RMK II. 1551: 152; TRANOSCIUS 1912: č. 165; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 318–319):

TRANOSCIUS 1728: 139–140.

[Élőfej: O Vmučenj a smrti Krysta Pána.]

Pjsnička k Postnjmu času; Kteráž (aneb zni, poslednj Werss toliko) misto Benedicamus také zpjwati se může.

1. O GEzu Kryste Spasteli náss,
swau krwj drahau wyswobodil sy nás:
Trpěls bolesti pro násse zlosti,
tak swému Otcy učinil sy dosti:
R: Vslyss Křestiany, pro swé swatě rány,
ať neodolagj Pekelné brány.
2. Přigmiž pod Křjdl, nás nebožátka,
gako Slepice swá vlastnj Kuřátka:
Neb se vtecy nemáme k komu,
krom k tobě BOhu, Stwořiteli swému:
R: Neb ty máss moc skrotiti d'ábla zlého,
y zlost Protiwnjkůw Slowa Swatého.
3. Wzdegmež čest BOhu OTcy milému,
y Synu za nás vkřjžowanému:
Wzdegmež gi také Duchu swatému,
Vtěssyteli nassemu wěrnému,
R: Ten Bůh gediný budiž od nás chwálen,
nynj y wždycky, y na wěky, Amen.

Versforma: a10, a11, b10, b11, c11, c11.

A megadott dallam: *Ó Jezu Kriste, Spasiteli náš*; RMDT II. 338. sz., 650. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 31b.** Hangnem: jón; Ambitus: VII–5; Kadencia: 3, 1, 3, 1, 1.

7 Szárnyaid ala hát bűnösöket – Zsolt 17,8; 36,8 etc.

11 Mert el rontod az bűnt halalt ördögöt – vö. Martin Luther Hiszekegy-magyarázatat a *Kis Kátéban* és a *Nagy Kátéban* (*Konkordia könyv*, II, 60, 154)

57.

Kézirata és nyomtatott kiadásai:

I. Balogi cancionale (1659): 1/220–221 – Cím nélkül [= Cantio ... de Passione Christi].

II. Lőcse 1673: 1/375–377 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.* *Nota: Régi időben meg-irta* [Jeremiás szent próféta, RPHA 1195]. – Ezt a nótajelzést emeltük a főszövegbe.

III. Lőcse 1690: 1/380–381 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.* *Nota: Régi időben meg-irta.*

IV. Lőcse 1694: 1/405–406 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.* *Nota: Régi időben meg-irta.*

V. Lőcse 1696: 1/405–406 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.* *Nota: Régi időben meg-irta.*

VI. ZMK cr. 1718¹: 202–203 – Főcím: *TOLDALEK.* – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK* – Cím: *Ugyan azon Notára* [= Régi időben megírta Jeremiás szent próféta]. *Die Propheten haben propheceyt.* – Ez utóbbit emeltük a főszövegbe. – A szöveg végén: *AMEN.*

VII. ZMK 1703: 202–203 – Főcím: *TOLDALÉK.* – Élőfej: *[BÖJTI ÉNEKEK].* – Cím: *Ugyan azon Nótára* [= Régi időben megírta Jeremiás szent próféta]. *Die Propheten haben propheceyt.* – A szöveg végén: *AMEN.*

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1691: 1/380–381 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.* *Nota: Régi időben meg-irta.*

ZMK cr. 1718²: 259–260 – Főcím: *TOLDALÉK*. – Élőfej: *BÖJTI ENEKEK*. – Cím: *Ugyan azon Notára* [= Régi időben megírta Jeremiás szent próféta]. *Die Propheten haben propheceyt*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), II/8. *Prophétye szo nazveisztli*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 26a ♪; Lőcse 1670: 1/375–377; Lőcse 1701: 401–402; ZMK 1706: 148–149; MLÓ 1730: 297–298; ÚZMK 1743: 94. sz.; ZMK 1780: 71–72; ZMK 1781: 85–87.

Nagyheti ének. A 17. század közepén keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Die Propheten habn prophezeit*. Szerzője Michael Weiße (1488?–1534), aki eredetileg Breslauban (Wroclaw, Lengyelország) volt ferences szerzetes. 1522-től a cseh-morva testvérek német gyülekezetének lelkesze lett Landskronban és Fulneckben (Landskroun és Fulnek, Csehország). 1531-ben kiadta a cseh-morva testvérek énekeskönyvét, amelyben nagyrészt általa írt vagy átdolgozott német énekek találhatók. (Lásd még WWG, 342–344; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz84920.html> – letöltés 2014. január.)

A magyar fordítás tartalmi és verselési szempontból is hűen követi a német eredetit.

Szövegét WACKERNAGEL (III, Nr. 294.) a cseh-morva testvérek 1531-es énekeskönyve (DKL 1531⁰²: D_{7r}) alapján közli (lásd még Breslau 1644: 115–116; Leutschau 1686: 1/317–319; Leutschau 1694: 50–52 – [*Vom Leiden und Sterben Jesu Christi*.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/168–169 – [*Vom bittern Leyden und Sterben JESU CHRJTJ*.] *In bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 59–61 – [*Vom Leyden und Sterben unsers HErrn JESU CHRJTJ*.] (36) – lényegében megegyezik a lőcsei szöveggel; FISCHER, II, 127):

Jungbunzlau 1531. ♪
(DKL 1531⁰²: D_{7r-v})*

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 317–319.)

[Élőfej: *Vom wandl vnd leiden christi*.]
Vexilla regis Oben C.ix. notiert.

[Főcím: *Vom bittern Leyden und Sterben unsers HErrn JESu CHristi*.] *In seinem Thon*.

1. DJe propheten han prophetzeit,
vnd geschriebenn vor langer zeyt,
wie jhesus christus leiden würd,
vnd auf sich lade(n) vnser bürd.
2. Sie haben yhn jm(m) geist gesehn,
eh es hie leyblich ist geschehn,
für vnser missethat geplagtt,
wie jsaias klerlich sagtt.
3. Ey wilch eyn wunderlich geschicht,
got schonett seyenes sohnes nicht,
er straffet yhn für vnnser schult,
vnnd der leidets als mit gedult.
4. Wyr waren all jn(n) gotes zorn,
vnd als jrrende schaff verlorn,
nu wirt sein sohn für vns verwundt,
vnd vnser seel da durch gesunt.
5. Die sonne verbirgt yhren scheyn,
es spalten auf felssen vnnd stein,
die erd erbebt vor seinem blut,
da von sich auch manch grab auffthut,
6. Beweynen wyr nach seinem radt,
vns selbest vnnd nicht seinen todt,
den(n) wir so gantz elend vnd schwach,
seind yhm des leidens vrsach.

1. DJe Propheten han propheceyt,
und geschrieben vor langer Zeit,
wie JESus CHRISTus leyden würd,
und auff sich laden unser Bürd.
2. Sie haben jhn im Geist gesehn,
eh es hie leyblich ist geschehn,
Für unser Missethat geplagt,
wie Esaias hat gesagt.
3. Ey welch ein wunderlich Geschicht,
Gott schonet seines Sohnes nicht,
er straffet jhn für unser Schuld,
und er leydt alles mit Gedult.
4. Wir waren all in Gottes Zorn,
alß jrrende Schaffe verlohnn,
nun wird sein Sohn für uns verwundt,
und unser Seel dadurch gesunt.
5. Die Sonne verbirgt jhren Schein,
es spalten auff Felsen und Stein,
die Erd erbebt vor seinem Blut,
darvon sich auch manchs Grab auffthut.
6. Beweinen wir nach seinem Rath,
uns selber und nicht seinen Todt,
denn wir so gantz elend und schwach,
seind jhm deß Leydens ein Ursach.

7. O schawen wyr den bischof an, (der) vnser sünd versünen kan, vnd vns füren jnns himmelreich, den(n) jhm ist noch wirt niemandt gleych.	7. O schauen wir den Bischoff an, der unsre Sünd versöhnen kan, und uns führen ins Himmelreich, denn jhm ist, noch wird niemand gleich.
8. Nicht mit bocks oder kelber blut, versünet er des vaters mut, sonder mit seinem eignen blut, macht er al vnser sache(n) gut.	8. Nicht mit Bocks oder Kälber Blut, versöhnet er deß Vaters Muth, sondern mit seinem eygnen Blut, macht er all unser Sachen gut.
9. Bleibet priester jn(n) ewikeit, bestetiget mit gotes eyd, vnd giebt nach melchisedechs weiß, den hungrigen geystliche speyß.	9. Bleibet Priester in Ewigkeit, bestetiget mit GOTTes Eyd, und giebt nach Melchisedechs Weiß, den Hungrigen geistliche Speiß.
10. Eyn solcher bischof war vnns not, der nicht meer förchten darff den tod, der auch vnser schwacheyt versucht, vnschuldig sey vnnd vnuerflucht.	10. Ein solcher Bischoff war uns noth, der nicht mehr fürchten darff den Todt, der auch unsre Schwachheit versucht, unschuldig sey und unverflucht.
11. O chreste setz dein(n) bittern todt, für vnser sünd vn(d) missetat, sey mit deinem opffer vor gott, vnser versüner frü vnd spat. AMEN	11. O CHriste setz dein bittern Todt, für unser Sünd und Missethat, sey mit deinem Opffer für GOTT, unser Versöhner früh und spath.

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Régi időben megírta*; RMDT I. 221. sz. Első előfordulása: *Die Propheten habn prophezeit*, Zahn 316. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 230. tétel.** [Michael Weiße 1531 nótajelzése *Vexilla regis*, Zahn 315a; *Die Propheten habn prophezeit* (melizmatikus himnusz dallam), DKL 6A (III/1/2).] Hangnem: hypodór; Ambitus: VI–4; Kadencia: 2, 3, VI. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 26a.

5 előve meg látták – eleve, előre meglátták
7 Az mint Esaías mondta ... – Ézs 53,4–5
14 Mint tévelgő juhok jartunk ... – Zsolt 119,176; Ézs 53,6
35 Mint Melchisedek a népnek – 1Móz 14,18–20; Zsolt 110,4; Zsid 5,6

58.

Kézirata és nyomtatott kiadásai:

I. Balogi cancionale (1659): 1/221–223 – Cím: MAS [= Cantio ... de Passione Christi]. – A szöveg végén: *Amen. etc.*

II. Lőcse 1673: 1/377–378 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS, azon Notára* [= Régi időben megírta Jeremiás szent próféta, RPHA 1195].

III. Lőcse 1694: 1/406–408 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: *MAS, AZON NOTARA* [= Régi időben megírta Jeremiás szent próféta].

IV. Lőcse 1696: 1/406–408 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: *MAS, AZON NOTARA* [= Régi időben megírta Jeremiás szent próféta].

V. ZMK cr. 1718¹: 200–202 – Főcím: *TOLDALEK.* – Élőfej: *BÖJTI ENEKEK.* – Cím: *MAS. Sündiger Mensch schau wer du bist: Notája: Régi időben meg írta.* – Ezt emeltük a fősövegbe. – A szöveg végén: *Amen.*

VI. ZMK 1703: 200–202 – Főcím: *TOLDALÉK.* – Élőfej: *[BÖJTI ENEKEK].* – Cím: *MAS. Sündiger Mensch schau wer du bist. Nótája: Régi időben meg-írta.*

Egyéb előfordulásai:

Löcse 1690: 1/381–383 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MAS, AZONNOTARA* [= Régi időben megírta Jeremiás szent próféta]. – Kezdősor: *Bűnös ember, jól meggondold*.

Löcse 1691: 1/381–383 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MAS, AZON NOTARA* [= Régi időben megírta Jeremiás szent próféta].

ZMK cr. 1718²: 257–259 – Főcím: *TOLDALEK*. – Élőfej: *BŐJTI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Sündiger Mensch schau wer du bist: Nótája: Régi időben meg írta*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele): II/9. *Zmiszli sze dobro Cslek greisni*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 26a ♪; Löcse 1670: 1/377–378; Löcse 1701: 402–403; ZMK 1706: 147–148; MLÓ 1730: 298–300; ÚZMK 1743: 97. sz.; ZMK 1780: 69–71; ZMK 1781: 83–85.

Nagyheti ének, intőének. 1659 előtt keletkezett. Jézus egyes szám első személyben mondja el kereszthalálának eseményeit, magyarázza el az eredendő bűn miatt elveszett ember megváltásának értelmét, int a megtérésre. A német énekverset hűen követő magyar fordítás szerzője ismeretlen.

A gyülekezeti énekekben, nemcsak a nagyhetiekben, gyakori a hivatkozás az eredendő bűnre és Jézus kereszthalálának értelmére. A magyarázatot megtaláljuk az evangélikus és református hitvallásokban, amelyeket vallottak szerzőink és a hívők is a 16. század óta.

Az evangélikus *Ágostai Hitvallás* (1530) tanítása az eredendő bűnről és Jézus Krisztusról (II–III. fő hitcikk): „Ádám bűnbeesése óta a származás természetes rendjében minden ember bűnösen születik. Tehát Isten féltelme és Istenben vetett bizodalom nélkül, bűnös kívánsággal. Ez az eredendő betegség vagy romlás valóságos bűn, kárhozatot és örök halált hoz most is azokra, akik a keresztség által és a Szentlélektől újjá nem születnek.”; „Az Ige, azaz Isten Fia, a boldogságos Szűz Mária méhében magára vette az emberi természetet; úgyhogy két természet – az isteni és az emberi – van szétválaszthatatlanul összekötve egyetlen személyben, egy Krisztussá, ki valóságos Isten és valóságos ember, szűz Máriától született, valóságosan szenvedett, keresztre feszítettet, meghalt és eltemettetett, azért, hogy kiengesztelje irántunk az Atyát és áldozattá legyen az emberek minden elkövetett bűnéért, nem csak eredendő vétességükért. Ugyanő alászállt a pokolra és harmadnapra valóban feltámadt, majd felment a mennybe, hogy az Atya jobbára üljön, mindörökké országoljon és uralkodjék minden teremtményen, és megszentelje a benne hívőket a Szentlélek által, elküldvén Őt szívükbe, hogy vezesse, vigasztalja, megelevenítse őket és megvédelmezze az ördög és a bűn hatalma ellen. Ugyanez a Krisztus egyszer majd mindenek láttára visszatér, hogy megítélje az élőket és a holtakat stb. – az Apostoli Hitvallás szerint.” (*Konkordia könyv*, I, 22–23, lásd még I, 70–80; *Kis Káté*: II, 59–60; *Nagy Káté*: II, 153–155.)

A református II. Helvét Hitvallás (1562) VIII. fejezetéből (Az ember elbukása, a bűn és a bűn okai) és XI. fejezetéből (Jézus Krisztus igaz Isten és ember, a világ egyetlen üdvözítője) részlet: „(Az eredendő bűn.) Valljuk tehát, hogy minden emberben van eredendő bűn; (A cselekedeti bűnök.) valljuk azt is, hogy minden más bűn, amely ebből ered, valóban bűn és annak is mondjuk, bármi legyen is a neve, akár halálos, akár bocsánatos bűn, akár az ún. Szent Lélek elleni bűn, mely nem nyer bocsánatot soha (Márk 3:29, Ján. 5:16) ...”; „(Krisztus halálának és feltámadásának gyümölcsei.) Továbbá szenvedésével és halálával, sőt mindazzal, amit testben való megjelenésétől fogva cselekedett és szenvedett a mi Urunk, minden hívővel megbékítette a mennyei Atyát, engesztelést szerzett a bűnért, lefegyverezte a halált, megtörte a kárhozat és a pokol hatalmát, és a halottak közül való feltámadásával visszahozta és helyreállította az életet és a halhatatlanságot.” (*MRE Hitvallási iratai*, 130, 140; lásd még *Heidelberi Káté*, 43 skk.)

Forrás: a *Sündiger Mensch, schau, wer du bist* kezdetű ének. Szerzője Michael Weiße (1488?–1534), aki eredetileg Breslauban (Wrocław, Lengyelország) volt ferences szerzetes. 1522-től a cseh-morva testvérek német gyülekezetének lelkésze lett Landskronban és Fulneckben (Landškroun és Fulnek, Csehország). (Lásd még WWG, 342–344; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz84920.html> – letöltés 2014. január.)

WACKERNAGEL (III, Nr. 295.) a cseh-morva testvérek 1531-es gyűjteménye alapján (DKL 1531⁰²: D_{8r}) közli a szöveget (lásd még Breslau 1644: 117–118 – 13 vszk.; Leutschau 1700: 1/201–202; FISCHER, II, 277):

Jungbunzlau 1531.
(DKL 1531⁰² D_{8r.})*

Rex Christe factor omnium.

1. 'SVndiger mensch, schaw wer du bist!'
spricht vnser herre jhesus christ,
'Gedenck, du seyst jnn gotes zorn,
mit deinem thun ewig verlornn.
2. Sih an, jch vonn grosser gedult
gan dyr guts vnnd byn dir ser hult,
Dein angst vnd not jst mihr bewust,
denn jch habs rechtschaffen gekost:
3. Für deine sund vnd missetat
war jch gehorsam biss jnn todt,
Das du auch gehorsam hilstest,
dich von mihr nimmermer spiltest.
4. Jch leidt vmb deiner willen not,
vil kommer vnd vil hohn vn(d) spot,
Auf das du würdest wol begabt
vnd jch ewig von dir gelobt.
5. Jch wart geschlage(n) vnd verwundt,
auf das jch dich machet gesundt
Vnnd du alle sund vermiedest,
hie vnd nicht dort ewig liedest.
6. Jch wart für dich vermaledeit,
das du würdest gebenedeit
Vnd jnn dir hafftet meine leer,
dir also alles heilig wer.
7. Jch wart gebu(n)de(n) vn(d) verspeyt,
auf dz du von jrthumb gefreyt
Mihr gentzlich möchtest vertrauen
vn(d) mein frölich antlitz schawen.
8. Jch wart gegeisselt vnd verhönt,
spöttisch gekleidet vnd gekrönt,
Darnach an ein kreutz geschlagen,
an dem jch starb mit weklagen.
9. Alda vergos jch dir zu gut
miltiglich mein vnschuldig blut,
Das jch dich von sunden entbünd,
todt, teufel vnd hell vberwünd.
10. Durch adam kam sund, hell vn(d) todt,
vn(d) durch mich ko(m)mpt leben vn(d) gnad,
Eua ging wo hin sie nicht solt,
jch aber wo meyn vater wolt.
11. Eua gab dem verführer rawm,
nahm vn(d) aß vom verbotnen bawm,
Jch aber am kreutz ausgestrackt
hab nur gall vn(d) essig geschmackt.

Leutschau 1700.
(RMK II. 2006: 1/201–202.)

[Fóicim: Vom bitterm Leyden und Sterben JESU
CHRJSTJ.]

Mel: Die Propheten habn propeceyt.

1. SUndiger Mensch schau wer du bist,
spricht unser HERre JESus Christ:
Gedenck du bist in GOTTes Zorn
mit deinem Thun ewig verlohren.
2. Sieh an ich bin in grosser Gdult
gönne dir Guts, und bin dir huld,
dein Angst und Noth ist mir bewust,
denn ich habs rechtschaffen gekost.
3. Für deine Sünd und Missethat
war ich gehorsam biß in Tod,
daß du auch gehorsam hieltest,
dich von mir nimmermehr spieltest.
4. Jch liede deinetwegen Noth,
viel Kummer und viel Hohn und Spott,
auf daß du würdest wohl begabt,
und ich ewig von dir gelobt.
5. Jch ward geschlagen und verwundt,
auf daß ich dich machte gesund,
und du all Sünde vermeidest,
hie und dort nicht ewig leidest.
6. Jch ward für dich vermaledeyt,
auf daß du von Jrthumb gefreyt,
mir gäntzlich möchtest vertrauen,
und mein frölich Antlitz schauen.
7. Jch ward gegeisselt und verhönt,
spöttlich gekleidet und gekrönt,
darnach an ein Creutz geschlagen,
an dem ich starb mit Wehklagen.
8. Allda vergoß ich dir zu gut
mildiglich mein unschuldig Blut,
daß ich dich von Sünden entbind,
Tod Teuffel und Höll überwind.
9. Durch Adam kam Sünd, Höll und Tod,
und durch mich kommt Leben und Gnad
Eva gieng hin, wo sie nicht solt,
ich aber wo mein Vater wolt.
10. Eva gab dem Verführer Raum,
nahm und aß vom verbotnen Baum,
ich aber am Creutz außgestreckt
hab nur Gall und Essig geschmeckt.

12. Der gantz adam war vngesund,
derhalben al meyn leyb verwundt,
Jch hab betzalet mit gedult
alles was adam hett verschuldt.

13. Thu buß, o mensch, vnd besser dich,
baw dich durch den glauben auf mich,
So wirstu los deiner sunden
vnd rhu deiner seel erfynden.

11. Der gantz Adam war ungesund,
derhalben all mein Leib verwund,
Jch hab bezahlet mit Geduld
alles was Adam hat verschuld.

12. Thu Buß, O Mensch! und bessre dich,
bau nur durch den Glauben auf mich,
so wirst du loß deiner Sünden,
und Ruh für deine Seel finden.

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Régi időben megírta*; RMDT I. 221. sz. Első előfordulása: *Die Propheten habn prophezeit*, Zahn 316. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 230. tétel.** [Ez a dallam nem egyezik egyik olyan dallammal sem, amely a *Sündiger Mensch, schau, wer du bist* szöveggel kapcsolódik össze (DKL Ee21c; Eg24; 89; Zahn 317, 318).] Hangnem: hypodór; Ambitus: VI–4; Kadencia: 2, 3, VI. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 26a.

17 véres taglas – véres ostorozás

59.

Nyomtatott kiadásai:

I. ZMK 1692–1694: 52–54 – Főcím és élőfej: *BÖJTI ENEKEK* – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

II. Lőcse 1694: 1/416–417 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

III. Lőcse 1696: 1/416–417 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulásai:

Énekfűzet (XVIII. század eleje): 7a–8a – Cím: *Böjti Enek. Notaró [!]. Da Jesus an dem Creutze stundt, und*. – A végén: *Amen*.

Vépi kántorkönyv (1731): 127–128 – Főcím: *KRISTUS KIN SZE[n]vedisirül es az ű keserves FEL FESZITTISIRÜL való Szép Énekek ez kiss Részben találtnak Az Szent BÖITI NAPOKRA*. – Élőfej: *Böiti Enekek*. – Cím: *Salve mundi spes maria etc*. [= CHEVALIER, no. 18075]. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718¹: 52–54 – Főcím: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *BÖJTI ENEKEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 66–67 – Főcím: *BÖJTI ENEKEK*. – Élőfej: *BÖJTI ENEKEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), II/12. *Placsi sze Néba i Zemla*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 30; ZMK 1703: 52–54; ZMK 1706: 38–39; MLÓ 1730: 328–330; ÚZMK 1743: 130. sz.; ZMK 1780: 76–77; ZMK 1781: 67–68; a szöveg ártírt kiadása: KOMLOVSZKI, 1990, 746–747.

Nagyheti ének. 1694 előtt keletkezett. Szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük.

Versforma: a8, a8 / b8, b8, b8. – A rímelés ingadozó, gyakran a8, a8 / x8 / b8, b8 formájú.

A megadott dallam: *Da Jesus an dem Kreuze stund*; RMDT II. 553–554. Első előfordulása: *In dich hab ich gehoffet, Herr*; Leipzig 1545; Zahn 1706; **DKL Ek7 (III/1/3)**. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 227. tétel**; RMDT II. 162. sz. Az Eperjesi graduál lejegyzése eredetileg hibás: az 1. sor és a 2. sor eleje terccel, a 4. sor (esetleg már a 3. sor is) szekunddal mélyebbre került. Közreadásunkban elsőként a Papp Géza összehasonlító dallamtáblázata alapján (RMDT II. 553–554) rekonstruált változat látható, amely még így is több ponton eltér a német forrástól. Majd a DKL adata mutatja a dallam eredeti verzióját. Ez először – a Babst-énekeskönyvben (Leipzig 1545) – az *In dich hab ich gehoffet, Herr* szöveggel jelent meg, de egyértelmű, hogy általánosan Krisztus hét szavával kapcsolódott össze. Hangnem: fríg / fríg; Ambitus: VII–7 / 1–7; Kadencia: 5, 1, 3, 1 / 5, 1, 3, 1.

4 világok – Jn 1,9–10

16 szelid bárány s'-ártatlan – Ézs 53,7; Jn 1,29.36 etc.

17 hatalmas oroszlány – Jel 5,5
21 fejr tiszta Liliom – Krisztusnak, a világ világosságának jelképe
41 világnak napja – Jn 8,12 etc.

60.

Nyomtatott kiadásai:

I. ZMK 1692–1694: 54–55 – Főcím és előfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Nótája: HErr J. Christ wahr Mensch*. – A szöveg végén: *Amen*.

II. Lőcse 1694: 1/417–418 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

III. Lőcse 1696: 1/417–418 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulásai:

Paksi Márton György-énekeskönyv (1760): 166–167 – Cím: *Ejusdem Melodiæ* [= Bűnös lélek, sirasd, kérlek, Jézus, szent fiam halálát, 164–165].

ZMK cr. 1718¹: 54–55 – Főcím: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Nótája: HErr Jesu Christ wahr Mensch und Gott, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 67–68 – Főcím: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Nótája: HErr Jesu Christ wahr Mensch und Gott, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 26, 134a ♯; ZMK 1703: 54–55; ZMK 1706: 39–40; MLÓ 1730: 302–303; ÚZMK 1743: 124. sz.; ZMK 1780: 77–78; ZMK 1781: 68–69; ZMK 1692–1694: 167 – Nótajelzésként a *Kaszás e földön a halál* kezdetű éneknél (kiad. RMKT XVII, 15, 614. sz.).

Nagyheti ének. 1694 előtt keletkezett. A szöveg esetleges forrása és szerzője ismeretlen. Amennyiben eredeti szerzemény, akkor a magyar szerző ismerhette a rokon témájú *Das Ecce Homo! Sehet, welch ein Mensch! Schön außgeführt* című, a 17. század első harmadában keletkezett éneket (*Sih, welch ein Mensch dafür gestellt*, lásd Breslau 1644: 144–146; FISCHER–TÜMPEL, I, Nr. 578).

Versforma: A8, A8 / b8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Herr Jesu Christ wahr Mensch und Gott*; RMDT II. 184–185. Első előfordulása: Johann Eccard 1597; **Zahn 423; DKL A833A (III/4)**. Első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 134a** (*Dicsérvétek, ti gyermekek* címmel). Ez a verzió csak az 1. sor elején és a 4. sor végén hasonlít Zahn 423-ra. Mindkét dallamváltozatot közöljük. Hangnem: jón / jón; Ambitus: VI–6 / V–4; Kadencia: 1, 5, 2 / VI, V, 2.

1–10 ECce homo! ... Jn 19,1–5

61.

Nyomtatott kiadásai:

I. ZMK cr. 1718¹: 187–189 – Főcím: *TOLDALEK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *A' Láb-mosásról, Nagy Csötörtökön mondandó Ének*. Nótája: *Jer elmélkedgyünk mi hív Keresztények, etc.* [74. sz. énekünk].

II. ZMK 1703: 187–189 – Főcím: *TOLDALÉK*. – Élőfej: [*BÖJTI ÉNEKEK*]. – Cím: *A' Láb-mosásról, Nagy Tsötörtökön mondandó Ének*. Nótája: *Jer elmélkedgyünk mi hív Keresztények, 's a' t.*

Egyéb előfordulása:

ZMK cr. 1718²: 243–246 – Főcím: *TOLDALÉK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK* – Cím: *A' Láb-mosásról, Nagy Csötörtökön mondandó Ének*. Nótája: *Jer elmélkedgyünk mi hív Keresztények, etc.*

Lásd még: ZMK 1706: 137–139; ZMK 1781: 69–72.

Nagycsötörtöki ének. 1700 előtt keletkezett. A nagycsötörtöki történet Jn 13,4–17 alapján. Szerzője ismeretlen.

Versforma: a11(5,6), a11(5,6), a11(5,6), a5.

A nótajelzésben megadott dallam: *Jer, elmélkedjünk, mi, hív keresztények*; RMDT II. 114. sz., 512, 132. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 246. tétel**. Hangnem: hypojón; Ambitus: VI–3; Kadencia: VII, 1, VII.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Debrecen 1616: 1/Bb_{5r}–Cc_{1r} – Főcím: *INNEPEKRE VALO Enekek*. – Cím: *NAGY-PENTEKRE VALO ENEK*. Melyben vagyon az Christus kinszenvedesenek Historiaja, Nemetből magyarra fordittatot.

II. Kolozsvár 1602–1615: 142–149 – Főcím: *AZ FŐ INNEPEKRE való Enekek*. – Élőfej: *ISTENI DICSIRETEK*. – Cím: *NAGY PENTEKRE*.

III. Lőcse 1629: 86–93 – Főcím: *AZ CHRISTVSnak kénbenvedéséről való Dicséreték*. – Élőfej: *CHRISTVSNAK KENSZENVED*. – Cím: *MAS*.

IV. Debrecen 1632: 1/95r–96v – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Cím: *NAGY PENTEKRE VALO ENEK*. Melyben vagyon az Christus kinbenvedesenek Historiaja, Nemetből magyarra fordittatot.

V. Kolozsvár 1632: 175–182 – Főcím: *AZ Fő INNEPEKRE való Enekek*. – Élőfej: *ISTENI DITSIRETEK*. – Cím: *NAGY PENTEKRE*. *In die Passionis D(omi)ni*.

VI. Lőcse 1635: 1/211–214 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ISTENI DICSIRETEK*. – Alcím: *AZ CHRISTVSNAK KIN-SZENvedéséről való Enekek*. – Élőfej: *CHRISTVS KINSZENVED: VALO ISTENI DICSIRETEK*. – Cím: *NAGY PENTEKRE VALO ENEK*. Melyben vagyon az Christus Kénszenvedésének Historiája. Nemetből Magyarra fordittatot.

VII. Bártfa 1640: 117–123 – Főcím: *A' CHRISTUSNAK KENSZENVEDÉSéről való szép Dicsiretek*. – Élőfej: *Christus Urunknak Kénszenvedeséről*. – Cím: *NAGY PENTEKRE való Enek*. Mellyben vagyon az Christus kénszenvedésének Historiája, Nemetből Magyarra fordittatot.

VIII. Keresztyen imadsagok egy-nehany szep enekkel (Debrecen 1641): 105r–108v – Főcím: *Innepekre való Enekek*. – [Imádság: *Christus kin-benvedeséről es halalarol.*] – Élőfej: *HALA-ADASOK ES DICSIRETEK*. – Cím: *Az mi Urunk Iesus Christusnak kin-benvedesenek es halalanak rövid Historiaja*.

IX. Lőcse 1642: 98–104 – Főcím: *AZ KRISTUSNAK Kénszenvedéséről-való szép Dicsiretek* – Élőfej: *Kristus Urunknak Kénszenvedeséről*. – Cím: *NAGY PENTEKRE-való Enek*. Mellyben vagyon az Kristus Kénszenvedésének Historiája, Nemetből Magyarra fordittatot.

X. Várad 1648: 2/202–205 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedésére való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

XI. Várad 1651: 2/202–205 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedésére való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

XII. Lőcse 1654: 2/154–155 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím: *AZ CHRISTUS KIN-SZENVEDESERŐL VALO DITSIRETEK*. – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

XIII. Rinyaujnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/258–261 – Főcím: *INNEPI SZ. ÉNEKEK*. – Alcím: *KXTUS KIN-SZENVEDÉSÉRŐL VALÓ DITSÉRET*. – Élőfej: *Nagy Héti Ditséret*. – Cím: 208.) Azonról. Azon nótára [= A gonosztevőnek dolgán – kiad. RMKT XVII, 6, 36. sz.].

XIV. Balogi cancionale (1659): 1/206–208 – Cím: *Más* [= Cantio ... de Passione Christi]. *Ad Notam: Az gonoz tevők(ne)k dolgán, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

XV. Lőcse 1675–1676: 2/214–217 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím: *AZ CHRISTUS KIN-SZENVEDESERŐL VALO DITSIRETEK*. – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

XVI. Lőcse 1694: 1/383–387 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

XVII. Lőcse 1696: 1/383–387 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS-KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

XVIII. Kolozsvár 1697: 124–130 – Főcím: *AZ Fő INNEPEKRE VALÓ ENEKEK*. – Élőfej: *ISTENI DICSIRETEK*. – Cím: *NAGY PENTEKRE*. *In die Passionis Domini*.

XIX. Kolozsvár 1700: 2/201–204 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENVEDéséről való DITSERETEK*. – Élőfej: *NAGY HÉTRE VALO DITSÉRETEK*. – Cím: *Nóta: A' gonosz tévőnek dolgán.*

XX. Komjátszegi graduál (1697 után): 123–127 – Főcím: *AZ Fő INNEPEKRE való ÉNEKEK*. – Cím: *NAGY PENTEKRE*. *In die Passionis Domini*.

XXI. Unitárius graduál (1697 után): 124–[127] – Főcím: *Az fő Innepekre való énekek*. – Cím: *In die passionis Domini*.

XXII. Graduale sacrum (1699–1702): 165–172 – Cím: *In Die passionis D(omi)ni*. – A szöveg végén: *Amen*.

XXIII. Csonka antifonálé (1607–1632): 106b–108b – Cím: *NAG PENTECRe: [!]* – A szöveg végén: *Finis*.

Egyéb előfordulásai:

Firtosváraljai graduál (1744–1745): 42b–45a – Cím: *NAGY PÉNTEKRE VALÓ ÉNEK. – IN DIE PASSIONIS DOMINI.*

Debrecen 1610: 1/184–188 – Főcím: *IDNEPEKRE VALÓ ENEKEK. – Élőfej: ISTENI DICSIRETEK ES HALA ADASOK.*

– Cím: *AZ CHRITUS[!] KEN SZENVEDEsenek historiaja, Nemetből fordittatot.*

Debrecen 1620: 1/95r–96v – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek. – Cím: NAGY PENTEKRE VALÓ ENEK. Melyben vagyon az Christus kin-szenvedesenek Historiaja, Nemetből Magyarra fordittatot.*

Várad 1654: 2/191–194 – Főcím: *INNEPEKRE VALÓ Enekek. – Alcím: NAGY PENTEKRE. – Élőfej: NAGY HETRE VALÓ DICSERETEK.*

Várad 1655: 2/202–205 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedésére való Ditsiretek. – Élőfej: NAGY HETRE VALÓ DITSIRETEK. – Cím: MAS.*

Kassa 1662: 2/256–260 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek. – Alcím: A' CHRISTUS KIN SZENvedésére való Ditsiretek. – Élőfej: NAGY HETRE VALÓ DITSIRETEK. – Cím: MAS.*

Kassa 1673: 2/276–281 – Főcím: *INNEPEKRE VALÓ ENEKEK. – Alcím: A' CHRISTUS KINSZENvedésére való Dicsiretek. – Élőfej: NAGY HETRE VALÓ DICSIRETEK. – Cím: MAS.*

Lőcse 1673: 1/358–362 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek. – Élőfej: NAGY HETRE VALÓ DITSIRETEK. – Cím: MAS.*

Kolozsvár 1680–1681: 2/202–205 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való DICSIRETEK. – Élőfej: NAGY HETRE Való DICSIRETEK. – Cím: MAS.*

Kolozsvár 1690: 2/183–186 – Főcím: *INNEPEKRE VALÓ ENEKEK. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való DICSIRETEK. – Élőfej: NAGY HETRE való DICSIRETEK. – Cím: MAS.*

Lőcse 1690: 1/361–366 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek. – Élőfej: NAGY HETRE-VALÓ DITSIRETEK. – Cím: MAS.*

Lőcse 1691: 1/361–366 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek. – Élőfej: NAGY HETRE-VALÓ DITSIRETEK. – Cím: MAS.*

Debrecen 1697: 2/152–154 – Főcím: *INNEPEKRE VALÓ ENEKEK. – Élőfej: NAGY-HETRE való DICSIRETEK. – Cím: Nota: Az gonosz tevőnek dolgán, eszemben.*

Debrecen 1700: 2/229–233 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való DITSERETEK. – Élőfej: NAGY HETRE VALÓ DITSERETEK. – Cím: Nóta: A' gonosz tévőnek dolgán:.*

Lásd még: Kájoni latin–magyar versgyűjteménye (1659–1677): 231–234; Vegyes kolligátum (1744): 130b (csak a kezdősor); Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele) (lapszám nélkül a tartalomjegyzékben); Bártfa 1639: 107–110; Bártfa 1647: 1/294; Lőcse 1670: 1/358–362; Lőcse 1701: 378–382; Lőcse 1719: 384–388 (Nóta: A' gonosz-tévőnek dol: 'Sólt: 36); MLÓ 1730: 293–297; ÚZMK 1743: 93. sz.; D 1778: 207. sz.

Nagypénteki passió-ének. A 16. század végén–17. század elején keletkezett. A 16. századi költészeti repertórium felveszi anyagába (RPHA 26), mivel valószínűsíthető, hogy az ének már az 1602-es debreceni énekeskönyvben (RMNy 886/1) is szerepelt.

Forrás: a cím megnevezi, hogy németből készült fordítás az ének, de nem sikerült a pontos forrást megtalálnunk. Témája (az evangéliumokban Jézus szenvedéstörténete) és verselése alapján (kivéve a 9. sort) Sebald Heyden (1499–1561) 1530 körül szerzett *O Mensch, bewein dein Sünde groß* kezdetű énekével rokon ének.

Versforma: 8, 8, 7 / 8, 8, 7 / 8, 8, 8 / 8, 8, 7. – A rímelés nagyon bizonytalan, esetlegesen: aaa / bbb / ccc / ddd.

A megadott dallam: *Hogyha felindul az Isten*. Első előfordulása: Matthäus Greiter, Strasbourg 1525. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 68. sz.** A Rinyaújnépi énekeskönyv (S 67/1: 258) hivatkozásában szereplő 36. zsoltár nótajelzésében utal a 68. zsoltárra. Variánsa, az *O Mensch, bewein dein Sünde groß* dallama csak három ponton (7, 8; 9, 2; 9, 6) tér el ettől a dallamtól. Bár Papp Géza a strófa második felét nem 2×3, hanem 3×2 sorra tagolja, és a szótagszám eltérése miatt azt mondja, énekünk nem azonosítható egyik verzióval sem (RMDT II. 147), a végeredmény mégiscsak az, hogy egyedül a 9. sorban van különbség a szótagszámban (a dallam 7, a vers 8 szótagú). Mivel nem túl gyakori az ilyen felépítésű strófa, és a tematika összekapcsolja a verset az *O Mensch, bewein dein Sünde groß* korállal, nagy valószínűséggel erre a dallamra énekelték az éneket. A 9. sor utolsó előtti hangjának kétfelé bontásával a szótagszaporítás könnyen megoldható. Kötetünk a 68. genfi zsoltár dallamát közli. Hangnem: jón; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 5, 1, 5, 5, 1, 5, 5, 3, 2, 5. Mai énekeskönyvi változatok: *O Mensch, bewein dein Sünde groß*,

EG 1993: Nr. 76; *Hogyha felindul az Isten*, RÉ 1948: 68. sz.; *Ember, sirasd nagy vétkeidet*, GyLK 2007: 812. sz. (RÉ 1948: 68. sz. zsolttárának dallamával).

7–9 Az bűnnek ü undokságot ... – vö. Martin Luther Hiszekegy-magyarázatát a *Kis Kátéban* és a *Nagy Kátéban* (*Konkordia könyv*, II, 60, 154).

100–101 szep enyeztő / Tarka karpittya – szép eltakaró, elrejtő kárpítja; az Újszövetség jeruzsálemi templomában a szentélyt és a szentek szentjét elválasztó függöny (lásd KBL, II, 584–585).

63.

Nyomtatott kiadása és kézirata:

I. Lőcse 1629: 102–105 – Főcím: *AZ CHRISTVSNAK kénfvenedéséről való Dicséretetek*. – Élőfej: *CHRISTVSNAK KENSZENVED.* – Cím: *MAS.*

II. Eperjesi graduál (1635–1652): 113a–b – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI.* – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione.* – Cím: *Patris Sapientia veri[tas divina].* – Ezt emeltük a főszöveg élére. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 229. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

Nagypénteki himnusz parafrázisa. 1629 előtt keletkezett. A szerző ismeretlen.

Forrás: *Patris sapientia, veritas divina*. Aegidius Romanus himnusza (AH, XXX, 32–33; CHEVALIER, no. 14725, 14726) a 14. században keletkezett. Magyar és latin szövege először a *Winkler kódexben* (1506) található meg (60–65, 118–120). Protestáns változata először az 1593-as *Bárfai énekeskönyvben* jelent meg (*Atyának bölcsessége isteni bizonyosága*, RPHA 114). A németek Michael Weiße 1531-es fordításában éneklük ma is (*Christus, der uns selig macht*, EKG 1950: Nr. 56; EG 1993: Nr. 77; lásd még HLOHOVSKÝ, 1622: 153–154; RMNy 2591: 103–105 ♪ – latinul és szlovákul: *Otce večného múdrosti*; TRANOSCIUS 1912: č. 157: *Moudrost Otce nespírná*). A himnusz a kánoni órák (*horae canonicae*), az imaórák rendjében beszéli el Krisztus szenvedéstörténetét. Szövegét az 1640-es bárfai énekeskönyv (110–112) alapján közöljük:

De Passione Christi.

1. PAtris sapientia, veritas divina,
Deus homo captus est hora matutina,
A suis discipulis citò derelictus,
A Iudæis venditus traditus et afflictus.
2. Hora prima ductus est Iesus ad Pilatu(m),
Falsis testimoniis multum accusatum,
In collum percutiunt manibus ligatum,
Vultum Dei conspuunt lumen cœli gratu(m).
3. Crucifige clamitant hora tertiarum,
Illulus induitur veste purpurarum,
Caput ejus pungitur corona spinarum,
Crucem portat humeris ad loca prenaru(m).
4. Hora sexta Iesus est cruci conclavatus,
Et est cum latronibus pe(n)dens deputatus,
Præ tormentis sitiens felle saturatus,
Agnus crimen diluit sed ludificatus.
5. Hora nona Dominus Iesus expiravit,
Eli clamans anima(m) Patri commendavit,
Latus ejus lanceâ miles perforavit,
Terra tunc contremuit et Sol obscuravit.
6. De cruce deponitur hora vespertina,
Fortitudo latuit in mente divina,
Talem mortem subiit vitæ medicina,
Heu corona gloria jacuit supina.
7. Hora completorij datur sepulturæ,
Corpus Christi nobile, spes vitæ futuræ,
Conditur aromate, complentur scripturæ,
Jugi[s] sit memoria mors hæc mihi curæ.
8. Has horas canonicas cum devotione,

Tibi Christe recolo piâ ratione,
Ut qui pro me passus es, amoris ardore,
Mihi sit solatium in mortis agone.

Versforma: a15(7,8) / a14(7,7) / a14(7,7) / a13(7,6). – A szótagszám és a rímelés bizonytalan.

A megadott dallam: *Atyának bölcsessége, bizony istensége*; RMDT I. 61/II. sz., 468. Első előfordulása: *Patris sapientia veritas divina*, Leipzig 1500 körül (1510), DKL B7 (III/1/1); Böhmische Brüder 1501/1531, *Christus, wahrer Gottes Sohn*, Zahn 6283a, DKL B7A (III/2); *Christus, der uns selig macht*, Zahn 6283b, DKL B7C (III/4). Első magyarországi kiadása: **K 1744: 168. sz.** Hangnem: fríg; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 5, 4, 1, 4, 5, 1. Mai énekeskönyvi változatok: *Christus, der uns selig macht*, EG 1993: 77. sz.; *Jézus, szenvedéséről*, EÉ 1982: 204. sz.

2 skk. lator – rabló; Mt 27

8 el küldé Herodes Királynak – Lk 23,7

20 Superláttya – kárpítja, ajtó-függőnye (superlát = velum, aulaeum) („És íme, a templom kárpítja felülről az aljaig kettéhasadt, a föld megrendült, és a sziklák meghasadtak.” – Mt 27,51)

21–24 Vecseryének idején ... – Jn 19,32–34

25–28 Nap már el hanyatolván ... – Mt 27,57–66

64.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Lőcse 1629: 105–107 – Főcím: *AZ CHRISTVSNAK kénþenvedéséről való Dicséreték.* – Élőfej: *CHRISTVSNAK KENSZENVED.* – Cím: MAS.

II. Lőcse 1635: 1/225–226 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ISTENI DICSIRETEK.* – Alcím: *AZ CHRISTVSNAK KIN-SZENvedéséről való Enekek.* – Élőfej: *CHRISTVS KINSZENVED: VALO ISTENI DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

III. Lőcse 1654: 2/162 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK.* – Alcím: *AZ CHRISTUS KIN-SZENVEDESERŐL VALO DITSIRETEK.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS [= Az Kereszt-fán függő Christusnak hét szavairol].

IV. Eperjesi graduál (1635–1652): 112a–b ♪ – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI.* – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione.* – Cím: *Septem Verba Christi.* – Ezt a címet emeltük a főszöveg élére. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 227. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

V. Csurgai graduál (1630-as évek): 26b – Cím: *Christus Urunk ken szenvedesekora valo Enek.* – A szöveg után: *Amen.* – A szöveget a törzsanyag lejegyzésénél későbbi időpontban, az üres helyre másolták be.

VI. Lőcse 1675–1676: 2/227–228 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK.* – Alcím: *AZ CHRISTUS KIN-SZENVEDESERŐL VALO DITSIRETEK.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS [= Az Kereszt-fán függő Christusnak hét szavairol].

VII. ZMK 1692–1694: 45–46 – Főcím és élőfej: *BÖJTI ENEKEK* – Cím: MAS.

VIII. Lőcse 1694: 1/411–412 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

IX. Lőcse 1696: 1/411–412 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 45–46 – Főcím: *BÖJTI ÉNEKEK.* – Élőfej: *BÖJTI ENEKEK.* – Cím: MAS.

ZMK cr. 1718²: 59–60 – Főcím: *BÖJTI ENEKEK.* – Élőfej: *BÖJTI ENEKEK.* – Cím: MAS.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), II/11. *Gda Jesus na krisnom dreivi*; ZMK 1703: 45–46; ZMK 1706: 33–34; MLÓ 1730: 311–313; ZMK 1781: 59–60.

Nagypénteki ének. 1629 előtt keletkezett. „Krisztus hét szava a keresztfán” már első magyar nyelvű verseink között is megtalálható, a Peer-kódexben (194–199) *Áldott Krisztus keresztfán hét ígét megmonda* kezdettel (RPHA 86), amely imádságot dolgoz át szabadon (*Oratio venerabilis Bedae presbyteri de septem verbis ultimis ...*, lásd RMKT XVI, 1, 210–212).

Forrás: a *Da Jesus an dem Kreuze stund* kezdetű ének fordítása, amelynek első előfordulása egy bécsi kéziratban található. Több helyen tévesen Johann Böschenstein (1472–1540) szerepel szerzőként (JENNY, 1962, 225–226).

WACKERNAGEL egy 16. század eleji és egy 1537-es változatot (II, Nr. 1327–1328.) közöl (lásd még Breslau 1644: 108–109; Leutschau 1686: 1/313–315; Leutschau 1694: 48–50 – [Vom Leiden und Sterben JESU CHristi.] *Von den Sieben Worten CHristi*; Leutschau 1700: 1/167–168 – [Vom bittern Leyden und Sterben JESU CHRJSTJ.] *Die sieben Wort Christi*; Oedenburg 1691: 73–75 – [Vom Leyden und Sterben unsers HErrn JESU CHRJSTJ.] (40) – a lőcseivel lényegében megegyező szöveg, a 6. vsz. kezdete: *Zum fünfften gedenck seiner Bitterkeit*; FISCHER, I, 83–84):

Egyleveles, 4° nyomtatvány, 16. század eleje.
(WACKERNAGEL, II, Nr. 1327.)

DO Jesus an dem creutze stund.

1. DO Jhesus an dem creutze stund
vnd im sein leichnam ward verwundt
so gar mit pitterm schmerzen,
Die sibem wort die der herr da sprach,
die betracht in deinem herten.
2. Zum ersten sprach er gar süßigklich
zu seinem vater von hymelreich
mit krefftē vnd mit sinen
'Vergib in, vatter, sy wissen nit
was sy an mir verbringen.'
3. Zum andern gedenck seiner barmhertzigkait,
die got an den schacher hat geleyt,
sprach got gar gnedigkliche
'Für war, du wirst heut bey mir sein
in meines vaters reiche.'
4. Zum dritten gedenck seiner grossen not,
laß dir die wort nit sein ein spot
'weib, schaw dein sun gar eben,
Johannes, nym deiner muter war,
du solt ir gar eben pflegen.'
5. Nun merckent was das vierdt wort was
'mich dürst so hartt on vntterlaß'
schry got mit lauter stymme:
Das menschlich hayl thet er begeren,
seiner nagel wart er entpfinden.
6. Zum fünfftē gedenck seiner barmhertzigkait
die got am heyligen creutz auß schrey
'mein got, wie hastu mich verlassen!
Das ellendt das ich da leiden muß,
das ist ganß vber die massen.'
7. Das sechst, das was gar ein krefftig wort,
das mancher sündler auch erhört
auß seinem götlichen munde:
'Es ist verbracht mein leyden groß
wol hie zu disser stunde.'
8. Zum siebenden 'entpfilh ich mich,
vater, in dein hendt',
dein heiligen geyst du zu mir sendt,
an meinen lesten zeyten,
Wen sich mein seel von mir wil scheyden
vnd mag nit lenger beyten.

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 313–315.)

[Főcím: Vom bitterm Leyden und Sterben unsers HErrn
Jesu CHristi.]
Von den sieben Worten CHristi.

1. DA JESus an dem Creutze stundt,
und jhm sein Leichnam ward verwundt,
so gar mit bitterm Schmerzen.
Die sieben Wort die JESus sprach,
betracht in deinem Herten.
2. Zum ersten sprach er gar süßiglich,
zu seinem Vater vom Himmelreich,
mit Kräfteſten und mit Sinnen:
Vergieb jhnn Vater, sie wissen nicht,
was sie an mir verbringen.
3. Zum andern gedenck seinr Barmhertzigkeit,
die GOtt am Schecher hat geleit,
sprach GOtt gar gnädigliche:
Fürwar du wirst heut bey mir seyn,
in meines Vaters Reiche.
4. Zum dritten gdenck seiner grossen Noth,
laß dir die Wort nicht seyn ein Spott:
Weib schau dein Sohn gar eben,
Johannes nimb deinr Mutter war,
du solt jhr gar eben pflegen.
5. Nun mercket was das vierdt Wort was:
Mich dürst so hart ohn unterlaß,
schrye GOtt mit lauter Stimme.
Das Menschlich Heyl that er begehren,
seinr Nägl ward er empfinden.
6. Zum fünfftē gdenck seinr Barmhertzigkeit,
die GOtt am heiligen Creutz außschreyt:
Mein GOtt wie hast du mich verlassen?
Das Elend das ich leyden muß,
das ist gantz übr die massen.
7. Das sechst war gar ein kräfteſtigs Wort,
das Mancher Sünder auch erhört,
aus seinm Götlichen Munde:
Es ist vollbracht mein Leyden groß,
wohl hier zu dieser Stunde.
8. Zum siebendn, Befehl ich mich
Vater in deine Händ,
dein Heiligen Geist du zu mir send,
an meinen letzten Zeiten
wenn sich mein Seel von mir will scheydn,
und mag nicht langer beyten.

9. Wer gotes marter in eren hat
vnnd offft gedenckt der syben wort,
des wil gott eben pflegen
Wol hie auff erdt mit seiner gnad
vnd dört im ewigen leben.

9. Wer GOTTes Marter in Ehren hat,
und offft gedenckt der sieben Wort,
deß will GOTT eben pflegen,
wohl hie auff Erd mit seiner Gnad,
und dort im ewigen Leben.

Versforma: a8, a8, b8, b8, b8. – A szótagszám és a rímelés esetenként bizonytalan.

A megadott dallam: *Da Jesus an dem Kreuze stund*; RMDT II. 553–554. Első előfordulása: *In dich hab ich gehoffet, Herr*; Leipzig 1545; Zahn 1706; **DKL Ek7 (III/1/3)**. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 227. tétel**; RMDT II. 162. sz. Az Eperjesi graduál lejegyzése eredetileg hibás: az 1. sor és a 2. sor eleje terccel, a 4. sor (esetleg már a 3. sor is) szekunddal mélyebbre került. Közreadásunkban elsőként a Papp Géza összehasonlító dallamtáblázata alapján (RMDT II. 553–554) rekonstruált változat látható, amely még így is több ponton eltér a német forrástól. Majd a DKL adata mutatja a dallam eredeti verzióját. Ez először – a Babst-énekeskönyvben (Leipzig 1545) – az *In dich hab ich gehoffet, Herr* szöveggel jelent meg, de egyértelmű, hogy általánosan Krisztus hét szavával kapcsolódott össze. Hangnem: fríg / fríg; Ambitus: VII–7 / 1–7; Kadencia: 5, 1, 3, 1 / 5, 1, 3, 1.

9–10 Bocsáss meg ... – Lk 23,34

14–15 Bizony te velem ... – Lk 23,43

18–20 Aszszony ... – Jn 19,26–27

20 szorgalmatos gondgyát – szorgalmatosan (gondosan, szorgosan) gondját

23 Szomjuhozom – Jn 19,28

28 En Istenem ... – Mt 27,46

34–35 Bé-tellyesedtek ... – Jn 19,30

36–37 ... ajánlom Atyám ... – Lk 23,46

65.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 120a–b – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI*. – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione*. – Cím: *Septem verba Christi*. I. S. S. [Johannes Seredi Sarossio–Hungarus ~ Senator] ex Germ[anica] *Da jesus an dem [Kreutze stund]*. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 244. tétel. – Pótlásként, 1642 előtt írták be a graduálba.

Lásd még: a Bártfai-énekeskönyv toldaléka (1655): 13, olim – Cím: *Nagy-Penteken az Js. hét szavairól ex Germ Da Jesus an den Kreutz stand, ad ead. melodiam*. – Kiad. KÁLMÁN, 1881, 1129. hasáb.

Nagypénteki ének. 1642 előtt keletkezett. A *Jézus a keresztfán függvén, és teste sebhett lévén* kezdetű, **64. sz.** énekünk felhasználásával készült új fordítás (*Da Jesus an den Kreuze stund*). A fordító: Serédi János (Nagysáros, ? – Eperjes?, 1658 után). Az ÚMIL-ban nem szerepel. Az RMSz (I, 726) a J. S. S., Scheredi, Sraedius, Szerédi névalakokat adja meg. Nagysároson született. Tanult Nagysároson, ahol egy ideig rektor is volt. 1623 júniusában a rostocki, 1624. szeptember 13-án pedig a wittenbergi egyetemre iratkozott be barátjával, Duchon Jánossal (Johannes Duchon Moschoviensis Hungarus) együtt (JÜGELT, 1993, 569, 586). Eperjesen 1626-tól conrektor, majd 1629-től az iskola első magyar rektora volt. Még 1640-ben vagy tovább is tanított, de már nem rektorként, mert 1638-ban megválasztották városi jegyzővé. Jó tanár lehetett, mert nagysárosi működése idején társával, Questoris Jakabbal úgy felvirágoztatta a magyar iskolát, hogy sok, a magyar nyelvet tanulni akaró ifjú kereste fel azt. Eperjesi tanítványai is nagy tisztelettel emlékeztek meg róla. Így pl. Richard Günther vagy Joannes Polani neki is ajánlotta disszertációját (RMK III. 1525, RMK III. 1547). Consuli, senatori és bírói tisztséget viselt. Az öt felső-magyarországi szabad királyi város bártfai 1629-es, 1634-es és 1652-es zsinatán részt vett, az eperjesi 1656-os zsinaton ő képviselte városát (HÖRK, 1896, 57–58, 334).

Művei:

1. *Dissertatio theologica de bonis operibus*. Wittenberg, Johannes Gormannus, 1626. – RMK III. 1403. A jócselekedetről szóló disszertációt Serédi (Johannes Seredi Sarossio–Hungarus) Wittenbergben, 1626. május 31-én Balthasar Meisner elnökletével védte meg. A téziseket Kaspar Preller eperjesi első papnak, Daniel Golcz, Madarász Márton, Hersa János eperjesi, Radácsi István sárosi papoknak és Leonhardus Wagner bártfai iskolaigazgatónak ajánlotta:

„Admod. Reverendis, Clariß. & Integerimis Viris:

Dn. M. CASPARO PRELLERO, Pastori Ecclesiae Epperiensis Primario,
Dn. M. DANIELI GOLCZIO, Dn. MARTINO MADARASZ, Dn. JOANNI [kezzel beirva:] HERSA Ejusd. Eccles.
Symmistis digniss. & fideliss.

Dn. STEPHANO RADACSINO, &c. Ecclesiae Sarossien. Pastori vigilantiss. &c.
NEC NON Humanißimo & Doctißimo Viro, Dn. LEONHARDO WAGNERO, Rectori Scholæ Bartphen. solertiss.
Dominis Fautoribus, Promotoribus, & quondam Præceptoribus de se optimè meritis &c. singulis plurimùm honorandis
Disputationem hanc Theologicam gratitudinis & observantiæ testandæ gratia dicat & consecrat JOHANNES SEREDI Sarossiens.
AUTOR ET RESP.” [A_{1b}]

A tézisekhez barátja, Georgius Lycius írt üdvözlő verset:

„In gratiam Humaniss. Dn. RESPONENTIS, Amici & Popular. sui dilecti.
Dicere quæ bona sunt, satis est laudabile factum [...] GEORGIUS LYCIUS Trenschin.” [C_{2b}]

2. Lefordította David Frölich és David Herlicius naptárát – megjelentek Bártfán és Lőcsén 1638-ban, lásd RMNy 1709, RMNy 1729. Az RMNy az 1643-as évre szóló Frölich-naptár szövegének stílusából arra következtet, hogy ennek is a fordítója Serédi volt, lásd RMNy 1948.

3. Üdvözlő verset írt Madarász Márton *Elmelkedések ...* című művéhez, Lőcse 1641. – RMNy 1894: (**_{3r-v}):

PROSPHONESIS EPIGRAMMATICA,

Ad Virum Admodum Reverendum, (et) Orthodoxâ fide vitaeq(ue) integritate Clariss:

DN. MARTINUM MADARASZ, Ecclesiae DEI apud Eperien: Hungaricæ Pastorem vigilantiss: longeq(ue)
meritissimum,

Dum partem sacrarum p. m. DN. D. BALTH: MEISNERI Meditationum Festivalem in Hungaric: idioma translatam
publici juris faceret.

MActe animis, macte ingenio, MADARASZ Venerande!

Virtutis dotes exere, pande, tuæ!

MEISNERI svavis svavissima fistula quondam

Teutonibus cecinit disvariante sono;

MEISNERI INTERPRES cùm sis Divinus (et) AUCEPS,

Per Te MEISNERI fistula dulce canit.

Jllius Hungaricâ sacra jam Meletemata voce

Pannonibus quoniam, Te modulante, sonant.

Orthographi PATRES, quos nocte dieq(ue) revolvis,

Conspirant tibiæ, vim tribuendo, tuæ.

Hactenus est multas tua vox diffusa per aures,

Flexisti hâc Proceres magnanimosq(ue) viros.

Pluribus hinc increbesces, cupientq(ue) docentem

Usurpare suis auribus aut oculis.

Aucupium hoc Madaraszium sit Numine felix,

Christe, tuo, innumeras ut Tibi captet aves!

Macte vir, ac plures studiorum porrige fructus!

Pervigiles noctes quos peperere tibi.

Per JOHAN. SEREDI, Schol. Eper. Undecen(n)alem Rector. perfunctum, & jam ejusd. Reip. Juratum Civem l. mq(ue)
exarata.

4. Gyászverset írt Samuel Dürmernek, az eperjesi német evangélikus gyülekezet első papjának halálára, Lőcse 1653. – RMNy 2476 – az egyetlen teljes példány (Prešov, Štátna vedecká knižnica), amelyben megtalálható ez a vers, jelenleg lappang.

5. Lakodalmi verset írt Johann Sartoris eperjesi másodpap menyegzőjére – *Vota collegarum, fautorum, amicorum in festivitatem nuptialem ... Johannis Sartorii ...*, Lőcse, Lorenz Brewer, 1658. – RMNy 2783: §§_{2v-3r}.

N. M. S.
ADESTE. CIVES.
TÆDAS. PRÆFERTE. NON. FERALEIS.
NUPTIALEIS. DEICO.
IANO. SARTORIO. ET. PROBAI.
CHARITI.
QUOROM. FIDEM. QUIC. SIES. FAXSEIS. ALIEIS.
SED. ET. TIBEI. LOCARE INDICIUM.
SUAM. OLIM. AMAVIT. SOVOM. MAREITOM. OLLA.
UTERQVE. CORDE. SOVO.
SED. LUCINA. BIGAM. AMAB. IMPENDENDEI. DISSOL.
VENDEI. PRONA.
INFANTARIAM. P. ENIXO. PRIUS. BELLO.
MASCULO.
HEU. QVOS. INTER. SINGOLTUS.
SECULO. EXESSE. JUSSIT.
HONC. PLANCTOM. QVOM. JAM. EXCIPIAT.
RECIPROCATIO. ANIMORUM.
NOVORUM. PIORUM. BONORUM. CASTORUM.
A. Æ. XP. cIc Icc LVIII. PR. ID. NOVEMB.
Q. F. F. N. S.
AGITE. JUNCTIM. EXOREMUS.
JOVAM. SOSPITAT. LUCINAM. MAGIS. BENIGNAM.
ÆTATEM. EXPUNGENDAM.
SIT. COERATIO. HABITATIO. CONVERSATIO.
BONA. FAUSTA. FELIX. ET. LONGOM. FIRMA.
XII. XXIV. VCCXI.

QUàm bellè CHARITAS CHARISIUSq(ue)
Junxerunt thalamos, favore Divûm!
Ambit GRATIUS et suam CHARETAM!
Gratantur Charitum pix Sorores,
Et sic carmina tibusq(ue) sufflant:
 ἐὐχῇ.

Vivite felices, et Sponse, et Sponsa vovemus,
Quos DEus et Pietas sociali fœdere junxit:
Floreat in vestris amor et concordia tectis,
Floreat in vestris constans Hygi eia tectis,
Floreat in vestris proles prævivida tectis,
Floreat in vestris Domini benedictio tectis!

JOHAN. SEREDI Concivis Eperien.
Affini honoratissimo devotus faciebat.

6. Gyülekezeti énekei elsősorban az *Eperjesi graduálban* maradtak fenn. Ferenczi Ilona elemzése szerint a kántor a legtöbb Serédi-éneket, ill. fordítást pótlólag, 1650 körül írta bele a kéziratba, valószínűleg rögtön a fordítások elkészülése után (FERENCZI, 1988/I, 12).

- Az Istennek szent Fia, midőn e világra jött (1650) – **82. sz.** versünk
- Hálát adunk kínjaidért, Úr Jézus szent halálodért (1650) – **81. sz.** versünk
- Jézus a keresztfán függvén (1650 előtt) – **65. sz.** versünk
- Jézus, üdvözítőnknek keserves sok kínját (1652) – **83. sz.** versünk
- Krisztus halál fogságába adaték bűneinkért (1650?) – **94. sz.** versünk
- Ma Krisztus győzedelmes lett (1635 előtt) – **95. sz.** versünk
- Ó, Úr Jézus Krisztus, mi édes megváltónk (1650 előtt) – **80. sz.** versünk

Az *Eperjesi graduálban* (S 57) nem olvasható a *Ma Krisztus győzedelmes lett* kezdetű versnél Serédi monogramja, hanem csak az 1635-ös lőcsei énekeskönyvben szerepel az S. I. monogram. Ez alapján Csomasz Tóth

Kálmán valószínűnek tartja, hogy az *Eperjesi graduál* más, szerző nélküli énekszövegei is tőle származhatnak (CSOMASZ TÓTH, 1957, 204).

Forrás: *Da Jesus an den Kreuze stund*. A német éneket és a jegyzetet lásd a **64. sz.** versünkénél (*Jézus a keresztfán függvén*).

Versforma: a8, a8, b8, b8, b8.

A megadott dallam: *Da Jesus an dem Kreuze stund*; RMDT II. 553–554. Első előfordulása: *In dich hab ich gehoffet, Herr*; Leipzig 1545; Zahn 1706; **DKL Ek7 (III/1/3)**. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 227. tétel**; RMDT II. 162. sz. Az Eperjesi graduál lejegyzése eredetileg hibás: az 1. sor és a 2. sor eleje terccel, a 4. sor (esetleg már a 3. sor is) szekunddal mélyebbre került. Közreadásunkban elsőként a Papp Géza összehasonlító dallamtáblázata alapján (RMDT II. 553–554) rekonstruált változat látható, amely még így is több ponton eltér a német forrástól. Majd DKL adata mutatja a dallam eredeti verzióját. Ez először – a Babst-énekeskönyvben (Leipzig 1545) – az *In dich hab ich gehoffet, Herr* szöveggel jelent meg, de egyértelmű, hogy általánosan Krisztus hét szavával kapcsolódott össze. Hangnem: fríg / fríg; Ambitus: VII–7 / 1–7; Kadencia: 5, 1, 3, 1 / 5, 1, 3, 1.

66.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 46–48 – Főcím és élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Ugyan azonrúl*. – A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 46–48 – Főcím: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Ugyan azonrúl*. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 60–61 – Főcím: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Ugyan azonrúl*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 301; ZMK 1703: 47–48; ZMK 1706: 34–35; MLÓ 1730: 316–317; ÚZMK 1743: 108. sz.; ZMK 1780: 72–73; ZMK 1781: 61–62.

Nagypénteki ének. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: a *Da Jesus an dem Kreuze stund* kezdetű ének fordítása. (Másik két magyar fordítását és a német szöveget lásd a **64–65. sz.** énekeinknél: *Jézus a keresztfán függvén*.)

Versforma: a8, a8 / b8, b8, b8.

A megadott dallam: *Da Jesus an dem Kreuze stund*; RMDT II. 553–554. Első előfordulása: *In dich hab ich gehoffet, Herr*; Leipzig 1545; Zahn 1706; **DKL Ek7 (III/1/3)**. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 227. tétel**; RMDT II. 162. sz. Az Eperjesi graduál lejegyzése eredetileg hibás: az 1. sor és a 2. sor eleje terccel, a 4. sor (esetleg már a 3. sor is) szekunddal mélyebbre került. Közreadásunkban elsőként a Papp Géza összehasonlító dallamtáblázata alapján (RMDT II. 553–554) rekonstruált változat látható, amely még így is több ponton eltér a német forrástól. Majd DKL adata mutatja a dallam eredeti verzióját. Ez először – a Babst-énekeskönyvben (Leipzig 1545) – az *In dich hab ich gehoffet, Herr* szöveggel jelent meg, de egyértelmű, hogy általánosan Krisztus hét szavával kapcsolódott össze. Hangnem: fríg / fríg; Ambitus: VII–7 / 1–7; Kadencia: 5, 1, 3, 1 / 5, 1, 3, 1.

67.

Nyomtatott kiadásai:

I. Lőcse 1635: 1/218–210 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ISTENI DICSIRETEK*. – Alcím: *AZ CHRISTVSNÁK KINSZENVEDÉSÉRŐL való Enekek*. – Élőfej: *CHRISTVS KINSZENVED: VALO ISTENI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Igen szép uy Enek, az Kereszt=fán függő Christus Vrunk hét bavaról Notáia: Atyának bölcsesége, &c.* [RPHA 114].

II. Bártfa 1640: 129–134 – Főcím: *A' CHRISTUSNAK KENSZENVEDEséről való szép Dicsiretek*. – Élőfej: *Christus Urunknak Kénszenvedéséről*. – Cím: *MAS. Igen szép Uy ének, az keresztfán függő CHRISTUS JESUS URUNK hét szaváról. Notája: Atyának bölcsesége, etc.*

III. Lócse 1642: 111–114 – Főcím: *AZ KRISTUSNAK Kénszenvedéséről-való szép Dicsíretek.* – Élőfej: *Kristus Urunknak Kénszenvedeséről.* – Cím: *MAS. Igen szép úy Enek, az kereszt-fán függő Kristus Jesus URUNK hét Szávaról. Notája: Atyának bölcsesége, &c.*

IV. Lócse 1654: 2/161–162 – Főcím: *AZ CHRISTUS KIN-SZENVEDESERÖL VALO DITSIRETEK.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Az Kereszt-fán függő Christusnak hét szavairól. Ugyan azon Nótára [= Atyának bölcsessége, bizony istensége, RPHA 114].*

V. KÁJONI János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 158 – Főcím: *CANTUS QUADRAGESIMALES. NAGYBÖITRE-VALO ENEKEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Atyának bölcsesége, &c.* – Az 1, 5–6, 8–13. vszk.

Egyéb előfordulása:

Lócse 1675–1676: 2/225–227 – Főcím: *AZ CHRISTUS KIN-SZENVEDESERÖL VALO DITSIRETEK.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Az Kereszt-fán függő Christusnak hét szavairól. Ugyan azon Nótára [= Atyának bölcsessége, bizony istensége, RPHA 114].*

Lásd még: Bártfa 1639: 117.

Nagypénteki ének. 1635 előtt keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen.

Versforma: a14(7,7) / a14(7,7) / a14(7,7) / a14(7,7).

A nótajelzésben megadott dallam: *Atyának bölcsessége, bizony istensége*; RMDT I. 61/II. sz., 468. Első előfordulása: *Patris sapientia veritas divina*, Leipzig 1500 körül (1510), DKL B7 (111/1/1); Böhmsche Brüder 1501/1531, *Christus, wahrer Gottes Sohn*, Zahn 6283a, DKL B7A (III/2); *Christus, der uns selig macht*, Zahn 6283b, DKL B7C (III/4). Első magyarországi kiadása: **K 1744: 168. sz.** Hangnem: fríg; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 5, 4, 1, 4, 5, 1. Mai énekeskönyvi változatok: *Christus, der uns selig macht*, EG 1993: Nr. 77; *Jézus, szenvedéséről*, EÉ 1982: 204. sz.

13 Első szava ... – Lk 23,34

21 Másod szavában ... – Jn 19,26–27

29 Harmad szava ... – Lk 23,43

33 Negyed szavában . – Jn 19,28

37 Eötöd szavával ... – Mt 27,46

41 Hatod szavában ... – Jn 19,30

45 Heted szavában . – Lk 23,46

68.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Lócse 1635: 1/413–416 – Főcím: *APPENDI[X.] MIVEL-HOGY EZ NEHANY ISTENES Enekek későn érkeftének kezünkhöz, ide hátra kellették helyheztetnünk.* – Élőfej: *APPENDIX.* – Cím: *AZ CHRISTVSNNAK SZENVEDESERÖL. Az Isten Fiának kin-ßenvedésekor tött keserves panaßba. Nota: Menyből jövök most hozzátok, &c. [26. sz. énekünk.]* – A kiadás egyetlen fennmaradt példánya több helyen megcsonkult. A szögletes zárójelbe tett részeket a II. forrás alapján pótoltuk.

II. Várad 1648: 2/205–207 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedésére valo Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nota: Menyből jövök most hozzátok:.*

III. Várad 1651: 2/205–207 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedésére valo Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nota: Menyből jövök most hozzátok:.*

IV. Lócse 1654: 2/156–157 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK* – Alcím: *AZ CHRISTUS KIN-SZENVEDESERÖL VALO DITSIRETEK.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nota: Menyből jövök most hozzátok, &c.*

V. Nagydobszai graduál (XVII. sz. eleje–1696): 319–322 – Cím nélkül. – A végén: *Amen.* – Az előtte és az utána következő énekek másolási dátumai alapján 1690. december 22. és 1696 közé tehetjük a másolás időpontját.

VI. Eperjesi graduál (1635–1652): 116a–117b – Főcím: *Sequentur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI.* – Alcím: *Sequentur Cationes De Passione.* – Cím: *Az Jsten*

Fianak kinszenvedésekor töt keserves panaszsza. Ad notam: Menybüj jövek: vel: Régi időben. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 232. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

VII. Balogi cancionale (1659): 1/186–189 – Cím: MAS [= Cantio ... de Passione Christi]. *Nota: Menyből jövök most etc.*

VIII. Lőcse 1673: 1/362–364 – Főcím: INNEPEKRE való Enekek. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek. – Élőfej: NAGY HETRE VALO DITSIRETEK. – Cím: MAS. *Nota: Menyből jövök most hoz:.*

IX. Kájoni János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 154–155 – Főcím: CANTUS QUADRAGESIMALES. NAGYBöITRE-VALO ENEKEK. – Cím: MAS. *Nota: Menyből jövök most hozzátok, &c.*

X. Lőcse 1694: 1/387–389 – Főcím: INNEPEKRE való Énekek. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek. – Élőfej: NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK. – Cím: MAS. *Nota: Menyből jövek most hoz:.*

XI. Lőcse 1696: 1/387–389 – Főcím: INNEPEKRE való Énekek. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek. – Élőfej: NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK. – Cím: MAS. *Nota: Menyből jövek most hoz:.*

XII. Kolozsvár 1700: 2/204–206 – Főcím: INNEPEKRE való ÉNEKEK. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való DITSERETEK. – Élőfej: NAGY HÉTRE VALO DITSÉRETEK. – Cím: Nóta: *Mennyből jövök most hozzátok:.*

XIII. Écsi énekeskönyv (1700–1725): 290–291 – Főcím: Közönséges Üdökre És Vasárnapokra való. – Cím: Alia.

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/262–264 – Főcím: INNEPISZ. ÉNEKEK. – Alcím: KXTUS KIN-SZENVEDÉSÉRŐL VALÓ DITSÉRET. – Élőfej: Nagy Héti Ditséret. – Cím: 209.) Nóta: *Mennyből jövök most hozzátok:.*

Paksi Márton György-énekeskönyv (1760): 687–689 – Élőfej: Pro Qvadragesima. – Cím: Melodia. Királyi Zászlók. – A szöveg végén: Amen. – A másoló, Paksy Márton György bejegyzése: „Anno D(omi)ni 1761. Die 22. Marty finita, atqve Pascha celebrata”.

Kulcsár Pál-melodiárium (1775–1785): 1/48 ♪ – Élőfej: Innepi Enekek. – Cím: NAGY HETI DITSERET. – Kezdősor és négyeszólamú kotta.

Vépi kántorkönyv (1731): 108–110 – Főcím: KRISTUS KIN SZE[n]vedisirül es az ű keserves FEL FESZITTISIRÜL valo Szép Énekek ez kiss Részben találtnak Az Szent BÖITI NAPOKRA. – Élőfej: Böiti Enekek. – A szöveg végén: Amen.

Várád 1654: 2/194–195 – Főcím: INNEPEKRE VALO Enekek. – Alcím: NAGY PENTEKRE. – Élőfej: NAGY HETRE VALO DICSERETEK. – Cím: MAS. *Nota: Menyből jövök most hozzátok.*

Várád 1655: 2/205–207 – Főcím: INNEPEKRE való Enekek. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedésére való Ditsiretek. – Élőfej: NAGY HETRE VALO DITSIRETEK. – Cím: MAS. *Nota: Menyből jövök most hozzátok:.*

Kassa 1662: 2/260–263 – Főcím: INNEPEKRE való Énekek. – Alcím: A' CHRISTUS KIN SZENvedésére való Ditsiretek. – Élőfej: NAGY HETRE VALO DITSIRETEK. – Cím: MAS. Nóta: *Menyből jövök most hozzátoc:.*

Kassa 1673: 2/281–283 – Főcím: INNEPEKRE VALÓ ENEKEK. – Alcím: A' CHRISTUS KINSZENvedésére való Dicsiretek. – Élőfej: NAGY HETRE VALÓ DICSIRETEK. – Cím: MAS. *Nota: Menyből jövök most hozzátok:.*

Lőcse 1675–1676: 2/218–219 – Főcím: INNEPEKRE VALO ENEKEK. – Alcím: AZ CHRISTUS KIN-SZENVEDESERŐL VALO DITSIRETEK. – Élőfej: NAGY HETRE VALO DITSIRETEK. – Cím: MAS. *Nota: Menyből jövök most hozzátok, etc.*

Kolozsvár 1680–1681: 2/205–207 – Főcím: INNEPEKRE való ENEKEK. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való DICSIRETEK. – Élőfej: NAGY HETRE Való DICSIRETEK. – Cím: MAS. *Nota: Menyből jövök most hozz:.*

Kolozsvár 1690: 2/186–188 – Főcím: INNEPEKRE VALO ENEKEK. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való DICSIRETEK. – Élőfej: NAGY HETRE való DICSIRETEK. – Cím: MAS. Nóta: *Menyből jövök most hozzátok, &c.*

Lőcse 1690: 1/366–368 – Főcím: INNEPEKRE való Enekek. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek. – Élőfej: NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK. – Cím: MAS. *Nota: Menyből jövök most hoz:.*

Lőcse 1691: 1/366–368 – Főcím: INNEPEKRE való Énekek. – Alcím: A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek. – Élőfej: NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK. – Cím: MAS. *Nota: Menyből jövök most hoz:.*

Debrecen 1697: 2/154–155 – Főcím: INNEPEKRE VALO ENEKEK – Élőfej: NAGY HETRE való DICSIRETEK. – Cím: MAS [= A' CHRISTUS KIN-SZENVEDESERÖL Való DICSIRET]. *Nota: Menyből jövök most hozzátok, etc.*

Debrecen 1700: 2/233–235 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENVEDÉSÉRŐL való DITSERETEK*. – Élőfej: *NAGY HETRE VALÓ DITSERETEK*. – Cím: *Nóat [!]: Mennyből jövök most hozzátok*.

Lásd még: Csíksobotfalvi kézirat (1651–1675): 111–113 ♪; Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), II/10. *Siroke zemle narodi*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 171; Bártfa 1647: 1/298; Lőcse 1670: 1/362–364; Lőcse 1701: 383–385; Lőcse 1719: 389–390; MLÓ 1730: 318–320; ÚZMK 1743: 109. sz.; D 1778: 208. sz.; K 1778: 126–128.

Nagypénteki ének. 1635 előtt keletkezett. Valószínűleg német gyülekezeti ének fordítása. Jézus egyes szám első személyben elmondott, zsoltáros hangú panaszéneke. Az ének használatáról is van adatunk. A *Nagydobszai graduálban* (S 9: 229–259) megtalálható a kétrészes prózai passió: *I. Passio domini nostri Jesu Christi (secundum Math: Euangelistam. Ex cap. XXVI.; II. Secunda pars. cap. XXVII.* A passió végén található beírás szerint – *Steph. Szentlak: peregit hoc opusculum* – Szentlaki István a passió leírója. A két rész közötti üres kottavonalakon (p. 246) az 1690-es évekből a következő bejegyzés szerepel: *No földnek minden Nepei*. Ez az utalás arra mutat, hogy a kántor passióénekelésébe a két rész között ezzel az énekkel kapcsolódott be a kórus vagy az egész gyülekezet. (A 331. lapon további bejegyzések találhatók azokról a kántorokról, akik énekeltek a graduálból.) Szathmári Mihály 1703-as kézirata (S 165: 35) hasonló úzusról ad hírt. A passió első része után a következő bejegyzés szerepel: *pars secunda, seq: Canit chorus No földnek etc.*

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Mennyből jövök most hozzátok*; RMDT II. 85. sz., 130. sz., 488–489. Első előfordulása: *Vom Himmel hoch da komm ich her*, Martin Luther 1539; Zahn 346; **DKL Ei1(III/1/3)**. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 122. tétel**. DKL és az Eperjesi graduál verziója több helyen eltér egymástól; kötetünkben mindkét változatot közöljük. Másik nótajelzés: *Régi időben megírta*, Eperjesi graduál (1635–1652): 230. tétel; RMDT I. 221. sz. Hangnem: jón / jón; Ambitus: 1–8 / 1–9; Kadencia: 8, 3, 5 / 8, 3, 5. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 17. Mai énekeskönyvi változatok: *Vom Himmel hoch da komm ich her*, EG 1993: Nr. 24; *Mennyből jövök most hozzátok*, EÉ 1982: 150. sz.; *Az Istennek szent anyaga*, RÉ 1948: 316. sz.

6 Kit Atya úyval mutata – Lk 11,20

16 sententiája – ítéle

21–24 Az én szerelmes emberem ... – utalás Júdásra, Mt 26,47–49; Lk 6,16 etc.

25–26 En barátim kik vóltanak ... – Mt 26,31.56 etc.

27–28 Az önnön saját nemzetim ... – Mt 1

41 Oh Adam bűnös fiai – Ádám az emberiség ősatya, Lk 3,38; Róm 5,12–21

46–47 Megh indult helyéből az föld – Mt 27,51

74–76 Ha meg kell innom a po[hárt,] – Mt 26,39.42.44

69.

Nyomtatott kiadásai és kézirata:

I. Lőcse 1635: 1/416–418 – Főcím: *APPENDI[X.] MIVEL-HOGY EZ NEHANY ISTENES Enekek későn érkeštenek kezünkhöz, ide hátra kellett helyhezettünk*. – Élőfej: *APPENDIX*. – Cím: *MAS [= AZ CHRISTVSNAK SZENVEDESERÖL]*. – A kiadás egyetlen fennmaradt példánya több helyen megcsontult. A szögletes zárójelbe tett részeket a II. forrás alapján pótoltuk.

II. Lőcse 1654: 2/281–282 – Főcím, élőfej: *TOLDALEK*. – Cím: *MAS [= AD DIEM PARASCEVES]*.

III. Lőcse 1675–1676: 2/412–413 – Főcím, élőfej: *TOLDALEK*. – Cím: *MAS [= AD DIEM PARASCEVES]*.

IV. Eperjesi graduál (1635–1652): 114b–116a ♪ – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI*. – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione*. – Cím: *Alia*. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 231. tétel. – A törzsanyaghoz tartozik.

Nagypénteki ének. 1635 előtt keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen. Valószínűleg németből készült fordítás. Az ének teológiaiilag az Ó- és Újszövetséget egységben szemléli, és a Zsidókhoz írt levél 9. része teológiáját követi, mely szerint Krisztus főpapi áldozata nagyobb az ószövetségi áldozatnál (lásd még 1Kor 15).

Versforma: 12(6,6), 8(5,3), 12, 10. – A rímelés bizonytalan (a, a, b, b rímelés felé törekszik).

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 231. tétel**; RMDT II. 119. sz. A *Crux fidelis* himnusz dallama, melyet a protestáns gyakorlat szillabikussá tett (Zahn 3904: hatsoros változat). (RMDT II. 125, 515.) Hangnem: dór; Ambitus: VII–7; Kadencia: 4, 5, 2.

- 5 Az mi első Atyánk ... – utalás Ádámra (1Móz 3)
17 Az egy Iesus Christus az mi bűneinket ... – Jn 1,29
25 Rettenetes kénba ő az kertben vala ... – Lk 22,44
29 Ott meg-fogattaték, és [me]g-kötözteték ... – Mt 26–27
37 Az Husvétí bárány árnyékozza vala ... – 2Móz 12; 1Kor 5,7
41 Moyses az kősziklát üté pálczájával ... – 4Móz 20,7–11
43 Igy Christusnak sebesitet oldalából – Jn 19,34
45 Az népnek bűnével megh terheltetett bak – 3Móz 16,21–22
49 Es mint az fel magasztaltatott Ertz kigyó ... – 4Móz 21,6–9
53 Miképpen az fő Pap tulkoknak vérével ... – 3Móz 16

70.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 118b–119a ♪ – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI.* – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione.* – Cím: *Cantio.* – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 241. tétel. – Pótlásként, 1642 előtt írták be a graduálba.

Nagypénteki ének. 1642 előtt keletkezett. A szerző ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: *Ach Otče můj vzhledniž s nebe.* Az eredetihez képest az *Eperjesi graduálban* a 2–3. vszk. fel van cserélve. Kötetünkben a Tranoscius-énekeskönyv énekének két másik, későbbi fordítása is megtalálható: *Ó, én Atyám, tekints reám én nagy szükségemben* (72. sz.) és *Ó, szent Atyám, nézz rám mennyből* (71. sz.).

A szöveget a Tranoscius-énekeskönyv (1674-től kezdve szerepel benne) alapján közöljük (lásd még RMNy 2591: 93–94 ♪ – a helyesírástól és apró eltérésektől eltekintve azonos szöveg; RMK II. 1551: 175–176; Vietórisz-kódex (1679): 78b–79a ♪ (kezdősor), Vietórisz-kódex (1679): 3a (kezdőszavak); TRANOSCIUS 1912: č. 130; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 266–267):

TRANOSCIUS 1728: 162–163.
[Élőfej: O Vmučenj a smrti Krysta Pána.]
Giná, magjcy swau Notu.

- [1.] ACh Otče můg vzhledniž z Nebe,
žadam tě w még potřebé,
na křži wisým, neb musým,
pro lidské zatracenj,
ku spasenj,
račiž při mně býti,
když přissla hodina k smrti.
2. Wolam k tobě we dne w noc,
nemám žádné pomocy,
welmi ponjžen, zawržen,
pro lidské etc.
3. Gako Beránek newinný,
gá sem vkřižowány,
trpjm z milosti, z tichosti,
pro etc.
4. Ruce y Nohy proklané,
nic neni celé na mne,
Bok můg raněný, proklaný,
pro etc.
5. Žluč a Ocet můg Napog ge,
každy se gen mně směge,
Loter nahrává, posmiwá:
Pro lidské etc.
6. OTče odpustiž hřssnikům,

y těmto křjžownjkům,
neb co dělagj, neznagj:
Pro etc.

7. OTče gá Dussy wypusstjm,
w twě ruce gj poručjm,
z welkeg auzkosti, z bolesti:
Pro lidské zatracenj,
ku spasenj,
račiž při mně býti,
když přissla hodina k smrti.
- † 8. Pochwálen buď BOžj Synu,
že sy wzał nassj winnu,
za nás za hřjssné pněls, trpěl:
Že kdo by w tebe věřil,
ten spasen byl,
a s tebau přebywal,
a na wěky se radowal.

Versforma: a8, a8(7) / b5, b3 / C7, C4 / D6, D8.

A megadott dallam: *Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ*; RMDT II. 214. sz., 592; *Ach Otče můj vzhledniž s nebe*. Első előfordulása: Zahn 7400; DKL Ee17 (III/1/2). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 241. tétel.** Hangnem: eol; Ambitus: VII–7; Kadencia: 5, 5, 3, 1, 4, 5. Mai énekeskönyvi változatok: *Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ*, EG 1993: Nr. 343; *Úr Jézus, hozzád kiáltok*, EÉ 1982: 75. sz.; RÉ 1948: 239. sz.

9 szeléd ártatlan Bárány – Ézs 53,7; Jn 1,29.36 etc.

36 gugol – csúfol, gúnyol

71.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. Balogi cancionale (1659): 1/205–206 – Cím: MAS [= Cantio ... de Passione Christi].

II. Nagyböjti dicsérek (1660-as évek): 361b–362b – A cím a kézirat állapota miatt nem olvasható. – A szöveg végén: Amen.

III. Lőcse 1673: 1/373–374 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

IV. Lőcse 1694: 1/403–404 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

V. Lőcse 1696: 1/403–404 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1690: 1/378–379 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALÓ DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

Lőcse 1691: 1/378–379 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALÓ DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

Lásd még: Lőcse 1670: 1/373–374; Lőcse 1701: 398.

Nagypénteki ének. 1673 előtt keletkezett. A szenvedő Krisztus könyörgése az Atyához. A szerző ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: *Ach Otče můj vzhledniž s nebe*. Kötetünkben a Tranoscus-énekeskönyv énekének két másik fordítása is megtalálható: *Ó, én Atyám, tekints reám én nagy szükségemben* (72. sz.) és *Ó, szent Atyám, tekints reám, midőn függök a keresztfán* (70. sz.).

Versforma: a8, a8 / b5, b3 / C7, C4 / D6, D8.

A megadott dallam: *Ach Otče můj vzhledniž s nebe*. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **[SZÖLÖSY Benedek:] Cantvs catholici ... (Lőcse 1655): 79** (HS, 293). A dallam – néhány kis eltéréstől eltekintve – megegyezik az *Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ* (Zahn 7400) dallamával, csak az első két sor ismétlése nélkül. Hangnem: eol; Ambitus: VII–7; Kadencia: 5, 5, 3, 1, 4, 5. Egyéb előfordulás: Vietórisz-kódex (1679): 78b–79a. Mai énekeskönyvi változatok: *Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ*, EG 1993: Nr. 343; *Úr Jézus, hozzád kiáltok*, EÉ 1982: 75. sz.; RÉ 1948: 239. sz.

36 Öklölnek – ütnek-vernek

72.

Nyomtatott kiadásai:

I. ZMK 1692–1694: 49–50 – Főcím és élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: MAS. – A szöveg végén: Amen.

II. Lőcse 1694: 1/413–414 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

III. Lőcse 1696: 1/413–414 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: MAS. – A szöveg végén: Amen.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 49–50 – Főcím: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: MAS. – A szöveg végén: Amen.

ZMK cr. 1718²: 63–64 – Főcím: *BÖJTI ENEKEK*. – Élőfej: *BÖJTI ENEKEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 31 ♪; ZMK 1703: 49–50; ZMK 1706: 36–37; MLÓ 1730: 320–321; ÚZMK 1743: 111. sz.; ZMK 1780: 75–76; ZMK 1781: 64–65.

Nagypénteki ének. 1694 előtt keletkezett. A szerző ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: az *Ach Otče můj vzhledniž s nebe* kezdetű ének. Kötetünkben a Tranoscius-énekeskönyv énekének két másik fordítása is megtalálható: *Ó, szent Atyám, nézz rám mennyből, kiáltok hozzád szívből* (71. sz.) és *Ó, szent Atyám, tekints reám, midőn függök a keresztfán* (70. sz.).

Versforma: a8, a8, a8 / X10, X6, X6. – A szótagszám és a rímelés bizonytalan.

A megadott dallam: *Ach Otče můj vzhledniž s nebe*. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: [SZÖLŐSY Benedek:] *Cantvs catholici ...* (Lőcse 1655): 79 (HS, 293). A dallam – néhány kis eltéréstől eltekintve – megegyezik az *Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ* (Zahn 7400) dallamával, csak az első két sor ismétlése nélkül. Hangnem: eol; Ambitus: VII–7; Kadencia: 5, 5, 3, 1, 4, 5. Egyéb előfordulás: Vietórisz-kódex (1679): 78b–79a. Mai énekeskönyvi változatok: *Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ*, EG 1993: Nr. 343; *Úr Jézus, hozzád kiáltok*, EÉ 1982: 75. sz.; RÉ 1948: 239. sz.

13 együgyü bárány – ártatlan bárány

73.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 119a–b ♪ – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI*. – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione*. – Cím: *Alia*. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 242. tétel. – Pótlásként, 1642 előtt írták be a graduálba.

Nagypénteki passió-ének. 1642 előtt keletkezett.

Forrás: valószínűleg fordítás, de eredetijét nem ismerjük. A 3–9. vszk. összefoglalja az evangéliumokból ismert nagyheti történetet.

Versforma: a7, b7, a7, b8.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál** (1635–1652): 242. tétel; RMDT II. 46. sz., 456. Hangnem: hypofrig; Ambitus: IV–4; Kadencia: 1, VI, VII. Egyéb előfordulás: *Věřmez v Boha jednoho*, TRANOSCIUS 1636: 31; [SZÖLŐSY Benedek:] *Cantvs catholici ...* (Lőcse 1655): 73; Vietórisz-kódex (1679): 76b–77a (HS, 219); Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 27.

18 nyomoszlának – nyomnak

74.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. Eperjesi graduál (1635–1652): 121b–122a ♪ – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI*. – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione*. – Cím: *Alia*. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 246. tétel. – Pótlásként, 1650-ben írták be a graduálba.

II. Balogi cancionale (1659): 1/193–194 – Cím: *MAS* [= Cantio ... de Passione Christi].

III. Nagyböjti dicséret (1660-as évek): 362b–363b – Cím: *Más*. – A szöveg végén: *Amen*.

IV. ZMK 1692–1694: 50–52 – Főcím és élőfej: *BÖJTI ENEKEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

V. Lőcse 1694: 1/414–416 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

VI. Lőcse 1696: 1/414–416 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulásai:

Kenyeri énekeskönyv (1708): 74–75 – Főcím: *Nagy Bujtre Valo Énekek*. – Cím: *Mas Enek*. *Nota Rozmislejmes* (12 versszakos változat, a szöveget kiad. ERDÉLYI, 2000, 296–298).

ZMK cr. 1718¹: 50–52 – Főcím: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 64–66 – Főcím: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), II/17. *Szpomenimo sze mi vszi kerscseniczi*; ZMK 1703: 51–52; ZMK 1706: 37–38; ZMK 1781: 65–66.

Nagypénteki ének. 1650 előtt keletkezett. Szerzője ismeretlen.

Forrás: a *Rozmýšlejmež dnes my věrní křesťané* kezdetű, lengyel római katolikus ének, amely a *Patris sapientia, veritas divina* kezdetű himnusz parafrázisa. A szöveget a Tranoscius-énekeskönyv (először az 1674-es kiadásban jelent meg) és az 1655-ös szlovák római katolikus *Cantus catholici* alapján közöljük (lásd még HLOHOVSKÝ, 1622: 163–164; TRANOSCIUS 1684: 174; Vietórisz-kódex (1679): 77b–78a ♪ (kezdőszavak); Vietórisz-kódex (1679): II/3b–4a (kezdősor); TRANOSCIUS 1912: č. 178; ES 1992: nr. 111; AUGUSTINOVÁ, 2011, 340–341):

RMNy 2591: 89–90. ♪

TRANOSCIUS 1728: 160–162.

Giná. [Pýsně Postne, A, o
Vmučeňy Pána Krysta.]

[Élőfej: O Vmučenj a smrti Krysta Pána.
Giná.]

1. ROzmýsslegmež dnes,
My werný Kresiané.
Kterak Pán Krystus
trpel welké Rani.
Od Narozeňý,
až y do skonáňý,
nemel spočjwaný.

[1.] ROzmysslegmež dnes,
my wěrnj Křestiané,
kterak Krystus Pán
trpěl mnohé Rány,
od Narozenj
až y do skonánj,
nemél spočiwánj.

2. Nayprw w-Zahradě
wzal gest polýbeňý.
Tu Gjdas Zradce
Dal Židům znamený.
Koho polýbim,
pylne znamenagťe,
Toho lapagťe.

2. Neyprw w Zahradě,
wzal gest poljbenj,
tu Gidáss zrádce
dal Židům znamenj,
koho poljbjm,
pilně znamenegte,
toho lapegte.

3. Hneb se walili,
yako Lwy ukrutnj.
A Včedlnýci
od neho vteklj:
Z-welikým hlukem,
weden pred Annasse,
Spaseňý nasse.

3. Hned se walili,
gako lwowé litj,
a Včedlnjcy
od něho vtekli,
tak s welkým hlukem
weden před Annásse,
spasenj násse.

4. Prwný Hoďinu,
pred Pilátem gest stál.
Nesprawedliwe
gsúce obžalowan.
Rozkázal Pilát:
aby byl bičováň,
ten Nebeský Pán.

4. Prwnj hodinu
před Pilátem gest stál,
nesprawedliwě
gsauce obžalován,
rozkázal Pilát
aby byl bičowán,
ten Nebeský Pán.

5. Hned wzkrýkli wssychni
o Hoďine Treři.
Nechceme gehu
na Swetě trpetj.
Necht' at' na Krýži
swůg žiwot položi,
tento Syn Božj.

6. Z-ostřeho Trňý
Korunu vwili.
Nassému Pánu,
na Hlawu wtlačili.
Posmýwagyc se,
pred nim gsú padali:.,
Králem ho zwali.

7. Ssel s-Krýžem z-Mesta,
O Ssesté Hoďiny,
Žide gsú z-ňeho
odeny složili.
Potom ho na Kryž
vkrutně přibili;
Octem napágeli.

8. Poručil Dussi,
Bohu Otcy w-Ruce.
Wolagýc vmrel,
zatmelo se Slunce.
Zeme se trásla,
do Dewaté Hoďiný:
ne bez přýčiny.

9. Wsúpil do Pekla,
mocy Božstwý swého,
Wzal OtceSwaté
z-Wezeňý težkého.
A Těla mrtwých
z-Hrobůw gsú wstáwali,
wid'eť se dali.

10. Józeff, Nykodem
Piláta prosili.
By Telo z-Krýže
bezpečne, složili.
Pilát gim toho,
nic gest neodeprel.
Neb tak Bůh sám chtěl.

11. Čzasůw Nessporných,
byl z-Krýže složený.
Skrze swé Sluhi
Pán wssého stworeňý.
Matka pak gehu
Telo obgýmala
žalostně plakala.

5. Křičeli wssyckni
o hodině třetj,
nechceme gehu
na swětě držeti,
at' giž na křži
swůg žiwot položj,
tento Syn BOžj.

6. Z ostrého trnj
korunu vwjli,
nássemu Pánu
na hlavu wstawili,
posmjwagjce
gemu se klaněli,
Králem ho zwali.

7. Ssel z Města s Křžem
O ssesté hodině,
Židé oděnj
z něho gsau složili,
potom ho na křž
vkrutně přibili,
octem napágeli.

8. Poručil dussy
BOhu Otcy w ruce,
wolage vmřel,
zatmělo se Slunce,
Země se trásla
dewaté hodiny,
ne bez přčiny.

9. Jozeff, Nykodem
Piláta prosyli,
by tělo s křže
bezpečně složili,
Pilát gim toho
w ničem neodepřel,
neb sám Bůh tak chtěl.

10. Čzasůw Nesspornjch
byl s křže složený,
skrze swé slauhy
Pán wsseho stwořenj,
Matka gest Tělo
Na rukau swých měla,
žalostně plakala.

12. Drahým Balzamem
Telo pomazali.
A z-náboženstwým
w-platno obwinuli,
A tak gsú gehó
do Hrobu wložili:
žalostně plakali.

13. Plačmež ho také,
mi werný Křestiané.
Děkugýc gemu
za to dobrod'eny.
Že pro nás račil
vkrutne trpeťi,
cht'yc nás k-sobe mýti. Amen.

11. Drahým Balzamem
tělo pomazali,
a z náboženstwým
w plátno obwinuli,
potom do hrobu
Geho gsau wložili,
zalostně plakali.

12. Plačmež my také,
ó Křestiané wernj,
děkugjc gemu
z toho dobrodinj,
že pro nás račil
bolestně trpěti,
chtjc nás k sobě wzyti.

Versforma: a11(5,6), a11(5,6), b11(5,6), b6.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 246. tétel;** RMDT II. 114. sz., 512. Hangnem: hypojón; Ambitus: VI–3; Kadencia: VII, 1, VII. Egyéb előfordulás: *Rozmýšlejmež dnes my věrní křesťané*, [SZÖLÖSY Benedek:] Cantvs catholici ... (Lőcse 1655): 76; Vietórisz-kódex (1679): 77b–78a (HS, 292).

43 apolgatta – csókolgatta

75.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. Eperjesi graduál (1635–1652): 122a–b ♪ – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI*. – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione*. – Kiad. FERENCZI, 247. tétel. – Pótlásként, 1650-ben írták be a graduálba.

II. Balogi cancionale (1659): 1/202–203 – Cím: MAS [= Cantio ... de Passione Christi].

III. Bornemisza-énekeskönyv toldaléka (XVII. század 2. fele): 7a–7b – Cím nélkül. – A szöveg végén: *etc.*

IV. Lőcse 1673: 1/372–373 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

V. Lőcse 1694: 1/402–403 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

VI. Lőcse 1696: 1/402–403 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1690: 1/377–378 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

Lőcse 1691: 1/377–378 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), II/13. *Vszamogocsi Goszpon Nébe Zémle*; Lőcse 1670: 1/372–373; Lőcse 1701: 397–398; ÚZMK 1743: 107. sz. (*Mennynek, földnek véghetetlen Ura*); ZMK 1780: 99–100 (*Mennynek, földnek véghetetlen Ura*).

Nagypénteki passió-ének. Jézus szenvedéstörténetének főbb eseményeit idézi fel az evangéliumok alapján. 1650 előtt keletkezett. Valószínűleg fordítás.

Versforma: x10, a7, x8, a6.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 247. tétel;** RMDT I. 100. sz., 500–501. Hangnem: hypodór; Ambitus: IV–3; Kadencia: V, VII, V.

22 Öklölteték – szúraték, döfeték

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. Eperjesi graduál (1635–1652): 122b–123b ♪ – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI.* – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione.* – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 248. tétel. – Pótlásként, 1650 előtt írták be a graduálba.

II. Balogi cancionale (1659): 1/195–197 – Cím: [Cantio ... de Passione Christi.] *Ad Notam: Ó welika milost etc.* – Ezt a nótajelzést emeltük a főszöveg élére.

III. Bornemisza-énekeskönyv toldaléka (XVII. század 2. fele): 5a–6b – Cím: *Ad notam O welika milost sina Boziho etc.* – A szöveg végén: *Amen.* – A *Bornemisza-énekeskönyv* (RMNy 513) MTA KIK Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteményében lévő példányát Rimabánya (Rimavská Bana, Szlovákia) környékén használták az előzéklapon lévő bejegyzés szerint: „Kolbenheyer Lajos ev. lelkész Rimabánya 1881–1915 Decz. 24.”

IV. Lőcse 1673: 1/368–371 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS.

V. Lőcse 1694: 1/397–400 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

VI. Lőcse 1696: 1/397–400 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1690: 1/372–375 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS.

Lőcse 1691: 1/372–375 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), II/7. *Oh Nebeszkoga ocza Boga szveti szin*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 32 ♪; Lőcse 1670: 1/368–371; Lőcse 1701: 393–396.

Nagypénteki passió-ének. Jézus szenvedéstörténete az evangéliumok alapján. 1650 előtt keletkezett. A szerző ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: az *O veliká milost Syna Božiho* kezdetű, biblikus cseh nyelvű ének. A névtelen szerző énekét a Tranoscius-énekeskönyv (1636-tól kezdve szerepel benne, RMNy 1655: 111–113 – élőfej: *O Vmučenj a Smrti Krysta Pána*, cím: *Giná Stará*) és az 1655-ös szlovák római katolikus *Cantus catholici* alapján közöljük (lásd még HLOHOVSKÝ 1622: 142–144 ♪; RMNy 2883: 118–121; RMK II. 1551: 162; Vietórisz-kódex (1679): II/4b–5a (kezdősor); TRANOSCIUS 1912: č. 174; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 322–323):

TRANOSCIUS 1728: 149–151.
[Élőfej: O Vmučenj a smrti Krysta Pána.]

RMNy 2591: 87–89. ♪
Giná Starodáwna. [O Wmučeňy P. Krysta.]

1. O Weliká milost Syna BOžjho,
ráčil w swětě trpěti mnoho,
pro násse spasenj,
a tak nás zprostil,
wěčného wězenj.

2. Gsa nepřemožený dal se gest gji,
poljbenjm Gidáss vkázal,
třidcet střjbrných wzal,
želege toho
potom se vwázal.

3. A když sau geg v wězenj swém měli,
tu někteřj před nim padali,
a řkauc, Zdráv buď, Králi,
posmjwagjc se,
gemu se klaněli.

1. O Weliká Milost Syna Božiho.
Ráčil w-Swet'e trpeti mnoho:
Pro nasse Spaseňj;
A tak nás zprostil
wěčného wezeňj.

2. Gsa nepřemožený, dal se gest gýt'i.
Polybeňým Gidáss vkázal:
Tridcet Strýbrných wzal:
Želege toho,
potom se vwázal.

3. Když gsú ho v wezeňj swem giž meli.
Tu nekterý pred ným padali:
ržkúce. Zdrav buď Králi,
Vsmýwagýc, se,
gemu se klaněli.

4. Tys ten kterýž sy chtěl nám Chrám zrusyti,
a tys mocný we třech dnech giný,
z nowu vstawěti,
y hned nám hádeg
kdo tě bude bjti.	4. Tys ten, který gsy nám chtěl Chrám zrušiti:
A zas mocně, we třech dnech giný,
znowu vstawiti:
A hned nám hádeg,
kdo tě bude biťi.
5. Oči zawázali poličkowali,
a řkauc, zdráv Králi neymocněgssj,
na tebeť čest slussj,
celau noc tě trápjc
drahý GEžjssy	5. Oči zawázali, poličkowali:
ržkúc. Zdrav buď Králi naymocnegssý,
Tá tebe čest slussj.
Celú noc tě trápýc,
drahý Gežissy.
6. Ku Pilátowi geg na odsauzenj,
newinného s hlukem přiwedli,
nechtěl odsauditi,
wida newinného
chtěl propustiti.	6. Ku Pilátowi ho na Odsúžeňy,
Newinného z-hlukem přiwedli.
Nechtěl odsúdiťi,
Wida newinného,
chtěl propustiti.
7. Zidé wolali řkauce bez messkánj,
dán bud' Katům k vkřizowánj,
propust' nám z wězenj,
Barabásse,
a vkřižug GEžjsse.	7. Židé wolali: ržkúce, bez prestaňy.
Dan buď katům k-vkřižowaňý.
Propust' nám zwzeňý
Barrabasse,
a vkryžug Gežisse.
8. Krew gehu na nás y na násse syny,
nebudeť zahlazen bez winny
neb w Méstech w Městečkách,
kázal mnohé bludy,
a swodil lidi.	8. Krew gehu na nás, y na nasse Syni,
Nebudeť zahuben bez winný,
Neb w-Mestech, w-Mestečkách:
Kázal mnohé bludi;
a swodil Lidý.
9. Korunu trnowau mu w hlavu wtiskli,
až do mozku ostrě pronikli,
Zdráv bud' Mjstře, řkauce,
a převkrutně
geg korunugjce.	9. Korunu Trnowú na Hlawu wťiskli,
Až do kostý ostré proňikli,
Zdrav buď, Mýstre. Ržkúce:
A převkrutne
Gej korunugýce.
10. Po newelké chwjli křjž nan wložili,
gehož nesti pro swé bolesti,
nemohl gsa ztrápený,
Symon mu pomahal
gsa přinucený.	10. Po newelké chwýli: Kryž naň wložili:
Gehož nesti pro swé bolesti,
nemohl, gsa strapeňi.
Ssimon mu pomáhal,
gsa prinucený.
11. K Prowrtaným děrám nemohl dostati,
tu w něm kosti žily třesstěly,
když dotahowali,
moha vgjti
ráčil podstaupiti.	11. Obnáženého na Krýž gsú roztahli,
Tu w-nem kosti, žily tressteli,
Když dotahowali,
Moha vgiťi,
ráčil podstúpiťi.
12. Tu wise na křjži milý Syn BOžj,
Octa s zlučj mu podáwali,
pil nápoj protiwný,
politůgž gehu
hřjssniče tjm winný.	12. Wise na Krýži, náss milý, Syn Boží.
Octa, z-Zlučy mu podáwali,
Pil nápoj protiwný.
Politug gehu
Hryssniče prebýdni.

13. Vzřew Matku swau an pláče truchliwě,
Učedlnjku swému Jánowi,
tomu gi poručil,
zwolaw Eli, Eli,
dussy wypustil.

14. Bok gehu kopjm otewřel přeostrým,
geden Rytjř tu přistogicý,
když giž BOha Otce,
prosyl, aby wzal
dussy sám w swé ruce.

15. Slunce se zatmělo, skále pukaly,
z hrobů mrtwj wstáwali žiwj,
widauc z Židů mnozý,
wěřili, že vkřižowan
Syn BOžj.

16. Spowolenjm Pilátowým s křže snat,
w Raucha lněné geg obwinuli,
s nim se objrali,
patřjc na Rány
žalostně plakali.

17. A ten Jozeff z Arymatye tělo,
kterěž za nás na křži pnělo,
položil w Hrob nowý,
kterýž gest sobě
byl wytesal z skály.

18. Než třetj den minul od smrti gehu,
mocný Pán Bůh Králowstwj swěho,
wstal giž nesmrtnělný,
w Nebi Kraluge,
a w Zemi panuge.

19. Vmučenj Páně pamatugjce,
gemu srdečně děkugjce,
wjru zachowegme,
a tak s nim wěčně
w radosti budeme.

13. Vzřel Matku swú, an pláče truchliwe.
Včedlnjku swému Yanowy,
Tomu gi poručil.
Zwolal Eli, Eli,
Dussj wypustil.

14. Gsa mrtwým na Krýži, pokoge nemel:
Ostrým kopym Bok mu otewřel,
Longyn Ryt'ýr slepý.
Wyssla Krew, z-Wodu,
hrýchůw naobmiťý.

15. Slunce se zatmelo. Skalý pukalo:
z-Hrobůw Mrtwý wstawali žiwý.
Wydúc z-Židůw mnozj,
Werili, že vkřižowan
Syn Božý.

16. Spowoleným Pilátowým z-Krýže sňat.
w-Rucho lněné gey obwinuli:
s-ným se obýrali:
Patrýc na Rani,
žalostně plakali.

17. A tak Jozeff z-Arymatye, Telo,
Kterěž pro nás na Krýži pñelo,
Položil w-Hrob nowý,
Kterýz sam sobě
wyťesal byl z-skalý.

18. Než Třet'i den minul, od Smrt'i gehu,
Mocný Pán Bůh Králowstwý swěho.
Wstal, giž nesmrtnělný,
W-Nebi kraluge,
a w-Zemi panuge.

19. Vmučeňý Páne pamatugýce:
Gehu srdečne litugýce.
Wýru zachowagme,
A tak snim w-wěčné
radosti buděme.
Amen.

Versforma: a11(6,5), a9, b6, b11(6,5).

A nótajelzésben megadott dallam: *O veliká milost Syna Božího*; RMDT II. 106. sz., 506. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 248. tétel** (a Győri korálkönyv javításaival). Hangnem: fríg; Ambitus: VII–8; Kadencia: 1, 3, 5. Egyéb előfordulás: [SZÖLÖSY Benedek:] *Cantus catholici ...* (Lőcse 1655): 75 (HS, 292).

56 Heli – „Éli, éli, lamá sabaktáni!” – „Én Istenem, én Istenem, miért hagyta el engemet?” (Mt 27,46; Mk 15,34)
76 életnek koronáját – a Krisztus-követők elnyerik az örök élet koronáját, 1Pt 5,4; Jel 2,10

77.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. Eperjesi graduál (1635–1652): 126b – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI*. – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione*. – Cím: *De Passio-*

ne D(omi)ni N(ostri) J(esu) C(hristi). – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 252. tétel. – Ferenczi Ilona lehetségesnek tartja, hogy Glosius András írta be a graduálba az éneket 1650 után (FERENCZI, 1988/I, 11, 14). – A szöveg végén: *Amen*.

II. Balogi cancionale (1659): 1/191–192 – Cím: MAS [= Cantio ... de Passione Christi]. *Ad Notam: Genž gsy trpel za nas etc.* – Ezt a nótajelzést emeltük a főszöveg élére.

III. Bomemisza-énekeskönyv toldaléka (XVII. század 2. fele): 8b – Cím nélkül. – Az ének a 29. sornál, a *tégedet* őrszóval megszakad. A kötés során került ez a csonka kézirat a *Bornemisza-énekeskönyv* (RMNy 513) MTAK példányának az elejére.

IV. Nagyböjti dicséret (1660-as évek): 364a–b – Cím: *Más.* – A szöveg végén: *Amen*.

V. Lőcse 1673: 1/374–375 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

VI. Lőcse 1694: 1/404–405 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

VII. Lőcse 1696: 1/404–405 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1690: 1/379–380 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Lőcse 1691: 1/379–380 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALÓ. DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), II/15. *Ki szí za nász terpel;* Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 29 ♪; Lőcse 1670: 1/374–375; Lőcse 1701: 399–400; ÚZMK 1743: 105. sz.; ZMK 1780: 100–101.

Nagypénteki ének. 1650 körül keletkezett. A nagypénteki szenvedéstörténet summája. Szerzője ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: a *Jenž si trpel za nás, Spasiteli náš* kezdetű, biblikus cseh nyelvű ének. Szerzője a sziléziai származású Jiřík Třanovsky (Georgius Tranoscus, 1591–1637) evangélikus lelkész (lásd a **12. sz.** énekünknel írtakat).

A szöveget a Tranoscus-énekeskönyv (1636-tól kezdve szerepel benne, RMNy 1655: 121–122 – élőfej: *O Vmučenj a Smrti Krysta Pána*, cím: *Giná*) alapján közöljük (lásd még RMNy 2591: 99–100 ♪ – helyesírásban eltérő, néhány apró eltérést leszámítva azonos szöveg; TRANOSCUS 1659: 129–130; TRANOSCUS 1684: 170; Vietórisz-kódex (1679): 77b–78a ♪ (kezdőszavak); Vietórisz-kódex (1679): II/4b–5a (kezdősor); TRANOSCUS 1912: č. 141; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 292–293):

TRANOSCUS 1728: 158–159.
[Élőfej: *O Vmučenj a smrti Krysta Pána.*]
Giná.

- [1.] GEnž sy trpěl za nás,
 Spasyteli náss:
 Ay prosýme tebe,
 nynj vslyss nás:
 R: Pro swé Vmučenj,
 zbawiž zlořečenj,
 w kteréž sme vpadli,
 skrz prohřessenj.
2. Obětowáný gsy,
 nebo sám chtěl sy:
 Ržeč o tobě psána,
 byla gest zdáwna:
 R: Že ty máss potřiti
 hlawu, a zemdliti,
 wssecku sýlu d'ábla,
 zbawit' nás Pekla.
3. Giž sy wsse zaplatil,
 cos newypůgčil:
 Gižs trpěl bolesti,
 pro násse zlosti:
 R: Pro hřichy raněn gsy,
 pro zlosti zetřen gsy:
 A tak wssecky násse,
 hřichy obmyl gsy.

4. Vplwáns, bičowán,
Pohanům wydán:
Potupens, posmjwán,
y zamordowán.
R: Raucho swé v wjné,
(w swé krwi čerwené!),
pro lid swůg smačel sy,
nebo sám chtěl sy.

- † 5. Samá twá dobrota,
to včínila:
že nás z zlořečenstw
wyswobodila:
R: Degž nám k tomu pomoc,
Ducha Swatého moc,
bychom tě zde ctili,
w Nebi chwálili.

Versforma: a11(6,5) / a11(6,5) / b6, b6 / c6, c5. – Az első három versszakban: a6, a5 / b6, b6 / c6, c6 / d6, d5.

A nótajelzésben megadott dallam: *Jenž si trpělza nás, Spasiteli nás*; RMDT II. 337. sz., 650. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **TRANOSCIUS 1636**: 38 (HS, 221). Hangnem: eol; Ambitus: 1–5; Kadencia: 1, 1, VII, VII, VII. Egyéb előfordulás: Eperjesi graduál (1635–1652): 252. tétel (csak szöveg); Vietórisz-kódex (1679): 82b–83a (HS, 295); Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 29. A szövegközlés módja miatt ugyanaz a dallamsor a strófa elején 11 (egy verssor), a végén 6, 5 (két verssor) szótagszámú.

14 emberi állat – emberi lény

78.

Kézirata és nyomtatott kiadásai:

I. Eperjesi graduál (1635–1652): 153b–155b ♪ – Cím: *Lamentatio devota de morte D(omi)ni n(ost)ri Jesu Chr(ist)i*. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 261. tétel.

II. ZMK cr. 1718¹: 197–200 – Főcím: *TOLDALEK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *LAMENTATIO*. – A szöveg végén: *Amen*.

III. ZMK 1703: 197–200 – Főcím: *TOLDALEK*. – Élőfej: [*BÖJTI ÉNEKEK*]. – Cím: *SIRALOM*. – A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulása:

ZMK cr. 1718²: 254–257 – Főcím: *TOLDALEK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *LAMENTATIO*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), II/25. *Eto je dēn toga dreszelja*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele) (lapszám nélkül a tartalomjegyzékben); ZMK 1706: 144–146; MLÓ 1730: 304–307; ÚZMK 1743: 126. sz.; ZMK 1780: 94–97; ZMK 1781: 80–83.

Nagypénteki lamentáció. 1635 előtt keletkezett. Szerzője ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: az ének egy töről fakad az *Ach, ach auveh mně přesmutné* kezdetű, biblikus cseh nyelvű énekkel. (Az ének katolikus változata: *Ah! ah! ah, jaj nékem szomorúnak* – kiad. RMKT XVII, 7, 200. sz., idegen nyelvű forrást nem ismer.) Míg azonban a Tranoscius-szöveg és a katolikus magyar szöveg is a kereszt tövében álló Mária siraloméneke, addig a protestáns változat nem Mária-ének, hanem gyülekezeti énekké formált lamentáció.

A Tranoscius-énekeskönyv szövegét az 1912-es kiadás alapján adjuk (TRANOSCIUS 1912: č. 190; lásd még AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 264–265 – az 1768-as kiadást regisztrálja első megjelenésként):

K Welikému pátku.

Lam. 5. Nařjkánj panny Marie nad smrtj Syna swého.

1. Ach! Ach auweh mně přesmutné,
Mně matce welmi žalostné?
Co sobě mám učiniti?
Kterak srdce potěsiti?
W tento den,
Smutný den,
Truchlý den:
Widauc Syna přemilého,
Těžce ukřižovaného?
Ó dynu nebeský!
Ó Králi angelský!
Kterak gsi ode wssech opusstěn,
A s lotry dnessnj den počten!
Od hřjssných gsi posmjwán,
Ai, gsa wsseho swěta Pán!
2. Ó můg negmilegssj Synu!
Pro gakau to, prossjm, winu
Tak přetěžké muky trpjš,
Se mnou smutnou se rozlaučjš?
W tento den,
Smutný den,
Truchlý den:
Kam se gá smutná poděgi?
W kom budu mjtí naděgi?
Mé srdce gediné!
Wssecka weselj mé!
Promluwiž aspoň ře gedinau,
O poteš matku swau smutnau,
Ať w mdlobách nezahynu,
Pro te, můg milý Synu!
3. Ó žalosti má přehrozná!
Ó hodino přjliš smutná:
Ó dni hořký, plný žluče!
Ó času ostrého meče!
W tento den,
Smutný den,
Truchlý den:
Nimž mé srdce ponjžené,
Kwjlenjm, pláčem zemdlené,
Můg Synu, po tobě!
Přitáhni mne k sobě,
Ať i gá spolu s tebou skonám,
Neb w hořkosti giž omdléwám,
Když ty dussi wypausstjš,
A mne smutnau opausstjš.
4. Protož giž wssecko stwořenj,
Zwlásstě lidské pokolenj,
Segděte se giž odewssad,
A plačte se mnou na pořád!
W tento den,
Smutný den,
Truchlý den:
Plačtez, matky, Syna mého,
Djtky kwjlte Otce swého,
Kwjltež i manželé,
I swatj angelé!
Zarmuťtez se i wy nebesa,
Hwězdy, měsjc, gich okrasa!
Slunce neswjť w tento den,

Neb Pán náš gest umrtwen.

5. Skloňtež se wy také k smutku,
Se mnou, smutnou, ruchlou matkou,
Ptactwo, ryby, sselmy skalnj,
J zwjřata wssecka polnj:
W tento den,
Smutný den,
Truchlý den:
Řwetež i wy dobytkowé,
Slztež i zemeplazowé,
Tesknětež potwořy, pohnětež se hory,
Stůgtež i wy wody swým tokem,
Hlučte lesowé swým zwukem,
Neb Stwořitel náš milý,
Na ohawném křjži pnj.
6. Pohnětež se i wy hřjssnj,
Srdce twrdá, lidé pyssnj,
Zastyd'te se i zaufalj,
Pro ty věci, genž se staly
W tento den,
Smutný den,
Truchlý den:
Synu mému gedinému,
A Spasiteli nassemu,
Genž z lásky srdečné,
Gsa Bůh sláwy věčné,
Ráčil pro wssech mnoho trpěti,
J semau smrt podstaupiti!
Ach utečme se k němu,
Ať nám odpustj winu.

7. Ó Gežjsi milostiwý,
Synu Božj, žalostiwý!
Spomeniž na tu bolest twau.
Kteráž proniká dussi mau:
W tento den,
Smutný den,
Truchlý den!
Spomeň na twé drahé rány,
J na křži omdléwánj,
Přimluw se za hřjssné,
Neb prosby twé wděčné
Gsau vždy před Otcem twým nebeským,
Ať nám dá milost wssem wěrným,
Pro to twé umučenj,
Bolestné umrtwenj.
8. Zarmuťtez se wssickni nynj,
Pro tak hrozné umučenj,
Hřjchů s pláčem litugjce,
Na smrt gehu vždy pomnjce:
W tento den,
Smutný den,
Truchlý den:
Kwildež s smutnou matkou stogjc,
Na gegjho Syna patřjc,
Na Syna Božjho,
Na bratra nasseho,
Ať nám ráčj swau milost dáti,
Když budeme umjrati,
A vzdálj od nás plamen,
Wěčný, pekelný, Amen.

Versforma: a8, a10 / b8, b10 / c3, c3 / d8, d8 / e6, e6 / f9, f8 / g7, g7. – Ez az ideális versforma, a szótagszám több helyen ingadozó.

A megadott dallam: *Ach, ach auveh mně přesmtné*. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 261. tétel**. Egyéb előfordulása: SK 1798: č. 116. Hangnem: eol; Ambitus: VII–10; Kadencia: 5, 1, 5, 5, 1, 5, 8, 8, 4, 3, VII, 7.

79.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. Eperjesi graduál (1635–1652): 185b–186a ♪ – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI*. – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione*. – Cím: *Maria Sirmalma*. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 267. tétel. – Pótlásként, 1642 után (1650-ben?) írták be a graduálba.

II. ZMK 1692–1694: 43–45 – Főcím és élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Planctus Mariæ*. – A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulásai:

Écsi énekeskönyv (1700–1725): 291–292 – Főcím: *Közönséges Űdökre És Vasárnapokra való*. – Cím: *Más*. – A II. változathoz áll közel, de a versszakok sorrendje más.

Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 198–199 – Cím: *Alter Planctus B(eata) M(ari)a Virginis*. – A II. változathoz áll közel, de a versszakok sorrendje más: 1. 4. 2. 5. 6. 11. 3. 10. 12. 7–9. 13–14.

Dőri énekeskönyv (1763–1774): 119–120 – Főcím: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *Más. Nota Propria*. – A II. változathoz áll közel, de a versszakok sorrendje más: 1. 4. 2. 5. 9. 3. 6–8. 11. 10. 12–14.

Vépi kántorkönyv (1731): 117–118 – Főcím: *KRISTUS KINSZE[n]vedisirül es az ű keserves FEL FESZITTISIRÜL valo Szép Énekek ez kiss Részben találtnak Az Szent BÖITI NAPOKRA*. – Élőfej: *Böiti Enekek*. – Cím: *planctus B. M. V.*. – A szöveg végén: *Amen*. – A II. változathoz áll közel. – Kiad. ERDÉLYI, 2013, 769–771 ♪.

Császár Ferenc-énekeskönyv (XVIII. század 2. fele): 78b–80b – Főcím: *cantiones pro quadragesima*. – Cím: *N(o)ta Pri(m)a*. – 18 versszakos változat.

ZMK cr. 1718¹: 43–45 – Főcím: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Planctus Mariæ*. – II. változat. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 57–58 – Főcím: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *BÖJTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Planctus Mariæ*. – II. változat. – A szöveg végén: *Amen*.

ILLYÉS András, 1703: 68–69 – Főcím: *Kristus Urunk Kinszenvedéséről*. – Élőfej: *Kristus Urunk Kinszenvedéséről*

Enekek. – Cím: *Szüz MARIA Siralma.* – 13 versszakos változat.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), II/24. *Jai szlatke utrobe, ohpredragi szlátki szád*; ZMK 1703: 43–45; ZMK 1706: 31–33; MLÓ 1730: 309–310; ZMK 1781: 57–59; Nótajelzésként előfordul a *Jaj, nagy kedven tartott drága, édes szülöttem* kezdetű katolikus Mária-síralomnál (kiad. RMKT XVII, 15, 223/I. sz.).

Mária-síralom Nagypéntekre. 1650 előtt keletkezett. A középkori hagyományt folytató énekben Mária egyes szám első személyben siratja el Jézust. Nemcsak a katolikusoknál, hanem a protestánsoknál is élő passiójáték egyik éneketéteként használhatták.

Forrás: az ének valószínűleg egymáshoz közeli időben, két változatban kezdett el terjedni. Bizonyára fordítás, de eredetijét nem ismerjük. Az ének gondolati váza megegyezik a Transcius-énekeskönyvben található Mária-síralommal (*Ach, ach auveh mně přemutné*, TRANSCIUS 1912: č. 190; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 264–265).

Versforma: a6, a7, a8(4,4), a6. A rímelés bizonytalan, gyakran: a13(6,7), a14 (4,4,6).

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 267. tétel**; RMDT II. 39/I. sz., 450–451. Hangnem: dór; Ambitus: 1–7; Kadencia: 4, 2, 1.

I/10 – Kezed labodban clavis – a latin rímszó, 'clavis' kulcsot jelent, valójában a szöveg értelmébe a 'clavus', szeg szó illik

I/12 – cláris – piros, nemes korallkő, amelyből ékszer csiszoltak, nyakláncot készítettek, gyöngysor

80.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 119b–120a – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI*. – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione*. – Cím: *Alia. I. S. S.* [= Johannes Seredi Sarossio-Hungarus ~ Senator] *Ad not: Laus tibi Christe*:. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 243. tétel. – Pótlásként, 1650-ben írták be a graduálba.

Nagypénteki ének. 1650 előtt keletkezett. A vers fordítója Serédi János (életrajzát lásd a *Jézus, a keresztfán függvén* kezdetű, **65. sz.** versünkénél).

Forrás: nem ismerjük idegen nyelvű mintáját. A nótajelzésben megadott *Laus tibi, Christe, qui pateris* témájával kapcsolódik versünkhöz. (Lásd még RMNy 2591: 117–188 ♪.) Eredetileg a *Rex Christe, factor omnium* himnuszhoz toldalékként kapcsolódott, majd önálló szöveggént élt. (Más szöveggel ma is éneklük az evangélikusok, lásd EÉ 1982: 199. sz. – *Dicsőítünk, Krisztus, aki szenvedtél* –, amely a Transcius-énekeskönyv 136. sz. éneke alapján készült fordítás.)

Szövegét az 1640-es bártfai énekeskönyv (Bártfa 1640: 115) alapján közöljük:

Cantio pulchra.

Laus tibi Christe qui pateris,	Christe eleyson,
in cruce pendens pro miseris,	Kirie eleyson,
qui cum patre regnas in crelis,	Christe eleyson,
nos reos salva in ternis,	Domine miserere nobis.
Kirie [!] eleyson,	

Versforma: a12(6,6), a12(6,6), b11(6,5), b11(6,5), R7. – A szótagszám néhol ingadozik.

A nótajelzésben megadott dallam: *Laus tibi Christe*; RMDT I. 215/II. sz., 579–581. (RMDT II. 267. sz.; 189, 627). Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 169. sz.** Az Eperjesi graduál (1635–1652): 243. tétel csak szöveg. A szótagtöbbletek elhelyezését a dallam egyes félkottáinak negyedekre bontásával értük el. Hangnem: hypodór; Ambitus: V–4; Kadencia: 1, 1, VII, 1. Mai énekeskönyvi változatok: *Ehre sei dir, Christe, der du littest Not*, EG 1993: Nr. 75; *Dicsőítünk, Krisztus, aki szenvedtél*, EÉ 1982: 199. sz.

12 faggattak – kínozták

81.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 124b ♪ – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI*. – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione*. – Cím: *Alia Ioh[annis] Seredi v(er)sio Wir danken dir ffür*. – A vers végén: 1650. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 250. tétel.

Nagypénteki ének. 1650-ben vagy 1650 előtt keletkezett. A vers fordítója Serédi János (életrajzát lásd a *Jézus, a keresztfán függvén* kezdetű, **65. sz.** versünkénél).

Forrás: a *Wir danken dir für deinen Tod* kezdetű ének hű fordítása. Szerzője Nikolaus Selnecker (1530–1592), az egyik legjelentősebb evangélikus teológus a 16. században, aki többek között Jénában és Lipcsében teológiai professzorként tanított. (Lásd még WWG, 297–298; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz26753.html> – letöltés: 2014. január.)

WACKERNAGEL (IV, Nr. 460.) Selnecker 1587-es lipcsei énekeskönyve (DKL 1587¹⁰: 269–270.) alapján közli a szöveget (lásd még Leutschau 1694: 64; Leutschau 1700: 1/203 – [Vom bitterm Leyden und Sterben JESU CHRJTJ.] Ein anders):

Leipzig 1587. ♪
(DKL 1587¹⁰: 269–270; VD16 S 5494.)*

Leutschau 1694.
(RMK II. 1778b: 64.)

[Élőfej: Kirchengesenge in der Fasten.]
Danksagung für Christi Leiden vnd Sterben.
D. N. S.

[Főcím: Vom Leiden und Sterben JESU CHRIsti.]

1. WJr dancken dir für deinen tod,
HErr Jesu, vnnd dein grosse noth,
die du erlidten hast, fürwar,
kein Opffer im Himl vnd Erden war,
das Gottes zorn kont stillen,
wie du vmb vnsern willen.

1. WJr dancken Dir für deinem Tod,
HErr JESu, und solch grosse Noth,
die Du umb unsern willen,
erlitten hast, denn sonst fürwahr,
kein Opffer im Himmel und Erden war,
das GOTTes Zorn kunt stillen.

2. O Gottes Lamb HErr Jesu Christ,
der du für vns geschlachtet bist,
der du hast alle Sünd vnd schuld,
für vns bezalt in gros gedult,
ein Sündopffer bist worden,
wehrs Teuffels trug vnnd morden.

2. O GOTTes Lamm, HErr JESu CHRIst,
der du für uns geschlachtet bist,
und ein Söhn–Opffer worden:
Dadurch Du hast all Sünd und Schuld,
für uns bezahlt in grosser Gedult,
wehrs Teuffels Lügen und Morden.

3. ERhalt für jhm dein Kirch vnd Wort,
das hie zeitlich vnnd ewig dort,
Dein Nam allzeit geheiligt sey,
mit deinem Geist vns wohne bey.
Wir loben nu dein Namen,
HErr Christ das helff vns, Amen.

3. Erhalt für ihm dein Kirch und Wort,
daß hie zeitlich, und ewig dort,
geheiligt werd dein Nahme.
Dein Leiden, Creutz, und bitter Tod,
sey unser Trost in aller Noth,
das helff uns CHRIstus, Amen.

Versforma: a8, a8, b7 / c8, c8, b7.

A megadott dallam: *Wir danken dir für deinen Tod*; RMDT II. 192. sz., 576. Első előfordulása: Nikolaus Selnecker, Leipzig 1587, Zahn 2559. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 250. tétel.** Zahn és az Eperjesi graduál verziója nagyban különbözik egymástól. A magyar változat többszólamú gyakorlatot sejtet. Mivel a dallam máshonnan nem ismeretes, valószínű, hogy ez a dallamalak nem a magyar nyelvű, hanem az idegen gyakorlat alapján formálódott ki (RMDT II. 576). Hangnem: hypoeol; Ambitus: III–4; Kadencia: 1, VII, 1, III, 3.

9–12 Ki bűnünkért aldozvan – vö. Martin Luther Hiszekegy-magyarázatát a *Kis Kátéban* és a *Nagy Kátéban* (Konkordia könyv, II, 60, 154)

82.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 125a–126a ♪ – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI.* – Alcím: *Sequuntur Cationes De Passione.* – Cím: *Alia I. S. Hilff Gott das mirs gelin[ge].* – A vers végén: *A[nn]o 1650.* – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 251. tétel. – Pótlásként, 1650-ben írták be a graduálba.

Nagyheti ének. 1650-ben vagy röviddel 1650 előtt keletkezett. A vers fordítója Serédi János (életrajzát lásd a *Jézus, a keresztfán függvén* kezdetű, 65. számú versünknel). Az ének kivonata a nagycsütörtöktől pünkösdig tartó

evangéliumi történetnek. A 9. versszak adja a keresztyén értelmezést: aki hisz Krisztusban és megkeresztelkedik, üdvözülni, örök élete lesz. A fordítás nem szó szerint követi a német eredetét.

Forrás: a *Hilf Gott, dass mirs gelinge* kezdetű ének 3. versszakától kezdődő része, Heinrich von Zütphennek (cr. 1488–1524) fogságban írt éneke. Heinrich németalföldi ágostonos szerzetes, 1520–1521-ben wittenbergi tanuló, majd Bremen reformációjának kezdeményezője volt. Evangélikus hite miatt Heidében, 1524. december 10-én megégették. Mártíromsága történetét Martin Luther írta meg 1525-ben (*Von B. Henrico ynn Diedmar verbrand ...*, Wittenberg, Josef Klug, 1525. – VD 16 L 7099–7101).

WACKERNAGEL (III, Nr. 112.) az 1536-os nürnbergi énekeskönyv (VD 16 E 4067: Nr. 17) alapján adja a szöveget (lásd még Breslau 1644: 111–112; Leutschau 1686: 1/307–310; Leutschau 1700: 1/174–175 – [Vom bitterm Leyden und Sterben JESU CHRJTJ.] *Jn bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 75–78 – [Vom Leyden und Sterben unsers HErrn JESU CHRJTJ.] (41) – a lőcseivel lényegében megegyező szöveg, de a 13. vszk. hiányzik; FISCHER, I, 299–300).

Nürnberg 1536.
(VD 16 E 4067: B_{4v}–B_{5v}.)*

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 307–310.)

Eyn newer Reye, von Gottes wort zu sigen.
Im thon, Möcht ich von hertzen singen, mit lust ein
tageweyß.
17.

[Főcím: Vom bitterm Leyden und Sterben unsers
HErrn JESu CHristi.]
Jn seinem Thon.

1. HJlff Got das mir gelinge,
du edler schöpffer meyn,
Die silben reymen zwingen,
zu lob den ehren deyn,
Das ich mög frölich heben an,
von deynem wort zu singen,
Herr wöllest mir bey stan.

1. HJlff GOTT daß mirs gelinge,
du Edler Schöpffer mein :/
Die Sylb in Reimen zwingen,
zu Lob den ehren dein.
Daß ich mag frölich heben an,
von deinem Wort zu singen,
Herr du wollst mir beystahn.

2. Ewig deyn wort thut bleyben,
wie Esaías melt,
Jn seinem buch thut schreiben,
er würd vergehn die welt,
Vnd was Got selber ye beschuff,
solt es alles verderben,
er het kein widerruff.

2. Ewig dein Wort thut bleiben,
wie Esaías meld :/
Jn seinem Buch thut schreiben,
eh wird vergehn die Welt.
Und was GOTT selber je beschuff,
solt es alles verderben,
er thät kein Widerruf.

3. Jhesus das wort des Vatters,
ist kumen in die welt,
Mit grossen wunder thaten,
verkauft vmb schnödes gelt,
Durch Judas seyner Jünger eyn,
ward er in todt gegeben,
Jhesus, das Lemmeleyn.

3. JESus das Wort deß Vaters,
ist kommen in die Welt :/
Mit grossen Wunderthaten,
verkauft umb schnödes Geld.
Durch Judas seiner Jünger ein,
ward er in Tod gegeben,
JESus das Lämmelein.

4. Nach dem sie hetten gessen,
vernempt das Osterlamb,
Da thet er nicht vergessen,
das brot in seyn hand nam,
Sprach: eßt das ist mein leichnam lind,
der für euch dar wirt geben,
zu vergebung der sünd.

4. Nach dem sie hatten gessen,
vernembt, das Oster=Lamb :/
Da thät er nicht vergessen,
das Brod in sein Hand nahm,
sprach: Esst das ist mein Leichnam lind,
der für euch dar wird gegeben,
zu Vergebung eurer Sünd.

5. Reycht jn auch dar zu trincken,
im weyn seyn blut so rot,
Sein todt solt jr verkünden,
Paulus beschriben hat,
 Wer wirdig ißt von disem brot,
vnd trincket von dem Kelche,
wirdt nicht sehen den todt.

6. Jhesus wusch jn jr füsse,
wol zu der selbigen stund,
Lert sie mit worten süsse,
auß seym Götlichen mund,
 Liebet einander alle zeit,
dabey wirt man erkennen,
das jr meyne Jünger seyt.

7. Christus der Herr im garten,
da er gebettet hat,
der Juden thet er warten,
von jn gepunden hart,
 Sie fürten jn zum Richter dar,
gegeyßlet vnd gekrönet,
zum tod verurteilt ward.

8. Hoch an ein creutz gehangen,
den hochgepornen Fürst,
Nach vns thet jn verlangen,
darumb sprach er mich dürst,
 Vernym nach vnser seligkeyt,
darumb ein mensch geporen,
von eyner reynen meyd.

9. Mit seinem haupt geneiget,
er seinen geist auff gab,
Als vns Johannes zeiget,
er ward genum(m)e ab,
 Vom creutz ins grab ward er geleyt,
am dritten tag erstanden,
wie er vor het geseyt.

10. Vnd in denselben tagen,
Jhesus seine Jünger lert,
Alleyn seyn wort zu tragen,
predigen aller welt,
 wer glauben thut vn(d) wirt getaufft,
der hat das ewig leben,
ist jm durch Christum kaufft.

11. Lucas thuts gar schön schreyben,
von seyner himelfart,
Doch allweg bey vns bleyben,
wie er versprochen hat,
 Vernym durch seyn Götliches wort,
wider das kan nicht sigen,
keyn gewalt der hellen pfort.

5. Reicht jhn auch darzu Trincken,
in Wein sein Blut so roth :/
Sein Tod solt jhr verkündigen,
Paulus geschriben hat:
 Wer würdig ißt, von diesem Brod,
und trincket auß dem Kelche,
wird nicht sehen den Tod.

6. JESus wusch jhn jhr Füße,
wohl zu derselben Stund :/
Lehrt sie mit Worten süsse,
aus senm Götlichen Mund.
 Liebet einander allezeit,
dabey wird man erken(n)en,
daß jhr mein Jünger seyd.

7. CHristus der HErr im Garten,
da er gebetet hat :/
Der Juden thät er warten,
von jhnn gebunden hart.
 Sie führten jhn zum Richter dar,
gegeisslet und gekrönet,
zum Tod verurtheilt war.

8. Hoch an ein Creutz gehangen,
der hochgebohrne Fürst :/
Nach uns that jhn verlangen,
darumb sprach er: mich dürst.
 Vernimb nach unsrer Seligkeit,
drumb er ein Mensch gebohren,
von einer reinen Magd.

9. Mit seinem Haupt geneiget,
er seinen Geist auffgab :/
Alls uns Johannes zeiget,
er ward genomen ab.
 Vom Creutz ins Grab ward er gelegt,
am dritten Tag erstanden,
wie er vor hätt gesagt.

10. Und in denselben Tagen,
JESus sein Jünger lehrt :/
Allein sein Wort zu tragen,
predign in aller Welt.
 Wer glauben thut und wird getaufft,
der hat das ewig Leben,
ist jhm durch CHristum erkaufft.

11. Lucas thut gar schön schreiben,
von seiner Himmelfahrt :/
Doch allweg bey uns bleiben,
wie er versprochen hat.
 Vernimb durch sein Götliches Wort,
wider das kan nicht siegen,
kein Gwalt der Höllen Pfort.

12. Ein tröster thet er senden,
das was der Heylig geyst,
Von Gott der thet sie lenden,
in warheyt aller meyst,
Den selben wöllen wir ruffen an,
der wirt vns nicht verlassen,
vnd vns trewlich bey stan.

13. Recht last vns alle bitten,
Christum für die Oberkeyt,
Ob wir schon von jn lidten,
gewalt auch für alle feyndt,
Das jn Gott wöl genedig seyn,
hat Heinrich Müller gesungen,
in dem gefencknus seyn.

12. Ein Tröster that er senden,
das war der heilig Geist :/
Von GOTT, der that sie lenden,
in Warheit allermeist.
Denselben wolln wir ruffen an,
der wird uns nicht verlassen,
und uns treulich beystahn.

13. Recht lasst uns alle Bitten,
CHristum für Obrigkeit :/
Ob wir schon von jhn lidten,
Gewalt auch für all Feind,
daß jhn GOTT woll genedig seyn,
hat Heinrich Müller gesungen,
in dem Gefangnuß sein.

Versforma: a7, b7 / a7, b7 / c8, c16(9,7).

A megadott dallam: *Hilf Gott, dass mirs gelinge*; RMDT II. 211. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 251. tétel.** [Jelentősen eltér a Zahn által közölt változatoktól: 4329a–e (RMDT II. 590).] Hangnem: hypodór; Ambitus: V–5; Kadencia: VII, 1, VII, 1, VII, 1, VII, VII.

6–7 Judás artatlanul ... – Mt 26,14–16
8–12 Az írás jövendőlte ... – Ézs 53,5 skk.
17–28 Jesus Tanétvanyinak. – 1Kor 11,23–26
19–21 Egyétek ... – Mt 26,26; Lk 22,19 – az úrvacsora szereztetési igéi
22–25 Az Pohart. – Mt 26,27–28; Lk 22,20
26–28 A' ki méltan ... – Jn 6,51; 1Kor 11,27
29 Es labokat meg-mosvan – Jn 13,4–5
33–35 Egy mast ugymond ... – Jn 13,34–35
36–38 Kertben menván ... – Lk 22,39–44
42 törvény atkaval – Gal 3,13
45–51 Nagy kénban ... – Jn 19,28–30
52–53 Joseph le-vövéen ... – Mt 27,57–60
57–63 Az utan Tanétvanyit ... – Mt 28,18–20
61–63 A' ki hiszen ő nevében ... – Mk 16,16
64 Es noha menybe fel-ment – Lk 24,51
65–67 De meg-igérte ... – Mt 18,20
71–72 Menyéből el-boczáta ... – ApCsel 2,1–4

83.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 136b–137b ♪ – Főcím: *Sequuntur HYMNI, ANTIPHONÆ ALIIQVE PII CON(CEN)TUS DE PASSIONE JESU CHRISTI.* – Alcím: *Sequuntur Cantiones De Passione.* – Cím: *Jesu creütz leiden und pein.* – A vers végén: *Faciebat G(ratia) D(ei) Joh[annes] S(eredi) Sen[ator] Eper[iensis] A[nn]o 1652.* – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 253. tétel. – Pótlásként, 1652-ben írták be a graduálba.

Nagypénteki passió-ének. 1652-ben keletkezett. A vers fordítója Serédi János (életrajzát lásd a *Jézus, a keresztfán függvén* kezdetű, **65. sz.** versünkénél). Az ének alapja: az evangéliumok nyomán Jézus szenvedéstörténete (Mt 26,14–56, 27,1–46; Mk 14,10–52, 15,1–34; Lk 22,1–53, 23,1–46; Jn 18,1–11.28–39, 19,1–30).

Forrás: a *Jesu Kreuz, Leiden und Pein* kezdetű ének szöveghű fordítása. Szerzője a cseh-morva testvérek lelkipásztora, Petrus Herbert (cr. 1530–1571), aki többek között Jungbunzlauban és Fulneken szolgált. (Lásd még WWG, 143–144; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz29899.html> – letöltés: 2014. január.) Az eredetileg 1501-ben keletkezett cseh ének (*Vmučenj nasseho Pána Gezukrysta* – lásd Šamotulský-kancionál, 1561: E XIV-

XIIv; HLOHOVSKÝ 1622: 149–153 ♪; Vietórisz-kódex (1679): 77b–78a ♪ – csak a kezdőszavak) német fordítása 1566-ban jelent meg először a cseh–morva testvérek német énekeskönyvében (DKL 1566⁰⁴⁻⁰⁵).

WACKERNAGEL (IV, Nr. 557.) a cseh–morva testvérek 1566-os (DKL 1566⁰⁴⁻⁰⁵: 66r–67r) eibenschützi (Ivančice, Csehország) énekeskönyve alapján közli a szöveget (lásd még Leutschau 1686: 1/323–328; Leutschau 1700: 1/175–178 – [Vom bitterm Leyden und Sterben JESU CHRJSTJ.] *Jn bekanter Melodie*; EKG 1950: Nr. 58; EG 1993: Nr. 78; HEKG 1958, 106–107; Liederkunde, 11, 2005, 33–36):

[Ivančice] 1566: 66r–67r. ♪
(VD16 XL 117.)*

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 323–328.)

[Főcím: Von dem heiligen Leiden vnd vnschuldigen
Tod vnd thewrem Blutuergiessen Jhesu Christi fur
vnser vnd der gantzen welt sünde.]

[Főcím: Vom bitterm Leyden und Sterben unsers HErrn
JESu CHristi.]
Jn seinem Thon.

1. JHesu creutz, leiden vnd pein,
deins Heilands vnd Herren,
betracht Christliche Gemein,
jm zu lob vnd ehren:
Merck was er gelitten hat,
bis er ist gestorben,
dich von deiner missethat,
erlöst, gnad erworben.

1. JESu Creutz, Leyden und Pein,
deins Heylands und HERren,
betracht Christliche Gemein,
jhm zu Lob und Ehren.
Merck was er gelidten hat
eh er ist gestorben,
dich von deiner Missethat,
erlöst, Gnad erworben.

2. Jhesus warer Gottes Son,
auff erden erschienen,
fieng bald in der jugent an
als ein Knecht zudienen:
eussert sein Göttlich gewalt,
vnd verbarg jr wesen,
lebt in menschlicher gestalt,
daher wir genesen.

2. JESus wahrer GOTTes Sohn,
auff Erden erschienen,
fieng bald in der Jugend an,
als ein Knecht zu dienen.
Eusert sein Göttlich Gewalt,
und verbarg jhr Wesen,
gieng in einer armen Gsالت,
daher wir genesen.

3. Jhesus richtet aus sein ampt,
versorgt seine scheflein:
eh er ward zum tod verdampt,
ass ers osterlemlein:
lert vnd rüst die Jünger sein,
wusch jnn jre füsse:
setzt das heilig Nachtmal ein,
macht jn(n) das creutz süsse.

3. JESus richtet auff sein Ampt,
versorgt seine Schäflein,
eh er ward zum Tod verdampt,
aß ers Osterlämblein,
Lehrt und rüst die Jünger sein,
wusch jhnen die Füße,
setzt das heilig Nachtmahl ein,
macht jhn das Creutz süsse.

4. Jhesus gieng nach Gottes will,
in garten zubeten:
drey mal er da nider fiel,
in seinn grossen nöten,
rieff sein(n) lieben Vater an
mit betrübtem hertzen:
von jm blutiger schweis rhan,
fur engsten vnd schmerzen.

4. JESus gieng nach GOTTes Will,
in Garten zu bethen,
dreymal er da nieder fiel,
in sein grossen Nöthen:
Rieff sein lieben Vater an,
mit betrübten Hertzen,
von jhm bluttiger Schweiß rann,
für Aengsten und Schmerzen.

5. Jhesus ward aus gnad vnd gunst,
vom Vater gegeben:
er selbs gab aus lieb vmb sonst,
hie fur vns sein leben:
aber Judas verriet jn,
vmb des geitzes willen
vnd die Jüden fiengen jn,
jr bosheit zur füllen.

6. Jhesus da gefangen ward,
gebunden, gefüret,
vnd im rat beschweret hart,
vnd zu hohn getzieret:
verdeckt, verspott vnd verspeit,
jemerlich geschlagen:
auch verdampt aus has vnd neid,
durch erticht anklagen.

7. Jhesus ward frü dargestelt,
Pilato dem heiden:
ob der wol sein vnschuld meld,
dennoch must er leiden:
ward gezeisselt vnd verkleidt,
mit dörnen gekrönet,
in seim grossen hertzenleid,
auffs schmechlichst gehönet.

8. Jhesus verurteilt zum tod,
must sein creutz selbs tragen,
in grosser onmacht vnd not,
ward daran geschlagen:
hieng mehr den(n) drey gantzer stund,
in peinlichen schmerzen,
bitter gallen schmeckt sein mund:
o mensch fass zu hertzen.

9. Jhesus rieß am creutze laut,
Ah ich bin verlassen,
hab ich dir doch mein Gott trawt,
wolst mich nicht verstossen:
gnad dem, der mir hohn beweist,
jtz in meim elende:
ich befel nu meinen geist,
dir in deine hende.

10. Jhesus: kein trawriger stim
im himel vnd erden,
ist nie erhört, als von jm,
fur angst vnd beschwerden:
denn Gott drang vnd warff auff jn,
vnser aller sünde,
so je war von anbegin,
von kind zu kinds kinde.

5. JEsus ward auß Gnad und Gunst,
vom Vater gegeben,
er selbst gab aus Liebesbrunst,
hie vor uns sein Leben.
Aber Judas verrieth jhn,
umb deß Geldes willen,
und die Juden fiengen jhn,
jhr Boßheit zu stillen.

6. JEsus da gefangen ward,
gebunden geführt,
in dem Raht beschweret hart,
und zu Hohn gezieret:
verdeckt, verspott und verspeyt,
jämmerlich geschlagen,
auch verdampt aus Haß und Neyd,
durch erticht Anklagen.

7. JEsus ward früh dargestellt,
Pilato dem Heyden,
ob der wohl sein Unschuld meld,
dennoch must er Leyden,
ward gezeisselt und verkleyd,
mit Dornen gekrönet,
in seinm grösten Hertenleyd,
auffs schmahlichst gehönet.

8. JEsus verurtheilt zum Tod,
must sein Creutz selbst tragen,
in grosser Ohnmacht und Noth,
ward daran geschlagen,
hieng mehr denn drey gantzer Stund,
in peinlichen Schmerzen,
bitter Gallen schmeckt sein Mund,
O Mensch faß zu Herten.

9. JEsus rieß am Creutze laut:
Ach ich bin verlassen,
hab ich dir doch mein GOtt vertraut,
wollst mich nicht verlassen.
Bgnad den der mir Hohn beweist,
jetzt in meinm Elende,
ich befehl nun meinen Geist,
dir in deine Hände.

10. JEsus kein trauriger Stimm,
im Himmel und Erden,
ward je erhört, als von jhm,
für Angst und Beschwerden,
denn GOtt drang und warff auff jhn,
unser aller Sünde,
so je warn von Anbegin,
von Kind zu Kinds Kinde.

11. Jhesus wust von keiner schuld
doch trug er die strafe:
leid als ein Lamb mit gedult,
heiligt seine schafe:
nam sich vnser mechtig an,
thet vmb die sünd eben,
als hett er sie selbs gethan:
es kost jm sein leben.

12. Jhesus ward fur vns ein fluch
als er am creutz hienge,
vnser kranckheit er antzoch,
der strom auff jn gienge:
Gott verdampft die sünd im fleisch,
durch der sünden straffe,
das der sündig leib nichts heisch,
der geist mit vns schaffe.

13. Jhesus hat nu alls volnbracht
durch sein tewers opffer:
ein ewigen fried gemacht,
versünt Gott den Schepffer:
jm durchaus genug gethan,
vnd thut jm gefallen
ist gnugsam fur jederman,
schuld vnd peen zuzalen.

14. Jhesus hat durch seinen tod,
dem die macht genomen,
der des todes gewalt hat,
schreckt mit furcht die fromen:
hat die handschrifft weg gethan,
vnser eigen wissen:
die schiedmauer abgethan:
den furhang zurissen.

15. Jhesus ist das weitzen korn,
das im tod erstorben,
vnd vns die wir warn verlorn,
das leben erworben:
bringt viel frucht zu Gottes preis,
der wir stetz geniessen:
gibt sein leib zu einer speis,
sein blut zum tranck süsse:

16. [mutató kéz:] Jhesu dir sey ewig lob,
der du vns erlöset,
durch dein eigne leibes gab,
vns Gott hast versünt:
deine vnmesliche lieb,
lies vns nicht verderben:
sondern brand dein hertz vnd trieb,
fur die feind zusterben.

11. JEsus wust von keiner Schuld,
noch trug er die Straffe,
leydt als ein Lamb mit Gedult,
heiligt seine Schaaffe:
nahm sich unser mächtig an,
that umb die Sünd eben,
alß hätt er sie selbst gethan,
es kost jhm sein Leben.

12. JEsus ward für uns ein Fluch,
alß er am Creutz hienge,
unser Kranckheit auff sich lud,
der Strom auff jhn gienge.
GOtt verdampft die Sünd im Fleisch,
durch der Sünden Straffe,
daß der sündig Leib nichts heisch,
der Geist mit uns schaffe.

13. JEsus hat nun alls vollbracht,
durch sein theures Opffer,
ein ewigen Fried gemacht,
versöhnt GOtt den Schöpffer,
jhm durchaus genug gethan,
und thut jhm gefallen,
ist gnugsam für jederman,
Schuld und Pein zu zahlen.

14. JEsus hat durch seinen Tod,
dem die Macht genommen,
der deß Todes Gewalt hat,
schreckt mit Furcht die Frommen.
Hat die Handschrifft außgethan,
unser eygn Gewissen,
die Schiedmauren abgethan,
den Vorhang zerrissen.

15. JEsus ist das Weizenkorn,
das im Tod gestorben,
und uns die wir warn verlohren,
das Leben erworben,
bringt viel Frücht zu GOttes Preyß,
der wir stets geniessen,
giebt sein Leib zu einer Speiß,
das Blut zum Tranck süsse.

16. JEsu dir sey ewig Lob,
daß du uns erlöset,
durch dein eygne Leibes Gab,
und hast GOtt versöhnet.
Deine unmäßliche Lieb,
ließ uns nicht verderben,
sondern wand dein Hertz und trieb,
für die Sünd zu sterben.

17. Jhesu weil du bist erhöht,
zu ewigen ehren,
vnsern alten Adam töd,
den geist thu ernehren:
zeuch vns allesampt zu dir,
das wir empor schweben:
begnad vnser geists begier,
mit dein newen leben. Amen.

17. JEsu weil du bist erhöht,
zu ewigen Ehren,
unsern alten Adam tödt,
den Geist thu vermehren.
Zeuch uns allesampt zu dir,
daß wir empor schweben,
begnad unsers Geists Begierd,
mit dem neuen Leben.

* A margón újszövetségi igehelyek.

Versforma: a7, b6, a7, b6 / c7, d6, c7, d6.

A címbe megadott dallam: *Jesu Kreuz, Leiden und Pein*; RMDT II. 227. sz., 599. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 253. tétel**; négyszólamú letét legalsó szólama mint cantus firmus. A tétel Adam Gumpelzhaimer kórusműve 1619-ből; Zahn 6289. Hangnem: eol; Ambitus: VII–8; Kadencia: 5, 1, 5, 1, VII, 1, 3.

20 meg-otte – megette
63 Kiszték – erőlteték

84.

Kézirata:

Balogi cancionale (1659): 1/223–224 – Cím: *Mas Enek* [= Cantio ... de Passione Christi]. – A szöveg végén: *Amen*.

Nagypénteki ének. 1659 előtt keletkezett. A vers szerzője ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: *Kriste, pro naše spasení*. Az ismeretlen szerzőjű éneknek a szövegét a Tranoscius-énekeskönyv (1636-tól kezdve szerepel benne, RMNy 1655: 100–101 ♪ – élőfej: *O Vmučenj a Smrti Krysta Pána*) alapján közöljük (lásd még TRANOSCIUS 1659: 105; TRANOSCIUS 1684: 151; TRANOSCIUS 1912: č. 154; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 304–305):

TRANOSCIUS 1728: 139.
[Élőfej: *O Vmučenj a smrti Krysta Pána.*]
Giná.

[1.] KRyste pro násse spasenj,
genž gsy ráčil bjdným člowěkem býti:
Gsa stwořitel pro stwořenj,
vkrutnau Smrt ráčil gsy podstaupiti:
R: Vslyssjž nás milý Pane,
myť k tobě woláme,
přispěg nám ku pomocy,
ať d'ábel zlý převkrutný,
nad námi nemiwá
nižádné swé mocy.

2. Wzhledniž Pane na lid' hřjssný,
a nedeg nám na wěky zahynauti:
Rač nám býti milostiwý,
neboť se tobě nelze wymluwiti:
R: Degž Pane srdce skraussené,
nám stwořenj swému,
ať pláčem na hřjchy swé,
gsauc zde žiwi po wůli twé,
potom se dostanem
w Králowstwj twé wěčné.

Versforma: x8, a10, x8, a10 / x8, x12, x8, x11. – A szótagszám és a rímelés is bizonytalan.

A megadott dallam: *Kriste, pro naše spasení*. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **TRANOSCIUS 1636: 34.** (ZÁVORKA 1602: L 29 dallamával) (HS, 220). Hangnem: dór; Ambitus: VII–8; Kadencia: 2, 1, 2, 1, 1, V, 4, 5.

3 Légy szó szóló szent Atyadnál – Jn 14

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. Balogi cancionale (1659): 1/224 – Cím nélkül [= Cantio ... de Passione Christi]. – A szöveg végén: *etc.*

II. Nagyböjti dicséreték (1660-as évek): 366b–367a – Cím: *Más.* – A szöveg végén: *A(me)n.*

III. Lőcse 1673: 1/378–379 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE VALO-DITSIRETEK.* – Cím: *MAS, ugyan azon notára* [= Régi időben megírta Jeremiás szent próféta, RPHA 1195].

IV. Lőcse 1694: 1/408 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: *MAS, ugyan azon notára* [= Régi időben megírta Jeremiás szent próféta].

V. Lőcse 1696: 1/408 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK.* – Cím: *MAS, ugyan azon notára* [= Régi időben megírta Jeremiás szent próféta].

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1690: 1/383 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS, ugyan azon notára* [= Régi időben megírta Jeremiás szent próféta].

Lőcse 1691: 1/383 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Ditsiretek.* – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS, ugyan azon notára* [= Régi időben megírta Jeremiás szent próféta].

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 26a ♪; Lőcse 1670: 1/378–379; Lőcse 1701: 404; ÚZMK 1743: 101. sz.; ZMK 1780: 101; EE 1982: 195. sz.

Nagypénteki passió-ének. 1659 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Wir danken dir, Herr Jesu Christ, / Dass du für uns gestorben bist.* Szerzője Christoph Fischer (Vischer, 1518–1597), alsószász, cellei fősuperintendens. (Lásd még WWG, 91; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz16196.html> – letöltés: 2014. január.) Éneke 1568-ban már kéziratban terjedt. Alnémet változata 1589-ben, felnémet változata pedig 1597-ben jelent meg először.

WACKERNAGEL (V, Nr. 377.) az 1597-es drezdai énekeskönyv (DKL 1597⁰⁵: 33r; 2. Teil, Nr. XXI.) alapján a következő szöveget adja (lásd még Breslau 1644: 146; Leutschau 1686: 1/319–320; Leutschau 1694-ben nincsen; Leutschau 1700: 1/204 – [Vom bittern Leyden und Sterben JESU CHRSTJ.] Mel: *HErr JESu Christ wahr Mensch: &c.*; Oedenburg 1691-ben nincsen; FISCHER, II, 395; EKG 1950: Nr. 59; EG 1993: Nr. 79; HEKG 1958, 107–108; Liederkunde, 3, 2001, 45–48):

Dresden 1597.
(WACKERNAGEL, V, Nr. 377.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/319–320.)

Danksagung für das Leyden Christi,
Im Thon, Erhalt vns Herr, bey.

[Főcím: Vom bittern Leyden und Sterben unsers HERRn
JESu CHristi.]
Mel. HErr JESu CHrist wahr etc.

1. WJr dancken dir, HERR Jhesu Christ,
das du für vns gestorben bist
Vnd hast vns durch dein tewres Blut
gemacht für Gott gerecht vn(d) gut.

1. WJr dancken dir HERR JESu CHrist,
daß du für uns gestorben bist,
und hast uns durch dein teures Blut,
gemacht für GOtt gerecht und gut.

2. Vnd bitten dich, war Mensch vnd GOtt,
durch dein heilig Fünff wunden roth:
Erlöß vns von dem ewigen Todt
vnd tröst vns in der letzten noth.

2. Und bitten dich wahr Mensch und GOtt,
durch dein heilig fünff Wunden roth,
erlöß uns von dem ewign Todt,
und tröst uns in der letzten Noth.

3. Behüt vns auch für Sünd vnd Schand,
reich vns dein Allmechtige Hand,
Das wir im Creutz gedültig sein,
vns trösten deiner schweren Pein

3. Behüt uns auch für Sünd und Schand,
reich uns dein allmächtige Hand,
daß wir im Creutz gedultig seyn,
uns trösten deiner schweren Pein

4. Vnd draus schöpfen die zuuersicht,
das du vns werdst verlassen nicht,
Sondern gantz trewlich bey vns stehn,
das wir durchs Creutz ins Leben gehn.

4. Und draus schöpfen die Zuversicht,
daß du uns werdst verlassen nicht,
sondern gantz treulich bey uns stehn,
daß wir durchs Creutz ins Leben gehn.

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Régi időben megírta*; RMDT I. 221. sz. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 230. tétel.** Hangnem: hypodór; Ambitus: VI–4; Kadencia: 2, 3, VI. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 26a.

86.

Nyomtatott kiadásai:

I. Kolozsvár 1690: 2/325–326 – Főcím: *TOLDALÉK*. – Élőfej: *KülöMB-KülöMB Féle DICSIRETEK*. – Cím: *MAS* [= Christus kinszenvedéséről való ENEK]. *Nóta: Menyből jövők most hozzátok, &c. [26. sz. énekünk.]*

II. Lőcse 1694: 1/424–426 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*. *Nóta: Menyből jövők most etc.*

III. Lőcse 1696: 1/424–426 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*. *Nóta: Menyből jövők most etc.*

IV. Kolozsvár 1700: 2/211–212 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENVEDéséről való DITSERETEK*. – Élőfej: *NAGY HÉTRE VALO DITSÉRETEK*. – Cím: *Nóta: Mennből jövők most hozzátok.*

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/272–273 – Főcím: *INNEPI SZ. ÉNEKEK*. – Alcím: *KXTUS KIN-SZENVEDÉSÉRŐL VALÓ DITSÉRET*. – Élőfej: *Nagy Héti Ditséret*. – Cím: 213.) *Mennből jövők most hozzátok.*

Debrecen 1697: 2/268–269 – Főcím: *TOLDALÉK*. – Élőfej: *KülöMB-KülöMB Féle DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*. *Nóta: Menyből jövők most hozzátok.*

Debrecen 1700: 2/241–243 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENVEDéséről való DITSERETEK*. – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSÉRETEK*. – Cím: *Nóta: Mennből jövők most hozzátok.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 17 ♪; Lőcse 1701: 411–412; Lőcse 1719: 400–402; ÚZMK 1743: 98. sz.; D 1778: 212. sz.; K 1778: 128–130; RÉ 1948: 336. sz. (15 vszk.).

Nagypénteki ének. 1690 előtt keletkezett. Ézs 53,2–7, valamint az énekben megjelölt újszövetségi versek parafrázisából szerkesztett ének, szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük.

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Mennből jövők most hozzátok*, RMDT II. 85. sz., 488. Első előfordulása: *Vom Himmel hoch da komm ich her*, Martin Luther 1539; Zahn 346; **DKL Ei1 (III/1/3)**. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 122. tétel.** DKL és az Eperjesi graduál dallamát is közöljük, mert a magyar forrás jelentősen eltér a mintától. (A dallam variánsainak összevetése: RMDT II. 130.) Hangnem: jón / jón; Ambitus: 1–8 / 1–9; Kadencia: 8, 3, 5 / 8, 3, 5. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 17. Mai énekeskönyvi változatok: *Vom Himmel hoch da komm ich her*, EG 1993: Nr. 24; *Mennből jövők most hozzátok*, EÉ 1982: 150. sz.; távoli variáns: *Az Istennek szent angyala*, RÉ 1948: 316. sz.

25 alították – vélték, gondolták

87.

Kézirata és nyomtatott kiadásai:

I. Apostagi graduál (XVII. század eleje): 80a – Cím: *Cantio Dicenda inter Passionem*. – A szöveg végén: *Amen*. – A törzsszanyag keletkezésénél későbbi kéz másolta be.

II. Lőcse 1694: 1/426–427 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *Nagy Pénteki Enek*.

III. Lőcse 1696: 1/426–427 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való Dicsiretek*. – Élőfej: *NAGY HETRE-VALO DICSIRETEK*. – Cím: *Nagy Pénteki Enek*.

IV. Debrecen 1700: 2/243 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való DITSERETEK*. – Élőfej: *NAGY HETRE VALO DITSERETEK*. – Cím: *Azon Nótára* [= Mennyből jövök most hozzátok, **26. sz.** énekünk].

V. Kolozsvár 1700: 2/213 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK*. – Alcím: *A' CHRISTUS KIN-SZENvedéséről való DITSERETEK*. – Élőfej: *NAGY HÉTRE VALO DITSÉRETEK*. – Cím: *Azon Nótára* [= Mennyből jövök most hozzátok].

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/273–274 – Főcím: *INNEPI SZ. ÉNEKEK*. – Alcím: *KXTUS KIN-SZENVEDÉSÉRŐL VALÓ DITSÉRET*. – Élőfej: *Nagy Héti Ditséret*. – Cím: *214.) Azon Nótára* [= Mennyből jövök most hozzátok].

Kéziratos bejegyzés RMNy 2532 (XVIII. század): előtábla belseje – Cím: *Nagy hetre valo dicseret*. – Az 1–3., 7–10. vszk.

Debrecen 1697: 2/157–158 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ÉNEKEK*. – Élőfej: *NAGY-HETRE való DICSIRETEK*. – Cím: *Nagy Pénteki ENEK. Nota: Menyből jövök most*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 26; Lőcse 1701: 412–413; Lőcse 1719: 402 [*Azon Nótára*] [= Mennyből jövök most hozzátok]; ÚZMK 1743: 110. sz.; D 1778: 213. sz.; K 1778: 130–131; SCHULEK–SULYOK 1945: 43. sz. (*Ártatlanság szent Báránya*, 6 vszk.); EÉ 1982: 378. sz. (*Ártatlanság szent Báránya*, az első versszakhoz való hozzáköltéssel 4 vszk.); RÉ 1948: 335. sz. (5 vszk.)

Nagypénteki ének. 1694 előtt keletkezett. Az *Apostagi graduál* jelzi, hogy a gyülekezet vagy a kórus ezt az éneket a passióéneklés közben énekelte. Valószínűleg fordítás, de mintáját nem ismerjük.

Versforma: a8, a8, a8, a8.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 285**, RMDT II. 356. sz.; **D 1774: 378**, RMDT II. 357. sz. A kolozsvári és a debreceni énekeskönyv dallama teljesen más. Az első EÉ 1982: 378. sz., a második RÉ 1948: 335. sz. (metrikus helyett hangsúlyos ritmus) formájában él tovább (RMDT II. 657–658), ezért mindkét dallamot közöljük. Hangnem: hypojón / jón; Ambitus: V–5 / VII–5; Kadencia: 3, 1, 2 / 1, 1, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Ártatlanság szent Báránya*, EÉ 1982: 378. sz.; *Ó, ártatlanság Báránya*, RE 1948: 335. sz.

1 Oh artatlanság barannya – Jézus Krisztus, vö. Ézs 53,7; Jn 1,29.36 etc.

40 Meg szabadito kyrallyunk – Ézs 12,2; Róm 11,26 etc.

88.

Kézirata:

Balogi cancionale (1659): 1/260, 262 – Cím: *Introitus*. – A szöveg végén: *Vege*. – A törzsanyagnál későbbi bejegyzés, az üresen maradt helyekre másolták, két, nem egymást követő oldalra.

Nagypénteki introitus. Az egyik legfontosabb hittételt (Krisztus az egyedüli közbenjáró és áldozatával örök életet, üdvösséget szerző) és az úrvacsora teológiáját (3. vszk.) kifejtő ének. A *Balogi cantionaléba* 18. századi kézzel bejegyzett éneket nyelvezete alapján 1700 előttinek tartjuk. Valószínűleg eredeti szerzemény.

Versforma: a12(6,6), a12(6,6), a12(6,6), a12(6,6).

Nótajelzése nincs. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Irgalmaz, Úristen, immáron énnekem*, RMDT I. 23/II. sz. (EÉ 1982: 77. sz.; RÉ 1948: 256. sz.) Hangnem: eol; Ambitus: 1–7; Kadencia: 1, 5, 3.

1 Oh ártatlan bárány – Ézs 53,7; Jn 1,29.36 etc.

89.

Kézirata:

Tornai graduál (1611–1613, XVII. század második fele): 237a – Cím: *A Kristus el temetetéséről való Ének*. – Bizonytalan, hogy a bejegyzés még a 17. században vagy pedig a 18. században készült-e.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 36 ♪; ÚZMK 1743: 128. sz.; ZMK 1780: 87–88; ZMK 1781: 56–57.

Nagypénteki siralomének Jézus eltemetéséről. 1700 előtt (?) keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *O Traurigkeit! O Herzeleid!* Szerzője Johann Rist (1607–1667) evangélikus lelkész a hajdan Dániához tartozó Wedel an der Unterelbén (Wedel in Holstein, Németország), orvos és gyógyszerész. Világi énekek mellett több mint 650 egyházi éneket írt. (Lásd még WWG, 257–259; MGG, 14, 187–189; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz18790.html> – letöltés: 2014. január.) Az ének mintája a jezsuita Friedrich Spee (1591–1635) 7 versszakos éneke, amely először 1628-ban több énekeskönyvben is megjelent (Mainz, Würzburg, Paderborn – Spee szövegét lásd *Liederkunde*, 13, 2007, 37–38). Rist átveszi Spee énekének első versszakát, majd folytatja, illetve saját verssé formálja az eredeti szöveget.

FISCHER–TÜMPEL (II, Nr. 186.) Rist énekeinek 1641-es lüneburgi kiadása (DKL 1641⁰⁵: 13, I/Nr. III.) alapján közli a szöveget (lásd még Leutschau 1686: 1/367–368; Leutschau 1694: 56–57 – [Vom Leiden und Sterben JESU CHristi.] *Das Grab-Lied CHristi am stillen Freytag*; Leutschau 1700: 1/196–197 – [Vom bitterm Leyden und Sterben JESU CHRJSTJ.] *Jn voriger Melodie*; Oedenburg 1691: 100–101 – [Vom Leyden und Sterben unsers HERRn JESU CHRJSTJ.] (48) *Am H. Charfreytag nach gehaltener Passions=Predigt zu singen* – a lüneburgival lényegében megegyező szöveg; FISCHER, II, 204–205; EG, Nr. 80; *Liederkunde*, 13, 2007, 36–40):

Lüneburg 1641.
(FISCHER–TÜMPEL, II, Nr. 186.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/367–368.)

Klágliches Grab-Lied
Vber die trawrige Begräbnisse vnseres Heylandes JESu
Christi, am stillen Freytag zu singen.

[Főcím: Vom bitterm Leyden und Sterben
unsers HERRn JESu CHristi.]
Jn seiner Melodey.

1. O Trawrigkeit!
O Hertzeleid!
Jst das nicht zu beklagen?
Gott des Vaters einigs Kind
Wird ins Grab getragen.

1. O Traurigkeit!
O Hertzeleyd!
ist das nicht zu beklagen?
GOTT deh Vaters einigs Kind,
wird ins Grab getragen.

2. O grosse Noth!
GOTT selbst ligt todt,
Am Creutz' ist Er gestorben,
Hat dadurch das Himmelreich
Vns aus Lieb' erworben.

2. O grosse Noth!
GOTT selbst liegt todt,
am Creutz ist er gestorben,
hat dadurch das Himmelreich,
uns aus Lieb erworben.

3. O Menschen Kind!
Nur deine Sünd'
Hat dieses angerichtet,
Da du durch die Missethat
Warest gantz vernichtet.

3. O Menschen Kind!
nur deine Sünd,
hat dieses angerichtet,
wie du durch die Missethat,
warest gantz vernichtet.

4. Dein Bräutigam,
Das GottesLamm,
Ligt hie mit Blut beschossen,
Welches es gantz mildiglich
Hat für dich vergossen.

4. Dein Bräutigam,
das GOTTes Lamb,
liegt hie mit Blut beflossen [!],
welches es gantz mildiglich,
hat für dich vergossen.

5. O süsser Mund,
O Glaubens=Grund,
Wie bist du doch zu schlagen!
Alles, was auff Erden lebt,
Muß dich ja beklagen.

5. O süsser Mund!
O Glaubens=Grund,
wie bist du doch zuschlagen!
Alles was auff Erden lebt,
muß dich ja beklagen.

6. O lieblichs Bild,
Schön, zart und mild,
Du Söhnlein der Jungfrauen!
Niemand kan dein heisses Blut
Sonder Rew anschawen.

7. O selig ist
Zu aller Frist,
Der dieses recht bedencket,
Wie der HErr der Herrligkeit
Wird ins Grab versencket.

8. O Jesu, du
Mein' Hülff' vnd Ruh',
Jch bitte dich mit Thranen:
Hilff, daß ich mich biß ins Grab
Nach dir möge sehnen.

6. O lieblichs Bild,
schön, zart und mild,
du Söhnlein der Jungfrauen!
Niemand kan dein heisses Blut,
sonder Reu anschauen.

7. Hochseelig ist,
zur jeden Frist,
der dieses recht bedencket,
wie der HERR der Herrligkeit,
wird ins Grab gesencket.

8. O JESu du,
mein Hülff und Ruh,
ich bitte dich mit Thränen:
Hilff daß ich mich biß ins Grab,
möge nach dir sehnen.

Versforma: a4, a4, b7 / b13.

A megadott dallam: *O Traurigkeit! O Herzeleid!* Első előfordulása: Mainz/Würzburg 1628; **Zahn 1915**. Hangnem: eol;
Ambitus: VII–6; Kadencia: VII, 3, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *O Traurigkeit! O Herzeleid!*, EG 1993: Nr. 80; *Ó, siralom! Szívfájdalom!*, EÉ 1982: 210. sz.

7 ártatlan szelíd bárány – Ézs 53,7; Jn 1,29.36 etc.

HÚSVÉTI ÉNEKEK

90.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Lőcse 1629: 136 – Főcím: *AZ CHRISTVS Dicsőséges fel-támadásáról.* – Élőfej: *CHRISTVSNAK FEL TAMAD.* – Cím: MAS.

II. Lőcse 1635: 1/242 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ISTENI DICSIRETEK.* – Alcím: *HVSVET, AVAGY, CHRISTVS fel támadása napjára.* – Élőfej: *CHRISTVS FEL TAMAD: VALO ISTENI DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

III. Bártfa 1640: 176 – Főcím: *AZ UR CHRISTUS DICSÖSSEGES FEL-TAMADASAROL való szép Isteni Dicsiretek és Hála-adások.* – Élőfej: *Christus Urunknak Fel-támadásáról.* – Cím: MAS.

IV. Lőcse 1642: 145–146 – Főcím: *AZ UR KRISTUS Dicsössqges Fel-támadásáról való szép Isteni Dicsiretek és Hála-adások.* – Élőfej: *Kristus Urunknak Fel-támadásáról.* – Cím: MAS.

V. Imadsagos könyvecske ... isteni dicsiretekkel... (Lőcse 1646): 2/43–44 – Főcím: *Szép és aitasos ISTENI DITSIRETEk következnek.* – Alcím: *KRISTUS JESUSnak fel-tamadásáról.* – Élőfej: *Feltámadásáról való Dicsiretek.* – Cím: MAS.

VI. Lőcse 1654: 2/174 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK.* – Alcím és élőfej: *HUSVETRA VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS.

VII. Eperjesi graduál (1635–1652): 206a – Főcím: *Seqvuntur Conventus Pii DE RESURRECTIONE DOMINI NOSTRI JESU CHR(IST)I.* – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 329. tétel. – Az ének előtt üres kottavonalak vannak, amelyekre a hangjegyeket nem írták rá. – A törzsanyagba tartozik.

VIII. Balogi cancionale (1659): 1/245 – Cím: MAS [= Cantio ... de Resurrectione D(omini) N(ostri) I(esu) C(hristi)].

IX. Lőcse 1694: 1/453 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *HUSVÉTRE VALO Dicsiretek.* – Élőfej: *HUSVETI DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

X. Lőcse 1696: 1/453 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *HUSVÉTRE VALO Dicsiretek.* – Élőfej: *HUSVETI DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

Egyéb előfordulása:

Lőcse 1675–1676: 2/245–246 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím és előfej: *HUSVETRE VALO DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

[Imadsagos könyvecske ... isteni dicsirettekkel...] (Lőcse 1683): 48 – Főcím: *CHRISTUS JESUSNAK fel-támadásáról*. – Élőfej: *Fel-támadásáról való Ditséreték*. – Cím: MAS.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), II/38. *Jesus Christus odkupitel nas, ki szmert pobi za nász*; Lőcse 1701: 438.

Húsvéti, Krisztus feltámadásáról és az emberi nem megváltásáról szóló ének. 1629 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: Martin Luther (1483–1546) *Jesus Christus unser Heiland, der den Tod kezdte éneke*, amely különálló nyomtatványként jelent meg először 1524-ben (DKL 1524¹⁸: Nr. XXXI–XXXII. Lásd még Breslau 1644: 160; Leutschau 1686: 1/398–399; Leutschau 1694: 67 – [Von der Aufferstehung Jesu Christi.] *Ein Anders*; Leutschau 1700: 1/234 – [Von der Frölichen Aufferstehung Jesu Christi.] *In bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 139 – [Von der frölichen Aufferstehung Jesu Christi.] (54) – a lőcseivel megegyező szöveg; ECSEDI, 2003, 7. sz.; EKG 1950: Nr. 77; EG 1993: Nr. 102; HEKG 1958, 135; Liederkunde 3, 2001, 56–60; WWG, 204–208):

Augsburg 1524.
(AWA, 4, Nr. 13. ♪)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 398–399.)

Ain lobgsang auff das Osterfest.

[Főcím: Von der Frölichen Aufferstehung Jesu Christi.
In bekantem Thon.

1. Jhesus Christ, unser hayland,
der den tod überwand,
ist auferstanden;
die sünd hatt er gefangen.
Kyrieleyson.

1. JESus CHristus unser Heyland,
der den Tod überwand,
ist auferstanden,
die Sünd hat er gefangen,
Kyrie eleyson.

2. Der on sünden war geborn,
trüg für uns Gottes zorn,
Hat uns versunet,
das Got uns seyn huld gunnet.
Kyrieleyson.

2. Der ohn Sünden war gebohren,
trug für uns GOTTes Zorn,
hat uns versöhnet,
daß uns GOTT sein Huld gönnet,
Kyrie eleyson.

3. Tod, sünd, leben und auch gnad,
alls in henden er hat.
Er kan erretten,
alle, die zu im treten.
Kyrieleyson.

3. Tod, Sünd, Teuffel, Leben und Genad,
alls in Händen er hat,
er kan erretten,
alle die zu ihm treten,
Kyrie eleyson.

Wittenberg:

Versforma: a8, a6, b5, b7, R6. A rímelés bizonytalan.

A nótajelzésben megadott dallam: *Jesus Christus, unser Heiland, der den Tod überwand*; RMDT I. (230. sz.) 590–591. Első előfordulása: Martin Luther 1529, Leipzig 1545; Zahn 1978; **DKL Ee6 (III/1/2)**. Első magyarországi kiadása: **K 1744: 188. sz.** Ez utóbbi dallam az eol Luther-ének fríg variánsa. A részletek eltérései ellenére nyilvánvaló a két dallam összefüggése. Kötetünk mindkét verziót közli. A 3. sor szótagszáma kevesebb, mint a magyar dallam hangjainak száma (7 helyett 5): ezt az ismétlődő g” és f” hangok összevonásával oldottuk meg. Hangnem: eol / fríg; Ambitus: 1–6 / 1–7; Kadencia: 1, 4, 4, 1 / 1, 4, 4, 4. Mai énekeskönyvi változatok: *Jesus Christus, unser Heiland, der den Tod überwand*, EG 1993: Nr. 102; *Jézus Krisztus, Üdvözítőnk, haláltól megmentőnk*, EÉ 1982: 214. sz.; *Jézus, ó mi Idvezítőnk*, RÉ 1948: 293. sz.; *Ó, Jézus, mi Üdvözítőnk*, GyLK 2007: 811. sz.

11–14 Az bün ördög pokol az halál – lásd a 17. és 56. sz. énekünk jegyzetét

91.

Kézirata:

Balogi cancionale (1659): 1/229–230 – Cím: MAS [= Cantio ... de Resurrectione D(omini) N(ostri) I(esu) C(hristi)]. – A szöveg végén: etc.

Húsvéti dicséret. 1659 előtt keletkezett. A fordító személye ismeretlen.

Forrás: Martin Luther (1483–1546) *Jesus Christus unser Heiland, der den Tod* kezdetű 3 versszakos énekének – szövegét lásd *Jézus Krisztus, mi megváltónk, haláltól megmentőnk* kezdetű, **90. sz.** versünkénél – 5 versszakos változata. Jiřík Třanovský is lefordította Luther énekét 5 versszakban (TRANOSCIUS 1912: č. 207), de a magyar szöveg nem egyezik ezzel.

Versforma: a8, a6, a5, a7, x6.

A nótajelzésben megadott dallam: *Jesus Christus, unser Heiland, der den Tod überwand*; RMDT I. (230. sz.) 590–591. Első előfordulása: Martin Luther 1529, Leipzig 1545; Zahn 1978; **DKL Ee6 (III/1/2)**. Első magyarországi kiadása: **K 1744: 188. sz.** Ez utóbbi dallam az eol Luther-ének fríg variánsa. A részletek eltérései ellenére nyilvánvaló a két dallam összefüggése. Kötetünk mindkét verziót közli. A 3. sor szótagszáma kevesebb, mint a magyar dallam hangjainak száma (7 helyett 5): ezt az ismétlődő g” és f” hangok összevonásával oldottuk meg. Hangnem: eol / fríg; Ambitus: 1–6 / 1–7; Kadencia: 1, 4, 4, 1 / 1, 4, 4, 4. Mai énekeskönyvi változatok: *Jesus Christus, unser Heiland, der den Tod überwand*, EG 1993: Nr. 102; *Jézus Krisztus, Üdvözítőnk, haláltól megmentőnk*, EÉ 1982: 214. sz.; *Jézus, ó mi Idvezítőnk*, RÉ 1948: 293. sz.; *Ó, Jézus, mi Üdvözítőnk*, GyLK 2007: 811. sz.

92.

Nyomtatott kiadása:

Lőcse 1629: 138 – Főcím: AZ CHRISTVS DV^{cs}csőseges fel-támadásáról. – Élőfej: CHRISTVSNAK FEL TAMAD. – Cím: MAS.

Húsvéti kanció. 1629 előtt keletkezett. A 16. századi eredet sem zárható ki. A Krisztus feltámadása és váltságműve feletti örömet kifejező ének. A fordító személye ismeretlen.

Forrás: *Christ ist erstanden*. A 12. századig visszavezethető német kanciót Martin Luther nagyra becsülte, és hatására írta meg a *Christ lag in Todesbanden* kezdetű énekét (címe: *Der Lobgesang „Christ ist erstanden” gebessert*, lásd **94. sz.** énekünk).

WACKERNAGEL (II, Nr. 935.) az 1531-es erfurti énekeskönyv (DKL 1531⁰³; H_{6r}) alapján adja a szöveget (lásd még Breslau 1644: 157; Leutschau 1686: 1/392–393; Leutschau 1694: 66–67 – [*Von der Aufferstehung JESu CHristi.*] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/223 – [*Von der Frölichen Aufferstehung JESu CHristi.*] *In bekanter Melodie*; Oedenburg 1691, 137 – [*Von der frölichen Aufferstehung JESu CHRJSTJ.*] (52) – lényegében megegyezik a lőcsei szöveggel, csak a 4. sor minden versszakban: *Halleluja*; FISCHER, I, 74–75; EKG 1950: Nr. 75; EG 1993: Nr. 99; HEKG 1958, 129–132; Liederkunde, 10, 2004, 55–60):

Erfurt 1531.
(WACKERNAGEL, II, Nr. 935.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 392–393.)

Der lobgesang von der aufferstehung Christi. [Főcím: Von der Frölichen Aufferstehung JESu CHristi.]
Jn bekandter Melodey.

1. CHrist erstanden [!]
von der marter alle:
Des sollen wir alle fro sein,
Christ sol vnser trost sein.
Kyrieoleis.

1. CHrist ist erstanden,
von der Marter allen,
deß solln wir alle froh seyn,
CHrist will unser Trost seyn,
Kyrie eleyson.

2. Wer er nicht erstanden,
die welt die wer vergangen:
Seid das er erstanden ist,
so lob wir den vater Jhesu Christ.
Kyrieleis.

2. Wår er nicht erstanden,
so war die Welt vergangen,
seyd daß er erstanden ist,
lobn wir den HERRen JESum Christ,
Kyrie eleison.

3. Alleluia, Alleluia, Alleluia!
des sollenn wir alle fro sein,
Christ sol vnser trost sein.
Kyrieleis.

3. Alleluja, Alleluja, Alleluja,
deß solln wir alle froh seyn,
CHrist will unser Trost seyn,
Kyrie eleyson.

Versforma: a6, a6 / b7, b7 / R5. – A szótagszám ingadozó.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Csíksobotfalvi kézirat (1651–1675): 128; RMDT II. 151. sz.** Papp Géza szerint erre a dallamra készülhetett az ének (RMDT II. 545): 1. versszakát – egy szótag betoldással – sikerült is ráalkalmazni. Hangnem: jón; Ambitus: 1–10; Kadencia: 8, 5, 5, 5.

93.

Nyomtatott kiadása:

Lőcse 1629: 138–141 – Főcím: *AZ CHRISTVS DVcsösēges fel-támadásáról.* – Élőfej: *CHRISTVSNÁK FEL TAMAD.* – Cím: *MAS.*

Húsvéti ének. 1629 előtt keletkezett. Krisztus halálának és feltámadásának teológiai értelmét kifejtő ének. Valószínűleg fordítás, szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük.

Versforma: a8, a8, b6, b7.

Nótajelzése nincs. Ilyen versforma nem található az RMDT I. és II. kötetében.

17 Christusról ... – Ézs 53; 61

41 O embert ... – Ef 4,22

94.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 206b–207a ♪ – Főcím: *Seqvuntur Concentus Pii DE RESURRECTIONE DOMINI NOSTRI JESU CHR(IST)I.* – Cím: *J. S. [Johannes Seredi].* – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 330. tétel. – Pótlásként, 1650-ben írták be a graduálba.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 39 ♪; ÚZMK 1743: 141. sz. (*Krisztus adaték halálra*); ZMK 1780: 107–108 (*Krisztus adaték halálra*); EÉ 1982: 215. sz. (*Jézus, Megváltónk sirba szállt, 6 vszk.*)

Húsvéti ének. 1650-ben vagy 1650 előtt keletkezett. A vers fordítója Serédi János (életrajzát lásd a *Jézus, a keresztfán függvén* kezdetű, **65. sz.** versünkénél).

Forrás: Martin Luther (1483–1546) *Christ lag in Todesbanden* kezdetű éneke, amely valószínűleg különálló nyomtatványként jelent meg először Wittenbergben, majd pedig Augsburgban 1524-ben (DKL 1524²⁰; DKL 1524¹⁸; Nr. X–XI). Luther felhasználta, ill. értelmezte Wipo *Victimae paschali laudes* kezdetű szekvenciájának és a középkori *Christ ist erstanden von der Marter alle* kezdetű német kanciónak egyes motívumait. Luther húsvéti énekének már a 16. században két magyar fordítása keletkezett: *Krisztus a mi bűneinkért meghala* (RPHA 782) és *Krisztus halálnak torkába bűnünkért adatott vala* (RPHA 796). Serédi János a korábbi fordítások ismeretében készítette el saját változatát.

Luther énekének kiadása: AWA, 4, Nr. 12. (lásd még Breslau 1644: 160–162; Leutschau 1686: 1/381–383; Leutschau 1694: 64–66 – *Von derAufferstehung Jesu CHristi*; Leutschau 1700: 1/220–221 – [*Von der Frölichen Aufferstehung JESU CHristi.*] *In bekanter Melodie*; Oedenburg 1691, 142–144 – [*Von der frölichen Aufferstehung JESu CHRJTJ.*] (56) – a lőcseivel lényegében megegyező szöveg; ECSEDI, 2003, 6. sz.; EKG 1950: Nr. 76; EG 1993: Nr. 101; HEKG 1958, 132–135; Liederkunde, 12, 2005 56–62; WWG, 204–208):

Augsburg 1524.
(AWA, 4, Nr. 12. ♪)

Der lobesang Christ ist erstanden,
gebessert.

1. Christ lag ynn todes banden,
für unser sünd gegeben.
Der ist wider erstanden
und hat uns bracht das Leben;
des wir sollen frölich seyn.
Gott loben unnd danckbar seyn
unnd singen:
Alleluja.

2. Den tod nyemant zwyngen kund
bey allen menschen kinden.
Das macht alles unser sünd;
kayn unschuld war zû finden;
davon kam der tod so bald
und nam uber uns gewald,
hielt uns ynn seym reych gefangen.
(Alleluja.)

3. Jhesus Christus, Gottes Son,
an unser stat ist kommen
Unnd hatt die sünd abgethon,
damit dem tod genommen
Al seyn recht und sein gewalt;
da bleybt nichts denn tods gestalt;
die stachel hat er verloren.
(Alleluja.)

4. Es war ain wunderlich krieg,
da tod unnd leben rungen.
Das leben behielt den sieg;
es hatt den tod verschlungen.
Die schrifft hat verkündet das,
wie ain tod den andern fraß;
ain spott auß dem tod ist worden.
(Alleluja.)

5. Hie ist das recht Osterlamm,
davon Gott hatt gepotten.
Das ist an des creützes stamm
ynn heysser lieb gebröten.
Des blutt zeichet unser thür;
das helt der glaub dem tod für.
der wurger kan uns nicht ruren.
(Alleluja.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 381–383.)

[Von der Frölichen= und Sieg=reichen
Aufferstehung JESu CHristi.]
In seinem Thon.

1. CHrist lag in Todes=Banden,
für unser Sünd gegeben :/
Der ist wieder erstanden,
und hat uns bracht das Leben.
Deß wir sollen frölich seyn,
GOTT loben und danckbar seyn,
und singen
Alleluja, Alleluja.

2. Den Tod niemand zwingen kund,
bey allen Menschenkindern :/
Das macht alles unser Sünd,
kein Unschuld war zu finden.
Davon kam der Tod so bald,
und nahm über uns Gewalt,
hielt uns in sein Reich gefangen,
Alleluja.

3. JESus CHristus GOTTes Sohn,
an unser statt ist kommen :/
Und hat die Sünde abgethan,
damit dem Tod genommen,
all sein Recht und sein Gewalt,
da bleibet nichts den Todes=Gestalt,
den Stachel hat er verlohren,
Alleluja.

4. Es war ein wunderlicher Krieg,
da Tod und Leben rungen :/
Das Leben behielt den Sieg,
es hat den Tod verschlungen.
Die Schrifft hat verkündiget das,
wie ein Tod den andern fraß,
ein Spott auß dem Tod ist worden,
Alleluja.

5. Hie ist das rechte Oster=Lamb,
davon GOTT hat gebothen :/
Das ist an des Creutzes=Stamm,
in heisser Lieb gebraten.
Deß Blut zeichnet unser Thür,
das halt der Glaub dem Tode für,
der Würger kan uns nicht rühren,
Alleluja.

6. So feyren wir diß hoch fest
mit hertzen freud und wonne,
Das unns der Herr scheynen lest;
er ist selber die sonne,
Der durch seyner gnaden glantz
erleucht unser hertzen gantz;
der sünden nacht ist vergangen.
(Alleluja.)

7. Wir essen und leben wol
yn rechten Ostern fladen.
Der alte saurteig nicht sol
seyne bey dem wort der gnaden.
Christus wil die koste seyn
und speysen die seel alleyn;
der glaub wil keyns andern leben.
(Alleluja.)

6. So feyren wir das hohe Fest,
mit Hertzens Freud und Wonne :/
Das uns der HERre scheinen last,
er ist selber die Sonne.
Der durch seiner Gnaden Glantz,
erleuchtet unsre Hertzen gantz,
der Sünden Nacht ist vergangen
Alleluja.

7. Wir essen und leben wohl,
in rechten Osterfladen :/
Der alte Sauerteig nicht soll,
seyne bey dem Wort der Gnaden.
CHRistus will die Köste seyn,
und speisen die Seel allein.
Der Glaub will keins andern leben,
Alleluja.

Versforma: a8, b8, a8, b8 / c7, c8, c8 / R4.

A megadott dallam: *Christ lag in Todesbanden*; RMDT I. 131. sz., 520; II. 238. sz., 607. Első előfordulása: Martin Luther 1524 (a *Christ ist erstanden* nyomán), Zahn 7012a, DKL Ea8A (III/1/2). Első magyarországi kiadása: HG 1560: N7. Egyéb előfordulás: HG 1574: CCLXXXIV; **Eperjesi graduál (1635–1652): 330. tétel.** Mivel a szöveget az Eperjesi graduál alapján közöljük, kézenfekvő, hogy a dallamot is ebből a forrásból adjuk. (Már Gálszécsi István 1536-os énekeskönyvében is megjelenik ez a dallam, de a forrás töredékes, így ezt nem vehettük alapul. HG 1560 és 1574 dallamverziója – a másfajta fordításból fakadó szótagszaporítás miatt – ehhez a szöveghez nehezen alkalmazható.) Hangnem: dór; Ambitus: 1–9; Kadencia: 5, 1, 5, 1, 5, 5, 5. (Egyedüli különbség a német mintához képest az utolsó előtti sor zárata: DKL verziójában alaphang, az Eperjesi graduál változatában kvint.) Mai énekeskönyvi változatok: *Christ lag in Todesbanden*, EG 1993: Nr. 101; *Jézus, Megváltónk sírba szállt*, EÉ 1982: 215. sz.

33 Ez ám az husvéti Bárány – 1Kor 5,7

41 Idlyük tehát ez nagy napot – Üljük (ünnepeljük, szenteljük meg) tehát e nagy napot

95.

Nyomtatott kiadásai és kézirata:

I. Lőcse 1635: 1/420–421 – Főcím: *APPENDI[X.] MIVEL-HOGY EZ NEHANY ISTENES Enekek későn érkeſtenek kezünkhöz, ide hátra kellették helyheztetnünk.* – Élőfej: *APPENDIX.* – Cím: *MAS [= AZ CHRISTVSNAK FEL-TAMADASAROL].* *Heutt triumphfret [!] Gottes Sohn.* Magyarra fordított S. I. – A szöveg az egyetlen meglévő példány csonkasága miatt a 14., 16., 20. sorokban hiányos. A szögletes zárójelbe tett részeket a II. szövegforrás alapján egészítettük ki.

II. Lőcse 1654: 2/283 – Főcím, élőfej: *TOLDALÉK.* – Cím: *MAS [= Az Christusnak fel-támadásáról].*

III. Eperjesi graduál (1635–1652): 203b–204a ♪ – Főcím: *Seqvuntur Conventus Pii DE RESURRECTIONE DOMINI NOSTRI JESU CHR(IST)I.* – Hatszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 326. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

IV. Lőcse 1694: 1/452–453 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *HUSVÉTRE VALO Dicsiretek.* – Élőfej: *HUSVETI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

V. Lőcse 1696: 1/452–453 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *HUSVÉTRE VALO Dicsiretek.* – Élőfej: *HUSVETI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Egyéb előfordulása:

Lőcse 1675–1676: 2/415–416 – Főcím, élőfej: *TOLDALEK.* – Cím: *MAS [= Az Christusnak fel-támadásáról].*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 41 ♪; Lőcse 1701: 437–438; ÚZMK 1743: 149 sz.; ZMK 1780: 110–111; EÉ 1982: 218. sz. (*Feltámadt Isten szent Fia*, 4 vszk.)

Húsvéti ének. 1635 előtt keletkezett. Csomasz Tóth Kálmán (1957, 204) a monogram alapján a vers fordítójának Serédi Jánost tartja (életrajzát lásd a *Jézus, a keresztfán függvén* kezdetű 65. sz. versünkénél). Némi bizonytalanságra adhat okot, hogy Serédi latinos alakban használta monogramját: I. S. vagy J. S.

Forrás: *Heut triumphieret Gottes Sohn*. Szerzőjének azt a Kaspar Stolzhausen (1550–1594) evangélikus lelkipásztort jelölik meg, aki többek között Iglau német gyülekezetének első lelkipásztoraként is tevékenykedett. (Lásd még: WWG, 315; <http://www.deutsche-biographie.de/sfzS20696.html> – letöltés: 2014. január.) Siegfried Fornaçon Stolzhausen szerzőségét kétségbevonja (JLH, 2 (1956), 64–77), szóbeli, talán a cseh–morva testvérek körében élő hagyomány átvételének tartja az éneket. Először a Stolzhausen által kiadott *Kinderspiegel oder Hauszucht- und Tischbüchlein ...* című – [Eisleben, Gaubisch], (1591–1592) –, családi magánáhitatosságra szánt kis gyűjteményben jelent meg. Több 17. századi német énekeskönyvben, így a lőcsei 1686-os, 1694-es és 1700-as német énekeskönyvben (Leutschau 1686: 1/380–381; Leutschau 1694: 68–69; Leutschau 1700: 1/233) az ének 7 versszakos változata található. Serédinél is a szöveg 7 versszakos, és a következőképpen viszonyul az általunk ismert német szövegekhez:

WACKERNAGEL	Leutschau 1686, 1694, 1700	Oedenburg 1691	Serédi János
1. vszk.	1. vszk.	1. vszk.	1. vszk.
2. vszk. 1–3. sor	2. vszk. 1–3. sor	2. vszk. 1–3. sor	2. vszk. 4–6. sor
2. vszk. 4–6. sor	2. vszk. 4–6. sor	2. vszk. 4–6. sor	2. vszk. 1–3. sor
3. vszk.	4. vszk.	5. vszk.	3. vszk.
4. vszk.	3. vszk.	3. vszk.	4. vszk.
–	5. vszk.	4. vszk.	5. vszk.: parafrázis
5. vszk.	6. vszk.	6. vszk.	6. vszk.
6. vszk.	7. vszk.	7. vszk.	7. vszk.

WACKERNAGEL (V, Nr. 629.) Gesius 1607-es gyűjteményének (1607¹⁷: 165) 6 versszakos változatát adja. Breslau 1644-ben (157–158) 7 vszk.: az 1607-es változat 3. és 4. versszaka közé beékelődik a lőcsei 5. versszaka. A lőcsei gyűjtemények (Leutschau 1686: 1/380–381; Leutschau 1694: 68–69 – [Von der Aufferstehung JESU CHristi.] Ein Anders; Leutschau 1700: 1/233 – [Von der Frölichen Aufferstehung JESU CHristi.] In bekanter Melodie.) pedig a 7 versszakosat közlik, lásd még Oedenburg 1691: 137–139 – [Von der frölichen Aufferstehung JESU CHRJSTJ.] (53) – a lőcseitől a versszakok sorrendjében, egy-egy szóban tér el, valamint a 7–8. sorban (*Dem Teuffel hat er seine Macht, zerstört, verheert mit grosser Krafft*) és a 14. sorban (*ob er gleich murr, ist ohn Gefähr*). (Lásd még FISCHER, I, 295–296; EKG 1950: Nr. 83; EG 1993: Nr. 109; HEKG 1958, 142–144; Liederkunde, 4, 2002, 63–67.)

Frankfurt/Oder 1607. ♪
(WACKERNAGEL, V, Nr. 629.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/380–181.)

[Főcím: Von der Frölichen= und
Sieg=reichen Aufferstehung JESU CHristi.]
Jn bekandtem Thon.

1. HEut triumphiret Gottes Son,
der vom todt ist erstanden schon,
Haleluia, Haleluia.
Mit grosser pracht vn(d) herrligkeit,
deß danckn wir jm in ewigkeit.
Haleluia, Haleluia.

2. Dem Teuffel hat er sein Gewalt
zerstört, verheret jm all gestalt,
Haleluia, Haleluia.
Wie pflegt zu thun ein grosser Held,
der seinen Feind mit Listen felt.
Haleluia, Haleluia.

1. HEut triumphiret GOTTes Sohn,
der vom Tod ist erstanden schon,
Alleluja, Alleluja.
Mit grosser Pracht und Herrligkeit,
deß danckn wir jhm in Ewigkeit,
Alleluja, Alleluja.

2. Dem Teuffel hat er sein Gewalt,
zerstört, verheert in aller Gestalt,
Alleluja, Alleluja.
Wie pflegt zu thun ein starcker Held,
der seine Feind mit Listen fällt,
Alleluja, ij.

3. O Süßer HERre Jesu Christ,
der du der Sünder Heiland bist,
Haleluia, Haleluia.
Führ vns durch dein Barmhertzigkeit
mit Frewden in dein Herrligkeit.
Haleluia, Haleluia.

4. Nun kan vns kein Feind schaden mehr,
ob er gleich murt, ist ohn gefehr:
Haleluia, Haleluia.
Er leit im Koth, der arge Feind,
dagegen wir Gottes Kinder sein.
Haleluia, Haleluia.

5. Dafür wir dancken dir allzu gleich
vnd sehnen vns ins Himmelreich:
Haleluia, Haleluia.
Es ist am End, GOtt helff vns alln,
so singen wir mit grossen Schalln.
Haleluia, Haleluia.

6. GOtt dem Vater im höchsten Thron,
samt seinem eingebornen Sohn,
Haleluia, Haleluia.
Dem heiligen Geist zu gleicher weis
sey Lob vnd Ehr in Ewigkeit.
Haleluia, Haleluia.

3. Drumb kan uns kein Feind schaden mehr,
ob er gleich wütt und tobet sehr,
Alleluja, Alleluja.
Er liegt im Koth der arge Feind,
dargegn wir GOTTes Kinder seyn,
Alleluja, ij.

4. O süßer HERre JESu CHrist,
der du der Sünder Heyland bist,
Alleluja, Alleluja.
Führ uns durch dein Barmhertzigkeit,
mit Freuden in dein Herrligkeit,
Alleluja, ij.

5. Hie ist doch nichts, denn Angst und Noth,
wer glaubt an GOtt, halt sein Geboth,
Alleluja, Alleluja.
Der Welt ist er ein Hohn und Spott,
muß leyden auch den bitteren Tod,
Alleluja, ij.

6. Dafür dancken wir allzugleich,
und sehnen uns ins Himmelreich,
Alleluja, Alleluja.
Es ist am End, GOtt helff uns all,
so singn wir heut mit grossem Schall,
Alleluja, ij.

7. GOTT dem Vater im höchsten Thron,
samt CHristo seinem lieben Sohn,
Alleluja, Alleluja.
Dem heilign Geist in gleicher weiß,
sey Lob und Ehr in Ewigkeit,
Alleluja, Alleluja.

Versforma: a8, a8 / R8 / b8, b8 / R8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Heut triumphieret Gottes Sohn*; RMDT II. 199. sz., 582. Első előfordulása: Bartholomäus Gesiusnál 1601; Zahn 2585; DKL H16 (III/4). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 326. tétel**; Sethus Calvisius hatszólamú kórustételének diszkant cantus firmusa. Hangnem: eol domináns zárlattal; Ambitus: III–3; Kadencia: VI, IV, 1, V, IV. *Heut triumphieret Gottes Sohn*, EG 1993: Nr. 109; *Feltámadt Isten szent Fia*, EÉ 1982: 218. sz.

23 Nám – Lám, ládd

96.

Kézirata:

Balogi cancionale (1659): 1/227–228 – Cím: MAS [= Cantio ... de Resurrectione D(omini) N(ostri) I(esu) C(hristi)]. *Nota Nota* [!] *vuzen tri Mariæ rano* [= Na vuzen tri Marie rano – Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele): 102–104; vö. RMKT XVII, 15, 234. sz.].

Lásd még: EÉ 1982: 218. sz. (*Feltámadt Isten szent Fia*, 4 vszk.)

Húsvéti dicséret. 1659 előtt keletkezett. A fordító személye ismeretlen.

Forrás: *Heut triumphieret Gottes Sohn*. A német ének másik magyar fordítása: *Ma Krisztus győzedelmes lett*, a forrásról lásd a 95. sz. versünknel írtakat.

Ebben a magyar fordításban a versszakok a német eredetihez képest a következőképpen követik egymást:

WACKERNAGEL		Balogi cancionale (1659)
1. vszk.	=	1. vszk.
2. vszk. 1–3. sor	=	2. vszk.
3. vszk.	=	6. vszk.
4. vszk.	=	3. vszk.
–	=	4. vszk.
5. vszk.	=	5. vszk.
6. vszk.	=	7. vszk.

Versforma: a8, a8 / R4 / b8, b8 / R4.

A megadott dallam: *Heut triumphieret Gottes Sohn*; RMDT II. 199. sz., 582. Első előfordulása: Bartholomäus Gesiusnál 1601; Zahn 2585; DKL H16 (III/4). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 326. tétel**; Sethus Calvisius hatszólamú kórustételének diszkant cantus firmusa. A német mintában mindkét alkalommal kétszer hangzik fel a Halleluja. Jelen szövegünk lejegyzésében csak egyszer szerepel, de nagy valószínűséggel kétszer énekelték. Ezért kötetünkben ezzel a bővítéssel illesztettük össze a szöveget és a dallamot. Hangnem: eol domináns zárattal; Ambitus: III–3; Kadencia: VI, IV, 1, V, IV. *Heut triumphieret Gottes Sohn*, EG 1993: Nr. 109; *Feltámadt Isten szent Fia*, EÉ 1982: 218. sz.

97.

Nyomtatott kiadásai és kézirata:

I. Lőcse 1635: 1/420 – Főcím: APPENDI[X.] MIVEL-HOGY EZ NEHANY ISTENES Enekek későn érkeŕtenek kezünkhöz, ide hátra kellett helyeztetnünk. – Élőfej: APPENDIX. – Cím: [AZ CH]RIS[TVSNAK FEL]-TAMADASAROL. [R]esurgente Domino. – A cím és a vers első sora hiányos.

II. Lőcse 1654: 2/283 – Főcím, élőfej: TOLDALÉK. – Cím: MAS. Az Christusnak fel-támadásáról. – Ezt a címet emeltük a főszövegbe.

III. Lőcse 1675–1676: 2/415 – Főcím, élőfej: TOLDALÉK. – Cím: MAS. Az Christusnak fel-támadásáról

IV. Eperjesi graduál (1635–1652): 205b–206a ♪ – Főcím: Seqvuntur Conventus Pii DE RESURRECTIONE DOMINI NOSTRI JESU CHR(IST)I. – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 328. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

Húsvéti kanció. 1635 előtt keletkezett. A fordító személye ismeretlen.

Forrás: a *Resurgente Domino* kezdetű ének. A latin nyelvű eredeti és a katolikus fordítása is megjelent a *Cantus Catholici* 1651-es kiadásában (RMNy 2381: 78–79 – ennek nyomán közöljük a latin szöveget) és Kájoni János *Cantionale catholicumában* (RMK I. 1188: 249). Holl Béla megállapítása szerint a himnológiai szakirodalom (CHEVALIER, no. 32895; DANKÓ 345.) a Kájoni-féle latin szöveget tartja nyilván (lásd RMKT XVII, 7, 203. sz., illetve 670.). Valószínűleg a katolikus fordítást, amely kéziratban vagy szájhagyomány útján terjedt, dolgozta át a protestáns változat ismeretlen szerzője: a latin és a katolikus magyar fordítás 3–4. versszakát egy versszakká vonta össze, az 5. versszakot pedig elhagyta, ezzel téve hangsúlyossá a megváltás teológiáját: „Az ő szent halálával, ... Minket megh szabadíta.”.

1. Resurgente Domino,
Jubilemus, exultemus,
Qui pependit in ligno,
Jubilemus, exultemus.
2. Si non resurrexisset,
Jubilemus, Exultemus.
Reus homo mansisset,
Jubilemus, Exultemus.
3. Mortis ejus præmia,
Jubilemus, Exultemus.
Sunt nostra solatia.
Jubilemus, Exultemus.
4. Ejus Resurrectio,
Jubilemus, Exultemus.
Est mortis destructio,
Jubilemus, Exultemus.
5. Inferni vastatio,
Jubilemus, Exultemus.
Est poli apertio.
Jubilemus, Exultemus.

6. Ergo cum tripudio,
Jubilemus, Exultemus.
Plaudat omnis Cantio.
Jubilemus, Exultemus.

7. Gloria sit aeterno,
Jubilemus, Exultemus.
Patri, atq(ue) Filio.
Jubilemus, Exultemus.
8. Simul, ac Paraclyto,
Jubilemus, Exultemus.
DEO uni, et Trino.
Jubilemus, Exultemus.

Versforma: a7 / R8(4,4) / a7 / R8(4,4).

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 328. tétel;** négyszólamú kórustétel diszkant szólama; RMDT II. 47. sz., 456. Hangnem: eol (a diszkant szólam záróhangja a harmónia terce); Ambitus: V–4 (a dallam záróhangja alapján); Kadencia: I, VI, VII. Egyéb előfordulás: *Resurgente Domino*, Vietórisz-kódex (1679): 83b–84a.

98.

Kézirata:

Balogi cancionale (1659): 1/252–253 – Cím: *Radugme se wssicknj ninj, etc.* – A szöveg végén: *etc.*

Húsvéti ének. 1659 előtt keletkezett. Jézus feltámadásának története Mt 28 alapján. Szerzője ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: *Radŭjme se všickni nyní* kezdetű, biblikus cseh nyelvű ének. Az ismeretlen szerző énekét a Transcius-énekeskönyv (1636-tól kezdve szerepel benne, [SZÖLÖSY Benedek:] *Cantvs catholici ...* (Lőcse 1655): 171–172 – élőfej: *O Wzkřjssenj Krysta Pána*, cím: *Má swau Notu*) alapján közöljük (lásd még Šamotulský-kancionál, 1561: G IIv ♪; HLOHOVSKÝ; 1622: 193–195; RMNy 2591: 135–136 ♪ – a szöveg 18 versszakos, a 11–12. vszk. közé a következő vszk. ékelődik be: *To su rekli žide zlostný; /Chřtyce swu wrzduprykriti, /Rytřrŭm peňize datì. / Alleluja*; TRANOSCIUS 1659: 189–191; Welkonočnj pjsnický ... (Trencsén 1660): A₃; Vietórisz-kódex (1679): 82b–83a ♪ (kezdőszavak); Vietórisz-kódex (1679): II/5b (kezdősor); TRANOSCIUS 1684: 238; TRANOSCIUS 1912: č. 218; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 338–339);

TRANOSCIUS 1728: 210–211.
[Élőfej: *O Wzkřjssenj Krysta Pána.*]

- [1.] RADŭjme se wssyckni nynj,
činjc wesselá zpjwánj,
na den BOžjho wzkřjssenj,
Alleluja.
2. Nebť gest wstal z mrtwých Krystus dnes,
gsa nad smrti slawný wjtěz,
aby nás pogal do Nebes,
Alleluja.
3. To zwěstował Angel slawný,
w swětlém rausse welmi krásny,
od BOha Otce poslaný,
Alleluja.
4. Ženám kteréž k hrobu přissly,
drahé Masti s sebau nesly,
aby GEžjsse mazaly,
Alleluja.
5. Ržka gim že gest wstal z mrtwých Pán,
kterýž byl tuto pochován,
toť gá gistě zwěstugi wám,
Alleluja.
6. Zwědšwsse to Biskupowé,
y gegich Kněžstwo rauhawé,
to Pokolenj hadowé,
Alleluja.

7. Y hned se spolu sebrali,
Rytjřům naučenj dali,
aby ffalessně mluwili,
Alleluja.
8. Ržauc, ze GEžjsse vkradli,
kterjž sau geg milowali,
w tu chwjli když sme my spali,
Alleluja.
9. Včedlnjcy gehu w nocy,
wzali sau geg o Půl nocy,
když sme my neměli mocy,
Alleluja.
10. Djlit' co proto Pilát wám,
negsa odporen tomu sám,
tent' gest Biskupům dobře znám,
Alleluja.
11. Myt' to dobře opatřjme,
a gemu w tom poradjme,
bez winny wás zustawjme,
Alleluja.
12. Rytjři Penjze wzali,
wedle Raddy včinili,
s Biskupy w klamu zustali,
Alleluja.

13. Po wssem se Swětě rozneslo,
lidem wěrným w paměť wesslo,
to tak znamenité heslo,
Alleluja.
14. Aniž bude zahlazeno,
byť nebylo wjc praweno,
až prawě do dne saudného,
Alleluja.
15. Milý GEžjssy wzkrjsseny,
krásným Télem obdařený,
BOhem Otcem oslawený,
Alleluja.
16. Rač nám odpustiti winny,
pro twé swaté drahé rány,
kterés w swětě trpěl zanj,
Alleluja.
17. Rcemež spolu wssyckni Amen,
byť nás minul wěčný Plamen,
rač to dáti Kryste, Amen,
Alleluja.

Versforma: a8, a8, a8, R4.

A nótajelzésben megadott dallam: *Radŭjme se všickni nyní*. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **TRANOSCIUS 1636: 171** (HS, 304). A *Surrexit Christus hodie* kanció (kötetünkben a **100. sz.** alatt) variánsa. Hangnem: jón; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 3, 1. Egyéb előfordulás: Vietórisz-kódex (1679): 82b–83a. Mai énekeskönyvi változat: *Erstanden ist der heilig Christ*, EG 1993: Nr. 105.

34 széllal – széjjel, szerteszet

99.

Kézirata:

Balogi cancionale (1659): 1/254 – Cím: *Swezeloztj zerdcze zweho All(eluj)a, etc.* [= Z veselosti srdce svého, Alleluja]. – A szöveg végén: *etc.*

Húsvéti ének. 1659 után keletkezett. A forrás a címben megjelölt ének lehet, de a szövegét nem találtuk meg.

Versforma: a8, R4, a8, R4, a8, a9.

Egyelőre nem sikerült a *Z veselosti srdce svého, Alleluja* kezdetű ének nyomára bukkanni. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Oly búlátott, sok kint vallott gyarló testem*, RMDT II. 122/I. sz. Az RMDT két kötetében ez az egyetlen, versünk metrumához közel álló dallam. Tematikában viszont nagyon távoli. Hangnem: mixolid; Ambitus: 1–7; Kadencia: 5, 2, 5, 2, 4.

8 szabaditónknak – megváltónknak, Ézs 12,2; Róm 11,26 etc.
25 ó Emberek – Róm 6,6; Ef 4,22

MENNYBEMENETEL NAPJÁRA VALÓ ÉNEKEK

100.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Debrecen 1616: 1/112r–v – Főcím: *INNEPEKRE VALO Enekek*. – Cím: *MAS* [= ALDOZORA. Avagy Christus Menyben föl menesenek napjára].

II. Debrecen 1620: 1/107v–108r – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek*. – Cím: *MAS* [= ALDOZORA. Avagy, Christus Menyben fel menesenek napjára].

III. Debrecen 1632: 1/107v–108r – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek*. – Cím: *MAS* [= ALDOZORA. Avagy, Christus Menyben föl menesenek napjára].

IV. Lőcse 1635: 1/246–247 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ISTENI DICSIRETEK*. – Alcím: *ALDOZORA. Avagy, Christus*

Menyben fel menésének napjára. – Élőfej: CHRISTVS MENYBEN FEL MENES; VALO ISTENI DICSIRETEK. – Cím: MAS.

V. Bártfa 1640: 189–191 – Főcím: *A' CHRISTUS GYÖZÖDELMES Menyben menéséről. – Élőfej: Christus Urunknak Menybe-meneséről. – Cím: MAS.*

VI. Keresztyen imádságok egy-nehány szep enekkel (Debrecen 1641): 127r–v – Főcím: *Innepekre valo Enekek*. – [Imádság: *Christus Menyben meneséről*.] – Élőfej: *HALA-ADASOK ESDICSIRETEK*. – Cím: MAS. **VII. Lőcse 1642:** 158–159 – Főcím: *AZ KRISTUS Győzödelmes Menyben meneséről*. – Élőfej: *Kristus Urunknak Menybe-meneséről*. – Cím: MAS.

VIII. Várad 1648: 2/226–227 – Főcím: *INNEPEKRE valo Énekek*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETelire valo Ditsiretek*. – Élőfej: *ASCENSIOI DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

IX. Egynehány szép soltarok és isteni ditseretek ... (Várad 1648): 257–259 – Főcím: *INNEPEKRE való DITSERETEK*. – Alcím: *CHRISTUS MENYbe menésére*. – Élőfej: *ALDOZOI DITSERET*. – Cím: MAS.

X. Várad 1651: 2/226–227 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETelire valo Ditsiretek*. – Élőfej: *ASCENSIOI VALO DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

XI. Lőcse 1654: 2/177 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETELIRE VALO DITSIRETEK*. – Élőfej: *ALDOZORA VALO DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

XII. Eperjesi graduál (1635–1652): 228a–b – Főcím: *Concentus Pij DE ASCENSIONE DOMINI Nostri Jesu Christi*. – Alcím: *Sequunt(ur) Cantio(n)es*. – Cím: *Ad nota(m): Czudálatos nag' bölcz[esség]* [RPHA 235]. – Ezt a nótajelzést emeltük a főszövegbe. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 348. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

XIII. Balogi cancionale (1659): 1/259–260 – Cím: MAS [= Cantio De Ascensione]. – A szöveg végén: *etc*.

XIV. Lőcse 1673: 1/406 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENetelire való Ditsiretek*. – Élőfej: *ASCENSIOI DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

XV. Cantvs catholici Latino-Hvngarici ... (Kassa 1674): 363–364 – Főcím: *UR MENYBE MENETELI AVAGY: ALDOZO NAPJARA VALO ENEKEK*. – Élőfej: *CHRISTUS MENYBE MENETELIRE Avagy ALDOZÓ NAPJARA VALÓ ENEKEK*. – Cím: MAS: *Melynek Nótája, fol. 331*. [= Kyrie eleison, eleison, Uram, irgalmazz minékünk ♪].

XVI. KÁJONI János: Canticale catholicum ... (Csík 1676): 260–261 – Főcím: *CANTUS De ASCENSIONE DOMINI. Ur Menybe-meneteli Napjára*. – Élőfej: *ALDOZORA-VALO ENEKEK*. – Cím: MAS. *Nota: A' Pünkösstnek jeles napján* [Szentlélek Isten küldeték, RPHA 37].

XVII. Lőcse 1675–1676: 2/250–251 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETELIRE VALO DITSIRETEK*. – Élőfej: *ALDOZORA VALO DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

XVIII. Lőcse 1694: 1/458–459 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETelire való Dicsiretek*. – Élőfej: *ASCENSIOI DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

XIX. Lőcse 1696: 1/458–459 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETelire való Dicsiretek*. – Élőfej: *ASCENSIOI DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

XX. Kolozsvár 1700: 2/232 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETELIRE való DITSERETEK*. – Élőfej: *MENYBE MENETELI DITSERETEK*. – Cím: *Azon Nótára*: [= A Pünkösdsnek jeles napján Szentlélek Isten küldeték, RPHA 37].

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/294–295 – Főcím: *INNEPI SZ. ÉNEKEK*. – Alcím: *URUNK' MENYBE MENETELIRE VALÓ DITSÉRETEK*. – Élőfej: *Mennybe Meneteli Dits*. – Cím: *231.) Azon Nótára* [= A Pünkösdsnek jeles napján Szentlélek Isten küldeték].

Császár Ferenc-énekeskönyv (XVIII. század 2. fele): 101b–102a – Főcím: *UR MENYBEMENETELéről*. – Cím: *N[o]ta eadem* [= A Pünkösdsnek jeles napján Szentlélek Isten küldeték]. – A szöveg végén: *Am(en.)* – Kezdősor: *Jézus Krisztus mennybe mene, minden egeknek fölötté*.

Várad 1654: 2/214–215 – Főcím: *INNEPEKRE VALO Enekek*. – Alcím: *URUNK MENYBEMENETELire valo Dicséretek*. – Élőfej: *ASCENSIOI VALO DICSERETEK*. – Cím: MAS.

Várad 1655: 2/226–227 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETelire valo Ditsiretek*. – Élőfej: *ASCENSIOI VALO DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

Kassa 1662: 2/289–290 – Főcím: *INNEPEKRE valo Énekek*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETELIRE valo Ditsiretec*. – Élőfej: *ASCENSIOI DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

Kassa 1673: 2/313–314 – Főcím: *INNEPEKRE VALÓ ENEKEK*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETELIRE valo Ditsiretek*. – Élőfej: *ASCENSIOI DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

Kolozsvár 1680–1681: 2/226–227 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETELire való DICSIRETEK*. – Élőfej: *ASCENSIOI DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

Kolozsvár 1690: 2/205–206 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETELIRE VALÓ DICSIRETEK*. – Élőfej: *MENYBE MENETELI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Lőcse 1690: 1/411–412 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETelire való Ditsiretek*. – Élőfej: *ASCENSIOI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Lőcse 1691: 1/411–412 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETelire való Ditsiretek*. – Élőfej: *ASCENSIOI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Debrecen 1697: 2/171 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Élőfej: *MENYBE–MENETELI DICSIRETEK*. – Cím: *Azon Nótára*: [= A Pünkösdsnek jeles napján Szentlélek Isten küldeték].

Debrecen 1700: 2/265–266 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK*. – Alcím: *URUNK MENYBE MENETELIRE való DITSERETEK*. – Élőfej: *MENNYBE MENETELI DITSERETEK*. – Cím: *Azon Nótára* [= A Pünkösdsnek jeles napján Szentlélek Isten küldeték].

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 44 ♪; Bártfa 1639: 169; Bártfa 1647: 1/319; Lőcse 1670: 1/406; Lőcse 1701: 443–444; Lőcse 1719: 429–430; Kájoni, 1719: 199; MLÓ 1730: 424–425; ÚZMK 1743: 160. sz.; D 1778: 230. sz.

Mennybemenetel ünnepére szóló dicséret. 1616 előtt keletkezett. Szerzője ismeretlen.

A három részre tagolható vers 1–3. versszak Jézus mennybemeneteléről (ApCsel 1,9), az üdvösség szerzéséről szól. A hívők felé forduló 4–6. versszak tartalmi felépítése szimmetrikus az első 3 versszakéval: hittel, új életet élve Krisztushoz, a mennybe juthatunk. A 7–8. versszak könyörgés és doxológia. Az ének címeiben előforduló „áldozóra” a római katolikus kifejezés továbbélését mutatja: a Húsvét utáni 40. napon, csütörtökön volt az évente egyszeri kötelező húsvéti gyónás-áldozás végső határa, sok helyen a gyerekek ekkor áldoztak először (HOLL Béla, RMKT XVII, 15B, 301. sz.). Az evangélikusok, eltérően a római katolikusoktól és a reformátusoktól, ma is nem vasárnapra áttéve, hanem csütörtökön ünneplik Krisztus mennybemenetelét. A konfirmáció, elsősorban a Dunántúlon, ezen a napon történt (HAFENSCHER, 2010, 365).

Forrás: ismeretlen. A vers kezdete az *Ascendens Christus in altum*, *alleluia* kezdetű énekre emlékeztet:

Ascendens Christus in altum, alleluia.
Captivam duxit captivitatem, alleluia.
Dedit dona hominibus, alleluia.
Ascendit Deus in jubilatione,
et Dominus in voce tubae, alleluia.
Dedit dona hominibus, alleluia.

Versforma: a8, a8, a8, a6.

A nótajelzésben megadott dallam: *Csudálatos nagy bölcsesség*; RMDT I. 120. sz., 509, 657. Első előfordulása: *Surrexit Christus hodie*, 14. század, Hohenfurt 1410; *Gelobt sei Gott im höchsten Thron*, Böhmisches Brüder 1501/1531; Zahn 287, DKL Eg27 (III/1/3). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 354. tétel**; négy szólamú kórustétel tenor cantus firmusa. A *Surrexit Christus hodie* kanció oktávra leszálló dallama. Hangnem: jón; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 3, 1. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 44. *A Krisztus mennybe fölme* cím alatt *A pünkösdsnek jeles napján* dallama (RMDT I. 121. sz., 509–510). Mai énekeskönyvi változat: *Erstanden ist der heilig Christ*, EG 1993: Nr. 105.

6 Ördögöt, poklot, bűnöket – lásd a 17. és 56. sz. énekünk jegyzetét

101.

Nyomtatott kiadása:

Lőcse 1629: 154 – Főcím: *AZ CHRISTVS győzedelmes Menybe menéséről* – Élőfej: *CHRISTVSNAK MENYBE FEL MEN*. – Cím: *MAS*.

Mennybemenetelre (áldozócsütörtökre) ének. 1629 előtt keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen.

Versforma: a7, a7, b8, b7, R6. – A szótagszám ingadozó.

Nótajelzés nincs. Ilyen versformájú dallam nem található az RMDT I. és II. kötetében, így az egyetlen 7, 7, 8, 7, 4 metrumú dallamot választottuk: *Teljes szívvel örvendjünk*; RMDT I. 194/II. sz.; D 1774: 38. sz. Az utolsó szövegsor öt szótagját könnyen el lehet helyezni, ha az utolsó előtti hangot kétfelé bontjuk (*Alleluja* helyett *Irgalmazz nekünk*). Hangnem: mixolíd; Ambitus: 1–6; Kadencia: 4, 1, 2, 3.

102.

Nyomtatott kiadásai:

I. Lócse 1694: 1/461 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *URUNK MENYBE MENEtelire való Dicsiretek.* – Élőfej: *ASCENSIOI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Pro Die Ascensionis.*

II. Lócse 1696: 1/461 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *URUNK MENYBE MENEtelire való Dicsiretek.* – Élőfej: *ASCENSIOI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Pro Die Ascensionis.*

Lásd még: Lócse 1701: 445.

Mennybemenetelre (áldozócsütrökre) hálaadás. 1694 előtt keletkezett.

Forrás: az *Ascendit Christus hodie / Ad thronum suae gloriae / Alleluia, Alleluia, / Patris sedens addexteram* kezdetű himnuszra vezethető vissza (AH, XXI, 52; CHEVALIER, nr. 1351).

Versforma: a12, a8, a12, R12.

Nótajelzése nincs. Ilyen versforma nem található az RMDT I. és II. kötetében, ezért az egyetlen 12, 8, 12, 10 szótagszámú dallamot választottuk: *Áhítatossággal értsd meg, bűnös ember;* RMDT II. 119. sz.; **Eperjesi graduál (1635–1652): 231. tétel** (kötetünk 69. sz. éneke). A gregorián dallam utolsó sorába könnyen beilleszthető két plusz szótag (hangisméltés). Hangnem: dór; Ambitus: VII–9; Kadencia: 4, 5, 2.

PÜNKÖSDI ÉNEKEK

103.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Lócse 1629: 167–168 – Főcím: *PvNKöSTRE.* – Élőfej: *PvNKöSTRE.* – Cím: *MAS. Azon notára* [= A Pünkösdek jeles napján Szentlélek Isten küldeték, RPHA 37].

II. Lócse 1635: 1/254 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ISTENI DICSIRETEK.* – Alcím: *PüNKöSTRE. Avagy Szent Lélek el bocsátása napjára való énekek.* – Élőfej: *PüNKöSTRE VALO ISTENI DICSIRETEK.* – Cím: *Mas.*

III. Bártfa 1640: 201–202 – Főcím: *PüNKöSTRE VALO SZEP ISTENI Dicsiretek.* – Élőfej: *Pünköstre.* – Cím: *MAS.*

IV. Keresztyen imadsagok egy-nehany szep enekkel (Debrecen 1641): 134r–v – Főcím: *Innepekre való Enekek.* – [Imádság: Pünköstre.] – Élőfej: *HALA-ADASOK ES DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Azon Notara* [= A Pünkösdek jeles napján Szentlélek Isten küldeték].

V. Lócse 1642: 168–169 – Főcím: *PÜNKÖSTRE való szép Isteni Dicsiretek.* – Élőfej: *Pünköstre Dicsiretek.* – Cím: *MAS.*

VI. Várad 1648: 2/232– Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *PüNKöSTRE való Ditsiretek.* – Élőfej: *PüNKöSTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

VII. Egynehány szép soltarok és isteni ditseretek ... (Várad 1648): 272–274 – Főcím: *INNEPEKRE való DITSERETEK.* – Alcím: *PüNKÖSTRE VALO DITSERETEK.* – Élőfej: *PüNKöSTI DITSERETEK.* – Cím: *MAS.*

VIII. Várad 1651: 2/232 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *PüNKöSTRE való Ditsiretek.* – Élőfej: *PüNKöSTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

IX. Lócse 1654: 2/181–182 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK.* – Alcím: *PvNKÖSTRE VALO DITSIRETEK.* – Élőfej: *PüNKöSTRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

X. Eperjesi graduál (1635–1652): 253a – Főcím: *Concentus pij DE SPIRITU SANCTO.* – Alcím: *Seqvuntur Cantiones.* – Cím: *Alia.* – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 370. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

XI. Kecskeméti graduál (1637–1681): 390–391 – Főcím: *Pünkösdi Napiara ualo Enek.* – Cím: *Mas.*

XII. Balogi cancionale (1659): 1/276 – Cím: *MAS* [= Cantio ... de S. San.]. *Nota Nemetül hailig hailig ist der her Gott* [= Heilig, heilig ist der Herr Gott, Sanctus].

XIII. Balogi cancionale (1659): 1/279 – Cím: *MAS* [= Cantio ... de S. San.]. *Not: Regi időb(en) megh irta* [Jeremiás szent próféta, RPHA 1195]. – Ezt a nótajelzést emeltük a főszövegbe.

XIV. Tornai graduál (1611–1613, XVII. század második fele): 286a–b – Cím nélkül. – A szöveg végén: *Amen.*

XV. Lócse 1673: 1/413 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *PüNKöSTRE VALO Ditsiretek.* – Élőfej: *PÜNKÖSTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

XVI. KÁJONI János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 269 – Főcím: *CANTUS De SPIRITV SANCTO. PüNKöSTI ENEKEK.* – Élőfej: *PüNKöSTI ENEKEK.* – Cím: *MAS AZON NOTARA* [= A Pünkösdek jeles napján Szentlélek Isten küldeték]. – Az 1–3, 5–6. vszk.

XVII. Lőcse 1694: 1/469 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO Dicsiretek.* – Élőfej: *PÜNKÖSTI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

XVIII. Lőcse 1696: 1/469 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO Dicsiretek.* – Élőfej: *PÜNKÖSTI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

XIX. Kolozsvár 1700: 2/237 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK.* – Alcím: *PüNKöSTRE VALO DITSERETEK.* – Élőfej: *PüNKöSTI DITSÉRETEK.* – Cím: *Azon Nótára:* [= A Pünkösdek jeles napján Szentlélek Isten küldeték].

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/299 – Főcím: *INNEPI SZ. ÉNEKEK.* – Alcím: *PÜNKÖSTI DITSÉRETEK.* – Élőfej: *PüNKösti Ditséret.* – Cím: 235.) *MAS. Azon Nótára:* [= A Pünkösdek jeles napján Szentlélek Isten küldeték].

Várad 1654: 2/219–220 – Főcím: *INNEPEKRE VALO Enekek.* – Alcím: *PüNKöSTRE VALO Dicséreték.* – Élőfej: *PüNKöSTI DICSERETEK.* – Cím: *MAS.*

Várad 1655: 2/232 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek.* – Alcím: *PüNKöSTRE valo Ditsiretek.* – Élőfej: *PüNKöSTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Kassa 1662: 2/297 – Főcím: *INNEPEKRE valo Énekek.* – Alcím: *PüNKöSTRE VALO Ditsiretec.* – Élőfej: *PÜNKÖSTI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Kassa 1673: 2/320–321 – Főcím: *PüNKöSDRE VALO DICSIRETEK.* – Élőfej: *PÜNKÖSTI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Lőcse 1675–1676: 2/257 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK.* – Alcím és élőfej: *PÜNKÖSTRE VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Kolozsvár 1680–1681: 2/232 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK.* – Alcím: *PüNKöSTRE VALO DICSIRETEK.* – Élőfej: *PüNKöSTIDICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Kolozsvár 1690: 2/209–210 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK.* – Alcím: *PüNKöSTRE VALO DICSIRETEK.* – Élőfej: *PüNKöSTIDICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Lőcse 1690: 1/418–419 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek.* – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO Ditsiretek.* – Élőfej: *PÜNKÖSTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Lőcse 1691: 1/418–419 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO Ditsiretek.* – Élőfej: *PÜNKÖSTI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Debrecen 1697: 2/174–175 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK.* – Alcím: *PüNKöSTRE VALO DICSIRETEK.* – Élőfej: *PüNKöSTI DICSIRETEK.* – Cím: *Azon Nótára:* [= A Pünkösdek jeles napján Szentlélek Isten küldeték].

Debrecen 1700: 2/271–272 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK.* – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO DITSERETEK.* – Élőfej: *PÜNKÖSTI DITSERETEK.* – Cím: *Azon Nótára* [= A Pünkösdek jeles napján Szentlélek Isten küldeték].

Lásd még: Balogi cancionale (1659): 1/181 – Nótajelzésként a *Csudálatos nagy bölcsesség* kezdetű éneknél [RPHA 235]; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 44; Bártfa 1639: 179; Bártfa 1647: 1/324; Lőcse 1670: 1/410–411; Lőcse 1701: 452–453; Lőcse 1719: 437; MLÓ 1730: 443; ÚZMK 1743: 184. sz.; SCHULEK–SULYOK 1945: 55. sz. (5 vszk.); Román fordítása Viski János 1697-es kéziratos énekeskönyvében (Kolozsvár, Református Kollégium Könyvtára): 37. sz.

Pünkösdi ének. 1629 előtt keletkezett. Szerzőjét, esetleges idegen nyelvű mintáját nem ismerjük.

Versforma: a8, a8, a8, a8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Régi időben megírta*; RMDT I. 221. sz., 509–510; *A pünkösdek jeles napján*; RMDT I. 121/II. sz., 509–510. (RMDT II. 65/a sz., 467–469.) Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 230. tétel**; K 1744: 196. sz. A kéziratos Balogi cancionale a *Régi időben megírta* nótajelzést adja, ennek metruma megegyezik a szövegével. A nyomtatott forrásokban *A pünkösdek jeles napján* nótajelzés szerepel, amely tematikájában jól illik a pünkösdi szöveghez. Az utolsó sorban viszont a dallam metruma eltér a szövegtől: előbbi 6, utóbbi 8 szótagos. Mindkét nótajelzés dallamát közöljük. A második dallamban a szótagtöbbséget egy negyed, illetve egy félkotta két részre bontásával helyez-

tük el. Hangnem: hypodór / hypojón; Ambitus: VI–4 / V–3; Kadencia: 2, 3, VI / VII, VI, 3. Mai énekeskönyvi változatok: *A pünkösdek jeles napján*, EÉ 1982: 235. sz.; RÉ 1948: 374. sz. (358. sz.)

1–2 REGI Pünkösstnek idején, / Jöve Sionból az törvény – utalás a zsidó ünnepre (első termés ünnepe, aratási hálaadó ünnep, hetek ünnepe), amely Jézus korában a Sínai-hegyen kapott Törvény kihirdetésének emléknapija volt (Pészach szombatját követő 50. napon)

3–4 Az után Christus idején, / Öröm adaték ő helyén – utalás az ószövetségi törvényt kiteljesítő új szövetségre, a Krisztus kereszthalála általi megváltásra

6–9 *Híveket* ... – ApCsel 2,1–4

104.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 254b–255a ♪ – Főcím: *Concentus Pij DE SPIRITU SANCTO*. – Alcím: *Seqvuntur Cantiones*. – Négyzólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 372. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

Pünkösdi ének. 1635 előtt keletkezett. A Szentlélek munkájáért való könyörgés. Szerzője ismeretlen.

Forrás: közvetlen forrását nem ismerjük. A 16. századi pünkösdi énekekkel mutatnak rokonságot a vers teológiai kifejezései (RPHA 702, 774 etc.).

Versforma: a8, a8, b8, b7.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 372. tétel**; négyzólamú kórustétel diszkant cantus firmusa. RMDT II. 69/a sz. a tenort (illetve a 3. szólamot) nevezi cantus firmusnak (RMDT II. 472). Vietórisz-kódex (1679): 218. – 89b–90a, *Poprosmež Ducha Svatého* – diszkantja viszont megegyezik az Eperjesi graduál első szólamával. Ez inkább azt bizonyítja, hogy az Eperjesi graduál legfelső szólama a cantus firmus. Kötetünkben mindkét dallamot közöljük. Hangnem: jón / jón; Ambitus: VI–3 / 1–5; Kadencia: 2, 1, VI / 5, 3, 4.

105.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Debreceni Péter [trans.]: Tizenket idvösseges elmelkedesec ... (Leiden 1637): 198–199 – Főcím: *NEGYEDIC ELMELKEDES Melyben Ennyhany Templombeli buzgosagos imadsagoc foglaltatnac bé*. – Élőfej: *Negyedic elmelkedes az egyházban való imadsagokrul*. – Cím: *ENEC*. – A versszakok a nyomtatványban sorokra tördelve és számozva vannak! Az ének előtti imádság a Szentlélekhez szóló könyörgés.

II. Bártfa 1647: 1/326–327 – Élőfej: *PÜNKÖSTI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

III. Várad 1648: 2/234 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek*. – Alcím: *PüNKöSTRE valo Ditsiretek*. – Élőfej: *PüNKöSTI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

IV. Várad 1651: 2/234 – Főcím: *INNEPEKRE valo Enekek*. – Alcím: *PüNKöSTRE valo Ditsiretek*. – Élőfej: *PüNKöSTI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

V. Lőcse 1654: 2/184 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím: *PüNKöSTRE VALO DITSIRETEK*. – Élőfej: *PüNKöSTRE VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

VI. Lőcse 1673: 1/416 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Alcím: *PüNKöSTRE VALO Ditsiretek*. – Élőfej: *PÜNKÖSTI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

VII. Eperjesi graduál (1635–1652): 252b–253a ♪ – Főcím: *Concentus Pij DE SPIRITU SANCTO*. – Alcím: *Seqvuntur Cantiones*. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 369. tétel. – A törzsanyagba tartozik.

VIII. Balogi cancionale (1659): 1/280 – Cím: *MAS* [= Cantio ... de S. San.].

IX. Lőcse 1694: 1/462 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO Dicsiretek*. – Élőfej: *PÜNKÖSTI DICSIRETEK*.

X. Lőcse 1696: 1/462 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO Dicsiretek*. – Élőfej: *PÜNKÖSTI DICSIRETEK*.

XI. Kolozsvár 1700: 2/239–240 – Főcím: *INNEPEKRE való ÉNEKEK*. – Alcím: *PüNKöSTRE VALO DITSERETEK*. – Élőfej: *PüNKöSTI DITSÉRETEK*. – Cím: *MAS*.

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnői énekeskönyv (XVIII. század): 1/301–302 – Főcím: *INNEPI SZ. ÉNEKEK*. – Alcím: *PÜNKÖSTI DITSÉRETEK*. – Élőfej: *Pünkösti Ditséret*. – Cím: 238.) *MÁS*.

Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 233 – Főcím: *Pünkösdre való Énekek*. – Cím: *Más Pünkösdi Ének*.

Vépi kántorkönyv (1731): 178–179 – Főcím: *CANTIONES PENTECOSTALES az az Pünkösdi Enekek*. – Élőfej: *Pünkösdi Decséretek*. – Cím: *Mint az szep. etc.* [híves patakra a szarvas kívánczik – kiad. RMKT XVII, 6, 42. sz.]. – A szöveg végén: *Amen*.

Debreceni Péter [trans.]: Tizenkét idvösséges elmelkedések ... (Leiden 1638): 232–234 – Főcím: *NEGYEDIK ELMELKEDES, Melyben Ennyihány Templom-béli buzgoságos imádságok foglaltnak-bé*. – Élőfej: *Negyedik elmélkedés az Edgyházban-való imádságokrúl*. – Cím: *ENEK*. – A versszakok a nyomtatványban sorokra tördelve és számozva vannak! Az ének előtti imádság a Szentlélekhez szóló könyörgés.

Egynehány szép soltarok és isteni ditsereitek. (Várad 1648): [274 – Főcím: *INNEPEKRE való DITSERETEK*. – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO DITSERETEK*. – Élőfej: *PÜNKÖSTI DITSERETEK*.]

Várad 1654: 2/221–222 – Főcím: *INNEPEKRE VALO Enekek*. – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO Dicséretek*. – Élőfej: *PÜNKÖSTI DICSERETEK*. – Cím: *MAS*.

Várad 1655: 2/234 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Alcím: *PÜNKÖSTRE való Ditsiretek*. – Élőfej: *PÜNKÖSTI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Kassa 1662: 2/300 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO Ditsiretec*. – Élőfej: *PÜNKÖSTI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Kassa 1673: 2/323–324 – Főcím: *INNEPEKRE VALÓ ENEKEK*. – Alcím: *PÜNKÖSDRE VALO DICSIRETEK*. – Élőfej: *PÜNKÖSTI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Lőcse 1675–1676: 2/260–261 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím és élőfej: *PÜNKÖSTRE VALO DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Kolozsvár 1680–1681: 2/234 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK*. – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO DICSIRETEK*. – Élőfej: *PÜNKÖSTI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

[Imádságos könyvecske ... isteni dicsiretekkel.] (Lőcse 1683): 63–65 – Főcím: *PÜNKÖSTRE VALO Ditsiretek*. – Cím: *Pünkösre való Ditsiretek*. – Cím: *MAS*.

Debreceni Péter [trans.]: Tizenket idvösséges elmelkedések ... (Lőcse 1685): 181–182 – Élőfej: *Negyedik elmélkedés Templombéli könyörgésekrül*. – Cím: *ENEK*.

Kolozsvár 1690: 2/211–212 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO DICSIRETEK*. – Élőfej: *PÜNKÖSTI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Lőcse 1690: 1/421–422 – Főcím: *INNEPEKRE való Enekek*. – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO Ditsiretek*. – Élőfej: *PÜNKÖSTI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Lőcse 1691: 1/421–422 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO Ditsiretek*. – Élőfej: *PÜNKÖSTI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Debrecen 1697: 2/176 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK*. – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO DICSIRETEK*. – Élőfej: *PÜNKÖSTI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Debrecen 1700: 2/274 – Főcím: *INNEPEKRE való ENEKEK*. – Alcím: *PÜNKÖSTRE VALO DITSERETEK*. – Élőfej: *PÜNKÖSTI DITSERETEK*. – Cím: *MAS*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 45 ♪; Lőcse 1670: 1/413; Lőcse 1701: 445–446; Lőcse 1719: 440–441; MLÓ 1730: 437–438; ÚZMK 1743: 179. sz.; D 1778: 237. sz.; K 1778: 158–159J¹; SCHULEK–SULYOK 1945: 98. sz.; EÉ 1982: 229. sz.; RÉ 1948: 370. sz. Nótajelzésként előfordul Lövei Balázs *Isten áldásának háza* kezdetű énekénél (kiad. RMKT XVII, 14, 83. sz.), lásd a **42. sz.** versünknel írtakat.

Pünkösdi ének. 1635 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: Martin Luther (1483–1546) *Komm, heiliger Geist, Herre Gott* kezdetű éneke. Az 1. vsz. a *Veni, Sancte Spiritus* kezdetű antifónából készült 14–15. századi német ének.

Az antifóna latin szövege: *Veni Sancte Spiritus, / reple tuorum corda fidelium, / et tui amoris in eis ignem ascende, / qui per diversitatem linguarum cunctarum / gentes in unitate fidei congregasti, / Alleluia, Alleluia* – német fordítása: *Komm, Heiliger Geist, / erfüll die Herzen deiner Gläubigen, / und entzünd in ihnen das Feuer deiner göttlichen Liebe, / der du in Mannigfaltigkeit der Zungen die Völker / der ganzen Welt versammelt hast in Einigkeit des Glaubens. / Halleluja, Halleluja* (1522-es német forrás alapján EG 1993: Nr. 156). Az antifóna magyar fordítása nemcsak graduáljainkban, hanem pl. az 1593-as bártfai énekeskönyvben is megjelent (RMNy 713: 145): *ANTIPHONA DE SPIRITV S. / Iöuel szent Lélek Wr Isten, / tölcz be az te hiueidnek szíueit, / es az te szerelmednek tüjét geryezd fel, / ki sok külömb külömb nyeluekön való népeket / az hitnek egyessqgbe gyütöttel / alleluia*.

Luther az antifónából készült német éneket 1524-ben 3 versszakossá egészítette ki, és gyülekezeti énekké formálta (DKL 1524⁰³: C_{2v}–3v). Kiadása: AWA, 4, Nr. 15. (lásd még Breslau 1644: 206; Leutschau 1686: 1/454–455;

Leutschau 1694: 82–83 – [Vom Heiligen Geist.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/265–266 – [Von der Sendung deß Heiligen Geistes.] *Jn bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 157–158 – [Pfingst=Lieder.] (63) – a löcseivel lényegében megegyező szöveg; ECSEDI, 2003, 9. sz.; EKG 1950: Nr. 98; EG 1993: Nr. 125; HEKG 1958, 162–164; Liederkunde, 12, 2005, 63–69; WWG, 204–208):

Erfurt 1524.
(AWA, 4, Nr. 15. ♪)

Der gesang Veni sancte spiritus.

1. Kom heyliger geyst, herre Gott,
erful mit deyner gnaden gutt
deiner gleubgen hertz, mut unnd synn,
deyn brunstig lieb entzund yn yhn.
O herr, durch deynes liechtes glast
zu dem glauben versammelt hast.
das volck auß aller welt zungen;
das sey dyr, Herr, zu lob gesungen.
Alleluja. Alleluja.

2. Du heiliges liecht, edler hort,
lass uns leuchten des lebens wort.
Und lern uns Gott recht erkennen,
vonn hertzen vatter yhn nennen.
O herr, behut vor frembder leer,
das wir nicht meister suchen meer,
Denn Jhesum mit rechten glauben,
und yhm aus gantzer macht vertrauen.
Alleluia. Alleluia.

3. Du heylige brunst, susser trost,
nu hylff uns frölich und getrost
Jn deym dienst bestendig bleyben,
die trubsall uns nicht abtreiben.
O herr, durch dein krafft uns bereyt
und sterck des fleisches blodigkeyt,
Das wir hie ritterlich ringen,
durch tod und leben zu dir dryngen.
Alleluia. Alleluia.

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 454–455.)

[Von der Sendung deß Heiligen Geistes.]
Ein Anders, in bekandtem Thon.

1. KÖmm Heiliger Geist, HERre GÖtt,
erfüll mit deiner Gnaden gut,
deiner Glaubigen Hertz, Muth und Sinn,
dein brünstig Lieb entzünd in jhn.
O HERR! durch deines Liechtes Glantz,
zu dem Glauben versamlet hast,
das Volck aus aller Welt Zungen,
das sey dir HERR zu Lob gesungen,
Halleluja, Halleluja.

2. Du heiliges Liecht, Edler Hort,
laß uns leuchten deß Lebens Wort,
und lehr unß GÖtt recht erkennen,
von Hertzen Vater jhn nennen.
O HERR, behütt für falscher Lehr,
daß wir nicht Meister suchen mehr,
denn JESum Christum mit rechtem Glauben,
und Jhm aus gantzer Macht vertrauen,
Halleluja, Hallel.

3. Du heilige Brunst, süsßer Trost,
nun hilff uns frölich und getrost,
in deinem Dienst beständig bleiben,
die Trübsal uns nicht abtreiben.
O HERR durch dein Krafft unß bereit,
und starck deß Fleisches Blödigkeit,
daß wir hie Ritterlich ringen,
durch Tod und Leben zu dir dringen,
Halleluja, Halleluja.

D. Mart. Luth.

Versforma: a8, a8 / b8, b8 / c8, c8 / d8, d9 / R8.

A megadott dallam: *Jövel, Szentlélek Úristen, töltsd be szíveinket épen*; RMDT II. 253/II. sz. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 369. tétel**; RMDT II. 253/I. sz. Az Eperjesi graduál verziója kismértékben eltér a dallam általánosan elterjedt – **K 1744: 200. sz.** (az 5. sor első hangja D 1774 szerint) – változatától, ezért mindkét dallamalakot közöljük (RMDT II. 253/II. sz.). Hangnem: dór / dór; Ambitus: 1–8 / 1–8; Kadencia: 5, 1, 5, 1, 5, 5, 1, 4 / 5, 1, 5, 1, 5, 5, 1, 4. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 45. Mai énekeskönyvi változatok: *Jövel, Szentlélek Úristen, töltsd be szíveinket bőven*, ÉÉ 1982: 229. sz.; *Jövel, Szentlélek Úr Isten, töltsd be szíveinket épen*, RÉ 1948: 370. sz.

2 éppen – teljesen, egészen

106.

Nyomtatott kiadása:

Kolozsvár 1680–1681: 2/353 – Főcím: *KüLöMB-KüLÖMB FELE DICSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLÖMB Féle DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. PÜNKÖSTI ENEK.*

Lásd még: EÉ 1982: 229. sz. (*Jövel, Szentlélek Úristen, töltsd be szíveinket bőven*); RÉ 1948: 370. sz. (*Jövel, Szentlélek Úr Isten, töltsd be szíveinket épen*).

Pünkösdi ének. 1680 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: Martin Luther (1483–1546) *Komm, heiliger Geist, Herre Gott* kezdetű éneke. A forrásról lásd a **105. sz.** versünknel írtakat (*Jövel, Szentlélek Úristen, töltsd be*).

Versforma: a8, a8 / b8, b8 / c8, c8 / d8, d9 / R8.

A megadott dallam: *Jövel, Szentlélek Úristen, töltsd be szíveinket épen*; RMDT II. 253/II. sz. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 369. tétel**; RMDT II. 253/I. sz. Az Eperjesi graduál verziója kismértékben eltér a dallam általánosan elterjedt – **K 1744: 200. sz.** (az 5. sor első hangja D 1774 szerint) – változatától, ezért mindkét dallamalapot közöljük (RMDT II. 253/II. sz.). Hangnem: dór / dór; Ambitus: 1–8 / 1–8; Kadencia: 5, 1, 5, 1, 5, 5, 1, 4 / 5, 1, 5, 1, 5, 5, 1, 4. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 45. Mai énekeskönyvi változatok: *Jövel, Szentlélek Úristen, töltsd be szíveinket bőven*, EÉ 1982: 229. sz.; *Jövel, Szentlélek Úr Isten, töltsd be szíveinket épen*, RÉ 1948: 370. sz.

107.

Kézirata:

Balogi cancionale (1659): 1/271–272 – Cím: *Poprosmež Ducha Swateho, etc. Regi Pünkösdek idején.* [Az ének mellett haránt, más kézzel:] *Az Pünkösdek jeles napjan Sz: L: I(ste)n küldetek* [RPHA 37]. – A szöveg végén: *Amen.*

Pünkösdi ének. 1659 előtt keletkezett. Szerzője ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: *Poprosmež Ducha Svatého* kezdetű, biblikus cseh nyelvű ének. Szerző: Pavel Dryanek[?]. A szöveget Daniel Pribiš 1634-es kiadása és a Transcius-énekeskönyv (1636-tól kezdve szerepel benne, RMNy 1655: 204–206 – élőfej: *Na Den SslánjDucha Swatého*, cím: *Giná*) alapján közöljük (lásd még RMNy 2591: 156–157 ♪ – 9 vszk., a 10. vszk. hiányzik, néhány szóban és a helyesírásban tér el a Transcius-énekeskönyv szövegétől; TRANOSCIUS 1684: 275; Vietórisz-kódex (1679): 89b–90a ♪ (kezdősor); Vietórisz-kódex (1679): II/8a (kezdősor); TRANOSCIUS 1912: č. 272; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 332–333):

PRIBIŠ 1634: Y [recte X]_{5v–6r}.

TRANOSCIUS 1728: 247–248.

Gina Pisen O duchu, Swatem ma swu Notu. [Élőfej: *Na Den Sslánj Ducha Swatého.*]
Giná, magjcy swau Notu.

Poprosmež ducha Swatého,
Vtessitelě wěrného,
Att' sprawuge Srdce nasse,
Zažena Satanasse.

[1.] POprosmež Ducha Swrtého [Swatého],
Utěssytele wěrného,
ať zprawuge srdce násse,
zažena Satanásse.

Att' bychom z hrijhůw powstali,
Ctnosti Swaté na se brali,
Twu milost w Srdci magice,
Znowu z rozeni byli.

2. Abychom hřjchů přestali,
ctnosti swaté na se wzali,
z milosti gehu ožili,
nowé rozenj byli.

3. Dobrotiwý Duchu Swatý,
nawsstěw swůg lid hřjchem gatý,
zawjteg k nám s dary swými,
přispěg s ctnostmi Swatými.

Lasku rač w nas zapaliti,
Wijri żyweg prisporyti,
Tak w Nadegj O spaseni,
Nedopussteg zuffati.

Dagž bazeň ý trpeliwost',
Vmeni sylu ý Mudrost',
Rozum Raddu ý poznáni,
V wijre zetrwani.

Rač Vssi dati klysseni,
Slůw twych Swatych naplněni,
Atwych S. prikazáni,
Wic neprestupowani.

Yazyki sprawug k Mluweni,
Očysti Srdce k wereni,
Wsseckny zmisly ý žádosti,
Sprawug ktweg chwalě a cti.

Ne každému než wernému,
Darj swé hogně rozdawaš,
Wedle mijry praweg wýry,
Smilosti sweg wilijwaš.

Kryste pro Ducha zestani,
Dag nám hrijchůw odpusťeni,
Att' nás nežnie wečny plameň,
Vchowag Kryste Amen.

4. Lásku rač w nás roznjtiti,
wjry žiwé přispořiti,
ať z milosti odpusťenj,
dogdeme, y spasenj.

5. Degž bázeň a dobrotiwost,
vměnj, sylu též Maudrost,
rozum raddu, yi poznánj,
v wjře setrwánj.

6. Rač dáti vssy k slyssenj,
slow twých swatých k wyssetřenj,
ať slyssjce přigjmáme,
skutečně ostřjháme.

7. Též gazyk sprawůg k mluwenj,
způsobug srdce k wěrenj,
y wssecky násse žádosti,
obrat' k swé chwále a cti.

8. Ne každému, leč wěrnému,
dary swé hogné rozdáváš,
wedle mjry, prawé wjry,
z milosti swé wylewáš.

† 9. Sláwa Otcy Nebeskému,
y gehu Synu milému,
y také Duchu Swatému,
Těssyteli wěrnému.

10. Kterýž deg nám do skonánj,
w prawé wjře setrwánj
at nás mine wěčný Plamen,
Amen stan se tak, Amen.

Versforma: a8, a8, b8, b7.

A nótajelzésben megadott dallam: *A pünkösdek jeles napján, Régi pünkösdek idején*; RMDT I. 121/II. sz., 509–510; II. 65/a sz., 467–469. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 196. sz.** A szöveg 4. sora hét szótagos, a nótajelzés dallama viszont hat hangból áll. A szótagszaporítást úgy lehet megvalósítani, hogy a 4. sor 4. hangját, a félkotta d"-t két negyedde alakítjuk. Hangnem: hypojón; Ambitus: V–3; Kadencia: VII, VI, 3. Mai énekeskönyvi változatok: *A pünkösdek jeles napján*, EE 1982: 235. sz.; RÉ 1948: 374. sz. (358. sz.).

12 malasztoddal – kegyelmeddel

108.

Kézirata:

Balogi cancionale (1659): 1/261 – Cím: *De Spiritu S. Tessitelj Duss: etc.*

Pünkösdi ének. 1659 után keletkezett. A szerző ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: *Těšiteli, Duchu Svatý*. Szerzője Martin Michalec (1504–1547), a cseh testvérek püspöke, akinek több éneke szerepel a Tranoscius-énekeskönyvben. A szöveget a Tranoscius-énekeskönyv (1696-tól kezdve szerepel benne) alapján közöljük (lásd még Vietórisz-kódex (1679): 89b–90a ♪ (kezdősor), Vietórisz-kódex (1679): II/8a (kezdősor); TRANOSCIUS 1912: č. 278; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 348–349):

TRANOSCIUS 1728: 258.
[Élőfej: Na Den Sessláj Ducha Swatého.]
Giná, má swau Notu.

1. TEssyteli Duchu Swatý,
Alleluja.
W dařjch Nebeských bohatý,
Alleluja.
2. Degž bychom se radowali,
Alleluja.
W tento de tebe chválili,
Alleluja.
3. Neb gsy Otcy, Synu rovný,
Alleluja.
Wswých Dařjch newyměřezný,
Alleluja.
4. Ty wssecky swé wywolené,
Alleluja.
Napľnuges dary hogně,
Alleluja.
5. Mysl nassy rač oswjtiť,
Alleluja.
Lásku prawau w nás roznjtiť,
Alleluja.
6. Bychom po zdegssj žalosti,
Alleluja.
Dossli Nebeské radosti,
Alleluja.
7. Budiž od nás wždy weleben,
Alleluja.
Až na wěky wěkůw Amen,
Alleluja.

Versforma: a8, a8. – Az *Alleluja*-refrén következetlenül szerepel a szövegben.

A nótajelzésben megadott dallam: *Těšiteli, Duchu Svatý*. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **Vietórisz-kódex (1679): 89b–90a**. Hangnem: hypodór; Ambitus: V–3; Kadencia: VII.

6 Egyénlő vagy hatalommal – egylényegű Szentháromság, 1Jn 5,7

108B.

Nyomtatott kiadásai:

Lőcse 1694: 1/475 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *PŮNKÖSTRE VALO Dicsiretek*. – Élőfej: *PŮNKÖSTI DICSIRETEK*.

Lőcse 1696: 1/475 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *PŮNKÖSTRE VALO Dicsiretek*. – Élőfej: *PŮNKÖSTI DICSIRETEK*.

Pünkösdi invokáció, a Szentlélek segítségül hívása. 1694 előtt keletkezett.

Versforma: a12, a8, a12, R12.

Nótajelzése nincs. Ilyen versforma nem található az RMDT I. és II. kötetében, ezért az egyetlen 12, 8, 12, 10 szótagszámú dallamot választottuk: *Áhítatossággal értsd meg, bűnös ember*; RMDT II. 119. sz.; **Eperjesi graduál (1635–1652): 231. tétel** (kötetünk 69. sz. éneke). A gregorián dallam utolsó sorába könnyen beilleszthető két plusz szótag (hangismétlés). Hangnem: dór; Ambitus: VII–9; Kadencia: 4, 5, 2.

SZENTHÁROMSÁG NAPJÁRA VALÓ ÉNEKEK

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 353b–354a ♪ – Cím: *O Pater Coeli De(us)*. – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 569. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

Szentháromság-ének, könyörgés. 1650 előtt keletkezett. Szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük (CSOMASZ TÓTH, 1957, 240).

Versforma: a7, a6 / b7, b6 / c8, c7, C6, C6.

A nótajelzésben megadott dallam: *O Pater Coeli Deus*. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 569. tétel**; négyszólamú kórustétel diszkant szólama. Hangnem: dór; Ambitus: V–3; Kadencia: 1, V, VII, V, V, VII, V.

110.

Nyomtatott kiadásai:

I. ZMK 1692–1694: 123–124 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Allein Gott in der Höh sey Ehr, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

II. Lőcse 1694: 1/481–482 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek*. – Alcím: *SZ. HÁROMSÁG NAPJARA való Dicsiretek*. – Élőfej: *SZ. HAROMS: NAP: DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

III. Lőcse 1696: 1/481–482 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek* – Alcím: *SZ. HAROMSAG NAPJARA való Dicsiretek*. – Élőfej: *SZ. HAROMS: NAP: DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*.

Egyéb előfordulása:

ZMK cr. 1718¹: 123–124 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Allein Gott in der Höh sey Ehr, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 175–176 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Allein Gott in der Höh sey Ehr, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 48a ♪; ZMK 1703: 123–124; ZMK 1706: 90–91; MLÓ 1730: 453–454; ÚZMK 1743: 189. sz.; ZMK 1780: 124; ZMK 1781: 193–194; EÉ 1982: 43. sz. (*A menny Urának tisztelet*).

Gloria in excelsis Deo, az ún. nagy doxológia. Szentháromság napjára való ének. 1694 előtt keletkezett. A német ének magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: Nikolaus Decius (cr. 1485–1546 után), mülhhauseni evangélikus lelkész 1522/23-ban keletkezett *Allein Gott in der Höh sei Ehr* kezdetű énekének hü fordítása. (Lásd még WWG, 73–74; MGG, 5, 643–645; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz9427.html> – letöltés: 2014. január.) A német eredeti mintája az ún. nagy doxológia, a *Gloria in excelsis Deo*. Decius a mise ordinárium tételének helyére szánta a gyülekezeti éneket. Először az 1525-ös rostocki énekeskönyvben jelent meg, a 4. strófa Joachim Slüter (cr. 1490–1531) rostocki reformátor szerzeménye.

WACKERNAGEL (III, Nr. 616.) az 1539-es lipcei énekeskönyv (DKL 1539⁰⁴: 87r – ma már nincs belőle példány) alapján közli a szöveget (lásd még Breslau 1644: 219; Leutschau 1686: 1/489–490; Leutschau 1694: 90–91 – [*Von der Heiligen Dreyfaltigkeit.*] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/279–280 – *Von der Heiligen Dreyfaltigkeit. Gloria in Excelsis DEO*; Oedenburg 1691, 164–165 – [*Auf das Fest der Heil. Dreyfaltigkeit.*] (69) – a lőcseivel megegyező szöveg; FISCHER, I, 33; EKG 1950: Nr. 131; EG 1993: Nr. 179; HEKG 1958, 208–210; Liederkunde, 6/7, 2003, 32–36):

Leipzig 1539. ♪
(WACKERNAGEL, III, Nr. 616.)
Gloria in excelsis Deo.

1. ALlein Gott in der höhe sey ehr
vn(d) danck fur seine gnade,
Darumb das nu vn(d) nimmermehr
vns rüen kan ein schade:
Ein wolgefallen Gott an vns hat,
nu ist gros fried on vn(er)las,
All fehde hat nu ein ende.

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 489–490.)
[Főcím: *Von der Heiligen Dreyfaltigkeit.*]
Jn bekandtem Thon.

1. ALlein GOTT in der Höh sey Ehr,
und Danck für seine Gnade :/
Darum(m) daß nun und nimmermehr,
uns rühren kan kein Schade.
Ein Wohlgefalln Gott an uns hat,
nun ist groß Fried ohn unterlaß,
all Fehde hat nun ein Ende.

2. Wir loben, preisen, anbeten dich
für deine ehre, wir dancken,
Das du Gott Vater ewiglich
registert on alles wancken:
Gantz vngemessen ist deine macht,
fort geschicht was dein will hat gedacht,
Wol vns des seinen HERREN.

3. O Jhesu Christ, Son eingeborn,
deines himlischen Vaters,
Versöhner der die warn verlorn,
du stiller vnsers haders,
Lam Gottes, heiliger HErr vnd Gott,
nim an die bitt von vnser not,
Erbarm dich vnser, Armen!

4. O heiliger Geist, du gröstes gut,
du aller Heilsampst Tröster,
Fürs Teuffels gewalt fort an behüt
die Jhesus Christ erlöset
Durch grosse marter vnd bitterm tod,
abwend all vnsern iamer vnd not,
Dazu wir vns verlassen.

2. Wir loben, preisen, anbethen dich,
für deine Ehre wir dancken :/
Daß du GOTT Vater ewiglich,
registert ohn alles wancken.
Gantz ungemessn ist deine Macht,
fort geschicht, was dein Will hat bedacht.
Wol uns deß seinen HERREN!

3. O JESU Christ! Sohn eingeborn,
deines Himmlischen Vaters :/
Versöhner dern, die warn verlohren,
Du stiller unsers Haders.
Lamm GOTTes heiliger HErr und GOTT,
nimh an die Bitt von unser Noth,
Erbarm dich unser aller.

4. O heiliger Geist! Du höchstes Gut,
Du aller heilsamster Tröster :/
Fürs Teuffels Gewalt fort an behüt,
die JESUS CHrist erlöset,
durch grosse Marter und bitterm Todt,
abwend all unser Jammer und Noth,
darzu wir uns verlassen.

D. Nicol. Selneccerus.

Versforma: a8, b8, a8, b8 / c9, c8, x8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Allein Gott in der Höh sei Ehr*; RMDT II. 180. Első előfordulása: Nikolaus Decius 1522; Zahn 4457; **DKL Ei2 (III/1/3)**. Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 48a. Hangnem: hypojón; Ambitus: VI–5; Kadencia: 3, 1, 3, 1, 2, 3. Mai énekeskönyvi változatok: *Allein Gott in der Höh sei Ehr*, EG 1993: Nr. 179; *A menny Urának tisztelet*, EÉ 1982: 43. sz.

1 Dltösség menyben Istennek – Lk 2,14

KÁTÉ- ÉS ÚRVACSORAÉNEKEK

111.

Nyomtatott kiadása:

PÉCSELI KIRÁLY Imre: Catechismus ... (Lőcse 1635): K_{5v}–K_{6r} – Főcím: *EGYNEHANY SZEP ISTENI DICSÉRETEK, Mellyeket à Catechismusnak tanulásakor mondhatni.* – Cím: *PSALMUS XXIII. Dominus regit, etc.*

23. zsoltár. 1635 előtt keletkezett. Valószínűleg eredeti szerzemény. Vasáry Dániel Pécseli Király Imre szerzeményének tartja (*Pécseli Király Imre élete és énekei*, Esztergom, 1907, 33). Klaniczay Tibor viszont meggyőzően bizonyítja, hogy a Pécseli Király-féle káté függelékében lévő énekeket valószínűleg „a nyomdász állította össze, kiadványának nagyobb terjedelme és kelendősége érdekében” (RMKT XVII, 2, 272. sz.), tehát Pécseli Király szerzőségét egyelőre nem lehet alátámasztani bizonyítékokkal. Az ének ugyanabban a versformában, ugyanakkora terjedelemben készült, mint Szenci Molnár Albert híres 23. zsoltárfordítása (*Az Úr énnékem őriző pásztorem* – kiad. RMKT XVII, 6, 23. sz.). A két fordítás egymástól függetlenül készült, ugyanazon idegen nyelvű minta – a genfi zsoltár – alapján. Ez utóbbi viszont arra mutat, hogy a Szenci Molnár körüli értelmiségi körben keressük a fordítót. Pécseli Király Imréről pedig tudjuk, hogy többször munkakapcsolatban állt Szenci Molnárral (SZABÓ, 2003, 228).

Forrás: *Mein Hüter und mein Hirt is Gott der Herre*, a genfi (francia) zsoltár német fordítása. Szerzője Clément Marot francia szövegének a fordítója, Ambrosius Lobwasser (1515–1585), königsbergi jogászprofesszor (lásd még WWG, 197–198; MGG, 11, 355–357; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz52075.html> – letöltés: 2014. január).

A magyar szerző nem pontosan adja vissza, egyes helyeken parafrázálja és keresztény értelmezéssel fordítja a német eredetit.

A szöveget az 1573-as lipcei kiadás (DKL 1573⁰³ – VD16 L 2187, K_{6r}–K_{8v} ♪, négyszólamú kotta) alapján közöljük:

Dominus regit me.
PSAL. XXIII.

ER beschreibet seine wolfart vnd glückseligkeit, vertröst sich durch einen wunder starcken vertrauen, das Gott, von dem solchs herkömpt, ihn darbey erhalten, vnd ihm dergleichen mehr forthin verleihen werd.

Diese verß seind zehensylbig, vnd zum teil vberschüssig.

1. Mein hütter vnd mein hirt ist Gott der Herre,
Drumb fürcht ich nicht das mir etwas gewerre,
Auff einer grünen Awen er mich weydet,
Zu schönem frischen wasser er mich leytet,
Erquickt mein seel von seines namens wegen,
Gerad er mich führt auff den rechten stegen.
2. Solt ich im finstern thal deß todts schon gehen,
So wolt ich doch in keinen forchten stehen,
Dieweil du bey mir bist zu allen zeiten,
Dein stab mich tröst, mit dem du mich thust leiten,
Für meiner feind gesicht du mir mit fleise
Zurichtest meinen tisch mit füll der speise.
3. Mein heubt du salbst mit öl, vnd mir einschenckest
Ein vollen pecher, damit du mich trenckest,
Dein mildigkeit vnd güt mir folgen werden,
So lang ich leben werd allhie auff erden.
Der Herr wirt mir mein lebetag vergünne(n),
Das ich in seinem Hauß werd wonen künne(n).

Gebet.

HJmlischer Vater, der du aller wolfart bist ein anfang, wir dancken dir, das du dich vns erzeiget hast, als vnsern Hirten vnd schützer, vnd vns von der gewalt vnserer widersacher erlöset, Thue vns so wol, das wir hindan setzende alle furcht vnd erschrecken des todes, dir folgen, vnd deine warheit bekennen, welche du vns offenbaret hast durch vnsern Herrn vnd fürnemsten Meister Jhesum Christum, Amen.

Versforma: all, all / b11, b11 / c11, c11.

A megadott dallam: *Az Úr énnékem őriző pásztorom*; RMDT II. 169–170. Első előfordulása: Louis Bourgeois, Strasbourg 1545. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 23. sz.** Hangnem: hypodór; Ambitus: V–5; Kadencia: 1, 1, V, 2, V. Mai énekeskönyvi változatok: *Az Úr énnékem őriző pásztorom*, RÉ 1948: 23. sz.; GyLK 2007: 684. sz.

112.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. Balogi cancionale (1659): 1/568–569 – Cím: *Alia. Ad Notam. Ditseret légyen Istenek, etc.* [114. sz. énekünk].

II. Kolozsvár 1680–1681: 2/355–356 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB FELE DICSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB Féle DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Post Concionem dicenda. Nota: Dicsiret légyen Istennek etc.* – Ezt a címet emeltük a főszöveg élére.

III. Kolozsvár 1690: 2/240 – Főcím: *AZ UR VACSORAJARUL.* – Élőfej: *UR VACSORAKORI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Post Concionem dicenda. Nóta: Dicsiret légyen Istennek, &c.*

IV. Lőcse 1694: 1/522–523 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL való Dicsiretek.* – Élőfej: *A' CATECH. VALÓ DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Post Concionem dicenda. Nota: Dicsiret légyen Istennek, etc.*

V. Lőcse 1696: 1/522–523 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL való Dicsiretek.* – Élőfej: *A' CATECH. VALÓ DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Post Concionem dicenda. Nota: Dicsiret legyen Istennek, etc.*

VI. Kolozsvár 1700: 2/269 – Főcím: *AZ UR VATSORÁROL VALÓ DITSERETEK.* – Élőfej: *URVATSORA: VALO DITSERETEK.* – Cím: *MAS. Nota: Ditséret legyen Istennek; 's a' t.*

VII. Kottás kálvinista énekeskönyv (1766): 24b–25a ♪ – Az első versszak és négyszólamú kotta.

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/335–336 – Élőfej: *CATECHISMUSBÓL VALÓ Ditséreték.* – Cím: 266.) *UR VATSORAJA VÉTELE UTÁN. Nota: Mi Atyánk ki vagy mennyégb(en):* [kik vagyunk, RPHA 905].

Debrecen 1697: 2/199 – Főcím: *AZ UR-VACSORAJAROL.* – Élőfej: *UR VACSORAKOR DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nota: Ditsiret legyen Istennek. etc.*

Debrecen 1700: 2/308–309 – Főcím: *AZ UR VATSORAROL VALO DITSERETEK.* – Élőfej: *URVATSORA: VALO DITSERETEK.* – Cím: *MAS, Nota: Ditséret legyen Istennek; 's a' t.*

Lásd még: Kecskeméti graduál (1637–1681): 402 – Nótajelzéseként a *Dicséret legyen Istennek, Atya, Fiú, Szentléleknek* (114. sz. versünk) kezdetű éneknél; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 48; Lőcse 1701: 504–505; Lőcse 1719: 491–492 (*UR VATSORAJA VÉTELE UTÁN. Nota: Ditséret legyen Istennek.*); ÚZMK 1743: 224. sz.; D 1778: 265. sz.; SCHULEK–SULYOK 1945: 16. sz.

Prédikáció utáni ének. 1680 előtt keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen. A versben Jézus adja áldását egyes szám első személyben a gyülekezetre.

Versforma: a8, a8 / b8, b8 / c8, c8, c8.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 228. sz.**; RMDT II. 322. sz. Dallamvariáns: **D 1778: 359. sz.**; RMDT II. 323. sz. Nem lehet egyértelműen eldönteni, melyik dallam az elterjedtebb; teljesen más a kolozsvári és a debreceni hagyományozódás. [Érdekes, hogy az *Én híveim, én szent népem* nótajelzése Kolozsvár 1680-ban (355.) a *Dicséret legyen Istennek* (tehát visszautal).] A hétsoros verset különböző módon lehet alkalmazni a két dallamra: K 1744-ben az 1–2. és 5. dallamsor megismétlődik; D 1778-ban nincs szükség belső ismétlésekre. Hangnem: jón (de a záróhang a hangnem terce) / hypójón; Ambitus: VI–6 (a záróhang alapján) / V–6; Kadencia: 2, 3, 2, 3, 3, 3 / V, 1, 5, 1, 2, V.

4 Magvának ... – Gal 3,29; 1Pt 1,23

113.

Nyomtatott kiadásai és kéziratok:

I. Lőcse 1635: 1/280–281 – Főcím: *AZ CATECHESISBOL VALO Isteni Dicsiretek.* – Élőfej: *AZ MI ATYANKROL VALO ISTENI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

II. Kolozsvár 1632: 615–616 – Főcím: *SEQVVNTVR CANTIONES BREVIORES, pro ratione temporis, cum antè tum verò post Conciones sacras decantandę, suntq(ue) Alphabetico congestę.* – Élőfej: *ISTENI DITSIRETEK.* – Cím: *ALIA. Nota: Mi kegyes Atyánk, kit vallunk* [hitünkben, RPHA 914]. – Ezt a nótajelzést emeltük a főszöveg élére.

III. Keresztyen imadsagok egy-nehany szep enekkel (Debrecen 1641): 31r–v – [Imádság: Istennek jo tetemenyiért.] – Élőfej: *HALA-ADASOK ES DICSIRETEK.* – Cím: *ENEK. Nota: Mi kegyes Atyank.*

IV. Várad 1648: 2/254–255 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL valo Ditsiretek.* – Élőfej: *CATECHISMVSBOL VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

V. Várad 1651: 2/254–255 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL valo Ditsiretek.* – Élőfej: *CATECHISMUSBOL VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

VI. Lőcse 1654: 2/198 – Főcím, élőfej: *AZ CATECHISMUSBOL VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

VII. Balogi cancionale (1659): 1/308 – Főcím: *AZ CATECHISMUSBOL való Ditséreték.* – Cím: *MAS. Aufer im(m)ensam De(us) aufer* [iram, Vedd el, Úristen, rólunk haragodat, RPHA 1469].

VIII. Lőcse 1673: 1/443–444 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL való Ditsiretec.* – Alcím: *A' MI-ATYANK.* – Élőfej: *A' CATECH. VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

IX. Lőcse 1675–1676: 2/282 – Főcím, élőfej: *AZ CATECHISMUSBOL VALO DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

X. Lőcse 1694: 1/504–505 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL való Dicsiretek.* – Élőfej: *A' CATECH. VALÓ DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

XI. Lőcse 1696: 1/504–505 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL való Dicsiretek.* – Élőfej: *A' CATECH. VALÓ DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

XII. Kolozsvár 1697: 445–446 – Főcím: *SEQUUNTUR CANTIONES BREViores, pro ratione temporis, cu(m) ante tum verò post Conciones sacras decantande, suntq(ue) ordine Alphabetico digestæ.* – Élőfej: *ISTENI DICSIRETEK.* – Cím: ALIA. *Nota: Mi kegyes Atyánk, kit vallunk.*

XIII. Kolozsvár 1700: 2/259 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL VALO DITSERETEK.* – Élőfej: *CATECHISMUSBOL VALO DITSÉRETEK.* – Cím: *Azon Nótára:* [= Vedd el, Úristen, rólunk haragodat, RPHA 1469]. – A szöveg végén: Amen.

XIV. Komjátszegi graduál (1697 után): 424 – Főcím: TOLDALEK. – Cím: MÁS. *Nota: Mi kegyes Atyánk, kit vallunk.* – A szöveg végén: Amen.

XV. Unitárius graduál (1697 után): 444–445 – Főcím: *Az szent David Soltarabol bizonyos énekek notájára ki szedegetett Psalmusok és külömb külömb üdökre való Ditsiretek következnek az ABC rendi szerént.* – Alcím: TOLDALÉK. – Cím: ALIA. *Nota: Mi kegyes Atyánk kit vallunk.*

XVI. Graduale sacrum (1699–1702): 486–487 – Főcím: *Sequntur [!] Cantiones Breiores in diebus Pro Festis usurpandæ, et secundum Alphabetum dispositæ ac descriptæ.* – Cím: MÁS. – A szöveg végén: Amen.

XVII. Bathó Mihály-énekeskönyv (1728): 28–29 – Cím nélkül. – Unitárius szövegváltozat.

XVIII. Pálffy daloskönyv (1736): 26b–27a – Cím: ALIA. *Nota: mi kegyes Atyánk kit vallunk.*

XIX. Firtosváraljai graduál (1744–1745): 141b – Főcím: *SEQVUNTUR CANTIONES= BREVIORES= PRO RATIONE TEMporis cum ante, tum vero post conciones sacras de-cantandæ suntq(ue) ordine Alphabetico digestæ.* – Cím: ALIA. *Nota: Mi kegyes Atyánk kit val.*

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/424 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSÉRETEK.* – Alcím: *KÖZÖNSÉGES DITSÉRETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE Ditsiretek.* – Cím: 339.) *Nóta: Mi kegyes Atyánk, böltsességnek Ura:* [RPHA 912].

Váradi 1654: 2/242 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL való Dicsiretek.* – Élőfej: *CATECHISMUSBOL VALO DICSERETEK.* – Cím: MAS.

Váradi 1655: 2/254–255 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL való Ditsiretek.* – Élőfej: *CATECHISMUSBOL VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS.

Kassa 1662: 2/327 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL való Ditsiretec.* – Élőfej: *CATECHISMUSBOL VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS.

Kassa 1673: 2/353–354 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL való Ditsiretek.* – Élőfej: *CATECHISMUSBól VALó DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

Kolozsvár 1680–1681: 2/254–255 – Főcím: *A' CATECISMUSBOL [!] VALO Dicsiretek.* – Élőfej: *CATECHISM: Való DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

Kolozsvár 1690: 2/230 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL VALO DICSIRETEK.* – Élőfej: *CATECHISM: Való DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

Lőcse 1690: 1/449–450 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL való Ditsiretek.* – Alcím: *A' MI-ATYANK.* – Élőfej: *A' CATECH. VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS.

Lőcse 1691: 1/449–450 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL való Ditsiretek.* – Alcím: *A' MI-ATYANK.* – Élőfej: *A' CATECH. VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS.

Debrecen 1697: 2/192 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL VALO DICSIRETEK.* – Élőfej: *CATECHISMUSBUL való DICSIRETEK.* – Cím: *Azon Nótára:* [= Vedd el, Úristen, rólunk haragodat].

Debrecen 1700: 2/297 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL VALO DITSERETEK.* – Élőfej: *CATECHISM: VALO DITSERETEK.* – Cím: *Azon Nótára:* [= Vedd el, Úristen, rólunk haragodat].

Lásd még: Bártfa 1647: 1/346; Lőcse 1670: 1/438; Lőcse 1701: 486–487; Lőcse 1719: 617 (*Nóta: Vedd-el, Ur Isten, rólunk:*); MLÓ 1730: 46–47; ÚZMK 1743: Toldalék 991; D 1778: 338. sz.; RÉ 1948: 199. sz.

A Miatyánk-énekek között szerepel, valójában azonban az Atya Istenhez szóló hálaadás. 1632 előtt keletkezett. Ha a versszakok kezdőbetűit rontott akrosztichonként fogjuk fel – AMEA –, akkor a vers utolsó szavát kapjuk: Amen. Az unitáriusok a doxológiát hitelveiknek megfelelően átalakították.

Versforma: a11, a11, a11, a5.

A nótajelzésben megadott dallam: *Vedd el, Úristen, rólunk haragodat; Mi kegyes Atyánk, bölcsességnek Ura*; RMDT I. 87/IV. sz., 484. (hangsúlyos szapphikus képlet). Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **D 1774: 88. sz.** Mint a nótajelzések mutatják, nálunk ez a dallam G. Thymus *Aufer immensam, Deus, aufer iram* ódájának magyar szövegével kerülhetett már egészen korán kapcsolatba: *Vedd el, Úristen, rólunk haragodat* (RMDT I. 484). Hangnem: jón; Ambitus: 1–6; Kadencia: 2, 1, 2. Mai énekeskönyvi változat: *Mi kegyes Atyánk, bölcsességnek Ura*, RÉ 1948: 432. sz. (209. sz.).

114.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Lőcse 1635: 1/282 – Főcím: *AZ CATECHESISBOL VALO Isteni Dicsiretek.* – Élőfej: *AZ MI ATYANKROL VALO ISTENI DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

II. Várad 1648: 2/342–343 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB fële Ditsiretek.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: MAS. *Nota: En hiveim, én szent népem.* – Ezt a nótajelzést emeltük a főszöveg élére.

III. Várad 1651: 2/342–343 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB fële Ditsiretek.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: MAS. *Nota: En hiveim, én sz. nép.* [én szent népem, 112. sz. énekünk].

IV. Lőcse 1654: 2/199 – Főcím, élőfej: *AZ CATECHISMUSBOL VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS [= AZ MI-ATYANK].

V. Balogi cancionale (1659): 1/671–672 – Cím: MAS. *Ad Notam: Wzdegmez čest chwálu ...&.* [a margón más kézzel:] *Nota En hiveim én sz. nepem.*

VI. Kecskeméti graduál (1637–1681): 402 – Főcím: *AZ MI ATYANKROL VALO DICZERETEK. ENEKEK.* – Cím: *Nota, En hiueim en szent nepe(m), mellyet praedicatio utan mondhatni.*

VII. Lőcse 1673: 1/571 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-fële Ditsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE DITSIRETEK.* – Cím: MAS. *Nota: En hiveim én szent nép.*

VIII. Lőcse 1675–1676: 2/284 – Főcím, élőfej: *AZ CATECHISMUSBOL VALO DITSIRETEK.* – Cím: MAS [= AZ MI-ATYANK].

IX. Lőcse 1694: 1/676 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fële Dicsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK.* – Cím: MAS. *Nota: Én hiveim én szent nép.*

X. Lőcse 1696: 1/676 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fële Dicsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK.* – Cím: MAS. *Nota: Én hiveim én szent nép.*

XI. Kolozsvár 1700: 2/359 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSERETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FÉLE DITSÉRETEK.* – Cím: *Nóta: Én hiveim én szent népem.*

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/424 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSÉRETEK.* – Alcím: *KÖZÖNSEGES DITSÉRETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE Ditséreték.* – Cím: 340.) *Én hiveim, én sz. népem.*

Várad 1654: 2/327 – Főcím: *KözöNSEGES ENEKEK.* – Élőfej: *KözöNSEGES DICSERETEK.* – Cím: MAS. *Nota: En hiveim, én szent nép.*

Várad 1655: 2/342–343 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB fële Ditsiretek.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: MAS. *Nota: En hiveim, én sz. nép.*

Kassa 1662: 2/442 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB fële Ditsiretec.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK.* – Cím: *Nota: En hiveim, én szent népem.*

Kassa 1673: 2/479–480 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB FELE DICSIRETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FÉLE DICSIRETEK.* – Cím: MAS. *Nota: En hiveim, én Szent népem.*

Kolozsvár 1680–1681: 2/342–343 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB FELE DICSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB Féle DICSIRETEK.* – Cím: MAS. *Nota: En hiveim, én szent népem.*

Kolozsvár 1690: 2/310 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DICSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB Féle DICSIRETEK.* – Cím: MAS. *Nóta: En hiveim, én szent népem, &c.*

Lőcse 1690: 1/585–586 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fële Ditsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: MAS. *Nota: En hiveim én szent nép.*

Lőcse 1691: 1/585–586 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fële Ditsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: MAS. *Nota: En hiveim én szent nép.*

Debrecen 1697: 2/256 – Főcím: *KüLöMB KüLöMB FELE DICSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB KüLöMB Féle DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: En héveim, én Sz. éNpem [!], etc.*

Debrecen 1700: 2/414 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DITSERETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSERETEK.* – Cím: *Nóta: En hiveim én szent népem.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 48; Lőcse 1670: 1/554; Lőcse 1701: 649–650; Lőcse 1719: 617–618; MLÓ 1730: 48–49; ÚZMK 1743: Toldalék 991–992; D 1778: 339. sz.; SCHULEK–SULYOK 1945: 24. sz.

Miatyánk-parafraízis. 1635 előtt keletkezett. Szerzője ismeretlen. A Mt 6,9–13, ill. Lk 11,2–4 alapján írt ének talán eredeti szerzemény.

Versforma: a8, a8 / b8, b8 / x8, c8, c8. – A harmadik rímegység a 3. strófában: c8, c8, x8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Én híveim, én szent népem*; RMDT II. 647. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 228. sz.**; RMDT II. 322. sz. Dallamvariáns: **D 1778: 359. sz.**; RMDT II. 323. sz. Nem lehet egyértelműen eldönteni, melyik dallam az elterjedtebb; teljesen más a kolozsvári és a debreceni hagyományozódás. [Érdekes, hogy az *Én híveim, én szent népem* nótajelzése Kolozsvár 1680-ban (355.) a *Dicséret legyen Istennek* (tehát visszautal.)] A hétsoros verset különböző módon lehet alkalmazni a két dallamra: K 1744-ben az 1–2. és 5. dallamsor megismétlődik; D 1778-ban nincs szükség belső ismétlésekre. Hangnem: jón (de a záróhang a hangnem terce) / hypojón; Ambitus: VI–6 (a záróhang alapján) / V–6; Kadencia: 2, 3, 2, 3, 3 / V, 1, 5, 1, 2, V.

115.

Nyomtatott kiadásai:

I. SZENCI MOLNÁR Albert: Szent David királynak és profetanak száz ötven soltari ... (Amsterdam 1686): 336–339 ♪ – Élőfej: *ENEK.* – Cím: *Ezekhez [a Psalterium szokásos ének-függelékéhez] adattatik mostan az URI IMADSAG magyaráztatva, Azon nótán, mellyen Belgául [= a Németalföldön] énekeltetik.*

II. Lőcse 1694: 1/505–508 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL való Dicsiretek.* – Élőfej: *A' CATECH. VALÓ DICSIRETEK.* – Cím: *MAS [= A' MI-ATYANK]. Azon nótán, mellyen Belgául énekeltetik.*

III. Lőcse 1696: 1/505–508 – Főcím: *A' CATECHISMUSBOL való Dicsiretek.* – Élőfej: *A' CATECH. VALÓ DICSIRETEK.* – Cím: *MAS [= A' MI-ATYANK]. Azon notán, mellyen Belgául énekeltetik.*

Egyéb előfordulásai:

Kéziratos bejegyzés RMNy 2532 (XVIII. század): első előzék a–b – Cím: *Az Uri Imadsagh magyarázatja.* – Az 1–14. vszk.

SZENCI MOLNÁR Albert: [Szent Dávid soltári ...] (Kolozsvár 1690): 351–354 ♪ – Cím: *AZ URI IMADSAGROL VALÓ MAGYARAZAT. Azon nótán, mellyen Belgául énekeltetik. A' CXVII. SOLTAR Nótájára is el-mondhatni* [= Az Urat minden nemzetek – kiad. RMKT XVII, 6, 117. sz.].

SZENCI MOLNÁR Albert: *A' szent David királynak és profetanak száz ötven soltari ...* (Debrecen 1697): 282–285 ♪ – Cím: *AZ URI IMADSAGROL való MAGYARAZAT Azon notán mellyen Belgaul énekeltetik. A' CXVII. SOLTAR Nótájára-is el-mondhatni.*

MARÓTHI, 1743: 164–165 ♪ – Cím: *Az URI IMÁDSÁGRÓL.* – Négyszólamú kotta, csak az első vszk.

Lásd még: Olim: Rudics-kódex ♪ (1673), lásd SZILÁDY, 1881, 397–398; Nagy Mihály zoltároskönyve (1753); Tóth Sámuel-melodiárium (1821–1822): 2a ♪ (1. vszk.); Bódogh János-melodiárium (1831–1840): 25 ♪ (1. és 6. vszk.); Lőcse 1701: 487–490; K 1778: 87–90 ♪; RÉ 1948: 483. sz. (18 vszk.).

Miatyánk-parafraízis. 1686 előtt keletkezett. Szerzője ismeretlen. A Mt 6,9–13, ill. Lk 11,2–4 alapján írt ének közvetlen forrását nem ismerjük, valószínűleg eredeti szerzemény.

Versforma: a8, a8 / b8, b8 / c8, c8.

A megadott dallam: *Vater unser im Himmelreich*; RMDT I. 133. sz. (hétsoros változat), 663. Első előfordulása: Tischsegen des Mönch Salzburg vor 1396; Böhmische Brüder 1531; Martin Luther 1539; Zahn 2561; DKL Eb35 (III/1/2). Első magyarországi kiadása: **HG 1560: G_{8v}.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–10; Kadencia: 1, 5, 8, 5, 3. Egyéb előfordulás: HG 1574: XXXViv. Mai énekeskönyvi változatok: *Vater unser im Himmelreich*, EG 1993: Nr. 344; *Mi Atyánk, ki vagy mennyeiben*, EE 1982: 72. sz.; *Mennybéli felséges Isten*, RÉ 1948: 483. sz.

108 AMENt: kötünk – Ament mondunk, 'Úgy legyen'-t mondunk

116.

Nyomtatott kiadásai:

I. ZMK 1692–1694: 14–15 – Élőfej: *ENEK.* – Cím: *Étel, s' Ur Vatsorája után való Ének. Nun last uns GOTT dem HERren, etc.* – A szöveg végén: *Amen.*

II. Lőcse 1694: 1/549–550 – Főcím: *ÉTEL ELŐTT VALO Dicsiretek.* – Élőfej: *ETELKORI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS* [= Etel után való Háláadás].

III. Lőcse 1696: 1/549–550 – Főcím: *ÉTEL ELŐTT VALO Dicsiretek.* – Élőfej: *ETELKORI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

Egyéb előfordulásai:

Énekfűzet (XVIII. század eleje): 4b–5a – Főcím: *Külöm: Féle Énekek.* – Cím: *Étel után való Ének.* – A végén: *Amen.*

ZMK cr. 1718¹: 14–15 – Főcím: *REGGELI ÉNEKEK.* – Élőfej: *REGGELIENEKEK.* – Cím: *Étel, s' Ur Vatsorája után való Ének. Nun last uns GOTT dem HERren, etc.* – A szöveg végén: *Amen.*

ZMK cr. 1718²: 16–17 – Főcím: *REGGELI ÉNEKEK.* – Élőfej: *REGGELI ENEKEK.* – Cím: *Etel, s' Ur Vatsorája után való Ének. Nun last uns GOTT dem HERren, etc.* – A szöveg végén: *Amen.*

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), IV/24. *Hvalo zdaimo mi Bogu*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 130b ♪; ZMK 1703: 15; ZMK 1706: 11; MLÓ 1730: 44–45; ÚZMK 1743: 544. sz.; ZMK 1780: 21–22; ZMK 1781: 17–18; EÉ 1982: 336. sz. (*Adjunk hálát az Úrnak, Kegyelmes Megtartónknak*).

Úrvacsora vagy étkezés utáni hálaadás, hitvalló, tanító ének. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: Ludwig Helmbold *Nun laßt uns Gott dem Herren* kezdetű, 1575-ös éneke. Tartalmilag és versformában is hű fordítás. Szerzője Ludwig Helmbold (1532–1598), „poeta laureatus” (1566), erfurti professzor, majd mühlhauseni tanár, evangélikus lelkész és superintendens. (Lásd még MGG, 8, 1267–1269; WWG, 139–140; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz29571.html> – letöltés: 2014. január.)

Szövegét WACKERNAGEL (IV, Nr. 932.) Helmbold négyszólamú kottákat tartalmazó énekeskönyve alapján közli (DKL 1575¹¹: Nr. XXXI; lásd még Leutschau 1686: 1/574–575; Leutschau 1694: 265–266 – [*Nach dem Essen.*] *Ein ander Lied*; Oedenburg 1691: 409–410 – [*Tisch=Gesänge. Nach dem Essen.*] (194) – a lőcseivel lényegében megegyező szöveg; FISCHER, II, 120–121; EKG 1950: Nr. 227; EG 1993: Nr. 320; HEKG 1958, 348–349; Liederkunde 16, 2011, 27–34):

Erfurt 1575. ♪
(WACKERNAGEL, IV, Nr. 932.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 574–575.)

Ein Dancklied, nach essens, vnd sunst, fur allerley
Wolthaten Gottes,
Im Thon: Ich ich ewer Tröster, Oder in seiner eigenen
Melodey.

[Főcím: Dancksagung, nach dem Essen.]
Ein ander Lied.

1. NVn last vns Got de(m) Herre(n)
dancksage(n) vn(d) jn ehre(n)
Für alle seine gaben,
die wir entpfangen habe(n).

1. NUn lasst uns GOTT dem HERren,
dancksagen und jhn ehren,
von wegen seiner Gaben,
die wir entpfangen haben.

2. Den Leib, die Seel, das Leben
hat er allein vns geben,
Dieselbig zubewahren
thut er nie etwas sparen.

2. Den Leib, die Seel, das Leben,
hat Er allein uns geben,
dieselben zu bewahren,
thut er nicht etwas sparen.

3. Nahrung gibt er dem Leibe,
die Seele muß auch bleiben,
Wiewol Tödliche Wunden
sind von der Sünden kommen.

3. Nahrung giebt Er dem Leibe,
die Seel muß uns doch bleiben,
wiewol tödliche Wunden,
sind von der Sünden kommen.

4. Ein Artzt ist vns gegeben,
der selber ist das Leben:
Christus, für vns gestorben,
der hat das Heyl erworben.

5. Sein Wort, sein Tauff, sein Nachtmal
dient wider allen vnfall,
Der heilig Geist im Glauben
lehrt vns darauff vertragen.

6. Durch jn ist vns vergeben
die Sünd, geschanckt das Leben,
Im Himmel soln wir haben,
O Gott, wie grosse Gaben!

7. Wir bitten deine Güte,
wolst vns hinfurt behüten,
Vns grosse mit den kleinen,
du kansts nicht böse meinen.

8. Erhalt vns in der Warheit,
gib Ewigliche freiheit
Zu Preisen deinen Namen
durch Jhesum Christum, Amen.

4. Ein Artzt ist uns gegeben,
der selber ist das Leben,
Christus für uns gestorben,
hat uns das Heyl erworben.

5. Sein Wort, sein Tauff, sein Nachtmahl,
dient wieder allem Unfall,
der heilige Geist im Glauben,
lehrt uns darauff vertrauen.

6. Durch jhn ist uns vergeben,
die Sünd geschenckt das Leben,
im Himmel solln wir haben,
O Gott, wie grosse Gaben.

7. Wir bitten deine Güte,
wollst uns hinfurt behüten,
die grossen mit den kleinen,
du kansts nicht böse meynen.

8. Erhalt uns in der Warheit,
gieb ewigliche Freyheit,
zu preysen deinen Namen,
durch Jesum Christum Amen.

D. Nic. Selnec.

Versforma: a7, a7 / b7, b7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Nun laßt uns Gott dem Herren*; RMDT II. 175. Első előfordulása: Johann Crüger változata 1649; **Zahn 159**. Első magyarországi lejegyzése: Starck Virginalbuch 1689, 18. [19.] tétel. Hangnem: hypojón; Ambitus: V–4; Kadencia: 1, VII, 2. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 130b. Mai énekeskönyvi változatok: *Nun laßt uns Gott dem Herren*, EG 1993: Nr. 320.; *Adjunk hálát az Úrnak*, EÉ 1982: 336. sz.

117.

Kéziratai:

I. Komjátszegi graduál (1697 után): [68c] [ceruzás szám: 133] – Cím: *VR Vatsorája után. Nota: Mint a' szép hives patakra*: [a szarvas kívánczik – Szenci Molnár Albert, RMKT XVII, 6, 42. sz.].

II. Unitárius graduál (1697 után): a kötet végén [ceruzás szám: 186] – Cím: *Nota: Mint a' szép hives &*.

Úrvacsora utáni dicséret. 1700 előtt keletkezett. Református vagy unitárius szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük.

Versforma: a8, b7, a8, b7 / c7, d8, d8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Mint a szép hives patakra*; RMDT II. 169–170. Első előfordulása: Louis Bourgeois, Genf 1551; Zahn 6543. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 42. sz.** Hangnem: hypojón; Ambitus: V–6; Kadencia: V, 1, V, 1, 3, 2, 1. Egyéb előfordulás: Eperjesi graduál (1635–1652): 555. tétel; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 121a. Mai énekeskönyvi változatok: *Freu dich sehr, o meine Seele / Wie nach einer Wasserquelle*, EG 1993: Nr. 524; *Mint a szép hives patakra*, RÉ 1948: 42. sz.; *Mint a szép hűvös patakra*, EÉ 1982: 76. sz.

1 BEkességnek Fejedelme – Ézs 9,6

118.

Nyomtatott kiadása:

ZMK cr. 1718²: 111–112 – Élőfej: *COMMUNICALASKOR ENEKEK*. – Cím: *MAS. Nota: Hatalmas Isten könyör[günk, RPHA 524]. Cantio Ministri Ecclesiae*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még ZMK 1781: 130–131.

Lelkipásztori könyörgés. 1700 körül keletkezett. Az akrosztichon szerint – IATAT NAVTSJ, amely visszafelé olvasva: JSTVAN TATAI – az éneket Tatay István szerezte. A szerzőről részletesebben lásd az *Istennek szent Fia, világ megváltója* kezdetű, **48. sz.** versünknel írtakat. Valószínűleg eredeti szerzemény.

Versforma: a8, a8, a8, a11(5,6).

A nótajelzésben megadott dallam: *Hatalmas Isten, könyörgünk*; RMDT I. 206. sz., 571–572. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 245. sz., 389.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–7; Kadencia: 1, 5, 2. Mai énekeskönyvi változat: *Hatalmas Isten, könyörgünk*, RÉ 1948: 456. sz.

REGGELI ÉNEKEK

119.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. Eperjesi graduál (1635–1652): 376a–b ♪ – Cím: *Reggeli Enek*. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 594. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

II. Balogi cancionale (1659): 1/323–325 – Cím: MAS [= KŰLÖMB KŰLÖMB-FÉLE DICSIRETEK]. *Ad Notam. Otcze Bože wsem.*

III. MIHÁLYKÓ János: Keresztyéni istenes és áhítatos imadsagoc ... (Csepreg 1630): 299–302 – Főcím: *KöVETKEZNEC KöZöNSEGES JSTENI DICSEREtec és Sóltároc*. – Alcím: *REGVELI DICSEretec*. – Élőfej: *Közönséges Dicséret*.

IV. Lőcse 1690: 1/71–72 – Főcím: *SEQVUNTUR HYMNI QUOTIDIANI*. – Alcím: *AD MATUTINAS PRECES*. – Élőfej: *HYMNUSOK*. – Cím: MAS.

V. ZMK 1692–1694: 10–11 – Élőfej: *REGGELI ÉNEKEK* – Cím: MAS. – A szöveg végén: *Amen*.

VI. Lőcse 1694: 1/73–74 – Főcím: *SEQVUNTUR. HYMNI QUOTIDIANI*. – Alcím: *AD MATUTINAS PRECES*. – Élőfej: *HYMNUSOK*. – Cím: MAS.

VII. Lőcse 1696: 1/73–74 – Főcím: *SEQVUNTUR. HYMNI QUOTIDIANI*. – Alcím: *AD MATUTINAS PRECES*. – Élőfej: *HYMNUSOK*. – Cím: MAS. – A szöveg végén: *Ugy Légyen*.

VIII. Turóci cantionale (XVII. század második fele): 71a ♪ – Cím: *Más Reggeli Ének*. – A szöveg végén: *Amen*. **IX. Szoszna Demeter énekeskönyve** (1714–1715): 54–55 – Főcím: *Melodiae Gratiarum actoriae Mane Psallendw*. – Cím: *Más Regveli Ének Nota: Duffam w Boha*. [Doufám v Boha v svém neštěstí – TRANOSCIUS 1912: č. 498]. Az énekeskönyvben minden vszk. 3. sora után egy új, a8-as metrumú, 4. sor is szerepel. A 6. vszk. kimarad, viszont 10. versszakként doxológia következik. A nótajelzésként megadott éneknek a versünktől eltérő a szótagszáma (8, 6, 8, 6).

X. Radvánszky II. János füzete (cr. 1679): 24a–b – Főcím: *Reg(g)eli Énekek*. – Cím: *Mas*.

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1691: 1/71–72 – Főcím: *SEQVUNTUR HYMNI QUOTIDIANI* – Alcím: *AD MATUTINAS PRECES*. – Élőfej: *HYMNUSOK*. – Cím: MAS. – A szöveg végén: *U. L.*

ZMK cr. 1718¹: 10–11 – Főcím: *REGGELI ÉNEKEK* – Élőfej: *REGGELI ÉNEKEK* – Cím: MAS. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 12–13 – Főcím: *REGGELI ÉNEKEK*. – Élőfej: *REGGELI ÉNEKEK*. – Cím: MAS. – A szöveg végén: *Amen*.

ILLYÉS András, 1703: 48–50 – Főcím: *REGGELI ÉNEKEK*. – Élőfej: *Reggeli Enekek*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 128; Lőcse 1701: 73; ZMK 1703: 10–11; ZMK 1706: 7–8; MLÓ 1730: 33–34; ÚZMK 1743: 536. sz., ZMK 1780: 7; ZMK 1781: 12–13; EÉ 1982: 91. sz. (8 vszk.)

Reggeli ének. 1630 előtt keletkezett. A szerző ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: Az *Otče Bože všemohoucí, slavný* kezdetű, biblikus cseh nyelvű ének.

Szövegét a Transcius-énekeskönyv alapján közöljük (1636-tól kezdve szerepel benne, RMNy 1655: [500–501] – hiányzik, ill. kézírással pótolva az általunk használt példányban; lásd még RMNy 2883: 558–559; RMK II. 1551: 598; RMNy 2591: 311 ♪ – az eltérő helyesírású szöveg a 4. versszakban tartalmaz lényegesebb eltérést: *Dals nám*

Telo zdrowé sylné, / Byť bylo k-prácy prýgemne. / Ke wssému dobrému schopne //; Vietórisz-kódex (1679): 97b–98a ♪ (kezdősor); Vietórisz-kódex (1679): II/7b (kezdősor); TRANOSCIUS 1912: c. 695.; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 324–325):

TRANOSCIUS 1728: 566–567.

[Élőfej: Pjsně Rannj.]

Giná

- [1.] OTče BOže wssemohaucý,
slawný a diwný w swé mocý,
bud' od nás chwálen s wděčnostj.
2. Žes nás nocy pominulé,
zachował od smrti náhlé,
y od přjhody nessořastné.
3. Od vkladů nepřátelských,
widomých y newidomých,
od mnohých hřjchůw smrtdlných.
4. Dals nám zdrowé silné Tělo,
kterěž skrz sen občerstwělo,
aby k práci schopnost mělo.
5. Rač také gako mocný Pán,
tento den sřastný dáti nám,
byť byl w gměnu twém požehnán.
6. Aťbychom w twém požehnánj,
pracowali w powolánj,
plnjce twá prikázanj.
7. Z wjry gsauc žiwi prawdiwě,
w bázni twé ctnostně, střžliwě,
wedli obchod sprawedliwě.
8. O vslyssiž tý žádosti,
kterýž bydljss na wysosti,
BOže Otče z swé milosti.
9. Pro swého Syna milého,
GEžjsse Pána nasseho,
požehneg práce každého.
10. Ať po zdegssim pracowánj,
dogdeme odpočjwánj,
s tebau w Nebi králowánj.

Versforma: a8, a8, a8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Otče Bože všemohoucí, slavný*; RMDT II. 21. sz. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 594. tétel.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–9; Kadencia: 1, 5. Egyéb előfordulás: TRANOSCIUS 1636: 118 (HS, 250). Mai énekeskönyvi változat: *Ó, felséges Atya Isten*, EÉ 1982: 91. sz.

120.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. MIHÁLYKÓ János: Keresztyéni istenes és áhitatos imadsagoc ... (Csepreg 1630): 302–305 – Főcím: *KöVETKEZNEC KöZöNSEGES JSTENI DICSERETec és Sóltároc.* – Alcím: *REGVELI DICSERetec.* – Élőfej: *Közönséges Dicséretec.* – Cím: MAS. *Ad Notam: Jóllehet nagy sokat* [szóltunk Dávidról, RPHA 691].

II. Lőcse 1635: 1/334–335 – Főcím: *KüLöMB KüLöMB-FELE ENEKEK.* – Élőfej: *KüLöM BKüLöMB=FELE ISTENI DICSIRETEK.* – Cím: MAS [= HALA-ADAS ES KöNYöSGES!]. *Nota: Jóllehet nagy sokat.*

III. Várad 1648: 2/302–303 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB féle Ditsiretek.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: MAS. *Nota: Jóllehet nagy sokat szoltunk.*

IV. Várad 1651: 2/302–303 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB féle Ditsiretek.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: MAS. *Nota: Jóllehet nagy sokat szolt.*

V. Lőcse 1654: 2/231–232 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMAR K^VLÖMB K^VLÖMB-FELE DITSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: MAS. Nota: *Jollehet nagy sokat szoltunk:.*

VI. Balogi cancionale (1659): 1/619–621 – Cím: MAS. Nota: *Jollehet nagy sokat:.*

VII. Lőcse 1673: 1/463–464 – Főcím és élőfej: *REGGELI DITSIRETEK.* – Cím: MAS. Nota: *Jollehet nagy sokat szol:.*

VIII. Kolozsvár 1680–1681: 2/302–303 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB FELE DICSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB Féle DICSIRETEK.* – Cím: MAS. Nota: *Jollehet nagy sokat szoltunk etc.*

IX. Lőcse 1694: 1/529–530 – Főcím: *REGGELI DICSIRETEK.* – Élőfej: *REGGELI DICSIRETEK.* – Cím: MAS. Nota: *Jollehet nagy sokat szol:.*

X. Lőcse 1696: 1/529–530 – Főcím: *REGGELI DICSIRETEK.* – Élőfej: *REGGELI DICSIRETEK.* – Cím: MAS. Nota: *Jollehet nagy sokat szol:.*

XI. Kolozsvár 1700: 2/307–308 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSERETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FÉLE DITSÉRETEK.* – Cím: REG. Nóta: *Jóllehet nagy sokat szóltunk:.*

XII. Radvánszky II. János füzet (cr. 1679): 24b–25b – Főcím: *Reg(g)eli Énekek*. – Cím: *Mas*.

XIII. Graduale sacrum (1699–1702): [570–572] – Főcím: *Sequentur [!] Cantiones Breiores in diebus Pro Festis usurpandæ, et secundum Alphabetum dispositæ ac descriptæ*. – Cím: *Alia Elegáns. Ez Enek Ki nyomtatva nincsen*.

XIV. Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 49–50 – Főcím: *Melodiæ Gratiarum actoriæ Mane Psallendæ*. – Cím: *Más Regvel Mondandó Ének*. – A szöveg végén: *Amen*.

XV. Kéziratos toldalék RMNy 1772 (XVII. század) – Cím nélkül.

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/378–379 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSÉRETEK*. – Alcím: *REGGELI DITSÉRETEK*. – *KÖZÖNSÉGES REGGELI DITSÉRETEK*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLEDitsérete*. – Cím: 297.) *MÁS. Nóta: Jóllehet nagy sokat szól:*.

Sarlai Mihály-énekeskönyv (1795): 56–57 ♪ – [Élőfej: *Reggeli és Estvéli Közönséges Énekek*.] – Cím: *PÉNTEKEN REGGEL Dits: N(ume)ro 296. Nóta: Akar: 74*.

Várad 1654: 2/289–290 – Főcím: *KözöNSEGES ENEKEK*. – Élőfej: *KözöNSEGES DICSERETEK* – Cím: *MAS. Nóta: Jollehet nagy sokat szolt:*.

Várad 1655: 2/302–303 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB féle Ditsirete*. – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: Jollehet nagy sokat szolt:*.

Kassa 1662: 2/390–391 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB féle Ditsiretec*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: Jollehet nagy sokat szolt:*.

Kassa 1673: 2/422–424 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB FELE DICSIRETEK*. – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FÉLE DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: Jollehet nagy sokat szol:*.

Lőcse 1675–1676: 2/333–334 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMÁR KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK*. – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: Jollehet nagy sokat szóltunk, etc*.

Kolozsvár 1690: 2/274–275 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DICSIRETEK*. – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB Féle DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: Jollehet nagy sokat szóltunk &c*.

Lőcse 1690: 1/469–471 – Főcím: *REGGELI DITSIRETEK* – Élőfej: *REGGELI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: Jollehet nagy sokat szol:*.

Lőcse 1691: 1/469–471 – Főcím: *REGGELI DITSIRETEK*. – Élőfej: *REGGELI DITSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: Jollehet nagy sokat szol:*.

Debrecen 1697: 2/227–228 – Főcím: *KüLöMB KüLöMB FELE DICSIRETEK*. – Élőfej: *KüLöMB KüLöMB-Féle DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nóta: Jollehet nagy sokat szóltunk Dávirúl [!]*.

Debrecen 1700: 2/354–355 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DITSERETEK*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSERETEK*. – Cím: *REG. Nóta: Jóllehet nagy sokat szóltunk:*.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), IV/4. *Jasz szponiznim szerczem, kTebi setujem*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 129 ♪; Bártfa 1647: 1/394; Lőcse 1670: 1/456–457; Lőcse 1701: 511–513; Lőcse 1719: 551–553; MLÓ 1730: 37–38; ÚZMK 1743: 541. sz.; D 1778: 296. sz.; K 1778: 12–13 ♪; SCHULEK–SULYOK 1945: 5. sz.; RÉ 1948: 486. sz. (11 vszk.); GyLK 2007, 792. sz. Nótajelzésként a 18. században bejegyezték a *Jóllehet nagy sokat szóltunk Dávidról* (RPHA 691) kezdetű XVI. századi énekhez a *Balogi cancionaléban* (1/427).

Reggeli ének. 1630 előtt keletkezett. Nem tudjuk, hogy rontott-e az akrosztichon: *SzAEMELIIMKI. Amennyiben igen, a Szemeli Imre szerzői név esetleg kiolvasható belőle*.

Versforma: a11(6,5) / a11(6,5) / a11(6,5).

A nótajelzésben megadott dallam: *Jóllehet nagy sokat szóltunk*, RMDT I. 195/IV. sz., 562–563. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: *Szívem megalázván tehozzád megyek*, **K 1744: 252. sz.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Szívem megalázván tehozzád megyek*, RÉ 1948: 486. sz.; GyLK 2007: 792. sz.

6 Angyali sereggel óltalmam vóltál – Zsolt 34,8; Mt 18,10; ApCsel 12,15

23 Büntül az Christusért ingyen öldozzon – *Ágostai Hitvallás* (1530): „IV. A megigazulás. Tanítják továbbá, hogy az emberek nem igazulhatnak meg Isten színe előtt a saját erejükből, tulajdon érdemeik vagy cselekedeteik alapján; hanem ingyen, Krisztusért, hit által igazulnak meg, ha hiszik, hogy (Isten) kegyelmébe fogadja őket és megbocsátja bűneiket a Krisztusért, ki halálával elégtételt adott bűneinkért. Ezt a hitet számítja be Isten, előtte érvényes igazsággul. Római levél 3. és 4. fejezete.” (*Konkordia könyv*, I, 23; lásd még I, 81–162.)

Nyomtatott kiadásai és kézírata:

I. Szép imádságos könyvecske ... (Lőcse 1632): 150–153 – Főcím: *SZEP ES AITatos Isteni DICSIRETEK Követköznek.* – [Alcím: *REGGELI Dicsiret.*] – Élőfej: *Reggeli Dicsiret.* – Cím: *MAS.* – A szöveg végén: *Amen.*

II. Imadsagos könyvecske ... isteni dicsiretekkel ... (Lőcse 1646): 2/155–158 – Főcím: *Szép és aitato ISTENI DITSIREtek következnek.* – *REGGELI Dicsiretek.* – Élőfej: *Reggeli Dicsiretek.* – Cím: *MAS.*

III. [Imadsagos könyvecske ... isteni dicsiretekkel ...] (Lőcse 1683): 151–154 – Főcím: *REGGELI DITSiretek.* – Cím: *MAS.*

IV. Eperjesi graduál (1635–1652): 367a–368a ♪ – Cím: *Cantio Matutina.* – Ezt a címet emeltük a főszöveg élére. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 585. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

Lásd még: Kolozsvár 1690: 2/319.

Reggeli hálaadás. 1632 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Ich dank dir, lieber Herre.* Szerzője Johannes Kolroß, (humanista nevei: Rhodanthracius, Carbonirosa, cr. 1487–1558) bázeli tanár, ortográfus, evangélikus énekszerző, drámaíró. (Lásd még: <http://www.deutsche-biographie.de/sfz44289.html> – letöltés: 2014. január.) Reggeli dicséretét 1993-ig tartalmazta az egyesített német énekeskönyv (EKG 1950: 335. sz., HEKG 1958, 72–73). Imádság és ének összetartozását mutatja, hogy az első, 1535 körüli kiadásban Luther imádságával együtt jelent meg Kolroß éneke (DKL 1535⁰²: ... *Mit eynem schönen gebet, voran gesetzet, Das ein yeglich Christen mensch zu morgens billich betten solt*).

A német ének hazai népszerűségére mutat, hogy a 17. század elején két másik magyar fordítása is keletkezett: Miskolci Csulyak Istváné 1610-ben (*Magasztallak én téged, Isten, egeknek királyát* – RMKT XVII, 2, 27. sz.) és Pécseli Király Imrée 1612 előtt (*Dicsérlek, Uram, téged* – RMKT XVII, 2, 3. sz.). Szilasi László tanulmányában a három magyar szöveg fordításelméleti, retorikai és metrikai elemzése során (2008, 265–276) megállapítja, hogy a harmadik, kötetünkben közölt, ismeretlen szerzőtől származó átültetés: „az eredetit pontról pontra, azonos terjedelemben, de nehézkesen követő fordítás, olyan fordulatokkal és képi tartalmakkal, amelyek talán XVI. századi eredetet sejtetnek”. A fordítás elsődleges célja a szöveg jelentésének a közvetítése volt: az eredeti hetero-forma (a7, b6, a7, b6 / c7, d6, c7, d6) is leegyszerűsödött (SZILASI, 2008, 268).

A magyar nyelvű reggeli énekek közötti hasonlóságnak eredőjét nem feltétlenül a magyar szövegek egymásra hatásában kell keresnünk (SZILASI, 2008, 269), hanem inkább az eredeti német szövegek (így Kolroß versének is) közös mintájában: Martin Luther reggeli imádságában. Legfeltűnőbb példája ennek Szenci Molnár Albert: *Hálát adok néked, mennybéli Isten* (RMKT XVII, 6, 160. sz.) kezdetű éneke, amelynek közvetlen forrása Johann Fabricius verse (H. HUBERT, 2003, 354). A Johannes Fabricius-féle reggeli ének viszont nem más, mint Luther reggeli imádságának megverselése (FISCHER–TÜMPEL, I, Nr. 219^a). Az *Eperjesi graduál* szerkesztője valószínűleg válogatás nélkül valamennyi általa ismert vagy az eperjesi gyülekezetben énekelt reggeli éneket beíratott a graduálba, így az ismeretlen szerző reggeli dicsérete után Miskolci Csulyak és Szenci Molnár fordítása, majd pedig egy másik ismeretlen szerző éneke következik (586–588. sz.).

WACKERNAGEL (III, Nr. 114.) az első megjelenés, egy 1535 körüli nürnbergi nyomtatvány (DKL 1535⁰²) alapján adja meg a szöveget, amelyben Luther reggeli imádsága után következik az ének (lásd még Breslau 1644: 763–764; Leutschau 1686: 1/5–7; Leutschau 1694: 237–239 – *Deß Morgens, so man auffstehet*; Leutschau 1700: 1/9–10 – [*Tägliche Morgen=Gesänge.*] *In bekanten Thon*; Oedenburg 1691: 390–392 – [*Morgen=Gesänge.*] (181) – a lőcseivel megegyező szöveg; FISCHER, I, 325–326):

Nürnberg cr. 1535.
(DKL 1535⁰²: A_{1v})*

WA, 30, I, 261.
(Lásd még EG 1993: Nr. 841; EÉ 1982: 729.)

Ein gebet des morgens zu sprechen.

Ein gebät wenn man auffstehet.

Jch dancke dir meyn hymelischer vatter durch Jesum Christum deynen lieben son, das du mich dise nacht vor allem schaden vnd fahr behütet hast, vnd bitte dich, du wöllest mich disen tage auch behütten vor sünden, vnd allem vbel, das dir all mein thun vnd leben gefalle, dann jch befille mich, meyn leib vnd seel, vnd alles, in deyne hende, Deyn heyliger Engel sey mit mir, das der böse feyndt keyne macht an mir finde, Amen.

WIr dancken dir, Gott unser hymlicher vater, durch Jesum Christ deinen lieben sun, das du mich dise nacht vor allem schaden und fahr behüt hast und bitten dich, du wöllest uns disen tag auch behüten vor sünden und allem übel, das dir unser thun und leben gefalle, dann wir befehlen unsere leyb und seele und alles in deine hende. dein heiliger Engel sey mit uns, das der böse feind keine macht an uns finde. Amen.

Nürnberg cr. 1535. ♪
(DKL 1535*A_{2r}-A_{4r}.)*

[Föcím: Ein schön geystlich new Liede, zû singen, So
man zû morgens auffgestanden ist. Jn dem thon,
Entlaubt ist vns der walde.]
Das lied, Jch danck.

1. JCh danck dir lieber Herre,
das du mich hast bewart,
Jn diser nacht geferde,
darin(n) jch lag so hart
Mit finsternis vmbfangen,
darzû in grosser not,
daraus jch bin entgangen,
halffst du mir Herre Gott.

2. Mit danck wil jch dich loben,
O du mein Got vnd Herr,
Jm hymel hoch dort oben,
den tag mich auch gewer,
warumb jch dich thû bitten,
vnd auch deyn will mag seyn,
Layt mich in deynen sitten,
vnd brich den willen meyn.

3. Das jch Herr nit abweyche,
von deyner rechten ban.
Der feynd mich nit erschleyche,
darmit jch yrr möcht gan,
Erhalt mich durch deyn güte,
das bitt jch fleyssig dich,
fürs teuffels list vnd wütten,
darmit er setzt an mich.

4. Den glauben mir verleyhe,
an deynen Son Jhesu Christ.
Meyn sünd mir auch verzeyhe,
alhie zû diser frist,
Du wirst mirs nicht versagen,
wie du verheyssen hast,
das er meyn sünd thût tragen,
vnd lößt mich von dem last.

5. Die hoffnung mir auch gibe,
die nicht verderben lest.
Darzû ein Christliche liebe,
zû dem der mich verletzt,
Das jch jm güts erzeige,
such nit darin(n) das mein,
vnd lieb jn als mich eygen,
nach all dem willen deyn.

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 5–7.)

[Föcím: Tagliche Morgen= Abend= und Buß=Lieder.
Tagliche Morgen=Gesänge.]
Jn bekandter Melodey.

1. JCh danck dir lieber HERre,
daß du mich hast bewahrt,
in dieser Nacht gefähre,
darin ich lag so hart:
mit Finstemüß umbfangen,
darzu in grosser Noth,
darauß ich bin entgangen,
halffst du mir HERre GOTT.

2. Mit Danck will ich dich loben,
O du mein GOTT und HERR,
im Him(m)el hoch dort oben,
den Tag mir auch gewähr,
warumb ich dich thu bitten,
und auch dein Will mag seyn,
leyt mich in deinen Sitten,
und brich den Willen mein.

3. Daß ich HERR, nicht abweiche,
von deiner rechten Bahn,
der Feind mich nicht erschleiche,
damit ich irr möcht gahn.
Erhalt mich durch dein Gütte,
das bitt jch fleißig dich,
fürs Teuffels List und Witten,
damit er setzt an mich.

4. Den Glauben mir verleyhe,
an deinen Sohn JESum CHrist,
mein Sünd mir auch verzeyhe,
alhier zu dieser Frist,
du wirst mirs nicht versagen,
wie du verheissen hast,
daß er mein Sünd thut tragen,
und löß mich von der Last.

5. Die Hoffnung mir auch giebe,
die nicht verderben läst,
darzu Christliche Liebe,
zu dem der mich verletzt,
daß ich ihm Guts erzeige,
such nicht darinn das mein,
und lieb ihn als mich eigen,
nach all dem Willen dein.

6. Dein wort laß mich bekennen,
vor diser argen welt.
Auch mich deyn diener nennen,
nicht fürchten gewalt noch gelt,
Das mich bald möcht abkeren,
von deyner warheyt klar,
Wölst mich auch nicht verscheren,
von der Christlichen schar.

7. Laß mich den Tag vollenden,
zû lob dem namen dein.
Das jch nicht von dir wende,
ans end bestendig sein,
Behüt mir leib vnd leben,
darzû die frucht im land,
was du mir hast gegeben,
steet als in deyner hand.

8. Herr Christ dir lob jch sage,
vmb deyne wolthat all.
Die du mir all meyn tage,
erzeygt hast vberal,
dein namen wil jch preysen,
der du alleyn bist güt,
Mit deynem leyb mich speyse,
trenck mich mit deynem blût.

9. Deyn ist alleyn die ehre,
deyn ist alleyn der rhûm.
Die rach dir niemand were,
dein segen zû vns kum,
Das wir im frid entschlaffen,
mit gnaden zû vns eyl,
Gib vns des glaubens waffen,
fürs Teuffels listig pfeyl.

6. Dein Wort laß mich bekennen,
für dieser argen Welt,
auch mich dein Diener nennen,
nicht fürchten Gewalt noch Geld,
daß mich bald möcht ableiten,
von deiner Wahrheit klar,
wolst mich auch nicht abscheiden,
von der Christlichen Schaar.

7. Laß mich den Tag vollenden,
zu Lob den Nahmen dein,
daß ich nicht von dir wende,
ans End beständig seyn.
Behüt mir Leib und Leben,
darzu die Frucht im Land,
was du mir hast gegeben,
steht alls in deiner Hand.

8. HErr CHrist dir Lob ich sage,
für deine Wohlthat all,
die du mir all mein Tage,
erzeigt hast überall.
Dein Nahmen will ich preisen,
der du allein bist gut,
mit deinem Leib mich speise,
tranck mich mit deinem Blut.

9. Dein ist allein die Ehre,
dein ist allein der Ruhm,
die Rach dir niemand wehre,
dein Segen zu uns komm,
daß wir im Fried einschlaffen,
mit Gnaden zu uns Eyl,
gieb uns des Glaubens=Waffen,
fürs Teuffels lüstige Pfeil.

Joh. Kohl.

Versforma: a14(7,7) / a14(7,7) / b7, b7 / c7, c7. – A szótagszám és a rímelés ingadozó, bizonytalan.

A nótajelzésben megadott dallam: *Ich dank dir, lieber Herre; Lob Gott getrost mit Singen*; RMDT II. 234/a sz. Első előfordulása: Nürnberg 1535 körül, Böhmische Brüder 1544; Zahn 5354b; DKL B41, B41A (III/1/1). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 585. tétel.** Ez a dallam nem egyezik meg egyik német forrással sem, de egyértelmű, hogy ezekből származik. Hangnem: hypojón; Ambitus: V–5; Kadencia: V, V, V, V, 2, 2, 2. Mai énekeskönyvi változat: *Lob Gott getrost mit Singen*, EG 1993: Nr. 243.

10 szénlye – színlelje

13–20 Adgy igaz hitet ... Remenséget-is ... Szeretetet – 1Kor 13,13

122.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Bártfa 1647: 1/393–394 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: Noßßa Isten-félö bent* hiv[ek – kiad. RMKT XVII, 6, 33. sz.].

II. Várad 1651: 2/301–302 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB féle Ditsiretek*. – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: Nosza Istenfélö sz. hiv.:*

III. Várad 1648: 2/301–302 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB féle Ditsiretek.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Noszsa Isten-félő szent hiv.*

IV. Lőcse 1654: 2/231 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMAR K^VLÖMB K^VLÖMB-FELE DITSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Nosza Isten-félő szent hivek:.*

V. Apostagi graduál (XVII. század eleje): 17b – Cím nélkül. – A szöveg végén: &. – A törzsanyag keletkezésénél későbbi kéz írta le.

VI. Eperjesi graduál (1635–1652): 384a–b – Cím: *Reggeli Enek. Ad no[tam]: Noszsa Jstenfélő szent.* – Ezt a címet emeltük a főszövegbe. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 606. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

VII. Kecskeméti graduál (1637–1681): 305–306 – Főcím: *Szep diczeretők MELLYEKET REGGEL AZ TEM[PLOM]BANKEL EL MONDANI, mikor az körösztyenők be gyüleköznek könyörgesre auagy Praedicationora.* – Cím: *Nosza Isten felő szent hiuek Nota.*

VIII. Balogi cancionale (1659): 1/618–619 – Cím: *Nota: Noszsa I(ste)nfélő sz. hiv.*

IX. Lőcse 1673: 1/462–463 – Főcím és élőfej: *REGGELI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Nosza Isten félő szent.*

X. Lőcse 1694: 1/528–529 – Főcím: *REGGELI DICSIRETEK.* – Élőfej: *REGGELI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Noszsa Istenfélő szent.*

XI. Lőcse 1696: 1/528–529 – Főcím: *REGGELI DICSIRETEK.* – Élőfej: *REGGELI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Noszsa Istenfélő szent.*

XII. Kolozsvár 1700: 2/306–307 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSERETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FÉLE DITSÉRETEK.* – Cím: *REGG. Nóta: Nosza istenfélő szent hí:.*

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/377 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSÉRETEK.* – Alcím: *REGGELI DITSÉRETEK. – KÖZÖNSÉGES REGGELI DITSÉRETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE Ditséreték.* – Cím: 296.) *MÁS. A' XXXIII. SOLT: Nótájára.*

Sarlai Mihály-énekeskönyv (1795): 48–50 ♪ – [Élőfej: *Reggeli és Estvéli Közönséges Énekek.*] – Cím: *SZEREDÁN REGGEL Dits: N(ume)ro: 295. Nót. 'Sólt. XXXIII.*

Várad 1654: 2/288–289 – Főcím: *KöZöNSEGES ENEKEK.* – Élőfej: *KöZöNSEGES DICSERETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Nosza Isten félő szent hivek:.*

Várad 1655: 2/301–302 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB féle Ditsiretek.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Nosza Istenfélő sz. hiv:.*

Kassa 1662: 2/389–390 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB féle Ditsiretec.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Nosza Istenfélő szent hiv:.*

Kassa 1673: 2/421–422 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB FELE DICSIRETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Nosza Istenfélő szent hiv:.*

Lőcse 1675–1676: 2/332–333 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMÁR KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Nosza Isten félő szent hivek, etc.*

Kolozsvár 1680–1681: 2/301–302 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB FELE DICSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB Féle DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Noszsa Istenfélő szent hivek etc.*

Kolozsvár 1690: 2/274 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DICSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB Féle DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Noszsa Istenfélő szent hivek, &c.*

Lőcse 1690: 1/468–469 – Főcím: *REGGELI DITSIRETEK.* – Élőfej: *REGGELI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Noszsa Istenfélő szent.*

Lőcse 1691: 1/468–469 – Főcím: *REGGELI DITSIRETEK.* – Élőfej: *REGGELI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Noszsa Istenfélő szent.*

Debrecen 1697: 2/226–227 – Főcím: *KüLöMB KüLöMB FELE DICSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB KüLöMB-Féle DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Nosza Istenfélő Szent hivek: etc.*

Debrecen 1700: 2/352–353 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DITSERETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSERETEK.* – Cím: *REGG. Nóta: Nosza Istenfélő szent:.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 158 ♪; Lőcse 1670: 1/455–456; Lőcse 1701: 510–511; Lőcse 1719: 550–551; MLÓ 1730: 40–41; ÚZMK 1743: 542. sz.; D 1778: 295. sz.; K 1778: 11–12; RÉ 1948: 494. sz. (4 vszk.).

Reggeli ének. A 17. század első harmadában keletkezett. Szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük. A nótajelzések Szenci Molnár Albert 33. zsoltárfordítására utalnak. Elképzelhető, hogy versünk a genfi zsoltárok alkotó és igen korai befogadását mutatja: a megismert versformára és dallamra az ismeretlen szerző eredeti szerzeményt írt.

Versforma: a9, b8, a9, b8 / c6, c6, d5 / e6, e6, d5.

A nótajelzésben megadott dallam: *Nosza, istenfélő szent hívek*; RMDT II. (311. sz.), 643. Első előfordulása: Louis Bourgeois, Strasbourg, 1545. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 33. sz.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–9; Kadeneia: 2, 5, 2, 5, 2, 2, 5, 5, 5. Mai énekeskönyvi változatok: *Nosza, istenfélő szent hívek*, RÉ 1948: 33. sz.; GyLK 2007: 696. sz.

123.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Lőcse 1635: 1/369–370 – Főcím: *KüLöMB KüLöMB-FELE ENEKEK*. – Élőfej: *KüLöMB KüLöMB-FELE ISTENI DICSIRETEK*. – Cím: MAS [= TEMPLOMBA MENESKORA való Enek]. *Nota: Istenünkhöz foházkodván, &c.* [RPHA 618]. – A példány csonkasága miatt a cím, a 8. és 9. vszk. szövege hiányos. A szögletes zárójelekkel jelölt részeket a III. forrásból egészítettük ki.

II. PÉCSELI KIRÁLY Imre: Catechismus ... (Lőcse 1635): K_{5r-v} – Főcím: *EGYNEHANY SZEPE ISTENI DICSERETEK, Mellyeket a Catechismusnak tanulásakor mondhatni*. – Cím: *I. Regveli Hálá-adás. NOTA: Istenünkhöz foházkod, etc.* – Ezt a címet emeltük be a főszövegbe.

III. Várad 1651: 2/264–265 – [Főcím: *AZ UR VATSORAJAROL*. – Élőfej: *UR ASZTALAROL VALO DITSIRETEK*.] – Cím: MAS. *Reggelre valo*.

IV. Lőcse 1654: 2/252–253 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMAR K^{ve}LÖMB K^{ve}LÖMB-FELE DITSIRETEK*. – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

V. Eperjesi graduál (1635–1652): 369b–370a – Cím: *Alia. Ad not[am]: Istenünkhöz fo[házkodván]*. – Kiad. FERENCZI, 588. tétel. – Pótlásként, 1635 után került a graduálba.

VI. Kecskeméti graduál (1637–1681): 415–416 – Főcím: *Masodik Rend. Melyben KÖZÖNSEGES IDŐBEN, PRÆDIKAZ[I]O TAYBA, AZ AZ, ELŐTTE S UTANNA ENEKLENDő közönséges Isteni diczeretek foghlaltatnak be*. – Cím: MAS. *Regeli hala adas*.

VII. Balogi cancionale (1659): 1/319 – Cím: *REGGELI HALA ADÁS*.

VIII. Lőcse 1673: 1/465–466 – Főcím: *REGGELI DITSIRETEK*. – Élőfej: *REGGELI DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

IX. Lőcse 1694: 1/531–532 – Főcím: *REGGELI DICSIRETEK*. – Élőfej: *REGGELI DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

X. Lőcse 1696: 1/531–532 – Főcím: *REGGELI DICSIRETEK*. – Élőfej: *REGGELI DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

XI. Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 53–54 – Főcím: *Melodiæ Gratiarum actoriæ Mane Psallendæ*. – Cím: *Más Reggeli Ének Nota: Téged dicsérünk*. – I. változat. – A szöveg végén: *Amen*. – 11 versszakos változat: az 1–2. és a 4–9. vszk., a 3. vszk. hiányzik, a 6. és 7. vszk. között új vszk. van, a 9. vszk. után pedig két új vszk. következik.

XII. Öreg gradual ... (Gyulafehérvár 1636): 1/188–189 – Főcím: *SEQVVNTVR HYMNI QVOTIDIANI*. – Alcím: *AD MATVTINAS PRECES*. – Élőfej: *Hymni quotidiani*. – Cím: *ALIVS*. – A szöveg végén: *Vgy légyen*.

XIII. Várad 1648: 1/65–67 – Főcím: *SEQVVNTVR HYMNI QUOTIDIANI*. – Alcím: *AD MATVTINAS PRECES*. – Élőfej: *KöZÖNSEGES HYMNUSOK*. – Cím: MAS. – A szöveg végén: *U. L.*

XIV. Várad 1651: 1/65 – Főcím: *SEQUUNTUR HYMNI QUOTIDIANI*. – Alcím: *AD MATVTINAS PRECES*. – Élőfej: *KÖZÖNSEGES HYMNUSOK*. – Cím: MAS.

XV. Lőcse 1654: 1/73 – Főcím: *SEQUUNTUR HYMNI QUOTIDIANI*. – Alcím: *AD MATVTINAS PRECES*. – Élőfej: *MINDENNAPRA VALO HYMNUSOK*. – Cím: MAS. – A szöveg végén: *U. L.*

XVI. Bélyei graduál (1642–1653): 159–160 – Főcím: *Sequentur Hymni Quotidiani*.

XVII. Pozsonyi tordalék (XVII. sz. 1. fele): 2/30a–b – Főcím: *Himni quotidiani ad preces matutinas*. – Cím: MAS. – A szöveg végén: *Ugy legyen*.

XVIII. Balogi cancionale (1659): 1/77–78 – Főcím: *SEQVUNTUR HYMNI QUOTIDIANI*. – Cím: MAS. – A szöveg után: *Ugy Legyen*.

XIX. Radvánszky II. János füzete (cr. 1679): 22a–23a – Főcím: *Reg(g)eli Énekek*.

XX. Kassa 1673: 1/70–71 – Főcím: *SEQUUNTUR HYMNI QUOTIDIANI*. – Élőfej: *KÖZÖNSÉGES HYMNUSOK*. – Cím: MAS.

XXI. Lőcse 1673: 1/66–67 – Főcím: *SEQUUNTUR HYMNI QUOTIDIANI*. – Alcím: *AD MATVTINAS PRECES*. – Élőfej: *HYMNUSOK*. – Cím: MAS.

XXII. Lőcse 1694: 1/68–69 – Főcím: *SEQVUNTUR. HYMNI QUOTIDIANI.* – Alcím: *AD MATUTINAS PRECES.* – Élőfej: *HYMNUSOK.* – Cím: *MAS.*

XXIII. Lőcse 1696: 1/68–69 – Főcím: *SEQVUNTUR. HYMNI QUOTIDIANI.* – Alcím: *AD MATUTINAS PRECES.* – Élőfej: *HYMNUSOK.* – Cím: *MAS.* – A szöveg végén: *U. L.*

XXIV. Kolozsvár 1700: 2/310–311 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSERETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FÉLE DITSÉRETEK.* – Cím: *REGGELI.*

XXV. Cantvs catholici Latino-Hvngarici ... (Kassa 1674): 208–209 – Főcím: *KöVETKEZNEK HETEDSZAKARA VALO HET KöNYÖRGő REGGELI ENEKEK. Mellyeket mondhatni töb Nótákra-is: fol. 36.* [Üdvöztőnk anyja, szent Szűz ♪] 43. [Dicsőség mennyben Istennek ♪] 76. [Nagy Istennek szent Angyala ♪] 95. [Gyermekek szent Szűztől születék ♪]. – Élőfej: *VÍZ-KERESZT UTANRA VALÓ ENEKEK.* – Cím: *VII. Azon Nótára.* – A XII. változat átköltése. – Az ének után a következő, a dallamra vonatkozó, illetve a diktálás utáni éneklési módokról szóló megjegyzés áll:

„Ezen Hét Éneket a’ 176-dik [!] foliuson lévő Nótára-is mondhatni, ilyen formán;

Add-meg Isten ezt Christusért; Oh kegyes Isten: A’ ki értünk ontot szent vért: Áldot Isten. Ily buzgó kiáltásunkért, A’ szent Oltáron hagyot bért.

De ugy, hogy egy avagy két gyermek elől mondgya czikkelyenként; utánnok a’ többi. A’ mint egyéb Enekeket-is kel közönségesen énekeltetni, hogy a’ Népek buzgóságra indittassanak, a’ szöveget meg-értvén.”

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/380–381 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSÉRETEK.* – Alcím: *REGGELI DITSÉRETEK.* – *KÖZÖNSÉGES REGGELI DITSÉRETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE Ditséreték.* – Cím: *300.) MAS. Nóta: I(ste)nünkhöz fohászkodván:.* – XII. változat.

Sarlai Mihály-énekeskönyv (1795): 59–61 ♪ – [Élőfej: *Reggeli, és Estvéli Közönséges Énekek.*] – Cím: *SZOMBATON REGGEL. Dits: N(ume)ro 299. Nóta: Akar: N(ume)ro: 1. 174. 213. 134. 'Sólt: C. CXXXIV.*

Egynehány szép soltarok és isteni ditséreték ... (Váradi 1648): 3–5 – Élőfej: *REGGELI DITSERETEK.* – Cím: *REGGELIHála-adás.* – I. változat.

Váradi 1654: 1/44 – Főcím: *MINDENNAPI AVAGY KözöNSEGES HYMNUSOK.* – Élőfej: *KözöNSEGES HYMNUSOK.* – Cím: *MAS.* – XII. változat.

Váradi 1654: 2/252 – Élőfej: *REGGELI DICSIRET.* – Cím: *REGGELRE VALO.* – I. változat.

Váradi 1655: 1/65 – Főcím: *SEQUUNTUR HYMNI QUOTIDIANI.* – Alcím: *AD MATUTINAS PRECES.* – Élőfej: *KözöNSEGES HYMNUSOK.* – Cím: *MAS.* – A szöveg végén: *U. L.* – XII. változat.

Váradi 1655: 2/264–265 – [Főcím: *AZ UR VATSORAJAROL.* – Élőfej: *UR ASZTALAROL VALO DITSIRETEK.*] – Cím: *MAS. Reggelre valo.* – I. változat.

Kassa 1662: 1/62–63 – Főcím: *SEQVVNTVR HYMNI QUOTIDIANI.* – Alcím: *AD MATUTINAS PRECES.* – Élőfej: *KÖZÖNSEGES HYMNUSOK.* – Cím: *MAS.* – A végén: *U. L.* – XII. változat.

Lőcse 1675–1676: 1/73 – Főcím: *SEQUUNTUR HYMNI QUOTIDIANI.* – Alcím: *AD MATUTINAS PRECES.* – Cím: *MAS.* – A szöveg végén: *Ugy Légyen.* – XII. változat.

Lőcse 1675–1676: 2/366–367 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMÁR KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.* – I. változat.

Kolozsvár 1680–1681: 1/64–66 – Főcím: *SEQVUNTUR HYMNI QUOTIDIANI.* – Alcím: *AD MATUTINAS PRECES.* – Élőfej: *KözöNSEGES HYMNUSOK.* – Cím: *MAS.* – XII. változat.

Az kereszteny hűtnek ... (Bártfa 1689): E_{3v-4r} – Cím: *MAS, Reggeli ének.* – Az I. változat.

Kolozsvár 1690: 1/50–51 – Főcím: *SEQVUNTUR HYMNI QUOTIDIANI.* – Alcím: *AD MATUTINAS PRECES.* – Élőfej: *KözöNSEGES HYMNUSOK.* – Cím: *MAS.* – XII. változat.

Lőcse 1690: 1/66–67 – Főcím: *SEQVUNTUR HYMNI QUOTIDIANI.* – Alcím: *AD MATUTINAS PRECES.* – Élőfej: *HYMNUSOK.* – Cím: *MAS.* – XII. változat.

Lőcse 1690: 1/471–472 – Főcím: *REGGELI DITSIRETEK.* – Élőfej: *REGGELI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.* – I. változat.

Lőcse 1691: 1/66–67 – Főcím: *SEQVUNTUR HYMNI QUOTIDIANI.* – Alcím: *AD MATUTINAS PRECES.* – Élőfej: *HYMNUSOK.* – Cím: *MAS.* – A szöveg végén: *U. L.* – XII. változat.

Lőcse 1691: 1/471–472 – Főcím: *REGGELI DITSIRETEK.* – Élőfej: *REGGELI DITSIRETEK.* – Cím: *MAS.* – I. változat.

Debrecen 1697: 1/39 – Főcím: *KöVETKEZNEK MINDEN NAPRA VALO HIMNUSOK.* – Alcím: *Reggeli Könyörgésre való HYMNUSOK.* – Élőfej: *KözöNSEGES HYMNUSOK.* – Cím: *MAS.* – XII. változat.

Debrecen 1700: 2/356–357 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DITSERETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSERETEK.* – Cím: *REGGELI.*

ILLYÉS András, 1703: 47–48 – Főcím: *REGGELI ENEKEK.* – Élőfej: *Reggeli Enekek.* – Az I. változathoz áll közelebb.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 128 ♪; Bártfa 1647: 1/68 – XII. változat; Bártfa 1647: 2/423 – I. változat; Lőcse 1670: 1/66–67; Lőcse 1670: 1/457–458; Lőcse 1719: 555–556 (*REG: Nót: Istenünkhöz fohászkod:*); MLÓ 1730: 25–27; ÚZMK 1743: 533. sz.; D 1778: 299. sz.

A források két nagyobb családba rendezhetők. Az egyik főváltozat kezdősora: *Mennyei Atyánk, Úristen ...*, ehhez a családhoz tartozik az I–XI. forrásszöveg. A másik főváltozat kezdősora: *Mennyei Atya Úristen ...*, ehhez a családhoz tartozik a XII–XXIV. forrásszöveg. A nyomtatott kiadások és kéziratok egy része mindkét változat szövegét külön közli. Az eltérések nagy száma miatt mi is külön közöljük mindkét főváltozatot.

Reggeli hálaadás. 1635 előtt keletkezett. Szerzője és forrása (himnusz?) ismeretlen.

Versforma: a8, a8, a8, a8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Istenünkhöz fohászkodván*, RMDT II. 295. sz., 636–637. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 128.** Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 3, 1, 2.

124.

Nyomtatott kiadásai és kézirata:

I. SZATHMÁRNÉMETHI Mihály: Mennyei tárház kulcsa ... (Kolozsvár 1676): 2/1–2 – Főcím: *REGGELI s' ESTVELI, Könyörgő és Hála-adó AHITATOS ENEKEK.* – Élőfej: *Reggeli hála-adó Enek.* – Cím: *REGGELI ENEK.* Nótája: *Szent Dávid Prophéta az Ist: [Istennek nagy hatalmát látván, RPHA 1308].*

II. Lőcse 1694: 1/533–535 – Főcím: *REGGELI DICSIRETEK.* – Élőfej: *REGGELI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Notá: Sz. Dávid Prophéta az:.*

III. Lőcse 1696: 1/533–535 – Főcím: *REGGELI DICSIRETEK.* – Élőfej: *REGGELI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nota: Sz. Dávid Prophéta az:.*

IV. Csurgai toldalék (1680 után): 106–111 – Cím: *MAS Nota: Sz: Davidproféta az:.*

Egyéb előfordulásai:

SZATHMÁRNÉMETHI Mihály: *Mennyei tárház kulcsa ...* (Kolozsvár 1681): 2/1–2 – Főcím: *Reggeli s' Estvéli, Könyörgő Hála-adó AHITATOS ENEKEK.* – Élőfej: *Reggeli könyörgő s' Hála-adó Enek.* – Cím: *Reggeli Enek.* *Nota: Szent Dávid Prophéta az Ist:.*

SZATHMÁRNÉMETHI Mihály, 1702: 296–298 – Főcím: *Reggeli 's Estvéli Könyörgő és Háladó Áhítatos ÉNEKEK.* – Élőfej: *Reggeli Ének.* – Cím: *REGGELI ÉNEK.* Nótája: *Sz: Dávid Prof az Isten:.*

Lásd még: Lőcse 1719: 558–560; ÚZMK 1743: 535. sz.; D 1778: 301. sz.

Reggeli ének. 1676 előtt keletkezett. A szerző az akrosztichon – NEMETI MIHALI – és az első nyomtatott megjelenés alapján Szathmárnémethi Mihály református lelképásztor (1638–1689). A rendkívül termékeny teológiai munkásságot kifejtő szerzőnek erről az egyetlen magyar verséről van egyelőre tudomásunk. Külön monográfiát kívánna életrajza és teológiai munkáinak elemzése. Jegyzetünkben életrajzát KOLUMBÁN Vilmos József (2003) nyomán vázlatosan foglaljuk össze. (A kolozsvári Farkas utcai templomban lévő halotti chartájának kiadását lásd ZOVÁNYI, 1895, 83–84; lásd még RMSz, I, 770; ÚMIL², 2060).

1638. szeptember 27-én született Szathmárnémethben. Iskoláit szülőhelyén, majd Szatmáron (1652–1656), Debrecenben (1657), Sárospatakon (1658) végezte. 1661–1664-ben Tokajban volt rektor. 1664. május 23-tól a franekeri, 1664. szeptember 1-től a groningeri, 1665 tavaszától az utrechti, 1666. április 12-től pedig a leideni egyetemre iratkozott be. 1667. szeptember 8-án Amszterdamban felkereste Comeniust, aki emlékeztetőt (*Memoriale ...*) adott át Szathmárnémethinek és társainak: 10 pontban felsorolta a magyarországi barátai, ill. volt tanítványai számára szóló küldeményeit és üzeneteit. (VIZKELETY András, *Magyar diákok Comeniusnál 1667-ben*, ItK, 61 (1967), 190–192.)

Hazatérése után, 1668–1670 között ismét rektor volt Tokajban. Göncön 1670. december 17-én szentelték fel lelképásztorrá. Göncöt a katolikusok (Szegedi Ferenc egri püspök; Kolozsvári István kanonok; Sámbar Mátyás jezsuita) támadásai miatt 1672. január 20-án el kellett hagynia, Debrecenbe menekült. Kolozsvárra 1673. március 14-én az egyházközség másodlelkészéül választották meg. 1681-től a kalotaszegi egyházmegye esperese lett.

1689. május 25-én halt meg Kolozsvárott. Herepei János jellemzése szerint: „Noha maga Németi Mihály aligha tartozott a korszerű nézeteket valló újítók közé, mégis feltűnik a művelődés ügye iránti rendkívüli odaadása.” (*Az öreg Comenius néhány magyar híve*, in *Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez III.: HEREPEI János cikkei*, szerk. KESERŰ Bálint, Budapest–Szeged, JATE, 1971, 412).

Szathmármémeti saját műveit a következőképpen foglalja össze 1686-os prédikáció-kötetében (RMK I. 1353: b_{1r}–b_{4r}): „A’ *Kegyes Olvasohoz*. KEgyes Olvaso, az Istenemnek nékem adatot, talentumom Berént, az ő Felsege velem lévő Lelkének kegyelme által, irtam, s’ már világra-is bocsátattam, apró Könyvecskéket, ugy mint.

1. *Reformata Ecclesiában lévő idvességről*. [RMK III. 2347]

2. *Sido Grammatikát*. [RMK III. 2386]

3. *Igasság proba követ*. [RMK I. 1094; RMK I. 1131]

4. *Azon igasság proba követnek nyert perét*. [RMK I. 1095; RMK I. 1132]

5. *Az egy Isteni természetben lévő, három Isteni bémélyeknek Tükörét*. [RMK I. 1150]

6. *Evangeliumnak világos tükörét*.

7. *Soltárok magyarázattját*. [RMK I. 1234; RMK I. 1249; RMK I. 1341]

8. *Mennyei Tárház Kulcsát*. [RMK I. 1149; RMK I. 1194; RMK I. 1239; RMK I. 1262; RMK I. 1332; RMK I. 1488b; RMK I. 1541a; RMK I. 1588b]

9. *Evangeliumi Dominicát*. [RMK I. 1179]

10. *Catechetica Dominicát*. [RMK II. 1402]

11. *Halotti Centuriát*. [RMK I. 1301; RMK I. 1320a]

12. *Praedicátori erősségét és*

13. *e’ Dominica Toldalékját*. [RMK I. 1353]

Ezeket kívül irtam: az Apostoli cselekedetekre, a’ Sz. Pál minden leveleire (az Sidokhoz irt levelen kívül) exegetico practica analysisist. Két miscellana Centuriát. Egy innepi Centuriát. Profetai és Apostoli Reformata vallást oltalmazó Paisocskát. A’ *Jesus Christus örök Istenségéről kiváltképpen való Praedicatiokat*. A’ *Jesus Christus örök Istenségét tagado, Enyedi Könyvének, Praedicatiókban való meg-czáfoltatását*. *Evangeliumi igasság sajtoját: mellyben egy Sodoma hegyén termett bölgő gerezd, meg-sajtoztatott. Magyar Cateheticát*. A’ *Nabugodonozor nagy álló képét*, és többeket. Kik-is, többire mind kébek, csak typus alá való írást kívánnának némellyek. Mellyeket, hogy én bocsáthassak világra, arra magamat nem igrhetem. 1. m. Az Isten dicsőségéhez, s’ annak eßközinek elő mozdításához, buzgo Patronusok igen kevesek. 2. m. Az én hoßbas betegeskedésim, engemet naponként, koporso(m)hoz közelítenek. Ha, az én halálóm után, valaki, az én munkámat Beretök közzül, valamellyik írásomat, kívánná meg-lehet: m. ha Isten ő Felsege, az én nevemet viselő Fiácskám, e’ Sz. Bölgalatra méltóztatná, kit én, ő B. Felsegének ajánlottam, mint Samuelt régen, az ő Bülei: talám ő világ eleiben adhat be(n)ne, mint sok Tudos Attyoknak, Tudományát követő (mineműek igen ritkák nemzetünkben, à Tudosok fiai közzül) jo fiak Bóktak, más kereßtyén orßágokban cselekedni. Ha penig, ebben meg-fogyatkozom, és ő általa, holtom után, Írásimban meg-nem elevenedhetem: vagyon nékem, egy Fogadot Fiam, kiben el-hiße, meg nem fogyatkozom, mellyre-is fiui engedelmességgel magát köteleßte. Lehet-is az én Írásimnak ki nyomtatásában mód, ha Isten, ez 70. eßtendőtül fogva tarto nemzetséges hadakózásokat le-Bállittya: mert ha Isten élteti, Nemz. s’ Becsülletes Brewer Samuel Vramat, Lőcse Városának Túdós Typographusát, és azon Királyi Városnak Fő Biroságot viselt, jó Vramat, az én munkáimban kéß leßen ki-nyomtatni: mint az ő kegyelme, nékem becsüllettel irt, leveléből, ki-tetßik. Mellyet, hogy senki, kérketségemnek, ne magyarázzon: imé Borol Bora, annak, à Fü embernek levelét, ki-nyomtatattam.

Admodum Reverende atq(ue) Clarissime Domine Némethi, Domine mihi observantissime. Salutem cum servitior meor promtitudine præmissa. Præclara tua, Vir Admodum Rever. in Ecclesia Dei merita, me alliciunt, Te salutandum, simulq(ue) ad officia mea erga eundem declarandum, præsertim cum abs Te, per Domin. Paulum Molnar honorificam acceperim salutationem. Et cum præterea ab eo bono Viro intellexissem, Vestram Adm. Rev Claritatem, habere quædam ex laboribus suis, publico prælo comittenda, Conciones scil. Dominicales, vel alia opera. Quod si itaq(ue) visum fuerit Vestræ Rever. eadem meo Prælo subministrare, rogo velit me earundem participem facere, conabor alia quaq(ue) data occasione, servitiis meis demereri. In reliquo Vestr. Rever. Claritatem Domino Deo commendo, me vero ejus favori. Epperiessini raptissimè die 29. Jan. 1683. Admodum Re(veren)dæ Vestræ Claritat. Servus observantissimus. Samuel Brever, Typogr. Leucs.

Ezeket így ertvén, K. O. régi igiretem, és némelly, meßße lakó, Tißteletes Uraim, s’ Bölga társaimnak, hozzám küldött, Tiß. Attyokfiai által tött izenetek, s’ kívánságok Berént, az Apostoli cselekedetekre írot, exegetico practica Analysisomat, kell vala már ki-bocsátanom. Mellyet azon T. Uraim s’ Atyámfiai, kívánságokra, az el-mult 1685ben, Martiusban, el-is kezdettem vala typus alá, illyen titulus alatt: *Ecclesiæ apostolicæ æconomia: etc.* irni; de az én Istenemnek tetßéséből, Colicaban esvén, (mellyben még ma-is, nagy gyengeséggel, s’ erőtelen-

séggel, nyomorgok) abbéli munkám félben marada. Melyhez, Isten segicségével, illy nagy gyengeségemben-is, már ujjobban, hozzá fogtam, s' nyomtatás alá kébetem, azoknak az én T. Uraimnak s' Atyámfiainak kedvéért: csak igiretek berént, valami segítséggel lehessenek, ő kegyelmek. Mellyet, vajha, Istenem engedelmevel, világra bocsáthatnék! el-hiűem, alkalmatosságot boldgáltatnék, sok, (munkaimat kívánó) Tiű. Atyámfiainak, à Sz. Pál leveleire írot Analysisimnak, meg-kedvellésére, s' ki-nyomtatására. Mivel penig sok bép Példabeűédek, materiák s' Todományok marattak volt-el, à Dominicanak ki-nyomtatásakor, mellyre nézve, ugy tetűék az én Nemz. Fautoromnak s' Sogor Uramnak, (ki elsőben, az Actáknak ki-nyomtatására, rendelte volt e' kölcséget, ha eűében nem vötte volna, hogy e' magyar munkám kéűen volna) hogy e' mostani orűágos hadakozásokban, sok könyvektűl meg-foűtatatot, bégény Pradikátor Atyámfiainak kedvéért, ezt nyomtassa ki ő kegyelme, mellyben én-is kedveztem ő kegyelmének. Mellyet *Dominica Toldalékjának* neveűtem. Mellyben mit cselekettem, s' mit pradikállottam, hagyom, a' kegyes olvasónak itéletire. En nem munkáimban; hanem Isten kegyelmében (ki velem munkálkodot) dicsekedem, Sz. Pállal. 1. Cor. 15: 10. Elly velle, Kegyes Olvaso, dicsérűen az Istent, ki illy csecsemű, s' egyűgyű boldgácskája által, terjehti az ő Evangeliumbéli Tudományát. Elly Istennek, s' az Ecclesianak.

Colosvárt 1686. Szat. N. Mihály."

A fentiekén kívűl respondensként szerepelt különbűzű disputációkban (RMK II. 974a; RMK III. 2348; RMK III. 6504–6505; RMK III. 2370).

űdvözlű verset írt: Eszékai István: *Diarium theologicum* ..., Kolozsvár, Veresegyházi Szentyei Mihály, 1675. – RMK II. 1359.

Alloquium ad Lectorem B.

QUI cupit in parvo cœlestis volvere libro,
Theosophiæ summam, mysteriumque Dei.
Dogmata Pansophiæ(ue) brevi perdi[s]cere marte
Hunc Librum relegat, nocte dieque terat.
ESZEKIVS Sacri contraxit codicis ερρα
Pacta Sophistarum solve, sic docuit.
Scire cupis Tyro Sacrum systema Matesi?
Hic disces totum. Grandia scripta Viri,
Ergo tuum Nomen rutilet Doctisse Mysta,
Jam te perpetuo, fama decusque manent,
Ita Fratri R. ac C. Aphorismos theoretico practicos adornanti,
Michael Sz. Nemethi, p. t. Ecclesiæ Orth. Claudiopolitanæ Antistes,
et exilii Christi socius, congratulabatur.

Versforma: a16, a16, a16.

A nótajelzésben megadott dallam: *Szent Dávid prófeta az Istennek nagy hatalmát látván*; RMDT I. 107. sz., 499, 652–653. Elsű előfordulása, egyben elsű magyarországi kiadása: **K 1744: 106. sz., 167.** Hangnem: eol; Ambitus: 1–10; Kadencia: 4, 2.

7–8 Mennyei sereggel ... – Zsolt 34,8

13 Terjezd-ki felettem, mái nap-is, Uram szárnyaidat – Zsolt 17,8; 36,8 etc.

125.

Nyomtatott kiadásai:

I. SZATHMÁRNÉMETHI Mihály: Mennyei tárház kulcsa ... (Kolozsvár 1676): 2/2–3 – Fűcím: *REGGELI s' ESTVELI, Könyörgű és Hálá-adű AHITATOS ENEKEK*. – Élűfej: *Reggeli könyörgű hálá-adű Enek*. – Cím: *MAS. Nota: Jűsus Christus mi kegyelmes hadnagyunk* [RPHA 668].

II. Lűcse 1694: 1/536–537 – Fűcím: *REGGELI DICSIRETEK*. – Élűfej: *REGGELI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: Jűsus Christus mi kegyelmes*.

III. Lűcse 1696: 1/536–537 – Fűcím: *REGGELI DICSIRETEK*. – Élűfej: *REGGELI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: Jűsus Christus mi kegyelmes*.

Egyűb előfordulásai:

SZATHMÁRNÉMETHI Mihály: Mennyei tárház kulcsa ... (Kolozsvár 1681): 2/2–3 – Fűcím: *Reggeli s' Estvéli, Könyörgű Hálá-adű AHITATOS ENEKEK*. – Élűfej: *Reggeli könyörgű s' Hálá-adű Enek*. – Cím: *MAS. Nota: Jűsus Christus mi kegyelmes hadnagy*.

SZATHMÁRNÉMETHI Mihály, 1702: 298–299 – Főcím: *Reggeli 's Estvéli Könyörgő és Háládó Áhítatos ÉNEKEK.* – Élőfej: *Reggeli Ének.* – Cím: *MAS. Nóta: Jésus Christus mi kegy:.*

Lásd még: Lőcse 1701: 518–519; Lőcse 1719: 560–562; D 1778: 302. sz.; RÉ 1948: 497. sz. (7 versszak).

Reggeli könyörgés és Miatyánk-parafrázis. 1676 előtt keletkezett. Szathmárnémethi Mihály szerzősége nem bizonyítható.

Versforma: a11, a11, a11, a11.

A nótajelzésben megadott dallam: *Jézus Krisztus, mi kegyelmes hadnagyunk*; RMDT I. 95/II. sz., 491. sz., 648.; RMDT I. 186. sz., 551–554, 680. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: 1. dallam: **K 1744: 55. sz.** (RMDT I. 186. sz.); 2. dallam: **D 1774: 22. sz.** (RMDT I. 95/II. sz.) Mivel az érintett dallamutalások összefüggései igen szövevényesek, mindkét, egyenértékűnek tekintett dallamot közöljük. [A nótajelzés útja: RMDT I. 648: *Jézus Krisztus, mi kegyelmes hadnagyunk* → RÉ 1948: 381. sz. Ez éneklendő a 255. dicséret dallamára: *Mely igen jó az Úristent dicsérni.* → RMDT I. 186. sz., *Az Úristen nekem édes táplálóm.* Ennek szövegjegyzetében, a 680. oldalon ez áll: Ismeretlen forrású dallamváltozatára éneklük újabban Sztárai *Mely igen jó az Úristent dicsérni* kezdetű 92. zsoltárparafrázisát. A főszöveg útja: RMDT I. 95/II. sz. *Drága dolog az Úristent dicsérni* → RÉ 1948: 450. sz. → RÉ 1948: 497. sz. *Mi szent Atyánk, ki lakozol mennyégben.*] Hangnem: hypoeol / mixolid; Ambitus: V–5 / 1–7; Kadencia: V, 1, V / 4, 1, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Jézus Krisztus, mi kegyelmes hadnagyunk*, RÉ 1948: 381. sz.; *Mely igen jó az Úristent dicsérni*, RÉ 1948: 255. sz.; EÉ 1982: 47. sz.; *Drága dolog az Úristent dicsérni*, RÉ 1948: 450. sz.; *Mi szent Atyánk, ki lakozol mennyégben*, RÉ 1948: 497. sz.

1 skk. MI szent Atyánk ki lakozol mennyekben ... – Mt 6,9–13; Lk 11,2–4

9 sátánnak töriben – Sátán kelepécéjében, csapdájában

10 szent Angyalid által – őrző angyalok, Zsolt 34,8; Mt 18,10; ApCsel 12,15

19 pásztorkunk – Ézs 40,10–11 etc.

126.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 1–2 – Élőfej: *REGGELI ÉNEKEK.* – Cím: *REGGELI ÉNEK Jch danck dir schon durch deinen Sohn.* – A kötet egyetlen példányának első lapjai csonkák. A szögletes zárójellel jelölt szöveghiányokat későbbi kiadásból (RMK I. 1490¹) pótoltuk.

Egyéb előfordulásai:

Szozsna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 64–65 – Főcím: *Melodiae Gratiarum actoriae Mane Psallendae.* – Cím: *Más Reggeli Ének. Nota: Ave mundi spes.* – A szöveg végén: *Am(en).*

Énekfűzet (XVIII. század eleje): 5b–6a – Főcím: *REG(G)ELI ÉNEKEK.* – Cím: *Nota. Ich danck dir schon durch deinen Sohn.*

ZMK cr. 1718¹: 1–2 – Főcím: *REGGELI ÉNEKEK.* – Élőfej: *REGGELI ÉNEKEK.* – Cím: *Jch danck dir schon durch deinen Sohn.*

ZMK cr. 1718²: 3–4 – Főcím: *REGGELI ÉNEKEK.* – Élőfej: *REGGELI ÉNEKEK.* – Cím: *Jch danck dir schon durch deinen Sohn.*

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), IV/2. *Hvalim jaz tebe Goszpon* Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 125b ♯; ZMK 1703: 1–2; ZMK 1706: 1–2; MLÓ 1730: 6–7; ÚZMK 1743: 521. sz.; ZMK 1780: 1–2; ZMK 1781: 3–4.

Reggeli ének. 1694 előtt keletkezett. A fordító személye ismeretlen.

Forrás: a szöveg mintája Luther prózai reggeli imádsága (szövegét lásd a **121. sz.** versünkénél). A dallam mintája az *Ich dank dir schon durch deinen Sohn* kezdetű, 1586 előtt keletkezett ének. A magyar szöveg szabadon követi a német szöveget, hosszabb annál, ezért az is elképzelhető, hogy az ismeretlen magyar fordító az ének előttünk ismeretlen német verzióját fordította le.

WACKERNAGEL (V, Nr. 118.) alapján közöljük az 1586-os lipcsei énekeskönyv szövegét (DKL 1586⁰⁷, 2. Teil, Nr. LXXVII, M_{7v}), kiegészítve az 1612-es hamburgi énekeskönyvben (*Christliches Gesangbüchlein*) található, a 7. strófa után betoldott versszakkal együtt (lásd még Breslau 1644: 768; Leutschau 1686: 1/11–12 – [Tägliche Morgen= Abend= und Buß=Lieder. Tägliche Morgen=Gesänge.] *In bekandter Melodey* – a betoldott 8. versszak nélkül, szerzőként Michael Praetorius van megjelölve, de ő nem a szöveg, hanem a dallam négyzölámú letétének

a szerzője; Leutschau 1694: 242–243 – [Deß Morgens, so man auffstehet.] Ein Anders – 8 vszk.; Leutschau 1700: 1/11 – [Tägliche Morgen=Gesange.] Ein anders – 8 vszk.; Oedenburg 1691: 392–394; FISCHER, I, 326–327; EKG 1950: Nr. 342; HEKG 1958, 528–529):

Leipzig 1586. ♪
(WACKERNAGEL, V, Nr. 118.)

Oedenburg 1691.
(VD17 7: 684545E: 392–394.)

Ein ander Lied.
Im Thon, O HErrre GOtt, mich treibt die noth, etc.

[Főcím: Morgen=Gesange.]
(182)

1. ICH danck dir schon durch deinen Sohn,
O GOtt, für deine güte,
Das du mich heint inn dieser nacht
so gnediglich hast behütet.

1. JCh danck dir schon, durch deinen Sohn,
O GOtt durch deine Güte;
daß du mich heint in dieser Nacht,
so gnadig hast behütet.

2. Jnn welcher Nacht ich lag so hart
mit finsternüs vmbfangen,
Von aller Sünd geplaget ward
die ich mein tag begangen.

2. Jn welcher Nacht ich lag so hart,
mit Finsternüs umfangen,
von all mein Sündn geplaget ward,
die ich mein Tag begangen.

3. Drum(m) bit ich dich aus hertzen grund,
du wollest mir vergebe(n)
All mein Sünd die ich hab begund
mit meinem bösen leben,

3. So bitt ich dich aus Hertzen=Grund,
du wollest mir vergeben,
all meine Sünd, die ich begunt,
in meinem gantzen Leben.

4. Vnd wöllest mich auch diesen Tag
in deinem schutz erhalten,
Das mir der Feind nicht schaden mag
mit listen mannigfalte.

4. Und wollest mich auch diesen Tag
in deinem Schutz erhalten,
daß mir der Feind nicht schaden mag,
mit Listen mannigfalten.

5. Regier mich nach dem Willen dein,
laß mich in Sünd nicht fallen,
Auff das dir mög das Leben mein
vnnd all mein thun gefallen.

5. Regier mich nach dem Willen dein,
laß mich in Sünd nicht fallen,
auf daß dir mög das Leben mein,
und all mein Thun gefallen.

6. Denn ich befehl dir Leib vnnd Seel
vnnd alls inn deine Hende.
Jnn meiner angst vnd vngefehl,
HERR, mir dein hülffe sende,

6. Denn ich befehl dir Leib und Seel,
und alls in deine Hände,
in meiner Angst und Ungefall,
HErr mir dein Hülffe sende.

7. Auff das der Fürste dieser Welt
kein Macht an mir mög finden,
Denn wo mich nicht dein Gnad erhelt,
ist er mir viel zu gschwinde.

7. Auf daß der Fürste dieser Welt,
kein Macht an mir nicht finde,
so mich HErr nicht dein Gnad erhält,
ist er mir viel zu geschwinde.

8. Jch hab doch all mein Tag gehört,
menschlich hülff ist verlohren:
So steh mir bey, du getrewer Gott,
zur hülff bistu geboren.

8. Jch hab es all mein Tag gehört,
Menschen Hülff ist verlohren,
so steh mir bey du treuer Hort,
zur Hülff bist du geboren.

9. Allein GOtt in der höh sey preiß
samt seinem einign Sohne,
Jn einigkeit des heiligen Geists,
der herrscht ins Himels Throne.

9. Allein GOtt in der Höh sey Preiß,
samt seinem lieben Sohne,
in Einigkeit des heilign Geist,
der herrscht ins Himmels Throne.

Versforma: a8, a7, b8, b7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Ich dank dir schon durch deinen Sohn*; RMDT II. 173. Első előfordulása: 1570 körül, Michael Praetoriusnál 1610; **Zahn 247b**; DKL A907A (III/4). Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 125b. Hangnem: jón; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 5, 2. Mai énekeskönyvi

változatok: *Mein erst Gefühl sei Preis und Dank* (dallama: *Ich dank dir schon durch deinen Sohn*), EG 1993: Nr. 451; *Dicsérlek, Uram, tégedet*, EÉ 1982: 94. sz. (ritmikailag egyszerűsített verzió).

40 éppen – teljesen, egészen

127.

Nyomtatott kiadása és kéziratai:

I. ZMK 1692–1694: 2–4 – Élőfej: *REGGELI ÉNEKEK* – Cím: *MAS. [Aus me]ines Hertzens=grunde, etc.* – A kötet egyetlen példányának első lapjai csonkák. A szögletes zárójellel jelölt szöveghiányokat későbbi kiadásból (RMK I. 1490¹) póoltuk.

II. Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 46–48 – Főcím: *Melodiæ Gratiarum actoriæ Mane Psallendæ.* – Cím: *Más Reggeli Ének Azon Notára [= Z celeho srdce sweho – 1636-tól kezdve szerepel a Transcius énekeskönyvekben, TRANOSCIUS 1912: č. 709].* – A szöveg végén: *Amen.*

III. Magyar énekek (1804): 26a–b – Cím: *Reggeli Ének.*

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 2–4 – Főcím: *REGGELI ÉNEKEK.* – Élőfej: *REGGELI ÉNEKEK.* – Cím: *MAS. Aus meines Hertzen=grunde, etc.*

ZMK cr. 1718²: 4–6 – Főcím: *REGGELI ÉNEKEK.* – Élőfej: *REGGELI ÉNEKEK* – Cím: *MAS. Aus meines Hertzen-Grunde, etc.*

Lásd még: Balogi cancionale (1659): 1/325 – Nótajelzésként a *Dicsérlek, Uram, téged, hogy ez elmúlt éjjel* (RMKT XVII, 2, 3. sz.) kezdetű éneknél; Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), IV/1. *Szpravoga szercza mojega Bogh hvalo ti dajem*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 129J; ZMK 1703: 2–4; ZMK 1706: 2–3; A Balassi–Rimay *Istenes énekekkel* együtt megjelenő *Vezérlő út* 18. századi kiadásában (DÉZSI, 1905, 80 skk.; H. HUBERT, 1997, 211); MLÓ 1730: 39–40; ÚZMK 1743: 540. sz.; ZMK 1780: 2–3; ZMK 1781: 4–6; EÉ 1982: 93. sz. (*Hadd áldlak teljes szívből*, 5 vszk.)

Reggeli ének. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Aus meines Hertzens Grunde.* Szerzője Georg Niede (Nigidius, 1525–1589), humanista képzettségű evangélikus költő, katona és hivatalnok, 1585-től kezdve Herfordban. (Lásd még WWG, 231; <http://www.deutsche-biographie.de/sfzN1383-4.html> – letöltés: 2014. január.) Az ének 1582 előtt keletkezett, több változatban terjedt, először gyűlekezeti énekeskönyvben 1592-ben (DKL 1592¹⁰: Nr. XCII.) jelent meg. Mintája Martin Luther reggeli imádsága (szövegét lásd a **121. sz.** énekünkénél).

WACKERNAGEL (V, Nr. 248.) hat forrás alapján a következő szöveget adja (lásd még Breslau 1644: 764–766; Leutschau 1686: 1/3–5 – [*Tägliche Morgen=Gesänge.*] *Jn bekandter Melodey*; Leutschau 1694: 240–242 – [*Deß Morgens, so man auffstehet.*] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/1–2 – *Tägliche Morgen=Gesänge. Jn bekanter Melodie*; Oedenburg 1691, 388–390 – [*Morgen=Gesänge.*] (180) – a löcseivel lényegében megegyező szöveg, a 41. sorban: *rathen*; WACKERNAGEL, V, Nr. 249–251; FISCHER, I, 57–58; EKG 1950: Nr. 341; EG 1993: Nr. 443; HEKG 1958, 526–528; Liederkunde, 16, 2011, 69–76):

Hamburg 1592. etc.
(WACKERNAGEL, V, Nr. 248.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/3–5.)

[Főcím: *Tagliche Morgen= Abend= und Buß=Lieder. Tägliche Morgen=Gesänge.*]
Jn bekandter Melodey.

1. AVß meines hertzen grunde
sag ich dir lob vnd danck
Jn diser morgenstunde
darzu mein lebenlang,
O Gott in deinem thron,
dir zu preis, lob vnd ehren,
durch Christum vnsern herren,
dein eingebornen sohn:

1. AUß meines Hertzens=grunde,
sag ich dir Lob und Danck,
in dieser Morgenstunde,
darzu mein lebenlang,
O GOTT in deinem Thron,
dir zu Preyß, Lob und Ehren,
durch Christum unserm HERren,
dein eingebornen Sohn.

2. Vnd daß du mich auß gnaden
in diser vergangnen nacht
Vor gefahr vnd allem schaden
behütet vnd bewacht.
Ich bitt demüthiglich,
wollst mir mein sünd vergeben,
wormit in disem leben
ich hab erzürnet dich.

3. Du wollst auch gnediglichen
mich behüten disen tag
Vor des teuffels list vnd wüten,
vor sünden vnd vor schmach,
Vor fewr vnd wassers not,
vor armut vnd vor schanden,
vor ketten vnd vor banden,
vor eim bösen schnellen tod.

4. Mein leib vnd auch mein seele,
mein weib, gut, ehr vnd kind
In deine hende ich befehle,
darzu mein hausgesind:
Jst dein geschenck vnd gab,
mein eltern vnd verwandten,
mein brüder vnd bekannten
vnd alles was ich hab.

5. Dein heilger engel bleibe
vnd weiche nicht von mir,
Den sathan zu vertreiben,
auff daß der böß feind hier
In disem jammertal
sein tück an mir nicht übe,
leib vnd seel mir nicht betrübe
vnd bring mich nicht zu fall.

6. Gott will ichs lassen raten,
denn er all ding vermag.
Er gsegne meine taten,
mein vornemen vnd mein sach.
Denn ich jm heimgestellt
mein leib, mein seel, mein leben
vnd was er mir sonst geben,
er machs wies ihm gefellt.

7. Darauff so sprech ich Amen,
vnd zweiffel nicht daran
Gott wird es alls zusammen
jm wolgefallen lan,
Vnd streck nun auß mein hand,
greiff an das werck mit frewden,
darzu mich Gott hat bescheiden
in meinem beruff vnd stand.

2. Daß du mich aus Genaden,
in dieser vergangnen Nacht,
vor Gefahr und allem Schaden,
Behütt hast und bewacht:
ich bitte demüthiglich,
wolst mir mein Sünd vergeben,
womit in diesem Leben,
ich hab erzürnet dich.

3. Du wolst auch gnädiglichen,
mich behütten diesen Tag,
fürs Teuffels List und Wüten,
für Sünden und für Schmach,
für Feuer und Wassers=Noth,
für Armuth und für Schanden,
für Ketten und für Banden,
für bösen schnellen Tod.

4. Mein Seel, mein Leib mein Leben,
mein Weib, Gutt Ehr und Kind,
in deine Händ ich gebe,
darzu mein Haußgesind,
ist dein Geschenck und Gab,
mein Eltern und Verwandten,
mein Gschwister und Bekandten,
und alles was ich hab.

5. Dein Engel laß auch bleiben,
und weichen nicht von mir,
den Satan zu vertreiben,
auff daß der böse Feind hier,
in diesem Jammerthal,
sein Tück an mir nicht übe,
Leib und Seel nicht betrübe,
und bring mich nicht zu Fall.

6. GOtt will ichs lassen walten,
denn er all Ding vermag,
Er segne meine Thaten,
mein Vornehmen und Sach.
denn ich ihm heimgestellt,
mein Leib, mein Seel, mein Leben,
und was er mir sonst geben,
er machs wies ihm gefällt.

7. Darauff so sprech ich AMEN,
und zweiffel nicht daran,
GOtt wird es alls zusammen,
jm wohlgefallen lahn.
Drauff streck ich aus mein Hand,
greiff an das Werck mit Freuden
darzu mich GOtt bescheiden,
in meinm Beruff und Stand.

Joh. Mathes.

Versforma: a7, b6, a7, b6 / c6, c7, d7, d6. – A versszakok második felének rímelve rendezése változó, előfordul c–d–c–d, illetve c–d–d–c elrendezés is.

A megadott dallam: *Aus meines Herzens Grunde; Z celeho srdce sweho; Mennybéli örök Isten*; RMDT II. 174–175. Első előfordulása: *Aus (Von) meines Herzens Grunde*, Eisleben 1598; DKL A247D (III/4); **Zahn 5269b**. Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 129. Az ének mai verziója többféle dallamvariáns (DKL A247D, A247F és A247H) tulajdonságainak összesítéséből keletkezett, és még így is maradt eltérés. Emiatt itt kivételesen Zahn és EG 1993 változatát közöljük. (A **128.** számnál viszont a Győri korálkönyv változatát mutatjuk be.) Hangnem: jón / jón; Ambitus: VII–5 / VII–5; Kadencia: 2, 1, 2, 1, 2, 1, 2 / 2, 1, 2, 1, 2, 1, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Aus meines Herzens Grunde*, EG 1993: Nr. 443; *Hadd áldlak teljes szívből*, EÉ 1982: 93. sz.

33 Angyal serege – Zsolt 34,8–9

128.

Nyomtatott kiadása és kézirata:

I. ZMK 1692–1694: 4–5 – Élőfej: *REGGELI ENEKEK* – Cím: *MAS. O GOTT ich thu dir dancken, etc. Vagy: Szivem szerint, Ur Isten hálát etc.* [adok neked, **127. sz.** énekünk].

II. Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 48–49 – Főcím: *Melodiæ Gratiarum actoriæ Mane Psallendæ*. – Cím: *Más Reggeli Ének Azon Nótára* [= *Z celeho srdce smeho; Mennybéli örök Isten, néked adok hálát*]. – A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulásai:

Énekfűzet (XVIII. század eleje): 6a–7a – Főcím: *REG(G)ELI ENEKEK*. – Cím: *Más. O Gott, ich thu dir dancken, Vagy Szivem szerint Ur Isten hálát, etc.* – A végén: *Amen, Amen*.

ZMK cr. 1718¹: 4–5 – Főcím: *REGGELI ÉNEKEK*. – Élőfej: *REGGELI ENEKEK*. – Cím: *MAS. O GOTT, ich thu dir dancken, etc. Vagy: Szivem szerint Ur Isten hálát, etc.*

ZMK cr. 1718²: 6–7 – Főcím: *REGGELI ÉNEKEK*. – Élőfej: *REGGELI ENEKEK*. – Cím: *MAS. O GOTT, ich thu dir dancken, etc. Vagy: Szivem szerint Ur Isten hálát, etc.*

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), IV/3. *Hvalim jasz lepo Tebé o Bog milosztivni*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 85, 150; ZMK 1703: 4–5; ZMK 1706: 3–4; A Balassi–Rimay *Istenes énekekkel* együtt megjelenő *Vezérlő út* 18. századi kiadásában (DÉZSI, 1905, 80 skk.; H. HUBERT, 1997, 211); MLÓ 1730: 15–16; ÚZMK 1743: 527. sz.; ZMK 1780: 3–5; ZMK 1781: 6–7.

Reggeli ének. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: az *O Gott, ich tu dir danken* hű fordítása. Szerzője Bartholomäus Ringwaldt (1530/32–1599) lagenfeldi (Długoszyn, Lengyelország) evangélikus lelkész. (Lásd még WWG, 256–257; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz76627.html> – letöltés: 2014. január.)

WACKERNAGEL (IV, Nr. 1475.) Bartholomäus Ringwaldt 1586-os *Handbüchlin*...-je (VD 16 R 2470: Nr. XXIII, D_{6r}) alapján közli a szöveget (lásd még Breslau 1644: 766–767; Leutschau 1686: 1/12–14; Leutschau 1694: 248–250 – [*Deß Morgens, so man auffstehet.*] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/15–16 – [*Tägliche Morgen=Gesänge.*] *Mel. Aus meines Hertzen=Grunde*; Oedenburg 1691: 394–396 – [*Morgen=Gesänge.*] (183) – a löcseivel lényegében megegyező szöveg, a 32. sorban: *schencken eine Gab*; FISCHER, II, 153):

Frankfurt/Oder 1586.
(WACKERNAGEL, IV, Nr. 1475.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 12–14.)

Ein Morgensegen.
Im thon, Jch gieng einmal spatzieren, ein weglein
etc.

[Föcím: Tägliche Morgen= Abend= und
Buß=Lieder. Tagliche Morgen=Gesänge.]
Mel. Auß meines Hertzengrunde, etc.

1. O GOtt, ich thu dir dancken,
daß du durch deine güt
Mich hast fürs Teuffels wancken
in dieser Nacht behüt,
Also das er mich fein
hat müssen lassen schlaffen
vnd mir mit seinen waffen
nichts können schedlich sein.

1. O GOtt ich thu dir dancken,
daß du durch deine Gütt:
mich hast fürs Teuffels wancken,
in dieser Nacht behütt;
also daß er mich fein,
hat müssen lassen schlaffen,
und mir mit seinen Waffen,
nicht können schädlich seyn.

2. Beschütz mich auch auff heuten
für grosser angst vnd noth,
Für Gotts vergessnen Leuten
vnd für eim schnellen todt,
Für sünden vnd für schand,
für wunden vnd für schlegen,
für vngerechtem seggen,
für wasser vnd für brand.

2. Beschütze mich auch heute,
für grosser Angst und Noth:
Für Gotts=vergessenen Leuten,
und für ein schnellen Tod,
für Sünden und für Schand,
für Wunden und für Schlägen,
für ungerechtem Seegen,
für Wasser und für Brand.

3. An meinem Geist mich stercke
so wol auch an dem Leib,
Das ich meins amptes wercke
mit allen frewden treib,
Vnd thu nach meiner pflicht
so viel als mir befohlen,
biß das du mich wirst holen
zu deinem hellen Liecht.

3. An meinem Geist mich stärke,
so wol auch an dem Leib:
Daß ich mein Amptes Wercke,
mit allem Freuden treib;
Und theue nach meiner Pflicht,
so viel mir ist befohlen,
biß daß du mich wirst holen,
zu deinem hellen Liecht.

4. Mein gsichte mir verleihe
biß an mein letztes end,
Vnd gnedig benedeie
die arbeit meiner hend,
Damit ich auch was hab
für mich in schweren zeiten
vnd dauon armen leuten
kan ehren eine gab.

4. Mein Gsichte mir verleyhe,
biß an mein letztes End:
Und gnädig benedeye,
die Arbeit meiner Händ,
damit ich auch was hab,
für mich in schweren Zeiten,
und davon armen Leuten,
kan geben eine Gab.

5. Für allem mich regiere
mit deinem gnaden Geist,
Das ich mein gdancken füre
im Himmel allermeist,
Vnd ja nicht gantz vnd gar
sey mit dem geitz besessen,
vnd schendlich mög vergessen
des lieben Himmels klar.

5. Für allem mich regiere,
mit deinem Gnaden=Geist:
daß ich mein Gdancken führe,
im Himmel allermeist:
Und ja nicht gantz und gar,
sey mit dem Geitz besessen,
und schandlich mög vergessen,
deß lieben Himmels klar.

6. Erhalt mir leib vnd leben
so lang es dir gefellt,
Vnd thu mir, HERR, nur geben
den schatz in jener Welt,
So gilt mirs alles gleich,
vnd steh es wol zu frieden,
ob ich schon nicht hie niden
bin für den menschen reich.

7. O HErr, hilff mir vollenden
mein sawre lebens zeit,
Thu mir dein hülffe senden,
vnd sey nicht allzu weit
Wenn ich heim schlaffen geh,
auff das ich friedlich fahre
vnd mit der Christen schare
zum Leben auffersteh.

6. Erhalt mir Leib und Leben,
so lang es dir gefält:
Und thu mir HErr nur geben,
den Schatz in jener Welt,
so gilt mir alles gleich,
und bin gar wol zu frieden,
ob ich schon nicht hie nieden,
bin vor den Menschen reich.

7. O HErr hülff mir vollenden,
mein saure Lebens=Zeit:
Thu mir dein Hülffe senden,
und sey nicht allzuweit:
wenn ich heim schlaffen geh,
auff daß ich friedlich fahre,
und mit der Christen Schaare,
zum Leben auffersteh.

Bart. Ringvald.

Versforma: a7, b7, a7, b6 / c6, d7, d7, c6.

A nótajelzésben megadott dallam: *O Gott ich tu dir danken, Szívem szerint, Úristen*; RMDT II. 174–175. Első előfordulása: *Aus (Von) meines Herzens Grunde*, Eisleben 1598; **Zahn 5269b**; DKL A247D (III/4). Első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 129.** Zahn mellett a Győri korálkönyv dallamalakját közöljük. [Az ének ma használatos verziója DKL A247D, A247F és A247H tulajdonságainak összesítéséből keletkezett, és még így is maradt eltérés. Emiatt a 127. sz. énekünknel EG 1993 változatát is bemutatjuk.] Hangnem: jón / jón; Ambitus: VII–5 / 1–5; Kadencia: 2, 1, 2, 1, 2, 1, 2 / 2, 1, 2, 1, 2, 4, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Aus meines Herzens Grunde*, EG 1993: Nr. 443; *Hadd áldlak teljes szívből*, EÉ 1982: 93. sz.

129.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 12–14 – Élőfej: REGGELI ÉNEKEK. – Cím: *MAS. Nótája: Den Vater dortoben, etc.* [wollen wir nun loben – kiad. WACKERNAGEL, III, Nr. 379.] *Avagy: Hirdetek tinéktek* [lelki nagy örömet, **36. sz.** énekünk].

Egyéb előfordulásai:

Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 57–59 – Főcím: *Melodæ Gratiarum actoriæ Mane Psallendæ*. – Cím: *Más Reggeli Ének. Nóta: Az Igaz Hitben*. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718¹: 12–14 – Főcím: REGGELI ÉNEKEK. – Élőfej: REGGELI ÉNEKEK. – Cím: *MAS. Nótája: Den Vater dort oben, etc.* *Avagy: Hirdetek tinéktek*.

ZMK cr. 1718²: 14–16 – Főcím: REGGELI ÉNEKEK – Élőfej: REGGELI ÉNEKEK – Cím: *MAS. Nótája: Den Vatter dort oben, etc.* *Avagy: Hirdetek tinéktek*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 11; ZMK 1703: 12–14; ZMK 1706: 9–11; MLÓ 1730: 16–18; ÚZMK 1743: 529. sz.; ZMK 1780: 9–11; ZMK 1781: 14–16.

Reggeli ének. 1694 előtt keletkezett. Szerzője, esetleges forrása ismeretlen. (A nótajelzésként megadott német ének nem forrása a versünknek.)

Versforma: a12(6,6) / a12(6,6) / b6 / b12(6,6).

A nótajelzésben megadott dallam: *Den Vater dort oben*; RMDT II. 517–518, 121/I. sz. Első előfordulása: Michael Weiße 1531; Zahn 4795; DKL Eg68 (III/1/3). Első magyarországi kiadása: *Zvěstujem vám radost*, TRANOSCIUS 1636: 52 (HS, 273). Egyéb előfordulás: **[Szólósy Benedek:] Cantus catholici ...** (Lócse 1651): 26. (RMDT II. 121/I.); Vietórisz-kódex (1679): 69b–70a. Azért választottuk közlésre a Cantus Catholici verzióját, mert a mai énekeskönyvi változat azt követi: *Hirdetek tinéktek*, EÉ 1982, 159. Hangnem: jón; Ambitus: 1–10; Kadencia: 8, 5, 5, 1, 5, 5.

130.

Nyomtatott kiadása és kézírata:

I. ZMK 1692–1694: 8–9 – Élőfej: *REGGELI ENEKEK.* – Cím: *MAS. Wie schön leuchtet der Morgenstern, etc.*

II. Kézírtos toldalék RMNy 1772 (XVII. század) – Cím: *Reggeli Ének.*

Egyéb előfordulásai:

Vépi kántorkönyv (1731): 43–44 – Élőfej: [*Adventure ENEKEK.*] – Cím: *A. Fis ACB.* – A szöveg végén: *Amen.*

ZMK cr. 1718¹: 8–9 – Főcím: *REGGELI ÉNEKEK.* – Élőfej: *REGGELI ENEKEK.* – Cím: *MAS. Wie schön leuchtet der Morgenstern, etc.*

ZMK cr. 1718²: 10–11 – Főcím: *REGGELI ÉNEKEK.* – Élőfej: *REGGELI ENEKEK.* – Cím: *MAS. Wie schön leuchtet der Morgenstern, etc.*

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), I/13. *O szvetla zvezda zorjanszka*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 105 ♪; ZMK 1703: 8–9; ZMK 1706: 6–7; MLÓ 1730: 41–43; ÚZMK 1743: 391. sz.; ZMK 1780: 40–42; ZMK 1781: 10–11; EÉ 1982: 361. sz. (*Szép, fényes hajnalcsillagom*, 4 vszk.); RÉ 1948: 296. sz. (*Szép tündöklő hajnalcsillag*, 7 vszk.); Jiřík Třanovský fordításában megjelent az 1639-es Tranoscius-énekeskönyvben (*Jak pěkně svítí dennice*, TRANOSCIUS 1912: č. 465). (A szöveg modern átírata: KOMLOVSZKI, 1990, 744–746.)

Reggeli ének. (A német énekeskönyvekben vízkereszti énekként szerepel.) 1694 előtt keletkezett. A királyi menyegző zsoltára (45.) nyomán íródott ének. A krisztianizált parafrázisban a vőlegény: Krisztus, a menyasszony pedig a hívő ember (az Egyház). A menyegző Krisztus második eljövetelekor történik. A szinte misztikus Krisztus-szeretetet kifejező öröm-ének a pietizmusban vált különösen népszerűvé. (Lásd még ECSEDI–H. HUBERT, 2011, 109–110.)

Forrás: *Wie schön leuchtet der Morgenstern.* Philipp Nicolai (1556–1608) a westfáliai Unna evangélikus lelkészeként írta a „korálok királynőjé”-nek is nevezett éneket 1597/98-ban. Az evangélikus egyház nagyhatású prédikátora és harcos hitvitázója 1601-től élete végéig hamburgi lelkészként talált nyugalomra. (Lásd még WWG, 228–230; MGG, 12, 1057–1058; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz71775.html> – letöltés: 2014. január.) Az unnai pestisjárvány (1596–1597) után jelentette meg vigasztalásul a *Freudenspiegel des ewigen Lebens* című teológiai művét, meditációit és imádságait, amelynek énekfüggelékében jelent meg először ez az ének. A versfők az 1598-ban elhunyt Wilhelm Ernst Graf Vnd HERR Zu Waldeck-re utalnak, akinek korábban Nicolai nevelője volt.

WACKERNAGEL (V, Nr. 394.) az 1599-es első kiadás alapján (DKL 1599¹⁰: 409) közli a szöveget (lásd még Breslau 1644: 506–508 – változat; Leutschau 1686: 1/646–648; Leutschau 1694: 158–161 – [*Von der Christlichen Kirchen.*] *Ein Geistlich Braut=Lied*; Leutschau 1700: 1/379–380 – [*Vom Worte GOTTes und der Christlichen Kirchen.*] *Der 45. Psalm*; Oedenburg 1691: 10–12 – [*Advents=Lieder.*] (4) *Ein Geistlich Braut=Lied, damit ein glaubiges Hertz den König der Ehren ansinget und empfängt* – a löcseivel lényegében megegyező szöveg; FISCHER, II, 385–387; EKG 1950: Nr. 48; EG 1993: Nr. 70; HEKG 1958, 83–86; Liederkunde, 4, 2002, 42–52):

Frankfurt/Main 1599. ♪
(DKL 1599¹⁰: 409–411.)*

Ein Geistlich Braut=Lied der gläubigen Seelen, von Jesu
Christo jrem him(m)lichen Bräutigam: Gestellt vber den 45.
Psalm deß Propheten Dauds. D. Philippus Nicolai.

1. **W**Je schön leuchtet der Morgenstern,
Voll Gnad vnd Warheit von dem HERRN,
Die süsse Wurtzel Jesse?
Du Sohn Daud, auß Jacobs Stam(m),
Mein König vnd mein Bräutigam,
Hast mir mein Hertz besessen,
Lieblich, freuntlich,
Schön vnd herrlich, Groß vnd ehrlich,
Reich von Gaben,
Hoch vnd sehr prachtig erhaben.

2. **E**y mein Perle, du werthe Kron,
Wahr Gottes vnd Marien Sohn,
Ein hochgeborner König,
Mein Hertz heißt dich ein lilium,
Dein süßes Euangelium,
Jst lauter Milch vnd Honig,
Ey mein Blümlein,
Hosianna, himmlisch Manna,
Das wir essen,
Deiner kan ich nicht vergessen.

3. **G**euß sehr tieff in mein Hertz hineyn,
Du heller Jaspis vnd Rubin,
Die Flamme deiner Liebe.
Vnd erfreuw mich, daß ich doch bleib
An deinem außerewählten Leib
Ein lebendige Rippe,
Nach dir, ist mir,
Gratiosa coeli rosa,
Kranck vnd glümmet
Mein Hertz, durch Liebe verwundet.

4. **V**on Gott kompt mir ein Frewdenschein,
Wenn du mit deinen Eugelein,
Mich freuntlich thust anblicken,
O HERR Jesu mein trawtes Gut,
Dein Wort, dein Geist, dein Leib vnd Blut,
Mich innerlich erquicken.
Nim(m) mich, freuntlich,
Jn dein Arme, Daß ich warme
Werd von Gnaden,
Auff dein Wort kom(m) ich geladen.

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/646–648.)

[Lieder vom Worte GOTTes, und der Christlichen Kirchen.]
Ein ander Lied. Von der Edlen Blumen und Himmlischen
Brautigam Christo.

1. **W**Je schön leuchtet der Morgen=Stern,
voll Gnad und Warheit von dem HERRN,
die süsse Wurtzel Jesse :/
Du Sohn David auß Jacobs Stamm,
mein König und mein Bräutigam,
hast mir mein Hertz besessen:
Lieblich, freuntlich,
schön vnd herrlich, groß und ehrlich,
reich von Gaben,
hoch und sehr prachtig erhaben.

2. **E**y mein Perle du werthe Cron,
wahr GOTTes und Marien Sohn,
ein hochgebohrner König :/
Mein Hertz heist dich ein Lilium,
dein süßes Euangelium,
ist lauter Milch und Honig:
Ey mein, Blümlein,
Hosianna, himmlisch Manna,
das wir essen,
deiner kan ich nicht vergessen.

3. **G**euß sehr tieff in mein Hertz hinein,
du heller Jaspis und Rubin,
die Flam(m)e deiner Liebe :/
Und erfreu mich daß ich doch bleib,
an deinem außerewählten Leib,
ein lebendige Ripe:
Nach dir, ist mir,
Gratiosa, Cœli Rosa,
kranck und glimmet,
mein Hertz durch Liebe verwundet.

4. **V**on GOTT kommt mir ein Freuden=Schein,
wenn du mit deinen Augelein,
mich freuntlich thust anblicken :/
O HErr JESu, mein trautes Gut,
dein Wort, dein Geist, dein Leib und Blut,
mich jnnerlich erquicken:
Nimm mich, freuntlich,
in dein Arme, daß ich warme,
werd von Gnaden,
auff dein Wort komm ich geladen.

5. **HERR** Gott Vatter, mein starcker Heldt,
Du hast mich ewig, für der Welt,
In deinem Sohn geliebet,
Dein Sohn hat mich jhm selbst vertraut,
Er ist mein Schatz, ich bin sein Braut,
Sehr hoch in jhm erfreuet.
Eya, Eya!
Him(m)lisch Leben, wirdt er geben
Mir dort oben,
Ewig soll mein Hertz jhn loben.

6. Zwingt die Sayten in Cythara,
Vnd laßt die süsse Musica,
Gantz freudenreich erschallen:
Daß ich möge mit Jesulein,
Dem wunder schönen Bräutigam mein,
In stäter Liebe wallen.
Singet, springet,
Jubilieret, triumphieret,
Danckt dem HERREN,
Groß ist der König der Ehren.

7. Wie bin ich doch so hertzlich fro,
Daß mein Schatz ist das A vnd O,
Der Anfang, vnd das Ende:
Er wirdt mich doch zu seinem Preyß,
Auffnehmen in das Paradeiß,
Deß klopf ich in die Hände.
Amen, Amen,
Kom(m), du schone Frewden Krone,
Bleib du nicht lange,
Deiner wart ich mit Verlangen.

5. **HErr** GOTT Vater, mein starcker Held,
du hast mich ewig vor der Welt,
in deinen Sohn geliebet :/
Dein Sohn hat mich jhm selbst vertraut,
Er ist mein Schatz, ich bin sein Braut,
sehr hoch in jhm erfreuet:
Eya! Eya!
Himmlich Leben, wird er geben,
mir dort oben,
ewig soll mein Hertz jhn loben.

6. Zwingt die Sayten in Cythara,
und lasst die süsse Musica,
gantz freudenreich erschallen :/
Daß ich möge mit JEsulein,
dem wunder=schönen Bräutigam mein,
in steter Liebe wallen:
Singet, springet,
jubiliret, triumphiret,
danckt dem Herren,
groß ist der König der Ehre(n).

7. Wie bin ich doch so hertzlich froh,
daß mein Schatz ist das A vnd O,
der Anfang und das Ende :/
Er wird mich noch zu seinem Preiß,
auffnehmen in das Paradeyß,
des klopf ich in die Hände.
Amen, Amen,
komm du schöne Freuden Krone,
bleib nicht lange,
deiner wart ich mit verlangen.

D. Phil. Nicolai.

Versforma: a8, a8, b7 / c8, c8, b7 / d8, d4, e4, e8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Wie schön leuchtet der Morgenstern*; RMDT II. 175. Első előfordulása: *Wie schön leuchtet der Morgenstern*, Philipp Nicolai 1599; **Zahn 8359**; DKL A1068 (III/4). Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 105. Hangnem: jón; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 1, 5, 1, 1. Mai énekeskönyvi változatok: *Wie schön leuchtet der Morgenstern*, EG 1993: Nr. 70; *Szép, fényes Hajnalcsillagom*, EÉ 1982: 361. sz.

1 hajnali csillag – Jel 22,16
3 Jessének szép veszszeje – Ézs 11,1–2

ESTI ÉNEKEK

131.

Nyomtatott kiadása:

Lőcse 1629: 456–458 – Főcím: *ESTVELI Dicséreteik*. – Élőfej: *ESTVELI DICSERETEK*. – Cím: *MAS*.

Esti himnusz. 1629 előtt keletkezett. A fordító személye ismeretlen.

Forrás: *Christe qui lux es et dies*. A népszerű 7. századi completorium-himnusznak (CHEVALIER no. 2933–2934) több fordítása, gyülekezeti ének változata is keletkezett a 16. században (*Jézus Krisztus mi megváltónk, bűn*, RPHA 663; *Krisztus, ki vagy nap és világ, és éjnek* – RPHA 801; *Krisztus, ki vagy nap és világ, mennyországra*,

RPHA 802; *Krisztus, ki vagy nap és világ, minket sötétségben*, RPHA 804; *Mint feltámadt fényes nap*, RPHA 993). Ismeretlen szerzőnk, ha ismerte is a korábbi fordításokat, új fordítással próbálkozott. Ugyancsak ennek a himnusznek ugyanebben az énekeskönyvben található egy másik, új fordítása is: *Krisztus, ki vagy szép fényes nap* (458–459.; lásd **132. sz.** énekünk). Viszont a harmadik változat (*Krisztus, ki vagy világ és nap*, 459–461.) a 16. századi *Krisztus, ki vagy nap és világ, és éjnek* kezdetű (RPHA 801) alapján készült változat, így azt majd a 16. századi RMKT-kötet közli.

A latin szöveg a következő (AH, LI, 21; a latin forrásról és gyülekezeti énekké válásáról lásd WENNEMUTH, 2003):

Hymnus ad Completorium.

1. Christe qui lux es et dies,
 Noctis tenebras detegis,
 Lucisque lumen crederis,
 Lumen beatum praedicans.
2. Precamur Sancte Domine,
 Defende nos in hac nocte,
 Sit nobis in te requies,
 Quietam noctem tribue.
3. Ne gravis somnus irruat,
 Nec hostis nos surripiat,
 Nec caro illi consentiens,
 Nos tibi reos statuat.
4. Oculi somnum capiant,
 Cor ad te semper vigilet,
 Dextera tua protegat
 Famulos qui te diligunt.
5. Defensor noster aspice,
 Insidiantes reprime,
 Guberna tuos famulos,
 Quos sanguine mercatus es.
6. Memento nostri Domine
 In gravi isto corpore,
 Qui es defensor animae,
 Adesto nobis Domine.
7. Deo Patri sit gloria,
 Eiusque soli Filio,
 Cum Spiritu Paraclito,
 Et nunc et in perpetuum. Amen.

Versforma: a8, a8 / b8, b8. – A szótagszám többször pontatlan, a szöveget nem igazítottuk az ideális versformához.

A megadott dallam: *Christe qui lux es et dies*; RMDT I. 228. sz., 589–590. Első előfordulása: *Christe der du bist Tag und Licht*, Klug 1535, 91; DKL B12B (III/1/1); *Christe qui lux es et dies / Christe der du bist Tag und Licht*, Zahn 343; DKL C66 (III/1/2). Első magyarországi kiadása: **D 1774: 72. sz.** Hangnem: eol; Ambitus: VII–4; Kadencia: 1, 2, 1. Egyéb előfordulás: D 1778: 305. sz.

20 Öt drága piros sebeidből – a sebekről lásd Jn 19,31–37; Jn 20,25

132.

Nyomtatott kiadása:

Lőcse 1629: 458–459 – Főcím: *ESTVELI Dicséretetek*. – Élőfej: *ESTVELI DICSERETEK*. – Cím: *MAS*.

Esti ének. 1629 előtt keletkezett. A fordító személye ismeretlen.

Forrás: *Christe qui lux es et dies*. (Lásd a **131. sz.** éneknél, *Krisztus, ki vagy nap és világ, nincs rejtve tőled a gonoszság*). Korrektúra-jegyzet, 2015 december: énekünk közvetlen forrása a latin himnusból készült német ének, *Christe, du bist der helle Tag* (cr. 1536). Szerzője Erasmus Alber reformátor, neubrandenburgi evangélikus superintendens (cr. 1500–1553). A szöveg kiad.: WACKERNAGEL III, Nr. 1037; EG 1993: Nr. 469.

Versforma: a8, a8 / b8, b8. – A rímelés gyakran pontatlan.

A megadott dallam: *Christe qui lux es et dies*; RMDT I. 228. sz., 589–590. Első előfordulása: *Christe der du bist Tag und Licht*, Klug 1535, 91; DKL B12B (III/1/1); *Christe qui lux es et dies* / *Christe der du bist Tag und Licht*, Zahn 343; DKL C66 (III/1/2). Első magyarországi kiadása: **D 1774: 72. sz.** Hangnem: eol; Ambitus: VII–4; Kadencia: 1, 2, 1. Egyéb előfordulás: D 1778: 305. sz. Korrektúra-jegyzet: az újonnan megtalált forrás dallamát lásd EG 1193: Nr. 469.

Kézirata:

Rimay János imádságoskönyve (1642, XVII. század utolsó harmada): 182–185 – Cím: *Más Estvéli. Giž slunce prisslo k zap &.*

Esti ének. 1670 után keletkezett. Szerzője ismeretlen. Nem Rimay János a fordító. (A *Rimay János imádságoskönyvéről* lásd H. HUBERT, 2015².) A szöveget közli: SZILÁDY, 1939, 91–92.

Forrás–kölcsonhatás: *Již slunce prišlo k zapadu*. Szövegét 18. századi forrásból, az 1774-es ima-énekeskönyvből közöljük (*Duchownj žiwota studnice ... We Gměnu vkřžowaného Pána nassého Gezu Krysta Kancyonáljk ...*, W Presspurku, Landerer, 1774, 54–55. – Lelőhely: EOK, jelzet: 32.908.) A címben itt Ján Glosius szerepel szerzőként (1670–1728/1729), aki sok helyen volt evangélikus lelkész, leghosszabban, 1710–1723 között Aszódon, lásd RMSz, I, 288; SBS, 2, 194). Glosius 1727-es énekeskönyvében valóban megtalálható ugyanezzel a szöveggel és kottával az ének (*ETAN hlasytě prozpěwujcý a=nebo, pjsnický nabožné ...*, [S. l.], 1727, p. 137. – Lelőhely: OSZK, jelzet: 160.944/2.)

A biblikus cseh nyelvű ének forrása Johann Friedrich Herzog (1647–1699, drezdai jogász) *Nun sich der Tag geendet hat* kezdetű éneke. (Lásd még: WWG, 150.) Az első versszakot és a dallamot Adam Krieger (1634–1666) lipcsei és drezdai zenész, orgonista írta 1665-ben. (Lásd még: WWG, 186–187; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz70436.html> – letöltés: 2014. január.) A Tranoscus-énekeskönyvekben (TRANOSCIUS 1912: č. 736) a német éneknek másik fordítása található: *Aj nyní se den nachýlil*. A német ének 1670-ben keletkezett, eszerint mind a szlovák, mind a magyar fordítás csak ezután íródhatott.

FISCHER–TÜMPEL (IV, Nr. 204.) az 1692-es énekeskönyv (*A & O. Andachtig singender Christen=Mund ...*, Wesel–Duißburg–Frankfurt, Andreas Luppis, 1692, 123. – VD17 14:010647X) alapján közli a szöveget. A 8. vszk. hiányzik ebből a kiadásból, az 1693-as lipcsei énekeskönyvben szerepel először, az alábbiakban az EG 1993: Nr. 478 alapján közöljük ezt a versszakot. (Lásd még Leutschau 1700: 1/30 – [Tägliche Abend-Gesänge.] *Ein anders*; FISCHER, II, 128; EKG 1950: Nr. 364; EG 1993: Nr. 478; HEKG 1958, 553–555):

Wesel–Duißburg–Frankfurt 1692.
(FISCHER–TÜMPEL, IV, Nr. 204.)

Pozsony 1774.

Abendlied.

G. Glosiuse.

Gako: Bychom sobe zpomjnalí.

1. NUn sich der Tag geendet hat
Und keine Sonne mehr scheint,
Schläfft alles, was sich abgematt
Und was zuvor geweint.

1. Giž slunce prisslo k západu
A swŭg konec wzal den,
Co prw wedlo pracy twrdau,
Chce vžjwati sen.

2. Nur du, mein GOTT, hast keine Rast,
Du schlaiffst noch schlummerst nicht.
Die Finsternis ist dir verhast,
Weil du bist selbst das Licht.

2. Sám ty BOže od večnosti,
spani poddán negsy,
W nenáwisti máš temnosti,
proto že swetlo gsy.

3. Gedencke, HErr, doch auch an mich
Jn dieser schwartzen Nacht
Und schencke mir genädiglich
Den Schutz von deiner Wacht.

3. Pomni tedy sám y na mne,
Pri pritomne nocy,
A dey at' magi péč ó mne,
Nebessti Wogácý.

4. Wend ab des Satans Wütereý
Durch deiner Engel=Schaar;
So bin ich aller Sorgen frey
Und bringt mir nichts Gefahr.

4. Pretrhni wžteklost d'áblowu,
Skrz mocnau swau ruku,
Tak žádnén na mogi hlauwu,
Nevwali muku.

5. Zwar fühl ich wohl der Sünden=Schuld,
Die mich bey dir klagt an;
Ach aber deines Sohnes Huld
Hat gnug für mich gethan.

5. Cýtim hrjch sýce pri sobe,
Genž mne nepokogi,
Wssak Syn twŭg a mŭg Pán z nebe,
po strane me stogi.

6. Den setz ich dir zum Bürgen ein,
Wenn ich muß vors Gericht.
Jch kan ja nicht verlohren seyn
Jn solcher Zuversicht.

7. Weicht, nichtige Gedancken, hin,
Wo ihr habt euren Lauf.
Jch baue ietzt in meinem Sinn
GOTT einen Tempel auff.

8. Darauff thu ich mein Augen zu
Und schlaffe frölich ein.
Mein GOTT wacht ietzt in meiner Ruh:
Wer wolt doch traurig seyn?

[9. Soll diese Nacht die letzte sein,
in diesem Jammertal,
so führ mich, Herr, in' Himmel ein,
zur Auserwählten Zahl.]

10. Und also leb und sterb ich dir,
Du starcker Zebaoth.
Jn Tod und Leben hilffst du mir
Aus aller Angst und Noth.

6. On chce mŕg Poručník býti,
Otče pred saudem twym,
Nemužeš mne zatratiti,
Pro něho, dobre wjm.

8.[!] Odstup preč marné myssleni,
Odstup a mne nemám,
Sám Pán Bůh w misli me nynj,
Ma mĵi giř swúg chrám.

7.[!] Na to giř zawru me oči,
A wessele vsnu.
Kdo mne sskodit bude mocy,
Kdy Bůh bdj nademnau.

9. Mali pak býti tato noc,
Mne posledni w swete,
včiň ať gsem skrz twau pomoc,
W twém wečném řiwote.

10. Tak giř ziw gsem y vmĵrám
Gen w tobe BOže mŕg,
W twém Gměnu oči zawĵrám,
Dey ať gsem wečne twŕg.

Versforma: a8, b6, a8, b6.

A nótajelzésben megadott dallam: *Nun sich der Tag geendet hat; Jiř slunce priřlo kzapadu*. Első előfordulása: Adam Krieger 1656; **Zahn 212a**. Első magyarországi kiadása: *Giř slunce prisslo kzapadu*, **SK 1798: č. 32**. Zahn mellett Skultéti dallamát is közöljük, hogy megmutassuk a teljesen különböző német és szlovák hagyományozódást. Hangnem: hypoeol / jón hexachord; Ambitus: V–5 / 1–6; Kadencia: 5, VII, V / 5, 3, 3. Mai énekeskönyvi változatok: *Nun sich der Tag geendet hat*, EG 1993: Nr. 478; *A nap immár elenyészett*, EÉ 1982: 116. sz.

134.

Nyomtatott kiadásai:

I. SZATHMÁRNÉMETHI Mihály: Mennyei tárház kulcsa ... (Kolozsvár 1676): 2/3–6 – Főcím: *REGGELI s' ESTVELI, Könyörgő és Hálá-adó AHITATOS ÉNEKEK*. – Élőfej: *Estvéli könyörgő s' hálá-adó Enek*. – Cím: *Estvéli Könyörgő s' Hálá-adó ÉNEK. A' 103. Soltár notájára: Aldgyad lelkem*: [Uradat, Istenedet – kiad. RMKT XVII, 6, 103. sz.].

II. Lőcse 1694: 1/543–545 – Főcím: *ESTVÉLI DICSIRETEK* – Élőfej: *ESTVELI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. A' 103. Soltár Notájára*.

III. Lőcse 1696: 1/543–545 – Főcím: *ESTVÉLI DICSIRETEK*. – Élőfej: *ESTVELI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. A' 103. Soltár Notájára*.

Egyéb előfordulásai:

Sarlai Mihály-énekeskönyv (1795): 38–41 ♪ – [Élőfej: *Reggeli és Estvéli Közönséges Énekek*.] *HÉTFÖN ESTVE. Dits: N(ume)ro: 310. Nót: 'Sólt: CIII*.

SZATHMÁRNÉMETHI Mihály: Mennyei tárház kulcsa ... (Kolozsvár 1681): 2/3–6 – Főcím: *Reggeli s' Estvéli, Könyörgő Hálá-adó AHITATOS ÉNEKEK*. – Élőfej: *Estvéli Könyörgő s' Hálá-adó Enek*. – Cím: *Estvéli Könyörgő s' Hálá-adó ÉNEK. A' 103. Soltár notájára: Aldgyad lelkem*.

SZATHMÁRNÉMETHI Mihály, 1702: 299–302 – Főcím: *Reggeli 's Estvéli Könyörgő és Háládó Ahitatos ÉNEKEK*. – Alcím: *Estveli ÉNEKEK*. – Élőfej: *Estvéli Ének*. – Cím: *A 103. Sólt. Nót. Áldjad lelkem 's a' t*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 70; Lőcse 1701: 525–528; Lőcse 1719: 570–573; ÚZMK 1743: 563. sz.; D 1778: 310. sz.

Esti ének. 1676 előtt keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen.

Versforma: a11(5,6) / a11(5,6) / a11(5,6) / a11(5,6) / a11(5,6) / a11(5,6).

A nótajelzésben megadott dallam: *Áldjad, lelkem, Uradat, Istenedet*, RMDT II. 171. Első előfordulása: Louis Bourgeois, Genf 1542. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 103. sz.** Hangnem: hypomixolid; Ambitus: IV–4; Kadencia: 1, IV, 1, V, 3. Mai énekeskönyvi változat: *Áldjad lelkem Uradat, Istenedet*, RÉ 1948: 103. sz.

42 Szárnyaid alatt rejts-el fejemet – Zsolt 17,8; 36,8 etc.
43–4 Szent Angyalidnak parancsolly felölem ... – Zsolt 34,8
50–53 Oh én Istenem, védelmem s' paisom ... – Zsolt 46

135.

Nyomtatott kiadásai:

I. SZATHMÁRNÉMETHI Mihály: Mennyei tárház kulcsa ... (Kolozsvár 1676): 2/6–7 – Főcím: *REGGELI s' ESTVELI, Könyörgő és Hálá-adó AHITATOS ÉNEKEK*. – Élőfej: *Estvéli könyörgő s' hálá-adó Enek*. – Cím: MAS. Nota: *Jesus Christus szép fényes hajnal*: [RPHA 675].

II. Lőcse 1694: 1/545–547 – Főcím: *ESTVÉLI DICSIRETEK*. – Élőfej: *ESTVELI DICSIRETEK*. – Cím: MAS. Nota: *Jesus Christus fiép fényes*.

III. Lőcse 1696: 1/545–546 – Főcím: *ESTVÉLI DICSIRETEK*. – Élőfej: *ESTVELI DICSIRETEK*. – Cím: MAS. Nota: *Jesus Christus szép fényes*.

Egyéb előfordulásai:

Tatai János jegyzőkönyve (1706–1722): 103a–b – Cím: *Cantio Vespertina*.

Sarlai Mihály-énekeskönyv (1795): 58–59 ♪ – [Élőfej: *Reggeli, és Estvéli Közönséges Énekek*.] *PÉNTEKEN ESTVE*. Dits: *N(ume)ro 311*. Nota:.

SZATHMÁRNÉMETHI Mihály: *Mennyei tárház kulcsa ...* (Kolozsvár 1681): 2/6–7 – Főcím: *Reggeli s' Estvéli, Könyörgő Hálá-adó AHITATOS ÉNEKEK*. – Élőfej: *Estvéli Könyörgő s' Hálá-adó Enek*. – Cím: MAS. Nota: *Jésus Christus szép fényes hajnal*: .

SZATHMÁRNÉMETHI Mihály, 1702: 302–303 – Főcím: *Reggeli 's Estvéli Könyörgő és Háládó Áhitatos ÉNEKEK*. – Alcím: *Estveli ÉNEKEK*. – Élőfej: *Estvéli Ének*. – Cím: MAS. Nóta: *Jésus Christus Szép*.

Lásd még: Lőcse 1701: 528–529; D 1778: 311. sz.; SCHULEK–SULYOK 1945: 6. sz. (10 vszk.); RÉ 1948: 506. sz. (10 vszk.).

Esti dicséret. 1676 előtt keletkezett. Szerzője ismeretlen.

Forrás: CSOMASZ TÓTH Kálmán (az 1939-es szabadkai énekeskönyv nyomán) latin eredetűnek tartja (1950, 393).

Versforma: a9, a8, a8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Jézus Krisztus, szép fényes hajnal*; RMDT I. 118/II. sz., 507–508. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: [SZÖLÖSY Benedek:] *Cantvs catholici ...* (Lőcse 1651): 7. Egyéb előfordulás: *Haynal wssychnj zaspýwagme*, [SZÖLÖSY Benedek:] *Cantvs catholici ...* (Lőcse 1655): 15. (HS, 270); **K 1744: 250. sz., 396.** (RMDT I. 118/II. sz.). K 1744 változata közelebb áll a mai énekeskönyvi formához, ezért ezt a dallamot választottuk közlésre (eltérés: a jambikus ritmus és a kezdőhang). Hangnem: hypofrig; Ambitus: VI–5; Kadencia: 1, VI. Mai énekeskönyvi változatok: *Jézus Krisztus, szép fényes hajnal*, EÉ 1982: 92. sz.; RE 1948: 485. sz.

16–18 Parancsollyad szent Angyalidnak. – Zsolt 34,8–9 (vö. Szenci Molnár Albert fordításában: *Az Isten angyali / Hívek körül tábort járnak, / Istenfélőket megtartnak.*)

19 setétségnek fejedelme – Sátán

136.

Nyomtatott kiadásai:

I. Kolozsvár 1680–1681: 2/359 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB FELE DICSIRETEK*. – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB Féle DICSIRETEK*. – Cím: *Post occasum Solis dicenda*.

II. Kolozsvár 1690: 2/319 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DICSIRETEK*. – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB Féle DICSIRETEK*. – Cím: *Post occasum Solis dicenda*.

III. Lőcse 1694: 1/541 – Főcím: *ESTVÉLI DICSIRETEK* – Élőfej: *ESTVELI DICSIRETEK*. – Cím: *Post Occasum Solis dicenda*.

IV. Lőcse 1696: 1/541 – Főcím: *ESTVÉLI DICSIRETEK*. – Élőfej: *ESTVELI DICSIRETEK*. – Cím: *Post Occasum Solis dicenda*.

V. Kolozsvár 1700: 2/315 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSERETEK*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FÉLE DITSÉRETEK*. – Cím: *ESTVELI*. Nóta: *Istenünkhöz fohászkodv*: [ván, RPHA 618].

VI. ZMK 1692–1694: 24 – Élőfej: *ESTVÉLI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Ach bleib bey uns HErr Jesu Christ, etc.* – Ezt a nótajelzést emeltük a főszövegbe. – Az énekből készült imádság zárja az esti énekeket: *Imádság. Maradgy mi velünk, mi Christusunk, mert már bé estvéledünk; Te szent igéd fényessége közöttünk el ne oltassék: Utolsó veszett üdőben, tarts egyességben, hogy mi a' hűtöt s'-szent Igédet, végig meg-tartsuk szent Igidet* [későbbi kiadásokban: szentségidet]. Amen.

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/388 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSÉRETEK*. – Alcím: *ESTVÉLI DITSÉRETEK*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE Ditséreték*. – Cím: 308.) *MÁS. Nóta: Kxtus ki vagy nap és*: [RPHA 801 vagy 802].

Debrecen 1697: 2/263 – Főcím: *KüLöMB KüLöMB FELE DICSIRETEK*. – Alcím: *ESTVELI DICSIRETEK*. – Élőfej: *KüLöMB KüLöMB-Féle DICSIRETEK*. – Cím: *Nóta: Istenünkhöz fohászkodván, könyörögjünk*.

Debrecen 1700: 2/362 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DITSERETEK*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSÉRETEK*. – Cím: *ESTVELI*. Nóta: *Istenünkhöz foház*..

ZMK cr. 1718¹: 24 – Főcím: *ESTVÉLI ÉNEKEK*. – Élőfej: *ESTVELI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Ach bleib bey uns HErr Jesu Christ, etc.* Az énekből készült imádság zárja az esti énekeket (lásd ZMK 1692–1694-nél).

ZMK cr. 1718²: 26 – Főcím: *ESTVELI ENEKEK*. – Élőfej: *ESTVELI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Ach bleib bey uns HErr Jesu Christ, etc.* Az énekből készült imádság zárja az esti énekeket (lásd ZMK 1692–1694-nél).

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 133 ♪; Lőcse 1701: 523–524; ZMK 1703: 24; ZMK 1706: 17–18; A Balassi-Rimay *Istenes énekekkel* együtt megjelenő *Vezérlő út* 18. századi kiadásában (DÉZSI, 1905, 80 skk.; H. HUBERT, 1997, 211); Lőcse 1719: 566–567 (Cím: *EST. Nóta: Kristus, ki vagy*.); MLÓ 1730: 72; ÚZMK 1743: 560. sz.; D 1778: 307. sz.; K 1778: 19; ZMK 1780: 26–27; ZMK 1781: 26; EÉ 1982: 259. sz. (*Ó, maradj velünk, Krisztusunk*, 6 vszk.).

Esti ének. 1680 előtt keletkezett. A fordító személye ismeretlen.

Forrás: *Ach bleib bei uns, Herr Jesu Christ*. A német ének kilenc versszakos változata 1611-ben, a nürnbergi énekeskönyvben jelent meg először (DKL 1611¹¹: 722). Az első vszk. Philipp Melanchthon (1497–1560) *Vespera iam venit* (1551) epigrammája nyomán készült német verzió 1579-ből, míg a 2–9. vszk. Nikolaus Selnecker (1530–1592) különböző énekeiből származik (1572 előtt). A magyar fordítás azonban nem ezt a kilenc versszakos változatot, hanem egy olyan 3 versszakos közlő, amelynek 1–2. versszaka megegyezik a német ének 1–2. versszakával.

Az 1–2. versszakot WACKERNAGEL nyomán (IV, Nr. 392.) közöljük (a 9 versszakos változatot lásd még Breslau 1644: 499–500; Crüger 1690: 944–945; Leutschau 1686: 1/643–644 – [*Lieder vom Worte GOTTes, und der Christlichen Kirchen.*] *Mel. Danckt dem Herrn heut und allezeit*; RMK II. 1778/b: 177–179 – [*Von der Christlichen Kirchen.*] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/367–368 – *Vom Worte GOTTes und der Christlichen Kirchen. Mel. Danckt dem HErrn heut und*.. Az 1691-es soproni gyűjteményben a 3 versszakos változat található meg (lásd még FISCHER, I, 1–2; EKG 1950: Nr. 207; EG 1993: Nr. 246; HEKG 1958, 319–321):

Nürnberg 1611.
(WACKERNAGEL, IV, Nr. 392. jegyzet.)

Oedenburg 1691.
(VD17 7:684545E, 346.)

[Főcím: Bet= Klag= und Trost=Lieder.]
(151)

1. Ach bleib bey vns, HErr Jesu Christ,
weil es nun Abend worden ist,
Dein Göttlich Wort, das helle Liecht,
laß ja bey vns erleschen nicht.

1. Ach bleib bey uns HErr JEsu Christ,
weil es nun Abend worden ist,
dein Göttlich Wort das helle Liecht,
laß ja bey uns auslöschen nicht.

2. In diser schweren, betrübten zeit,
verleyh vns, HErr, bestandigkeit,
Daß wir dein Wort vnnd Sacrament
rein behalten biß an das End.

[...]

2. Jetztund in der betrübten Zeit,
gib uns des Glaubens Beständigkeit,
daß wir dein Wort und Sacrament,
rein behalten biß an das End.

3. Ehr sey dem Vatter und dem Sohn,
samt Heil'gen Geist in einem Thron,
welchs ihm auch also sey bereit,
von nun an biß in Ewigkeit.

Philipp Melanchthon epigrammáját az 1563-as kiadásból közöljük (*Epigrammatvm libri sex*, VVitebergae, [Krafft], 1563, D_{4v} – VD 16 M 3177):

EX LVCA 24. Capite.

Vespera iam uenit nobiscum Christe maneto,
Extingui lucem nec patiare tuam.

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Ach bleib bei uns, Herr Jesu Christ*; RMDT II. 176.; RMDT I. 117. sz. Első előfordulása: *Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort*, Martin Luther 1543; **Zahn 350ab**; DKL Ee21 (III/1/2). Első magyarországi kiadása: *Atya Isten, tarts meg minket*, HG 1560: A_{gr}. Szövegünk a hazai gyakorlatban háromféle dallamon is ismeretes. A 18. századi evangélikusok az *Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort* dallamára énekelték, így hozza a most használatos evangélikus énekeskönyv is: ezért kötetünk is ezt a verziót közli. Hangnem: eol; Ambitus: VII–7; Kadencia: 1, 5, 3. Egyéb előfordulás: HG 1574: CIXv. Mai énekeskönyvi változatok: *Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort*, EG 1993: Nr. 193; *Tarts meg, Urunk, szent igédben*, EÉ 1982: 255. sz.; *Ó, maradj velünk, Krisztusunk*, EÉ 1982: 259. sz.

1–2 MAradgy velünc mi Christusunc ... – Lk 24,29

137.

Nyomtatott kiadásai:

I. Lőcse 1690: 1/477–478 – Főcím: *ESTVÉLI DITSIRETEK*. – Élőfej: *ESTVELI DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

II. Lőcse 1694: 1/540–541 – Főcím: *ESTVÉLI DICSIRETEK*. – Élőfej: *ESTVELI DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

III. Lőcse 1696: 1/540–541 – Főcím: *ESTVÉLI DICSIRETEK*. – Élőfej: *ESTVELI DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

Egyéb előfordulása:

Lőcse 1691: 1/477–478 – Főcím: *ESTVÉLI DITSIRETEK*. – Élőfej: *ESTVELI DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

Lásd még: Lőcse 1701: 523.

Esti ének. 1690 előtt keletkezett. Szerzőjét nem ismerjük.

Forrás: Sartorius János *Magyar lelki órájában* (MLÓ 1730: 82–83) az ének nótajelzése: *We gméno tvem lihome, &c.* [Ve jménu tvém lihome]. A Tranoscius-énekeskönyvekben nem található.

Versforma: a7, a9, a11(10).

Egyelőre nem sikerült a nótajelzésben megadott éneknek a nyomára bukkanni. Ilyen versforma nem található az RMDT I. és II. kötetében.

138.

Nyomtatott kiadásai:

I. Lőcse 1694: 1/541–542 – Főcím: *ESTVÉLI DICSIRETEK*. – Élőfej: *ESTVELI DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

II. Lőcse 1696: 1/541–542 – Főcím: *ESTVÉLI DICSIRETEK*. – Élőfej: *ESTVELI DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

Egyéb előfordulásai:

Collectanea poetica (1764–1784): 43b–44a – Cím: *Alia* [= Halotti Ének]. – Halotti énekké átirrt változat.

Kulcsár Pál-melodiárium (1775–1785): 2/3–4 – Főcím: *MÁSODIK RÉSZ. Mellyben Bizonyos Idők, 's alkalmatosságokra tartozó ÉNEKEK foglaltatnak be.* – Élőfej: *Külömb külömb féle Énekek.* – Cím: *Estvéli Enek. Ad Not(am) Uram mikor éltmb(en).* – 1–6 vszk.

Kézírtos bejegyzés RMNy 2532 (XVIII. század): *4b – Cím nélkül. – Az 1–6. vszk. (a 6. vszk. utolsó sora hiányzik, nem fért ki a papírra).

Zöngedező-toldalék RMK I. 1490² (XVIII. század): [2b–4a] – *Más Estvéli. Not. Ach gak wssecko př: etc.* – A szöveg végén: *Amen.* – A toldalékban még a következő énekek találhatók: 1a–b – *Cantio ante Sacram Sermonem* (Rimay János: *Mi Urunk s édes Atyánk*, RPHA 3001); 1b–2a – *Alia (Édes Jézus, itt vagyunk, te szent igéd hallására;* EÉ 1982: 274. sz.); 2a–b – *Finito Sacro Sermonem (Áldd Istent, vége vagyon isteni tiszteletünknek,* XVIII. század).

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 133b ♪; Lőcse 1701: 524–525; MLÓ 1730: 73–74; ÚZMK 1743: 561. sz.; ZMK 1780: 28–29; ZMK 1781: 23–25; EÉ 1982: 113. sz. (*Már nyugosznak a völgyek*, 8 vszk.); RÉ 1948: 503. sz. (*Már nyugosznak a völgyek*, 8 vszk.).

Esti ének. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen. Az ének teológiája az estét, az elalvást a halál utáni örök élettel együtt értelmezi.

Forrás: *Nun ruhen alle Wälder* (1647). Luther után a legjelentősebb német evangélikus költő, Paul Gerhardt (1607–1676) szerezte. Házi tanítóság után mittenwaldei, berlini, élete végén pedig lübbeni lelkész volt. (Lásd még WWG, 110–112; MGG, 7, 775–779; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz20601.html> – letöltés: 2014. január.) Versei a Martin Opitz (1597–1639) nevével jelzett német költői nyelv megújításának jegyében születtek. (Műveinek újabb kiadása: *Wach auf, mein Herz, und singe: vollständige Ausgabe seiner Lieder und Gedichte*, 5. Aufl., Wuppertal : Brockhaus, 2007. A Gerhardt-énekek magyarországi recepciójáról lásd SCHULEK, 2007; H. HUBERT, 2008.) Gerhardt énekei a vele szoros munkakapcsolatban lévő berlini kántor, Johann Crüger híres gyűjteményében (*Praxis pietatis melica*) jelentek meg.

FISCHER–TÜMPEL (III, Nr. 381.) a *Praxis pietatis melica* első, 1647-es kiadása alapján (1647⁰⁸: 26) adja a szöveget (lásd még Leutschau 1686: 1/29–31; Leutschau 1694: 261–262 – [*Deß Abends, so man zu Bette gehet.*] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/28–29 – [*Tägliche Abend=Gesänge.*] *Jm Thon: O Welt, ich muß dich lassen*; Oedenburg 1691: 419–421 – [*Abend=Gesänge.*] (201) – a lőcseivel lényegében megegyező szöveg; TRANOSCIUS 1912: č. 734. – *Ach jak všeco predivně;* FISCHER, II, 125–127; EKG 1950: Nr. 361; EG 1993: Nr. 477; HEKG 1958, 548–551):

Berlin 1647.
(FISCHER–TÜMPEL, III, Nr. 381.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/29–31.)

XV.

Nach der Melod. O Welt, ich muß dich lassen, etc.

Tägliche Abend=Gesänge.

Mel. O Welt, ich muß dich lassen, etc.

1. NVn ruhen alle Wälder,
Vieh, Menschen, Städt und Felder,
Es schläft die gantze Welt:
 Jhr aber, meine Sinnen,
Auf, auf, jhr sollt beginnen,
Was ewrem Schöpffer wohlgefällt.

2. Wo bistu, Sonne, blieben?
Die Nacht hat dich vertrieben,
Die Nacht, des Tages Feind.
 Fahr hin; Ein ander Sonne,
Mein JESus, meine Wonne,
Gar hell in meinem Hertzen scheint.

3. Der Tag ist nun vergangen,
Die güldnen Sternen prangen
Am blauen Himmels Saal.
 Also werd ich auch stehen,
Wenn mich wird heysen gehen
Mein GOTT auß diesem Jammerthal.

1. NUn ruhen alle Wälder,
Vieh, Menschen, Städt und Felder,
es schläfft die gantze Welt:
 Jhr aber meine Sinnen,
auff, auff, jhr solt beginnen,
was eurem Schöpffer wohlgefällt.

2. Wo bistu Sonne blieben?
die Nacht hat dich vertrieben,
die Nacht des Tages Feind:
 Fahr hin, ein andre Sonne,
mein JESus, meine Wonne,
gar hell in meinem Hertzen scheint.

3. Der Tag ist nun vergangen,
die güldnen Sternlein prangen,
am blauen Himmels=Saal,
 also werd ich auch stehen,
wenn mich wird heissen gehen,
mein GOTT auß diesem Jammerthal.

4. Der Leib eylt nun zur Ruhe,
Legt ab das Kleid und Schuhe,
Das Bild der Sterblichkeit,
Die ich zieh auß; Dagegen
Wird Christus mir anlegen
Den Rock der Ehr und Herrlichkeit.

5. Das Häupt, die Füß und Hände
Sind fro, daß nun zum Ende
Die Arbeit kommen sey.
Hertz, frew dich, du solt werden
Vom Elend dieser Erden
Vnd von der Sünden Arbeit frey.

6. Nun geht, jhr matten Glieder,
Geht hin und legt euch nieder,
Der Betten jhr begehrt.
Es kommen Stund und Zeiten,
Da man euch wird bereiten
Zur Ruh ein Bettlein in der Erd.

7. Mein Augen stehn verdrossen,
Im huy sind sie geschlossen:
Wo bleibt denn Leib und Seel?
Nim sie zu deinen Gnaden,
Sey gut für allem Schaden,
Du Aug und Wächter Jsrael.

8. Breit auß die Flügel beyde,
O Jesu, meine Frewde,
Vnd nim dein Kűhlein eyne.
Wil Sathan mich verschlingen,
So laß die Englein singen:
Diß Kind soll unverletzet seyn.

9. Auch euch, jhr meine Lieben,
Soll heinte [!] nicht betrűben
Ein Vnfall noch Gefahr.
Gott laß euch selig schlaffen,
Stell euch die gűldne Waffen
Vmbs Bett und seiner Engel Schaar.

4. Der Leib eylt nun zur Ruhe,
legt ab das Kleid und Schuhe,
das Bild der Sterblichkeit,
die zieh ich aus, dargegen,
wird CHristus mir anlegen,
den Rock der Ehr und Herrlichkeit.

5. Das Haupt, die Füß und Hände
sind fro, daß nun zum Ende,
die Arbeit kommen sey.
Hertz freu dich du solt werden,
vom Elend dieser Erden,
und von der Sünden Arbeit frey.

6. Nun geht, jhr matten Glieder,
geht hin und legt euch nieder,
der Betten jhr begehrt.
Es kommen Stund und Zeiten,
da man euch wird bereiten,
zur Ruh ein Bettlein in der Erd.

7. Mein Augen stehn verdrossen,
im huy sind sie geschlossen,
wo bleibt denn Leib und Seel?
Nimb sie zu deinen Gnaden,
sey gut für allen Schaden,
du Aug und Wächter Jsrael.

8. Breit aus die Fliegel beyde,
O Jesu meine Freude,
und nimb dein Kűhlein ein!
Will Satan mich verschlingen,
so laß die Englein singen:
das Kind soll unverletzet seyn.

9. Auch euch, jhr meine lieben,
soll heute nicht betrűben,
ein Unfall, noch Gefahr:
Gott laß euch seelig schlaffen,
stell euch die gűldne Waffen,
umbs Bett, und seiner Engel=Schaar.

P. Gerhard.

Versforma: a7, a7, b6 / c7, c7, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Nun ruhen alle Wűlder*; RMDT II. 163. Első előfordulása: Heinrich Isaac (1495 körül) 1539; egyházi szöveggel 1505; **Zahn 2293b**; DKL Ga4A (III/4). Első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 133b**. Isaac dallama egy világi Lied kontrafaktuma: *Innsbruck, ich muß dich lassen – O Welt, ich muß dich lassen*. Később erre a dallamra alkalmazták Paul Gerhardt versét is. A dallam számos variánsa hangfokban és ritmusban kisebb-nagyobb mértékben eltér egymástól. Kötetünk Zahn és a Győri korálkönyv verzióját közli. Hangnem: hypojón / jón; Ambitus: V–5 / 1–5; Kadencia: 3, VII, 2, 3, VII / 3, 2, 2, 3, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *O Welt, ich muß dich lassen*, EG 1993: Nr. 521; *Nun ruhen alle Wűlder*, EG 1993: Nr. 477; *Már nyugosznak a völgyek*, EÉ 1982: 113. sz.; RÉ 1948: 503. sz.

4 érzékenyséгим – érzékeim (érzékelő- és felfogóképesség)

38 Egy huj alatt – egy szempillantás alatt, vő. a német eredetivel

43–15 Téríts-ki számyaida t... – Mt 23,37

54 Angyali őrzőket – őrző angyalokat, Zsolt 34,8; Mt 18,10; ApCsel 12,15

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 17–20 – Élőfej: *ESTVÉLI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Werde munter [!] mein Gemühte, etc.*

Egyéb előfordulásai:

Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 65–67 – Főcím: *Estve Mondandó Dicséretetek*. – *Nota: Mint á szép* [híves patakra a szarvas kívánczik – kiad. RMKT XVII, 6, 42. sz.].

ZMK cr. 1718¹: 17–20 – Főcím: *ESTVÉLI ENEKEK*. – Élőfej: *ESTVELI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Werde munter mein Gemüthe, etc.*

ZMK cr. 1718²: 19–22 – Főcím: *ESTVELI ENEKEK*. – Élőfej: *ESTVELI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Werde munter mein Gemüthe, etc.*

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), IV/8. *Obudi sze o me szercze*; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 131b ♪; ZMK 1703: 17–20; ZMK 1706: 13–15; MLÓ 1730: 66–68; ÚZMK 1743: 554. sz.; ZMK 1780: 23–26; ZMK 1781: 19–22; EE 1982: 112. sz. (*Jertek, boldog énekszóval*, 4 vszk.)

Esti ének. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen. A vers visszatérő motívuma az ördög elleni védelemért való könyörgés. Az ének az imádságok retorikáját követi – ez egyébként legtöbb énekünknel megfigyelhető, hiszen az ének az imádság egyik fajtája. Az órigenészi imádságséma (BARTÓK, 1998, 157–158) minden része megtalálható benne: doxológia (bevezetés, Isten dicsőítése); eucharistia (hálaadás); exomologesis (bűnbánat); aitesis (könyörgés); doxológia (befejezés: Isten dicsőítése).

Forrás: *Werde munter, mein Gemüte*. Szerzője Johann Rist (1607–1667 – evangélikus lelkész a hajdan Dániához tartozó Wedel an der Unterelbén, ma Wedel in Holstein, Németország). Paul Gerhardt mellett a legjelentősebb 17. századi német evangélikus gyülekezeti énekköltő. Több mint 650 éneket írt. (Lásd még WWG, 257–259; MGG, 14, 187–189; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz18790.html> – letöltés: 2014. január.) Kötetünkben a német ének másik fordítása: *Serkenj föl, elmém, s mondj nótát* (lásd **140. sz.**).

FISCHER–TÜMPEL (II, Nr. 199.) az 1642-es lüneburgi kiadás (DKL 1642⁰⁴: III, Nr. VIII.) alapján közli az éneket (lásd még Breslau 1644: 823–825; Leutschau 1686: 1/40–44; Leutschau 1694: 257–260 – [*Deß Abends, so man zu Bette gehet.*] *Ein Anders*; Leutschau 1700: 1/33–35 – [*Tägliche Abend=Gesänge.*] *Jn bekanten Thon*; Oedenburg 1691: 421–424 – [*Abend=Gesänge.*] (202) – lényegében megegyezik a lőcsei szöveggel, a 24. sorban eltérés: *daß mich Satan nicht berühret*, a 64. sorban eltérés: *fürcht ich nicht*; FISCHER, II, 356–357; EKG 1950: Nr. 360; EG 1993: Nr. 475; HEKG 1958, 547–548):

Lüneburg 1642. ♪
(DKL 1642⁰⁴: III, 45–50; VD17 7:685901Z.)*

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 40–44.)

VIII.
Christliches Abend=Lied, Sich dem Schutz des
Allerhöhesten zu befehlen.

[Főcím: Tagliche Abend=Gesänge.]
Jn bekandter Melodey.

1. WERde munter mein Gemüte,
vn(d) jr Sinne geht herfür,
Daß jhr preiset Gottes Güte,
die er hat gethan an mir,
da er mich den gantzen Tag,
für so mancher schwere(n) Plag',
hat erhalten und beschütztet,
daß mich Satan nicht beschmitzet.

1. WERde munter, mein GemütHe,
Und ihr Sinnen geht herfür,
daß jhr preysset GOTTes Güte,
die er hat gethan an mir:
Da er mich den gantzen Tag,
für so mancher schweren Plag,
hat erhalten und beschütztet,
daß mich Satan nicht beschmützet.

2. Lob und Danck sey dir gesungen
Vater der Barmhertzigkeit,
Daß mir ist mein Werck gelungen
Daß du mich für allem Leyd'
Und für Sünden mancher Art
So getrewlich hast bewahrt
Auch die Feind' hinweg getrieben
Daß ich unbeschadigt blieben.

3. Keine Klugheit kan außrechnen
Deine Güt' und Wunderthat
Ja kein Redner kan außsprechen
Was dein' Hand erwiesen hat,
Deiner Wolthat ist zu viel
Sie hat weder Maaß noch Ziel
Ja du hast mich so geführt
Daß kein Unfall mich berührt.

4. Dieser Tag ist nun vergangen
Die betrübte Nacht bricht an,
Es ist hin der Sonnen prangen
So uns all' erfrewen kan,
Stehe mir O Vater bey,
Daß dein Glantz stets vor mir sey,
Und mein kaltes Hertz erhitze
Wenn ich gleich im Finstern sitze.

5. HERR verzeyhe mir aus Gnaden
Alle Sünd und Missethat
Die mein armes Hertz beladen
Und so gar vergiffet hat,
Daß auch Satan durch sein Spiel
Mich zur Hellen stürzten wil,
Da kanst du allein' erretten,
Straffe nicht mein Ubertreten.

6. Bin ich gleich von dir gewichen,
Stell' ich mich doch wieder ein,
Hat uns doch dein Sohn vergliechen
Durch sein' Angst und Todes Pein,
Jch verlaugne nicht die Schuld,
Aber deine Gnad' und Huld
Jst viel grösser als die Sünde
Die ich stets in mir befinde.

7. O du Liecht der frommen Seelen
O du Glantz der Ewigkeit,
Dir wil ich mich gantz befehlen
Diese Nacht und allezeit,
Bleibe doch mein Gott bey mir
Weil es nunmehr tunckel schier,
Da ich mich so sehr betrübe,
Tröste mich mit deiner Liebe.

2. Lob und Danck sey dir gesungen,
Vater der Barmhertzigkeit,
daß mir ist mein Werck gelungen,
daß du mich für allem Leid,
und für Sünden mancher Art,
so getreulich hast bewahrt,
auch die Feind hinweg getrieben,
daß ich unbeschadigt blieben.

3. Kleine Klugheit kan ausrechnen,
deine Gütt und Wunderthat,
ja kein Redner kan außsprechen,
was dein Huld erwiesen hat,
deiner Wohlthat ist zu viel,
sie hat weder Maß noch Ziel,
ja du hast mich so geführt,
daß kein Unglück mich berührt.

4. Dieser Tag ist nun vergangen,
die betrübte Nacht bricht an,
es ist hin der Sonnen Prangen,
so uns all erfreuen kan.
Stehe mir O Vater bey,
daß dein Glantz stets für mir sey,
und mein kaltes Hertz erhitze,
Ob ich gleich im finstern sitze.

5. HErr verzeyhe mir aus Gnaden,
Alle Sünd und Missethat,
die mein armes Hertz beladen,
und so gar vergiffet hat,
daß auch Satan durch sein Spiel,
mich zur Höllen stürzten will,
da kanst du allein erretten,
straffe nicht mein übertreten.

6. Bin ich gleich von dir gewichen,
stell ich mich doch wieder ein,
hat uns doch dein Sohn vergliechen,
durch sein Angst und Todespein:
Jch verläugne nicht die Schuld,
aber deine Gnad und Huld,
ist viel grösser als die Sünde,
die ich stets in mir befinde.

7. O du Liecht der frommen Seelen,
O du Glantz der Ewigkeit,
dir will ich mich gantz befehlen,
diese Nacht und allezeit,
bleibe doch O GOtt, bey mir,
weil es nunmehr tunckelt schier,
da ich mich so sehr betrübe,
tröste mich mit deiner Liebe.

8. Schütze mich fürs Teuffels Netzen
Für der Macht der Finsternis,
Die mir manche Nacht zusetzen
Und erzeigen viel Verdrieß,
Laß mich dich O wahres Liecht,
Nimmermehr verlieren nicht,
Wenn ich dich nur hab' im Hertzen
Fühl' ich nicht der Seelen Schmertzen.

9. Wenn mein' Augen schon sich schliessen
Und ermüdet schlaffen ein,
Muß mein Hertz dennoch gefliessen
Und auff dich gerichtet seyn,
Meiner Seele mit Begier
Träume stets O Gott, von dir,
Daß ich fäst an dir bekleibe
Und auch schlaffend dein verbleibe.

10. Laß mich diese Nacht empfinden
Eine sanfft' und süsse Ruh',
Alles Ubel laß verschwinden
Decke mich mit Segen zu,
Leib und Seele, Muth und Blut,
Weib und Kinder, Haab' und Gut,
Freunde, Feind' und Haußgenossen
Seyn in deinen Schutz geschlossen.

11. Ach bewahre mich für Schrecken
Schütze mich für Überfall,
Laß mich Kranckheit nicht auffwecken,
Treib weg des Krieges=Schall,
Wende Fewr und Wassers Noth,
Pestilentz und schnellen Tod,
Laß mich nicht in Sünden sterben
Noch an Leib' und Seel verderben.

12. O du grosser Gott, erhöre
Was dein Kind gebeten hat,
Jesu den ich stets verehere,
Bleibe ja mein Schutz und Raht,
Und mein Hort du wehrter Geist
Der du Freund und Tröster heißt
Höre doch mein sehnlichs Flehen.
Amen, ja, das sol geschehen.

8. Schütze mich fürs Teuffels Netzen,
für der Nacht der Finsternüß,
die mir manche Nacht zusetzen,
und erzeigen viel Verdrüß.
Laß mich dich, O wahres Licht,
nimmermehr verlieren nicht,
wann ich dich nur hab im Hertzen,
fühl ich nicht der Seelen Schmertzen.

9. Wann mein Augen schon sich schliessen
und ermüdet schlaffen ein,
muß mein Hertz dennoch gefliessen,
und auff dich gerichtet seyn.
Meiner Seelen mit Begier,
träume stets O GOTT von dir,
daß ich fest an dir bekleibe,
und auch schlaffend dein verbleibe.

10. Laß mich diese Nacht empfinden,
eine sanfft und süsse Ruh,
alles übel laß verschwinden,
decke mich mit Segen zu.
Leib und Seele, Gut und Blut,
Weib und Kinder Haab und Gut,
Freunde, Feind und Haußgenossen,
seyn in deinem Schutz geschlossen.

11. Ach bewahre mich für Schrecken,
schütze mich für Überfall,
laß mich Kranckheit nicht auffwecken,
treibe weg deß Krieges schall,
wende Feu= und Wassers=Noth,
Pestilentz und schnellen Tod,
laß mich nicht in Sünden sterben,
noch an Leib und Seel verderben.

12. O du grosser GOTT, erhöre,
was dein Kind gebethen hat,
Jesu, den ich stets verehere,
bleibe ja mein Schutz und Raht!
und mein Hort, du werther Geist,
der du Freund und Tröster heist,
höre doch mein sehnlichs flehen!
Amen, ja, das soll geschehen.

Joh. Rist.

Versforma: a8, b7, a8, b7 / c7, d7, c8, d8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Werde munter, mein Gemüte*; RMDT II. 174–175. Első előfordulása: Johann Schop 1642, **Zahn 6551a**. Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 131b. Hangnem: jón hexachord; Ambitus: 1–6; Kadencia: 2, 1, 2, 1, 2, 4, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Werde munter, mein Gemüte*, EG 1993: Nr. 475; *Jertek, boldog énekszóval*, EÉ 1982: 112. sz.

140.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 20–23 – Élőfej: *ESTVÉLI ENEKEK*. – Cím: *Ugyan azon* [= Ébredj föl, ó, te, én szívem – 139. sz. versünk] *más-képpen*. – A nyomtatvány egyetlen megmaradt példányából hiányzik a 21–22. lap. Az ezen lévő szöveget (17–86. sor) későbbi kiadásból (ZMK cr. 1718¹) pótoltuk, és szögletes zárójelben szerepeltetjük.

Egyéb előfordulása:

ZMK cr. 1718¹: 20–23 – Főcím: *ESTVÉLI ÉNEKEK*. – Élőfej: *ESTVELI ENEKEK*. – Cím: *Ugyan azon* [= Ébredj föl, ó, te, én szívem] *más-képpen*.

ZMK cr. 1718²: 22–25 – Főcím: *ESTVELI ENEKEK*. – Élőfej: *ESTVELI ENEKEK*. – Cím: *Ugyan azon* [= Ébredj föl, ó, te, én szívem] *más képpen*.

Lásd még: ZMK 1703: 20–23; ZMK 1706: 15–17; ZÓLYOMI Boldizsár, 1710; MLÓ 1730: 80–82; EÉ 1982: 112. sz. (*Jertek, boldog énekszóval*, 4 vszk.)

Esti ének. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Werde munter, mein Gemüte*. Johann Rist énekéről lásd az *Ébredj föl, ó, te, én szívem* kezdetű versünket (139. sz.).

Versforma: a8, b7, a8, b7 / c8, c8 / d8, d8.

A megadott dallam: *Ébredj föl, ó, te, én szívem; Werde munter, mein Gemüte*; RMDT II. 174–175. Első előfordulása: Johann Schop 1642, **Zahn 6551a**. Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 131b. Hangnem: jón hexachord; Ambitus: 1–6; Kadencia: 2, 1, 2, 1, 2, 4, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Werde munter, mein Gemüte*, EG 1993: Nr. 475; *Jertek, boldog énekszóval*, EÉ 1982: 112. sz.

141.

Nyomtatott kiadásai:

I. ZMK 1692–1694: 23–24 – Élőfej: *ESTVÉLI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Die Nacht ist kommen, darinn etc. Vagy: Felséges Isten, menynek földnek Ura* [RPHA 411–413].

II. Lőcse 1694: 1/547 – Főcím: *ESTVÉLI DICSIRETEK*. – Élőfej: *ESTVELI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: Fölséges Isten, menynek föld:*.

III. Lőcse 1696: 1/547 – Főcím: *ESTVÉLI DICSIRETEK*. – Élőfej: *ESTVEL DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: Fölséges Isten, menynek föld:*.

Előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 23–24 – Főcím: *ESTVÉLI ÉNEKEK*. – Élőfej: *ESTVELI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Die Nacht ist kommen, darinn, etc. Vagy: Felséges Isten menynek földnek Ura*.

ZMK cr. 1718²: 25–26 – Főcím: *ESTVELI ENEKEK*. – Élőfej: *ESTVELI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Die Nacht ist kommen, darinn, etc. Vagy: Felséges Isten menynek földnek Ura*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 108; ZMK 1703: 23–24; ZMK 1706: 17; MLÓ 1730: 74–75; ÚZMK 1743: 562. sz.; ZMK 1780: 26; ZMK 1781: 25–26.

Esti ének. 1694 előtt keletkezett. A fordító személye ismeretlen.

Forrás: a *Die Nacht ist kommen, drin wir ruhen sollen* (1566) parafrázisa. Szerzője Petrus Herbert (cr. 1530–1571), a cseh–morva testvérek jungbunzlai (Mladá Boleslav, Csehország) lelkésze. (Lásd még WWG, 143–144; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz29899.html> – letöltés: 2014. január.)

WACKERNAGEL (IV, Nr. 613.) a cseh–morva testvérek 1566-os (DKL 1566⁰⁴⁻⁰⁵: 263v) eibenschützi (Ivančice, Csehország) énekeskönyve nyomán közli a szöveget (lásd még Breslau 1644: 329; Leutschau 1686: 1/48–50; Leutschau 1694: 256–257 – [*Deß Abends, so man zu Bette gehet.*] *Ein Anders*; Leutschau 1700: 1/21–22 – [*Tägliche Abend=Gesänge.*] *Jn bekanten Thon*; Oedenburg 1691: 424–425 – [*Abend=Gesänge.*] (203) – a lőcseivel lényegében megegyező szöveg; FISCHER, II, 126; EKG 1950: Nr. 356; EG 1993: Nr. 471; HEKG 1958, 544; Liederkunde, 9, 2004, 18–20):

Eibenschütz 1566: 263v–264r. ♪
(VD16 XL 117.)*

[Főcím: Zur Vesperzeit.]

1. DJe Nacht ist komen,
drin(n) wir rugen [!] sollen,
Gott walts zu from(m)en
nach seim wolgefallen,
das wir vns legen,
in seim gleit vnd segen,
durch sein zupflegen.
2. Treib Herr von vns fern,
die vnreine Geister:
halt die nachtwach gern,
sey selbs vnser Schützherr:
schirm beid leib vnd seel,
vnter deine flügel:
send vns dein Engel.
3. Las vns einschlaffen,
mit guten gedancken,
frölich auffwachen,
vnd von dir nicht wancken:
las vns mit züchten,
vnser thun vnd tichten,
zu deim preis richten.
4. Pfleg auch der krancken,
durch deinen Geliebten:
hilff den gefangnen:
tröste die betrübten:
pfleg auch der kinder,
sey selbs jr Furmunder:
des Feinds neid hinder.
5. Vater dein Name,
werd von vns gepreiset:
dein Reich zukome:
dein Will werd beweiset:
frist vnser Leben:
wollst die Schuld vergeben:
Erlös vns, amen.

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/48–50.)

[Főcím: Tägliche Abend=Gesänge.]
Jn bekandter Melodey.

1. DJe Nacht ist kommen,
darinn wir ruhen sollen,
GOtt walts zu frommen,
nach sein Wohlgefallen,
daß wir uns legen,
in seinm Geleyt vnd Segen,
der Ruh zu pflegen.
2. Treib HErr von uns fern,
die unreinen Geister:
halt die Nacht=wach gern,
sey selbst unser Schutz=HErr,
beschirm Leib und Seel,
unter deine Flügel,
send uns dein Engel.
3. Laß uns einschlaffen,
mit guten Gedancken,
frölich auffwachen,
und von dir nicht wancken.
Laß uns in Züchten,
unser Thun und Tichten,
zu deinm Preyß richten.
4. Pfleg auch der Krancken,
durch deinen Geliebten:
Hülff den Gefangnen,
tröste die Betrübten,
pfleg auch der Kinder,
sey selbst jhr Vormunder:
deß Feinds Neyd hinder.
5. Vater dein Nahme,
werd von uns gepreyset:
Dein Reich zukomme:
dein Will werd beweiset:
Frist unser Leben,
wollst uns die Schuld vergeben:
Erlös uns, Amen.

* A margón bibliai igehelyek.

Versforma: a11(5,6) / a11(5,6) / b5, b6, a6.

A nótajelzésben megadott dallam: *Die Nacht ist kommen; Felséges Isten, mennynek földnek Ura*; RMDT II. 175, RMDT I. 87. sz. Első előfordulása: Böhmsche Brüder 1566; Zahn 5000; DKL Eg222 (III/1). Első magyarországi kiadása: *Vedd el, Úristen, rólunk haragodat / Mi kegyes Atyánk, bölcsességnek Ura*; **D 1774: 88. sz.**; RMDT I. 87/IV. sz. (hangsúlyos szapphikus képlet). Zahn dallamát nálunk főleg a *Vedd el, Úristen, rólunk haragodat* szöveggel ismerték (RMDT I. 87. sz.). Erre mutat az is, hogy a ZMK alternatív nótautalása – *Felséges Isten, mennynek földnek Ura* – a 16. századi énekek sokszor bonyolult kapcsolatain keresztül ehhez a dallamhoz vezet (RMDT II. 175). Kötetünkben a dallam hangsúlyos szapphikus verzióját közöljük (RMDT I. 87/IV. sz.). Hangnem: jón; Ambitus: 1–6; Kadencia: 2, 1, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Die Nacht ist kommen*, EG 1993: Nr. 472; *Mi kegyes Atyánk, bölcsességnek Ura*, RÉ 1948: 432. sz. (209. sz.).

6 Szent Angyalidat add oltalmul nekünk ... – Zsolt 34,8; Mt 18,10; ApCsel 12,15

142.

Nyomtatott kiadásai:

I. Debrecen 1700: 2/361–362 – Főcím: *KülöMB-KülöMB-FELE DITSERETEK*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSERETEK*. – Cím: *ESTVELI. Nóta: Adjunk hálát az Úrnak mert ér:* [érdemli, RPHA 61].

II. Kolozsvár 1700: 2/314–315 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSERETEK*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FÉLE DITSÉRETEK*. – Cím: *ESTVELI. Nóta: Adjunk hálát az Úrnak, mert érd:*.

Egyéb előfordulása:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/388 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSÉRETEK*. – Alcím: *ESTVÉLI DITSERETEK*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE Ditséreték*. – Cím: 307.) *MÁS. Nóta: Adjunk hálát az Úrnak mert:*.

Lásd még: Lőcse 1719: 566; RÉ 1948: 507. sz. (7 vszk.).

Esti ének. 1700 előtt keletkezett. A szerző ismeretlen.

Forrás: Martin Luther esti imájának verses parafrázisa.

Luther esti imádsága (WA, 10/2, 481 – lásd még EG 1993: Nr. 843; EÉ 1982: 730. sz.):

Ein gebät wenn man ...

Wir dancken dir, Gott unser hymlicher vater, durch Jesum Christ deinen lieben das du mich disen tag vor allem schaden und fahr behüt hast und bitten dich, du wöllest uns dise nacht auch behüten vor sünden und allem übel, das dir unser thun und leben gefalle, dann wir befehlen unsere leyb und seele und alles in deine hende. dein heiliger Engel sey mit uns, das der böse feind keine macht an uns finde. Amen.

Versforma: a11, a11.

A nótajelzésben megadott dallam: *Adjunk hálát az Úrnak, mert érdemli*; RMDT I. 134/I. sz., 521. Első előfordulása: Grammaticae Latinae partes, Spangenberg 1546, Odae 2–3., *Vitam quae faciunt* szöveggel; Zahn 12., tenor cantus firmus; DKL Eg 118A, tenor cantus firmus (III/1/3). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 575. tétel**; négyszólamú kórustétel tenor cantus firmusa. Ennek mintája nem Spangenberg, hanem Michael Praetorius, Musae Sioniae VIII., 274. tétele (a második sor különbözik). Az *Adjunk hálát az Úrnak, mert érdemli* (RMDT I. 134/III. sz.) a *Vitam quae faciunt*-variánsok egyike, melynek első közlése több helyen hibás. Ezért az Eperjesi graduál 575. tételének (RMDT I. 134/I. sz.) dallamalakját választottuk, amely amúgy is szerepel kötetünkben. Hangnem: eol; Ambitus: 1–5; Kadencia: 2. Egyéb előfordulás: D 1774: 71. sz. Mai énekeskönyvi változat: *Adjunk hálát az Úrnak, mert érdemli*, RÉ 1948: 501. sz. (másik variáns).

KÜLÖNBFÉLE ÉNEKEK – KÖZÖNSÉGES ISTENI DICSÉRETEK

143.

Nyomtatott kiadásai és kéziratok:

I. Debrecen 1616: 1/166v–167r – Főcím: *Külömb külömb-fele Enekek*. – Cím: *MAS*.

II. Debrecen 1620: 1/155v–156r – Főcím: *Külömb külömb-fele Enekek*. – Cím: *MAS*.

III. Lőcse 1629: 324–326 – Főcím: *HALA-ADO Dicséreték*. – Élőfej: *HALA-ADO DICSERETEK*. – Cím: *MAS*.

IV. Debrecen 1632: 1/155v–156r – Főcím: *Külömb külömb-fele Enekek*. – Cím: *MAS*.

V. Kolozsvár 1632: 627–629 – Főcím: *SEQVVNTVR CANTIONES BREVIORES, pro ratione temporis, cum antè tum verò post Conciones sacras decantandę, suntq(ue) Alphabetico congestę*. – Élőfej: *ISTENI DITSIRETEK*. – Cím: *AZON PSALMVS* [= 146. zsoltár]. *Nota: Io ditsirni az Vr Istent, mert ő* [hatalmas, bölcs és szent – kiad. RMKT XVII, 4, 147. sz.].

VI. Lőcse 1635: 1/361–362 – Főcím: *KülöMB KülöMB-FELE ENEKEK*. – Élőfej: *KülöMB KülöMB=FELE ISTENI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS* [= KÖNYÖRGES].

VII. Debreceni Péter [trans.]: Tizenket idvösseges elmelkedesec ... (Leiden 1637): 513–515 – Főcím: *TIZENKETTEODIC ELMELKEDES MELYBEN Igen szép könyörgesec es esedezesec vadnac Az Istennec haragjanac el tavezasaert és az ő aldasanac meg nyeresejert*. – Élőfej: *ENEC*. – Cím: *MAS*. – Előtte lelki békességért könyörgő ének (Balassi Bálint: *Adj már csendességet*, RPHA 2007) található.

VIII. Debreceni Péter [trans.]: Tizenkét idvösséges elmelkedések ... (Leiden 1638): 593–595 – Főcím: *TIZENKETTÖDIK ELMELKEDES, Melyben Igen szép Könyörgések és esedezesek vadnak. Az Istennek harágjának el-tavozásáért és az ő áldásának meg-nyeresejért.* – Élőfej: *ENEK.* – Cím: *Más.* – Előtte lelki békességért könyörgő ének (Balassi Bálint: *Adj már csendességet*, RPHA 2007) található.

IX. Bártfa 1640: 497–498 – Főcím: *HALA-ADO DICSIRETEK.* – Élőfej: *Hála-adó Dicsiretek.* – Cím: *MAS.*

X. Keresztyen imadsagok egy-nehany szep enekkel (Debrecen 1641): 334v–335v – [Imádság: *Mindennapi táplálásra való Imadsag.*] – Élőfej: *HALA-ADASOK ES DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

XI. Lőcse 1642: 421–423 – Főcím: *HALA-ADO Dicsiretek.* – Élőfej: *Hála-adó Dicsiretek.* – Cím: *MAS.*

XII. Várad 1648: 2/155–156 – Főcím: *A' SOLTAROKBOL való ISTENI DITSIRETEK.* – Élőfej: *ISTENI DITSIRETEK.* – Cím: *AZONROL [= 146. zsoltár].*

XIII. Egynehány szép soltarok és isteni ditserekek ... (Várad 1648): 38–42 – Élőfej: *SZEP ISTENI DITSERETEK.* – Cím: *MAS.*

XIV. Várad 1651: 2/155–156 – Főcím: *A' SOLTAROKBOL való ISTENI DITSIRETEK.* – Élőfej: *ISTENI DITSIRETEK.* – Cím: *AZONROL [= 146. zsoltár].*

XV. Lőcse 1654: 2/116–117 – Főcím: *AZ PSALMVSOKBOL VALO ISTENI DITSIRETEK.* – Élőfej: *AZ PSALMUSOKBOL VALO DITSIRETEK.* – Cím: *AZONROL [= 146. zsoltár].*

XVI. Kéziratos másolat RMNy 886/1 végén (1619): a Qq_{2r-v} helyén lévő üres levélen – Cím: *CXLVI.* – Ezt a címet emeltük be a főszöveg élére. – A végén: *Finis die 22. Julij, An(n)o D. 1619. / Adgya az Ur I(ste)n hogy mindenöt egy / egy Tallert adgyanak ezért az Enekert. //*

XVII. Eperjesi graduál (1635–1652): 336b–337a/ – Cím: *Psal: Benedic anima mea.* – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 548. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

XVIII. Kecskeméti graduál (1637–1681): 599–601 – Főcím: *Szent David Soltaribol, Harmadik rend mellyben AZ SZENT David soltaribol ualo szep isteni diczeretek foghlaltatnak be.* – Cím: *Azon Soltar [= 146. zsoltár].*

XIX. Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/200–201 – Főcím: *A' SOLTÁROKBÓL VALÓ ISTENI DITSÉRETEK.* – Élőfej: *Isteni Ditséret.* – Cím: *164.) Azonról [= 146. zsoltár].*

XX. Thordai-kódex (1657 előtt): 749–751 – Főcím: *Következnek mas szep Isteni Ditsiretek.* – Cím: *ALIA. Ad Notam: Szivem, vesem, szam, minden [eröm s lelkem – kiad. RMKT XVII, 4, 158. sz.].*

XXI. Balogi cancionale (1659): 1/556–557 – Cím: *Azonrol.*

XXII. Lőcse 1675–1676: 2/158–159 – Főcím: *AZ PSALMVSOKBOL, VALO ISTENI DITSIRETEK.* – Élőfej: *AZ PSALMUSOKBOL VALO DITSIRETEK.* – Cím: *AZONROL [= 146. zsoltár].*

XXIII. SIDERIUS János: Kisded gyermekeknek való catechismus ... (Debrecen 1690): C_{5r} – Cím: *MAS.*

XXIV. Lőcse 1694: 1/296–297 – Főcím: *A' SOLTAROKBOL való ISTENI DICSIRETEK.* – Élőfej: *ISTENI DICSIRETEK.* – Cím: *AZONROL [= 146. zsoltár].*

XXV. Lőcse 1696: 1/296–297 – Főcím: *A' SOLTAROKBOL való ISTENI DICSIRETEK.* – Élőfej: *ISTENI DICSIRETEK.* – Cím: *AZONROL [= 146. zsoltár].*

XXVI. Kolozsvár 1697: 457–459 – Főcím: *SEQUUNTUR CANTIONES BREVIores, pro ratione temporis, cu(m) ante tum verò post Conciones sacras decantande, suntq(ue) ordine Alphabetico digestæ.* – Élőfej: *ISTENI DICSIRETEK.* – Cím: *AZON PSALMVS [= 146. zsoltár].* *Nota: Jó dicsirni az Vr Istent, mert ő.*

XXVII. Kolozsvár 1700: 2/152–153 – Főcím: *A' SOLTÁROKBOL VALO ISTENI DITSERETEK.* – Élőfej: *ISTENI DITSÉRETEK.* – Cím: *AZONRÓL [= 146. zsoltár].*

XXVIII. Református ima- és énekeskönyv (1685 után): 3b, 2b – Cím: *Szep ének.* – A kézirat különböző terjedelmű füzetek egybefűzéséből áll. Az elején egy levélpár és egy nyolc leveles füzet található. Ez utóbbi kezdetén, a 3a-n szerepel a címlap (*Minden Imadsagoknak VELEJE ...*), amelynek üres verzójára másolták be versünket, de az 5. strófára már nem maradt hely, ezért azt az első levélpárra, a 2b lapra írták le.

XXIX. Komjátszegi graduál (1697 után): 441–442 – Főcím: *TOLDALEK.* – Cím: *AZON PSALMUS [= 146. zsoltár].* *Nota: Jó ditsérni az Ur Istent:.*

XXX. Unitárius graduál (1697 után): 457–58 – Főcím: *Az szent David Soltarabol bizonyos énekek notájára ki szedegedett Psalmusok és külömb külömb üdökre való Ditsiretek következnek az ABC rendi szerént.* – Alcím: *TOLDALÉK.* – Cím: *AZON PSALMVS.* *Nota: Jo dicsirni az Ur Is(tent), mert ő:.*

XXXI. Graduale sacrum (1699–1702): 499–501 – Főcím: *Sequentur [!] Cantiones Breiores in diebus Pro Festis usurpandæ, et secundum Alphabetum dispositæ ac descriptæ.* – Cím: *ALIA.* *Nota: Jo ditsirni az Ur Istent mert eo.*

XXXII. Csonka antifonálé (1607–1632): 84a-b – Cím nélkül. – A szöveg végén: *Finis.*

XXXIII. Tornai graduál (1611–1613, XVII. század második fele): 6a – Csonka szöveg: 3–5. vszk.

Egyéb előfordulásai:

Pálffy daloskönyv (1736): 57b–58b – Cím: *ALIA*. – Kezdősor: *Dicsérjed és áldjad, én lelkem*.

Firtosváráljai graduál (1744–1745): 145b–146a – Főcím: *SEQVNTVR CANTIONES= BREVIORES= PRO RATIONE TEMporis cum ante, tum vero post conciones sacras de-cantandæ suntq(ue) ordine Alphabetico digestæ*. – Cím: *SIMILIS PSALMVS [= PSALMUS CXLVI]*. *Nota: Jó dicsírní az Ur Istent, mert ő*. – A szöveg végén: *Amen*.

Ajttatos isteni dicziretek ... (Kolozsvár 1623): 36 – olim.

MIHÁLYKÓ János: Keresztyeni istenes és áhitatos imadsagoc ... (Csepreg 1630): 493–496 – Főcím: *KöVETKEZNEC AZ SZ. DAVID SÓLtaribúl való szép Isteni Dicséretec*. – Élőfej: *Sz. David SÓltaribúl való Dicséretec*. – Cím: *AZON SOLTAR* [= 146. zsoltár].

Várad 1654: 2/144–145 – Főcím: *A' PSALMUSOKBOL VALO ISTENI DICSERETEK*. – Élőfej: *ISTENI DICSERETEK*. – Cím: *MASAZONROL* [= 146. zsoltár].

Várad 1655: 2/155–156 – Főcím: *A' SOLTAROKBOL való ISTENIDITSIRETEK*. – Élőfej: *ISTENI DITSIRETEK*. – Cím: *AZONROL* [= 146. zsoltár].

Kassa 1662: 2/196–197 – Főcím: *A' SOLTAROKBOL való ISTENI DITSIRETEK*. – Élőfej: *ISTENI DITSIRETEK*. – Cím: *AZONROL* [= 146. zsoltár].

SIDERIUS János: Kisded gyermekeknek való catechismvs ... (Kassa 1662): C_{5r-v} – Cím: *MAS* [= Etel után való Hála-adás. – ENEK].

Lőcse 1673: 290–291 – Főcím: *A' SOLTAROKBOL való ISTENI DITSIRETEK*. – Élőfej: *ISTENI DITSIRETEK*. – Cím: *AZONROL* [= 146. zsoltár].

Kolozsvár 1680–1681: 2/155–156 – Főcím: *A' SOLTAROKBOL VALÓ ISTENI DICSIRETEK*. – Élőfej: *ISTENI DICSIRETEK*. – Cím: *UGYANAZONRÓL* [= 146. zsoltár].

A kereszteny hűtnék. (Bártfa 1689): E_{2v-3r} – Cím: *Hála-adó Enek*.

Kolozsvár 1690: 2/138–139 – Főcím: *A' SOLTAROKBOL VALO ISTENI DICSIRETEK*. – Élőfej: *ISTENI DICSIRETEK*. – Cím: *UGYAN AZONRÓL* [= 146. zsoltár].

Lőcse 1690: 1/293–294 – Főcím: *A' SOLTAROKBOL való ISTENI DITSIRETEK*. – Élőfej: *ISTENI DITSIRETEK*. – Cím: *AZONROL* [= 146. zsoltár].

Lőcse 1691: 1/293–294 – Főcím: *A' SOLTAROKBOL való ISTENI DITSIRETEK*. – Élőfej: *ISTENI DITSIRETEK*. – Cím: *AZONROL* [= 146. zsoltár].

Debrecen 1697: 2/111 – Főcím: *A' SOLTAROKBOL VALO ISTENI DICSIRETEK*. – Élőfej: *ISTENI DICSIRETEK*. – Cím: *VGYAN AZONROL* [= 146. zsoltár].

Debrecen 1700: 2/173–175 – Főcím: *A' SOLTAROKBOL VALO ISTENI DITSERETEK*. – Élőfej: *ISTENI DITSERETEK*. – Cím: *AZONRÓL* [= 146. zsoltár].

Imadsagos es enekes, kézbe hordozo könyvetske. (Kolozsvár 1700): 22–24 – Főcím: *SZEP ISTENI DITSiretek és Hála-adások*. – Élőfej: *Ajttatos Isteni Ditsiretek*. – Cím: *AZON PSALMUS* [=146. zsoltár].

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 123, 158b ♪; Bártfa 1639: 433; Bártfa 1647: 1/245; Lőcse 1670: 1/290–291; Lőcse 1701: 297–298; Lőcse 1719: 313–314; MLÓ 1730: 452–453; ÚZMK 1743: 502. sz.; D 1778: 164. sz.

A 146. zsoltár parafrázisa. A 16. századi versek repertórium 1600 előttiként felvette (RPHA 266). Elképzelhető, hogy sokáig kéziratban terjedt, de mivel az 1616-ban megjelent énekeskönyvben tudjuk először regisztrálni, felvettük az anyagunkba. Szerzője és esetleges közvetlen forrása ismeretlen. (A dallam, a *Nun lob, mein Seel, den Herren* kezdetű ének a 103. zsoltár parafrázisa.) Az utolsó versszak krisztianizált értelmezés.

Versforma: a8, a8, a8 / a8, a6 / a8, a6 / a8, a6 / a8, a6.

A megadott dallam: *Benedic anima mea*; RMDT II. 271. sz. Első előfordulása: *Weiß mir ein Blümlein blaue*, 15. század; *Nun lob, mein Seel, den Herren*, egyházi Hans Kugelman 1540; Zahn 8244, 8245; DKL Ef16, Ef16A, Ef16B (III/1/2). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 548. tétel**; ötszólamú kórustétel diszkant cantus firmusa. Hangnem: hypojón; Ambitus: V–5; Kadencia: 3, 1, 3, 1, VI, VII, 1, 2, 1, VII, 2. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 158b. Mai énekeskönyvi változatok: *Nun lob, mein Seel, den Herren*, EG 1993: Nr. 289; *Én lelkem, áldva áldjad*, EÉ 1982: 45. sz.

144.

Kézirata:

Ráday graduál (1613–1633): 224–230 – Cím: *Psal: 51.* – Kiad. FERENCZI, 1997, 171. tétel.

Az 51., bűnbánati zsoltár parafrázisa. A 17. század elején keletkezett. Szerzőjét, közvetlenebb mintáját nem ismerjük.

Versforma: a8, a4, b7 / c8, c4, b7.

Nótajelzése nincs. Ilyen versforma nem található az RMDT I. és II. kötetében.

145.

Nyomtatott kiadása:

SZENCI MOLNÁR Albert: Imadsagos könyveczke ... (Heidelberg 1621): 347–349 – Cím: *AZ VTOLSO ITILETNEC idvöszege meg gondolattya. Notaja Iertec hozzam Christus mondgya, etc.* [202. sz. énekünk] *avagy: Oh én kegyelmes Istenem, etc.* [RPHA 1109; RMKT XVII, 1, 109. sz.].

Utolsó ítéletre intő szekvencia. 1621 előtt keletkezett. Az ének magyar fordítója ismeretlen. Az egyházi évet lezáró Szentháromság ünnepe utáni utolsó (örök élet) vasárnapon is énekelhető.

Forrás: a Tommaso da Celanónak (Celanói Tamásnak) tulajdonított *Dies irae, dies illa* kezdetű szekvencia (AH, LIV, 269; CHEVALIER, nr. 4626), lásd a bibliai Jel. Szövegét WACKERNAGEL, I, Nr. 217 alapján közöljük (lásd még RMKT XVII, 7, 531–532):

1. Dies iræ, dies illa
solvēt sœclum in favilla,
teste David cum Sybilla.
2. Quantus tremor est futurus,
quando iudex est venturus,
cuncta stricte discussurus.
3. Tuba mirum sparget sonum
per sepulcra regionum
coget omnes ante thronum.
4. Mors stupebit et natura,
cum resurget creatura,
iudicanti responsura.
5. Liber scriptus proferetur,
in quo totum continetur,
unde mundus iudicetur.
6. Iudex ergo cum sedebit,
quicquid latet apparebit,
nil inultum remanebit.
7. Quid sum miser tunc dicturus,
quem patronum rogaturus?
dum vix iustus sit securus.
8. Rex tremenda maiestatis,
qui salvandos salvas gratis,
salva me, fons pietatis.
9. Recordare, Ihesu pie,
qua sum causa tuæ viæ,
ne me perdas illa die.
10. Quærens me sedisti lassus,
redemisti cruce[m] passus,
tantus labor non sit cassus.

11. Iuste iudex ultionis,
donum fac remissionis
ante diem rationis.
12. Ingemisco tamquam reus,
culpa rubet vultus meus,
supplici parce, deus.
13. Qui Mariam absolvisti,
et latronem exaudisti,
mihi quoque spem dedisti.
14. Preces meae non sunt dignae,
sed tu bonus fac benigne,
ne perhenni cremer igne.
15. Inter oves locum praesta
et ab haedis me sequestra,
statuens me in parte dextra.
16. Confutatis maledictis,
flammis acribus addictis,
voca me cum benedictis.
17. Oro supplex et acclinis,
cor contritum quasi cinis,
gere curam mei finis.
18. Lachrymosa dies illa,
qua resurget ex favilla
Iudicandus homo reus,
- [19.] huic ergo parce, deus.
Pie Ihesu domine,
dona eos requie. [dona eis requiem. Amen.]

Versforma: a8, a8, a8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Jertek hozzám, Christus mondja, Oh én kegyelmes Istenem* (Balassi Bálint énekének a dallama nem ismert); RMDT II. 198/II. sz., 580–582. Első előfordulása: *Kommt her zu mir, spricht Gottes Sohn*; Zahn 2496abc; 1504 körül, egyházi 1530, DKL B37; Nürnberg 1534, DKL B37A, B37B, B37C (III/1/1). A dallam első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 591. tétel.** A dallamra két

strófát kell énekelni; a szöveg és a dallam sorhatárai nem mindig esnek egybe. Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 2, 2, VII, 2, 2. 8. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 94a. Mai énekeskönyvi változatok: *Kommt her zu mir, spricht Gottes Sohn*, EG 1993: Nr. 363; *Jöjjetek, Isten Fia hív*, EÉ 1982: 435. sz.

146.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. MIHÁLYKÓ János: Keresztyéni istenes és áhítatos imadsagoc ... (Csepreg 1630): 316–320 – Főcím: *KöVETKEZNEC KöZöNSEGES JSTENI DICSERETec és Sóltároc.* – Élőfej: *Közönséges Dicséretec.* – Cím: *AZ ANGYALI öRIZETért való Enek.*

II. Lőcse 1635: 1/428–430 – Főcím: *APPENDI[X.] MIVEL-HOGY EZ NEHANY ISTENES Enekek későn érkeßtenek kezünkhöz, ide hátra kelleték helyheztenünk.* – Élőfej: *APPENDIX.* – Cím: *AZ ANGYALI EöRIZETERT való Enek.* – **A kiadás egyetlen fennmaradt példánya több helyen megcsonkult. A szögletes zárójelbe tett részeket a II. forrás alapján pótoltuk.**

III. Egynéhány szép soltarok és isteni ditsereitek ... (Várad 1648): 172–175 – Élőfej: *ESTVELI DITSERETEK.* – Cím: *MAS. Az Angyali örizetért.*

IV. [SZÖLÖSY Benedek:] Cantvs catholici ... (Lőcse 1651): 152–153 ♪ – Élőfej: *A' Sz. ANGYALOKRÓL.* – Cím: *A' SZENT ANGYALOKROL.*

V. Lőcse 1654: 2/276–277 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMAR K^vLÖMB K^vLÖMB-FELE DITSIRETEK.* – Élőfej: *KüLÖMB-KüLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Angyali örizetről való Enek.*

VI. Eperjesi graduál (1635–1652): 380b–381b – Cím: *Az Angyali örizetért.* – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 601. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

VII. Balogi cancionale (1659): 1/695–696 – Cím: *Pro custodia Angelorum.*

VIII. Pécsi énekeskönyv (1674): 45a–46a – Cím: *ALIA DE ANGELIS IN COM(M)VNI Nota in FOLIO 61. Vel Aky akar üdvözülly.* – Más kézzel: *Nota Ave mundj spes. Nota. Ave mundj spes Maria.* – A szöveg végén: *Am(en) Finis.* – Az 5. vszk. hiányzik.

IX. Bornemisza-énekeskönyv verskéziratai (cr. 1707): [aa_{7r-v}] – Cím: *Angjali örizetrül való Enek.* – Kálmán Farkas bejegyzése a vers végén: „Fordítása a Német: Herr Gott dich loben-éneknek, magyarul először 1635. 1652. 276. l. a XVIII. század számára az „Uj Zöngedező mennyei kar” 1770. 298. l. tartotta fön[n]. Gyoma 1890. Febr. 13 Kálmán Farkas ev. ref. lelkész”.

X. KÁJONI János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 500 – Főcím, cím: *DE ANGELIS. A' SZENT ANGYALOKROL.* *Nota: Menyországnak dicső Városa* [kiad. RMKT XVII, 7, 162. sz.]. – Élőfej: *A' SZENT ANGYALOKROL.* – A szöveg végén: *AMEN.* – Hiányzik az 5. vszk.

XI. ZMK 1692–1694: 131–132 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK.* – Cím: *MAS. Angyali örizetről. Not: Jch danck dir schon, durch etc.* [= Ich dank dir schon durch deinen Sohn, WACKERNAGEL, V, Nr. 118].

XII. Lőcse 1694: 1/693–694 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Angyali örizetről való Enek.*

XIII. Lőcse 1696: 1/693–694 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Angyali örizetről való Enek.*

XIV. [Istenes énekek] [Hely és kiadó n., 1700 előtt]: 74–79. – Cím: *Az öriző Angyalért.*

Egyéb előfordulásai:

Turóci cantionale (XVII. század második fele): 59 – Főcím: *A' Szent Apostolokrúl. In Festis S(acra) S(anct)oru(m) Apostolorum, (et) aliorum Sanctorum celebrium.* – Cím: *A' Szent Angyalokról.* – Csak az első sor (*Vr Isten, téged dicsérünk etc.*), a következő megjegyzéssel: *Vide fol. 152.* [utalás a Cantus Catholici 1651-es kiadására = RMNy 2381].

Lőcse 1675–1676: 2/405–406 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMAR KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Élőfej: *KüLÖMB-KüLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Angyali örizetről való Enek.*

ZMK cr. 1718¹: 131–132 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK.* – Cím: *MAS. Angyali örizetről. Notája: HErr GOtt dich loben alle wir, und sollen, etc.*

ZMK cr. 1718²: 184–185 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK.* – Cím: *MAS. Angyali örizetről. Notája: HErr GOtt dich loben alle wir, und sollen, etc.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 37 ♪, 61; [SZÖLÖSY Benedek:] *Cantus Catholici...* (Nagyszombat 1675): 229; ZMK 1703: 131–132.; ZMK 1706: 96–97; Nótajelzésként a *Szent Márton, Isten szolgája* kezdetű éneknél (kiad. RMKT XVII, 15A, 516. sz.: *Ad notam Ur Isten teged dicsirunk es nyilván*); MLÓ 1730: 479–80; ÚZMK 1743: 231. sz.; ZMK 1780: 222–223; ZMK 1781: 202–203.

Angyali őrizetről szóló dicséret. 1630 előtt keletkezett. Szent Mihály napján (szeptember 29.) énekelték az evangélikusok (lásd ÚZMK 1743: 231. sz.; lásd még a **162. sz.** versünkénél – *Dicsérjük a mi kegyelmes Atyánkat* – írtakat). Az evangélikus tanítás szerint az angyalok Isten teremtményei, láthatatlan szellemi lények, akik a mennyekben könyörögnek értünk, de közbenjáróként nem szabad tisztelnünk és imádnunk őket. (MASZNYIK, 1888, 69 skk.; KRAUSS, 2005; az őrző angyalokról lásd Zsolt 34,8; Mt 18,10; ApCsel 12,15.)

Forrás: *Herr Gott, dich loben alle wir* (1561). Szerzője Paul Eber (1511–1569), wittenbergi teológiai professzor, szász superintendens. (Lásd még WWG, 80–81; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz12220.html> – letöltés: 2014. január.) A német éneken Paul Eber Philipp Melanchthon (1497–1560) latin versét dolgozta át szabadon.

Philipp Melanchthon 1543-as versét műveinek összkiadásából – *Opera quae supersunt omnia*, ed. Carolus Gottlieb Bretschneider, tom. 10, Halle, Schwetschke, 1842 (Corpus Reformatorum, Serie I, 10), col. 584–586. – közöljük:

De angelis Sapphicon.

1. Dicimus grates tibi summe rerum
Conditor, Gnato tua quod ministros
Flammeos finxit manus, Angelorum
Agmina pura.
2. Qui tuae lucis radiis vibrantes,
Te vident laetis oculis, tuasque
Hauriunt voces, sapientiaeque
Fonte fruuntur.
3. Hos nec ignavum sinis esse vulgus,
Nec per ingentes volitare frustra
Aetheris tractus, temere nec inter
Ludere ventos:
4. Sed iubes Christo comites adesse,
Et pios coetus hominum tueri,
Qui tuas leges venerantur, atque
Discere curant.
5. Impiis ardens odiis, et ira
Nam tuis castris Draco semper infert
Bella qui primus scelus, atque mortem
Intulit orbi.
6. Hic domos, urbes, tua templa, gentes,
Et tuae legis monumenta tota,
Et bonos mores abolere tentat
Funditus omnes.
7. Interim sed nos tegit Angelorum
Quae ducem Christum sequitur, caterva,
Atque grassantis reprimat cruenta
Arma Draconis.
8. Angeli Lothon Sodomae tuentur,
Inter infestos Elisaeus hostes
Angelis cinctus nihil extimescit
Bellica signa.
9. Tutus est inter medios leones
Angelis septus Daniel Propheta,
Sic tegit semper Deus his ministris
Omnia nostra.

10. Hoc tuum munus celebramus una,
 Et tibi noster chorus Angelique,
 Gratias dicunt simul accinentes
 Conditor alme.
11. Et tuo templo vigiles ut addas
 Angelos semper, populoque Gnati
 Qui tuum verbum colit, obsecramus
 Pectore toto.

Melanchthon latin verse es annak 17. századi, mértékhű német fordítása – *Lobet und ehret Gott im höchsten Throne* – együtt található meg a magyarországi német énekeskönyvekben, többek között az 1686-os lőcseiben (Leutschau 1686: 1/523–526) és az 1691-es soproniban (VD17 7:684545E: 170–174). Míg a breslaui énekeskönyvben (1644: 234–236) az alább közölt fordítás 12 versszakos változatával együtt szerepel a latin ének.

Paul Eber átdolgozását WACKERNAGEL (IV, Nr. 1.) a két énekből álló nürnbergi, 1555 körüli nyomtatvány alapján közli (lásd még Breslau 1644: 236–237; Leutschau 1686: 1/512–514; Leutschau 1700: 1/296–297 – [*Am Tage Sanct Michaelis deß Ertz=Engels. In bekanter Melodie*]); a soproni 1691-es és az 1694-es lőcsei énekeskönyvben nem szerepel; EKG 1950: Nr. 115; HEKG 1958, 185–186);

Nürnberg cr. 1555.
(VD 16 E 44: []_{2v-3v})*

Ein ander Lobgesang.
Im thon, Conditor alme siderum, etc.

1. HErr Gott dich loben alle wir,
Vnd sollen billich dancken dir,
Vor dein geschöpff der Engel schon,
Die vmb dich schweben in deinem thron.

2. Sie glentzen hell vnd leuchten klar,
Vnd sehen dich gantz offenbar,
Dein stim(m) sie hören allezeit,
Vnd sind vol Göttlicher weißheit.

3. Sie feyren auch vnd schlaffen nicht,
Jr fleiß ist gar dahin gericht,
Das sie vmb dich Herre Gott sein,
Vnd umb dein armes heuffelein.

4. Der alte Drach der böse findt,
Für neide, haß vnd zorne brindt,
Vnd wie er vor hat bracht in not,
Die Welt, fñrt er sie noch in todt.

5. Sein datum stehet alles drauff,
Wie von jm werd zertrent dein hauff,
Kirch, Wort, Gesetz, all Erberkeit,
zu tilgen ist er stets bereit.

6. Darumb kein rast noch rhu er hat,
Prñlt wie ein Löw, tracht frñ vnd spat,
Legt garn vn(d) strick, braucht falsche list,
Das er verderb was Christlich ist.

7. In des wachet der Engel schar,
Die Christo volget jmmerdar,
Vnd schñtzet deine Christenheit,
Wehret des Teuffels listigkeit.

8. Am Daniel wir lernen das,
Da er vnter den Löwen saß,
Desgleichen auch dem from(m)en Loth,
Halff der Engel auß aller not.

9. Dermassen auch des fewers glut,
Verschont vnd keinen schaden thut,
Den Knaben in der heissen flam,
Der Engel jn zu hñlffe kam.

10. Also beschñtzt Gott nach heut betag,
Vom vbel vnd gar mancher plag,
Vns durch die lieben Engelein,
Die vns zu Wechtern geben sein.

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/512–514.)

[Die Namhafften Fest=Tage deß Jahrs.]
Am Tage Michaelis deß Ertz=Engels.
Mel. Der Tag bricht an und zeigt sich, etc.

1. HErr GOTT, dich loben alle wir,
und sollen billich dancken dir,
für dein Geschöpff der Engel schon,
die umb dich schweben in deinem Thron.

2. Sie glñtzen hell und leuchten klar,
und sehen dich gantz offenbahr,
dein Stimm sie hören allezeit,
und sind voll Göttlicher Weißheit.

3. Sie feyren auch und schlaffen nicht,
jhr Fleiß ist gantz dahin gericht,
daß sie, HErr CHriste, umb dich seyn,
und umb dein armes Häuffelein.

4. Der alte Drach und böse Feind,
für Neyd, Haß, und für Zoren brennt,
sein Datum steht allein darauff,
wie von ihm werd zertrennt dein Hauff.

5. Und wie er vor hat bracht in Noth,
die Welt, fñhrt er sie noch in Todt,
Kirch, Wort, Gesetz, all Erbarkeit,
zu tilgen ist er stets bereit.

6. Darumb kein Rast noch Ruh er hat,
brñllt wie ein Löw, tracht frñh und spat,
legt Garn und Strick, braucht falsche List,
dah er verderb was Christlich ist.

7. In deh wachet der Engel=Schaar,
die Christo folget jmmerdar,
und schñtzet deine Christenheit,
wehret deh Teuffels Listigkeit.

8. An Daniel wir lernen das,
da er unter den Löwen saß,
dehgleichen auch dem frommen Loth,
der Engel halff auß aller Noth.

9. Dermassen auch deß Feuers–Gluth,
verschont und keinen Schaden thut,
den Knaben in der heissen Flamm,
der Engel jhnn zu Hñlffe kam.

10. Also schñtzt GOTT noch heut zu Tag,
vorm [!] Ubel und vor mancher Plag,
uns durch die lieben Engelein,
die uns zu Wachtem geben seyn.

11. Darumb wir billich loben dich,
Vnd dancken dir Gott ewigklich,
Wie auch der lieben Engel schar,
Dich preisset heut vnd jmmerdar.

12. Vnd bitten dich du wölst allezeit,
Die selben heissen sein bereit,
Zu schützen deine kleine Herd,
So helt dein Göttlich wort in werd.

13. Lob, ehr sey Gott im höchsten thron,
Des gleichen Christo seinem Son,
Vnd auch dem Tröster in der not,
Seind drey Person vnd nur ein Gott.
Amen.

11. Darumb wir billich loben dich,
und dancken dir GOTT ewiglich,
wie auch der lieben Engel=Schaar,
dich preiset heut und jmmerdar.

12. Und bitten dich, wollst allezeit,
dieselben lassen seyn bereit,
zu schützen deine kleine Heerd,
so halt dein Göttlich Wort im Werth.

Phil. Melanch.

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Herr Gott, dich loben alle wir* (erre a dallamra éneklik a 134. genfi zsoltárt); RMDT II. 184–185, 490. Első előfordulása: Loys Bourgeois 1551; Zahn 368; DKL Eb52 (III/1/2) *Nun mach uns heilig Herre Gott* (1562) szöveggel. Első magyar szövegű kiadása: SZENCI MOLNÁR Albert: *Psalterium Ungaricum ...* (Herborn 1607): 134. sz. A ZMK 1692–1694 nótajelzése *Ich dank dir schon durch deinen Sohn* (Zahn 247b), de ez 8, 7, 8, 7 szótagszáma miatt nem alkalmas a szöveghez. Hangnem: hypojón; Ambitus: V–5; Kadencia: 3, 2, 1. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 37. Mai énekeskönyvi változatok: *Lobt Gott, den Herrn der Herrlichkeit*, EG 1993: Nr. 300; *Úrnak szolgálai, mindnyájan*, EÉ 1982: 46. sz.; *Úrnak szolgálai mindnyájan*, RÉ 1948: 134. sz.

22 Siv riv mint Crocodilus gyik – tettetésből sír (A krokodilt a középkorban a gonosz, az ördög megtestesítőjeként is ábrázolták. A régi néphit azt tartotta, hogy krokodil ravasz módon zokog, mint egy kisgyerek, így csalogatja és keríti be áldozatát.)

26 leveg – lebeg, röpköd

29–30 Szent Daniel példánc ebben ... – Dán 6,17–23

31–32 Écképpen az nagy jámbor Loth ... – 1Móz 19,1–29

33–36 Az égő kemence tüze ... – Dán 3,20–28

147.

Nyomtatott kiadásai és kézirata:

I. Szép imádságos könyvecske ... (Lőcse 1632): 236–238 – Főcím: *SZEP ES AITatos Isteni DICSIRETEK Követköznek*. – Alcím: *Egynehany rövid és igen szép PSALMVSOOK ádatták Köziben, az MOLNÁR ALBERT Versiojabul* [!], *az Hüveknek nagyob épületekre*. – Élőfej: *Psalmusok*. – Cím: *Isteni segítségért. M. I. F. N.* – A szöveg végén: *Amen*.

II. Imadsagos könyvecske ... isteni dicsiretekkel ... (Lőcse 1646): 2/176–178 – Főcím: *Szép és aittatos ISTENI DITSIRETEK következenek*. – *Egynehány rövid és igen szép PSALMUSOK ádatták* [!] *köziben, az MOLNÁR ALBERT Versiojábúl, az Hüveknek nagyob épületekre*. – Élőfej: *Psalmusok*. – Cím: *Isteni segítségért. M. I. F. N.*

III. [Imadsagos könyvecske ... isteni dicsiretekkel ...] (Lőcse 1683): 180–182 – Főcím: *Egynehány Rövid és igen Szép PSALMUSOK adatték köziben, az MOLNÁR ALBERT Versikjábúl* [!], *Az Hiveknek Nagyobb épületekre*. – Cím: *Isteni Segitsegért. M. I. F. N.*

IV. ZMK 1692–1694: 68–69 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Jn dich hab ich gehoffet HErr, etc.* – Az eltérések nagy száma miatt teljes terjedelmében közöljük.

V. Radvánszky-levéltár vallásos gyűjteménye (1687): 112–115 – Cím: *MAS*.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 68–69 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Jn dich hab ich gehoffet HErr, etc.*

ZMK cr. 1718²: 118–119 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK* – Cím: *MAS. Jn dich hab ich gehoffet HERR, etc.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 110 ♪; ZMK 1703: 68–69; ZMK 1706: 51; MLÓ 1730: 555–556; ÚZMK 1743: 427. sz.; ZMK 1780: 201–202; ZMK 1781: 137–138.

A 31. zsoltár 1–6. versének parafrázisa. 1632 előtt keletkezett. A német énekkv. magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *In dich hab' ich gehoffet, Herr*. Szerzője Adam Reißner (Reusner; cr. 1496–1576/1582 között) humanista, először Luther, majd Caspar Schwenckfeld követője volt, többek között a sváb–bajor Mindelheim városi írnokaként tevékenykedett. (Lásd még WWG, 251–252; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz76125.html> – letöltés: 2014. január.)

WACKERNAGEL (III, Nr. 170.) az első, 1533-as augsburgi kiadás alapján (*Form vnd ordnung Gaystlicher Gesang vnd Psalmen ... : LXVII – VD 16 D 3*) a következő szöveget adja (lásd még Leutschau 1686: 1/743–744 – [*Lieder vom Creutz und Leyden.*] *Der 31. Psalm*; Leutschau 1694: 202–204 – [*Von Creutz, Verfolgung und Anfechtung.*] *Der 31. Psalm*; Leutschau 1700: 1/441–442 – [*Von Creutz und Anfechtung.*] *In eigner Melodie*; Oedenburg 1691: 329–331 – [*Bet= Klag= und Trost=Lieder.*] (141) *Der 31. Psalm*. – a löcseivel lényegében megegyező szöveg; FISCHER, I, 409; EKG 1950: Nr. 179; EG 1993: Nr. 275; HEKG 1958, 276–279);

Augsburg 1533.
(WACKERNAGEL, III, Nr. 170.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/743–744.)

Psalm XXXI. Jn te domine sperau.

[Főcím: *Lieder vom Creutz und Leyden.*]
Der 31. Psalm.

1. JN dich hab ich gehoffet, Herr,
hilff, das ich nit zu schanden wer
noch ewiglich zu spotte.
Des bitt ich dich,
erhalte mich
in deiner trew, mein Gotte.

1. JN dich hab ich gehoffet HErr,
hilf daß ich nicht zu Schanden werd,
noch ewiglich zu Spotte,
das bitt ich dich,
erhalte mich,
in deiner Treu, HErr GÖtte.

2. Dein gnädig or nayg her zu mir,
erhör mein beth, thu dich herfür,
eyl bald mich zuerretten.
Jn angst vnd wee
ich lig vnd steh,
hilff mir in meinen nöthen.

2. Dein gnädig Ohr neig her zu mir,
erhör mein Bitt, thu dich herfür,
eyl bald mich zu erretten,
in Angst und Weh,
ich lieg un(d) steh,
hilf mir auß meinen Nöthen.

3. Mein Gott vnnd schirmer, steh mir bey,
sey mir ain burg, darinn ich frey
vnd ritterlich mög streyten
Wider mein feynd,
der gar vil seind
an mich auff bayden seyten.

3. Mein Gott und Schirmer, steh mir bey,
sey mir ein Burg, darinn ich frey,
und ritterlich mög streiten,
wider mein Feind,
der gar viel seynd,
an mir auff beyden Seiten.

4. Du bist mein sterck, mein felß, mein hort,
mein schildt, mein krafft, sagt mir dein wort,
mein hilff, mein hayl, mein leben,
Mein starcker Got
in aller not:
wer mag mir widerstreben?

4. Du bist mein Starck, mein Felß, mein Hort,
mein Schild, mein Krafft, sagt mir dein Wort,
mein Hülff, mein Heyl, mein Leben,
mein starcker GÖtt,
in aller noth,
wer mag dir widerstreben?

5. Mir hat die welt trüglich gericht
mit liegen vnd mit falschem dicht
vil netz vnd haimlich stricken:
Herr, nymm mein war
inn diser gfar,
bhüt mich vor falschen tücken.

5. Mir hat die Welt trüglich gericht,
mit Lügen und mit falschen Gedicht,
viel Netz und heimlich Stricke:
HErr, nimm mein wahr,
in dieser Gefahr,
behüt mich für falschen Tücken.

6. Herr, meinen gayst beuilch ich dir,
mein Got, mein Got, weich nit von mir,
nimm mich in deine hende!
O warer Gott,
auß aller not
hilff mir am letsten ende!

7. Glori, lob, ehr vnd herligkait
sey Got vatern vnd sun berayt,
dem hailing gayst mit namen.
Die göttlich krafft
mach vns syghafft
durch Jesum Christum, Amen.

6. HErr, meinen Geist befehl ich dir,
mein GOtt, mein GOtt, weich nicht von mir,
nimm mich in deine Hande,
O wahrer GOtt,
auß aller Noth,
hilff mir am letzten Ende.

7. Glori, Lob, Ehr und Herrligkeit,
sey GOtt Vater und Sohn bereit,
dem Heiligen Geist mit Namen.
Die Göttlich Krafft,
mach uns Sieghafft,
durch JESum Christum, Amen.

Adam Reisner.

Versforma: I.: a9, a8 / b7, b8, x8. II.: a9, a8, b7 / c4, c4, b8. – A szótagszám és a rímelés is bizonytalan.

A nótajelzésben megadott dallam: *In dich hab' ich gehoffet, Herr*; RMDT II. 178. Első előfordulása: Seth Calvisius 1594; Zahn 2461c; DKL Ek24B (III/3). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 128. tétel.** Hangnem: jón; Ambitus: 1–5; Kadencia: 1, 5, 2, 4 (4). Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 110. Mai énekeskönyvi változatok: *Mein schönste Zier und Kleinod bist*, EG 1993: Nr. 473; *Nyugvóra térek, Istenem*, EÉ 1982: 110. sz.

148.

Kézirata:

Vegyes iratgyűjtemény (XVII. század első fele): 63b

Könyörgés. A 17. század első felében keletkezett. Szerzője ismeretlen.

Versforma: a8, a8, a8, a8. – A rímelés bizonytalan.

Nótajelzése nincs. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Régi időben megírta* (RPHA 1195); RMDT I. 221. sz.; **Eperjesi graduál (1635–1652): 230. sz. tétel.** Hangnem: hypodór; Ambitus: VI–4; Kadencia: 2, 3, VI.

13–14 Levamenre ... Gravamenből – könnyebbségre ... a bajból

149.

Nyomtatott kiadásai és kézirata:

I. Lőcse 1635: 1/378–381 – Főcím: *KüLöMB KüLöMB-FELE ENEKEK*. – Élőfej: *KüLöMB KüLöMB=FELE ISTENI DICSIRETEK*. – Cím: MAS [= AZ KEGYETLENEK ELLEN]. – A kiadás egyetlen fennmaradt példánya több helyen megcsonkult. A szögletes zárójelbe tett részeket a II. forrás alapján pótoltuk.

II. Lőcse 1654: 2/257–259 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMAR KV^eLÖMB KV^eLÖMB-FELE DITSIRETEK*. – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

III. ZMK 1692–1694: 116–121 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: MAS.

IV. Lőcse 1694: 1/658–662 – *KÜLÖMB-KÜLÖMB fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

V. Lőcse 1696: 1/658–662 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

VI. Kolozsvár 1700: 2/336–339 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSERETEK*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FÉLE DITSÉRETEK*. – Cím: *AZONRÓL* [= Siralmas panasza az Ekklesiának]. Nóta: *Szent Dávid Prófeta éneklő Könyv*.

VII. Kecskeméti graduál (1637–1681): 459–464 – Főcím: *Masodik Rend. Melyben KÖZÖNSEGES IDŐBEN, PRAEDIKAZ[I]O TAYBA, AZ AZ, ELŐTTE S UTANNA ENEKLENDő közönseges Isteni diczeretek foghlaltatnak be*. – Cím: *Az Istentelenektől el nyomtatot Anya szent egyháznak panaszsza. Szent David Propheta eneklő könyvenek* [huszonharmad részében, RPHA 1309]. – A címet és a nótajelzést innen emeltük a főszövegbe.

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/406–409 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSÉRETEK*. – Alcím: *KÖZÖNSÉGES DITSÉRETEK*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE Ditséreték*. – Cím: 323.) *AZONROL* [= Siralmas panaszsa az Eklésiának]. *Esa 49. Nóta: Sz: Dávid Próféta Éneklő könyvének.*

RMK I. 816/3: 253–256 – Cím: *AZ ISTENTELENEKTŐL EL-NYOMAT* *Tatott Anyaszentegyhaznac panaszsa. Nota: Szent Dávid Propheta, etc.*

Lőcse 1675–1676: 2/374–377 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMÁR KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK*. – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK*. – Cím: *MAS* [= Az bálványozók ellen].

ZMK cr. 1718¹: 116–121 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS*.

ZMK cr. 1718²: 168–173 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS*.

Debrecen 1697: 2/289–292 – Főcím: *KüLöMB KüLöMB-FELE DICSIRETEKHEZ TARTOZO. ENEKEK*. – Élőfej: *KüLöMB KüLöMB-Féle DICSIRETEK*. – Cím: *Nóta: Szent Dávid Prófétá éneklő Könyvének.*

Debrecen 1700: 2/386–390 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DITSERETEK*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSERETEK*. – Cím: *AZONRÓL* [= Siralmas panaszsa az Eklésiának]. *Nóta: Szent Dávid Próféta éneklő.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele) (lapszám nélkül a tartalomjegyzékben); Lőcse 1701: 630–635; ZMK 1703: 116–121; ZMK 1706: 85–89; Lőcse 1719: 591–595; MLÓ 1730: 503–507; ÚZMK 1743: 456. sz.; D 1778: 322. sz.; ZMK 1780: 236–240; ZMK 1781: 186–190; RÉ 1948: 382. sz. (8 vszk.).

Prédikáció előtti vagy utáni ének. 1635 előtt keletkezett. Szerzője ismeretlen.

Forrás: Jézus jegyesének, az egyháznak és az Istennek párbeszéde (prosopopoeia) Ézsaiás 49. alapján készült. Közlebbi forrását nem ismerjük.

Versforma: a19(6,6,7) / a19(6,6,7) / a19(6,6,7) / a19(6,6,7).

A nótajelzésben megadott dallam: *Szent Dávid próféta éneklő könyvének*; RMDT I. 28/III. sz., 442–443; RMDT II. 612–613. A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **D 1774: 8. sz.** (Zsoltárokból való dicséreték, ritmikailag egységesítve). Hangnem: eol; Ambitus: VII–7; Kadencia: 1, 5, VII. Mai énekeskönyvi változatok: *Szent Dávid próféta éneklő könyvének*, RÉ 1948: 260. sz.; *Hogy panaszkodik az anyaszentegyház*, RÉ 1948: 382. sz.

3 Az ki az szent Páltol ... – 1Tim 3,15

61–62 Christus Vrunck mondgya ... – Mt 10,30

150.

Nyomtatott kiadásai:

I. Lőcse 1635: 1/381–384 – Főcím: *KüLöMB KüLöMB-FELE ENEKEK*. – Élőfej: *KüLöMB KüLöMB=FELE ISTENI DICSIRETEK*. – Cím: *MAS* [= AZ KEGYETLENEK ELLEN]. *Nota: Oh én két szemem, &c. [ti az Úrra nézzetek, RPHA 1110].*

II. Keresztyen imádságok egy-nehany szep enekkel (Debrecen 1641): 33v–35v – [Imádság: *Istennek jo tetemenyiert.*] – Élőfej: *HALA-ADASOK ES DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*. *Nota: Oh en ket szemem, &c.*

III. Lőcse 1654: 2/259–260 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMÁR KÜLÖMB KÜLÖMB-FELE DITSIRETEK*. – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*. *Nota: Oh én két szemem ti az Urra néz.*

IV. Lőcse 1675–1676: 2/377–379 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMÁR KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK*. – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK*. – Cím: *MAS*. *Nota: Oh én két szemem ti az Urra néz.*

V. Lőcse 1694: 1/662–665 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-féle Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*. *Nota: Oh én két szemem, etc.*

VI. Lőcse 1696: 1/662–665 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB féle Dicsiretek* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: *MAS*. *Nota: Oh én két szemem, etc.*

VII. Kolozsvár 1700: 2/353–355 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSERETEK*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FÉLE DITSÉRETEK*. – Cím: *Nóta: Oh én két szemem ti az Urra.*

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/142–144 – Főcím: *A' SOLTÁROKBÓL VALÓ ISTENI DITSÉRETEK*. – Élőfej: *Isteni Ditséret*. – Cím: *121.) Azonról* [= 69. zsoltár]. *Nóta: Óh én két szemem ti az Úrra.*

Sarlai Mihály-énekeskönyv (1795): 155–156 ♪ – Cím: *Istenben bizó, s reménylő Ember' Éneke. Nót: Dits. N(ume)ro: 86.*

Debrecen 1697: 2/292–293 – Főcím: *KüLöMB KüLöMB-FELE DICSIRETEKHEZ TARTOZO. ENEKEK* – Élőfej: *KüLöMB KüLöMB-Féle DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Nóta: Oh én két Szemeim etc.*

Debrecen 1700: 2/407–409 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DITSERETEK* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSERETEK.* – Cím: *Nóta: Oh én két szemeim ti az Urra:.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele) (lapszám nélkül a tartalomjegyzékben); Lőcse 1701: 635–638; Lőcse 1719: 221–223; ÚZMK 1743: 404. sz.; D 1778: 121. sz.

A 69. zsoltár parafrázisa, az Istenbe vetett hit-bizalom megvallása. Ismeretlen szerző 1635 előtti parafrázisa.

Versforma: a13(6,7) / a13(6,7) / a19(6,6,7). – A 19-es sor szórványosan b6–b6–a7 alakban rímel.

A nótajelzésben megadott dallam: *Ó, én két szemeim, ti az Úrra nézzetek*; RMDT I. 100/I. sz., 494. (RMDT II. 643); SZENDREI-DOBSZAY-RAJECZKY, 100/a sz. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744, 57. sz.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–9; Kadencia: 5, 2, 4. Mai énekeskönyvi változatok: *Ó, én két szemeim, ti az Úrra nézzetek*, RÉ 1948: 240. sz., GyLK 2007: 688. sz.

151.

Nyomtatott kiadásai és kézirata:

I. Lőcse 1635: 1/397–403 – Főcím: *KüLöMB KüLöMB-FELE ENEKEK.* – Élőfej: *KüLöMB KüLöMB=FELE ISTENI DICSIRETEK.* – Cím: *CANTIO PIA. Pro Magistratibus, Iudicibus, Se[natu?], ad Deum Patrem.* – A kiadás egyetlen fennmaradt példánya több helyen megcsonkult. A szögletes zárójelbe tett részeket a II. forrás alapján pótoltuk.

II. Lőcse 1654: 2/271–274 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMÁR K^VLÖMB K^VLÖMB-FELE DITSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Minden Tiszt-viselőkért; Birákért, Polgárokért, etc.*

III. Csoma-kódex (1638): 119a–120a – A szöveg végén későbbi kézzel: *Finis hujus operis.* – A kézirat az ének erősen rövidített változatát tartalmazza. Az 58 strófából csak a következő 24 van meg: 1., 2., 3., 6., 10., 12., 13., 16., 18., 19., 25., 29., 30., 31., 38., 39., 40., 41., 42., 44., 45., 53., 57., 58. – Kiad. THALY (I, 1864, 89–93).

IV. Lőcse 1694: 1/365–371 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *KIS-KARACSONRA való Dicsiretek.* – Élőfej: *KIS KARACSONI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Isten főlő Fejedelmekért, s' Magistrátusokért, s' Birákért mondandó Isteni Dicsiret. Nót: Tekints reánk Ur Isten [nagy kegyelmességéből – kiad. RMKT XVII, 1, 107. sz.].* – Az újesztendei könyörgések közé is beosztható ének.

V. Lőcse 1696: 1/365–371 – Főcím: *INNEPEKRE való Énekek.* – Alcím: *KIS-KARACSONRA való Dicsiretek.* – Élőfej: *KIS KARACSONI DICSIRETEK.* – Cím: *MAS. Isten-főlő Fejedelmekért, s' Magistrátusokért, s' Birákért mondandó Isteni Dicsiret. Nót: Tekints reánk Ur Isten.*

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/443–449 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSÉRETEK.* – Alcím: *BIZONYOS ALKALMATOSSÁGOKRA VALÓ ÉNEKEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE Ditséreték.* – Cím: 354.) *I(ste)n-főlő Fejedelmekért, Magyistrátusokért [!], s' Birákért mondandó I(ste)ni Ditséret. Nót: Tekints reánk, Úr I(ste)n, Nagy kegyelmes:.*

Lőcse 1675–1676: 2/394–400 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMÁR KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Minden Tiszt-viselőkért, Birákért, Polgárokért, etc.*

Debrecen 1697: 2/141–145 – Főcím: *INNEPEKRE VALO ENEKEK* – Alcím: *KIS-KARACSONRA VALO DICSIRETEK.* – Élőfej: *KIS KARACSONI DICSIRETEK.* – Cím: *Istenfőlő Fejedelmekért, 's Magistrátusokért, 's Birkáért [!] mondandó Isteni Dicséret. Nót: Tekints reánk VR Isten, nagy kegyelmességéből.*

Debrecen 1700: 2/422–427 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DITSERETEK.* – Élőfej: *A ' MAGISTRATUSOKERT ISTENI DITSERET.* – Cím: *Istenfőlő Fejedelmekért, 's Magistratusokért 's Birákért mondandó Isteni Ditséret. Nót: Tekints reánk Ur Isten, nagy kegyelme:.*

Lásd még: Kéziratos bejegyzés RMNy 3665 (XVIII. század): a kötet végéhez kötött hát, számozatlan levélen. – A hibás bekötés miatt az ének eleje, az 1–16. versszakot tartalmazó két levél a kötet végén, az 5–6. levélen található meg; Lőcse 1701: 360–367; nótajelzésként a *Tekints reánk, Úristen, nagy kegyelmességéből* kezdetű éneknél (kiad. RMKT XVII, 1, 107. sz.); Lőcse 1719: 646–654; D 1778: 353. sz.

Könyörgés igaz fejedelmekért, tisztviselőkért és bírákért. A 16. századi prédikációs énekekkel mutat rokonságot. A 16. század végén vagy a 17. század elején keletkezett. Szerzőjét, esetleges forrását nem ismerjük.

Versforma: a14(7,7) / a12 / a7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Tekints reánk, Úristen; Ne szállj perbe énvelem*; RMDT I. 232/I. sz., 592–596, 698–699. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 584. tétel.** A ma használatos protestáns gyakorlatnál is hitelesebb, régibb és népzeneinkbe illőbb az Eperjesi graduál dallamkezdet (RMDT I. 596). Hangnem: eol; Ambitus: 1–9; Kadencia: 1, 5. Mai énekeskönyvi változatok: *Ne szállj perbe énvelem*, EÉ 1982: 412. sz.; *Ne szállj perbe énvelem*, RÉ 1948: 205. sz.

38 Mind az két Táblának – a Tízparancsolatnak (2Móz 20,2–17; 5Móz 5,6–21)

97 nadályok – piócák

141 szintén – teljesen, egészen

143 [Mint Danielt] az Oroszlánok torkában – Dán 6,17–23

144 Az Iffiakat [az lán]gban – Dán 3

149 Pharaho és Sennacherib ellen – 2Móz 14; 2Krán 32

150 Holophernes ellen – Judit könyve 13,6–8

152.

Nyomtatott kiadásai és kéziratok:

I. Lőcse 1635: 1/434–436 – Főcím: *APPENDI[X.] MIVEL-HOGY EZ NEHANY ISTENES Énekek későn érkeftének kezünkhöz, ide hátra kellett helyeztetnünk.* – Élőfej: *APPENDIX.* – Cím: *INVOCATIO.* – A kiadás egyetlen fennmaradt példánya több helyen megcsontult. A szögletes zárójelbe tett részeket a II. forrás alapján póoltuk.

II. Lőcse 1654: 2/277–278 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMÁR KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE DITSIRETEK.* – Élőfej: *KüLÖMB-KüLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Ez két Eneket Invocatiokor mondhatni.* [A másik ének: *Mindenható, felséges Atya Úristen, csak tehozzád foháskodunk*, Szenci Molnár Albert éneke. – Kiad. RMKT XVII, 6, 187. sz.]

III. Lőcse 1675–1676: 2/406–407 – Főcím: *KÖVETKEZNEK IMMÁR KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Élőfej: *KüLÖMB-KüLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Ez két Eneket Invocatiokor mondhatni.* [A másik ének: *Mindenható, felséges Atya Úristen, csak tehozzád foháskodunk ...*]

IV. KÁJONI János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 535 – Főcím: *CANTUS de TEMPORE. KüLÖMB-KüLÖMB-FELE ENEKEK.* – Élőfej: *KüLÖMB-KüLÖMB-FELE ENEKEK.* – Cím: *MAS. Nota: Könyörögjünk az Istennek Szent &c.* [Szentlelkének, RPHA 774]. – 1–3. és 8–11. vszk.

V. Kolozsvár 1632: 607–609 – Főcím: *SEQVNTVR CANTIONES BREVIORER, pro ratione temporis, cum antè tum verò post Conciones sacras decantandæ, suntq(ue) Alphabetico congestæ.* – Élőfej: *ISTENI DITSIRETEK.* – Cím: *INVOCATIO.* *Ad notam: Könyörögjünk Istennek &c.* [mi szent Atyánknak, RPHA 774]. Ezt a nótajelzést emeltük a főszövegbe. – Unitárius változat: az 1–3. és 8–11. vszk.

VI. Bölöni-kódex (1615–1621): 87b–89a – Főcím: *Inuocationes ante Sacrosanctas Conciones Canendæ.* – Cím: *ALIA.* – A szöveg végén: *finis.* – Unitárius változat: az 1–3. és 8–11. vszk.

VII. Thordai-kódex (1657 előtt): 738–740 – Főcím: *Következnek mas szep Isteni Ditsiretek.* – Cím: *INVOCATIO PIA.* *Ad Notam: Könyörögjünk Istennek mi β. Atyank(na)k.* – Unitárius változat: az 1–3. és 8–11. vszk.

VIII. Dersi András zoltároskönyve (1665 után): 192–193 – Cím: *ALIA.* – Unitárius változat: az 1–3. és 8–11. vszk.

IX. Kolozsvár 1697: 87–89 – Főcím: *SEQUUNTUR Invocationes.* – Élőfej: *ISTENI DITSIRETEK.* – Cím: *ALIA.* – Unitárius változat: az 1–3. és 8–11. vszk.

X. Komjátszegi graduál (1697 után): 89–90 – Főcím: *SEQUUNTUR Invocationes.* – Cím: *ALIA.* – A szöveg végén: *Amen.* – Unitárius változat: az 1–3. és 8–11. vszk.

XI. Unitárius graduál (1697 után): 87–[88] – Főcím: *INVOCATIONES Sequuntur [!].* – Cím nélkül. – Unitárius változat: az 1–3. és 8–11. vszk.

XII. Graduale sacrum (1699–1702): 122–124 – Főcím: *Sequuntur Invocationes.* – Cím: *Alia.* – A szöveg végén: *Amen.* – Unitárius változat: az 1–3. és 8–11. vszk.

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/309–311 – Főcím: *INVOCATIÓK*. – Élőfej: *Invocatiók*. – Cím: 248.) *Nota: Könyörögjünk az I(ste)nnnek Sz: Lelkenek:*.

Firtosváraljai graduál (1744–1745): 29a-b – Főcím: *SEQVNTVR [!] INVOCATIONES*. – Cím: *ALIA*. – Kezdősor: *Alázatos szűbeli imádságokkal*. – Unitárius változat: az 1–3. és 8–11. vszk.

Lásd még: Kolozsvár 1602–1615: 17 – a kéziratos tartalomjegyzék alapján kikövetkeztetett megjelenés: *Alázatos szűbeli imádságokkal* (vö. még VÁRFALVI NAGY, 1871, 96); Lőcse 1719: 654–656; D 1778: 247. sz.

Invokáció. A 17. század elején keletkezett. Imádság és Miatyánk-parafrázis. Az unitárius változat rövidebb, 7 versszakos.

Versforma: a12(7,5) / a13(4,4,5) / a12(7,5) / a15(4,4,7).

A nótajelzésben megadott dallam: *Könyörögjünk Istennek*, RMDT I. 105/II. sz.; SZENDREI-DOBSZAY-RAJECZKY, 105/b sz. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: K 1744: 208. sz.; **D 1774: 58. sz.** Mivel D 1774 formájának hagyományozódása a református énekeskönyvekben a mai napig folyamatos, ezt a verziót választottuk közlésre. Hangnem: hypodór; Ambitus: V–5; Kadencia: 2, 1, 1. Mai énekeskönyvi változat: *Könyörögjünk Istennek Szentlelkének*, RÉ 1948: 372. sz.

33–44 Mi szent Atyánk ... – Mt 6,9–13; Lk 11,2–4

153.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 334b–335a ♪ – Cím: *Psal: Confitemini D(omi)no* gwo[niam bonus est]. – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 545. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

A 147. zsoltár parafrázisa. A 17. század első felében keletkezett. A német énekvers magyar fordítóját nem ismerjük.

Forrás: A címben hibás a latin kezdősor (lásd 106., 107., 117., 136. zsoltárt), helyesen: *Laudate Dominum ...* A fordítás mintája a 147. zsoltár 1565 előtt szerzett német parafrázisa: *Lobet den Herren, denn er ist sehr freundlich*, amelyet étel utáni hálaadásként is énekeltek.

WACKERNAGEL (IV, Nr. 239.) az 1570 körüli, két asztali áldást tartalmazó nyomtatvány (*Zwey schöne geistliche Lieder, an stadt des Gracias zu singen nach dem Essen ...* Nürnberg, Friedrich Gutknecht, cr. 1570. – VD 16 H 2369, L 2180) alapján közli a szöveget (lásd még Breslau 1644: 808–809; Leutschau 1686: 1/577–579; Leutschau 1694: 269–270 – [*Nach dem Essen.*] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/342 – [*Dancksagung nach dem Essen.*] *Der 137. Psalm [!]*; Oedenburg 1691: 412–413 – [*Tisch=Gesänge. Nach dem Essen.*] (196) *Der 147. Psalm* – lényegében megegyezik a lőcsei szövegével, a 7. sorban eltérés: *und von grossen Kräfften*; TRANOSCIUS 1912: č. 718; FISCHER, II, 38; EKG 1950: Nr. 199; EG 1993: Nr. 304; HEKG 1958, 305):

Nürnberg cr. 1570.
(VD 16 L 2180: [3]r–[4]r.)*

Ein ander Lied.

1. LObet den HERren ij. denn er ist sehr freundlich,
Es ist sehr köstlich vnsern Got zu loben,
sein lob ist schöne vnd lieblich zu hören,
Lobet den HERren!
2. Singet gegen einander ij. den Herren mit dancken,
Lobt jn mit Harpffen vnsern Gott den Werden,
denn er ist mechtig vnd von grossen Krefiten,
Lobet den HERren.

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 577–579.)

[Főcím: *Dancksagung, nach dem Essen.*]
Ein anders, aus dem 137. Psalm. [!]

1. LObet den HERren, ij. Denn Er ist sehr freundlich,
es ist sehr köstlich unsern GOTT zu loben, ij.
Sein Lob ist schön und lieblich anzuhören,
Lobet den HERren, ij.
2. Singt gegen einander, ij. Dem HERren mit Dancken,
lobt jhn mit Harffen unsern GOTT den wehrten, ij.
Denn er ist mächtig und von grosser Güte,
lobet den HERren, ij.

3. Er kan den Himel ij. mit Wolcken bedecken,
Er gibt den Regen, wen er wil auff Erden,
Er lest Gras wachsen, hoch auff durren Bergen,
Lobet den HERREN.

4. Der allem fleische ij. gibt seine speise,
dem Viehe sein Futter, Veterlicher weise,
den jungen Raben die jn thun anrufen,
Lobet den HERREN.

5. Er hat kein luste ij. an der sterck des Rosses
noch wolgefallen, an jemandes beinen,
Er hat gefallen, allein die auffjn trawen,
Lobet den HERREN!

6. Dancket dem HERren ij. Schöpffer aller dinge,
Der Brunn des Lebens thut auß jm entspringen,
gar hoch von Himel, sehr auß seinem hertzen,
Lobet den HERREN.

7. O Jhesu Christe ij. Son des aller höchsten,
Gib du die genade, allen frommen Christen,
das sie deinen Namen ewig preisen Amen,
Lobet den HERREN.

3. Er kan den Himmel ij. Mit Wolcken bedecken,
und giebet Regen wenn er will auff Erden, ij.
Er lasst Gras wachsen hoch auff durren Bergen,
lobet den HERren, ij.

4. Der allem Fleische, ij. Giebet seine Speise,
dem Vieh sein Futter Vaterlicher Weise, ij.
Den jungen Raben wenn sie jhn anrufen,
lobet den HERren ij.

5. Er hat kein Luste, ij. An der Starck deß Rosses,
noch Wohlgefallen an jemandes Beinen, ij.
Jhm gefalln alleine die auffjhn vertrauen,
Lobet den HERren, ij.

6. Dancket dem HERren, ij. Schöpffer aller Dinge,
der Brunn deß Lebens thut auß jhm entspringen, ij.
Gar hoch von Himmel her aus seinem Hertzen,
Lobet den HERren, ij.

7. O JEsu CHriste, ij. Sohn defi Allerhöchsten,
gieb du die Gnade allen frommen Christen, ij.
Daft sie deinn Nahmen ewig preysen, Amen.
Lobet den HERren, ij.

D. Nic. Selnec.

Versforma: all, all, x11, R5. – A dallam szótagszáma: 16–17–17, ezért az éneklés során a versszakok 1. sorának első felét, a 2. sornak pedig a második felét, valamint a 4. sort meg kell ismételni. Ez alól a 2. versszak kivétel, mert ott a 2. sor már eleve 17 szótagos.

A nótajelzésben megadott dallam: *Confitemini Domino quoniam bonus est* [!]; RMDT II. 202. sz., 585. Első előfordulása: *Lobet den Herren, denn er ist sehr freundlich*, A. Scandelli 1568; Zahn 975. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 545. tétel**; négyszólamú kórustétel diszkant cantus firmusa. A strófát kezdő két sor és a refrén zenei anyaga megegyezik. A szövegismétlések szekvenciaszerűen (Dicsérd az Urat) vagy variált ismétlésként (az Istent dicsérni) jelentkeznek a zenei anyagban. Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 2, (5), 3, 2, VII, 1.

18 valaki szaraban – valaki lábszárában, izmaiban

154.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 334b–335aJ – Cím: *Psal: Laudate Deum o(mn)es*. – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 546. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

A 147. zsoltár 1–3. és 12. versének krisztianizált parafrázisa. A 17. század első felében keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen.

Versforma: a12(7,5) / 13(7,6).

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 546. tétel**; négyszólamú kórustétel diszkant cantus firmusa. A diszkant szólam első fele a tonus peregrinus dallamát követi. Hangnem: fríg; Ambitus: VI–3; Kadencia: VI.

5 ajúlt lelkeket – szomorú, rémült lelkeket

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. Eperjesi graduál (1635–1652): 337b–338a ♪ – Cím nincs. – Ötszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 549. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

I. ZMK 1692–1694: 77–78 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Notája: Szivem szerint kívánom etc.* [utolsó órámat, 227. sz. énekünk]. – Ezt a nótajelzést emeltük a főszöveg élére. – A szöveg végén: *Amen*. – A strófák 2. sora után a dallamra vonatkozó ismétlőjel: *:/*, az 5. sorok előtt *R.* [Refrén].

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 77–78 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Notája: Szivem szerint kívánom, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 127–128 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Notája: Szivem szerint kívánom, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Eperjesi graduál (1635–1652): 311a – Szentháromság utáni 16. vasárnapon, a „Cantiones” között ajánlja az éneket; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 851; ZMK 1703: 77–78; ZMK 1706: 57–58; MLÓ 1730: 108–109; ÚZMK 1743: 310. sz.; ZMK 1780: 137–138; ZMK 1781: 146–147; EÉ 1982: 410. sz. (4 vszk.)

Bűnbánó könyörgés. 1642 előtt keletkezett. Az egyes szám 1. személyben írt bűnbánó könyörgés akrosztichonja talán a fordító nevét rejt: GyEöNCzSz (Göncz?).

Forrás: a könyörgés az *Ač jest mé srdce smutné* kezdetű biblikus cseh nyelvű ének fordítása. „Thurzó György éneke”-ként tartja számon a szakirodalom. Szerzője Eliáš Láni (1570/1575–1618), mossóci lelkész, 1608-tól Thurzó biccei udvari papja. A Thurzó György nádor elnöklete alatt tartott 1610-es zsolnai zsinaton a szlovák evangélikusok számára szervezett biccei egyházkerület (Arva, Liptó és Trencsén vármegye) evangélikus püspökévé (superintendensévé) választották (lásd még SBS, 3, 352–353; ÚMIL², 1289; RMSz, I, 475).

Szövegét a Tranoscius-énekeskönyv (1636-tól kezdve szerepel benne, RMNy 1655: 550–552 ♪ – élőfej: *Pijsně Obecné*) alapján közöljük (lásd még [SZÖLÖSY Benedek:] *Cantvs catholici ...* (Lőcse 1655): 239–240 ♪ – apró eltérésektől eltekintve megegyezik szövege a Tranosciusszal; TRANOSCIUS 1659: 612–613; TRANOSCIUS 1684: 708; Vietórisz-kódex (1679): 98b–99a ♪ (kezdősor); TRANOSCIUS 1912: č. 853; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 264–265):

TRANOSCIUS 1728: 680–681.

[Élőfej: *Pjsně Obecné.*]

Opět giná.

- [1.] Ač gest mé Srdce smutné,
pro mé Neprawosti:
Wssak prosým ponjženě,
ó, BOže s Wysosti:
R: Račiž mi spomocy:
We dne také w Nocy,
k Tobě wolám swým Lkánjm,
srdečným Wzdychánjm.
2. Ty gsy potěssenj mé, y wssecka
Naděge:
W Toběť gá stawjm sst'astně,
což mi potřebné gest:
R: Tobě se w Moc dávám,
se wssjm cožkoli mám,
račiž při mně zůstati,
w Nesstěstj brániti.
3. Neb wsseho očekávám,
od tebe samého:
Cos koli zasljbil nám,
(wedle Slova twého.)
R: Gindeť rady nenj,
krom tebe, gediný,
ó PAně náss GEžjssy,
zruss d'ábelskau Ržjssy.
4. Kterýž wůkol mne kráčj,

chtěge mne sežrati:
Protož brániti račiž,
a zastupowati:
R: Abych geg odehnal,
Synem twým wždy zůstal,
nebudesli brániti,
musým zahynauti.

5. A když z tohoto Swěta,
půgdu do Radosti:
Kterého koli leta,
popřegž mi z milosti:
R: Bych hrjchy swé poznal,
w pokánj se pryč brál,
pewný v wjře zůstal,
žiwot wěčný dostal.

Versforma: a7, b6, a7, b6 / c6, c6 / d7, d6. – A rímelés gyakran bizonytalan.

A nótajelzésben megadott dallam: *Szívem szerint kívánom*; RMDT II. 222/a sz. Első előfordulása: *Herzlich tut mich verlangen*, Hans Leo Haßler 1601; Görlitz 1613; Zahn 5385a. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 549. tétel.** Hangnem: fríg; Ambitus: VII–6; Kadencia: 1, 4, 1, 4, 6, 1, 5. Egyéb előfordulás:

[SZÖLÖSY Benedek:] Cantvs catholici ... (Lőcse 1655): 187. Mai énekeskönyvi változatok: *O Haupt voll Blut und Wunden*, EG 1993: Nr. 85; *Ó, Krisztus-fő, sok sebbel*, EE 1982: 200. sz.; *Ó Krisztusfő, te zúzott*, RÉ 1948: 341. sz.

21 kö száloom – kösziklám, 1Móz 49,24; Zsolt 18,3 etc.
40 Poenitentiában – bűnbánatban

156.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 351b–352a ♪ – Cím: *Si pro nobis Deus*. – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 566. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

Bibliai parafrázis. A 17. század első felében keletkezett. A szerzője ismeretlen.

Forrás: Róm 8,31–39 alapján készült ének. Csomasz Tóth Kálmán (1957, 238) a *Když Bůh při nás, kdo zkaží nás* kezdetű énekkel rokonítja (TRANOSCIUS 1684: 462; TRANOSCIUS 1912: č. 446), de a biblikus cseh nyelvű ének nem forrása versünknek.

Versforma: x8, A7, A7 / x8, B7, B7 / x8, C7, C7 / d8, d8, E7, E7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Si pro nobis Deus*. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 566. tétel**; négyszólamú kórustétel diszkant cantus firmusa. Hangnem: fríg; Ambitus: VI–6; Kadencia: 3, 4, 3, 3, 4, 3, 5, 3, 6, 3, 3, 4.

157.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 351b–352a ♪ – Cím nincs. – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 565. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

Könyörgés. 1650 előtt keletkezett. Szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük.

Versforma: a7, a5, R6 / b9, b5, b11.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 565. tétel**; négyszólamú kórustétel diszkant cantus firmusa. Hangnem: eol; Ambitus: VII–3; Kadencia: VII, 1, 3, VII, VII, VII.

158.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 352b–353a ♪ – Cím nincs. – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 567. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

A 6., bűnbánati zsoltár parafrázisa. Szerzőjét nem ismerjük.

Versforma: a5, a5, b9 / c5, c5, b6.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 567. tétel**; négyszólamú kórustétel diszkant cantus firmusa. Hangnem: mixolíd; Ambitus: 1–6; Kadencia: 4, 4, 4, 3, 5.

159.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 354b–355a ♪ – Cím: nincs. – Négyszólamú kotta van. – Lapszálen: **Sive ad nota(m) ps: 130. pag: 906.** [= Tehozzád teljes szívből kiáltok szüntelen – kiad. RMKT XVII, 6, 130. sz.]. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 571. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

Zsoltáros hangú könyörgés. A 17. század első felében keletkezett. A könyörgés szerzője és esetleges forrása ismeretlen.

Versforma: a7, b6, a7, b6 / c7, c6, d7, d6.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 571. tétel**; négyszólamú kórustétel diszkant cantus firmusa. A lapszéli megjegyzés szerint a *Tehozzád teljes szívből*

kiáltok szüntelen kezdetű zsoltár, az Eperjesi graduál 573. tételének dallamára is énekelhető. Hangnem: dór (a harmonizálás alapján); Ambitus: 1–6 (a záróhang, a hangnem kvintje alapján); Kadencia: 1, 3, 1, 3, 1, 1, 1.

12 Tarcz kezéd fejünkön ... – a kézrátétel Isten áldásának átadása, Zsolt 139,5; ApCsel 8,14–19; 2Tim 1,6–7 etc.

160.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. Eperjesi graduál (1635–1652): 356b–357a ♪ – Cím: *Psal: 148* [!]. *Laudate D(omi)num*. – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 575. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

II. MADARÁSZ Márton: Eperjessi magyar ecclesia minden-napi fel-fegyverkedese ... (Lőcse 1629): 63–66 – Főcím: *ASZTAL ALDAsi Könyörgések*. – Élőfej: *AYITATOS IMÁDSÁGOK*. – Cím: *ENEK. Az CXLVII. Solt. Az Adgyunk hálát* [az Úrnak, mert érdemli, RPHA 61] *Notá*.

A 147. zsoltár parafrázisa, étel utáni dicséret és hálaadás. 1629 előtt keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen. Mivel az ének jelenleg ismert mindkét forrása Eperjeshez köthető, ahol az iskola és a gyülekezet, a lelkész, a kántor és a rektor szorosan együttműködött (lásd a forrásoknál az *Eperjesi graduál*ról írtakat), elképzelhető, hogy a zsoltárt is ebben a körben fordították le.

Madarász Márton imádságos könyvében (RMNy 1439), a IV. részben két-két étel előtti, ill. étel utáni imádság után, énekelt imádságként szerepel két ének. A második ének az 1569 előtt keletkezett, igen elterjedt *Adjunk hálát az Úrnak, mert érdemli* kezdetű (66–67; RPHA 61), az első pedig az ennek nótájára szerzett zsoltárparafrázis: *Dicsérjétek az Urat, mert igen jó*. Ferenczi Iлона közli ez utóbbi mai olvasatát, és értelmezi az éneket: az 1–14. versszak a zsoltár verses parafrázisa, a 15. versszak „a lelki éhenhalás elleni fegyverzet felöltését, az ige hirdetésének fontosságát hangsúlyozza” (FERENCZI, 2009, 34–35). A 16–17. versszak a Szentháromságnak szóló hálaadás.

Az ének értelmezéséhez hozzátartoznak az előtte lévő imádságok is:

[62:] „ETEL VTAN VALó Könyörgés.

VR Isten, mi Men(n)yei Berelmes Bent Atyánk, hálákát adunk te Bent Felsegednek minden jó téteményidért, az Iesus Christus te Berelmes Fiad által: ki él és uralkodol mind örökkön örökké, Amen.

[63:] MAS.

ÖRök, Mindenható, jó és irgalmas Vr Isten: hálákat adunk te Bent Felsegednek Bivünk Berént, hogy az mi testünknek táplálására ételt és italt Berzettél és azokat meg áldván, bőszegessz tötted: engedgyed kegyelmesen, hogy mi azokat az te Bent nevednek dicséretire fordíthassuk és azok miá az örökké való jókat el ne veßthessük, az mi Vrunk Iesus Christusnak általa, Amen. Mi Atyánk ki, &c.

†

Dicsőség Atyának, Fiának és Bent Lélek Istennek.

Miképpen kezdetben dicsőséges vala: most és mind örökkön örökké, Amen.”

Versforma: a11, a11.

A nótajelzésben megadott dallam: *Laudate Dominum*; RMDT I. 134/I. sz., 521. Első előfordulása: Grammaticae Latinae partes, Spangenberg 1546, Odae 2–3., *Vitam quae faciunt* szöveggel; Zahn 12., tenor cantus firmus; DKL Eg 118A, tenor cantus firmus (III/1/3). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 575. tétel**; négyszólamú kórustétel tenor cantus firmusa. Ennek mintája nem Spangenberg, hanem Michael Praetorius, Musae Sioniae VIII., 274. tétele (a második sor különbözik). (A *Vitam quae faciunt*-variánsok elemzése: RMDT I. 521.) Hangnem: eol; Ambitus: 1–5; Kadencia: 2. Egyéb előfordulás: D 1774, 71. sz. Mai énekeskönyvi változat: *Adjunk hálát az Úrnak, mert érdemli*, RÉ 1948: 501. sz.

24 Ö irgalmassaganak edénnyében – a hívő emberben, vö. Róm 9,23–24

161.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 385b–387a – Cím nincs. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 608. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

Isten ígéjének hallgatására, tanulására és megtartására intő ének. A 16. században keletkezett mintegy 24 intőének hagyományát követi (lásd RPHA), de rokonságot mutat a prédikációs énekekkel is. Forrását és szerzőjét nem ismerjük, valószínűleg eredeti szerzemény.

Versforma: a13(7,6) / a13(7,6) / a13(7,6) / a13(7,6).

Nótajelzése nincs. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Isten fia, Jézus Krisztus, mi váltságunkra*; RMDT II. 138. sz.; Eperjesi graduál (1635–1652): 249. tétel (kötetünk 52. sz. éneke). Hangnem: fríg; Ambitus: VI–7; Kadencia: 1, 4, 1.

5–12 Az Istennek haragiat Jeremias írja ... – Jer 4,4 skk.
7 szeltől szokot pallania – széltől szokott fellángolni
13–28 Az Amos prophetanak nyolczadik részében ... – Am 8,11–14
29–36 Ugyan ezen dologról Davidis azt mondgya ... – Zsolt 59,7 skk.
38 Mert boldogok, kik hallják az ő szent beszédét – Lk 11,28
39–40 Az Istentől valóknak az szent Janos mondgya ... – Jn 5,24
41–42 Mostan vagyon az idő szent Pális azt mondgya ... – Róm 13,11
45–48 Szüntelen kel minekünk vigyazásban élünk ... – utalás a tíz szűz példázatára, Mt 25,1–13
49–52 Galatiában írot levelében szent Pál ... – Gal 5,22–23
53–54 Gyarlo ember, szeressed felebarotodat ... – 3Móz 19,18; Róm 13,9–10, Gal 5,14 etc.
63–64 Hitben és szeretetben el-fel kel öltözni ... – Ef 4; Kol 3,1–17
65–68 Mert kik test szerint jarnak uti tarsi ezek ... – Gal 5,19–21
69–76 De ha te az Istennek szent paranczolatgyat ... – 5Móz 28,1–14
77–84 Hogy ha penig meg veted szent paranczolatgyat ... – 5Móz 28,15 skk.
86 Sodomat és Gomorat – 1Móz 19,1–29; 5Móz 29,22
86 Segort – Coárt, 1Móz 13,10. Coár nem pusztult el, ott talált Lót menedéket, vö. 1Móz 19,19–23
86 Seboint – Cebóimt, 5Móz 29,23
87 Adama varosat – Admá városát, 5Móz 29,23
89–92 Nem hagyja büntetetlen pusztában sidokat ... – 4Móz 16,31–35
92 Harmad fel szazig – kétszázötvenig
97–100 Lám kegyelmes beszéddel szol az Ur minekünk ... – Jn 15,1–8,16
107 Diczösség Coronajat fejjenként visellyük – az örök életet, 1Pt 5,4; Jel 2,10

162.

Kézirata:

Eperjesi graduál (1635–1652): 387a–388a – Cím: *Hymnus De Angelis*. – A végén: *Anno 1642 In vigilia Mich[aelis] Arch[angeli] scrip[sit] Joh[annes] Regis chor[alista] Hung[arus] et Sch[olaris] Alumnus*. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 609. tétel. – Pótlásként, 1642. szeptember 28-án írták be a graduálba.

Szent Mihály napjára szóló ének. 1642. szeptember 28-a előtt keletkezett. Szerzőjét és forrását nem ismerjük. Lehetséges, hogy eredeti szerzemény.

A szentek tiszteletéről a következőket tanítja az 1530-as *Ágostai Hitvallás* XXI. cikkelye: „a szentekről megemlékezhetünk azért, hogy kövessük hitüket és jó cselekedeteiket, hivatásunk szerint – ahogyan követheti a császár Dávid példáját azzal, hogy hadat visel a török távoltartására hazánktól; mert mind a kettő uralkodó. Azt azonban nem tanítja a Szentírás, hogy a szentekhez fohászkodjunk és a szentektől kérjünk segítséget. Mert egyedül Krisztust állítja élénk közbenjáróul, engesztelésül, főpapul és szószólóul.” (*Konkordia könyv*, I, 33–34; lásd még I, 249–258.) A 16–18. századi prédikációk, rendtartások, perikópa szerinti énekrendek tanúsága szerint az evangélikusok egyes szentek – mint pl. Mihály, Márton, István vértanú, János etc. – emlékünneptét megtartották. Mihály arkangyal a mennyei seregek fejedelme (Jel 12,7–9), ünnepe szeptember 29-ére esik.

Az éneket 1642-ben jegyezte le Király János (Johannes Regis), az eperjesi iskola tanulója, a magyar gyülekezet kórusának tagja. Ferenczi Ilona (1988/II, 9) joggal feltételezi, hogy énekünk kapcsolatba hozható Samuel Dürnernek – 1640-től eperjesi rektor, 1645–1653 között eperjesi német lelkész (RMSz, I, 210) – a jötevé angyalokról és a gonosztevő ördögökről szóló teológiai vizsgatételeivel (Löcse, 1642. – RMNy 1935).

Versforma: a11(5,6), a11(5,6) / b11(5,6), b5.

Nótajelzése nincs. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Krisztus Urunknak áldott születésén*; RMDT II. 319/II. sz.; D 1774, Füg. 27. (EÉ 1982: 158. sz.; RÉ 1948: 315. sz. – kötetünk 3. sz. éneke.) Hangnem: dór; Ambitus: 1–8; Kadencia: 2, 5, 5.

5–8 Nagy fényességben ezek ő előtte ... – Jel 5,11; Jel 7,11–12

11–12 Az Urat aldyak, ötet magasztallyak ... – Ézs 6,3; Jel 4,8
29–30 Sodomában Lothot megh örizték – 1Móz 19,1–29
31–32 Utaiban Jacobot el követtek ... – 1Móz 28,10–22; 1Móz 31,11–13; 1Móz 32,1–2
33–36 Az Elizeus Dothan városában ... – 2Kir 6,8–23
37–38 Danielt az Oroszlányok vermében ... – Dán 6,17–23

163.

Nyomtatott kiadásai:

I. Bártfa 1640: 693–696 – Főcím: *Közönseges Szep Isteni Dicsiretek.* – Élőfej: *Közönseges Isteni Dicsiretek.* – Cím: *PSALMUS XCVIII.* [!]

II. Lőcse 1642: 604–607 – Főcím: *KÖZÖNSEGES SZEPE Isteni Dicsiretek.* – Élőfej: *Közönseges Isteni Dicsiretek.* – Cím: *PSALMUS XCVIII.* [!]

A 90. zsoltár parafrázisa. 1640 előtt keletkezett. A címben hibásan szerepel a zsoltár 98-as száma. Az ismeretlen szerző, mint az utolsó versszak mutatja, barátja halála alkalmából írta a krisztianizált parafrázist. A ritka metrumú ének a történelmi énekekre emlékeztető hosszú sorokban íródott (vö. RPHA 1255).

Versforma: a14(7,7) / a14(7,7) / a21(7,7,7) / a21(7,7,7).

Nótajelzése nincs. Ilyen versforma nem található az RMDT I. és II. kötetében.

164.

Nyomtatott kiadása:

Keresztyen imádságok egy-nehány szép énekekkel (Debrecen 1641): 16r–v – [Imádság: *Vton jaronak valo Imadsag.*] – Élőfej: *HALA-ADASOK ES DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.* – Kézírási nótajelzés: *azon notara* [= Uram Isten, ki ígértél oltalmat, RPHA 1426].

Hálaadás. 1641 előtt keletkezett. Valószínűleg eredeti szerzemény. Szerzője ismeretlen.

Versforma: a11(4,7) / a11(4,7) / a11(4,7) / a11(4,7).

A nótajelzésben megadott dallam: *Uram Isten, ki ígértél oltalmat*; RMDT I. 26. sz., 622. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: *Rettenetes Istennek nagy haragja*; **Hoffgreff György hangjegyes énekeskönyve, Kolozsvár 1556, RMNy 134/A: x_{3r-v}.** Hangnem: mixolid; Ambitus: VII–5; Kadencia: 4, 2, 4.

28 Egy állatban – egylényegű (az Atya Isten, Jézus Krisztus és a Szentlélek isteni lényegének egysége, 1Jn 5,7)

165.

Nyomtatott kiadása:

Keresztyen imádságok egy-nehány szép énekekkel (Debrecen 1641): 60r–62r – [Imádság: *Az Szent Haromsághoz ... Az Fiu Istenhez.*] – Élőfej: *HALA-ADASOK ES DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.* *Nota: Benned biztam Uram, &c.* [Isten, soha ne gyaláztassam, RPHA 171].

Könyörgés a közbenjáró Jézus Krisztushoz. 1641 előtt keletkezett. Valószínűleg eredeti szerzemény. Szerzője ismeretlen.

Versforma: a15(4,4,7) / a15(4,4,7) / a15(4,4,7).

A nótajelzésben megadott dallam: *Benned biztam, Uram Isten*; RMDT I. 71/II. sz., 474. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **D 1778: 90. sz., 100.** [A nótajelzéshez igen hasonló az *In dich hab' ich gehoffet, Herr* kezdetű dallam (DKL III/1/2. C18C), annyi különbséggel, hogy az ötsoros, szemben ennek hatsoroságával (három 15-össé áll össze).] Hangnem: dór; Ambitus: VII–8; Kadencia: 1, 5, 2, 1, 1.

5 szent Atyának jobjáról – Mk 16,19

11 Ki szívünket által latod, vagy értője veséknél – Jer 11,20; Zsolt 7,10

16–18 Irvan vannak rollad Christus ... – Jn 4,34; 5,36

19 Melchisedek rendi szerint nevezett örök Pappá – Zsid 5,6; 7

26 Hogy Istennél nekünk egyeb esedezőnk ne legyen – Jn 17

35 Hogy te Christus igaz Isten emberseget föl vövel – Jn 1,14

40 Bűnnek soldgyat ... – Róm 6,23

166.

Nyomtatott kiadása:

Keresztyen imádságok egy-nehány szep enekkel (Debrecen 1641): 250r–251v – [Imádság: *Kereßtyeni igaz örömért.*] – Élőfej: HALA-ADASOKESDICSIRETEK. – Cím: MAS. Nóta: Szannya az UR Isten, &c. [híveinek romlását, RPHA 1300].

Könyörgés. 1641 előtt keletkezett. Szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük.

Versforma: a13(6,7) / a13(6,7) / a19(6,6,7).

A nótajelzésben megadott dallam: *Szánja az Úristen*; RMDT I. 100/I. sz., 494, 650. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 57. sz.** Nótajelzésünk, a *Szánja az Úristen* és a *Bánja az Úristen* kezdetű versek azonos metrumúak. Mivel ez utóbbinak része, az *Ó, én két szemeim, ti az Úrra nézzetek* megtalálható a mai énekeskönyvekben, erre a dallamra alkalmazzuk szövegünket (RMDT I. 297). Hangnem: dór; Ambitus: 1–9; Kadencia: 5, 2, 4. Mai énekeskönyvi változatok: *Ó, én két szemeim, ti az Úrra nézzetek*, RÉ 1948: 240. sz.; GyLK 2007: 688. sz.

9–10 Ki szabaditád megh ... – 2Krón 33

167.

Nyomtatott kiadása és kézírata:

I. Keresztyen imádságok egy-nehány szep enekkel (Debrecen 1641): 280r–281r – [Imádság: *Titkos ßükseg, testi nyavalya avagy haborusag ellen.*] – Élőfej: HALA-ADASOK ES DICSIRETEK. – Cím: MAS.

II. Petri András-énekeskönyv (1630–1631, 1663–1668): 42a–b – Cím: *Alia* [= De Passione Do(mi)ni]. *Not. szuksegh megh tudnu(n)k* [üdvösségnek dolgát, RPHA 1348]. – Ezt a nótajelzést emeltük a főszöveg élére. – Az ének a kézirat korábbi, 1630–1631 között keletkezett részében található.

Könyörgés a közbenjáró Jézus Krisztushoz. A bűnei miatt az Atyától – testi és lelki halállal – sújtott ember Jézus közbenjárásáért, megtérésért könyörög. 1631 előtt keletkezett. Valószínűleg eredeti szerzemény, de szerzőjét nem ismerjük. Mindkét forrás korábbi nyomtatott kiadás másolata lehet. A kézirat ugyan korábbi, de a benne található rontások és a nehézkesebb hangjelölés miatt a későbbi, nyomtatott forrást választottuk alapszövegül.

Versforma: a11(5,6), a11(5,6), a11(5,6), R6.

A nótajelzésben megadott dallam: *Szükség megtudnunk üdvösségnek dolgát*; RMDT I. 138/II. sz.; RMDT II. 511. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 220. sz.** A debreceni kiadásokban a dallam nem szerepel. A korábban hozzátartozott szövegnek, így magának a *Szükség megtudnunk* kezdetűnek a nótajelzése is a *Vedd el, Úristen*-re – RMDT I. 87/II. sz. – utal (RMDT I. 523). Hangnem: mixolid; Ambitus: 1–7; Kadencia: 1, 5, 3. Közeli variáns mai énekeskönyvi változat: *A keresztségben elpecsételtünk*, GyLK 2007: 798. sz.

9 döghalal – betegség, pestis

10 Masik Poganyysagh – a törökök

11 lelki vaksag – Jn 9

168.

Nyomtatott kiadásai és kézírata:

I. KIRÁLY Jakab [transl.]: Mise-nem-mise ... (Kassa 1654): 212–215 – Élőfej: *Bün bocsánatért való Enek*. – Cím: *Bün bocsánattyáért való ENEK. Ad Notam: Légy irgalmas Vr Isten.* – A szöveg végén: *Amen*.

II. Balogi cancionale (1659): 1/697 – Cím: *Alia Jacobi Regij Pastoris Rosnav(iensis) Eccl(esi)a(e) Hung(aricae)*. – A vers végén: *Amen etc.* – Kiad. **KÁLMÁN**, 1882, 128–129.

III. Lőcse 1673: 1/473–476 – Főcím: *KülöMB-KülöMB-féle Ditsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE DITSIRETEK*. – Cím: MAS, *Bün bocsánatért való Enek, Nota: Légy irgalmas Ur Ist*: [Úristen, minekünk, RPHA 834].

IV. Lőcse 1694: 1/555–557 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: MAS, *Bün bocsánattyáért való Enek. Nota: Légy irgalmas Ur Isten*.

V. Lőcse 1696: 1/555–557 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: MAS, *Bün bocsánattyáért való Enek. Nota: Légy irgalmas Ur Isten*.

Egyéb előfordulásai:

Sarlati Mihály-énekeskönyv (1795): 159–160 ♪ – [Élőfej: *Közönséges Énekek.*] – Cím: *Más, Azonról. nb. 'Sólt. XCIII. æquat. Ditséret. N(ume)ro: 344. Nóta: Dits: N(ume)ro: 260.* – Hiányzik a 8–9. vszk.

Lőcse 1690: 1/482–484 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Ditsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Bün botsánatért való Enek. Nota: Légy irgalmas Ur Isten.*

Lőcse 1691: 1/482–484 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Ditsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: *MAS. Bün botsánatért való Enek. Nota: Légy irgalmas Ur Isten.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 51; MTAK-töredék: 186–212; Lőcse 1670: 1/465–468; Lőcse 1701: 536–538; Lőcse 1719: 625–628; ÚZMK 1743: 314. sz.; D 1778: 344. sz.; SCHULEK–SÜLYOK 1945: 105. sz. (13 vszk.); RÉ 1948: 441. sz. (13 vszk.)

Bűnbocsánatért könyörgés. 1654 előtt keletkezett. Szerzője (Regius) Király Jakab (Fertőszentmiklós, 1623–Sajógömör, 1690. október 9). Andreas Schmal (lásd FABÓ, I, 105), Samuel KLEIN (IV, 348–350), ZOVÁNYI Jenő (1977, 313) és az RMSz (I, 427) nyomán a következőképpen foglalhatjuk össze életrajzát: evangélikus lelkész fiaként 1623-ban született (Fertő)Szentmiklóson. 1647-ben evangélikus lelkész volt Mátyusföldön és egyházmegyei jegyző. 1652 áprilisától Osgyánban, 1656. május 11-től pedig Rozsnyón működött magyar lelkészként. 1654-től kezdve a gömöri fraternitas esperese lett. Az ellenreformáció során többször menekülnie kellett. Először 1671. május 27-én üzték el Rozsnyóról. A hívek kísérték ki a német lelkésszel, Paul Zarevuciusszal együtt a városból. Király Jakab Rudnán, egy fa alatt, az elhagyott város felé fordulva 2Sám 15,25 alapján prédikációval búcsúzott. Erdélybe menekült, de a következő év júniusában a hívek visszavitték Rozsnyóba. 1673-ban megjelent a pozsonyi vésztörvényszéken, a reverzális aláírásával menekült meg. Csetneken, Sajógömörön lett lelkész. Az 1681-es soproni országgyűlés vallásügyi rendelkezései szerint a száműzött lelkészek hazatérhettek, és az aláírt reverzálisok érvényüket veszítették. 1682-től újra elfoglálhatta rozsnyói állását, ahonnan 1687. február 27-én Széchényi György esztergomi érsek üzte el. A rozsnyói evangélikusok Berzétén, egy csúrnban tarthattak istentiszteletet. 1688-ban Sajógömörre ment, de haláláig nem tudott már lelkészként szolgálni. Első felesége, Thurnai János özvegye, Anna 1667-ben meghalt. Hat gyermekük született, akik közül József arnóti lelkész lett. 1668-ban vette feleségül a rozsnyói Hulik Zsuzsannát.

Király Jakab osgyáni lelkészként közös kötetben jelentette meg Kassán, 1654-ben három prózai művét, egy imádságát és egy versét (RMNy 2522). A kötetben található dátumok alapján 1653. augusztus (Kisasszony hava) 26.–1654. október 16. közé tehetjük a teljes mű létrehozását.

[1.]

Mise-nem-mise, az az: a' miseről való tudománynak, ostromlása, meg-hamissítása, és el rontása. Mellyet Hunnius Egyed doctor irasabol magyar nyelvre fordított, Kiraly Jakab, osdgyáni prédikátor.

Bibliai mottó, ajánlólevél és üdvözlő versek:

„[a_{1v}:] 1. Joh. cap. 2. v. 2.

Az igaz Iesus Christus a' mi bűneinkért elég-tévő engesztelő áldozat, nem csak a' mi bűneinkért penig, hanem mind az egész világnak bűneiért.

[a_{2r}:] A' JO HIRREL NEVEL TÜNDöklö erős Férfiúnak, Tekéntetes, Nemzetes, és vitéz Osdgyáni BAKOS GABOR URNAK. A' Méltóságos Erdélyi Fejedelemlnek; RAKOCZI GYÖRGYNEK ö Nagyságának, &c. Kállói Várának és Præsidiumjának Fő Kapitánnyának, Szabolcz Vármegyében lévő Hajduságnak Generalissanak, és Hadi Birájának, &c. mint bizodalmas jot akaró Vrának, Fautorának, és [a_{2v}:] Fő Patronussának, az Vr Iesus Christusnak kegyelmét kívánja.

NEMzetes Patronus Vram, melly igen el-hatalmazott légyen a' kerebtyénség között, a' Papistáknak Miséjek, el annyira, hogy majd semmi hely üress nem lehet miatta, nyilván vagyon mindeneknél. Melynek ha ösztönt nem vetünk ellene, félő, hogy az egyigyü kösség tellyességgel el ne hitetessék általa, és az igasságnak utától eltérítették. Mint hogy penig [a_{3r}:] ez ideig a' Misének meg-hamissítása Magyar nyelven ritkán találtatott, mellyel az egyigyü kösség a' hitegetők ellen magát óltalmazhatta volna: Azért én a' Szent Lélek Istennek igazgatásából azon Páristák Miséjeknek meg-hamissítását, *Hunnius Egyed* Doctornak, és á Vittebergai Academiában néhai Professornak, Deák irásából Magyar nyelvre hoztam, és az igaz hiveknek tanuságokra [minémü nagy tévelygés, és Christus ellen való dolog légyen á Misézés] á kegyelmed Vri becsülletes neve [a_{3v}:] alatt, világosságra bocsátani, és kegyelmednek *offerálni* akartam. Jollehet á kegyelmed hozzám sok izben *deklarált jó affectusiért*, nagyobbakkal tartoznám, mindazáltal hogy most e' kisded munkámat, nem csak jó neven vegye, de szorgal-

matossan olvassa-is alázatosan kérem. Kivánván szívemnek belső tárházából származott indulattal, hogy az irgalmasságnak Attya, és minden vigasztalásnak Istene, szerentsés böldeg állapotban, sok örvendetes esztendőig kegyelmedet, meg-tartsa, AMEN.

[a_{4r}:] Költ Kis-Aszszony havának 26. napján, 1653. Esztendőben.
Kegyelmednek, Alázatos szölgája Király Jakab.

[a_{4v}:] *HVnnius Hungaricum MISSâ volitavit in orbem,
Vt missam MISSam hanc, Hungara Gens, faceret.
Commodat huic Lingvam venerandus Mysta, Jacobus
Regius; huic contra commodat Ille salem,
Etpopulo, atq(ue) DEo devotè servit uterq(ue);
Sic Christus cælum, vota feret populus.*

Honoris ergo subjecit Hilarius Ernestus Biner, Eccl: Evang. Germ. Pastor & Sch. Inspector.

*PApalem Missam prostraverat Hunnius olim,
Præclaro reddens verba Latina sono.
Qvare digna oneris suscepti præmia sensit,
Nomen, honosq(ue) ejus, na(m) super orbe cluunt.
Te qvoq(ue) dum tentas ipsum præstare, volueri
[a_{5r}:] Vir Reverende, polo, multa brabea manent.*

Ita amicè & candidè, deproperando ad prælum,Viro plurimu(m) Rev(erendo) D(omi)no Jacobo Regio, applaudebat.
Matthias Osztropataki, Eccl. Cass. Lutheranæ Verbi Dei Minister.

*MActe animo Reverende Pater, doctissima prostent
Ingenis posthac pignora plura tui.
Voce, styloq(ue) gravi fac dogmata falsa retundas,
Et firmes veræ relligionis [!] opus.
Haud perdes oleum, qvam vis exosus, habebis
Stelligere credas præmia digna polo.*

Votivâ mente apposuit Georg. Raduchius Gymn. Cassov. Rector.

[a_{5v}:] *QVid sit Missa rei, Papæ qvam Clerus adorat,
Et Latio lingvis omnibus ore sonat,
Hunnius indoctos docuit, sed voce Latinâ:
At qvotus est, scriptum qvi Latiale legat?
Vt legat Hungarico populus sermone, KIRALYI
Transtulit in lingvam verba Latina suam.
Hunnius Hungaricè loqvitur post funera; vivet
Mortuus inter nos & Metaphrasta suus.
Dignum laude Librum Lector profitebitur æqvus;
Indignum Momi semine nata cohors.
Estò mali plures et vincant Iudice mundo:
Qvi Christo vincit Iudice, victor erit.*

Veritati astipulatus apposuit Stephanus Budiacs, Scholæ Conrector.

[a_{6r}:] ERRATA.
Az Keresztyén Olvasónak.

Ez könyvetske nyomtatásának corrigálásában, mivel hogy mi magunk jelen nem lehattünk, estenenek fogyatozások benne; De semmi olly sulyos fogyatozás nintsen, hanem némely szóokban à bötök közöt esett változta-

tás; némelly helyen à bötünek avagy el-hagyása, avagy hozzá adása; mellyeket így corrigálly-meg *Keresztvény Olvasó, és légy Egységben*. [...]"

[2–3.]

Harmas Szent Irasbeli dolgok, mellyekben I-szor; három articulusok foglaltatnak. I. Az Istenről. II. A' Christus Jesusrol. III. A' Szent Lelekről. II-szor; Igen szép emlékezetre méltó dolgok. Mellyeket rövideden össze szedett, és ki-adott Kiraly Jacob, ossdgyáni ecclesianak méltatlan lelki-pásztor, Kassa, Valentin Gevers, 1654.

Bibliai mottó és ajánlólevél:

„[D_{3v}:] 1. Joh. 5. 7.

Hárman vadnak kik bizonytságot téznek menyben; Atya, Ige, és a' Szent Lélek, és ez három egy.

[D_{4r}:] **AZ** NEMZETES, NEMES, ES TEKENTETES ERŐS VITEZNEK, *Ossdgyáni* BAKOS GABOR URNAK, Az Erdelyi méltóságos Fejedelemnek, RAKÓCZI GYÖRGYNEK ö Nagyságának &c. Kalloí Vég Házának fő Kapitányának, Szabolczi Vármegyebéli Hajduságnak Generalisának, és hadi birájának, mint bizodalommal való jó akaró Vrának, Fautorának, Pátronussanak, és kedves Komjának.

[D_{4v}:] *Item.*

A' Dunán-túl, és Mátyus-földén, a' meg nem változott igaz Augustana Confession lévő Szent Gyülekezetnek, Kétszer tiszteletre méltó, es Tudós Püspökeinek Seniorinak, és az egész Atyafiaknak, mint Christusban Attyainak, és kedves Attyafiainak, Istentől lelki és testi áldást kíván, és ez Szent Irásbéli Hármassal dolgokat, igaz engedelmességnek jelül offerálly és dedicálly.

KIRALY JACAB, Ossdgyáni Predicátor, és a' körül való Fraternitásnak edgyik Seniorja.

[D_{5r}:] *Ad Lectorem.*

Ezeket a' Szent-Irásbéli Hármassal dolgokat, nem úgy értesed, mint ha a' Hármassal számon kívül nem találtattathatták volna, mind *terminusok*, példák, s-mind bizonytsákok: Hanem mint hogy *in ore trium testium stat veritas*, azért akartam illy módon formálnom, és a' főbb *terminusok*at *Exeplumok*kal [!] edgyütt Hármassal rendben szabnom. Ha mit hozzá téseß nem bánom, csak hogy a' rágalmazás töled távolj légyen kívánom. Légy jó egységben.

Ossdgyani, die 16. Octobris, 1654."

Szalóczi Mihály református lelkipásztor Regius Király kiadványának második részére vitairattal válaszolt: *Az Isten-ember Jésum Christusnak személye felől igazán értő tanítóknak választételek ...*, Sárospatak 1660. (RMNy 2942).

A II–III. mű végén a következő intés és záró fohász található (pp. 193–194):

„[I_{1r}:] Igy Istennek segítségéből e' Hármassal Szent-írásbéli dolgokat el-végeztem: Mellyekben a' kegyes Olvasónak ha mi nem tetszik, engem ne rágalmazzon, sőt ha kik olyanok vólnának, azok ellen-is óltalmazzon kérem; Melly kegyes Olvasónak jó akarattját, hasonló dologban igyekezem *recompensalni*. *Vale & fave Lector benevole*.

[I_{1v}:] [Homokóra-formára szedett fohász:]

Tenéked penig oh én iffiuságomnak, és egész életemnek igazgatója, reménsége, és Coronája, Vram IESu Christe, ki néke(m) szívet adtál, hogy rolad gondolkodgyam; Lelket hog' téged beresselek; elmét, hog' téged tißtellyelek; értelmet hogy a' te akaratodat meg-értsem: okosságot, hogy te hozzád ragaszkodgyam: Légyen dicsősség, tisztesség, Orßáglás, és hálá-adás, mostantol fogva mind örökké, AMEN."

A kötet legvégén [pp. 195–215] először három imádság található, melynek egyike Király saját szerzeménye, majd pedig a kötetünkben közölt ének:

„Következnek szép áhitatos Imádságok.

[1.] [Élőfej:] *Reggeli imádság.*

Szent Isten igaz bíró, az én szívemnek belső tárházából való hálákat adok tenéked, minden időbéli el-vett kegyelmes jó tétéményidért, lelkiekért, és testiekért, és ezért-is hogy ez el-mult setét étszakán engemet és mindenemet, minden gonosztól kegyelmessen meg-öriztél, és óltalmaztál, és ez máí napra türhető egességben jutattál. [...]" – [I_{2r}–5r].

[2.] A következő imádság Király Jakab szerzeménye, ezért teljes terjedelmében közöljük.

[I_{5v}:] MAS. *Iacobi Regii.*

Estveli Imádság.

[Élőfej:] *Estveli imádság.*

Psal. 2. 4. MENnyei dicsősségben lakozo, irgalmasságnak Attya,
2. Cor. 1. 3. és minden vigasztalásnak Istene,
Jac. 1. 17. ki minden jo adománnyal, és tökéletes ajándékkal, onnén föllyül ajándékoz-meg minket,
Psal. 18. 3. [17,3] az én szívemnek belső tárházából valo, hálákat adok tenéked,
Phil. 3. [1,4] minden én hozzám meg-mutatot kegyes jo téteményidért, kiváltképpen, hogy te engemet, ez mai
napnak forgásában,
Apoc. 19. 2. [12,9] amaz régi kigjonak, úgy mint az po-[I_{6r}:]kolbéli
1 Pet. 5. 8. ordétto oroszlánnak a Satánnak, környülem incselkedő ravasságától, és csalardságától,
ellenségimnek rejám törő kegyetlenségektől, az véletlen és hirtelen haláltól, és minden lelki testi
ártalmas veszedelmektől, kegyelmes szárnyaidnak árnyéka alatt, nem külömben, *Matt.* 23. 37. mint
az fias tyuk, oltalmazni szokta az ő fiait, meg-oltalmaztal, és ez estvéli időnek kezdetire, türhető
egységben és békességben jutattál.
Exod. 34. 6. Teneked [I_{6v}:] nagy irgalmasságu Isten,
Psal. 51. 19. töredelmes és alázatos szível lélekkel könyörgök, hogy ez következő éjjel-is azon kegyelmes és
hatalmas szárnyaiddal földöz-bé engemet,
2 Reg. 19. 1. mellyekkel Ezéchiást és az ő népét Sennacheribnek dühös ereje ellen takargattad, és
Esa. 37. 29. védelmezted, hogy az pokolbéli Sennacheribnek ártalmas nyilai, és tagjai, ne árhassanak ennekem,
Psal. 91. 11. Az te őriző Angyaliddal, jártas tábornok én környülöttem, hogy semmi [I_{7r}:] veszedelmek
Psal. 34. 7. [8.] rejám ne rohanhassanak.
*in ora. manas.** Meg vallom édes Atyám az én sok bűneimet mellyekkel
Gen. 8. 21. tégedet gyermekségetemtől fogva, ez mostani oraiglan meg-bántottalak,
Psal. 40. 13. mellyek az én fejemnek haj szárait-is föllyül halladgyák.
Psal. 103. 8. De mint hogy tudom, hogy te irgalmas és kegyelmes Isten vagy késedelmes az haragra
Psal. 145. 14. és igen kegyelmes, támogatod az el-esteket, fel-emeled az meg görbetteket, és hozzád fogadod az
meg-téröket; az én bü-[I_{7v}:]neimnek sokasága miatt kétségben nem esem, de az te jövotodban
bizván, azoknak bocsánatját várom, mivel te az meg-töredezet
Esa. 42. 3. nád szálát el nem rontod, és az füstölgő csöpüt meg nem oltod, de az téged félőknek
Psal. 145. 19. akarattyokat tészed, könyörgéseket meg-halgatod, és őket meg-szabadítod.
Dan. 9. 19. Hald-meg azért szerelmes Atyám az én könyörgésem-is;
Psal. 39. 2. áld meg-kegyes [!] igyekezetimet, áld-meg beszédimet, gondolatimat; [I_{8r}:] áld-meg le
Gen. 28. 13. feketemet, és aluvásomat, és légy velem mint az aluvo *Jácobbal*. Mert én ennen magamat, testemet,
lelkemet, [NB] és mindenemet a mellyekkel bírok, az te hatalmas szent kezeidben ajánlom, és
ajánlani meg nem szünöm. Kérlek Vram téged, jutas engem az holnapi napra-is ép elmével,
egészséges testel, csendes lelki ismérettel, hogy ágyámból fel-kelvén ilyen nagy jo téteményidért, te
szent Felségednek szívem szerint valo [I_{8v}:] hálákat adhassak, és örökké dicsérhesselek. AMEN.

* in oratione Manasse (Manassé imája, apokrif irat, lásd RMNy 652: Aaaa_{3r}).

[3.] „MAS.

[Cím és élőfej:] *Beteg emberért való imádság.*

OH nagy irgalmasságú Vr, ki a te irgalmasságodnak soksága szerint, az ő bűnökön bánkodóknak bűnöket el töröld, úgy
hog' azokról meg nem emlékezel: Nyisd-fel a te irgalmas szemeidet erre a te Bólgádra, (vagy szolgáltódra) ki tellyes szívből te
tüled irgalmasságot, és bűnének bocsánatját kéri, [...]” – [I_{8v-10r}].

[4.] A kötetünkben kiadott ének [I_{10v-12r}].

Kálmán Farkas (1882, 129; 1883, 85) Király Jakabnak tulajdonítja az *Én Istenem, nagy sok bűnöm* kezdetű éneket is (lásd 175. sz.), mert szignált versünk után következik a *Balogi cancionale*-ben, amelyben Kálmán szerint először fordul elő.

Versforma: a10(5,5) / a10(5,5) / a10(5,5) / a10(5,5).

A nótajelzésben megadott dallam: *Légy irgalmas Úr Isten minékünk*; RMDT I. 46. sz., 628–629. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 223. sz.** Hangnem: dór (mixolid); Ambitus: 1–8; Kadencia: 4, 5, 5. Mai énekeskönyvi változatok: *Jer, dicsérjük az Istennek Fiát*, EÉ 1982: 363. sz.; RÉ 1948: 286. sz.

9 Chore, Dáthán, Abiron eseti – Kórah, Dátán és Abirám a pusztai vándorlás során felkelést szítottak Mózes és Áron ellen, s ezért büntetésből elnyelte a lázadókat a megvasadt föld (4Móz 16,1–35)

11 Sodomának rettentek eseti – Isten kénköves tüzesővel pusztította el a romlott várost, Sodomát (1Móz 19,1–24)

12 Angyaloknak Egből le-vetési – Jel 12,9

25 Dávid Királyt – 2Sám 12,13–25

25 Magdolnát meg-szánád – itt nem Magdalai Máriára utal a szerző, akiből Jézus hét ördögöt űzött ki (Lk 8,2), hanem a Jézus lábát megkenő bűnös asszonyra (Lk 7,36–50)

26 À tékozló fiat – Lk 15,11–32

27 Péternek ... – Mt 26,34,75

28 Publicánust – vámszedőt, Lk 18,9–14

35 Eltévedett ... – Zsolt 119,176

36 férgeknek – Jób 25,6

42 földből álló edény – cserépedény, 2Kor 4,7

169.

Kézirata:

Balogi cancionale (1659): 1/566 – Cím: *KYRIE COM(M)UNES. Nota Hatalmas J(ste)n könyörgünk* [RPHA 524].

Lásd még: EÉ 1982: 465. sz. (*Béke legyen a nap alatt*, 6 vszk.)

Gloria in excelsis, ún. nagy doxológia- vagy nagy gloria-parafrázis. 1659 után keletkezett. Szerzőjét nem ismerjük. Az ún. nagy doxológia gyülekezeti énekké formált változata, amelyet vasárnapokon, a fő ünnepeken kívül is énekeltek. Az evangélikus istentiszteletben ma is, akárcsak a római katolikus misében, az ordinariámtételek közé tartozik. (Liturgiai szerepéről lásd HAFENSCHER, 2010, 61–65; GyLK 2007, 608–610.)

A cím – *KYRIE COM(M)UNES*–jelentése: 'kyrie' a görög kyrios (küriosz) főnév vocativusa (Uram); ebben az esetben az istentiszteleten a Kyriéhez közvetlenül kapcsolódó Glóriát jelöli. A 'communes' az ének úzusát jelöli: minden időben (vasárnapi és egyéb ünnepi istentiszteleten) énekelhető.

Forrás–kölcsonhatás: *A na zemi budiž lidem pokoj*. A névtelen szerző énekét a Tranoscius-énekeskönyv (1636-tól kezdve szerepel benne, RMNy 1655: 218 – hiányzik, ill. kézírással pótolva az általunk használt példányban) és az 1655-ös szlovák római katolikus *Cantus Catholici* alapján közöljük (RMNy 2591: 201 – magyar római katolikus fordítása: *Dicsőség mennyben Istennek*, RMKT XVII, 15/A, 549. sz.; lásd még Vietórisz-kódex (1679): 95b–96a ♪ (kezdősor); Vietórisz-kódex (1679): II/8b (kezdősor); TRANOSCIUS 1684: 322; TRANOSCIUS 1912: č. 298; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 264–265):

TRANOSCIUS 1728: 290–291.

RMNy 2591: 201.

[Élőfej: Officia k Neděljm Obecjm a Swátkům.]

Et in terra. Negobecněssj.

Gloria 1.

[1.] A Na zemi budiž lidem,
Pokog dobrá Wůle wssechněm,
y nám genž wychwalugem tě,
dobrořečjme hlasytě.

1. A Na Zemi buďiž Lidem,
Pokog dobra' wůle wssychnem;
Y nám genž wichwalugem tě:
Dobrořečjme blasiťe.

2. Y srdečně se modljme,
a s náboženstwjm prosýme,
w twé sláwé tě welebjme,
dobrému djky vzdáwáme.

3. PAne BOže kralugjcy,
genž gsy na Nebi w Trogicy,
Králi Nebeský přestkwaucý,
BOže Otče wssemohaucý.

4. PAne, Synu neywlastněgssj,
GEžjssy Kryste Neywyšssj:
Od obogjho podstaty,
pochodjcy Duchu Swatý.

5. O PAne BOžj Beránku,
genž snjmáss neprawost swětskau,
tět' prosýme spolkem wssyckni,
řkauce, smilůg se nad námi.

6. Kterýž snjmáss hřjchy swěta,
budižť přigemná Modlitba,
sedjss na Prawicy Otce,
bud' náss milostiwý zpráwce.

7. Neb gsy ty negswětěgssj sám,
ty gsy sám Panugich Pán,
tys sám neywywyseněgssj,
náss Páne Kryste GEžjssy.

8. S Swatým Duchem Těssytelem,
wssech wěrných oswětitelem,
w sláwě BOhu Otcy rowen,
až na wěky wěků, Amen.

2. Y srdečne se modlyme.
A z–Náboženstwým prosýme.
W–twé sláwe tě welebjme:
Dobrému d'iki vzdáwame.

3. Pane Bože kralugjci:
Genž gsy na Nebi w–Trogicy.
Králi Nebeský presikwúcy:
Bože Otče Wssemohúcy.

4. Paňe Synu negwlastněgssý
Gežýssi Kryste nagwyžssy.
Od obogiho podstati,
Pochodýce Duse Swatý.

5. O Paňe Božý Beránku,
Genž snýmass neprawost swetsku,
Te prosýme spolkem wssychňy.
Ržkúce, Smilůg se nad namy.

6. Který snýmass hřychi sweta.
Budižť prygemná Moblitba,
Genž sed'ýss na prawýci Otce,
Bud nass milostiwý spráwce.

7. Neb gsy ty negswaťegssý sám.
Ty gsy sám panugýci, Pán,
Týs sám nagwýwissenegssý,
náss Paňe Kryste Gežyssy.

8. Swatým Duchem Tessitelem,
Wssech werných Oswetitelem.
W–Sláwe Bohu Otcy rowem.
Až na weky wekůw. Amen.

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A megadott dallam: *A na zemi budiž lidem pokoj*. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: [SZÖLŐSY Benedek:] *Cantys catholici ... (Lőcse 1655): 151.* (HS, 320). Egyéb előfordulás: Vietórisz-kódex (1679): 95b–96a. Hangnem: dór; Ambitus: 1–7; Kadencia: 2, 5, 1. Mai énekeskönyvi változatok: *Béke legyen a nap alatt*, EÉ 1982: 465. sz.

10 Egy allat három személyben – egylényegű, háromszemélyű (Atya, Fiú és Szentlélek) Szentháromság
17 Istennek Szent báránya – Jn 1,29

170.

Kézirata:

Rimay János imádságoskönyve (1642, XVII. század utolsó harmada): 179–182 – Cím: *Istenes Enek. W Uskostj gsa Postawenj.*

Az Istenbe vetett hitről–bizalomról szóló ének, „lelki fegyver”, azaz hitbeli könyörgés. A 17. század utolsó harmadában keletkezett. A szerző személye ismeretlen. Nem Rimay János a fordító. (A *Rimay imádságoskönyvéről* lásd H. HUBERT, 2015².) A szöveget közli: SZILÁDY, 1939, 91.

Forrás–kölcsonhatás: *Vúzkosti jsa postavený*. Szerzője a zsolnai születésű Jeremiáš Lednický (cr. 1633–1706), énekszerző és -fordító, 1672-től haláláig Lőcsén élt, tanácsos volt (lásd még SBS, 3, 371; *Cithara Sanctorum 1636–2006*, 201). Ő szerkesztette az 1674-es *Cithara Sanctorumot*. Több éneke, köztük német fordítása maradt fenn a Transcius-énekeskönyvben.

A Transcius-énekcskönyv szövege (1696-tól kezdve szerepel benne) a következő (lásd még TRANOSCIUS 1912: č. 598; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 354–355):

TRANOSCIUS 1728: 742–743.

[Élőfej: Pjsně Obecne.]

Giná. Spjwá se gako: Když gsme w negwětssjm sauženj, etc.

J. L. C. L.

- [1.] W Vzkosti gsa postaweny,
čłowěče bjdny a nuzny,
dauffeg w BOha wěřic pewné,
že on tebe z nj wytrhne.
2. On gest hotow wssem sauženým
pomahať, y w Wjré mdlým,
kterj se k geho pomocy,
wtikagj we dne w nocy.
3. Protož když tě Swět sužuge,
twé swědomj obtěžuge;
chyt' se zbroke Duchownj twě,
Wjry a Modlitby wraucné.
4. Která Nebesa proniká,
y Srdce BOži dotýká,
Srdce smutné potěssuge,
z wssech těžkostj wytrhuge.
5. Gen gj k twému Stwořiteli,
odsyleg wždycky kde koli,
on tě bude retowati,
w každě bjdě zastáwati.
6. Neb gest Ochrance wssech wěrných,
Zástupce wssech opusťených,
a tak, wedle slibu swěho,
wytrhne tě z wsseho zlého.
7. Dauffeg tedy w každau chwjli,
čłowěče w tomto vdolj,
neb máss Pána hotowého,
k spomoženj času zlého.
8. Bez kteréhož wědomosti,
nepřicházegj těžkostj;
ale co koli trpjme,
z dopusťenj geho znegme.
9. Gemu cýl nepředkládegme,
w kterém sobě spomoc chceme
On wj kdy a gak spomocy
má, w wskosti a w Nemocy.
10. Protož mile trpěliwě,
od Swěta zlého křjwdy twé,
snásseg, wědauc že Bůh tresce,
toho, kterého mjtí chce.
11. O PAně GEžjssi Kryste,
wj m že mne wyslyssjš gistě;
deg mi w Křži trpěliwost,
w Wjře stálost, w Slowu známost.
12. Amen, Amen ó GEžjssi,
nebs můg Ochránce neglepssy,

deg at' po zdegsj žalosti,
dogdu twé wěčné radosti. Amen.

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A *V úzkosti jsa postavený* kezdetű ének dallamát nem találtuk. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Dicsérjétek, ti, gyermekek*; RMDT II. 184–185.; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 134a (kötetünk 237. sz. éneke). Hangnem: jón; Ambitus: VI–6; Kadencia: 1, 5, 2.

14 erdegellyed – megérintsed
22 Tutora – gyámola
34 Tetzésének – akaratának, 1Thessz 2,4; Kol 1,10
44 Szent igédből hitre térést – Róm 10,17

171.

Kézirata:

Rimay János imádságoskönyve (1642, 17. század utolsó harmada): 185–187, 190–191 – Cím: *Más. Melancholiaban avagy Szomoruságban mondandó Ének. Nota: Komu Pan Buch [...]*. – A kézirat 188–189. lapján lévő szöveg miatt az 5. strófa, mely a 187. lap alján kezdődik, az őrszó szerint is (*ségem*), szöveghiány nélkül folytatódik a 190. lap tetején.

Zsoltáros hangú könyörgés. A 17. század utolsó harmadában keletkezhetett. Szerzője ismeretlen. Nem Rimay János a fordító. (A *Rimay imádságoskönyvéről* lásd H. HUBERT, 2015².) A szöveget közli: SZILÁDY, 1939, 92–93.

Forrás–kölcsonhatás: *Komu Pán Bůh veselého*. Szerzője: Kašpar Motěšický (1651. Těšín–1689. Zittau), exuláns cseh evangélikus lelkipásztor a sziléziai Adelsdorfbán (ma Zagrodno, Lengyelország), majd Zittauban. (Lásd még SBS, 4, 226.)

A Tranoscius-énekeskönyv szövege a következő (lásd még TRANOSCIUS 1912: č. 575; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 304–305 – az 1728-as Tranoscius-énekeskönyvet regisztrálja első megjelenésként):

TRANOSCIUS 1728: 982–983.
[Élőfej: Prjdavek Pjsni w Křži a zármutku.]
Giná.
Gako: Gakž Bůh ráčj, tak gá chcy též.

- [1.] KÓmu Pán Bůh weselého,
Ducha ráčil popřiti,
že netrápj Srdce swého,
než muž wždy wesel býti,
ten přeweliké Milosti
Dosáhl, od Boha swého,
na čež i gá w swé žalosti,
wzpomjnam Dne každého.
2. Srdce mé někdy Radostj,
též naplněné bylo,
nynj plné gest žalosti,
a weselj pozbylo,
zármutkem sem obkljčený,
newjm nic o Radosti,
nevcinili Bůh změny,
musým zhynaut tesknostj.
3. Chodjm w Smutku Dne každého,
a vswadlo Srdce mé,
a od hlasu Lkánj mého,
přischly Kosti k Kůži mé,
tak že sem y Chléba swého,
gjsti giž zapomenul,
Tebe prosým BOHA swého,
by mne k sobě přiwinul.
4. Sen od Očj mých odcházý,
trápj mne má Mysslenj,
až y na Zdrawj mi zcházý,
pro tesknost a kwjlenj,
zachwátil mne zlý čas nynj,
gehož sem se nenádal,
o by můg Bůh bez prodlenj
swau Milost mi zase dal.
5. Neopausstěgž mne, BOže můg,
w mé nyněgssj Vzkosti,
a ode mne se newzdalůg;
než potěss mne w rychlosti,
přispěgž k mému Spomoženj,
w tomto Nebezpečenstwj,
a wytrhni mne z Sauženj,
pro swé Milosrdenstwj.
6. Ó má Dusse vpokog se,
přestaň wjc nařjkati,
a BOhu swému dowěř se,
A hled' w něho dauffati,
on Wěřjcyho [žádného]
nikdy gest neopustil,
protož powinnost každého,
aby se na něg spustil.
7. Wěřjm, že y mne, BOže můg,
neopustjss w Vzkosti,
vkážess mi Obljčeg swůg,
sprostjss zdegssj Těžkosti,
ach Bože pro Syna swého,
račiž to včiniti,

tak abych času každého,
mohl tě welebiti.

Versforma: a8, b7, a8, b7 / c8, d7, c8, d7.

Nótajelzése: *Komu Pán Bůh veselého*; RMDT II. 164. A szövegkezdet szerepel SK 1798 tartalomjegyzékében, de az utalószám nem jó. A teljes gyűjtemény átnézése után kijelenthető, hogy az ének nem található meg benne. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Dulcis Jesu, dulce nomen*; RMDT II. 235.; [SZÖLÖSY Benedek:] *Cantvs catholici* ... (Lőcse 1651): 32. Az egyetlen ilyen formájú dallam az RMDT II. kötetében; az 5. és 7. sorban a szöveg és a dallam tagolása különböző. Hangnem: hypodór; Ambitus: V–7; Kadencia: 2, 1, 2, 1, 3, 3, 1.

19–20 Én Bőröm ... – Zsolt 102,6

172.

Kéziratai:

I. Radvánszky II. János füzet (cr. 1679): 30a–31a – Főcím: *Közönséges Énekek*. – Cím: *Mas*. – A szöveg végén: *Amen*. – A szöveg későbbi kézzel több helyen át van javítva, néhol az eredeti szöveg teljesen kivehető-

len. A helyesírási eltéréseken túl a későbbi kéz többször értelmesebb variánst ad, a metrumot is jobban követi. A főszövegben ezért a javított alakokat közöljük, a variánsok között pedig a korábbi alakot. Csak az értelemmódosító javításokat jelezzük.

II. Sárospataki verses toldalék RMNy 1459 (XVIII. század): 40a–41b – Cím: *Cantio Devota*..

Lásd még: EÉ 1982: 367. sz. (*Nem hagyom el Jézusom*, 4 vszk.)

Jézus-ének, könyörgés. 1679 előtt keletkezett. Szerzője ismeretlen.

Forrás-kölcsönhatás: a *Meinen Jesum laß ich nicht* (1658) kezdetű ének szabad átköltése vagy pedig egy előttünk ismeretlen német verzió fordítása. Szerzője Christian Keimann (1607–1662) zittai gimnáziumi igazgató. Szövegét lásd **190. sz.** versünkénél.

Versforma: a8, a7, a7, b8, b7, B7.

A megadott dallam: *Meinen Jesum laß ich nicht*; RMDT II. 180. Első előfordulása: Johann Ulrich 1674; **Zahn 3451a**. Első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 104**. A vers metruma ingadozik. A mélyben rejlő forma felismerése és a szöveg témája alapján választottuk a *Meinen Jesum laß ich nicht* dallamát. Zahn és a Győri korálkönyv dallama teljesen különböző; kötetünkben mindkettő megtalálható. (A dallam Zahn-féle első közlésének ritmusa meglehetősen esetleges. Az évszázadok folyamán kialakult egy letisztult verzió, ezt közlik a német énekeskönyvek, valamint a Kapi-féle korálkönyv a 115. szám alatt.) Hangnem: dúr / dúr; Ambitus: 1–6 / VII–6; Kadencia: 2, 3, 2, 3, 5 / 3, 1, 3, 1, VII. Mai énekeskönyvi változatok: *Meinen Jesus laß ich nicht*, EG 1993: Nr. 402 (a dallam letisztult formája). [*Nem hagyom el Jézusom*, EÉ 1982: 367. sz. – a *Jesu, meine Zuversicht* (EÉ 1982: 369. sz.) dallamával.]

1 Paisom nekem Jézusom – 2Sám 22,3; Zsolt 3,4; Ef 6,16 etc.

13–15 ördögh ..., Testem ..., Világ-is – vö. Martin Luther Miatyánk-magyarázatát a *Kis Kátéban* és a *Nagy Kátéban* (*Konkordia könyv*, II, 63, 179–181)

173.

Kézirata:

Radvánszky II. János füzete (cr. 1679): 31b–32b – Főcím: *Közönseges Enekek*. – Cím: *Mas*. – A szöveg későbbi kézzel több helyen át van javítva, néhol az eredeti szöveg teljesen kivehetetlen. A 10. és 11. versszakot eredetileg fordított sorrendben írták le, a későbbi kéz a strófák elé írt 1-es és 2-es számmal jelölte a cserét. A helyesírási eltéréseken túl a későbbi kéz többször értelmesebb variánst ad, a metrumot is jobban követi. A főszövegben ezért a javított alakokat közöljük, a variánsok között pedig a korábbi alakot. Csak az értelemmódosító javításokat jelezzük.

Lásd még: MLÓ 1730: 650–651; EÉ 1982: 510. sz. (*Csak halandó, elmulandó az ember élete*, 5 vszk.)

Vanitatum vanitas-vers. 1679 előtt keletkezett. *A prédikátor könyve* nyomán, a világ mulandóságáról szóló ének. A fordító személyét nem ismerjük.

Forrás: *Ach wie flüchtig, ach wie nichtig ist der Menschen Leben!* Szerzője Michael Franck (1609–1667) pékmester, schleusingeni, coburgi tanító, költő-zenész. (Lásd még WWG 95–96; MGG, 6, 1633–1635; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz16859.html> – letöltés: 2014. január.)

FISCHER-TÜMPEL (IV, Nr. 254.) az 1650 körül keletkezett éneket az 1652-es coburgi kiadás (DKL 1652⁰⁸:):(_{4r}) alapján közli (lásd még EKG 1950: Nr. 327; EG 1993: Nr. 528; HEKG 1958, 512–513; Liederkunde, 17, 86–96). Az ének kétféle változatban terjedt el. A Fischer-Tümpel-féle verzióban a strófák kezdete váltakozva *Ach wie flüchtig, ach wie nichtig* és *Ach wie nichtig, ach wie flüchtig*. A másik változatban (pl. az 1686-os löcsei énekeskönyvben) minden vszk. kezdete azonos: *Ach wie nichtig, ach wie flüchtig* (lásd még Leutschau 1694: 295–298 – [*Von Tod und Sterben*.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/498–500 – [*Sterbe=Gesänge*.] *Ein anders*; Oedenburg 1691-ben nem szerepel. Lásd még TRANOSCIUS 1912: č. 900.)

Coburg 1652.
(FISCHER–TÜMPEL, IV, Nr. 254.)

Das Dritte Lied.

1. Ach wie flüchtig,
Ach wie nichtig
Jst der Menschen Leben!
 Wie ein NEBEL bald entsteht
Und auch wieder bald vergehet,
So ist unser LEBEN, sehet!
2. Ach wie nichtig,
Ach wie flüchtig
Sind der Menschen Tage!
 Wie ein Stroh beginnt zu rinnen
Und mit lauffen nicht helt innen,
So fahrt unsre Zeit von hinnen!
3. Ach wie flüchtig,
Ach wie nichtig
Jst der Menschen Freude!
 Wie sich wechseln Stund und zeiten,
Licht und Dunckel, Fried und streiten,
So sind unsre Fröligkeiten!
4. Ach wie nichtig,
Ach wie flüchtig
Jst der Menschen Schöne!
 Wie ein Blümlein bald vergehet,
Wenn ein rauhes Lüfftlein wehet,
So ist unsre Schöne, sehet!
5. Ach wie flüchtig,
Ach wie nichtig
Jst der Menschen Stärcke!
Der sich wie ein Löw erwiesen,
Überworffen mit den Riesen,
Den wirfft eine kleine Drüsen!
6. Ach wie nichtig,
Ach wie flüchtig
Jst der Menschen Glücke!
 Wie sich eine Kugel drehet,
Die bald da, bald dorten stehet,
So ist unser Glücke, sehet!
7. Ach wie flüchtig,
Ach wie nichtig
Jst der Menschen Ehre!
Über den, dem man hat müssen
Heüt die Hände höfflich küssen,
Geht man morgen gar mit Füßen!

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/906–908.)

[Fóicím: Sterbe=Gesange, und von Aufferstehung
der Todten.]

Ein Anders, in bekandtem Thon.

1. Ach wie nichtig!
Ach wie flüchtig!
Jst der Menschen Leben!
 Wie ein Nebel bald entsteht,
und auch wieder bald vergehet;
So ist unser Leben, sehet!
2. Ach wie nichtig,
ach wie flüchtig,
sind der Menschen Tage!
 Wie ein Strom beginnt zu rinnen,
und mit lauffen nicht halt innen,
so eylt unser Zeit von hinnen.
3. Ach wie nichtig,
ach wie flüchtig,
ist der Menschen Freude!
 Wie sich wechseln Stund und Zeiten,
Licht und Tunckel, Fried und Streiten,
so sind unsre Fröligkeiten.
4. Ach wie nichtig,
ach wie flüchtig,
ist der Menschen Schöne!
 Wie ein Blümlein bald vergehet,
wen(n) ein rauhes Lüfftlein wehet,
so ist unser Schöne, sehet!
5. Ach wie nichtig,
ach wie flüchtig,
ist der Menschen Stärcke!
Der sich wie ein Löw erwiesen,
überworffen mit den Riesen,
den würfft eine kleine Drüsen.
6. Ach wie nichtig,
ach wie flüchtig,
ist der Menschen Glücke!
 Wie sich eine Kugel drehet,
so bald hie, bald dort entstehet,
so ist unser Glücke sehet!
7. Ach wie nichtig,
ach wie flüchtig,
ist der Menschen Ehre!
über den, dem man hat müssen,
heut die Hände höfflich küssen,
geht man Morgen gar mit Füßen.

8. Ach wie nichtig,
Ach wie flüchtig
Jst der Menschen Wissen!
Der das Wort kunt prächtig führen
Und vernünfftig discurren,
Muß bald alle Witz verlieren!

9. Ach wie flüchtig,
Ach wie nichtig
Jst der Menschen Tichten!
Der, so Kunst hat lieb gewonnen
Und manch schönes Werck ersonnen,
Wird zu letzt vom Todt erronnen!

10. Ach wie nichtig,
Ach wie flüchtig
Sind der Menschen Schätze!
Es kan Gluth und Fluth entstehen,
Dadurch, eh wir uns versehen,
Alles muß zu trümmern gehen!

11. Ach wie flüchtig,
Ach wie nichtig
Jst der Menschen Herrschen!
Der durch Macht ist hoch gestiegen,
Muß zu letzt aus unvermügen
Jn dem Grab erniedrigt ligen!

12. Ach wie nichtig,
Ach wie flüchtig
Jst der Menschen Prangen!
Der im Purpur hoch vermessen
Jst als wie ein Gott gesessen,
Dessen wird im Todt vergessen!

13. Ach wie flüchtig,
Ach wie nichtig
Sind der Menschen Sachen!
Alles, alles, was wir sehen,
Das muß fallen und vergehen:
Wer GOtt fürcht, wird ewig stehen!

8. Ach wie nichtig,
ach wie flüchtig,
ist der Menschen Wissen!
Der das Wort kan prächtig führen,
und vernünfftig discurren,
muß bald allen Witz verlieren.

9. Ach wie nichtig,
ach wie flüchtig,
ist der Menschen Tichten!
Der so Kunst hat lieb gewonnen,
und manch schönes Werck ersonnen,
wird zuletzt vom Todt erronnen.

10. Ach wie nichtig,
ach wie flüchtig,
ist der Menschen Schätze!
Es kan Fluth, und Gluth entstehen,
dadurch, eh wir uns versehen,
alles muß zu boden gehen.

11. Ach wie nichtig,
ach wie flüchtig,
ist der Menschen Herrschen!
Der durch Macht ist hoch gestiegen,
muß zuletzt auß Unvermügen,
in dem Grab darnieder liegen.

12. Ach wie nichtig,
ach wie flüchtig,
ist der Menschen Prangen!
Der in Purpur hoch vermessen,
ist als wie ein Gott gesessen,
dessen wird im Tod vergessen.

13. Ach wie nichtig,
ach wie flüchtig,
sind der Menschen Sachen!
Alles, alles, was wir sehen,
das muß fallen und vergehen:
Wer GOtt fürcht, wird ewig stehen.

And. Vnger.

Versforma: A4, a4, x6 / b8, b8, b8.

A megadott dallam: *Ach wie flüchtig, ach wie nichtig*. Első előfordulása: Michael Franck 1652, dallamvariáns Johann Crüger nyomán 1661; **Zahn 1887b**. Hangnem: eol; Ambitus: 1–6; Kadencia: 3, 5, 1, 4, 3. Mai énekeskönyvi változatok: *Ach wie flüchtig, ach wie nichtig*, EG 1993: Nr. 528; *Csak halandó, elmúlandó*, EÉ 1982: 510. sz.

2–4 Oh melly rövid ... – Zsolt 89,48; Jak 4,14
71–72 jusson örömbe ... – Lk 16,22–23

174.

Nyomtatott kiadásai és kézirata:

I. Kolozsvár 1680–1681: 2/358–359 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB FELE DICSIRETEK*. – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB Féle DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Az 23. Soltárnak Franciai notájára* [= Az Úr énnékem őriző pásztorom – kiad. RMKT XVII, 6, 23. sz.].

II. Kolozsvár 1690: 2/313–314 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DICSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLöMB Féle DICSIRETEK.* – Cím: MAS. Az 23-dik Soltárnak Franciai Nótájára.

III. Lőcse 1694: 1/682–683 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB fele Dicsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK.* – Cím: MAS. Az 23-dik Solt: Franciai Nótájára.

IV. Lőcse 1696: 1/682–683 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK.* – Cím: MAS. Az 23 dik Solt: Franciai Nótájára.

V. Kolozsvár 1697: 534–535 – Főcím: *SEQUUNTUR CANTIONES BREVIores, pro ratione temporis, cu(m) ante tum verò post Conciones sacras decantande, suntq(ue) ordine Alphabetico digestæ.* – Élőfej: *ISTENI DICSIRETEK.* – Cím: *PSALMVS XXII. [!]*

VI. Debrecen 1700: 2/366–367 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DITSERETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSERETEK.* – Cím: Nota: Az Ur énnékem őriző Pásztorom:.

VII. Imadsagos es enekes, kézbe hordozo könyvetske ... (Kolozsvár 1700): 98–99 – Főcím: *SZEP ISTENI DITSiretek és Hálá-adások.* – Élőfej: *Ajttatos Isteni Ditsiretek.* – Cím: *PSALMUS XXII. [!]*

VIII. Kolozsvár 1700: 2/318–319 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSERETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FÉLE DITSÉRETEK.* – Cím: Nóta: Az Ur énnékem őriző Pásztorom:.

IX. Unitárius graduál (1697 után): 534–[535] – Főcím: *Az szent David Soltarabol bizonyos énekek notájára ki szedegetett Psalmusok és külömb külömb üdökre valo Ditsiretek következnek az ABC rendi szerént.* – Alcím: *TOLDALÉK.* – Cím: *PSALMVS XXII. [!]*

Egyéb előfordulása:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/395–396 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSÉRETEK.* – Alcím: *ÉTEL UTÁN VALÓ DITSÉRETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE Ditséreték.* – Cím: *MÁS. A' XXIII. SOLTÁR Nótájára.*

Sarlai Mihály-énekeskönyv (1795): 35–36 ♪ – [Élőfej: *Reggeli és Estvéli Közönséges Énekek.*] *VASÁRNAPON ESTVE. Dits: N(ume)ro: 314. Nót: XXIII.*

Debrecen 1697: 2/259 – Főcím: *KüLöMB KüLöMB FELE DICSIRETEK.* – Élőfej: *KüLöMB KüLöMB-Féle DICSIRETEK.* – Cím: MAS. Az 23-dik Soltárnak Franciai Nótájára.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 175; Lőcse 1701: 656–657; Lőcse 1719: 576–577 (*AZONRÓL [= ÉTEL UTÁN-VALÓ DITSÉRET]. A' 33-dik [!] 'Solt: Nót:); ÚZMK 1743: 546. sz.; D 1778: 314. sz.; nótajelzésként RMKT XVII, 4, 203. sz.*

A 23. zsoltár parafrázisa. 1680 előtt keletkezett. A szöveg ihletője a nótajelzésben megadott Szenci Molnár-zsoltár lehetett. Szerzőjét és közvetlenebb forrását nem ismerjük.

Versforma: a11(5,6) / a11(5,6) / b11(5,6) / b11(5,6) / c11(5,6) / c11(5,6).

A nótajelzésben megadott dallam: *Az Úr énnékem őriző pásztorom;* RMDT II. 169–170. Első előfordulása: Louis Bourgeois, Strasbourg 1545. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 23. sz.** Hangnem: hypodór; Ambitus: V–5; Kadencia: 1, 1, V, 2, V. Mai énekeskönyvi változatok: *Az Úr énnékem őriző pásztorom,* RÉ 1948: 23. sz.; GyLK 2007: 684. sz.

14 Bűnös fejemre mert olajat ő hint – megszenteli, Isten áldását adja, vö. 1Sám 16,13; bűneitől megtisztítja, hitében megerősíti, vö. 2Kor 1,21

175.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. Balogi cancionale (1659): 1/698–699 – Cím: *Más.* – A szöveg végén: *Amen.*

II. Lőcse 1690: 1/485–486 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB fele Ditsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK.* – Cím: MAS.

III. Lőcse 1694: 1/557–558 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK.* – Cím: MAS [= Bűn bocsánattyáért való Enek].

IV. Lőcse 1696: 1/557–558 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK.* – Cím: MAS.

V. Radvánszky-levéltár vallásos gyűjteménye (1687): 109–112 – Cím: *ENEK.*

Egyéb előfordulásai:

Sarlai Mihály-énekeskönyv (1795): 161–163 ♪! – [Közönséges Énekek.] Más. Azonról. Ditséret. N(ume)ro: 345. Nóta:

Lőcse 1691: 1/485–486 – Főcím: KÜLÖMB-KÜLÖMB-féle Ditsiretek. – Élőfej: KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK. – Cím: MAS.

Lásd még: Lőcse 1701: 538–540; Lőcse 1719: 628–629 (*Én Istenem, sok 's nagy bűnöm; UGYAN AZONRÓL* [= Bűnbotsánatért-való Ének]. Nóta: Szörnyű halál, ímé hol áll: [lest hányván életünknek – kiad. RMKT XVII, 2, 96. sz.); D 1778: 345. sz. (*Én Istenem, sok 's nagy bűnöm*); K 1778: 168–170 ♪ (*Én Istenem, sok 's nagy bűnöm*); EÉ 1982: 407. sz. (*Én Istenem, ha végtelen sok bűnöm*, 6 vszk.); RÉ 1948: 206. sz. (*Én Istenem! Sok nagy bűnöm*, 11 vszk.)

Bűnbánati könyörgés. A vers végére a könyörgő eljut a bizonyossáig: aki hisz, üdvözl (Jn 3,16). 1690 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: az *Ach Gott und Herr, wie groß und schwer* kezdetű ének, amelynek többféle változata terjedt el a 17. században. Először az 1–6. vszk. Martin Rutilius (1551–1618) weimari evangélikus lelkész *Ach Gott und Herr, wie groß und schwer* (1604) kezdetű énekeként jelent meg. (Lásd még WWG, 268–269; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz77473.html> – letöltés: 2014. január.) Később Johann Major (1564–1654) weimari evangélikus lelkész, superintendens és jénai teológiai professzor *Gleichwie sich fein ein Vögelein* (1613) kezdetű énekével egészítették ki (7–9., 11. vszk.). (Lásd még <http://www.deutsche-biographie.de/sfz55819.html> – letöltés: 2014. január.) Az ének 10. versszaka is megtalálható egyes 17. századi német forrásokban (pl. Joseph Clauder 1627-es altenburgi énekeskönyvében – *Psalmodia nova*, I, 358, VD17 39:148128M.). A magyar fordítás 11 versszakos német megfelelőjét az 1686-os lőcsei énekeskönyv (RMK II. 1583/1: 67–69) alapján adjuk (lásd még Leutschau 1694: 103–105 – *Von der Buß* – 10 vszk.; Leutschau 1700: 1/35–36 – *Tagliche Buß=Gesänge. In bekanten Thon*; Oedenbug 1691, 189–191 – [Von der Busse, Beicht und Absolution] (79) – 10 vszk.; FISCHER, I, 7–8; FISCHER-TÜMPEL, I, Nr. 52; EKG 1950: Nr. 168; EG 1993: Nr. 233; HEKG 1958, 257–259; TRANOSCIUS 1912: č. 492):

[Tägliche Buß=Gesänge.]
Jn bekandter Melodey.

1. Ach GOTT und Herr,
wie groß und schwer,
sind mein begangne Sünden,
da ist niemand,
der helffen kan,
in dieser Welt zu finden.
2. Lieff ich gleich weit,
zu dieser Zeit,
biß an der Welt jhr Ende,
und wolt loß seyn,
deß Creutzes mein,
könt ich doch solchs nicht wenden.
3. Zu dir schrey ich,
verstoß mich nicht,
wie ichs wohl hab verdienet,
Ach Gott zürn nicht,
geh nicht ins Gericht,
dein Sohn hat mich versöhnet.
4. Solts ja so seyn,
daß Straff und Pein,
auff Sünde folgen müssen,
so fahr hie fort,
und schone dort,
und laß mich hie wohl bitten.
5. Gieb HERR Gedult,
vergiß der Schuld,
verleyh ein gehorsams Hertze,
laß mich ja nicht,
wies oft geschicht,
mein Heyl murrend verschertzen.
6. Handel mit mir,
wies düncket dir,

- nach dein Gnad will ichs leyden,
laß mich ja nicht,
dort ewiglich,
von dir seyn abgeschieden.
7. Gleich wie sich fein
ein Vögelein,
in hollen Baum verstecket,
wanns trieb hergeht,
die Luftt unstet,
Menschen und Vieh erschrecken.
8. Also, HErr Christ,
mein Zuflucht ist
die Höle deiner Wunden,
wenn Sünd und Tod,
mich bringt in Noht,
hab ich mich drein gefunden.
9. Darinn ich bleib,
ob gleich der Leib,
und Seel voneinander scheiden,
so werd ich dort,
bey dir O GOtt,
seyn in ewigen Freuden.
10. HErr JESu CHrist,
dieweil du bist
am Creutz für mich gestorben,
Teuffel und Tod,
gemacht zu spott,
hast mir den Himm'l erworben.
11. Ehre sey nun,
GOtt Vater, Sohn,
dem heiligen Geist mit Nahmen,
zweiffel auch nicht,
weil CHristus spricht,
wer glaubt wird selig, Amen.

Versforma: a4, a4, b7 / c4, c4, b7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Ach Gott und Herr, wie groß und schwer*; RMDT II. 62a/III. sz., 110, 463–464. Első előfordulása: Leipzig 1625, Christoph Peternél 1655; **Zahn 2051** (dúr variáns). Első magyarországi kiadása: **D 1778: 345. sz.** (moll variáns). Hangnem: hypojón / hypoeol; Ambitus: V–3 / V–5; Kadencia: 1, V, 2 / 2, 1, V. Mai énekeskönyvi változatok: *Ach Gott und Herr, wie groß und schwer*, EG 1993: Nr. 233; *Én Istenem, ha végtelen*, EÉ 1982: 407. sz.; *Én Istenem! Sok nagy sok bűnöm*, RÉ 1948: 206. sz. (K 1744 adatolással).

43–44 Így az bűnök, / Halál ördög ... – lásd a **17.** és **56.** énekünk jegyzetét

176.

Nyomtatott kiadásai:

I. Lőcse 1690: 1/503–504 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Ditsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

II. ZMK 1692–1694: 81–82 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Du Fride=Fürst, Herr Jesu [!] Christ, etc.* – Ezt a nótajelzést emeltük be a főszövegbe. – A strófák 2. sora után a dallamra vonatkozó ismétlőjel: :/:, az 5. sorok előtt R. [Refrén].

III. Lőcse 1694: 1/578–579 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: MAS [= Az Ecclesia keresztinek okairól].

IV. Lőcse 1696: 1/578–579 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1691: 1/503–504 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Ditsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

ZMK cr. 1718¹: 81–82 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Du Friede=Fürst, HErr Jesu Christ*.

ZMK cr. 1718²: 131–132 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Du Friede=Fürst, Herr Jesu Christ*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 121a ♪; ZMK 1703: 81–82; ZMK 1706: 60–[61]; MLÓ 1730: 489–490; ÚZMK 1743: 484. sz.; ZMK 1780: 231–232; ZMK 1781: 150–151.

Könyörgés háborús időkben. 1690 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Du Friedefürst, Herr Jesu Christ*. Szerzője a sziléziai Jakob Ebert (1549–1615), professzor Frankfurt/Oder egyetemén. (Lásd még WWG 81–82).

WACKERNAGEL (V, Nr. 628.) az első, 1601-es kiadás (DKL 1601⁰³: CXC VIII) alapján közli a szöveget (lásd még Breslau 1644: 524–525; Leutschau 1686: 1/804–806; Leutschau 1694: 205–207 – [Von Creutz, Verfolgung und Anfechtung.] *Umb zeitlichen Frieden*; Leutschau 1700: 1/468–469 – [Um den lieben Landes=Frieden.] *Jn bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 359–361 – [Von den dreyen grossen Land=Plagen, Krieg, Theurung, Pestilentz.] (160) – a lőcseivel lényegében megegyező szöveg; FISCHER, I, 138; EKG 1950: Nr. 391; EG 1993: Nr. 422; HEKG 1958, 580–581):

Frankfurt/Oder 1601. ♪
(DKL 1601⁰³: CXC VIIIr;
VD17 3:672094R)*

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 804–806.)

Vm friede zu bitten.

[Főcím: Vmb den lieben Frieden.] Jn bekantem Thon.

1. DV friedenfürst, HErr Jesu Christ,
war mensch vnd warer Gott,
Ein starcker nothelffer du bist
im leben vnd im Todt,
Drumb wir allein
im namen dein
zu deinem Vater schreye(n).

1. DV Frieden=Fürst, HERR Jesu Christ,
wahr mensch und wahrer GOTT :/
Ein starcker Noth=Helffer du bist,
im Leben und im Todt:
Drumb wir allein,
im Namen dein,
zu deinem Vater schreyen.

2. Recht grosse noth vns stösset an
von Krieg vnd vngemach,
Daraus vns niemand helffen kan
denn du: drumb führ die sach.
Dein Vater bit,
das er ja nit
im zorn mit vns woll fahren.

3. Gedenck, HErr, jtzundt an dein Ampt,
das du ein friedfürst bist,
Vnd hilff vns gnedig allesampt
jetzund zu dieser frist:
Las vns hinfort
dein Göttlich wort
im fried noch lenger schallen.

4. Verdient haben wir alles wol
vnd leidens mit gedult,
Doch deine gnad grösser sein sol
denn vnser Sünd vnd schuld,
Darumb vergib
nach deiner lieb,
die du fest zu vns tregest.

5. Es ist gros elend vnd gefahr
wo Pestilentz regirt,
Aber viel grösser ist fürwar
wo Krieg geführet wird:
Da wird veracht
vnd nicht betracht
was recht vnd löblich were.

6. Da fragt man nicht nach Erbarkeit,
nach zucht vnd nach bericht,
Dein wort leid auch zu solcher zeit
vnd geht im schwange nicht:
Drumb hilff vns, HErr,
treib von vns ferr[!]
Krieg vnd all schedlichs wesen.

7. Erleucht doch vnsern sinn vnd hertz
durch den Geist deiner gnad,
Das wir nicht treiben draus ein schertz,
der vnser Seelen schad:
O Jesu Christ,
allein du bist
der solchs wol kan ausrichten.

2. Recht grosse Noth uns stösset an,
von Krieg und Ungemach :/:
Darauf uns niemand helffen kan,
den(n) du drumb führ die Sach:
Deinn Vater bitt,
daß Er ja nit,
im Zorn mit uns woll fahren.

3. Gedenck, HErr, jtzund an dein Ampt,
daß du ein Fried=Fürst bist :/:
Und hilff uns gnädig allensampt,
jetzund zu dieser Frist:
Laß uns hinfort,
dein Göttlich Wort,
im Fried noch länger schallen.

4. Verdient haben wir alles wol,
und leydens mit Gedult :/:
Doch deine Gnad grösser seyn soll,
denn unser Sünd und Schuld:
Darumb vergieb,
nach deiner Lieb,
die du fest zu uns trägest.

5. Es ist groß Elend und Gefahr,
wo Pestilentz regiert :/:
Aber viel grösser ists fürwar,
wo Krieg geführet wird;
Da wird veracht,
und nicht betracht,
was recht vnd löblich wäre.

6. Da fragt man nichts nach Ehrbarkeit,
nach Zucht und nach Gericht :/:
Dein Wort leyd auch zu solcher Zeit,
und geht im Schwange nicht:
Drumb hilff uns Herr,
treib von uns fern,
Krieg und all schädlich Wesen.

7. Erleucht auch unser Sinn und Hertz,
durch den Geist deiner Gnad :/:
Daß wir nicht treiben darauf ein Schertz,
der unser Seelen schad.
O JESu Christ,
allein du bist,
der solchs wol kan außrichten.

D. Jac. Eberus.

Versforma: a8, b6, a8, b6 / c8, c7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Du Friedefürst, Herr Jesu Christ*; RMDT II. 178. Első előfordulása: Bartholomäus Gesiusnál 1601; Zahn 4373; DKL H20 (III/4). Első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 121a.** Hangnem: jón; Ambitus: VII–5; Kadencia: 3, 3, 3, 3, VII. Mai énekeskönyvi változat: *Du Friedefürst, Herr Jesu Christ*, EG 1993: Nr. 422.

1 BEkességnek Fejedelme – Ézs 9,6

177.

Kézirata:

Tornai graduál (1611–1613, XVII. század második fele): 218b – Cím: *Cantiopro Pace*. – Üres kottavonalak. – A szöveg végén: *Scriptit A. Josvay A(nn)o 1702. d(ie) 9. Jan.*

Könyörgés háború idején békéért. A 17. század második felében keletkezett. Szerzőjét nem ismerjük, Josvay csak a másoló lehetett.

Forrás: a *Du Friedefürst, Herr Jesu Christ* parafrázisa. Szerzője a sziléziai Jakob Ebert (1549–1615), professzor Frankfurt/Oder egyetemén. (A német szöveget lásd a **176. sz.** énekünkénél.)

Versforma: a8, b6, a8, b6 / c4, c4, d8.

Nótajelzése nincs. Ilyen strófa nem található az RMDT I. és II. kötetében. Lásd a **176. sz.** énekünk dallamát.

1 békeség Fejedelme – Ézs 9,6

178.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Lőcse 1690: 1/511–512 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Ditsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

II. Lőcse 1694: 1/586–587 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

III. Lőcse 1696: 1/586–587 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

IV. ZMK 1692–1694: 66–67 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *Más szép Enek. Auff meinen lieben Gott, etc.* – Ezt a nótajelzést emeltük be a főszöveg élére.

V. Radvánszky-levéltár vallásos gyűjteménye (1687): 120–122 – Cím: *Más*.

VI. Evangélikus énekeskönyv-töredék (XVIII. század 1. fele): 112b–113a – Cím: *Más Enek*.

Egyéb előfordulásai:

Énekfűzet (XVIII. század eleje): 8a–b – Cím: *Más szép Enek. Auff meinen lieben Gott etc.* – A végén: *Amen. Amen.*

Lőcse 1691: 1/511–512 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Ditsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

ZMK cr. 1718¹: 66–67 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *Más szép Enek. Auff meinen lieben Gott, etc.*

ZMK cr. 1718²: 116–117 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *Más szép Enek. An meinen lieben Gott etc.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 91 ♪; ZMK 1703: 66–67; ZMK 1706: 49; MLÓ 1730: 89–90; ÚZMK 1743: 332. sz.; ZMK 1780: 163–164; ZMK 1781: 135; EÉ 1982: 343. sz. (4 vszk.)

Az Istenbe vetett hitről-bizalomról szóló ének. 1687 előtt keletkezett. A fordító személye ismeretlen.

Forrás: *Auff meinen lieben Gott, trau ich* kezdetű ének, amely először egy 1603 előtti lübecki énekfűzetben jelent meg.

Szövegét WACKERNAGEL (V, Nr. 659.) Melchior Vulpus 1609-es jénai énekeskönyve (DKL 1609¹²: 525) alapján közli (lásd még Breslau 1644: 581–582; Leutschau 1686: 1/789–790; Leutschau 1694: 208–209 – [Fon Creutz, *Verfolgung und Anfechtung*.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/429 – [Fon Creutz und *Anfechtung*.] *In bekanter Melodie*; Oedenburg 1691, 204–205 – [Von der Busse, *Beicht und Absolution*.] (86) – eltérés a lőcsei szövegétől az 5. versszakban: *Amen! zu aller Stund, singn wir aus Hertzen=Grund ...*; FISCHER, I, 52; EG 345. sz.):

Jéna 1609. ♪
(WACKERNAGEL, V, Nr. 659.)

Auf meinen lieben Gott trau ich in Angst vnd Noth.
Jn der Melodey vnd Composition, Man spricht wen
Gott erfreud etc.

1. AVff meinen lieben Gott
trau ich in Angst vnd Noth,
Der kan mich allzeit retten
auß Trübsal, Angst vnd Nöthen,
Mein Vnglück kan Er wenden,
steht alls in seinen Händen.

2. Ob mich mein Sünd an ficht,
will ich verzagen nicht,
Auff Christum will ich bawen
vnd jhm allein vertrauen,
Jhm thu ich mich ergeben
im Tod vnd auch im Leben.

3. Ob mich der Tod nimpt hin,
ist Sterben mein Gewinn,
Vnd Christus ist mein Leben,
dem thu ich mich ergeben,
Jch sterb Heut oder Morgen,
mein Seel wird Er versorgen.

4. O mein HErr Jesu Christ,
der du so gdültig bist
Für mich am Creutz gestorben,
hast mir das Heyl erworben,
Auch vns allen zu gleiche
das ewig Himmelreiche:

5. Amen zu aller Stund
sprech ich auß Hertzen Grund.
Du wollest vns thun leiten,
HErr Christ, zu allen Zeiten,
Auff daß wir deinen Namen
ewiglich preisen. Amen.

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 789–790.)

[Főcím: Lieder vom Creutz und Leyden.]
Jn bekandtem Thon.

1. AUff meinen lieben GOTT,
trau ich in Angst vnd Noth,
er kan mich allzeit retten,
aus Trübsal, Angst und Nöthen,
mein Unglück kan Er wenden,
steht alls in seinen Händen.

2. Ob mich mein Sünd anficht,
will ich verzagen nicht,
auff CHristum will ich bauen,
und jhm allein vertrauen,
jhm thu ich mich ergeben,
im Tod und auch im Leben.

3. Ob mich der Todt nimmt hin,
Sterben ist mein Gewinn,
und Christus ist mein Leben,
jhm thu ich mich ergeben,
ich sterb Heut oder Morgen,
mein Seel wird GOTT versorgen.

4. Ach mein HErr JESu Christ,
der du geduldig bist,
für mich am Creutz gestorben,
hast mir das Heyl erworben,
auch uns allen zugleiche,
das ewig Himmel=reiche.

5. Amen zu aller Stund,
spräch ich auß Hertzen=Grund,
du wollest uns thun leiten,
HErr Christ zu allen Zeiten,
auff daß wir deinen Namen,
ewiglich preisen, Amen.

Sig. Weing.

Versforma: a6, a6 / b7, b7 / c7, c7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Auf meinen lieben Gott*; RMDT II. 176. Első előfordulása: Johann Hermann Schein 1627; **Zahn 2164**. Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 91. A dallam Schein változatában terjedt el Németországban és másutt is. Általában a magyarországi korálkönyvek is ezt közlik. A Győri korálkönyv dallama jellegzetes első sorával ennek ellenére a korábbi keletű, Vulpius-féle variánssal (Zahn 2162) mutat kapcsolatot (RMDT II. 176). Mi a közismert, Schein-féle verziót választottuk közlésre. Hangnem: eol; Ambitus: 1–7; Kadencia: 5, 2, 5, 3, 4. Mai énekeskönyvi változatok: *Auf meinen lieben Gott*, EG 1993: Nr. 345; *Az én Istenemben*, EÉ 1982: 343. sz.

12–15 Halálom és életem ... – Fil 1,21 – vö. *Krisztus az én életem, halál nyereségem* (233. sz. énekünk)

26 Szívöl Ament mongyunk ... – az imádságok végén Isten dicsőségének magasztalása, vö. Zsolt 106,48; Róm 1,25; 9,5

etc.

179.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. Csurgai graduál (1630-as évek): 53a – Cím nincs. – A szöveg végén: *Sum Ego hujus possessor MichaelKecskemet* [...]. – Későbbi kézzel írt, 1639 utáni bejegyzés. – A papírlap néhány helyen megcsonkult, ahol lehetett, ott a szögletes zárójellel jelölt szöveghiányokat a *Zöngedező mennyi kar* (RMK I. 1589a) segítségével egészítettük ki. – Kiad. **KÁLMÁN**, 1880, 567–568. és **BARLA**, 1900, 338.

II. ZMK 1692–1694: 55–56 – Élőfej: Sz. *GERGELY NAP:*. – Cím: *Szent Gergely napjára való ének*. – Ezt a címet emeltük be a főszöveg élére. – A szöveg végén: *Amen*.

III. Tsorik András-énekeskönyv (1750–1751): 212–214 – Cím: *Sz. Gergely napjára való Enek. 1751 d. 18. Febr.*

IV. Collectanea poetica (1764–1784): 50a–b – Cím: *Gergely napi Enek*. – A szöveg végén: *Vége*. – 11 versszakos változat.

Egyéb előfordulás:

ZMK cr. 1718¹: 55–56 – Élőfej: Sz. *GERGELY NAP*. – Cím: *Szent Gergely napjára való Ének*. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 69–70 – Élőfej: Sz. *GERGELY NAP*. – Cím: *Szent Gergely napjára való Ének*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Lóskay-kódex (1760–1820): 71b–72a – 8 vszk. – kiad. FÖLDESI, 1975, 610–611; Szabó Dávid toldaléka (1781–1794): 53–56; Nemes György toldaléka (1822) – kiad. SCHRAM, 1959, 295; ZMK 1703: 55–56; ZMK 1706: 40–41; MLÓ 1730: 330–331; ZMK 1780: 346–347; ZMK 1781: 87–88.

Gergely-napi ének. 1694 előtt keletkezett. Nagy Szent Gergely az iskolák és iskolásgyermekek patrónusa. Gergely napján (március 12.) kezdődött az iskolások tavaszi féléve. A gergelyjárás során az iskolás gyerekek a település házainál énekeltek, kéregettek (mendikáltak) adományokat mind maguk, mind tanítójuk számára. Együttal hívogatták az iskolába az új tanulókat. (A szokás kiterjedt szakirodalmát lásd pl. VARGA, 1995, 217–234.) FÖLDESI Béla (1975, 605–606) katolikus eredetűnek tartja az éneket.

Versforma: a6, a6, b4 / c6, c6, b4.

A dallam népi változata: **MNZT II, 102. sz.**, 1. rész, Csehi (Nyitra) iskolásfiúk, Kodály, 1909. Hangnem: eol; Ambitus: VII–6; Kadencia: 1.

17–18 Christus Urunk regen itt ez földön leven gyermek korban ... – Lk 2,46–47

180.

Nyomtatott kiadása és kézirata:

I. ZMK 1692–1694: 67–68 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Ach GOtt mein HErr, wie groß und etc.*

II. Evangélikus énekeskönyv-töredék (XVIII. század 1. fele): 115a–116a – Cím: *Mas.*

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 67–68 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Ach GOtt und HErr, wie groß und schwer etc.*

ZMK cr. 1718²: 117–118 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK* – Cím: *MAS. Ach GOtt und HErr, wie groß und schwer etc.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 88; ZMK 1703: 67–68; ZMK 1706: 50–51; MLÓ 1730: 176–177; ÚZMK 1743: 322. sz.; ZMK 1780: 134–135; ZMK 1781: 136–137; EÉ 1982: 407. sz. (*Én Istenem, ha végtelen sok bűnöm*, 6 vszk.); RÉ 1948: 206. sz. (*Én Istenem! Sok nagy bűnöm*, 11 vszk.).

Bűnbánati könyörgés. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Ach Gott und Herr, wie groß und schwer*. Az idegen nyelvű mintáról lásd az *Én Istenem, nagy sok bűnöm* kezdetű (175. sz.) éneknél írtakat.

Versforma: a4, a4, b7 / c4, c4, b7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Ach Gott und Herr, wie und* RMDT II. 177–178. Első előfordulása: Leipzig 1625; Christoph Peternél 1655; **Zahn 2051** (2050 mollban). Első magyarországi kiadása: D 1778: 345. Azért Zahn 2051 dallamát közöljük, mert a ma használatos dallamhoz az áll a legközelebb. Hangnem: hypojón; Ambitus: V–3; Kadencia: 1, V, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Ach Gott und Herr, wie groß und schwer*, EG 1993: Nr. 233; *Én Istenem, ha végtelen*, EÉ 1982: 407. sz.

29–30 Igy én Uram vagy oltalmam ... – Zsolt 46

181.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. Balogi cancionale (1659): 1/699–700 – Cím: *Más.* – A törzsanyag másolásánál későbbi időpontban leírt ének.

II. ZMK 1692–1694: 70–71 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK.* – Cím: *MAS. Jesu meine Freude, meiner Seelen etc.* – A nótajelzést innen emeltük a főszövegbe. Minden strófa 3. sora után a dallamra vonatkozó ismétlőjel: :/. A címben megadott német incipit második sorának a kezdete megegyezik az ének mintájául szolgáló, Christoph Kaldenbach-féle világi szerelmes énekkel (1641): *Flora, meine Freude, meiner Seelen Weide.*

III. Lőcse 1694: 1/694–695 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-féle Dicsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

IV. Lőcse 1696: 1/694–695 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-féle Dicsiretek.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

V. Radvánszky II. János füzete (cr. 1679): 29a–30a – Főcím: *Közönseges Enekek.* – Cím: *Más.*

VI. Kottás kálvinista énekeskönyv (1766): 39b–40a ♪ – Az első vszk. és négyszólamú kotta.

Egyéb előfordulásai:

Kulcsár Pál-melodiárium (1775–1785): 1/56 ♪ – Élőfej: *Halotti Enekek.* – Kezdősor és négyszólamú kotta.

Kovács Ferenc-énekeskönyv (1777–1801): 21a ♪ – Kezdőszavak és dallam.

Pálóczi Horváth Ádám: Ötödfélszáz énekek (1813): 287 (430. sz.) – Cím: *Az édességes Jesus. Nota: E világ Miólta* [= p. 285, 424. sz. ♪]. – Az ének 1–3. sora.

Szanyi-énekeskönyv (1836): 117–119 ♪ – Főcím: *Más ájtatos Énekek a szentséges Jészushoz.* – Cím: *II.*

ZMK cr. 1718¹: 70–71 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK.* – Cím: *MAS. Jesu meine Freude, meiner Herten Weide, etc.*

ZMK cr. 1718²: 120–121 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK.* – Cím: *MAS. Jesu meine Freude, meines Hertzens Weide, etc.*

Lásd még: Halotti énekek² (XIX. sz. eleje): 3a; Veszprémi énekeskönyv (1835): 117 ♪; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 101 ♪; ZMK 1703: 69–71; ZMK 1706: 52; MLÓ 1730: 388–389; ÚZMK 1743: 371. sz.; NH 1769: 213–214 ♪; La 1778, 111 ♪; ZMK 1780: 204–205; ZMK 1781: 138–139; DH 1791: 189 ♪; Lb 1813: 91–92 ♪; EÉ 1982: 357. sz. (*Jézus, boldogságom*, 4 vszk.)

Jézus-ének. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers nehézkes fordításának szerzője ismeretlen. (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 329.)

Forrás: *Jesu, meine Freude, meines Herzens Weide* (1653). Szerzője Johann Franck (1618–1677), jogász, gubeni polgármester, világi és egyházi versek költője. (Lásd még WWG, 93–94; MGG, 6, 1618–1619; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz16775.html> – letöltés: 2014. január.) Róm 8,1–2. 9–11 teológiája alapján készült ének.

FISCHER-TÜMPPEL (IV, Nr. 103.) a Johann Crüger-féle 1653-as *Praxis pietatis medicá*ból (DKL 1653⁰⁴: 734–736) közli a szöveget (lásd még Leutschau 1686: 1/757–759; Leutschau 1694: 215–217 – [Von Creutz, *Verfolgung und Anfechtung.*] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/440 – [Von Creutz und *Anfechtung.*] *In bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 315–317 – [Bet= *Klag= und Trost=Lieder.*] (134) – a lőcseivel lényegében megegyező szöveg; FISCHER, I, 378; EKG 1950: Nr. 293; EG 1993: Nr. 396; HEKG 1958, 455–458; Liederkunde, 16, 2011, 59–64):

Berlin 1653. ♪
(DKL 1653⁰⁴: 734–736; VD17 12:121769R.)*

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 757–759.)

377.
[Élőfej: Vom Creutz und Anfechtung.]

[Főcím: Lieder vom Creutz und Leyden.]
In seinem Thon.

1. Jesu, meine freude,
Meines hertzens weyde,
Jesu, meine zier,
Ach wie lang, ach lange
Jst dem hertzen bange,
Vnd verlangt nach dir!
Gottes Lam(m),
Mein Bräutigam,
Ausser dir sol mir auf erden
Nichts sonst liebers werden.

1. JESU, meine Freude,
meines Hertzens Weyde,
Jesu meine Zier :/
Ach wie lang, ach lange,
ist dem Hertzen bange,
und verlangt nach dir!
Gottes Lamm,
mein Bräutigam,
ausser dir soll mir auff Erden,
nichts sonst liebers werden.

2. Vnter deinem schirmen
Bin ich für den stürmen
Aller feinde frey.
Laß den Satan wittern,
Laß den feind erbittern,
Mir steht Jesus bey.
Ob es jtz
Gleich kracht und blitzt,
Ob gleich sünd und hölle schrecke(n),
Jesus wil mich decke(n).

2. Unter deinem Schirmen,
bin ich für dem Stürmen,
aller Feinde frey :/
Laß den Satan wittern,
laß den Feind erbittern,
mir steht JESus bey:
Ob es jtz
gleich kracht und blitzt,
ob gleich sünd un(d) Hölle schrecken,
Jesus wil mich decken.

3. Trotz dem alten drachen,
Trotz dem todesrachen,
Trotz der furcht dazu!
Tobe, welt, und springe:
Jch steh hier und singe
In gar sichrer ruh.
Gottes macht
Hält mich in acht,
Erd und abgrund muß verstum(m)en,
Ob sie noch so brum(m)en.

3. Trotz dem alten Drachen!
Trotz dem Todes=Rachen!
Trotz der Furcht darzu :/
Tobe Welt und springe,
ich steh hier und singe,
in gar sichrer Ruh.
Gottes Macht,
hält mich in acht,
Erd und Abgrund muß verstummen,
ob sie noch so brummen.

4. Weg mit allen schätze(n),
Du bist mein ergötze(n),
Jesu, meine lust:
Weg, jhr eitle(n) ehren,
Jch mag euch nicht höre(n),
Bleibt mir unbewust,
Elend, noth,
Creutz, schmach und tod
Sol mich, ob ich viel muß leiden,
Nicht von Jesu scheiden.

4. Weg mit allen Schätzen,
du bist mein Ergetzen,
Jesu, meine Lust :/
Weg jhr eytlen Ehren,
ich mag euch nicht hören,
bleibt mir unbewust:
Elend, Noth,
Creutz, Schmach und Todt,
soll mich, ob ich viel muß leyden,
nicht von JESu scheiden.

5. Gute nacht, o wesen,
Das die welt erlesen,
Mir gefällst du nicht.
Gute nacht, jhr sünden,
Bleibet weit dahin(t)e(n),
Kom(m)t nit mehr ans liecht.
Gute nacht,
Du stoltz und pracht,
Dir sey gantz, du lasterleben,
Gute nacht gegeben.

6. Weicht, jhr trauergeister,
Denn mein Freudenmeister,
Jesus, tritt herein.
Denen, die Gott lieben,
Muß auch jhr betrüben
Lauter zucker seyn.
Duld ich schon
Hie spott und hohn:
Dennoch bleibst du, auch im leide,
Jesu, meine freude.

J. Fran.

5. Gute Nacht, O Wesen,
das die Welt erlesen,
mir gefällst du nicht :/
Gute Nacht jhr Sünden,
bleibet weit dahinden,
kom(m)t nicht mehr ans Liecht:
Gute Nacht,
du Stoltz und Pracht,
dir sey gantz du Lasterleben,
gute Nacht gegeben.

6. Weicht jhr Trauer=Geister,
denn mein Freuden=Meister,
JESus tritt herein :/
Denen, die GOtt lieben,
muß auch jhr Betrüben,
lauter Zucker seyn:
Duld ich schon,
hie Spott und Hohn,
dennoch bleibst du auch im Leide,
JESu, meine Freude.

Joh. Franck.

Versforma: a6, a6, b5 / c6, c6, b5 / x7, d8, d6.

A nótajelzésben megadott dallam: *Jesu, meine Freude*; RMDT II. 348. sz., 178, 653. Első előfordulása: Johann Crüger 1653; **Zahn 8032**. Első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 101.** (RMDT II. 348/II. sz.) Zahn és a Győri korálkönyv verzióját is közöljük, hogy bemutassuk a XVII. és a XVIII. század tonálisérzékének különbségét. Hangnem: dór / dallamos moll; Ambitus: 1–10 / 1–10; Kadencia: 1, 7, 8, 1, 7, 8, 3, 5 / 1, 7, 8, 1, 7, 8, 3, 5. Mai énekeskönyvi változatok: *Jesu, meine Freude*, EG 1993: Nr. 396; *Jézus, boldogságom*, EÉ 1982: 357. sz.

182.

Nyomtatott kiadásai:

I. ZMK 1692–1694: 78–79 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Zion klagt mit Angst und Schmerzen*. *Notája: Mint a' szép hives patakra, etc.* [a szarvas kívánczik – kiad. RMKT XVII, 6, 42. sz.].

II. Lócse 1694: 1/695–697 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: Mint a' szép hives patakra*.

III. Lócse 1696: 1/695–697 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Nota: Mint a' szép hives patakra*.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 78–79 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Zion klagt mit Angst und Schmerzen*. *Notája: Mint a' szép hives patakra, etc.*

ZMK cr. 1718²: 128–129 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Zion klagt mit Angst und Schmerzen*. *Notája: Mint a szép hives patakra, etc.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 111, 116 ♪; ZMK 1703: 78–79; ZMK 1706: 58–59; MLÓ 1730: 537–538; ÚZMK 1743: 466. sz.; ZMK 1780: 245–246; ZMK 1781: 147–148.

Az Istenbe vetett hitről és bizalomról szóló ének. (Vö. *Hogy panaszkodik*, **149. sz.** énekünk.) 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Sion klagt mit Angst und Schmerzen*, amely Ézsaiás 49,14–16 alapján készült. Szerzője Johann Heermann (1585–1647), sziléziai, 1611–1638 között köbeni (Chobienia, Lengyelország) evangélikus lelkész, poeta laureatus (1608). Luther és Gerhardt után a legtöbb éneket szerző evangélikus költő. (Lásd még WWG, 135–137;

MGG, 8, 1146–1147; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz28612.html> – letöltés: 2014. január.) Opitz poétikai reformjának jegyében, a harmincéves háborútól sokat szenvedve írta énekeit.

FISCHER–TÜMPEL (I, Nr. 361.) Heermann gyűjteményének 1636-os lipcsei kiadása (DKL 1636⁰⁵: 172) alapján adja a szöveget (lásd még Breslau 1644: 598–599 – a lipcsei változat; Leutschau 1686: 1/658–660 – az 5. és 6. vszk. első része fel van cserélve; Leutschau 1694: 175–176 – [Von der Christlichen Kirchen.] Ein ander Lied. – ugyanúgy, mint lőcsei 1686-ban; Leutschau 1700: 1/382–383 – [Vom Worte GOTTes und der Christlichen Kirchen.] In bekanter Melodie – ugyanúgy, mint lőcsei 1686-ban; Oedenburg 1691: 281–282 – [Bet= Klag= und Trost=Lieder.] (118) – a lipcseivel megegyező szöveg; FISCHER, II, 420; *Sion kvíli přežalostné*, TRANOSCIUS 1912: č. 459):

Leipzig 1636.
(FISCHER–TÜMPEL, I, Nr. 361.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/658–660.)

Aus dem schönen Kern=Sprüchlein Esaiaë am 49. Cap. [Főcím: Lieder vom Worte GOTTes, und der Christlichen
Im Thon: Wie nach einer Wasserquelle. Kirchen.]

Mel. Wie nach einer Wasserquelle, etc.

1. ZJon klagt mit Angst vnd Schmertzen,
Zion, GOTTes werthe Stadt,
Die er trägt in seinem Hertzen,
Die er jhm erwehlet hat.

Ach, spricht sie, wie hat mein GOTT
Mich verlassen in der Noth
Vnd lest mich so harte pressen!
Meiner hat er gantz vergessen.

2. Der GOTT, der mir hat versprochen
Seinen Beystand jederzeit,
Der lest sich vergebens suchen
Jetzt in meiner Trawrigkeit.

Ach wil er denn für vnd für
Grawsam zürnen vber mir?
Kan vnd wil er sich der Armen
Jetzt nicht, wie vorhin, erbarmen?

3. Zion, O du Vielgeliebte,
Sprach zu jhr des HERren Mund,
Zwar du bist jetzt die Betrübte,
Seel vnd Geist ist dir verwundet;

Doch stellt alles Trawren ein:
Wo mag eine Mutter seyn,
Die jhr eigen Kind kan hassen
Vnd aus jhrer Sorge lassen?

4. Ja wenn du gleich möchtest finden
Einen solchen Mutter=Sinn,
Da die Liebe kan verschwinden,
So bleib ich doch, der ich bin.

Meine Trew bleibt gegen dir,
Zion, O du meine Zier!
Mein Hertz hastu mir besessen,
Deiner kan ich nicht vergessen.

1. ZJon klagt mit Angst und Schmertzen,
Zion GOTTes werthe Stadt :/
Die Er trägt in seinem Hertzen,
die Er jhm erwählet hat.

Ach! spricht sie: Wie hat mein GOTT,
mich verlassen in der Noth,
und lasst mich so harte pressen,
meiner hat Er gantz vergessen.

2. Der GOTT, der mir hat versprochen,
seinen Beystand jederzeit :/
Der lasst sich vergebens suchen,
jetzt in meiner Traurigkeit.

Ach, wil Er denn für und für,
grausam zürnen über mir,
kan und will Er sich der Armen,
jetzt nicht, wie vorhin erbarmen?

3. Zion, O du vielgeliebte,
sprach zu jhr deß HERren Mund :/
Zwar du bist jetzt die betrübte,
Seel vnd Geist ist dir verwundet;

Doch stell alles trauren ein,
wo mag eine Mutter seyn,
die jhr eygnes Kind kan hassen,
und aus jhrer Sorge lassen?

4. Ja, wenn du gleich möchtest finden,
einen solchen Mutter=Sinn :/
Da die Liebe kan verschwinden,
so bleib ich doch der ich bin.

Meine Treu bleibt gegen dir,
Zion, O du meine Zier,
mein Hertz hastu mir besessen,
deiner kan ich nicht vergessen.

5. Laß dich nicht den Satan blenden,
Der sonst nichts als schrecken kan.
Sihe, hier in meinen Händen
Hab ich dich geschrieben an.
Wie mag es dann anders seyn?
Jch muß ja gedencken dein,
Deine Mawren muß ich bawen
Vnd dich fort vnd fort anschawen.

6. Du bist mir stets für den Augen,
Du liegst mir auff meiner Schoß
Wie die Kindlein, die noch saugen;
Meine Trew zu dir ist groß.
Dich vnd mich kan keine Zeit,
Keine Noth, Gefahr vnd Streit,
Ja der Satan selbst nicht scheiden.
Bleib getrew in allem Leiden.

5. Du bist mir stets für den Augen,
du liegst mir in meinem Schooß:
Wie die Kindlein die noch saugen,
meine Trew zu dir ist groß.
Wie mag es denn anders seyn,
Jch muß ja gedencken dein,
deine Mauren will ich bauen,
und dich fort und fort anschauen.

6. Laß dich nicht den Sathan blenden,
der sonst nichts denn schrecken kan:
Sihe hier in meinen Händen,
hab ich dich gezeichnet an;
Dich und mich soll keine Zeit,
keine Noth, Gefahr noch Streit,
ja der Sathan selbst nicht scheiden,
bleib getreu in allen Leyden.

Joh. Heerm.

Versforma: a8, b7, a8, b7 / c7, d8, d8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Sion klagt mit Angst und Schmerzen; Wie nach einer Wasserquelle; Mint a szép hives patakra*; RMDT II. 168–171. Első előfordulása: Louis Bourgeois, Genf 1551; Zahn 6543. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 42. sz.** Hangnem: hypojón; Ambitus: V–6; Kadencia: V, 1, V, 1, 3, 2, 1. Egyéb előfordulás: Eperjesi graduál (1635–1652): 555. tétel; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 121a. Mai énekeskönyvi változatok: *Freu dich sehr, o meine Seele / Wie nach einer Wasserquelle*, EG 1993: Nr. 524; *Mint a szép hives patakra*, RÉ 1948: 42. sz.; *Mint a szép hűvös patakra*, EÉ 1982: 76. sz.

1 Sion – Jeruzsálem szent hegyének a neve, tágabb értelemben a zsidó nép, majd pedig a keresztények közössége

183.

Nyomtatott kiadása és kézírata:

I. ZMK 1692–1694: 79–81 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK* – Cím: *MAS*.

II. Szentsei-daloskönyv (1704): 62b–63b – Cím: *Cantio elegans*. – A szöveg után: *Amen Finis*. – Hiányzik az 5. vsz. – Kiad. THALY, I, 1864, 432–434; **SZENTSEI**, 1977, 181–183.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 79–81 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS*.

ZMK cr. 1718²: 129–131 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK* – Cím: *MAS*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 86; ZMK 1703: 79–81; ZMK 1706: 59–60; ÚZMK 1743: 445. sz.; ZMK 1780: 254–255; ZMK 1781: 148–149.

Zsoltáros hangulatú könyörgés. A tematika és a gondolati párhuzamok a következő zsoltárversek felé mutatnak: 31,10.12; 119,145–159; 77,1–10; 86,1–3; 88. (Köszönjük Varga Gyöngyi segítségét.) 1694 előtt keletkezett. Szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük.

Versforma: a6, a6, b7 / c6, c6, b7.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 96;** RMDT II. 464, 62/c sz. Hangnem: dór; Ambitus: 1–9; Kadencia: 5.

6 Szintén – teljesen

7 megyek – mit tegyek?

184.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 82–84 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Wo Gott der HErr nicht bey nns* [!] etc.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 82–84 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Wo GOTT der HErr nicht bey uns*, etc.

ZMK cr. 1718²: 132 –134 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Wo Gott der Herr nicht bey uns*, etc.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 115b J; ZMK 1703: 82–84; ZMK 1706: [61]–62; MLÓ 1730: 498–500; ÚZMK 1743: 455. sz.; ZMK 1780: 240–242; ZMK 1781: 151–153.

A 124. zsoltár parafrázisa. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: a *Wo Gott der Herr nicht bei uns halt* (1524) kezdetű zsoltárparafrázis nehézkes magyar fordítása. Szerzője Justus Jonas (1493–1555), reformátor, wittenbergi evangélikus lelkész és teológiai professzor. (Lásd még WWG, 169–170; MGG, 9, 1161–1162; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz37799.html> – letöltés: 2014. január.)

WACKERNAGEL (III, Nr. 62.) az 1524-es erfurti első kiadás (DKL 1524^{03–04}: B_{5r}) alapján közli (lásd még Breslau 1644: 495–496; Leutschau 1686: 1/629–631; Leutschau 1694: 170–172 – [Von der Christlichen Kirchen.] [Der 124. Psalm.] *Ein andere Composition*; Leutschau 1700: 1/381–382 – [Vom Worte GOTTes und der Christlichen Kirchen.] *Der 124. Psalm*; Oedenburg 1691: 352–354 – [Von der Christlichen Kirchen.] (156) *Der 124. Psalm gebessert*; FISCHER, II, 404; EKG 1950: Nr. 193; EG 1993: Nr. 297; HEKG 1958, 296–297; Liederkunde, 13, 2007, 80–85):

Erfurt 1524.
(DKL 1524^{03–04}: B_{5r}–B_{6r}.)*

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 629–631.)

Psalmus. cxxij. Nisi quia d(omi)n(u)s erat in etc. [Főcím: Lieder vom Worte GOTTes, und der Christlichen Kirchen.]
auff de(m) thon, so man syngt de(n) xi. Psalm.

Der 124. Psalm.

1. Wo Gott der herr nicht bey vns helt,
wen vnser feynde tobenn.
Vnnd er vnser sach nicht zufelt,
ym hymel hoch dort oben.

Wo er Jsrahel schutz nicht yst,
vnd selber bricht der feynde lyst.
So ysts mit vns verloren.

2. Was menschen krafft vnnd witz anfeht,
soll vnns billich nicht schrecken.
Er sytzet an der hochste(n) stet
der wirt yhrn radt aufdecken.

Wen sies auffs klugest greiffen an,
so geht doch Got eyn ander ban.
Es steht yn seynen henden.

3. Sie wueten fast vnd faren her,
als wolten sie vns fressen.
Zu wurgen steht al yhr beger,
gots ist bey yhn vergessen.

Wie meeres wellen eynher schlahn
nach leib vnnd leben sye vns stahn.
des wirt sych got erbarmen.

1. WO GOTT der HErr nicht bey uns halt,
wenn unser Feinde toben:
Und er unser Sach nicht zufällt,
im Himmel hoch dort oben.

Wo er Jsrael Schutz nicht ist,
und selber bricht der Feinde List,
so ists mit uns verlohren.

2. Was Menschen Krafft und Witz anfäht,
soll uns billich nicht schrecken.
er sitzt an der höchsten Stät,
der wird jhrn Raht auffdecken,

wenn sies auffs klugste greiffen an,
so geht doch GOTT ein andre Bahn,
es steht in seinen Händen.

3. Sie wüten fast und fahren her,
als wolten sie uns fressen,
Zu würgen steht all jhr Begehr,
Gotts ist bey jhnn vergessen,
wie Meeres=Wellen einher schlahn,
nach Leib und Leben sie uns stahn,
deß wird sich GOTT erbarmen.

4. Sie stellen vns wie ketzern nach,
zu vnserm blut sy trachten.
Noch rhumen sye sych Christen hoch,
dy Gott alleyn gros achten.
Ah got der theure name deyn,
mus yhrer schalckheyt deckel seyn.
du wirst eyn mal auffwachen.

5. Aufsperr(e)n sy de(n) rache(n) weyt,
vn(d) wölle(n) vns verschli(n)ge(n).
Lob vn(d) da(n)ck sey got allezeyt,
es wird yhn nicht gelinge(n).
Er wird yr strick zureysen gar,
vn(d) störtzen yre falsche lar.
Sie werde(n) Got nicht weren.

6. Ah herr got wie reich trostestu,
die gantzlich synd verlassen.
Der gnade(n) thur steht nymer zu,
vernu(n)fft ka(n) dz nicht fassen.
Sie spricht, es ist nu als verlore(n)
da doch das creutz hat new geporn.
die deyner hulff erwarte(n).

7. Die feynd synd all yn deyner ha(n)d,
dazu al yr geda(n)cken.
Yhr anschlag ist dir wol bekant,
hylff nur das wir nicht wancken.
Vernunfft wider den glau(n)be(n) fycht,
auffs künfftig wil sie trawen nicht.
da du wirst selber trosten.

8. De(n) hymel vn(d) auch die erde(n),
hastu her got gegru(n)det
Dein liecht las vns helle werde(n).
dz hertz vns werd enzu(n)det.
yn rechter lieb des glau(n)be(n)s dein,
biß an dz end beste(n)dig seyn
die welt las ymer murren.

4. Sie stellen uns wie Ketzern nach,
nach unsern Blut sie trachten,
Noch rühmen sie sich Christen auch,
die GOtt allein groß achten.
Ach GOtt der theure Nahme dein,
muß jhrer Schalckheit Deckel seyn,
du wirst einmahl auffwachen.

5. Aufsperr(en) sie den Rachen weit,
und wollen uns verschlingen,
Lob und Danck sey GOtt allezeit,
es wird jhnn nichts gelingen,
es wird jhr Strick zureissen gar,
und stürzt jhre falsche Lahr,
sie werdens GOtt nicht wehren.

6. Ach HErr GOtt, wie reich tröstestu,
die gantzlich sind verlassen,
Der Gnaden Thür steht nimmer zu,
Vernunfft kan das nicht fassen,
Sie spricht: Es ist nun alls verlohren,
da doch das Creutz hat neugeborn,
die deiner Hilff erwarten.

7. Die Feind sind all in deiner Hand,
darzu all jhr Gedanken:
Jhr Anschläg sind dir wol bekant,
hilff nur das wir nicht wancken.
Vernunfft wider den Glauben Ficht,
auffs künfftig will sie trauen nicht,
da du wirst selber trösten.

8. Den Himmel und auch die Erden,
hast du HErr GOtt gegründet;
Dein Liecht laß uns helle werden,
das Hertz uns werd entzündet,
in rechter Lieb deß Glaubens dein,
biß an das End bestandig seyn,
die Welt laß jimmer murren.

D. Joh. Jonas.

Versforma: a8, b7, a8, b7 / c8, c8, b7. – Az utolsó sor ríme gyakran bizonytalan.

A nótajelzésben megadott dallam: *Wo Gott der Herr nicht bei uns hält*; RMDT II. 178. Első előfordulása: Wittenberg 1529; Zahn 4441a, **DKL Ee11 (III/1/2)**. Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 115b. Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 3, 1, 3, 1, 2, VII. Mai énekeskönyvi változat: *Wo Gott der Herr nicht bei uns hält*, EG 1993: Nr. 297.

11 Tanatsoktól – Tanácskozásuktól
40–42 Kegyelmességed ajtaja ... – Mt 7,7–8

185.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 84–85 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Ugyan azon nótára* [= *Wo Gott der Herr nicht bei uns hält*].

Egyéb előfordulásai:

A keresztyen hűtnek... (Bártfa 1689): E_{6v-7r} – Cím: *Más*. – Eltérés a ZMK 1692–1694 szövegétől a 19. sorban: *ellenségi*, a 20. sorban: *gyűlölői*.

ZMK cr. 1718¹: 84–85 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Ugyan azon notára* [= *Wo Gott der Herr nicht bei uns hält*].

ZMK cr. 1718²: 134–135 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Ugyan azon notára* [= *Wo Gott der Herr nicht bei uns hält*].

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 115b ♪; ZMK 1703: 84–85; ZMK 1706: 62–63; MLÓ 1730: 526–527; ÚZMK 1743: 462. sz.; ZMK 1780: 242–243; ZMK 1781: 153–154.

Könyörgés. 1689 előtt keletkezett. Az ellenreformáció, a gyászévtized protestánsüldözéseinek hatására keletkezett könyörgés. Az akrosztichon alapján, amely visszafelé olvasva ad értelmes szöveget – JSTVAN –, Tatay István a feltételezett szerző, egy másik versben ugyanezzel a technikával, visszafelé olvasva adja a nevét az akrosztichon (*Istenem, neked megvallom*, **118. sz.**; Tatayról részletesebben lásd az *Istennek szent Fia, világ megváltója* kezdetű versünknel írtakat, **48. sz.**) Ugyanakkor a szerzőséget kérdésessé teszi az, hogy az egyértelműen Tataynak tulajdonítható énekek csak a 18. századi, 1718 körüli ZMK-kban jelentek meg először, illetve az ének 1689-es első nyomtatott megjelenése Tataynak a tanulóveire esik.

Versforma: a8, b7 / a8, b7 / c8, c8, c7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Wo Gott der Herr nicht bei uns hält*; RMDT II. 178. Első előfordulása: Wittenberg 1529; Zahn 4441a, **DKL Ee11 (III/1/2)**. Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 115b. Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 3, 1, 3, 1, 2, VII. Mai énekeskönyvi változat: *Wo Gott der Herr nicht bei uns hält*, EG 1993: Nr. 297.

186.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 85–87 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Notája: Hatalmas Isten könyörgünk* [RPHA 524]. – A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 85–87 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Notája: Hatalmas Isten könyörgünk*. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 135–137 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK* – Cím: *MAS. Notája: Hatalmas Isten könyörgünk*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 37; ZMK 1703: 86–87; ZMK 1706: 63–64; MLÓ 1730: 545–547; ÚZMK 1743: 469. sz.; ZMK 1780: 243–245; ZMK 1781: 154–156; SCHULEK–SULYOK 1945: 126. sz. (10 vszk.).

Könyörgés keresztviselésben, az anyaszentegyház háborúságában. 1694 előtt keletkezett. A 17. század utolsó harmadának protestánsüldözéseit tükröző, zsoltáros hangú ének. Szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük.

Versforma: a8, a8, a8, a11.

A nótajelzésben megadott dallam: *Hatalmas Isten, könyörgünk*; RMDT I. 206. sz., 571–572. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **K 1744: 245. sz., 389**. Hangnem: dór; Ambitus: 1–7; Kadencia: 1, 5, 2. Mai énekeskönyvi változat: *Hatalmas Isten, könyörgünk*, RÉ 1948: 456. sz.

8 prädára – zsákmányul, martalékul

19 Mi szarvunk – üdvösségünk szerzője, szabadító, győzedelmes Krisztusunk (szarv = erő, kormányzó hatalom)

27 tördd-meg nékik fejeket – vö. 1Móz 3,15

36 Azért mint juhok farkasok közt lakunk – Mt 10,16

Nyomtatott kiadása és kézírata:

I. ZMK 1692–1694: 90–92 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Wie es Gott gefällt, so gefällt mirs etc.*

II. Szkárosi-Járdánházi-melodiárium (1787–1792): 114–116 – Cím: *Mas. ugyan arra* [= ad Not Melod 27. = az 53–54. lapon lévő négyszólamú kotta: *Menny, föld, tenger, levegő, ég*].

Egyéb előfordulásai:

Kulcsár Pál-melodiárium (1775–1785): 2/1–3 ♪ – Főcím: *MÁSODIK RÉSZ. Mellyben Bizonyos Idők, 's alkalmatosságokra tartozó ÉNEKEK foglaltatnak be.* – Élőfej: *Külömb külömb féle Enekek.* – Négyszólamú kottával.

ZMK cr. 1718¹: 90–92 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Wie es Gott gefällt, so gefällt mirs, etc.*

ZMK cr. 1718²: 140–124 [recte: 142] – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Wie es Gott gefällt, so so [!] gefällt mirs, etc.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 68a ♪; ZMK 1703: 89–91; ZMK 1706: 66–67; MLÓ 1730: 487–489; ÚZMK 1743: 248. sz.; ZMK 1780: 215–217; ZMK 1781: 158–160; EÉ 1982: 333. sz. (*Az Istennek szent igéje Éltet zsinórmértéke*, 4 vszk.)

Az Istenbe vetett hitről-bizalomról szóló ének. 1694 előtt keletkezett. A fordító személye ismeretlen. A bonyolult szintaxissal íródott fordítás vagy nem szó szerinti, vagy pedig nem az általunk megadott német változat magyarázata.

Forrás: Ambrosius Blarer (Baurer, Blarer von Giersberg), konstanzi lelkész, württembergi reformátor (1492–1564) *Wie 's Gott gefällt, so g'fällt's mir auch* kezdetű éneke, amely 1523-ban keletkezett, s első nyoma 1526-ból mutatható ki. (Lásd még JENNY, 1962, 259–260; MGG 3, 53–55; WWG, 41–42; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz23386.html> – letöltés: 2014. január.)

WACKERNAGEL (III. Nr. 651.) az 1562-es zürichi kézirat (*Etliche geistliche gsang vnd lieder...*, 5v) alapján közli a szöveget (lásd még Breslau 1644: 441–442; Leutschau 1686: 1/786–789; Leutschau 1700: 1/465–67 – [*Von Creutz und Anfechtung.*] *Mel: Frisch auff mein Seel, verzage*; Oedenburg 1691: 317–320 – [*Bet= Klag= und Trost=Lieder.*] (135) *Jm Thon: Was mein GOtt will, das gescheh allzeit, etc.* – a löcseivel lényegében megegyező szöveg; FISCHER, II, 388):

1562-es zürichi kézirat
(WACKERNAGEL, III, Nr. 651.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 786–789.)

Ein Christlich lied, darinnen er all sachen dem gnedigen
willen Gottes befilcht, in der wiß, Der vnfal rit mich etc.

[Főcím: *Lieder vom Creutz und Leyden.*]
Mel. *Frisch auff mein Seel, verzage, etc.*

1. WJeß Got gefelt, so gfelts mir ouch
vnd laß mich gar nit irren!
Ob mich zu ziten bißt der rouch
vnd wenn sich schon verwirren
All sachen gar,
weiß ich fur war,
Got wirts zu letst wol richten:
Wie ers will han,
so muß bestan,
sols sin, so sys on tichten.

1. WJes GOtt gefällt, so gfällt mirs auch,
und laß mich gar nichts jrren:
Ob mich zu zeiten beisst der Rauch,
und wenn mich schon verwirren;
All Sachen gar,
ich weiß fürwar,
GOtt wirts zuletzt wol richten,
wie Ers will han,
so muß ergahn,
sols seyn, so seys ohn tichten.

2. Wies Got gefelt, ich zfriden bin,
das übrig laß ich faren;
Was nit sol sin stell ich dahin!
Got wil mich recht erfaren,
Ob ich auch will
im halten still,
wirt doch wol gnad bescheren,
Dran zwifel nicht:
sols sin (man spricht),
so sys, dem kan nichts weren.

3. Wieß Got gefelt, so gfelts mir wol
in allen minen sachen;
Was Got fursehen hat einmal,
wer kan das anderst machen?
Drumb als vmbsonst,
welt witz vnd kunst,
hilfft auch nit har vßrouffen:
Murr oder biß,
sols sin, so siß,
wils doch sin weg muß louffen.

4. Wieß Got gefelt, wils gschehen lan
vnd mich darin ergeben!
Wölt ich sim willen widerstan,
so muß ich bliben kleben,
Dwyl gwiß vnd war
al tag vnd jar
by Got sind vßgezellet:
Drumb schick mich drin!
geschachs, sols sin,
so sys bey mir erwellet.

5. Wieß Got gefelt, so wöls ergon
in lieb vnd ouch in leide!
Dahin min sach will gsetlet hon,
das sy mir söllent beide.
Glich gfallen wol,
darumb mich sol
ja oder nein nit schrecken:
Schwartz oder wiß!
sols sin, so siß!
denn wirt Got gnad erwecken.

6. Wieß Got gefelt, da louffts hinuß,
druff laß ich vöglin sorgen.
Ob mir sgluck hüt nit kumpt zu huß,
so wart ich sin vff morgen.
Blibt onerwert
was ist beschert,
ob sich schon thut verziehen,
Mich nit drumb riß:
sols sin, so siß!
gfelts Got, min teil werd kriegen!

2. Wies GOtt gefällt, zufried ich bin,
das übrig laß ich faren:
Was nicht sol seyn, stell ich.GOtt heim,
der wil mich recht erfaren.
Ob ich auch wil,
jhm halten still,
wird doch GOtt Gnad bescheren,
ich zweifel nicht,
sols sein, man spricht,
so seys, wer kans Gott wehren.

3. Wies GOtt gefällt, so gefällt mirs wol,
in allen meinen Sachen :/
Was Gott versehen hat einmahl,
wer kan es anderst machen.
Drumb ist umbsonst,
Welt=Witz und Kunst,
es hilfft nicht Haar=außrauffen,
man murr odr beiß,
sols seyn, so seys,
wird doch sein Weg naußlauffen.

4. Wies Gott gefällt, laß ichs ergahn,
wil mich darein ergeben:
Wolt ich seinm Willen widerstahn,
so must ich bleiben kleben.
Denn gwiß fürwar,
all Tag und Jahr,
bey GOtt sind außgezehlet,
ich schick mich drein,
es gscheh, sols seyn,
so seyns bey mir erwehlet.

5. Wies Gott gefällt, so sols ergahn,
in Lieb und auch in Leyde :/
Dahin ich mein Sach gestellt han,
daß sie mir sollen beyde;
Gefallen wol,
drumb mich auch sol,
ja oder nein nicht schröcken,
schwartz oder weiß,
sols seyn so seys,
GOtt wird wol Gnad erwecken.

6. Wies Gott gefällt, so lauffs hinaus,
ich laß die Vöglein sorgen :/
Kömbt mir das Glück nicht heut zu Hauß,
so wird es doch seyn morgen;
Was mir ist bschehrt,
bleibt unversehrt,
ob sichs schon thut verziehen,
Danck GOtt mit fleiß,
sols seyn, so seys,
Er wird mein Glück wol fügen.

7. Wieß Got gefelt, nichts witors will
von Got ich sunst begeren!
Got hat minr sachen gstelt ein zyl,
diewil wirt müssen wären.
Das leben min:
drumb gib mich drin,
vff guten grund will buwen
Vnd nit vffs yß!
sols sin, so syß!
will Got allein vertruwen.

8. Wieß Got gefelt, so nim ichs an,
wil vmb gedult jn bitten.
Got ist allein der helffen kan,
vnd wenn ich schon wer mitten.
Jn angst vnd not,
leg gar am tod,
so wirt er mich wol redten
Gwaltiger wiß:
sols sin, so siß!
ich gwins, wer nun wölt wetten!

7. Wies GOTT gefällt, dasselb ich wil,
und weiters nichts begehren :/
Meinr Sach hat Gott gesteckt ein Ziel,
dabey wirds bleiben werden.
Das Leben mein,
setz ich auch drein,
auff guten Grund zu bauen,
und nicht auffs Eys,
sols seyn, so seys,
wil Gott allein vertrauen.

8. Wies Got gefällt, so nehm ichs an,
umb Gduld wil ich jhn bieten:
Er ists allein, der helffen kan,
und wen(n) ich schon war mitten;
in Angst und Noth,
leg gar im Tod,
kan er mich wol erretten,
gwaltiger weiß,
sols seyn, so seys,
ich gwins, wer nur wil wetten.

Joh. Fridr. Churf. zu Sachs.

Versforma: a4, a4, b7 / c4, c4, b7 / d4, d4, b7 / e4, e4, b7. – A 4-es sorok szótagszáma és rimelése gyakran pontatlan.

A nótajelzésben megadott dallam: *Was mein Gott will, das geseh' allzeit, Wie's Gott gefällt, so g'fällt's mir auch*; RMDT II. 178–179. Első előfordulása: Antwerpen 1540; **Zahn 7568**; DKL A514 (III/2); később egyszerűsített alakban (előlegzés elhagyása a 2/4/8. sor záró melizmájában, melizma megszüntetése az 5. sorban, jelentős változtatás a 6. sorban). Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 68a. [Zahn 7568 alakja van meg az evangélikus gyűjteményekben. A Győri korálkönyv dallama azonban más; eredetét eddig nem sikerült megállapítani (RMDT II. 179–180).] Hangnem: hypodór; Ambitus: V–4; Kadencia: 3, 1, 3, 1, VII, VII, 3. Mai énekeskönyvi változatok: *Was mein Gott will, das geseh' allzeit*, EG 1993: Nr. 364 (egyszerűsített alak); *Mit Isten akar énelem*, EÉ 1982: 332. sz.; *Mint Isten akarja, legyen, RÉ* 1948: 271. sz.

32 Minek esnyi – minek kétségbeesni

35 Ez jó fatum fundamentum – ez a jó szerencse alapja, ti. Istennek tetszése, hogy üdvösségre adja a lelkemet

188.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 92–93 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS*.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 92–93 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. HErr Jesu Christ du höchstes Gutt, etc.*

ZMK cr. 1718²: 124–145 [recte: 142–143] – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. HErr Jesu Christ du höchstes Gutt, etc.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 89a ♪; ZMK 1703: 92–93; ZMK 1706: 68–69; MLÓ 1730: 175–176; ÚZMK 1743: 325. sz.; ZMK 1780: 136–137; ZMK 1781: 161–162.

Könyörgés. 1694 előtt keletkezett. A német énekers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Herr Jesu Christ, du höchstes Gut*. Szerzője Bartholomäus Ringwaldt (1530/32–1599) lagenfeldi (Długoszyn, Lengyelország) evangélikus lelkész. (Lásd még WWG, 256–257; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz76627.html> – letöltés: 2014. január.)

WACKERNAGEL (IV, Nr. 1523.) Ringwaldt gyűjteményéből (*Christliche Warnung des Trewen Eckarts ...*, Frankfurt/Oder 1588: M₃ – VD 16 R 2455) közli a szöveget (lásd még Breslau 1644: 294–295 – 8 vszk.; Leutschau 1686: 1/69–72; Leutschau 1694: 105–107 – [Von der Buß.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/44–46 – [Tägliche Buß=Gesänge.] *Jn bekanten Thon*; Oedenburg 1691: 191–194 – [Von der Busse, Beicht und Absolution.] (80) – a lőcseivel lényegében megegyező szöveg, de a 9. vszk. nélkül, ill. a 34. sorban: *absolviret*; FISCHER, I, 271):

Frankfurt/Oder 1588.
(WACKERNAGEL, IV, Nr. 1523.)

Ein Fein Liedt, vmb Vergebung der Sünden,
Jm Thon, Wenn mein Stündlein vorhanden, etc.

1. HERR Jhesu Christ, du höchstes gut,
du Brunquel der genaden,
Sih doch, wie ich in meine(m) muth
mit schmertze(n) bin beladen,
 Vnd in mir hab der Pfeile viel
die im gewissen ohne ziel
mich armen Sünder drücken.
2. Erbarm dich mein in solcher last,
nim sie aus meinem Hertzen,
Dieweil du sie gebüßet hast
am Holtz mit Todes schmertze(n),
 Auff das ich nicht für grossem weh
in meinen Sünden vntergeh
vnd Ewiglich vorzage!
3. Fürwar, wenn mir das kommet ein
wz ich mein tag begangen,
So felt mir auff das hertz ein stein
vnd bin mit furcht vmbfängen,
 Ja ich weis wider aus noch ein,
vnnd müste stracks verlohren sein
wenn ich dein Wort nicht hette.
4. Aber dein heilsam Wort, das macht
mit seinem süssen singen,
Das mir das hertze wider lacht
vnd was begint zu springen,
 Die weil es alle gnad verheischt
denen die mit zuknirstem Geist
zu dir, O Jesu, kommen.
5. Vnd weil ich den(n) in meinem Sinn,
wie ich zuuor geklaget,
Auch ein betrübter sünder bin
den sein gewissen naget,
 Vnd gerne möcht im Blute dein
von Sünden Absolviret sein
wie Daudid vnd Manasses:

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/69–72.)

[Főcím: Tagliche Buß=Gesänge.]
Jn seinem Thon.

1. HERR JESu CHrist, du höchstes Gut,
du Brunquell aller Gnaden :/
Sieh doch wie ich in meinem Muth,
mit Schmertzen bin beladen:
 Und in mir hab der Pfeile viel,
die im Gewissen ohne Ziel,
mich armen Sünder drücken.
2. Erbarm dich mein, in solcher Last,
nimb sie aus meinem Hertzen :/
Dieweil du sie gebüßet hast,
am Holtz mit Todes=Schmertzen:
 Auff daß ich nicht für grossem Weh,
in meinen Sünden untergeh,
und ewiglich verzage.
3. Fürwahr wenn mir das kommet ein,
was ich mein tag begangen :/
So fällt mir auff das Hertz ein Stein,
und bin mit Furcht umbfängen:
 Ja ich weiß wieder aus noch ein,
und müst ewig verlohren seyn,
wen(n) ich dein Wort nicht hatte.
4. Aber dein heilsam Wort das macht,
mit seinen süssen Singen :/
Daß mir das Hertze wieder lacht,
als wenss begünt zu springen:
 Dieweil es alle Gnad verheist,
denen, die mit zerknirschtem Geist
HErr JESu, zu dir kommen.
5. Und weil ich denn in meinem Sinn,
wie ich zuvor geklaget :/
Auch ein betrübter Sünder bin,
den sein Gewissen naget:
 Und gerne möcht im Blute dein,
von Sünden abgewaschen seyn,
wie David und Manasses.

6. Als kom ich auch zu dir allhie
in meiner angst geschritten,
Vnd thu dich mit gebeugtem knie
von gantzem hertzen bitten:

Vorzeih mir doch genediglich,
was ich mein lebtag wider dich
auff Erden hab begangen!

7. O HErr, vergib, vergib mirs doch
ymb deines Namens willen,
Vnd thu in mir das schwere joch
der vbertretung stillen,

Das sich mein Hertz zu frieden geb
vnd dir hinfort zu Ehren leb
mit Kindtlichem gehorsam.

8. Sterck mich mit deinem freuden Geist,
heil mich mit deinen Wunden,
Wasch mich mit deinem Todes schweis
in meiner letzten stunden,

Vnd nim mich einst, wenn dirs gefelt,
im rechten Glauben von der Welt
zu deinen Ausserwehlten.

6. Als komm ich auch zu dir allhier,
in meiner Noth geschritten :/
Und thu dich mit gebeugten Knie,
von gantzem Hertzen bitten,
vergieb mir HErr doch gnädiglich,
was ich mein Leb=Tag wider dich,
auff Erden hab begangen.

7. O HErr mein GOTT vergieb mirs doch,
umb deines Nahmens Willen :/
Und thu in mir das schwere Joch,
der Ubertretung stillen:

Daß sich mein Hertz zu frieden geb,
und dir hinfort zu Ehren leb,
mit Kindlichem Gehorsam.

8. Stärck mich mit deinem Freuden=Geist,
heil mich mit deinem Wunden :/
Wasch mich mit deinem Todes=schweiß,
in meiner letzten Stunden,
und nimb mich hin wenns dir gefällt,
im wahren Glauben aus der Welt,
zu deinen Außerwehlten.

9. Auff daß ich in der ewign Freud,
mit Singn und Jubilieren :/
Preiß ewig deine Herrligkeit,
mit Springn und Triumphiren.

Erhör mein Bitt nach deinem Wort,
nimb auff dein Kind, O treuer Hort,
durch JEsuM CHristum, Amen.

Bart. Ringvald.

Versforma: a8, b7, a8, b7 / c8, c8, c7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Herr Jesu Christ, du höchstes Gut*; RMDT II. 179–180. Első előfordulása: Görlitz 1587, Dresden 1593; **Zahn 4486**. Első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 89a**. Nótajelzésünkhöz több dallam is kapcsolódik a német egyházi énekkincsben. Egyik legismertebb közülük a *Wenn mein Stündlein vorhanden ist* (Zahn 4486), amelyről Zahn megjegyzi, hogy elég általánosan elterjedt, főleg ezzel az utalással: *Herr Jesu Christ, du höchstes Gut*. Mindkét dallamot közöljük (a Győri korálkönyv dallama néhány ponton Zahn 4549-re hasonlít, bár az dúrban van). Hangnem: hypoeol / eol; Ambitus: V–5 / 1–6; Kadencia: 1, 2, 1, 2, 1, 2 / 1, 3, 1, 3, 5, 1. Mai énekeskönyvi változatok: *Herr Jesu Christ, du höchstes Gut*, EG 1993: Nr. 219; *Úr Jézus Krisztus, legfőbb jó*, GyLK 2007: 799. sz.

1 kegyelem szép forrása – Jn 1,17; Róm 1,5

4 Faggatya – kínozza, gyötri

35 Mint Pétert és Manassest – Simon Pétert, ApCsel 10; Manassét (Ezékiás király fia, uralkodott: Kr. e. 687–642), 2Krón 33,11–13

38 Szivem terdét meg-görbitvén , „et nunc flecto genua cordis mei”, *Oratio Manasse*, 11.

189.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 98–100 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS*.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹ 98–100 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS*.

ZMK cr. 1718²: 150–152 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: MAS.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 115; ZMK 1703: 98–100; ZMK 1706: 72–74; MLÓ 1730: 190–192; ÚZMK 1743: 467. sz.; ZMK 1780: 249–252; ZMK 1781: 167–170.

Bűnvallás és könyörgés a külső és belső ellenség ellen. Jóval az első nyomtatott megjelenés, 1694 előtt keletkezhetett. Az akrosztichon – SNEDNETNJREPUS – visszafelé olvasva: SUPERJNTENDENS. PAYR Sándor (1936, 418) szerzőként Musay Gergely (?–1664) vagy Szenci Fekete István (1634–1692) dunántúli evangélikus püspököket valószínűsíti.

Versforma: a8, a7 / b8, b7 / c8, c8 / b8.

Nótajelzése nincs. Ilyen versforma nem található az RMDT I. és II. kötetében, de találtunk egy a8, a7 / b8, b7 / c8, c8 / b7 dallamot. Javaslatunk: *Ha Isten nem volna velünk*, RMDT II. 178. (kötetünk **184. sz.** éneke). Az utolsó sor utolsó előtti hangjának bontásával megoldható a többletszótag elhelyezése. Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 3, 1, 3, 1, 2, VII.

8 bátorsággal – biztonsággal
15 Emlittyük szent törvényedet ... – 2Móz 20; 5Móz 5
22 De ha ők ellened járnak ... – 5Móz 11
50 Nyujts-ki hatalmas karodat – 5Móz 4,34
61 Hogy nem akarod vesztünket ... – Ez 33,11
67 S’-azt mondgyák ellenségünk ... – Zsolt 42,11
80 Danielt – Dan 6
80 Lothot – 1Móz, 19
81 Elisæust – 2Kir 6
81 Jákóbot – 1Móz 46

190.

Nyomtatott kiadásai:

I. ZMK 1692–1694: 122–123 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: MAS. *Meinen Jesum laß ich nicht etc.*

II. Lőcse 1694: 2/697–698 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

III. Lőcse 1696: 1/697–698 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 122–123 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: MAS. *Meinen Jesum laß ich nicht, etc.*

ZMK cr. 1718²: 174–175 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: MAS. *Meinen Jesum laß ich nicht, etc.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 104 ♪; ZMK 1703: 122–123; ZMK 1706: 89–90; MLÓ 1730: 390–391; ÚZMK 1743: 385. sz.; ZMK 1780: 164–165; ZMK 1781: 192–193; EÉ 1982: 367. sz. (Nem *hagynom el Jézusom*, 4 vszk.)

Jézus-ének, amelyet német területen halotti énekként is használtak. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: a *Meinen Jesum laß ich nicht* (1658) kezdetű ének hű fordítása. Szerzője Christian Keimann (1607–1662) zittai gimnáziumi igazgató. (Lásd még: WWG, 174–175; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz40380.html> – letöltés: 2014. január.) Az ének I. Johann Georg szász választófejedelem (1585–1656) utolsó szavaira épül, ahogy az ének korabeli címe is jelzi. A strófák első szavai összeolvasva szintén ezt a mondást tartalmazzák. Az utolsó, 6. vszk. sorainak kezdőbetűi a választófejedelem nevét adják ki: **J**[ohann] **G**[eorg] **Ch**[urfürst] **Zu S**[achsen].

FISCHER–TÜMPEL (IV, Nr. 13.) Andreas Hammerschmidt zittai zeneszerző és orgonista gyűjteményéből (DKL 1659³²: III, Bbb_{4r}) közli a szöveget (lásd még Leutschau 1686: 1/729–730; Leutschau 1694: 293–294 – [Von Tod und Sterben.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/534 – [Sterbe=Gesänge.] *In bekanter Melodie*; Oedenburg

1691: 270–272 – [Vom Christlichen Leben und Wandel.] (113) – a löcseivel lényegében megegyező szöveg, a 22. sorban: *from(m)er Christen Glauben pranget*; FISCHER, II, 52–53; EKG 1950: Nr. 251; EG 1993: Nr. 402; HEKG 1958, 395–396; LORBEER, 2012, 47. passim):

Dresden 1659. ♪
(FISCHER–TÜMPEL, IV, Nr. 13.)

Ihr. Churfürstl. Durchl. zu Sachsen Hertzog Johan
Georgen des Ersten Denck= und Letzter Spruch:
Meinen JESVM laß Jch nicht.

1. MEinen JESum laß ich nicht;
Weil Er sich vor mich gegeben,
So erfordert meine pflicht,
Klettenweiß an Jhm zu kleben.
Er ist meines Lebens Licht:
Meinen JESum laß ich nicht.

2. JESum laß ich nimmer nicht,
Weil ich sol auf Erden leben.
Jhm hab ich voll Zuversicht,
Was ich bin und hab, ergeben.
Alles ist auf Jhn gericht:
Meinen Jesum laß ich nicht.

3. Laß vergehen das Gesicht,
Hören, schmekken, fühlen weichen,
Laß das letzte Tages=licht
Mich auf dieser Welt erreichen;
Wenn der Lebens=faden bricht:
Meinen Jesum laß ich nicht.

4. Jch werd Jhn auch lassen nicht,
Wenn ich nun dahin gelangt,
Wo für seinem Angesicht
Meiner Eltern Glaube pranget.
Mich erfreut sein Angesicht:
Meinen Jesum laß ich nicht.

5. Nicht nach Welt, nach Himmel nicht
Meine Seele wünscht und stöhnet,
JESum wünscht sie und sein Licht,
Der mich hat mit Gott versöhnet,
Der mich freyet vom Gericht:
Meinen Jesum laß ich nicht.

6. JESum laß ich nicht von mir,
Geh ihm Ewig an der Seiten;
Christus läst mich für und für
Zu dem Lebens Bächlein leiten.
Selig, wer mit mir so spricht:
Meinen Jesum laß ich nicht.

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 729–730.)

[Főcím: Vom Christlichen Leben und Wandel.]
Jn bekandtem Thon.

1. MEinen JESum laß ich nicht,
weil Er sich für mich gegeben!
So erfordert meine Pflicht,
Klettenweiß an jhm zu kleben,
wenn der Lebens=Faden bricht:
Meinen JESum laß ich nicht.

2. JESum laß ich nimmer nicht,
weil ich soll auff Erden leben!
Jhm hab ich voll Zuversicht,
was ich bin, und hab ergeben,
alles ist auff jhn gericht:
Meinen JESum laß ich nicht.

3. Laß vergehen all Gesicht,
Hören, Schmacken, Fühlen, Weichen!
Laß das letzte Tages=Licht,
mich auff dieser Welt erreichen,
wenn der Lebens=Faden bricht:
Meinen JESum laß ich nicht.

4. Jch werd Jhn auch lassen nicht,
wen(n) ich nun dahin gelangt!
Wo für seinem Angesicht,
meiner Eltern Glaube pranget.
Mich erfreut sein Angesicht:
Meinen JESum laß ich nicht.

5. Nicht nach Welt, nach Him(m)el nicht,
meine Seele wünscht und stehnet!
JESum wünscht sie und sein Liecht,
der mich hat mit GOTT versöhnet,
der mich freyet vom Gericht:
Meinen JESum laß ich nicht.

6. JESum laß ich nicht von mir,
geh jhm ewig an der Seiten!
CHRistus lässt mich für und für
zu dem Lebens=Bächlein leiten.
Selig, der mit mir so spricht:
Meinen JESum laß ich nicht.

M. Keymann.

Versforma: a7, b8, a7, b8 / c7, C7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Meinen Jesum laß ich nicht*; RMDT II. 180. Első előfordulása: Johann Ulrich 1674; **Zahn 3451a**. Első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 104**. Zahn és a Győri korálkönyv dallama teljesen különböző; kötetünkben mindkettő megtalálható. [A dallam Zahn-féle

első közlésének ritmusa meglehetősen esetleges. Az évszázadok folyamán kialakult egy letisztult verzió, ezt közlik a német énekeskönyvek, valamint a Kapi-féle korálkönyv a 115. szám alatt.] Hangnem: dúr / dúr; Ambitus: 1–6 / VII–6; Kadencia: 2, 3, 2, 3, 5 / 3, 1, 3, 1, VII. Mai énekeskönyvi változatok: *Meinen Jesus laß ich nicht*, EG 1993: Nr. 402. (a dallam letisztult formája). [*Nem hagyom el Jézusom*, EÉ 1982: 367. sz. – a *Jesu, meine Zuversicht* (EÉ 1982: 369. sz.) dallamával.]

191.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 121–122 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Wann wir in höchsten nöthen sein etc.*

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 121–122 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Wenn wir in höchsten Nöthen seyn, etc.*

ZMK cr. 1718²: 173–174 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Wenn wir in höchsten Nöthen seyn, etc.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 118 ♪; ZMK 1703: 121–122; ZMK 1706: 89; MLÓ 1730: 515–516; ÚZMK 1743: 477. sz.; ZMK 1780: 253–254; ZMK 1781: 190–191.

Könyörgés, Jósáfát imájának parafrázisa (2Krón 20,6 skk). 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Wenn wir in höchsten Nöten sein* (1566). Szerzője Paul Eber (1511–1569), wittenbergi teológiai professzor, szász superintendens. (Lásd még WWG, 80–81; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz12220.html> – letöltés: 2014. január.) Nürnbergi tanulmányai során tanítója volt Joachim Camerarius (1500–1574), akinek az *In tenebris nostræ* (cr. 1546) kezdetű verse nyomán a török veszély és a pestis ellen készítette népszerű énekét. Az ének bibliai alapja, mint a cím is mutatja, Jósáfát imája (2Krón 20). Először különálló nyomtatványként 1560 körül jelent meg Nürnbergben (VD 16 E 32).

Joachim Camerarius szövegét WACKERNAGEL (I, Nr. 575.) az 1600-as nürnbergi kiadás (*Christlicher Rosengarten*, N_{2v} – VD 16 F 426) nyomán közli:

In tenebris nostra.

IN tenebris nostra et densa caligine mentis
cum nihil est toto pectore consilii,
Turbati erigimus, deus, ad te lumina cordis
nostra tuamque fides solius orat opem.
Tu rege consiliis actus, pater optime, nostros,
nostrum opus ut laudi serviat omne tuæ.

WACKERNAGEL (IV, Nr. 6.) az 1566-os drezdai kis imakönyv (VD 16 1158) nyomán közli a szöveget (lásd még Breslau 1644: 566; Leutschau 1686: 1/730–732 – *Lieder vom Creutz und Leyden. Josaphats Gebat, Gesangweiß*; Leutschau 1694: 201–202 – [Von Creutz, Verfolgung und Anfechtung.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/463 – [Von Creutz und Anfechtung.] *Josaphats Gebet*; Oedenburg 1691: 282–284 – [Bet= Klag= und Trost=Lieder.] (119) – lényegében megegyezik a lőcsei szöveggel; FISCHER, II, 354–355; EKG 1950: Nr. 282; EG 1993: Nr. 366; HEKG 1958, 439–440; Liederkunde, 15, 2009, 36–41):

Dresden 1566.
(WACKERNAGEL, IV, Nr. 6.)

Das Gebet Josaphat, II. Paralip. XX. gesang weis.

1. Wenn wir in höchsten nöten sein,
vnd wissen nicht wo aus noch ein,
Vnd finden weder hülff noch rhat,
ob wir gleich sorgen frü vnd spat:

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/730–732.)

Lieder vom Creutz und Leyden.
Josaphats Gebät, Gesangweiß.

1. Wenn wir in höchsten Nöthen seyn,
und wissen nicht wo auß noch ein,
und finden weder Hülff noch Rath,
ob wir gleich sorgen früh und spath.

2. So ist dis vnser trost allein,
das wir zusamen in gemein
Dich anruffen, O trewer Gott,
vmb rettung aus der angst vn(d) not,

3. Vn(d) heben vnser aug und hertz
zu dir in warer rew vnd schmerz,
Vnd suchen der Sünd vergebung
vnd aller straffen linderung,

4. Die du verheissest gnediglich
allen die darumb bitten dich
Jm Namen deins Sons Jhesu Christ,
der vnser Heil vn(d) Fürsprech ist.

5. Drumb komen wir, O HERRE Gott,
vnd klagen dir all vnser not,
Weil wir jtzt stehn verlassen gar
in grossem trübsal vnd gefahr.

6. Sich nicht an vnser Sünde gros,
sprich vns derselb aus Gnaden los,
Steh vns in vnserm elend bey,
mach vns von allen plagen frey,

7. Auff das von Hertzen können wir
nachmals mit freuden dancke(n) dir,
Gehorsam sein nach deinem wort,
dich allzeit preisen, hie vnd dort.

2. So ist diß unser Trost allein,
daß wir zusamen in gemein,
dich anruffen O treuer GOtt,
umb Rettung auß der Angst und Noth,

3. Und heben unser Augen und Hertz,
zu dir in wahrer Reu und Schmerz,
und suchen der Sündn Vergebung,
und aller Straffen Linderung.

4. Die du verheissest gnädiglich,
allen, die darumb bitten dich,
in Namen deins Sohns JESu Christ,
der unser Heyl und Fürsprecher ist.

5. Drumb kommen wir, O HERre GOtt,
und klagen dir all unser Noth,
weil wir jtzt stehn verlassen gar,
in grosser Trübsal und Gefahr.

6. Sih nicht an unsre sünde groß,
sprich uns derselbn auß Gnaden loß,
steh uns in unserm elend bey,
mach uns von allen Plagen frey.

7. Auff daß von Hertzen können wir
nachmals mit Freuden danken dir,
Gehorsam seyn nach deinem Wort,
dich allzeit preisen hie und dort.

D. Paul Eber.

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Wenn wir in höchsten Nöten sein*; RMDT II. 180. Első előfordulása: Guillaume Franc 1543; Zahn 750; DKL B81 (III/1/1). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 558. tétel**, négyzólamú kórustétel tenor cantus firmusa (*Szabadíts meg engem, Úristen*). (Franc dallama eredetileg egy Tízparancsolat-énekhez tartozott, később a 140. genfi zsoltár szövegével kapcsolódott össze. A *Wenn wir in höchsten Nöten sein* verziója három helyen kissé eltér ettől a változattól. Az Eperjesi graduál a zsoltárdallamot adja.) Hangnem: hypojón; Ambitus: V–5; Kadencia: 2, 2, V. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 118. Mai énekeskönyvi változatok: Zsoltárdallam: *O daß doch bald dein Feuer brennte*, EG 1993: Nr. 255; *Szabadíts meg engem, Úristen*, RÉ 1948: 140. sz.; Koráldallam: *Wenn wir in höchsten Nöten sein*, EG 1993: Nr. 366; *Úristen, most éléd lépek*, EÉ 1982: 81. sz.

192.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 124–125 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Essőért való Enek*.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 124–125 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Essőért való Enek*.

ZMK cr. 1718²: 176–177 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Essőért való Enek*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 75, 89, 115b ♪, 138; ZMK 1703: 124–125; ZMK 1706: 91–92; MLÓ 1730: 583–584; ÜZMK 1743: 497. sz.; ZMK 1780: 233–234; ZMK 1781: 194–195.

Esőért való könyörgés. 1694 előtt keletkezett. Jer 14 (*A nagy szárazság*) nyomán készült ének. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: ismeretlen szerző *Ach, Herre, du gerechter Gott* kezdetű énekének szöveghű fordítása.

WACKERNAGEL (V, Nr. 264.) az 1592-es greifswaldi énekeskönyv (DKL 1592⁰⁶: 347b) nyomán a következő szöveget adja (lásd még Leutschau 1686: 1/810–811 – [Vmb fruchtbar Wetter oder Regen.] *Ein anders* – a greifswaldi változattal egyezik meg; Leutschau 1700: 1/482 – *Wetter=Lieder, und für die Früchte deß Landes. Mel: Wo GOTT der HErr nicht bey uns;*; Oedenburg 1691, 367–369):

Greifswald 1592.
(WACKERNAGEL (V, Nr. 264.)

Ein ander Gebettlied vmb zeitig gewitter,
Im thon, Auß tiefer noth.

1. ACH HERRE, du gerechter Gott,
wir habens wol verdienet
Mit vnser Sünd vnd Missethat,
das vnser Feld nicht grünet,
Das Menschen vnnd Vieh trawrig sein:
wenn zuschleust den Himmel dein,
so müssen sie verschmachten.

2. HERR, vnser Sünd erkennen wir,
die wolstu vns verzeihen.
All vnser hoffnung steht zu dir,
trost, hülff thu vns verleihen,
Gieb vns Regen vnnd Segen dein,
Klarheit vnd
Sonnenschein,
vmb deines Nahmens will allein,
HERR, vnser Gott vnd Tröster!

3. Gedenck, O HERR, an deinen Bund,
vmb deines Nahmens willen,
Bitten wir dich von Hertzen=Grund,
vnnd thu vnser noth stillen
Vom Himmel mit dem Regen dein,
mit der Sonnen schein,
denn dein ist der Himmel allein,
ohn dich kan er nicht regnen
die Sonne nicht scheinet.

4. Kein ander Götz vermag es nicht,
das er solt Regen
Klarheit geben:
Den Himmel hastu zugericht,
darinnen du thust schweben.
Allmechtig ist der Name dein,
solchs kanstu alles thun allein,
HERR, vnser Gott vnd tröster!
AMEN.

Oedenburg 1691.
(VD17 7:684545E, 367–369.)

[Fócióim: Von den dreyen grossen Land=Plagen, Krieg,
Theurung, Pestilentz.]
(165) In dürrer Zeit. aus Jerem. 14. Cap. Um einen gnadigen
Regen.

1. ACh HERre du gerechter GOTT,
wir habens wol verdienet,
mit unser Sünd und Missethat,
daß unser Feld nicht grünet:
daß Menschen und Vieh traurig seyn,
wenn du zuschleust den Himmel dein,
so müssen sie verschmachten.

2. HERR unser Sünd bekennen wir,
die wollest uns verzeihen,
all unser Hoffnung steht zu dir,
Trost, Hülff thu uns verleihen,
gib uns Regen und Segen dein,

um deines Namens willn allein,
HErr unser GOTT und Tröster.

3. Gedencke HErr an deinen Bund,
um deines Namens willen,
wir bitten dich von Hertzen=Grund,
und thu unser Noth stillen:
vom Himmel mit dem Regen dein,

denn dein ist der Himmel allein,
ohn dich kan es nicht regnen.

4. Kein ander Götz vermag es nicht,
dah er solt Regen geben

den Himmel hast du zugericht,
darinn da thust du schweben,
allmächtig ist der Name dein,
solchs kanst du alles thun allein,
HErr unser GOTT und Tröster.

Versforma: a8, b7, a8, b7 / c8, c8, c7.

A megadott dallam: *Wo Gott der Herr nicht bei uns halt*; RMDT II. 178. Első előfordulása: Wittenberg 1529; Zahn 4441a, **DKL Ee11 (III/1/2)**. Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele):

115b. Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 3, 1, 3, 1, 2, VII. Mai énekeskönyvi változat: *Wo Gott der Herr nicht bei uns halt*, EG 1993: Nr. 297.

19 Harmatozzanak az Egek – Ézs 45,8

193.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 142–144 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. GOtt hat das Evangelium, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 142–144 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. GOtt hat das Evangelium, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 196–198 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. GOtt hat das Evangelium, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 143 ♪; ZMK 1703: 142–144; ZMK 1706: 105–106; MLÓ 1730: 496–498; ÚZMK 1743: 599. sz.; ZMK 1780: 338–340; ZMK 1781: 216–218.

Az utolsó ítéletre intő ének (vö. Mt 24). 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen. Az egyházi évet lezáró, Szentháromság ünnepe utáni utolsó (örök élet) vasárnapon is énekelhető.

Forrás: a *Gott hat das Evangelium* kezdetű ének hű fordítása. Szerzője Erasmus Alber reformátor, neubrandenburgi evangélikus superintendent (cr. 1500–1553). (Lásd még WWG, 19–20; MGG, 1, 325–327; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz547.html> – letöltés: 2014. január.)

WACKERNAGEL (III, Nr. 1033.) az első kiadás, az 1548-as wittenbergi különnyomat (DKL 1548⁰⁵) alapján közli (lásd még Breslau 1644: 738–740; Leutschau 1686: 1/927–930; Leutschau 1694: 319–322 – [*Vom Jüngsten=Tag und Auferstehung.*] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/564–565 – [*Von Jüngsten Tage, und Auferstehung der Todten.*] *Aus dem 4. Capitel Matthäi*; Oedenburg 1691: 506–510 – [*Vom Jüngsten Tag und Gericht.*] (245) – a lőcseivel megegyező szöveg; FISCHER, I, 223–224; TRANOSCIUS 1912: č. 989):

Wittenberg 1548.
(WACKERNAGEL, III, Nr. 1033.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 927–930.)

Von den Zeichen des Jüngsten tags, ein schön Lied. [Főcím: Vom Jüngsten Tag und Auferstehung der Todten.]

Auß dem 4. [!] Capitel Matthai.

1. GOtt hat das Euangelium
gegeben, das wir werden frum:
Die Welt acht solchen Schatz nicht hoch,
der mehrer teil fragt nichts darnoch,
Das ist ein zeichen für dem Jüngsten tag.

2. Man fragt nichts nach der guten Leer,
der geitz vnd wucher nu viel mehr
Hat vberhand genomen gar,
noch sprechen sie 'Es hat kein fahr',
Das ist ein zeichen vor dem Jüngsten tag.

3. Teglich erdenckt man neue netz,
das sind der Gottlosen gesetz,
Damit sie alles gut zu sich
gern wolten reissen gwaltiglich:
Das ist ein zeichen vor dem Jüngsten tag.

1. GOtt hat das Ewangelium,
gegeben, das wir werden fromm,
die Welt acht solchen Schatz nicht hoch,
der mehrer Theil fragt nichts darnach,
Das ist ein Zeichen vor dem Jüngsten Tag.

2. Man fragt nicht nach der guten Lehr,
der Geitz und Wucher noch vielmehr,
hat überhand genommen gar,
noch sprechen sie: Es hat kein Gefahr.
Das ist ein Zeichen vor dem Jüngsten tag.

3. Täglich erdenckt man neue Netz,
das sind der Gottlosen Gesetz,
damit sie alles Gut zu sich,
gern wolten reissen gwaltiglich:
Das ist ein Zeichen, etc.

4. Man rühmbt das Euangelium,
vnd wil doch niemand werden frum:
Für war, man spot den lieben Gott,
noch sprechen sie 'Es hat kein not',
Das ist ein zeichen vor dem Jüngsten tag.

5. Es ist doch eitel büberey,
die welt treibt grosse schinderey,
Als ob kein Gott im Himel wer,
das Armut mus sich leiden seer:
Das ist ein zeichen vor dem Jüngsten tag.

6. Die Schetz der Kirchen nimpt man hin,
das wird vns bringen klein gewin,
Die Armen lest man leiden not
vnd nimpt jn aus dem mund das brod:
Das ist ein zeichen vor dem Jüngsten tag.

7. Die Schetz der Kirchen sind jr gift,
sie sind von jnen nicht gestift,
Noch nemen sie das Kirchengut:
sich, was der leidig geitz nicht thut!
Das ist ein zeichen vor dem Jüngsten tag.

8. Man fragt nach Gott dem HERren nicht mehr,
die Welt stinckt ganz nach eitel ehr,
Die hoffart nimpt gar vberhand,
betriegen, liegen ist kein schand:
Das ist ein zeichen vor dem Jüngsten tag.

9. Wo bleibt die brüderliche lieb?
die gantze Welt ist voller dieb,
Kein treu noch glaub ist in der Welt,
ein jeder spricht 'hett ich nur gelt!'
Das ist ein zeichen vor dem Jüngsten tag.

10. Die Welt wil jr nicht lassen wehrn,
an Gotts wort wil sich niemand kern,
Sie haben nichts gelernet mehr
denn jimmer fressen, sauffen seer:
Das ist ein zeichen vor dem Jüngsten tag.

11. Jr gröste kunst ist bancketiern
vnd in der büberey studiern,
Das kan sie aus der massen wol,
die Welt ist aller schalckheit vol:
Das ist ein zeichen vor dem Jüngsten tag.

12. Die liebe Sonne kan nicht mehr
zusehn, vnd sich entsetzet seer,
Darumb verleurt sie jren schein,
das mag ein grosse trübsal sein:
Es ist ein zeichen vor dem Jüngsten tag.

4. Man rühmt das Ewangelium,
und will doch niemand werden from(m):
fürwar man spott den lieben GOTT,
noch sprechen sie: Es hat kein Noth:
Das ist ein Zeichen vor dem jüngsten Tag.

5. Es ist doch eytel Büberey,
die Welt treibt grosse Schinderey,
als ob kein GOTT im Himmel war,
das Armuth, muß sich leyden sehr:
Das ist ein Zeichen vor dem Jüngsten Tag.

6. Die Schatz der Kirchen nihmt man hin,
das wird jhnn bringen klein Gewinn,
die Armen lasst man leyden noth,
und nihmt jhnn auß dem Mund das Brodt:
Das ist ein Zeichen, etc.

7. Die Schätz der Kirchen sind jhr Gifft,
sie sind von jhnen nicht gestift,
noch nehmen sie das Kirchen=Gut,
sieh, was der leydig Geitz nicht thut:
Das ist ein Zeichen, etc.

8. Man fragt nach GOTT dem HERrn nicht mehr,
die Welt stinckt gantz nach eytel Ehr,
die Hoffart nihmt gantz überhand,
betrügen, lügen ist kein Schand:
Das ist ein Zeichen, etc.

9. Wo bleibt die Brüderliche Lieb,
die gantze Welt ist voller Dieb,
Kein Treu noch Glaub ist in der Welt,
ein jeder spricht: hatt ich nur Geld:
Das ist etc.

10. Die Welt will jhr nicht lassen wehrn,
an GOTtes Wort will sich niemand kehren,
sie haben nichts gelehnet mehr,
denn nur fressen und sauffen sehr:
Das ist ein Zeichen vor den, etc.

11. Jhr gröste Kunst ist Pancketirn,
und in der Büberey studirn,
das kan sie auh der massen wol,
die Welt ist aller Schalckheit voll:
Das ist ein etc.

12. Die liebe Sonne kan nicht mehr,
zusehen, und entsetzt sich sehr,
darumb verleurt sie jhren Schein,
das mag ein grosse Trübsal seyn:
Das ist ein etc.

13. Der mond vnd sternen engsten sich
vnd jr gestalt siht jemerlich:
Wie gern sie wolten werden frey
von solcher grossen büberey.
Das ist ein zeichen vor dem Jüngsten tag.

14. Darumb kum, lieber HERre Christ!
das erdreich vberdrüssig ist
Zu tragen solche Hellebrend,
drumb machs ein mal mit jr ein end,
Vnd las vns sehn den lieben Jüngsten tag.

13. Der Mond und Sternen angsten sich,
und jhr Gestalt sieht jämmerlich,
wie gern sie wolten werden frey,
von solcher grossen Büberey:
Das ist ein Zeichen vor den Jüngsten Tag.

14. Darumb, kom(m) lieber HERre Christ,
das Erdreich überdrüssig ist,
zu tragen solche Höllen=Bränd,
drumb machs einmal mit jhr ein End,
und laß uns sehn den lieben Jüngsten Tag.
D. Erasm. Alberus.

Versforma: a8, a8 / b8, b8 / X10.

A nótajelzésben megadott dallam: *Gott hat das Evangelium*; RMDT II. 181–182. Első előfordulása: (Erasmus Alberus 1549); Zahn 1788; DKL B59 (III/1/1). Első magyarországi lejegyzése: **TRANOSCIUS 1636: 147**; *Slysstež včenj Božjho* (HS, 259). Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 143. Hangnem: hypofrig; Ambitus: IV–3; Kadencia: VI, VI, IV, IV.

1–2 EVangeliomot Isten / Adta – Mt 4,4

194.

Nyomtatott kiadásai:

I. ZMK 1692–1694: 145–146 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Es ist gewißlich an der Zeit, etc.*

II. Lócse 1694: 1/698–699 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Az Utolsó Napnak Enek*.

III. Lócse 1696: 1/698–699 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Az Utolsó Napnak Enek*.

IV. Magyar versetskek ... (Lócse cr. 1690): B_{7r-v} – Cím: *Az utolsó ítéletről Németből MAGYARRA fordított ENEK. Ad Notam. Es ist gewißlich an der Zeit, &c.* – A címet és a sorok elrendezésének módját ebből a kiadásból emeltük a főszövegbe. – A dallamra vonatkozó ismétlés-jelzés a strófák 5. sora előtt hiányzik.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 145–146 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Es ist gewißlich an der Zeit, etc.*

ZMK cr. 1718²: 198–200 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Es ist gewißlich an der Zeit, etc.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 142b ♪; ZMK 1703: 145–146; ZMK 1706: 106–107; MLÓ 1730: 672–674; ÚZMK 1743: 596. sz.; ZMK 1780: 337–338; ZMK 1781: 219–220; EÉ 1982: 502. sz. (*Bizony betelik az idő*, 5 vszk.)

Utolsó ítéletre intő ének. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen. Az egyházi évet lezáró, Szentháromság ünnepe utáni utolsó (örök élet) vasárnapon is énekelhető.

Forrás: *Es ist gewisslich an der Zeit*. A szöveg a *Dies irae, dies illa* kezdetű szekvencia alapul. Az eredeti német szöveg 1565 körül keletkezett (lásd WACKERNAGEL, Nr. 490). Az ismeretlen magyar fordító nem ezt a szöveget, hanem Bartholomäus Ringwaldt (1530/32–1599), lagenfeldi (Długoszyń, Lengyelország) evangélikus lelkész 1582-es átdolgozását fordította le. (Lásd még WWG, 256–257; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz76627.html> – letöltés: 2014. január.) Ringwaldt külön gyűjteményekben jelentette meg énekeit. Ez az éneke az 1586-os *Handbüchlein ...* -ben jelent meg először (VD 16 R 2470: D_{8v}; lásd még Breslau 1644: 733–734; Leutschau 1686: 1/930–932; Leutschau 1694: 317–319 – [*Vom Jüngsten=Tag und Auferstehung.*] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/561–562 – [*Von Jüngsten Tage, und Auferstehung der Todten.*] *In bekanter Melodie.*; Oedenburg 1691: 501–503 – [*Vom Jüngsten Tag und Gericht.*] (243) – a lócseivel lényegében megegyező szöveg, a 7. sor eltérése:

wie Petrus davon schreibet, a 26. sor eltérése: der wird fürwahr gar kaki bestehn; FISCHER, I, 183–184; EKG 1950: Nr. 120; EG 1993: Nr. 149; HEKG 1958, 191–197; Liederkunde, 11, 2005, 92–96; TRANOSCIUS 1912: č. 983).

Frankfurt/Oder 1586.
(WACKERNAGEL, IV, Nr. 491.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 930–932.)

Ein Lied vom Jüngsten tage, in seinem eignen thon, [Főcím: Vom Jüngsten Tag und Auferstehung der
von Barthel. Ringwald gebessert. Todten.]

Jm bekandtem Thon.

1. ES ist gewißlich an der zeit,
das Gottes Son wird komen
Jnn seiner grossen herrligkeit,
zu richten böß vnnd frommen:

Denn wird das lachen werden tewr,
wenn alles wird vergehn im Fewr,
wie Petrus dauon schreibet.

2. Posaunen wird man hören gehn
an aller Wertet ende,
Darauff bald werden aufferstehn
all todten gar behende;

Die aber noch das leben han,
die wird der Herr von stunden an
verwandeln vnd vernewen.

3. Darnach wird man ablesen bald
ein Buch, darin geschrieben
Was alle menschen jung vnd alt,
auff Erden han getrieben,

Da denn gewiß ein jedermann
wird hören was er hat gethan
in seinem gantzen leben.

4. O weh demselben welcher hat
des HERren wort verachtet
Vnd nur auff erden frü vnd spat
nach grossem gut getrachtet!

Er wird fürwar gar kalt bestehn
vnd mit dem Sathan müssen gehn
von Christo in die helle.

5. O Jesu, hilff zur selben zeit
von wegen deiner wunden,
Das ich im Buch der seligkeit
werd angezeichnet funden,

Doran ich denn auch zweiffel nicht,
denn du hast ja den feind gericht
vnd meine schuld bezalet.

6. Derhalben mein Fürsprecher sey,
wenn du nun wirst erscheinen,
Vnd liß mich aus dem Buche frey,
darinnen stehn die deinen,

Auff das ich sampt den Brüdern mein
mit dir geh in den Himmel nein [!],
den du vns hast erworben.

1. ES ist gewißlich an der Zeit,
daß GÖttes Son wird komen :/
Jn seiner grossen Herrligkeit,
zu richten böß und Frommen:

Denn wird das Lachen werden theur,
wenn alles wird vergehn im Feur,
wie Paulus [!] davon schreibet.¹

2. Posaunen wird man hören gehn,
an aller Welt jhr Ende :/
Darauff bald werden aufferstehn,
all Todten gar behende

Die aber noch das Leben han,
die wird der HERR von Stunden an,
verwandeln und verneuen.

3. Darnach wird man ablesen bald,
ein Buch darinn geschrieben :/
Was alle Menschen jung und alt,
auff Erden han getrieben:

Da denn gewiß ein jedermann,
wird hören, was Er hat gethan,
in seinem gantzen Leben.

4. O weh demselben, welcher hat,
des HERren Wort verachtet :/
Und nur auff Erden früh und spat,
nach grossem Gut getrachtet:

Der wird fürwar gar kalt bestehn,
und mit dem Satan müssen gehn,
von Christo in die Höllen.

5. O Jesu, hilff zur selben Zeit,
von wegen deiner Wunden :/
Daß ich im Buch der Seligkeit,
werd angezeichnet funden!

Daran ich denn auch zweifle nicht,
denn du hast ja den Feind gericht,
und meine Schuld bezahlet.

6. Derhalben mein Fürsprecher sey,
wenn du nun wirst erscheinen :/
Und ließ mich auf dem Buche frey,
darinnen stehn die deinen;

Auff das ich sampt den Brüdern mein,
mit dir geh in den Himmel ein,
den du uns hast erworben.

7. O Jesu Christ, du machst es lang
mit deinem Jüngsten tage!
Den Menschen wird auff Erden bang
von wegen vieler plage.

Komm doch, komm doch, du Richter gros,
vnd mach vns in der genaden lob
von allem vbel! Amen.

7. O JESu CHrist, du machst es lang,
mit deinem Jüngsten Tage :/
Den Menschen wird auff Erden bang,
von wegen vieler Plage:

Komm doch, komm doch du Richter groß,
und mach uns in Genaden loß,
von allem Ubel, Amen.

Versforma: a8, b7, a8, b7 / c8, c8, x7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Es ist gewißlich an der Zeit; Nun freut euch, lieben Christen gmein*; RMDT II. 182. Első előfordulása: *Nun freut euch, lieben Christen gmein*, Wittenberg 1529; Zahn 4429a; DKL Ee7 (III/1/2). Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 142b. A német énekeskönyvekben ez a dallam a *Nun freut euch, lieben Christen gmein* Luther-szöveghez is társul. Hangnem: hypojón; Ambitus: V–5; Kadencia: 3, 1, 3, 1, V, 3. Mai énekeskönyvi változatok: *Es ist gewißlich an der Zeit*, EG 1993: Nr. 149; *Bizony betelik az idő*, EÉ 1982: 502. sz.

1 Bizony meg-lészen az üdö – 2Thessz 1,8
5–6 Drága lészen a' nevetés ... – 2Pt 3,7

195.

Kézirata:

Sárospataki taldalék (cr. 1690): 1a–b – Cím: *Cantiuncula ē Compede et morbis dirissimis soluto. Cum ad vitam revocasset; Omnipotens Deus, hujus Libri possessorem; et ferme ex sepulchro extullisset, gratias suo hic agebat Deo. Nota. Mint az szép híves Patakra* [Szenci Molnár Albert – kiad. RMKT XVII, 6, 42. sz.]. – A szöveg végén: *Amen.* – Kiad. BALLAGI, 1877, 760. hasáb.

Hálaadás. Ballagi Aladár az írásképp, a gyöngébb verselés, a latinos, pongyola szókötés miatt 18. század közepének tartotta az éneket. Az írásképp alapján korábbi is lehet, ezért felvettük az anyagunkba.

Az ének egy 1621–1675 közötti, többnyire nyomtatott disputációkat tartalmazó kolligátum előzéklapjain található. A kötet összefoglaló címét Szombathi János, a sárospataki református kollégium főkönyvtárosa írta fel az előtábla belsejére: *Collectio Cryptonymi A. B. Collectio Disputationum, aliorumque Tractatum Miscellaneorum*, An. 1621–1675 editorum, A(nn)o 1690 instituta. (A könyv jelzete: SS. 44/a–l. A Nyizsnyij Novgorodból Sárospatakra visszaadott könyvek közé tartozik, lásd DIENES, 2010, 128 skk.) Az ének a könyv egyik tulajdonosának hálaadása az örök haláltól való megszabadulásért. A könyv előtábláján lévő supralibros: A: B: 1690. Nem tudni, hogy az A. B. monogramú vagy egy másik, későbbi tulajdonos jegyezte fel a verset.

A kötet első előzék 2a–b lapján az *Ó, értem szenvedett Jézus, tőlem ne fuss* kezdetű versnek egy másik tulajdonos által leírt másolata található (az ének RMKT XVII, 10, 56. sz. alatti kiadásában nem szerepel ez az előfordulás).

Versforma: a8, a7 / b8, b7 / c7, c7 / d8, d8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Mint a szép híves patakra*; RMDT II. 169–170. Első előfordulása: Louis Bourgeois, Genf 1551; Zahn 6543. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 42. sz.** Hangnem: hypojón; Ambitus: V–6; Kadencia: V, 1, V, 1, 3, 2, 1. Egyéb előfordulás: Eperjesi graduál (1635–1652): 555. tétel; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 121a. Mai énekeskönyvi változatok: *Freu dich sehr, o meine Seele / Wie nach einer Wasserquelle*, EG 1993: Nr. 524; *Mint a szép híves patakra*, RÉ 1948: 42. sz.; *Mint a szép hűvös patakra*, EÉ 1982: 76. sz.

11 A' bűnért – az eredendő bűnért, 1Móz 3; Róm 5,12–21

196.

Nyomtatott kiadása:

ZMK cr. 1718²: 108–110 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK.* – Cím: *MAS. Notája: Ha Isten nem volna velünk &c.* [184. sz. énekünk]. – A szöveg végén: *Amen.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 115b ♪; MLÓ 1730: 547–549; ÚZMK 1743: 470. sz.; ZMK 1781: 128–130.

Zsoltáros hangú könyörgés. 1700 körül keletkezett. A 17. század vége protestánsüldözéseinek hatására született ének. Az akrosztichon szerint – TATAI ISTVAN – a versszerző Tatay István (életéről lásd a **48. sz.** versünkénél írottakat).

Versforma: a8, b7, a8, b7 / c8, c8, b7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Wo Gott der Herr nicht bei uns halt*; RMDT II. 178. Első előfordulása: *Wo Gott der Herr nicht bei uns hält*, Wittenberg 1529; Zahn 4441a, **DKL Ee11 (III/1/2)**. Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 115b. Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 3, 1, 3, 1, 2, VII. Mai énekeskönyvi változat: *Wo Gott der Herr nicht bei uns hält*, EG 1993: Nr. 297.

INVOKÁCIÓK

197.

Nyomtatott kiadásai és kézírata:

I. Öreg gradual ... (Gyulafehérvár 1636): 2/268 – Főcím: *PRECATIVNCVLM. Invocationi statis temporibus præcinendæ*. – Cím: *QVOVIS TEMPORE. Erravi sicut ovis. Psal. 119. 176.*

II. Debrecen 1700: 2/428 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DITSERETEK*. – Élőfej: *LITANIA* [!]. – Cím: *Minden időben mondandó*: [= INVOCATIO]. Nóta: *Ez Esztendőt megáldjad*: Ez: [RPHA 4006.] – A szöveg végén: 's a' t. – Az élőfej az invokációkat követő *Litania maior*ra utal.

III. Kolozsvár 1700: 2/367 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSERETEK*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FÉLE DITSÉRETEK*. – Cím: *Minden időben mondandó*: Nóta: *Ez Esztendőt meg-áldjad*, Ez:.

IV. Eperjesi graduál (1635–1652): 348b–349a ♪ – Cím: *Erravi sicut ovis*. – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 561. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/452 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSÉRETEK*. – Alcím: *INVOCATIOK*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE Ditséreték*. – Cím: 361.) *AZONRÓL: Nót: Ez Esztendőt meg áldjad*:.

Kézírtos bejegyzés RMNy 2254 (XVIII. század): hátsó előzéklap – Cím nélkül.

Lőcse 1694: 1/698 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Quovis tempore dicenda*.

Lőcse 1696: 1/698 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: *MAS. Quovis tempore dicenda*.

Debrecen 1697: 2/269 – Főcím: *TOLDALEK*. – Élőfej: *KüLöMB-KüLüMB Féle DICSIRETEK*. – Cím: *Minden időben mondandó* [= INVOCATIO].

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 20; Lőcse 1701: 666–667; Lőcse 1719: 658; ÚZMK 1743: 330. sz.; D 1778: 360. sz.; 1684-ben két versszakos változata megjelent a Tranoscius-énekeskönyvben is (*Zbloudil sem jako ovce*, TRANOSCIUS 1912: č. 536).

Invokáció. 1636 előtt keletkezett. Talán az istentisztelet végén, az áldás után énekelték az invokációkat. Szerzőjét nem ismerjük.

Forrás: a 119. zsoltár 176. verse alapján készült könyörgés (lásd még Ézs 53,6; 1Pt 2,25).

Versforma: A7, A7, b7 / C7, C7, b7 / D14, E7, E7, E7 / D14, E7, E7, E7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Erravi sicut ovis*; RMDT II. 266. sz., 625–627. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 561. tétel**, négyszólamú kórustétel diszkant cantus firmusa. A 17. századi magyar gyűjteményekben található diszkant dallamok általában nem váltak élő zenévé, nem terjedtek el. Jóformán egyetlen kivétel a *Tévelygünk mint a juhok* dallama: ebből alakult ki az *Ez esztendőt megáldjad*, RMDT I. 176. sz. – RÉ 1948: 190. sz. (152. sz.); GyLK 2007: 808. sz. (RMDT II. 132. sz.). Az Eperjesi graduál tétele – nemcsak a diszkant, hanem a tenor szólamot is vizsgálva – hasonlóságokat mutat J. Schop dallamával (Zahn 7510): *Wach auf, mein Herz, es klinget* (RMDT II. 626. sz.). Hangnem: jón; Ambitus: VII–5; Kadencia: 1, 2, 1, 1, 2, 1, VII, 2, 5, VII. A kotta alatti szövegvariáns az *Eperjesi graduál* alapján.

198.

Kézirata és nyomtatott kiadásai:

I. Eperjesi graduál (1635–1652): 350b–351a ♪ – Cím: *Tu Domine exaudi me.* – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 564. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

II. Öreg gradval ... (Gyulafehérvár 1636): 2/266–267 – Főcím: *PRECATIVNCVLÆ. Invocationi statis temporibus prwcinendæ.* – Cím: *IN SIMILI CASV [= HOSTIBVS SÆVIENTIBVS].*

III. Debrecen 1700: 2/428 – Főcím: *KüLöMB-KüLöMB-FELE DITSERETEK.* – Élőfej: *LITANIA [!].* – Cím: *MAS [= INVOCATIO].* – Kezdősor: *Szent Úristen, szent Úristen, szánj meg minket.* – Az élőfej az invokációkat követő *Litania maiorra* utal.

IV. Kolozsvár 1700: 2/366 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSERETEK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FÉLE DITSÉRETEK.* – Cím: *MAS [= INVOCATIO].* – Kezdősor: *Szent Úristen, szent Úristen.*

Egyéb előfordulásai:

Rinyaújnépi énekeskönyv (XVIII. század): 1/451 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE DITSÉRETEK.* – Alcím: *INVOCATIÓK.* – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FÉLE Ditséretei.* – Cím: 360.) *Minden Időkori INVOCATIÓK.* – Kezdősor: *Szent Úristen, szent Úristen, szánj meg minket.*

Debrecen 1697: 2/269 – Főcím: *TOLDALEK.* – Élőfej: *KüLöMB-KüLüMB Féle DICSIRETEK.* – Cím: *MAS [= INVOCATIO].*

Lásd még: Kottás kálvinista énekeskönyv (1766): 33b–34a ♪ (az 1. és 3. sor és négyszólamú kotta); Lőcse 1696: 1/1; Lőcse 1719: 657 (*Szent Úristen, szent Úristen*); D 1778: 359. sz. (*Szent Úristen, szent Úristen*); K 1778: 2–3 ♪ (*Szent Úristen, szent Úristen*).

Invokáció. 1636 előtt keletkezett. Forrását és szerzőjét nem ismerjük (lásd CSOMASZ TÓTH, 1957, 236). A 102. zsoltár 2–3. verse az ének kiindulópontja.

Versforma: A4, A4, x4 / B4, B4, x4 / c8, D8, D8 / e8, e8 / F8, F8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Tu Domine exaudi me*; RMDT II. 265/II. sz., 625. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 564. tétel**; négyszólamú kórustétel diszkant cantus firmusa. Hangnem: fríg (a feldolgozás alapján; a záróhang viszont a hangnem terce); Ambitus: VI–4 (a záróhang alapján); Kadencia: VI, VI, VI, VI, VI, VI, VI, VI.

199.

Nyomtatott kiadása és kézirata:

I. Öreg gradval ... (Gyulafehérvár 1636): 2/266 – Főcím: *PRECATIVNCVLÆ. Invocationi statis temporibus præcinendæ.* – Cím: *HOSTIBVS SÆVIENTIBVS. Exurge Domine.*

II. Eperjesi graduál (1635–1652): 352b–353a ♪ – Cím: *Exurge Domine.* – Négyszólamú kotta van. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 568. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba. – A kotta alatti szöveg ebből a forrásból származik.

Invokáció. 1636 előtt keletkezett.

Forrás: a 74. zsoltár, 22. verse (*Exurge Domine, iudica causam tua*) az ének kiindulópontja.

Versforma: a15(9,6), a15(9,6), a16(10,6) / R16(9,7), R16(9,7).

A nótajelzésben megadott dallam: *Exurge Domine*. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 568. tétel**, négyszólamú kórustétel tenor cantus firmusa. Sem a tenor, sem a diszkant szólam nem igazán jelentős dallam, ezért nehéz volt megállapítani, melyik a cantus firmus (itt az RMDT sem nyújtott segítséget, mert ez a tétel nem szerepel benne). Végül azért esett a választás a tenorra, mert abban mégis van néhány nagyobb hangköz, karakteresebb fordulat. Emellett szól még, hogy a tenor szólam tenorklausellel, a diszkant szólam diszkantklausellel zárul. (RMDT II. 132. foglalkozik a diszkant-tenor kérdéskörrel.) Hangnem: mixolíd; Ambitus: 1–7; Kadencia: 1, 1, 4, 1, 4.

4–5 Madiannak népe – Midján népe (midianiták), akiket Gedeon megfutamított, Bír 7

200.

Nyomtatott kiadása:

Öreg gradval ... (Gyulafehérvár 1636): 2/266 – Főcím: *PRECATIVNCVLM. Invocationi statis temporibus præcinendæ.* – Cím: *Qvovis tempore.* – Kézírással az MTA KIK Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye példányában, a vers végén: *Az Istenb(en) bizom jo reménsséggel.*

Invokáció. 1636 előtt keletkezett.

Versforma: kötetlen szótagszámú, 5-ös, 6-os, 7-es ütemekből felépülő énekelt próza.

HALOTTI – TEMETÉSI ÉNEKEK

201.

Nyomtatott kiadásai és kéziratok:

I. Lőcse 1635: 4/1–33 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felet szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOT ENEKEK.* – Cím: *MAS. Periphrasis Hungarica Matth. H.*

II. Keresztyen imádságok egy-nehány szep enekkel (Debrecen 1641): 252v–255v – [Imádság: *Kereſtyeni igaz örömet.*] – Élőfej: *HALA-ADASOKESDICSIRETEK.* – Cím: *MAS.*

III. Lőcse 1654: 2/310–312 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: *MAS. Periphrasis Hungarica Matth. H.*

IV. Kolozsvár 1660 Ha: 73–77 – Élőfej: *HALOT ENEK.* – Cím: *MAS.*

V. Lőcse 1673: 1/613–616 – Főcím: *KÖVETKEZNEK Halott temetésekorra-való Enekek.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK* – Cím: *MAS.*

VI. Lőcse 1694: 1/735–738 – Főcím: *KÖVETKEZNEK Halott Temetésekorra-való Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: *MAS.*

VII. Lőcse 1696: 1/735–738 – Főcím: *KÖVETKEZNEK. Halott Temetésekorra. való Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK* – Cím: *MAS.*

VIII. Halotti énekek¹ (XIX. sz. eleje): 40b–42b – Főcím: *Halotti Enekek.* – Cím: *Más.* (= Halotti Enekek.) – 18. században átírt, 16 versszakos unitárius változat: *Szólít minket szent Istenünk.* – Az incipitnél a „Krisztus Urunk”-at kivakarta, s átírta, még maga a másoló: „Szolit minket Szent Istenünk, oltalmazonk, szabaditonk, bűnből való meg térésre”.

IX. ILLYÉS István: Soltári énekek ... (Nagyszombat 1693): 2/48–52 ♪ – Főcím: *HALOTTAS ENEKEK.* – Élőfej: *Halottas Enekek.* – Cím: *Hívatnak a ' jó élet Követésére minden rendbéliek.* – A szöveg végén: *Amen.*

X. Kolozsvár 1697 Ha: 84–88 – Élőfej: *HALOT ENEK.* – Cím: *MAS.*

XI. Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 502–507 – Főcím: *Halottas Enekek á szomorú Temetések alkalmatosságára egybe szedettek.* – Cím: *Hívatnak á Jó Elet követésére minden Rendbéliek.* – A szöveg végén: *Amen.*

Egyéb előfordulásai:

Jánosi Gergely-énekeskönyv (1767–1768): 88–92 – Cím: *MAS.*

Bálint András-énekeskönyv (1770): 35a–36b – Élőfej: *HALOT Enek.* – Cím: *MAS.* – Kezdősor: *Szólít minket szent Istenünk.* – 14 versszakos változat.

Várad 1654 Ha: 35–37 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: *MAS.*

Lőcse 1675–1676: 2/458–460 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: *MAS. Periphrasis Hungarica, Matth. H.*

Kolozsvár cr. 1680 Ha: 157–163 – Főcím: *KöVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: *MAS.*

Lőcse 1682 Ha: 111–117 – Főcím: *KöVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.* – Cím: *MAS.*

Lőcse 1690: 1/631–634 – Főcím: *KÖVETKEZNEK Halott Temetésorra-való Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: MAS.

Kolozsvár 1691 Ha: 195–203 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.* – Cím: MAS. – Csonka.

Lőcse 1691: 1/631–634 – Főcím: *KÖVETKEZNEK Halott Temetésorra-való Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: MAS.

Kolozsvár 1692 Ha: 162–168 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új ENEKEK.* – Élőfej: *Halotti Enekek.* – Cím: MAS.

Lőcse s. a. Ha: 117–122 – Főcím: *EGYNÉHÁNY ÚJ ÉNEKEK következnek.* – Élőfej: *Halotti Énekek.* – Cím: MAS.

Lásd még: Eperjesi graduál (1635–1652): 298b, 311a – Szentháromság utáni 2. és 16. vasárnapon, a „Cantiones” között ajánlja az éneket; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 155 ♪; NH 1769: 101–102 ♪; DH 1791: 88 ♪. Nótajelzésként a *Jer, férfiak és asszonyok* kezdetű éneknél (ZMK 1692–1694: 261, kiad. RMKT/17, 14, 52. sz.).

Temetési ének. 1635 előtt keletkezett. Csomasz Tóth Kálmán Siderius János (?–1608) református lelkész fordításának tartja a szerzeményt (CSOMASZ TÓTH, 1953, 323). Siderius három temetési dicsérete ismert a 16. századból: *Jézus Krisztus, Úristennek Fia; Sok nyomorúsággal élete embernek; Szükség keresztyénnek, mindennek éltében* (RPHA 676, 1265, 1344). Mindhárom versfőjében megtaláljuk Siderius nevét, s mindhárom 17. századi énekeskönyvben jelent meg először. A *Szólít minket Krisztus Urunk* kezdetű vers esetében a 17. századi keletkezést és Siderius szerzőségét sem cáfolni, sem bizonyítani nem tudjuk. Az akrosztichon – SPES NOSTRA JN DOMINO [Reménységünk Istenben van] – a 37. zsoltárra utal (3–5). Az 1635-ös lőcsei énekeskönyv címének latin megjelölése szerint: a Máté evangéliuma 11. fejezetében (28–30. vers) megfogalmazott teológiai mondanivaló magyar nyelven való „körülírását”, kifejtését tartalmazza a vers. (További elemzést igényel, hogy milyen retorikai hagyományra megy vissza, és hogyan valósul meg a periphrasis ebben az énekből.) (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 323.)

Forrás: *Kommt her zu mir, spricht Gottes Sohn.* A forrás szövegét lásd a *Jertek hozzám, Krisztus mondja* kezdetű 202. sz. énekünknel.

Siderius János református lelkész (Szikszó, ?–Szepsi, 1608. augusztus 31.) életét BARCZA József (1973, 851) és SZABÓ András (2003, 236) nyomán a következőképpen foglalhatjuk össze: szikszói származású. 1583. május 9-től kezdve a wittenbergi magyar coetus tagja volt, május 15-én iratkozott be az egyetemre, 1583. augusztus 24–1584. augusztus 27. között a coetus seniora volt. Ezután hazatért, és lelképásztorkodott Kassán, Tarcalon (1585 tavaszától – 1599), Szepsiben (1599–1608), 1598–1604 között az abaúj-tornai egyházmegye espereseként tevékenykedett. Pártfogolta Szenci Molnár Albertet (lásd még ÚMIL², 1939; RMSz, I, 730).

Temetési énekein kívül ismert művei, időrendben:

1. Dresser, Matthaeus: *De festis et praecipvis annipartibus liber ...*, Wittenberg, Simon Gronenberg, 1584. – VD 16 D 2706 – RMK III. 5451. (További kiadásait lásd RMK III. 5444, 5487 és 5501. Dresserről, az üdvözlő versekről, az ajánlás címzettjéről, Mágócsy Andrásról, az üdvözlő versek szerzőiről lásd SZABÓ, 1990.)

[180–181] ALIA. [ELEGIA AD GENEROSVM DOMINVM ANDREAM *Magochium.*]

Felix Achilles laudibus inclyti
Præconis, ipso iudice gentium
Victore Alexandro est, Homero
Quod moriens, celebrante, viuat.

Ergò (beatum) linquere posteris
Virtute partum nomen amabili,
Quæ mortis expers fine nullo
Carminibus celebrata viuat.

Eheu fugaces diuitiæ nimis,
Fallâxque mundi gloria: terminus
Vitæ latet, Quæ spes superbis?
Morte nihil nihil vsque tutum.

Virtus superstes sola manet diu,
Virtus beatus sola facit, boni
Virtute viuent, floris instar
Vita licet pereat caduca.

Viuetis ergò MAGOCHIDAE diu
Eheu ruentis lumina patriæ,
Virtus, quibus nomen decus(ue)
Eximium peperit, probata.

Quid Marte posset milite dextera
 Testis cruenta cæde madens humus,
 Bellona vel quid trux faueret
 Clade sua didicere Turcæ.

Claret triumphis AGRIA MAGOCHII
 Virtute partis: claruit inclyta
 Ipso regente arx IVLA, quam mox
 Turca ferox miseris ademit.

Iam quanta (mundo rara nimis) fides
 Intus resultet, quæ pietas, ope

Musas fouens, insit, fidei,
Pannonicæ resonant Camœnæ.

Sed ne celebris limite patrio
Finita virtus deliteat, comes
Virtutis en iam vera paßim
Gloria MAGOCHIDVM vigebit.

Quæcunque paruus præsidio sui
Tutus patroni regna petit liber,
Autore Dressero, nepotes
Nomina MAGOCHIDVM videbu(n)t.

Iohannes Siderius Szikzai.

2. Epitaphia scitissimæ virgyncvlæ Annæ, filiæ reverendi ac doctissimi viri, Dn. Iohannis Siderij, pastoris ecclesiæ Tartalinæ fidelissimi &c. quæ decimumquartum mensem ingressa obiit 11. die Decembris, hora diei 10. Anno 1586. Scripta a patre mustissimo & quibusdam illius amicis ... Wittenberg, Clemens Schleich, 1586. – RMK III. 754.

[A2r:] EPITAPHIVM FILIÆ CHARISSIMÆ ANNÆ, QVÆ DECIMVM QVARTVM mensem ingressa obiit 11. die Decembris hora diei 10. Anno 1586. scriptum a Parente mœstißimo.

FLebilis exemplar vitæ, sua gaudia Ianus
Cuncta Siderius, hac mole sepulta tenet.
Cujus perpetuis cumulata doloribus ætas,
Hac una saltem prole beata fuit.
Quæ veteres curas quantum relevaverat, auxit
Morte sua in tantum fata severa patris.
Sed quia cedendum fati: mea sola voluptas
Nata vale, lætus jam tua busta sequar;
Quæ non marmoreis fulgent ornata lapillis,
Viva sed hic arbor, pomaq(ue) grata nitent.
Pomus enim mortis causam spectantibus adfert,
Ac simul è terra surgere membra docet.
Non secus ac gelidis arbor depasta pruinis
Interit, ast iterum vere tepente viret:
[A2v:] Sic modo quæ gremio terræ conclusa quiescunt
Corpora, voce Dei mox rediviva micant:
Inde pij clangente tuba, rapiuntur ovantes
Regis in occursum regnaq(ue) celsa poli.
Felices animæ quibus hic data portio vitæ est,
Fac nos participes, unica Christe salus.

3. Verses ajánlás Tolnai Fabricius Tamás *Modesta et Christiana disceptatio* ... (Vizsoly, typ. Mantskovit, 1594. – RMNy 756) református vitairatához.

[(:)2v:] EPIGRAMMA
In Libellum Dom: Thomæ Fabricij Tholnen.

VAna superstirio tenebris gentilibus orta
Sculpendi Statuas, aris templisq(ue) locandi
Sanctorum, quali progressu quoue tenore
Creverit; & quas nunc passim prostare videmus
In Templis Statuas, quali defendere fuco
Patroni illarum satagant, vanissima turba:
Hic tibi FABRICIVS solidè demonstrat, & omnes
Fallacis Satanæ technas sic detegit, ut jam
Non cæcus saltem, sed sensus omnis, & expers.
Sit mentis, quicunq(ue) sacra tolerârit in æde.

Ioan: Siderius Szikßai.

4. Előszó Gönczi István *Panharmonia* ... (Vizsoly, typ. Mantskovit, 1599. – RMNy 863) című református vitairatához.

([]iv:) SEPCTABILIBVS [!] ET MAGNIFICIS DOMINIS, COMTIBVS [!] ET COMITATIBVS CIVITATIBVS

ITEM ET SENATORIBVS, ALIISq(ue) Regni ordinibus, orthodoxam fidem in Vngaria retinentibus, Patronis observandiſimis salutem in domino.

QVoties de craſſa illa, et plusquam cum ratione insanienti Iacobo Brentianorum sententia, de VBIQVITate carnis Christi, mecum, Patroni observandiſimi cogito: toties venit mihi in mentem, Procrustæ Cuiusdam latronis, qui Herculem inter cæteras res præclare ab ipso gestas, sua morte nobilitavit. Huic in more positum fuiſſe fertur, hospites ex itinere ad ipsum divertentes ita tractare, ut quoties oblongi et staturæ procerioris homines ad ipsum venirent, spondam illis qua(m) poſſet breviſſimam, pro quiete aſſignaret, brevibus autem é contra longiſſimam, ut sic occasionem hospites suos malitiose perdendi, haberet. Mox enim nocte intempeſta ad illos ingreſſus, longiorum hominum pedes, suam spondam excedentes, serra præcidebat, eo quod lectum suum alias iustæ staturæ hominibus, et corporibus non monstrosiſ satis aptum, ludibrio habuiſſent. Breviares autem qui spondam longiſſimam non æquarent, Equis ad pedes et brachia iunctis, tamdiu distendebat, donec spondam suam ex æquo aut pertingerent utrinq(ue), aut in frusta discerperentur.

([12:]) Hoc idem sané et nostri isti Procrustæ faciunt, qui postqua(m) in craſſiſſimum IMPANATIONIS errorem semel delapsi sunt (docentes verum illud et naturale Christi corpus, quod in cruce pro nobis pependit, realiter IN, CVM et SVB Pane, imô in quavis panis crustula, ita adesse, ut ore corporis veré ab omnibus tam pijs qua(m)

impijs in cœna Dominica sumatur). Parati sunt quid vis potius tentare, et cælum terre miscere, quàm a concepta semel opinione quantumvis absurda, vel latum unguem discedere. Quo fit ut dum universa(m) scripturam sacram, velut ad amußim quandam ad hanc suam spondam aptare volunt, multas fidei Christianæ articulos falsa sua interprætatione malitiosè conuellant, et locos scripturæ sibi contrarios, aut cum putido isto impanationis, et ex hac natre VBIQVITATIS dogmate, ex diametro pugnantes ita miserè torqueant, ut non minorem verbo Dei, iniuriam facere videantur, quam Procrustes ille ad suæ spondæ mensuram hospites suos ita aptando, ut nihil ipsi rectum, nisi suæ spondæ aptum Videretur, illi vero contrarium detruncaret aut distenderet. Quod in sequentibus abunde probabitur.

Et tamen si quis hanc non minus blasphemam quam crafia(m) ipsorum sententiam amplecti nofuerit ([]_{2v};) iam illum pro impio, et Hæretico quouis Turcæ detestabiliore habendum, velut ex tripode aurea, prætoriam quadam autoritate detonant. Huius rei evidens exemplum habemus in Graverio et eius co(m)mendatore Severino Sculteti qui in sua præfatione operi Graveriano veritatem verè gravanti præmissa, aperte omnes ab ipsoru(m) opinione dißidentes, Hæreticos et falsos fratres nominat. Ac ne absq(ue) colore ullo loqui videatur, initium suæ præfationis facit á loco Apocal: 12. ubi duellum salvatoris nostri Iesu Christi cum Dracone co(m)mißum describitur: Quod statim in paradiso ceptum, adhuc hodie duret, et duraturum sit usq(ue) ad finem mundi, eo quod Draco ille magnus seu Satan, sive in propria persona, sive in squamarum (ut ipse loquitur) et mancipiorum suorum persona, si non caput, caudam tamen adhuc erigere, et motare non desistat adversus mulieris semen, Rectè quidem hactenus Scultetus sed quod in nos hunc locum detorquet et nos cum semine mulieris belligerare tam audacter prouunciat [!], ferendu(m) plane non ést. Nam si rem recta reputaverimus via, luce meridiana clarius apparebit, non nos, sed ubiquitarios esse illos filij Dei hostes, qui non modo apertum cum semine mulieris bellum gerant, et calcaneum pedum eius mordeant, sed totu(m) ita dentibus atterant, ut ne quid summre eorum crudelitati deeße ([]:) poßit, etiam in imum ventrem deijciant et consummant, si modo eum qui in nullo est loco (ut isti volunt) comprehendere poßint ore suo. Quod etiam illocale et infinitum esse oportebit, alias Infinitum, quale corpus Christi esse docent, totum capere non posset.

Ac ut ad rem propius accedamus docet universa scriptura sacra Salvatorem nostrum ideo semen mulieris vocari, quod ex purißimo virginis utero veram et omnibus phisici ac organici corporis proprietatibus, suisq(ue) dimensionibus circumscripta(m) naturam humanam aßumserit, ut ex homine vere homo (licet extra complexum virilem) ita nasceretur, ut hominis naturam perpetuò inviolatam, perfecta(m) et integram, etiam in ipsa unione cum λόγω conservaret, manentibus semper utriusq(ue) naturæ proprietatibus, ut vera iam inde ab initio cum scriptura sensit et docuit ecclesia.

Iam vero si Christu(m) vtopicum et Vbiquitariu(m) consideres, is certe non erit semen mulieris seu Homo verus, cuius proprium est finitum esse, loco circumscriptum, et certis dimensionibus definitum, sed monstrum quoddam horrendum et ingens, quod toto cœli spacio universiq(ue) totius ambitu, non capiatur: Ipse autem omnia capiat et quasi ulnis suis mundu(m) co(m)prehendat [!], quò omnia suo corpore implere poßit.

Quod ut naturæ finitæ (qualis est humana) co(m)pe=([]_{3v};)tere non potest, ita Christum ubiquitarium, non esse hominem verum, ideo nec mulieris semen, liquido apparet. Nam si caro Christi sit ubiq(ue) prresens, sit infinita, incircumscripita, illocalis etc. iam non erit Caro aut homo, sed ipsa Deitas aut Deus, Cuius solius hæc sunt propria, et quidem eßentialia, ideoq(ue) nulli unquam creaturæ comnicabilia [!]. Vt enim Deus teste Apostolo [a margón: 2. Tim: 2. v: 13.] negare seipsum non potest: ita etiam ipsi imoßibile est, alium á se Deum facere, seu quod idem est, eßentiales has suas propietates (ut sunt æternitas, infinitas, omnipræsentia illocalitas etc.) cum quopiam communicare. Esa: 42. v:8. Et 43. v: 11. &c.

Neq(ue) vero sum nescius quale hic isti καταφύγετον excogitarint, quod hrec tam sublimis maiestas, humanæ Christi naturæ seu Carni data sit non per naturam, sed per gratiam. Egregiam sane distinctionem: Quasi vero persona Christi et dona illi divinitus collata contrariè sibi opponantur, et ita invicem pugnent, ut sese mutuo perimant, ac dona Christo per gratiam collata, humanam ipsius naturam evertant? Aut verò Deus sibi contrarius factus, qui suam gloria(m) alteri non daturum antea edixerat (Es: 42.) nunc sui quasi oblitus, alterum á se Deum fabricet ac exædificet, quod vel cogitare impium est, ipsa enim divinitas humanitati immortalitate(m) dedit, natura(m) non abstulit, ut prreclare dixit Augustinus. Vt ut ergo Vbiquistæ tumultuentur, et rimas ([]_{4r};) elabendi anxie qnærant [!], nunquam tamen evitare poterunt, quin se pro semine mulieris, corpus aliquod cœleste aut phantasticum cum Nestorio, Marcione, Valentino et alijs Hæreticis Christo affingere, aut humanam Christi naturam a divinitate(m) prorsus absorpta(m), et in divinit(a)te(m) penitus mutata(m) cum Eutyche, docere co(n) vinca(n)tur, et sic Hæreseos convicti, iam olim ab ecclesia da(m)nati reperiantur. Et tame(n) nobis fidelibus veritatis aßertoribus πόλεον ἄσπονδον indicare non verentur his verbis. Sit maledictus amor, pax et concordia sacra. Qua violat verbi dogmata sancta Dei.

Idq(ue) Lutheri ipsius autoritate, ex cuius iudicio gravißimo desumtum hoc distichon ait Scultetus, ut qui ia(m) antea his verbis nobis renunciarit. [Margón: *Lutherus in postr: confesione Et in refu: hist: [...] fol: 31.*] Neq(ue) colam cum quoquam ipsorum amicitiam, neq(ue) literis, neq(ue) verbis factis ve, sive Stenckfeld [!], sive Zuinglius, sive alio nomine vocetur, nam omnes ad eande(m) massam refero, quicunq(ue) tande(m) illi sint, qui credere nolunt, panem in Domini Cæna esse verum ac naturale ipsius corpus, quod impius seu Iudas tam ore suo accipit, quam sanctus Petrus & omnes alii sancti. Qui ista inquam credere non vult, is memissum faciat, vel literis, vel scriptis, vel verbis, nec speret illam communione(m), alium me non exhibebo. Hæc Lutherus. Et hoc nom(in)e laudat maximé suu(m) Graveru(m) Scultetus, quod antiquu(m) adhuc obtinens, non obscura avitæ huius virtutis semina ia(m) paßi(m) spargere cœperit, fortiter se orthodoxis Dei Ministris quos ipse Calvinistas occultos et manifestos probrose vocat, opponens. Et ob id vocat illu(m) scriptore(m) belli ecclesiastici ac militem sub vexillo filij Dei merentem.

([J_{4v}:) Scriptorem hunc esse belli ecclesiastici (adde et authorem) abunde docet ipsius scriptum, cui titulu(m) fecit, Bellum Ioannis Calvini contra Iesum Nazarenum etc. in quo hoc unum agit, ut ecclesias Vngaricas, nunc Dei beneficio in his partibus utcunq(ue) pacatas et tranquillas, turbet, ministros ecclesiarum in odia magnatum inducat, et illis tanquam Hæreticis manifestam persecutione(m) accersat. Vnde etiam militem illum esse strenuum facile enincet Scultetus, ex illorum nempe militum numero, qui olim Christu(m) colaphis ceciderunt, flagellarunt, crucifixerunt latus, ipsius lancea perfoderunt et sitiendi acetum felle mixtum propinarunt, cum adhuc hodie Graverus alijq(ue) ipsius complices Christum dominum crudeliter torqueant, corpus eius distendant, et veluti mures famelici dentibus rodant, illiusq(ue) servos fideles acerbé persequantur, acetum et fel (quæ una ipsoru(m) militia est) illis quotidie propina(n)tes.

Quod cum ita sit, vestrum est Patroni observandißimi agnita(m) semel veritatem serió defendere, et furorem istoru(m) mature reprimere, ne malu(m) quod intra pomeria aliquot civitatum hactenus delituit, longius serpat, ecclesias nostras, non in vanis hominu(m) inquietoru(m) co(m)mentis (ut est istorum ubiquitas scriptura sacra et orthodoxa antiquitati nunquam cognita) sed in solido Dei verbo, ut ex sequentibus ([J_{5r}:) tandem patebit, fundatas evertat, aut saltem inficiat, Immanuele nostro Iesu Christo suppetias nobis ferente, qui iam olim spem nobis fecit certißimam his verbis: Omnis Plantatio, quam non plantavit pater meus, eradicabitur. Matt: 15. v. 13.

Huic sit latus, gloria et potestas in sempiterna secula, Amen.

Datum Tartsalini 19. die Ianuar: Anno reparata salutis. 1599.

Mag: et Genero: do: vest: subiectißimus cliens,

Ioannes Siderius Pastor Ecclesra Tartzalien:

[Az olvasóknak szóló utószóban szerepel, hogy a latin nyelvben járatlan volt a nyomdász, a művet a környék lelkészei korrigálták (Mm_{2v} – Lectori Christiano S.). Hibák maradtak a szövegben, és pl. az è helyett legtöbbször é betű szerepel.]

5. Káté, amelynek az 1597-es debreceni kiadástól kezdve (RMNy 801) számos kiadása ismert. A 17. században több esetben az énekeskönyvvel együtt jelent meg. BARCZA József az első épségben fennmaradt kiadás, az 1642-es váradi (RMNy 1980) nyomán közli az előszót és a káté szövegét (III, 858–876).

Az előszó legkorábbi szövege jelenleg az 1632-es kiadás (*Catechismus, az az: rövid kérdések es feleletek által való tanítás: az keresztyeni hitnek fő agazatirol.* Debrecen, Fodorik Menyhért, 1632. – RMNy 1526) kolozsvári csonka példányából ismert:

[A_{1v}:] 2. Tim: 3. v. 15.

Kicsinsegdtül fogvan az Szent Irast tudgyad, az mely tegedet bölcsé tehet az idvössegnek dolgaban, a Christus Iesusban valo Hit által.

[A_{2r}:] PRÆFATIO.

Az Keresztyen Olvasoknak minden jot kevan Istentül, SIDERIUS IANOS, Tarczali Pradikator.

Mivel-hogy ez vilagra valo teremtetesünknek kivalt-keppen valo vege es czellya az igaz Isteni ismeret, es annak a meg ismert Istennek szentseges Nevenek dicsireti es tiszteleti: szükseg [A_{2v}:] minden Keresztyen embereknek az ő Gyermeköket mingyarast kicsinsegektül foghvan nagy szep Isteni felelemben, es jo erköltsben nevelni, es az Keresztyeni Hitnek fő agazatira, mihelt az Ur Isten szolasra valo eröt ad az kicsinyeknek, meg tanítani, es abban gyakorlani. E vegre rendeltetet volt regenten, hogy az Atyaknak es az Anyaknak tanitasok melle, az Tanítóknak-is oktatások jarulna, es minden helyekben bizonyos oraban, naponkent tanusagh lenne, az hova az gyermekek [A_{3r}] es iffiu nepek föl gyülekezzenek, es rövid kérdések es feleletek által tanulnak az

Hitnek agairol: Mely Tanításnak formáját neveztek volt az reghie Catechismusnak. Minthogy peniglen az jo szokas sok helyeken meg szünt volt, es az hol vagyon-is, nem mind egyenlő es egy forman valo Catechismust tanítottanak, hanem ki eggyet, s-ki mast, az kinek mint tetszet. Ehez kepest jonak itilők, hcgy egy bizonyos Catechismust irnank, [A_{3v}:] az kit minden helyben, itt az mi Vár-megyenkben, egy arant tanitanának, hogy így mikor ha az Prædikatornak egy helyből mas helyben valo menesek lenne-is, az tanításnak modgyaban ne lenne semmi változas, es így az Halgatok-is nagyobb eppületet vehetnenek.

Noha peniglen az mi nyelvünkön sok jambor tudos es bölcs Embereknek oly igen szep irasok es hasznos Catechismusok vagyon, hcgy akar ki sem irhat mostan-is [A_{4r}:] jobbat azoknal: De mindazaltal, mint hogy azok bővebb beszédrel irattattanak, hogy nem mint az gyermeki elme meg foghatná, es meg tanulhatna, ehez-kepest kenszerítettünk valami oly rövid Ccpendiomot írni, kivel elsőben utat nyitnank az féle melyeb irasoknak megh ertesere.

Kerjük azért az Keresztyeneket, hogy az mit jo szandekbol cselekedtünk, ök-is [mas vegre], ne magyarázzak, [mert mi ebben] semmit egye-[A_{4v}:]bet nem kerestünk, hanem csak az Isten tisztességet, es az Hiveknek eppületeket. Kit engedgye[n] Isten Szent Fiaert AMEN.

6. Három temetési ének:

Debrecen 1616/2:17b (RPHA 676)

MAS.

Nota: Jesus Christus Istennek: &c.

1. **I**esus Christus Ur Istennek Fia,
mindeneknek ki vagy Biraja,
ez vilagnak meg tartoja,
hiveidnek legy oltalma.
2. **O**haytassal mi könyörgünk,
kegyelmes szeködhez jarulunk,
segitseget tüled varunk,
az halalban legy otalmunk.
3. **A**z te szörnyü halalodert,
kerezt-fan löt ken vallasodert,
draga vered hullasaert,
neves el tüled ezekert.
4. **N**yavalyaval mi életünk,
rakva vagyon minden ösvenyünk,
előttünk forog halalunk,
ki ellen legy bizodalmunk.
5. **N**incsen ez ellen orvosság,
te kivölled semmmi vigassag,
vagyon csak nagy nyomorusag,
szivünkben te legy batóság.
6. **E**z életnek arnyekabol,
mikor ki mulunk ez vilagbol,
akkor Atyai voltodbol,
mellettünk legy menyorszagbol.
7. **S**emminemü kesertetünk,
ne essek ketsegeben esesünk,
ördög ellen diadalmunk,
te legy mindenben otalmunk.
8. **S**ies Uram segítsegre,
legyen gondod az mi lelkünkre,
tekints Christus erdemere,
ne adgy ördög gyötrelmere.
9. **J**o voltodat meg ne vonnyad,
Szent lelkedet vezérül adgyad,
mi szivünket vigasztallyad,
örök elettel biztassad.

10. **Diadalmunk** ördög ellen,
Szoszolonk leg' mindenek ellen,
Hogy ne jussunk kesertetbe,
tarts meg végig igaz hitben.
11. **Ezt** mi velünk el hitessed,
mi szívünkben el pecseteltyed,
Hogy mikor lelkünk ki mulik,
mingjart te hozzad vitetik.
12. **Romlasa** mikor testünknek,
veghe közelget életünknek,
Nincs biztatoia szívünknek,
legy otalma hiveidnek.
13. **Inak** mikoron meg nyulnak,
izek erek meg szakadoznak,
allunk kaptzai ropognak,
es fogaink csikorognak,
14. **Verünk** bennünk meg aluszik,
erzekenseg meszsze tavozik,
az lelek igen buskodik,
ördög ellen tusakodik.
15. **Sies** azért segítsegre,
faydalminknak könnyebbsegere,
lelkünket örök életre,
Szent Atyadnak vigyed Amen.

Debrecen 1616/2:17a (RPHA 1265)

MAS.

Nota: Oh te meg halando: &c.

1. **Sok** nyomorusaggal elete embernek,
rakva minden része az ő idejenek,
kik bűnert haragjat jelentik Istennek.
2. **Ime** ő az embert szép ajandekaval,
föl ruhazta vala halhatatlansaggal,
minden allatokon való Urasaggal.
3. **De** hirtelenséggel lön nagy változasa,
szép ekessegenek iszonyu romlasa,
fejedelemsegből juta nagy rabsagra.
4. **Ezeknek** oka lün az haladatlansagh,
kire embert vive ördögi csalardsag,
bűnert következők minden nyomorusag.

5. **R**aytunk im hol immar az bünnek ü solgya,
betegség karvallas es halálnak kennyia,
sok nyomorusagnak keptelen igaja.
6. **J**ay azert csak immar ez földön életünk,
mert keves ideig tart gyönyörűségünk,
hirtelen változik minden ekeségünk.
7. **V**iraghoz hasonlo elete embernek,
kit latunk szemünkel mely hamar el vesznek,
reggel viragoznak s-mayd tűzben vettetnek.
8. **S**öt olyan mint arnyek ez földön életünk,
mert hamar el mulik minden dicsőségünk,
ma kevelyen jarunk holnap megh halhatunk.
9. **I**gen gyönyörködöl ember gazdagsagban,
mint-hamind örökke elnel ez vilagban,
nem tudod, mely oran tesznek koporsoban.
10. **A**z te gyenge tested, tudode, mi leszen,
minden allatoknal utalatosb leszen,
kigyoknak bekaknak eledele leszen.
11. **N**e igery magadnak te hosszu eletet,
es ne halogassad te meg teresedet,
mert mikor nem varnad megkerik lelkedet.
12. **O**yjad igen magad testi batorsagtul,
mint az Christus tanit nekez[!] tobzodastul,
el ne vonyatassal ez csalard vilagtul.
13. **S**ok peldakbol latod neked meg kel halnod,
de mikoron leszen idejet nem tudod,
azert szükseg neked mindenkor vigyaznod.
14. **I**gen szep peldaban Christus Urunk mongya,
hogy az halal olyan mint loponak dolga,
veletlen elmegyen masnak romlasara.
15. **R**ea gongyok vagyon az hazi gazdaknak,
jövese mikoron törtenik loponak,
akkor vigyazzanak hogy kart ne vallyanak.
16. **T**ulaydonsaga ez lattuk az halálnak,
hogy szinten akkor jü el mikor nem varnak,
azert szükseg hogy mindenek vigyazzanak.
17. **A**z felelő napra bizony nem veheted,
mely oraban szolit bizony el kel menned,
kart vallasz hogy ha nem leszen keszületed.
18. **H**adgy beket azert te ember kevelsegnek,
vess veget idejen minden büneidnek,
hogy tisztan adhassad lelkedet Istennek.
19. **D**icsirtessel Uram örökke menyegben,
ki egy Istensegben vagy három személyben,
halalunk orajan legy segitseg, Amen.

Kolozsvár 1697 Ha: 88 (RPHA 1344)

MAS.

Nota: Mit bizik ez világ ö

1. **Szükség** Keresztyének mindennek éltében,
erről gondolkodni gyakran elméjében,
ember nem maradhat sokáig ez testben,
de meg kel rothadni mindennek a' földben.
2. **Igen** nehéz láttuk ez az mi testünknek,
hogy el-kell ő tölle válni az Léleknek,
és meg kell az halált kostolni mindennek,
mely halál határa ember életének.
3. **De** hogy te magadat készits az halálra,
sok helyen az irás int az vigyázásra,
szorgalmatosan mint készüly bajvívásra,
győzhetetlen ellenséggel valo hartzra.
4. **Embernek** im látod mely rövid élete,
hó-harmat gondold-meg ő gyönyörűsége,
és semmivé lészen minden ékessége,
el mulando dolog világnak öröme.
5. **Romlando** embernek látod természeti,
bánat, keserűséggel rakvaéleti,
sok féle nyavalya ugyan meg emészti,
miként hó-harmatott az hévség el süti.
6. **Igen** gyönyörködöl ember gazdagságban,
veted reménséged ez világi jókban,
mint ha mind örökké élnél ez világban,
tudod holnap lehetsz az halál torkában.
7. **Virággal** az mezők látodé mely szépek,
mig reggel az harmattól nedvesitetnek,
akkor kedvesek és szépen tündökölnek,
minden szépségnél ők bizonynal ékesbek.
8. **Salamonnál** szebbek Christus Urunk mondgya:
de még sem maradhatnak egy állapotba,
hirtelen az hévség őket el-hirvasztja,
reggel szép virág volt, immár lőt korová.
9. **Fohászkodván** azért ember vedd eszedben,
hogy így vagyondolgod néked-is éltedben,
ha most élsz kedved szerént gyönyörűségben,
estvéig eshetel az halál töriben.
10. **Az** ki maga felől azt vallya hogy ember,
azt-is hozzá tégye hogy nyomorult ember,
sok keserűségre teremtett ember,
és iszonyu halált kostoló ember.

11. **Tsak** bánat, fájdalom jól láttuk életünk,
földön sok nyomoruság alá vettettünk,
semmi nincs az mi meg nem eshetik rajtunk,
mig léssen ez földön nekünk maradásunk.
12. **Illik** azért erről gyakran gondolkodnod,
életednek rendit magadban forgatnod,
romlando életed mely rövid jól látod,
ugy készits magadat, hogy majd meg kell halnod.
13. **Ez** világon noha vagyonszűkörséged,
vagyonszűkörséged, és vagyonszűkörséged,
vannak szép ruháid, szép ékes termeted,
mind ezeket ember veszendőnek véllyed.
14. **Betsűlletek** nagy volt régi Királyoknak,
ereje Sámsonnak, kintse Salomonnak,
szépsége Absolonnak, hatalma Sándornak;
de az halál ellen, semmit nem használtak.
15. **Az** ki kintset akar gyűteni magának,
Menyországot válassza kintses láncként,
hol legyen örökös társa az Christusnak,
ki örök életet ad az igazaknak.
16. **Távoztass** el minden fertelmes életet,
gyűlölséget, harag-tartást, kevélységet,
ismérd-meg magadat, erőtlenségedet,
készíts elé adni mindenkor lelkedet.
17. **Im** látod minémű ellenséged vagyonszűkörséged,
az halál ellened fegyverkezve vagyonszűkörséged,
mint az mordály embert, nem tudod hol vagyonszűkörséged,
szinte úgy a' halált reád hol támadgyon.
18. **Ne** bizzál erődben, se iffiúságodban,
mert utánad ballag, oly nagy álnokságban,
hol ingyen sem vélnéd rád támad utadban,
meg-szolit, s' kedvezés nem léssen dolgozodban.
19. **Igen** nehéz tudod ellenségedet győzni,
az kitől nem féltél és nem tudtál várni,
készületlen talál, melly könnyű meg-győzni:
oly könnyű tégedet halálnak bé nyelni.
20. **Kész** ő mint ellenség te reád támadni,
valahon meg talál veled meg-küzdeni,
ha aluva talál, ágyadban meg-nyomni,
ha részegen talál, kész ő meg fojtani.
21. **Készülj** azért ember tellyes életedben,
öltözzél ellene erős fegyveredben,
hitben, reményedben keresztyén életben,
az mig távol vagyonszűkörséged tés készületben.
22. **Ez** mi meg holt Atyánk-fiáról tanoljunk,
kiben az haláltól mi fenyegettetünk,
hogy hólnap máson léssen az szer közzülünk,
ellenségünk ellen itt hogy mi készüllyünk.
23. **Látodé** a' viznek naponként folyását,
és minden állatnak ilyen változását,
ki egyszer el mulik meg nem fordulását,
de látod ujjonnan másnak támadását.

24. Látod az ember-is hasonlatosképpen,
változik ez földön való életében,
ki naponként ujjul ő természetiben,
de sok napok után tétetik az földben.
25. Eröss ellenséggel ügye az embernek,
vagyon az halállal az mi életünknek,
kit hogy meg győzhessünk, az mi Istenünknek,
kérjük segidségét ő szent felségének.
26. Eörökké dicsíret néked és tisztesség,
ki lakol Mennyékben nagy hatalmas felség,
kit dicsír mindenkor az Mennyei szentség,
kit vall mind örökké igaz Keresztyénség.

Versforma: a8, a8, b8 / c8, c8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Kommt her zu mir, spricht Gottes Sohn*; RMDT II. 198/II. sz., 580–582. Első előfordulása: 1504 körül; egyházi 1530, Nürnberg 1534; Zahn 2496c; DKL B37A (III/1/1). Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 591. tétel.** Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 2, 2, VII, 2, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Kommt her zu mir, spricht Gottes Sohn*, EG 1993: Nr. 363; *Jöjjetek, Isten Fia hív*, EE 1982: 435. sz.

1–12 SZolit minket Christus Urunk – Mt 11,28–30

37–42 Szép az ember most mint virágh ... – Jóh 14,1–2; Zsolt 90,5–6

202.

Nyomtatott kiadásai és kézírata:

I. Lőcse 1629: 496–501 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALó válogatót Kereßtyéni Enekek.* – Élőfej: *HALOT ÉNEKEK.* – Cím: MAS.

II. Bártfa 1640: 737–741 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA-VALO VAlogatot Keresztyéni Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.* – Cím: MAS.

III. Lőcse 1642: 647–651 – Főcím: *HALOT TEMETES-korra-való valogatot Keresztyéni Enekek.* – Cím: MAS.

IV. Eperjesi graduál (1635–1652): 372b–374b ♪ – Cím: *Alia*. – Kiad. FERENCZI, 1988/I, 591. tétel. – Pótlásként, 1635 után írták be a graduálba.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 94a ♪, 155; ÚZMK 1743: 343. sz.; EÉ 1982: 435 sz. (*Jöjjetek, Isten Fia hív, 4 vszk.*) Nótajelzésként szerepel az *Emlékezzél, hív keresztyén* (RMNy 1238: 347) kezdetű éneknél; EÉ 1982: 435. sz. (*Jöjjetek, Isten Fia hív*).

Halotti, múlandóságra intő ének. 1621 előtt keletkezett (már Szenci Molnár Albert 1621-es imakönyvében nótajelzésként szerepelt). A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Kommt her zu mir, spricht Gottes Sohn*. Szerzője Georg Grünwald cipészmester, a kitzbüheli (tirol) anabaptista gyülekezet egyik vezetője. 1530-ban Kufstein várában bebörtönözték, halálra ítélték, és mint eretneket elégették. (Lásd még: WWG, 124.) Az ének egyes versszakai rokonságot mutatnak a haláltánc énekekkel. A vers bibliai kiindulópontja Mt 11,28–30. Luther is bevette az 1545-ös Babst-féle énekeskönyvbe (DKL 1545⁰¹). Az ének másik fordítása: *Szólít minket Krisztus Urunk* (201. sz. énekünk).

WACKERNAGEL több szövegvariánst is közöl (III, Nr. 166–169.). A 167. számú, 1539-es lipcsei variáns (DKL 1539⁰⁴: 94a) áll szövegünkhöz a legközelebb (lásd még Breslau 1644: 442–445; Leutschau 1686: 1/662–666; Leutschau 1694: 181–185 – *Vom Christlichen Leben und Wandel*; Leutschau 1700: 1/400–402 – [*Vom Christlichen Leben und Wandel.*] *Ein anders*; Oedenburg 1691: 262–266 – [*Vom Christlichen Leben und Wandel.*] (111) – a lőcseivel lényegében megegyező szöveg, a 21. sor: *die alle Christen leiden*; FISCHER, II, 12–13; EKG 1950: Nr. 245; EG 1993: Nr. 363; HEKG 1958, 382–385):

Leipzig 1539.
(WACKERNAGEL, III. Nr. 167.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 662–666.)

Ein geistlich Lied, Kompt her zu mir spricht Gottes
Son.

Vom Christlichen Leben und Wandel.
Ein Geistlich Lied, aus dem 11. Capitel Matthei.

1. Kompt her zu mir, spricht Gotes son,
all die jr seid beschweret nun,
mit sunden hart beladen,
Jr jungen, alt, frawen vn(d) man,
ich wil euch gebe(n) was ich han,
wil heilen euren schaden.

1. Kommt her zu mir spricht GOTTes Sohn,
all die jhr seyd beschweret nun,
mit Sünden hart beladen,
jhr Jungen, Alt, Frauen und Mann,
ich wil euch geben was ich han,
wil heilen euren Schaden.

2. Mein ioch ist süs, mein bürd ist gring,
wer mirs nach tregt inn dem geding,
der Hell wird er entweichen.
Jch wil im treulich helffen tragen,
mit meiner hülff wird ers eria gen,
das ewig Himmelreiche.

2. Mein Joch ist süß, mein Bürd ist gring,
wer mirs nachträgt in dem Geding,
der Höll wird er entweichen,
ich wil jhm treulich helffen tragn,
mit meiner Hülff wird er erjagn,
das ewig Himmelreiche.

3. Was ich hab gethan vnd gelitten hie
inn meinem leben spat vnd frü,
das solt ir auch erfüllen.
Was ir gedenckt, ia redt vnd thut,
das wird euch alles recht vnd gut,
wens gschicht nach Gottes willen.

3. Was ich gethan und geliedten hie,
in meinem Leben spat und früh,
das solt jhr auch erfüllen.
Was jhr gedenckt, ja red und thut,
das wird euch alles recht und gut,
wenns gschicht nach GOTTes Willen.

4. Gern wolt die welt auch selig sein,
wenn nur nicht wer die schwere pein,
die alle Christen leiden.
So mag es anders nicht gesein,
daru(m)b ergib dich nur darein,
wer ewig pein wil meiden.

4. Gern wolt die Welt auch selig seyn,
wenn nur nicht war die schwere Pein,
drein alle Welt thut rennen:
So mag es anders nicht geseyn,
darumb ergieb dich nur darein,
wer ewig Pein wil meiden.

5. All Creatur bezeugen das:
was lebt inn wasser, laub vnd gras,
sein leiden kan er nicht meiden:
Wer denn inn Gottes nam nicht wil,
zu letzt mus er des Teuffels ziel
mit schwerem gewissen leide(n).

6. Heut ist der mensch schön, iung vnd lang,
sih, morgen ist er schwach vnd kranck,
bald mus er auch sterben:
Gleich wie die blumen auff dem feld,
also wird diese schöne welt,
in(n) eine(m) huy verderbe(n).

7. Die welt erzittert ob dem tod:
wen(n) einer ligt inn letzter not,
denn wil er gleich from werden.
Einer schafft dis, der ander das:
seiner armen seel er gantz vergas
die weil er lebt auff erden.

8. Vnd wenn er nimer leben mag,
so hebt er an ein grosse klag,
wil sich erst Gott ergeben:
Jch furcht furwar, die Göttlich gnad
die er allzeit verspottet hat
werd schwerlich ob im schweben.

9. Ein reichen hilfft doch nicht sein gut,
den iungen nicht sein stoltzer mut:
er mus aus diesem Meyen.
Wenn einer hett die gantze welt,
silber vnnd gold vnd alles gelt,
noch mus er an den reyen.

10. Den gelerten hilfft doch nicht sein kunst,
der weltlich pracht ist gar vmb sunst,
wir müssen alle sterben:
Wer sich inn Christo nicht ergeit,
weil er lebt inn gnaden zeit,
ewig mus er verderben.

11. Hört vn(d) merckt, ir lieben kind
die itzund Gott ergeben sind,
lasst euch die müh nicht rewen:
Halt stet am heiligen Gottes wort,
das ist ewr trost vn(d) höchster hort,
Gott wird euch schon erfreuen.

12. Nicht vbel ir vmb vbel gebt,
schawt, das yr hie vnschuldig lebt,
lasst euch die welt nur affen:
Gebt Gott die rach vnd alle ehr,
den engen steig geht imer her,
Gott wird die welt schon straffen.

5. All Creatur bezeigt das,
was lebt im Wasser Laub und Graß,
sein Leyden kans nicht meyden.
Wer den(n) in Gottes Namn nicht will,
zulezt muß er deß Teufels Ziel,
mit schweren Gwissen leyden.

6. Heut ist der Mensch schön, jung und lang,
sieh Morgen ist er schwach und kranck,
bald muß er auch gar sterben.
Gleich wie die Blumen auff dem Feld,
also wird auch die schnöde Welt,
in einem Huy verderben.

7. Die Welt erzittert ob dem Tod,
wenn einer liegt in der letzten Noth,
denn wil er erst fromb werden.
Einer schafft diß, der ander das,
seinr armen Seel er gantz vergaß,
dieweil er lebt auff Erden.

8. Und wenn er nimmer leben mag,
so hebt er an ein grosse Klag,
wil sich erst GOtt ergeben:
Jch fürcht fürwahr die Göttlich Gnad,
die er allzeit verspottet hat,
wird schwerlich ob jhm schweben.

9. Einm Reichen hilfft doch nicht sein Gut,
den Jungen nicht sein stoltzer Muth,
er muß auß diesem Meyen.
Wenn einer hatt die gantze Welt,
Silber und Gold, und alles Geld,
noch muß er an den Reyen.

10. Dem Glehrten hilfft doch nicht sein Kunst,
der weltlich Pracht ist gar umbsonst,
wir müssen alle sterben:
Wer sich in Christo nicht bereit,
weil er lebt in der Gnaden=Zeit,
ewig muß er verderben.

11. Höret und merckt jhr lieben Kind,
die jetzund GOtt ergeben sind,
last euch die Müh nicht reuen:
Halt stets am heiligen GOTtes Wort,
das ist eur Trost und höchster Hort,
GOtt wird euch schon erfreuen.

12. Nicht übel jhr umb übel gebt,
schaut, daß jhr hie unschuldig lebt,
lasst euch die Welt nur äffen:
Gebt GOtt die Rach und alle Ehr,
den engen Steg geht jm(m)er her,
GOtt wird die Welt schon straffen.

13. Wenn es gieng nach des fleisches mutt,
inn gunst vnd gesund mit grossem gutt,
würdt ir gar bald erkalten:
Darumb schickt Gott die trübsal her,
damit ewer fleisch gezüchtigt wer,
zur ewig frewd erhalten.

14. Jst euch das Creutz bitter vnd schwer,
gedenckt, wie heis die Helle wer,
darin(n) die welt thut rennen,
Mit leib vnd seel mus leiden sein
on vnterlas die ewig pein,
vnd mag doch nicht verbrennen.

15. Jr aber werdt nach dieser zeit
mit Christo haben ewig freud,
dahin solt ir gede(n)cken:
Es lebt kein man ders aussprechen kan,
die glori vnnd den ewigen lohn,
den euch der HERr wird schencken.

16. Vnd was der ewig gütig Gott
inn seinem geist versprochen hat,
geschworn bey seinem namen,
Das helt vnd gibt er gewis furwar:
der helff vns an die Engel schar
durch Jhesum Christum, AMEN.

13. Wenn es gieng nach deß Fleisches Muth,
in Gunst und Gsund mit grossem Gut,
würdt jhr gar bald erkalten.
Darumb schickt GOTT die Trübsal her,
damit euer Fleisch gezüchtigt werd,
zur ewign Freud erhalten.

14. Jst euch das Creutz bitter und schwer,
gedenckt, wie heiß die Hölle war,
darein die Welt thut rennen:
Mit Leib und Seel muß Leyden seyn,
ohn unterlaß die ewig Pein,
und mag doch nicht verbrennen.

15. Jhr aber werd nach dieser Zeit,
mit Christo haben ewig Freud,
dahin solt jhr gedencken,
es lebt kein Mann, der außsprechen kan,
die Glori und den ewgen Lohn,
den euch der HErr wird schencken.

16. Und was der ewig gütige GOTT,
in seinem Geist versprochen hat,
geschworn bey seinen Nahmen,
das halt und giebt er gwiß fürwahr,
der helff uns an der Engel=Schaar,
durch JEsuM CHristum, Amen.

B. Ringw.

Versforma: a8, a8, a9 / b8, b8, b8.

A megadott dallam: *Emlékezzél, hív keresztyén*; RMDT II. 198/II. sz., 580–582. Első előfordulása: *Kommt her zu mir, spricht Gottes Sohn*; Zahn 2496abc; 1504 körül, egyházi 1530, DKL B37; Nürnberg 1534, DKL B37A, B37B, B37C (III/1/1). A dallam első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 591. tétel**. Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 2, 2, VII, 2, 2. 8. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 94a. Mai énekeskönyvi változatok: *Kommt her zu mir, spricht Gottes Sohn*, EG 1993: Nr. 363; *Jöjjetek, Isten Fia hív*, EÉ 1982: 435. sz.

1–18 – Mt 11,28–30

38 csig-bik – csig-big, haszontalan; kicsi, vékony, aszott

40–41 – Jób 14,1–2; Zsolt 90,5–6

203.

Nyomtatott kiadásai:

I. Lőcse 1690: 1/509–510 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Ditsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

II. ZMK 1692–1694: 101–102 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: MAS.

III. Lőcse 1694: 1/584–585 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

IV. Lőcse 1696: 1/584–585 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Dicsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DICSIRETEK*. – Cím: MAS.

Egyéb előfordulásai:

Kulcsár Pál-melodiárium (1775–1785): 1/55 ♪ – Élőfej: *Halotti Enekek*. – Kezdősor és négyszólamú kotta.

Lőcse 1691: 1/509–510 – Főcím: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-fele Ditsiretek*. – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB FELE DITSIRETEK*. – Cím: MAS.

ZMK cr. 1718¹: 101–102 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: MAS.

ZMK cr. 17 1 8²: 153–154 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS*.

Lásd még: Barabás Pál-énekeskönyv (1819–1825): 23. sz.; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 111 ♪; Halotti énekek² (XIX. sz. eleje): 1a; ZMK 1703: 101–102; ZMK 1706: 74–75; MLÓ 1730: 509–510; ÚZMK 1743: 434. sz.; NH 1769: 223–224 ♪; La 1778: 188 ♪; ZMK 1780: 255–256; ZMK 1781: 170–171; DH 1791: 205 ♪; Lb 1813: 160–161 ♪.

Halotti ének, a 102. zsoltár parafrázisa. 1616 után keletkezett. Szerzője ismeretlen. (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 326, 329.)

Forrás–kölcsonhatás: *Takliz já předce v úzkosti*. Szerzője Eliáš Láni (1570/1575–1618), mossóci lelkész, 1608-tól Thurzó biccsei udvari papja. A Thurzó György (1567–1616) nádor elnöklete alatt tartott 1610-es zsolnai zsinaton a szlovák evangélikusok számára szervezett biccsei egyházkerület (Árva, Liptó és Trencsén vármegye) evangélikus püspökévé (superintendensévé) választották (lásd még JESZENSZKY, 1884, saját magyarázatával; SBS, 3, 352–353; ÚMIL², 1289; RMSz, I, 475). A szakirodalom szerint az ének Thurzó özvegyének, Czobor Erzsébetnek (1572–1626) a gyászéneke, az ő vigasztalására írta Láni (HARSÁNYI, 1917, 274; PAYR, 1936, 418).

A szöveget a Transcius-énekeskönyv (1636-tól kezdve szerepel benne, RMNy 1655: 552–553 ♪ – élőfej: *Pijsně Obecné*, cím: *Pijseň w naděgi vtwrzugjcy*) alapján közöljük (lásd még TRANOSCIUS 1659: 613–614; TRANOSCIUS 1684: 709; Vietórisz-kódex (1679): 99b–100a ♪ (kezdőszavak); TRANOSCIUS 1912: č. 595; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 346–347):

TRANOSCIUS 1728: 681–682.

[Élőfej: *Pjsně Obecné.*]

Pjseň w Naděgi vtwrzugjcy.

Eliáš Lanj.

- [1.] TAKliž gá předce w vzkosti,
swé musým trwati:
těžce nařjkati:
An mi wždy wjce bolesti,
chce Bůh nakládati,
mne zarmucowati.
R: Vwadlo we mně srdce mé,
až y ty mé kosti,
přischly z bolesti, k kůži mé.
2. Gá gsem gako ten na střesse,
wrapec osamělý,
vtěchy zbawený:
A gako bez Towarysse,
Pelikán spanilý,
wékem giž z staralý.
R: Přátelé zdaleka stogj,
a nenáwistnjcy,
zlostj hořjcy plésagj.
3. Ale když se BOhu mému,
ljbj mne tak mjtí,
musý gak chce býti:
Gá se, gako Otcy mému,
nechcy protiwti,
můž on to změnití.
R: Nech gen mne sswjhá bičem swým,
neb koho on tresce,
sobě mjtí chce, dobře wjm.
4. On po bauři vtissenj,
včiniti ráčj,
když se neywjc mračj:
A po pláči, potěssenj,
Naljwati stačj,
tak on wždycky kráči.
R: Přigdet' čas že mne potěssj,
vkáže swau Milost,
pomoc, y Radost mé dussy.

5. O BOže můj má naděje,
radost srdce mého,
y kochánj geho:
Necht' se mi Swětlo zasměje
obličeje twého,
zbaw mne wsseho zlého.
R: Deg mi pomoc w mém s sauženj,
čas gest smilowánj,
y retowánj, w trápenj.

Versforma: a8, b6, b6 / a8, b6, b6 / c8, d5(6), d5, c4.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 111;** RMDT II. 350. sz. Hangnem: eol; Ambitus: 1–10; Kadencia: 4, 3, 3, 4, 3, 3, 7, 3. Egyéb előfordulás: *Takliž já předce v úzkosti*, Vietórisz-kódex (1679): 99b–100a; SK 1798: č. 295. A kotta alatti szöveg variánsa ZMK 1692–1694 alapján.

II/11 eszterhán – háztetőn (ereszen, eszterhéjon)

204.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Lőcse 1629: 542–544 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALó válogatót Keresztyéni Enekek.* – Élőfej: *HALOT ENEKEK.* – Cím: *MAS.*

II. Szép imádságos könyvecske ... (Lőcse 1632): 316–318 – Főcím: *HALOT Temeteskorra való Enekek.* – Élőfej: *Halot Énekek.*

III. Lőcse 1635: 4/45–46 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RÉSZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felet szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOT ENEKEK.* – Cím: *MAS.* **IV. Bártfa 1640:** 802–804 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA-VALO VAlogatot Keresztyéni Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.* – Cím: *MAS.*

V. Keresztyen imádságok egy-nehany szép enekkel (Debrecen 1641): 370r–371v – Főcím: *Következnek rendberint az Halott Enekek.* – Élőfej: *HALA-ADASOK ES DICSIRETEK.* – Cím: *MAS.* – Az 1–2. versszak szövege megcsonkult, a lapalji jegyzetben ezt szögletes zárójellel jelöltük.

VI. Lőcse 1642: 700–701 – Főcím: *HALOT TEMETES-korra-való válogatót Keresztyéni Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.* – Cím: *MAS.*

VII. Imadságos könyvecske ... isteni dicsiretekkel ... (Lőcse 1646): 2/252–255 – Főcím: *Szép és áitatos ISTENI DITSIREtek következnek.* – Alcím: *HALOT TEMETeskorra való Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.*

VIII. Lőcse 1654: 2/321 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: *MAS.*

IX. KAJONI János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 685–686 – Főcím: *CANTUS FUNEBRES.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: *MAS.*

X. [Imadságos könyvecske ... isteni dicsiretekkel ...] (Lőcse 1683): 248–250 – Főcím: *HALOTT TEMETeskorra való Enekek.* – Külön cím nincs.

XI. Kolozsvár 1697 Ha: 60–62 – Élőfej: *HALOT ENEK.* – Cím: *MAS.* – 15 vszk., hiányzik a doxológia.

XII. Pozsonyi toldalék (XVII. sz. 1. fele): 2/1a–b – Cím: *TEmpore Deductionis Dicenda.* – Ezt a címet emeltük be a főszöveg élére. – A szöveg végén: *finis.*

XIII. Halotti énekek¹ (XIX. sz. eleje): 30b–31a – Főcím: *Halotti Enekek.* – Cím: *Más.* – XVIII. században átírt, 12 versszakos unitárius változat.

XIV. Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 643–646 – Főcím: *Halottas Enekek á szomorú Temetések alkalmosságára egybe szedettek.* – Cím: *Más Ének Halott ki késérésekor. Nota: mostan kik itt jelen vattok &c.* [= **216. sz.** énekünk]. – A nótajelzést ebből a forrásból emeltük be a főszöveg élére.

XV. Varro Péter-énekeskönyv (1772–1775): 7a – Cím: *Holot ének. Halot enek.* – 1. 3. 4. 5. 6. vszk.

XVI. Varro Péter-énekeskönyv (1772–1775): 22a–23a – Cím: *HALOT ENEK.* – A szöveg végén: *Amen.* – Az ének 15 versszakos változata.

Egyéb előfordulásai:

Jánosi Gergely-énekeskönyv (1767–1768): 65–68 – Élőfej: *HALOT ENEK.* – Cím: *MAS.*

Bálint András-énekeskönyv (1770): 20b–21b – Élőfej: *HALOT ENEK.* – Cím: *MAS.* – A szöveg végén: *Amen.* – 15 versszakos változat.

MADARÁSZ Márton [transl.]: *Elmelkedések ...* (Lőcse 1641): 256 – Cím: *Halot Enek.* – 1–3. sor. – A versidézet a Krisztusnak a keresztfán mondott hét igéjére írt prédikációk közül a harmadik igéhez (Lk 23,42–43) írt prédikációban fordul elő (pp. 233–259). A prédikáció szövegébe a következőképpen ágyazódik be az ének első versszaka: „[256:] Ez légyen nekünk vigasztalásunk minden haboruságinkban, nyomoruságinkban, *hogy az Isten-felők lelkei el nem vesznek*, se az Elysus mezejére nem küldetnek, se az földbe nem kapáltatnak: Hanem vígan mennek menyegbe. [versként tördelve az 1–3. sor, lapszálon: Halot Enek:] *Cicer: lib. I: Tuscul. Quæst. Cygni Apollini dicati, providentes quid in morte boni sit, cum cantu (et) voluptate moriuntur: sic omnibus (et)*

bonis, (et) doctis esse faciendum. [257:] Kristus magát az fájdalmak közepette a Paradicsom elmékedésével vigasztalta; Azon orvossággal éllünk mi-is, mivel nekünk annyi öröm készített ott, hogy nem méltók ez mostani időnek szenvedési az következő dicsőségre, mely meg-jelentetik mi ben(n)ünk, Rom: 8. v. 18. [...]”

Várád 1654 Ha: 41–42 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Énekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: MAS.

Kolozsvár 1660 Ha: 50–52 – Élőfej: *HALOT ENEK.* – Cím: MAS.

Lőcse 1675–1676: 2/475–476 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: MAS.

Kolozsvár cr. 1680 Ha: 179–182 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: MAS. *Azon Notára* [= Mostan, kik itt jelen vagytok].

Lőcse 1682 Ha: 129–132 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.* – Cím: MAS. *Azon notára* [= Mostan, kik itt jelen vagytok]. – A szöveg 2–3. és 7–8. versszaka csonka [a papír szakadt, hiányos].

Kolozsvár 1692 Ha: 183–185 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új ENEKEK* – Élőfej: *Halotti Enekek.* – Cím: MAS. *Azon Nótára* [= Mostan, kik itt jelen vagytok].

ILLYÉS István: Soltári énekek ... (Nagyszombat 1693): 2/139–140 – Főcím: *HALOTTAS ENEKEK.* – Élőfej: *Halottas Enekek.* – Cím: *Más. Nota: Mostan kik itt jelen vattok.* – A szöveg végén: *Amen.*

Lőcse s. a. Ha: 133–135 – Főcím: *EGYNEHÁNY UJ ÉNEKEK következnek.* – Élőfej: *Halotti Énekek.* – Cím: MAS. *Azon Nótájú* [= Mostan, kik itt jelen vagytok].

Lásd még: Kottás kálvinista énekeskönyv (1766): 40b–41a ♪ (az első vszk. és négyszólamú kotta); Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 142; MLÓ 1730: 635–636; ÜZMK 1750: 633. sz.; DH 1791: 100; EÉ 1982: 508. sz. (8 vszk.); RÉ 1948: 419. sz.

Temetési ének. A *Pozsonyi toldalék* (S 71) címe szerint a halott temetőbe való kivitelekor énekelték. 1629 előtt keletkezett. A versszerző az akrosztichon szerint – MIKLÓS DEAK DOLGA D – Miklós deák, tehát iskolai rektor, aki a Krisztusban hívő ember örömeiként beszélteti a halottat a túlvilágról és a feltámadásról. Valószínűleg egy adott személy temetésére készítette énekét. Csomasz Tóth Kálmán 16. századi eredetűnek tartja (1950, 383; 1995, 214), és a lehetséges szerzők között megemlíti két Miklós nevű versszerzőt: Sztárai Miklós tordai unitárius lelkészt (lásd RPHA 1034) és Bornemisza Miklóst (lásd RPHA 852). Elképzelhető, bár kevésbé valószínű, hogy Miklós deák nem a szerző volt, hanem az ő temetésére írták az éneket. Fekete Csaba felveti (szíves szóbeli közlés), hogy az utolsó vszk. D-betűje akár helynévre is utalhat. (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 299.)

Versforma: a8, a8, a8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Mostan kik itt jelen vagytok* (ritmusa egységesítve D 1780 alapján); RMDT II. 301/I. sz., 635, 640. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **NH 1769: 113. sz.** Hangnem: hypoeol; Ambitus: V–4; Kadencia: 2, 2. Mai énekeskönyvi változat: *Már elmégyek az örömbé*, RÉ 1948: 419 (más dallammal).

9 Az életnek koronáját – az örök életet; Jel 2,10

10 Abraham keblében – az üdvösség helye; Lk 16,22

22–30 Ez városnak bődögságát – új Jeruzsálem; Jel 21,10 skk.

31–39 Lészünk erős állapotban ... – Ef 4,13; 1Kor 15,42–43

205.

Nyomtatott kiadásai és kézírata:

I. Lőcse 1629: 544–547 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALó válogatot Kereftyéni Enekek.* – Élőfej: *HALOT ENEKEK.* – Cím: MAS.

II. Lőcse 1635: 4/49–50 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALO ENEKEK* – Alcím: *HARADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felet szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOT ENEKEK.* – Cím: MAS. *Nota: Már el-mégyek az örömben, etc.* [204. sz. énekünk]. – Ezt a nótajelzést emeltük a főszövegbe.

III. Lőcse 1654: 2/324–325 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sirfelett szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: MAS. *Nota: Már el-mégyek az öröm:.*

IV. KAJONI János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 694–696 – Főcím: *CANTUS FUNEBRES*. – Élőfej: *HALOTTENEKEK*. – Cím: *MAS. Nóta: Már el-mégyek az örömben, &c.*

V. Pozsonyi toldalék (XVII. sz. 1. fele): 2/12a–13a – Cím: *De Eadem [= Cantio Funebris] nota Mar el megyek*. – A szöveg végén: *finis*.

Egyéb előfordulásai:

Várad 1654 Ha: 46–47 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek*. – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK*. – Cím: *MAS*.

Lőcse 1675–1676: 2/480–481 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALÓ ENEKEK*. – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani*. – Élőfej: *HALOTT ENEKEK*. – Cím: *MAS. Nóta: Már el-megyek az örömben, etc.*

Kolozsvár cr. 1680 Ha: 195–200 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek*. – Élőfej: *Halott Enekek*. – Cím: *MAS*.

Lőcse 1682 Ha: 139–143 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek*. – Élőfej: *Halót Enekek*. – Cím: *MAS*.

Kolozsvár 1692 Ha: 199–202 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új ENEKEK*. – Élőfej: *Halotti Enekek*. – Cím: *MAS*.

Lőcse s. a. Ha: 145–148 – Főcím: *EGYNÉHÁNY ÚJ ÉNEKEK következnek*. – Élőfej: *Halotti Énekek*. – Cím: *MAS. Nót: Már el-mégyek*.

Temetési ének, halotti búcsúztató, intőének. (A halotti búcsúztató műfajáról lásd SÁPY Szilvia, *A halotti búcsúztató eredete, története, rétegei*: doktori (PhD) értekezés, Debrecen, DE BTK, 2013.) Szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük.

Versforma: a8, a8, a8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Már elmegyek az örömben*; RMDT II. 293/a sz., 635. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Deák-Szentes-kézirat (1774): 83**. Hangnem: líd hexachord; Ambitus: 1–6; Kadencia: 2, 5.

53 Kiben életünk mint virág – Jób 14,1–2; Zsolt 90,5–6

206.

Nyomtatott kiadásai:

I. Lőcse 1629: 547–548 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALÓ válogatot Kereftyéni Enekek*. – Élőfej: *HALOT ENEKEK*. – Cím: *MAS*. – A versszakok verssorokra törölve és beszámozva jelentek meg ebben a kiadványban.

II. Lőcse 1682 Ha: 201–202 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek*. – Élőfej: *Halot Enekek*. – Cím: *MAS*.

Egyéb előfordulása:

Szegény férgecske itt fekszem kezdettel nótajelzésként előfordul a *Maradj el már, család világ kezdetű* éneknél (ZMK 1692–1694: 174–175).

Lásd még: Lőcse s. a. Ha: a csonka énekeskönyv csonka tartalomjegyzéke szerint az ének megvolt a 225. lapon; MLÓ 1730: 660–661.

Temetési ének, halotti búcsúztató. 1629 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: a *Hie lieg ich armes Würmelein, und schlaf* fordítása. Az ismeretlen szerző énekének egyik 4 versszakos változatát WACKERNAGEL (V, Nr. 630.) Bartholomaeus Gesius 1607-es énekeskönyve (DKL 1607¹⁷: 590) alapján közli. A másik 4 versszakos változatot WACKERNAGEL (V, Nr. 631.) Matthaeus Pfeilschmidt 1608-as énekeskönyve (DKL 1608²¹: 112a) alapján közli (lásd még Breslau 1644: 717–718; Leutschau 1686: 1/902–903; Leutschau 1694: 312–313 – [Von Tod und Sterben.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/519–520 – [Sterbe=Gesange.] *In bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 498–499 – [Von der Begrabnis.] (241) – a lőcseitől egy-egy szó eltéréssel kívül eltérés a 9–10. sorban (*dir hab ich glaubet festiglich, dir bin ich gestorben seeliglich*); FISCHER, I, 297–298; TRANOSCIUS 1912: č. 901; LORBEER, 2012, 86. passim):

Hof 1608.
(WACKERNAGEL, V, Nr. 631.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 902–903.)

[Főcím: Sterbe=Gesänge, und von Auferstehung der
Toten.]

Jm vorigen Thon. [Ich schlaf in meinem Kämmerlein.]

1. HJe lieg ich armes Würmelein
vnd ruh in meim Schlaffkämmerlein,
Mein Leib bescheid ich dieser Erd,
biß daß er wiedr erwecket werdt,
Mein Seel befehl ich dir, HERR CHrist,
die mit deinm Blut besprenget ist.

2. Du hast mich gschaffen vnd erlöst,
drumb bistu auch mein eingr Trost.
Dir, GOtt vnd HERR, gelebt hab Jch,
dir bin Jch gstorben Seliglich,
Drumb kan Jch keines andern sein
denn dein allein, O HErr GOtt mein.

3. Wann dirs gefelt, so komm, HERR CHrist,
du weist wol, wans am besten ist.
Ruff mir vnd weck mich frölich auff,
laß mich sein beym seligen Hauff
Der dich wird ewig schawen an
vnd in dir Freud vnd Wonne han.

4. Nun gsegn Euch GOtt der HERre mein,
ihr lieben Brüdr vnd Schwesterlein,
Die Jhr zu meim Schlaffkämmerlein
auß lieb mich habt begleytet fein.
GOtt Helff, das wir im Himmelreich
ein ander wieder sehn zugleich.

1. HJe lieg ich armes Würmelein,
und ruh in meim Schlaff=Kämmerlein,
Mein Leib bescheyd ich dieser Erd,
biß daß er auferwecket werd:
Mein Seel befehl ich dir HERR CHrist,
die mit deinm Blut besprenget ist.

2. Du hast mich gschaffen und erlöst,
drumb bist du auch mein einigr Trost:
Dir GOtt mein HErr, gelebt hab ich,
dir bin ich gstorben seliglich.
Drumb kan ich keines andern seyn,
denn dein allein, O HErr GOtt mein.

3. Wenn dirs gefällt, so komm HERR Christ,
du weist wol wenns am besten ist:
Ruff mir und weck mich frölich auff,
laß mich seyn beym Gottselign Hauff;
Der dich wird frölich schauen an,
und in dir Freud und Wonne han.

4. Nun gsegn euch GOTT der HERre mein,
jhr lieben Brüdr und Schwesterlein:
Die jhr in mein Schlaffkämmerlein,
auß Lieb mich habt begleytet fein.
Helff GOtt, daß wir im Himmelreich,
einander wieder sehn zugleich.

M. Mollerus.

Versforma: a8, a8 / b8, b8 / c8, c8.

A megadott dallam: *Szegény férgecske itt fekszem*; RMDT II. 344. sz., 652. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **DH 1780: 160. sz.** Hangnem: hypoeol; Ambitus: V–5; Kadencia: V, 1, V, 1, 3. Mai énekeskönyvi változat: *Ez a világ csak baj halma*, RÉ 1948: 454. sz. (ismétlés nélkül, négysoros verzióban).

1 bogárka – Jób 25,6; Zsolt 22,7

16–18 Legyek hivek seregében ... – Ézs 6,1–3; Jel 4,8–11

207.

Nyomtatott kiadásai:

I. Kolozsvár cr. 1680 Ha: 276–278 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új Énekek*. – Élőfej: *Halott Énekek*. – Cím: MAS.

II. Lőcse 1682 Ha: 220–221 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek*. – Élőfej: *Halot Enekek*. – Cím: MAS.

III. Kolozsvár 1692 Ha: 284–286 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új ENEKEK* – Élőfej: *Halotti Enekek*. – Cím: MAS.

Egyéb előfordulásai:

Kovács Ferenc-énekeskönyv (1777–1801): 20b ♪ – Kezdőszavak és dallam.

Lőcse s. a. Ha: 214–215 – Főcím: *EGYNEHÁNY UJ ÉNEKEK következnek*. – Élőfej: *Halotti Énekek*. – Cím: MAS.

Lásd még: MLÓ 1730: 621–622; DH 1791: 160–161 ♪.

A halott nevében elmondott temetési ének, halotti búcsúztató. 1680 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen. (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 323.)

Forrás: a *Hie lieg ich armes Würmelein, und schlaf* fordítása. Másik fordítását és a forrás szövegét lásd a **206. sz.** énekünkénél. Öt versszakos változat. Az eredetileg négy versszakos éneknek németben is előfordul öt versszakos változata, de a magyar változat saját hozzátoldásnak látszik.

Versforma: a8, a8 / b8, b8 / c8, c8.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **DH 1780: 160. sz.**; RMDT II. 344. sz. [Ez a *Hier lieg ich armes Würmelein* szövegű, Zahn által közölt dallamok egyikével sem azonosítható, még leginkább – első sorában – az 561. számúval mutat kapcsolatot (RMDT II. 652. sz.).] Hangnem: hypoeol; Ambitus: V–5; Kadencia: V, 1, V, 1, 3. Mai énekeskönyvi változat: *Ez a világ csak baj halma*, RÉ 1948: 454. sz. (ismétlés nélkül, négysoros változatban, egységesített ritmussal).

1 férgetske – Jóh 25,6

16–18 A' szenteknek seregében ... – Ézs 6,1–3; Jel 4,8–11

19–22 Lám azt tartya ígéreted ... – Mk 10,14

24 Nevem iratni könyvedben – Lk 10,20; Fil 4,3; Jel 13,8

208.

Nyomtatott kiadása:

Lőcse 1629: 548–550 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALó válogatot Kereftényeni Énekek.* – Élőfej: *HALOT ÉNEKEK.* – Cím: *MAS.*

Halotti ének. 1629 előtt keletkezett. A német énekvers fordítója ismeretlen.

Forrás: a *Wenn mein Stündlein vorhanden ist* kezdetű ének a Nikolaus Herman-ének 9 versszakos változata (lásd a 4, illetve 5 versszakos változatot a **209. sz.** versünkénél, *Eljövén már az én órá*m). A 6–9. vszk. Nikolaus Herman egy másik, Illésről szóló verséből származik (*Elias im feurigen Wagengen Himmel fährt ... Da nun Elias seinen Lauf und Wunder hat vollendet*). A két Herman-vers összefűzésének kimondottan didaktikus oka lehetett: a hívő, de az örök életben még bizonytalan embernek Illés próféta példájával akart bizonyosságot mutatni: akit Isten tüzesszekérrel, forgószélben az égbe ragadt (2Kir 2,1–15), és aki halála után megjelent Tábor/megdicsőülés hegyén Krisztus tanítványai előtt (Mt 17,3–4; Mk 9,4–5, Lk 9,30–33). Az 1–4. vszk. szerzője Nikolaus Herman (cr. 1500–1561). Az 5. vszk. ismeretlen szerzőtől származó, 1574-es betoldás, és továbbfűzi, illetve kiteljesíti a vers feltámadás gondolatát. Breslau 1644-ben a két Herman-ének egymás után szerepel (654–655: *Wenn mein Stündlein ...*, 5 vszk.; 655–656: *Da nun Elias ...*, 5 vszk., a kolophonnal együtt).

A szöveget az 1686-os lőcsei (Leutschau 1686: 1/838–841; lásd még Leutschau 1700: 1/550–552 – [*Sterbe=Gesänge.*] *In bekannter Melodie*), ill. a magyarországi német szöveghagyományozódásra példaként az 1694-es lőcsei (Leutschau 1694: 270–273) énekeskönyv nyomán közöljük (lásd még WACKERNAGEL, III, Nr. 1399, 1415):

Leutschau 1686.

(RMK II. 1583: 1/838–841.)

Sterbe=Gesänge, und von Aufferstehung der Todten.
Jn bekandtem Thon.

1. WEnn mein Stündlein vorhanden ist,
und ich soll fahrn mein Strassen :/
So gleit du mich HERR JESu Christ,
mit Hülff mich nicht verlasse:
Mein Seel an meinem letzten End,
befehl ich HERR in deine Händ,
du wirst sie wol bewahren.

Leutschau 1694.

(RMK II. 1778b: 270–273.)

Von Tod und Sterben.

1. WEnn mein Stündlein verhanden ist,
und ich soll fahrn mein Strassen :/
So gleit du mich HERR JESU CHrist,
mit Hülff mich nicht verlasse:
Mein Seel an meinem letzten End,
befehl ich dir in deine Händ,
du wirst sie wol bewahren.

2. Mein Sünd mich werden krancken sehr,
mein Gwissen wird mich nagen :/
Denn jhr sind viel wie Sand am Meer,
doch will ich nicht verzagen:

Gedencken wil ich an dein Todt,
HErr JESu, deine Wunden roth,
die werden mich erhalten.

3. Jch bin ein Glied an deinem Leib,
deß tröst ich mich von Hertzen :/
Von dir ich ungeschieden bleib,
in todes Noth und Schmertzen.

Wenn ich gleich sterb, so sterb ich dir,
ein ewigs Leben hast du mir,
durch deinem Tod erworben.

4. Weil du vom Todt erstanden bist,
werd ich im Grab nicht bleiben :/
Mein höchster Trost dein Auffahrt ist,
Todes Furcht kanst du vertreiben;

Denn wo du bist, da komm ich hin,
daß ich stets bey dir leb und bin,
drumb fahr ich hin mit Freuden.

5. So fahr ich hin zu JESu Christ,
mein Arm thu ich außstrecken :/
So schlaff ich ein, und ruhe fein,
kein Mensch kan mich auffwecken,
denn JESus Christus Gottes Sohn,
der wird die Himmels=Thür auffthun,
und führn zum ewigen Leben.

6. Da nun Elias seinen Lauff,
mit Wundern hat vollendet :/
Da gleit jhn Gott in Himmel nauff,
ein Wagen Er jhm sendet:

Wagen und Roß warn wie ein Feur,
darauff fuhr der Prophet so theur,
im Wetter nauff gen Himmel.

7. Mit Leib und Seel er dahin fuhr,
mit Feuer=Flamm umbgeben :/
Uns zum Beyspiel, Trost und Figur,
dah wir nach diesem Leben,

zu GOtt auffahren allzugleich,
mit Leib und Seel ins Himmelreich,
wenn Christ der HErr wird kommen.

8. Eliam auff dem Berg Thabor,
die Jünger Christi sahen :/
Der viel Jahr hat gelebt zuvor,
drumb soll kein Mensch verzagen,
ein ewges Leben ist gewiß,
da jtz Elias lebt und ist,
dahin solln wir all kommen.

2. Mein Sünd mich werden krancken sehr,
mein Gewissen wird mich nagen :/
Denn ihr sind viel wie Sand am Meer,
doch will ich nicht verzagen:

Gedencken will ich an dein Tod,
HErr JESu, deine Wunden roth,
die werden mich erhalten.

3. Jch bin ein Glied an deinem Leib,
deß tröst ich mich von Hertzen :/
Von dir ich ungeschieden bleib,
in Todes=Noth und Schmertzen;

Wenn ich gleich sterb, so sterb ich dir,
ein ewigs Leben hast du mir,
durch deinen Tod erworben.

4. Weil du vom Tod erstanden bist,
werd ich im Grab nicht bleiben :/
Mein höchster Trost dein Auffahrt ist,
Tods=Furcht kanst du vertreiben

Denn wo du bist, da komm ich hin,
daß ich stets bey Dir leb und bin,
drumb fahr ich hin mit Freuden.

5. So fahr ich hin zu JESu CHrist,
mein Arm thu ich außstrecken :/
So schlaff ich ein, und ruhe fein,
kein Mensch kan mich auffwecken;
Denn JESUS CHristus GOTTes Sohn,
der wird die Himmels=Thür auffthun,
und führn zum ewigen Leben.

6. Da nu Elias seinen Lauff,
und Wunder hätt vollendet :/
Da gleit ihn GOTT in Himmel nauff,
ein Wagen Er ihm sendet:

Wagen und Roß warn wie ein Feur,
darauff fuhr der Prophet so theur,
im Wetter nauff gen Himmel.

7. Mit Leib und Seel er dahin fuhr,
mit Feuer=Flamm umbgeben :/
Uns zum Beyspiel, Trost und Figur,
dah wir nach diesem Leben:

Zu GOtt auffahren allegleich,
mit Leib und Seel ins Himmelreich,
wenn CHrist der HErr wird kommen.

8. Elias auff dem Berge war,
die Jünger Christi ihn sahen :/
Der viel Jahr hat gelebt zuvor,
drumb soll kein Mensch verzagen,
ein ewigs Leben ist gewiß,
da jetzt Elias lebt und ist,
dahin solln wir all kommen.

9. Elias vor dem Jüngsten=Tag,
soll wieder kom(m)n auff Erden :/
Daß er der bösen Welt ansag,
daß Christus kommen werde:
Aber der theure GOTTes=Mann,
der sich schon hörn und sehen lahn,
drumb ist das End nicht ferne.

Nic. Heerman.

9. Elias vor dem Jüngsten Tag,
soll wieder komm'n auff Erden :/
Daß Er der bösen Welt ansag,
daß der HErr kommen werde;
Aber der theure GOTTes Mann,
hat sich schon sehn und hören lahn,
drumb ist das End nicht ferne.

10. Wer ist, der uns diß Leidlein sang?
War alt und wol betaget :/
Dasmal kunt er nicht von der statt,
das Podagra ihn plaget;
Oftt seufftze er, bat GOTT im Sinn:
HErr, hol den krancken Heermann hin,
da jetzt Elias wohnet.

Versforma: a15(8,7) / a15(8,7) / b8, b8, a7. – A szótagszám és a rímelés nagyon bizonytalan.

A megadott dallam: *Wenn mein Stündlein vorhanden ist*; RMDT II. 639. Első előfordulása: Frankfurt/Main 1569; **Zahn 4482a**; DKL Em6 (III/1/3). Első magyarországi kiadása: *Midőn eljő az én órá*m; DH 1780: 177. sz.; RMDT II. 298. sz. Egyéb előfordulás: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 138a** (*Midőn eljő az én órá*m címmel). DH 1780 változatában Zahn 4482a eredetileg hétsoros dallama – az 5. sor megismétlésével – nyolcsorosrá válik, az 5–6. sor pedig 8 helyett 7 szótagos. Mivel a mi szövegünk hétsoros, és metruma – az utolsó sor kivételével, amely 7 helyett 8 szótagos – az eredeti német versével egyezik, nem DH 1780 változatát, hanem Zahn 4482a dallamát közöljük (a szótagtöbbletet a melizma felbontásával illesztettük be). A második verzió a Győri korálkönyv dallama, mely kis eltérésekkel Zahn 4486-ot követi (itt a plusz szótagot hangismétléssel lehet elhelyezni). Ez a dallam 1713 után többnyire a *Herr Jesu Christ, du höchstes Gut* szöveggel kapcsolódik össze. Hangnem: hypojón / hypoeol; Ambitus: V–5 / V–5; Kadencia: 1, 3, 1, 3, 1, V / 1, 2, 1, 2, 1, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Wenn mein Stündlein vorhanden ist*, EG 1993: Nr. 522 (letisztult verzió); *Herr Jesu Christ, du höchstes Gut*, EG 1993: Nr. 219; *Úr Jézus Krisztus, legfőbb jó*, GyLK 2007: 799. sz.; [*Midőn eljő az én órá*m, EÉ 1982: 501. sz.: *Es ist gewißlich an der Zeit / Bizony betelik az idő* (EÉ 1982: 502. sz.) dallamával].

7–8 Emlékezem halálodról – Jézus kereszthalálával megváltotta az eredendő és minden elkövetett bűntől az embereket
9 Egy tag vagyok te testedben – 1Kor 12,12–31

209.

Nyomtatott kiadásai:

I. Szép imádságos könyvecske ... (Lőcse 1632): 327–329 – Főcím: *HALOT Temeteskorra való Énekek*. – Élőfej: *Halot Enekek*. – Cím: *Alia CANTIO funebris ex Germanico in Hungaricum translata. E. D. T.*

II. Lőcse 1635: 4/57–58 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALO ÉNEKEK*. – Alcím: *HARMADIK RÉSZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felet szoktanak mondani*. – Élőfej: *HALOT ENEKEK*. – Cím: *MAS. Németből Magyarra fordittatott. E. D. T.* – Az énekszöveg verssorokra, ill. versszakokra tördelve jelent meg!

III. Imadságos könyvecske ... isteni dicsiretekkal ... (Lőcse 1646): 2/265–267 – Főcím: *Szép és aittatos ISTENI DITSIREtek következnek*. – *HALOT TEMETeskorra való Enekek*. – Élőfej: *Halot Enekek*. – Cím: *ALIA CANTIO Funebris, ex Germanico in Hungaricum translata. E. D. T.*

IV. Lőcse 1654: 2/331 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani*. – Élőfej: *HALOTT ENEKEK*. – Cím: *MAS. Németből Magyarra fordittatott. E. D. T.*

V. [Imadságos könyvecske ... isteni dicsiretekkal ...] (Lőcse 1683): 259–261 – Főcím: *HALOTT TEMETeskorra való Enekek*. – Cím: *MAS*.

Egyéb előfordulása:

Lőcse 1675–1676: 2/490 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK*. – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani*. – Élőfej: *HALOTT ENEKEK*. – Cím: *MAS. Németből Magyarra fordittatott. E. D. T.*

Lásd még: EÉ 1982: 501. sz. (*Midőn eljön az én órá*m).

Halotti ének. 1632 előtt keletkezett. Az E. D. T. monogramot nem sikerült azonosítani.

Forrás: *Wenn mein Stündlein vorhanden ist*. Szerzője, Nikolaus Herman (cr. 1500–1561), joachimsthal tanár, kántor, aki számos gyülekezeti és otthoni használatra szánt éneket szerzett. (Lásd még WWG, 145–148; MGG, 8, 1387–1389; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz30038.htm> – letöltés: 2014. január.) Az igen elterjedt Nikolaus Herman-féle (*Wenn mein Stündlein vorhanden ist*) éneknek több variációja is előfordul. Az eredeti 4 versszakot latinra Johann Lauterbach (*Cum mortis hora me vocat*) és Wolfgang Ammon is lefordította (*Sub horulae tempus meae*). Herman énekének kiemelkedően sok, 4 magyar verzióját ismerjük:

1. Magyar Istvánét: *Mikor halálnak órája* (1595–1600), amely a címe szerint: *Herman Miklósé, mely az deákból magyarra ilyenképpen fordíttathatik* (RPHA 935; kiad. RMKT XVII, 1, 27. sz.). Csomasz Tóth Kálmán azonosítása szerint Magyar az Ammon-féle változatot fordította (DKL 1591⁰¹: 66–67; VD16 A 2319).

2. A *Midőn eljön az én órá*m kezdetű gyülekezeti ének Herman eredeti, 4 versszakos versének fordítása (lásd **210. sz.** versünket). Ihletője Herman énekének Augustinus mondása, lásd a német címet.

3. Az E. D. T. monogramú szerző: *Eljövén már az én órá*m kezdetű énekének már a címében is szerepel, hogy németből készült a fordítás: *ALIA CANTIO Funebris, ex Germanico in Hungaricum translata. E. D. T.* Ez a német eredeti öt versszakos változata: az 5. versszak ismeretlen szerzőtől származik, és 1574-es betoldás, amely továbbfűzi, kiteljesíti a vers feltámadás-gondolatát.

4. A *Mikor közelget végórám* (1629 előtt) kezdetű ének egy olyan 9 versszakos német verzióra megy vissza, amelyben a 6–9. versszak Nikolaus Herman egy másik, Illésről szóló verséből származik (lásd **208. sz.** versünket).

WACKERNAGEL (III, Nr. 1414.) Herman énekeskönyvének 1562-es kiadása alapján (DKL 1562⁰³: M_{4r}) közli az 1–4. versszakot, az ötödiket pedig megtaláljuk az 1575-ös bonni énekeskönyv (DKL 1575⁰³: I, 148b) 11 versszakos szövegében (WACKERNAGEL, III, Nr. 1415; lásd még Breslau 1644: 654–655 – 5 vszk.; Leutschau 1686: 1/838–841 – *Sterbe=Gesänge, und von Aufferstehung der Todten. In bekandtem Thon.* – 9 versszakos változat; Oedenburg 1691: 461–463; FISCHER, II, 352–353; EKG 1950: Nr. 313; EG 1993: Nr. 522; HEKG 1958, 486–487; LORBEER, 2012, 44. passim):

Wittenberg 1562. ♪
(WACKERNAGEL, III, Nr. 1414.)

Ein geistlichs Lied, darin man bitt vmb ein seliges
Stündlein, Aus dem Spruch Augustini: Turbabor, sed
non perturbabor, Quia vulnerum Christi recordabor.
Im Thon, wie von der Sindflut, oder, Es ist das Heil vns
komen her.

1. WENN mein Stündlein furhanden ist
vnd sol hinfarn mein strasse,
So gleit du mich, HErr Jhesu Christ,
mit hülf mich nicht verlasse,
Mein Seel an meinem letzten end
befehl ich dir in deine Hend,
du wolst sie mir bewahren.

2. Mein sünd mich werden krencken sehr,
mein Gwissen wird mich nagen,
Denn jr sind viel wie Sandt am Meer,
doch wil ich nicht verzagen,
Gedencken wil ich an dein todt,
HErr Jhesu, vnd dein Wunden rot,
die werden mich erhalten.

Oedenburg 1691.
(VD17 7:684545E: 461–463.)

[Főcím: Leich=Gesänge.]
(221)

1. WENN mein Stündlein vorhanden ist,
und ich soll fahrn mein Strassen :/
So gleit du mich, HErr JESU Christ,
mit Hülf mich nicht verlasse:
Mein Seel an meinem letzten End,
befehl ich HErr, in deine Händ,
du wirst sie wol bewahren.

2. Mein Sünd mich werden kräncken sehr,
mein Gewissen wird mich nagen :/
Dann ihr sind viel wie Sand am Meer,
doch will ich nicht verzagen,
gedencken will ich an dein Tod,
HErr JESu deine Wunden roth,
die werden mich erhalten.

3. Jch bin ein Glied an deinem Leib,
des tröst ich mich von hertzen.
Von dir ich vngescheiden bleib
in Todes nöten vnd schmerzen;
Wenn ich gleich sterb, so sterb ich dir,
ein ewigs Leben hastu mir
mit deinem Tod erworben.

4. Weil du vom Tod erstanden bist,
werd ich im Grab nicht bleiben;
Mein höchster trost dein Auffart ist,
tods furcht kan sie vertreiben,
Denn wo du bist, da kom ich hin,
das ich stets bey dir leb vnd bin,
drumb fahr ich hin mit freuden.

3. Jch bin ein Glied an deinem Leib,
deß tröst ich mich von Hertzen :/
Von dir ich ungeschieden bleib,
in Todes=Noth und Schmerzen.
Wann ich gleich sterb, so sterb ich dir,
ein ewigs Leben hast du mir,
mit deinem Tod erworben.

4. Weil du vom Tod erstanden bist,
werd ich im Grab nicht bleiben :/
Mein höchster Trost dein Auffarth ist,
Tods=Forcht kanst du vertreiben.
Dann wo du bist, da komm ich hin,
daß ich stets bey dir leb und bin,
drum fahr ich hin mit Freuden.

5. So fahr ich hin zu Jesu Christ,
mein Arm thu ich ausstrecken :/
So schlaff ich ein, und ruhe fein,
kein Mensch kan mich aufwecken,
dann JEsus Christus GOTTes Sohn,
der wird die Himmels=Thür aufthun,
mich führn zum ewign Leben.

Bonn 1575 ♪ (WACKERNAGEL, III, Nr. 1415. – a 11 versszakos változatból):

5. Jch fahr dahin zu Jesu Christ,
meine hend thue ich auß strecken,
So schlaff ich ein vnd ruhe fein,
kein mensch kan mich auffwecken.
Den(n) Jesus Christus, war Gottes son,
der wird vns Chor vnd tempel auff thu(n),
ein lassen zu dem ewigen leben.

Versforma: a8, a7, b8, b7 / c8, c8, b8. – A rímelés esetleges, gyakran elmarad, ill. bizonytalan.

A nótajelzésben megadott dallam: *Wenn mein Stündlein vorhanden ist*; RMDT II. 639. Első előfordulása: Frankfurt/Main 1569; **Zahn 4482a**; DKL Em6 (III/1/3). Első magyarországi kiadása: *Midőn eljő az én órá*m; DH 1780: 177. sz.; RMDT II. 298. sz. Egyéb előfordulás: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 138a** (*Midőn eljő az én órá*m címmel). DH 1780 változatában Zahn 4482a eredetileg hétsoros dallama – az 5. sor megismétlésével – nyolcsorosra válik, az 5–6. sor pedig 8 helyett 7 szótagos. Mivel a mi szövegünk hétsoros, és metruma – az utolsó sor kivételével, amely 7 helyett 8 szótagos – az eredeti német versével egyezik, nem DH 1780 változatát, hanem Zahn 4482a dallamát közöljük (a szótagtöbbletet a melizma felbontásával illesztettük be). A második verzió a Győri korálkönyv dallama, mely kis eltérésekkel Zahn 4486-ot követi (itt a plusz szótagot hangismétléssel lehet elhelyezni). Ez a dallam 1713 után többnyire a *Herr Jesu Christ, du höchstes Gut* szöveggel kapcsolódik össze. Hangnem: hypojón / hypoeol; Ambitus: V–5 / V–5; Kadencia: 1, 3, 1, 3, 1, V / 1, 2, 1, 2, 1, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Wenn mein Stündlein vorhanden ist*, EG 1993: Nr. 522 (letisztult verzió); *Herr Jesu Christ, du höchstes Gut*, EG 1993: Nr. 219; *Úr Jézus Krisztus, legfőbb jó*, GyLK 2007: 799. sz.; [*Midőn eljön az én órá*m, EE 1982: 501. sz.: *Es ist gewißlich an der Zeit / Bizony betelik az idő* (EE 1982: 502. sz.) dallamával].

12–14 Hanem bizok halálodban ... – Jézus kereszthalálával megváltotta az eredendő és minden elkövetett bűntől az embereket

15 Testednek tagja vagyok én – 1Kor 12,12–31

210.

Nyomtatott kiadásai:

I. Lőcse 1635: 4/5–6 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *ELSŐ RESZE.* Melyben vadnak azok, à mellyeket az halotnak fel-vétele előtt szoktanak mondani. – Élőfej: *HALOT ENEKEK.* – Cím: MAS.

II. Lőcse 1654: 2/290 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *ELSŐ RESZE.* Mellyben azok vadnak, mellyeket az halotnak fel-vétele előtt szoktanak mondani. – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: MAS.

Egyéb előfordulásai:

Kulcsár Pál-melodiárium (1775–1785): 2/49–51 ♪ – Főcím: *MÁSODIK RÉSZ.* Mellyben Bizonyos Idők, 's alkalmatosságokra tartozó ÉNEKEK foglaltatnak be. – Élőfej: *Külömb külömb féle Nótak.* – Cím: *Alia.* – 5 versszakos változat.

Kovács Ferenc-énekeskönyv (1777–1801): 46b–47a – Cím: *ALJA.* – Kezdősor: *Midőn eljő az én órám, hogy útra kell indulnom.* – 5 versszakos változat.

Pálóczi Horváth Ádám: Ötödfélszáz énekek (1813): 287 (430.c. sz.) ♪ – Cím: *Uram Jesus! Segíts meg.* – Az első strófa távoli, eltérő metrumú változata: *Midőn el jő az én órám, Hogy útra kell indulnom; / Kisérj engemet oh Uram Segitsegedet látnom: / Lelkemet az én végemen Ajánlom Szent Kezeidben. / Te azt meg tartod, tudom. //*

Várad 1654 Ha: 47 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: MAS. Lőcse 1675–1676: 2/424 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK ELSŐ RESZ.* Mellyben azok vadnak, mellyeket az halotnak fel-vétele előtt szoktanak mondani. – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: MAS.

Kolozsvár cr. 1680 Ha: 200–201 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: MAS.

Lőcse 1682 Ha: 143–144 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.* – Cím: MAS. – Kezdősor: *Midőn eljő az én órám.*

Kolozsvár 1692 Ha: 203–204 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új ENEKEK.* – Élőfej: *Halotti Enekek.* – Cím: MAS.

Lőcse s. a. Ha: 148–149 – Főcím: *EGYNÉHÁNY ÚJ ÉNEKEK következnek.* – Élőfej: *Halotti Énekek.* – Cím: MAS.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 138a ♪; ÚZMK 1743: 579. sz.; NH 1769: 200 ♪; DH 1791: 177 ♪; EÉ 1982: 501. sz. (*Midőn eljön az én órám*, 5 vszk.)

Halotti ének. 1635 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen. (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 328.)

Forrás: *Wenn mein Stündlein vorhanden ist.* Szerzője, Nikolaus Herman (cr. 1500–1561), joachimsthali tanár, kántor, aki számos gyülekezeti és otthoni használatra szánt éneket szerzett. (Lásd még WWG, 145–148; MGG, 8, 1387–1389; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz30038.html> – letöltés: 2014. január.) A forrás szövegét lásd a **209. sz.** versünknel, *Eljővén már az én órám.*

Versforma: a14(7,7) / a14(7,7) / a14(7,7) / a14(7,7).

A megadott dallam: *Wenn mein Stündlein vorhanden ist*; RMDT II. 639. Első előfordulása: Frankfurt/Main 1569; Zahn 4482a; DKL Em6 (III/1/3). Első magyarországi kiadása: *Midőn eljő az én órám*; **DH 1780: 177. sz.**; RMDT II. 298. sz. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 138a (*Midőn eljő az én órám* címmel). A *Wenn mein Stündlein vorhanden ist* versből fordított magyar verziók közül ez az egyetlen, amely nyolcsoros, így DH 1780 dallamára alkalmazzuk (ebben Zahn 4482a eredetileg hétsoros dallama – az 5. sor megismétlésével – nyolcsorossá válik). Metrumkülönbségek még így is adódtak: versünk minden sora hét szótagos, így három helyen hosszabb a dallam, mint a szöveg (1., 3. és 7. sor). Hangnem: hypojón; Ambitus: V–5; Kadencia: 1, 3, 1, 3, 1, V. Mai énekeskönyvi változatok: *Wenn mein Stündlein vorhanden ist*, EG 1993: Nr. 522 (letisztult verzió); *Herr Jesu Christ, du höchstes Gut*, EG 1993: Nr. 219; *Úr Jézus Krisztus, legfőbb jó*, GyLK 2007: 799. sz.; [*Midőn eljön az én órám*, EÉ 1982: 501. sz.: *Es ist gewißlich an der Zeit / Bizony betelik az idő* (EÉ 1982: 502. sz.) dallamával].

7–8 mert halála Jesusnak ... – Jézus kereszthalálával megváltotta az eredendő és minden elkövetett bűntől az embereket
9 Tagod vagyok oh Christus ez biztatty szivemet – 1Kor 12,12–31

14 én-is jutok kebledben – a kebel megtisztelő helyként értelmezhető az Újszövetségben (Lázár Ábrahám kebelébe vitették, Lk 16,22–23; a szeretett tanítvány az utolsó vacsorán ráhajolt Jézus kebelére, Jn 13,25)

211.

Nyomtatott kiadása:

Lőcse 1629: 550–552 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALó válogatot Kereßtyéni Énekek.* – Élőfej: *HALOT ENEKEK.* – Cím: *MAS.*

Lásd még: EÉ 1982: 362. sz. (*Szívből szeretlek, Jézusom*, 3 vszk.)

Temetési ének. 1629 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Herzlich lieb hab' ich dich, o Herr.* Szerzője Martin Schalling (1532–1608), ambergi, majd nürnbergi evangélikus lelkész. Schalling eredeti, 3 versszakos változatát fordította az ismeretlen szerző. A német szöveget lásd a *Szeretlek én téged, Uram* kezdetű versünkénél (**212. sz.**).

Versforma: nagyon ingadozó szótagszámú és szinte rímtelen ének. Az ideális versforma: a9, a9, b7 / c9, c9 b7 / d8, d8 / e8, e8 / R4, F8, f8. Ezt azonban az ének csak nagyon szabadon közelíti meg.

A megadott dallam: *Herzlich lieb hab ich dich, o Herr*; RMDT II. 182. Első előfordulása: Strasbourg 1577; **Zahn 8326** (diszkant); DKL Ek25B (III/3). Első magyarországi kiadása: *Velmi miluji té, Pane*; SK 1798: c. 480. Hangnem: hypojón; Ambitus: III–4; Kadencia: V, V, 1, V, V, 1, VII, VII, 1, V, 1. Mai énekeskönyvi változatok: *Herzlich lieb hab ich dich, o Herr*, EG 1993: Nr. 397; *Szívből szeretlek, Jézusom*, EÉ 1982: 362. sz.

18 malasztodat – kegyelmedet
27 Ábrahám keblébe – Lk 16,22–23

212.

Nyomtatott kiadásai:

I. Kolozsvár cr. 1680 Ha: 271–274 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: *MAS.*

II. Lőcse 1682 Ha: 216–219 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: *MAS.*

III. Kolozsvár 1692 Ha: 279–282 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új ENEKEK.* – Élőfej: *Halotti Enekek.* – Cím: *MAS.*

IV. Kovács Ferenc-énekeskönyv (1777–1801): 34a–b – Cím: *Más* [= Halotti Ének]. – Az első vszk.

Egyéb előfordulása:

Lőcse s. a. Ha: 210–212 – Főcím: *EGYNÉHÁNY ÚJ ÉNEKEK következnek.* – Élőfej: *Halotti Énekek.* – Cím: *MAS.*

Lásd még: NH 1769: 178–179 ♪; DH 1791: 157–158 ♪; EÉ 1982: 362. sz. (*Szívből szeretlek, Jézusom*, 3 vszk.)

Halotti ének. 1680 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen. (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 329–330.)

Forrás: közvetett mintája a *Herzlich lieb hab' ich dich, o Herr* kezdetű ének. Szerzője Martin Schalling (1532–1608), ambergi, majd nürnbergi evangélikus lelkész. (Lásd még WWG, 270; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz77950.html> – letöltés: 2014. január.) A német éneknek még két magyar fordítása keletkezett a 17. században: *Szívből szeretlek, én Istenem* (**213. sz.** versünk – 4 vszk.) és *Szívem szerint szeretlek, Uram* (**211. sz.** versünk – 3 vszk.).

Ha összehasonlítjuk a *Szeretlek én téged, Uram* kezdetű versünket az alábbi német szöveggel, feltűnik, hogy a 3. és 4. vszk. szövege nem teljesen egyezik a német szöveggel. Tehát felmerül annak a lehetősége, hogy egy előttünk ismeretlen német verziót fordított a magyar szerző. Ugyanakkor másik lehetőséggel is számolnunk kell. Schalling versének 4 versszakos változatát lefordította Jiřík Tránovský (Georgius Tranoscius, 1591–1637) is. A Tranoscius-énekeskönyv első kiadásában lévő szöveg (*Velmi miluji té, Pane*) pedig nagy hasonlóságot mutat a magyarral, tehát elképzelhető, hogy a biblikus cseh szöveg közvetítésével készült a fordítás.

WACKERNAGEL (IV, Nr. 1174.) az ambergi zeneszerző, Mathias Gastritz (cr. 1535–1596) által komponált dallamokkal kiadott 1571-es nürnbergi (DKL 1571¹⁶: Nr. X.) és az 1590-es drezdai (VD16 K 938) énekeskönyv alapján adja a szöveg eredeti, 3 versszakos változatát (lásd még Breslau 1644: 654 – 3 vszk.; Crüger 1690:

1312–1313; Leutschau 1686: 2/212–213 – *Ein schön geistlich Lied, umb ein seliges Ende* – pótlólag került be, a gyűjtemény imádságos részének a végére; szövege lényegében megegyezik a sopronival; Leutschau 1694: 284–285 – [Von Tod und Sterben.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/517–518 – [Sterbe=Gesänge.] *In bekanter Melodie*). WACKERNAGEL a szöveghez később járuló 4. versszakot az 1611-es görlitzi énekeskönyv (DKL 1611⁰⁶: 957) alapján adja (lásd még FISCHER, I, 289–290; EKG 1950: Nr. 247; EG 1993: Nr. 397; HEKG 1958, 385–387; LORBEER, 2012, 67. passim):

Nürnberg 1571, Dresden 1590. és Görlitz 1611.
(WACKERNAGEL, IV, Nr. 1174.)

Oedenburg 1691.
(VD17 7:684545E, 464–466.)

[Főcím: Leich=Gesänge.]
(223)

1. Hertzlich lieb hab ich dich, o Herr!
ich bit, wölst sein von mir nicht ferr
mit deiner gut und gnaden!
Die gantze welt nit frewet mich,
nach himel vnd erd nit frag ich,
wen(n) ich dich nur kan haben.

Vnd wenn mir gleich mein hertz zerbricht,
so bist doch du mein zuuersicht,
mein theil vnd meines hertzens trost,
der mich durch sein blut hat erlöst.
Herr Jesu Christ, mein Gott vnd Herr,
in schanden laß mich nimmermehr!

2. Es ist ja, Herr, dein gschenck vnd gab
mein leib und Seel vnd was ich hab
inn disem armen leben:
Damit ichs brauch zum lobe dein,
zu nutz vnd dienst des nechsten mein,
wölst mir dein gnade geben!

Behüt mich, Herr, vor falscher lehr,
des Sathans mord vnd lügen wehr,
inn allem creutz erhalte mich,
auff das ichs trag gedultiglich!
Herr Jesu Christ, mein Gott vnd Herr,
inn schanden laß mich nimmermehr!

3. Ach, Herr, laß dein lieb Engelein
an meinem end mein Seelelein
inn Abrahams schos tragen,
Der leib in seim schlaffkemmerlein
gar sanfft on einige qual vnd pein
ruhe biß an Jüngsten tage.

Als dann vom tode erwecke mich,
das meine augen sehen dich
in aller freud, o Gottes Son,
mein heiland vnd mein gnadenthron!
Herr Jesu Christ, erhöre mich,
ich will dich preisen ewiglich!

1. Hertzlich lieb hab ich dich, O HErr,
ich bitt, wollst seyn von mir nicht ferr
mit deiner Hülff und Gnaden,
die gantze Welt nicht wrfreuet mich,
nach Himmel und Erden frag ich nicht,
wenn ich nur dich kan haben,

und wenn mir gleich mein Hertz zerbricht,
so bist du doch mein Zuversicht,
mein Theil und meines Hertzens Trost,
der mich durch sein Blut hat erlöst,
HErr JESu Christ, mein GOtt und HErr,
mein GOtt und HErr,
in Schanden laß mich nimmermehr.

2. Es ist ja HErr dein Geschenck und Gab,
mein leib, Seel, und alles was ich hab,
in diesem armen Leben,
damit ichs brauch zum Lobe dein,
zu Nutz und Dienst des Nachsten mein,
wollst mir dein Gnade geben,

behüt mich HErr für falscher Lehr,
des Satans Mord und Lügen wehr,
in allem Creutz erhalte mich,
auf daß ichs trag gedultiglich,
HErr JESu Christ, mein HErr und GOtt,
mein HErr und GOtt,
tröst mir mein Seel in Todes=Noth.

3. Ach, HErr! laß deine liebe Engelein,
am letzten Ende die Seele mein,
in Abrahams Schos tragen,
den Leib in seinem Schlaf=Kämmerlein,
gar sanfft ohn einige Qual und Pein,
ruhn bis an jüngsten Tage:

Alsdenn vom Tod erwecke mich,
daß meine Augen sehen dich,
in aller Freud, O GOTTes Sohn,
mein Heiland und mein Gnaden=Thron,
HErr JESu Christ, erhöre mich, erhöre mich,
ich will dich preisen ewiglich.

4. Vor Gricht, HErr Christe, steh ich hie,
zu dir beug ich meins Hertzen Knie,
vermag mir selbst nicht zu rathen.
Mein Sünd vnd grosse Missethat
mich ewig zum Todt verdammet hat,
ich wil drumb nicht verzagen:
HErr Jesu Christ, dein Blut allein
macht mich von allen Sünden rein,
in rechter wahrer Rew vnd Buß
glaub ich an dich, fall dir zu fuß.
HErr Jesu Christ, des danck ich dir,
ich wil mich bessern, HErr, hilff mir!

A Transcius-énekesskönyv (1636-tól kezdve szerepel benne, RMNy 1655: 532–533 – élőfej: *Pijsně Obecné*, cím: *Hertzlich lieb hab ich dich o Herr*) szövege a következő (lásd még [SZŐLÖSY Benedek:] *Cantvs catholici ...* (Lőcse 1655): 232–233 ♪ – apró eltérésektől eltekintve azonos szöveg; TRANOSCIUS 1659: 592–593; TRANOSCIUS 1684: 692; TRANOSCIUS 1912: č. 970; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 354–355):

TRANOSCIUS 1728: 666–667.
[Élőfej: *Pjsně Obecné.*]
Hertzlich hab ich dich, o Herr!

- [1.] WElmi milugi tě PAně,
nerač zapomjnat' na mne,
z milosti a dobroty swé:
Wsseliká swěta ozdoba,
Nebeská Zemská zpūsoba,
nic negsau proti sláwě tve:
R; Protož gá na tom dosti mám,
když tě Pana při sobě mám,
negmilegssj Spasyteli,
wsseho zlého zbawiteli:
O GEžjssy!
degž radosti, bez žalosti,
dogjti kdež wsseho dosti.
2. Wssakt' gá to wssecko vznáwám,
Télo, Dussi, cožkoli mám,
žes mi to ráčil dáti sám:
Degž mi také ten dar PAně,
bych to vžjwal k twé sláwě,
bližnjmu k pomocy prawé.
R; Odwrat' ffalessné Včenj,
skrže d'ábelské swedenj,
degž mi w křjži trpěliwost,
prawau w Modlitbě bedliwost:
O GEžjssy,
degž radosti, bez žalosti,
dogjti kdež wsseho dosti.
3. Necht' PAně swatj Angelé,
mau dussi z těla wessele,
zprowodj do twé radosti:
Do Abrahamowa lůna,
kdež wěrným sláwy Koruna,
přistrogená twau milostj:
R; W Nebeské kdežto gasnosti,
plná radost bez žalosti,
bez konce wěčně přebýwá,
aniž gi kdy co vbýwá:
O GEžjssy,
degž radosti, bez žalosti,
dogjti kdež wsseho dosti.
4. Když pak má Dusse w Nebesa,

poslednj cestau bera se,
pŭgde, popřeg milosti twé:
Ať Tělo bez welikého,
trápenj wsseligakého,
položj se w komůrce swé.
R; Tak ze sna smrti wzbudiž mne,
ať na tě patřj oči mé,
magjc w tobě potěssenj,
wsseho nesstěstj zprosťenj:
O GEžjssy,
degž radosti, bez žalosti,
dogjti kdež wsseho dosti.

Versforma: a8, a8, b8 / c8, c8, b8 / d8, d8 / e8, e8 / R4, R4, f4, f8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Herzlich lieb hab ich dich, o Herr*; RMDT II. 182. Első előfordulása: Strasbourg 1577; **Zahn 8326** (diszkant); DKL Ek25B (III/3). Első magyarországi kiadása: *Velmi miluji tě, Pane*; SK 1798: c. 480. Hangnem: hypojón; Ambitus: III–4; Kadencia: V, V, 1, V, V, 1, VII, VII, 1, V, 1. Mai énekeskönyvi változatok: *Herzlich lieb hab ich dich, o Herr*, EG 1993: Nr. 397; *Szívből szeretlek, Jézusom*, EÉ 1982: 362. sz.

11 szabadítom – Megváltóm, Ézs 12,2; Róm 11,26 etc.
19 hamis tudománytól – hamis tanoktól, tudástól
23 paisom – 2Sám 22,3; Zsolt 3,4; Ef 6,16 etc.
25 Ábrahám keblében – Lk 16,22–23
33–34 Hol a' Cherubin seregid ... – Ézs 6,2–3; Jel 4,8

213.

Nyomtatott kiadásai:

I. ZMK 1692–1694: 141–142 – Élőfej: *KÜLÖMB-KÜLÖMB-FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Hertzlich Heh hab ich dich o HErr, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

II. Lőcse 1694: 1/745–746 – Főcím: *KÖVETKEZNEK Halott Temetésorra-való Enekek*. – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK*. – Cím: *MAS.* – A szöveg végén: *Amen*.

III. Lőcse 1696: 1/745–746 – Főcím: *KÖVETKEZNEK. Halott Temetésorra. való Enekek*. – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK*. – Cím: *MAS.* – A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 141–142 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK*. – Cím: *MAS. Hertzlich lieb hab ich dich o HErr, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 194–196 – Élőfej: *KÜLÖMB KÜLÖMB FELE ENEKEK* – Cím: *MAS. Hertzlich lieb hab ich dich O HErr, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 98 ♪; ZMK 1703: 141–142; ZMK 1706: 104–105; MLÓ 1730: 541–542; ÚZMK 1743: 367. sz.; ZMK 1780: 180–182; ZMK 1781: 215–216; EÉ 1982: 362. sz. (*Szívből szeretlek, Jézusom*, 3 vszk.)

Temetési ének. 1694 előtt keletkezhetett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Herzlich lieb hab' ich dich, o Herr*. Szerzője Martin Schalling (1532–1608), ambergi, majd nürnbergi evangélikus lelkész. Schalling 3 versszakos énekének 4 versszakossá bővített változatát fordította az ismeretlen szerző. A német szöveget lásd a *Szeretlek én téged, Uram* kezdetű versünknel (210. sz.).

Versforma: a9, a9, b7 / c9, c9, b7 / d8, d8 / e8, e8 / R4, F4, F4, f8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Herzlich lieb hab ich dich, o Herr*; RMDT II. 182. Első előfordulása: Strasbourg 1577; **Zahn 8326** (dizskant); DKL Ek25B (III/3). Első magyarországi kiadása: *Velmi miluji tě, Pane*; SK 1798: c. 480. Hangnem: hypojón; Ambitus: III–4; Kadencia: V, V, 1, V, V, 1, VII, VII, 1, V, 1. Mai énekeskönyvi változatok: *Herzlich lieb hab ich dich, o Herr*, EG 1993: Nr. 397; *Szívből szeretlek, Jézusom*, EÉ 1982: Nr. 362.

6 Csak te tarts jobb kezeddél – Zsolt 17,7; 18,36; Mt 19,13.15 etc.
19 hamis tudománytul – hamis tanoktól, tudástól
27 Ábrahámnak keblében – Lk 16,22–23

214.

Nyomtatott kiadásai:

I. Lőcse 1635: 4/6 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALO ENEKEK* – Alcím: *ELSŐ RESZE. Melyben vadnak azok, à mellyeket az halotnak fel-vétele előtt szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOT ENEKEK*. – Cím: *MAS. Nota: Tudgyuk Uram Isten, etc.* [hogy mind meg kell halnunk, RPHA 1389] *M. D.*

II. Lőcse 1654: 2/290 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK* – Alcím: *ELSŐ RESZE. Mellyben azok vadnak, mellyeket az halotnak fel-vétele előtt szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK*. – Cím: *MAS.*

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1675–1676: 2/425 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK*. – Alcím: *ELSŐ RESZ. Mellyben azok vadnak, mellyeket az halotnak fel-vétele előtt szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK*. – Cím: *MAS. Nota: Tudgyuk Uram Isten, etc.*

Lőcse 1682 Ha: 154–155 – Főcím: *KÖVETKEZNEK égynehány új Enekek*. – Élőfej: *Halot Enekek*. – Cím: *MAS. Nota: Tudgyuk Uram Ist.*

Temetési ének. A halott koporsójának fölvétele előtt énekelték. 1635 előtt keletkezett. Az *M. D.* monogramú szerzőt nem tudtuk azonosítani. (Martinus Damascenus, azaz Madarász Márton szerzőségét a monogramon kívül semmi nem támasztja alá.)

Versforma: a12(6,6) / a18(10,8) / a12(6,6) / x7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Tudjuk, Uram Isten*; RMDT I. 109/I. sz., 500–501. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **NH 1769: 1. sz.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–7; Kadencia: 2, 2, 2.

5–8 Oh melly nagy munkával és nagy fáradsággal ... – 1Móz 3,17–19

13 Nincsen itt ez földön ... – Zsid 13,14; 2Kor 5,1

215.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Lőcse 1635: 4/42–44 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felet szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOT ENEKEK.* – Cím: *MAS. Azon Notára* [= Bűnnek az ő zsoldja a halál, jól tudjuk, RPHA 213].

II. Lőcse 1654: 2/319–320 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: *MAS. Azon notára* [= Bűnnek az ő zsoldja a halál, jól tudjuk].

III. Pozsonyi toldalék (XVII. sz. 1. fele): 2/3b–5a – Cím: *Alia* [= *Cantio Funebris*] *ad notam. Bűnnek az eő solgia etc.* – Ezt a nótajelzést emeltük be a főszöveg élére. – A szöveg végén: *Finis.*

IV. KAJONI János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 723–724 – Főcím: *CANTUS FUNEBRES.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: *MAS. Nota: Bűnnek az ő sóldgya &c.* – 15 versszakos változat.

V. ILLYÉS István: Soltári énekek ... (Nagyszombat 1693): 2/124–127 – Főcím: *HALOTTAS ENEKEK.* – Élőfej: *Halottas Enekek.* – Cím: *Azon notára* [= Bűnnek az ő zsoldja a halál, jól tudjuk]. *A' kisdedekről.* – A szöveg végén: *Amen.*

VI. Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 619–625 – Főcím: *Halottas Enekek á szomorú Temetések alkalmosságára egybe szedettek.* – Cím: *Azon Notára* [= Bűnnek az ő zsoldja a halál, jól tudjuk]. *A kisdedekről.* – A szöveg végén: *Amen.*

VII. Mocsy Elek-énekeskönyv (1798): 78a-b – Főcím: *Halottas Enekek.* – Cím: *Azon notára* [= Krisztushoz készülök, szerelmes szüleim, kötetünk **218. sz.** éneke] *a kisdedekről.* – Az 1–8. vszk.

Egyéb előfordulásai:

Kézírtas toldalék RMK I. 1504 (XVIII. század): 3b–5b – Főcím: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: *Második.*

Várad 1654 Ha: 43–46 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: *MAS. Azon notára* [= Bűnnek az ő zsoldja a halál, jól tudjuk].

Lőcse 1675–1676: 2/472–475 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: *MAS. AZONNOTARA* [= Bűnnek az ő zsoldja a halál, jól tudjuk].

Kolozsvár cr. 1680 Ha: 187–195 – Főcím: *KöVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: *MAS. Azon notára* [= Bűnnek az ő zsoldja a halál, jól tudjuk].

Lőcse 1682 Ha: 135–139 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: *Más Azon Notára* [= Bűnnek az ő zsoldja a halál, jól tudjuk].

Kolozsvár 1692 Ha: 191–198 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új ENEKEK.* – Élőfej: *Halotti Enekek.* – Cím: *Azon Nótára* [= Bűnnek az ő zsoldja a halál, jól tudjuk].

Lőcse s. a. Ha: 139–145 – Főcím: *EGYNEHÁNY UJ ÉNEKEK következnek.* – Élőfej: *Halotti Énekek.* – Cím: *AZON Nótájú* [= Bűnnek az ő zsoldja a halál, jól tudjuk].

Lásd még: MLÓ 1730: 596–600.

Temetési ének, halotti búcsúztató. 1635 előtt keletkezett. Az akrosztichon szerint – CATHERINAA RASORJS – Borbély Katalin temetésére készült. Ez alapján feltételezhető, hogy a Tolnai Borbély család valamelyik tagjáról van szó. A szerző valószínűleg Tolnai Borbély Gergely református lelkész (lásd a *Teljes keresztyénségnek szent serege* kezdetű, **3. sz.** versünknel írtakat). A verset témája, alkalmi és ugyanakkor egyetemes jellege, kifejezőkészlete miatt a *Krisztushoz készülök, szerelmes szüleim* kezdetű **218. sz.** énekünkkel rokoníthatjuk.

Versforma: a12(6,6) / a12(6,6) / a12(6,6) / a12(6,6).

A nótajelzésben megadott dallam: *Krisztushoz készülök szerelmes szüleim; Bűnnek az ő zsoldja*; RMDT II. 302/I. sz., 640–641. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **NH 1769: 94. sz.** A dallamvariánsok összefüggéseit lásd a **218. sz.** éneknél. Hangnem: jón; Ambitus: 1–9; Kadencia: 3, 3, 5.

46 Bűneimnek soldgya – Róm 6,23
49–52 Szép fényes felyhőben – Jel 1,7; 4,1–2; 20,11
63–67 Angyalok sok szentek ... – Ézs 6,2–3; Jel 4,8

216.

Nyomtatott kiadásai és kézírata:

I. Lőcse 1635: 4/50–51 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felet szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOT ENEKEK.* – Cím: *MAS. Azon Notára* [= Már elmegyek az örömben, **204. sz.** énekünk].

II. Lőcse 1654: 2/325–326 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: *MAS. Azon notára* [= Már el-megyek az örömben].

III. KÁJONI János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 696–697 – Főcím: *CANTUS FUNEBRES.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: *MAS AZON NOTARA* [= Már elmegyek az örömben].

IV. Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 559–561 – Főcím: *Halottas Enekek á szomorú Temetések alkalmatosságára egybe szedettek.* – Cím: *A Jó Életű, Isten félő Ember Teteme felett. Nota: Már el megyek az örömbé &c.*

Egyéb előfordulásai:

Várad 1654 Ha: 40–41 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK* – Cím: *MAS.*

Lőcse 1675–1676: 2/481–483 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: *MAS. AZON NOTARA* [= Már elmegyek az örömben].

Kolozsvár cr. 1680 Ha: 175–179 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: *MAS.*

Lőcse 1682 Ha: 125–129 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.* – Cím: *MAS.*

Kolozsvár 1692 Ha: 179–182 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új ENEKEK.* – Élőfej: *Halotti Enekek.* – Cím: *MAS.*

ILLYÉS István: Soltári énekek ... (Nagyszombat 1693): 2/60–61 – Főcím: *HALOTTAS ENEKEK.* – Élőfej: *Halottas Enekek.* – Cím: *A jó életű, Istenfélő ember teteme felett. Nota: Már el-megyek az örömbé.* – A szöveg végén: *Amen.*

Lőcse s. a. Ha: 130–133 – Főcím: *EGYNÉHÁNY UJ ÉNEKEK következnek.* – Élőfej: *Halotti Énekek.* – Cím: *MAS.*

Lásd még: NH 1769: 113.

Temetési ének, halotti búcsúztató. 1635 előtt keletkezett. A halott nevében elmondott intőének, énekelt prédikáció. Nem tudjuk, hogy az akrosztichon romlott szövegű-e – M TAMAS CXCN MATIENJA –, és ha valóban nevet adna ki, akkor a vers szerzőjére vagy a halottra vonatkozna-e. Gács B. Emilián elképzelhetőnek tartja, hogy a versfőben Majtényi Tamás neve rejlik (1938, 44). (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 299.)

Versforma: a8, a8, a8.

A megadott dallam: *Mostan, kik itt jelen vagytok* (ritmusa egységesítve DH 1780 alapján); RMDT II. 301/I. sz., 635, 640. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **NH 1769: 113.** Hangnem: hypoeol; Ambitus: V–4; Kadencia: 2, 2. Mai énekeskönyvi változat: *Már elmegyek az örömbé*, RÉ 1948: 419. sz. (más dallammal).

19 Cresus Királyt – Croesus (Kroisosz, Krózus, Kr. e. 560–547 uralkodott) király, gazdagságáról híres lydiai uralkodó, vö. Hérodotosz (*Historiai*, I.)

20 Atillát – Attila, hun király (406–453)

21 Alexandert – Nagy Sándor, makedón király (Kr. e. 356–323)

22 Xerxes Királyt – perzsa uralkodó (Kr. e. 519–465)

- 23 Dávidot – Dávid király (1Sám 16 skk.)
24 Hectort – trójai herceg a görög mitológiában
25 Cicerot – Marcus Tullius Cicero, római író és politikus (Kr. e. 106–43)
26 Absolont – Dávid király harmadik fia (2Sám 13 skk.)
27 Salamont – Dávid király fia és utóda Izraelben (2Sám 12 skk.)
34 Az halál az bűnnek soldgya – Róm 6,23
43 Abrahám kebelében – az üdvösség helye; Lk 16,22–23

217.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. Lőcse 1635: 4/51–53 – Főcím: *HALOT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RESZ.* *Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felet szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOT ENEKEK.* – Cím: *MAS.* *Nota: Sok rendbéli próbák vannak raytunk, &c.* [ez életben – kiad. RMKT XVII, 8, 53. sz.]

II. Lőcse 1654: 2/326–328 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RESZ.* *Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: *MAS.* *Nota: Sok rendbéli próbák vadnak rajt:.*

III. Kolozsvár 1660 Ha: 34–38 – Élőfej: *HALOT ENEK.* – Cím: *MAS.* *Nota: Sok rendbéli próbák vadnak:.*

IV. KÁJONI János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 665–667 – Főcím: *CANTUS FUNEBRES.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: *MAS.* *Nota: Sok rendbéli próbák vannak &c.* – Hiányzik a 6. és 21. vszk.

V. Kolozsvár 1697 Ha: 37–41 – Élőfej: *HALOT ENEK.* – Cím: *MAS.* *Nota: Sok rendbéli próbák vadnak:.* – 22 vszk., hiányzik a 23. vszk., a doxológia.

VI. Kőröspataki István-énekeskönyv (1685): 105a–106b – Főcím: *Halott Enekek.* – Cím: *ALIA.* *Nota: Sok rendbéli probak vad(na)k &c.* – A szöveg végén: *Finis per me Franciscum Kelemen &c.* [az ének másolója: Kelemen Ferenc].

VII. Pozsonyi toldalék (XVII. sz. 1. fele): 2/20b–21a – Cím: *MAS* [= *Cantio Funebris*]. *Nota: Sok rendbéli.* – A szöveg a 17. sor után, a 21a lap alján megszakad. A 20b-n elkezdett ének, az első vszk. leírását más kéz folytatta a 21a lapon, de nem fejezte be, a 21b–22a lapok így üresen maradtak.

VIII. Halotti énekek¹ (XIX. sz. eleje): 20a–21b – Főcím: *Halotti Enekek.* – Cím: *Más.* *Nota: Sok rendbéli probak vadnak etc.* – XVIII. században átirát, 15 versszakos unitárius változat.

IX. Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 524–528 – Főcím: *Halottas Enekek á szomorú Temetések alkalmatosságára egybe szedettek.* – Cím: *Más Régi Ének.* *Nota: Sok rendbéli próbák vannak. &c.*

Egyéb előfordulásai:

Jánosi Gergely-énekeskönyv (1767–1768): 42–46 – Cím: *MAS.* *Nota: Sok rendbéli probak vadnak.* – 1–16. vszk., a többi vszk. a kötet csonkasága miatt hiányzik.

Bálint András-énekeskönyv (1770): 9b–11b – Élőfej: *HALOT ENEK.* – Cím: *MAS.* *Nota: Sok rendbéli probak vagnak [!].*

Várad 1654 Ha: 38–40 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK* – Cím: *MAS.*

Lőcse 1675–1676: 2/483–485 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RESZ.* *Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: *MAS.* *Nota: Sok rendbéli próbák vadnak rajt:.*

Kolozsvár cr. 1680 Ha: 168–175 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: *MAS.*

Lőcse 1682 Ha: 121–125 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.* – Cím: *MAS.*

Kolozsvár 1692 Ha: 172–179 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új ENEKEK* – Élőfej: *Halotti Enekek.* – Cím: *MAS.*

ILLYÉS István: Soltári énekek ... (Nagyszombat 1693): 2/74–77 – Főcím: *HALOTTAS ENEKEK.* – Élőfej: *Halottas Enekek.* – Cím: *Más Régi Enek.* *Nota: Sok rendbéli próbák vannak. pag. 34.* [= RMK I. 1446: 34–37 ♪]. – A szöveg végén: *Amen.* – 21 versszakos változat.

Lőcse s. a. Ha: 125–130 – Főcím: *EGYNÉHÁNY ÚJ ÉNEKEK következnek.* – Élőfej: *Halotti Énekek.* – Cím: *MAS.*

Lásd még: NH 1769: 108 ♪.

Halotti ének. 1635 előtt keletkezett. Az intő ének szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük. (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 302.)

Versforma: a14(4,4,6) / a14(4,4,6) / a14(4,4,6).

A nótajelzésben megadott dallam: *Sok rendbéli próbák vadnak*; RMDT I. 225/II. sz., 225/I. sz., 587. A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **NH 1769, 108. sz.** Hangnem: eol; Ambitus: 1–6; Kadencia: 3, 2.

10 Cresus Király – Croesus (Kroisosz, Krözus, Kr. e. 560–547 uralkodott) király, gazdagságáról híres lydiai uralkodó, vö. Hérodotosz (*Históriai*, I.)

12 Alexandert – Nagy Sándor, makedón király (Kr. e. 356–323)

13 szent Jobnál – Jób

31 Mathusael, Ádám, Noe – Metúsélah (Matuzsálem, 969 évet élt, 1Móz 5,27); Ádám (930 évig élt, 1Móz 5,5), Noé (950 évig élt, 1Móz 9,29)

34–35 Az szent Pállal ... – Zsid 9,27

40 történetből – véletlenül

45 meg púszult – megszabadított

218.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Várad 1654 Ha: 53–55 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Énekek* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK*. – Cím: MAS.

II. KÁJONI János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 713–716 – Főcím: *CANTUS FUNEBRES*. – Élőfej: *HALOTT ENEKEK*. – Alcím: *GYERMEKEK TEMETESERE-VALO ENEKEK* – Cím: *Nóta: Bűnnek az ő sóldgya &c.* [a halál, jól tudjuk, RPHA 213]. – A verset két részre bontva közli, I. szám alatt az 1–13. versszakot, II. szám alatt a 14–25. versszakot.

III. Kolozsvár cr. 1680 Ha: 222–231 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek*. – Élőfej: *Halott Enekek*. – Cím: MAS.

IV. ILLYÉS István: Soltári énekek ... (Nagyszombat 1693): 2/127–130 – Főcím: *HALOTTAS ENEKEK*. – Élőfej: *Halottas Enekek*. – Cím: *Az édes magzat végbúcsút vészen szerelmes szüleitől. Nóta: Véletlen embernek etc. sup. pag. 61.* [RMK I. 1446/2: 61–67 ♪]. – A szöveg végén: Amen. – 22 versszakos változat.

V. Pozsonyi toldalék (XVII. sz. 1. fele): 2/18b–20b – Cím: MAS [= Cantio Funebris]. *Nóta. Bűn(n)ek az. Ebben az edes magzat veg bucsut veszen keserves szüleitül.* – Ezt a címet emeltük be a főszöveg élére. – A szöveg végén: *Finis*.

VI. Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 625–632 – Főcím: *Halottas Enekek á szomorú Temetések alkalmatosságára egybe szedettek*. – Cím: *Az Edes Magzat vég Búcsút vészen szerelmes Szüleitül. Nota: Véletlen &c.* [embernek utolsó órája, RPHA 1478].

VII. Vegyes kolligátum (1744): 34a–36a – Cím: *Cantio Elegans*.

VIII. Kottás kálvinista énekeskönyv (1766): 36b–37a ♪ – Az első vszk. és négyszólamú kotta.

IX. Mocsy Elek-énekeskönyv (1798): 75a–b, 78a – Főcím: *Halottas Enekek*. – Cím: *Az édes Magzat vég bucsút viszen Sze[rel]mes Szüleitül. Nota Véletlen embernek &c.* [utolsó órája, RPHA 1478]. – Az 1–4. és a 6–13. vszk.

Egyéb előfordulásai:

Kézírtas toldalék RMK I. 1504 (XVIII. század): 1a–3b – Főcím: *HALOTTI ENEKek*. – Cím: I.

Nagyölvedi énekeskönyv (1802–1810): 271–272 – Főcím: *Halotti Énekek*. – Cím: *Az ártatlan gyermek butsúzik Szüleitül.* – 7 versszakos változat.

Kézírtas bejegyzés, BOZÓKY (XIX. század első fele): hátsó előzők – Cím: *Más. Kisded Temetésekor*. – 4 versszakos változat.

Lőcse 1682 Ha: 161–170 – Főcím: *KöVETKEZNEK egynehány új Enekek*. – Élőfej: *Halot Enekek*. – Cím: MAS. *Ebben az édes magzat vég butsút vészen keserves szüleitül. G. R. T. F. Nota: Christusnak hivei:* [kik most jelen vagytok, 215. sz. énekünk].

Kolozsvár 1691 Ha: 281–290 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek*. – Élőfej: *Halot Enekek*. – A makulatúrából kiáztatott példányban a szöveg csonka.

Kolozsvár 1692 Ha: 224–233 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új ENEKEK*. – Élőfej: *Halotti Énekek*. – Cím: MAS.
Lőcse s. a. Ha: 164–170 – Főcím: *EGYNÉHÁNY UJ ÉNEKEK következnek*. – Élőfej: *Halotti Énekek*. – Cím: MAS.

Lásd még: Zemlénny János énekeskönyve (1668): 2b; Halotti énekek¹ (XIX. sz. eleje): 8b (nótajelzésként a *Bűnnek az ő zsoldja örök halál, tudjuk*, RPHA 213 – kezdetű versnél); S 248: 6b (nótajelzésként); Barabás Pál-énekeskönyv (1819–1825): 20–1. sz.; Skultéti József kántorkönyve (1824): 2/47a; MLÓ 1730: 292–296; DH 1791: 1231; Lb 1813: 25 ♪. Nótajelzésként: *Látván e világnak család voltát hinni* (ZMK cr. 1718¹: 176–180, ZMK cr. 1718²: 231–236).

Temetési ének, halotti búcsúztató. 1635 körül keletkezett. A halott gyermek nevében elmondott, énekelt prédikáció, halotti búcsúztató. A vers akrosztichonja alapján – CZEGLÉDI PAL EDES PANNAIAROL – a szakirodalom Ceglédi Szabó Pál református lelkész tartja az ének szerzőjének. Az 1682-es halottasban (RMK I. 1228/A) azonban a vers címében található monogram alapján G. R. T. F. a szerző. A monogram lehetséges feloldása: Gregorius Rasoris Tolnai Fecit. Ebben az esetben a versszerző azonos a *Teljes keresztyénségnek szent serege* kezdetű **3. sz.** versünk szerzőjével (életrajzát lásd ott). Eszerint, mint az akrosztichon mutatja, Tolnai Borbély Gergely Ceglédi Pál vigasztalására, meghalt kislánya nevében írta ezt az éneket. Tolnai Borbély Gergely, aki először a nagyszombati, majd a pápai református iskolában tanult, 1635-ben pedig pápai rektor volt, munkakapcsolatban állhatott Ceglédivel. Ezt a feltételezést azonban gyengíti, hogy valószínűleg Tolnai Borbély Gergely írta a nótajelzésként idézett éneket: *Krisztusnak hívei, kik most jelen vagytok*. Ez utóbbi ének témájában és műfajában is rokonságot mutat a Ceglédi-verssel, és a G. R. T. F. attribúálás az 1682-es énekeskönyv szerkesztőjének a tévedése is lehet.

THURY Etele (1905) és ZOVÁNYI Jenő (1977, 117) alapján így foglalható össze Ceglédi Szabó Pál életrajza: születési évét nem tudjuk. Nagyszombati tanulmányai után 1613. március 26-án iratkozott be a heidelbergi egyetemre. Ebből az időből ismerjük disputációját: *Theses theologicae de causa efficiente peccati* ... (Heidelberg, Johann Lancellot, 1613. – RMK III. 1123). Heidelbergben üdvözlő verset írt Szentgyörgyi Nagy Bálint művéhez (*Theses theologicae de ecclesia Dei* ..., Heidelberg, Johann Lancellot 1613. – RMK III. 1125). Hazajövele után, 1614 júniusától nagyszombati rektorként dolgozott. Valószínűleg 1616–1626 között működött dunaszerdahelyi lelkészként (lásd MPÉtA, VII, 193–194; VIII, 40–41, 57; RMK III. 1375). 1623. szeptember 13-án állította össze a komjáti zsinaton elfogadott kánonokat (*Canones ecclesiastici in quinque classes distributi* ..., Pápa, 1625. – RMNy 1343; lásd még RMNy 1975). Az 1619. május 1-én Pápan tartott zsinaton a Felsődunamelléki Református Egyházkerület követeként vett részt. 1626. május 12-től haláláig Pápan szolgált (MPÉtA, IX, 83). Több disszertációt is ajánlottak neki (RMK III, 1375, 1421, 1479). 1627. május 12-től kezdődően esperes helyettes (MPÉtA, IX, 97), 1629. március 18-tól esperes, 1641. június 4-től haláláig – 1649. augusztus 26-ig – pedig a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke volt. Nem zárható ki, hogy ő szerezte a *Szükség erről nekünk gyakran emlékeznünk* kezdetű éneket, amelyet az RPHA a 16. századi versek közé osztott be (RPHA 1342). A versfő szerint: SzSzABO PAL ENEKE. A *Nagydobszai graduálba* ugyanis egy 17. század közepi kéz (S 9: 271) írta be ez utóbbi éneket, az *Eperjesi graduál* törzsanyagát pedig 1635-ben írták össze (S 57: 378b). (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 310; RMSz, I, 136.)

Versforma: a12(6,6) / a12(6,6) / a12(6,6) / a12(6,6).

A nótajelzésben megadott dallam: *Bűnnek az ő zsoldja; Véletlen embernek utolsó órája*; RMDT II. 129/I. sz., 526–527. SZENDREI-DOBSZAY-RAJECZKY, 302/g sz. [A szövegjegyzet által említett egyik forrásban – Zemlénny János énekeskönyve (1668) – a *Krisztushoz készülök* nótajelzésként szerepel a *Bűnnek az ő zsoldja* éneknél; tehát a két ének oda-vissza kapcsolatban áll egymással. Lőcse 1682 Ha-ban *Krisztusnak hívei* nótajelzés található: ez a **215. sz.** énekünkkel való összefüggést mutatja.] A **222., 218. és 215. sz.** énekünk nótajelzéseinek vizsgálata több dallam és szöveg szövevényes összefüggéseit tárta fel. A *Bűnnek az ő zsoldja* nótajelzés a *Véletlen embernek utolsó órája* tételhez vezet (RMDT II. 129. sz.). A *Véletlen embernek utolsó órája* szöveghez két dallam is kapcsolódik. Ezek közül az egyikkel jelent meg a *Krisztushoz készülök* szöveg: kötetünkben ezt közöljük. [A *Bűnnek az ő zsoldja* másik dallama (RMDT II. 302. sz.) a **222. sz. és a 215. sz.** éneknél található.] A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **IH 1693: 61.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–8; Kadencia: 4, 2, 2.

8 Hol a' bárány Christus gazdag szent vacsora – Jézus kereszthalála a zsidó páskaünnepen történt, Jézus a páskabarány, aki áldozatával elveszi a világ bűneit (1Kor 5,7; Jn 1,29)

30 rajzattya – utóda, gyermeke

33 bűneim soldgyánac – Róm 6,23

47 szép coronám – a Krisztus-követők elnyerik az örök élet koronáját, 2Tim 4,8; 1Pt 5,4; Jel 2,10

50 színről színre látom – 1Kor 13,12

51–52 Sok ezer szenteckel ... – Jel 5,12–13

56 apolgattyátoc – csókolgatjátok

73 Nem örökségemben laktam itt e' földön – az Ószövetségben Izrael fiai az örökösök; az Újszövetségben egyedül a Fiú, Jézus Krisztus mindennek az örököse (Zsid 1,2). A hívő, Jézus Krisztust megváltónak elfogadó ember lehet Isten örököse és Jézus Krisztus örökostársa (vö. KBL, II, 325; Róm 8,17)

89–92 Romlott állapotból ... – Jel 20

219.

Kézirata:

Pozsonyi tordalék (XVII. sz. 1. fele): 2/16b–17b – Cím: *MBS [= Cantio Funebris]*. *Nota. Bűnnek az ü soldgya az etc.* [halál, jól tudjuk, RPHA 213]. – A szöveg végén: *Amen. Finis.* – Kiad. ERDÉLYI, 1983, 183–185.

Temetési ének, intőének. A 17. század első felében keletkezett. Az akrosztichon szerint – (SzI) GASPAR LASKAIJE – Laskai Gáspár szerzeménye. Nem tudjuk, hogy azonos-e a rimaszombati iskolamesterrel, Laskai Gáspár deákkal, aki 1623-ban *Szent Jehova Isten, te vagy mi reménységünk* kezdettel írt éneket (kiad. RMKT XVII, 8, 98. sz.). Életéről nem tudunk egyéb adatot.

Az első két strófa utólagos betoldásnak látszik, mivel nem tartja be a refrénes szerkezetet, és az akrosztichont is elrontja. Az ének 1–2. sora megegyezik Kőrösi István halotti énekének kezdetével (kiad. RMKT XVII, 8, 60. sz.).

Versforma: a12(6,6) / a12(6,6) / a12(6,6) / a12(R6,6).

A nótajelzésben megadott dallam: *Bűnnek az ő zsoldja a halál, jól tudjuk (Véletlen embernek utolsó órája)*; RMDT II. 302/IV. sz., 640–641. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **BOZÓKY 1806: 51.** Hangnem: jón; Ambitus: 1–9; Kadencia: 5, 3, 5, 3, 8, 5, 5.

61 Enged, színről színre hogy tegöd lathassunk – 1Kor 13,12; Jel 22,4

220.

Nyomatott kiadásai és kéziratai:

I. Várad 1654 Ha: 52–53 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: *MAS.*

II. Pozsonyi tordalék (XVII. sz. 1. fele): 2/18a–b – Cím: *MAS [= Cantio Funebris]*. – A szöveg végén: *Finis.*

III. Kolozsvár cr. 1680 Ha: 216–222 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: *MAS.*

IV. Lőcse 1682 Ha: 155–161 – Főcím: *KöVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.* – Cím: *MAS.* *Lelki viadallya a' Kereftýén vitéznek halála oráján ellenségivel. G. R. T. F.* – Ezt a címet emeltük be a főszöveg élére.

V. Kolozsvár 1692 Ha: 219–224 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új ENEKEK.* – Élőfej: *Halotti Enekek.* – Cím: *MAS.*

VI. Kolozsvár 1697 Ha: 28–32 – Élőfej: *HALOT ENEK.* – Cím: *MAS.* *Nota: Jésus Christus Istennek.*

VII. Kottás kálvinista énekeskönyv (1766): 42a ♪ – Az első versszak és a hiányzó levél miatt csak kétszólamú kotta.

Egyéb előfordulásai:

Halotti énekek¹ (XIX. sz. eleje): 11b–12b – Főcím: *Halotti Enekek.* – Cím: *Más.* *Nota: Jesus Kristus Istennek β: Fia* [bűnösöknek, RPHA 666]. – 18. században átírt, 9 versszakos unitárius változat: *Életünknek végső napját.*

Szozsna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 571–575 – Főcím: *Halottas Enekek á szomorú Temetések alkalmatosságára egybe szedettek.* – Cím: *Az Isten féltő Jó Életű Ember bátran mégyen az halálra.* – Több helyen eltérő változat.

Jánosi Gergely-énekeskönyv (1767–1768): 31–36 – Élőfej: *HALOT ENEK.*

Bálint András-énekeskönyv (1770): 1a–2a – Élőfej: *HALOT ENEK.* – 1–5, 10–11, 16–20. vszk.

ILLYÉS István: Soltári énekek ... (Nagyszombat 1693): 2/106–109 ♪ – Főcím: *HALOTTAS ENEKEK.* – Élőfej: *Halottas Enekek.* – Cím: *Az istenfélő jó életű ember bátran mégyen az halálra.* – A szöveg végén: *Amen.*

Lőcse s. a. Ha: 160–164 – Főcím: *EGYNÉHÁNY ÚJ ÉNEKEK következnek.* – Élőfej: *Halotti Énekek.* – Cím: *MAS.*

Lásd még: Sebestyén Gábor-énekeskönyv (1809): 66b–67a ♪ (első sor és négyszólamú dallam); Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 134; Skultéti József kántorkönyve (1824): 1/33–34; MLÓ 1730: 603–606; ÚZMK 1743: 566. sz.; NH 1769: 136 ♪; La 1778, 68–69 ♪; Lb 1813, 56 ♪; DH 1791: 119 ♪; RÉ 1948: 420. sz. (15 vszk.).

Temetési ének, halotti búcsúztató. A 17. század első felében keletkezett. Az 1682-es halottasban található monogram (G. R. T. F.) lehetséges feloldása: Gregorius Rasoris Tolnai Fecit. Ebben az esetben a szerző azonos a *Teljes keresztyénségnek szent serege* kezdetű 3. sz. versünk szerzőjével (életrajzát lásd ott.) (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 316.)

Versforma: a8, a9, a10, a9.

A nótajelzésben megadott dallam: *Jézus Krisztus, Istennek szent Fia*. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **DH 1780, 119. sz.**; RMDT II. 95/III. sz. Ez a dallam az *Ich hab mein Sach Gott heimgestellt* négyszólamú feldolgozásának (Zahn 1678) tenor szólamával azonos (külön közli Zahn 1680 – ez az eredeti cantus firmus). A magyar dallamvariánsok 2. és (visszatérő) 4. sorában érezhető a diszkant szólam (Zahn 1679) hatása is (vezetőhang). Mivel a mai református énekeskönyv a dallam debreceni verzióját eleveníti fel, mi is ezt választottuk közlésre, de – RÉ 1948: 420. sz. formájának megfelelően – egységesített ritmussal (RMDT II. 95. sz., 496, 498–499). Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 2, 1, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Életemnek végső napját*, RÉ 1948: 420. sz.

3 Testem le-tészi bünénec soldgyát – Róm 6,23
13–16 Mert esküvéssel fogadta ... – Jn 8,51
35 Nem hágy mert hit reménséget szörzött – 1Kor 13,13
39–40 Pállya futásom ... – 2Tim 4,7–8
41–44 Angyali tábor ne késséc ... – Lk 16,22
53–56 Ha porrá változic testem – 1Móz 3,19
57–68 Hogy ha székit ki-téteti ... – vö. Jel 5 skk. és a *Dies irae, dies illa* kezdetű szekvencia
81 Hol színről színre – 1Kor 13,12; Jel 22,4

221.

Nyomtatott kiadásai és kéziratjai:

I. Várad 1654 Ha: 50–51 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek*. – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK*. – Cím: MAS.

II. Kolozsvár cr. 1680 Ha: 212–216 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek*. – Élőfej: *Halott Enekek*. – Cím: MAS.

III. Kolozsvár 1692 Ha: 214–218 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új ENEKEK*. – Élőfej: *Halotti Enekek*. – Cím: MAS.

IV. Kottás kálvinista énekeskönyv (1766): 37b–38b ♪ – Az első vszk. és négyszólamú kotta.

V. Kovács Ferenc-énekeskönyv (1777–1801): 58a – Cím: *Alia*. – Az 1. vszk.

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1682 Ha: 150–154 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek*. – Élőfej: *Halot Enekek*. – Cím: MAS.

Lőcse s. a. Ha: 157–160 – Főcím: *EGYNÉHÁNY ÚJ ÉNEKEK következnek*. – Élőfej: *Halotti Énekek*. – Cím: MAS. Nót: *Porrá váló, jaj*: [elmúló életem – kiad. RMKT XVII, 11, 124. sz.].

Lásd még: NH 1769: 133 ♪; Lb 1813: 114 ♪; DH 1791: 117 ♪.

Halotti intőének, búcsúztató. 1654 előtt keletkezett. Szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük. (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 309, 319.)

Versforma: a11(6,5) / a11(6,5) / a11(6,5) / a11(6,5).

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **NH 1769: 133. sz.**; RMDT II. 316/I. sz. Hangnem: eol; Ambitus: VII–5; Kadencia: 2, 2, 2.

4 ha esik a' szer – mikor kerülsz sorra
9–10 Jol tudod mint jára – Mt 25,1–13

222.

Nyomtatott kiadásai:

I. Várad 1654 Ha: 55–58 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: MAS.

II. Kolozsvár cr. 1680 Ha: 231–240 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: MAS.

III. KÁJONI János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 705–707 – Főcím: *CANTUS FUNEBRES.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: MAS. *Nota: Bűnnek az ő sóldgya &c.* [a halál, jól tudjuk, RPHA 213]. – Hiányzik a 4., 9. és a 20–21. vszk. Az ének két részre van osztva, a II. rész a 13. versszakkal (a Kájoni-féle énekeskönyvben ez a 11. vszk.), a mennyország leírásánál kezdődik. – A nótajelzést ebből a forrásból emeltük be a főszöveg élére.

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1682 Ha: 170–180 – Főcím: *KöVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.* – Cím: MAS. *Ebben e' világban való állapotot mennyire halladgya-meg a' mennyei bődoltság előnkben adatik. G. R. T. F. Azon notára* [= Krisztushoz készülők szerelmes szülei – **127. sz.** énekünk].

Kolozsvár 1691 Ha: 290–302 – Főcím: *KöVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.* – Cím: MAS. *Ebben e' világban való állapotot mennyire halladgya-meg a' mennyei bődoltság előnkben adatik. G. R. T. F. Azon notára* [= Krisztushoz készülők szerelmes szülei].

Kolozsvár 1692 Ha: 233–242 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új ENEKEK.* – Élőfej: *Halotti Enekek.* – Cím: MAS.

Lőcse s. a. Ha: 170–177 – Főcím: *EGYNÉHÁNY ÚJ ÉNEKEK következnek.* – Élőfej: *Halotti Énekek.* – Cím: MAS. *Nót: Szomorú a' hal:* [halál a gyarló embernek – kiad. RMKT XVII, 8, 60. sz.].

Temetési ének. A halott nevében elmondott intőének és a mennyország örömének elbeszélése, halotti búcsúztató. 1654 előtt keletkezett. Az 1682-es halottasban található monogram (G. R. T. F.) lehetséges feloldása: *Gregorius Rasoris Tolnai Fecit.* Ebben az esetben a szerző azonos a *Teljes keresztyénségnek szent serege* kezdetű, **3. sz.** versünk szerzőjével (életrajzát lásd ott), és több temetési búcsúztatót is írt.

Versforma: a12(6,6) / a12(6,6) / a12(6,6) / a12(6,6).

A nótajelzésben megadott dallam: *Krisztushoz készülők szerelmes szülei; Bűnnek az ő zsoldja;* RMDT II. 302/I. sz., 640–641. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **NH 1769: 94. sz.** A dallamvariánsok összefüggéseit lásd a **218. sz.** éneknél. Hangnem: jón; Ambitus: 1–9; Kadencia: 3, 3, 5.

45 fogtanac – befogadtak

52 szabadosnac – szabad embernek

56 meg-igazításban – Róm 4–5

71 Tükör és homályban – 1Kor 13,12

78 Ingyen – egyáltalán

94 Patronusom – pártfogóm

96 tutorom – pártfogóm, gyámolom

97, 99–100 Lelki vitézséggel ... – 2Tim 4,7–8

98 Bűnnec az soldgyát – Róm 6,23

223.

Nyomtatott kiadásai és kézírata:

I. Várad 1654 Ha: 64–65 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: MAS.

II. KÁJONI János: Cationale catholicum ... (Csík 1676): 704–705 – Főcím: *CANTUS FUNEBRES.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: MAS. *Nota: Sok rendbéli próbák vannak &c.* [rajtunk ez életben – kiad. RMKT XVII, 8, 53. sz.]. – Kezdősor: *Jer, mi szóljunk e szomorú alkalmatosságban.* – A nótajelzést ebből a forrásból emeltük be a főszöveg élére.

III. Kolozsvár cr. 1680 Ha: 264–267 – Főcím: *KöVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: MAS.

IV. ILLYÉS István: Soltári énekek ... (Nagyszombat 1693): 2/12–14 – Főcím: *HALOTTAS ENEKEK.* – Élőfej: *Halottas Énekek.* – Cím: *Első Az halál eredetiről. Nota: Sok rendbéli próbák vannak rajtunk. &c.* – 14 versszakos változat. – A szöveg végén: Amen.

V. Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 481–483 – Főcím: *Halottas Enekek á szomorú Temetések alkalmatosságára egybe szedettek.* – Cím nélkül. – 14 versszakos változat.

Egyéb előfordulásai:

Lőcse 1682 Ha: 202–206 – Főcím: *KÖVETKEZNEK égynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.* – Cím: MAS.

Kolozsvár 1692 Ha: 272–275 – Főcím: *KÖVETKEZNEK égynehány új ENEKEK.* – Élőfej: *Halotti Enekek.* – Cím: MAS.

Lőcse s. a. Ha: 199–202 – Főcím: *EGYNÉHÁNY UJ ÉNEKEK következnek.* – Élőfej: *Halotti Énekek.* – Cím: MAS. Nóta: *Sok rendbéli próbák:*. – Csonka, az 1–7. vszk., mert hiányzik a 201–202. lap.

Temetési ének. 1654 előtt keletkezett. A szerző és az esetleges forrás ismeretlen, valószínűleg eredeti szerzemény.

Versforma: a14(4,4,6) / a14(4,4,6) / a14(4,4,6).

A nótajelzésben megadott dallam: *Sok rendbéli próbák vannak; Ha gondolod, élő ember*; RMDT I. 225/I–II. sz., 587, 695–696. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **NH 1769: 108. sz.** A *Sok rendbéli próbák vannak* ILLYÉS István: Soltári énekek ... (Nagyszombat 1693): 34–35. változata (RMDT I. 225/I. sz.); a *Ha gondolod, élő ember* NH 1769: 108. változata (RMDT I. 225/II. sz.). NH 1769 változatáról írja RMDT I. 400: „Ezt a dallamot kellett hogy énekeljék már a XVI. században a megfelelő mértékű szövegekre. Nem tarthatjuk kizártnak, hogy ez a dallam az előzővel egyenlő mértékben tükrözi, esetleg annál is tisztábban őrzi a XVI. századi hagyományt.” Ennek nyomán kötetünk NH dallamát közli. Hangnem: eol; Ambitus: 1–6; Kadencia: 3, 2.

7–12 Első ember ... lásd eredendő bűn, **58. sz.** énekünk jegyzete.

224.

Nyomtatott kiadásai:

I. Lőcse 1654: 2/334–336 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: MAS.

II. Lőcse 1675–1676: 2/494–497 – Főcím: *HALOTT TEMETESKORRA VALO ENEKEK.* – Alcím: *HARMADIK RESZ. Mellyben vannak az Enekek, mellyeket az sir felett szoktanak mondani.* – Élőfej: *HALOTT ENEKEK.* – Cím: MAS.

Egyéb előfordulásai:

Kovács Ferenc-énekeskönyv (1777–1801): 20b ♪ – Kezdőszavak és dallam.

ILLYÉS István: Soltári énekek. (Nagyszombat 1693): 2/109–113 ♪ – Főcím: *HALOTTAS ENEKEK.* – Élőfej: *Halottas Enekek.* – Cím: *A' Halálnak tulajdonságiról.* – A szöveg végén: Amen. – Kezdősor: *Siralmas nekünk földön életünk.* – 31 versszakos változat.

Lőcse s. a. Ha: 202–207 – Főcím: *EGYNÉHÁNY UJ ÉNEKEK következnek.* – Élőfej: *Halotti Énekek.* – Cím: MAS. Nót: *A' melly embernek jó:* [hite vagyon, RPHA 94].

Lásd még: Kájoni, 1719: 622; NH 1769: 171; DH 1791: 151 ♪.

Halotti ének. 1654 előtt keletkezett. A halál természetének leírása, intőének. Szerzőjét és esetleges forrását nem ismerjük. Akrosztichon: *SIRALMAS ESz HALAL ...* (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 304.)

Versforma: a10(5,5) / a10(5,5) / a11(5,6).

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **NH 1769, 171. sz.;** RMDT II. 317. sz., 645. Hangnem: eol; Ambitus: 1–5; Kadencia: 1, 2.

1 minden – az egész

4–6 Isten haragja meg-tettzik rajtunk ... – 1Móz 3

7 Rajtunk az bűnért ... – Róm 6,23

10 Alatyát – termetét

13 Láthatatlannak bölts Pláto írja – Phaidón 80d; a többi forrás feltárását folytatni kell

53 Mert az igazak fénlenek ... – Mt 13,43

68–71 Hangos trombitát ... – Jel 1,10 skk.
82 Allatod – lényed

225.

Nyomtatott kiadásai:

I. Kolozsvár cr. 1680 Ha: 274–276 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: MAS.

II. Lőcse 1682 Ha: 219–220 – Főcím: *KÖVETKEZNEK égynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halot Enekek.* – Cím: MAS.

III. Kolozsvár 1692 Ha: 282–284 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új ENEKEK.* – Élőfej: *Halotti Enekek.* – Cím: MAS.

Egyéb előfordulása:

Lőcse s. a. Ha: 212–213 – Főcím: *EGYNÉHÁNY UJ ÉNEKEK következnek.* – Élőfej: *Halotti Énekek.* – Cím: MAS.

Lásd még: NH 1769: 180–181 ♪; DH 1791: 159 ♪.

Halotti ének. 1680 előtt keletkezett. Szerzőjét nem ismerjük. (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 329.)

Forrás–kölcsonhatás: *Co se mnoho staráme.* Az ismeretlen szerző énekének szövege a Tranoscus-énekeskönyvben a következő (lásd még TRANOSCUS 1912: č. 912; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 278–279 – 1696-tól kezdve regisztrálja a kiadásokat):

TRANOSCUS 1728: 818–819.

[Élőfej: Pohřebnj.]

Giná.

- [1.] CO se mnoho staráme,
co mnoho mysljme:
By sme wssecek Swět mĕli,
vmřjti musýme:
R; Matky y Otcowé,
také y Synowé,
wssycknj nássi Rodičowé,
kde gsau se podĕli,
kteřj prwé žili,
wssychni zemřjti museli.
2. Ten Cýl gest vložený,
čłowĕku každému:
Pánu y Poddanému,
Cýsaři gasnému:
R; Kdo w swĕtě gest koli,
starý nebo mladý,
wssak musý vmřjti každý,
žádného Důstognost,
neb weliká Hodnost,
z toho řádu newysadj.
3. By wssech lidj zmořila,
oto se Smrt snažj:
Nic dlauhé Panowánj,
nic mladost nevážj.
R; Dobře sobě radj,
kdo se strogj z mládj,
k tomu cýli wandrowati,
neb newjme gístĕ,
kde na kterém mjstĕ,
smrt strassliwá nás zachwátj.
4. Ey pokudž čas Milosti,
w swĕtě tomto máme:
Na Pokánj se degme,
a k BOhu zwologme:
R; Rač Pane BOže náss,
sám warowati nás,

od wsseho zlého w tento čas,
Smilŭg se nad námi,
odpust' násse winny,
pro twé swaté zaslŭbenj, Amen.

Versforma: a7, b6, a7, b6 / c6, c6, d8 / e6, e6, d8. – A rímelés többször bizonytalan.

A megadott dallam: *Co se mnoho staráme*. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **SK 1798: č. 431**.
Hangnem: hypojón; Ambitus: III–3; Kadencia: III, 1, III, 1, 1, 1.

1 szorgalmatoskodunk – igyekezünk, fáradozunk
11–17 El vagyon már rendelve ... – 1Móz 3,19

226.

Nyomtatott kiadásai és kéziratok:

I. Kolozsvár cr. 1680 Ha: 278–280 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: MAS.

II. Lőcse 1682 Ha: 222–224 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: MAS.

III. Kolozsvár 1692 Ha: 286–288 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új ENEKEK.* – Élőfej: *Halotti Enekek.*

IV. Kottás kálvinista énekeskönyv (1766): 40b–41a ♪ – Az első vszk. és négyszólamú kotta.

V. ILLYÉS István: Sóltári énekek ... (Nagyszombat 1693): 2/95–96 ♪ – Főcím: *HALOTTAS ENEKEK.* – Élőfej: *Halottas Enekek.* – Cím: *Ugyan az iffiak temetésére* [előtte: *Nemzetes iffiú teteme felett.*]. – A szöveg végén: *Amen.* – 11 versszakos változat.

VI. Szoszna Demeter énekeskönyve (1714–1715): 601–603 – Főcím: *Halottas Enekek á szomorú Temetések alkalmosságára egybe szedettek.* – Cím: *Iffjak Temetésére Ének. Habet Notam propriam.*

Egyéb előfordulása:

Lőcse s. a. Ha: 215–216 – Főcím: *EGYNEHÁNY UJ ÉNEKEK következnek.* – Élőfej: *Halotti Énekek.* – Cím: MAS. – Az I. változat.

Lásd még: MLÓ 1730: 622–623 (I. változat); NH 1769: 183 ♪; La 1778, 8 ♪; Lb 1813: 9 ♪; DH 1791: 161–162 ♪.

A halott nevében elmondott temetési ének, búcsúztató. 1680 előtt keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen. (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 304.)

Versforma: a7, a7 / b7, b7.

A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **NH 1769, 183. sz.;** RMDT II. 342. sz. [Valamennyi hasonlóságot mutat Zahn 1203. és 1682. dallamával (RMDT II. 651. sz.).] Hangnem: dór; Ambitus: 1–7; Kadencia: 5, 4, 2.

227.

Nyomtatott kiadásai:

I. Kolozsvár cr. 1680 Ha: 280–285 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: MAS.

II. Lőcse 1682 Ha: 224–228 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynehány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: MAS.

III. Kolozsvár 1692 Ha: 289–293 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új ENEKEK.* – Élőfej: *Halotti Enekek.* – Cím: MAS.

IV. Lőcse 1694: 1/741–743 – Főcím: *KÖVETKEZNEK Halott Temetéskorra-való Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: MAS.

V. Lőcse 1696: 1/741–743 – Főcím: *KÖVETKEZNEK. Halott Temetéskorra. való Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: MAS.

Egyéb előfordulásai:

Kulcsár Pál-melodiárium (1775–1785): 1/55–56 ♪ – Élőfej: *Halotti Enekek.* – Kezdősor és négyszólamú kotta.

Kovács Ferenc-énekeskönyv (1777–1801): 18b ♪ – Kezdőszavak és dallam.

Lőcse 1690: 1/637–639 – Főcím: *KÖVETKEZNEK Halott Temetéskorra-való Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: MAS.

Lőcse 1691: 1/637–639 – Főcím: *KÖVETKEZNEK Halott Temetéskorra-való Enekek.* – Élőfej: *HALOTTI ENEKEK.* – Cím: MAS.

Lőcse s. a. Ha: 217–218 – Főcím: *EGYNEHÁNY UJ ÉNEKEK következnek.* – Élőfej: *Halotti Énekek.* – Cím: MAS. – Az 1–8. vszk., mert a kötet vége csonka, a 218. lapon megszakad.

Lásd még: MLÓ 1730: 661–663; ÚZMK 1743: 588. sz.; NH 1769: 185 ♪; La 1778, 106 ♪; DH 1791: 163–164 ♪; RÉ 1948: 401. sz. (6 vszk.)

Temetési ének, búcsúztató. 1680 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen. (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 328.)

Forrás: *Herzlich tut mich/mir verlangen*. Szerzője a sziléziai Christoph Knoll (1563–1621), sprottaui (Szprotawa, Lengyelország) evangélikus lelkész (lásd még <http://www.deutsche-biographie.de/sfz43328.html> – letöltés: 2014. január). Magyarországi népszerűségét mutatja, hogy az eperjesi evangélikus lelkész, Johannes Sartorius prédikációban magyarázta ezt az éneket (vö. RMNy 2476, 2537).

WACKERNAGEL (V, Nr. 560.) párhuzamosan két szöveget ad, az A-változatot az 1612-es hamburgi (*Christliches Gesangbüchlein*: 342), a B-változatot pedig az 1611-es görlitzi (DKL 1611⁰⁶: 1072) énekeskönyv alapján, a két változat csak apróbb eltéréseket tartalmaz (lásd még Breslau 1644: 668–670; Leutschau 1686: 1/858–861; Leutschau 1694: 278–281 – [Von Tod und Sterben.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/518–519 – [Sterbe=*Gesänge*.] *Jn bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 470 – [Leich=*Gesänge*.] (227) – lényegében megegyezik a lőcsei szöveggel, a 42. sor: *stärck meinen Glauben krancke*; FISCHER, I, 291–292; LORBEER, 2012, 47. passim):

Hamburg 1612.

Ein schön Liedt Der Landtgräffinnen.

1. Hertzlich thut mir verlangen
nach einem seligen end,
Weil ich hie bin vmbfangen
mit Trübsal vnd Elend.
Jch hab lust abzuscheyden
aus dieser betrübten Welt,
sehne mich nach ewigen Frewden:
O Jesu, kom nur baldt.

2. Du hast mich ja erlöset
von Sünd, Teuffel vn(d) Hell,
Es hat dein blut gekostet,
darauff ich mein hoffnung stell.
Warumb solt mir denn grawen
vorm Tod, hellischem Gesind?
wenn ich auff Dich thu bawen,
bleib ich ein seliges Kindt.

3. Ob gleich ist süß das Leben,
der Todt sehr bitter mir,
Will ich mich doch ergeben
willig zu sterben dir:
Ich weiß ein beßer Leben,
da meine seel fehret hin,
des tröst ich mich gar eben,
Sterben ist mein gewinn.

4. Der Leib zwar in der Erden
von Würmen wird verzehrt,
Dort wird erwecket werden,
durch Christum, schon verklert,
Wird leuchten als die Sonne
vnd leben ohn alle noth
in himmlischer Frewd vnd wonne:
was schadet mir der Todt?

Leutschau 1686.

(RMK II. 1583: 1/858–861.)

[Főcím: Sterbe=*Gesänge*, und von Aufferstehung der
Todten.]

Jn bekandtem Thon.

1. Hertzlich thut mich verlangen,
nach einem seligen End :/
Weil ich hie bin umbfangen,
mit Trübsal und Elend:
Jch hab Lust abzuscheyden,
von dieser argen Welt,
sehne mich nach ewger Freuden,
O Jesu komm nur bald.

2. Du hast mich ja erlöset,
von Sünd, Todt, Teufl und Höll :/
Es hat dein Blut gekostet,
drauff ich mein Hoffnung stell:
Warumb solt mir denn grauen,
fürm Todt und höllschen Gsind,
weil ich auf dich thu bawen,
bin ich ein selges kind.

3. Wenn gleich süß ist das Leben,
der Tod sehr bitter mir :/
Will ich mich doch ergeben,
zu sterben willig dir.
Ich weiß ein besser Leben,
da meine Seel fährt hin,
deß freu ich mich gar eben,
Sterben ist mein Gewinn.

4. Der Leib zwar in der Erden
von Würmen wird verzehrt :/
Doch aufferwecket werden,
durch Christum schön verklärt;
Und leuchten als die Sonne,
und lebn ohn alle noth,
in him(m)lischr freud und Won(n)e,
was schad mir den der Tod?

5. Ob mich die Welt auch reizet
lenger zu leben hier,
Vnd mir auch thete zeigen
Ehr, Gut vn(d) all jhr zier,
Jedoch ichs gar nicht achte,
es wehrt nur kleine zeit:
das himmlisch ich betrachte
das bleibt in Ewigkeit.

6. Ob ich auch gleich sol scheiden
von meinen Freunden gut,
Welchs mir vnd jhn brächt leiden,
doch tröstet mich mein muth,
Daß wir in grossen freuden
zusammen werden kommn
vnd ewig sein vngescheiden
im himlischen Thron.

7. Ob ich auch hinterlasse
betrübte Kinderlein,
Welchr noth mich vber die masse
trawret im hertzen mein,
Wil ich doch gerne sterben
vnd trawen meinm lieben Gott,
er wird sie wol ernehen,
retten aus aller noth.

8. Was thut jhr so verzagen,
jhre arme Waiselein?
Solt euch Gott hülff versage(n)?
er speiset die Raben klein,
Frommen Wittwen vnd Waisen
ist er Vater getrew,
trotz dem der sie thut neiden,
das gleub ohn alle schew.

9. Nun woll euch Gott gesegen,
jhr vielgeliebten mein.
Trawret nicht all zu sehre
vber dem Abscheid mein.
Bestendig bleibt im Glauben,
wir werden in kurtzer zeit
einander widerumb schawen
dort in der ewigkeit.

10. Nun hilff, da6 ich mich wende
zu dir, HErr Christ, allein:
Gib mir ein seliges ende,
send mir dein Engelein,
Führ mich ins ewig Leben
das du erworben hast,
durch dein bitter Leiden vnd Sterben
außgetilgt der Sünden last.

5. Ob mich die Welt gleich reizet,
länger zu bleiben hier :/:
Und mir auch jm(m)er zeigt,
Geld, Gut, und all jhr Ziehr;
Doch ich das gar nicht achte,
es währt ein kleine Zeit,
das Himmlisch ich betrachte,
das bleibt in Ewigkeit.

6. Wenn ich auch gleich nu scheyde,
von meinen Freunden gut :/:
Das mir und jhnn bringt Leyde,
doch tröst mir meinen Muth,
daß wir in grössern Freuden,
zusammen werden kommn,
und bleiben ungescheiden,
im Himmelischen Thron.

7. Ob ich gleich hinterlasse,
betrübte Wäyselein :/:
Der Noth mich über masse,
jammert im Hertzen mein;
Wil ich doch gerne sterben,
und trauen meinem GOtt,
Er wird sie wol versorgen,
retten auß aller Noth.

8. Was thut jhr so sehr zagen,
jhr armen Wäyselein?
Solt euch Gott Hülff versagen?
Er speiset die Raben klein:
Frommer Witwen und Wäysen,
ist Er der Vater treu,
trotz dem, der sie thut nösen,
das glaubt ohn allen scheu.

9. Gesegn euch Gott der Herre,
jhr vielgeliebten mein :/:
Trauret nicht allzusehre,
über den Abschied mein:
Beständig bleibt im Glauben,
wir werdn in kurtzer Zeit,
einander wider schauen,
dort in der Ewigkeit.

10. Nun wil ich mich gantz wenden,
zu dir, HErr CHrist, allein :/:
Gieb mir ein selges Ende,
send mir dein Engelein:
Führ mich ins ewge Leben,
das du erworben hast,
durch dein Leyden und Sterben,
und blutiges Verdienst.

11. Auch hilff, daß ich nicht wancke
von dir, HERR Jesu Christ,
Den schwachen Glauben stercke
in mir zu aller frist:
Hilff mir Ritterlich ringen;
dein Handt mir halt fest dar,
daß ich mag frölich singen
mit der Außewehlten Schar!

11. Hilff, daß ich ja nicht wancke,
von dir, HErR JESu Christ :/
Den schwachen Glauben stärke,
in mir zu aller Frist:
Hilff mir ritterlich ringen,
dein Hand mich halte fest,
daß ich mög frölich singen,
das Consummatum est.

Versforma: a13(7,6) / a13(7,6) / a13(7,6) / a13(7,6).

A megadott dallam: *Herzlich tut mich verlangen*; RMDT II. 222/a sz. Első előfordulása: Hans Leo Haßler 1601; Görlitz 1613; Zahn 5385a. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 549. tétel.** Hangnem: fríg; Ambitus: VII–6; Kadencia: 1, 4, 1, 4, 6, 1, 5. Egyéb előfordulás: [SZÖLÖSY Benedek:] Cantvs catholici ... (Lócse 1655): 187. Mai énekeskönyvi változatok: *O Haupt voll Blut und Wunden*, EG 1993: Nr. 85; *Ó, Krisztus-fő, sok sebbel*, EÉ 1982: 200. sz.; *Ó Krisztusfő, te zúzott*, RÉ 1948: 341. sz.

19 marhához – áruhoz, kincshez

38 Pásztorom – Jn 10,11–16 etc.

39–40 Angyalt küldgy óhajtom ... – Mihály arkangyalt, a Paradicsom őrzőjét, aki bekíséri a lelkeket a Paradicsomba

44 *Consummatum est* – elvégeztetett, Jn 19,30

228.

Nyomtatott kiadásai:

I. Kolozsvár cr. 1680 Ha: 285–290 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új Enekek.* – Élőfej: *Halott Enekek.* – Cím: MAS.

II. ZMK 1692–1694: 150–152 – Főcím és élőfej: *HALOTI ÉNEKEK.* – Cím: MAS. *Jch hab mein Sach Gott heimgestellt, etc.*

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 150–152 – Főcím: *HALOTI ÉNEKEK.* – Élőfej: *HALOTI ENEKEK.* Cím: MAS. *Jch hab mein Sach Gott heimgestellt, etc.*

ZMK cr. 1718²: 104 [recte: 204]–206 – Főcím és élőfej: *HALOTI ENEKEK* – Cím: MAS. *Jch hab mein Sach GOTT heimgestellt, etc.*

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 135a ♫; ZMK 1703: 150–152; ZMK 1706: 110–112; MLÓ 1730: 613–615; ÚZMK 1743: 569. sz.; NH 1769: 221–222 ♫; ZMK 1780: 295–298; ZMK 1781: 224–226; DH 1791: 202–203 ♫; RÉ 1948: 406. sz. (9 vszk.).

Halotti ének. 1680 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen. (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 320.)

Forrás: Johann Leon (cr. 1530–1597, 1574-től haláláig wölfi evangélikus lelkész) *Ich hab mein Sach Gott heimgestellt* kezdetű éneke (lásd még <http://www.deutsche-biographie.de/sfz50373.html> – letöltés: 2014. január). A magyar szöveg azonban oly mértékben eltér a német eredetitől, hogy valószínűleg egy általunk ma még ismeretlen német átdolgozás volt a magyar verzió forrása, vagy pedig a magyar ének csak dallamilag kötődik a címben megadott némethez.

Az ének 4 versszaka először *Der krancke sing in seinem hertzen fröhlich* címmel Leon *Trostbüchlein*-jében (p. 72) jelent meg (lásd WACKERNAGEL, IV, Nr. 693.). A széles körben elterjedt 18 versszakos változatot először az 1589-es nürnbergi énekeskönyv (DKL 1589¹¹: 233) adja. Egyes 17. századi német énekeskönyvek a 18 versszakos változatot Johannes Pappus (1549–1610; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz93885.html> – letöltés: 2014. január) neve alatt közlik, talán ő szerkesztette egy énekké a Leon különböző műveiből származó versszakokat (lásd WACKERNAGEL, IV, 519–520).

WACKERNAGEL (IV, Nr. 712.) az 1589-es nürnbergi énekeskönyv (DKL 1589¹¹: 233) alapján adja a szöveget (lásd még Breslau 1644: 655–657; Leutschau 1686: 1/846–850; Leutschau 1694: 285–289 – [Von Tod und

Sterben.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/521–522 – [Sterbe=*Gesänge*.] *In bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 445–449 – [*Leich*=*Gesänge*.] (214) – a löcseivel lényegében megegyező szöveg; TRANOSCIUS 1912: č. 911; FISCHER, I, 336–337; LORBEER, 2012, 47. passim):

Nürnberg 1589.
(WACKERNAGEL, IV, Nr. 712.)

Jch hab mein sach Gott heimgestellt.
Jm thon: Es ist auff erden kein schwerer leiden.

1. JCh hab mein sach Gott heimgestellt,
er machts mit mir, wies jm gefällt:
Soll ich allhie noch lenger leben,
nicht widerstreben,
seim willen thu ich mich gantz ergeben.
2. Mein zeit vnnd stund ist wenn Gott will,
ich schreib jhm nicht für maß vnd ziel,
Es seind gezelt all härlein mein,
beyd groß vnd klein,
fellet keines on den willen sein.
3. Es ist allhie ein jammerthal,
angst, not vnd trübsal überall,
Des bleibe(n)s ist ein kleine zeit,
vol mühseligkeit,
vnd wers bedenckt ist immer im streit.
4. Was ist der mensch? ein erdenkloß,
von Mutterleib kom(m)t er nackt vnd bloß,
Bringt nichts mit jm auf dise welt,
kein gut noch gelt,
nimmt nichts mit jm, wenn er hinfallt.
5. Es hilfft kein Reichthumb, gelt noch gut,
kein kunst noch gunst, auch stoltzer mut:
Fürn tod kein kraut gewachsen ist,
mein from(m)er Christ,
alles was lebet sterblich ist.
6. Heut seind wir frisch, gesund vn(d) starck,
morgen tod vnnd ligen im Sarck,
Heut blühen wir wie Rosen rot,
bald kranck vnd tod,
ist allenthalben müh vnd not.
7. Man tregt eins nach dem andern hin,
wol auß den augen vnd den Sin,
Die Welt vergisset vnser bald,
sey jung oder alt,
auch vnser ehren mannigfalt.

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 846–850.)

[Főcím: Sterbe=*Gesänge*, und von Aufferstehung der
Todten.]
Jn bekandtem Thon.

1. JCh hab mein Sach GOtt heimgestellt,
Er machs mit mir, wies jhm gefällt,
soll ich allhier noch langer lebn,
nicht widerstrebn,
seinm Willn thu ich mich gantz ergeben.
2. Mein Zeit und Stund ist wenn Gott wil,
ich schreib jhm nicht für Maß noch Ziel,
es sind gezehlt all Härlein mein,
beyd groß und klein,
fällt keines ohn den Willen sein.
3. Es ist allhier ein Jam(m)erthal,
Angst, Noth und Trübsal überall,
deß Bleibens ist ein kleine zeit,
voll Mühseligkeit,
und wers bedenckt, ist immr im Streit.
4. Was ist der Mensch? Ein Erdenkloß,
von Mutter=Leib kommt nackt und bloß,
bringt nichts mit sich auff diese Welt,
kein Gut noch Geld,
nihmt nichts mit sich, wenn er hinfallt.
5. Es hilfft kein Reichthum(m), Geld noch Gut,
kein Kunst noch Gunst noch stoltzer Muth,
fürm Todt kein Kraut gewachsen ist,
mein frommer Christ,
alles was lebet sterblich ist.
6. Heut sind wir frisch, gesund un(d) starck,
Morgen todt, und liegen im Sarg,
heut blühen wir, wie Rosen roth,
bald kranck und todt,
ist allenthalben Müh un(d) Noth.
7. Man tragt eins nach dem andern hin,
wol auß den Augen und den Sin(n),
die Welt vergisset unser bald,
sey jung oder alt,
auch unser Ehren manigfalt.

8. Ach Herr, lehr vnns bedencken wol,
daß wir seind sterblich allzumal,
Auch wir allhie kein bleibens han,
müssen all darvon,
gelehrt, reich, jung, alt oder schön.

9. Das macht die sünd, du treuer Gott,
dadurch ist kommen der bitter tod,
Der nimmt vnd frist all menschen kind,
wie er sie sind,
fragt nit was stands oder ehren sie sind.

10. Jch hab hie wenig guter tag,
mein täglich brod ist müh vn(d) klag:
Wenn mein Gott will, so will ich mit
hinfahrn inn frid,
sterben ist mein gewin vnd schadt mir nit.

11. Vnd ob mich schon mein sünd anficht,
dennoch will ich verzagen nicht:
Jch weiß, daß mein getreuer Gott
für mich in tod
sein liebsten Son gegeben hat.

12. Derselbig mein HERR Jesus Christ
für all mein sünd gestorben ist
Vnd aufferstanden mir zu gut,
der höllen glut
gelescht mit seinem theuren blut.

13. Dem leb vnd sterb ich allezeit,
von jhm der bitter tod mich nicht scheidt:
Jch leb oder sterb, so bin ich sein,
er ist allein
der einige trost vnd Helffer mein.

14. Das ist mein trost zu aller zeit,
in allem kreutz vnd traurigkeit:
Jch weiß, daß ich am jüngsten tag
ohn alle klag
werd aufferstehn auß meinem grab.

15. Mein lieber, frommer, getreuer Gott
all mein Gebein bewaren thut,
Da wird nicht eins vom leibe mein,
sey groß oder klein,
vmbkommen noch verloren sein.

16. Mein lieben Gott von angesicht
werd ich anschauen, dran zweiffl ich nicht,
Jnn ewiger freud vnd seligkeit,
die mir bereit:
jhm sey lob, preiß in ewigkeit.

8. Ach HErr, lehr uns bedencken wol,
daß wir sind sterblich allzumal,
auch wir allhier kein bleiben han,
müssn all darvon,
gelehrt, reich, jung, alt oder schön.

9. Das macht die Sünd, O treuer GOTT,
dadurch ist kommn der bitter Todt,
der nihmt und frisst all Menschen=Kind,
wie er sie sindt,
fragt nicht weiß Stands o(de)r Ehrn sie sind.

10. Jch hab hier wenig guter Tag,
mein täglich Brod ist Müh und Klag,
wenn mein Gott wil, so wil ich mit,
hinfahrn im Fried,
Sterben ist mein Gwinn, und schad mir nicht.

11. Und ob mich schon mein Sünd anficht,
dennoch wil ich verzagen nicht,
ich weiß, daß mein getreuer Gott,
für mich im tod,
sein(m) liebsten Sohn gegeben hat.

12. Derselbe mein HErr JESus Christ,
für all mein Sünd gestorben ist,
und aufferstanden mir zu gut,
der Höllen Glut,
gelöscht mit seinem theuren Blut.

13. Dem leb vnd sterb ich allezeit,
von jhm der bittr Todt mich nicht scheid,
ich leb o(de)r sterb, so bin ich sein,
Er ist allein,
der einig Trost und Helffer mein.

14. Das ist mein Trost zu aller Zeit,
in allem Creutz un(d) Traurigkeit:
Jch weiß, daß ich am Jüngstentag,
ohn alle Klag,
werd aufferstehn auß meinem Grab.

15. Mein lieber frommr getreuer GOTT,
all mein Gebein bewahren thut,
da wird nicht eins vom Leibe mein,
sey groß oder klein,
umbkommen noch verlohren seyn.

16. Meinn lieben GOTT von Angesicht,
werd ich anschaun, dran zweifl ich nicht,
in ewigr Freud und Seligkeit,
die mir bereit,
jhm sey Lob, Preyß in Ewigkeit.

17. O Jesu Christe, Gottes Sohn,
der du für vns hast gnug gethan,
Ach, schleuß mich in die Wunden dein:
du bist allein
der einige trost vnd helffer mein.

18. Amen! mein lieber from(m)er Gott,
bescher vnns allen ein seligen tod,
Hilff, daß wir mögen all zu gleich
bald in dein Reich
kommen vnnd bleiben ewigleich.

17. O JEsu Christe, Gottes Sohn,
der du für mich hast gnug gethan!
Ach schleuß mich in die Wunden dein,
du bist allein,
der einig Trost und Helffer mein.

18. Amen, mein lieber frommer GOTT,
bescher uns alln ein seligen Todt,
hilff, daß wir mögen allzugleich,
bald in dein Reich,
kommen und bleiben ewiglich.

D. Pappi.

Versforma: a8, a8 / b8, b4, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Ich hab mein Sach Gott heimgestellt*; RMDT II. 182. Első előfordulása: Kassel 1601 (J. Rhau, Frankfurt 1589); **Zahn 1679**; DKL A835D (III/4). Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 135a. A kotta alatti szövegvariáns a ZMK 1692–1694 alapján. Hangnem: dór; Ambitus: VI–3; Kadencia: VII, 1, VII.

17–20 És az hajamnak szálait ... – Mt 10,30
I/36 Mitsoda ember? föld, csoport ... – 1Krón 29,15; Zsolt 102,12
37 por – 1Móz 2,7
I/40 Mint a' virág szárad s' le-húll – Jób 14,1–2; Zsolt 90,5–6
I/71 bűn miatt – az eredendő bűn miatt, 1Móz 3

229.

Nyomtatott kiadásai:

I. Kolozsvár cr. 1680 Ha: 298–300 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új Enekek*. – Élőfej: *Halott Enekek*. – Cím: *MAS*.

II. Kolozsvár 1692 Ha: 298–300 – Főcím: *KÖVETKEZNEK egynéhány új ENEKEK*. – Élőfej: *Halotti Enekek*.

Halotti ének gyermek temetésére. 1680 előtt keletkezett. A vigaszének teológiája: a hitben üdvözült gyermekekkel az igaz hitben megmaradt szülők a mennyországban, az örök életben találkozhatnak. Szerzője ismeretlen.

Forrás–kölcsonhatás: *Rozvažŭgmež již křesťané věrní*. 1636-tól kezdve szerepel a Transcius-énekeskönyvekben (RMNy 1655: W). A névtelen szerző énekét az 1728-as Transcius-énekeskönyv alapján közöljük (lásd még TRANOSCIUS 1684: 801; TRANOSCIUS 1912: č. 957; AUGUSTÍNOVÁ, 2011, 340–341):

TRANOSCIUS 1728: 804–805.

[Élőfej: Pohřebnj.
Při Pohřbu Djtek.

- [1.] ROzvažŭgmež giž Křesťané věrnj,
milost Božskau kterauž s námi cinj,
též y s Djtkami nassimi.
2. Že nechce zatracenj žádného,
raduge se z spasenj každého,
Čloweka na swet přislého.
3. Protož sobě násse malé djtky,
z swěta wybjrá gakožto kwjtky,
wede w radostné přjbytky.
4. Gich zde sobě skrz Křest připoguge,
Králowstwj Nebeské přiwlastňuje,
wěcným dědictwjm daruge.
5. Co potěsseněgssjho můž býti
Rodičům, gako ten poklad mjti,
w Nebi složený nagjti?
6. Kterjž w wjře Krysta setrwáme,
s nimi se sst'astné w Nebi shlédáme,

radost hogněgssj přigmeme.

7. O wěřmež my tomu wssyckni cele,
což dal Pán Bůh, že to každé chwjle,
můž wzyti y Djtky malé.
8. Protož gich sobě nepřiwlastňũgme,
nad Pánem BOhem nenařjkegme,
což nám dal zase mu wraťme.
9. Rozwažugjce proc nám dal Djtky,
že, aby skrz ně chwálen byl wždycky,
zde také wěky po wssecky.
10. Chce aby z nich dědicowé byli,
w wěčné sláwé s njm se radowali,
což gim sljbil, to přigali.
11. Ti, kterýmž to Pán Bůh rácil dáti,
gaký wětssj Poklad mohau mjtí?
w Nebi gegich milé djtky!
12. Negmenssj pak gest to požehnánj,
když w dědictwj Otců wládnu ony,
po nich zde na této Zemi.

13. Neb newjme zůstanauili w prawdě,
statek gim spjsse pomůže k bjdě,
nežli k dobrému přiwede.
14. Z sst'astné smrti Djtek se radüğme,
Pána BOha srdečně žádegme,
ať nás k nim w Nebe vwede.
- †15. Otče pro GEžsje Syna swého,
degž nám setrwať v wjře gehu,
přiwed' do Králowstwj swého.

Versforma: a10, a10, a8.

Nótajelzése nincs. Ilyen versforma nem található az RMDT I. és II. kötetében.

10 Szerez nekik országot mennyégben – Mt 19,14
16 Kik az igaz hitben meg-maradunk – Mt 18,3
19–20 a' mit Isten adot ... – Jób 1,21
25 Örökösí akarja, legyenek – Róm 8,16–17

230.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 152–154 – Főcím és élőfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. O Jesu Christ, mein Lebens=Licht, etc.*
– A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 152–154 – Főcím: *HALOTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. O Jesu Christ, meus Lebens=Liecht*. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 207–209 – Főcím és élőfej: *HALOTI ÉNEKEK* – Cím: *MAS. O Jesu Christ, meus Lebens=Liecht*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 134 ♪; ZMK 1703: 152–154; ZMK 1706: 112–113; MLÓ 1730: 377–379; ŰZMK 1743: 571. sz.; ZMK 1780: 300–302; ZMK 1781: 227–229; EÉ 1982: 503. sz. (*Ó, Jézus, kincsem, vigaszom, 7 vszk.*)

Halotti ének. 1694 előtt keletkezett. A halálra készülő ember Jézus szenvedéseinek jegyeire – veríték, kötözés, arcul csapás, vesszőcsapás, töviskorona, méregital, kiáltó szó, öt seb, keresztfá, sebek, lándzsával átszúrt oldal – hivatkozva könyörög és kéri Jézus közbenjárását. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *O Jesu Christ, meus Lebens Licht*. Szerzője Martin Behm (1557–1622), laubani (Lubań, Lengyelország) evangélikus lelkész, aki mintegy 500 éneket írt – művei a polémiától tartózkodó, Sziléziában elterjedt új, bensőséges kegyességet mutatják. (Lásd még: WWG, 34–35; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz3550.html> – letöltés: 2014. január.) A boroszlói 1644-es és az 1694-es lőcsei német énekeskönyvben a 6. és 7. vszk. közé egy új vszk. ékelődik be, és a magyar is ezt a változatot fordítja. Két másik fordítása is keletkezett a 17. században: *Ó, Jézus, életemnek fénje* (kiad. RMKT XVII, 14, 6. sz.) és Petrőczy Kata Szidónia *Jézus, életem világa* kezdetű fordítása (kiad. RMKT XVII, 16, 144. sz.).

WACKERNAGEL (V, Nr. 348.) az eredetileg 14 versszakos változatot az 1611-es wittenbergi kiadás (*Zehen Sterbegebenet ...*, I, Nr. III. O₇₁) nyomán közli (lásd még Breslau 1644: 699–700 – 15 vszk.; Leutschau 1686: 1/844–846 – [*Sterbe=Gesänge, und von Auferstehung der Todten.*] *In seinem Thon*. – a 14 versszakos változat, hiányzik a 7. vszk.; Leutschau 1694: 281–284; Leutschau 1700: 1/539–540 – [*Sterbe=Gesänge.*] *In bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 81–84 – [*Vom Leyden und Sterben unsers HErrn JESU CHRJTJ.*] *Vom Nutzen des Leidens Christi in Sterbens=Noth*. (43) – lényegében megegyezik a lőcsei szöveggel; FISCHER, II, 176–177; LORBEER, 2012, 56. passim):

Wittenberg 1611.
(WACKERNAGEL, V, Nr. 348.)

Gebet vmb eine selige heimreise, gerichtet auff Christi Leiden.

1. O Jesu Christ, meus lebens Liecht,
mein hort, mein trost, mein zuversicht:
Auff erden bin ich nur ein Gast
vnd drückt mich sehr der Sünden last:
2. Jch hab für mir ein schwere reiß
zu dir ins Himmels Paradeiß,
Da ist mein rechtes Vaterland,
darauff du hast dein Blut gewandt.
3. Zur Reiß ist mir mein Hertz sehr matt,
der Leib gar wenig kräfften hat,
Allein mein Seele schreyt in mir
'HErr, hol mich heim, nim mich zu dir!'
4. Drumb stärrck mich durch das leiden dein
in meiner letzten Todtes Pein,
Dein Blutschweiß mich tröst vnd erquick,
mach mich frey durch dein band vnd strick.
5. Dein Backenstreich vnd Ruhten frisch
die Sünden striemen mir abwisch,
Dein hohn vnd spot, dein dornin Cron
laß sein mein Ehr, mein frewd vnd wonn.
6. Dein durst vnd Gallentranck mich lab
wenn ich sonst keine stärrkung hab,
Dein Angstgeschrey kom mir zu gut,
bewahr mich für der hellen glut.
7. Wenn mein Mund nicht kan reden frey
dein Geist in meinem Hertzen schrey,
Hilff, das mein Seel den Himmel find
wenn meine Augen werden blind.
8. Dein letztes Wort las sein mein liecht
wenn mir der Todt das Hertz absticht,
Behüte mich für vngeberd
wenn ich mein häupt nu neigen werd.
9. Dein Creutz laß sein mein wanderstab,
mein Ruh vnd Rast dein heiligs Grab,
Die reinen Grabetücher dein
laß meinen sterbekittel sein.

Leutschau 1694.
(RMK II. 1778b: 281–284.)

[Fóciím: Von Tod und Sterben.]
Ein ander Lied.

1. O JESu CHrist, meus Lebens=Liecht,
mein Hort, mein Trost mein Zuversicht!
Auff Erden bin ich nur ein Gast,
und drückt mich sehr der Sünden Last.
2. Jch hab für mir ein schwere Reiß,
zu dir ins himmlisch Paradeiß,
da ist mein rechtes Vater=Land,
daran du dein Blut hast gewand.
3. Zur Reiß ist mir mein Hertz sehr matt,
der Leib gar wenig Kräffte hat;
Allein mein Seele schreyt in mir,
HErr, hol mich heim, nihm mich zu dir.
4. Drumb stärrck mich durch das Leiden dein,
in meiner letzten Todes=Pein,
dein Blutschweiß mich tröst und erquick,
mach mich frey durch dein Band und Strick.
5. Dein Backenstreich und Rutten frisch,
der Sünden Striemen mir abwisch:
Dein Hohn und Spott, dein dorne Kron,
laß seyn mein Ehre, Freud und Wonn.
6. Dein Durst und Gallen=Trunck mich lab,
wenn ich sonst keine Särckung hab:
Dein Angst=Geschrey komm mir zu gutt,
bewahr mich für der Höllen=Gluth.
7. Die Heiligen Fünff Wunden dein,
laß mir rechte Fels=Löcher seyn,
darein ich flieh, als eine Taub,
daß mich der höllisch Weyh nicht raub.
8. Wenn mein Mund nicht kan reden frey,
dein Geist in meinem Hertzen schrey;
Hilff, daß mein Seel den Himmel find,
wenn meine Augen werden blind.
9. Dein letztes Wort laß seyn mein Liecht,
wenn mir der Tod das Hertz zerbricht;
Behütte mich für Ungeberd,
wenn ich mein Haupt nun neigen werd.
10. Dein Creutz laß seyn mein Wander=Stab,
mein Ruh und Rast dein heiligs Grab,
und die reinen Grabetücher dein,
laß meine Sterbe=Kleider seyn.

10. Laß mich durch deine Nägelmahl
erblicken die Genadenwahl,
Durch deine auffgespaltne Seit
mein arme Seele heim geleit.

11. Auff deinen Abscheid, HErr, ich traw,
darauff mein letzte heimgart baw;
Thu mir die Himmelsthür weit auff
wenn ich beschließ meins Lebens lauff.

12. Am jüngsten Tag erweck meinn Leib,
hilff, das ich dir zur rechten bleib,
Das mich nicht treffe dein gericht
welchs das erschrecklich Vrteil spricht.

13. Alsdenn meinn Leib vernewre gantz,
das Er leucht wie der Sonnen glantz
Vnd ehnlich sey dein klaren Leib,
auch gleich den lieben Engeln bleib.

14. Wie werd ich dan so frölich sein,
werd singen mit den Engelein,
Vnd mit der Auserwehlten schaar
ewig schawen dein Andlitz klar.

11. Laß mich durch deine Nägelmahl,
erblicken die Genadenwahl,
durch deine auffgespaltne Seit,
mein arme Seele heim geleit.

12. Auff deinen Abschied, HErr, ich trau,
darauff mein letzte Heim=fahrt bau;
Thu mir die Himmels=Thür bald auff,
wenn ich beschließ mein Lebens=Lauff.

13. Am Jüngsten Tag erweck mein Leib,
hilff, daß ich dir zur Rechten bleib,
daß mich nicht treffe dein Gericht,
welchs das erschröcklich Urtheil spricht.

14. Alsdenn mein Leib erneure gantz,
daß ich leucht wie der Sonnen=Glantz,
und ehnlich sey deinem klarem Leib,
auch gleich den lieben Engeln bleib.

15. Wie werd ich denn so frölich seyn,
werd singen mit den Engelein,
und mit der Ausserwehlten Schaar,
ewig schauen dein Antlitz klar.

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *O Jesu Christ, meins LebensLicht*; RMDT II. 182–183. Első előfordulása: Leipzig 1625; **Zahn 533a**. Első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 134**. Kötetünk mindkét változatot közli. Hangnem: hypojón / hypojón; Ambitus: V–4 / V–4; Kadencia: VI, V, 2 / VI, V, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Ach lieber Herre Jesu Christ*, EG 1993: Nr. 203; *Ó, Jézus, kincsem, vigaszom*, EÉ 1982: 503. sz.

25 Öt sebeid – Jn 19,31–37; Jn 20,25. A keresztfeszítés során Jézus kezébe és lábába vert két-két szög és a lándzsával átszúrt oldal.

231.

Nyomtatott kiadása és kéziratai:

I. ZMK 1692–1694: 154–157 – Főcím és élőfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Herr Jesu Christ ich weiß gar wol, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

II. Kulcsár Pál-melodiárium (1775–1785): 2/64–65 ♪ – Főcím: *MÁSODIK RÉSZ. Mellyben Bizonyos Idők, 's alkalmatosságokra tartozó ÉNEKEK foglaltatnak be.* – Élőfej: *Külömb külömb féle Énekek.* – Két versszakos változat.

III. Szeel Imre-énekeskönyv (1790–1794): 5 (csak az első vszk.).

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 154–157 – Főcím: *HALOTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Herr Jesu Christ ich weiß gar wol, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 209–211 – Főcím és élőfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. HErr JESu Christ ich weiß gar wol, etc.* – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 138a ♪; ZMK 1703: 154–157; ZMK 1706: 113–115; MLÓ 1730: 406–408; ÚZMK 1743: 591. sz.; ZMK 1780: 302–304; ZMK 1781: 229–231. A Tranoscus-énekeskönyvben is szerepel a német ének Comenius (Jan Amos Komenský) fordításában (*Kriste vím že umříti mám*; TRANOSCUS 1912: č. 931).

Halotti ének. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: *Herr Jesu Christ, ich weiss gar wohl*. Szerzője Bartholomäus Ringwaldt (1530/32–1599) lagenfeldi (Długoszyn, Lengyelország) evangélikus lelkész. (Lásd még WWG, 256–257; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz76627.html> – letöltés: 2014. január.)

WACKERNAGEL (IV, Nr. 1473.) az 1586-os *Handbüchlein ...* (VD 16 R 2470: XXI, D_{3r}) alapján közli a szöveget (lásd még Breslau 1644: 674–676; Leutschau 1686: 1/850–853 – [Sterbe=Gesänge, und von Auferstehung der Todten.] *In seinem Thon*; Leutschau 1694: 275–278 – [Von Tod und Sterben.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/513–515 – [Sterbe=Gesänge.] *In bekanter Melodie*; Oedenburg 1691: 433–435 – [Leich=Gesänge.] (207) – a löcseivel lényegében megegyező szöveg; a 7. sorban: *du siehst mein*; FISCHER, I, 273–274; LORBEER, 2012, 47. passim):

Frankfurt/Oder 1586.
(WACKERNAGEL, IV, Nr. 1473.)

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/850–853.)

Noch ein Lied, vmb beständigen Glauben, vnd vmb ein
seliges ende,
Im thon, Wenn mein stündlein vorhanden ist.

[Főcím: Sterbe=Gesänge, und von Auferstehung der
Todten.]
In seinem Thon.

1. HErr Jesu Christ, ich weis gar wol,
das ich ein mahl mus sterben:
Wenn aber das geschehen sol
vnnd wie ich werd verderben
Dem Leibe nach, das weis ich nicht
es steht allein in deinem Gericht,
du siehst mein letztes ende.

1. HErr JEsu Christ, ich weiß gar wol,
daß ich einmal muß sterben :/
Wen(n) aber das geschehen sol,
und wie ich werd verderben?
Dem Leibe nach, das weiß ich nicht,
es steht allein in deinem Gericht,
du weisst mein letztes Ende.

2. Vnd weil ich denn, als dir bewust,
(zwar durch deins Geistes gabe)
An dir allein die beste lust
in meinem hertzen habe,
Vnd gwißlich glaub, das du allein
mich habst von sünd gewaschen rein
vnd mir dein Reich erworben,

2. Und weil ich denn, als dir bewust,
durch deines Geistes Gaben :/
An dir allein die beste Lust,
in meinem Hertzen habe,
Und gwißlich Glaub, daß du allein,
mich hast von Sündn gewaschen rein,
und mir dein Reich erworben,

3. So bitt ich dich, HErr Jesu Christ,
halt mich bey den gedanken
Vnnd laß mich ja zu keiner frist
von dieser meinung wancke(n),
Sondern dabey verharren fest,
biß das die seel aus jrem nest
wird in den himmel fahren.

3. So bitt ich dich, HErr JEsu Christ,
halt mich bey den Gedancken :/
Und laß mich ja zu keiner Frist,
von dieser Meynung wancken:
Sondern dabey verharren fest,
biß daß die Seel auß jhrem Nest,
wird in den Himmel fahren.

4. Kans sein, so gib durch deine hand
mir ein vernünfftig ende,
Das ich mein Seel fein mit verstand
befehl in deine hende,
Vnd so im glauben sanfft vnd fro
auff meinem bettlein oder stroh
aus diesem elend fahre.

4. Kans seyn, so gieb durch deine Hand,
mir ein vernünfftig Ende :/
Daß ich mein Seel fein mit Verstandt,
befehl in deine Hände.
Und so im Glauben sanfft und froh,
auff meinem Bettlein oder Stroh,
aus diesem Elend fahre.

5. Wo aber du mich inn dem Feld,
durch Raub auff frembder grentze,
In wassers noth, hitz oder kalt,
oder durch Pestilentze
Nach deinem rath wollst nemen hin,
so richt mich, HERR, nach meinem sinn
den ich im leben füre.

5. Wo du mich aber in dem Feld,
durch Raub auff frembder Gräntze :/
In Wassers=Noth, Hitz, oder Kält,
oder durch Pestilentze,
nach deinem Rath wollst nehmen hin,
so richt nicht, HERR, nach meinem Sinn,
den ich im Leben führe.

6. So wol wo ich aus schwachheit gros
mich nicht rechtschaffen hette,
Gieng etwan oder lege bloß
vnd vnbescheiden redte,
So laß michts, HErr, entgelten nicht,
weils wider meine(n) wust geschicht
vnd mich nicht kan besinnen.

7. O HERR, gib mir in todes pein
ein seuberlich geberde,
Vnd hilff, das mir das hertze mein
fein sanfft gebrochen werde
Vnd wie ein liecht ohn vbrig weh
auff dein vnschuldig blut vergeh
das du für mich vergossen.

8. Jedoch ich dich nicht lehren wil,
noch dir mein end beschreiben,
Sondern dir allweg halten still,
bey deinem Wort verbleiben,
Vnd gleuben das du als ein Fürst
des Lebens mich erhalten wirst,
ich sterb gleich wie ich wölle.

9. Derhalben ich in meinem sin(n)
mich dir thu gantz ergeben,
Denn sih, der todt ist mein gewinn,
du aber bist mein Leben
Vnd wirst mein Leib ohn alle klag,
das weis ich gwis, am Jüngsten tag
zum Leben aufferwecken.

6. Wo aber ich auß Schwachheit groß,
mich nicht rechtschaffen hielte :/
Gieng etwan oder lege bloß,
und unbescheiden redte.
So laß michts, HErr, entgelten nicht,
weils wieder mein Bewust geschicht,
und mich nicht kan besinnen.

7. O HErr, gieb mir in Todes=Pein,
ein sauberlichs Geberde :/
Und hilff, daß mir das Hertze mein,
fein sanfft gebrochen werde,
und wie ein Liecht ohn übrig Weh,
auff dein unschuldigs Blut vergeh,
das du für mich vergossen.

8. Jedoch ich dich nicht lehren wil,
noch dir mein End beschreiben :/
Sondern dir allweg halten still,
bey deinem Wort verbleiben,
und glauben, daß du als ein Fürst,
deß Lebens mich erhalten wirst,
ich sterb gleich wo ich wolle.

9. Derhalben ich in meinem Sinn,
mich dir thu gantz ergeben :/
Denn sieh, der Todt ist mein Gewinn:
Du aber bist mein Leben.
Und wirst mein Leib ohn alle Klag,
das weiß ich gwis am Jüngsten=Tag
zum Leben aufferwecken.

Barth. Ringvvald.

Versforma: a8, b7, a8, b7 / c8, c8, x8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Herr Jesu Christ, ich weiss gar wohl*; RMDT II. 182. Első előfordulása: Dresden 1593; **Zahn 4486**; DKL Em6H (III/3). Első magyarországi lejegyzése: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 138a. Ez a verzió kapcsolódik a **188., 208–210. sz.** dallamokhoz. Hangnem: hypoeol; Ambitus: V–5; Kadencia: 1, 2, 1, 2, 1, 2. Mai énekeskönyvi változatok: *Herr Jesu Christ, du höchstes Gut*, EG 1993: Nr. 219; *Úr Jézus Krisztus, legfőbb jó*, GyLK 2007: 799. sz.

232.

Nyomtatott kiadása és kézirata:

I. ZMK 1692–1694: 157–158 – Főcím és előfej: *HALOTTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Valet will ich dir geben, du arge etc.*

II. Kovács Ferenc-énekeskönyv (1777–1801): 49b–50a ♪ – Cím: *Mas. azon notara Lelkem csendessegben* [légy, dallam: 7b]. – 3 versszakos változat: 1, 4–5. vszk.; dallama: 6a.

Egyéb előfordulásai:

Kulcsár Pál-melodiárium (1775–1785): 1/95 – Élőfej: *Halotti Enekek*. – Cím: *Alia*. – 3 versszakos változat: 1., 4–5. vszk.

Kovács Ferenc-énekeskönyv (1777–1801): 49b – Cím: *ALJA. Not. Sziv(em) szerint kivanom* [utolsó órámat – **227. sz.** énekünk]. – 2 versszakos változat.

Szilágyi Mihály-énekeskönyv (1789): 3a-b – Cím: *Más azonról* [= HALOTTI ÉNEKEK]. *Ad not Szivem szerint* [kívánom utolsó órámat]. – Az ének 1. és 4–5. versszaka, amelyet egy ifjú halott nevében elmondott 4., új vszk. folytat: *4, Virág koromban estem, / Az halál tőriben, / Igen kevés részt vettem, / Világ örömében, / Nem bánom mivel tudom, / Eletem helyyében, / Más jobb életet nyertem, / Jésumom keblében, // 5, Szűnjék azért szüleim,*

/ Szemetek sirástól / Megszabadultam imé, / Minden kár vallástól / Bútól büntől bánattól, / Hosszú bujdosástól / A halálom hazám tsak, / Egy szem pillantásig. // 6, Imé már én béhúnyom, / Bádjadt szemeimet, / Mellyel én őszve téstem, / Hervadt kezeimet, / Elalszom készítsétek / koporsom leplemet, / Adjátok meg Anyának, / Hideg tetemimet. // 7, Tudom az én Jésusom, / Ki meg hóiit de még él / Irgalmas birám lészen / Velem perbe nem kél // 8, Bátran mégyek őhozá, / Lelkem semmit nem fél, / Jövel édes Jésusom, / Mert szivem el alél. //

Szilágyi Mihály-énekeskönyv (1789): 50a – Cím nélkül. – 3 versszakos változat: 1. és 4–5. vszk.

ZMK cr. 1718¹: 157–158 – Főcím: HALOTI ÉNEKEK. – Élőfej: HALOTI ENEKEK. – Cím: MAS. Valet will ich dir geben, du arge, etc.

ZMK cr. 1718²: 211–212 – Főcím és élőfej: HALOTI ENEKEK. – Cím: MAS. Valet will ich dir geben, du arge, etc.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 137 ♪; ZMK 1703: 157–158; ZMK 1706: 115–116; MLÓ 1730: 634–635; ÚZMK 1743: 578. sz.; ZMK 1780: 305–306; ZMK 1781: 231–232; EÉ 1982: 505. sz. (Már búcsút veszek tőled, te mulandó világ, 4 vszk.)

Halotti ének. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen.

Forrás: Valet will ich dir geben (1613). Szerzője Valerius Herberger (1562–1627), a sziléziai Fraustadt (Wschowa, Lengyelország) evangélikus lelkésze. (Lásd még WWG, 143; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz29877.html> – letöltés: 2014. január.) A Fraustadt lakosait 17 évig sújtó pestis során 1613-ban Herberger a gyülekezet mintegy kétezer tagját temette el. Ennek hatására írta meg vigasztaló, halotti, örökélet-énekét. A magyar fordító természetesen nem adja vissza a német akrosztichonját, amely úgy fűzi össze a vers mondanivalóját a szerző keresztnévvel, hogy a vers első búcsúszavából (das Valet = istenhozád) kiemeli a latinul értelmezhető VALE [Isten veled!] szót, s hozzáteszi a többi vszk. kezdőbetűjét: RIUS.

FISCHER-TÜMPEL (I, Nr. 125.) az 1614-es lipcsei gyűjtemény (DKL 1614¹⁰; VD17 1:038759R) alapján adja a szöveget (lásd még Breslau 1644: 694; Leutschau 1686: 1/908–910; Leutschau 1694: 294–295 – [Von Tod und Sterben.] Ein ander Lied; Leutschau 1700: 1/547–548 – [Sterbe=Gesänge.] In bekanter Melodie; Oedenburg 1691: 456–458 – [Leich=Gesänge.] (219) – lényegében megegyezik a lőcsei szövegével; FISCHER, II, 289–290; EKG 1950: Nr. 318; EG 1993: Nr. 523; HEKG 1958, 496–500; LORBEER, 2012, 48. passim):

Leipzig 1614.
DKL 1614¹⁰: l_{4r}m_{3v}.*

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583: 1/908–910.)

*
VALET
VALERII HERBERGERI,

Das er der Welt gegeben, Anno 1613. im Herbst, da er
alle stunden, den Tod für augen gesehen, aber dennoch
gnediglich, vnd ja so wunderlich als die drey Männer im
Babylonischen Fewrofen erhalten worden.

Te IESU sitio. Terram detestor iniquam.
O crelum salve: Munde maligne VALE.

1. VALEt will ich dir geben,
Du arge fa[l]sche Welt.
Dein sündlich böses Leben
Durchaus mir nichts gefellt,
Jm Himmel ist gut wohnen,
Hienauß steht mein begier,
Da wird Gott ehrlich lohnen
Den, wer jhm dient allhier.

[Főcím: Sterbe=Gesänge, und von Aufferstehung der
Todten.]
In seiner Melodey.

1. VAlet will ich dir geben,
Du arge, falsche Welt :/
Dein sündlich böses Leben,
durchauß mir nicht gefällt,
Jm Himmel ist gut wohnen,
hinauß steht mein Begier,
da wird GOtt ewig lohnen,
dem der jhm dient allhier.

2. Rath mir nach deinem Herten,
O Jesu Gottes Sohn,
Sol ich ja dulden schmerzen,
Hilff mir HErr Christ davon.
 Verkürtz mir alles Leiden,
 Sterck meinen blöden muth,
 Laß mich selig abscheiden,
 Setz mich in dein Erbgut.

3. In meines Hertzen grunde,
Dein Nam vnd Creutz allein
Fünckelt allzeit vnd stunde,
Drauff kan ich frölich seyn.
 Erschein mir in dem Bilde,
 Zu trost in meiner noth,
 Wie du, HErr Christ, so milde,
 Dich hast geblut zu todt.

4. Verbirg mein Seel aus Gnaden,
Jn deiner offnen seit,
Rück sie aus allem schaden,
Zu deiner Herrligkeit
 Der ist wol hie gewesen
 Wer kömpt ins himlisch Schloß,
 Der ist ewig genesen,
 Wer bleibt in deiner Schoß.

5. Schreib meinen Namn auff's beste,
Jns Buch des Lebens ein,
Vnd bind mein Seel gar feste
Jns schöne Bündelein,
 Der die im Himmel grünen
 Vnd für dir leben frey,
 So wil ich ewig rühmen,
 Daß dein Hertz trewe sey.

Repetitio.
 So wil ich ewig rühmen,
 Daß dein Hertz süsse sei.

2. Rath mir nach deinem Herten,
O JESU GOTTes Sohn :/
Sol ich ja dulden Schmerzen,
hilff mir, Herr Christ, darvon:
 Verkürtz mir alles Leyden,
 stärck meinen blöden Muth,
 laß mich selig abscheiden,
 setz mich in dein Erbgut.

3. Jn meines Hertzens=Grunde
dein Nam und Creutz allein :/
Fünckelt all Zeit und Stunde,
drauff kan ich frölich seyn:
 Erschein mir in dem Bilde,
 zu Trost in meiner Noth,
 wie du, HErr Christ, so milde,
 dich hast geblut zu todt.

4. Verbirg mein Seel aus Gnaden,
in deine offne Seit :/
Rück sie auß allem Schaden,
in deine Herrligkeit:
 Der ist wol hie gewesen,
 wer kömmt ins Himmels=Schloß,
 der ist ewig genesen,
 der bleibt in deinem Schooß.

5. Schreib meinen Namn auff's beste,
ins Buch deß Lebens ein :/
Und bind mein Seel fein feste,
ins schöne Bindelein,
 Dern, die im Himmel grünen,
 und für dir leben frey,
 so wil ich ewig rühmen,
 dah dein Hertz treue sey.

Valerius Herbergus.

Perfide MUNDE VALE: SALVE SALVATOR IESU.

* Főcím [1_r]: *Ein andechtiges Gebet, damit die Evangeli Bürgerschaft zur Frawenstadt Anno 1613. im Herbst, Gott dem HERRN das hertz erweicht hat, daß er seine scharffe Zornruthe, vnter welcher bey zwey tausend Menschen schlaffen sind gegangen, in Gnaden hat nidergelegt. So wol ein tröstlicher Gesang, darinnen ein frommes Hertz dieser Welt VALET gibet. Beydes gestellet durch VALERIVM HERBERGERUM, Predigern bey dem Kriplin Christi.*

[1_{2r-3v}: Gebet]

Versforma: a7, b6, a7, b6 / c7, d6, c7, d6.

A nótajelzésben megadott dallam: RMDT II. 183–184. Első előfordulása: Melchior Teschner 1614; **Zahn 5404a**. Hangnem: dúr; Ambitus: 1–10; Kadencia: 8, 8, 8, 8, 5, 5, 3.

26 Föl-nyilt oldalodban – Jn 19,34
33–34 Ird-föl az én nevemet ... – Jel 3,5.20,12–15
35–36 És kössed-bé Lölkömet ... – 1Sam 25,29

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 158–159 – Főcím és előfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS*. – *Halotti ének*, közli **H. Hubert** Gabriella, in *Credo*, 21 (2015), 30.

Egyéb előfordulásai:

Kovács Ferenc-énekeskönyv (1777–1801): 21a ♪ – Kezdőszavak és dallam.

ZMK cr. 1718¹: 158–159 – Főcím: *HALOTI ÉNEKEK* – Élőfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS*.

ZMK cr. 1718²: 213 – Főcím és előfej: *HALOTI ÉNEKEK* – Cím: *MAS*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 137a ♪; ZMK 1703: 158–159; ZMK 1706: 116; MLÓ 1730: 375–376; ÚZMK 1743: 577. sz.; NH 1769: 220 ♪; ZMK 1780: 306–307; ZMK 1781: 233; DH 1791: 195 ♪; ÉÉ 1982: 504. sz. (Az *élet nekem Krisztus*, 7 vszk.)

Halotti ének. 1694 előtt keletkezett. A vers teológiai alapja Fil 1,21: „Mert nekem az élet Krisztus, és a meghalás nyereség.”

Forrás: *Christus, der ist mein Leben*. Szerzőjét nem ismerjük. Először Melchior Vulpus 1609-es énekeskönyvében jelent meg (VD17 39:149021G). Többféle változatban terjedt, a magyar fordító a 8 versszakos verziót ültette át magyarra. (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 315.)

WACKERNAGEL (V, Nr. 666.) az 1612-es hamburgi énekeskönyv (*Christliches Gesangbüchlein ...*, 340) alapján adja a 8 versszakos változatot (lásd még Leutschau 1686: 1/903–905 – [*Sterbe=Gesänge, und von Auferstehung der Todten.*] *In bekandtem Thon*. – A 6–7. vszk. fel van cserélve, a szöveg végén szerzőként megjelölve: Simon Graffius.; Leutschau 1694: 303–304 – [*Von Tod und Sterben.*] *Ein anders*. – Löcse 1686-os változata, de a 6–7. vszk. helyes sorrendben szerepel; Leutschau 1700: 1/504–505 – [*Sterbe=Gesänge.*] *In bekanter Melodie*; Oedenburg 1691, 463–464; FISCHER, I, 77–79; EKG 1950: Nr. 316; EG 1993: Nr. 516; HEKG 1958, 493; Liederkunde, 9, 2004, 57–62; LORBEER, 2012, 47. passim; *Duchownj żywota studnice ... We Gměnu vkřjžowaného Pána nassého Gezu KrystaKancyonáljk ...*, W Presspurku, Landerer, 1774, 264. – lelőhely: EOK, jelzet: 32.908);

Hamburg 1612.
(WACKERNAGEL, V, Nr. 666.)

Christus ist mein Leben.
Jm Thon: Warumb wiltu wegziehen

1. CHristus ist mein Leben [!],
sterben ist mein Gewinn:
Dem thue ich mich ergeben,
mit frewden fahr ich von hin.
2. Mit frewden fahr ich von dannen
zu Christo, dem Bruder mein,
Auff daß ich zu ihm komme
vnd ewig bey ihm sey.
3. Nun hab ich vberwunden
Creutz, Leiden, Angst vnd Noth,
Durch sein heilig fünff Wunden
bin ich versühnt mit GOTT.
4. Mein Kräfft begünnen zu brechen,
mein Athem geht schwer aus:
Wenn ich nicht mehr kan sprechen,
HERR, nimb mein Seufftzen auff.

Oedenburg 1691.
(VD17 7:684545E: 463–464.)

[Főcím: *Leich=Gesänge.*]
(222)

1. CHristus der ist mein Leben,
Sterben ist mein Gewinn,
dem thue ich mich ergeben,
mit Freud fahr ich dahin.
2. Mit Freud fahr ich von dannen,
zu Christ dem Bruder mein,
auf daß ich zu ihm komme,
und ewig bey ihm sey.
3. Nun hab ich überwunden,
Creutz, Leyden, Angst und Noth,
durch sein heilig fünff Wunden,
bin ich versöhnt mit GOTT.
4. Mein Krafft beginnt zu brechen,
mein Athem geht schwer aus,
wenn ich nichts mehr kan sprechen,
HERR nimm mein Seufftzen auf.

5. Mein hertz vnd mein gedancken
zergehen wie ein Liecht
Das hin vnd her thut wancken,
wenn jhm die Flamm gebricht.

6. Ach, daß ich an dir klebe
wie eine klett am Kleidt,
Vnd ewig bey dir lebe,
HErr Christ, in Himmels frewd.

7. Fein sanfft, fein leicht vnd stille
fahr ich nu hin dauon,
Schlaß ein in Gottes willen,
mein Trost ist Gottes Sohn.

8. Wol in des Himmels Throne
sing ich Lob, Ehr vnd Preiß,
Vnd ewig bey Gott wohne
in der himlischen Frewd.

5. Mein Hertz und mein Gedancken,
zergehn als wie ein Liecht,
das hin und her thut wancken,
wann ihm die Flamm gebricht.

6. Hilff, daß ich an dir klebe
wie eine Klett am Kleid,
und ewig bey dir lebe,
in der himmlischen Freud.

7. Fein sanfft, leichte und stille,
gleich als vom süßen Thon,
schlaß ich in GOTTes Willen,
mein Trost ist GOTTes Sohn.

8. Hinfort ins Himmels=Throne,
sing ich Lob, Ehr und Preiß,
und ewig bey dor wohne,
im himmlischen Paradeiß.

Versforma: 7, 6, 7, 6. – A rímelés bizonytalan, előfordul a–a–b–b, a–b–a–b rímelésű és rímtelen strófa is.

A megadott dallam: *Christus, der ist mein Leben*; RMDT II. 184. Első előfordulása: Melchior Vulpiusnál 1609; Zahn 132; DKL H148 (III/4). Első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 137a**. Hangnem: jón (a dallam egésze alapján; a záróhang a hangnem terce); Ambitus: VI–6 (a záróhang alapján); Kadencia: 1, 1, 3. Mai énekeskönyvi változatok (alaphangon zárnak): *Christus, der ist mein Leben*, EG 1993: Nr. 516; *Az élet nékem Krisztus*, EÉ 1982: 504. sz.

234.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 159–160 – Főcím és élőfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulásai:

Amen. ZMK cr. 1718¹: 159–160 – Főcím: *HALOTI ÉNEKEK* – Élőfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén:

ZMK cr. 1718²: 214–215 – Főcím és élőfej: *HALOTI ÉNEKEK* – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 68; ZMK 1703: 159–160; ZMK 1706: 117–118; MLÓ 1730: 606–607; ÚZMK 1743: 567. sz.; NH 1769: 207–208 ♪; ZMK 1780: 307–309; ZMK 1781: 234–235; DH 1791: 183–1841; EÉ 1982: 506. sz. (*Ha elvégzem életemet*, 4 vszk.)

Temetési ének, halotti búcsúztató. 1694 előtt keletkezett. A német énekvers magyar fordítója ismeretlen. (Lásd még CSOMASZ TÓTH, 1953, 328–329.)

Forrás: *Mein' Wallfahrt ist vollendet hab*. Szerzője: Ludwig von Hörnigk (1600–1667), frankfurti orvos, jogász, aki 1647-ben katolizált. Énekét a harmincéves háborúban, a lützeni csatában (1632) elesett Gusztáv Adolf (1594–1632) svéd király halálára írta (lásd még <http://www.deutsche-biographie.de/sfz32935.html> – letöltés: 2014. január).

FISCHER-TÜMPEL (III, Nr. 373.) az 1633-as frankfurti énekeskönyv (DKL 163 3⁰¹: 532) alapján közli a szöveget (lásd még Leutschau 1686: 1/912–914; Leutschau 1694: 301–303 – [Von Tod und Sterben.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/535 – [Sterbe=Gesänge.] *Eines Verstorbenen Grab=Lied*; Oedenburg 1691: 482–484 – [Leich=Gesänge.] (233) – lényegében megegyezik az 1633-as frankfurti szöveggel; FISCHER, II, 84–85; LORBEER, 2012, 47. passim; TRANOSCIUS 1912: é. 908):

Frankfurt/Main 1633.
(FISCHER-TÜMPEL, III, Nr. 373.)

Christliche Wallfahrt.

1. MEin Wallfahrt ich vollendet hab
In diesem bösen Leben.
Jetzund legt man mich in das Grab;
Darauff thut sich anheben
 Ein neue Frewd vnd Seligkeit
Bey Christo, meinem HERren,
Die allen Frommen ist bereyt:
Diß ist die Chron der Ehren.
2. Der Leib thut zwar verwesen gar
Vnd muß zu Staube werden;
Doch wird darauß ein Körper klar,
Welcher nicht mehr auff Erden,
 Sondern hienächst bey Jesu Christ
Ohn Jammer vnd Elende
Wird seyn vnd bleibn zu aller Frist,
Der sich von Gott nicht wende.
3. Solch ewig Leben hat er mir
Vnd allen Menschen erworben.
Der Todt hat gwart vor meiner Thür,
Bih ich jetzt bin gestorben.
 Vnd dieses ist der Sünden schuldt:
Wir müssen einmahl sterben;
Jedoch beweist er noch sein huld,
Sein Glaubge nicht verderben.
4. Sondern wie ein Waytzenkörnlein
Gesähet wird mit fleise,
Vermodrt vnd grünt hernach sehr fein,
Also auch gleicher weise
 All fromme Christen hier auff Erd
Ein weil verscharret bleiben,
Stehn doch hernach auff ohnversehrt
Mit schönen, klaren Leiben.
5. Ich hab auff mein HErrn Jesum Christ
Mein Hoffnung, Thun vnd lassen
Gestellt, welchr auch zu jeder Frist
Mein Heyland ist gewesen.
 Der wird mein liebe Freunde hier,
Welche ich hinterlassen,
Beschirmen vnd mit grosser Zier
Endlich auch zu sich fassen.

Leutschau 1686.
(RMK II. 1583/1: 912–914.)

[Föcím: Sterbe=Gesänge, und von Aufferstehung
der Todten.]

Eines Verstorbenen Grab=Lied.

1. MEin Wallfahrt ich vollendet hab,
in diesem bösen Leben :/
Jetzund legt man mich in das Grab,
darauff thut sich anheben,
 ein neue Freud vnd Seligkeit
bey CHristo, meinem HERren,
die allen Frommen ist bereit,
diß ist die Kron der Ehren.
2. Der Leib muh zwar verwesen gar,
zu Staub und Aschen werden :/
Doch wird er herrlich, schön und klar,
erstehen von der Erden,
 und also fort bey JESu Christ,
ohn Jammer und Elende,
wird seyn und bleibn zu aller frist,
der sich von GOTT nicht wende.
3. Solch ewig Leben hat Er mir,
und allen Menschen erworben :/
Der Todt hat gwart vor meiner Thür,
biß ich jtz bin gestorben:
 Und dieses ist der Sünden Schuld,
wir müssen alle sterben,
jedoch beweist Er seine Huld,
lasst Fromme nicht verderben.
4. Sondern wie ein Weitzen=Körnlein,
gesäet wird mit fleisse :/
Vermodert, und grünt hernach fein,
also auch gleicher Weise:
 All fromme Christen hie auff Erd,
ein weil verscharret bleiben,
stehn doch hernach auff unversehrt,
mit schönen klaren Leibern.
5. Jch hab auff meinn HErrn JESum Christ,
mein Hoffnung, Thun und Lassen :/
Gestellt, der auch zu jeder Frist,
mein Heyland ist gewesen;
 Der wird mein liebe Freunde hier,
welche ich hinterlassen,
beschiernen und mit grosser Zier,
endlich auch zu sich fassen.

6. Darumb last fahrn all Trawrigkeit,
Thut mich nicht mehr beweynen.
Jn mir ist nichts als lauter Frewd,
Weils Gott so gut thut meynen.
Mein Seele preiset Gott den HERRN
Für solch frewdenreich Leben.
Was köndt ich herrlichers begehren?
Gott wolls Euch alln auch geben.

6. Darumb lasst fahrn all Traurigkeit,
thut mich nicht mehr beweinen :/
Jn mir ist nichts, alß lauter Freud,
weils Gott, so gut thut meynen:
Mein Seele preiset GOTT den HERRn,
für solch Freudenreich Leben,
was könt ich herrlichers begehren?
GOTT wolls euch alln auch geben!

Versforma: a8, b8, a8, b8 / c8, d8, c8, d7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Mein' Wallfahrt ich vollendet hab*; RMDT II. 184. Első előfordulása: Caspar Cramernél 1641; Zahn 5704a. Első magyarországi kiadása: **DH 1780: 183. sz.**; RMDT II. 355. sz. [Bár az ének mintája a *Mein' Wallfahrt ich vollendet hab*, a magyar szöveg nem ennek a dallamával kapcsolódik össze. A kötetünkben közölt dallam, DH nyolcsoros verziója Crüger hatsoros dallamából – *Herr, wie lange willst du doch*, Zahn 3497 – alakult ki, a sorok felcserélődésével, illetve plusz sor beiktatásával. Crüger: ABABCD; DH: BABXXCD (RMDT II. 656–657).] Hangnem: dór; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 2, 5, 2, 3, 3, 3.

7 Coronám – a Krisztus-követők elnyerik az örök élet koronáját, 2Tim 4,8; 1Pt 5,4; Jel 2,10
35 Te vagy hitemnek gyűrűje – hitemnek pecsétje

235.

Nyomtatott kiadásai:

I. ZMK 1692–1694: 160–161 – Főcím és előfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Meg holt gy:rmek [!] fölött valo enek.*

II. ZMK 1692–1694: 164–167 – Főcím és előfej: *HALOTI ÉNEKEK* – Cím: *MAS. Notája: Mit bizik ez világ ö ditsösség &c.* [dicsőségében, RPHA 1002].

Egyéb előfordulásai:

Kulcsár Pál-melodiárium (1775–1785): 1/89 – Élőfej: *Halotti Enekek*. – Cím: *Alia ad Not(am) Ur Isten jól látod etc.* – A II. változat 1, 2, 5. versszaka.

Cantio funebres (1783): 8r – Cím nélkül. – Kezdősor: *Ó, kemény halálnak bánathozó igája*. – A II. változat 1–2. és 5. versszakának változata.

Szilágyi Mihály-énekeskönyv (1789): 50a–b – Cím nélkül. – Kezdősor: *Ó, kemény halálnak bánathozó igája*. – A II. változat 1–2. és 5. versszakának változata, S 350: 8r szövegének változata.

ZMK cr. 1718¹: 160–161 – Főcím: *HALOTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Meg holt gyermek fölött való ének*. – I. változat.

ZMK cr. 1718¹: 164–167 – Főcím: *HALOTI ÉNEKEK* – Élőfej: *HALOTI ÉNEKEK* – Cím: *MAS. Notája: Mit bizik ez világ ö ditsösség: &c.* – II. változat.

ZMK cr. 1718²: 215–216 – Főcím és előfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Meg holt gyermek fölött való ének*. – I. változat.

ZMK cr. 1718²: 219–222 – Főcím és előfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Notája: Mit bizik ez világ ö ditsösség: &c.* – II. változat.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 140 ♪; ZMK 1703: 160–161, 164–167; ZMK 1706: 118, 120–122; MLÓ 1730: 584–585, 647–649; ÚZMK 1743: 584–585. sz.; ZMK 1780: 309–312; ZMK 1781: 235–236, 239–242.

Temetési ének. 1694 előtt keletkezett. A halott gyermek temetésére szóló ének második, hosszabb változata a búcsúztató versek mintájára készült. A szerző és az esetleges forrás ismeretlen.

Versforma: I. a12(6,6) / a12(6,6) / b4, b6, b10(4,6);

II. a12(6,6) / a12(6,6) / a12(6,6) / R12(6,6).

I. A dallam első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 140;** RMDT II. 170/III. sz., 559–562. Hangnem: eol; Ambitus: 1–6; Kadencia: 2, 2, 1, 1.

II. A nótajelzésben megadott dallam: *Mit bizik e világ ö dicsőségében (álnokságában)*; RMDT I. 188/I. sz.; RMDT II. 25., 135–143, 152. Első előfordulása, egyben első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál**

(1635–1652): 607. tétel. *Cur mundus militat*; egyetlen tizenkettes sorokból álló himnuszunk. Hangnem: fríg; Ambitus: 1–7; Kadencia: 7, 1, 6.

I–II/1–2 OH kemény halálnak keserves igája ... – 1Móz 3
II/26 Prókátorom – védőügyvédem

236.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 161–164 – Főcím és előfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Notája: Szívem szerint kívánom* [utolsó órámat, **227. sz.** énekünk].

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 161–164 – Főcím: *HALOTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *HALOTI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Notája: Szívem szerint kívánom*.

ZMK cr. 1718²: 216–219 – Főcím és előfej: *HALOTI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Notája: Szívem szerint leivánom* [!].

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 85; ZMK 1703: 161–164; ZMK 1706: 118–120; MLÓ 1730: 663–665; ÚZMK 1743: 592. sz.; ZMK 1781: 236–238.

Halotti búcsúztató gyermek halálára. 1694 előtt keletkezett. Szerzőjét, esetleges forrását nem ismerjük.

Versforma: a13(7,6) / a13(7,6) / b12(6,6) / b13(7,6). – Esetenként a párrimek helyett a felsorok végei rímelnék a sorvéggel.

A nótajelzésben megadott dallam: *Szívem szerint kívánom*; RMDT II. 222/a sz. Első előfordulása: *Herzlich tut mich verlangen*, Hans Leo Haßler 1601; Görlitz 1613; Zahn 5385a. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 549. tétel.** Hangnem: fríg; Ambitus: VII–6; Kadencia: 1, 4, 1, 4, 6, 1, 5. Egyéb előfordulás: [SZÖLÖSY Benedek:] *Cantvs catholici*. (Lőcse 1655): 187. Mai énekeskönyvi változatok: *O Haupt voll Blut und Wunden*, EG 1993: Nr. 85; *Ó, Krisztus-fő, sok sebbel*, EE 1982: 200. sz.; *Ó Krisztusfő, te zúzott*, RÉ 1948: 341. sz.

237.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 172–173 – Főcím és előfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Azon Notára* [= Ecce homo! Ím' az ember, **60. sz.** versünk]. – A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 172–173 – Főcím: *HALOTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *HALOTI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Azon Notára* [= Ecce homo! Ím' az ember]. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 227–229 – Főcím és előfej: *HALOTI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Azon Notára* [= Ecce homo! Ím' az ember]. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 134a ♯; ZMK 1703: 172–174; ZMK 1706: 126–127; MLÓ 1730: 601–603; ÚZMK 1743: 565. sz.; ZMK 1780: 317–319; ZMK 1781: 247–249.

Halotti búcsúztató gyermek temetésére. 1694 előtt keletkezett. Szerzője és esetleges forrása ismeretlen.

Versforma: a8, a8, a8, a8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Ecce homo! Ím' az ember*; RMDT II. 184–185. Első előfordulása: *Herr Jesu Christ wahr Mensch und Gott*, Johann Eccard 1597; **Zahn 423**; DKL A833A (III/4). Első magyarországi lejegyzése: **Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele)**: 134a (*Dicsérjétek, ti gyermekek* címmel). Ez a verzió csak az 1. sor elején és a 4. sor végén hasonlít Zahn 423-ra. Mindkét dallamváltozatot közöljük. Hangnem: jón / jón; Ambitus: VI–6 / V–4; Kadencia: 1, 5, 2 / VI, V, 2.

29–44 Eörvendetes szép városban – Jel 21,9–27

51 Lölköm királyi széken üll – Jel 20,4

238.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 174–175 – Főcím és előfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS. Nótája: Szegény férgecske itt fekszem* [206. sz. énekünk]. – A szöveg végén: *Amen*. – Kiad. **IMRE**, 1883, 153–154.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 174–175 – Főcím: *HALOTI ÉNEKEK*. – Élőfej: *HALOTI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Nótája: Szegény férgecske itt fekszem*. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 229–231 – Főcím és előfej: *HALOTI ENEKEK*. – Cím: *MAS. Nótája: Szegény férgecske itt fekszem*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: ZMK 1703: 174–176; ZMK 1706: 128–129; MLÓ 1730: 632–634; ZMK 1781: 249–251.

Temetési ének, halotti búcsúztató. 1694 előtt keletkezett. A halottat beszéltető vers első része a vanitatum vanitas-versekkel rokonságot mutató intőének (1–5. vszk.), a második pedig búcsúzás a temetésen jelenlevőktől (6–11. vszk.). Hatott rá a *Mit használ, kérlek, a világ kezdetű ének* 1., 3. és 11. versszaka (kiad. RMKT XVII, 2, 99. sz., 502).

Versforma: a8, a8 / b8, b8 / c8, c8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Szegény férgecske, itt fekszem*; RMDT II. 344. sz., 652. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **DH 1780: 160. sz.** Hangnem: hypoeol; Ambitus: V–5; Kadencia: V, 1, V, 1, 3. Mai énekeskönyvi változat: *Ez a világ csak baj halma*, RÉ 1948: 454. sz. (ismétlés nélkül, négysoros verzióban).

3 halál törében – Péld 13,14; 14,27

239.

Nyomtatott kiadása:

ZMK 1692–1694: 180–183 – Főcím és előfej: *HALOTI ÉNEKEK* – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 180–183 – Főcím: *HALOTI ÉNEKEK* – Élőfej: *HALOTI ENEKEK* – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 236–238 – Főcím és előfej: *HALOTI ENEKEK* – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: ZMK 1703: 180–182; ZMK 1706: 132–134; MLÓ 1730: 641–643; ZMK 1781: 256–258.

Temetési ének, halotti búcsúztató. A halott kisgyermek nevében elmondott, énekelt prédikáció. 1694 előtt keletkezett. Valószínűleg eredeti szerzemény, szerzője ismeretlen.

Versforma: a10(4,6) / a10(4,6) / a10(4,6) / a10(4,6).

Nótajelzése nincs. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Jer, dicsérjük az Istennek Fiát*; RMDT I. 46. sz.; K 1744: 223. sz. (ÉÉ 1982: 363. sz.; RÉ 1984: 286. sz. – kötetünk **50. sz.** éneke). Hangnem: dór (mixolíd); Ambitus: 1–8; Kadencia: 4, 5, 5.

240.

Nyomtatott kiadásai és kézírata:

I. ZMK 1692–1694: 183–184 – Főcím és előfej: *HALOTI ÉNEKEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

II. Komáromi énekeskönyv (1701): 38a–39a – Cím: *Cantio alia*. – A 2. vszk. a 2. vszk. 1–2. áthúzott sora után következik: <Illatos fű szép violák meg hálnak [föjléje írva: hervadnak], / midőn naptul harmatoktól ujulnak,>. – A szöveg végén: *Amen finis jucundus erit*. – Kiad. ERDÉLYI, 1899, 424–425.

Egyéb előfordulásai:

ZMK cr. 1718¹: 183–184 – Főcím: *HALOTI ÉNEKEK* – Élőfej: *HALOTI ENEKEK* – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

ZMK cr. 1718²: 238–240 – Főcím és előfej: *HALOTI ENEKEK*. – Cím: *MAS*. – A szöveg végén: *Amen*.

Lásd még: Murántúli énekeskönyv (XVII. század második fele), IV/32. *Den prehodecs mladi meiszecz odhodécz*; ZMK 1703: 182–184; ZMK 1706: 134–135; ZMK 1780: 319–320; ZMK 1781: 258–259.

Halotti ének. 1694 előtt keletkezett. A vanitatum vanitas-versekkel rokonságot mutató szöveg. (Modern átírata: KOMLOVSZKI, 1990, 747–748).

Versforma: a4, a4, b3 / c4, c4, b3 /d4, d4, b3, illetve a11, a11, a11. – A rímelés és a metszet azonban bizonytalan, így több strofa egyszerűen csak az a11, a11, a11 formához igazodik.

Nótajelzése nincs. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Szívem megaláztatván tehozzád megyek*; RMDT I. 195/IV. sz. (RÉ 1948: 486. sz.; GyLK 2007: 792. sz. – kötetünk **120. sz.** éneke). Hangnem: dór; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 2.

1 ujúlván hóld – a Nap–Föld–Hold-rendszer helyzetének változásai alapján a Hold a Nap fényét különbözőképpen veri vissza, s ez adja a Hold fázisváltozásait: újhóld, első negyed, telihóld, utolsó negyed, újhóld

3 Mentést – folyvást, szakadatlanul

15 Hogy ez földön mindenek romlásban lesznek – Mt 24,2 skk.

22 Pontusban – Fekete-tengerben

EGYÉB PROTESTÁNS ÉNEKEK

241.

Nyomtatott kiadása:

Epithalamia ... (Bártfa 1608): B_{3r} – Cím: *ECHO*.

Házasek, amely a Féja Mátyás és Beregszászi Zsuzsanna 1608. április 22-én tartott esküvőjére összeállított versgyűjteményben található.

Az egyetlen, késmárki példányból ismert, 8 levélből álló alkalmi nyomtatvány vége hiányzik. A kötet tartalma:

A_{2r}–A_{3v} – *Nescio quis tota se jactat nuncius urbe* – Cím nélkül. – Szerző: „Alexander Sozowinus Briznens: Ludirector Cassouiens:”.

A_{3v} – 6 soros görög vers – Cím: *ALIVD*. – Szerző nélkül.

A_{4r} – *Arbitror haud alios traducere suavius æuum* – Cím: *ALIVD*. – Szerző: „Melchior Rohaczius Tur: Ludirector Epperiens:”.

A_{4v}–B_{2v} – *Nox erat obscuris frontem redimita tenebris* – Cím: *ALIVD*. – Szerző: „Joannes Cosmannus B. Collega Scholæ Epperiens:”.

B_{3r} – *A vadon erdőben ki lakol* – Cím: *ECHO*. – Szerző nélkül.

B_{3v}–B_{4r} – *Kegyelmes szent Atya* – Cím: *AZ KIS TOBIAS KÖNYÖRGESE*. – Szerző nélkül.

B_{4v}–? – *Neked, nagy Úristen* – Cím: *SARA KÖNYÖRGESE*. – Szerző nélkül.

A lakodalmi versek címzettjéről, Féja Mátyásról HELTAI János (1980, 277) a következőket írja: a heidelbergi diák, „Varsányi P. István egyik fautora (RMK III. 1203, 1617. aug. 30.). A nagyrákói Féja család tagja. 1608. ápr. 22-én mint a kassai kincstár számvevő írnoka kötött házasságot Beregszászi Zsuzsannával. Esküvőjükre adták ki az *Epithalamia in honorem nuptiarum* Bartphae 1608 című versgyűjteményt (RMNY 966). 1612-ben apjának, Féja Lőrincnek emlékére gyászverseket adatott ki: *Parentalia anniversaria in mortem egregii quondam Laurentii Feia. ... anno 1612 die 16. Martij in aeterna gaudia evocati*. Cassoviae 1615 (RMNY 1087). Ekkor a szepesi kamara számvevője volt. Varsányi pedig 1617-ben kelt ajánlásában Szendrő vára gondnokaként (bonorum provisor) nevezi meg. Bocatius hozzá is írt üdvözlő verset [RMNy 1029 (131)].” Szenci Molnár Szendrőben 1614. december 26-án találkozott Féja Mátyással (SZABÓ, 2003, 174, 202).

A latin nyelvű lakodalmi köszöntőket a Féja barátai köréhez tartozó evangélikus kassai és eperjesi tanárok írták.

A breznóbányai születésű Alexander Soczovinus (Sozowinus, cr. 1570–1616/1617) a wittenbergi egyetem (1592) után először rektor (Trencsén, Breznóbánya, Galgóc, Bártfa: 1600–1606), majd evangélikus lelkész (Privigye) és esperes volt. Írt krónikás verset disztichonban (RMNy 893) és üdvözlő verset (RMK III. 938). A Thurzó György temetésére írt prédikációját Prágában adták ki (RMK III. 6016). (Lásd RMSz, I, 740.)

A túrócszentmártoni születésű Melchior Rohatius (Rohacz) eperjesi (1598) és wittenbergi tanulmányai (1599–1600) után eperjesi rektor (1601, 1607), majd evangélikus lelkész és esperes Liptóban (Németlipcsén és Breznóbányán), élete végén pedig püspök lett (1621–1622). 1598-ban gyászverset írt (RMNy 825). 1600-ban írt disputációját pártfogójának, Darholcz Kristófnak ajánlotta (RMK III. 956). 1607-ben lakodalmi köszöntő verset írt Johann Melczér és Berzeviczy Veronika esküvőjére (RMNy 949). Bocatius üdvözlőverset írt hozzá [RMNy 1029 (172)]. (Lásd RMSz, I, 679.)

Az eperjesi rektorhoz, Joannes Cosmannushoz is írt Bocatius üdvözlőverset [RMNy 1029 (159); RMNy 1033 (36)]. Ő még 1612-ben is eperjesi rektor volt.

Nem valószínű, hogy hármójuk kapcsolatba hozható a magyar versekkel. Valószínűbbnek tűnik, hogy a magyarul író szerző (szerzők?) szintén ugyanahhoz a kassai és eperjesi értelmiségi körhöz tartoztak, akiknek a műveit a bártfai nyomda adta ki. Ilyen versszerző volt például az 1593–1612 között eperjesi magyar evangélikus lelkész, Mihálykó János (versei kiad. RMKT XVII, 8, 21–23. sz.). Őhozzá is írt üdvözlőverset Bocatius [RMNy 1029 (154), RMNy 1033 (16)]. Horváth Iván lehetségesnek tartja (HORVÁTH, 2015, 210), hogy mindhárom magyar verset egy szerző készítette, akinek a neve a hiányzó zárólevélen lehetett.

Ezek a magyar versek nem gyülekezeti énekek, hanem alkalomra írt vallásos házasesének (a műfajhoz lásd H. HUBERT, 2011A, HELTAI, 2008, 261–264). Horváth Iván értékelése szerint a három vers a formatörténet szempontjából nagy jelentőségű és a Balassi-hagyományba illeszkedik. Az echós-vers „az Ovidiusnál is, Balassinál is szerelmi témákhoz vonzódó Echót az időmértékes vers iskolaiabb regiszterében szólaltatja meg. A csetlő-botló magyar verslábakat latin betoldások mankója segíti.” (HORVÁTH, 2015, 210.)

Versforma: disztichon, a sorok végén echóval.

15–16 Az feleség termet szőlő veszőhöz hasonló ... – Zsolt 128,3
18 dulce leuamen – édes (kedves, enyhet hozó) könnyebbség
19 Az vizet ő borra tegye – Jn 2
20 procul hinc asperiora – távol [legyenek] innen a darabosabbak (durvábbak)
22 Feia – Féja (a vőlegény családneve)

242.

Nyomtatott kiadása:

Epithalamia ... (Bártfa 1608): B_{3v}–B_{4r} – Cím: *AZ KIS TÓBIÁS KÖNYÖRGESE*.

Kis Tóbiás könyörgése, házasesének. 1608-ban keletkezett. A vers szerzője ismeretlen. Tóbiás könyve 8,5–8 parafrázisa. Tóbit fia, kis Tóbiás és felesége, Sára története a keresztény házasság egyik szimbólumává vált. A bölcsességirodalom körébe tartozó apokrif iratot a katolikus egyház a deuterokanonikus könyvek közé számítja. A héber Bibliából hiányzik, míg a katolikus, és a 16–17. századi protestáns Bibliákban megtalálható. (Ugyancsak Bártfán jelent meg 1600–1616 között a Tóbiás könyvről írt verses bibliai história. Szerzőjének, Munkácsi Jánosnak az életrajzi adatait nem ismerjük, vö. RMNy 950.)

Sára hétszer ment férjhez, de nászéjszakáján mindig Azmodeus, a gonosz szellem megölte a férjeit. Rafael angyal segítségével azonban Tóbiás életben maradt. Tóbiás Sárával együtt könyörgött nászéjszakájuk előtt Istenhez kegyelemért és segítségért.

Formatörténetileg nagy jelentőségű, hogy az igényesen tipografizált szöveg betartja a lírai versszaképítés formai követelményét: ab-rímmel nyit, míg a második tömb c-rímnyitását (HORVÁTH, 2015, 207–210).

Versforma: a6, b7, a6, b7 / c6, c6, b7.

Nótajelzése nincs. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Bocsásd meg, Úristen, ifjúságomnak vétkét* (RPHA 185; RMDT I. 18/II. sz.; Kájoni-kódex (1634–1671): 7b–8a. (EÉ 1982: 404. sz.; RÉ 1948: 200. sz.) Hangnem: fríg; Ambitus: VII–6; Kadencia: VII, 1, 4, 3, 4, VII.

25 Venus – a szerelem istennője a római mitológiában
41 Sűrő – gyakori, sok

243.

Nyomtatott kiadása:

Epithalamia ... (Bártfa 1608): B_{4v}–? – Cím: *SARA KÖNYÖRGESE*.

Sára könyörgése, házasesének. 1608-ban keletkezett. A vers vége hiányzik. Balassi-versszakban íródott.

Versforma: a6, a6, b7 / c6, c6, b7 / d6, d6, b7.

Nótajelzése nincs. Versformája alapján dallamjavaslatunk: *Eltévedtem, mint juh*; RMDT II. 312. sz. (EÉ 1982: 422. sz.; RÉ 1948: 215. sz.) Hangnem: hypoeol; Ambitus: V–5; Kadencia: 2, 5, 1, 2, 5, 1, 2, 3.

7–8 Feriejkm kik voltak / Mely rútúl meg hóltak – Tóbiás 7,11

Nyomtatott kiadása:

Magyar versetskek ... (Löcse cr. 1690): A_{1v}–B_{7r} – Főcím: *EGESZ Esztendő által valo Vasárnapi Evangeliomoknak sommáját, velejét és czillyát magokban foglaló rövid és edgyügyü MAGYAR VERSETSKEK, Mellyeket szerzett edgy BUZGO LELEK.* – A szöveg végén: *Vége. A' Vasárnapi versetskéknek.*

Versecske: az egyházi év Advent első vasárnapjától Szentháromság ünnepe után 25. vasárnapjáig tartó 55 vasárnapi evangélium summája, különböző hosszúságú és versformájú versek. 1690 előtt keletkezett. Nem tudjuk bizonyosan, hogy a kiadvány címében megjelölt „buzgó lélek” kit takar.

A latin és német nyelvű perikópás könyvekben gyakran találhatunk verses summákat, amelyek összefoglalják az adott vasárnap evangéliumi igéjének tartalmát vagy tanulságát. A magyar anyagban is találunk ilyen perikópára épülő verses summákat, mint pl. Geleji Katona István *Versiculi Dominicalesei* (RMNy 1643/2; lásd H. HUBERT, 1998/1999). Különösen a tanuló gyermekek tanításában hasznosultak ezek a versecskék, segítették a bibliai szakaszoknak, illetve azok értelmének az emlékeztetőbe való bevésését. A kiadvány szoros kapcsolatban áll a korban elterjedt evangélikus perikópás könyvekkel. (A kutatás ezzel a műfajjal újabban kezdett el foglalkozni, lásd HELTAI, 2012.) A versecskék élén megadott bibliai szakaszok szinte teljesen megegyeznek az óegyházi, és így a mai evangélikus egyházban is használatos „Vasárnapi és ünnepi szentigék” evangéliumi szakaszaival, vö. EÉ, 776–777.

PAYR Sándor (1930, 156) valószínűsíti, hogy a kiadvány címében félkövér betűvel kiemelt „BUZGO LELEK” kezdőbetűi Blasius Lövei monogramját jelentik. Löveinél hasonló szerepben máshol is előfordul ez a meghatározás, lásd **42. sz.** énekünk címében: *Buzgo Leleknek ... három kegyes éneke*; az *Augustana Confessio* (RMK I. 1434) c. fordításban: *magyarol kinyomtatattni tetczet Buzgó Lélekkel*. Tehát a perikópáskönyvet imádságokkal (RMK I. 1517) kiadó Lövei Balázs lehet a perikópás versek szerzője is. (Életrajzát lásd a **42. sz.** énekünknel.) Ezt a feltevést erősítheti, hogy a versecskék ugyanúgy nehézkes megfogalmazásúak, mint Lövei versei. Lövei a műfajhoz igazodva az értelemre és a didaxisra helyezte a hangsúlyt, nem pedig a vers megformálására.

Versforma: A különböző formájú strófák általában izometrikus, párrímes szerkezetre épülnek. A leggyakrabban felező 12-es sorokat találunk (a12, a12), összesen 37 alkalommal. A strófaszerzeteknek csak az ismétlődő alapegységét tüntetjük fel. Az izometrikus, párrímes 12-estől eltérő strófák a következők: (a6, a6): 10. – (a8, a8): 3., 5., 23., 29., 41., 42., 47., 48., 50., 51. – (a9, a9): 33. – (a10, a10): 2., 6. – (a11, a11): 36. – (a14, a14): 31. Két strófa izometrikus, de heterorímes: a 44. (a9, a9, b9 / c9, c9, b9) és az 53. (a12, b12, a12, b12).

1–12 IMhol, imhol! most jön Sionnak Királya ... – Mt 21,1–9

4 Grátiáját – kegyelmét

13–24 EMellyétek fel fejeiteket ... – Lk 21,25–33

25–40 OH örömmel tellyes óra! ... – Mt 11,2–11

41–52 OH vak bünös Ember, a' te Meg-váltodat ... – Jn 1,19–28

53–64 HItetlenek romlására ... – Lk 2,33–40

55 szegelet kö – sarokkő – Ézs 28,16; ApCsel 4,10–12

65–72 A' JESUS mindgyárt gyermek korában ... – Mt 2,13–17

73–80 OH lelkem, hol vagyon JEsus drága kintsed? ... – Lk 2,41–52

81–90 BOldog uj-házások, kik lakadalmában ... – Jn 2,1–11

91–98 ORvos Doctor Christus, engem meg-gyogyithatsz ... – Mt 8,1–14

99–114 EN bátran hajozok ... – Mt 8,23–27

106 tetemim – tagjaim, testrészeim

107 ör fája – árbóca (amelyre a vontatókötelet erősítik)

115–130 UGy vagyon a' dolog ebben a' világban ... – Mt 13,24–30

131–142 A' munka nagy ugyan Christus szölejében ... – Mt 20,1–16

143–152 OH te nagy mag-vető Ember Christus JESUS ... – Lk 8,4–15

153–162 AZ UR Christus igaz lelki világosság ... – Lk 18,31–43

162 világoskodik – világítasz, vö. Jn 12,36

163–172 Midőn téged, Ember, a' késértő ördög ... – Mt 4,1–11

173–184 NOha Christus minden világi erőnél ... – Mt 15,21–28

181 idegenseget – elfordulást, elhidegülést

185–194 POKolbéli kigyó fejének Rontoja ... – Lk 11,14–28

- 195–204 NEzd, Ember, a' Christus itt mit cselekedett ... – Jn 6,1–15
198 meg-elégedtek – jóllaktak
205–216 A' Christus hajnalban üzetett kis öz ... – Jn 8,46–59
217–228 AZ ártatlan Christus ment Bethaniából ... – Mt 21,1–9
222 számárt úgy, mint körmöst – a számárcsikót
229–236 MEgholt az UR JESus mi gonosságunkért ... – Mk 16,1–8
237–244 CHristustól származik bűnnek bocsánattya ... – Jn 20,19–31
239–240 A' Poklot, ördögöt, a' halált kinnyával – lásd a 17. és 56. sz. énekünk jegyzetét.
245–256 JESUS Christus hiv Pásztorom ... – Jn 10,11–16
257–264 CHristusnak Attyához valo menetele ... – Jn 16,16–23a
265–276 JOl tettet, oh Christus, hogy Atyádhoz mennél ... – Jn 16,5–15
271 Tutorom – pártfogóm, gyámolom
272 Prokátorom – védőügyvédem
277–284 A' Christus érettünk nem csak imádkozot ... – Jn 16,23b–30
285–292 A' Világ kétképpen bánik az Hivekkel ... – Jn 15,26–16,4
293–300 A' Ki itten Christust igazán kedvelli ... – Jn 14,23–31
301–316 A' ki akar idvezülni. – Jn 3,1–15
317–330 OH keresztyén Lélek, ojd a' széles utat ... – Lk 16,19–31
317–318 széles utat. – Mt 7,13–14
331–342 A' Jesus készített igen drága nag' vatsorát ... – Lk 14,16–24
343–350 Sless hozzám, sies, így szol a' szép JESUS ... – Lk 15,1–10
351–364 Jót tévő a' ki kíván lenni ... – Lk 6,36–42
359 *Date ... Dabitur* – adjatok ... adatik
365–376 IGaz, kegyes, jámbor sörény Tanítványa ... – Lk 5,1–11
377–386 TÉrj-meg, bűnös ember, mig jó időd vagy ... – Mt 5,20–26
381 szinnel – külsőleg, látszólag
387–400 EN lelkem, oh mit kesergesz ennyire? ... – Mk 8,1–9
401–412 A' Fő Pásztor Christus inti nagy hűséggel ... – Mt 7,15–23
410 hátat adgyon – hátat fordítson
413–428 HA azt mondd, Ember, én állapotomban ... – Lk 16,1–9
427 Mammonból – gazdagságból, vagyonból
429–442 OH te gonosz ember, mikor nevetz bűnben ... – Lk 19,41–48
434 meg-meveted – kineveted
443–454 OH te emberi sziv igen öriskedgyél ... – Lk 18,9–14
445 Színes szentségeddel hogy ne pipeskedgyél – tettetett (színelt) szentségeddel hogy ne tündököljél (dölyfösködjél)
447 grátiát – kegyelmet
451 Publicanus – pelikán, lásd 521. sor
455–468 JESUS, menyből ki le-jöttél ... – Mk 7,31–37
469–490 SZeretetnek Tanitoja ... – Lk 10,23–37
491–502 TŰkörhöz hasonló a' tiz parantsolat ... – Lk 17,11–19
503–520 EMber, mit szorgalmatoskodol ... – Mt 6,25–34
503 szorgalmatoskodol – erősen fáradozol, igyekezel, aggódsz
521–532 AZ UR JESus Christus, mint igaz Pelikán ... – Lk 7,11–17
521 mint igaz Pelikán – a pelikán kicsinyei csőrükkel szüleik arcába vágna, s mivel ezek visszavágnak, a fiókák elpusztulnak. A szülők három napig siratják a fiókákat. A harmadik napon az anya csőrével felhasítja oldalát, és kiomló vére feltámasztja a fiókákat. Krisztus kereszthalálának szimbóluma (KML, 262).
533–542 A' ki tanátsot ád, azt szokták mondani ... – Lk 14,1–11
543–562 A' JESUS olly tudos Mestör ... – Mt 22,34–46
563–576 AZ UR Christus igaz orvos ... – Mt 9,1–8
572 Lelki-isméretben sütés – szégyenben maradás
577–590 LElkem völégénye le-jött menyországból ... – Mt 22,1–14
578 el-gyűrözni – eljegyezni
591–606 MEg ne iedgy, kegyes Lélek ... – Jn 4,46–54

607–622 OH mint állók-meg, Istenem ... – Mt 18,23–35
623–632 JESUS csuda dolog, hogy te késértettel ... – Mt 22,15–22
633–644 AZ UR JESUS Christus az életnek Fája ... – Mt 9, 18–26
645–656 GONDolodé, ember mint lesz végezetre ... – Mt 24,15–28
657–668 NÉzd keresztyén Lélek, az Itélő Birót ... – Mt 25,31–46

245.

Nyomtatott kiadása:

Magyar versetskek ... (Lőcse cr. 1690): B_{8r}–C_{8v} – Főcím: *EGESZ Esztendő által valo Innepi Evangeliomoknak sommáját, velejét és czilját magokban foglaló rövid és együgyű MAGYAR VERSETSKEK.* – A szöveg végén: *Vége. Az Innepi Versetskéknek.*

Versescke. A kiadvány I. részében található egyházi év ünnepeit kiegészítő egyéb egyházi ünnepekre rendelt 43 evangéliumnak, köztük az apostolok és egyéb szentek ünnepére rendelt evangéliumoknak a summáját tartalmazza, szinte teljesen megegyező módon az óegyházi perikópával.

Versforma: A különböző formájú strófák általában izometrikus, párrímes szerkezetre épülnek. A leggyakrabban felező 12-es sorokat találunk (a12, a12), összesen 30 alkalommal. A strófaszerkezeteknek csak az ismétlődő alapegységét tüntetjük fel. Az izometrikus, párrímes 12-esről eltérő strófák a következők: (a8, a8): 1., 5., 6. – (a10, a10): 2., 7., 9., 27. – (a11, a11): 34., 36. – (a14, a14): 30., 32. Heterorímes strófa összesen kétféle akad, a 11. (a8, a8, b8 / c8, c8, b8), és a 37. (a9, a9, b12, b12).

1–12 FÖldieket kik halásztok ... – Mt 4,18–22
13–20 MInden keresztyén ISTEN szolgálja ... – Mt 25,14–30
21–28 A' Chrítus gyógyította a sérült szíveket ... – Jn 20,24–29
29–38 AZ UR JESUS Christus csudálatos Gyermeke ... – Lk 2,1–14
39–50 KÉrlek, oh Fias-tyuk, Christus ... – Mt 23,34–39
51–60 CHrítus mondván: kövess engem ... – Jn 21,19–24
61–66 AZ Apro szentek mártírsága ... – Mt 2,13–18
67–74 A' Kitsinded JESUS , a' mi Atyánkfia ... – Lk 2,21
75–84 OH Pogányoknak világossága ... – Mt 2,1–12
85–92 Világi gazdagság és szorgalmatosság ... – Mt 19,27–30
93–104 MInd életben s' mind halálban ... – Lk 2,22–32
105–114 JÖvetek, jövetek hozzám, Christus mondja ... – Mt 11,25–30
115–126 JEse törökéből nő edgy szép vesző-szál ... – Lk 1,26–38
127–134 UR lévén a' JESUS, ő Tanítványinak ... – Jn 13,1–16
135–144 AZ Szent Vatsorának Ura s' eledele' ... – 1Kor 11,23–32
145–158 CHrítust fel-feszíték, Sidoknak királyát ... – Jn 19,16; Mt 27,57
159–170 Christus Uti-Társam, utamban nem félek ... – Lk 24,13–35
171–180 LELki békességnek Fejedelme, JÉsus ... – Lk 24,36–47
181–188 CHrítus a' szőlőtő, mi a' szőlő veszősök ... – Jn 15,1–8
189–198 MELly igen Christusnak Ecclesiájában ... – Lk 10, 1–9
199–206 LEgy vig szívvél, Ember, halálod óráján ... – Jn 14,1–14
207–214 CHrítus Lelki nagy Sas menyégben föl-repül ... – Mk 16,14–20
215–224 OH UR JESUS Christus Igazságnak napja ... – Jn 3,16–21
225–232 AZ örök életnek Ajtaja a' Christus ... – Jn 10,1–10
233–240 VALamint hogy az nap előbb föl nem tetzik ... – Lk 1,57–80
241–248 OH élet kösziklása, ISTENNEK FIA ... – Mt 16,13–20
249–258 ALdott méhnek gyümöltse a' JESUS ... – Lk 1,39–56
259–268 CHrítus a' drága gyöngy, és menyei fő kints ... – Mt 13,45–52
269–280 Bünt tenni s' vétkezni emberi gyarlóság ... – Lk 7,36–50
281–294 OH meg-válto Christus tévelgők világossága ... – Mt 20,20–23
295–308 OH keresztyén Lélek, mit busulsz te sokat? ... – Mt 17,1–9
309–318 OH én édes JEsusom, buza maghoz hasonló ... – Jn 12,24–26
319–332 A' Christus szállásra most-is fogadtatik ... – Lk 10,38–42

333–342 OH szép tüköre alázatosságnak ... – Lk 22,24–30
343–354 MOndják: Mondj igazat bé-török a' fejed ... – Mt 14,3–12
355–362 CHristus URUnknak nemzetség levele ... – Mt 1,1–17
357, 359 bünösök-is* ... Pogányok-is⁸ – lásd Krisztus nemzetségi táblázatát, Mt 1,1–17
363–370 BÜnösök Baráttya a' JESUS ... – Mt 9,9–13
371–386 OH UR JESUS Christus Angyalok Herczegje. – Mt 18,1–10
387–394 A' Ki jó keresztyén akar itten lenni ... – Lk 9,23–27
395–404 OH Embér szerető Felseges UR ISTEN ... – Jn 15,17–21
405–412 NAgy boldogtalanság világ boldogsága ... – Mt 5,1–12
413–418 CHristus, Isten Fia, arra int bennünket ... – Lk 12,1–14
419–430 Mikor nem-is véled, oh te lelki szegény ... – Mt 25,1–13.34.41

246.

Nyomtatott kiadása:

FILEPSZÁLLÁSI Gergely: Præsidium Christianorum ... (Kassa 1694): CC_{1r}–CC_{2v} – Főcím: *DOCUMENTA ENEKEK Mellyeket a' kegyes lélek ez vagy ama könyörgésének előtte vagy utánna buzogva dúdolgathat minden napon.* – Élőfej: *SZEP UJ ENEKEK.* – Cím: *MINDENHAI ENEK Az 143 Soltár Notájára: Halgasd meg Uram kérés: [kéresem, vedd füledben könyörgésem – kiad. RMKT XVII, 6, 143. sz.].*

Az akrosztichon – GREGORIUS FJLEP – a kötetben utána szereplő versben (*Szerelmes Atyám, ó, én kösziklám – 247. sz.*) folytatódik. A két akrosztichon együtt adja a szerző teljes nevét: GREGORIUS FJLEP / SZALLASIE [OHD].

Könyörgés. 1694 előtt keletkezett. A főcímbe jelzett *documenta* szó jelentése: tanító, tanulságos, intő, bizonyágtevő. Fekete Csaba szíves szóbeli tájékoztatása szerint a *documenta énekek*-kifejezés az énekeknek az imádságokkal való kapcsolatára utal. Ezek a *valló, vallomásos énekek bizonyítják, tanúsítják* az imádkozó buzgó indulatát, amint előszámlálja háláját, kérelmeit, bűnvallását.

A szerző, Filepszállási (Fülöpszállási) Gergely neve nem szerepel az ÚMIL-ban, az RMSz I. kötete viszont feleleveníti a korábban már ismert, róla szóló adatokat (lásd H. HUBERT, 2009, 164–168). Születési és halálozási dátuma ismeretlen. Nagykőrösi rektorsága után debreceni tanulás következett (1680–1683; THURY, 1908, 155), majd a marburgi és az Odera menti Frankfurt egyetemét látogatta (1686–1687). Először Rozgonyban (1689), majd Tornyosnémetiben (1692–1694) lekipásztorkodott, „szomorú időben”.

Művei:

1. Gyászvers tanárának, Mártonfalvi Tóth Györgynek a halálára – *Lamentum metricum aeternitati nominis ... Georg. Martonfalvi, Scholae Debrecinae rectoris perpetui ...*, Debrecen, Rosnyai, 1681. – RMK II. 1437a: D_{2a}.

Amesius Petrusque Ramus conduntur in uno
Busto, cum bustum Doctor acute petis.
Greg. Fülöpszállási. S. C.

2. Gyászvers debreceni lelkészének, id. Köleséri Sámuelnek a halálára – *Brabeum, vitæ, & rerum gestarum, ... Samuelis Köleseri*, Debrecen, Töltési István, 1683. – RMK II. 1517: C_{2r}.

LIngvarum verbiq̃ue decus gratusq̃ue loquelis
Præstans ex multis Phosphorus hicce fuit;
Ergo jacent tellure, silent K. quatuor urbis,
Nonve vigent currus quattuor ecce rotæ.
Gregorius Phülöpszállási. S. C.

3. Az abaúji református egyházmegyéhez tartozó Tornyosnémetiben írta meg imádságos könyvét (*Præsidium Christianorum, avagy a' keresztyének között magyarok fegyvere ...*, RMK I. 1452.), melyet pártfogójának, Bárczi Jánosnak ajánlott. (Az abaúji Bárczay János, a református egyház támogatója, 1698-ban halt meg.) A kötet végéhez hat éneket csatolt: „Végezetre az hat utolsó énekekben-is igyekeztem a' szegény bünös lélek promotiojára.” (RMK I. 1452, (o)_{6r-v}). A nyomtatvány élőfeje külön felhívja a figyelmet arra, hogy itt nem régebbi szerzők énekei találhatók, hanem „szép új” énekek. A nyomtatvány a kassai városi nyomda megszűnésének az évében, 1694-ben jelent meg (V. ECSÉDY, 1999, 193).

Az imádságirodalommal újabban foglalkozó debreceni iskola Filepszállási imakönyvére is ráirányította a figyelmet. Fazakas Gergely Tamás (2005, 77–78) több olyan szerzőt is megemlít, akinek a szövegeit nemcsak

egy adott kor eseményeire reflektáló szöveggént kell értelmezni, hanem olyan mintaként is, amely a „figuratív olvasás” lehetőségét kínálja fel az imádkozónak. Az „... imádságok szövegei nem akarják pontosan felidézni a gyászévtized egyetlen konkrét eseményét sem. Így teszik lehetővé a sorstársak, de akár későbbi, más történelmi helyzetben élők applikációit is.” Az imádság, mint a „magyarok fegyvere”, minden világi fegyvernél jobban oltalmazhat a három ellenségtől: a világtól, a testtől és a sátántól. (Esti énekében így könyörög: „A Sátán nékem ne árhasson, / A test és a világ / Tőled el ne kapjon” – lásd *Ó, kicsoda az, ki az Úrnak* kezdetű énekét.) Az énekelt imádság (imádkozó dicséret) hasonló szerepet játszott már a 16. században is. Ima és ének összetartozása teológiai közhely. A 17. századtól kezdve jelennek meg nálunk az ún. ima-énekeskönyvek, amelyek gyülekezeti és magánhasználatra egyaránt alkalmasak voltak (pl. RMNy 1459, 1552, 1818, 1874 etc. – „Az egyetemes papság érvényesülése azt jelenti, hogy a protestáns nézetek és gyakorlat szerint nincs olyan éles elhatárolódás a hívek magános ájtatossága és a hivatalosan csak pap által végezhető szertartási cselekmények között.” – Fekete Csaba szíves írásbeli megjegyzése).

A mindennapi lelki gyakorlathoz hozzátartozott az imádságot mintegy megerősítő éneklés. Műfajilag valamennyi Filepszállási-versnek ismerjük gyülekezeti ének megfelelőjét. Filepszállási énekei egyes szám első személyben írt könyörgések, amelyekben a szenvedélyes bűnbánat erősen retorizált-poetizált formában jelenik meg. A saját helyzetét megismerő ember Istennel való énekelt párbeszéde, akárcsak az imádságok esetében, itt is mintaként szolgálhatott, és az újramondások során nyerhetett új és új értelmeket (vö. OLÁH, 2005, 155–193).

Könyvtörténeti adalék: a Filepszállási-mű sárospataki példányában (Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei – jelzete: B 801), a háttábla belsején, latin idézetek között, 18. század eleji versbejegyzés olvasható:

Suspirium.

*Világban tülled azért kívántam:
Hogy az hívek közöt Sz. igédet halhassam,
Anya Sz. Egyházban a Xus aklában
en örökké lakhassam.*

A „lelki fegyver” (Ef 6,10–17; 1Thessz 5,8) oximoront az előszó részletesen kifejti.

A kötet címe, ajánló levele és előszava (o)_{1r–5v}:

[(o)_{1r}] PRÆSIDIUM CHRISTIANORUM. Avagy A Keresztyének között MAGYAROK FEGYVERE, Mellyel A’ lelki és testi nyomorúságban sinlődő és el-szakaszkodott KERESZTYENEK azok között a’ MAGYAROK ha igazan tusakodnak, minden Világi Fegyver felett leg-jobban óltalmazhattya magokat, triumphálhatnak, mellyet a’ bűnösöknek kedvéért ISTENNEK ő Szolgainac, Profétáinac, Apostolinac szavokból öszve-hordott, és formált maga Kegyes Elmékedésivel edgyütt, FILEPSZALLASI GERGELY, A’ Szomoru üdőben Tornyos-Némethi PREDIKATOR CASSAN, Nyomtatattott KLEIN JANOS Betűjével, 1694.

[(o)_{1v}] Oramus pro Imperatoribus, pro Ministris eorum, ac Potestatibus, pro Statu seculi, pro rerum quiete.

Joël 2. v. 17. Inter ipsum vestibulum & altare, fleant Sacerdotes Ministri Jehouæ, & dicant: parce Jehovah populo tuo. Prov. 18. 10. Erős Torony az Urnak neve, ahoz folyamodik az igaz, és bátorságos lészen.

Jacobi. 5. 13 – Szenved-é valaki tü köztetec?, imádkozzék. v. 16 – imádkozzatok egymásért, hogy meg gyógyíttassatok; mert igen hasznos az igaznak buzgoságos könyörgése.

Psalms. 37. v. 4, 5. Gyönyörködgyél az Urban, és meg adgya néked a’ te szivednek kérésit. Hadgyad az Urra a’ te útadat, és bizzál ő benne, és ő meg cselekeszi.

[(o)_{2r}] ISTENT FELŐ URNAK TEKINT. NEMES NEMZETES BARCZI IANOS Vramnak, TEKINTET. NEMES ABA-Vj-Vármegyének edgyik ERDEMES FEO REND ASSESSORANAK, &c. Minden szép Orthodoxiának Szeretőjének, Tánáts-Adójának s’ a’ t. KEGYES FAUTOROM URAMnak, *Aldást, Kegyelmet, és hoszszu eletet kívánok Istentül!*

TEKINTETES URAM: Szent Pál, minden dolgok felett commendállya az ő lelki Fiánac a’ Timotheusnak a’ Könyörgéseket, 1Tim. 2. v. 1, 2. Intelek azért mindenekne elötte, hogy legyenek Könyörgesec, Kéréssec, imádkozások, hál-adások minden emberekért. A’ Királyokért és minden Méltóságban [(o)_{2v}] helyeztettekért: hogy csendes és nyugodalmas étellel éllýünc minden Isteni félelemmel, és tisztességgel, mit mond az Ur (Jos. 5. 14) Seregének Fejedelme az Christus, Matth. 7. 7. Kérjétek, és meg adatik tinéktek, keressétek és meg talállyátok: zörgessetec és meg nyíttatik néktek, méltán-is; mert a’ Szenteknek ez az ő élesb fegyverek, és lelkekne (porával) gyümölcsével, Gal. 5. 22. meg töltetett Algyújok, kik midön ostromoltatnak az ő ellenek erőssen hartzoló három ellenségtül: a’ VILAGTUL, TESTtül, es a’ SATANTUL, olyankor ez Agyúval Istenre lövöldözne az ég

felé, és ha akkor hittel kételkedés nélkül Jac. 1. 6. Egyenessen a' czél-felé ágyúznac, az olyan Könyörgésnek füst-vetésére dördülésére, több ellenség esik le, s' jobban szakadoznac a' kö falac, 2 Cor. 10. v. 4. mint sok testi vasas Ágyúknac roppanásokra. Az Izraél Táboránac Generalissa az Moses, ilyen fegyverrel veré le inkább az Amalekitákat, Exod. 17. Azzal szakasztá Sámson, nyakokban a' Palotát az [(o)_{3r}] ő rabságán kaczagó harmincz száz Filisteusoknak, Jud. 16. Azzal győzedelmeskedek az ifju Isai, Dávid, az maga erejében bizakodó fegyveres, pánczélos, sisakos, és dárdás Goliáthon, 1 Sam, 17. 45. Így Josaphát ő ellene egybe gyült, az Urnak örökségéből ötet ki üzni akaro pogányokon, Moábitákon, Ammonitákon, és az Edomjtákon, 2 Chron. 20. és mások (ki győzné elő-számlálni) egyebeken. Az három Sido Ifjak veszedelmekre el készítetett Babylonai erőssen égő tüzes kemencze könyörgéssel óltatott meg, az igaz és kegyes Danielre állókat s' fogokat össze=verő kegyetlen oroszlánknac szájok s' torkoc imádsággal zároltattac=bé, Jericho Városánac erős kö falai azzal szakadoztanac s' dőltenek le, az volt Jákóbnac Eles töre, Jobnac erőssége, a' Vas békót viselő Manassénac istápjá, 2 Chron. 33. 12, 13. Judás Macchabeus ilyen fegyverrel indula meg inkább a' győzelem előtt őket el harácsoló, el adó fel fuvalkodott Nicánor ellen, 2 Machabeor. 8. 10–16, Theodosius Imperator Eugeni-[(o)_{3v}]usnac erős Serege ellen Könyörgéssel mint külső s' világi fegyverrel hadakozott; mert az mit kívánnac az igazac (ha jót, jól, s' idejében [!]) kívánnák) meg adgya Isten, Proverb. 10. 24.

Ez volna, (ha hozzá nyulnának, ezzel akarnának csatázni, lövöldözni) Fegyvere a' Magyaroknak-is, bizony ha eddig az Decretom szerint fel virradott nap előtt, Solt. 2. 2. (avagy csak a' mi mostani napjainkon, Luc. 19. 42.) ehez az fegyverhez nyúltunc volna (bár immár csak most nyúlnának) dolgunc s' állapotunk külömben volt volna, másképpen lenne továbbra-is, oh bizony ez a' sokféle változás, keserűség, pusztulás, raboltatás édes Magyar Hazánkat nem mardosták volna; mert ha Titus Vespasianusrol a' régi Romai pogány Imperatorrol az iratik: (Svetonio) *adeo benevolum in omnes et liberalem fuisse, ut neminem à vultu suo tristem dimiserit, diemque illud perdidisse se credidit, quo non specimen aliquod liberalitatis edidisset* – mennyivel inkább az egész vilagnac Imperatora az [(o)_{4r}] élő Isten, az ő hozzá igazán fohászkodókat üressen és szomorú orczával hogy bocsátaná el előle, maga mondgya (nem hazud, Num. 23. 19. Isa. 40. 8.) Christus: Luc. 11. 10. Valaki kéri el vészi, és a' ki keresi meg talállya: és a' zörgetőnek meg nyitatic. Ez az igaz EVERGETA (beneficus) ki magával kínálkozik népének, Isa. 55. 1. mindnyájan kik szomjuhoztok jöjjetek ez vizekre, &c. &c.

TEKINTETES URAM! ez, Szent Iráson fundált buzgó fohászkodásokkal tellyes csomócskát, a' Mennyei Ur nevében ajánlom Kegyelmednek; mivel (több okait el halgatom) alig említhetém ez aránt való igyekezetemet az Ur dicsőségéhez, mindgyárt Istennec kezét csendesesen viselő betegeskedése között kegyes orczát nagy propensiot az Ur dicsőségéhez, és én hozzám kész vala mutatni Uram kegyelmed, ezt nagy prudenter hozzá adván szavai-ho [!] *csak most fel lobbantó dolog benne ne találtassék*. Vegye Uram Kegyelmed tülem ez egy fillérni arany matériájú PRÆSIDIUMOT, hogy ebből-is [(o)_{4v}] reá tódult és tódulandó bokros szorongatási s' változási között maga lelkét erősítse Kegyelmed, és több igaz élő Szenteckel edgyütt, kik az Isten Sionánac majd le dülendő kapuinak meg erőtelenítésén szomorú szível vagynac, miglen él a' terhes fekete fellegek között-is szolgálhassa Bölcs, Jó és Hatalmas Teremtőjét. Kívánom pedig, hogy innen a' koporsón kegyelemmel, azontul pedig örök dicsőséggel boldogítsa meg az Ur Kegyelmedet Szerelmesivel edgyütt. Amen.

Kegyelmed Vram kegyes dolgainak, predikálloja mig él

FILEPSZALLASI GERGELY, T. Némethi PREDIKATOR.

[(o)_{5r}] A' KEGYES OLVASOHOZ.

KEgjes Olvaso s' Könyörgő ember addig ne nyugodgyál, miglen ebben le tett elmélkedéseket által nem olvasod, és a' magad sorsához sebeihez közelítő fohászkodásokat notálgassad, és ha néhol meg akadnál, tekints a' bé csuszott Errátákba; a' Correctio majd el igazit.

II. Vedd eszedben, hogy e' Könyvecskében a' Sz. Írásbéli helyeket a' margókon notálgattam; azért, hogy példával mutató táblával-is ki adnám azt, hogy nem annyira rendes mint rendeletlen valakinek, vakmerő és mint egy idegen (idétlen) szóckal élni a' Könyörgés között, kiknek semmi nyoma, hire, nyilván, vagy értelem s' magyarázat szerint nincsen a' Szent Írásban (2) hogy szem eleiben függeszszem azt, hogy Isten maga, és az ő Szenteinec, Profétáinac, s' Apostolinac beszédeckel, inkább jobban indittatic a' könyörületességre, mint embernek magától koholt piperés beszédeivel.

III. Hogy a' Szent Írásbéli helyeket (vagy mondom a' dolgot) ebben le [(o)_{5v}] tett fohászkodások között, úgy ki nem adtam mindenüt, mint vagyon a' Bibliában, nem vakmerőségből esett, hanem cselekedtem vagy a' gyengébbeknek kedvéért, hogy a' dolgot magyarázattal fejeztem ki; avagy azért; mert a' *nexus* úgy hozta magával; mivel nem-is testi Sidok vagyunc, nem-is Canahán földén lakunc, ellenségünk-is mas, időben-is másban nyomorgunc.

IV. E' Könyörgések között némely garatos locusokat Sz. Írásbéli dolgokat a' gyengék részéről buzgó fohászkodásokra ki fakadván, (keresd) meg világosítottam, s' rövid magyarázattal ki adtam.

V. Sok dolgokban, ezeknek a' Könyörgéseknek össze szedésekben, vigyáztam az Isten Sionának s' az Magyaroknak keserű és nem igen örvendetes s' forgandó állapotjára és kemény természetekre, azért-is a' mennyi a' *Magános*, majd csak nem annyi itt a' *közönséges* Könyörgés; mivel Országos a' vétek, országos a' nyomoruságis, tartozic az egész Ország (magánossan-is ebben minden [(o)_{6r}] lélek) Istennel orcáját engesztelni; az Mennybéli Urat szolgálni, mellyet in particularibus el hiszem az Urnak Profétái; Halgatojokkal edgyüt készek vólnánk el követni, mellyet magok el sem mulatnak.

VI. A' magános könyörgések között a fol. 217 vagy (10) tíz *meditatiokat* ad fol. 285. úgy formáltam hogy azokat (a' többivel edgyütt) minden keresztyén ember (akar minémű állapotú légyen az) buzoghassa s' beszélgethesse minden-nap és órán.

VII. E' csomóban bé kötöttem az nyavalyás bűnöseknek tiszteket Isten előtt mit cselekedgyenec, mely tellyes *Confessio*val, *Petition*val és *Gratiarum actio*val: úgy hogy ne lehessen olly Ur, Fejedelem, Földes-Ur, Tisztarto, vagy szolgál, (Jobbágy) Aszszony vagy szolháló [!], Nemes és nemtelen, egészséges, vagy (kárt-vallott beteges, úton járó, vagy othon ülő, Vitézkedő Rab, Fogoly, meg keseredett szívű, etc. hogy ez Könyörgésekkel minden napon ne élhessen.

VIII. Végezetre az hat utolsó ének-[(o)_{6v}]ekben-is igyekeztem a' szegény bűnös lélek promotiojára. Mind ezeket vedd jo néven tülem Istenedre szorult kiseded Sereg, s' Kegyes Olvaso, míg többekkel (ha az útban élnem meg engedtetit, az üdö-is nem mostoháskodic) kedveskedhetem. Lelki jódra szándékozic, gyógyulásodat-is óhajtya míg el

Filepszállási Gergely,

1694. 24. April. T. N. P

Versforma: a9, a9, b8, b9, a8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Hallgasd meg, Uram, kérésemet*. Első előfordulása: Louis Bourgeois, Genf 1542. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 143. sz.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 5, 5, 5. Mai énekeskönyvi változat: *Hallgasd meg, Uram, kérésemet*, RÉ 1948: 143. sz.

8 lázár koldús ... – Lk 16,19 skk.

27 David, Publikánus, Maria, Zacheus – 2Sám 12,13 skk.; vámszedő – Lk 18,9–14; Lk 8,2; Lk 19,1–10

38 tulkoskodik – fiatal bikaként viselkedik

36–45 Uram keszségét ... – Róm 7.15.17.18.24.

54 Gyámolgasson engem jobb kezed – Isten jobb keze a védelem, vö. Zsolt 18,36

247.

Nyomtatott kiadása:

FILEPSZÁLLÁSI Gergely: Præsidium Christianorum ... (Kassa 1694): CC_{2v}–CC_{3v} – Főcím: *DOCUMENTA ENEKEK* Mellyeket a' kegyes lélek ez vagy ama könyörgésének elötte vagy utánna buzogva dúdolgathat minden napon. – Élőfej: *SZEP UJ ENEKEK*. – Cím: *REGGELI ENEK: Nótája: Háborúsága David Királynak* [egykoron nagy vala, RPHA 470]. – Akrosztichon: *SZALLASIE* [OHD]. – Az akrosztichon az előző Filepszállási-vers (*Győzhetetlen, felséges Isten* – **246. sz.**) akrosztichonját folytatja. A két akrosztichon együtt adja a szerző teljes nevét: GREGORIUS FJLEP / SZALLASIE [OHD].

Reggeli ének. 1694 előtt keletkezett. Valószínűleg eredeti szerzemény.

Versforma: a5, a5, b6 / c5, c5, b6 / d5, d5, b6.

A nótajelzésben megadott dallam: *Háborúsága Dávid királynak*; RMDT I. 196/III. sz., 564–565, 684–686. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: *Ne hagyj elesnem, felséges Isten, keserűségemben*; **K 1744: 91. sz.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 5. Mai énekeskönyvi változatok: *Ne hagyj elesnem, felséges Isten, keserűségemben*, EÉ 1982: 79. sz.; RÉ 1948: 257. sz.

1 én kö sziklám – 1Móz 49,24; Zsolt 18,3 etc.

4 Zebaoth – Isten mellékneve, seregek Ura, Istene; vö. Róm 9,29

14 *Legenteg* kisebb – legeslegkisebb

18 Seregeknek Ura – Zsolt 46,8.12 etc.

31 Ha a' füvekre s' a verebekre gondot tartasz Uram – Mt 10,29–30; Lk 12,6–7

248.

Nyomtatott kiadása:

FILEPSZÁLLÁSI Gergely: Præsidium Christianorum ... (Kassa 1694): CC_{3v}–CC_{5v} – Főcím: *DOCUMENTA ENEKEK Mellyeket a' kegyes lélek ez vagy ama könyörgésének előtte vagy utánna buzogva dúdolgathat minden napon.* – Élőfej: *SZEP UJ ENEKEK.* – Cím: *ESTVELI ENEK az 17 [!] SOLTÁR Nótájára: Te benned bízom én Istenem* [kérlek oltalmaz meg – kiad. RMKT XVII, 6, 71. sz.]. A címben nyomdahiba található, a nótajelzésben megadott zsoltár a 71.

Esti ének. 1694 előtt keletkezett.

Versforma: a9, b6, a6, b9, a7, b7.

A nótajelzésben megadott dallam: *Tebenned bízom, én Istenem.* Első előfordulása: Louis Bourgeois, Genf 1551. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 71. sz.** Hangnem: fríg; Ambitus: VII–7; Kadencia: 4, VII, 1, 5, 4. Mai énekeskönyvi változat: *Tebenned bízom, én Istenem*, RÉ 1948: 71. sz. (31. sz.).

31 Jómmal s' cselidimmel – javammal és családommal, házam népével

32 szárnnyal alá – Zsolt 36,8

249.

Nyomtatott kiadása és kézirata:

I. FILEPSZÁLLÁSI Gergely: Præsidium Christianorum ... (Kassa 1694): CC_{5v}–CC_{6v} – Főcím: *DOCUMENTA ENEKEK Mellyeket a' kegyes lélek ez vagy ama könyörgésének előtte vagy utánna buzogva dúdolgathat minden napon.* – Élőfej: *SZEP UJ ENEKEK.* – Cím: *ENEK A' 74 SOLTÁR Nótájára: Miért vetz minket így el Ur Isten* [kiad. RMKT XVII, 6, 74. sz.]. *Melyben az Anya szent egy ház sirattya dolgát; azt Isten vigasztallja.*

II. Kéziratos bejegyzés RMNy 1419 (cr. 1779) – Címe: *Cantio Pœnitentialis. ad notam Psalm. 116.* [Szeretem és áldom az Úristent – kiad. RMKT XVII, 6, 116. sz.]

Ézsaiás könyve 49. fejezetének parafrázisa. 1694 előtt keletkezett. A 15 versszakos panaszének első fele az anyaszentegyház panasz (lamentatio), a második pedig Krisztus vigasztaló válasza (consolatio). A párbeszéd dogmatikailag az eredendő (és új) bűntől a jézusi kegyelmen át a megigazulás biztonságába vezeti el az éneklőt. Ha az éneket Filepszállási imádságai felől értelmezzük, akkor rejtett utalásokat találhatunk a Fazakas Gergely által elemzett Sion – magyar nemzet – anyaszentegyház fogalmak egymással való megfeleltetésére (FAZAKAS, 2007): az anyaszentegyház egyes szám első személyben szólal meg; a szöveg Ézsaiás könyve 49. fejezetének igen szabad parafrázisa; a nótajelzésként megadott Szenci Molnár-féle zsoltárfordítás „Könyörgése az Izraelitáknak az megszabadításért”. A bűnökért való büntetés nemzeti távlatban is értelmezhető (vö. 13–17., 41–43. sor).

Anyaszentegyházról-anyaszentegyházért mondandó könyörgést vagy „siralmas panasz az ecclesiának”-típusú verseket már ismerünk a 16. századból is (lásd *Ó, mint keseregnek most a keresztyének* kezdetű ének (RPHA 1127), amelynek címe: **Az anyaszentegyháznak siralmaspanaszolkodása a Krisztushoz, az ő ellenségének ellene.** Először az egyik bártfai énekeskönyv – RMNy 965 – külön főcím alatt – *Az anyaszentegyházról* – csoportosítja az ilyen típusú gyülekezeti énekeket. A korábbi énekeskönyvekben is általában egy csoportban helyezkednek el a panaszénekek. Ugyanennek a témának új, prosopopoeia-szerű típusát képviseli az Ézsaiás 49 parafrázisa.

Forrás: közvetlen mintáját nem ismerjük. Ez az énektípus a 17. században terjedt el az európai és magyar költészetben. Ilyen például Valentin Wudrian (1584–1625) greifswaldi héber professzor verse (*Wenn Zion hoch betrübet ist* – FISCHER-TÜMPEL, I, Nr. 244.) vagy a *Zion spricht: Ich bin verlassen* kezdetű ének (FISCHER-TÜMPEL, II, Nr. 443.). A magyar költészetben Ézsaiás 49 parafrázisa először az 1635-ös löcsei énekeskönyvben jelent meg *Hogy panaszolkodik az Anyaszentegyház, a Jézusnak jegyese* kezdettel (lásd **149. sz.** versünket). Filepszállási versével egy időben, ugyancsak löcsei énekeskönyvekben adták ki Johann Heermann (1585–1647) lelkipásztor, költő *Sion klagt mit Angst und Schmerzen* (FISCHER-TÜMPEL, I, Nr. 361.) kezdetű énekének fordítását: *Sion az Úr lakóhelye, panaszolkodik* sírván (lásd **182. sz.** versünket).

Versforma: a10(5,5), a11(5,6), a11(5,6), a10(5,5).

A nótajelzésben megadott dallam: *Miért vetsz minket így el, Úristen?* Első előfordulása: Genf 1562. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 74. sz.** Hangnem: mixolid; Ambitus: 1–6; Kadencia: 1, 5, 5. Mai énekeskönyvi változat: *Miért vetsz minket így el, Úr Isten?*, RÉ 1948: 74. sz.

24 állj jobb kezem felől – ítéletkor az üdvözültek Jézus jobb keze felől állnak, Mt 25,33

29 **Mysticè et tipicè est Christus* – misztikus és tipológikus értelemben Krisztus

35 Pótiom flastrom s' irem – gyógyitalom és sebre való gyógyírem, gyógykenőcsöm

51 Egyiptomba ... – 1Móz 45 skk.

250.

Nyomtatott kiadása:

FILEPSZÁLLÁSI Gergely: Præsidium Christianorum ... (Kassa 1694): CC_{7r}–CC_{8r} – Főcím: *DOCUMENTA ENEKEK Mellyeket a' kegyes lélek ez vagy ama könyörgésének előtte vagy utánna buzogva dúdolgathat minden napon.* – Élőfej: *SZEP UJ ENEKEK.* – Cím: *Bünein bánkódó léleknek ENEKE, Az 13 SOLTAR Nótájára: Míglén felejtész el Uram.* [kiad. RMKT XVII, 6, 13. sz.]

Könyörgés. 1694 előtt keletkezett.

Versforma: a8, a8, a9, a10, a8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Míglén felejtész el, Uram.* Első előfordulása: Louis Bourgeois, Genf 1542. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 13. sz.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–8; Kadencia: 5, 5, 3, 2. Mai énekeskönyvi változat: *Míglén felejtész el Uram*, RÉ 1948: 13. sz.

251.

Nyomtatott kiadása és kézírata:

I. FILEPSZÁLLÁSI Gergely: Præsidium Christianorum. (Kassa 1694): CC_{8r}–CC_{9r} – Főcím: *DOCUMENTA ENEKEK Mellyeket a' kegyes lélek ez vagy ama könyörgésének előtte vagy utánna buzogva dúdolgathat minden napon.* – Élőfej: *SZEP UJ ENEKEK.* – Cím: *MAS.A' 8. SOLTAR Nótájára: [= Ó, felséges Úr, mi kegyes Istenünk* – kiad. RMKT XVII, 6, 8. sz.].

II. Kézírtos bejegyzés RMNy 1419 (cr. 1779) – Cím: *Más Ugyan azonrul. ad Not. Psálm. 8.*

Könyörgés. 1694 előtt keletkezett.

Versforma: a11, a11 / b10, b10.

A nótajelzésben megadott dallam: *Ó, felséges Úr, mi kegyes Istenünk.* Első előfordulása: Louis Bourgeois, Genf 1542. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 8. sz.** Hangnem: dór; Ambitus: 1–9; Kadencia: 5, 3, 5. Mai énekeskönyvi változatok: *Ó, felséges Úr, mi kegyes Istenünk*, RÉ 1948: 8. sz.; EE 1982: 44. sz.

11 Légyen bár annyi mint a' mustar mag – olyan kicsi, vö. Mt 13,31–32; 17,20 etc.

17–20 Vakok Sánták Bőnák és ördögösök. – Lk 4,31 skk.

27 lelki őrész kigyó – védelem, vö. 4Móz 21,4–9

35 Bort és tejet ígéreted szerint – Ézs 55,1

50 *Moses áltol írott átok* – 5Móz 11,26–28

252.

Nyomtatott kiadása és kézírata:

I. Paraditsom kertetske (Kolozsvár 1698): 535–538 – Főcím: *A' NEGYEDIK RÉSZÉ. Foglalja magában a' ditséretnek és örömmek Könyörgéseit, az Isten nevének tisztességére és ditsőítésére.* – Élőfej: *Ditséret a' Jésus nevérol.* – Cím: *XI. Igen szép Ditséret, a' JESUS C. nevérol.* Nótája: *Mennyből jövök most hozzátok &c.* [26. sz. énekünk] *Örvendezzen már e' világ, &c.* [RPHA 1166].

II. Esztergomi gyűjtemény (1704–1713): 75a–77b – Cím: *Igen Szép ditsíret a' C. Iésus Nevérül.* Nótája: *Menyből jövök most hozzátok. Vel: Örvendezzen már e' világ &c.* – Kiad. LÁZS, 1994, 92–95.

Lásd még: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 134; Paraditsom kertetske, 1724: 617–620 (Cím: *Igen szép Ditséret a JÉsus K. nevééről*); ÚZMK 1743: 380. sz.

Könyörgés. 1698-ban vagy előtte keletkezett. Az ének egy másikkal együtt (lásd *Ó, Isten, mely sok keserűség*, 253. sz. versünk) a magyar pietisták népszerű imakönyvében, a *Paradisgärtlein*-ben maradt fenn. A református Huszti Szabó István (1671–1710), Apafi Mihály udvari orvosa, 1698-ban fordította le Johann Arndt (1555–1621 – <http://www.deutsche-biographie.de/sfz69366.html> – letöltés: 2014. január) *Paradisgärtlein* című művét. A 4. rész végén (*A' NEGYEDIK RESZE. Foglalja magában a' ditséretnek és örömnök Könyörgéseit, az Isten nevének tisztességére és ditsőítésére*) található, XI. imádságként a két ének. Az eredeti Arndt-műben ezek az énekek az 5. rész végén 11-ként és 16-ként foglalnak helyet. A 18. században az *Édes vigasságom, Krisztus* gyülekezeti énekként élt tovább az evangélikusoknál. Nem lehet egyelőre megállapítani, hogy az éneket is Huszti fordította-e, vagy már korábban terjedtek ezek az énekek magyarul, s Huszti Szabó csak beemelte a kötetbe. Az *Édes vigasságom, Krisztus* kezdetű ének a német eredetinek hű fordítása.

Huszti Szabó István életrajza SZABÓ Miklós–TONK Sándor (1992, 272) és FONT Zsuzsa (2001, 134) tanulmányai alapján a következőképpen foglalható össze: 1671-ben született Huszton. Polgári családból származott. Debrecenben (1682–1686) és Kolozsvárott (1686–1690) tanult bölcséletet és teológiát. Ezután külföldi egyetemeken természettudományi és orvosi tanulmányokat folytatott: Frankfurt/Oderben (1692), Franekerben (1692) és Leidenben (1693). Megfordult Londonban és Oxfordban (1693), majd újra Leiden következett (ahol összesen négyszer disszertált). Lipcsében (1694), majd Halléban disszertált (1695). Halléban 1695. augusztus 23-án avatták orvosdoktorrá. II. Apafi Mihály a feleségének, Bethlen Katának a gyógyítására hívta meg udvari orvosnak. Szolgálatai fejében Máramaroszigeten telket kapott. 1700–1704 között a debreceni református kollégium fizika tanszékének tanára és a város orvosa volt. 1704. február 3-án beállt katonaeorvosnak II. Rákóczi Ferenc seregébe és időnként követi feladatokat végzett. Valószínűleg 1710-ben halt meg. (Az RMSz, I, 366. szerint halálának éve: 1704/1705.)

Közismert, hogy a 17. században a református puritanizmus és az evangélikus pietizmus által kedvelt műveket kölcsönösen olvasták a két felekezet hívői. A hallei pietista program hatásait Keserű Bálint egyik előadásában elemezte. Font Zsuzsa (2001, 137) értékelése szerint: „Huszti Szabó István a korai időszakban Halléban tanuló magyar reformátusok csoportjában azok közé sorolható, akiket a hallei pietizmus által előtérbe állított, személyes – és eredetileg nem intézményes – vallásosság megérintett, s a kevesek közé, akik erre a hatásra irodalmi működéssel válaszoltak.” Így lefordította a katolikus Johannes Bona *Kalauzát* is.

Művei, illetve disszertációk:

Dissertatio physiologica prima quae est De hominis automato seu corpore animali ... sub praesidio ... Burcheri de Volder ... proponit Stephanus Huszthi, Ungarus, Leiden, Abraham Elzevier 1693. – RMK III. 3804.

Dissertatio physiologica, secunda, quae est De natura mentis ejusque functionum ..., Leiden, Abraham Elzevier, 1693. – RMK III. 3805.

Dissertationum physiologicarum pars tertia, in qua, Existentia Dei, ex existentia nostri, seu è stupenda mentis, corporisque nostri fabrica, functionumque utriusque natura, metaphysice adstruitur, breviter deducitur ..., Leiden, Abraham Elzevier, 1693. – RMK III. 3806.

Dissertationum physiologicarum pars ultima, in qua, Existentia Dei, ex existentia nostri ... deducitur ..., Leiden, Abraham Elzevier, 1693. – RMK III. 3807.

Dissertatio medica De subjecto sanitatis, et eius diuisione in elementa. Sub praesidio Petermanni, Leipzig, 1694. – RMK III. 3881.

Philosophiae experimentalis axiomatice dissertatio prima De Corporibus, illorumque principii et affectionibus ... praeside ... Friderico Hoffmanno ... proponit Stephanus Huszti, Ungarus., Halle, literis viduae Salfeldianae, 1695. – RMK III. 3941.

Dissertatio solennis De prudenti medicamentorum applicatione in tempore . praeside . Friderico Hoffmanno ... submittit Stephanus Huszti, è comitatu Maramaros Ungarus, Halle, Salfeldius, Christophorus, 1695. – RMK III. 3942. – 2. kiadás: Halle, typis Chr. Henckelii, 1705. – RMK III. 4508.

Keresztyéni jószágos tselekedetekkel tellyes Paraditsom kertetske; melly hogy a' figyelmetes tanúság és vigasztalással tellyes könyörgések által a' lelkekbe béplántáltassék: azoknak keresztyéni épületekre, kik az igaz isteni

idvezítést szeretik, egybe-foglaltatott és elkészítettett Arnd János, a' lüneburgumi Fejedelemségnek püspöke: mostan pedig német nyelvből nemzete számára, egy méltóságos aszszony akaratiából hasznos registromával együtt magyarrá fordítottatott M. D. Huszti Istvan által, Kolozsvár, Tótfalusi Kis Miklós, 1698. – RMK I. 1524.

Oratio inauguralis exhibens speciem, requisita veri ac legitimi Medici Philosophi, dicta Debrecini in Auditorio, cum ordinarius Philosophiae Professor introduceretur die 14. Maji An. 1700, Debrecen, Vincze György, 1700. – RMK II. 1990.

Pauculae Et Generalissimae Positiones Philosophicae. Divina favente Gratia, Praeside ... et Defendente Michaelae Bárány ..., Debrecen, Vincze György, 1700.

Az égre kézen fogva vezető Kalauz, melly a' szent atyáknak, és a böltseségnek régi szeretőinek reguláinak velejét foglalja-bé: ez előtt Német országban Bona János ... által szereztetett: mostan nemzete hasznáért magyar nyelven M. D. H. I. által, maga költségén közönségessé tétetett, Debrecen, Vincze György, 1705.

Husztai Arndt-fordításának összehasonlítása a német Arndt-kiadásokkal még nem történt meg.

A német szöveget az 1686-os lüneburgi kiadás alapján közöljük (*Paradyszgärtlein ...*, Lüneburg, Johann Stern, 1686, 588–592. – lelőhely: EOK, 3.466). A 17. századi kiadások nagy része imádságként, nem versszakokra, hanem csak sorokra tördelve adja a szöveget.

XI.

Ein schöner Lobspruch JEsu Christi.

- [1.] MEin süsßer Trost, HErr Jesu Christ,
Dein Gnad gib mir zu dieser frist,
Daß ich mag loben den Namen dein,
Mach mich darzu wirdig und rein.
- [2.] Du bist ja der Stern aus Jacob,
Kein End hat dein wirdigs Lob.
Gesegnter König von Sion,
Dein Nam gibt uns gar süssen Ton.
- [3.] Du bist die auffgehdn Morgenröht,
Welch Adams Sünd in uns ertödt,
Der gemeine Trost allr Menschen Kind,
Die im Glaubn dir gesamlet sind.
- [4.] Darum du edler König zart,
Erhör mein Bitt zu dieser farth:
Reich bistu im Himmel und Erd,
Dein Nam ist aller Ehrenwehrt,
- [5.] Hilff, O HErr, daß die Seele mein
Dein hertzliebste Gesponß mag seyn.
JEsu du höchstes ewigs Gut,
Erleucht mein Hertz, mein Sinn un(d) Mut,
- [6.] Beweiß dein Lieb und Gnad an mir,
Daß ich allein mag leben dir.
Traurig bin ich gar oft und viel,
Und kan mir selbst nicht geben Ziel,
- [7.] Wie ich mein Leben zu dir schick,
JEsu, hertzlich du mich anblick.
Ach HErre Gott du Schöpffer mein,
Gib Trost und Freud der Seelen mein,
- [8.] Weil ich ja niemand hab denn dich,
So erbarm dich, HErr, über mich,
Gesegnet bist, O Hertzens Zucht,
Du edle Paradyses Frucht,
- [9.] Zu dir ruffen wir Evæ Kind,
Die mit Sünden beschweret sind.
Drum wir dich billig sollen lobn,

- Dein Lieb hat dich vom Himmel gezogen,
- [10.] Dein Nam allein heist Jesus Christ,
Weil du der Welt erlöser bist.
Du bist der schönste Bräutigam zwar,
Viel schöner denn die Sonne klar,
- [11.] Dein Leib, der höchsten Gottheit Thron,
All Engel preisen dein Lob so schon.
Es kan noch mag niemand wol sagen,
Wie hoch dich Gott vor allen Tagn
- [12.] Gezeuget hat von Ewigkeit,
Daß du soltst helffen unserm Leid.
Darum bist du nun Mensch gebohrn,
Von einer Jungfraun außerkohrn:
- [13.] Für andern Preiß sie haben sol,
Denn sie ist aller Gnaden voll.
Du grüner Busch, den Moses sah
Voll Flammen, dem doch nichts geschah,
- [14.] Uns dürre Bäum mach grünen fein,
Daß wir empfindn die Flamme dein.
Du blühende Aaronis Ruth,
Mach uns in dir blüend und gut,
- [15.] Jn dich setz ich mein Hoffnung gantz,
O Christe, aller Tugend Glantz.
Du schöngeistirter Himmelsthron,
Von dir fleust der Genadenbrunn.
- [16.] Salomon hat dich wol gekannt,
Und oft in seinr Weißheit genannt:
David singt von dir klar und hell,
Lieblich mit Psalmen Jsrael.
- [17.] Du Brunn der ewgn Weißheit zart,
Du Licht und Flamm göttlicher Art,
Wie viel thut die Schrifft von dir sagen,
Von deinn ewign und menschlichn Tagn?

- [18.] Des Vaters Wolgefalln du bist,
Weil deine Lust an Menschen ist.
Jch aber bin Elend und arm,
O freundlicher HErr, dich mein erbarm,
- [19.] Andacht und Tugend sind gering bey mir,
O heiliger HErr, das klag ich dir,
Elend bin ich zu dieser Zeit,
All meiner Seeln Trost an dir leit.
- [20.] Darum du Gnaden Brünnelein voll,
Kehr dich zu mir, so wird mir wol,
Mein Hertz in grossen Freuden schwebt,
So sichs in Andacht zu dir erhebt,
- [21.] Ach laß mich seyn dein liebes Kind,
Welchs bey dir Trost und Gnade findt.
Ach mein Hertz, thu dich ihm ergebn,
Und laß mich in ihm geistlich lebn,
- [22.] So ist mir wol zu aller frist,
Weil Christus allzeit bey mir ist.
Nun hab Urlaub auff diesen Tag
Alles, was mich dran irren mag.
- [23.] Denn all mein Dienst, Seel, Hertz und Lebn,
Wil ich meinem Gemahl ergebn:
JEsus Christus ist er genan(n)t,
Viel reinen Hertzen wol bekannt.
- [24.] Ach Hertzen Lieb, nim(m) meiner wahr,
Und hilff mir an der Engel Schaar.
Hilff daß ich dort mit meinen Augn,
Dich meinen Gott frölich mög schau'n,
- [25.] Und lobn deinen heiligen Namn,
Jetzt und in Ewigkeit, Amen.

Versforma: a8, a8 / b8, b8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Mennyből jövök most hozzátok*, RMDT II. 85. sz., 488. Első előfordulása: *Vom Himmel hoch da komm ich her*, Martin Luther 1539; Zahn 346; **DKL Ei1 (III/1/3)**. Első magyarországi lejegyzése: **Eperjesi graduál (1635–1652): 122. tétel**. DKL és az Eperjesi graduál dallamát is közöljük, mert a magyar forrás jelentősen eltér a mintától. (A dallam variánsainak összevetése: RMDT II. 130.) Hangnem: jön / jón; Ambitus: 1–8 / 1–9; Kadencia: 8, 3, 5 / 8, 3, 5. Egyéb előfordulás: Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 17. Mai énekeskönyvi változatok: *Vom Himmel hoch da komm ich her*, EG 1993: Nr. 24; *Mennyből jövök most hozzátok*, EÉ 1982: 150. sz.; távoli variáns: *Az Istennek szent angyala*, RÉ 1948: 316. sz.

5 Te vagy tsillag a' Jákóbból – 4Móz 24,17; vö. KBL, I, 713.
10 Kit Adám motskolt homálylyal – utalás az eredendő bűnre, 1Móz 1,3
39 Te vagy a' leg-szebb Völegény – Mt 25,1–13; 1Kor 11,2
51–52 Te vagy Mójses tsipke-bokra ... – 2Móz 3,2
55 Aron virágzó veszszeje – 4Móz 17,16–27
59 Királyi szék mennyben te vagy – Dán 7,9–14; Mt 25,31; Jel 4
61–62 Salamon-is téged esmért ... – utalás az apokrif *Bölcsesség könyvére*

253.

Nyomatott kiadása és kézírata:

I. Paraditsom kertetske (Kolozsvár 1698): 538–540 – Főcím: *A' NEGYEDIK RÉSZÉ. Foglalja magában a' ditséretnek és örömmek Könyörgéseit, az Isten nevének tisztességére és ditsőítésére*. – Élőfej: *Ditséret a' Jésus nevérol*. – Élőfej: *Más, a' Jésus nevérol*. – Cím: *[XI.] MÁS. Ugyan a' JESUS nevérol szép Ditséret*. Nótája: *Hagyjátok-el hiv keresztyének 's a' t*. [RPHA 473]. – A szöveg végén: *AMEN!*. – A nyomtatványban a versszakok számozva vannak, de a 3. vszk. után az 5. szám következik, számozási hiba történt.

II. Esztergomi gyűjtemény (1704–1713): 77b–79a – Cím: *Ugyan azon Iesus nevérol*. Nótája: *Hadgyátok el hű &*. –

Kiad. LÁZS, 1994, 95–96.

Lásd még: Szilágyi Mihály-énekeskönyv (1789): 39a–40a (Cím: *Szép ditsérett a' Iesus nevérol*); Paraditsom kertetske, 1724: 628 (Cím: *Ugyan a' JÉsus nevérol szép Ditséret*).

Könyörgés. 1698-ban vagy előtte keletkezett. Az ének egy másikkal együtt (lásd *Édes vigasságom, Krisztus*, a 252. sz. versünknel írtakat) a magyar pietisták népszerű olvasmányát megjelentető Johann Arndt-műben maradt fenn.

Forrás: *Ach Gott wie manches Herzenleid*. A német szöveg szerzőjét nem azonosították egyértelműen. Martin Moller (1547–1606; többek között sprotaui – Szprotawa, Lengyelország – evangélikus lelkész; lásd még WWG, 217–218; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz64925.html> – letöltés: 2014. január) vagy Konrad Hojer (?–1624; evangélikus költő; <http://www.deutsche-biographie.de/sfz33418.html> – letöltés: 2014. január) szerezte. A későbbiek során átalakított szöveg eredetileg 1587-ben, Moller *Meditationes ...* című művében jelent meg (lásd WACKERNAGEL, V, Nr. 121; FISCHER, I, 10–11).

A német szöveget Arndt művének 1686-os lüneburgi kiadása (*Paradyszgärtlein ...*, Lüneburg, Johann Stern, 1686, 597–598. – lelőhely: EOK, 3.466) alapján közöljük, amelyet hűen fordít a magyar szerző (lásd még más változatokban: Leutschau 1686: 1/725–728 – [Vom Christlichen Leben und Wandel.] *Mel. O Jesu Christ, meins lebens, etc.*; Leutschau 1694: 234–237 – [Von Creutz, Verfolgung und Anfechtung.] *Ein ander Lied*; Leutschau 1700: 1/384–386 – [Vom Christlichen Leben und Wandel.] *Mel: Vater unser im Himmelreich*).

A 17. századi kiadások nagy része imádságként, nem versszakokra, hanem csak sorokra tördelve adja a szöveget.

Ein Lobspruch des Nahmens Jesu.

- [1.] ACh GOtt wie manches Hertenleid,
Begegnet mir zu dieser Zeit,
Der schmale Weg ist Trübsal voll,
Den ich zum Himmel wandern soll,
- [2.] Wie schwerlich läst sich Fleisch und Blut
Zwingen zu dem ewigen Gut.
Wo soll ich mich denn wenden hin?
Zu dir, HErr Christe, steht mein Sinn,
- [3.] Bey dir mein Hertz, Trost, Hülff und Raht,
Allzeit gewiß gefunden hat,
Niemand jemahls verlassen ist,
Der gtrauet hat auff Jesum Christ,
- [4.] Jesu mein Freud, mein Ehr und Ruhm,
Meins Hertzen Schatz und mein Reichthum,
An dir allein ich mich ergetz,
Weit über alle güldne Schätz,
- [5.] So oft ich nur gedenck an dich,
All mein Gemüht erfreuet sich.
Wenn ich mein Hoffnung stell zu dir,
So fühl ich Freud und Trost in mir,
- [6.] Wenn ich in Nöhten bet und sing,
So wird mein Hertz recht guter Ding,
Dein Geist bezeugt, daß solches frey,
Des ewign Lebens Vorschmack sey.
- [7.] Du bist der grosse Wunder=Mann,
Das zeigt dein Amt und Person an.
Welch Wunderding hat man erfahrn,
Daß du mein GOtt bist Mensch gebohrn,
- [8.] Und führest uns durch deinen Tod,
Gantz wunderlich aus aller Noht.
Jesu mein HErr und GOtt allein,
Wie süß ist mir der Nahme dein.
- [9.] Es kan kein Trauren seyn so schwer,
Dein süsser Nahm erfreut viel mehr.
Kein Elend mag so bitter seyn,
Dein süsser Trost erleichterts fein,
- [10.] Ob mir gleich Leib und Seel verschmacht,
So weistu HErr daß ichs nicht acht,
Wenn ich dich hab so hab ich wol,
Was mich ewig erfreuen soll.
- [11.] Dein bin ich ja mit Leib und Seel,
Was kan mir thun Sünd, Tod und Höll.
Kein besser Freud auff Erden ist,
Denn nur bey dir HErr Jesu Christ,
- [12.] Ich weiß, daß du mich nicht verläst,

Dein Warheit bleibt mir ewig fäst.
Du bist der rechte treue Hirt,
Der mich ewig behüten wird.

- [13.] Drum wil ich, weil ich lebe noch,
Das Creutz dir frölich tragen nach,
Mein GOtt mach mich darzu bereit,
Es dient zum besten allezeit.
- [14.] Hilff mir mein Sach recht greiffen an,
Daß ich meinn Lauff vollenden kan,
Hilff mir auch zwingen Fleisch und Blut,
Vor Sünd und Schanden mich behüt.
- [15.] Erhalt mein Hertz im Glauben rein,
So leb und sterb ich dir allein.
Jesu mein Trost hör mein Begier,
Ach mein Heiland wär ich bey dir, Amen.

Versforma: a9, a9 / b9, b9.

A nótajelzésben megadott dallam: *Hagyjátok el, hív keresztyének*; RMDT I. 200/III. sz., 567–568, 686–687. Első előfordulása, egyben első magyarországi kiadása: **DH 1791: 29. sz.** Az ének három alakja közül DH verzióját közöljük, mivel ez található meg RÉ-ben. Ez sok hasonlóságot mutat a 140. genfi zsoltár dallamával (RMDT I. 570). Hangnem: hypojón; Ambitus: V–6; Kadencia: 1, 3, V. Mai énekeskönyvi változat: *Hagyjátok el, hív keresztyének*; RE 1948: 400. sz.

3–4 A' keskeny út jajjal van teli ... – Mt 7,13–14
5 terh – teher
8 Christe – lat. Christus vocativusa
48 orr – tolvaj

254.

Kézirata:

Kézirat **toldalék RMNy 1772** (XVII. század): – Cím: *Egy Szep Enek Mellyett ednyihany ezer ember bujdosasban küldetettek vagy Szam ki vetetettek az Igazsagirt és Válásért, a Szaliburgum [Salzburg] Tartományabül bujdosásokban es Szam ki vetisekben valo Vigasztalasokra Szerzettenek Nota penig Mint az Szép híves patakra az Szar.* [vas kívánczik – kiad. RMKT XVII, 6, 42. sz.]

Könyörgés és vigaszének. A 17. század utolsó harmadában keletkezett. Az ún. gyásztizedben (1671–1681) sok protestáns prédikátornak kellett elmenekülnie külföldre. A vers szerzője protestáns lelkész, akinek hite miatt, „téli kemény időben” hazáját és családját is el kellett hagynia. A bujdosók vigasztalására szerezte énekét.

Versforma: a8, b7, a8, b7 / c7, c7, d8, d8.

A nótajelzésben megadott dallam: *Mint a szép híves patakra*; RMDT II. 169–170. Első előfordulása: Louis Bourgeois, Genf 1551; Zahn 6543. Első magyar szövegű kiadása: **SZENCI MOLNÁR Albert: Psalterium Ungaricum ... (Herborn 1607): 42. sz.** Hangnem: hypojón; Ambitus: V–6; Kadencia: V, 1, V, 1, 3, 2, 1. Egyéb előfordulás: Eperjesi graduál (1635–1652): 555. tétel; Győri korálkönyv (XVIII. század 2. fele): 121a. Mai énekeskönyvi változatok: *Freu dich sehr, o meine Seele / Wie nach einer Wasserquelle*, EG 1993: Nr. 524; *Mint a szép híves patakra*, RÉ 1948: 42. sz.; *Mint a szép hűvös patakra*, EÉ 1982: 76. sz.

27 Jobb kezéd legyen feletem – áldásod legyen rajtam, Zsolt 17,7; Mt 19,13.15 etc.

41 Biklok – béklyók

78–79 Az örök boldogságnak, / Meg adatik koronája – 1Pt 5,4; Jel 2,10